

Karl Marx, Friedrich Engels, Vladimir Lenin, Joseph Stalin, Enver Hoxha

5 C l a s s i c s o f M a r x i s m

Comintern (Stalinist-Hoxhaists)

<http://ciml.250x.com>

GEORGIA

Georgian Section
www.joseph-stalin.net

SHMG Press

Karl Marx Press of the Georgian section of
Comintern (SH) – Stalinist-Hoxhaists Movement of Georgia

№ 25050

ლენინი

თხზულებანი

39

იგეჟდეგა
რკკ(ბ) IX ურილოგისა
და სსრკ საგჟოგის
II ურილოგის
დადგენილეგით

ИНСТИТУТ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА при ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

СОЧИНЕНИЯ

Издание четвертое

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА 1960

საქართველოს კკ ც კ-თან არსებული პარტიის ისტორიის
ინსტიტუტი — სკკპ ც კ-თან არსებული მარქსიზმ-ლენინიზმის
ინსტიტუტის ფილიალი

კ. ი. ლენინი

თხზულებანი

ბამოცემა მეოთხე

ბ ა მ ო მ ც ე მ ლ ო ბ ა
„საბჭოთა საქართველო“
თბილისი --- 1965

პ. ი. ჯენინი

ტომი

39

რეპუბლიკის
ინფორმაციის უწყისებები

წინასიტყვაობა

ვ. ი. ლენინის თხზულებათა მე-4 გამოცემის ოცდამეცხრამეტე ტომი შეიცავს «რვეულებს იმპერიალიზმის შესახებ» — მოსამზადებელ მასალებს ნაწარმოებისათვის «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია», რომელიც დაწერილია 1916 წლის პირველ ნახევარში. ამ კლასიკურ შრომაში ლენინმა პირველად მოგვცა ღრმა და ყოველმხრივი ანალიზი კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადიისა, რომელიც XIX და XX საუკუნეების მიჯნაზე დაიწყო. მან გვიჩვენა, რომ იმპერიალიზმი გაიზარდა როგორც განვითარება და განგრძობა კაპიტალიზმის ძირითადი თვისებებისა, რომ მის ყველაზე ღრმა საფუძველს, ეკონომიურ არსს შეადგენს მონოპოლიების ბატონობა, რომ იმპერიალიზმი კაპიტალიზმის უკანასკნელი სტადიაა. ლენინმა უცილობლად დაამტკიცა, რომ მონოპოლისტურამდელი კაპიტალიზმისაგან განსხვავებით, როცა კაპიტალიზმი ჯერ კიდევ აღმავალი ხაზით ვითარდებოდა, — მონოპოლისტური კაპიტალიზმი წარმოადგენს პარაზიტულ, ლობად და მომაკვდავ კაპიტალიზმს, როცა კაპიტალიზმის ყველა წინააღმდეგობამ მიაღწია უკიდურეს ზღვარს, რომლის იქითაც სოციალისტური რევოლუცია იწყება.

იმპერიალიზმის შესახებ ლენინის შრომის მსოფლიო-ისტორიული მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ მან მოგვცა სოციალისტური რევოლუციის ახალი თეორიის ეკონომიური დასაბუთება. იმპერიალიზმის მარქსისტულ ანალიზზე დაყრდნობით და იმპერიალიზმის პერიოდში კაპიტალისტური ქვეყნების ეკონომიური და პოლიტიკური განვითარების უთანაბრობის თავის მიერ აღმოჩენილი კანონის საფუძველზე ლენინმა მეცნიერულად დაამტკიცა, რომ მონოპოლისტური კაპიტალიზმის ეპოქაში შეუძლებელია სოციალისტური რევოლუციის ერთსა

და იმავე დროს გამარჯვება ყველა ან მეტწილ ცივილიზებულ ქვეყნებში და რომ სავსებით შესაძლებელი და გარდუვალია სოციალიზმის გამარჯვება თავდაპირველად რამდენიმე ან თუნდაც ერთ, ცალკე აღებულ, ქვეყანაში. სოციალისტური რევოლუციის ლენინური თეორია უდიდესი წვლილია მარქსიზმის საგანძურში, იგი აიარაღებს ყველა ქვეყნის მუშათა კლასს იმპერიალიზმისაგან ვანთავისუფლებისათვის, სოციალიზმის გამარჯვებისათვის ბრძოლის ნათელი და მკაფიო პროგრამით. სოციალისტური რევოლუციის ლენინური თეორიის დიადი ძალა და ცხოველმყოფელობა დადასტურებულია პრაქტიკით— პროლეტარული რევოლუციების გამოცდილებით რუსეთში, ჩინეთში და ევროპისა და აზიის სხვა ქვეყნებში, რომლებიც ამჟამად მსოფლიო სოციალისტურ სისტემას შეადგენენ.

ლენინის წიგნი «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» უდიდესი და დაძაბული შრომის შედეგია. ამას დამაჯერებლად და ნათლად გვიჩვენებენ ლენინის «რვეულები იმპერიალიზმის შესახებ», რომლებიც ამ ტომშია გამოქვეყნებული და შეიცავენ ვრცელ და მრავალფეროვან მოსამზადებელ მასალებს ამ ნაწარმოებისათვის. ცნობილია, რომ მარქსმა თავისი მთავარი შრომის «კაპიტალის» შექმნისათვის უდიდესი ფაქტიური მასალა გამოიყენა. ახალ ისტორიულ ეპოქაში კაპიტალიზმს რომ იკვლევდა, ლენინმაც უდიდესი რაოდენობით შეისწავლა და გადაამუშავა მასალები სულ სხვადასხვა საკითხებზე. თავისი ნაწარმოების «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» დასაწერად ლენინმა გამოაყენა ასობით წიგნი, დისერტაცია, ბროშურა, საჟურნალო და საგაზეთო სტატია, სტატისტიკური კრებულები, რომლებიც ძირითადად უცხო ენებზე იყო გამოცემული. ლენინის «რვეულები იმპერიალიზმის შესახებ» შეიცავს ამონაწერებს 148 წიგნიდან (აქედან 106 გერმანული, 23 ფრანგული, 17 ინგლისური და 2 რუსულად თარგმნილი წიგნიდან) და 232 სტატიიდან (აქედან 206 გერმანული, 13 ფრანგული და 13 ინგლისური სტატიიდან), რომლებიც მოთავსებული იყო 49 სხვადასხვა პერიოდულ გამოცემაში (34 გერმანულ, 7 ფრანგულ და 8 ინგლისურ გამოცემაში).

თუმცა «რვეულები იმპერიალიზმის შესახებ» არ წარმოადგენენ დამთავრებულ ნაწარმოებს, მათ უდიდესი მეცნიერული ღირებულება აქვთ, ისინი დიდმნიშვნელოვანი წვლილია მარქსისტული პოლიტიკური ეკონომიის განვითარებაში. «რვეულების» უმდიდრესი მასალები ხელს უწყობენ მონოპოლისტური კაპიტალიზმის გაღრმავებულად შესწავლას, ისინი

ნი ფართოდ ავსებენ და განმარტავენ ლენინის შრომის «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» ძირითად დებულებებს.

უდიდესი მეცნიერული და შემეცნებითი მნიშვნელობა «რევულებისა იმპერიალიზმის შესახებ» იმაში მდგომარეობს, რომ ისინი გვიჩვენებენ ლენინური კვლევის ლაბორატორიას, ახასიათებენ ლენინის მეცნიერული მუშაობის მეთოდებს, მის მიდგომას შესასწავლი მასალისადმი, ეკონომიური და ისტორიული ფაქტებისადმი, სტატისტიკური მონაცემებისადმი, ისინი გვიჩვენებენ ლენინური ანალიზის მეთოდოლოგიასა და მუშაობის ხერხებს. დიდ ინტერესს წარმოადგენენ მოსამზადებელი მასალები, რომლებიც ასახავენ ლენინის მიერ თავისი წიგნის «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია», გეგმის შემუშავებას დაწყებული პირველი მონახაზით (თემისადმი მიდგომით), რომელშიც პრობლემების სანიმუშო ნუსხაა, და დამთავრებული კვლევის გაშლილი პროგრამითა და წიგნის დეტალური სტრუქტურით, რომელშიც მოცემულია თვითეული თავის დაწვრთვებითი შინაარსი (იხ. ეს ტომი, გვ. 99, 188—190, 220—235).

«რევულებში იმპერიალიზმის შესახებ» ლენინი უაღრესად გულდასმით ადევნებს თვალს მონოპოლისტური კაპიტალიზმის ძირითადი თვისებებისა და ნიშნების ჩასახვასა და განვითარებას: წარმოებისა და კაპიტალის კონცენტრაციას, რამაც განვითარების ისეთ მაღალ საფეხურს მიაღწია, რომ შექმნა მონოპოლიები, რომლებიც სამეურნეო ცხოვრებაში გადამწყვეტ როლს ასრულებენ; საბანკო კაპიტალს შეერთებას მრეწველობასთან და ფინანსური ოლიგარქიის შექმნას; კაპიტალს გატანას, რომელსაც, საქონლის გატანისაგან განსხვავებით, განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა მიენიჭა; კაპიტალისტთა საერთაშორისო მონოპოლისტური კავშირების შექმნას; უდიდესი კაპიტალისტური სახელმწიფოების მიერ დედამიწის ტერიტორიული განაწილების დამთავრებას და მათ შორის მსოფლიოს გადანაწილებისათვის ბრძოლას; კაპიტალიზმის პარაზიტუზმისა და ლპობის ზრდას. ლენინი გვიჩვენებს, რომ იმპერიალიზმისათვის დამახასიათებელია ფინანსური კაპიტალისა და მონოპოლიების ყოვლისშემძლეობა და ძალმომრეობა, რომ იმპერიალიზმის პოლიტიკური თავისებურებაა რეაქცია მთელი ხაზით. უაღრესად ვრცელი ფაქტური მასალით იგი ცხადყოფს იმპერიალიზმის ღრმა წინააღმდეგობებს.

ლენინი ამ მიზნით იყენებს მისთვის ხელმისაწვდომ ყველა წყაროს მსოფლიო ლიტერატურისას ეკონომიკისა და ტექნიკის, უახ-

ლესი ისტორიისა და გეოგრაფიის, პოლიტიკისა და დიპლომატიის, მონოპოლისტური კაპიტალიზმის ეპოქის მუშათა და ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის დარგებში. მხედველობის არეს გარეთ არა რჩება არც ერთი ქვეყანა, სახალხო მეურნეობის არც ერთი დარგი ან საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების სფერო. ლენინი ყურადღებით სწავლობს როგორც სოლიდურ ეკონომიურ და ისტორიულ მონოგრაფიებს, რომლებიც კაპიტალისტური ქვეყნების განვითარების უმნიშვნელოვანეს ტენდენციებს აშუქებენ, ასევე: ცალკეული საკითხებისადმი მიძღვნილ მცირე სტატიებს ჟურნალებსა და გაზეთებში. მრავალრიცხოვანი და მრავალფეროვანი წყაროების კრიტიკული გადამუშავებით ლენინი ამზადებს საიმედო საფუძველს სარწმუნო მასობრივი მონაცემებისას (ფაქტებისა და ციფრებისას), რომლებიც აუცილებელია იმპერიალიზმის შესახებ თავისი თეორიული დებულებებისა და დასკვნების ყოველმხრივი დასაბუთებისათვის.

კაპიტალიზმის განვითარების მონოპოლისტური სტადიის გამოკვლევისას ლენინი სწავლობს სხვადასხვა წყაროებს, რომლებიც ასახავდნენ სხვადასხვა მიმართულებასა და მიმდინარეობას ეკონომიურ მეცნიერებაში. ლენინს უხდებოდა საქმე: ჰქონოდა გამოკვლევებთან და წიგნებთან, რომელთა ავტორები ბურჟუაზიული და წვრილბურჟუაზიული ეკონომისტები და სტატისტიკოსები, ისტორიკოსები და დიპლომატები, ფინანსური საქმოსნები და პარლამენტის მოღვაწეები, სხვადასხვა ჯურის რეფორმისტები და რევოიზიონისტები იყვნენ. წყაროების შესწავლისას თავის შენიშვნებში ლენინი ამხილებს იმპერიალიზმის ბურჟუაზიულ იდეოლოგიებსა და რეფორმისტ აპოლოგეტებს, აბათილებს მათს ფსევდომეცნიერულ მსჯელობას. ამავე დროს ლენინი შეარჩევს და იყენებს ფაქტიურ მონაცემებს, რომლებსაც აღნიშნული წყაროები შეიცავენ.

პროფ. რობერტ ლიფმანის სქელტანიანი «ხუთასგვერდიანი» წიგნის «მონაწილეობისა და დაფინანსების საზოგადოებრივი» დამუშავების შემდეგ, ლენინი მას ასეთ დახასიათებას აძლევს: «ავტორი აშკარა სულელია, აუკვიატებია დეფინიციები — ყოველად სულელური რამ — და განუწყვეტილად უტრიალებს სიტყვა «სუბსტიტუციას». დასაფასებელია ფაქტიური მონაცემები, მეტწილად სრულიად დაუმუშავებელი (ეს ტომი, გვ. 371). ამ წიგნში მოთავსებულ სტატისტიკურ მონაცემებს, სხვა წყაროებით შემოწმებულსა და შევსებულს, ლენინი იყენებს ნაშრომში «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია», როცა ახასიათებს წარმოების მზარდ კონცენტრა-

ციას და უმსხვილესი მონოპოლიების შემოსავალთა გადიდებას. გერმანული იმპერიალიზმის თავგამოდებული აპოლოგეტის შულცე-გევერნიცის წიგნის «ბრატანეთის იმპერიალიზმის» დაკონსპექტებისას ლენინმა ავტორის შესახებ ჩაწერა: «უდიდესი არამზადა, უგვანო, კანტელი, რელიგიის მომხრე, შოვინისტია, — შეუგროვებია ზოგიერთი ძალიან საინტერესო ფაქტი ინგლისის იმპერიალიზმის შესახებ და მარჯვედ და ცოცხლად დაუწერია წიგნი. მოუვლია ინგლისი, ბევრი მასალა და დაკვირვება შეუგროვებია. ძარცვა-გლეჯით გაკეთდით, ბ-ნო ინგლისელებო, ჩვენც დაგვანებეთ ვძარცვოთ, ძარცვა-გლეჯა «ვაკურთხოთ» კანტით, ღვთაებით, პატრიოტიზმით, მეცნიერებითო = აი ამ «მეცნიერის» პოზიციის არსი!! (ბევრია ზედმეტი ყბედობაც)» (გვ. 453). ფაქტიურ მასალას ამ წყაროდან ინგლისური იმპერიალიზმის შესახებ ლენინი იყენებს თავის ნაშრომში.

«რვეულები იმპერიალიზმის შესახებ» გვიჩვენებენ, როგორ შეარჩევდა ხოლმე ლენინი ვრცელი მასალებიდან, მრავალრიცხოვანი წყაროებიდან სარწმუნო მონაცემებს, რომლებიც ახასიათებდნენ მონოპოლისტური კაპიტალიზმისათვის ჩვეულ ძირითად და ტიპურ მოვლენებს. «...უამრავი დეტალები, ზედმეტი, მოსაწყენი; გვერდს ვუვლი მათ», — წერს ლენინი ერთი წიგნის შესახებ (გვ. 79). მეორე წყაროს შესახებ იგი შენიშნავს, რომ მასში «უმდიდრესი მონაცემების გულდასმით შერჩეული კრებულია ((უამრავი ძირითადი ციფრებია))... ვარჩევ უმნიშვნელოვანესს» (გვ. 448—449). ბევრ შემთხვევაში ლენინი წყაროებში გაბნეული მონაცემებიდან თვითონ ადგენს კრებსებსა და ცხრილებს. ამა თუ იმ წიგნის შესწავლისას ლენინი განსაკუთრებული ყურადღებით აკეთებდა მითითებებს მასში გამოყენებულ წყაროებზე, შემდეგ კი გადაათვალიერებდა და შეისწავლიდა ხოლმე ამ წყაროებს.

«რვეულებში იმპერიალიზმის შესახებ» მოყვანილია დაწვრილებითი ფაქტიური და სტატისტიკური მონაცემები, რომლებიც ახასიათებენ კაპიტალიზმის მონოპოლისტური სტადიის ძირითად ნიშნებს, აგრეთვე მრავალი დამოწმება ყველა ქვეყნის ბურჟუაზიული მეცნიერებისა, რომლებიც იძულებული არიან აღიარონ კაპიტალიზმის უახლესი ეკონომიკის უცილობლად დადგენილი ფაქტები. მთელი ეს მასალა, როგორც ლენინი აღნიშნავდა, საჭირო იყო იმისათვის, რომ «მკითხველისათვის... მიგვეცა რაც შეიძლება უფრო დასაბუთებული წარმოდგენა იმპერიალიზმზე» (თხზულებანი, გამოც. 4, ტომი 22, გვ. 336).

«რევულები იმპერიალიზმის შესახებ» რუსეთში მონოპოლისტური კაპიტალიზმის დამახასიათებელ მნიშვნელოვან მასალას შეიცავენ. წიგნში «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია», რომელიც გათვალისწინებული იყო ლეგალური გამოცემისათვის, ლენინი იძულებული იყო ჩამოეყალიბებინა თავისი შენიშვნები საერთოდ რუსეთის იმპერიალიზმის მიმართ და კერძოდ მეფის რუსეთის მტაცებლური პოლიტიკის მიმართ «უდიდესი სიფრთხილით, გადაკვრით, იმ ეზოპური — წყეული ეზოპური — ენით, რომლის ხმარებასაც აიძულებდა ცარიზმი ყველა რევოლუციონერს, როდესაც ისინი «ლეგალური» ნაწარმოების დასაწერად კლამს ჰკიდებდნენ ხელს» (იქვე, გვ. 231). «რევულებში იმპერიალიზმის შესახებ», რომლებიც თავისუფალია ცენზურული დაბრკოლებებისაგან, ლენინს მნიშვნელოვანი რაოდენობით მოჰყავს ფაქტები, იძლევა მათს შეფასებას, აკეთებს შენიშვნებს რუსეთის იმპერიალიზმის სხვადასხვა მხარის შესახებ. ყველა ამ მასალას დიდი მნიშვნელობა აქვს; იგი შეავსებს იმას, რასაც შეიცავს რუსეთზე ლენინის შრომა «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია».

კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადიის ანალიზისათვის ლენინი თავის რევულებში და წიგნში იმპერიალიზმის შესახებ იყენებს ძირითადად პირველი მსოფლიო ომამდელი პერიოდის ფაქტურ მასალებსა და სტატისტიკურ მონაცემებს. მომდევნო წლებისა და ჩვენი დროის კაპიტალისტური ეკონომიკის ახალი მონაცემები მთლიანად ადასტურებენ იმპერიალიზმის ლენინურ ანალიზს, მის ძირითად თვისებებს და ნიშნებს და განვითარების ტენდენციებს, დამაჯერებლად გვიჩვენებენ მონოპოლიების მხრივ ძალმომრეობისა და ჩაგვრის ზრდას, კაპიტალიზმის პარაზიტუზმისა და ლაპობის გაძლიერებას, მისთვის დამახასიათებელ წინააღმდეგობათა გამწვავებასა და გაღრმავებას.

ლენინის «რევულები იმპერიალიზმის შესახებ» წარმოადგენენ მეცნიერებაში პარტიულობის მკაფიო ნიმუშს, მათი ძირითადი ნიშანია მეტროპოლი, ბურჟუაზიულ და წვრილბურჟუაზიულ იდეოლოგთა, რეფორმისტთა და რევოიონისტთა წინააღმდეგ შემტევი ხასიათი. ლენინი განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს «კაუცკელობის» მხილებას, იგი მძაფრად აკრიტიკებს იმპერიალიზმის ლაქიებს, რომლებიც მარქსისტულ სამოსელში ეხვეოდნენ. კაუცკელები ჩქმალავდნენ იმპერიალიზმის წინააღმდეგობებს, ცდილობდნენ შეელამაზებინათ» კაპიტალიზმი, «მომხრენი იყვნენ სუფთა, გადასლექილი, ზომიერი და აკურატული კაპიტალიზმისა» (ეს ტომი,

გვ. 99). ლენინმა დაგვანახვა, რომ «ფინანსური კაპიტალიზმი არ სპობს კაპიტალიზმის დაბალ (ნაკლებად განვითარებულ, ჩამორჩენილ) ფორმებს, არამედ იზრდება მათგან, მათზე», რომ «ფინანსური კაპიტალი (მონოპოლიები, ბანკები, ოლიგარქია, მოსყიდვა etc.) კაპიტალიზმის შემთხვევითი ხორცმეტი კი არ არის, არამედ კაპიტალიზმის უცილობელი გაგრძელება და პროდუქტია» (გვ. 182—183).

იმპერიალიზმის მეცნიერული ანალიზით, რომელიც თანამედროვე კაპიტალიზმის რეალურმა სინამდვილემ დაადასტურა, ლენინმა დაამტკიცა ულტრაიმპერიალიზმის კაუცკური თეორიის უსუსურობა და რეაქციულობა. «რვეულებში იმპერიალიზმის შესახებ» ნაჩვენებია, რომ ნაცვლად რევოლუციური ბრძოლისა იმპერიალიზმის დასამხობად ოპორტუნისტები და რევიზიონისტები კაპიტალთან შერიგებისათვის იღწვიან; ისინი ამხინჯებენ იმპერიალიზმის, როგორც კაპიტალიზმის განვითარებაში უმაღლესი და უკანასკნელი სტადიის, როგორც მსოფლიო კაპიტალიზმის მზის ჩასვენების პერიოდის არსს. «იმპერიალიზმთან ბრძოლა, ოპორტუნისტთან უბრძოლველად და კავშირის გაუწყვეტლად, მოტყუებაა», — წერს ლენინი ნაშრომის «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» გეგმის მონახაზში (გვ. 232).

ლენინის «რვეულები იმპერიალიზმის შესახებ» ამჟამადაც წარმოადგენენ რევოლუციური მარქსიზმის საბრძოლო იარაღს. ისინი ეხმარებიან კომუნისტურ და მუშათა პარტიებს აწარმოონ ბრძოლა იმპერიალისტური რეაქციის იდეოლოგიის წინააღმდეგ, თანამედროვე რეფორმიზმისა და რევიზიონიზმის ყველა გამოვლინების წინააღმდეგ. ჩვენს ეპოქაში, რომლის ძირითადი შინაარსია კაპიტალიზმიდან სოციალიზმზე გადასვლა, როცა სოციალისტური სისტემა წარმატებით ეჯიბრება დრომოჭმულ კაპიტალისტურ სისტემას, ძველი წყობილების დამცველნი ყოველ ღონეს ხმარობენ იმისათვის, რომ შეალამაზონ იგი, ჩამოაშორონ მშრომელი მასები აქტიურ ბრძოლას სოციალიზმისათვის, გადასდონ მათ კაპიტალიზმთან შემთანხმებლობის რეფორმისტული იდეები. იმპერიალისტები ყოველნაირად აქეზებენ კაპიტალისტური საზოგადოების «გაჯანსაღებისა» და რეფორმირების ყოველნაირი თეორიებისა და ვეგემების შეთხზვას, რომელთა მიზანია მისი უკედავყოფა «სახალხო კაპიტალიზმის» თუ «დემოკრატიული სოციალიზმის» საფარქვეშ. ბურჟუაზიას მის ბრძოლაში კაპიტალიზმის შენარჩუნებისათვის ეხმარებიან თანამედროვე რევიზიონისტები, რომლებიც იმეორებენ კაუცკელობის გაკოტრებულ უბა-

დრუკ იღებეს. ისინი ცდილობენ რევოლუციური სული ამო-
 აცლონ მარქსიზმს, «მოდველებულად» აცხადებენ მარქსიზმ-
 ლენინიზმს, გამოდიან სოციალისტური რევოლუციისა და
 პროლეტარიატის დიქტატურის წინააღმდეგ. ამახინჯებენ რა
 სინამდვილეს, რევიზიონისტები ამტკიცებენ, თითქოს თანა-
 მედროვე კაპიტალიზმი ძირეულად შეიცვალა — პროლეტა-
 რიატი თითქოს აღარ არის ჩაგრული და ექსპლოატირებული
 კლასი, კაპიტალისტები კი მშრომელები გახდნენ; თითქოს
 ანტაგონიზმი შრომასა და კაპიტალს შორის, ბრძოლა პრო-
 ლეტარიატსა და ბურჟუაზიას შორის შეიცვალა ზავითა და თა-
 ნამშრომლობით და კაპიტალისტური საზოგადოების წინაშე
 გაიხსნა აყვავებისა და «საყოველთაო კეთილდღეობის» გზა.
 ლენინის «რევულები იმპერიალიზმის შესახებ» რევოლუცი-
 ურ მარქსისტებს აძლევენ მითითებებსა და ნიმუშებს, თუ
 როგორ გაუწიონ მეცნიერული კრიტიკა და ამხილონ ბურჟუა-
 აზიული წყობილების თანამედროვე აპოლოგეტების ასეთი
 თეორიები იმპერიალიზმის «სახალხო კაპიტალიზმად» გადაქ-
 ცევისა და სოციალიზმში მისი მშვიდობიანი «შეზრდის» შე-
 სახებ.

დიდ ინტერესს წარმოადგენს ტომში მოთავსებული გეგმე-
 ბი და კონსპექტები — პირველი მსოფლიო ომის პერიოდის
 ცალკეული სტატიებისა და რეფერატებისა, რომლებიც «იმპე-
 რიალიზმის შესახებ რევულების» პირდაპირ და უშუალო და-
 მატებას წარმოადგენენ. ამ სტატიებსა და რეფერატებს უდი-
 დესი მნიშვნელობა აქვთ იმპერიალიზმისა და სოციალისტური
 რევოლუციის ლენინური თეორიის გაგებისათვის. წიგნის «იმ-
 პერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია»
 პირველი გამოცემის წინასიტყვაობაში, რომელიც დათარიღე-
 ბულია 1917 წლის 26 აპრილით, ლენინი მიუთითებს მკითხველს
 საზღვარგარეთ დაწერილ თავის 1914—1917 წლების სტატიებ-
 ზე. ამ სტატიებში, რომლებიც გამოქვეყნებულია ბურჟუაზიუ-
 ლი ცენზურისაგან თავისუფალ პარტიულ პრესაში, დასაბუ-
 თებული და განვითარებულია დებულებანი იმის შესახებ, რომ
 იმპერიალიზმი სოციალისტური რევოლუციის წინაღუდაა, რომ
 სოციალ-შოვინიზმი (სიტყვით სოციალიზმი, საქმით შოვინი-
 ზმი) არის სრული დალატი სოციალიზმისადმი, სრული გადას-
 ვლა ბურჟუაზიის მხარეზე, რომ მუშათა მოძრაობის გათიშვა
 ვანუყრელად დაკავშირებულია იმპერიალიზმის ობიექტურ
 პირობებთან და ა. შ.

ტომის შემადგენლობაში შევიდა ლენინის 20 რევულები იმპე-
 რიალიზმის შესახებ და 1912—1916 წლების ცალკეული ჩანა-

წერები, რომლებიც პირველად გამოქვეყნდა 1933—1938 წლებში ლენინის XXII, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI კრებულებში. რვეული «ბ» («დელტა») პირველად გამოქვეყნდა რუსულად თარგმნილი 1938 წელს ჟურნალ «პროლეტარსკაია რევოლუციისთვის» № 9, გვ. 171—184, ვინაიდან ნაპოვნი იქნა უფრო გვიან. 1939 წელს მთელი ეს მასალები გამოიცა ცალკე წიგნად სახელწოდებით «რვეულები იმპერიალიზმის შესახებ».

პირველი 15 რვეული, რომლებიც მონიშნულია ბერძნული ალფაბეტის ასოებით, ტომში დალაგებულია ლენინის ასოთნუმერაციის რიგით. ისინი ვლადიმერ ილიას ძეს გამოყენებული აქვს წიგნის «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» გეგმაში, რომელიც ჩაწერილია «ყ» («გამა») რვეულში (ტომის გვ. 220—235; იმ ადგილებში, სადაც ლენინი იმოწმებს რვეულის გვერდებს, აქ დამოწმებულია ამ ტომის გვერდები და ციფრები ჩასმულია კვადრატულ ფრჩხილებში). ეს 15 რვეული ფართოდ გამოყენებული აქვს ლენინს თვით წიგნშიც «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია». უკანასკნელ 5 რვეულს ლენინის ნუმერაცია არა აქვს და ტომში დალაგებულია დანომრილი რვეულების შემდეგ ქრონოლოგიური რიგით. რვეულებს გარდა ტომის შემადგენლობაში შესულია ლენინის ცალკეული ჩანაწერები 1912—1916 წლების პერიოდში, რომლებიც შინაარსით უშუალოდ უახლოვდებიან «რვეულებს» და წარმოდგენენ იმპერიალიზმის თეორიის იმავე მეცნიერული დამუშავების გაგრძელებას. ისინი გამოქვეყნებული იყო ლენინის XXIX კრებულში და ნაწილობრივ XXX კრებულში.

«იმპერიალიზმის შესახებ რვეულების» წინა 1939 წლის გამოცემასთან შედარებით ამ ტომის შემადგენლობაში «1912—1916 წწ. ცალკეული ჩანაწერების» კარში დამატებით შეტანილია შემდეგი მასალები: 1) ე. კორადინი. «იტალიური ნაციონალიზმი», 2) ნიტი. «უცხოეთის კაპიტალი იტალიაში», 3) რ. ლიფმანი. «გვაახლოებს თუ არა ომი სოციალიზმს?», 4) «კონრადის წელიწდეულები 1915. ნაკვეთი 2. აგვისტო», 5) «სოციალური პოლიტიკის საზოგადოების შრომები», 6) «სოციალ-იმპერიალიზმი და მემარცხენე რადიკალიზმი», 7) «შესადარი ციფრების კარგი ნაკრები», 8) ე. რაპარი. «ეროვნული შეთანხმებისათვის», 9) ა. ბ. ჰარტი. «მონროს დოქტრინა», 10) ევგ. ფილიპოვიჩი. «მონოპოლიები». მცირეოდენი მასალები რედაქციამ შემადგენლობიდან ამოიღო, როგორც ისეთი, რომელსაც თემასთან უშუალო კავშირი არა აქვს.

ამონაწერებს, რომლებმაც შეადგინა «რვეულები იმპერიალიზმის შესახებ», ლენინი ორიგინალის ენაზე აკეთებდა. ყველა ამონაწერი მას გაკეთებული აქვს პირადად გარდა რვეულებისა «x» («კაპა»), «ბრეილსფორდი», «მარქსიზმისა და იმპერიალიზმის შესახებ», «იმპერიალიზმი», აგრეთვე ნაწილობრივ რვეულებისა «ღ» («ძეტა») და «ღ» («ლამბდა»), რომლებიც დაწერილი იყო ნ. კ. კრუპსკაიას მიერ ვლადიმერ ილიას ქის უშუალო მითითებებით.

ამ ტომში ყველა ამონაწერი მოცემულია რუსულად თარგმნილი. ამ გამოცემისათვის ყველა თარგმანი ხელახლა შემოწმებული და დაზუსტებულია. ტომში გამოყენებულია თარგმანები, რომლებიც გაკეთებულია თვით ლენინის მიერ მის წიგნში «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» და სხვა ნაშრომებში. ციტატების ტექსტი ლენინის მიერ ჩამატებული სიტყვებისაგან გამოყოფილია ბრჭყალებით. პერიოდულ გამოცემათა სახელწოდებანი მოცემულია ორიგინალის ენაზე. უთარგმნელად დატოვებულია აგრეთვე მცირეოდენი საერთოდ ხმარებული ლათინური გამოთქმები, რომლებსაც ვხვდებით ლენინის ნაწერებში: etc. (და ა. შ.), versus (წინააღმდეგ), sic! (ასეა!), ibid. (იქვე) და სხვები. ფირმების, ბანკების, კომპანიების, ტრესტების და სხვა მონოპოლისტური გაერთიანებების სახელწოდებანი, რომლებიც ლენინის მიერ რვეულებში ამოწერილია უცხო ენაზე, ტომში მოცემულია რუსული ტრანსკრიპციით.

რვეულების ყველა სახელწოდება მოცემულია თვით ლენინის მიერ. ცალკეული წიგნებიდან, სტატეებიდან ამონაწერებს, მონახაზებს, ლიტერატურის მაჩვენებლებს გაკეთებული აქვს ცალკე სათაურები, რომლებიც აღებულია რვეულების იმ შინაარსიდან, რაც შედგენილი აქვს ლენინს, ან ამონაწერების ტექსტიდან. ტექსტის კიდებებზე შავი კურსივით ფრჩხილს შემდეგ მოცემულია რვეულების ხელნაწერი გვერდების ნუმერაცია, რომელიც გაკეთებულია ლენინის მიერ.

ტომში შენარჩუნებულია თავისებურებანი ლენინის ხელნაწერი ჩანაწერისა მის რვეულებში: მასალის მისი განლაგება, გვერდიდან მოხაზულები და ტექსტის შიგნით გახაზულები. ეს უკანასკნელი გადმოცემულია შრიფტების საშუალებით: ერთი სწორი ხაზით გახაზული იბეჭდება კურსივით; ორი სწორი ხაზით გახაზული — კურსივი დაყოფით; სამით — ნახევრადმუქით; ოთხით — ნახევრადმუქი დაყოფით; ერთი

ტალღისებური ხაზით — ნახევრადმუქი კურსივით; ორით — ნახევრადმუქი კურსივი დაყოფით.*

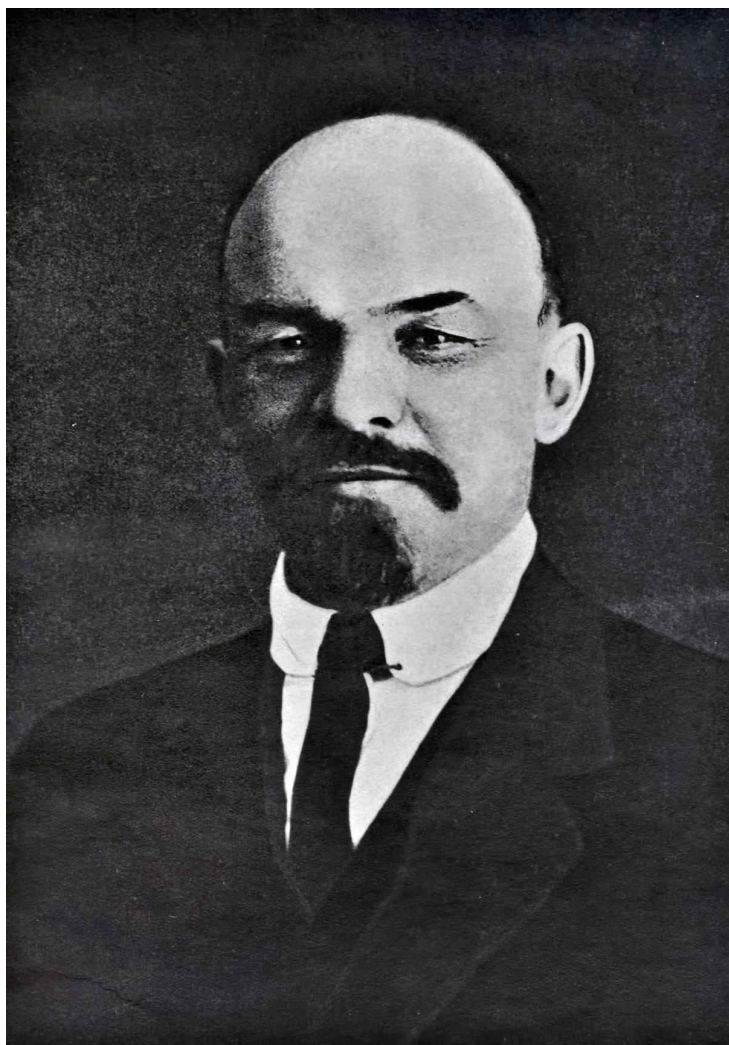
ამ გამოცემის მთელი ტექსტი კვლავ შემოწმებულია ვ. ი. ლენინის ხელნაწერებისა და პირველწყაროების მიხედვით, ხოლო აღმოჩენილი არასიზუსტენი ლენინის ხელნაწერების გაშიფრვაში და პირველწყაროებისადმი შეუსაბამობა თავიდან აცილებულია.

ხელახლა შემოწმებულ და ხელნაწერებთან სრულ შესაბამისობაში მოყვანილია მთელი სტატისტიკური მონაცემები. ჯამების, სხვაობებისა და პროცენტების გარეგნული არასიზუსტენი, რომლებიც ცალკეულ შემთხვევებშია, დატოვებულია უცვლელად, ვინაიდან ისინი აიხსნება რიცხვების დამრგვალებით, რაც ლენინს შესაბამისი წყაროების დაკონსპექტების დროს მოუხდენია.

ამ ტომში სტრიქონებსქვეშა შენიშვნებში მოცემულია მითითებანი წიგნზე «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» და ლენინის სხვა ნაშრომებზე. ამით ნაჩვენებია «რვეულების» განუყრელი კავშირი წიგნთან და იქმნება შესაძლებლობა თვალნათლივ დავინახოთ, როგორ იყენებს ლენინი მოსაძზადებელ მასალებს იმპერიალიზმზე თავისი მეცნიერული შრომის შექმნაში.

სკკპ ცენტრალურ კომიტეტთან არსებული
მარქსიზმ-ლენინიზმის ინსტიტუტი

* ქართულში შრიტის შესაძლებლობათა გათვალისწინებით წინამდებარე თარგმანში ლენინის ხელნაწერის თავისებურებანი გადმოცემულია შემდეგნაირად: ერთი და ორი სწორი ხაზით გახაზული იბეჭდება თ ერთი კორპუსი დაყოფით; სამით — მუქი კორპუსით; ოთხით — მუქი დაყოფით; ერთი და ორი ტალღისებური ხაზით გახაზული — მუქი დაყოფით. ქართ. გამოც. რედ.

რვეულები იმპერიალიზმის შესახებ¹

დაწერილია 1915 — 1916 წწ. რუსულ, გერმანულ, ფრანგულ, ინგლისურ და სხვა ენებზე

პირველად დაიბეჭდა 1933—1938 წწ. ლენინის კრებულებში XXII, XXVII, XXVIII, XXIX, XXXI. რვეული «ბ» პირველად გამოქვეყნდა 1938 წელს ქურნალ «პროლეტარსკაია რევოლუციაში» № 9

იბეჭდება ხელნაწერების მიხედვით უცხო ენაზე გაკეთებული ამონაწერები და შენიშვნები მოცემულია რუსულ ენაზე თარგმნილად

¹ ვ. ი. ლენინი, ტ. 39.

რვეული

«L»
(«ბლზა»)

შინაარსი

რვეული ა. გვ. 1—48

უახლესი ეკონომიური ლიტერატურა

შინაარსი:

- 1—3*. შულცე-გევერნიცის დასასრული («სოციალური ეკონომიკიდან») + 31—35 (ფოგელშტაინი).
4. მონასახი სტატიისათვის «ჭაობთან» ბრძოლის შესახებ. ((შენიშვნები კაუცკიანელობის შესახებ.))
5. ლიტერატურის მითითებებიდან.
6. რავესტაინი ბალკანეთის პრობლემის შესახებ («Die Neue Zeit»², 1913).
- 7—8. ვერნერი რურის სამთამადნო მრეწველობაში კონცენტრაციის შესახებ («Die Neue Zeit», 1913).
9. მაიერი (კაპიტალის დაბანდება) და ლიტერატურის მითითებანი.
10. —
- 11—12. ლიფმანის ფრანკფურტში ლითონით ვაჭრობის შესახებ.
- 13—14. ბურჟუაზიული. მეცნიერები იმპერიალიზმთან ბრძოლის შესახებ. («დამორჩილებული რასები».)
15. მორიდი — «განყოფილებებიანი ფირმები».
16. ლიტერატურის მითითებანი.
17. Idem.
18. შილდერი. «Weltwirtschaftliches Archiv»-ის 5 ტომი (არა მისი თხზულება).

* ლენინის რვეულის ხელნაწერის გვერდები. რ ე დ.

19. აღნიშვნები «ნაშე სლოვოდან»...
20. —
21. ლიტერატურის მითითებანი.
22. კაპიტალის თანხები აქციონერთა საზოგადოებებში.
- 23—28. კ ე ს ტ ნ ე რ ი. «ორგანიზების დაძალება».
29. ვენის «Arbeiter-Zeitung»-ი ვენის ბანკების შესახებ.
30. «The Annals of the American Academy».
- 31—35. დასასრული ამონაწერებისა «სოციალური ეკონომიკიდან».
36. —
37. ლიტერატურის მითითებანი.
38. შ ტ ი ლ ი ხ ი. «ფული და საბანკო საქმე».
- +41—42.
- 39—40. ლ ი ფ შ ა ნ ი. «კარტელები და ტრესტები».
- 43—48. «სოციალური ეკონომიკიდან»... (შ უ ლ ც ე - გ ე - ვ ე რ ნ ი ც ი).
- (+1—3)
(და 31—35)

ლიტერატურის მითითებანი:

გვ. 5.	გვ. 21 + 32	გვ. 44.
გვ. 9.	გვ. <u>37</u> NB	გვ. 46.
გვ. 17 + 16.	გვ. 38.	გვ. 48.

მონასახი სტატისტიკის «ჭაობთან» ბრძოლის შესახებ
(შენიშვნები კაპიტალიზმის შესახებ)

4) ჩ ვ ე ნ ი ბ რ ძ ო ლ ა «ჭაობის» წინააღმდეგ.

ჭაობი = კ. კაუცკი, ჰიუსმანსი etc.

მნიშვნელობა პლენარის, ჰაინდმანს, ჰაინესა და კ. კაუცკის, ვანდერველდეს etc. შორის განსხვავებისა. 2 «ელფერი».

ეკლექტიკა ნაცვლად დიალექტიკისა. «საშუალო»:

უკიდურესობათა «შერიგება», ნათელი, გარკვეული, მკვეთრი დასკვნის უქონლობა, შერყეობა.

კლასობრივ წინააღმდეგობათა შერიგება და შესუსტება სიტყვით, მაშინ როცა ისინი სინამდვილეში გამწვავებულა.

შერიგება ოპორტუნიზმთან.

ოპორტუნიზმთან თეორიული და პრაქტიკულ-პოლიტიკური უფსკრულის მიჩქმალვა.

უარყოფა (რენეგატობა) ბროშურაში «გზა ძალაუფლებისაკენ» გამოთქმული თვალსაზრისისა და ბაზელის მანიფესტის რევოლუციური არსისა (და რევოლუციური ტაქტიკისა)³...

განსხვავება ცნებების «მარქსისტული ცენტრი» (=დამოუკიდებელი პოლიტიკა, დამოუკიდებელი იდეები, დამოუკიდებელი თეორია) და «ჭაობისა» (=მერყეობა, უპრინციპობა, «ტრიალა» («Drehscheibe»), ფლუგერი).

არალეგალური ორგანიზაცია.

მუშაობა ჯარში.

მასობრივი მოქმედების მხარდაჭერა და განვითარება.

NB || კაზიონური ოპტიმიზმი: ამბების ობიექტური მიმდინარეობა...

NB || ყველაფერი უკეთესობისაკენ უნდა იყოს. «პროლეტარიატი» და «კლასობრივი ბრძოლა» «საერთოდ» - «პროცესი»

NB || შეად. მარტოვი სოციალიზმის «უიმედობის» შესახებ, თუ... ოპორტუნიზმი უიმედოა!!!

«ჭაობთან ბრძოლის» არსი უნდა იყოს არა უარყოფა ლეგალური მოღვაწეობისა და რეფორმებისათვის ბრძოლისა, არამედ რევოლუციური მოღვაწეობის ზემოაღნიშნული აღიარება.

შესაძლებლობა სოციალიზმისა და სინდიკალიზმის შეერთებისა ახალი და უფრო ღრმა ხაზით გაყოფის დროს.

პარლამენტარიზმი და მისი სხვა გაგება. «არალეგალური პარლამენტარიზმი».

ლიტერატურის მითითებებიდან

ციურიხის კანტონალური ბიბლიოთეკის ფილო- (5) სოფიური წიგნებიდან:

გიდენონ სპიკერი. «ფილოსოფიისადმი ბუნებისმეტყველების დამოკიდებულების შესახებ» (განსაკუთრებით versus კანტი და ლანგეს «მატერიალიზმის ისტორია»). 8°. ბერლინი, 1874.

პეგელი. «ფენომენოლოგია» (ბოლანდის გამოც. 1907).

ერისკაუფმანი. «შეერთებული შტატების საგარეო ძლიერება და კოლონიური სიმძლავრე». ლაიპციგი, 1908 («შრომებში სახელმწიფო და საერთაშორისო სამართლის შესახებ», ნაკვეთი I). იურიდიული გამოკვლევა. იმპერიალისტურმა პოლიტიკამ წარმოშვა კოლონიების საკითხი ამერიკაში.

- კანტონალური ბიბლიოთეკა (ციურიხი).
 «Journal asiatique» (პარიზი, 1857—1913-მდე და მე-10 სერიის ცხრილი. +მე-11 სერია, 1, 2 ტომები).
 «Giornale della società asiatica italiana». ტომი 1 (1887)—ტომი 26 (1913/4).
 კუზნეცოვი. «ცივილიზაციებისა და ენების ბრძოლა ცენტრალურ აზიაში». (დისერტაცია.) 8°. პარიზი, 1912.
 ლემან-ჰაუპტი. «სომხეთი». 8°. ბერლინი, 1910.
 ბიუხლერი. «კონგო—ლეოპოლდის სახელმწიფო». ციურიხი, 1912. 1914.
 ფრესი. «კონგოს აუზის დამოკიდებული ქვეყნების საერთაშორისო მდგომარეობა, მათი დაყოფა». 1907.
-
- კეტბრუსო. «ზანგების აღზრდა შეერთებულ შტატებში». დისერტაცია. პარიზი, 1904. («ამერიკული თხზულებები და ანგარიშები აღზრდის შესახებ»).
-
- «ინდოეთის აღწერა». (1911. ბომბეი, 1911.)
 მოფეტტი. «კანადის ამერიკანიზაცია». დისერტაცია. ნიუ-იორკი, 1907.
 პატუიე. «ამერიკული იმპერიალიზმი». (დისერტაცია. დიუხონი, 1904).
 ედ. დეტმანი. «ბრაზილიის აყვავება გერმანული გაშუქებით». 1908.
 ისიდა. «იაპონიის როგორც დიდი სახელმწიფოს საერთაშორისო მდგომარეობა». ნიუ-იორკი, 1905.
 ლეფევერი. «რკინიგზები როგორც სამხრეთ ჩინეთში შეღწევის გზა». დისერტაცია. პარიზი, 1902.
 რიუსიე. «ოკეანიის დაყოფა». დისერტაცია. პარიზი, 1905.

რამესტაინი ბალკანეთის პრობლემის შესახებ

- 6) ვ. ვან რავესტაინი. «ბალკანეთის პრობლემები». «Die Neue Zeit», 1913 (გამოცემის 31-ე წელი, 1-ლი ტომი), 15. XI. 1912.

«ასეთ ფედერაციას» (ბალკანეთის ქვეყნების ფედერაციას, თურქეთის ჩათვლით) «შეედგებოდა დაეკმაყოფილებინა ამ გეოგრაფიულად ერთიანი ოლქის კულტურული მოთხოვნებიანი, ევროპის იმპერიალიზმის, ისევე როგორც რუსეთის მსოფლიო სახელმწიფოს, წინააღმდეგობის დაეპირისპირებინა გადაულახავი დაპრკოლება. ბალკანეთის პრობლემის ყოველ სხვაგვარ გადაჭრას შეიძლება ჰქონდეს მხოლოდ დროებითი ხასიათი და არ შეეძლება ხანგრძლივი დროის მანძილზე დაეკმაყოფილოს ყველა იქ მცხოვრები რასისა და ერის ინტერესები» (გვ. 228).

NB

«ევროპის იმპერიალიზმი ისევე როგორც ცარიზმი ბუნებრივია მთელი ძალებით გაუწევენ წინააღმდეგობას ბალკანეთის ყველა ქვეყნის ფედერაციას. მათი საერთო ინტერესი მიმართული იყო და კვლავ მიმართულია ამ ხალხებსა და თურქეთს შორის ურთიერთ მტრობისა და მეტოქეობის გამწვავებისაკენ, რათა მათთვის უფრო ადვილი იყოს ექსპლოატაციის გაწევა ამ ტერიტორიებისათვის როგორც კოლონიური ოლქებისათვის. გაიგებენ თუ ვერა თავიანთ საერთო ინტერესებს თურქეთისა და ბალკანეთის სახელმწიფოების სახელმწიფო მოღვაწეები და ბოლოს მოუღებენ თუ არა ამ განადგურებელ ომს ერთმანეთთან დაახლოებით? თუ ისინი ამას არ გააკეთებენ, თავიანთი ხალხების ინტერესებს მსხვერპლად შესწირავენ ევროპის კაპიტალიზმსა და ბალკანეთის ღინასტიების ინტერესებს» (გვ. 229).

NB

NB

პერნარი რურის სამთამადნო მრეწველობაში
კონცენტრაციის შესახებ

გ. ვ ე რ ნ ე რ ი. «კაპიტალის კონცენტრაცია რურის სამთამადნო მრეწველობაში». «Die Neue Zeit», 1913, გვ. 138 (25.X. 1912).

რ უ რ ის რაიონი:

1) ჯგუფი «დოიჩე ბანკი»

4 პ ი რ ო ვ ნ ე ბ ა ს უჭირავს ღირექტორებისა და საბჭოს წევრების ადგილები 4 ბანკში:	
(α) «დოიჩე ბანკი».....	4-ვეს
(β) «ესენერ კრედიტანშტალტი».....	2 მათგანს
(γ) «ესენერ ბანკფერეინი».....	2 »
(δ) «ბერგიშ-მერკიშე ბანკი».....	2

ამ ბანკის «გავლენის სფეროში» შემაგავალი მაღაროები:	
20 მაღარო — 6 6 2 3 3 მუშა; 18.8 მლნ. ტონა (1907)	
7 2 5 9 4 მუშა; 19.3 მლნ. ტონა (1910)	
2) ჯგუფი «დრეზდნერ ბანკი» და «შაფჰაუზენშერ ბანკფერეინი»	
9 პიროვნებას უჭირავს დირექტორებისა და საბჭოს წევრების ადგილები ორივე ბ ა ნ კ შ ი.	
ამ ჯგუფის გავლენის ქვეშ არის:	
7 მაღარო:.... 2 3 2 6 9 მუშა — 5.88 მლნ. ტონა (1907)	
2 7 9 6 3 მუშა — 7.2 მლნ. ტონა (1910)	

7)

		მაღაროები ?	
		«Werke» ან «Zechen»	
კაბიტალის მფლობელები	მთავარი ბანკები	ფირმა, მაღაროების რაოდენობა და სხვა.	1910 მუშა (ათასობით) ტონა (მლნ.).
4. პიროვნება-პირადი უნია»	დოიჩე ბანკი + 3 სხვა ბანკი	(დოიჩერ ბანკ-კონცერნი) (20 მაღარო)	α 72.8 19.3
4 ბანკისა კანიელი		კერძო საკუთრება და მაღარო «გუტე შოფუნგსპიუტე» (2 მაღარო)	γ 35.1 9.9
კარლოფი	დისკონტოგეზელ-შაფტი»	გელზენკირხენერ ბანკ აკციენგეზელ-შაფტი»	ბ (1) 34.4 8.5
სტინესი	დისკონტოგეზელ-შაფტი»	კერძო საკუთრება და დოიჩლუქსემ-ბურგერი»	ბ (2) 34.8 9.1
	ბერლინერ ჰან-დელსგეზელშაფტი»	გარპენერ ბანკ აკციენგეზელ-შაფტი»	გ (1) 25.9 7.1
9 პიროვნება «პერსონალური უნია»	დრეზდნერ ბანკი», «შაფჰაუზენშერ ბანკფერეინი»	დრეზდნერ-შაფ-ჰაუზენერ ბანკეინი»	ბ (7) 28.0 7.2
	ბერლინერ ჰან-დელსგეზელშაფტი»	გებიერნია აკციენ-გეზელშაფტი»	გ (1) 18.8 5.4
		ტრენი γ	(1) 16.2 3.9
		კრუპი γ	(1) 12.2 3.1
		ფისკი	(1) 11.1 2.8
		Σ* =	288.8 75.9
		სულ რურის რაიონში	354.2 89.2
		% ამ ფირმებისა	81.8 85

* — ჯამი. რ ე დ.

მალაროების რაოდენობა	მუშა (ათასობით)	მლნ. ტონა	
ა) 20	72.6	19.3	«დოიჩე ბანკი»
ბ) 7	28.0	7.2	«დრეზდნერ ბანკი» + «შაფჰაუზენ-შერ ბანკფერეინი»
გ) 4	63.5	16.9	3 მანგატი
დ) 3	69.0	17.6	«დისკონტოგეზელშაფტი»
ე) 2	44.2	12.5	«ბერლინერ ჰანდელსგეზელშაფტი»
ფისკი) 1	11.1	2.8	

«რურის სამთამადნო მრეწველობაში მთელი ხალხის ინტერესები ეჯახება ინტერესებს კაპიტალისტთა სრულიად უმნიშვნელო რიცხვისას, რომელნიც ასიოდე თუ იქნებიან» (გვ. 144).

ამ სტატიაში, სხვათა შორის, ლაპარაკია იმაზე, განახლდება სინდიკატი თუ არა. კონრადის ქრონიკაში შემოწმდეს ამ დროისათვის (X—XII. 1912 და ა. შ.).

მაიერი (კაპიტალის დაბანდება) და ლიტერატურის მითითებანი

ლიტერატურიდან

(9)

დ-რი ა. მაიერი: «Neue Zürcher Zeitung»-ის კომერციული განყოფილების რედაქტორი. «კაპიტალის დაბანდება». (ციურიხი, 1912).

«პრაქტიკოსის» წიგნაკი: რჩევა-დარიგება კაპიტალისტებს.

სააქციო საზოგადოებათა მოგების სტატისტიკა გვ. 130—132.

ინგლისში 1893/1902 დაარსებულია 38928 საზოგადოება. აქედან 14538 = 37%-ს საქმეების ლიკვიდაცია უნდა მოეხდინა!! საფრანგეთში გაკოტრებულ საზოგადოებათა რიცხვია დაახლოებით 10% (ლერუა-ბოლიო).

აღინიშნოს ლიტერატურიდან:
ვილჰელმ გერდენი. «პირყაზე წარმატების საიდუმლოება». ბერლინი. (ს. დ.?)

გერმანელი პრივატ-სპეკულანტი, რომელმაც გადმოსცა «თავისი გამოცდილება». გვ. 139: «სრულიად უმნიშვნელო რიცხვი» იგებს ბირჟაზე. გვ. 149: 50-დან 1 შეებთხვევა მოგებისა სხვაობაზე გარიგებებში. ((უხვი მაგალითები თაღლითობისა etc. etc.))

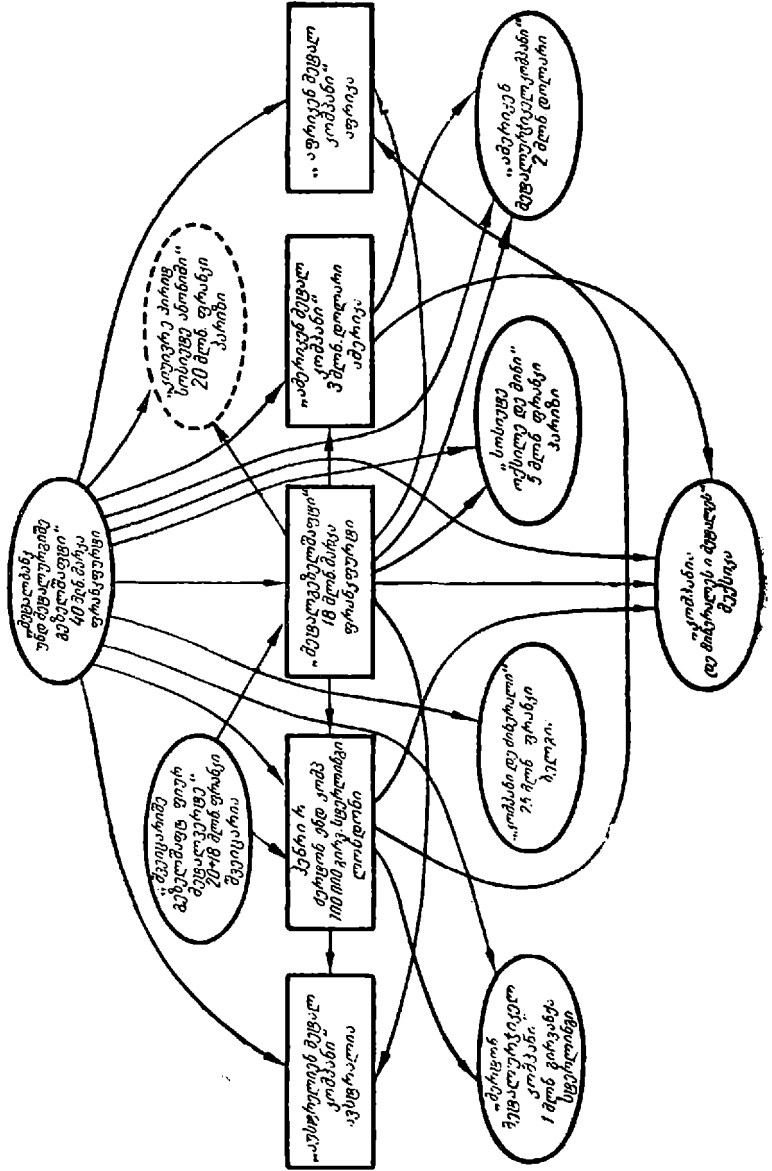
- ა ფ რ ი კ ა ნ უ ს ი. «ოქროს საბადოების აქციები როგორც კაპიტალის დაბანდება». ლაიპციგი. მე-2 გამოცემა. 1911.
- ვ. რ უ ჰ ე ლ ი. «ოპერაციები სამთამადნო მრეწველობის ფასეულობებით». იენა, 1909.
- რ ე ნ ე ნ უ ე ლ ი. «აქციონერთა საზოგადოებანი». პარიზი, 1911.
- პ ი. შ ტ ა ი გ ე რ ი. «ტრესტები და კარტელები საზღვარგარეთ და შვეიცარიაში». ციურიხი.
- გ ა ლ ბ ე რ ტ ი. «სარგებლის განაკვეთის ისტორიული განვითარება გერმანიაში. 1895—1908».
- კ ე რ ლ ი. «მსოფლიოს ოქროს საბადოები». ლონდონი, 1902.
- ჰ უ მ პ ე ლ ი. «სპეკულაცია ოქროს საბადოების ფასიანი ქაღალდებით». (ფრეიბურგი, 1903).
- ტ. ჰ უ ბ ე რ ი. «როგორ უნდა წავიკითხოთ ბალანსი?» (შტუტგარტი, 1910).
- რ ო ბ ე რ ტ შ ტ ე რ ნ ი. «კომერციული ბალანსი» (ლაიპციგი, 1907).
- პ. ბ რ ო ზ ი უ ს ი. «ბალანსი» (ლაიპციგი, 1906).

ლიფმანი ფრანკფურტში ლითონით ვაჭრობის უმსახეზ

- 11) რ ო ბ ე რ ტ ლ ი ფ მ ა ნ ი. «ფრანკფურტში ლითონით ვაჭრობის საერთაშორისო ორგანიზაცია». «Weltwirtschaftliches Archiv», ტომი I, იენა, 1913, გვ. 108 და შემდ.

მ ე რ ტ ო ნ ი ს (ინგლისურ-გერმანული ოჯახი) საწარმოებიდან აღმოცენდა მერტონის კონცერნი.

ასრები კონცერტების მიმართულებით მუდის

«საერთოდ მერტონის კონცერსში მოთავსებულია, თუ არ ჩავთვლით, რა თქმა უნდა, მის უკან მდგომ კაპიტალისტთა კუთვნილ კერძო ქონებას, ალბათ **200 მილიონზე მეტი მარკა**» (გვ. 121).

«ფრანკფურტში ლითონით ვაჭრობა, რომელსაც, სხვათა შორის, ეკუთვნის ზოგიერთი სხვა მნიშვნელოვანი ფირმაც, ამრიგად თავისი საწარმოებით, განსაკუთრებით მერტონის კონცერსის საწარმოებით, ფაქტიურად მთელ მსოფლიოს მოიცავს» (გვ. 122).

სქემა (გვ. 120) [იხ. გვ. 11. რედ.]

ქალაქები ჩემი ჩაწერილია.

- 12) სავაჭრო კაპიტალი (მერტონისა) აქ მწარმოებლურ კაპიტალში გადავიდა.

«თანამედროვე საბითუმო ვაჭრობის დამახასიათებელ ნიშანს მის თითქმის ყველა დარგში წარმოადგენს მისი **შელწევარმოებაში**» (გვ. 111).

ელექტრული მრეწველობის შემდეგ («ალგემინე ელექტრიციტეტს გეზელშაფტი» გერმანიაში, «ჯენერალ ელექტრიკ კომპანი» ამერიკაში etc.) «მეწარმეობის ყველაზე უფრო ინტერნაციონალური დარგი გერმანიაში» (109) ალბათ ლითონით ვაჭრობაა (განსაკუთრებით სპილენძით, თუთიით, ტყვიით, კეთილშობილი ლითონებით — მთავარი ცენტრი ფრანკფურტი).

ახლანდელი მეთაური **დ-რი ვილჰელმ მერტონი** (საზოგადოებათა უმრავლესობის გამგეობის წევრი) ფრანკფურტშია. მამამისი — **ჰენრი რ. მერტონი** — ლონდონში.

ყველა ამ საზოგადოების მთავარი განსხვავება სხვა მსგავსი საზოგადოებებისაგან ის არის, რომ საქმის სათავეში მდგომი კაპიტალისტები ახლაც **პირდაპირ** (გვ. 119) მონაწილეობენ ყველა სავაჭრო და სამრეწველო საწარმოში. ისინი თავიანთ კაპიტალს ხალხის კაპიტალით «შეავსებენ» ხოლმე.

იმ «საზოგადოებათა» რიცხვი, რომლებშიც ისინი «მონაწილეობენ», რა თქმა უნდა, განუზომლად მეტია სქემაში ნაჩვენებზე.

ბურჟუაზიული მეცნიერები იმპერიალიზმთან ბრძოლის შესახებ

- 13) NB ბურჟუაზიული მეცნიერები იმპერიალიზმთან ბრძოლის შესახებ.

«ეროვნებები და დამორჩილებული რასები».

ანგარიში კონფერენციის შესახებ, რომელიც გაიმართა კექსტონ-ჰოლში, ვესტმინსტერი, 28—30 ივნისი, 1910. ლონდონი, 1911 (XII+178 გვ.).

რეცენზია «Weltwirtschaftliches Archiv»-ში, II ტომი, 193 გვ., ხელმოწერილი ჰ. ი. ნიბურის მიერ (ჰააგა). რეცენზიის ავტორი აღნიშნავს, რომ ამ ანგარიშში მოთავსებულია მოკლე სიტყვები «უცხოელთა ბატონობაში მყოფი სხვადასხვა ხალხების: ეგვიპტელების, ინდოელების, მაროკოელების, ქართველების, აფრიკის ზანგთა ტომების, სამხრეთამერიკელი ინდიელების, აგრეთვე ევროპის ისეთი ერების წარმომადგენლებისა, როგორიც არიან ირლანდიელები და პოლონელები» (გვ. 194).

«გვეუბნებიან, იმპერიალიზმს უნდა ვებრძოლოთ; გაბატონებულმა სახელმწიფოებმა უნდა აღიარონ დამორჩილებულ ხალხთა დამოუკიდებლობის უფლება; საერთაშორისო ტრიბუნალმა თვალყური უნდა ადევნოს იმ ხელშეკრულებათა შესრულებას, რომლებიც დადებულია დიდ სახელმწიფოებსა და სუსტ ხალხებს შორის. კონფერენცია მხოლოდ ამ გულუბრყვილო სურვილებს სჯერდება. ჩვენ ვერ ვხედავთ იმ ჭეშმარიტების გაგების ნიშანწყალსაც კი, რომ იმპერიალიზმი განუყრელად დაკავშირებულია კაპიტალიზმის ახლანდელ ფორმასთან და რომ ამიტომ პირდაპირი ბრძოლა იმპერიალიზმის წინააღმდეგ უიმედოა, და ესა დაგვრჩენია— დავკმაყოფილდეთ გამოსვლებით ცალკეული, განსაკუთრებით საზიზღარი, ექსცესების წინააღმდეგ» (გვ. 195)*. NB

საგულისხმოა აღინიშნოს, რომ ბურჟუაზიული «იმპერიალისტები» «Weltwirtschaftliches Archiv»-ში თვალყურს ადევნებენ კოლონიების (ყოველ შემთხვევაში არა-გერმანული კოლონიების) ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას** (14

მაგალ., ტომი III, 2

მღელვარება და პროტესტები ინდოეთში (გვ. 230)

idem ნატალში (აფრიკა) ინდოელთა იმიგრაციის შეზღუდვის გამო (230—1).

ტომი IV, 1, გვ. 130 — მოძრაობა, მიმართული თვითმმართველობისაკენ ჰოლანდიის ინდოეთში***.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 ვამოც., ტომი 22, გვ. 361—362. რ ე დ.

** იქვე, გვ. 361. რ ე დ.

*** იქვე, ი ე დ.

მორიდი. «ბანყოფილებაგვიანი ფირმაები»

- 15) პიერ მორიდი. «ფირმები მრავალრიცხოვანი განყოფილებებით საფრანგეთში და საზღვარგარეთ». პარიზი, 1913 (ალკანი). (რეცენზია «Weltwirtschaftliches Archiv»-ში, IV, 1, გვ. 286).

		განყოფილება		
ინგლისი.....	497 ფირმა	20 644		
გერმანია.....	14 453 »	34 464		(მათ შორის 31799 დუქანი ან მაღაზია)
მოსამსახურეთა რიცხვი		926 369	— — —	473 077
საფრანგეთი	?	12 000		
		50 000		მოსამსახურე და მუშა
				125 მლნ. ფრანკი ხელფასი.

— — — «გამოვლინება კონცენტრაციის პროცესისა, რომელსაც ვხედავთ ვაჭრობაში, ისევე როგორც საფაბრიკო მრეწველობაში» (გვ. 286).

ლიბერალური მითითებანი

- 16) მ უ ზ ე უ მ თ ა ს ა ზ ო გ ა დ ო ე ბ ა შ ი

NB: «The Edinburgh Review»

1915, ოქტომბერი:

«ქარხნები და ომი».

[აღლიან საინტერესო სტატიაა ომისა და მისი ეკონომიური შედეგებისადმი მუშათა კლასის დამოკიდებულების შესახებ (მუშების მდგომარეობის გაუმჯობესება; უმუშევრობის შემცირება etc.)]

«The Atlantic monthly», 1916, ვგონებ, ივნისი. უ ა ი ტ ი. «სხვა სამყარო ომის შემდეგ».

NB: «Schmoller's Jahrbuch», გამოცემის 37-ე წელი. მარქსი საემისიო სტატისტიკის შესახებ გერმანიაში და საზღვარგარეთ.

- 17) ? ალბინ შაიერი. «Jahrbuch der Weltgeschichte». 1913 — გამოცემის მე-14 წელი. ლაიპციგი, 1914. («Karl Prochaska's Illustrierte Jahrbücher»).

[ეს არ არის დოკუმენტების კრებული ან ცნობარი, იგი ცოცხალი ნარკვევებია წლის მანძილზეო.]

[ჩ. კ.] ჰობსონი. «კაპიტალის ექსპორტი». ლონდონი, 1914.

[ჯ. ა. ჰობსონი.] «იმპერიალიზმი».

» «სამხრეთ აფრიკის ომი».

ბალოდი. «სტატისტიკის საფუძვლები». ბერლინი, 1913.

იშხანიანი. «კავკასიის ხალხთა ეროვნული შემადგენლობა etc.». 1914 (81 გვ.).

ტიელორი (გერმანული გამოცემა 1914).

დიტრიხი. «საწარმოს ორგანიზაცია».

ელი. «მონოპოლიები და ტრესტები».

ჯენკსი. მოთავსებული იყო «Schmoller's Jahrbuch»-ში თუ სხვა ეკონომიურ ჟურნალში. კონრადის «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik». ((მესამე სერია, ტომი I.))

ჰარმსი.

აგადი. «მსხვილი ბანკები და მსოფლიო ბაზარი». 1914.

რისერი. «მსხვილი ბანკები». 1906.

მაკროსტი. «ტრესტები». 1910.

შადუელი. «ინგლისი, გერმანია და ამერიკა». ბერლინი, 1908.

აიდელსი. «მსხვილი ბანკების დამოკიდებულება მრეწველობისადმი». «Schmoller's Forschungen». ტომი 24, ლაიპციგი, 1905.

შილდერი.

ლევი. «მონოპოლიები და ტრესტები».

ჩირშკი.

ლიფმანი. «კარტელები და ტრესტები».

ფოგელშტაინი. «კაპიტალისტური ორგანიზაციული ფორმები».

შილდერი. «მსოფლიო მეურნეობის არქივის» მე-5 ტომი

ზიგმუნდ შილდერი. «მსოფლიო ომის წინაპირობები მსოფლიო მეურნეობაში». «Weltwirtschaftliches Archiv». ტომი 5(1) (გვ. 1—22). (18

ძალიან კარგი ნარკვევია (რა თქმა უნდა, გერმანოფილური). სხვა ქვეყნების გადასვლამ პროტექციონიზმზე აიძულა 19—20 საუკუნის ინგლისი საომარ გეგმებზე გადასულიყო.

ავსტრია. მისი მისწრაფება ბალკანეთისადმი.

საინტერესოა: სერბიაში (ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის ანექსიის დროს) 1908/9 იყო ხმები ავსტრია-უნგრეთთან ომის სასარგებლოდ შემდეგი მიზეზების გამო. თუ ჩვენ გავიმარჯვებთ, შეგვიძლია სერბები წავართვათ ავსტრია-უნგრეთს. თუ ჩვენ დაგვამარცხებენ, სერბიას ავსტრია-უნგრეთის საბაჟო საზღვარში მოაქცევვენ. ესეც უკეთესია. დასაკარგავი არაფერი გვაქვს (გვ. 11).

რუსეთში > «პირველ რიგში» «სამხედრო-ბიუროკრატიული გაბატონებული კლასის კერძომეურნეობრივი სარგებლობათ» (12). გამოწვევის: მისწრაფება დარღვევისადმი. საფრანგეთში უკმაყოფილებაა მაროკო-კონგოს შესახებ 4. XI. 1911-ის შეთანხმებით.

ბელგიას შეეძლო შეენარჩუნებინა თავისი კონგო მხოლოდ ინგლისის დახმარებით, საფრანგეთმა 5. II. 1895-ის ხელშეკრულებით მიიღო «უფლება უპირატესი ყიდვისა» კონგოში (გვ. 16).

იპანია ესწრაფვის ჩინეთზე ბატონობას. თურქეთი 1913 წლამდე «მსოფლიო პოლიტიკის ობიექტი უფრო იყო, ვიდრე სუბიექტი» (19).

პორტუგალია დამოკიდებულია ინგლისზე.

ესპანეთმა მიიღო (27. XI. 1912-ის ხელშეკრულება საფრანგეთთან) მაროკოს ჩრდილოეთი ნაჭერი (საფრანგეთი წინააღმდეგი იყო, ინგლისი მომხრე). ესპანეთმა 16 წლის მანძილზე 1898—1914 ძლიერ დიდი ნაბიჯი გადადგა წინ.

აღნიშნები «ნაშე სლოვოვან»

19) «ნაშე სლოვო» № 11 (10. II. 1915).

NB // ზალევსკის სტატია «ეროვნული საკითხისათვის». § 9.4-ით. ციტატი მოჰყავს «ისკრის» № 44-დან:

... «მაგრამ თვითგამორკვევის თავისუფლებისათვის

ბრძოლის უთუო აღიარება სრულიადაც არ გვავალდებულებს მხარი დაუჭიროთ ეროვნული თვითგამორკვევის ყოველ მოთხოვნას. სოციალ-დემოკრატია, როგორც პროლეტარიატის პარტია, დადებით და მთავარ ამოცანად ისახავს ხელი შეუწყოს არა ხალხებისა და ერების, არამედ თვითეული ეროვნების პროლეტარიატის თვითგა-

მორკვევას* № 82 (6. V. 1915). მოწინავე: «იმპერიალიზმი და ეროვნული იდეა».

(ერვეს წინააღმდეგ. «შიშველი ეროვნული იდეა რეაქციულია». XX საუკუნე = იმპერიალიზმის საუკუნეა; XIX საუკუნე ნაციონალიზმისა.)

№ 116 (17. VI. 1915) «კ. კაუცკი პლენარის შესახებ»

და № 117 (18. VI. 15) (ბულგარული ჟურნალიდან).

და № 118 (19. VI)

№ 170 (21. VIII. 1915) ლ. მარტოვი «სოციალ-დემოკრატიის» წინააღმდეგ

და 171 (22.) (დამარცხების შესახებ).

172 (24...)

№ 192 (16. IX. 1915) მარტინოვი «ევროპის შერთებულის შტატების» შესახებ.

ლიტერატურის მითითებანი

კანტონალური ბიბლიოთეკიდან (ციურხიხი).

NB: ატლანტიკუსი. «წარმოება და მოხმარება სოციალურ სახელმწიფოში». 1898. კაუცკის წინასიტყვაობა.

ჰენრი დემარესტ ლოიდი. «სიმდიდრე საზოგადოებრივი კეთილდღეობის წინააღმდეგ». ნიუ-იორკი, 1901.

? «Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich» (1915).

შტილიხი. «პოლიტიკურ-ეკონომიური გამოკვლევა მსხვილი სამრეწველო საწარმოს შესახებ». ტომი I და II. 1904 და 1906.

«Bulletin de l'institut international de statistique» (ტტ. 1—19).

კლარკი. «მუშათა მოძრაობა ავსტრალაზიაში». 1906.

ანდრე ლიესი. «სოციალური საკითხი». პარიზი, 1895

გრუნცელი. «კარტელების შესახებ». 1902.

ბაუმგარტენი და მესლენი. «კარტელები». 1906.

იურაშეკი. «მსოფლიო მეურნეობის მომხილვები».

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 3, გვ. 564. რედ. 2. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39

- ნოი მან-სპალარტი. «მიმოხილვები». გამოცემის წელი 1879/80... 1883/4.
- კვანტენსი. «სასოფლო-სამეურნეო მანქანების გავლენა წარმოებასა და შრომაზე». 1904. (დისერტაცია).
- ი. პლენგე. «დისკონტური პოლიტიკიდან ფულის ბაზარზე ბატონობისაკენ». 1913.
- შულცე-გეგერნიცი. «ბრიტანეთის იმპერიალიზმი». 1906.
-
- ? ემილ ბრეციგარი. «ეკონომიური კრიზისის წინასწარ მუწყებელნი გერმანიაში». ბერლინი, 1913 (1-გო მარკა) 1913/4 წლის კრიზისის წინასწარგანჭვრეტა.
-
- ბერნჰარდ მერენსი. «საფრანგეთის მსხვილი საკრედიტო დაწესებულებების აღმოცენება და განვითარება». 1911.
- ლიზისი. «საფრანგეთში ფინანსური ოლიგარქიის წინააღმდეგ». 1908.
- ანდრე ლიესი. «ფინანსისტთა პორტრეტები». 1909.
- ტესტისი. «ჭეშმარიტება ლიზისის ნაწერების შესახებ». 1908.

ედმ. ტერი. «ეკონომიური პროგრესი საფრანგეთში».

პიერ ბოდენი. «ალტყინება».

მორის შვობი. «ბრძოლის წინ. (საეკონომიური)». პარიზი, 1904.

რ. კლაუსი. «რუსეთის ბანკები». 1908. («Schmoller's Forschungen». ნაკვეთი 131).

დ-რი მენტორ ბუნიატიანი. «სამეურნეო კრიზისები და კაპიტალის სიჭარბე». მიუნხენი, 1908.

ედმ. ტერი. «ევროპა და შეერთებული შტატები. ზოგადი სტატისტიკა». პარიზი, 1899.

კელტი. «აფრიკის დანაწილება». 1895.

NB: ო. შვარცი. «დიდ სახელმწიფოთა ფინანსური სისტემები». (სერია გიომენის გამოცემით). 2 ტომი. ლაიპციგი, 1909.

NB | [საინტერესო ცხრილები 70-იანი წწ. განვითარების შესახებ — 1900. NB] «სოციალური ეკონომიკის საფუძვლები». ტიუბინგენი. 1914 და შემდ.

კაპიტალის თანხები სააქციო საზოგადოებებში

რა თანხებს ატრიალებენ «ისინი»

(22)

«Bank-Archiv», გამოცემის XIII წელი. 15. VI. 1914.

«შედევები გერმანიის აქციონერთა საზოგადოებების საქმეებისა 1907/8—1911/12 წლების მანძილზე»...

1911/2... აქციონერთა საზოგადოებების	
რიცხვი —	4 712
მაიი სააქციო კაპიტალი.....	14 880 მლნ. მარკა
ნამდვილი რეზერვი.....	3 515 » »
შემოსავალი.....	1 470 » »
რიცხვი საზოგადოებებისა, რომლებიც დივიდენდს იძლეოდნენ..	3 481 » »
დივიდენდის თანხა.....	1 220 მლნ. მარკა=8.99%
კაპიტალის ზრდის იდენობა:	

1907-დან 1912 მ დ ე (5 წელი)

= + 2 766 მლნ. მარკა ნომინალი
 + 3 346 » » კურსით

!! ||| ნომინალს ზევით + 579 » » (!!)

კისტნერი. «ორგანიზების დაძალება»

დ-რი ფრიც კესტნერი. «ორგანიზების დაძალება». (23)

«გამოკვლევა კარტელებსა და გარეშეებს შორის ბრძოლის შესახებ». ბერლინი, 1912.

ავტორი სისტემატურად განიხილავს კონფლიქტებს კარტელებსა და «გარეშეებს» შორის და კონფლიქტებს კარტელებს შიგნით — და «ბრძოლის» ღონისძიებებს:

- 1) ნედლი მასალის მიღების საშუალების მოსპობა...
- 2) მუშახელის დაქირავების საშუალების მოსპობა ალიანსებით...
- 3) მიზიდვის საშუალების მოსპობა...
- 4) გასაღების « »
- 5) მყიდველების შენარჩუნება განსაკუთრებული პირობების დათქმით.
- 6) ფასების გეგმაზომიერი დაწევა
- 7) კრედიტის მოსპობა...
- 8) ბოიკოტის გამოცხადება*

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 255—256. რ ე დ.

ნოი მან-სპალარტი. «მიმოხილვები». გამოცემის წელი 1879/80... 1883/4.

ქვაინტენსი. «სასოფლო-სამეურნეო მანქანების გავლენა წარმოებასა და შრომაზე». 1904. (დისერტაცია).

ი. პლენგე. «დისკონტური პოლიტიკიდან ფულის ბაზარზე ბატონობისაკენ». 1913.

შულცე-გევერნიცი. «ბრიტანეთის იმპერიალიზმი». 1906.

? ემილ ბრეციგარი. «ეკონომიური კრიზისის წინასწარ მაუწყებელნი გერმანიაში». ბერლინი, 1913 (1.80 მარკა) 1913/4 წლის კრიზისის წინასწარგანჭკრეტა.

ბერნჰარდ მერენსი. «საფრანგეთის მსხვილი საკრედიტო დაწესებულებების აღმოცენება და განვითარება». 1911.

ლიზისი. «საფრანგეთში ფინანსური ოლიგარქიის წინააღმდეგ». 1908.

ანდრე ლიესი. «ფინანსისტთა პორტრეტები». 1909.

ტესტიისი. «ჭეშმარიტება ლიზისის ნაწერების შესახებ». 1908.

ედმ. ტერი. «ეკონომიური პროგრესი საფრანგეთში».

პიერ ბოდენი. «ალტუინება».

მორის შვობი. «ბრძოლის წინ. (სავაჭრო ომი)». პარიზი, 1904.

რ. კლაუსი. «რუსეთის ბანკები». 1908. («Schmoller's Forschungen». ნაკვეთი 131).

დ-რი მენტორ ბუნიატიანი. «სამეურნეო კრიზისები და კაპიტალის სიჭარბე». მიუნხენი, 1908.

ედმ. ტერი. «ევროპა და შეერთებული შტატები. ზოგადი სტატისტიკა». პარიზი, 1899.

ქელტი. «აფრიკის დანაწილება». 1895.

NB: ო. შვარცი. «დიდ სახელმწიფოთა ფინანსური სისტემები». (სერია გიომენის გამოცემით). 2 ტომი. ლაიპციგი, 1909.

NB | [საინტერესო ცხრილები 70-იანი წწ. განვითარების შესახებ — 1900. NB] «სოციალური ეკონომიკის საფუძვლები». ტიუბინგენი. 1914 და შემდ.

კაპიტალის თანხები სააქციო საზოგადოებებში

რ ა თ ა ნ ხ ე ბ ს ა ტ რ ი ა ლ ე ბ ე ნ «ი ს ი ნ ი» (22

«Bank-Archiv», გამოცემის XIII წელი. 15. VI. 1914.

«შედგები გერმანიის აქციონერთა საზოგადოებების საქმიანობისა 1907/8—1911/12 წლების მანძილზე»...

1911/2...აქციონერთა საზოგადოებების	
რიცხვი —	4 712
მათი სააქციო კაპიტალი.....	14 880 მლნ. მარკა
წამდვილი რეზერვი.....	3 515 » »
შემოსავალი.....	1 470 » »
რიცხვი საზოგადოებებისა, რომლებიც დივიდენდს იძლეოდნენ..	3 481 » »
დივიდენდის თანხა.....	1 220 მლნ. მარკა=8.3% ¹
კაპიტალის ზრდის იდენობა:	

1907-დან 1912-მდე (5 წელი)

= + 2 766 მლნ. მარკა ნომინალი

+ 3 346 » » კურსით

!! || ნომინალს ზევით + 579 » » (II)

კმისტნერი. «ორგანიზების დაძალება»

დ-რი ფრიც კესტნერი. «ორგანიზების დაძალება». (23

«გამოკვლევა კარტელებსა და გარეშეებს შორის ბრძოლის შესახებ». ბერლინი, 1912.

ავტორი სისტემატურად განიხილავს კონფლიქტებს კარტელებსა და «გარეშეებს» შორის და კონფლიქტებს კარტელებს შიგნით — და «ბრძოლის» ღონისძიებებს:

- 1) ნედლი მასალის მიღების საშუალების მოსპობა...
- 2) მუშახელის დაქირავების საშუალების მოსპობა ალიანსებით...
- 3) მიზიდვის საშუალების მოსპობა...
- 4) გასაღების « »
- 5) მყიდველების შენარჩუნება განსაკუთრებული პირობების დათქმით.
- 6) ფასების გეგმაზომიერი დაწევა
- 7) კრედიტის მოსპობა...
- 8) ბოიკოტის გამოცხადება*

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 255—256. რ ე დ.

[«ანკეტიდან კარტელების შესახებ» (5 ტომი 1903—06) და სხვ.]

გ რ ო ვ ა მ ა გ ა ლ ი თ ე ბ ი ს ა. უაღრესად დაწვრილებითი მსჯელობა სახელმწიფოებრივი და უფლებრივი მნიშვნელობის შესახებ...

24) «რეინშ-ვესტფალიშე კოლენსინდიკატის» ხელში მისი და-არსების დროს 1893 წელს თავმოყრილი იყო რეინ-ვესტფალის ქვანახშირის წარმოების 86.7%... 1910 წელს — 95.4% (გვ. 11)...* ამერიკის ფოლადის ტრესტის ხელში 1911 წელს — თუჯის პროდუქციის 45%... (სხვა მაგალითები: 98%—85% — და ა. შ.)

«კარტელში შესვლის საკითხი ცალკეული საწარმოსათვის წარმოადგენს საქმიან აქტს, რომელიც განპირობებულა რენტაბელობის ვარაუდით. როგორც საერთოდ კარტელების მოქმედება, ისე ამ აქტის მნიშვნელობა თავს იჩენს უმთავრესად დეპრესიის პერიოდებში. კონფლიქტები კარტელებსა და გარეშეებს შორის წარმოიშობა უპირატესად იმ მნიშვნელობის განსხვავებასთან დაკავშირებით, რომელიც ცალკეული საწარმოებისათვის აქვს გასაღების შეზღუდვას, რაც კარტელების მოქმედების გარდუვალი შედეგია. გასაღების ეს შეზღუდვა განსაკუთრებით სამძიმოა განვითარების უნარის მქონე საწარმოებისათვის, რომლებიც მას, ამიტომ, უძლიერეს წინააღმდეგობას უწევენ» (გვ. 25—26)...

... «განსხვავება ერთისა და მეორის» (კარტელისა და ტრესტის) «ცნებებს შორის ზომ საკუთრების ურთიერთობაში მდგომარეობს: კარტელში სხვადასხვა მესაკუთრეები არიან, მაშინ როცა ტრესტში მხოლოდ ერთია» (გვ. 53 და ლიფმანის დამოწმება).

«არაერთხელ ყოფილა შემჩნეული, — და ეს შეიძლება ზოგად მოვლენად მივიჩნიოთ, — რომ რენტაბელობა, რომელსაც კარტელირების შედეგად იღებენ, მრეწველობის ამ დარგში ახალ მეწარმეებსა და ახალ კაპიტალს იზიდავს» (57). მაგალ., კალიუმის სინდიკატმა გაადიდა ფასები. შედეგი:

25) 1879 წელს იყო 4 საწარმო
1898 » » 13
1909 » » 52(გვ. 57)

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც. ტომი 22, გვ. 251. რ. ე. დ.

გარეშეთათვის ფასების გაღიღების პირობების ფორმულირება ზოგჯერ ხდება როგორც ფასდაკლების შემცირებისათვის (გვ. 73)...

«ბუხჩენდლერ ბიორზენფერეინჰა» შემოიღო წიგნების მიყიდვის აკრძალვა იმ «ვაჭრებისათვის, რომლებიც ჩალის ფასად ჰყიდიან» (84).

«მასალის მიღების საშუალების მოსპობა და მასთან ერთად მიიღველების შეზღუდვა განსაკუთრებული პირობების დათქმის გზით, რაზეც კიდევ ქვემოთ გვექნება საუბარი, უნდა მივიჩნიოთ როგორც კარტელში შესვლის დაძალების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ხერხი» (91)...

...გატანის პრემიები... (107)

იქმნება «ვაჭართა დამოკიდებული ორგანიზაციები» (109)...
(ქვანახშირი — ნავთი...)

ფასების დაწევა... ბენზინის მრეწველობაში ყოფილა ფასების დაკლება 40-დან 20—22 მარკამდე (118) — სპირტისა ზემო სილესიაში 49.5 მარკამდე (ბრესლაველში ფასია 62.2 მარკა)...

უარის თქმა კრედიტზე: «ფიონიქსი» უარს ამბობდა შეერთებულ ფოლადის ქარხნების გაერთიანებას. ამ ფირმის დირექტორი შეერთების წინააღმდეგი იყო. ბანკებმა შეისყიდეს აქციები — წართვეს გატანის პრემიები — და აქციონერთა კრებაზე გაატარეს შეერთება!! (გვ. 124—5).

ხელშეკრულებანი კარტელის წევრებთან მის შიგნით... (ჯარიმები; სამედიატორო სასამართლოები საერთო სასამართლოების ნაცვლად)...

კონტროლის საუკეთესო საშუალება — «გაყიდვის ერთიანი ბიურო» (153)...

«ეიდელსი (მისი თხზულების გვ. 87) უეჭველად მართალია, როცა ამტკიცებს, გერმანიაში ახალი მსხვილი დამოუკიდებელი ბანკის შექმნა შეუძლებელი იქნებოდაო» (გვ. 168).

«წმინდა სამეურნეო საქმიანობის დარგშიც კი ხდება ერთგვარი გადასვლა წინანდებურად გავებული სავაჭრო საქმიანობიდან ორგანიზატორულ-სპეკულატურისაკენ. უდიდესი წარმატებით სარგებლობს არა ის ვაჭარი, რომელსაც თავის ტექნიკურ და სავაჭრო გამოცდილებაზე დაყრდნობით შეუძლია ყველაზე უკეთ გამოარკვიოს მყიდველთა მოთხოვნილებანი, იპოვოს და, ასე ვთქვათ, «აღმოაჩინოს» ისეთი მოთხოვნილება, რომელიც ფართულ მდგომარეობაში იმყოფება, — არამედ

(26)

სპეკულატური გენიოსი, რომელსაც შეუძლია წინასწარ გაითვალისწინოს ან თუნდაც მხოლოდ ადლო აულოს ორგანიზაციულ განვითარებას, ცალკეულ საწარმოებსა და ბანკებს შორის განსაზღვრული კავშირის შესაძლებლობას» (გვ. 241)*.

27) «მსხვილი საწარმოების ხელმძღვანელებს ყოველ დროს შესაძლებლობა აქვთ თავიანთ სამსახურში მიიზიდონ უკვეიანესი და უაღრესად დახელოვნებული იურისტები, ხოლო თუ ისინი თვითონ სუსტად ერკვევიან წმინდა კომერციულ საქმეებში, მათ შეუძლიათ მიიშველიონ გამოჩენილი კომერსანტები. საყოველთაოდ ცნობილია, რომ მსხვილ საწარმოთა ცენტრალურ კანტორებში მუშაობენ მთელი რიგი პირები, რომლებსაც არავითარი დამოკიდებულება არა აქვთ საწარმოსთან, როგორც ასეთთან, პოლიტიკური ეკონომიის დოქტორიც კი, რომელიც ფირმისათვის ეკონომიურ პრობაგანდას ეწევა» (გვ. 242).

!!
NB
«კარტელების შექმნა, რაც დღემდე ხდებოდა, როგორც ამას ჩვეულებრივ აქვს ადგილი, იწვევს ფასების და ამასთან ერთად აგრეთვე შემოსავლების ცვლილებას მძიმე მრეწველობის ან ნ ე დ ლ ე უ ლ ი ს მ რ ე წ ვ ე ლ ო ბ ი ს ს ა ს ა რ გ ე ბ ლ ო დ და დამამუშავებელი მრეწველობის საზიანოდ. ფასების ხანგრძლივი აწევა, როგორც კარტელების შექმნის შედეგი, დღემდე ემჩნეოდა მხოლოდ უმნიშვნელოვანეს წარმოების საშუალებებს, განსაკუთრებით ქვანახშირს, რკინას, კალიუმს; და, პირიქით, ეს არასოდეს არ შეუემჩნევიათ მზა პროდუქტების მიმართ. ამასთან დაკავშირებული შემოსავლიანობის ზრდა ამგვარადვე განისაზღვრებოდა წარმოების საშუალებების დამამზადებელი ინდუსტრიით. ამ დაკვირვებას კიდევ ის უნდა დავუმატოთ, რომ ნედლი მასალის (და არა ნახევარფაბრიკატების) დამამუშავებელი მრეწველობა კარტელების შექმნით არა მარტო სარგებლობას ღებულობს დიდი მოგების სახით იმ მრეწველობის საზიანოდ, რომელიც ნახევარფაბრიკატების შემდგომ გადაამუშავებას აწარმოებს, არამედ ამ მრეწველობის მიმართ ბატონობის ერთგვარ ურთიერთობაშიც მოექცა, რასაც თავისუფალი კონკურენციის დროს ადგილი არ ჰქონია» (გვ. 254)**.

* იხ. ვ. ი. ლენ-ნი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 256. რ ე დ.
** იქვე, გვ. 257. რ ე დ.

კარტელები ყოველთვის როდი იწვევენო კონცენტრაციას (მათ. შეუძლიათ «იხსნან» ხოლმე კარტელში შემავალი წვრილი საწარმოები), მაგრამ კარტელები ყოველთვის იწვევენ «კაპიტალების ინტენსიფიკაციას» (274)... მდიდარ, კაპიტალით ძლიერ საწარმოთა როლის გაძლიერებასო (272 და 274).

რაც შეეხება კარტელების მნიშვნელობის საკითხს, არ უნდა დავივიწყოთ განსხვავება, ვთქვათ, კონსუმენტების (ეს სოციალიზმია, გვ. 282) ან მზა საქონლის მწარმოებელი მრეწველობის ორგანიზაციასა და ნედლეულის მრეწველობის ორგანიზაციას შორისო:

«თანამედროვე მდგომარეობას, ინდუსტრიის უფრო მნიშვნელოვანი ნაწილების დამოკიდებულებას ნედლეულის წარმოებაზე, მასთან» (მომხმარებელთა კავშირთან და ა. შ.). «ერთგვარი გარეგნული მსგავსება აქვს, შინაგანი კი პირდაპირ საპირისპიროს წარმოადგენს» (გვ. 282). ((ლიფმანი ამ განსხვავებას მულამ ივიწყებსო — შენ., გვ. 282.))

«დავობენ იმაზე, გამოიწვიეს თუ არა კარტელებმა მუშების მდგომარეობის გაუმჯობესება, როგორც ამას ამტკიცებენ ერთნი და სადავოდ ხდიან მეორენი, და ახორციელებენ თუ არა ისინი კოოპერაციულ-დემოკრატიულ პრინციპს» ((ჩირშკი! ავტორი მისი წინააღმდეგია: შენ., გვ. 235)) «ანდა ხომ არ მოწმობენ ისინი სახელდობრ გერმანიისათვის ანტადემოკრატიულ პოზიციას, რადგან სიმძიმის ცენტრი გადატანილია პროფესიული გაერთიანებებისადმი მტრული მძიმე მრეწველობის მხარეზე» (285)...

ვენის «მუშათა გაზეთი» ვენის ბანკების შესახებ

ვენის «Arbeiter-Zeitung»-ი. 1916 (11. IV. 1916), (29 № 101.

ციფრები ბანკების შესახებ (8 მსხვილი ბანკის: «კრედიტანშტალტი»; «უნიონბანკი»; «ფერკერსბანკი»; «ესკონტგეზელშაფტი»; «ბანკფერეინი»; «ბოდენკრედიტანშტალტი»; «მერკური» + «ალგემეინე დეპოზიტენბანკი»).

კაპიტალი	—	657.4 მლნ. კრონა	
რეზერვები	—	383.2 » »	
		1 040.6	
სხვის სახსრები	4 833.8 » »		
ნაღდი მოგება	81.4 » »		
ანაბრების ვადილება 1914			
წელთან შედარებით		1 067.9	

«ამერიკის აკადემიის მატინაჟები»

30) «The Anna's of the American Academy of Political & Social Science». ტომი LVII—LIX (1915)

ლევ-
ბრუნდე

(შედგება ცალკეული წიგნაკებისაგან + ბიბლიოგრაფია etc. ტომი LIX (1915. მაისი): «ამერიკის მრეწველობის შესახებ ლებლობანი». სტატიების კრებული).

შედევები ხელფასისა შეერთებულ შტატებში⁵

1/10	—	1000 დოლარი და >	(გვ. 115)
2/10	—	750 — 1000 დოლარი	
7/10	—	< 750	»

სხვათა შორის ვილიამ ს. კაიზის სტატია. «ბანკების განყოფილებები და ჩვენი საგარეო ვაჭრობა» (გვ. 301).

«40 ინგლისურ ბანკს, რომლებიც უცხო ქვეყნებში აწარმოებენ ოპერაციებს, 1325 განყოფილება აქვს; სამხრეთ ამერიკაში 5 გერმანულ ბანკს 40 განყოფილება აქვს და 5 ინგლისურს — 70 განყოფილება... ინგლისმა და გერმანიამ უკანასკნელი 25 წლის განმავლობაში არგენტინაში, ბრაზილიასა და ურუგვაიში დააბანდეს დაახლოებით 4000 მილიონი დოლარი; ამის შედეგად ისინი სარგებლობენ ამ სამი ქვეყნის მთელი ვაჭრობის 46%-ით»*.

((და შემდეგ ნიუ-იორკის მისწრაფებისა და ცდების შესახებ, ამ ადგილის დასაყვებლად...))

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 307. რედ.

სპეციალური გარჩევა საკითხისა შეერთებული შტატებისათვის იმის «შესაძლებლობის» შესახებ, რომ ომის შემთხვევაში გაადიდონ სამხრეთ ამერიკასთან ვაჭრობა etc.

NB

გვ. 331 (სხვა სტატიაში)... «სერ ჯორჯ პეი-ში უტონალ «The Statist»-ის უქანასკნელ ყოველწლიურ მიმოხილვაში ხუთი მსოფლიო კრედიტორი ერის — დიდი ბრიტანეთის, გერმანიის, საფრანგეთის, ბელგიისა და ჰოლანდიის მიერ ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებში გატანილი კაპიტალის ჯამს განსაზღვრავდა 40 მილიარდზე მეტი დოლარით»... *

200 მლრდ.
ფრანკი
40 მლრდ.
დოლარი
= 160 მლრდ.)
მარკა

შეად. აქ
მე-2 გვ. **

სხვა სტატიიდან «სამხრეთ ამერიკის ბაზრების შესახებ»: «მეორე ძირითადი ფაქტორი — და უმნიშვნელოვანესი ყველა სხვა ფაქტორთან — სამხრეთ ამერიკასთან ვაჭრობის ზრდისათვის — არის შეერთებული შტატების კაპიტალების დაბანდება სესხებში, მშენებლობაში და მსგავს წამოწყებებში. ქვეყანა, რომლის კაპიტალები გაიტანება სამხრეთ ამერიკის რომელიმე ქვეყანაში, ყველაზე მეტი რაოდენობით იღებს დაკვეთებს იმ მასალებზე, რომლებსაც ხმარობენ მშენებლობაში, რკინიგზების გაყვანის დროს და ა. შ., ისევე როგორც იჯარებს იმ საზოგადოებრივ ნაგებობათა ასაგებად, რომლებსაც მთავრობები იწყებენ. ამ ფაქტს ბრწყინვალედ ადასტურებს ინგლისის ანაბრები, რომლებიც დაბანდებათა არგენტინის რკინიგზებში, ბანკებსა და სესხებში» (314)...

NB

110 კორპორაციას აქვს კაპიტალი = 7.3 ბილიონი დოლარი, ჰყავს აქციონერი = 626 984.

იგივე 1910 წლისათვის, სხვათა შორის, «ფონდები და საფონდო ბირჟა». ამერიკული ფონდების ჯამი = 34.5 ბილიონი დოლარი, (ხოლო გამეორებათა ჩაუთვლელად დაახ-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 307. რ ე დ.
** იხ. ეს ტომი, გვ. 43—44. რ ე დ.

ლოებით) = 24.4 ბილიონი დოლარი, მთელი სიმდიდრე კი = 107.1 ბილიონი დოლარი.

ლიტერატურის მითითებანი

- 37) ლოზანის კატალოგიდან (ლოზანის კანტონალური ბიბლიოთეკა). გავრძელება 1902 წ.
- დეშანელი. «ხალხი და ბურჟუაზია». პარიზი, 1881.
- კოდენი. «შრომის რესპუბლიკა და საპარლამენტო რეფორმა». პარიზი, 1889.
- ლ. ლილემანი. «რევოლუცია და დარიბ-დატაკნი». პარიზი, 1898.
- შ. რენო. «გაფიცვების ისტორია». პარიზი, 1887.
- ევგ. სკაილერი. «ამერიკული დიპლომატია». ნიუ-იორკი, 1886.
- იოორი. «ნარკვევები ნიდერლანდის კოლონიების შესახებ» ლიეჟი, 1883.
- ტ. როჯერსი. «ფასების ისტორია». 6 ტომი.
- შელჰოლი. «ფასების ისტორია 1850 წლიდან». ლონდონი, 1885. «ომი ომს». (კრებული).
- ინაგაკი. «იპონია და წყნარი ოკეანე». 1890.
- სვიფტი. «იმპერიალიზმი და თავისუფლება». ლოს-ანჯელესი, 1899.
- ვიალატი. «ძველი და ახალი სამყაროს პოლიტიკური ცხოვრება». წელი VII (1912/3) და წინა წლები.
- პოლ ფეიელი. «მე-19 საუკუნის პოლიტიკური ისტორია». პარიზი, 1914. 2 ტომი.
- კამილ ვალო: «მიწა და სახელმწიფო. (სოციალური გეოგრაფია)». პარიზი, 1911.
- ლეჟარპანტიე. «საერთაშორისო ვაჭრობა». პარიზი, 1908.
- » «საზღვაო ვაჭრობა და სავაჭრო ფლოტი» პარიზი, 1910.
- მარტენ სენ-ლეონი. «ქარტელები და ტრესტები». პარიზი, 1909.
- ჩიზჰოლმი. «კომერციული გეოგრაფიის სახელმძღვანელო». ლონდონი, 1911.
- ვკერტი. «კომერციული გეოგრაფიის ნარკვევი». 2 ტომი. ლაიპციგი, 1905.

- რ ა ი ხ ლ ე ნ ი. «საფრანგეთ-გერმანიის მეტოქეობა შვეიცარიაში». 1908 [ალბათ ბერნშიც?].
- რ ა ფ ა ლ ო ვ ი ჩ ი. «ფულის ბაზარი». 1911/2 ((21-ე წელი)).
- ვ ა ნ დ ე რ ლ ი ო ვ ი. «მისწრაფება საყოველთაო მშვიდობისადმი». 1916. როტერდამი, 1915.
- კომისია. «შ ა ვ ი ჭ ი რ ი ი ნ დ ო ე თ შ ი (1899—1900)». ტომი 4 და 5. დასკვნა.
- ა ვ ე ნ ე ლ ი. «გლეხები და მუშები უკანასკნელი 700 წლის განმავლობაში». პარიზი, 1907.
- ა ვ ე ნ ე ლ ი. «მდიდრები უკანასკნელი 700 წლის განმავლობაში». პარიზი, 1909.
- ფ ა ბ რ ი. «აზიის კონკურენცია» (და ევროპელი მუშები). პარიზი, ნიმი, 1896.
- ლ ა ნ გ ჰ ა რ დ ი. «ანარქისტული მოძრაობა შვეიცარიაში». ბერლინი, 1903.

უახლესი ლიტერატურადან:

- ე რ გ ა ნ გ ი. «მუშის განდევნა მანქანის მიერ». «**Technik und Wirtschaft**». გამოცემის წელი 4, ნაკვეთი 10.
- კ ა მ ე რ ე რ ი. «ტექნიკის განვითარების ხაზები». **Ibidem**. გამოცემის წელი 3. + «**Schriften des Vereins für Sozialpolitik**». ტომი 132.
- გ რ უ ნ ც ე ლ ი. «ინდუსტრიალიზმის გამარჯვება». 1911.
- რ ა ტ ე ნ ა უ: იხ. გვ. 32*.
- ე რ გ ა ნ გ ი. «გამოკვლევა მანქანების პრობლემის შესახებ სახალხო მეურნეობის მოძღვრებაში». 1911.
- მ ა ნ შ ტ ე დ ტ ი. «მანქანების კაპიტალისტური გამოყენება». 1905.
- ა. რ ი დ ლ ე რ ი. «ტექნიკის ისტორიული მნიშვნელობისა და მისი მომავალი მნიშვნელობის შესახებ». ბერლინი, 1910.
- ე ხ ე ლ ჰ ო ი ზ ე რ ი. «ტექნიკური სამუშაო წინათ და ახლათ». ბერლინი, 1905.
- ე. რ ა ი ე რ ი. «ძაღოვანი ენერჯია. სახელმწიფოს ძლიერების ზრდის ეკონომიური, ტექნიკური etc. შესწავლა». ლაიპციგი, 1908.

* იხ. ეს ტომი, გვ. 48. რ ე ლ.

- ნ. ი. კ. ა. უ. ზ. ი. «ტექნიკური წანამძღვრები მასობრივი წარმოებისათვის». «**Technik und Wirtschaft**». 1910 (გამოცემის მე-3 წელი).
- მ. გ. რ. ა. «მაშინიზმის შესახებ». პარიზი, 1911.
- ვ. ა. ნ. მ. ი. ტ. ე. «ტექნიკა მე-20 საუკუნეში». 1911/12.
- ფ. მ. ა. ტ. ა. რ. ე. «შრომის საშუალებანი: მანქანები etc.» 1913.
- ლ. ე. ვ. ა. ს. ე. რ. ი. «ხელით შრომის შედარება მანქანურ შრომასთან». 1900.

შტილიხი «ფული და საბანკო საქმე»

38) დ-რი ოხკარ შტილიხი «ფული და საბანკო საქმე». ბერლინი, 1907.

არქიპოპულარული რამ არის.

პრუდონისტი სულელი, ბანკირი ფულის წინააღმდეგა. ||| გვ. 95. ბანკირი ი უ ლ ი უ ს ჰ უ გ ე. «ფულის პრობლემა და სოციალური საკითხი» (მე-5 გამოცემა). 1903.

გვ. 143: «არ არსებობს არც ერთი საბანკო ოპერაცია, რომელიც ისეთ დიდ მოგებას იძლეოდეს, როგორც იძლევა საემისიო საქმე*. ემისიის დროს ლაჟი ისე მაღალია, როგორც არსად სხვაგან... ინდუსტრიული აქციების ემისიის დროს ლაჟი, რომლის გამართლებასაც ცდილობენ როგორც ემისიის ხარჯებით, ისე მოგების პროცენტის მოსალოდნელი გადიდებით, მაგრამ რომელიც ძირითადად წარმოადგენს ეკონომიურად დაუმსახურებელ მოგებას, საშუალოდ წელიწადში, «Der Deutsche Oekonomist»-ის მონაცემებით, შეადგენდა:

NB	1895—38.8%	NB	idem უფრო სრულია ზომბარტი. «გერმანიის სახალხო მეურნეობა მე-19 საუკუნეში» (მე-2 გამოცემა 1909), გვ. 526, დამატება 8
	1896—36.1		
	1897—66.7		
	1898—67.7		
	1899—66.9		
	1900—55.2%		

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 292. რ. ვ. ლ.

ათი წლის განმავლობაში, 1891—1900, მარტო გერ-
მანიის სამრეწველო ფონდების გამოშვებით «მოხვეჭილ» NB
იქნა ერთ მილიარდზე მეტი*.

გვ. 138: «გ ა ჯ ა ნ ს ა ლ ე ბ ა»... «აქციებს
აერთებენ, და მათი ნომინალური ღირებულებ-
ა მკირდება. სააქციო კაპიტალის ასეთი შემ-
ცილების კლასიკური მაგალითია «დისკონტო-
გეზელშაფტის» მიერ დაარსებული «დორტ-
მუნდერ უნიონი». ჩემი წიგნის «მსხვილი სამ-
რეწველო საწარმოს შესახებ პოლიტიკურ-ეკო-
ნომიური გამოკვლევის» პირველ ტომში მე
დაწვრილებით განვიხილე ამ ბანკის უბედური ნა-
შეირის ფინანსური ისტორია (ლაიპციგი, 1904).
აქციათა ღირებულების შემცირების მთელი
რიგი ოპერაციების შედეგად ამ საზოგადოების
წიგნებიდან 30 წლის განმავლობაში გაქრა 73
მილიონ მარკაზე მეტი. ამჟამად ამ საზოგადო-
ების პირვანდელ აქციონერებს ხელთ აქვთ თა-
ვიანთ აქციათა ნომინალური ღირებულების მხო-
ლოდ 5%»!! (138)*.

(41)

NB

კარგი
მაგალითია
!!!

!!!

მიმდინარე ანგარიში მრეწვე-
ლობაზე გავლენის მოხდენის საშუალებაა.

«რაოდენ დიდია ამასთან ბანკების გავლენა
მათს კონტოკორენტულ კავშირუთიერთობა-
ზე, გვიჩვენებს, მაგალითად, შემდეგი წერი-
ლი, რომლითაც «დ რ ე ზ დ ნ ე რ ბ ა ნ კ მ ა»
19. XI. 1901 მიმართა ჩრდილო-დასავლეთ-შუა
გერმანიის ცემენტის სინდიკატის გამგეობას,
წერილი, რომელიც გადმოღებულია «Kuxen-
zeitung»-იდან. წერილში ნათქვამია: «იმ ცნო-
ბიდან, რომელიც თქვენ მიმდინარე თვის 18-ს
გამოაქვეყნეთ გაზეთ «Reichsanzeiger»-ში,
ჩანს, რომ მოსალოდნელია თქვენი სინდიკატის
საერთო კრებამ, რომელიც ამა თვის 30-ს უნ-
და შედგეს, მიიღოს ისეთი გადაწყვეტილებანი,
რაც თქვენს საწარმოში, შესაძლოა, შეიტანს
ისეთ ცვლილებებს, რომლებიც ჩვენთვის მიუ-
ღებელი იქნება. ამიტომ ჩვენ, თუმცა ღრმა მწუ-

კარგი
მაგალითია!

!!

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულება, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 293. რ ე დ.

** იქვე, გვ. 294. რ ე დ.

12)

ხარებით, იძულებული ვართ შეგიწყვიტოთ ის კრედიტი, რომლითაც თქვენ სარგებლობდით. ამიტომ გთხოვთ შეწყვიტოთ ფულის მოთხოვნა ჩვენი ბანკიდან და ამავე დროს უმორჩილესად გთხოვთ დააბრუნოთ არა უგვიანეს მიმდინარე თვის დამლევისა ის თანხები, რომლებიც ჩვენ გვერგება. მაგრამ თუ ამ საერთო კრებაზე არ იქნება გამოტანილი ჩვენთვის მიუღებელი გადაწყვეტილებანი და ამ მხრივ მოგვეცემა შესაფერისი გარანტიები მომავლისთვისაც, ჩვენ მზადა ვართ დავიწყოთ მოლაპარაკება თქვენთვის ახალი კრედიტის გახსნის შესახებ»* (146—147).

!!!

... «ჩვენს დიდ ბანკებში მოსამსახურეთა საკმაოდ დიდი რაოდენობა დღითიდღე მხოლოდ იმას აკეთებს, რომ ითვლის პროცენტებს კონტოკორენტულ ანგარიშებზე. ამ საქმეში ისინი დროთა განმავლობაში დიდად ხელოვნდებიან... ისინი იმის მაგალითს წარმოადგენენ, თუ როგორ ახშობს კაპიტალი პიროვნებას და მანქანად აქცევს ცალკეულ ადამიანს» (148)...

კარგი მაგალითია

«ყოველი ბანკი არის ბირჟა» — ეს თანამედროვე გამოთქმა შეიცავს იმდენად უფრო მეტ სიმართლეს, რაც უფრო დიდია ბანკი, რაც უფრო მეტ წარმატებას აღწევს საბანკო საქმეში კონცენტრაცია» (169)**.

NB

ჰა-ჰა!!
(შეად.
ქ. ქაუცკი)

«ასული ბანკების საშუალებით ჰერეი-რებს» («კრედი მობილიეს» დამაარსებლებს) «უნდოდათ... ფინანსური მხრივ გაეხლართათ სხვადასხვა ხალხები და ამ გზით ხელი შეეწყოთ საყოველთაო მშვიდობის საქმისათვის» (180)...

«ოპერაციების სფეროები» «საბანკო კაპიტალისათვის»
70-იანი წლები — გერმანიის რკინიგზები (70-იანი წლების დამლევს ნაციონალიზებულია)
80-იანი წლები — რაინ-ვესტფალიის მძიმე ინდუსტრია
90-იანი წლები — ელექტროლი (და მანქანათმშენებელი) ინდუსტრია.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 278—279. რედ.
** იქვე, გვ. 271. რედ.

«1906 წელს ბერლინის 4 დ-ბანკმა («დოიჩე ბანკი», «დისკონტოგეზელშაფტი», «დრეზდნერ ბანკი», «დარმშტედტერ ბანკი») დადო ხელშეკრულება, რომლის თანახმადაც მათ ურთიერთის წინაშე იკისრეს ვალდებულება სამსახურში არ მიეღოთ მოსამსახურეები, რომლებიც ერთ-ერთ ამ დაწესებულებაში მსახურობდნენ და განთავისუფლებული არ იქნებოდნენ თანამდებობიდან!» (203). მოსამსახურეთა ოპოზიციამ აიძულა «ძლიერ (??) შეეცვალათ» (??) ეს ხელშეკრულება ((რა მხრივ? როგორ???)
დასასრული

დამოკიდებულება მოსამსახურეებისადმი

პ. ვი ტ ჰ ე რ ს ი. «ფული და კრედიტი ინგლისში». 1911. NB: (38)

ფ ი ლ ი პ ო ვ ი ჩ ი

ზ ო მ ბ ა რ ტ ი

«ს ო ც ი ა ლ უ რ ი ე კ ო ნ ო მ ი კ ი ს ს ა ფ უ ძ ვ ლ ე ბ ი» (ბიუხერი, შულცე-გევერნიცი და სხვ. და სხვ.).

ლიფმანი. «პარტელები და ტრესტები»

პროფ. დ-რი რ. ლიფმანი. «კარტელები და ტრესტები და სახალხო-მეურნეობის ორგანიზაციის შემდგომი განვითარება». მე-2 გამოცემა. შტუტგარტი, 1910. სამართალმცოდნეობისა და სახელმწიფოთმცოდნეობის ბიბლიოთეკა. (39)

პოპულარული წიგნაკი, რომელიც მასალის კარგ ნარკვევს იძლევა. თვალსაზრისი — ბურჟუას ჩლუნგი, კმაყოფილი, თვითკმაყოფილი აპოლოგეტისა.

ფაქტები შერჩეულია საკმაოდ კარგად, რა თქმა უნდა, აპოლოგეტიკურად. NB: გვ. 161:

«გერმანიაში მოხდა ძალიან ბევრი შეერთება მონოპოლისტური ხასიათის გარეშე (???)... ..ტიპიურ მაგალითს, ნაცვლად ბევრი მაგალითისა უფრო შორეული დროიდან, წარმოადგენს დენტის მრეწველობა. უკვე 70-იან წლებში დენტის 19 ქარხანა გაერთიანდა ერთ სააქციო საზოგადოებად

შერწყმის გზით. ეს საზოგადოება, თავის მხრივ, 1890 წელს შეუერთდა თავის ყველაზე დიდ კონკურენტს სააქციო საზოგადოებად: «ფერაინინგტე ჯოლნ-როტაილერ პულვერფაბრიკენ». ამ მსხვილმა სააქციო საზოგადოებამ შემდეგ შექმნა კარტელები არა მარტო დენთის სხვა ქარხნებთან, არამედ დინამიტის ქარხნების უკვე მოხსენიებულ ტრესტთანაც. ასე შეიქმნა სავსებით თანამედროვე მჭიდრო კავშირი გერმანიის ფეთქებად ნივთიერებათა ყველა ქარხნებს შორის, რომლებმაც შემდგომ ანალოგიურად შექმნილ ფრანგულ და ამერიკულ სადინამიტო ფაბრიკებთან ერთად გაინაწილეს, ასე ვთქვათ, მთელი მსოფლიო» (გვ. 161)*.

მსოფ-
ლიოს
დანაწი-
ლება

ლა ქარხნებს შორის, რომლებმაც შემდგომ ანალოგიურად შექმნილ ფრანგულ და ამერიკულ სადინამიტო ფაბრიკებთან ერთად გაინაწილეს, ასე ვთქვათ, მთელი მსოფლიო» (გვ. 161)*.

სამრეწველო კარტელების რიცხვი გერმანიაში — (1905)—
40) 3 8 5 (სინამდილეში მეტია: გვ. 25)**.

NB |||| რიხერს (გვ. 137) მოჰყავს ეს სტატისტიკა და დასძენს: «ამ კარტელებში «უშუალოდ» მონაწილეობდა დაახლოებით 12000 საწარმო». რიხერი. «გერმანიის მსხვილი ბანკები და მათი კონცენტრაცია». მე-3 გამოცემა, იენა, 1910.

ინტერნაციონალური კარტელების რიცხვი (გერმანიის მონაწილეობით) დაახლოებით 100 (გვ. 30: 1897 წელს 40-მდე)***.

კ ა ლ ი უ მ ი ს მ რ ე წ ვ ე ლ ო ბ ა :

პირველი კარტელი	1879: 4 საწარმო
ფასები იზრდება	1898: 10 საწარმო
«კალიუმის ციებ-ცხელება»:	1901—21 საწარმო
	1909—52

(«ზოგმა კრახი განიცადა»).

ფოლადის ტრესტი ამერიკაში (1908 წელს: 165 211 მუშა) 1907 წელს — 210 180 მუშა (161 მლნ. დოლარი ხელ-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 317. რედ.

** იქვე, გვ. 250. რედ.

*** იქვე, გვ. 317. რედ.

ფასი), 170 მლნ. დოლარი წმინდა მოგება, 1100 მლნ. დოლარი კაპიტალი (გვ. 124).

გერმანიის სამთო მრეწველობის ყველაზე დიდი საწარმო «ჰელზენკირხნერ ბერგვერკსგეზელშაფტ» — 1908—1705 მოსამსახურე + 44 343 მუშა (70.6 მილიონი მარკა ხელფასი).

(გვ. 135). შ ვ ო ბ მ ა 1902 წელს (17.VI. 1902) დააარსა «შ ი კ ბ ი ლ დ ი ნ გ კ ო მ პ ა ნ ი», კაპიტალი 70.9 მლნ. დოლარი — აქედან 20 მილიონი შვობისა. შემდეგ ამ კომპანიამ კ რ ა ხ ი გ ა ნ ი ც ა დ ა, ხალხი გაძარცვეს!

(173 და სხვ.) «გადახლართვა», «მონაწილეობა» (passim), «იზოლირებულობის აღმოფხვრა» (გვ. 155) — აი ლიფმანის «ს ი ტ ყ ვ ე ბ ი» «განსაზოგადოების» მარქსის ცნების⁸ გვერდის ასავლელად (და დასაბნელებლად).

((ლიფმანიდან ამონაწერების დასასრული))

«სოციალური ეკონომიკის საფუძვლებიდან»

«სოციალური ეკონომიკის საფუძვლები», ს. ა ლ ტ მ ა ნ ი - (43
ს ა... კ. ბ ი უ ხ ე რ ი ს ა და ბ ე ვ რ ს ხ ვ ა თ ა.

V განყოფილება, II ნაწილი: «ბ ა ნ კ ე ბ ი» (შულცე-გევერნიცი და იაფე). ტიუბინგენი, 1915.

I. შულცე-გ ე ვ ე რ ნ ი ც ი. «გერმანიის საკრედიტო ბანკი» (1—190).

II. ედგარ ი ა ფ ე. «ინგლის-ამერიკისა და საფრანგეთის საბანკო საქმე» (191—231).

(სახელმძღვანელოს მსგავსი რაღაც, § 5-ად, ვკონებ, ლაებობა და «სისტემატიკა» მეტია).

არის საინტერესოც. «იმპერიალიზმის» სულისკვეთება თავიდან ბოლომდე.

გვ. 58. 1914 წელს ბერლინის 8 მსხვილ ბანკს ჰქონდა სააკციო კაპიტალები — 1 245 მლნ. მარკა

მათ შორის «დოიჩე ბანკს»	250
«დისკონტოგეზელშაფტს»	300
«დრეზდნერ ბანკს»	200
რეზერვები.....	432
	1 677
სხვისი ფული.....	5 328
(«სულ კაპიტალი»).....	7 005

გვ. 140: მოსაქმეობის კატეგორია: «ფულით და კრედიტით ვაჭრობა».

	1882	1907
დაწესებულებანი.....	5 879	13 971
დასაქმებულთა რიცხვი.....	21 633	66 275
(მათ შორის ქალები).....	244	3 089

1907 წელს იყო 3 დაწესებულება > 1 000 მოსამსახურით
 «დოიჩე ბანკი» 1912 წელს..... 6 137 >
 «დრეზდნერ ბანკი» > 4 638 >

შეად. გვ. 11: 1907 წელს გერმანიაში იყო 14000 «საბანკო დაწესებულება», რომელთაგან 4000 დამხმარე დაწესებულება იყო...

გვ. 145: ... «მსხვილი ბანკები გერმანიის იმპერიის ეკონომიური გაერთიანების უმნიშვნელოვანესი საშუალება გახდნენ»...

«თორმეტიოდე პიროვნება» ||| «თუ საბოლოო ანგარიშით გერმანიის ბანკების ხელმძღვანელობა თორმეტიოდე პიროვნების ხელშია, მაშინ მათი მოღვაწეობა უკვე ახლა უფრო მნიშვნელოვანია ხალხის სიკეთისათვის, ვიდრე სახელმწიფო მინისტრების უმრავლესობის მოღვაწეობა» (145—146)*.

პა-პა!! ||| «მაგრამ თუ ეს ასეა, მაშინ ჩვენი ეროვნული ყოფის ინტერესი მოითხოვს შეიქმნას ახალი სულიერი ტიპი ბანკის მეუფისა, რომლის აბსტრაქტული» (პა-პა!) «მისწრაფება მოგებისადმი გაუღენთილია ეროვნულ-პოლიტიკური და ამდენად სახალხომეურნეობრივი მოსაზრებებით...»

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 383. რ ე დ.

თუ ბოლომდე ჩავუკვირდებით იმ ტენდენციების განვითარებას, რომლებიც ჩვენ დავინახეთ, მაშინ მივიღებთ: ერის ფულადი კაპიტალი გაერთიანებულია ბანკებში; ბანკები დაკავშირებული არიან ერთმანეთთან კარტელის სახით; ერის კაპიტალი, რომელიც ცდილობს სადმე დაბანდღეს, ფასიან ქალღმად გადაიქცა. მაშინ ხორციელდება სენ-სიმონის გენიალური სიტყვები: «წარმოების ახლანდელმა ანარქიამ, რომელიც შეესაბამება იმ ფაქტს, რომ ეკონომიური ურთიერთობა ვითარდება ერთგვაროვანი მოწესრიგების გარეშე, ადგილი უნდა დაუთმოს წარმოების ორგანიზაციას. წარმოების წარმმართველნი იქნებიან არა განკერძოებული, ერთმანეთისაგან დამოუკიდებელი მეწარმენი, რომლებიც არ იცნობენ ადამიანთა ეკონომიურ მოთხოვნილებებს; ეს საქმე განსაზღვრული სოციალური დაწესებულების ხელში იქნება. მმართველობის ცენტრალური კომიტეტი, რომელსაც შესაძლებლობა ექნება განიხილოს სოციალური ეკონომიის ფართო დარგი უფრო მაღალი თვალსაზრისით, ისე მოაწესრიგებს მას, როგორც ეს სასარგებლოა მთელი საზოგადოებისათვის, და წარმოების საშუალებებს გადასცემს ამისათვის შესაფერ პირთა ხელში, განსაკუთრებით კი იზრუნებს მუდმივ ჰარმონიაზე წარმოებასა და მოხმარებას შორის. არიან დაწესებულებანი, რომლებმაც სამეურნეო შრომის განსაზღვრული ორგანიზაცია თავიანთი ამოცანების წრეში მოაქციეს: ბ ა ნ კ ე ბ ი». ჩვენ ჯერ კიდევ შორსა ვართ სენ-სიმონის ამ სიტყვების განხორციელებისაგან, მაგრამ ჩვენ უკვე ვდგავართ მათი განხორციელების გზაზე: ესაა მარქსიზმი სხვაგვარი, ვიდრე იგი წარმოდგენილი ჰქონდა მარქსს, მაგრამ სხვაგვარი მხოლოდ ფორმით!» (146)*.

(44)

სენ-სიმონი

ესეც
მარ-
ქსიზმია!!!

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 383—384. რედ.

კარგი
მაგალითია!
(შურს)
4 და 30

«ცხადია, იმის მსგავსი დაბანდებანი, რომლებიც ინგლისმა მოახდინა, მაგალ., სუეცის არხში თავისი პოლიტიკური ძლიერების საფუძველზე, — აქციები შექმნილ იქნა 1876 წელს 4 მილიონ გირვანჯა სტერლინგად და დღეს 30 მილიონი გირვანჯა ღირს — დღემდე მიუწვდომელი რჩება გერმანიისათვის... (159 — 160).

გვ. 164 ციტირებულია ი. ი. ლენინი. «გერმანიის კაპიტალები რუსეთში». სპბ., 1914.

NB

«ბანკების სახალხომეურნეობრივი ფუნქციაა სახალხო ქონების მართვა, რაც უკვე ბევრჯერ განხილულა» (დამოწმებულია ლანსბურგის სტატია 1908 წლის ქურნალ «Die Bank»-ში). «რაც უფრო მეტად ინერგება ამჟამად საკრედიტო მეურნეობა, მით უფრო მეტი ხდება მთელი კაპიტალის ის წილი, რომელსაც იღებს ბანკის მიერ არჩეული მეწარმე. ანლა ბანკებს გაჰყავთ არხები, რომლებითაც მიედინებიან არა მარტო ყოველწლიური დანაზოგები, არამედ კაპიტალის წინათ დაგროვებული თანხებიც (რომლებიც მუდმივი განახლების პროცესში იმყოფებიან). გავიხსენოთ, უწინარეს ყოვლისა, «სხვისი სახსრების» უდიდესი

45)

NB

10 მლრდ.

5 მლრდ.

ზრდა. გერმანიაში 1891 წლის დამლევს ისინი ჩვენს სააქციო ბანკებში შეადგენდნენ 1280 მილიონამდე მარკას; 1906 წლის დამლევს — 6 305 მილიონამდე მარკას; ამჟამად ისინი შეფასებულია დაახლოებით 10 მილიარდად.

1913 წლის დამლევს მარტო ბერლინის 9 დიდ ბანკს ჰქონდა 5.1 მილიარდამდე მარკა*. მაგრამ ამასთან ერთად ბანკები წარმოადგენენ საფონდო საქმეში კიდევ უფრო მსხვილი მოძრავი კაპიტალების გასაველელ არხებს. — ბანკებს ამდენად შეუძლიათ კეთილი ნების არსებობისასაც კი შეეცდნენ; მათ შეუძლიათ მილიარდები წარმართონ მცდარი მიმართულებით და

* იხ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 262. რე დ.

განსაზღვრულ პირობებში წააგონ. ამჟამად რამდენიმე დიდ ბანკს შეუძლია ამა თუ იმ ზომით მიმართულებას აძლევდეს ჩვენს ეკონომიურ განვითარებას. ამდენად მათი პასუხისმგებლობა კერძო-სამეურნეოდან, აქციონერების მიმართ, იქცევა სახალხო-სამეურნეოდ, სახელმწიფოებრივი მთლიანობის მიმართ. ფაქტიურად ისინი კაპიტალებს ბიძგს აძლევდნენ ვაჭრობისა და მრეწველობისაკენ, უწინარეს ყოვლისა მძიმე ინდუსტრიის გიგანტური საწარმოებისაკენ, ხოლო ამასთან ერთად მიწის მფლობელობისაკენ, —წინათ თავად-აზნაურთა მამულებისაკენ, ამჟამად კი დიდი ქალაქების გასაქირავებელი სახლებისაკენ. აქედან წარმოსდგა მკვეთრი აღმავლობა გერმანიის რკინის ინდუსტრიისა, რომელიც ჩამოუვარდება მხოლოდ ამერიკას, და გერმანიის დიდი ქალაქებისა, რომლებიც ამერიკულ პროტოტიპებსაც კი ეწევიან» (გვ. 12)....

NB

NB

გვ. 27: «1908 წ. დამლევს სხვისი სახსრები (კრედიტორთა სახსრები და დეპოზიტები): საკრედიტო ბანკებში 8 $\frac{1}{4}$ მლრდ. მარკა, შემნახველ სალაროებში 15 მლრდ. მარკა, საკრედიტო ამხანაგობებში 3 მლრდ. მარკა. $\Sigma = 26\frac{1}{4}$ მილიარდი მარკა.

NB

«კერძო ბანკირთა კანტორები» იზრდებიან რიცხვით (1892: 2 180; 1902: 2 564; 1912 წელს ითვლება 3 500-მდე) და ეცემიან თავიანთი მნიშვნელობის მხრივ» (გვ. 16).

NB

შულცე-გვეერნიცს ყველგან (passim) გერმანიის მოზეიმე იმპერიალიზმის, გამარჯვებული ლორის კილო აქვს!!!

გვ. 35: 1870 — 31 ბანკი 376 მლნ. მარკა კაპიტალით
1872 —139 > 1112 > > >
|| (1873) — 73 432 ლიკვიდირებულია კრიზისით

კრიზისის დახასიათება!!

(46)

სახელმწიფო ბანკის ჟირო და საანგარიშსწორებო ბრუნვა (მილიარდი მარკა).

	1891	1901	1913
NB	98.7	196.6	452.8
	აქედან გადასახდელთა ბრუნვა ნაღდ ანგარიშზე 24.3(=24.7%)	29.7(=15.1%)	43.4(=9.6%)

... «1909 წელს საფრანგეთის ბანკმა მოახდინა დისკონტირება 100 ფრანკზე ნაკლები 7.5 მილიონი თამასუქისა, მაშინ როცა გერმანიის სახელმწიფო ბანკმა — 100 მარკაზე ნაკლები მხოლოდ 700 000 თამასუქისა» (გვ. 54).

საბანკო საქმის «დემოკრატიზაცია»!!⁷ შეად. ერთ გირვანქა სტერლინგიანი აქციები ინგლისში და minimum 1000 მარკიანი გერმანიაში (გვ. 111)*. დისკონტირებული თამასუქის საშუალო თანხა გერმანიაში = 2066 მარკა (სახელმწიფო ბანკი); საფრანგეთში 683 ფრანკი («ბანკ დე ფრანს»).

NB «ბ-ნმა ფონ სიმენსმა 1900 წ. 7 ივნისს რეიხსტაგში განაცხადა, ერთ გირვანქა სტერლინგიანი აქცია ბრიტანეთის იმპერიალიზმის საფუძველია» (გვ. 110)**.

«ინგლისის ინდუსტრიული სახელმწიფო უფრო ნაკლებად ეყრდნობა კრედიტს, ვიდრე გერმანიისა, და უფრო მეტად საკუთარ კაპიტალს» (55).

«ინგლისი» როგორც გადასახდელთა საერთაშორისო შუამავალი, თითქოს უკვე დღეს შოულობს 80 მილიონამდე მარკას წელიწადში აქციებების კომისიის სახით. ევროპის ოკეანეზგალმა ვაჭრობაში, როგორც ამტკიცებენ, ინგლისის შუამავლობით ყოველწლიურად ხდება 6 მილიარდი მარკის გადახდა» (83).

გვ. 100: § სათაურით: «ბანკების ბატონობა ბირჟაზე?» — ეს გაზვიადებულიაო, მაგრამ «მათი (ბანკების) გავლენა დიდია»...

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 285. რ ე დ.
** იქვე. რ ე დ.

«თუ წინათ, 70-იან წლებში, ბირჟა, თავისი ახალგაზრდული ექსცესებით, იწყებდა გერმანიის ინდუსტრიალიზაციის ეპოქას, იყენებდა რა აქციის მომგებიან შანსებს, ახლა თვით ბანკებსა და მრეწველობას შეუძლიათ «დამოუკიდებლად მოაგვარონ» საქმე. ჩვენი დიდი ბანკების ბატონობა ბირჟაზე, რაც დაკავშირებულია სარეპორტო ოპერაციებთან, — მაგრამ არა მარტო მათთან, მხოლოდ და მხოლოდ გამოხატულებაა სავსებით ორგანიზებული გერმანიის სამრეწველო სახელმწიფოსი. თუ ამ გზით იზღუდება ავტომატურად მოქმედი ეკონომიური კანონების მოქმედების სფერო და უალრესად ფართოვდება ბანკების მეშვეობით შეგნებული მოწესრიგების სფერო, მაშინ ამასთან დაკავშირებით განუზომლად იზრდება ერთ მუჭა ხელმძღვანელ პირთა სახალხო მეთურნეობრივი პასუხისმგებლობაც» (101)*.

«სავსებით ორგანიზებული»⁸

(ციტირებულია) ა. ლევენსტაინი. «საკრედიტო ბანკების ვიურტემბერგის სისტემისა და მსხვილ ინდუსტრიასთან მისი ურთიერთობის ისტორია»... «Archiv für Sozialwissenschaft». დამატებითი ნაკვეთი 5. ტიუბინგენი, 1912.

NB

ემისიები (გვ. 104)

(47

	შინაგანი ფასეულობანი			ჩემი გაანგარიშება Σ:3
	1909	1910	1911	
გერმანია კოლონიებით	3.9	2.8	2.9	7.9:3=2.6
ინგლისი >	1.9	3.1	1.9	6.9:3=2.9
საფრანგეთი.....	1.4	0.7	0.6	2.7:3=0.9

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 271—272. რ ე დ.

	უცხოეთის ფასეულობანი			ჩემი გაანგარიშება	
	1909	1910	1911	$\Sigma:3=$	$\Sigma\Sigma$
გერმანია კოლონიებით	0.3	0.5	0.5	$1.3:3=0.4$	3.0 მლრდ მარკა
ინგლისი »	1.8	2.3	2.0	$6.1:3=2.0$	4.3 »
საფრანგეთი »	2.0	3.8	3.1	$8.9:3=2.9$	3.8 »

ემისიები გერმანიაში (კურსობრივი ღირებულების მიხედვით)

	მილიარდი მარკა				
	საზოგადოებრივი კრედიტი (სახელმწიფო და კომუნალური სესხები)	საადგილმამულო კრედიტი (გირა ვენობანი)	სამრეწველო და სავაჭრო კრედიტი	შინაგანი ფასეულობანი საერთო	უცხოეთის ფასეულობანი საერთო
[1886—1890]	1.8	1.2	1.3	4.8	2.3
[1891—1895]	1.8	2.2	0.8	4.8	1.5
[1896—1900]	1.7	1.9	4.3	8.2	2.4
[1901—1905]	3.3	2.3	2.6	8.3	2.1
[1906—1910]	6.0	2.6	4.8	12.8	1.5

ავტორი დაასკვნის:

«საემისიო სტატისტიკა უაღრესად თვალსაჩინოდ ააშკარავებს გერმანიის სახალხო მეურნეობის სახელმწიფო-სოციალისტურ და ინდუსტრიალურ ელფერს» (104).

გერმანიაში «პრუსიის რკინიგზების სისტემა» «მსოფლიოს უდიდესი სამეურნეო საწარმოა» (104)....

აქციონერთა საზოგადოებანი პრუსიაში 1911 წელს:

		(მილიონი მარკა)						
		შეტანილი კაპიტალი				წლიური მოგება		
საზოგადოებრივი რიცხვი	177.6% 890	8 821	ლირებულეზა კურსით	15 696	‰ (კურსი)	177.6	მლნ. მარკა	952
ნომინალური ლირებულეზა			‰ ნომინალური ლირებულეზის მიხედვით	10.8%			‰ კურსის ღირებულების მიხედვით	6.1%
								15.7
								8.8
								6.9 მლრდ.

... «წერილი აქციის მომხრენი აღნიშნავენ უწინარეს ყოვლისა იმას, რომ იგი მუშებს აძლევს მრეწველობაში თანამონაწილეობის შესაძლებლობას, რაც სოციალურ-პოლიტიკური თვალსაზრისით წარმოადგენს მეწარმეთა ინტერესებთან მუშის ინტერესების სასურველ გადახლართვას, მუშების მონაწილეობას მოგებაში თანამედროვე ფორმით» (გვ. 110—111) — (ერთ გირვანქა სტერლინგიანი აქციის გამო).

NB

§-ში «ფასიანი ქაღალდებით სპეკულაციის» შესახებ (გვ. 111 და მომდევნო) ნაცვლად იმისა, რომ ამ ხილებდეს ბანკების სპეკულაციას ((შეად. ურნალი «Die Bank», ეშვეგე და სხვ.)), არამზადა შულცე-გვეერნიცი სჯერდება ფრაზებს: «ჩვენი ბანკები სპეკულატური საზოგადოებები რომ გამხდარიყვნენ... ეს იქნებოდა... გერმანიის სახალხო მეურნეობის კრაზი» (112)... ((«რომ გამხდარიყვნენ»))... საქმეს შველის ჩვენი «საქმიანი სამყაროს» «წესიერება», ჩვენს საბანკო მოხელეებს კი უკრძალავენ სპეკულაციის გაწევას სხვის ბანკებში (რა თქმა უნდა, ამის გვერდის ავლა ადვილიაო!! დიდ ქალაქებში)... ბ ა ნ კ ე ბ ი ს დ ი რ ე ქ ტ ო რ ე ბ ი ? ისინი ხომ «განდობილნი» («Wisenden») არიან!! აქ კანონით ვერაფერს უშველიო, საჭიროა «ღირსების ვაჭრული გრძნობისა და თავისი მდგომარეობის შეგნების გაძლიერება» (113)...

ფრაზები
და
სიცრუე !!

!!

«1909 წლის დამლევს ბერლინის 9 დიდი ბანკისა და მათთან დაკავშირებული ბანკების განკარგულებაში იყო 11.3 მილიარდი მარკა, ე. ი. გერმანიის საბანკო კაპიტალის მთელი ოდენობის დაახლოებით 83%. «დოიჩე ბანკი», რომელიც, მასთან დაკავშირებულ ბანკებთან ერთად, 3 მილიარდ მარკამდე თანხის განმკარგულებელია, პრუსიის სახელმწიფო რკინიგზების სამმართველოსთან ერთად წარმოადგენს კაპიტალის ყველაზე დიდ, ამასთანავე

(48:

9 ბანკი
მთელის
83% !!

უარესად დეცენტრალიზებულ თავმოყრას ძველ ქვეყანაში» (137)... *

ბანკების
კარტელი-
სათვის

შეთანხმებანი ბანკებს შორის: «დარმშტედტერ ბანკს» უნდოდა ქალაქ ბერლინთან დაედო ხელშეკრულება ტემპელჰოფის მინდვრის «შემოსავლიან გამოყენებაზე» და აძლევდა 10% მოგებას. შემდეგ, როცა ეს გარიგება «დოიჩე ბანკმა» დადო, — «დარმშტედტერ ბანკი» მის კონსორციუმში აღმოჩნდა!! (გვ. 139)... «ამგვარ საბანკო კონსორციუმებს მიღრეკილება აქვთ ფასების კონვენციებისაკენ...»

(1913)

«მაინც «საერთო შეთანხმებები», რომლებიც 1913 წ. ზაფხულში დამთავრდა, ისე შორს მიდის, რომ მათი გატარების შემდეგ საეჭვოა კიდევ შეიძლებოდეს ლაპარაკი თავისუფალ კონკურენციაზე საბანკო საქმიანობაში...» (139)...

25 კაცი
კონტრო-
ლი...

«დისკონტოგენულშაფტთან», მაგალ., მუდმივად მუშაობს 25 კაცისაგან შემდგარი შტაბი ოპერაციების საანგარიშო და ფორმალური მხარის კონტროლისათვის» (143).

ბანკები
და ჯარი!!

«არსებით მოსამზადებელ მუშაობას ეწევა მსხვილი საწარმოსათვის, განსაკუთრებით სწორედ საბანკო საქმეში, პრუსია-გერმანიის სამხედრო სამსახური, რომელიც დისციპლინიან მასობრივ შრომას აჩვენებს. იგი აუცილებელი რომ არ იყოს უკვე პოლიტიკური მოსაზრებებით, იგი უნდა შემოგვედო, როგორც კაპიტალისტური მსხვილი საწარმოს მოსამზადებელი სკოლა და სამეურნეო ინტენსივობის ამალღებისათვის» (144—145)...

NB

NB

NB

«ოცდაათი წლის წინათ ერთმანეთის თავისუფლად მეტოქე მეწარმენი ასრულებდნენ იმ ეკონომიური მუშაობის $\frac{1}{10}$ -ს, რომელიც არ მიეკუთვნება «მუშების» ფიზიკური შრომის დარგს. ამჟამად მოხელები ასრულებენ ამ ეკონომიური გონებრივი მუშაობის $\frac{1}{10}$ -ს. საბანკო საქმე ამ განვითარების სათავეში დგას

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 262—263. რედ.

(151)*. მის გიგანტურ საწარმოებში მოხელე ყველაფერია, დირექტორიც კი დაწესებულების «მსახურია»... |||

... «Frankfurter Zeitung»-მა (2. V. 1914) გზა დაულოცა «დისკონტოგეზელშაფტის» შეერთებას «შაფჰაუზენშერ ბანკეფერაინთან» შემდეგი სიტყვებით:

«ბანკების კონცენტრაციის ზრდასთან ერთად იკვეცება იმ დაწესებულებათა რიცხვი, რომელთაც საერთოდ შეიძლება მიემართოთ მსხვილი კრედიტისათვის, რის გამო იზრდება მსხვილი მრეწველობის დამოკიდებულება ბანკთა მცირეოდენ ჯგუფთაგან. როდესაც მრეწველობასა და ფინანსისტთა სამყაროს შორის მჭიდრო კავშირი არსებობს, იმ სამრეწველო საზოგადოებათა მოძრაობის თავისუფლება, რომელთაც ბანკის კაპიტალი სჭირდებათ, იზღუდება. ამიტომაც მსხვილი მრეწველობა ბანკების თანდათან მზარდ ტრესტირებას (გაერთიანება ან ტრესტებად ჩამოყალიბება) გაურკვეველი გრძნობებით აღსაყვებ შეჰყურებს; მართლაც, უკვე არა ერთხელ ყოფილა შემჩნეული ჩანასახები განსაზღვრული შეთანხმებებისა დიდი ბანკების ცალკეულ კონცერნებს შორის, შეთანხმებებისა, რომელთა მიზანია კონკურენციის შეზღუდვა» (გვ. 155)**. |||

(1

NB

154—5: საკითხავია, ვინ ვისზეა უფრო დამოკიდებული, ბანკები ინდუსტრიაზე თუ პირიქით...

ვ ე ვ ი ე რ ო ვ ს კ ი. «გერმანიის ბანკების კონცენტრაციის გავლენა კრიზისულ მოვლენებზე» («ფრაიბურგის დისერტაცია»). ბერლინი, 1911. (48

ფ ი ო ლ კ ე რ ი. «გაერთიანებისა და მოგებაში მონაწილეობის ფორმები გერმანიის მსხვილ მრეწველობაში». ლაიპცივი, 1909 («Schmoller's Jahrbuch», ტომი 33, ნაკვეთი 4). |||

NB

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 273. რ ე დ.

** იქვე, გვ. 273—274. რ ე დ.

- 1) X თავი. «უცხოეთის დაბანდებანი».
- NB «იმისათვის, რომ ჩვენს ბანკებს შეეძლოთ უცხოეთის ინვესტიციების კალაპოტით წარმართონ მათთან შესული კაპიტალები, საჭიროა კერძომეურნეობრივი ხასიათის შესაბამისი წინაპირობები მათი კლიენტების მხრივ. მთავარი სტიმულია მოთხოვნილება მოგების უფრო მაღალ პროცენტზე, ვიდრე ის პროცენტია, რომელსაც იძლევიან დაბანდებანი ქვეყნის შიგნით, ქვეყანაში კაპიტალებით სიმდიდრის ზრდისა და პროცენტის განაკვეთის შემცირების პირობებში...
- 2) NB ...ამასთან ბანკები ისწრაფვიან უწინარეს ყოვლისა საემისიო მოგებისაკენ, რომელიც კაპიტალებით ღარიბი და ნედლეულით მდიდარი სხვა ქვეყნებისაგან ჩვეულებრივ უფრო მაღალია, ვიდრე ქვეყნის შიგნით» (158)...
- NB [შეად. ზემოთ, გვ. 44, ციტატი: 159—160 გვ.-დან*] NB
- 70 «ციფრობრივი შეფასების თანახმად კაპიტალის უცხოური დაბანდებანი განისაზღვრება ინგლისისათვის 70 მილიარდი, საფრანგეთისათვის 35 მილიარდი (1910), ხოლო გერმანიისათვის 1913 წელს ძლივს მხოლოდ 20 მილიარდი მარკით» (160).
- დამახასიათებელია!!! მოჰყავს რა ფაქტები «საექსპორტო შენიშვნებისა» და უცხოურ დაბანდებათაგან მრეწველობისათვის ხელსაყრელობის დასადასტურებლად, შულცე-გევერნიცი, სხვათა შორის, ამბობს, რომ საფრანგეთიც სარგებლობს ამით:
- «საფრანგეთის სახელმწიფო-რანტიე ამრიგად მეორე სამრეწველო აყვავებას განიცდის» — თურქეთის 1910 წლის სესხის შემოღებას საფრანგეთში პირობად დაედო: რომ თურქეთს არც ერთი სახელმწიფოსათვის არ მიეცა მეტი შეკვეთა, ვიდრე საფრანგეთისათვის... (163).
- «ამჟამად გერმანია წარმოადგენს ტიპიურ «მეწარმეს, რომელიც საზღვარგარეთ მუშაობს», მაშინ როცა საფრანგეთი, ხოლო თანდა-

* იხ. ეს ტომი, გვ. 36. რ ე ლ.

თანობით ინგლისიც რანტიებად იყინებია... თუ ||
 მსოფლიოს ახლა ანგლოსაქსური სახე აქვს,
 ჩვენი ბანკები იმას აკეთებენ, რომ რკინიგზე-
 ბის, სამადნეების, პლანტაციების, არხების, სარ-
 წყავი ნაგებობებისა და სხვ. საშუალებით ამ
 სახეს გერმანული სულის ნიშანთვისებები მის-
 ცენ» (164)...

NB

(NB: გვ.1, შენიშვნა: «დაწერილია **ომამდე**».)
 X თავში.

(3)

G. «უცხოურ დაბანდებათა პოლიტიკური
 შეფასება».

NB

«კაპიტალის გატანა წარმოადგენს საშუალე-
 ბას საგარეო პოლიტიკის მიზნებისათვის, ხოლო
 მისი წარმატებანი თავის მხრივ დამოკიდებული
 არიან საგარეო პოლიტიკაზე.

ა) კ რ ე დ ი ტ ო რ ი ს ა ხ ე ლ მ წ ი ფ ო -
 ე ბ ი : ს ა ფ რ ა ნ გ ე თ ი , ინ გ ლ ი ს ი ,
 გ ე რ მ ა ნ ი ა . ინგლისი და საფრანგეთი, ორი-
 ვე უდიდესი მსოფლიო კრედიტორი სახელმწი-
 ფო, პ ო ლ ი ტ ი კ უ რ ი ბ ა ნ კ ი რ ე ბ ი ა რ ი ა ნ . სა-
 ხ ე ლ მ წ ი ფ ო და ბანკების სამყარო აქ გამოდიან
 რ ო გ ო რ ც ე რ თ ი პ ი რ ი . ასე, მაგალითად,
 საფრანგეთის მთავრობა და «კრედი ლიონე» .
 ასე, მაგალითად, ედუარდ VII-ის მეგობრობა
 სერ. ე. კასელთან. პოლიტიკურ ლატარიაში მთა-
 ვარი მოგების იმედით საფრანგეთმა მილიარ-
 დები დაღო მ ა რ ტ ო რ უ ს უ ლ კ ა რ ტ ზ ე . საფ-
 რ ა ნ გ ე თ ი ს ა გ ა ნ ფ უ ლ ს რ ო მ ი ღ ე ბ და , რ უ ს ე თ ს
 ისიც კი შეეძლო, რომ შორეულ აღმოსავლეთ-
 ში — ჩინეთში, სპარსეთში — პოლიტიკურ გამ-
 სესხებლად გამოსულიყო. საფრანგეთმა, რო-
 გორც გამსესხებელმა, მიიჯაჭვა ესპანეთი და
 იტალია, რომლებმაც ალხესირასში მას სამ-
 სახური გაუწიეს როგორც კლიენტებმა. საფ-
 რ ა ნ გ ე თ ი მ ზ ა დ ი ყ ო კ ო მ უ ტ ი ს ს ა მ ი ნ ის ტ რ ო ს ა თ ვ ის
 მიეცა სესხები, რომლებზეც უარი უთხრა გრაფ
 კუენს: «ამასთან სართი სამთა კავშირი იქნე-
 ბოდა». როგორც პოლიტიკურმა კრედიტორმა,
 ინგლისმა კვლავ შეაკავშირა ბრიტანეთის მსო-
 ფლიო იმპერია, ისე რომ საკუთარი კონსოლე-

ბის კურსზე ზეგავლენისა არ ეშინია. სრულმა სამეურვეო უზრუნველყოფამ, რომელიც მეტროპოლიაში მიეცა კოლონიურ სახელმწიფო სესხებს, ხელი შეუწყო იმას, რომ, მაგალითად, ისეთი სანახევროდ ათვისებული ახალი ქვეყანა, როგორც არის ნატალი, უფრო იაფი კრედიტით სარგებლობს, ვიდრე დიდი ხნის განმტკიცებული, დიდად სოლიდური პრუსია თავისი გიგანტური სარკინიგზო და სახელმწიფო საადგილ-მამულო ქონებით. ეს საკრედიტო კავშირი წარმოადგენს «ინტერესთა კავშირს», რომელსაც, შეიძლება ითქვას, მეტი ძალა აქვს, ვიდრე იმას, რომელიც ოდესმე შეიძლებოდა ჰქონოდა ჩემბერლენის საუპირატესო ბაჟებს, შიდასაიმპერიო ურთიერთობის ფარგლებს გარეთ რომ გადის, ბრიტანელი კრედიტორი იაპონიას თავის პოლიტიკურ ვასალად ხდის, არგენტინას კოლონიურ დამოკიდებულებაში აყენებს, პორტუგალიას — აშკარა სავალო კაბალაში. პორტუგალიის აფრიკის ოქროსბუზმენტური გუბერნატორები ბრიტანეთის მარიონეტები არიან» (165)...

... «საერთო თანხა» (გერმანიის კაპიტალებისა რუსეთში) «3 მილიარდად ფასდება. უპირატესობა, რომელსაც ჩვენი ბანკები აძლევენ მსოფლიო ისტორიის ამ უდიდეს მოვალეს, გასაგებია, თუ მხედველობაში მივიღებთ მაღალ საბანკო მოგებას, რასაც სწორედ რუსეთის ფასეულობანი იძლევიან» (166).

NB

მარგალი-ტია!!

«უეჭველია, ნახევრადკულტურული სამყაროს ქვეყნები, რომლებიც ჯერ კიდევ განაწილებული არ არიან როგორც კოლონიები, თავიანთ მისწრაფებაში პოლიტიკური და ეკონომიური დამოუკიდებლობისაკენ ევროპის ვერცერთი სახელმწიფოსაგან ვერ მიიღობენ ისეთ უანგარო დახმარებას, როგორც გერმანიისაგან. ჩინეთმა, სპარსეთმა, თურქეთმა იციან, რომ გერმანიას არავითარი ტერიტორიული პრეტენზია არა აქვს» (167).

მარგალი-ტია!!

... «ქვეყნის შიგნით არსებული გარემოებანი, რომლებიც მტრულია თავისუფლების იდეებისადმი, ხელს უშლიან აგრეთვე მსოფლიო-პოლიტიკური აზრის შეღწევასაც ხალხის სულის სიღრმეში. რა შორსა ვართ ჩვენ ლოზუნგისაგან «imperium et libertas»*, რომელსაც ანგლოსაქსები, კრომველით დაწყებული როდსამდე, უნდა უმადლოდნენ თავიანთ უდიდეს მიღწევებს!» (168)

იმპერია-
ლიზმი
და დემო-
კრატია⁶
მარგალიტია!
(და NB)

წვრილი ბურჟუაზიის ფართო ფენებისა და პროლეტარიატის ზედაფენების მოსყიდვა უფრო ოსტატური, უფრო მზაკვრულია

«გერმანიის ბანკები საზღვარგარეთ ყველგან აწყდებოდნენ იქ დიდი ხნის წინათ დამკვიდრებული ინგლისის «საზღვარგარეთის ბანკების» კონკურენციას, რომლებიც დღესაც დიდად აღემატებიან გერმანიის ბანკებს თავიანთი ოპერაციების მოცულობით და თავიანთი სააქციო კაპიტალით» (173).

... «მით უფრო მეტი სიფხიზლით გვსურს ჩვენ აღვნიშნოთ ის ფაქტი, რომ ჩვენ გვიან გამოვედით ასპარეზზე. გერმანიის საზღვარგარეთის ბანკების საქმიანობა შეიძლება შევადაროთ იმ მოწყურებული ჭაბუკის მრავლისადმიქმეულ ნაბიჯებს, რომლისთვისაც მსოფლიოს მეტი ნაწილი მიუწვდომელი გაუხდია ამ ნაწილის ბედნიერ მფლობელს. ბრიტანეთის მსოფლიო იმპერიაში — სრულებით არაფერი რომ აღარა ვთქვათ საფრანგეთსა და რუსეთზე — საეჭვოა აღმოჩნდეს ერთი გერმანული საბანკო დაწესებულება, ამავე დროს კი ამტკიცებდნენ, რომ ბრიტანელი თითქოს ყველას ინტერესებისათვის მართავს მსოფლიოს. გერმანიის საბანკო სისტემის მომავალი საზღვარგარეთ ძლიერ დამოკიდებულია შემდეგი პოლიტიკური ამოცანის გადაჭრაზე: ღიად შევინარჩუნოთ მსო-

(32)

მარგალიტია!!!

NB

* — იმპერია და თავისუფლება. რ ე დ.

NB

ფლოს ის ქვეყნები, რომლებიც ჯერ კიდევ არავეს არ ჩაუგდია ხელში, აღვადგინოთ მუს-ლიმანური სამყარო, შევქმნათ გერმანიის კო-ლონიური იმპერია აფრიკაში»... (174).

წიგნის მე-2 ნაწილი, ი ა ფ ე ს ნაშრომი, წარმოადგენს ინგ-ლის-ამერიკისა და საფრანგეთის საბანკო საქმის მშრალ ნარ-კვესს. Nil.

VI განყოფილება «სოციალური ეკონომიკის საფუძვლები-სა». «ი ნ დ უ ს ტ რ ი ა, ს ა მ თ ო ს ა ქ მ ე, მ შ ე ნ ე ბ ლ ო-პ ა». ტიუბინგენი, 1914.

ლიტერატურის ბევრი მითითება (შეად. გვ. 87*).

ზოგიერთი სტატისტიკური მონაცემები მსხვილი მრეწვე-ლობის შესახებ იხ. დახაზულ რვეულში**.

ამოვწერო წიგნიდან: გვ. 34 და 143,
მრეწველობა 1882 და 1907

მ. რ. ვაიერმანის სტატიიდან: «თანა-მედროვე სამრეწველო ტექნიკა»

NB

ციტატი კ. რატენაუს წიგნიდან. «კაპიტალისა და პროლეტციის გადიდების გავლენა გერმა-ნიის მანქანათმშენებელი მრეწველობის წარ-მოების ხარჯებზე». 1906.

ასეთი მაგალითები:

პროლეტციის გადიდება დაახლოებით 50%-ით	(ტუმბოები) ტუმბოების მოდელეები		
	A	B	C
	197	880	1 593
	162	738	1 345

საწერი მანქანები (გვ. 157)

100 ცალი წარმოება.	ფასი=200 მარკა
500 >	> 160
1 000 >	> 140
2 000 >	> 125

* იხ. ეს ტომი, გვ. 26—28, რ ე დ.

** იგულისხმება რვეული «ლ. იხ. ეს ტომი, გვ. 472—473, რ ე დ.

გერმანიის სამრეწველო აქციების ემისიები («Frankfurter Zeitung»-ისა და «სახელმწიფო მეცნიერებათა ლექსიკონის» მიხედვით) ((«საე-მისიო საქმე»))

1903—195.₃ მლნ. აღმავლობის დასაწყისი
 1904—267.₈ » » »
 1905—492.₅ » აღმავლობა
 1906—624.₃ » უმაღლესი აღმავლობა
 1907—240.₂ » კრიზისი
 1908—326.₇ (გაჯანსაღების დასაწყისი)

||| აღმავლობა
 versus
 კრიზისი

ბ ე რ ი ს მონაცემებით ფეხსაცმლის მოხმა-
 რება შეეერთებულ შტატებში იყო (გვ. 175):

1880—2.₅ წყვილი მცხოვრებზე
 1905—3.₁₂ » » »

||| NB

ტ. ფოგელშტაინის სტატიიდან. «კაპიტალისტური (33
 ინდუსტრიის ფინანსური ორგანიზაცია და მონოპოლიების
 წარმოქმნა».

«ათი წელი რომ გავიდა 1873 წლის 9 მაისიდან,
 იმ დღიდან, როცა, შენლაკის ჰიპერბოლური
 გამოთქმით, დადგა კარტელების დაბადების უა-
 მი და როცა დაჰკრა სამეურნეო აღმავლობის
 უკანახკნელმა უამმა, ფრ. კლაინვეხტერი გამო-
 ვიდა თავისი წიგნით კარტელების შესახებ» (216).

||| NB

კ ა რ ტ ე ლ ე ბ ი ს ი ს ტ ო რ ი ი დ ა ნ :

«1860 წლის წინა დროის ეპოქიდან შეიძლება დავა-
 სახლოთ კაპიტალისტურ მონოპოლიათა ცალკე მაგა-
 ლითები; შეიძლება მათში აღმოვაჩინოთ იმ ფორმების
 ჩანასახები, რომლებიც ახლა ასე ჩვეულებრივია; მაგ-
 რამ ყოველივე ეს კარტელებისათვის უთუოდ წინაისტო-
 რიული ხანაა. თანამედროვე მონოპოლიათა ნამდვილი
 დასაწყისი მიეკუთვნება ხანას არა უადრეს 1860-იანი
 წლებისა. მონოპოლიათა განვითარების პირველი დიდი
 პერიოდი იწყება 1870-იანი წლების მრეწველობის საერ-
 თაშორისო შეფერხებით და გრძელდება 1890-იანი წლე-
 ბის დამდეგამდე» (222).

||| NB

«თუ საქმეს ევროპის მასშტაბით განვიხილავთ, თავი-
 სუფალი კონკურენციის განვითარების ზღვრულ ხანას
 60-იანი და 70-იანი წლები წარმოადგენენ. მაშინ დაამ-
 თავრა ინგლისმა თავისი ძველი სტილის კაპიტალისტური
 ორგანიზაციის აგება. გერმანიაში ამ ორგანიზაციამ გა-

||| NB

დამწვევტი ბრძოლა გამოუცხადა ხელოსნობასა და შინამრეწველობას და დაიწყო თავისთვის არსებობის საკუთარი ფორმების შექმნა» (ibidem).

34) «დიდი გადატრიალება იწყება 1873 წლის კრახით ან, უკეთ, იმ დეპრესიით, რომელიც ამ კრახს მოჰყვა და რომელიც — 80-იანი წლების დასაწყისის ოდნავ შესამჩნევი შეჩერებისა და დაახლოებით 1889 წლის არაჩვეულებრივ ძლიერი, მაგრამ ხანმოკლე აღმავლობის გამოკლებით — გრძელდება ევროპის ეკონომიური ისტორიის 22 წლის მანძილზე» (222)....

... «1889—1890 წლების აღმავლობის ხანმოკლე პერიოდის დროს კარტელებით დიდად სარგებლობდნენ კონიუნქტურის გამოსაყენებლად. მოუფიქრებელი პოლიტიკა ფასებს მალა წევდა კიდევ უფრო სწრაფად და უფრო ძლიერად, ვიდრე ეს უკარტელებოდ მოხდებოდა, ამიტომ თითქმის ყველა ეს კარტელი უსახელოდ ჩაესვენა «გაკოტრების საფლავში». გავიდა კიდევ უხეირო საქმიანობისა და დაბალი ფასების ხუთი წელი, მაგრამ მრეწველობაში წინანდელი განწყობილება კი აღარ მეფობდა. დეპრესიას აღარავინ თვლიდა რაღაც ისეთ რამედ, რაც თავისთავად იგულისხმება, იგი მიაჩნდათ მხოლოდ შესვენებად ახალი ხელსაყრელი კონიუნქტურის წინ.

კარტე-
ლების
მე-II
ეპოქა

NB

35)

და აი დადგა საკარტელო მოძრაობის მეორე ეპოქა. წარმავალი მოვლენის მაგივრად კარტელები მთელი სამეურნეო ცხოვრების ერთ-ერთი საფუძველი ხდებიან. ისინი ზედიზედ იპყრობენ მრეწველობის სხვადასხვა დარგს, უწინარეს ყოვლისა კი — ნედლი მასალის დამუშავებას. უკვე 1890-იანი წლების დამდეგს კარტელებმა კოქსის სინდიკატის ორგანიზაციაში, რომლის ნიმუშის მიხედვითაც შექმნილია ქვანახშირის სინდიკატი, ისეთი საკარტელო ტექნიკა შეიმუშავეს, რომელსაც არსებითად ვერ გასცილებია მოძრაობა. მე-19 საუკუნის დამლევის დიდი აღმავლობა და 1900—1903 წლების კრიზისი — ყოველ შემთხვევაში სამთამადნო და რკინის მრეწველობაში — პირველად მიმდინარეობდნენ მთლიანად კარტელების გავლენით. და თუ მაშინ ეს რაღაც ახალ რამედ ეჩვენებოდათ, ახლა ფართო საზოგადოებრივი შეგნებისათვის უკვე თავისთავად საგულისხმებელ ქეშმარიტებად იქცა, რომ სამეურნეო ცხოვრების დიდი ნაწილები, როგორც საერთო წესი,

გამორიცხული არიან თავისუფალი კონკურენ-
ციიდან» (224)...*

კ ა რ ტ ე ლ ე ბ ი ს ფ ო რ მ ე ბ ი

a) კარტელები, რომლებიც განსაზღვრავენ საქონლის გა-
ცემის პირობებს (გაყიდვის პირობებს, ვადებს, გადასახ-
დელებს etc...)

b) კარტელები, რომლებიც განსაზღვრავენ გასაღების სფე-
როებს

c) კარტელები, რომლებიც განსაზღვრავენ პროდუქციის
რაოდენობას

d) კარტელები, რომლებიც განსაზღვრავენ ფასებს

e) კარტელები, რომლებიც ანაწილებენ მოგებას

ს ი ნ დ ი კ ა ტ ე ბ ი — გაყიდვის ერთიანი ბიურო (Verkaufs-
stelle)

ტ რ ე ს ტ ი — ს ა კ უ თ რ ე ბ ა ყველა საწარმოზე

ერთიანი და აბსოლუტური ძალაუფლება

დავხედო კ ო ნ დ ტ ი
ლინდენბერგი
საიუ
შტელერი
შტილიხი
ვარშაუერი
ვებერი

(36)

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 248—
250. რ ე დ.

რ ვ ე უ ლ ი

«მ»

(«ბაბა»)

შ ი ნ ა ა რ ს ი

რვეული წ. გ. ვ. 1—106 (108)

1. დიტელი, შუმპეტერი, ფოგელშტაინი (ორიოდე სიტყვა).
2. — — —
- 3—16. ამონაწერები ჟურნალიდან «Die Bank», 3—16; 92—103.
17. ფსიანი ქალღმრთის სტატისტიკა...
- 18—30. შ ი ლ დ ე რ ი. «მსოფლიო მეურნეობის განვითარების ტენდენციების» 1-ლი ტომი.
- 31—33. პლენგე. «მარქსი და ჰეგელი»*.
- 34—36. გ ე რ ჰ ა რ დ ჰ ი ლ დ ე ბ რ ა ნ დ ი. «შერყევა etc.».
- 37—39. პ. ტ ა ფ ე ლ ი. «ჩრდილოეთ ამერიკის ტრესტები etc.».

×	40. შენიშენა კ. კაუციზე versus იმპერიალიზმი.
---	--

- 41—62. ე. აგადი. «მსხვილი ბანკები და მსოფლიო ბაზარი».
62. ბ ა ლ ო დ ი. სტატისტიკა.
63. ო ტ ო. გერმანიის ბანკები ოკეანეს გაღმა.
- 63—65. დ ი უ რ ი ჩ ი. გერმანიის ბანკების ექსპანსია საზღვარგარეთ.
66. კ ა უ ფ მ ა ნ ი. საფრანგეთის ბანკები.
66. ჰ ე გ ე მ ა ნ ი. საფრანგეთის ბანკები.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თბზულუბანი, 4 გამოც., ტომი 38, გვ. 403—406. რ ე ლ.

„მ“ (აბეცა“) რვეულის

107-ე გვერდი

~~B/~~
~~C. obapont~~

XT mampato B
Codekpanie:

107
 C/P 1-1009 (108)

1. 1. Brattel, Schenker, Vogelstein (unvollst)
2. 2. ---

107
 1/2 Jahr (unvollst)
 1. 10 91
 16
 17
 40. 28 (unvollst)

3-16 Horn un "die Hawk", 3-16; 92-103
 17. C/P unvollst

31-33: Planggelle - K/P
 34-36 Jord. Kalkbrannt 3 Bratt 1. 4.
 37-39 PTafel 1. norden Frankth
 40 Bau. o. K/P unvollst

103: Janer
 unvollst
 104: Tschunbas

18-30: Schilder 1. unvollst 1. W. Vgl.

0 obsp.
 unvollst
 K/P
 Bsp.
 unvollst

41-62. E. Agard. J. G. G. unvollst

104: Tschunbas
 105-106: Kaymann
 + 0 obsp.
 + 108 (unvollst)

- 62. Baller. Indiv. unvollst
- 63. Otto. unvollst
- 63-65 Dispositiv unvollst
- 66. Kaufmann unvollst
- 67. Kaufmann unvollst
- 67. Kaufmann unvollst
- 67. Kaufmann unvollst
- 67. Kaufmann unvollst

68-69 Bollinger (unvollst) unvollst

70-74 Taylor (unvollst) unvollst

74-77 Sembert (unvollst) unvollst

76-77 J. G. G. (unvollst) unvollst

1178-90 J. G. G. (unvollst) unvollst
 91 J. G. G. (unvollst) unvollst
 92-103 J. G. G. (unvollst) unvollst

67. ჰულფტეგერი. «ინგლისის ბანკი».
იაფე. ინგლისის ბანკები.
მერენსი. საფრანგეთის ბანკები.
ვალიხი. გერმანიის ბანკების კონცენტრაცია.
- 68—69. კოლინგერი (საერთაშორისო ბალანსი) და
ნეიმარკი.
- 70—74. ტეილორი («საწარმოს მართვა»).
- 74—75. ზეიბერტი. «ტეილორის სისტემის პრაქტიკო-
დან».
- 76—77. ჯილბრეტი. «მოძრაობის შესწავლა».
- 78—90. ეიდელსი. «მსხვილი ბანკების დამოკიდებულება
მრეწველობასთან».
91. შტილიხი და «მსოფლიო მეურნეობა»
(ჰალე). შენიშვნა.
- 92—103. ეურნალი «Die Bank» გადათვალთვრებულია მთლიანად,
გარდა 1908 და 1915 წლისა.

× NB 103 შენიშვნები
NB ((ფინანსურ კაპიტალზე საერთოდ))

104. ჩირუკი
105—106 + 0 უკანა მხარე + 108. (NB) ჰეიმანი

× 0 უკანა მხარე
NB იმპერიალიზმის საკითხისათვის

ლიტერატურის მითითებანი: 1. 10. 16. 17. 40.
91. 98 (ფრანგული).

ლიტცელი, უმკვეტირი, ფოგელშტანი

ციურიხის კანტონალური ბიბლიოთეკა. (1)
დ-რი ჰენრიხ ლიტცელი. «მსოფლიო მეურნეობა და
სახალხო მეურნეობა». დრეზდენი, 1900. (=«Jahr-
buch der Gehe-Stiftung». ტომი V.)

||| საინტერესო არაფერია. გადათვალთვრებიდან ჩანს,
რომ მხოლოდ პოლემიკა ავტარკიის წინააღმდეგ
მსოფლიო მეურნეობის სასარგებლოდ. Nil.
(«ნაციონალიზაცია»)

დ-რი იოსებ შუმპეტერი. «სამეურნეო განვითარების თეორია». ლაიპციგი, 1912.

((აგრეთვე *nil*. სათაური მაცდუნებელია. გადათვალიერებიდან ჩანს, რომ ეს «სოციოლოგიური» ჩმახვის მსგავსია. შესაძლოა, საჭირო გახდეს დავუბრუნდე, მაგრამ თემაზე განვითარების შესახებ *nil*)).

ტეოდორ ფოგელშტაინი. «რკინისმკეთებელი და საფეიქრო მრეწველობის ორგანიზაციული ფორმები ინგლისსა და ამერიკაში». ლაიპციგი, 1910.

ეს პირველი ტომია, რომელშიც სჭარბობს ისტორიული ნაწილი, ნაკლებად საინტერესო, და ფაქტების ჩამოთვლა.

იხ. პატარა ამონაწერები ფოგელშტაინიდან სხვა რვეულში*.

ფრანკი. «ცვლალებანი ვიურტემბერგის სოფლის მეურნეობაში». დისერტაცია. 1902.

ლიტერატურის მითითებანი

ლიტერატურა:

პიოჰან გუბერი. «მუშების მონაწილეობა კაპიტალიზმის ბრიტანეთის მწარმოებელ ამხანაგობებში და მათს მართვაში». 1912, შტუტგარტი. (ნაკვეთი მე-4 «ბაზელის სახალხო-სამეურნეო გამოკვლევებისა».)

გიოტც ბრიფსი. «სპირტის კარტელი». კარლსრუე, 1912. (ნაკვეთი მე-7 «ბადენის უმაღლესი სკოლების სახალხო-მეურნეობრივი გამოკვლევებისა».)

კურტ გოლდშმიტი. «კონცენტრაციის შესახებ გერმანიის ქვანახშირის მრეწველობაში». კარლსრუე, 1912.

იულიუს ვოლფი. «ახლანდელი და მომავლის სახალხო მეურნეობა». ლაიპციგი, 1912. *Nil*.

ი. ლენინი. «თანამედროვე მდგომარეობა აქციონერთა საუკურო ბანკებისა რუსეთში (1900—1910)». ფრაიბურგი ბრაისგაუში, 1912. (დისერტაცია.)

პ. დოვე. «ეკონომიური გეოგრაფია». ლაიპციგი, 1911.

(«ბუნებისა და სულიერი სამყაროს სფეროდან».)

» » «გერმანიის კოლონიების ეკონომიური გეოგრაფია». 1902.

* იხ. ეს ტომი, გვ. 49—51. რ ე დ.

კურტ შვაბე. «ალმასების გერმანულ ქვეყანაში». ბერლინი, 1910. (სამხრეთი აფრიკა და გერმანიის მეურნეობა კოლონიებში.)

რუდ. ლენცი. «სპილენძის ბაზარი სინდიკატებისა და ტრესტების გავლენით». ბერლინი, 1910.

ლეონ ბარეტი. «პროვინციული ბანკების კონცენტრაცია საფრანგეთში». პარიზი, 1910. (სტატიები იყო «*Annales des sciences politiques*»-ში.)

გუსტავ რულანდი. «რჩეული სტატიები». 1910 (გამოც. «სოფლის მეურნეთა კავშირისა». პლუტოკრატიის წინააღმდეგ გერმანიაში!).

ა. გ. რაუნიგი. «წონასწორობა სოფლის მეურნეობასა და მრეწველობას შორის». ვენა, 1910.

დ-რი ვალტერ კუნდტი. «ჩვენი ოკეანესგალმა ვაჭრობის მომავალი». ბერლინი, 1904. Nil. ლაყობაა.

ამონაწერები შურნალ «ბანკიდან»

«Die Bank». «ფინანსებისა და საბანკო საქმის ყოველთვიური». (3 (გამომცემელი: ალფრედ ლანსბურგი) 1914, მე-2 (ნახევარწლელი), გვ. 1042.

ვაჭრობის დეპარტამენტის (ლონდონის) მონაცემებით შემოტანა და გატანა მილიონობით გირვანქა სტერლინგი:

	ნახევარწლედები (პირველი)					
	შემოტანა			გატანა		
	1912	1913	1914	1912	1913	1914
ინგლისი.....	296.1	319.7	375.9	225.9	257.1	255.4
გერმანია.....	260.8	267.0	269.9	205.4	243.1	249.9
შეერთებული შტატები*.....	215.9	212.9	237.7	255.8	271.8	245.7
საფრანგეთი*.....	192.9	196.4	198.8	149.0	156.4	153.8

(Ibidem, გვ. 713). წერილი «ბანკები და საფოსტო უწყება». საზღვრები ბანკებსა და, მაგალ., შემნახველ სალონებს შორის «სულ უფრო იშლებათ». აქედან ბანკების ჩივილი. ერთუტის სავაჭრო პალატა გამოდის ბანკების მომხრედ იმის წინააღმდეგ, რომ

ბანკები და ფოსტა

* ცნობები იმ ქვეყნების შესახებ, რომლებსაც ვარსკვლავი უზის, მოცემულია ინვარ-ივლისისათვის, დანარჩენთა შესახებ—ინვარ-ივლისისათვის. რედ.

ხდება «ფოსტის უახლესი შექრა ფულის მიმოქცევაში» («საფოსტო აკრედიტივების გაცემის» ფორმით). რედაქცია შენიშნავს, რომ საფოსტო აკრედიტივები მოქმედებენ მხოლოდ გერმანიის იმპერიის შიგნით, საბანკო აკრედიტივები კი ემსახურებიან უმთავრესად საზღვარგარეთ მოგზაურებს (ეს «არა მარტო» და «ბოლოს, ხალხი მარტო ბანკებისათვის მშვენიერებაა!!!» როდი არსებობს» (714).

- სტატიაში «ფიქრები მილიარდიან სესხზე», გვ. 932: «იმას, ვინც ხელს აწერს სესხზე, თავისუფალი სახსრები აქვს, მაგრამ მეტ წილად არა ნაღდი ფულის ფორმით, არამედ ბანკში მიმდინარე ანგარიშის ან შემნახველ სალაროში, ამხანაგობაში და სხვ. ანაბრის ფორმით. ამ დაწესებულებებს გერმანიაში თავიანთ განკარგულებაში აქვთ მრგვალი ციფრებით 35 მილიარდი ასეთი ლიკვიდური საშუალებანი, რომელთა დაახლოებით ნახევარი შეიძლება დაუყოვნებლივ გადავიდეს მფლობელთა თავისუფალ განკარგულებაში, მეორე ნახევარი კი წინასწარი შეტყობინების შემდეგ — მეტწილად ერთ თვეში» (933).

მამასადამე, საქმე მდგომარეობს ქონების გადარიცხვაში კერძო პირთა ანგარიშიდან სახელმწიფოს ანგარიშზე (და პირიქით მიმწოდებლებისათვის გადახდისას etc.).

ყველა საკრედიტო ინსტიტუტს თავის განკარგულებაში აქვს «სულ ბევრი $1\frac{1}{2}$ მილიარდი» ფული, თუ ჩავთვლით «მის საერთო თანხას ნაღდ ფულად და სახელმწიფო ბანკში ანაბრების სახით» (933).

საფრანგეთმა 1871 წელს 5 მილიარდი ისე გადაიხადა, რომ აქედან მხოლოდ 742.3 მილიონი გადახდილ იქნა ოქროთი, ვერცხლითა და ბანკნოტებით, დანარჩენი კი (4 248.3 მილიონი) თამასუქებით. (საფრანგეთი იმიტომ გაიმართა წელში ისე მალე 1870/71 წელს, რომ არ შეხებია თავის ვალუტას, მეტისმეტად არ გამოუშვია «დაუფარავი ბანკნოტები»).

გვ. 903 და შემდ.: აღფრედ ლინსბურგის «ლონდონის როგორც მსოფლიოს საანგარიშსწორებო პალატის გამოდევნა».

ძალიან კარგი სტატიაა, რომელიც განმარტავს ინგლისის ძლიერების მიზეზებს. მთავარი მიზეზი: «ინგლისის სავაჭრო და ფულადი მიმოქცევა აბსოლუტურად სჭარბობს ყველა სხვა ქვეყნის ვაჭრობას» (909). გერმანიის ვაჭრობაზე

მეტია «მრგვალი ციფრებით 50%-ით» (ibidem). ხოლო შემდეგ კიდევ ვაჭრობა კოლონიებთან!

«მსოფლიო ვაჭრობის სამი მეოთხედი ეკუთვნის ინგლისს» (910). || NB

«ეს იმას ნიშნავს, რომ მთელი საერთაშორისო გადასახდელების სამი მეოთხედი პირდაპირ თუ არაპირდაპირ ინგლისის მეშვეობით წარმოებს» (910).

«გირვანქა სტერლინგებით ანგარიში «სჭარბობს» კიდევ იაპონიაში, შემდეგ ჩინეთში, ჩილიში, პერუში, სამხრეთ სპარსეთში, «თურქეთის მეტწილში» (910) — «საევაქრო წრეებში ფართოდ გავრცელებულია ინგლისური ენის ცოდნა» (910).

და შემდეგ ინგლისი აფინანსებს მთელი მსოფლიოს ამ ვაჭრობას (ყველაზე იაფი %; ყველაზე მტკიცე ოქროს ვალუტა; 1 გირვანქა სტერლინგი = $7\frac{1}{3}$ გრამი ოქრო etc. etc.).

ინგლისის, მისი 60 კოლონიური ბანკის «ვეებერთელა» ფულადი სახსრები (911) etc. etc.

ბანკის (ბრაზილიის ბანკის) დირექტორის კემერერის (5 (გერმანელის) წარმოთქმული:

(913) «პირველი რამ, რაც აუცილებელია ოკეანესგალმა საბანკო საწარმოს გასახსნელად, ეს არის კრედიტი, ბანკირი-აკეპტანტი ლონდონში». || NB! ||

გვ. 912, შენიშ.: «იმ სიძნელეთა შესახებ, რომლებსაც გერმანიის ოკეანესგალმელი ბანკები აწყდებიან მარკებში გამოსახული თამასუქების შემოღებისას სამხრეთ ამერიკაში, შეადარე იაფე, «ინგლისის საბანკო საქმე», მე-2 გამოც., 98—101, «Frankfurter Zeitung», 29. VIII. 1914; «Hamburger Nachrichten», 15. IX. 1914» (სხვ. ციტატები გამოვტოვე).

«თვითეული ქვეყანა, რომელიც ოქროს ვალუტაზე გადადის და, როგორც ამას თითქმის ყველგან აქვს ადგილი, ფლობს ინგლისის თამასუქების დიდ პორტფელს როგორც ოქროს სამაგიეროს, ხომ არა მარტო უმორჩილებს თავისი საერთაშორისო საგადასახდელო ბრუნვის მეტწილს ლონდონის საანგარიშსწორებო პალატას, არამედ ამით აგრეთვე უშუალოდ უწყობს ხელს ინგლისის მსოფლიო ფულადი ძლიერების კონსოლიდაციას; ინგლისის თამასუქების დიდი პორტფელის მუდმივი ფლობა პრაქტიკულად ხომ პირდაპირ იმას ნიშნავს, რომ მოცემული ქვეყანა ლონდონის განკარგულებაში გადას-

ცემს მნიშვნელოვან სახსრებს, რომლების გამოყენება ლონდონს თავის მხრივ შეუძლია და მართლაც იყენებს სხვა ქვეყნების საგარეო ვაჭრობის შემდგომი დაფინანსებისათვის, ხოლო ამით თავისი ვალუტისა და თავისი საკუთარი საანგარიშსწორებო ფუნქციის განმტკიცებისათვის. ამრიგად, გირვანქა სტერლინგის ოქროს ღირსების გამო, ინგლისს მუდამ აქვს შესაძლებლობა თავის საკრედიტო სისტემას მომსახურებას უწყევდეს გარდა თავისი საკუთარი მსხვილი კაპიტალებისა კიდევ რამდენიმე მილიარდი მარკა სხვისი ფულით» (913—914).

ინგლისი მისი როლიდან რომ გამოდევნო, საჭიროა «ვეებერთელა ფულადი სახსრები და დაბალი პროცენტი» (916). ...«და საჭიროა არა მარტო შეგქძლოს ვებებერთელა ფულადი სახსრების გაცემა, არამედ იმის შესაძლებლობაც გქონდეს, რომ უზრუნველყო იმ ვალუტის უთუო სიმტკიცე, რომელმაც ინგლისური უნდა შეცვალოს, ე. ი. ყოველთვის მზად უნდა იყო გადაიხადო ოქროთი».

- ამიტომ «უტოპიააო» გეგმა «ნეშნელ სიტი ბენკისა» (მორგანის ბანკი) ან შვეიცარიის ბანკებისა, «რომლებიც იმ შეხედულებებისა არიან, რომ საეხებით საკმარისია ცოტაოდენი კეთილი ნება იმისათვის, რომ წაართვა ლონდონს საერთაშორისო ანგარიშსწორებანი ან მათი მნიშვნელოვანი ნაწილი, — ეს ის მიზანია, რომელიც, მართალია, უაღრესად სასურველია, მაგრამ შეიძლება მიღწეულ იქნას მხოლოდ იმ პირობით, რომ რომელიმე სხვა ქვეყანამ შეძლოს მსოფლიო ვაჭრობის ინტერესთა სამსახურში ჩააყენოს კრედიტის იგივე მასა, სავაჭრო, საბანკო და სარგებლის შეღავათების იგივე კომპლექსი და იგივე საიმედო სავალუტო საფუძველი, რომლებსაც ინგლისი, ყოველ შემთხვევაში, ომის დაწყებამდე, მსოფლიო ბრუნვის განკარგულებაში გადასცემდა» (920)...

(1914, ნოემბერი და დეკემბერი). «სამხედრო ხარჯების დაფარვა და მისი წყაროები», ალფრედ ლანსბურგის სტატია.

ავტორს მოჰყავს ციტატი ლოიდ ჯორჯისაგან (1914 წ. IX ში): «ჩემი აზრით, უკანასკნელი ასი მილიონი გირვანქა სტერლინგი გადაწყვეტს ომის ბედს პირველი 100 მილიონი ჩვენს მტრებს შეუძლიათ ისევე კარგად იმოვნონ, როგორც ჩვენ; მაგრამ უკანასკნელ 100 მილიონს ისინი, მაღლობა ღმერთს, ვერ იმოვნიან» (გვ. 998).

და ავტორი უპასუხებს, რომ ლოიდ ჯორჯი შეეცდა. დაფარვის ოთხი წყარო: 1) «პირველი ხარისხის» რეზერვები=ნაღდი ფული (საფრანგეთსა და რუსეთში ის მეტია, ვიდრე გერმანიაში; ინგლისში ნაკლებია. აქ გერმანია უფრო სუსტია). 2) «მეორე ხარისხის» რეზერვები: მოკლევადიანი სავალო პრეტენზიები მსოფლიო ვაჭრობაში. (ინგლისი გაცილებით უფრო ძლიერია: «თუ ინგლისი მსოფლიო ბანკირია, რომელიც თავის ფულს ლიკვიდურ მდგომარეობაში ინარჩუნებს, საფრანგეთი მსოფლიო ფინანსისტია, რომელიც თავისი სახსრების ინვესტიციას ეწევა») (1001). 3) წმინდა შემოსავალი ქვეყნის წარმოებისაგან + 4) საერთო შემოსავლის ნაწილი, რომელიც ხმარდება ამორტიზაციას (ან დაგროვებას). და აი აქ ჩვენ უფრო სუსტი არა ვართო.

მაგრამ აქ ავტორი იმედს ამყარებს გატანაზე, რომელიც იწარმოებს საიდუმლოდ («ფარული გზებით»), მაგრამ არ გაქრება.

ჩვენი (გერმანიის) დაბალი სათამაშუო კურსი ამტკიცებს (XII. 1914!!!), რომ გატანა საკმარისი არ არის, «საზღვარგარეთ ჩვენს დანახარჯებს» არ შეესაბამებაო (1103).

შეად. გვ. 1112: «მხოლოდ როცა გატანა საკმაოა იმი-სათვის, რომ სავსებით დაფაროს შეტანა და სამხედრო ხარჯები საზღვარგარეთ, სახალხო მეურნეობა ნამდვილად დაყენებულია სამხედრო ყაიდაზე.» NB

1914, 1 (მაისი). «800 მილიონის მფლობელი ბანკი», ა. ლანს-ბურგის სტატია.

«დისკონტოგელშაფტმა» შთანთქმა «შაფჰაუზენშერ ბანკფერეინი» და გაზარდა თავისი სააქციო კაპიტალი 300 მილიონ მარკამდე (გვ. 415)*.

«ნამდვილად დიდი გერმანული ბანკი ამით პირველად ხდება კონცენტრაციის პროცესის მსხვერპლი» (415).

«დოიჩე ბანკმა» თავისი კაპიტალი აიყვანა 250 მილიონ მარკამდე. ამაზე «დისკონტოგელშაფტმა» უპასუხა «ფუზიით» «შაფჰაუზენშერ ბანკფერეინთან» და აიყვანა 300-მდე**.

«300 მილიონი მარკა სააქციო კაპიტალით იგი ხდება ჯერ-

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 267. რ ე დ.

** იქვე. რ ე დ.

ჯერობით უდიდეს ბანკად არა მარტო გერმანიაში, არამედ მთელ მსოფლიოშიც» (422).

«პეგემონიისათვის ბრძოლა» თითქოს გადაწყვეტილი იყო «დოიჩე ბანკის» სასარგებლოდ, ახლა კვლავ დაიწყო:

NB «სხვა ბანკებიც იმავე გზას დაადგებიან... და იმ 300 კაციდან, რომლებიც ახლა ეკონომიურად განაგებენ გერმანიას, დროთა განმავლობაში დარჩება 50, 25 ან უფრო ნაკლები. აგრეთვე არ უნდა მოველოდეთ, რომ უახლესი საკონცენტრაციო მოძრაობა დაკმაყოფილდება მარტოდენ საბანკო საქმით. ცალკეულ ბანკთა მჭიდრო კავშირი ბუნებრივად იწვევს აგრეთვე იმ მრეწველთა სინდიკატების ურთიერთდაახლოებას, რომელთაც ეს ბანკები მფარველობენ. სინდიკატები, აგრეთვე კონიუნქტურის მერყეობა იწვევს შემდგომ გაერთიანებებს, და ერთ მშვენიერ დღეს რომ გავიღვიძებთ, ჩვენს გაოცებულ თვალთა წინაშე მარტოდენ ტრესტები იქნებიან; ჩვენთვის აუცილებელი გახდება სახელმწიფოებრივი მონოპოლიებით შევცვალოთ კერძო მონოპოლიები. და, მიუხედავად ამისა, ჩვენ, არსებითად, საკუთარი თავისადმი სასაყვედურო არა გვექნება რა, გარდა იმისა, რომ სრული თავისუფლება მივანიჭეთ მოვლენათა მსვლელობას, რომელიც ოდნავ დააჩქარა აქციაში» (426)*. (სტატიის დასასრული).

«ახალი საზოგადოებანი» ლუდვიგ ეშვე-გეს სტატია, გვ. 544 და შემდ. (მაისი 1914).

1912 წლის დამდეგს დიდმა ბანკებმა (სახელმწიფო ბანკის ზეგავლენით) ბალანსების ახალი სქემა შემოიღეს. მაგრამ ათახობით აქციონერთა საზოგადოებმა კვლავ ბეჭდავს მოკლე («knappe») ბალანსებს, არ სცილდება კანონის მოთხოვნის ფარგლებს, — ბალანსების სიმოკლით ვითომდა გარანტიას იძლევა სპეკულაციის წინააღმდეგ!!! ნამდვილად კი:

8) «სინამდვილეში კი ამით» («ანგარიშების სიმოკლით») აღწვევენ მხოლოდ იმას, რომ მცირეოდენ უკეთ ინფორმირებულ პირებს შეუძლიათ გამდიდრდნენ აქციონერთა ჯოგის ხარჯზე, განსაკუთრებით თუ მოკლე ანგარიშებს უერთდება კიდევ სტატიობით განაწილების დახელოვნებული სისტემა, რომლის მეოხებითაც დიდმნიშვნელოვანი მონაკვეთები უხილავი ხდება ჩვეულებრივი აქციონერის თვალისა-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 268. რედ.

თვის. გამგეობებს და მათს კარგ მეგობრებს აქვთ, ამ შემთხვევაში, ორმაგი უპირატესობა: ხელსაყრელი ვითარების დროს არიან ერთადერთი მფლობელნი ყველა ცნობისა იმის შესახებ, თუ როგორ იწვევს მაღლა კურსი, ხოლო საქმის გაუარესების დროს თავიდან აცილებენ მოსალოდნელ ზარალს აქციების დროზე გაყიდვით.

მაგალითად, «აქციენგეზელშაფტ ფიურ ფედერშტალინდუსტრი» კასელში რამდენიმე წლის წინათ ითვლებოდა ერთ-ერთ ყველაზე შემოსავლიან საწარმოდ გერმანიაში. უხეირო მმართველობამ საქმე იქამდე მიიყვანა, რომ დივიდენდები რამდენიმე წლის განმავლობაში 15%-დან 0%-მდე დაეცა. როგორც გამოირკვა, გამგეობას, აქციონერთა ნებადართულად, თავის ერთ-ერთ «ასულ-საზოგადოებისათვის», «ჰასიასთვის», შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებისათვის, რომლის ნომინალური კაპიტალი სულ რაღაც რამდენიმე ასი ათას მარკას უდრიდა, მიუცია სესხად ნ მილიონი მარკა. ამ სესხის შესახებ, რომლის ოდენობა თითქმის სამჯერ მეტია «დედა-საზოგადოების» სააქციო კაპიტალზე, უკანასკნელის ბალანსებში არაფერი იყო ნათქვამი; იურიდიულად ასეთი დუმილი სრულიად კანონიერი იყო, და შესაძლებელია ეს მდგომარეობა მთელ ორ წელიწადსაც გაგრძელებულიყო, ვინაიდან ამით სავაჭრო კანონმდებლობის არც ერთი პარაგრაფი არ ირღვეოდა. ზედამხედველთა საბჭოს თავმჯდომარე, რომელიც, როგორც პასუხისმგებელი პირი, ხელს აწერდა ყალბ ბალანსებს, იყო და რჩება კასელის სავაჭრო პალატის თავმჯდომარედ. აქციონერებმა საზოგადოება «ჰასიას» ამ სესხის ამბავი გაიგეს ძალიან გვიან მას შემდეგ, რაც იგი შეცდომა გამოდგა და როდესაც «ფედერშტალის» აქციების ფასი, იმის გამო, რომ მათს თავიდან მოშორებას ცდილობდა ყველა, ვინც საქმის ვითარება იცოდა, დაეცა თითქმის 100%-ით. მხოლოდ მაშინ ბალანსის მეთოდის შეცვლით გახსნილ იქნა შესაბამისი სტატია. ბალანსის დარგში ეკვილიბრისტიკის ეს ტიპიური მაგალითი, რომელიც სააქციო საზოგადოებათა-

კარგი
მაგალითია!

!!!

NB

NB ||| თვის ყველაზე ჩვეულებრივი მოვლენაა, ცხად-ყოფს, თუ რატომ ხდება, რომ სააქციო საზოგადოებათა გამგეობები გაცილებით უფრო ადვილად ჰკიდებენ ხელს სარისკო საქმეებს, ვიდრე კერძო მეწარმენი. ბალანსების შედგენის უახლესი ტექნიკა არა მარტო შესაძლებლობას აძლევს მათ საშუალო აქციონერს დაუმალონ სარისკო საქმეები, არამედ იგი აგრეთვე საშუალებას აძლევს მთავარ დაინტერესებულ პირთ აქციების დროზე გაყიდვით მოიშორონ თავიდან პასუხისმგებლობა იმ შემთხვევაში, თუ ექსპერიმენტი მარცხით დამთავრდება, კერძო მეწარმე კი ყველაფერისათვის, რასაც ის აკეთებს, თავისივე ტყავით აგებს პასუხს» (545).

9)

ამრავალი აქციონერული საზოგადოების ბალანსები ჩამოჰგავს შუა საუკუნეთა ეპოქის იმ ცნობილ პალიმფსესტებს» (პერგამენტი), «რომლებზეც ნაწერი ჯერ უნდა წაგეშალა, რათა აღმოგეჩინა დაწერილის ქვეშ მოქცეული ნიშნები, რაც ხელნაწერის ნამდვილ შინაარსს შეიცავდა» (545)...

პერგამენტი, რომელზეც პირველი ძირითადი ხელნაწერი წაშლილია და ამ წაშლილზე სხვაა დაწერილი.

...ბალანსების შეუფალობის მისაღწევად ყველაზე მარტივი და ამიტომაც უფრო გავრცელებული საშუალება ისაა, რომ ერთ მთლიან საწარმოს ყოფენ რამდენიმე ნაწილად ასულ საზოგადოებათა შექმნით ან უკვე არსებულთა შემოერთებით. ამ სისტემის სარფიანობა სხვადასხვა — კანონიერი თუ უკანონო — მიზნის თვალსაზრისით იმდენად ცხადია, რომ ამჟამად პირდაპირ გამოწაკლისს წარმოადგენენ დიდი საზოგადოებანი, რომლებსაც ეს სისტემა არ მიეღობთ»* (545—546).

ამრიგად აღწევენ «მათი ოპერაციების გარკვეულ შეუფალობას» (ibidem)...

განსაკუთრებით თვალსაჩინო მაგალითია «ა ლ გ ე მ ა ი ნ ე ე ლ ე ქ ტ რ ი ც ი ტ ე ტ ს გ ე ზ ე ლ შ ა ფ ტ ი» (მილიარდები — ასულ საზოგადოებებში)...

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 285—287. რ ე ლ.

(შეად. 1908. ნაკვეთი 8: «რატენაუს სისტემა». «Die Bank» აშშ -ის ზერხების შესახებ)

((...გადასახადები მეტია, ვინაიდან ისინი (ასული საზოგადოებანი) განსაკუთრებული გადასახადებით იბეგრებიან, მაგრამ სამაგიეროდ მოგება მეტია, საიდუმლოებაც დაკულია!...))

ხაზი ავტორისაა: «ასული საზოგადოებანი წარმოადგენენ იდეალურ საშუალებას, რომლის შემწეობითაც შეიძლება ობიექტურად ყალბი ბალანსების შედგენა ისე, რომ ვაჭრობის კანონების კოდექსის დებულებათა საწინააღმდეგო არაფერი იქნება» (549).

...გადამწყვეტია ის, რომ სტატიოებით განაწილების უახლესი სისტემის მეოხებით იქმნება შენიღბვის შესაძლებლობანი (ibidem)...

კიდევ მაგალითი:

«ბერშლენშიე ვიზენინდუსტრი აქციენგეზელშაფტი» (გვ. 550—551) «მონაწილეობის» ბალანსში = 5.2 მილიონი მარკა.

როგორი? ავტორს არაოფიციალურად შეუტყვია: აქციების 60% «გლევივიტცერ შტეინკალენგრუბენისაა»

(ამ საზოგადოებას კი 20 მლნ. მარკა ვალეები აქვს!!)

((დასასრული))

Ibidem გვ. 340 (აპრილი) (ბერლინის დიდი ბანკები (10 28. II. 1914).

ბერლინის დიდი ბანკების ბალანსები.

ბალანსები: 8 ბანკისა («დოიჩე ბანკი», «დისკონტოგეზელშაფტი», «დრეზდნერ ბანკი», «დარშუტელტერ ბანკი», 28 II. «შაფჰაუზენშერ ბანკფერეინი», «ნაციონალბანკ 1914 ფიურ დოიჩლანდი», «კომერც—უნდ დისკონტო-ბანკი» + «მიტელდოიჩე კრედიტბანკი»).

მილიონი მარკა

სააქციო კაპიტალი = 1 140.0 მლნ.
თამასუქები და სხვ. = 1 956.18

დებიტორები = 3 036.83
Σ ბალანსებისა = 8 103.71

რეზერვები = 350.82
კონსორციული მონაწილეობა = 278.28
ხანგრძლივი მონაწილეობა = 286.81

შემნახველი სალაროები (1910) (საფოსტო შემნახველი სალაროების ჩათვლით)¹⁰ (გვ. 446)

	მილიონი მარკა		მილიონი მარკა
გერმანია	16 780	დანია	603
ავსტრია	5 333	ლუქსემბურგი	49
უნგრეთი	1 876	შვეცია	961
იტალია	3 378	ნორვეგია	570
საფრანგეთი	4 488	ესპანეთი	340
დიდი ბრიტანეთი	4 518	რუმინეთი	50
რუსეთი	3 019	ბულგარეთი	36
ფინეთი	190	ამერიკის შ. შტატები	17 087
შვეიცარია	1 272	ავსტრალია	1 213
პოლანდია	464	ახალი ზელანდია	319
ბელგია	830	იაპონია	662

გვ. 496: კრიტიკა «ემისიების სტატისტიკისა»:

NB ეს სტატისტიკა («Frankfurter Zeitung»-ისა და «Der Deutsche Oekonomist»-ის სტატისტიკაში ბევრია შეფასება) მეტწილად ძალიან არაზუსტია, იძლევა maximum-ს და არა სინამდვილეს. აქციების გამოშვება = ვალი შეიძლება გადაყვანილ იქნას სხვა ფორმაში. შეად. დ-რი გერმან კლაინერი. «სტატისტიკა ემისიებისა გერმანიაში». ბერლინი, 1914, და მ. მარქსი (დისერტაცია). «სტატისტიკა ემისიებისა გერმანიაში და ზოგიერთ უცხო სახელმწიფოში». ალტენბურგი, 1913.

1914, 1, გვ. 316 (ლანსბურგის სტატია). ბირჟა *versus* ბანკები:

NB ...«ბირჟა დიდი ხანია აღარ არის მიმოქცევის საქმეში აუცილებელი შუამავალი, როგორც ის იყო წინათ, როდესაც ბანკებს ჯერ კიდევ არ შეეძლოთ გამოშვებული საფონდო ფასეულობათა უმეტესობის განაწილება თავიანთ კლიენტთა შორის»*.

11) (მარტი 1914) გვ. 298—9 «ახალი ერა კონცენტრაციისა» (საბანკო საქმეში) — კონიუნქტურის გაუარესებასთან დაკავშირებით etc.

(«ბერგიმ-მერკიმე ბანკი», ეს 80-მილიონიანი რაინის წამოწყება თავისი 35 განყოფილებიანად მალე შეუერთდება «ლოიჩე ბანკს»: 298.)

* იხ. ვ. ი. ლენინი. «სხულებანი», 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 271. რე დ.

«ვინაიდან თუმცა გაერთიანება ყოველთვის როდი ხდის ძლიერად, იგი მაინც გარედან ფარავს ბევრ სისუსტესა და წყლულს» (299) — შეერთების მნიშვნელობის საკითხისათვის...

გვ. 94. «საკონკურსო სტატისტიკა»¹¹ — მისი მნიშვნელობა კონიუნქტურის შეფასებისათვის.

(«გერმანიის იმპერიის სტატისტიკის კვარტალური მიმოხილვებიდან») განსაკუთრებით «ყველაზე უფრო მძიმე სამეურნეო კრახები, ე. ი. ის შემთხვევები, როცა საკონკურსო მასის ნაკლებობის გამო საკონკურსო პროცედურა ან სრულებით არ შეიძლებოდა დაწყებულიყო, ან უნდა შეჩერებულიყო» (გვ. 94).

[იხ. ცხრილი 66 გვერდზე. რედ.]

ამ ხნის განმავლობაში დიდი ქალაქების რიცხვი გაიზარდა 28-დან 48-მდე (ხოლო მათი მოსახლეობა კიდევ უფრო მეტად), მაგრამ უძლიერესი კრახების % (რომლებიც საკონკურსო მასის ნაკლებობის შედეგად დამთავრდა) წინათ საშუალოზე დაბალი იყო, ახლა კი მაღალია.

გვ. 1 (I. 1914), ლანსბურგის სტატიაში («კრიზისების გამო მწვენი»): (NB: კონიუნქტურა).

«უკვე დაახლოებით ერთი წელიწადია, რაც გერმანიაში კონიუნქტურა შესამჩნევად უარესდება».

«დრო, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ, ამჟღავნებს კრიზისის ბევრ, თუმცა არა ყველა დამახასიათებელ ნიშანს»...

«კრიზისების ყველაზე საბედისწერო გამომწვევია.. პროგრესი»... (11)

საწინააღმდეგო საშუალება? «უფრო ნამდვილია (ვიდრე კარტელები) — ტრესტი, რომელიც ან შეგნებულად ახშობს ყოველგვარ გამოვონებას და გაუმჯობესებას, ან შეისყიდის ხოლმე მათ, როგორც მოექცნენ, მაგალითად, გერმანიის დიდი შუშის ფაბრიკები ოუენსის ბოთლის წარმოების პატენტს, რომლებიც მიზნობრივი ტრესტის მსგავს რაღაცად გაერთიანდნენ, რათა ეყიდნათ პატენტი, რომელიც მათ მეთისმეტად საშიშად მიაჩნდათ» (15)*.

NB
კარგი
მაგალითია!!

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 348. რედ. 5. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39

ჩემი დამატე- ბანი	სულ გერმანიის იმპერიაში განცხადებული კონკურსი				განცხადებული დამოკრებული კონკურსი				დიდ ქალაქებში განცხადებული დამოკრებული კონკურსი						
	სულ	ანაზღაურება ფანქარს	%	სულ	ანაზღაურება ფანქარს	%	სულ	ანაზღაურება ფანქარს	%	სულ	ანაზღაურება ფანქარს	%	სულ	ანაზღაურება ფანქარს	%
იღმველობის დასაწყისი	1895	7 111	680	9.6	6 362	395	6.3	1 823	243	13.3	1 724	104	6.0		
მლალი	1897	6 997	639	9.1	6 077	381	6.3	1 777	251	14.1	1 466	92	6.3		
კონიუნქტურა კრიზისი	1899	7 742		8.8											
	1901	10 569		10.9											
	1903	9 627		15.1											
გამოცოცხლება ამერიკის კრიზისი	1905	9 357		17.6											
	1907	9 855		17.8											
	1908	11 571		19.0											
	1909	11 005		21.6											
	1910	10 783		22.2											
	1911	11 031	2 351	21.3	8 092	682	8.4	3 603	1 238	34.3	2 325	220	9.5		
«ეცვეება» ¹⁾	1912	12 094	2 885	23.9	8 356	784	9.4	4 060	1 563	38.5	2 395	241	10.1		

¹⁾ «Die Bank», 1914, გვ. 5 (I. 1914).

შენიშვნა «სატრანსპორტო ტრესტი»
 ჟურნალ «Die Bank»-ში, 1914, 1, გვ. 89.

მაგალითი
 კარგია!

განზრახულია შეიქმნას (შესაძლოა უახლოეს მომავალში) ბერლინის «სატრანსპორტო ტრესტი, ე. ი. ინტერესთა ერთობა ბერლინის სამ სატრანსპორტო საწარმოს შორის — მიწისზედა რკინიგზას, ქალაქის ტრამვაისა და საომნიბუსო საზოგადოებას შორის. ასეთი განზრახვა რომ არსებობს, ეს ჩვენ ვიცოდით მას შემდეგ, რაც გამოაშკარავდა, რომ საომნიბუსო საზოგადოების აქციათა უძეტესობა გადავიდა ორი სხვა სატრანსპორტო საზოგადოების ხელში... შეიძლება სავსებით დავუჭეროთ იმ პირთ, რომელთაც დაუსახავთ ისეთი მიზანი, რომ სატრანსპორტო საქმის ერთგვაროვანი რეგულაციის საშუალებით იმედი აქვთ მიიღონ იმდენი დანაზოგი, რომ მისი ნაწილი ბოლოს და ბოლოს ხალხსაც ერგოს. მაგრამ საკითხი იმით რთულდება, რომ ამ დასაარსებელი სატრანსპორტო ტრესტის ზურგს უკან ბანკები დგანან, რომელთაც, თუკი მოინდომეს, შეუძლიათ მათ მიერ მონოპოლიზებული მიმოსვლის საშუალებანი დაუმორჩილონ თავიანთ — მიწის ნაკვეთებით ვაჭრობის ინტერესებს. რათა დავრწმუნდეთ იმაში, თუ რამდენად ბუნებრივია ასეთი ვარაუდი, საკმარისია გავიხსენოთ, რომ ქალაქის ელექტრორკინიგზის საზოგადოების დაარსებისას აქ უკვე იყო ჩარეული იმ დიდი ბანკის ინტერესები, რომელიც ხელს უწყობდა მის დაარსებას. სახელდობრ: ამ სატრანსპორტო საზოგადოების ინტერესები გადაეხლართნენ მიწის ნაკვეთებით ვაჭრობის ინტერესებს და ამ სატრანსპორტო წამოწყების წარმოქმნის არსებითი წინაპირობაც კი შეადგინეს. საქმე ის არის, რომ ამ გზის აღმოსავლეთ ხაზს უნდა მოეცვა მიწის ის ნაკვეთები, რომლებიც შემდეგში ამ ბანკმა, როცა ვზის გაყვანა უკვე უზრუნველყოფილი იყო, გაყიდა უდიდესი მოგებით თავისთვის და შენჭაუხერ-ალეის სადგურთან არსებული საადგილმამულო საზოგადო-

!!

NB

!!

ების რამდენიმე მონაწილისათვის...* ხომ საყოველთაოდ ცნობილია, რომ მიწის ახალი ნაკვეთების ათვისების და ამით მათი ღირებულების გადიდების მიღწევა ყველაზე უკეთ ახალი გზების საშუალებით შეიძლება». (კიდევ მოყვანილია მაგალითი: სულ ცოტა 11 ხაზი უკვე მიდის იმ ადგილთან, რომელსაც ტემპელჰოფის მინდორი ჰქვია. ბევრი არ არის? მიზეზი: იქ ბევრი ღირეპტორი და სამეთვალყურეო საბჭოების წევრები ცხოვრობენ!!! გვ. 90)... «გზების მონაპოლია იწვევს დასახლების მონაპოლიას...»

13)

NB

«ნავთის კომედია». «Die Bank», 1913, № 4 (გვ. 388). ჩინებული შენიშვნაა, რომელიც ცხადყოფს საქმის არსს გერმანიაში ნავთის მონაპოლიისათვის ბრძოლაში.

1907 წლამდე. «1907 წლამდე ნავთის კონცერნს «დოიჩე ბანკს» მწვავე კონფლიქტი ჰქონდა «სტანდარდ ოილ კომპანისთან» (389). დასასრული ნათელი იყო: «დოიჩე ბანკის» დამარცხება. 1907 წელს მას დარჩენოდა: ან მოეხდინა თავისი «ნავთის ინტერესების» ლიკვიდაცია მრავალმილიონიანი ზარალით, ან დამორჩილებულიყო. აირჩიეს უკანასკნელი და დადეს ხელშეკრულება «სტანდარდ ოილ კომპანისთან» («არცთუ ძალიან ხელსაყრელი» «დოიჩე ბანკისათვის»). ამ ხელშეკრულებით «დოიჩე ბანკმა» იკისრა «არწამოწყობადი არაფერი ამერიკის ინტერესების საზიანოდ», მაგრამ... ხელშეკრულება ბათილდებოდა იმ შემთხვევაში, თუ მიღებული იქნებოდა კანონი გერმანიის ნავთის მონაპოლიის შესახებ.

NB:

«დოიჩე ბანკისა» და «სტანდარდ ოილ კომპანის» ბრძოლა

და აი ბატონმა ფონ გვინერმა («დოიჩე ბანკის» ერთ-ერთმა ღირეპტორმა) თავისი (კერძო) მდივნის (შტაუსის) მეშვეობით («Die Bank», 1912, 2, გვ. 1034) დაიწყო აგიტაცია მონაპოლიის სასარგებლოდ!! ამოქმედდეს დიდი ბანკის მთელი აპარატი... მაგრამ დაიბნენ. მთავრობას ეშინოდა (უკვე როცა მოამზადა და პარლამენტს წარუდგინა პროექტი), იშოვნო-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 295—296. რ ე ლ.

და თუ არა გერმანია ნავთს «სტანდარდ
ოილ კომპანისათვის» გვერდის ავლით.

იხ. 1913, გვ. 736 და შემდ.

მდგომარეობა გამოასწორა სამხედრო კანონ-
პროექტმა (3. VII. 1913), რამაც გადადო სა-
კითხი. «სტანდარდ ოილ კომპანიმ» მოიგო,
ვინაიდან მონოპოლია (ჭერჭერობით) არ შემო-
ულიათ*.

«დოიჩე ბანკისა» და გერმანიის
ბრძოლა «სტანდარდ ოილ კომპანიის-
თან».

NB

«Die Bank», 1913, № 8 (აგვისტო).

ალფრედ ლანსბურგი. «გერმანიის ბანკების საქმიანობის
ხუთი წელი».

კონცენტრაციის ზრდა:

ანაბრები (ყველა ბანკისა 1 მლნ. მარკაზე
მეტი სააქციო კაპიტალით) იყო

1907/8—6 988 მლნ. მარკა

1912/3—9 806

+2.8 მილიარდი + 40%

{ 9 ბერლინის დიდი ბანკი
48 ბანკი 10 მლნ. მარკაზე მეტი კაპიტალით
57

+ 115 ბანკი 1 მლნ-ზე მეტი კაპიტალით

57 დიდმა ბანკმა თავისი ანაბრები გაადიდა 2.75 მილიარდით

გადიდება 5 წელიწადში (მლნ. მარკა)

		სააქციო		
		ანაბრები კაპიტალი რეზერვები		
{	ყველა ბანკი 1 მლნ-ზე მეტი კაპიტალით	+ 2 818	+ 390	+ 148
	57 ბანკი 10 > > >	+ 2 750	+ 435	+ 153

{ წვრილ ბანკებს აბსოლუტური შემცირება აქვთ: შეერთე-
ბა etc. }

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22. გვ. 312—314.
რ ე ღ.

ყველა ანაბრის პროცენტი (გვ. 728)

NB	ბერლინის დიდი ბანკები (9)	ლანარჩენი	ბანკები 1—10 მლნ. მარკაზე მეტი კაპიტალით (48)	ბანკები 1—10 მლნ. მარკით (115)	ბანკები
		ბანკები 10 მლნ. მარკაზე მეტი კაპიტალით			1 მლნ. მარკაზე ნაკლები კაპიტალით
1907/8	47	32.5	16.5	4	100
1910/11	49	33.5	14	3 1/2	100
1912/13	49	36	12	3	100*

14) 1913, №7, გვ. 628 და შემდ.

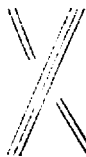
«სახელმწიფო და უცხოეთის სესხები» (ალფრედ ლანსტურგისა).

გერმანიის მთავრობამ აკრძალა უცხოეთის სესხები? რა უბიძგებს ბანკებს აქეთკენ? ის, რომ ისინი უკვე «ჩაეფლნენ» (მექსიკა, ჩინეთი, თურქეთი etc. გაკოტრებით იმუქრებიან).

რა უბიძგებდა ბანკებს იქითკენ, რომ ასეთი სახელმწიფოებისათვის პირველი სესხი მიეცათ? სარფა!

NB

მნიშვნელოვნია

...«ქვეყნის შიგნით არ მოიპოვება არც ერთი ისეთი გეშეფტი, რაც დაახლოებით მაინც იძლეოდეს ისეთ დიდ მოგებას, როგორსაც იძლევა შუამავლობა უცხოეთის სესხთა გამოშვებისას» (630)...**

იმპერიალიზმის საკთხისათვის!!

განსხვავება 7—8%-მდე ხელმოწერის კურსსა და საბანკო კურსს შორის; სხვადასხვა პირობები, მაგალ., საგირავნო — % ნახევარი წლისა როგორც «გარანტია» და ა. შ. და სხვ.

შემდეგ «მაღალი პოლიტიკა» (საფრანგეთი და გერმანია განსაკუთრებით — სესხს იძლევიან მოკავშირეთა შესაძენად და სხვ.).

კარგად არის ნათქვამი!

საფრანგეთის დამოკიდებულება რუსეთზე («რუსეთის ფასეულობათა კურსის დაცემის თვითეული პროცენტი საფრანგეთს 100 მილიონი უჭდება. რუსეთის უბრალო მუქარა, რომ შეაჩერებს პროცენტების გადახდას, მისი ძირითადი კრედიტორისათვის მეტს ნიშნავს, ვიდრე მთელი საარმიო კორპუსის დაკარგვა» — გვ. 633).

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 262. რ ე დ.
 ** იქვე, გვ. 292. რ ე დ.

ასეთი სესხების დროს «არავინ იცის, ვინ ვის | კარგად არის
დუღუკზე ცეკვავს», *ibidem*. | ნათქვამი!

მექსიკას (გვ. 628) არაერთხელ დაუბრუნებია თავისი ვალდებულებანი (სრული გაკოტრების გამოუცხადებლად); მაგრამ მას აძლევენ, რადგან წინააღმდეგ შემთხვევაში უარესია მოსალოდნელი!!

«მეტოქეობა უცხოეთის სესხების გამო» (1913, № 10, გვ. 1024 და შემდ. რედაქციის შენიშვნა).

«კაპიტალთა საერთაშორისო ბაზარზე ამ მოკლე ხნიდან თამაშობენ კომედიას, რომელიც არისტოფანის ყალმის ღირსია. უცხოეთის მთელი რიგი სახელმწიფოები, ესპანეთიდან ბალკანეთამდე, რუსეთიდან არგენტინამდე, ბრაზილიამდე და ჩინეთამდე, გამოდიან, აშკარად თუ ფარულად, ფულის დიდი ბაზრების წინაშე მოთხოვნით, ზოგჯერ მეტისმეტად დაყინებითი მოთხოვნით, სესხის მიღების შესახებ. ფულის ბაზრები ამჟამად არც ისე ბრწყინვალე მდგომარეობაში იმყოფებიან, პოლიტიკური პერსპექტივებიც კვლავ არ არის სანუგეშო. მაგრამ ფულის ვერც ერთი ბაზარი ვერ ბედავს უარი თქვას სესხის მიცემაზე იმის შიშით, რომ მას დაასწრებს მეზობელი, დათანხმდება სესხზე და ამასთანავე უზრუნველყოფს თავისთვის ერთგვარ სამსახურს სამსახურისათვის. ამგვარ საერთაშორისო გარიგებათა დროს თითქმის ყოველთვის რჩება ზოგი რამ კრედიტორის სასარგებლოდ: დათმობა სავაჭრო ხელშეკრულებაში, ქვანახშირის სადგური, ნავსადგურის აგება, მსუქანი კონცესია, ზარბაზნების შეკვეთა... (1025)*.

«ხელ-
საყრე-
ლობა»
NB (15)

დიდი მნიშვნელობა აქვს მონობოლიებისა და ფინანსური კაპიტალის საკითხისათვის; იმპერიალიზმის «ხელსაყრელობა»

1918, აგვისტო, გვ. 811, შენიშვნა «შემნახველი სალაროები და ბანკები»...

...«მწვავე კონკურენტული ბრძოლა, რომელიც უკვე რამდენიმე წლის წინათ გაჩაღდა შემნახველ სალაროებსა და ბანკებს შორის, იმის გამო, რომ ამ ორი ესოდენ სხვადასხვა

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 305. რ ე დ.

სახის დაწესებულებიდან თვითეული ცდილობს გასცდეს თავისი საკუთარი საქმიანობის ფარგლებს და შეიჭრას მეორის საქმიანობის სფეროში, კვლავ ჩვენი სავაჭრო პალატების საზრუნავია. მაგალ., ბოხუმის სავაჭრო პალატა მოითხოვს განხორციელდეს ღონისძიებანი შემნახველი სალაროების წინააღმდეგ, მათ შორის აეკრძალოთ მათ თამასუქების განაღდება, მიმდინარე ანგარიშების წარმოება და სხვ. (ნებას რთავენ ჰქონდეთ «სეიფები», ჩეკები და ჟირო)*.

იგივე თემა: «შემნახველი სალაროების საბანკო საქმიანობა» (გვ. 1022 და შემდ.).

!!
უნდათ იარონ
«უკან»
პატარა კაპიტალიზმისაკენ
(და არა სოციალიზმისაკენ)

შემნახველი სალაროები იქცევიან მდიდრებისათვის განკუთვნილ დაწესებულებებად: პრუსიაში 1909 წელს 10.3 მილიარდი მარკა ანაბრებიდან 4.78 მილიარდი = 46 $\frac{1}{3}$ % შედგებოდა 3000 მარკაზე მეტი ანაბრებისაგან (15% — 10 000 მარკაზე მეტი ანაბრებისაგან). მდიდრებს ხშირად 1 წიგნაკზე მეტი აქვთ. შემნახველი სალაროები სარისკო ოპერაციებს (სათამასუქო, საიპოთეკო და სხვ.) ეწევიან, რასაც მათ კონკურენცია აკეთებინებს (გადასახდელია 4 და 4 $\frac{1}{4}$ %!). წინადადებაა «აიკრძალოს»...

სტატია «ქაობი» (ლ. ეშვეგესი) (1913, გვ. 952 და შემდ.) მიწის ნაკვეთებით სპეკულანტთა თაღლითური ოინების შესახებ (ნაკვეთების მამასისხლად გაყიდვა, მშენებელთა კრაზი, გადატაკება მუშებისა, რომლებიც ქირას ვერ იღებენ, etc. etc.). ჰაბერლანდის, ბანდის მეთაურის, მისწრაფება მოახდინოს «ცნობათა ბიუროების» მონოპოლიზაცია, ე. ი. მოახდინოს მთელი სამშენებლო საქმის მონოპოლიზაცია. დამახასიათებელია დასკვნითი სიტყვები:

«სამწუხაროდ, თანამედროვე კულტურის განვითარების გარდუვალ მსვლელობას, ჩანს, მოსდევს ის, რომ საწარმოო ძალები სულ უფრო და უფრო მეტად ექცევიან ცალკეულ ძლიერ ადამიანთა ხელში და ისინი მათ მონოპოლისტურად იყენებენ.

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 270. რ ე დ.

გერმანიის კონსტიტუციით უზრუნველყოფილი ეკონომიური თავისუფლება სამეურნეო ცხოვრების მრავალ დარგში უკვე დღეს უშინაარსო ფრაზად არის გადაქცეული. ამ პირობებში უანგარო მოხელეები, რომლებსაც შეგნებული აქვთ თავიანთი პასუხისმგებლობა, წარმოადგენენ იმ გრანიტის კლდეს, რომელსაც შეუძლია იხსნას საზოგადოებრივი დოვლათი ანგარების შეტევისაგან. ეს კლდე რომ ჩამოიქცეს, უფართოეს პოლიტიკურ თავისუფლებასაც კი არ შეუძლია გვიხსნას იმისაგან, რომ ჩვენ თავისუფლებას მოკლებულ ხალხად გადავიქცევით*, და მონარქიასაც კი მაშინ მხოლოდ წმინდა დეკორაციული მნიშვნელობა ექნებოდა» (გვ. 962).

ჰა-ჰა!

მხოლოდ
«ექნებო-
ლა»???

NB

ავტორს აქვს წიგნი: «მიწის და იპოთეკის პრობლემები». 1913 (2 ტომი).

NB

ლიტერატურის მითითებანი

?? ევგენი შვიდლანდი. «სახალხო მეურნეობა გარეშე სამყაროს ზეგავლენის ქვეშ» (1913) (1 კრონა). თემებიდან და თავებიდან; «კოლონიები და სახელმწიფოთა კავშირი».

«ფონ დერ ჰეიდტის კოლონიური ცნობარი». (გამოცემა: ფრ. მენში და ი. ჰელმანი). 1913 (გამოცემის მე-7 წელი) (16 მარკა). მონაცემები (ფინანსური) კოლონიებში არსებული ყველა ბანკისა და სააქციო საზოგადოების შესახებ.

? ლეოპოლდ ჯოზეფი. «გერმანიის ბანკების ევოლუცია». ლონდონი, 1913. იქნებ რისერის წიგნის უინაარსის გადმოცემა? თუ არა?

ერპ. ჰიუბენერი. «გერმანიის რკინის მრეწველობა». 1913 (5.00 მარკა) («უმაღლესი სავაჭრო სკოლის ბიბლიოთეკის» მე-14 ტომი).

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 297—298.
რ ე ღ.

პაულ ჰაუსმაისტერი. «დიდი საწარმო და მონოპოლია გერმანიის საბანკო საქმეში» (1912). (2 მარკა).

არტურ რაფალოვიჩი. «ფულის ბაზარი». 1911/2, პარიზი, ტომი 22, 1912/3.

«Compass». გამოცემის 46-ე წელი. 1913 (ავსტრიის ფინანსური წელიწადული; II ტომში საერთაშორისო სტატისტიკა). გამოც. რ. ჰანელისა.

ფასიანი ქაღალდების სტატისტიკა

17) «საერთაშორისო სტატისტიკა ფასიანი ქაღალდებისა და ფასიანი ქაღალდების გამოშვებისა». დ-რ ციმერმანის «Bank-Archiv». 1912, 1. VII.

«საერთაშორისო სტატისტიკური ინსტიტუტის» გამოცემის მიხედვით (ალფრედ ნეიმარკი), «მოძრავ ფასეულობათა» სტატისტიკა.

ფრანკები (მლ. = მილიარდი ფრანკი).

1. I. 1897—446.5 მილიარდი.

	1/I 1897	1/I 1901	1/I 1907	(გვ. 302)
1897 — დიდი ბრიტანეთი	182.4	—	215	— 125—130
პოლანდია —	13.4	—	15	—
არა — ბელგია.....	6.1	—	8	—
ზუს — გერმანია.....	92.0	—	80	— 60—75
ავსტრია-უნგრეთი	24.5	—	30	— 20—22
ტია — იტალია.....	17.5	—	17	— 10—12
რუმინეთი —	1.2	—	1.5	—
(გვ. 301) ნორვეგია.....	0.7	—	1.0	—
1901 — დანია —	2.7	—	2.2	—
საფრანგეთი —	80.0	—	135	— 95—100
გასწო — რუსეთი.....	25.4	—	35	— 20—25
რებუ — ესპანეთი	—	—	10	—
ლია — შვეიცარია —	—	—	8	—
შვეიცარია და სხვ.	—	—	5	—
	<u>Σ=446.5</u>	<u>Σ=562.7</u>		

(ნამდვივად ნაღდი ფასეულობანი)

ამერიკის შეერთებული შტატები	—	—	—	110—115
იაპონია	—	—	—	— 5
დანარჩენი სახელმწიფოები	—	—	—	30—35

მილიარდი:

1897—446.5
1899—460
1901—562.7 (342.4)
1907—732 (475—514)
1911—815 (570—600)18

ფრჩხილებში მოთავსებული ციფრები = გაორკეცებისა და გამეორების გამოკლების ცდა (წინანდელის დაახლოებით 2/3)

(გვ. 301) («ვაჭრობასა და ცალკეულ სახელმწიფოთა მფლობელობაში წამდვილად არსებული ფასეულობანი»).

იხ. ამ რვეულის გვ. 68*.

თ ა ნ ხ ე ბ ი		(გვ. 317) ემისიები მილიარდ ფრანკობით
მოელ ხუთწლეულებში:		
ნეიმარკი, ტ. XIX, ნაკვეთი II, გვ. 206	1871/5 — —	45.0
	1876/80 — —	31.1
	1881/85 — —	24.1
	1886/90 — —	40.4
	1891/5 — —	40.4
	1896/900 — —	60.0
	1901/5 — —	83.7
	1906/1910 — —	114.1***

იხ. გვ. 68—69
აქ**

ბრუნცელი. «სამაჭრო, საბადამხდელო და სამეურნეო ბალანსი»

პროფ. დ-რი იოსებ გრუნცელი. «სავაჭრო, საბადამხდელო და სამეურნეო ბალანსი». ვენა, 1914. NB გვ. 26—29: მოკლე კრებული მონაცემებისა კაპიტალის გატანის შესახებ etc. (მონაცემები მეტწილად საყოველთაოდ ცნობილია). უცხოეთის კაპიტალი

ავსტრია-უნგრეთში:	9 809 მლნ. კრონა (მ. შ. 4 653 გერმანიისა და 3 270 საფრანგეთისა)
არგენტინაში	9 მილიარდი მარკა
ჩინეთში	3 737 მლნ. მარკა (სახელმწიფო ვალი: რკინიგზებში 50 მლნ. გირვანქა სტერლინგზე მეტი, ბანკებში 34 იენა (ეს სახელმწიფო ვალია; ხოლო საწარმოებში 33 მლნ. იენა)
იაპონიაში	1 765 »
კანადაში	1 750 მლნ. დოლარი (მ. შ. ინგლისისა 1 050; ამერიკისა 500)
მექსიკაში	1 000 » » ამერიკისა + 700 ინგლისისა

* იხ. ეს ტომი, გვ. 131. რედ.

** იხ. ეს ტომი, გვ. 131—133. რედ.

*** იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 299—300. რედ.

შილდერი. «მსოფლიო მეურნეობის განვითარების ტენდენციების» 1-ლი ტომი

- 18) **დ-რი ზიგმუნდ შილდერი.** «მსოფლიო მეურნეობის განვითარების ტენდენციები». I ტომი. ბერლინი, 1912. (I ტომი: «გეგმაზომიერი?! შეგავლენა მსოფლიო მეურნეობაზე»).

სათაურიც ძლიერ ფართოა, ხოლო ქვესათაური პირდაპირ შარლატანურია, რადგან ავტორი დასპეციალებულია საბაჟო პოლიტიკაზე = ესეც თქვენ გეგმაზომიერი შეგავლენა!!

ავტორი სავაჭრო მუზეუმის მდივანია.

გვ. 4 — არ ეთანხმება ზომბარტს («საექსპორტო კვოტის» დაცემის მის თეორიას). ეს «კვოტა» დიდ დებაო.

გვ. 6. პროტექციონიზმის თითქოს შესუსტება («ამის ნიშნები») 1910—1911 წ.

გვ. 6 — «მღელვარება სიძვირესთან დაკავშირებით» საფრანგეთში VIII. და IX. 1911. თარიღები (NB): ვენაში 17. IX. 1911.

27—28. მიწათმოქმედებაც აგრეთვე ვითარდება (არა მარტო ინდუსტრია), «თევით» («sogar») (გვ. 28, მე-8 სტრიქონი ქვემოდან): «ევროპის ინდუსტრიულ სახელმწიფოებში». (ეს «თევით» ჩინებულია!)

(NB: მიდგომა შესაბამისობის საკითხისადმი — საკმა-რისი იქნება თუ არა «დედამიწის სოფლის მეურნეობის» მსყიდველობითი უნარი», გვ. 27.

28—29. სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობათა განვითარება (ინდოეთშიც კი: 3 498 ამხანაგობა 231 000 წევრით «The Times»-ის მიხედვით, 27. VII. 1911).

სოფლის მეურნეობის განსაკუთრებით სწრაფი განვითარება შეერთებულ შტატებში.

მე-20 საუკუნეში ასეთი რამ მოსალოდნელიაო როდესაც იაში,

30: კანადაში, სუდანში (ეგვიპტის), მესოპოტამიაში

31 — მთავრობები ავითარებენ მიწათმოქმედებას კოლონიებში «რათა შეიძინონ მყიდველები მრეწველობის პროდუქტებისათვის». (ხოლო ინდოეთში (ამ ბოლო დრომდე) და ეგვიპტეში ინგლისი ამ მიზნით ხელოვნურად «უშლის ხელს» სამრეწველო განვითარებას.)

35—6 — სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების ნაკლებობის შიში უსაფუძვლოა. ტროპიკები და ქვეტროპიკები NB. ფილიპინები, 74 მილიონი აკრი მიწიდან მუშავდება მხოლოდ 3—5. (მოსახლეობა 27 კაცი კვადრატულ კილომეტრზე.)

38: «შიეძლება წამოვაცენოთ დებულება, რომელიც, ალბათ, ზოგიერთს პარადოქსულად მოეჩვენება, სახელდობრ: რომ ქალაქისა და სამრეწველო მოსახლეობის ზრდას ცოტად თუ ბევრად ახლო მომავალში გაცილებით უფრო ადრე შეიძლება დაბრკოლება შეხვდეს მრეწველობისათვის ნედლეულის ნაკლებობის მხრივ, ვიდრე საკვები საგნების ნაკლებობის მხრივ».

NB

ნაკლებობა ხე-ტყისა: სულ უფრო ძვირდება; idem ტყავისა; idem ნედლეულისა საფეიქრო მრეწველობისათვის (39).

«მრეწველთა კავშირები ცდილობენ შექმნან წონასწორობა სოფლის მეურნეობასა და მრეწველობას შორის მთელი მსოფლიო მეურნეობის ფარგლებში; მაგალითისათვის შეიძლება დავასახელოთ 1904 წლიდან არსებული საერთაშორისო კავშირთა კავშირი — ბამბის სართავი ფაბრიკების მეპატრონეებისა რამდენიმე უმნიშვნელოვანეს სამრეწველო სახელმწიფოში; შემდეგ 1910 წელს მისი ნიმუშის მიხედვით დაარსებული სელის სართავი ფაბრიკების მეპატრონეთა ევროპულ კავშირთა კავშირი».

NB
თარიღი!

(19)

(42)*

სახელმწიფოებს შიგნით — შაქრის კარხლის მწარმოებელთა შეთანხმება მეფაბრიკებთან.

სასოფლო-სამეურნეო კრიზისი, ფასების დაწევა 19 საუკუნის 70-იანი წლებიდან 90-იან წლებამდე. მიზეზი — ამერიკის კონკურენცია? + მიწათმოქმედთა შევიწროებული მდგომარეობა «აღმოსავლეთ ევროპაში» და ინდოეთი (შეად. ენგელსი).

NB

«აღმოსავლეთი ევროპა» (ცნება ეკონომიური და პოლიტიკური...)

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 327—328.
რ ე ღ.

კარგად არის ნათქვამი! (43—4) «მხოლოდ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის და სოფლად სახალხო განათლების საქმის გაუმჯობესების მეოხებით ასოკანონისა გლახთა განთავისუფლების შესახებ ცოცხალი ფაქტი გახდა».

47: გლახთა აჯანყებამ რუმინეთში 1907 წელს (გაზაფხულზე) ისეთივე როლი შეასრულა მათი მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის, როგორც 1905—1907 წლების რევოლუციამ რუსეთში.

51: მხოლოდ ახალ ზელანდიაში ა გამოყენებული (მე-19 საუკუნის 90-იანი წლების დამდეგიდან) «პენრი ჯორჯის მოძღვრება¹³, მიწის ბრიტანული ნაციონალიზაციისა» «პრაქტიკულად» (მოსახლეობის უმრავლესობა შედგება მიწის წვრილ მესაკუთრეთა ოჯახებისაგან)... ავსტრალიაში 1910 წლიდან «ასეთივე გზები»...

63: კარტელების როლი (დემპინგი და ბრძოლა ფრიტრედერულ ქვეყნებთან) «დაახლოებით სამი ათეული წლის განმავლობაში»...

ინგლისელ პროტექციონისტთა საბუთი. NB

[NB: ამითაა გამოწვეული პროტექციონისტული მიმდინარეობა ინგლისში, ბელგიასა და ჰოლანდიაში: 67.]

66: ბრიუსელის შაქრის კონვენციამ (5. III. 1902; განახლებულია 28. VIII. 1907) აღკვეთა გატანის სახელმწიფო პრემიების (შაქარზე) შეერთება კარტელების ასეთსავე პრემიებთან.

72. უკიდურესი პროტექციონიზმი თავისუფალ ვაჭრობას უახლოვდება იმით, რომ, აძნელებს რა ქვეყნის შიგნით გასაღებას (სიძვირე), ბიძგს აძლევს საგარეო ვაჭრობას (შეტანა (α) იაფი ნედლეულისა და სხვ.) (გასაღება (β) საზღვარგარეთ, რადგან საკუთარი მოსახლეობა ღარიბდება).

87—სწორი არ არის, რომ «სავაჭრო ხელშეკრულებები გაკოტრდნენო»...

ავტორს, რომელიც საბაჟო პოლიტიკის საკითხებზე წერს, აქვს უამრავი დეტალები, ზედმეტი, მოსაწყენი; გვერდს ვუვლი მათ

98 —საეაჭრო ხელშეკრულებათა მაგალითები: აგრარულ ქვეყანას ესაჭიროება იაფი მანქანები (ხოლო მის კონტრაგენტს იაფი პური): ბულგარეთის ტარიფი 6/19. III. 1911 — ავსტრიის ხელშეკრულება გერმანიასთან (1905 წ.) (ქიმიური პროდუქცია; ხელოვნური ინდიგო და სხვ.) (20

(99) — ურთიერთ დათმობა (გერმანიის საეაჭრო ხელშეკრულება პორტუგალიასთან 30. XI. 1908) etc.

ქვესათაური IV თავისა, «საბაჟო ომები»:

118 — «მაგალითები ცალკეული საბაჟო ომების მნიშვნელოვანი სასარგებლო ზემოქმედებისა საერთაშორისო საქონელბრუნვის განვითარების აზრით»... რუსეთ-გერმანიის ომი 1893/4 წ., —საფრანგეთ-შვეიცარიისა 1893/5 წ.

შვეიცარიისა და ესპანეთისა 1906 წელს (1906 წ. ივნისიდან 1. IX-მდე) (გამოიწვია განაკვეთების დაკლებათა)

ავსტრიისა რუმინეთთან (1886 — 1894)
» სერბიასთან (1906 — 1910)

დამთავრდა
ხელშეკრუ-
ლებებით
: 1909
: 1910

127. { საბაჟო ომები უფრო იშვიათი ხდება, მაგრამ მათს როლს ასრულებს მუქარა, მოლაპარაკება etc.

145. თავისუფალი ვაჭრობა ინგლისში ეყრდნობოდა აგრეთვე მის სამხედრო ძლიერებას (ფლოტი) და კოლონიებს.

მართალია, 1860-იან წლებამდე ინგლისში გაბატონებული იყო გულგრილი დამოკიდებულება კოლონიების შენარჩუნებისა და გადიდებისადმი (1864 წელს მუქთადაც კი, პოლიტიკური და ეკონომიური საზღაურის მიუღებლად, ინგლისმა საბერძნეთს იონიის კუნძულები მისცა).

146 — 8: 1880-იანი წლებიდან გაძლიერდა კოლონიების შექენა ინგლისის მიერ. ((შეადარე ჰობსონი.)) ინგლისის ექსპორტი მის კოლონიებში მთელი მისი ექსპორტის დაახლოებით $\frac{1}{8}$ -ს შეადგენს; ეს ცოტა როდია და NB: ეს ექსპორტი «განსაკუთრებით მომგებიანია»

- NB** (149) { შედეგად: (1) კაპიტალის დაბანდებისა კოლონიებში
(2) «მიწოდებისა» იქ («საზოგადოებრივი მიწოდება») (ფრიად მნიშვნელოვანია!!)
(3) «უპირატესი ბაჟი ბრიტანული ნაწარმისათვის კოლონიებში»: (მეტწილ კოლონიებში)

151: კაპიტალის დაბანდებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს სახელმწიფო ხელისუფლებასაც (კონცესიები, საქალაქო და სახელმწიფო დაწესებულებანი etc.) და ნდობასაც: ამ მხრივ

21) («იმპერიალიზმის» ფაქტორებიდან)

NB 151 ...«ინგლისელებს ემსახურება» (უადვილებს ინვესტირებას) «ლეგენდა, რომელსაც მზრუნველობით იცავენ ბრიტანეთის იმპერიის ხელმძღვანელი წრეები, ისევე როგორც ინგლისური პრესა, მიუხედავად ირლანდიისა, აგრეთვე ზოგიერთი ლონსძიებისა ინდოეთში, ეგვიპტეში და ა. შ., — ლეგენდა განსაკუთრებული ღირებულებისა და ჰუმანურობის შესახებ, რაც ვითომდა ახასიათებს ინგლისურ რეჟიმს ყველა დროში და ყველგან». (დაწერილია 1912.)

154: ინგლისის კოლონიებში ასევე განვითარებულია «საკოლონიათაშორისო უპირატესი ბაჟი»

((((NB: ნაბიჯი მთელი იმპერიის საბაჟო კავშირისაკენ.)))

ინგლისის ფაქტიური პროტექტორატი პორტუგალიაზე, ნაწილობრივ ესპანეთზე (1901—1910)... ნორვეგიაზე (1905 წლიდან)... სიამი (1860-იანი წწ. 1904 წლამდე; 1904 წელს ხელშეკრულება საფრანგეთთან; მათი საერთო პროტექტორატი)...

«უფრო საინტერესო და შესაძლოა კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე აქამდე დასახელებული მაგალითები» (ეგვიპტე, ზანზიბარი...), «როცა სუბტროპიკული ან ტროპიკული ნახევრადკულტურული ქვეყნები, შედარებით ხანმოკლე გარდამავალი სტადიების შემდეგ, რომლებიც დაახლოებით რამდენიმე ათეულ წელს გრძელდება, გახდნენ ან ჩანს ხდებიან ინგლისის ნამდვილი კოლონიები, თავს იჩენს მთელი რიგი სხვა შემთხვევები. აქ იგულისხმება შემთხვევები, როცა ევროპული კულტურის სახელმწიფოს შეუძლია

დიდხანს, ათეული წლებისა და ასეული წლების განმავლობაშიც კი, ფაქტიურად იმყოფებოდეს ბრიტანეთის პროტექტორატის ქვეშ და მოკლებული არ იყოს, ყოველ შემთხვევაში, ფორმალურად, სრული სუვერენიტეტის რომელიმე გარეგნულ ნიშანს.

ამის ყველაზე ცნობილ და უმნიშვნელოვანეს მაგალითს წარმოადგენს პორტუგალია. ესპანეთის მემკვიდრეობისათვის ომის დროიდან (1700—1714) დიდ ბრიტანეთს თითქმის მუდამ გამოჰყავდა თავისი საზღვაო ძალები, ხოლო ზოგჯერ თავისი სახმელეთო არმიაც, პორტუგალიის ევროპული ან ოკეანისგალმელი სამფლობელოების დასაცავად ესპანეთის, საფრანგეთისა და სხვ. თავდასხმებისა და პრეტენზიებისაგან. შემთხვევითი კონფლიქტები მფარველ ბრიტანეთსა და მფარველობის ქვეშ მყოფ პორტუგალიას შორის ერთგვარად ოჯახური უთანხმოების ხასიათს ატარებდა... ასეთია, მაგალითად, ბრიტანეთის 1890 წლის 11. I-ის ულტიმატუმი პორტუგალიის მაშინდელი ცდის წინააღმდეგ დაემყარებინა საკუთარი ტერიტორიული კავშირი თავის დასავლეთ და აღმოსავლეთ კოლონიურ სამფლობელოებს შორის აფრიკაში.

ყოველ შემთხვევაში, პორტუგალიას მხოლოდ დიდი ბრიტანეთის მხარდაჭერის მეოხებით შეუძლია შეინარჩუნოს თავისი, მართალია, მცირე, მაგრამ ისეთი პატარა სახელმწიფოსათვის, როგორც პორტუგალიაა, მაინც მნიშვნელობის მქონე სამფლობელოები ინდოეთის დასავლეთ სანაპიროზე, სამხრეთ ჩინეთში (მაკაო) და ტიმორზე, მიუხედავად მსოფლიო-პოლიტიკური მეტოქეობისა რომელც ესოდენ გამოცოცხლდა სწორედ სამხრეთ და აღმოსავლეთ აზიაში. პორტუგალიის აღმოსავლეთ აფრიკაში პორტუგალიაზე ინგლისის პოლიტიკურ პროტექტორატს ბრიტანეთის სამხრეთ აფრიკასთან საბაჟო კავშირის მაგვარიც კი შეუერთდა... (1901 წლის 18. XII-ის ხელშეკრულება)... «სხვათა შორის, ეს საბაჟო კავშირი დღემდე ეკონომიურად მეტად ხელსაყრელი აღმოჩნდა პორტუგალიის დასახელებული კოლონიისათვის, თუმცა ამავე დროს იგი წარმოადგენს ძვირფას შენაძენს ბრიტანეთის სამხრეთ აფრიკისათვის, ხოლო ამით დიდი ბრიტანეთისთვისაც როგორც ამჟამად, ისე მომავლისათვის.

პორტუგალიაზე დიდი ბრიტანეთის ეს ფაქტიური პროტექტორატი თავისი 200 წელზე მეტი ხნის არსებობის მანძილზე უაღრესად სასარგებლო იყო ინგლისის ვაჭრობისა და ზღვაოსნობისათვის... (ხელშეკრულება პორტუგალიასთან 1703 წ.)...

23) «მაგრამ მას შემდეგ, რაც დიდი ბრიტანეთი მშვიდობიან თავისუფალ ვაჭრობაზე გადავიდა, მას დიპლომატიური ზემოქმედების საშუალებით შეუძლია ისეთი გავლენა მოახდინოს პორტუგალიის საბაჟო ტარიფზე, როგორც მიღწევა საექვოა ძალუძდღეთ სხვა ქვეყნებს, თუნდაც ისეთი ზომებით, როგორც არის კომერციული შეღავათების მინიჭება ან საბაჟო ომის მუქარა. გარდა ამისა, დიდ ბრიტანეთს, გაბატონებული სახელმწიფოს თავისი მდგომარეობის მეოხებით, შეუძლია განსაკუთრებით ფართოდ გამოიყენოს გატანისა და ინვესტირების ყველა ის შესაძლებლობა, რომლებსთვისაც საჭიროა პორტუგალიის მთავრობის კონცესიები»... (რკინიგზები პორტუგალიის აფრიკაში და სხვ.)...

«არაპირდაპირ, კვლავ პორტუგალიაზე თავისი პროტექტორატის მეოხებით, დიდი ბრიტანეთი ინარჩუნებს არა მარტო თავის მდგომარეობას სამხრეთ აფრიკაში და თავის გავლენას ჯონგოს სახელმწიფოში, არამედ აგრეთვე თავის ბატონობას ზღვაზე, თავისი კოლონიური და მსოფლიო-პოლიტიკური და ეკონომიური ძლიერების ამ მტკიცე დასაყრდენს. მაგალითად, პორტუგალია ბრიტანეთის ფლოტის განკარგულებაში აძლევს თავის ნავსადგურებს და კუნძულებს ომისა და მშვიდობიან დროს როგორც სასწავლო პუნქტებს და შუალედურ სადგურებს ზღვაოსნობისათვის, კაბელებისათვის და სხვ.» (159—161)...*

ბისმარკის სიტყვები ||| 169 — ინგლისი ომში ევროპის სახელმწიფოებს იყენებდა როგორც «ჩინებულ ქვეითს ჯარს» («ბისმარკის დახასიათებით როგორც მსოფლიო პოლიტიკის «ზორბა ბრიყეს»).

170 — ინგლისი მხარს უჭერდა ბელგიის გამოყოფას პოლანდისაგან (პოლანდის, როგორც თავისი მეტოქის, «შუაზე გაყოფას»), რომ არ დაეშვა ძლიერი სახელმწიფო ლონდონის მახლობლად.

175 — 6. ბრძოლა (ინგლისისა) რუსეთთან სპარსეთის გამო (ხანგრძლივი) 1908 წლის 9. VI-ის შეთანხმებამდე.
ბრძოლა (ინგლისისა) საფრანგეთთან სიამის გამო (ხანგრძლივი) 1904 წლის 8. IV-ის შეთანხმებამდე.

178 და შემდ. «ბრიტანეთის მსოფლიო პოლიტიკის 4 პერიოდი» (მათი აღნიშვნა, გვ. 184):

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 332. რ ე დ.

- 1) აზიის პირველი (რუსეთის წინააღმდეგ), დაახლოებით 1870 — 1885.
 - { 1870 — რუსეთის უფლებათა წინააღმდეგ შავ ზღვაში.
 - { 1885 — შეთანხმება ავღანეთის საზღვრების შესახებ.
- 2) აფრიკის (საფრანგეთის, ნაწილობრივ პორტუგალიისა და გერმანიის წინააღმდეგ) დაახლოებით 1885 — 1902 (1898 «ფაშოდა»)
 - { 1885 — შეთანხმება კონგოს შესახებ: «დამოუკიდებლობა» (ინგლისს შეჰქმა უნდოდა)
 - { 1902 — ბურებთან ომის დასასრული
- 3) აზიის მეორე (რუსეთის წინააღმდეგ): დაახლოებით 1902 — 1905.
 - { ხელშეკრულება იაპონიასთან 1902. იაპონია-რუსეთის ომი 1904/5
- 4) «ევროპისა» (გერმანიის წინააღმდეგ) დაახლოებით 1903 — — («ანტიგერმანული»)*
 - 1903: უთანხმოება ბალდარის რკინიგზის გამო.
 - 194: ბრიტანეთის იმპერია (თავისი კოლონიებით) იძლევა: (24 «საერთაშორისო სავაჭრო ბრუნვის 1/4-ზე მეტს» (დამოწმება II ტომისა, დანართი IX)

ცოტაა: შეად. ლანსბურგი: 3/4**

214. + იაპონია? + პორტუგალია (216) — 2.18 კვ. კილომეტრი — 13 მლნ. მცხოვრები.

220. განაპირა კუთხეებს ხშირად უჭირავთ განსაკუთრებული (საბაჟო) მდგომარეობა (მანძილი მეტად დიდია თანამედროვე ტექნიკისათვისაც კი).

— აღმოსავლეთი ციმბირი რუსეთში

— ფილიპინები ამერიკაში და სხვ.

226. ექესი «განსაკუთრებული სამეურნეო რაიონი» რუსეთში: 1) პოლონეთი («რუსეთში გატანა» ამბობენ პოლონელები); 2) სამხრეთი; 3) არხანგელსკი; 4) ურალი; 5) მოსკოვი; 6) ბალტიკა (+ ფინეთი).

237 ... 1911 წელს «თავი იჩინა» მისწრაფებამ შეერთებული შტატების წინააღმდეგ სამხრეთ ამერიკის ჩრდილოეთ ნაწილში «დიდი კოლუმბიის» შექმნისადმი. ||| NB

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 374. რ ე დ.

** იხ. ეს ტომი. გვ. 56—57. რ ე დ.

237 და სს ვ. ერთ სამეურნეო მთლიანობად თანამედროვე გიგანტური მსოფლიო სახელმწიფოების შეკავშირება «უნივერსალური თავისუფალი ვაჭრობისადმი» «მიახლოება» არისო.

«უკვე მე-18 საუკუნეში, დიდი ბრიტანეთისაგან ჩრდილოეთ ამერიკის კოლონიების ჩამოშორების გამო, უფრო შორსმჭვრეტელი კოლონიური ხალხებისათვის ნათელი გახდა, რომ ასეთი მოძალადური კოლონიური პოლიტიკა» (კოლონიაში ყოველგვარი ინდუსტრიის ჩახშობა), «რომელსაც მხედველობაში აქვს მეტროპოლიის ფაბრიკატების გატანის მხოლოდ და მხოლოდ ნამდვილი ან მოჩვენებითი ინტერესები, არ შეიძლება განხორციელდეს რამდენადმე ხანგრძლივი ვადით. ეს ეხება, ყოველ შემთხვევაში, ზომიერი ზონის რაიონებს, სადაც აქტიური შეგნებული მოსახლეობაა, რომლის ცხოვრების პირობები ძალიან არ განსხვავდება ევროპის ხალხთა ცხოვრების პირობებისაგან. მაგრამ ტროპიკულ და სუბტროპიკულ რაიონებში, სადაც მოსახლეობა კულტურული განვითარების უფრო დაბალ საფეხურზე დგას და უფრო სუსტი სამხედრო-პოლიტიკური ძალები და ენერჯია აქვს, ეს ძველი კოლონიური პოლიტიკა, თუმცა ნაკლები ზომით, ჯერ კიდევ შენარჩუნებულია. მართალია, ამჟამად იგი ტროპიკებშიც და სუბტროპიკებშიც საერთოდ შორს არის ახალჩასახული სამრეწველო საქმიანობის უხეში ჩახშობისაგან; მაგრამ ადგილობრივი კოლონიური მთავრობები მეტწილად უფრო სერიოზულ ყურადღებას აქცევენ სასოფლო-სამეურნეო და სამთამადნო-საქარხნო ნედლეულის წარმოების განვითარებას, ვიდრე რაიმე სამრეწველო-პოლიტიკურ საკითხებს. მაგრამ იმ გარემოებას, რომ მათ, მეტწილ შემთხვევებში, ამის გაკეთება შეუძლიათ სათანადო ტროპიკული და სუბტროპიკული რაიონების სამეურნეო განვითარებისათვის დიდი ზიანის მიუყენებლად, მით უფრო მეტი მნიშვნელობა აქვს, რომ ამაზე დამოკიდებულია ამ კოლონიური პოლიტიკის ხანგრძლივი ვადით გამოყენება. ვინაიდან ახლანდელი მწკავე მსოფლიო-პოლიტიკური მეტოქეობის და ოკეანის გაღმევი დიდი სახელმწიფოების (შეერთებული შტატები, იაპონია) გამოჩენის დროს ტროპიკებისა და სუბტროპიკების მოსახლეობას, რომელიც ძლიერ გაღიზიანებულია თავისი სამეურნეო განვითარების ძალდატანებითი, და მ-ლ უპველი შეფერხებით, თავის განკარგულებაში მანც

25)

NB

ექნებოდა რაიმე საშუალებანი შეექმნა სიძნელეები თავისი მჩაგვრელებისათვის და დაეკარგვინებინა მათთვის თავიანთი ბატონობის მკაცრი მეთოდებით განხორციელების ხალისი» (240—241). NB

მაგალითად ინგლისი ეგვიპტეს სულ უფრო მეტად აქცევს ქვეყნად, რომელიც აწარმოებს მხოლოდ ბამბას (1904 წელს ეგვიპტეში 2.8 მილიონი ჰექტარი დამუშავებული მიწიდან უკვე 0.6 მლნ. ჰექტარი ბამბას უჭირავს), და ამხელებს სამრეწველო განვითარებას (მაგალითად, ბამბის დამამუშავებელ 2 ფაბრიკას, რომლებიც ეგვიპტეში 1901 წელს დაარსდა, შეხვდათ გადასახადი ბამბაზე, ე. ი. მთავრობამ ბამბას დაადო «მოხმარების გადასახადი»!!!) (244—245). NB

«ჩვენი დროის კოლონიური პოლიტიკა».

საერთოდ ასეთიაო «თანამედროვე» პოლიტიკა კოლონიებში: წაახალისონ ნედლეულის წარმოება, ხოლო მრეწველობის განვითარებას შეხედნენ «გულგრილად, თუ მეტრულად არა» (247).

«მაგრამ ზომიერი ჰავის ფიზიკურად და ინტელექტუალურად უფრო ძლიერი ხალხების მიმართ ასეთი კოლონიური პოლიტიკის გატარება, ალბათ, აღარ შეიძლება; იგი შესაძლებელია მხოლოდ ტროპიკებისა და ნაწილობრივ სუბტროპიკების უფრო სუსტი ხალხების მიმართ, მაგრამ აქაც მისი გატარება შეუძლიათ მხოლოდ უფრო ძლიერ ევროპულ მეტროპოლიებს, როგორც არიან დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, გერმანია. პირიქით, ნიდერლანდმა, ესპანეთმა და პორტუგალიამ ნაწილობრივ დაკარგეს თავიანთი წინანდელი კოლონიური სამფლობელოები, ნაწილობრივ მათს შენარჩუნებას უნდა უმადლოდნენ მხოლოდ უფრო მძლავრი კოლონიური სახელმწიფოების კეთილ ნებას და ურთიერთ მეტოქეობას. ეს განსაკუთრებით ეხება ბელგიის ბატონობას თავის კოლონიაზე». NB

... მაგრამ ყველაზე მძლავრი კოლონიური სახელმწიფო დიდი ბრიტანეთიც კი თავის უდიდეს და უმნიშვნელოვანეს კოლონიაში ინდოეთში იძულებულია მნიშვნელოვნად გადაუხვიოს თავისი სავაჭრო და სამრეწველო NB (26)

კოლონიური პოლიტიკის ზემოაღნიშნული პრინციპის ზუსტად გატარებას, რათა მტრული აგიტაციის წინაშე, რომელიც პოპულარობით სარგებლობს, კიდევ უფრო მძიმე არ გახადოს თავისი მდგომარეობა, ვიდრე იგი უკვე ნამდვილად არის» (247—248)...
247, შენიშვნა.

NB NB
ამერიკე-
ლები
ფილიპი-
ნებზე

«ის გარემოება, რომ შეერთებულმა შტატებმა, მიუხედავად მრავალი წლის შეუპოვარი, სისხლისმღვრელი ბრძოლისა აჯანყებული მკვიდრი მოსახლეობის წინააღმდეგ, ბოლოს და ბოლოს მიანიჭეს ფილიპინებს ს ა პ ა რ ლ ა მ ე ნ ტ ო წ ა რ მ ო მ ა დ გ ე ნ ლ ო ბ ა (კონგრესი) ფართო რწმუნებებით, წარმოადგენს ჩრდილოეთ ამერიკის სახელმწიფო მოღვაწეთა კოლონიურ-პოლიტიკური უნარის კარგ დადასტურებას. მაგრამ ამ უნარის ნაკლებ მოსაწონ დადასტურებას წარმოადგენს ჩრდილოეთ ამერიკელების აგრარული პოლიტიკა ფილიპინებზე, რომელიც ლატიფუნდიების შექმნას იწვევს».

NB

კოლონიური ექსპლოატაციის ხერხები: მოხელეთა დანიშვნა გაბატონებული ერიდან; — მიწის ხელში ჩაგდება მისი მაგნატების მიერ; დიდი გადასახადები («აღზრდა შრომისათვის»)...

«სუბტროპიკული კოლონიური ხალხებისათვის... როგორც არიან ჩრდილოეთ ინდოეთის ინდოელები და ეგვიპტელები, რომელთა განათლებული ფენები უკვე შეეზარდნენ ევროპულ-ამერიკულ ცივილიზაციას, თავისთავად ფაქტი უცხოელთა ბატონობისა წარმოადგენს შეურაცხყოფას, რომელსაც ისინი ძნელად იტანენ და უაღრესი სიძულვილით იღებენ» (249).

!!!

ეგვიპტეში მოსახლეობა გაცილებით უფრო ერთგვაროვანია (ენით, ეროვნებით etc.), ვიდრე ინდოეთში, «და ეს ქვეყანა (ეგვიპტე) უფრო ევროპულია, ვიდრე, მაგალითად, ევროპული რუსეთის ზოგიერთი რაიონი» (252).

(ასევე «¹/₂ ცივილიზებულია» მოსახლეობა ცეილონში, დასახლებებში სრუტეების გარშემო («Straits Settlements»), ალჟირში, ტუნისში და სხვ.) (258).

ჰოლანდია, ისევე როგორც ინგლისი..., თავის კოლონიებში ახორციელებს «ფრიტრედერულ პოლიტიკას, რომელიც ამავე დროს უპირატესად მიმართულია სასოფლო-სამეურნეო და სამთამადნო-საქარხნო ნედლეულის წარმოების განვითარებისაკენ» (259). NB

გერმანია საბაჟო ომს აწარმოებდა კანადასთან (1898 წლის 31. VII-დან 1910 წლის 1. III-მდე) ინგლისის სასარგებლოდ არსებული უპირატესი ბაჟის გამო. გათავდა ამ უპირატესი ბაჟის დატოვებით და კანადისა და გერმანიის საბაჟო ხელშეკრულებით.

ინგლისის, ჰოლანდიის, გერმანიის მეტ წილ კოლონიებში, «რამდენადაც შეიძლება წინასწარ განკვერტა», დარჩება ყველა ქვეყნისათვის ღია კარის რეჟიმი (271). ამას ეკამათებოდა ტრევერი («უპირატესი ბაჟი» 1908), და შილდერი ამბობს, შევარბილე ჩემი დასკვნაო.

რაც შეეხება სახელმწიფო მიწოდებებს (269—270), ყველგან ჩვეულებაა: «საკუთარი» ქვეყნისათვის უპირატესობის მიცემა.

«ღია კარის» რაიონებს» (ძველი ტიპის: თურქეთი (1908 წლამდე), რუმინეთი, ბულგარეთი, ეგვიპტე, მაროკო, სპარსეთი; ახალი ტიპის: კონგო, ავღანეთი) «თითქმის ყოველთვის წარმოადგენენ დამოუკიდებელი ან, ყოველ შემთხვევაში, ფორმალურად სახელმწიფოებრივად დამოუკიდებელი, მაგრამ მეტწილად მხოლოდ ნახევრად ცივილიზებული ქვეყნები»... (274).

(1) ჩვეულებრივ მათ აკლიათ სუვერენიტეტი. ჩვეულებრივ ისინი გადადიან დიდი სახელმწიფოების ხელში: ამ რაიონების ცალკეული ნაწილები მოსწყდებიან ხოლმე.

(2) «ღია კარის» ქვეყნის ცალკეული რაიონები მოსწყდებიან ხოლმე სახელმწიფოს, რომელიც წინათ მათზე გაბატონებული იყო, და მეტად თუ ნაკლებად ხანგრძლივი გარდამავალი პერიოდის შემდეგ იძენენ სრულ პოლიტიკურ და სამეურნეო სუვერენიტეტს; ასეთების რიცხვს ეკუთვნიან ბალკანეთის წვრილი და საშუალო სახელმწიფოები. ეს საერთოდ და მთლიანად არ არის იმდენად ხშირი მოვლენა, როგორც 1-ლი პუნქტით აღნიშნული» (274). NB

(3) ყველაზე იშვიათად ხდებიან სავსებით დამოუკიდებელნი (იაპონია).

Ad 2. დამოუკიდებლობის ზრდა:

იაპონია 1890-იანი წლები.

ბულგარეთი 1897—1909 (სავესებით სუვერენულია!).

სიაში სწორედ ახლა.

VI პარაგრაფის სათაური: «დიდი სახელმწიფოების მიერ «ლია კარის» რაიონების შთანთქმა: ამ ისტორიული პროცესის მსოფლიო-ეკონომიური სარგებლობა, დადასტურებული ბოსნიის, ალჟირის, ... ფორმოზის, ბელგიის კონგოს და სხვ. მაგალითით...»

28)

{ ამ პლუსებს (ისევე როგორც «ლია კარის» ყოფილი რაიონების დამოუკიდებლობის ხელსაყრელობას: § VII — ავტორი ხედავს ვაჭრობის ზრდაში!! ეს არის და ეს!! წიგნი მიძღვნილია უმთავრესად საბაჟო პოლიტიკისადმი.)

სიაში განსაკუთრებით რუსეთ-იაპონიის 1904/5 წლის ომის შემდეგ ვითარდება დამოუკიდებლობისაკენ (გვ. 318 და შემდ.). ეროვნული მოძრაობის ზრდა ჩინეთში — სპარსეთში — არაბეთში — ეგვიპტეში (გვ. 329) და სხვ. და სხვ.

§ IX: «ლია კარის» რაიონების გაჭრობა შეუკავებელი, მაგრამ მსოფლიო მეურნეობისათვის სასიკეთო პროცესია» (337)... ეს რაიონები — «ნახევრად ბარბაროსული», მეტწილად ნახევრად ცივილიზებული... «დიდი სახელმწიფოების განხეთქილების ვაშლია» (337—8)...

თავი IX. «კაპიტალის დაბანდება საზღვარგარეთ».

NB

I განყოფილების ქვესათაური. «კაპიტალის დაბანდება საზღვარგარეთ, როგორც ექსპორტის ხელშემწყობი საშუალება».)

ჩვეულებრივი პირობა: სესხის ნაწილის დახარჯვა კრედიტის მიმცემი ქვეყნის პროდუქტებზე («არაჩვეულებრივად ხშირად», 342).

მაგალითები: პარიზში უარი უთხრეს სესხზე ბულგარეთს 1909 წლის დეკემბერში; — უნგრეთს 1910 წლის სექტემბერში.

...«სესხის სწორედ ამ პირობების მეოხებით

NB

ისპობა კონკურენციის ზღვრული სიმწვავე მსოფლიო ბაზარზე. საერთაშორისო კონკურენციას ცვლის უფრო შეზღუდული კონკურენცია; იგი მოიცავს კრედიტორი სახელმწიფოს მხოლოდ სათანადო საფაბრიკო-საქარხნო

საწარმოებს და მათ რიცხვში ისეთი მეთოდებითაც კი, რომლებიც მოსყიდვას ესაზღვრებოდან*, მხოლოდ ზოგიერთ საწარმოებს, რომლებსაც რაიმე მიზეზის გამო განსაკუთრებით კარგი სახელი აქვთ... მაგალითად, კრუპი გერმანიაში, «შნეიდერი და კომპ.» კრეზოში საფრანგეთში და სხვ.» (346)... «თუმცა შეიძლებოდა გვეფიქრა, რომ არ შეიძლება ასეთი მონოპოლიის მეტისმეტად ბოროტად გამოყენება»,... ვინაიდან შეიძლება მიმართონ სხვა სახელმწიფოს, მაგრამ სინამდვილეში არჩევანი ადვილი როდია... (346)

«რბი-
ლად»
ნათქვა-
მია

«მონო- (29
პოლია»

საფრანგეთი 2 უკანასკნელი 10-წლეულის განმავლობაში განსაკუთრებით ხშირად მიმართავდა ამ საშუალებას.

848, შენიშვნა, «დაგროვების პროცესში მყოფი კაპიტალი»...
ყოველწლიურად

საფრანგეთში 3-ზე მეტი 4 მლრდ. ფრანკამდე

გერმანიაში 5 მლრდ. ფრანკი

(დებლობითი რაიხსტაგში 12. II. 1911).

ავსტრიისა და სერბიის «საბაჟო ომი» (1906 წლის 7. VII-დან 1911 წლის 24. I-მდე შვიდი თვის შეწყვეტით 1908/9 წ.) ნაწილობრივ გამოწვეული იყო ავსტრიისა და საფრანგეთის (ორივე ქვეყანა ჩამორჩენილია) კონკურენციით სერბიისათვის სამხედრო მიწოდებათა საქმეში: საფრანგეთის ფირმებმა 1908—1911 წლებში, როგორც პოლ დეშანელმა პალატაში განაცხადა 1912 წლის იანვარში, სერბიას 1908—1911 წლების განმავლობაში მიაწოდეს 45 მილიონი ფრანკის სამხედრო მასალები (350)**.

NB

მეორე ხერხი: სესხის მიცემის დროს (ან სესხის მიცემის ვარაუდით) თავისთვის «ხელსაყრელ» დათმობათა მიღწევა სავაჭრო ხელშეკრულებაში:

მაგალ., ინგლისმა (ჩემი გამოთქმები «გაძარცვა», «ფეხი დააჭირა» და სხვ.)

ავსტრიას ასე 1865 წ. 16. XII-ის სავაჭრო ხელ-
შეკრულებით

საფრანგეთმა — რუსეთს—1905 წ. 16. IX-ის » »

(1917 წლამდე)

» — იაპონიას—1911 წ. 19. VIII-ის » »

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 306. რ ე დ.

** იქვე. რ ე დ.

ზოგჯერ ქვეყნები, რომლებიც კაპიტალს სესხად იღებენ, თვითონ მიასესხებენ ხოლმე მას სხვებს, «კაპიტალით ვაჭრობენ»: მაგალითად, შეერთებული შტატები იღებენ ინგლისისაგან, აძლევენ სამხრეთ ამერიკას და სხვ. და სხვ. (გვ. 365 და შემდ.).

შვეიცარია ხალისით აძლევს უცხო ქვეყნებს (% მეტია), აარსებს ფაბრიკებს პროტექციონისტულ ქვეყნებში და სხვ. (გვ. 367).

...«სან-პაულუში (ბრაზილია) მყოფი ავსტრია-უნგრეთის კონსულატის 1909 წლის ანგარიშში ნათქვამია: «ბრაზილიის რკინიგზების მშენებლობა წარმოებს მეტწილად საფრანგეთის, ბელგიის, ბრიტანეთისა და გერმანიის კაპიტალებით; ეს ქვეყნები გზების გაყვანასთან დაკავშირებული ფინანსური ოპერაციების დროს პირობად დაათქმევენ ხოლმე, რომ რკინიგზების სამშენებლო მასალას თვითონვე მიაწვდიან» (371)...*

ბუენოს-აირესში მყოფი ავსტრია-უნგრეთის კონსულატის 1909 წლის ანგარიში ითვლის კაპიტალებს არგენტინაში (გვ. 371)

ბრიტანეთის.....	8 750 მლნ. ფრანკს (=350 მლნ. გირენჯა	
		სტერლინგს)**
საფრანგეთის.....	800 »	»
გერმანიის.....	1 000 »	»

30) — უცხოეთის კაპიტალები კანადაში (1910) — 12 687 მლნ. ფრანკი (გვ. 373)

მათ შორის ბრიტანეთის	9 765
შ. შტატების	2 190
საფრანგეთის	<u>372</u>

— უცხოეთის კაპიტალები მექსიკაში (1886—1907) 3 343

მათ შორის შ. შტატების	1 771
ბრიტანეთის	1 334

(დანარჩენი) გერმანიის, საფრანგეთის, ესპანეთის etc.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 306. რ ე დ.

** იქვე, გვ. 331. რ ე დ.

საშუალო	მილიონი გირვანქა სტერლინგი დიდი ბრიტანეთის (381—2)				გარდამეტი საგარეო ვაჭრობის შეტანისა შეტო	მლნ. გირვანქა სტერ- ლინგი (გვ. 386—387) ბრიტანეთის კაპიტალის დაბანდებანი საზღვარგარეო და კოლონიებში (შვიდწლეულები)
	შეტანა ბ რ უ- ტ ო	შეტანა ნ ე ტ ო უკან გაუტან- ლად	გატანა უკან გაუტან- ლად	გარდამეტი		
1855—59	169	146	116	33*		
1860—64	235	193	138	55	235 (1856—62)	
1865—69	286	237	181	56	196 (1863—1869)	
1870—74	346	291	235	56	288 (1870—76)	
1875—79	375	320	202	118	94 (1877—83)	
1880—84	408	344	234	110		
1885—89	379	318	226	92	430 (1884—1890)	
1890—94	419	357	234	123		
1895—99	453	393	239	154	223 (1891—1897)	
1900—04	533	466	290	176	107 (1898—1904)	
1905—09	607	522	377	143	792 (1905—1911)	
1910	678	575	431	144	ჩემი ჯამი: Σ =	
1911		578	454	124	= (1856—1911) 2365 მლნ. გირ- ვანქა სტერლინგი.	

ავტორი ცხრილს იძლევა მხოლოდ 381—2 გვერდებზე (არ უყვებეს + და —), დანარჩენი ციფრები (კაპიტალის დაბანდებისა) «The Statist»-დან მხოლოდ ტექსტშია, ამასთან (უცნაურია!), იძლევა რა 1870—1911 წლების ყოველწლიურ მონაცემებს შეტანის შესახებ, არ ჩამოთვლის მათ შვიდწლეულების მიხედვით!

ავტორი დასკვნის, რომ კაპიტალის დაბანდების სტატისტიკის არასრული სიზუსტისას (არ არის კაპიტალის გერძო დაბანდება) შესაბამისობა (შეტანის უპირატესობის შემცირებისა და კაპიტალის დაბანდების გადიდებისა) საკმარისია (გვ. 392).

* ასე აქვს შილდერს. რ ე დ.

გვ. 392—3: ხუთი ინდუსტრიული ქვეყანა «გარკვევით გამოხახული კრედიტორი ქვეყნები»: ინგლისი, საფრანგეთი, გერმანია, ბელგია, შვეიცარია. პოლანდია «ნაკლებად ინდუსტრიულია» («industriell wenig entwickelt») (393); შეერთებული შტატები მხოლოდ ამერიკაშია — კრედიტორი ქვეყანა*; იტალია და ავსტრია კი «მხოლოდ თანდათანობით მიდიან კრედიტორ ქვეყნებად გადაქცევის გზით» (393).

|| I ტომის დასასრული ||

NB გვ. 384, შენიშვნა. 1910 წლის დამლევს ბრიტანეთის მიერ საზღვარგარეთ დაბანდებული კაპიტალის თანხა = 1638 მლნ. გირვანქა სტერლინგი (=40 950 მლნ. ფრანკი), აქედან შეერთებულ შტატებში 709 მლნ. გ. სტ. (=17 725 მლნ. ფრანკი) = 43.3%, + 1554 მლნ. გ. სტ. (=38 850 მლნ. ფრანკი) ბრიტანეთის კოლონიებში; საზღვარგარეთ + კერძო კაპიტალები + 1800 მლნ. გ. სტ. (=45 000 მლნ. ფრანკი).

ჰილდებრანდი. «შერქევა etc.»

34) გერჰარდ ჰილდებრანდი. «მრეწველობისა და სამრეწველო სოციალიზმის ბატონობის შერყევა». 1910 (იენა).

ნაერთი (მეტწილად გროვა) ციფრებისა «გლეხური ქვეყნების სამრეწველო დამოუკიდებლობის გადიდების» შესახებ (გვ. 88) — «საკუთარი სამრეწველო განვითარება ქვეყნებისა, რომლებიც დღემდე გლეხური რჩებოდნენ» (138)...

§ 11. «ჩინეთის საშიშროება»... 1920—1925 წლებისათვის ჩინეთი ეპე როგორ დაწინაურდება etc. etc.

...«დასავლეთ ევროპის კულტურული სფეროს სამრეწველო მონოპოლია განწირულია დასაღუპავად»... (203)...

გვ. 207. საკითხი ის არის, შეძლებს თუ არა პროლეტარიატი სამრეწველო ქვეყნებში «შეცვალოს ან შეინარჩუნოს სურსათითა და ტანსაცმლით უზრუნველყოფის გლეხური ბაზა, რომელიც თანდათან ქრება?»

«ამ ნათლად დასმულ კითხვაზე პასუხი უნდა იყოს მკვეთრი, გარკვეული, უღმობელი არა!» (207).

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 350. რ ე დ.

209: (ევროპაში) ვერ გამოინახავ 200 მლნ. ცხვარს

15—20 » შეეკრა ბამბას etc.

«მას (პროლეტარიატს) აღარ სჭირდება მისწრაფება კაპიტალისტების ექსპროპრიაციისაკენ, ვინაიდან წარმოების სამრეწველო საშუალებანი აღარ შეიძლება გამოყენებულ იქნას» (210), ხოლო მიწათმოქმედებაზე გადასვლას იგი ვერ შეძლებს (211)...

«ეს გამორიცხავს დემოკრატიული სოციალიზმის შესაძლებლობას არაფრის მქონე და ყველაფერზე გაბატონებული მასის მიერ მთელი წარმოების ერთიანი და კარჩაკეტილი რეგულირების თვალსაზრისით... გლახური დემოკრატიის ბატონობა სამრეწველო წარმოებაზე უფრო შესაძლებელია, ვიდრე სამრეწველო დემოკრატიის ბატონობა გლახურ წარმოებაზე» (213).

«მაგრამ სრულიად შეუძლებელი აღმოჩნდა იმის მოლოდინი, რომ დემოკრატიულ სოციალიზმს განახორციელებს სამრეწველო დემოკრატია, თუ ვაღიარებთ:

1. რომ ორგანული წარმოების უმნიშვნელოვანეს დარგებში გლახური მეურნეობა პირველობას ინარჩუნებს;

2. რომ გლახთა მასა ემხრობა კერძო მეურნეობის საფუძვლებს;

3. რომ გლახური ქვეყნებისათვის ბუნებრივია მისწრაფება, მოაქციონ თავიანთ სფეროში სამრეწველო წარმოების რაც შეიძლება მეტი წილი;

4. რომ საერთაშორისო კონკურენციის გაბატონებულ პირობებში, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც ჩინეთი, რომელიც დედამიწის მთელი მოსახლეობის მეოთხედს შეადგენს, შევიდა მსოფლიო სამეურნეო სისტემაში, და მას შემდეგ, რაც სხვა, წინათ აგრარული ქვეყნები სამრეწველო სახელმწიფოებად გადაიქცნენ, მათ შეუძლიათ სავსებით თავისუფლად განაგებდნენ თავიანთ სამრეწველო შემოსავალს, რომლის მონოპოლია უკვე თვითონ მათ არ მოუხდენიათ (215);

5. რომ, პირიქით, სამრეწველო სახელმწიფოები კვების საგნებისა და ტანსაცმლის წარმოებისათვის ნედლეულით თავიანთ მომარაგებაში სულ უფრო დამოკიდებული არიან უცხოეთის გლახურ ბაზაზე» (216)...

...«უბედურება ის არის, რომ აღმოსავლეთის ინდუსტრიალიზაცია მასში დასავლეთის ტექნიკური კულტურის შეჭრის შემდეგ შეიძლება გაცილებით უფრო სწრაფად მოხდეს, ვიდრე აგრარიზაცია დასავლეთისა მისი უაღრესი სამრეწველო დაძაბულობით და, შეიძლება დამშვიდებით ითქვას, მისი სამრეწველო — გადაგვარებით» (219)...

«აგრარული აღმზრდელობითი კოლონიები» (224) — «შინაგანი გლეხური კოლონიზაცია» (225) — აი ავტორის «საშუალებანი».

!!! დასკვნა (ე. ი. უკანასკნელი თავი): «დასავლეთ ევროპის შეერთებული შტატები» (229)...

აფრიკის ხალხები «თვალუწვედნი დროისათვის მომავალში» მოითხოვენ «ხელმძღვანელობას და აღზრდას» (232)... «ჩინეთ-იაპონიის კოალიციის წინააღმდეგ» 20—30 წლის შემდეგ რუსეთს + ინგლისს + საფრანგეთსაც კი გაუძნელდებათ (231)...

!! შესაძლებელია «დიდი ისლამისტური მოძრაობა» აფრიკაში, რომელიც იქნება «ერთსა და იმავე დროს რევოლუციურიც და რეაქციულიც» (233).

!!!! ასეთი მოძრაობის «შეკავება» (გვ. 233 in fine) — დასავლეთ ევროპის «საარსებო ინტერესია»

36)

sic!!

234 — «ამიტომ» «ერთობლივი მოქმედება» «დასავლეთ ევროპის ყველა სახელმწიფოსი აფრიკაში» აუცილებელია

sic!!!
NB

234 — უიმედოა, რომ რუსეთი (+ იაპონია, ჩინეთი, შეერთებული შტატები) შეუერთდეს შეთანხმებებს (განიაარალებისა და სხვ. შესახებ), — საჭიროა, რომ დასავლეთ ევროპის ერები შეკავშირდნენ.

!

235: უნდა «შენეღდეს» (verlangsamen) «დასავლეთ ევროპაში კაპიტალების შექმნის ტემპი»... «ზომიერი გახდეს» «სამრეწველო ტემპი»... «გაძლიერდეს გლეხური ბაზა»... «საბაჟო კავშირი»... პროგრესულ-საშემოსავლო გადასახადები etc...

|| 236 — — ბაჟი პურზე საჭიროა, მაგრამ «ზომიერი».

|| 238 — მუშათა (ძირს «კომუნისტური უტოპიები») და გლეხთა დემოკრატიული კავშირი (238).

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 354—355. რედ.

239 — «თავისთავად», «დასავლეთ ევროპის შეერთებულ შტატებს» ესაჭიროებათ ძლიერი ჯარი და ფლოტი.

240 — ინგლისი ირჩევს შეუერთდეს, ვიდრე «იმპერიალისტურ იზოლაციაში» დარჩესო...

{ { სასარგებლო რამ არის სოციალ-დემოკრატიის შიგნით ოპორტუნიზმისა და იმპერიალიზმის ტენდენციების გასაგებად! } }

პ. ტაფელი. «ჩრდილოეთ ამერიკის ტრენსტიმბი etc.»

დ-რი პაულ ტაფელი, დიპლომატი ინჟინერი. «ჩრდილოეთ ამერიკის ტრენსტიმბი და მათი გავლენა ტექნიკის პროგრესზე». შტუტგარტი, 1913. (ავტორმა 7 წელი იმუშავა შეერთებულ შტატებში — წინასიტყვაობიდან.)

ტრენსტიმბის აღმოცენების დრო	გვ. 1 — ტრენსტიმბის დასაწყისი (დაახლოებით) 1880-იანი წლები. 1900 — 185 ტრენსტიმბი 1907 — 250 7 მილიარდი დოლარით	{ ლიფმანის მიხედვით, «კარტელები და ტრენსტიმბი». }
-----------------------------	---	---

გვ. 2 — აქციონერების (ფოლადის აქციონების) რიცხვი 100 000-ზე მეტია!

გვ. 8—9 — ამერიკაში გადავიდნენ პირდაპირ რკინიგზებზე. «დიდი გზები, რომლებითაც ზამთარზე დაფხულ შეიძლება მოგზაურობა, შეერთებულ შტატებში ახლაც არ არის» (71, შენიშვნა 9)...

გრძლად ტრენსტიმბის ეკონომიური პირობებისა და ფორმების შესახებ.

გვ. 48: «ფოლადის ტრენსტიმბის უმთავრეს მეტოქეზე, ჯონსისა და ლაფლინის კომპანიაზე პიტსბურგში, ამბობენ, რომ მისი საწარმოების მოწყობილობა კიდევ უფრო თანამედროვეა, ვიდრე ტრენსტიმბის საწარმოებისა — ტყავის ტრენსტიმბის აქციონერები გამგეობას უსაყვედურებდნენ, საქმე იმიტომ მიდის ცუდად, რომ საწარმოთა ტექნიკურ მოწყობილობას მან ყური არ უგდოო. სამკალი მანქანების ამერიკულ ტრენსტიმბისათვის

აქებენ, რომ მას არ აშინებს არავითარი ხარჯები ტექნიკის ყველაზე უახლესი მიღწევებით თავისი ფაბრიკების აღჭურვისათვის, რათა შეამციროს ხარჯები და ამით ჩაახშოს კონკურენცია. (ციტირებულია «Kartellrundschau»-დან, 1910, გვ. 53 და 902.)

38)

ამ მხრივ ყველაზე შორს აღბათ თამბაქოს ტრესტი წავიდა. ოფიციალურ ანგარიშში ამაზე ნათქვამია: «ტრესტის უპირატესობა მის კონკურენტებთან შედარებით ემყარება მისი საწარმოების დიდ მოცულობასა და ტექნიკის ჩინებულად დაყენებას. თამბაქოს ტრესტი თავისი დაარსებდანვე ყოველ საშუალებას ხმარობდა, რათა ხელით შრომა ყველგან ფართოდ შეეცვალა მანქანური შრომით. ამ მიზნით იგი ყიდულობდა ყველა პატენტს, რომელსაც კი რაიმე დამოკიდებულება ჰქონდა თამბაქოს დამუშავებასთან, და ამაზე აუარებელი თანხები დახარჯა. მრავალი პატენტი თავდაპირველად გამოუსადეგარი აღმოჩნდა და მათი გადამუშავება უხდებოდათ ტრესტის სამსახურში მყოფ ინჟინრებს. 1906 წლის დამლევის შეიქმნა ორი ფილიალური საზოგადოება, რომელთა ერთადერთი მიზანი მხოლოდ პატენტების შესყიდვა იყო. ამვე მიზნით ტრესტმა დააარსა თავისი სამსახურეობი, სამანქანო ფაბრიკები და შემკეთებელი სახელოსნოები. ერთ-ერთ ასეთ საწარმოში ბრუკლინში საშუალოდ 300 კაცი მუშაობს; აქ ხდება პაპიროსის, პატარა სიგარების, ბურნუთის, შესაფუთავი ფურცლოვანი ქაღალის, პაპიროსის ჰილზების, კოლოფების და სხვ. წარმოების დარგში გამოგონებათა გამოცდა; აქვე, თუ საჭიროა, ხდება გამოგონებათა გაუმჯობესებაც»*. («კომისიის წევრის ანგარიში თამბაქოს მრეწველობაში გაერთიანებათა შესახებ». ვაშინგტონი, 1909, გვ. 266.)

NB

«სავსებით ნათელია, რომ ასეთი პოლიტიკა ძლიერ უწყობს ხელს ტექნიკურ პროგრესს. სხვა ტრესტებსაც, გარდა ზემოთ დასახელებულებისა, ჰყავთ სამსახურში ეგრეთწოდებული developing engineers (ინჟინრები ტექნიკის განვითარებისათვის), რომელთა ამოცანას წარმოადგენს წარმოების ახალი ხერხების გამოგონება და ტექნიკურ გაუმჯობესებათა გამოცდა. ფოლადის ტრესტი დიდ ჯილდოებს აძლევს თავის ინჟინრებსა და მუშებს ისეთ გამოგონებათათვის, რომელთა

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 252—253.
რ ე ლ.

საშუალებით შეიძლება საწარმოს ტექნიკის ამაღლება ან ხარჯების შემცირება*.

გარდა კონკურენციისა, ბიძგს ტექნიკური პროგრესისაკენ იძლევა — ტრესტების უმრავლესობის ცუდი ფინანსური პირობები (გადაჭარბებული კაპიტალიზაციის შედეგად (NB)).

ფოლადის ტრესტის კაპიტალი = დაახლოებით 1 მილიარდ დოლარს («მთელი ეროვნული ქონების 1/7»).

აქციონერებმა მიიღეს სამ-სამი აქცია 1 ძველში. (შედაგრეთვე გლირი «Conrad's Jahrbücher»-ში, 1908, გვ. 594.)

საჭიროა %-ების «გაკეთება» ამ სამმაგ კაპიტალზე!!! რკინიგზების კაპიტალი = 13.8 მილიარდ დოლარს. აქედან 8 მილიარდამდე ფიქტიური კაპიტალია!! (გვ. 52).

შემდეგ. სრული მონოპოლია რომ იყოს? ახლა მეტწილად (α) უცხოები }
(β) მსოფლიო ბაზარი }

შეერთებულ შტატებში სახელმწიფო მხოლოდ ფოსტას უძღვება. ყველაფერი დანარჩენი (რკინიგზებიც და ტელეგრაფიც etc.) — კერძო საზოგადოებებია.

1880—177 სატელეგრაფო საზოგადოება და ამანათების გადამგზავნი საზოგადოება 66¹/₂ მლნ. დოლარი კაპიტალით;
1907 — 25 საზოგადოება 155 მლნ. დოლარი კაპიტალით აქედან 6 — საერთო შემოსავლის 97.7%.

ფასი ერთია და დეპეშებზე «უზომოდ მაღალი» ევროპასთან შედარებით (გვ. 60).

რკინიგზები მოუწესრიგებელია: მიხელსენი (დიდი ავტორიტეტი!) მათ უწოდებს «ანარქიულს, უყაირათოს, მოუხეშავს, არამეცნიერულს, ამერიკელი ხალხის გენისათვის შეუფერებელს» (გვ. 63).

{ NB { — ვაგონები ძალიან ხშირად აკლიათ; ყოველი აღმავლობისას (1902; 1906), მთელ რიგ ადგილებში etc. etc.

NB || { შეად. «Conrad's Jahrbücher» (ბლიუმი), 1908, }
გვ. 183

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 252—253. რ ე ღ.

7. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39.

NB

(39)

NB

უკანასკნელ ხანებში რკინიგზების ტექნიკური მდგომარეობა ამერიკაში გაუარესდა: ჩამორჩნენ ევროპას (გვ. 63).

1899 წელს დამთავრდა კონცენტრაციული მოძრაობა სარკინიგზო საქმეში: 1904 წლისათვის ტონა-მილის ფასი 0.724 ცენტიდან 0.780 ცენტამდე ავიდა ((II გვ. 62)).

ტექნიკის როლი. ქ ა ფ უ რ ი:

	მილიონი გირვანქა	1 გირვანქის ფასი	
1868 წ. გატანა =	0.6	16.4 დოლარი	(II)
1907 წ. »	8.4	168.6 დოლარი	

(1905 წელს მოხერხდა ხელოვნურად წარმოება;)
 ფასი დაეცა; მაგრამ ნედლეული (სკიპიდარი) ძვირია)

ტრესტების მდგომარეობა მერყევია; «თიხის ფეხებიანი გიგანტები»... გვ. 67 (ერთი ამერიკელი მწერლის სიტყვები)... მომავალი წყველით არის მოცული...

NB. ხშირად მოყვანილია ციტატები ტრესტების საკითხებზე «*The North American Review*»-დან... 1904; 1908; 1902, გვ. 779; 1906; 1910, გვ. 486; || და სხვ.

40) ე. ა. ჰებერი. «სამრეწველო შრომა იაპონიაში». ციურხი, 1912. NB. ძალიან საფუძვლიანი ნაშრომია.

ციტირებულია ი. გრუნცელი. «შეცდომა საწარმოო ძალეების საკითხში».

«*Zeitschrift für Volkswirtschaft, Sozialpolitik und Verwaltung*». მე-20 ტომი. მე-3 და მე-4 ნაკვეთი.

ციტირებულია ტაფელიდან

?? ი. გრუნცელი. «ინდუსტრიალიზმის გამარჯვება». 1911.

შენიშვნა კ. კაუცკის შესახებ VERSUS იმპერიალიზმი

კაუცკი იმპერიალიზმის შესახებ: NB

ჰობსონის წიგნი იმპერიალიზმის შესახებ საერთოდ სასარგებლოა, განსაკუთრებით კი სასარგებლოა იმით, რომ გვეხმარება ვამხილოთ კაუცკიანელობის ძირითადი სიყალბე ამ საკითხში.

იმპერიალიზმი მარადიულად კვლავ წარმოშობს კაპიტალიზმს (კოლონიებისა და ჩამორჩენილი ქვეყნების ნატურალური მეურნეობიდან), კვლავ წარმოშობს გადასვლებს წვერილი კაპიტალიზმიდან მსხვილ კაპიტალიზმზე, სუსტი საქონელბრუნვიდან განვითარებულ საქონელბრუნვაზე და სხვ. და ა. შ.

კაუცკიანელებს (კ. კაუცკის, სპექტატორს და კომპანის) მოჰყავთ «ჯანსაღი», «მშვიდობიანი», «მშვიდობიან ურთიერთობაზე» დაფუძნებული კაპიტალიზმის ეს ფაქტები და უპირისპირებენ მათ ფინანსურ ძარცვას, საბანკო მონოპოლიებს, ბანკების გარიგებებს სახელმწიფო ხელისუფლებასთან, კოლონიურ ჩაგვრას etc., უპირისპირებენ როგორც ნორმალური დაუპირისპირო არანორმალურს, სასურველი არასასურველს, პროგრესული რეაქციულს, ძირითადი შემთხვევითს etc.

ეს ახალი პრუდონიზმი¹⁴. ძველი პრუდონიზმი ახალ ნიადაგზე და ახალი ფორმით.

მეშჩანური რეფორმიზმი: სუფთა, გადასლექილი, ზომიერი და აკურატული კაპიტალიზმისათვის.

იმპერიალიზმის ცნებას + პროგრესის ხელოვნური შეჩერება (ტრესტების მიერ პატენტების შესყიდვა: მაგალ., ამავე რვეულში ბოთლების გერმანელი ფაბრიკანტების მაგალითი*).

მაგალითისათვის: NB

იმპერიალიზმი =

- (1) საბანკო კაპიტალი
- (2) მონოპოლიები (ტრესტები etc.)
- (3) მსოფლიოს დანაწილება. [კოლონიები]
- (4) კავშირი (ურთიერთობა, შეერთება) საბანკო (ფინანსური) კაპიტალისა სახელმწიფო მანქანასთან
- (5) კონცენტრაციის მაღალი ხარისხი

* იხ. ეს ტომი, გვ. 65. რ ე ღ.

ე. აგადი. «მსხვილი ბანკები და მსოფლიო ბაზარი»

41) ე. აგადი — ს.-პეტერბურგი. «მსხვილი ბანკები და მსოფლიო ბაზარი».

«მსოფლიო ბაზარზე მსხვილი ბანკების ეკონომიური და პოლიტიკური მნიშვნელობა რუსეთის სახალხო მეურნეობაზე მათი გავლენის თვალსაზრისით და გერმანია-რუსეთის ურთიერთობა». ბერლინი, 1914. წინასიტყვაობა დათარიღებულია: 1914 წლის მაისი.

სპექტატორის რეცენზია (ხშირად მიამიტია და «აზვიადებს მსხვილი ბანკების მნიშვნელობას» etc.) «Die Neue Zeit»-ში, 1915, 1 (გამოცემის 33-ე წელი), გვ. 61 და შემდ.

ავტორმა 15 წელს იმსახურა რუსეთში, რუსეთ-ჩინეთის ბანკის ინსპექტორად. ბევრია აუღიარებელი ფინანსისტის შელახული თავმოყვარეობა, ბევრია ლაყბობა (უამრავი ფრაზები «დილექტანტების» და «მოყვარულების» წინააღმდეგ etc.).

აგადიდან შეიძლება და საჭიროც არის აღებულ იქნას ცოფრები და ფაქტები, მაგრამ არა მსჯელობანი ინგლისის საბანკო სისტემის უპირატესობის შესახებ (მოკლევადიანი სავაჭრო-სამრეწველო კრედიტის გამცემი სადეპოზიტო ბანკების გამოყოფა სპეკულაციური ბანკებიდან), არა მსჯელობანი პროტექციონიზმის წინააღმდეგ etc. etc. ავტორს სურს «პატიოსანი», ზომიერი და აკურატული კაპიტალიზმი, უმონოპოლიებოდ, უსპეკულაციოდ, უგრიუნდერობოდ, მთავრობასთან ბანკების «კავშირურთიერთობის» გარეშე etc. etc.

(ა) «სოსიეტე ქენერალ etc.»

(ბ) «ბანკ დე პარი ე დე პეი-ბა» («პარიზა» ვულგარულად)

(გ) «ბანკ დე ლ'უნიონ პარიზიენ»...

«პარიზის საბანკო ტრაო, რომელსაც აქვს მილიარდობით ფრანკი და რომლის მთავარი ბაზარია რუსეთი, კონტროლს უწევს რუსეთის შემდეგ ბანკებს: 1) რუსეთ-აზიის ბანკს, 2) პეტერბურგის კერძო ბანკს, 3) შეერთებულ ბანკს, და მან ამ ბანკებთან ახლო მდგომი ზოგიერთი სამრეწველო კონცერნის აქციები შეიტანა პარიზის ბირჟაზე» (55)...*

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 289—290. რ. ე. დ.

რაოდენობა აქაც ხარისხში გადადის: წმინდა საბანკო საქმოსნობა და ვიწროსაბანკო სპეციალიზმი იქცევა ფართო, მასობრივი, საერთო-სახალხო და მსოფლიო ურთიერთობისა და კავშირების (Zusammenhänge) აღრიცხვის ცდად — უბრალოდ იმიტომ, რომ მილიარდობით მანეთი (ათასებისაგან განსხვავებით) ამას იწვევს, ამას ეს მოსდევს.

«1905/6 წლის განმავლობაში რუსეთის მსხვილი კაპიტალები გადავიდა ევროპის, განსაკუთრებით ბერლინის ბანკებში; მაგრამ რამდენადაც საკუთრებაზე პანიკურად იმოქმედა თავისუფლებამოპოვებული მასების მაშინდელმა ხანმოკლე ბატონობამ, იმდენადვე სწრაფად იგი კვლავ დამშვიდდა, როცა რეაქციამ ახალი ძალით აიღო ხელში ხელმძღვანელობა. (42

1907/8 წელს ჩვენ ვხედავთ უკვე რუსეთის კაპიტალის უკან დაბრუნებას, რომელმაც თან გაიყოლა ახალი საერთაშორისო კაპიტალები» (59).

	გვ. 59	X ციმბირის სავაჭრო; რუსეთის; საერთაშორისო; სადისკონტო; აზოვ-დონისა; კერძო;
	დეპოზიტები (მლნ. მანეთობით)	
X	1906	«პეტროპარიი»? (= პეტერ-ბურგ-პარიზისა?); ვოლგა-კამისა;
რუსეთის	614	ჩრდილოეთისა და სახელმწიფო.
10 ბანკში	875	

«ზემოთ მოყვანილ ციფრებში ლაპარაკია მარცხ 261 მილიონ მანეთ განსხვავებაზე პეტერბურგის ბანკების მხოლოდ დეპოზიტურ ანგარიშებზე ორივე წელს, როცა საქმეები სრულიად უმოდრაოდ იყო». (ხაზი აგადისა.)

«ხოლო თუ დავუმატებთ მოსკოვის ბანკებსა და პროვინციულ ბანკებს, შეძლებ — «კრედი ლიონეს» და კერძო ბანკირებს, და ფულს, რომელიც უინ ინახება, ეს ციფრი ერთიორად გაიზრდებოდა, და გადაჭარბებული არ იქნება დავუშვათ, რომ ნახევარ მილიარდ მანეთამდე «დამფრთხალი კაპიტალები» (ხაზი აგადისა) «ნაღდი ფულის სახით წავიდა უცხოეთის ბანკებში და უკანვე რუსეთის ბანკებში»... (59)

«მაგრამ დამფრთხალი კაპიტალების» საერთო თანხა ბევრად მეტა უნდა იყოს.

43) რუსეთის ოქროს 4-პროცენტაანი რენტის კურსი ასეთი იყო:

	1905	—65%
იანვარი	1907	—73.6
ოქტომბერი	1907	—67
	1908/9	—88
	1910/11	—95
	1912/13	—92.6

ხოლო საკრედიტო კანცელარიის მონაცემების მიხედვით კუპონებზე გადახდა შემდეგნაირად შეიცვალა:

	მილიონობით მანეთი საზღვარგარეთ	რუსეთში
1908	202	— 195
1910	175	— 233

ეს ციფრები, რა თქმა უნდა, შესაძლებლობას არ იძლევიან გაკეთდეს დანამდვილებითი დასკვნა, რადგან ვალუტის კურსი იმ დროს მნიშვნელოვნად მერყეობდა, და ინკასო მანეთებით რუსეთში შეიძლება ზოგჯერ ხელსაყრელი იყო.

მაინც შეიძლება დავასკვნათ, რომ საზღვარგარეთ ნაღდ ფულად გაგზავნილი თანხების მნიშვნელოვანი ნაწილი რუსეთში რუსული რენტის სახით დაბრუნდა. ამაზე მხოლოდ 500 მლნ. მანეთი რომ ვიგულისხმობთ, «დამფრთხალი კაპიტალების» თანხა ავა მილიარდ მანეთამდე დამრგვალებული ციფრებით» (60).

NB

...«მანეთის კურსის დაცემის საფრთხე თავიდან იქნა აცლებული და 1905 წლის დამლევს კრიზისის მიახლოებული ფინანსური მდგომარეობა გადარჩენილი იქნა, როცა რუსეთის სინდიკატმა პარიზში ინგლისის ფულას ბაზრის მონაწილეობით 1906 წლის გაზაფხულზე თავის თავზე აიღო 5-პროცენტაანი სესხი.

NB

ამით მთავრობის ხაზინამ კვლავ მიიღო 1 მილიარდ მანეთამდე ნაღდ ფულად. შემდგომ 1907—8 წყნარ წლებში საბანკო საქმე და სახელმწიფო ხაზინა მეტად ხელსაყრელ მდგომარეობაში იყვნენ, ე. ი. იყო თავისუფალი ნაღდი ფული, ფაქტების გავლენით აზროვნება ძლიერ შემოფოთდა და ახლა რეალურ ბაზაზე შეიძლებოდა შექმნილიყო რაიმე გონივრული — საკმარისი იყო მხოლოდ მონღოლებმა.

ვაჭრობასა და მრეწველობაზეც ორივე ამ წელმა აგრეთვე კეთილმოყოფელი გავლენა მოახდინა და მათი გაუმჯობესება და გაჯანსაღება გამოიწვია. კერძო მრეწველობა, ე. ი. ის მრეწველობა, რომელიც სახელმწიფო შეკვეთებისაგან დამოუკიდებლად არსებობდა (ნავთობი, შაქარი, საფეიქრო ნაწარმი, ქაღალდი, ხეცე), სავსებით ჯანსაღი დარჩა, და მხოლოდ მუშათა საკითხმა მიიღო ახლა სულ სხვა, ე. ი. პოლიტიკური ხასიათი» (61)...

NB
«აგრეთვე» (44)

NB

გარდამავალმა 1905/8 წლებმა ბევრი რუსი კაპიტალისტი აიძულა თავისი ლიკვიდური ფული დეპოზიტით შეეტანა გერმანიის ბანკებში... (იხ. ზემოთ).

«საქმე მაშინ იქამდე მივიდა, რომ რუსეთის ერთ-ერთი ყველაზე კონსერვატიული (და ყველაზე დამოუკიდებელი) ბანკი გაუთავალისწინებელი შემთხვევებისათვის რეზერვის სახით პრუსიის კონსოლებს ყიდულობდა.

sic!

რუსეთის ბანკები იმ დროს (1906) ნაღდი ფულით არცთუ ძალიან მდიდრები იყვნენ. — ძლიერმა გლეხთა მოძრაობამ სოფლებს უდიდი ზიანი მიაყენა; მუშებმა კი ქალაქებში ვაჭრობა და მრეწველობა შედარებით დაუზიანებელი დატოვეს. ცნობილია ის ფაქტი, რომ, მრავალრიცხოვანი გაფიცვების მიუხედავად, იყო მხოლოდ რამდენიმე აქტი საბოტაჟისა კერძო საკუთრებისა და საქონლის საწყობების წინააღმდეგ, რომლებიც ვაჭრობასა და მრეწველობას ეკუთვნოდა (საბოტაჟი ბაქოში სომხებსა და თათრებს უნდა მიეწეროს) (გარდა რკინიგზებზე წესრიგის უხეში დარღვევებისა, რომლებიც მაინც არ შეიძლება მიეწეროს თავისუფალ მუშებს).

NB

(45)

NB. ავტორი, რა თქმა უნდა, არქიბუტჩუა და თავისი პოლიტიკური სიმპათიებით ნაციონალისტი!

სინამდვილეში მაშინ თამასუქების გაპროტესტება მხოლოდ ცოტათი გადიდდა, რაც თავის დროზე მით უფრო აოცებდა კონტინენტის საფინანსო წრეებს, რაც უფრო ნაკლებად ერაკვეოდნენ ისინი მაშინდელ (გლეხთა) მოძრაობაში» (66).

რუსეთის ბანკების თამასუქების გაპროტესტება ბალანსების მიხედვით 1905 წლის 1. XI-დან და შემდ. (გვ. 66);

		მილიონი მანეთი							
		1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911	
NB	სახელმწ. ბანკი	დისკონტირებული თამასუქები	188.8	171.4	215.7	194.8	211.8	243.8	
		აქედან გაპროტესტებულია	3.8	1.5	1.8	2.1	2.8	1.1	
	8 სპ. სავაჭრო ბანკი	დისკონტირებული თამასუქები		352.0	376.0	445.0	523.0	677.0	788.0
		აქედან გაპროტესტებულია		4.8	2.2	2.8	5.2	2.8	4.1

«ბერლინის საფინანსო წრეებმა განსაკუთრებით შეასუსტეს თავიანთი ურთიერთობა რუსეთის კერძო სამრეწველო სამეწარმეო წრეებთან 1905/6 წლებში, ე. ი. სწორედ მაშინ, როცა მათთან მიედინებოდა ნაღდი ფულის დიდი თანხები რუსეთის ყველა კუთხიდან. ლოძის საფეიქრო და სართავი ფაბრიკები (მეტწილად გერმანული საწარმოები) იმ დრომდე უმთავრესად ბერლინის საფინანსო ბაზარზე იყვნენ დამოკიდებული და ყოველთვის კარგი კლიენტები იყვნენ; მაგრამ ბერლინის ბანკებმა სწორედ ამ ფირმებს უარი უთხრეს მნიშვნელოვან კრედიტებზე და ზოგიერთი საწარმო იქამდე მიიყვანეს, რომ მათ არა მარტო არსებითად შეამცირეს წარმოება, არამედ ლოძის ძლიერ მდიდარ საფეიქრო მრეწველთა კონსორციუმი კავკასიაშიც კი წავიდა, რათა მონაწილეობა მიეღო იქაურ სამთო-საქარხნო საწარმოებში და ეცადნა ურთიერთობის დამყარება ლონდონის და თვით ნიუ-იორკის ბაზართან. ამ ურთიერთობას ხელი შეუშალა უმთავრესად დარბევებმა, რაც იმ დროს ხდებოდა» (67)...

46)

NB ...«მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ, რომ რუსეთის დანაკარგები იაპონიის ომში, პორტ-არტურის, დალნის და ჩინეთ-აღმოსავლეთის რკინიგზის სამხრეთი ნაწილის ჩათვლით, შეადგენს დაახლოებით 4 500 მილიონ მანეთს, ე. ი. სახელმწიფო ვალის ნახევარს, რომელშიც ამრიგად რუსმა გლეხებმა უნდა იხადონ სარგებელი და დაფარვა ხელზე კაპიტალის მიუღებლად» (72).

V თავიდან: «გერმანიის დიდი ბანკების მონაწილეობა პეტერბურგის ბანკებში და სხვ.» NB

როგორ შეაქვს «დოიჩე ბანკს» ბერლინში «ციმბირის საეკსპრო ბანკის» აქციები?

...«დოიჩე ბანკს» უცხოეთის საწარმოს ახალი აქციები მთელი წლის განმავლობაში უდევს პორტფელში და 50%-იანი საშუამავლო მოგებით აბანდებს მათ ბერლინის ბირჟაზე. ხალხი იხდის 193-ს 100-ში»... (74)* NB III

ვინაიდან «ამასთან «გერმანიის» დიდი ბანკი მშვიდად და სწრაფად იგებს (კურსზე)»... (74)

...«მაგრამ ვინაიდან «დოიჩე ბანკმა» ბერლინელებს აქციები მისცა 195%-ად, ხოლო შემდეგში უფრო ძვირად (ამჟამად კურსი უდრის 230-ს, დივიდენდია 15% — მაშასადამე, მოგება კაპიტალზე შეადგენს $6\frac{1}{2}\%$ -ს), ამიტომ ბანკის გამგეობას პეტერბურგში უწინარეს ყოვლისა დივიდენდი მუდამ ამავე დონეზე უნდა ჰქონდეს. საზღვარგარეთის ბანკი უთუოდ მოითხოვს ამას. ეს ერთადერთი მოთხოვნაა, რომელსაც იგი საერთოდ აყენებს. — როგორ კეთდება ეს, მისთვის სულერთია, ხოლო შედეგია ალვირახსნილი საბირჟო სპეკულაცია და დამპალი გრიუნდერობა, რასაც პეტერბურგის ბანკებს პირდაპირ აიძულებენ «მონაწილეობის სისტემის» ზეგავლენით» (77).

«ანგარიშის მხრივ მოცემულ ოპერაციას გერმანელთა თვალსაზრისით შემდეგი სახე აქვს:

კაპიტალის ზრდა 1906/7 წლიდან:

16 000 000 მანეთი — ნომინალური სააქციო კაპიტალი საშუალო კურსით 200-მდე (შეტანა ბერლინის ბირჟაზე)

10 000 000 — ემისიებიდან რეზერვების ანგარიშზე

26 000 000 — სულ

32 000 000 — ნამდვილი კაპიტალი 200-ად

6 000 000 მანეთი — განსხვავება — საშუამავლო მოგება «დოიჩე ბანკის» და მისი კონტრაგენტების სასარგებლოდ» (78)...** NB III

...«ამრიგად «დოიჩე ბანკმა» ამ შემთხვევაში გერმანელებს აქციების ფორმით მისცა დაახლოებით 32 000 000 მანეთი იმ ერთადერთი მიზნით, რომ მას, «დოიჩე ბანკს», კურსის განსხვავებით ჩაეჭიბა იუდას საზღაური რამდენიმე მილიონის ოდენობით» (78). I

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 290. რ. ე. დ.

** იქვე, გვ. 290. რ. ე. დ.

ციმბირის სავაჭრო ბანკის აქციონერთა გენერალურ (საერთო) კრებაზე 23. III. 1913 აქციონერთა პატარა ჯგუფმა ნაფიცი ვექილის ბიბიკოვის მეთაურობით განაცხადა პროტესტი ამ საერთო კრების გადაწყვეტილებათა წინააღმდეგ. («ბიჩუევიე ვედომოსტი» № 14017, 21. II. 1914; «ს.-პეტერბურგსკაია გაზეტა» № 51, 22. II. 1914; «ს.-პეტერბურგსკაია გაზეტა» № 54, 23. II. 1914.) პროტესტანტებმა დაამტკიცეს...

II «რომ ბანკის მთავარმა დირექტორმა (ვინმე სოლოვეიჩიკმა, რომელსაც ნათესაობა აკავშირებდა «დოიჩე ბანკის» ერთ-ერთ დირექტორთან) საკუთარ მიმდინარე ანგარიშზე ჩაწერა მთავრობის სუბსიდია 7 მილიონი მანეთის ოდენობით და ეს თანხა იმისათვის გამოიყენა, რომ თავისი საკუთარი ბანკის აქციები ეყიდნა და ამით მოეპოვებინა ხმის უმრავლესობა თავისი ხელახალი არჩევისათვის» (79)... «თუ მხედველობაში გვექნება, რომ აქ მუშაობენ სწორედ გერმანული კაპიტალები და საქმის წარმოების ამ წესს მხარს უჭერს ცნობილი «დოიჩე ბანკი», დიდი მნიშვნელობა ენიჭება იმ დასკვნას, რომლის დამტკიცებასაც ვცდილობ ამ წიგნში, სახელდობრ იმას, რომ «მონაწილეობის სისტემა» ხელს უშლის სერიოზულ რუსულ მხარესაც კი სოლიდურობა და წესრიგი შეიტანოს რუსეთისათვის ესოდენ მნიშვნელოვანი ხაკრედიტო დაწესებულებების საქმეთა წარმოებაში. «დოიჩე ბანკს», რა თქმა უნდა, შესაძლებლობა აქვს თავისთვის შექმნას ხმების უმრავლესობა, მაგრამ რუსი აქციონერები, რომლებიც აგრეთვე მონაწილეობენ ამ ბანკში, ვერასოდეს ვერ მიიღებენ ხმების საკმაო უმრავლესობას იმისათვის, რომ პრაქტიკულად განახორციელონ სავსებით სამართლიანი სურვილები და გონივრული შეხედულებანი» (80).

II ...«1906 წლიდან კიდევ უფრო ძლიერდება გერმანელთა შემდგომი და უფრო დიდი ფინანსური მონაწილეობა «რუსეთის საგარეო ვაჭრობის ბანკში», რომელსაც რუსეთის ბანკს უწოდებენ, და «ს.-პეტერბურგის საერთაშორისო სავაჭრო ბანკში», რომელსაც საერთაშორისო უწოდებენ; პირველი დაკავშირებულია კონცერნ «დოიჩე ბანკთან», მეორე «დისკონტოგეზელშაფტთან» ბერლინში. რუსეთის ორივე ბანკი ^{3/4} ად გერმანული ფულით მუშაობს (სააქციო კაპიტალი)*. «რუსეთის ბანკი» და «საერთაშორისო» საერთოდ რუსე-

* იხ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 289—290.
რ ე ღ.

თის ორი ყველაზე მნიშვნელოვანი ბანკია. ორივე მეტად სპეკულაციურია... (82)

კაპიტალის ზრდა მილიონ მანეთობით (გვ. 84)

	კაპიტალები		რეზერვები	
	1906	1912	1906	1912
რუსეთის ბანკი.....	20	— 50 (+30)	3	— 15 (+12)
საერთაშორასო.....	24	— 48 (+24)	12	— 24 (+12)
	44	98 +54	15	39 +24*

$\Sigma\Sigma = 78 + 32$ (ციმბირის ბანკი) = 110.

ამ ბანკებმა მიიღეს «საერთოდ 1906 წლიდან 110 მილიონი მანეთი საქციო კაპიტალი, ამასთან საშუაშაველო მოგება რამდენიმე მილიონი მანეთის ოდენობით კონტრაგენტების სალაროში გადავიდა» (84)...

NB

გვ. 97... «რაშიც («The Times Russian Supplement») ყოველ შემთხვევაში სუბსიდიებს იხდიან რუსეთის ფინანსთა სამინისტროდან»...

(49)

NB

მე-8 თავი: «უცხოელთა მონაწილეობით მომუშავე ს.-პეტერბურგის ბანკების საერთო თანხა და ციფრების ზოგიერთი შენიშვნა».

მილიარდი მანეთი

ა 1) $0.4 + 0.8 = 1.2$ ბ) $1.3 + 1.7 = 3.0$
 ა 2) $0.3 + 0.3 = 0.6$ ბ) $0.5 + 0.4 = 0.9$
 ა 3) $0.7 + 0.7 = 1.4$ $\frac{1.3}{1.8} \quad \frac{2.1}{2.1} = 3.9$

მაშინ (1911) რუსეთის საკრედიტო კანცელარიამ [NB: სხვა ადგილებში: მისმა დირექტორმა და ვიდეოგმა] პარიზსა და პეტერბურგში საბირჟო ოპერაციისათვის რუსეთის ბანკებს მისცა ჯერ 120 მილიონი ფრანკი, ხოლო უფრო გვიან კიდევ სესხი, სულ 100 მილიონამდე მანეთი, როგორც დახმარება აღვირახსნილა საბანკო სპეკულაციისათვის, რომელიც ჩინში მოექცა (ოფიციალურად ამას ეწოდებოდა: რუსეთის სახელმწიფო ქაღალდების კურსის სტაბილიზაციისათვის)... (86)...

(50)

გვ. 121... 1912 წელს რუსეთის ყველა სავაჭრო ბანკს ჰქონდა 548 ფილიალი...

«ურთიერთ კრედიტის საზოგადოებათა» ზრდა (გვ. 122)

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 290. რ ე დ.

(საკრედიტო კანცელარიის ციფრების მიხედვით):
მილიონი მანეთი

	რაოდენობა	წვერები	კაპიტალი	მთელი ბალანსი	ანაბრები	დისკონტი
1907	261	158 000	39	319	203	246
1912	776	502 000	99	899	487	687

(186 და სხვ.) რუსეთის ფინანსთა მინისტრები ნიშნავენ ბანკების დირექტორებს (ხშირად მოხელეებიდან), — «საკრედიტო კანცელარიის» მეშვეობით ბანკებს სუბსიდიად აძლევენ მილიონებს და სხვ.

NB
NB

«ეს განმარტავს პეტერბურგის იმ ბანკების საქმიანობას, რომლებიც გარეგნულად «რუსული» არიან, სახსრების წყაროებით «უცხოური», საქმის წარმოების წესით — «დილეტანტური», ხოლო რისკით — «სამინისტროსეული», რუსეთის სამეურნეო ცხოვრების პარაზიტებად იქცნენ. — და ეს პრეცედენტი» (ლაპარაკი იყო ციმბირის ბანკზე etc.) «ახლა პრინციპი გახდა პეტერბურგის ბანკების ორგანიზაციისათვის. მსხვილი ბანკების ბერლინელი და პარიზელი დირექტორები თავიანთ ინტერესებს დაცულად თვლიან იმით, რომ განიხილავენ როგორც გარანტიას

კარგად არის ნათქვამი!

1) საკრედიტო კანცელარიის პირდაპირ სუბსიდიებს პეტერბურგის ბანკების სასარგებლოდ,

2) რუსეთის ფინანსთა სამინისტროს აქტივს (მის დაახლოებით 60%-ს პარიზში და 40%-ს ბერლინში)» (137)...

!!
NB

(51)

«ფინანსთა სამინისტრომ რუსეთ-ჩინეთის ბანკს» [ავტორი იქ მსახურობდა!!] გადასცა «სახელმწიფოს მიერ გარანტირებული მთელი რიგი ემისიები იმ მიზნით, რომ ბანკისათვის მიეცა საჭირო ნაღდი სახსრები და არ უზრუნია მათი გამოყენებისათვის. მაგალითად, მან ბანკს გადასცა ემისია ევროპის რუსეთში რკინიგზის ობლიგაციებისა, რომლებიც მთავრობის მიერ იყო გარანტირებული, და შემოსავალი პირველად ბანკის სალაროებში შედიოდა. რკინიგზებს ხომ მხოლოდ თანდათანობით ესაჭიროებოდათ ფული 4—5 წლის მანძილზე (სანამ

NB

|| ისინი შენდებოდა), ხოლო ბანკს იმ დროს ფული ჰქონდა თავის თავისუფალ განკარგულებაში და, გარდა ამისა, იგებდა ემისიებზე. ეს ოპერაცია დაინერგა, ვინაიდან ყოველ წელს რამდენჯერმე მეორედებოდა» (149).

(4 რკინიგზის ობლიგაციები, რომელთა თანხა შეადგენდა 12,8 მილიონ გირვანქა სტერლინგს = 120 მილიონამდე მანეთს.)

20 სა-
ზოგა-
დობა-
ში!! || «გარდა ამისა, ბანკის დირექტორი (ამავე დროს თავმჯდომარე) გამგეობის წევრად შევიდა მთელ რიგ (ამჟამად დაახლოებით 20) დიდ სარკინიგზო და სამრეწველო საზოგადოებებში, რომლებსაც აგრეთვე თავიანთი თავისუფალი ნაღდი ფული უნდა ჰქონოდათ მიმდინარე ანგარიშზე ბანკში, რადგან

NB !! || იცოდნენ, რომ ფინანსთა სამინისტრო ძლიერ დაინტერესებულია ბანკით და ეხმარება მას» (149).

ასე კეთდება «საქმეები»...

ეს მე-11 თავშია: «რუსეთ-ჩინეთის ბანკისა და ჩრდილოეთის ბანკის (რუსეთ-აზიის ბანკი) შეერთება და ამის წინააღმდეგ პროტესტი საერთო კრებაზე 1910 წელს» (გვ. 147):

52) (ეს პროტესტი თვით ავტორმა შეიტანა)

NB !! || «რუსეთ-ჩინეთის ბანკის საერთო კრებას, რომელსაც შეერთება უნდა დაემტკიცებინა, ესწრებოდნენ, მეტწილად, მოხელეები სახელმწიფო ბანკისა და საკრედიტო კანცელარიისა, რომელთა სახელზეც გადაცემული იყო ხმის უფლება»... (153).

ავტორმა შეიტანა «განსაკუთრებული აზრი», რომელიც შეტანილ იქნა კრების ოქმში 1910 წლის 30. III-ს (გვ. 154).

«მონაწილეობის სისტემა უაზრობაა» — ეს განაცხადა ავტორმა და ამტკიცებდა თავის პროტესტში... (გვ. 154)

«ფუზია» გაატარეს საფრანგეთის ბანკებმა («ბანკ დე პარი ე დე პეი—ბა» + «სოსიეტე ჟენერალი»), რომლებიც «დაინტერესებული» იყვნენ რუსეთ-ჩინეთის ბანკით, ხედავდნენ მის ცუდ საქმეებს, უნდოდათ «თავი დაეღწიათ» და იმედი ჰქონდათ

NB
!! || «რომ (ორივე ბანკის ერთ — «რუსეთ-აზიის» ბანკად) გაერთიანების საშუალებით» შექმნიდნენ იმდენად დიდ «რუსულ» დაწესებულებას, რომ რუსეთის მთავრობა

იძულებული იქნებოდა «ხელი შეეწყო» შეერთების გზით შექმნილი ბანკისათვის ყველა ვითარებაში» (გვ. 151). NB II

«შეერთების დროს სააქციო კაპიტალი შემცირებულ იქნა 33 პროცენტით, და ეს თანხები ჩაიწერა რეზერვების ხარჯზე; ამრიგად ბანკს ისეთი სახე მიეცა, თითქოს სარეზერვო კაპიტალი საქმის კარგი წარმოებით შეიქმნა, და ამავე დროს ახალ გამგეობას შესაძლებლობა მიეცა მომავალში სრულად გაენაწილებინა შემცირებული კაპიტალის მთელი მოგება (!) უფრო მაღალი პროცენტით, ვინაიდან სარეზერვო კაპიტალმა ერთბაშად მიაღწია ისეთ ოდენობას, რომელიც კანონით გათვალისწინებულია როგორც მაქსიმუმი, მასზე კი საჭირო არ იყო პროცენტების დარიცხვა. ამ მანიპულაციის წინააღმდეგ თვით აქციონერებიც კი უმწეონი იყვნენ, ვინაიდან ისინი ისხდნენ საფრანგეთში, მაშინ როცა საერთო კრებები პეტერბურგში იმართებოდა»... (152)... NB

...«ყოველი მიუდგომელი მკითხველი, რომელიც ამჟამად წაიკითხავს, მაგალითად, რუსეთ-აზიის ბანკის განცხადებას, რომელშიც ნათქვამია: სააქციო კაპიტალი — 45 მილიონი მანეთი, სარეზერვო კაპიტალი — 23.3 მილიონი მანეთი, მიიღებს შთაბეჭდილებას, რომ რეზერვი შეიქმნა მოგებული ფულით, ე. ი. საქმის კარგი წარმოების მეოხებით. სინამდვილეში კი იგი შეიქმნა სააქციო კაპიტალის ხარჯზე, საქმის ცუდი წარმოების შედეგად. ორივე ბანკს მათი შეერთების დროს რეზერვი არ ჰქონია» (153)... (58)

ხოლო ეს ბანკი, რომელსაც 120 ფილიალი აქვს (!), სინამდვილეში ძალიან ცოტა კაპიტალს ფლობს (ბალანსი 785 მლნ. მანეთი, როცა კაპიტალია 73¹/₂ მლნ. + რეზერვები — 1. X. 1913) — «ამ გადატვირთვის რისკი საკრედიტო კანცელარიას აწვება» (153). II

...«შემდეგ, ხომ სავსებით ნათელია, რომ «მონაწილეობის სისტემის» შედეგად, რომლის საშუალებითაც აქციონერები მოკლებული არიან მათი გამგეობის მიერ საქმის წარმოების ყოველგვარი შეფასების შესაძლებლობას, ვინაიდან მათსა და წამოწყებას შორის დგანან ყოვლისშემძლე (უცხოური) მსხვილი ბანკები, რომლებიც ორივე მხარეს დარცავენ მეტად თუ ნაკ-

- NB || ლებად «შენიღბული კომბინაციების» გზით, წამოწყებათა დირექციის შედგენა წარმოებს თვითნებურად და კერძო ინტერესებისათვის, და ბოლოს და ბოლოს ყოველი დირექტანტი ბანკის დირექტორი ხდება» (156—157).
- 3ა-3ა! || რუსეთ-აზიის ბანკის გამგეობა შედგება «ერთი ყოფილი რუსი ბიუროკრატისაგან (ბანკის მთავარი დირექტორისა და თავმჯდომარისაგან), ერთი ყოფილი რუსი გუბერნატორისაგან, ერთი ყოფილი ფრანგი დიპლომატისაგან, ერთი ყოფილი ფრანგი იურისტი-საგან» (158)
- 54) sic! ||
- ? || მთელი ეს კრიტიკა დაწერილია 1913 წლის შემოდგომაზე და 1914 წ. 30. I-ის უმაღლეს რესკრიპტთან დაკავშირებით «მოძველდა».

დიპლომატია?

დებოზიტური და სპეკულაციური ბანკების შეერთება მანეა, ვინაიდან იგი

- (1) «ბოჭავს» ქვეყნის საწარმოო საშუალებებს
- (2) იწვევს ფასების აწევას, სინდიკატებს და სხვ.

3ა-3ა! წამოაყრანტალა!! || «საბანკო ურთიერთობაში გარკვეულობა და წესრიგი რომ იყოს შექმნილი, მინდოდა მენახა, როგორ იარსებებდნენ ტრესტები, მონოპოლიები და სინდიკატები» (179)...

3ა-3ა!! უბრალოდ!! || «დაე კანონმა განსაზღვროს, რომ ფირმები, რომლებიც ურთიერთ შორის სდებენ შეთანხმებებს, რომელთა საშუალებით ზიანი მოსდით მომხმარებლებს კონკურენციის მოსპობის გამო (უპატიოსნო კონკურენცია), არ სარგებლობენ ოფიციალური საბანკო კრედიტით, ე. ი. უფლება არა აქვთ აგრეთვე გამოუშვან ახალი ემისიები, და მონოპოლიები და სინდიკატები ძალე უნდა დაიშალოს» (180).

55) !! || სუბსიდიები, რომლებსაც საკრედიტო კანცელარია აძლევს (გვ. 202—204) ს.-პეტერბურგის ბანკებს, 800—1000 მილიონ მანეთს აღწევს*.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც. ტომი 22, გვ. 298. რ ე დ.

საკრედიტო კანცელარია... «შეიცავს იმპერიაში მთელი საკრედიტო საქმის კლავიატურას». «ეს არის ბიუროკრატიული აპარატი, რომელსაც წესდება არა აქვს და საზოგადოებრივი კონტროლი არ ეწევა» (200).

...«1910 წელს იგი... რეფორმირებულ იქნა, და მას შემდეგ მისი ამოცანაა სახელმწიფოს ყველა საკრედიტო დაწესებულების საქმიანობის «გაერთიანება»*, და «იგი წარმოადგენს შემაკავშირებელ რგოლს მათსა და ბიზნესს შორის»... ს.-პეტერბურგის ბანკები მას აბარებენ ანგარიშს ყოველ 8—14 დღეში და უფრო დაწვრილებით ყოველ 3 თვეში (201).

ამ სუბსიდიების 4 «სახეა»**:

	მლნ. მანეთი
(1) ნაღდის პირდაპირი გადახდა (ბანკებისათვის) დამხმარე ფონდიდან.....	150-მდე
(2) ანაბრები უცხოეთის ბანკებში (როგორც ფარული უზრუნველყოფა).....	450
(3) «სახელმწიფოს მიერ გარანტირებული ემისიების მიცემა».....	150
(4) «ფინანსური თამასუქების (ორმხრივი და გაბერილი თამასუქების) დისკონტი უცხოეთის ბანკის ჟიროთი ან უიმისოდ».....	დაახლოებით 50
	<u>Σ = 800</u>

«დეპოზიტები — 1648 მლნ. მანეთი პლუს სუბსიდია 800 — შეადგენს 2448 მლნ. საპირისპიროდ ქვეყნის თავისუფალი საბრუნავი ნაღდი ფულის საერთო თანხისა 5000 მლნ. ოდენობით, ბატონ დავიდოვის მონაცემებით (საკრედიტო კანცელარია), ე. ი. ...რუსეთის იმპერიის საბრუნავი თავისუფალი ნაღდი ფულის ნახევარი მონაწილეობის სისტემის გამო მაგრად ჩარჩა საერთაშორისო სპეკულაციურ ბანკებში. სანამ ეს ფული კვლავ იქნება შეგროვებული (და ბრუნვაში დაბრუნდება), შეიძლება წლებმა განვლოს»... (204) თავი 15 (გვ. 210): «საერთაშორისო საბანკო ტრესტების ძალთა თანაფარდობა რუსეთის ბაზარზე»... NB

(56)

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 298. რ ე დ.

** საკრედიტო კანცელარიის სუბსიდიებისა. რ ე დ.

«ს.-პეტერბურგის ბანკების სიმძლავრის ბალანსი (მონაწილეობათა სისტემა)» (გვ. 211.)

მილიონ მანეთობით

აქტივი	პასივი
კონტროლი ვაჭრობისა და ტრანსპორტისადმი	ბანკების საბრუნავი კაპიტალი
a) სამრეწველო კრედიტები მან..... 1 350	a) საეუთარი ფონდები..... 497
b) ნაოსნობა და კერძო რკინიგზები..... 1 509	b) დეპოზიტები (რუსეთი).. 1 600
c) კონტროლი რუსეთის კერძო კლიენტურის მონაწილეობისადმი..... 1 689	c) კრედიტები 942
<u>4 548</u>	<u>3 039</u>

კონტროლი წარმოებისა და მრეწველობისადმი

1908—1912 წწ. ემისიები (სახელმწიფო რენტების ჩაუთვლელად)

a) სინდიკატები	ქვანახშირისა (პროდუქციის)	a) რუსეთში..... 3 687
b) »	რკინისა (პროდუქცია)	b) საზღვარგარეთ..... 1 509
c) »	ნავთობისა (ფენერალ ოილ etc.)	<u>5 196</u>
d) »	მეტალურგიისა (სხვადასხვა)	<u>8 235</u>
e) »	ცემენტისა, მშენებლობისა (სხვადასხვა)..... 3 687	
	<u>8 235</u>	

{ცხრილი გვ. 211—212 მთლიანად.}

«ამ სიმძლავრის განაწილება ბანკების საზღვარგარეთის სამჯგუფს შორის დაახლოებით შემდეგია:

NB (გვ. 212)	}	(1) საფრანგეთის ბანკების ტრიო პლუს პეტერბურგის 5 ბანკი.....55%
		(2) გერმანიის-ბერლინის «დ» ბანკები პლუს 4 პეტერბურგისა.....35%
		(3) ინგლისის-ლონდონის სინდიკატები პლუს 2 პეტერბურგისა.....10%*

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 290. რ ე დ.

...«მატერიალურ ვალდებულებათა განაწილება (ყველაფერი ნომინალურ ფასეულობებში) გამოიხატება, პირიქით, ასე:

ა) საზღვარგარეთი	მლნ. მანეთობით
ემისიები.....	1 509
ბანკების მოთხოვნები (საკრედიტო კანცელარიის კონტროლმოთხოვნების გამოკლებით) დაახლოებით	300
მონაწილეობა ბანკების სააქციო კაპიტალში.....	295
» სხვა აქციებში (მონაწილეობათა სის- ტემა).....	500
	<u>2 604</u>
ბ) რუსეთი	
ემისიები, დეპოზიტები და სხვადასხვა.....	4 831
საკრედიტო კანცელარია (უკანასკნელი სარკინიგზო სესხის ჩაუთვლელად).....	800
	<u>5 631</u>
	Σ = 8 235

«პროპორციათა ამ სტატისტიკის ცხადი აზრი ის არის, რომ იმ ქვეყნების $\frac{1}{3}$ უმცირესობა, რომლებიც კაპიტალის ექსპორტს ეწევიან, ბატონობს $\frac{2}{3}$ უმრავლესობაზე რუსეთში, როგორც ისეთ ქვეყანაში, რომელიც კაპიტალის იმპორტს ეწევა (—გვ. (57) 213—), თანაც ისეთი ფორმით (სუბსიდიები, სინდიკატები, კარტელები etc.), რომ მას არ ძალუძს დაიცვას არც თავისი საკუთარი ინტერესები და არც სხვისი. ამის გამო კერძო ინტერესები last not least* რამდენიმე მსხვილი ბანკის დირექციებისა ბატონობს არა ოფიციალურად, მაგრამ ფარულად და ისე, რომ ამისაგან ზიანი მოსდის ყველა მონაწილეს».

{ ავტორი ამაში ხედავს ფასების ზრდის მიზეზს და 1908—
1913 წლებში ფასების ზრდის დაახლოებითს $\frac{1}{3}$ -საც კი
იძლევა (გვ. 213), მაგრამ აშკარად თვალდათვალ, ეს
სერიოზული არ არის, ე. ი. არასაჭირო ილუსტრაციაა,
დამამტკიცებელი საბუთი არ არის... }

214 გვერდზე იგი იძლევა «სავაჭრო-სამრეწველო გაზეთის» შემდეგ ოფიციალურ სტატისტიკას:

* უკანასკნელნი სათვალავით, მაგრამ არა მნიშვნელობით. რ ე დ.

	მილიონი მანეთი
სააქციო კაპიტალის საერთო თანხა (1914 წლის დასაწყისი).....	3 600
პლუს სამრეწველო (ობლიგაციები).....	400
> რკინიგზის აქციები.....	140
	<hr/>
	4 140
NB პლუს რუსეთში არსებული სახელმწიფო სესხები და გარანტირებული რკინიგზის ობლიგაციები.....	6 072
> კერძო იპოთეკური ფასეულობანი (გირანობის სიგელები).....	2 956
	<hr/>
	13 168

ს.-პეტერბურგის ბანკები «ხელოვნურად (?) შექმნილი საერთაშორისო ფულადი ტრესტები» არიანო (215)

...«მსხვილი ბანკის თანამედროვე დირექტორის პროგრამა სავსებით ცხადი და თვალსაჩინოა; იგი გულისხმობს:

«თუ»
სანე-
როა

(«ხალ-
ხოსა-
ნი!»)

თუ ჩვენ, მსხვილმა ბანკებმა, მოვახერხეთ მოვიპოვოთ ბატონობა მწარმოებლებსა და მომხმარებლებზე (ემისიის, კრედიტისა და ბაჟების საშუალებით), მაშინ მოგება ჩვენს ჯიბეებში წამოვა, და ჩვენ მდგომარეობის ბატონ-პატრონი გავხდებით» (კურსივი აგადისა) (218).

აგადს «დაავიწყდა» წვრილმანი: კაპიტალიზმი და კაპიტალისტთა კლასი!!

58) ომიც
«კი»

ერთ-ერთი
მოტივი
ომის
სასარგებ-
ლოდ

ამის შედეგი შეიძლება «ბაჟების გაზვიადებულ გადიდება» იყოსო და ამის გამო «ამჟამად შუღლი მსოფლიო ბაზარზე, რომელმაც შეიძლება ომიც კი გამოიწვიოს, რაც აგრეთვე შეიძლება ხელსაყრელი იყოს მსხვილი საბანკო მონოპოლისტებისათვის, ვინაიდან ომის force majeure-ის მეოხებით ისინი შეძლებდნენ გაეწმინდათ თავიანთი ბალანსები, ამასთან პირადად მათ ზარალისათვის პასუხისმგებელს ვერ გახდიდნენ» (220)...

234 გვერდზე ავტორს მოჰყავს ციტატი ს. პროკოპოვიჩიდან (რუსეთის სამრეწველო განვითარების პირობების შესახებ) —

რუსული წარმოშობის კაპიტალი...

447.2 მლნ. მანეთი = 21.1%,

უცხოური წარმოშობის კაპიტალი...

762.4 მლნ. მანეთი = 35.9%,

კაპიტალი «ფონდების გაყიდვით»

...915.6 მლნ. მანეთი = 43.1%

Σ იძლევა 100.1%-ს

აქ — ამბობს აგადი — ყველაზე დიდ როლს ასრულებს «საბანკო საკითხი, რომელსაც ავტორი (პროკოპოვიჩი) არ იცნობს».

რუსეთის სავაჭრო ბალანსის საკითხზე ავტორი წერს, რომ აქტივი სჭარბობდა პასივს

1909 — 570 მლნ. მანეთით (გვ. 238)

1910 — 511

1911 — 430

1371*

— 600 — მინუს საზღვარგარეთ კუპონებზე გადასახდელები 200 მლნ. მანეთი ყოველწლიურად

771 — «საერთო გადაჭარბება 3 წელიწადში».

«მაშასადამე, ამ თანხის შესახებ შეიძლება ითქვას, რომ მან ნაწილობრივ (მე ვვარაუდობ 500 მლნ. მანეთს) გაამდიდრა ქვეყანა ნაღდი სახსრებით ნორმის ზევით განსაკუთრებით კარგი მოსავლის მეოხებით. ეს ციფრი ყოველ შემთხვევაში სავსებით ცხადად გვიჩვენებს, რომ სრულებითაც არა მარტო ძალიან კარგი მოსავალი იყო რუსეთში ესოდენ თვალსაჩინო დიდი აღმავლობის მიზეზი.

ამას კიდევ უნდა დავმატოს საზღვარგარეთიდან კაპიტალების შემოტანა გარანტირებული და კერძო ემისიებით დაახლოებით 1509 მლნ. მანეთი, რაც, თუმცაღა, მხოლოდ უმნიშვნელო ოდენობით იყო გადაცემული მთელი ბაზრის განკარგულებაში ნაღდი ფულის სახით (უმთავრესად კი ხმარდებოდა სპეციალურ საწარმოებს).

* ასე აქვს აგადს. რ ე დ.

საკრედიტო კანცელარიის დირექტორი (დავიდოვი) ქვეყნის თავისუფალი საბრუნავი კაპიტალის მატებას (ამაში დირექტორი გულისხმობს კერძო დეპოზიტებს ყველა ბანკში, ნაღდი ანაბრების მატებას შემნახველ სალაროებში (მატებაა 576 მილიონი ნაღდი ფული და ფასიანი ქაღალდები), სახელმწიფო სალაროების მიმდინარე ანგარიშებს სახელმწიფო ბანკში, მაგრამ ამაში არ შეაქვს სახელმწიფო სალაროების (საკრედიტო კანცელარია) ანაბრები უცხოელ ბანკებთან და რუსეთის ბანკების ვალეები საზღვარგარეთ), შემდეგნაირად განსაზღვრავს: 1906 — 2 592 მლნ. მანეთი 1912 — 5 000 მლნ. მანეთი» (გვ. 238).

NB

მატება = დაახლოებით 2 500 მლნ. მანეთითა, ხოლო საზღვარგარეთიდან კაპიტალების შემოტანა დაახლოებით 1 600 + 771 (მატება მოსავლის მეოხებით) = 2 371 მლნ. მანეთი (გვ. 239) — «დაახლოებით წონასწორდება»...

«რუსეთის ფინანსთა სამინისტრო იყენებს აქ» (რუსეთის სახელმწიფოს მეტისმეტად დიდი ოქროს მარაგის გამო) «თავის ნაღდ ფულს ისევე არამეცნიერულად, პოლიტიკურ ეკონომიასთან ისევე ნაკლებად შეთანხმებულად, ისევე ანტიეროვნულად, როგორც მეტი წილი კონტინენტური მსხვილი ბანკები ბერლინსა და პარიზში სარგებლობენ თავიანთი დეპოზიტებით. აქ რუსეთის სახელმწიფო ფული იმას ემსახურება, რომ უზრუნველყოს ბერლინისა და პარიზის ზოგიერთი ბანკის გავლენა პეტერბურგის ბანკებზე (და მათს რუსეთის დეპოზიტებზე), მაშინ როცა ამავე დროს ქვეყნის ნაყოფიერი სამეურნეო ცხოვრება სუსტდება სწორედ იქ, სადაც საჭიროა მისი განმტკიცება» (247).

NB

სახალხო შემოსავალი («სახალხო ბიუჯეტი = = სასოფლო-სამეურნეო წარმოება, ე. ი. პურეულის მოსავალი, და ყველა სხვა პროდუქტი») რუსეთში (1913) შეადგენს მხოლოდ 9 მილიარდ მანეთს (249).

«ხალხოსა-ნი»

...«ყველაზე ხელსაყრელი საქმე ჯერ კიდევ არის ნაყოფიერებისა და მასების მოხმარების გადიდება» (265) (კურსივი ავტორისა).

როგორ აკრიტიკებს ავტორი ვიტეს ფინანსურ პოლიტიკას: (60
 «მაშინაც» (ვიტე) «ეწეოდნენ სპეკულაციებსა და კომბინა-
 ციებს, ხოლო რისკს ხაზინას აკისრებდნენ, ნაცვლად იმისა,
 რომ მოეწესრიგებინათ» (275)...

სპეკულაცია versus ორგანიზაცია: !!ხალხოსანი!! idem
 281 — 2 და ბევრი სხვა.

ავტორის საყვედური რუსეთის საფინანსო
 მმართველობისადმი: «არც საერთაშორისო სპე-
 კულანტებისათვის უჩვენებიათ საზღვრები, არც
 იმ ლოიალური უცხოელებისათვის, რომლებიც
 ნაყოფიერად თანამშრომლობდნენ, არ მიუციათ
 შესაფერად მდგომარეობა, რითაც აღიარებულა
 მათი მიღწევები» (276)...

ვინ ვის!
 «პატიოსა-
 ნი»
 ვაჭრუკანა

...«ამავე დროს მე ერთხელ კიდევ აღვნიშნავ
 განსხვავებას სპეკულაციით გართულ პეტერ-
 ბურგის ბანკებსა (ფისკალური ოპერაციები) და
 ნაყოფიერად მომუშავე რუსეთის ბანკებს (სა-
 ხალხო მეურნეობა) შორის. არ შეიძლება
 რეკომენდაცია არ მივცეთ ვოლგა-კამის ბანკს,
 მოსკოვის ვაჭართა ბანკს, კნოპისა და ვოგაუს
 ბანკებს, როგორც სათანადო ნიმუშებს საბანკო
 საქმის ამ გზით წარმართვისათვის, რათა სავსე-
 ბით აღმოიფხვრას სპეკულაცია სადეპოზიტო
 ბანკებში»... (280).

...
 «კარგი»
 ბანკები
 ...

«მე უკვე გამოვთქვი ჩემი სინანული იმის
 გამო, რომ რუსეთიც ებმება «ცივილიზებული
 სამყაროს ფულის ბრუნვაში» (283).

ჰა-ჰა!

«ყოველმა ქვეყანამ, რომელიც ფულადს მეურ-
 ნეობაზე გადადის, ანგარიში უნდა გაუწიოს
 ებრაელთა საერთაშორისო ორგანიზაციის ძლიე-
 რებას», მაგრამ ებრაელები სასარგებლო არიან,
 როცა ისინი ემორჩილებიან მთლიანის ინტერე-
 სებს, როგორც ჯერმანიაში, სადაც მათი ნიჭი
 «გონებისა და ეთიკის» ჩარჩოებშია ჩაყენებული»
 (284).

(61

!!

...«შეიძლება ითქვას: ახლანდელ გარემოებებ-
 ში ზოგიერთი მსხვილი ბანკის დივიდენდებს ისე
 იხდიან, თითქოს ისინი წარმოადგენდნენ უკანო-
 ნო ქირას დღემლისათვის»... (286).

კარგი.
 ნათქვამია!

«ჩემი» (აგადის) «პროგრამა» «ეროვნული არ» იყოსო?? ღმერთმა დაიფაროს!! მე კოსმოპოლიტი არა ვარ, მე ნაციონალისტი ვარ (გვ. 287 და 288), მე თვითეული ერის დამოუკიდებლობის, კარგი საბანკო საქმეების მომხრე, «გე-შეფტის» წარმატების მომხრე ვარო.

მარგალი-
ტია
(ნაციონალ-
ლისტი)

...«თუ ასეთი პროგრამა «ეროვნული» არ არის, მაშინ გთხოვთ ამიხსნათ, სახელდობრ რა-ღას უნდა ვგულისხმობდეთ «ეროვნულად»? ან იქნებ ამტიკონ, რომ ისეთი საქმეების შექმნა და წარმატებით წარმოება, რომლებიც დიდხანს არის რენტაბელური, არ შეესაბამება ამ ცნებას?» (288).

მომხრეა
«მშვიდობი-
სა» და მომხ-
რეა («ევრო-
პის შეერთ.
შტატებისა»)

ავტორის კურსივი:

«კონტინენტის მსხვილი საბანკო საქმის შეც-
ვლა ამგვარად, საერთოდ ევროპაში სამეურნეო-
პოლიტიკური შეთანხმების პირველი პირობაა,
ეს კი სავსებით შეესაბამება ხალხთა ინტერე-
სებს» (290)

და წიგნის უკანასკნელი ფრაზა:

«და ჩემი დასკვნითი დებულებანი ასეთია:
თუ ევროპის (კონტინენტურმა) დიდმა სახელ-
მწიფოებმა ურყევად განაგრძეს თავიანთი «ნაცა-
დი სისტემა», ისინი იძულებული გახდებიან
შეცვალონ იგი მსოფლიო ომით. ფულის ბაზრის
თავისუფლება და მსოფლიო ბაზრის თავისუფ-
ლება — ომის თუ კეთილგონიერების გზით —
დაე აირჩიონ და მხედველობაში იქონიონ, რომ
ევროპის ხელმძღვანელ კლასებს ეკისრებათ
მთელი პასუხისმგებლობა.»

62)

მუქარა
«მსოფლიო
ომით»

დასასრული

ბალოდი. სტატისტიკა

პროფ. დ-რი კარლ ბალოდი. «სტატისტიკის ბალოდი საფუძვლები». ბერლინი, 1913.

ეტყობა, ციფრობრივი მონაცემების ძალიან კარგი ნაკრებია, ამასთან ავტორი ყველაზე > ინტერესს იჩენს წარმოების სტატისტიკისადმი (პროდუქტების რაოდენობა) — შეად. ატლანტიკუსი! —

ბალოდი გერმანიაში ანგარიშობს 2 რკინის მონას (მანქანას) 1 მუშაკზე

§ «ტექნიკური საწარმოო ძალა».

არასრულია.

	ორთ- ლი	წყა- ლი	ელექტ- რობა	
გერმანია (1907) მრეწველობაში				
8.8 მლნ. ცხენის ძალა	(7.3	+ 0.9	+ 1.6)	(ორთქლის)
ამერიკა (შ. შტატები) მრეწველობაში				მანქა-
16.0 მლნ. ცხენის ძალა	(14.2	+ 1.8	+ ?)	ნები
ინგლისი (*) (1907) მრეწველობაში				
10.7 მლნ. ცხენის ძალა				
სულ + ლოკომოტივები 13 მლნ. ცხენის ძალა (1895):				

(*) ციფრები ინგლისის სათვის ეურნალ «Die Bank»-იდან, 1913, გვ. 190 — «ვაჭრობის სამინისტროს» მონაცემებით. «წარმოების ცენზის» შედეგები მრეწველობისათვის (მთელი მრეწველობისათვის). საერთო გასაყიდი ფასი = 1765 მლნ. გ. სტ.; ნედლეულის ღირებულება = 1028 მლნ. გ. სტ.; გადაცემული სამუშაოები = 25 მლნ. გ. სტ. წმინდა ღირებულება $[1 - (2 + 3)] = 712$ მლნ. გ. სტ. მუშების რიცხვი = 6985 ათასი. მანქანები = 10755 ათასი ცხენის ძალა. [+ მიწათმოქმედებაში ღირებულება = 196 მლნ. გ. სტ.; მუშები 2.8 მილიონი.] მთელი კაპიტალი (მრეწველობაში) = 1500 მლნ. გირვანქა სტერლინგი.

ინგ-
ლისი

წყლის ძალების რაოდენობა

მლნ. ცხენის ძალა

შვეიცარია	11/2—3
შვეიცარია+ნორ-ვეგია	8 (თითქოს 28 მლნ.)
ფინეთი	4—6 (გვ. 255)
ნიაგარა	4—5 (გამოყენებულია მხოლოდ 1/10)
კონგოს ჩანჩქე-რები (აფრიკა)	—
კა) —	28
სამხრეთი ამე-რიკა (??)	1—2

ოტო. გერმანიის ბანკები ოქმანეს ბაღმა

63) დ-რი ვალტერ ოტო. «სესხების გადაცემა, გერმანიის მსხვილი ბანკების ოპერაციები ოქმანეს ბაღმა დაარსებისა და მონაწილეობის მხრივ». ბერლინი, 1911.

(თვითეული საწარმოს ნუსხა და ცხრილები მსხვილი ბანკების «მონაწილეობათა» ჩვენებით; ნაწილი I კონტინენტებისა და ქვეყნების მიხედვით; ნაწილი II ბანკების მიხედვით. ნედლი მახალა.)

ცალკეულ საწარმოებში ზოგჯერ ნაჩვენებია ინგლისური და ფრანგული, ჩრდილოეთამერიკული ჯგუფების მონაწილეობის %, მაგრამ ნერთი ცნობა არ არის.

245 გვერდზეა ცხრილი: «მთელი მოქმედი კაპიტალი გერმანიის ოქმანეს ბანკებისა» (10 ბანკი) (ვამოკლებ წლობითი მონაცემებიდან):

1889—	45.6	მლნ.	მარკა
1890—	41.3	>	>
1900—	206.5	>	>
1905—	329.3	>	>
1908—	607.1	>	>

ლიურჩი. გერმანიის ბანკების ექსპანსია

საზღვარგარეთ

ჟორჟ დიურჩი. «გერმანიის ბანკების ექსპანსია საზღვარგარეთ, მისი კავშირი გერმანიის ეკონომიურ განვითარებასთან». პარიზი (და ბერლინი), 1909 (გვ. 798).

გიგანტური ტომი უამრავ ცნობებს იძლევა; ნაწილი უკვე აქვს რისერს; ვილებ კიდევ ზოგ რამეს:

გვ. 37: «Der Deutsche Oekonomist»-ის სტატისტიკის მიხედვით (1906, გვ. 452) გერმანიის ბანკებს აქვთ 1 1 3 9 4 მლნ. კაპიტალი (თავიანთი და სხვისი ფული).

მათგან	3 335	ჯგუფი	«დოიჩე ბანკ»	17	ბანკი
	2 145	>	«დრეზდნერ ბანკ» +		
			«შაფჰაუნენშერ ბანკფერაინ»	13	>
	1 843	>	«დისკონტოგეზელშაფტ»	8	>
	908	>	«დარშშტედტერ ბანკ»	6	>
Σ	8 231	4	ჯგუფი	44	
		4	ნაკლებად ძლიერი ჯგუფი		

ΣΣ=9 566=სულ დაახლოებით 80% { «კომერც-უნდ დისკონტობანკ»
«მითელდოიჩე კრედიტბანკ»
«ნაციონალბანკ ფიურ ლიჩლანდ»
«ბერლინერ ჰანდელსგეზელშაფტ»

გვ. 84... საზღვარგარეთ მოთავსებული საფრანგეთის კაპიტალები:

«Journal officiel»-ის მიხედვით 25. IX. 1902	ვეროპა.....	21 012 მლნ. მარკა (sic! ბექ-დური შეცდომა ხომ არ არის?). ახლა 40 მილიარ-დი ა.ო.
	აზია.....	1 121
	აფრიკა.....	3 693
	ამერიკა.....	3 972
	ავსტრალია და ოკეანია.....	57
		<u>29 855</u>

გვ. 126—7: «გერმანიის მსხვილი ბანკების კავშირი სამრეწველო საზოგადოებებთან ამ სამრეწველო საზოგადოებათა სამეთვალყურეო საბჭოებში მონაწილეობის საშუალებით» (ჰანს არენდსისა და კურტ ვოსნერის მიერ «სააქციო საზოგადოებათა დირექტორებისა და სამეთვალყურეო საბჭოების წევრების სამისამართო წიგნის» მონაცემების მიხედვით «შედგენილი ცხრილი, ბერლინი, 1903): ავტორი იძლევა ინდუსტრიების მიხედვით, მე ვიღებ მხოლოდ ჯამებს:

მონაწილეობის სისტემები	დღიური ბანკი	«დისკონტო-ბანკი»	«დარმშტადტერ ბანკი»	«დრეზდნერ ბანკი»	«შაუჰაუზენურ ბანკფრაინი»	«ბერლინერ ჰანდელსგეზელშაფტ»
ადმინისტრატორების მეშვეობით..	101	31	51	53	68	40
თავისი საკუთარი სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების მეშვეობით....	120	61	50	80	62	34
ორი ამ საშუალებადან ერთ-ერთის გზით.....	221	92	101	133	130	74
საბჭოში თავმჯდომარეობის გზით ან 2 წევრზე მეტის საშუალებით	98	43	36	41	46	33

გვ. 213: უმნიშვნელოვანესი ქვეყნების მონაწილეობა დედამიწის საზღვაო სატელეგრაფო ხაზებში:

	1898	1903
ინგლისი.....	68.33%	60.9
შვედრეთული შტატები.....	11.10	18.2
საფრანგეთი.....	10.10	9.0
გერმანია.....	1.88	4.5
რუსეთი.....	4.39	3.8
იაპონია.....	0.90	0.8

გვ. 239... ელექტრომრეწველობის საწარმოები საზღვარგარეთ (ფაზოლტის მიხედვით. «შვიდი მსხვილი ელექტროსაზოგადოება, მათი განვითარება»... დრეზდენი, 1904); ვიღებ მხოლოდ რუსეთზე და ჯამებს (მლნ. მარკა):

ჯამური		
«იმიენს უნდ ჰალსკე».....	33.10	104.99
ა. ე. გ.	2.88	52.04
«შუეერტ».....	1.80	25.66
«უნიონ-ელექტროციტეტსგეზელშაფტ».....	2.88	17.59
«ჰელიოს».....	21.80	27.70
«ლამეიერ».....	—	5.12
«კუმერ».....	—	0.89
	$\Sigma=62.06$	233.18

გვ. 245 და 246. ნავთის მოპოვება რუმინეთში
 1886..... 53 000 ტონა
 1907..... 900 000 »
 უცხოეთის კაპიტალები ამ მრეწველობაში*:

{ საკმაოდ კარგი მაგალითია }	გერმანიისა.....	74 მლნ. ფრანკი	(54)
	საფრანგეთისა.....	31	
	ჰოლანდიისა.....	22	
	რუმინეთისა.....	16	
	იტალიისა.....	15	
	ამერიკისა.....	12.5	
	ბელგიისა.....	5	
ინგლისისა.....	3		
სხვა ქვეყნებისა.....	6.5		
	$\Sigma=185$		

* იხ. ვ. ა. ლენინი. თბზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 312, რ ე დ.

გვ. 283 და შემდ.

ინგლისის კოლონიური ბანკები:

32 ბანკი ... 2136 განყოფილება.....50.გ მლნ. გირვანქა სტერლ. (სააქციო კაპიტალი)
 $\times 25 = 1257.5$ მლნ. ფრანკი

საფრანგეთის კოლონიური ბანკები:

20 ბანკი 136 განყოფილება*.....326.გ მლნ. ფრანკი

ნიდერლანდის კოლონიური ბანკები:

16 ბანკი 67 განყოფილება..... 98.გ მლნ. ფლორინი
 $\times 2(??) = 196$ მლნ. ფრანკი

((უამრავი პირდაპირ მონოგრაფიული მონაცემები გერმანიის თვითებულ მსხვილ ბანკზე და ზოგიერთ ოკეანისგალმელ ბანკზე))

ორი მაგალითი:

(გვ. 631) «დოიჩ-აზიატიშე ბანკ» (შანხაიში) (დაარსებულია 12. II. 1889)
 5000 აქციის განაწილება (თითო 1000 ტალერი)

გვ. 743: «დოიჩ-ოსტაფრიკანიშე ბანკ» დაარსებულია 5. I. 1905
 4000 აქცია (= 2 მლნ. მარკა)

1. დირექცია «დისკონტოგეზელშაფტისა»...	805 აქცია	250
> ბანკისა «ზეჰანდლუნგ».....	175	
«დოიჩე ბანკ».....	555	250
ბლაიხრედერ	555	100
5. «ბერლინერ ჰანდელსგეზელშაფტ».....	470	
«ბანკ ფიურ ჰანდელ უნდ ინდუსტრი»..	310	
«რობერტ ვარშაუერი და კომპ.».....	310	100
«მენდელსონი და კომპ.».....	310	100
10. იაკობ შტერნი (მაინის ფრანკფურტი)... მ. ა. ფ. როტშილდი (>).....	470 310	
11. «ნორდდოიჩე ბანკ» (ჰამბურგი).....	380	
12. «სალ. ოპენჰაიმი და კომპ.» (კიოლნი)...	175	100
13. «ბაიერიშე ჰიპოთეკენ — უნდ ვეჰსელ-ბანკ» (მიუნხენი).....	175	
	<u>5000</u>	

«დოიჩ-ოსტაფრიკანიშე გეზელშაფტ».....	2 800
დელბრიუჟ ლეე.....	100
ჰანსინგი და კომპ.».....	100
ფონ დერ ჰაიდტი.....	100
	<u>4 000</u>

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 307. რ ე დ.

«დისკონტოვე ზელშაფტ»....	800	ბლაიხრედერი	555
«ლორე ბანკ».....	555	მენდელსონი.....	310
«ბერლინერ ჰანდელსგე- ზელშაფტ».....	470	ი. შტერნი.....	470
«დარმშტადტერ ბანკ».....	310	როტშილდი.....	310
	<u>2 135</u>		<u>1 645</u>

კაუფმანი. საფრანგეთის ბანკები

66) დ-რი ევგენი კაუფმანი. «საბანკო საქმე საფრანგეთ-ში». ტიუბინგენი, 1911 («Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik»-ის I დანართი)*.

გვ. 362 (ვამოკლებ):
ფილიალთა ფრანგული ქსელის განვითარება 1870-დან (3 მსხვილი ბანკი: «კრედი ლიონ-ნე»; «კონტუარ ნასიონალ» და «სოსიეტე ეენერალ»)

გვ. 356
იგივე 3 ბანკი

გვ. 37
საფრანგეთის შემნახველი სალაროები

	განყოფილება პროცენტები	საღებოწიტი საღებოები პარიზში	Σ	ბალანსზე ნაჩვენებ საკუთარი სამრეწვეო სა- შუალეობანი	სხვისი ფული	ანაბრების შლნ. ფრანკი	მენაბრეთა რი- ცხვი მილიონი
1870..	47+ 17=	64—	(1872)200	მლნ. ფრ.	+427		
1880..	127+ 68=	195—	253		953		
1890..	192+ 66=	258—	265		1 245	-3 325	7.9
1900..	505+ 120=	625—	615		2 300	-4 274	10.7
1909..	1 033+ 196=	1 229—	887		4 363	-4 773 (1906)	12.5

!! საფრანგეთის ეროვნულ სიმდიდრეს მისი ფინანსთა მინისტრი განსაზღვრავდა (მემკვიდრეობაზე გადასახადების მიხედვით) 200 მილიარდი ფრანკით (1903/05)—სინამდვილეზე ნაკლებს.

აქედან 55 (27%) 18 000 პირის ხელში (გვ. 37)
75 (37%) 45 000 >

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 265—266.
რ ე დ.

გვ. 85: ექსკურსი: «საფრანგეთის კაპიტალი» NB
 ფასიან ქალაქებში

მილიარდი ფრანკი წელიწადში
 ტერის გაანგარიშება (1907).. 61.4 საფრანგეთისა... $1\frac{1}{3}$ მილიარდი
 (გვ. 87)
 NB |||| 38.5 უცხოეთისა1 — უფრო სწო-
 99.9 რიად $1\frac{1}{2}$ მი-
 ლიარდი ფრანკი

100 მილიარდამდე ფრანკი

მთელ მსოფლიოში ტერი ანგარიშობს (1907) 730 მი-
 ლიარდ ფრანკის მფლობელობას ფასიანი ქალაქ-
 დებით

მათ შორის 115—130 (დიდი ბრიტანეთი)	} ეს ნიემარკის } } ციფრებია }
110—115 (შვედეთი)	
100—100 (საფრანგეთი)	
60—75 (გერმანია)	
385—420	

(*) გვ. 287, შენიშვნა (ე. კაუფმანი):.. «ამრიგად, «დოიჩე ბანკი», 72 მილიონი მარკა საბალანსო მონაწილეობით, ბატონობს სააქციო ბანკების ჯგუფზე, რომლებსაც საერთოდ თავიანთ განკარგულებაში აქვთ დაახლოებით $1\frac{1}{2}$ მილიარდი კაპიტალი და $1\frac{1}{3}$ მილიარდი სხვისი ფული» (შეადარე ლანსბურგი. «მონაწილეობათა სისტემა გერმანიის საბანკო საქმეში». «Die Bank», 1910, ივნისი, გვ. 504).

ტერის გაანგარიშება

რუსეთის (ქალაქები)	— 10.9 მილიარდი ფრანკი
ავსტრია-უნგრეთის	— 3.65
ეგვიპტის	— 3.05
თურქეთის	— 2.5
ჰოლანდიის	— 1.45
შვეიცარიის	— 1.45
იტალიის	— 1.4
პორტუგალიის	— 1.35
ინგლისის (კოლონიების ჩათვლით)	— 1.30
ბელგიის (> >)	— 1.25
ბრაზილიის	— 1.20
არგენტინის	— 1.10
ბალკანეთის სახელმწიფოები (გარდა თურქეთისა)	— 1.050

ჰეგემანი. საფრანგეთის ბანკები

კ. ჰეგემანი. «საფრანგეთის მსხვილი ბანკების განვითარება». მიუნსტერი ვესტფალიაში, 1908.

მისი II ცხრილიდან (საფრანგეთის იმავე სამი მსხვილი ბანკის განყოფილებათა — ფილიალთა და სადეპოზიტო სალაროთა რიცხვი) (გვ. 47).

	საზღვარგარე- თის განყოფილება	პროვინ- ცია	პარიზი	Σ	
1870	62			62	
1880	12	—	119	67	198
1890	24	—	194	66	284
1900	35	—	467	120	622
1906	44	—	660	179	883
2 ბანკი	2001—5000	მოსამსახურით;	14—101—200;	1635—1—4	
2	1001—2000		25—51—100	110 ?	
1	501—1000		148—21—50		
3	201—500		261—11—20	Σ=2945	
			744—5—10		

ჰულფტბერი. «ინგლისის ბანკი»

67) ოტო ჰულფტბერი. «ინგლისის ბანკი». ციურიხი, 1915. (დისერტაცია.)

გვ. 400: ინგლისის ბანკისა (მთავრობის ანაბრების გამოკლებით) და ზოგიერთი კერძო მსხვილი ბანკის დეპოზიტების ზრდა:

დეპოზიტები (მილიონი გ. სტ.)

	1890	1900	1912	გაიღება 1890-დან 1912-მდე
ინგლისის ბანკი.....	32.89	36.88	52.85	60%
«ლოიდს ბენკ ლიმიტედ».....	19.28	51.02	89.39	364%
«ლონდონ სიტი ენდ მიდლენდ ბენკ».....	—	37.84	83.88	—
«ლონდონ ჯოინტ სტოკ ბენკ».....	11.82	17.16	33.82	191%
«ნუშნელ პროვინშელ ბენკ ოფ ინგლენდ».....	39.59	51.08	65.88	66%
პარ-ს ბანკი.....	6.21	24.22	41.68	571%
«ლონდონ კაუნტი ენდ ვესტმინს- ტერ ბენკ».....	—	—	81.89	—

ი ა ფ ე. ინგლისის ბანკები

ე. ი ა ფ ე. «ინგლისის საბანკო საქმე». 1904 («Schmoller's Forschungen», ნაკვეთი 109).

სულ დეპოზიტები ყველა ბანკში (მ ლ ნ. გ ი რ ვ ა ნ ქ ა ს ტ ე რ ლ ი ნ გ ი	ყველა საბანკო ბიუროს რიცხვი	(გვ. 234/5) 1 საბანკო ბიუ- როზე მოდის მცხოვრები
1858.....	2 008	
1872.....	2 924	10 767
1880 500—510.....	3 554 (1878)	
1881.....		9 461
1890 660—670.....		
1891.....		7 249
1900 840—850.....	6 512	
1901.....		6 238
1903 840—850.....	7 046	

1909: 915.....	7 861 (1908)	5 280
----------------	--------------	-------

«სტატისტიკური ლექსიკონის» მიხედვით

გ ე ბ ი. «მელჰოლის დამატება», 1911. ავგუსტ ვები.

შეერთებულ შტატებში 1907 წელს იყო — 23 900 ბანკი, ერთი 3 600 მცხოვრებზე

მერენსი. საფრანგეთის ბანკები

ბერნჰარდ მერენსი. «საფრანგეთის მსხვილი საკრედიტო დაწესებულებების წარმოშობა და განვითარება». ბერლინი და შტუტგარტი, 1911. («მიუნხენის სახალხო-სამეურნეო გამოკვლევანი», ბრენტანო და ლოტცი; ნაკვეთი 107.)

გვ. 311: საფრანგეთის კაპიტალი ქალაქებში (ნეიმარკის იგივე ციფრები, რაც მოყვანილი აქვს კაუფმანს, იხ. ამ რვეულის წინა გვ.)*.

* იხ. ეს ტომი, გვ. 126—127. რ ე ლ.

საფრანგეთის კაპიტალი ფაქსიან ქალაქებში:

მილიარდი ფრანკი		
NB	1850— 9	კაპიტალის ყოველწლიური დაგროვება საფრანგეთში — დაახლოებით $1\frac{1}{2}$ —2 მილიარდი ფრანკი ნეიმარკის მიხედვით (გვ. 311—2) (ნეიმარკი), — ხოლო ლერუა ბოლიეს მიხედვით (გვ. 312, შენიშვ.) $2\frac{1}{2}$ —3 მილიარდი ფრანკიც კი.
	1869— 33	
	1880— 56	
	1890— 74	
	1902— 90	
	1906—100	

თამასუქების თანხა საფრანგეთში

{ «ბანკ დე ფრანსში» 1908 წელს 12.3 მილიარდი ფრანკის 21.5 მილიონი თამასუქი, გვ. 263.	} 1881—27.2 მილიარდი ფრანკი 1890—25.2 (გვ. 211) 1900—28.9 1907—35.9	

კაპიტალი რეზერვები მილიონი ფრანკი

1892—250	+ 69.5	} ეს ოთხი ბანკის: «კრედი ლიონეს», «კონტუარ ნასიონალის», «სოსიეტე ენერალის» + «კრედი ენდიუსტრიელის» კაპიტალი და რეზერვებია (გვ. 240).
1900—500	+ 144.7	
1908—575	+ 216.2	
4 ბანკში		

ვალისხი. გერმანიის ბანკების კონცენტრაცია

პაულ ვალისხი. «კონცენტრაცია გერმანიის საბანკო საქმეში». ბერლინი და შტუტგარტი, 1905. («მიუნხენის სახალხო-სამეურნეო გამოკვლევები». 74-ე ნაკვეთი. (ბრენტანო და ლოტცი)) (გვ. 173).

{ გადათვალეობების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, *nil* რისერის შემდეგ, პატარა ნაშრომია, ვგონებ, ნათელია, მაგრამ რისერზე გაცილებით უფრო ღარიბია. }

ცოლინგერი (სამართაშორისო ბალანსი) და ნეიმარკი

68) დ-რი ვალტერ ცოლინგერი. «ფასეულობათა საერთაშორისო ადგილგადანაცვლების ბალანსი». იენა, 1914 («მსოფლიო მეურნეობის პრობლემები» № 18, ლაიპციგი, ჰარმისის გამოცემა).

გვ. 106: ნეიმარკი («Bulletin de l'institut international de statistique». ტომი XIX, II ნაკვეთი, 1912) იძლევა ემისიების შემდეგ ციფრებს (ΣΣ ხუთი წლისა)**:

{ შეად. გვ. 17 }
{ ამ რვეულში* }

მლრდ. ფრ.			
1871/5 — 45	} 76.1	1891/5 — 40.4	} 100.4
1876/80 — 31.1		1896/900 — 60	
1881/85 — 24.1	} 64.5	1901/5 — 83.7	} 197.8
1886/90 — 40.4		1906/910 — 114.1	

4—5% 570 მილიარდიდან = 22.8—28—25 მლ. ფრ.

|| NB

გვ. 206

ფასიანი ქაღალდების მფლობელობა
(გვ. 223): {ა. ნეიმარკი}***

	1908 ბოლო	მილიარდი ფრანკი	1910 ბოლო	
დიდი ბრიტანეთი	130—135	140—142	} ჩემი განგარიშები: 479 = 80% NB	{ დიდი ბრიტანეთი
შ. შტატები..	115—120	130—132		
საფრანგეთი..	103—105	106—110	} 95	{ გერმანია.....
გერმანია.....	80— 85	90— 95		
რუსეთი.....	25— 27 NB	29— 31	} 24	
ავსტრია-უნგრეთი	21— 22	23— 24		
იტალია.....	10— 12	13— 14	} 12	
იაპონია.....	6— 7	9— 12		
დანარჩენი ქვეყნები..	33— 38	35— 40		
სულ	523—551	575—600		

ეს ნეიმარკის მიხედვით შემოწმებულია, გვ. 223

(*) აი ეს «დანარჩენი ქვეყნები» მარტო 1902 წელს (32 მილიარდი)****:

პოლანდია.....	10	← ახლანდელი ავტორი	ჩემი განგარიშები 1910 დაახლოებით
ბელგია.....	6		12.5
ესპანეთი.....	6		7.5
შვეიცარია	5		7.5
დანია	3		6.25
შვეიცარია, ნორვეგია, რუმინეთი და სხვ.....	2		3.75
	32	მილიარდი ფრანკი	2.5
			40

* იხ. ეს ტომი, გვ. 75. რ ე დ.
 ** იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 299. რ ე დ.
 *** იქვე. რ ე დ.
 **** იქვე, გვ. 227. რ ე დ.

ეს ცოლინგერის მიხედვით

- (*) ვ. ცოლინგერი. «ფასეულობათა საერთაშორისო გადაადგილება და კაპიტალის მოთაფსება საზღვარგარეთ, მათი გავლენა წარმოებასა და კონიუნქტურაზე» «Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft». გამოცემის წელი 69, ნაკვეთი 3.
- NB შეად. ფერდინანდ მოოსი. «საფრანგეთის საკრედიტო დაწესებულებანი და საფრანგეთისა და ინგლისის კაპიტალის მოთაფსება საზღვარგარეთ». «Jahrbuch für Nationalökonomie und Statistik». მე-3 სერაა, ტომი 39, 1910.

შვეიცარიას აქვს 2.8 მილიარდამდე ფრანკი «უცხოეთის ფასიანი ქაღალდები» (გვ. 147)
 ხოლო საფრანგეთს შვეიცარიაში — (1903) 900 მლნ-მდე ფრანკი (148).

შვეიცარიის რკინიგზები: მათი ქაღალდები ეკუთვნის

	მლნ. ფრანკი
საფრანგეთს	— 420
გერმანიას	— 67
ბელგიას	— 8
ინგლისს	— 3
ჰოლანდას	— 2

(გვ. 150. ცოლინგერა)

$\Sigma = 500$ მლნ. ფრ.

უცხოელა მუშება შვეიცარიაში მრეწველობაში =
 = ყველა მუშის 24.4% ($\Sigma = 625\ 299$) მ. შ. 85 855 = 13.7%
 იტალიელები

(გვ. 108 ცოლინგერა) ემასიები გერმანიაში («Der Deutsche Oekonomist»-ის მიხედვით)

ფასიანი ქაღალდები

	სამანუ-	შეზღუ-	
	ლო	ბისა	Σ
1895—	90	4.4 + 2.3 =	6.7 მილიარდი მარკა
1891—	95	4.8 + 1.6 =	6.8
1895—	900	8.2 + 2.4 =	10.6
1901—	5	8.3 + 2.1 =	10.6 { იკვეთე ფრანკები
1906—	1910	12.8 + 1.6 =	14.1 { ნეუმარკი, გვ. 232 }

ემისიები საფრანგეთში (კოლინგერი, გვ. III)

		საფრანგე- თისა	უცხოე- თისა	მილიარდი ფრანკი
	1902	— 64	+ 66	= 130
	1906	— 65	+ 68	= 133
	1910	— 69	+ 73	= 142

«1910 წ. დამლევს მსოფლიოში იყო 815 მილიარდის ფასიანი ქალაღდები, რომლებიც სხვადასხვა საფინანსო ბაზრებზე ფასობდა და იყიდებოდა. ამ 815 მილიარდის ფასიანი ქალაღდებიდან 570-დან 600-მდე მილიარდისა სხვადასხვა ქვეყნების ქვეშევრდომთა საკუთრებაა» (გვ. 223: ნეიმარკი).

...«მართლაც, არ უნდა ავროთ — ჩვენ მუდამ მტკიცედ ვდგავართ ამ შენიშვნაზე — იმ ფასიანი ქალაღდების თანხა, რომლებიც ერთ ან რამდენიმე ბაზარზე იყიდება, ფასობს იმ თანხასთან, რომელიც ამ ქვეყნების კაპიტალისტთა საკუთრებაა. ერთი და იგივე ფასიანი ქალაღდები შეიძლება ფასობდეს და იყიდებოდეს ერთდროულად რამდენიმე ბაზარზე» (გვ. 203).

ავტორი დაახლოებით გამოორიცხავს ამ გამეორებებს, || NB |
იღებს 575—600 მილიარდს ნაცვლად 815-ისა*.

გვ. 201 და შემდ. «Bulletin». აღფრედ ნეიმარკი. «ფასიანი ქალაღდების საერთაშორისო სტატისტიკა».

«Bulletin de l'institut international de statistique», გვ. 201 და შემდ.**

ნეიმარკის ეს სტატია მისი მე-9 ანგარიშია ამ (69
თემაზე (დანარჩენი 8 ანგარიში მოთავსებულია ტომებში IX; XI, 2; XII, 1; XIII, 3; XIV, 2; XV, 2; || NB
XVI, 1; XVII და XVIII, 2.

|| იქვეა მისი მთელი რიგი სტატიები იმავე თემაზე || NB
იხ. რეგისტრი XIX-ში, 3, 19-ივე ტომისათვის

19 ტომი (მეტ წილად 2—3 ნაკვეთად)

ტომი 1 — 1885

ტომი 19 — 1911

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 300. რ ე დ.
** იქვე, გვ. 299—300. რ ე დ.

ამ სტატიაში ნეიმარკს მოჰყავს ემისიების წლობითი მონაცემებიც 1871 წლიდან 1910-მდე; აი ეს მონაცემები:

$$39.1: 76.1 - 39.1 = 37.0 : 7 = 5.3$$

1871	15.6	12.6	10.9	4.2	1.7	3.7	7.8	4.6	9.4	5.6	(1880)
[1881]	7.2	4.5	4.3	4.9	3.3	6.7	5.0	7.9	12.7	8.1	
(1891)	7.6	2.5	6.0	17.8	6.5	16.7	9.6	10.5	11.3	11.9	
(1901)	9.9	21.9	18.3	14.4	19.1	26.5	15.3	21.2	24.6	26.5	

საზღვარგარეთის კაპიტალები

NB | დიდი ბრიტანეთისა..... 85 მლრდ. ფრანკი (1910) (გვ. 216)
 საფრანგეთისა..... 40
 გერმანიისა..... 20—25

ყველა ქვეყნის საგარეო ვაჭრობა (შემოტანა+გატანა)
 მილიარდობით ფრანკები

1867/8—	55 მლრდ. ფრანკი	} ციფრები ნეიმან-სპალარტისა (გვ. 219)
1876 —	70 „ „	
1889 —	93 „ „	
1910 —	132 ———	} ციფრი ნეიმარკისა (გვ. 218)

	მილიარდი ფრანკი		
გერმანია	—20	შ. შტატები	25
დიდი ბრიტანეთი	—25	ინდოეთი (ბრიტანეთისა)	6
საფრანგეთი	—13	იაპონია	2.3
ბელგია	—6.7	კანადა	3.6
ავსტრია-უნგრეთი	—5.4	სამხრეთი აფრიკა	
იტალია	—5.2	(ბრიტანეთისა)	3
შვეიცარია	—2.8	ეგვიპტე	2.2
ესპანეთი	—2.0		<u>42.0</u>
	<u>80.1</u>		

80.1 + 42.0 = 122, ავტორს კი დაუთვლია 132!!!
 და მარტო ეს ქვეყნები!!!

მსოფლიოს რკინიგზები (983 868 კილომეტრი 1909-ს) ღირს დაახლოებით 270 მილიარდი ფრანკი (გვ. 223).

	1885	1905	1909
ვერობა	195.2	305.4	325.2 ათასი კმ.
აზია	22.4	77.2	94.6
ამერიკა	246.1	450.6	504.2
აფრიკა	7.9	26.1	30.9
ოკეანე	12.0	27.0	28.9
	484.5	886.3	983.8

სასეიროა, რომ დასკვნითს სიტყვებს: § IX სათაურად აქვს: «საერთაშორისო საზოგადოებრივი და კერძო სიმდიდრე და საყოველთაო მშვიდობა» (გვ. 225) —...«ვანა შეიძლება დაეშვათ, რომ მშვიდობის დარღვევა შეიძლებოდეს?.. რომ ასეთი უზარმაზარი ციფრების დროს... რომის გამოწვევის რისკი გასწიონ..? ...ვინ გაბედავდა ეკისრნა ასეთი პასუხისმგებლობა?»...*

შეად.
კაუცკი
«ულტრა-
იმპერია-
ლიზმის»
შესახებ¹⁵

«ჩვენი წინანდელი სტატისტიკური მონაცემების თანახმად, საფრანგეთის კაპიტალისტების კუთვნილი ფრანგული და უცხოური სახელმწიფო ფონდებისა და ფასიანი ქაღალდების თანხა შეიძლება აღწევდა შემდეგ ციფრებს»:

	მლრდ. ფრანკი	აქვლან უცხოეთისა
წლები: 1850-ის ბოლო—	9	
1860—	31	
1869—	33	10
1880—	56	15
1890—	74	20
1902—	87	25—27-მდე
1910—	106	110-მდე 38—40-მდე

შეად. ამ რვეულის გვ. 67**

საფრანგეთის კაპიტალის განაწილება საზღვარგარეთ ქვეყნების მიხედვით (გვ. 290):

	მლრდ. ფრანკი	ესპანეთი და პორტუგალია
რუსეთი	10—11***	3—4
ინგლისი	1/2	2—3
ბელგია და ჰოლანდია	1/2	3—4
გერმანია	1/2	4—5
თურქეთი და სერბია	2—2 1/2	1—2
ბულგარეთი, რუმინეთი და საბერძნეთი	2—3	2—3
ავსტრია-უნგრეთი	2—2 1/2	2—3
იტალია	1—1 1/2	Σ (ჩემი) = 34—43 1/2
შვეიცარია	1/2	

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 364. რ ე დ.
 ** იხ. ეს ტომი, გვ. 130. რ ე დ.
 *** იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 304. რ ე დ.

ტილორი. «საწარმოს მართვა»

70) ფრედერიკ უ. ტეილორი. «საწარმოს მართვა» (თარგმანი და დამატებანი ვალიხსისა). მე-2 გამოცემა. ბერლინი, 1912.

ვალისი ამერიკაში იყო 1911 წელს. მაგალითი «ბეთლემის ფოლადის ქარხნიდან» (გვ. 17):

	ახლა	წინათ
საერთო ხარჯი 924 ათასი ტონის გადატანაზე	130 000	280 000 მარკა
1 ტონაზე	0.139	0.304 >
1 მუშის გამომუშავება ერთი მუშის მიერ გადატანილ ტონათა რიცხვი	7.80	4.80 >
	57	16 ტონა!!!

მეორე მაგალითი (მარკებში) (გვ. 32):

	წინათ	ახლა
ხელფასი დღეში	10.0	14.50
მანქანების ხარჯები	14.0	14.00
საერთო ხარჯება დღეში	24.00	28.50
ხარჯები	: 5	: 10
ცალზე	= 4.80	{ ცალი დღეში } = 2.85

«მხედველობიდან არ უნდა გავუშვათ, რომ თავდაპირველად მოგვიხდება ანგარიში გავუწიოთ ერთგვარ წინააღმდეგობას, რასაც გასწევს განსაკუთრებით მუშების უარესი ნაწილი, რომელიც ყოველთვის ეცდება დაიყოლოს და ხელი შეუშალოს საგანაკვეთო სისტემით მომუშავე სხვა ადამიანებს მიაღწიონ ყველაზე მაღალ ნაყოფიერებას» (28).

...«მძიმე გარდამავალი დრო მუშაობის ჩვეულებრივი მეთოდების ნელი ტემპიდან სწრაფ წარმოებაზე, რომელიც ახასიათებს კარგ ხელმძღვანელობას საამქროსადმი» (29)...

გვ. 9: «მუშაობაში სისტემატური სინელის მთავარი ამოცანაა მისწრაფება არ მისცენ საამქროს ხელმძღვანელობას შესაძლებლობა იცნობდეს მანქანებისა და მუშების შესაძლო ნაყოფიერებას.

ხელოვნური შენელების ეს სახე იმდენად ჩვეულებრივია, რომ საეჭვოა გამოინახოს ხელფასის ჩვეულებრივი სისტემების მქონე მსხვილ ფაბრიკებში დახელოვნებული მუშაკი, რომელიც თავისი დროის მნიშვნელოვან ნაწილს არ ახმარდეს ისეთი მეთოდების გამოგონებას, რომ მას შეეძლოს რაც შეიძლება ნელა იმუშაოს და მაინც დაარწმუნოს სამუშაოს მიმცემი თავის გულმოდგინებაში» (9)...

«აეტორს, თუმცა მან 1883 წლიდან თავისი მეთოდი შემოიღო შეერთებული შტატების მრეწველობის სულ სხვადასხვა დარგებში, არასოდეს არ ჰქონია საქმე ადამიანთა გაფიცვასთან, და იგი ფიქრობს, რომ ამ მეთოდის შემოღებისას გაფიცვა მხოლოდ მაშინ არის გარდუვალი, როცა მუშების უმრავლესობა ეკუთვნის გაერთიანებას, რომლის მითითებანი იმდენად მკაცრია, რომ თავის არც ერთ წევრს არ ანებებს იმუშაოს სხვა საფუძვლებზე, გარდა გაერთიანების მიერ მითითებულისა» (25)...

კიდევ მაგალითი (გვ. 33 და შემდ.). ქალიშვილები ხელით ეწეოდნენ ბურთულების (გაპრიალებული, ფოლადის ბურთულების) წუნდებას, არკვევდნენ ხორკლიანობას etc.

შემოღებულ იქნა თვალყურის დევნება, კონტროლი, «ქრონომეტრაჟი», გამორჩეულ იქნენ საუკეთესო მუშა ქალები etc. etc. «აღმოჩნდა, რომ მანამდე დროის ძალიან მნიშვნელოვან ნაწილს ლაყბობასა და არაფრისკეთებაში ატარებდნენ, და უწინარეს ყოვლსა ყველაზე დაუდევარი ქალიშვილები ცალკე დასხეს, ხოლო ისინი, ვისი გამოსწორებაც არ შეიძლებოდა, — დაითხოვეს» (35)...

(გვ. 35)	წინათ	ახლა
შედევები: ქალიშვილების რიცხვი	120	35
მათი გამომუშავება		
კვირაში	15—19 მარკა	27—35 მარკა
სამუშაო დღე	10½ საათი	8½ საათი
ნამუშევრის ხარისხი	100%	158%

ოსტატების «ფუნქციათა სისტემა»:

I) სახელოსნოში

1. ოსტატები-სამუშაოს ამწყობები (თვით მუშაობა)
2. მუშაობის სიჩქარის მომწესრიგებელი ოსტატები
3. კონტროლიორები (მიმღებები)
4. ოსტატები-საერთო წესრიგისა და რემონტის ზედამხედველები (წესრიგი).

II) ბიუროში

1. სამუშაოს განმანაწილებლები (განაწილება)
2. დამრიგებლები (სამუშაოს დარიგება)
3. მნორმავეები და ტაქსატორები
4. საერთო წესრიგის ზედამხედველები (საერთო ზედამხედველობა).

მცდარია ის აზრი, რომ ფაბრიკა მით უკეთ მუშაობს, რაც უფრო ნაკლებია იქ «არაპროდუქტიული» მუშაკები (პროდუქტიული მუშაკები = ფიზიკური შრომა; «არაპროდუქტიული» მუშაკები = ზედამხედველები etc., ოსტატები etc.). პირიქით.

გვ. 50 (§ 133 (281—3)). უკეთესი ფაბრიკები 1 «არაპროდუქტიული» 6—7 პროდუქტიულზე. უარესი ფაბრიკები — 1 «არაპროდუქტიული» 11 პროდუქტიულზე.

გვ. 63. ვალიხსმა საუცხოო «ტებორ მენიუფაქტურინგ კომპანიი»-ში (100-მდე მუშა; აკეთებენ ხელსაწყოებსა და სამსხმელო მანქანებს) ნახა 1 მოსამსახურე 3 მუშაზე!!!

72) გვ. 67. «რეფორმის» პირობები ((მისთვის საჭირო დრო 2—4 წელიწადი!!))... «რომ მოზიდულ იქნას კადრი განსაკუთრებით უმაღლესი ნაყოფიერების მუშებისა, რომლებსაც სურთ დაძაბულად იმუშაონ მაღალი ხელფასისათვის».

...«რომ ზედამხედველ ოსტატთა და მოსამსახურეთა რიცხვი გაიზარდოს ერთიორად მაინც»... (67)...

((წერილობითი ანგარიშები თუნდაც დაბეჭდილი ბარათების-ბლანკების სახით თვითელი მუშისაგან! რომ ალარაფერი ვთქვათ ოსტატებზე!))

...«მაგრამ მაინც საჭიროა კიდევ დიდი დრო, სანამ ისინი (აღამიანები) მიეჩვეოდნენ ბეჯით მუშაობას თვითელი წუთის გამოყენებით, და ბევრნი უნდა გამოაკლდნენ, — ისინი, რომლებსაც სურვილის მიუხედავად საერთოდ არ შეუძლიათ მიეჩვიონ ამას» (69).

NB // ...«ოსტატად ან უფროს მუშად გახდომის შესაძლებლობა გაცილებით უფრო ხშირი გახდა, ვინაიდან ახალ პირობებში ეს თანამდებობანი მეტია საჭირო» (75).

(მუშების მიტყუება და მოსყიდვა ოსტატებად გადაყვანით)

ქრონომეტრაჟით შესწავლა ძალიან ძნელია. მაგალითად, ერთი ინჟინერი (სენდფორდ ე. ტომპსონი) (გვ. 81) ექვს წელიწადს აწარმოებდა მას არქიტექტურულ სამუშაოთა მიმართ!!! წამსაზომით დაკვირვებას იგი თვითონ ეწეოდა და 2 ასისტენტთან ერთად ამუშავებდა!! ((მშენებლობა, კალატოზები, ხუროები, «დაბეტონება», მიწის ამოღება და სხვ. და სხვ.))

...«ზემოთ აღნიშნული პროფესიებიდან მარტო ერთი- || 1
სათვის გამოვიდა 250-გვერდიანი წიგნი (ცხრილები და
ტექსტი)»...

შემდეგ წამის მეათედი წილადებით (გვ. 84) (განსაკუთრებული საათი) — უწვრილესი ოპერაციები ცალ-ცალკე (ნიჩბის გადაღება; ურიკას აღება; ურიკას წალება; ურიკას დაყენება; ნიჩბის აღება etc. etc. etc.), ურიკას სიდიდის გაზომვა (კუბ. მ.), *idem* — ნიჩბისა etc. etc.

გაზომვისათვის საუკეთესო (91) მუშების არჩევა და მათთვის უმაღლესი ხელფასის მიცემა (თან ხელფასის გაღიდების დაპირება)...

კიდევ მაგალითი: ქვაბების გასინჯვა და გაწმენდა. ავტორმა (73) ასისტენტს დაავალა შეესწავლა საქმე. იგი ახალბედა იყო და ვერაფერი ვერ გააკეთა. ავტორმა თვითონ შეასრულა სამუშაო, თან თვალყურს ადევნებდა დროს. აღმოჩნდა, რომ ბევრი დრო იკარგება, ვინაიდან მუშაობას აწარმოებენ «არაბუნებრივ მდგომარეობაში» (99). გააკეთეს «დამცავი ბალიშები იდაყვებზე, მუხლებსა და თეძოებზე მისამაგრებლად და გაითვალისწინეს სპეციალური ინსტრუმენტები ცალკეული სამუშაოებისათვის» და ა. შ. და ა. შ. (100).

«მთელ ამ მითითებაზე» (ბევრი ფურცელი: როგორ აწარმოო საქმე, ე. ი. მუშაობა), «როცა იგი პირველად იქნა შემოღებული ხმარებაში, ბევრს იცინოდნენ»... შედეგი: 300 ცხენის ძალის ქვაბების ჯგუფის გასინჯვისა და გაწმენდის ქირა || 250 და
შემიკირდა 250 მარკიდან 44 მარკამდე!!! 44

ავტორი 10 წელაწადს მუშაობდა მიდველის ფოლადსამსხმელო ქარხანაში და გაფაცვები არ ჰქონია. უკეთესი მუშები კავშირებში არ შედიოდნენ, ვინაიდან უკეთეს (უმაღლეს) ხელფასს იღებდნენ.

«ფირმა იმ პოლიტიკას ეწეოდა, რომ შესაფერ შემთხვევაში გაედიდებინა თვითეული მუშის ხელფასი და დაწინაურების შესაძლებლობა მიეცა ყველასთვის, ვინც ამას დაიძსახურებდა. წარმოებდა ზუსტი ჩანაწერები თვითეული მუშის კარგი და ცუდი მხარეების შესახებ, რაც განსაკუთრებით უფროსი მუშების მოვალეობა იყო, და ამრიგად შეიძლებოდა თვითეულს სამართლანად მოქცეოდნენ. თუ რომელიმე საწარმოში მუშების შრომის ანაზღაურება ხდება მათ პირად ღირსებათა შესაბამისად, მაშინ უფრო ცუდხელფასიანებთან გაერთიანება არ შეიძლება შეესაბამებოდეს უკეთესხელფასიანი მუშების ინტერესებს» (101)...

ბევრი ლაყობაა მუშათა კლასისა და მეპატრონეთა ინტერესების ერთიანობაზე etc. ავტორი მომხრეა ფულადი ჯარიმებისა, როგორც დისციპლინის საუკეთესო ღონისძიებისა... ჯარიმები უბედურ შემთხვევათაგან დაზღვევის სალაროს სასარგებლოდ ((5 ჰფენიგიდან 250 მარკამდე — ჯარიმების ოდენობა მოხელეთა წინააღმდეგაც და საკუთარი თავის წინააღმდეგაც!))...

NB

კაპიტალიზმის
დროს წამებ-
ბა ან კუნხტ-
შტიუკი
მხოლოდ
60000
მუშა

}} დამატებითი თავი ვალიხსისა («უკანასკნელი დროის მიღწევები») — სულ ამერიკაში რეორგანიზებულ დაწესებულებათა (მოფიქრებული ხელმძღვანელობის) პრინციპებით 60000 მუშა მუშაობს (109)...

ჯილბრეტმა კალატოზთა მუშაობაში შემოიღო და 1 მუშაზე აგურის რაოდენობა საათში აიყვანა 120-დან 350-მდე (109) (ამასთან ოპერაციების რიცხვი 18-დან 5-მდე შეამცირა)...

კონგრესმა დანიშნა კომისია ტელიორის სისტემის შესასწავლად (109)...

დიახაც!

}} ძალიან გავლენიანი მუშათა კავშირები ტელიორის სისტემის წინააღმდეგი არიან (110)...

(ვალიხსი): ...«გამოთქმა «მოფიქრებული

74)

სწორია!!!

}} ხელმძღვანელობა» მხოლოდ ფრაზაა, რომლის შინაარსი უკეთ გამოიხატება «ინტენსიური საწარმოო საქმიანობით» (111—112)...

დანართი. დისკუსია. ბევრნი აღნიშნავენ, რომ ტელიორი «ანგარიშს აწარმოებს პატრონის გვერდის ავლით»: მუშათა ორგანიზაციები ნებას არ მისცემენ (119, 116 და სხვა). გვ. 129: ობერლინ სმიტი წინადადებებს იძლევა სკოლებში შემოიღონ ტელიორის სისტემის სწავლება...

დასასრული

ზეიბერტი. «ტელიორის სისტემის პრაქტიკიდან»

დიპლომიანი ინჟინერი რუდოლფ ზეიბერტი. «ტელიორის სისტემის პრაქტიკიდან». ბერლინი, 1914.

ავტორმა მ თვე გაატარა განსაკუთრებით «ტებორ მენიუ-ფეჩურინგ კომპანის» (ფილადელფია) შესწავლაში და დაწერილებითს პ რ ა ქ ტ ი კ უ ლ აღწერას გვპირდება.

გვ. 6: «გერმანიისა და ამერიკის პირობების მკოდნენი უყოყმანოდ აღიარებენ, რომ მასალის მომჭირნედ გამოყენების მხრივ გერმანიის მრეწველობამ ძლიერ გაუსწრო ამერიკისას, მაგრამ, პირიქით, ადამიანის სამუშაო ძალის მომჭირნედ გამოყენების მხრივ გერმანიაში ჯერ კიდევ ბევრი რამ უნდა ისწავლოს შეერთებული შტატებისაგან» (7)...

დამახასიათებელია!

«დროის შესწავლას» უმჯობესია «ნაყოფიერების შესწავლა» ვუწოდოთო: არა მარტო დროს ვადევნებთ თვალყურს, არამედ მუშაობის უკეთეს ხერხებსაც შევისწავლით და გამოგვყავსო (9—10)...

— «მეცნაერება შრომის შესახებ» (10)

||| NB

კინემატოგრაფის საშუალებით შეისწავლიან მოძრაობას — ირიბი მდებარეობა აადვილებს მასალის თვითაღებას (ისე, რომ არ უყუჩებდნენ) etc. etc. «არავითარი ზედმეტი ან მიზანშეუწონელი მოძრაობა» (15).

||| NB

საქმე უნდა ხორციელდებოდეს ფრთხილად ამერიკის დემოკრატიულ ზნე-ჩვეულებათა თანახმად (გვ. 22), რომ ამაში «მტანჯველობას» არ ხელავდნენ (22)

||| sic!!! NB

ჩვეულებრივად ხელუხასის გადიდება 1/3-ით, ვიდრე მუშა იღებს

(76)

იმას, რომ «იგი ხომ უკვე თავისთავად (თუ + 1/3) დგას საკმაოდ კარგი შემოსავლას მქონე საშუალო ვაჭრის ან ტექნიკოსის ეკონომიურ საფეხებზე» (22)...

||| NB გააბურთონ!!

გვ. 30: «საშუალოდ» «წელიწადს» გრძელდება ტელიორის რეფორმა: «ტებორ მენიუფეჩურინგ კომპანის» «კრახი ექუჩრებოდა» ტელიორის სისტემის შემოღებაზე გაწეული ხარჯების გამო.

||

ტებორის სამრეწველო კომპანია დაარსებულია 1890-იან წლებში. 1904 წელი იყო გაფიცვა (1/3-ად მოკვებული). საქმეები ცუხად მიდიოდა. ტელიორმა ფელს მიცემა შესთავაზა, რომ ორგანაზატორი გაქვდაჩაყო (32). მოკვდნენ.

6 წლის შემდეგ: წარმოების გადიდება 80%-ით
 ხარჯების შემცირება 30%-ით
 ხელფასის გადიდება 25%-ით

1912 წელს 45 მუშა (33)

48 (!sic!!) მოხელე და ოსტატი }
 ((ჩვეულებრივად 1:3)) (clerks) (კანტორის
 მუშაკი, მოსამსახურე და ოსტატი)

ამას მოსდევს «გასაღებების» (შემოკლებანი), ფორმულარების, ქაღალდების, განაწესების პირები — უამრავი საწერი, უაღრესად რთული... ამას მოსამსახურეები «თალმუდს» ეძახიან (გვ. 35)...

ერთი მოსამსახურე მხოლოდ იმაზე მუშაობს, რომ სწავლობს ნაყოფიერებას (ქრონომეტრაჟი), რაც მას შესაძლებლობას აძლევს კარგად შეისწავლოს ხელის ყველა მოძრაობა etc., ყველა ოპერაცია და გააუმჯობესოს ისინი.

... «და ამრიგად «ტებორ მენიუფეკტურინგ კომპანიაში» NB არ გადის თითქმის არც ერთი დღე, რომ რაიმე სამუშაო, ნაყოფიერების გამოკვლევის მეოხებით, არ შემოწმდეს თავისი მიზანშეწონილობის მხრივ და არ შეიძლებოდეს მისი სრულყოფა» (107).

გვ. 153: «ქრონომეტრაჟი და მოძრაობათა შესწავლა» = ყველაზე «საინტერესო», ყველაზე «სენსაციური» ტელიორის სისტემაში. NB

[საათები — საათები და საათის მეასედი წილადები (გვ. 124). უფრო მოხერხებულია.]

გერმანიაში შემოღების სიძნელენი:.. «გერმანიაში მშრომელი კლასების სოციალურ ფენებად დაშლა სიძნელეა, რომლის შეუფასებლობასაც არ უნდა ვიჩინდეთ.

II NB გერმანიაში აკადემიურად განათლებული ადამიანი — იმას, ვისაც უმაღლესი განათლება არა აქვს მიღებული, ინჟინერი — ოსტატს, ოსტატი — მუშას მიმართავს უმთავრესად «მბრძანებლის ტონით». ტელიორის სისტემის დროს, სადაც ისინი თანამშრომლებად უნდა გრძნობდნენ თავს, ეს ტონი უკვე დაუშვებელი იქნება» (152)...
 წლობით უნდა მივეჩვიოთ «მუშების დაწინაურებას ოსტატთა და მოსამსახურეთა თანამდებობებზე»...

დასასრული

ჯილბრეტი. «მოძრაობის შესწავლა»

ფრანკ ბ. ჯილბრეტი. «მოძრაობის შესწავლა» (76)
 ეროვნული სიმდიდრის მატების თვალსაზრისით». («Annals of the American Academy», 1915, მისი, გვ. 96 და შემდ.)

...«თვითეული ინდივიდუუმის მოძრაობანი, მიუხედავად იმისა, თუ როგორია მისი სამუშაო, შესწავლილ და სტანდარტიზებულ იქნა...

...აგურის წყობისას ერთი აგურის დასადებად ხმარებული მოძრაობანი შემცირებულ იქნა 18-დან 5-მდე, ამასთან პროდუქციის გამოშვება გადიდა 120 აგურიდან საათში 350-მდე საათში. ბამბის ქსოვილის დაწყობისას 20-დან 30-მდე მოძრაობა დაყვანილ იქნა 10-მდე ან 12-მდე, იმ შედეგით, რომ 150 დუჟინი ნაჭერი ქსოვილის ნაცვლად აწყობდნენ 400 დუჟინს დაღლის გაუდიდებლად. შესწავლილი იყო იმ ქალიშვილის მოძრაობანი, რომელიც ეტიკეტებს აწებებდა ფეხსაცმლის საცხის ქილებზე. მისი მეთოდები მხოლოდ ცოტათი შეიცვალა, და მაშინ როცა წინათ იგი 24 ქილას აკეთებდა 40 წამში, შემდეგ იგი იძლეოდა 24-ს—20 წამში ნაკლები ღონის დახარჯით. ასეთმა შესწავლამ ხელი შეუწყო არა მარტო მამაკაცთა და ქალთა მოძრაობების შემცირებას სხვა პროფესიებში, არამედ აგრეთვე ექიმთა, მომვლელთა, კანცელარიის მუშაკთა მოძრაობების, ერთი სიტყვით შესწავლილი სამუშაოს თვითეული ტიპის მუშაკთა მოძრაობების შემცირებასაც... (96—97).

ზონრის მანქანების აწყობა (assembly) ...«მაშინ როცა ერთი კაცი დღეში 18 ზონრის მანქანას აწყობდა, ახლა შესაძლებელი აღმოჩნდა, რომ ერთმა კაცმა დღეში ააწყოს 66 ზონრის მანქანა დაღლილობის გაუდიდებლად» (97)...

უახლესი წესი=1) მიკრომოძრაობათა შესწავლა... 2) «ქრონოციკლოგრაფის» ხმარება (97)...

I. «მიკრომოძრაობათა აღმნიშვნელი საათი» იდგმება მუშის წინ, რომელიც აღნიშნავს (საათი აღნიშნავს) «ღლის დროის სხვადასხვა მომენტებს მოძრაობის გამომხატველი ფილმის თვითეულ კადრში» (98)...

II. «მოძრაობის შესწავლის დაყენების ქრონოციკლოგრაფიული მეთოდი იმაში მდგომარეობს, რომ პატარა ელექტრონათურებს ამაგრებენ ოპერატორის თითებზე ან ოპერატორის სხეულის თუ იმ მასალის რომელიმე ნაწილზე, რომლის მოძრაობის გზის შესწავლა სასურველია... (ხდება შუქის მოძრაობის, მისი ხაზის ფოტოსურათის გადაღება) (98).

- მთელი საზოგადოების ინტერესი ამ შესწავლით...
 «დამახასიათებელი შედეგია სკოლასა და ფაბრიკას შორის
 ხარვეზის თანდათან შეესება. მოძრაობათა ინტენსიური
 შესწავლა ამტკიცებს, რომ გაცილებით მეტი მსგავსებაა
 77) II NB || სარეწავებსა და პროფესიებშიც კი მექანიკური მხრივ,
 ვიდრე ჩვენ ოდესმე შეგვეძლო შესაძლებლად მიგვეჩ-
 ნია. სამრეწველო სამყარო სულ უფრო და უფრო მეტად
 მოგვთხოვს თითების სიმარჯვეში დახელოვნებულ ახალ-
 გაზრდა მუშებს»... (101)...

სახალხო სკოლებში უნდა ასწავლიდნენ ამას:

...«თითების სიმარჯვე», ე. ი. კუნთების ისეთი
 გაწვრთნა, რომ მათ შეეძლოთ ადვილად და სწრაფად
 დაემყაფილონ კვალიფიციური შრომის მოთხოვნები»...

ახლა ხდება «უდიდესი ფლანგვა» (102) დაქსაქსული, გან-
 მეორებითი etc. «გამოკვლევებისაგან»... «შეერთებული შტა-
 ტების მთავრობის საქმეა მექანიკური რეწვის სტანდარტიზა-
 ციის ასეთი ბიუროს დაარსება. იქ დადგენილი და შეკრებილი
 სტანდარტები საზოგადოებრივი საკუთრება იქნებოდა, და
 დამოუკიდებელი მკვლევარები შეძლებდნენ მათ საფუძველზე
 გამოეგონებინათ შემდგომი სტანდარტები» (103)...

საუცხოო ნიმუში ტექნიკური პროგრესისა კაპიტალიზ-
 მის დროს სოციალიზმისაკენ.

ეიდელსი. «ბერმანის მსხვილი ბანკების დამოკიდე-
 ბულება მრეწველობისადმი»

- 78) დ-რი ოტო ეიდელსი. «გერმანიის მსხვილი ბანკების დამო-
 კიდებულება მრეწველობისადმი, განსაკუთრებით მეტა-
 ლურგიული მრეწველობისადმი». ლაიპციგი, 1905 ((24-ე
 ტომი, მე-2 ნაკვეთი «Schmoller's Forschungen»)).

წინასიტყვაობაზე მონიშნულია: ივნისი 1905

რისერის შემდეგ შეუძლებელია წაიკითხო: გამეორე-
 ბანი, ნედლი მასალა, უმნიშვნელო ფაქტები, nil ახალი
 ეს ეხება წიგნის მხოლოდ დასაწყისს. ეტყობა, რისერს
 გაუჭურდავს იგი. როცა საქმე ეხება მრეწველობისადმი
 დამოკიდებულებას, ეიდელსი უფრო მდიდარი, ცოცხალი,
 ჭკვიანი, მეცნიერულია.

გვ. 18: მაგალითი: ფირმა «ჰელზენკირხენერ ბერგვერკსგეზელშაფტის» აქციების შესყიდვა (1904 წელს), რომ ტისენი აერჩიათ «ზედამხედველობის საბჭოში» (!!).

ჩვეუ-
ლებრივი
მოვლენა

გვ. 57: ბანკების (სააქციო ბანკების) და კერძო ბანკირების რიცხვი, რომლებიც მონაწილეობდნენ სამრეწველო საზოგადოებათა ემისიებში

	ბ ა ნ - კ ი რ ი ბ ი	1 ბანკირზე მოლის ემისია	ბანკები	1 ბანკზე მოლის ემისია
1871/2	90	4.4	31	6.1
1899	34	2.7	16	12.4

გვ. 103: ძმებმა მანესმანებმა «უნაკერო მილების» თავიანთი პატენტები გაყიდეს 16 მილიონ მარკად (!)... (1890)...

ყოველი კრიზისი (1857, 1873, 1900) იწვევს კონცენტრაციას, მაგრამ 1900-ისა განსაკუთრებით:

«1900 წლის კრიზისმა, მრეწველობის უმთავრესი დარგების გიგანტურ საწარმოებთან ერთად, მოუსწრო მრავალ, ახლანდელი თვალსაზრისით მოძველებული ორგანიზაციის მქონე საწარმოს, «წმინდა» (ე. ი. არა კომბინირებულ) «საწარმოებს, რომლებიც სამრეწველო აღმავლობის ძლიერ ტალღას მალდა აეტაცნა. ფასების დაცემამ, მოთხოვნილების შემცირებამ ეს «წმინდა» საწარმონი ისეთ გაჭირვებულ მდგომარეობაში ჩააგდო, რომელიც კომბინირებულ გიგანტურ საწარმოებს ან სრულებით არ შეხებია, ან სულ მოკლე ხნით შეეხო. ამიტომ იყო, რომ 1900 წლის კრიზისის ბევრად უფრო დიდი სამრეწველო კონცენტრაცია მოჰყვა შედეგად, ვიდრე 1873 წლის კრიზისს: ამ უკანასკნელმაც გამოიწვია საუკეთესო საწარმოთა ერთგვარი შერჩევა, მაგრამ ტექნიკის მაშინდელი დონის დროს ამ შერჩევას არ შეიძლებოდა მოჰყოლოდა იმ საწარმოთა მონოპოლია, რომლებმაც კრიზისის ძლიერად მოსილად დააღწიეს თავი. სწორედ ასეთი ხანგრძლივი მონოპოლიის უნარი, ამასთან დიდი უნარი აქვთ ახლანდელი რკინის მრეწველობისა და ელექტრომრეწველობის გიგანტურ საწარმოებს.—მათი მეტად რთული ტექნიკის, ფრიად გაშლილი ორგანიზაციის, მათი კაპიტალის სიმძლავრის მეოხებით, შემდეგ კი, უფრო ნაკლებად, მანქანათმშენებლობის საწარმოებსაც, მეტალურგიულა მრეწველობის განსაზღ-

NB

მონო- (79)
პოლია

ერული დარგების, მიმოსვლის საშუალებათა და სხვ. საწარმოებს» (108)...*

გვ. 111: — როცა საჭირო იყო მიედწიათ ფენიქსის ფირმის შეერთებისათვის «შტალვერკსფერბანდთან», მაშინ «მაფჰაუზენშერ ბანკფერაინმა» შეისყიდა მისი აქციების უმეტესობა და გაატარა გადაწყვეტილება.

ასევე «დრეზდნერ ბანკმა» «მოიპოვა» 2 ადგილი მეტალურგიულ ქარხანა «კენიგს—უნდლურაპიუტეს» «ზედამხედველობის საბჭოში» (4 წლის წინათ) და გაატარა, რაც უნდოდა...

ზედამხედველობის საბჭოების როლი უალრესად ფართოა (სინამდვილეში შეიძლება = გამგეობისა)...

sic!
(უბრა-
ლოდ!)

...ზედამხედველობის საბჭოების წევრთა ადგილებს ნებაყოფლობით უთმობენ სახელგანთქმულ პირებს, აგრეთვე სახელმწიფო სამსახურში ნამყოფ მოხელეებს, რომელთაც შეუძლიათ საკმაოდ გააადვილონ ხელისუფლებასთან ურთიერთობა...** (149).

ჩვეულებ-რივი ამბავი!!

«მსხვილი ბანკის «ზედამხედველობის საბჭოს» შემადგენლობაში ჩვეულებრივად ვხვდებით... პარლამენტის წევრს ან ბერლინის ქალაქის სათათბიროს წევრს» (152)...***

155 (in fine)... «მაგრამ მოყვანილი შემთხვევები» (მოყვანილია მთელი რიგი სახელები: დერნბურგი — «დარმშტედტერ ბანკის» დირექტორი, გვინერი — «დოიჩე ბანკის» დირექტორი) «ცხადად გვიჩვენებენ, რომ მრეწველობის მოღვაწენი ეკუთვნიან უპირატესად იმავე დარგის ან იმავე სფეროს საზოგადოებათა ზედამხედველობის საბჭოს, ხოლო დიდი ბანკების დირექტორები, პირიქით, წარმოდგენილი არიან უალრესად სხვადასხვა საწარმოთა მმართველობაში»...

1. «მაფჰაუზენშერ ბანკფერაინის» დირექტორი წევრია 33 საზოგადოების «ზედამხედველობის საბჭოში»! (გვ. 155).

გვ. 150: მაგალითი ზედამხედველობის საბჭოს წევრთა 35 ადგილი ერთ ხელში... (35).

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 260—261. რედ.

** აქვე, გვ. 275. რედ.

*** იქვე, გვ. 275. რედ.

გვ. 156: ...«ცალკეულ მსხვილ მრეწველთა მოქმედების ასპარეზის ამ გაფართოებასთან და პროვინციული ბანკების დირექტორთა გამგებლობაში მხოლოდ და მხოლოდ ერთი განსაზღვრული სამრეწველო ოლქის გადაცემასთან ერთად, მსხვილი ბანკების ხელმძღვანელებს შორისაც ხდება სპეციალიზაციის ერთგვარი ზრდა. ასეთი სპეციალიზაცია შესაძლებელია საერთოდ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც თვით ბანკის საქმიანობის ფარგლები დიდია და, განსაკუთრებით, როდესაც დიდია მისი სამრეწველო კავშირუბრთიერთობა. შრომის ეს დანაწილება ორი მიმართულებით ხდება: ერთი მხრივ, მრეწველობასთან ურთიერთობის მოგვარება მთლიანად ევალება ერთ დირექტორთაგანს, და ეს მის სპეციალურ საქმედ ითვლება; მეორე მხრივ, ყოველი დირექტორი თვითონ კისრულობს თვალყური ადევნოს ცალკეულ საწარმოს ან საწარმოთა ჯგუფს, რომელნიც ერთმანეთთან ახლოს არიან პროფესიის ან ინტერესების მხრივ. ზოგიერთის სპეციალობას შეადგენს გერმანიის მრეწველობა, ხანდახან მარტოოდენ დასავლეთ გერმანიისა, სხვებისას — სახელმწიფოებთან და უცხოეთის მრეწველობასთან ურთიერთობა, ცნობები მრეწველთა ვინაობის შესახებ და სხვ., საბირჟო საქმეები და ა. შ. გარდა ამისა, ხშირად ბანკის თვითეულ დირექტორს გამგებლობაში აძლევენ განსაკუთრებულ რაიონს ან მრეწველობის ცალკეულ დარგს; ერთი უმთავრესად მუშაობს ელექტრობის საზოგადოებათა ზედამხედველობის საბჭოებში, მეორე — ქიმიურ ფაბრიკებში, ლუდის სახდელ თუ შაქრის ქარხნებში, მესამე — რამდენიმე განცალკევებულ საწარმოში და ამასთანავე — არასა მრეწველო საზოგადოებებში, მაგალითად, დამზღვევ საზოგადოებათა ზედამხედველობის საბჭოში. ამგვარი მტკიცე-ბანი ბერლინის ბანკების ცალკეულ დირექტორთა მაგალითებზე მეტისმეტად შორს წაგვიყვანდა პიროვნულ სფეროში. ერთი სიტყვით, უეჭველია, რომ მსხვილ ბანკებში, მათი ოპერაციების სიდიდის და ნაირნაირობის ზრდასთან ერ-

(80)

«მეთვალყურეობა» საზოგადოებრივი მეურნეობისადმი

NB

თად, ხდება შრომის სულ უფრო მეტი დანაწილება ხელმძღვანელთა შორის, — იმ მიზნით (და იმ შედეგით), რომ რამდენადმე, ასე ვთქვათ, წმინდა საბანკო საქმიანობაზე მაღლა ასწიონ ისინი, გაუძლიერონ მათ მსჯელობის უნარი, მეტი ცოდნა შესძინონ მრეწველობის საერთო საკითხებში და მის ცალკე დარგთა სპეციალურ საკითხებში, მოამზადონ ისინი ბანკის გავლენის სამრეწველო სფეროს დარგში საქმიანობისათვის. ბანკების ამ სისტემას ერთვის მისწრაფება — თავიანთ ზედამხედველობის საბჭოებში ან მათდამი დაქვემდებარებული ბანკების საბჭოებში აირჩიონ ისეთი ადამიანები, რომლებიც კარგად იცნობენ მრეწველობას, — მეწარმეები, ყოფილი მოხელეები, განსაკუთრებით კი ისეთნი, ვისაც სარკინიგზო და სამთამადნო უწყებაში უმსახურნია*, ვისგანაც ისინი მოითხოვენ არა იმდენად კავშირს სამრეწველო საწარმოებთან, რამდენადაც საექსპერტო რჩევას, — რჩევას, რომელიც ეყრდნობა არა იმდენად აკადემიურ განათლებას, რამდენადაც მრავალი წლის ტექნიკურ, საქმიან და ადამიანურ გამოცდილებას»... (157)...

...«მაგრამ ბანკის დირექტორს როგორც ზედამხედველობის საბჭოს წევრს არა მარტო ის უპირატესობა აქვს, რომ დაინტერესებულია თავისი თანამდებობის კეთილსინდისიერად შესრულებით ბანკის წინაშე თავის მოვალეობათა გამო: იგი აგრეთვე ყველაზე უკეთ ინფორმირებულია ბაზრის მდგომარეობაზე, შეუძლია აიძულოს თავის მოსამსახურეთა დიდი აპარატი ასრულებდეს ზედამხედველობის საბჭოს კომერციულ-ტექნიკურ დავალებებს; სწორედ ბევრი საზოგადოების საქმეთა კურსში ყოფნა უადვილებს მათგან ცალკეულთა შეფასებას, იცავს მას ცალკეული საწარმოს იმ მეტისმეტად მაღალი შეფასებისაგან, რასაც ხშირად აქვს ადგილი იქ, სადაც კერძო პირი ზის მარტო ერთი საზოგადოების ზედამხედველობის საბჭოში» (157—158).

NB

«სისტემა»

მ1)

NB

«მთლიანის»
მიმოხილვა

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 276—277.
რ. ე. დ.

მსხვილი ბანკები 1903 წლის ბოლოს წარმოდგენილი იყვნენ შემდეგ სამრეწველო საზოგადოებათა **ზედამხედველობის საბჭოში**: (გვ. 161—162)*.

	ლოინე ბანკი	დისკონტო- ზედმავტი	დარწმუნებულ ბანკი	დრეზდენერ ბანკი	მავპაუზენერ ბანკჟეინი	ბან- კან- დელსტაუზელ- შაუტ	ჯამი (ჩემი) 6 მსხვი- ლი ბან- კებისა
დირექტორების მეშვეობით.....	101	31	51	53	68	40.....	344
ზედამხედველო- ბის საბჭოს თა- ვიანთი საკუთა- რი წევრების მეშვეობით.....	120	61	50	80	62	34.....	407
სულ	221	92	101	133	130	74.....	751
თავმჯდომარეო- ბის საშუალე- ბით ან ორზე მეტე პირით...	98	43	36	41	38	33.....	1040
							289

ამონაწერი ხომ არ არის უკვე რისერიდან? შეად. გვ. 170—171: ზედამხედველობის საბჭოების წევრები მრეწველობის დარგების მიხედვით... გვ. 137 და 139: ინდუსტრიული ემისიები

...«მრეწველობაში საბანკო ოპერაციების უნივერსალური ბუნება, როგორც იგი აქამდე იყო აწერილი, მსხვილი ბანკის შესაძლებლობა და აუცილებლობა სისტემატურად იყენებდეს რეგულარულ საქმიან ბრუნვას, სამრეწველო კრედიტის მიცემა, ემისიები, ზედამხედველობის საბჭოს წევრთა ადგილების დაკავება როგორც იარაღისა სამრეწველო საწარმოებთან მჭიდრო და ხანგრძლივი ურთიერთობისათვის, — ყოველივე ეს ბანკისა და სამრეწველო საწარმოს გარშემო ქსოვს იმდენად ხშირ ქსელს, რომ კონკურენციული ბრძოლა ცალკეული ოპერაციის გამო ამ საწარმოებთან

«უნივერსალური ბუნება»

«ხშირი ქსელი»

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც. ტომი 22, გვ. 275. რ ი დ.

82)

«უნივერსალური ხასიათი»

«წინააღმდეგ»
(სიძველისა)

ხშირად გამოირიცხება, — ხოლო ზოგიერთი საზოგადოებისათვის დიდი ხნით ხდება შეუძლებელი» (163)...

«სამრეწველო კავშირურთიერთობის ერთობლიობის განხილვის შედეგად ვღებულობთ იმ ფინანსური ინსტიტუტების უნივერსალურ ხასიათს, რომლებიც მრეწველობისათვის მუშაობენ. წინააღმდეგ ბანკების სხვა ფორმებისა, წინააღმდეგ ზოგჯერ ლიტერატურაში წამოყენებული მოთხოვნებისა, რომ ბანკები საქმიანობის განსაზღვრულ სფეროში ან მრეწველობის განსაზღვრულ დარგში უნდა დასპეციალდნენ, რათა ფეხქვეშ ნიადაგი არ გაპოეცალოთ, — მსხვილი ბანკები ცდილობენ თავიანთი კავშირურთიერთობა სამრეწველო საწარმოებთან რაც შეიძლება მეტად მრავალფეროვანი გახადონ წარმოების ადგილისა და დარგის მიხედვით, ცდილობენ მოსპონ ის უთანაბრობა კაპიტალის განაწილებისა ცალკეულ კუთხეთა თუ მრეწველობის დარგთა შორის, რომელიც ცალკეულ საწარმოთა წარსულით აიხსნება*. ამის მხარდამხარ ვითარდება აგრეთვე მისწრაფება ააგონ სამრეწველო კავშირურთიერთობა რეგულარულ ხანგრძლივ საქმიან ურთიერთობაზე და მისცენ მას გამოხატულება და შესაძლებლობა გაფართოებისა და გაღრმავებისა ზედამხედველობის საბჭოს წევრთა ადგილების დაკავების განშტოებული სისტემის საშუალებით; გავლენის ამ ორ სფეროსთან შედარებით, საემისიო საქმიანობა თავისი მნიშვნელობით მსხვილი ბანკების სამრეწველო კავშირურთიერთობისათვის შედარებით უკანა პლანზე გადადის. ერთი ტენდენცია იმაში მდგომარეობს, რომ მრეწველობასთან კავშირი საერთო მოვლენა გახდეს; მეორე — იმაში, რომ კავშირი რაც შეიძლება განმტკიცდეს და გაძლიერდეს; ორივე ტენდენცია განხორციელებულია ექვს მსხვილ ბანკში არა სავსებით, მაგრამ უკვე

«ტენდენცია»

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 278. რ ე დ.

მნიშვნელოვანი ოდენობით და თანაბარი ხარისხით» (180)...*

«კავშირურთიერთობა სამრეწველო საწარმოთა შორის, მათი ახალი შინაარსით, ახალი ფორმებით, ახალი ორგანოებით, სახელდობრ: მსხვილი ბანკებით, რომლებიც ერთსა და იმავე დროს ცენტრალისტურადაც არიან მოწყობილნი და დეცენტრალისტურადაც, — ყალიბდება როგორც დამახასიათებელი სახალხო-სამეურნეო მოვლენა არა უადრეს 90-იანი წლებისა; განსაზღვრული აზრით ეს დაწყებითი პუნქტი შეიძლება კიდევაც გადავწიოთ 1897 წლამდე, მისი საწარმოთა უდიდესი «შეერთებებით», რომელთაც პირველად შემოაქვთ დეცენტრალიზებული ორგანიზაციის ახალი ფორმა ბანკების სამრეწველო პოლიტიკის მოსაზრებებით. ეს დაწყებითი პუნქტი შეიძლება, ერთგვარად, კიდევ უფრო გადავწიოთ, ვინაიდან მხოლოდ 1900 წლის კრიზისმა უაღრესად დააჩქარა კონცენტრაციის პროცესი როგორც მრეწველობაში, ისე საბანკო საქმეში, განამტკიცა ეს პროცესი, პირველად გადააქცია მრეწველობასთან ურთიერთობა მსხვილი ბანკების ნამდვილ მონოპოლიად, ბევრად უფრო მჭიდრო და ინტენსიური გახდა ეს ურთიერთობანი» (181)...**

...«უეცარმა კონცენტრაციამ რაინვესტფალიის სამთო საქმეში, ფოლადის მკეთებელი ქარხნების კავშირის შექმნამ, ელექტრობის დიდი კომპანიების გაერთიანებამ და ა. შ., უეჭველია, მნიშვნელოვნად დააჩქარა ბანკებსა და მრეწველობას შორის კავშირის საკითხის პრაქტიკულად გადაჭრა» (182)...

...«თანამედროვე სამრეწველო მეწარმეობამ ბანკებს ადგილი გადაუნაცვლა სამეურნეო ცხოვრების სულ ახალ სფეროებში... პრინციპულად მხოლოდ საშუაშაველო საქმიანობის სფეროდან ბანკი რამდენადმე გადადის სამ-

«ახალი» სამრეწველო ურთიერთობა ბანკებთან

«საეჭვოა 90-იანი წლებამდე»

1897

კრიზისი (1900)

1900-ის კრიზისის შემდეგ (დებარესია)

(83)

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც. ტომი 22, გვ. 278. რ ე დ.
** იქვე, გვ. 281. რ ე დ.

NB რეწველო წარმოების სფეროში... ..მსხვილი ბანკები ამრიგად» (მრეწველობასთან კავშირის მეშვეობით) «უკავშირდებიან არა მარტო ცალკეულ საწარმოთა განვითარების ტენდენციებს, არამედ ურთიერთობასაც მრეწველობის ერთი დარგის სხვადასხვა საწარმოებს შორის და მრეწველობის, როგორც მთლიანობის, დარგებს შორის» (183)...

NB «ვისაც თვალყური უდევნებია იმისათვის, თუ როგორ იცვლებოდნენ უკანასკნელი წლების განმავლობაში მსხვილი ბანკების ღირებულებები და ზედამხედველობის საბჭოების წევრები, ის უეჭველად შეამჩნევდა, როგორ გადადის ძალაუფლება თანდათან ისეთი პირების ხელში, რომლებიც მსხვილი ბანკების აუცილებელ და სულ უფრო საარსებო ამოცანად თვლიან აქტიურ ჩარევას მრეწველობის საერთო განვითარების საქმეში, ამასთან ამ პირებსა და ბანკების ძველ ღირებულებებს შორის აქედან იბადება უთანხმოება საქმიან ნიადაგზე, ხოლო ხშირად პირად ნიადაგზეც კი. არსებითად საქმე იმას ეხება, ხომ არ ვნებს ბანკებს, როგორც საკრედიტო დაწესებულებებს, ბანკების ეს ჩარევა წარმოების სამრეწველო პროცესში, ხომ არ ეწირება მსხვერპლად მტკიცე პრინციპები და უეჭველი მოგება ისეთ მოღვაწეობას, რომელსაც საერთო არაფერი აქვს შუამავლობასთან კრედიტის მიწოდების საქმეში და რომლითაც ბანკი იჭრება ისეთ დარგში, სადაც ის უფრო მეტად დამორჩილებულია სამრეწველო კონიუნქტურის ბრმა ბატონობისადმი, ვიდრე წინათ იყო. ასე ლაპარაკობენ ბევრი ბანკების ძველ ხელმძღვანელთაგან, ახალგაზრდათა უმრავლესობას კი მრეწველობის საკითხებში აქტიური ჩარევა ისეთივე აუცილებლობად მიაჩნია, როგორმა აუცილებლობამაც წარმოშვა თანამედროვე მსხვილ მრეწველობასთან ერთად მსხვილი ბანკებიც და უახლესი სამრეწველო საბანკო დაწესებულებანიც. მხოლოდ იმაში ეთანხმება ერთმანეთს ორივე

მხარე, რომ მსხვილი ბანკების ახალი მოღვაწეობისათვის არ არსებობს არც მტკიცე პრინციპები, არც კონკრეტული მიზანი»... (184)...*

გადასვლა... რაზე?

«საბანკო ოპერაციები უცხოეთთან და საზღვარგარეთ იყოფა სამ ნაწილად, რომელთაგან თვითეული შეესაბამება განვითარების გარკვეულ საფეხურს: საერთაშორისო გადასახდელები, უცხოეთის სესხების გადმოტანა და სამრეწველო საწარმოებში მონაწილეობა საზღვარგარეთ... თვითეულმა... დაღი დაასვა გარკვეულ პერიოდს გერმანიის მსხვილი ბანკების უცხოეთის პოლიტიკაში.

1
2
3

...სესხების მნიშვნელობაზე სამამულო მრეწველობისათვის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი საღისკონტო საზოგადოებისა, რომელიც განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს ოპერაციებს საზღვარგარეთ, ათი წლის წინათ ასეთ აზრს გამოთქვამდა საბირჟო საანკეტო კომისიის წინაშე («საბირჟო საანკეტო კომისიის ოქმები», გვ. 371, რუსელის ჩვენება): «მე უაღრესად დიდ ზიანად ჩავთვლიდი, რომ... უცხოეთის სესხების გავრცელება გერმანიაში გადაეცათ არა გერმანიის კაპიტალისა და გერმანიის ბანკებისათვის, არამედ უცხოელთათვის. სწორედ იმიტომ, რომ ამის თავიდან აცილება უნდოდათ, საგარეო საქმეთა სამინისტრო ასე ძლიერ — და, ჩემი აზრით, სავსებით სამართლიანად — დაინტერესდა იმით, რომ ჩვენ გვქონდეს სავაჭრო განყოფილებები, საბანკო განყოფილებები და ურთიერთობა საზღვარგარეთ. ვინაიდან მხოლოდ იმის მეოხებით, რომ ეს ურთიერთობა არსებობს, შესაძლებელია მოინახოს სასურველი სამუშაო გერმანიის მრეწველობისათვის საზღვარგარეთ.

NB

NB

(85

...ჩვენი საექსპორტო მრეწველობის საყოველთაო ჩივილი ის არის, რომ სწორედ გერმანია ლონდონთან შედარებით მეტისმეტად

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 279—280. რ ე დ.

NB
«შეკვეთები»

ჩამორჩება დიდი საქმეების ბაზარზე. თითქმის ყველა შეკვეთა თავს იყრის ლონდონში, მსოფლიოს ამ დიდ ბაზარზე, და მხოლოდ იმის შეოხებით, რომ ჩვენ უფრო ახლოს ვდგავართ უცხოეთის ცალკეულ საწარმოებთან, წარმოიშობა საქმიანი ურთიერთობა და მუდმივი სამუშაო მრეწველობისათვის» (186—187)...

2 საფეხური

...«რამდენადაც გერმანიის მსხვილ ბანკებს პირდაპირ აქვთ საქმე უცხოეთის სამრეწველო საწარმოებთან, კვლავ უნდა განვასხვავებდეთ განვითარების ორ პრინციპულად სხვადასხვა და საერთოდ დროის მიხედვითაც განსხვავებულ საფეხურს. პირველი, თუ ისტორიულად შევხედავთ, დაახლოებით ემთხვევა უცხოეთის სესხების გაფურჩქვნის პერიოდს და ამიტომ ცალკეულ ქვეყნებში სხვადასხვა წლებს განეკუთვნება: 70-იანი და 80-იანი წლები შეიძლება განვიხილოთ როგორც უცხოეთის სარკინიგზო მშენებლობის აყვავების დრო»... (187)...

რკინიგზები

2 ქვეტიპი («დაპირისპირებული პოლუსები»): რუმინეთის რკინიგზები და მონაწილეობა ამერიკის რკინიგზებში.

«ეს პირველი საფეხური ხასიათდება უცხოეთის მრეწველობაში საქმიანობის მჭიდრო კავშირით სესხებთან, თუმცა სამამულო მრეწველობას, როგორც მიმწოდებელს, შეუძლია ამასთან ერთგვარ სარგებლობას იღებდეს. ბანკების ინიციატივა ძლიერი და გადამწყვეტია, მაგრამ მას მხოლოდ არაპირდაპირ აქვს საქმე მრეწველობასთან, მაშინ როცა ბანკები მთავარ ყურადღებას აქცევენ კაპიტალის ხელსაყრელ მოთავსებას უცხოეთის ფასეულობებში. იგი გულისხმობს ისეთ მდგომარეობას, როცა სამამულო მრეწველობა ჯერ კიდევ იმდენად არ არის კონცენტრირებული და ჯერ კიდევ იმდენად არ გამხდარა ექსპანსიის უნარის მქონე, როგორც ამას ადგილი აქვს 90-იანი წლებიდან.»

86)

1890-იანი
წლებიდან

პირიქით, მეორე საფეხურზე საგარეო სესხები საბანკო საქმიანობისათვის თავიანთი მნიშვნელობით უკანა პლანზე გადადიან, მაშინ როცა მსხვილი ბანკების ინტერესი უცხოეთის მრეწველობისადმი იზრდება, რადგან უფრო ნაკლებად დამოკიდებულია მოცემულ ქვეყანასთან სხვა ფინანსურ ურთიერთობაზე. სამრეწველო საზოგადოებათა ორგანიზაცია სხვა ქვეყნებში მსხვილი ბანკების მიერ, ან მათი დახმარებით უფრო ხშირი მოვლენა ხდება, და ამავე დროს უცხოეთის ოპერაციებში აღგვილი აქვს მსხვილი ბანკების მჭიდრო თანამშრომლობას სამამულო მრეწველობასთან» (188)...

...«უკეთეს ისინი (სამამულო საწარმოები) საზღვარგარეთ შეღწევისას გაცილებით უფრო ძლიერ დამოკიდებული არიან ბანკებზე, ვიდრე თავიანთ სამამულო ფაბრიკებში... მაშინ პირიქით» (თავიანთი ქვეყნისაგან განსხვავებით) «საზღვარგარეთ ბანკს უკვე როგორც შინ, თავისი განყოფილებები აქვს, ბატონობს საერთაშორისო საგადასახდელო ბრუნვაში, შესაძლოა, გარკვეული კავშირი ჰქონდეს ქვეყნის მთავრობასთან, სესხების გამოშვების ორგანიზაციის მეოხებით» (189)...

«შეიძლება განეასხვავოთ უცხოეთის სამრეწველო საწარმოებში ბანკების მონაწილეობის ოთხი ფორმა: 1. განყოფილებათა ან ასულ საწარმოთა დაარსება სამამულო მრეწველობისათვის...

...2. დაარსება... უცხოეთის ცალკეული საწარმოებისა, რომლებსაც მხოლოდ არამტკიცე კავშირი აქვთ სამამულო მრეწველობასთან ან სრულებით არ არიან დაკავშირებული მასთან... მაგრამ საკუთრივ დამახასიათებელი შემთხვევაა უახლესი ეგზოტიკური სარკინიგზო წამოწყებანი და აღმოსავლეთ აზიის საწარმოები მსხვილი ბანკებისა, რომლებიც ერთობლივად მონაწილეობენ «დოიჩ-აზიატიშე ბანკში»... ეს უკვე რგოლია სამეურნეო სფეროს დაპყრობაში» (190).

მე-2
საფეხური

4 ფორმა

(87)

ჩემი კურსივი

(ბაღდადი, — ჩინეთი etc. კოლონიები)

...«3. მესამე ჯგუფს ქმნიან მსხვილი ბანკების ცდები უზრუნველყონ თავიანთთვის ადგილი მრეწველობის რომელიმე დარგში საზღვარგარეთ საკუთარ საწარმოთა დაარსების საშუალებით, ხშირად კი აგრეთვე მხოლოდ არსებულ საწარმოებში მონაწილეობის საშუალებით»... (191) მონაწილეობა სამხრეთ აფრიკის სამთოსაქარხნო საზოგადოებებში («დოიჩე ბანკ» 1894 წლიდან etc.).

უქმნას
«თავისი»
მრეწველობა

4. ...«გერმანიის საბანკო სამყარომ სცადა აგრეთვე უზრუნველყოს თავისთვის ანდა მის ზურგსუკან მდგომი გერმანიის კაპიტალისტების მრეწველობის რაიმე დარგი საზღვარგარეთ მხოლოდ და მხოლოდ საკუთარი ექსპლოატაციისათვის» (192)... მაგალითად, ლონსძიებანი იმისათვის, რომ «ნაწილი ნავთის მრეწველობისა, ცენტრში რუმინულით, მოაწყოს თავისი ჰეგემონიით»...

მსოფლიოს
განაწილება

...«მსოფლიოს ნავთის ბაზარი დღესაც განაწილებული აქვს ორ დიდ ფინანსურ ჯგუფს: როკფელერის ამერიკულ «სტანდარდ ოილ კომპანისა» და რუსეთის ბაქოს ნავთობის პატრონებს, როტშილდსა და ნობელს. ორივე ჯგუფი მკიდროდ არის დაკავშირებული ერთმანეთთან, მაგრამ მათს მონოპოლიურ მდგომარეობას ემუქრება, აი უკვე რამდენიმე წელიწადია. ხუთი მტერი» (193):

(1) ნავთობის ამერიკული წყაროების გამოფიტვა

(2) მანთაშევისა და კომპ. ფირმა ბაქოში

X (3) ნავთობის წყაროები ავსტრიაში

X (4) idem რუმინეთში

X (5) ნავთობის ოკეანესიქითა წყაროები, განსაკუთრებით ჰოლანდიის კოლონიებში (მდიდარი სამუელი ან ფირმა შელ ტრანსპორტ ენდ ტრეიდიנג კომპანიი)*.

* «ბ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 312. რ ე ლ.

X = «დოიჩე ბანკისა» და გერმანიის სხვა ბანკების მონაწილეობა.

...«საზღვარგარეთ საქმიანობისათვის ბანკებს სტიმულს აძლევს არა ეროვნული აღფრთოვანება, არამედ თანამედროვე კაპიტალისტური განვითარების გარკვეულ საფეხურზე სულ უფრო გაძლიერებული აუცილებლობა შეუქმნან გერმანიის თავისუფალ კაპიტალს საზღვარგარეთ ხელსაყრელი სფერო გამოყენებისათვის» (197)...

«მსგავს როლს» (ინდივიდუალური საწარმოებისადმი დახმარება) «ასრულებენ ბანკები, ქმნიან რა საკვლევ ტექნიკურ საზოგადოებებს, რომელთა ნაყოფით უნდა ისარგებლონ მეგობრულმა საწარმოებმა. ესენი არიან, მაგალითად, ჩქარი ელექტრორკინიგზების შემსწავლელი საზოგადოება, აგრეთვე ლევეს კონცერნის მიერ დაარსებული «სამეცნიერო-ტექნიკურ გამოკვლევათა ცენტრალური ბიურო» და სამთო საქმის ცენტრალური ბიურო, საზოგადოება შეზღუდული პასუხისმგებლობით მანის ფრანკფურტში, რომელიც მსხვილ მრეწველებთან ერთად პირველხარისხოვან ბანკებსაც აფინანსებს» (210—211)*.

ზოგჯერ ბანკები ერთმანეთთან აახლოებენ სხვადასხვა სამრეწველო საწარმოებს (ხან მიჰყავთ კარტელისაკენ, ხან იწვევენ სპეციალიზაციას და სხვ.)...

...«ბანკი აქ ერთგვარად განასახიერებს შინაგან კავშირს, რომელიც მსხვილი მრეწველობის ზრდასთან ერთად იქმნება ბევრ საწარმოს შორის, იგი წარმოადგენს მათ შორის არსებულ ინტერესების ერთობას» (215)...

...«მასთან მეგობრული ქარხნებისათვის საშუაოს მიცემის რა მდიდარ შესაძლებლობას აძლევს «დოიჩე ბანკს» ისეთი საწარმო, როგორიც არის ბალდადის რკინიგზა!» (217)...

ელემენტარული ქეშმარიტება

მსხვილი ბანკების (ფინანსური კაპიტალის) ტექნიკური როლი

ბანკი = «შინაგანი კავშირი» საწარმოებს შორის

* იხ. ვ. ი. ლენინი. ოხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 279. რ ე დ.

NB
კავშირის
ზრდა

89)

«თუმცა მრეწველობის სხვადასხვა საწარმოებისა და დარგების ერთმანეთთან დაახლოებას შემთხვევის დროს შეკვეთების მიცემის საშუალებით ბანკები დღემდე «სხვათა შორის» ახდენდნენ, მაინც იგი წარმოადგენს იმის მნიშვნელოვან სიმპტომს, თუ როგორ ხდება კავშირი სულ უფრო მრავალრიცხოვანი მსხვილი სამრეწველო წარმოების ზრდასთან ერთად, მაგრამ სულ უფრო რთული და თვალუწვდენიც. მრეწველობის სხვადასხვა დარგებსა და საწარმოებს შორის კავშირი და ურთიერთდამოკიდებულების ურთიერთობა მსხვილ ბანკებში პოულობს ორგანოს, რომელშიც გამოხატულებას იღებს, ხოლო ფართული კავშირი სულ უფრო იქცევა ნამდვილ თანამშრომლობად» (219)...

NB

!!

გაისმის ჩივილი ბანკების «ტერორიზმზე» — (219—220) — ვალდებულს ხდიან (შეკვეთებისათვის და სხვ.) საქმე ჰქონდეთ გარკვეულ ფირმასთან (220).

ბანკები
და საწარმოთა
კრახები

ელექტრობის მრეწველობაში განსაკუთრებული როლი შეასრულა კრიზისმა (ალბათ 1900-ისამ), და ბანკებმა გააძლიერეს, დააჩქარეს შედარებით წვრილ საწარმოთა დაღუპვა, მათი შთანთქმა მსხვილი საწარმოების მიერ (გვ. 230—232). ...«ბანკები დახმარებაზე უარს ეუბნებოდნენ სწორედ იმ საწარმოებს, რომლებიც ყველაზე მეტად საჭიროებდნენ მას, და ამით იწვევდნენ იმ საზოგადოებათა ჭერ გასაოცარ აღმავლობას, ხოლო შემდეგ უიმედო კრახს, რომლებიც საკმაოდ მჭიდროდ არ იყვნენ მათთან დაკავშირებულნი» (232)*.

NB

დაწვრილებითი ცნობები ელექტრომრეწველობაზე საინტერესო არ არის. შეად. უფრო ახალი ცნობები «Die Neue Zeit»-ში

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 308—309, რეღ.

2) ბანკების «დეცენტრალიზაცია» (ლოკალური განყოფილებანი და კავშირი პროვინციულ ბანკებთან) იწვევს «კაპიტალების მზარდ შეკავშირებას, რაც ერთ მთლიანობად აერთებს ბანკსა და მრეწველობას»...

3)... «მზარდი კონცენტრაცია ნიშნავს უფრო მიზანმიმსწრად ორგანიზაციას»... (270)

«საწარმოო კომბინირების გავრცელების გზით, რომლის სხვადასხვა მიმართულებებს ვხვდებით ელექტრობისა და მსხვილ მეტალურგიულ მრეწველობაში, ხფერო ამ წარმოებისა, რომელსაც შეგნებულად ხელმძღვანელობენ, შეიძლება მნიშვნელოვნად გაფართოებულ იქნას, და ამ უეჭველ მოძრაობაში მსხვილი ბანკები დიდმნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენენ» (270)...

ამასთან ტენდენციად განსაკუთრებული მფარველობა გაეწიოს მძიმე ინდუსტრიას (ქვანახშირი და რკინა) სხვების საზიანოდ...

«მსხვილი ბანკების სწრაფვა კონცენტრაციისაკენ და მრეწველობისადმი მიზანსწრაფული ხელმძღვანელობისაკენ წინააღმდეგობათა შემცველია, როცა იგი განისაზღვრება მრეწველობის გარკვეული დარგებით და კიდევ უფრო ამწვავებს გეგმანოზოშიერების უქონლობას მრეწველობის დანარჩენ დარგებში» (271)*.

დასასრული

შტილიხი და «მსოფლიო მიშრეობა»

შენიშვნა

91) დ-რი ოსკარ შტილიხი. «პოლიტაქურ-ეკონომიური გამოკვლევანი მსხვილი სამრეწველო საწარმოს შესახებ». ტომი I. «რკინისა და ფოლადის მრეწველობა». ბერლინი, 1904.

II. «ქვანახშირის მრეწველობა». ლაიპციგი, 1906.

გადათვლიერებიდან ჩანს, რომ ეს არის ცალკეული უმსხვილესი საწარმოების აღწერილობანი (ტექნიკური, კომერციული, ნაწილობრივ მუშების მდგომარეობა).

{ მხოლოდ ცალკეული საწარმოების შესახებ. არა- }
{ ვითარი ნაკრები ცნობები, არც დასკვნები... }

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 259. რ. ე. დ.

ალინიშნოს ნაჩვენები ლიტერატურიდან დამოწმება
ი. გერმანიისა. «ფაბრიკის მუშების კვალი-
ფიკაცია» «Die Neue Zeit»-ში, გამოცემის 21-ე წელი,
II ტომი, № 30

NB

((გაუწაფავი მუშების მანქანების მიერ გამოდევნისა
და მანქანებთან გაწაფული მუშების როლის ზრდის
საკითხზე))

«მსოფლიო მეურნეობა» — «წელიწადული და საკითხავი
წიგნი». ერნსტ ფონ ჰალეს გამოცემა.

გამოცემის წელი I. 1906
II. 1907
III. 1908

თვითეული ტომი 3 ნაწილისაგან შედგება: 1) ინტერნაციო-
ნალური მიმოხილვები; 2) გერმანია; 3) სხვა ქვეყნები.

მიმოხილვები ნოიმან-სპალარტისაზე უარესია, ვინაიდან
მეტწილად არ არის ჯამები, არამედ მხოლოდ მონაცემებია
ქვეყნებზე.

ნაგლეჯ-ნაგლეჯია, არასრულია, შეჯამებული არ არის. არ
არის მონაცემები სხვადასხვა წლებზე (მეტწილად არ
არის). ვარგისია მხოლოდ ცალკეული ცნობებისათვის.

აბსოლუტურად არ არის მეცნიერული ინტერესი, რო-
მელსაც ნაწილობრივ იჩენს კალვერი თავის «შესავალში»,
მთლიანად მსოფლიო მეურნეობის კავშირის ანალი-
ზისადმი; მხოლოდ სტატისტიკური ნედლი მასალაა.

ამონაწერები უშრნალ «ბანკიდან»

«Die Bank». 1912, 2.

«ბატონ ფონ გვინერის ნავთის მონოპოლია» (92
(1032 —) (დ-რი ფელიქს პინერი).

რაიხსტაგმა 15. III. 1911 მიიღო, თითქმის ერთ-
ხმად, ნავთის მონოპოლიის სურვილი. მთავრობამ

11. ე. ი. ლენინი, ტ. 39

შეად. გვ. 13 აქ* || ხელი ჩასჭიდა ამ «პოპულარულ» (1032) წამოწყებას. აღმოჩნდა, რომ ბანკები... «ვერ შეთანხმდნენ ნადავლის შესახებ» (1033). მომხრე იყო მარტო «დოიჩე ბანკი»! სხვები («დისკონტო-გეზელშაფტის» მეთაურობით) წინააღმდეგი იყვნენ ნაწილობრივ იმიტომ, რომ «დოიჩე ბანკის» ნადავლს მეტისმეტად დიდად თვლიდნენ**.

ბანკების ბრძოლა სასარგებლოა საქმისათვის: sic! || «მხოლოდ მაშინ, როცა დაინტერესებულებმა ამხილეს ერთმანეთი — ეს კი მათ საფუძვლიანად, ოსტატურად და ერთმანეთის სუსტი მხარეების ღრმა ცოდნით გააკეთეს — შესაძლებელი გახდა ამ საკითხში სიციხადის შეტანა» (1034)..

მომხმარებლებს ეშინიათ საშინელი («კოლოსალური», 1034) ფასებისა. მომხმარებლებს ჩინებულად უწევდა მომსახურებას «სტანდარდ ოილ კომპანი».

ნავთის ტრესტთან ბრძოლა შეიძლება მხოლოდ ელექტროდენის მონოპოლიის საშუალებით, წყლის ძალის გადაქცევით იაფ ელექტრობად. მაგრამ ჩვენ ელექტრობის მონოპოლიას მივიღებთ მხოლოდ მაშინ, როცა ეს ხელსაყრელი იქნება მწარმოებლებისათვის.

|| «და ელექტრობის მონოპოლია მაშინ განხორციელდება, როდესაც იგი მწარმოებელთ დასჭირდებათ; სახელდობრ მაშინ, როდესაც კარს მოგვადგება შემდგომი დიდი კრაზი ელექტრომრეწველობაში და როდესაც აღარ შეეძლება მოგვებით მუშაობა იმ გიგანტურ, ძვირად ღირებულ ელექტროსადგურებს, რომლებსაც ახლა ყველგან ელექტრომრეწველობის კერძო «კონცერნები» ამენებენ და რომლებისთვისაც ეს «კონცერნები» უკვე ახლა იღებენ განსაზღვრულ ცალკე მონოპოლიებს ქალაქებისაგან, სახელმწიფოებისაგან და სხვ.. მაშინ მოგვიხდება წყლის ძალის ამოძრავება; მაგრამ სახელმწიფოს ხარჯზე შეუძლებელი იქნება ამ ძალის გადაქცევა იაფ ელექტრობად, მოგვიხდება მისი გადაცემა ისევ «კერძო მონოპოლისათვის, რომელსაც კონტროლს უწევს სახელმწიფო», ვინაიდან

* იხ. ეს ტომი, გვ. 63—64. რ ე ლ.

** იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 313. რ ე ლ.

კერძო მრეწველობამ უკვე დადო მთელი რიგი გარიგებანი და გამოითხოვა თავისთვის დიდი ჯილდო მისი ძვირად ღირებული ორთქლის ძალის საწარმოებისათვის, რაც მეტისმეტად მძიმე ტვირთად დააწვებოდა მიწის რენტას ელექტრობის მონოპოლიისათვის, რომელსაც სახელმწიფო მართავს და რომელიც წყლის ძალის წყაროებით იკვებება. ასე იყო კალიუმის მონოპოლიის დროს, ასე მოუვიდა ნავთის მონოპოლიას, ასევე დაემართება ელექტრობის მონოპოლიასაც. დროა. ჩვენმა სახელმწიფო სოციალისტებმა, რომლებიც თავს აბრმავებინებენ ლამაზი პრინციპით, ბოლოს და ბოლოს გაიგონ, რომ გერმანიაში მონოპოლიები არასოდეს არ ისახავდნენ ასეთ მიზანს და არ იწვევდნენ ისეთ შედეგებს, რომ სარგებლობა მიეცათ მომხმარებლებს ისათვის ანდა თუნდაც სახელმწიფოსათვის მიეცათ სამეწარმეო მოგების ნაწილი, არამედ მხოლოდ იმას ემსახურებოდნენ, რომ სახელმწიფოს ხარჯზე გაეჯანსაღებინათ თითქმის გაკოტრებამდე მისული კერძო მრეწველობა* (1036. კურსივი ავტორისა).

«ხარკი»
ფინანსურ
კაპიტალს

NB
NB¹⁰

(93

«დოიჩე ბანკმა» დამარცხება განიცადა «სტანდარდ ოილ კომპანისაგან» და 1907 წელს დადო მასთან (იძულებით) მეტად არახელსაყრელი ხელშეკრულება, რომლის მიხედვით 1912 წელს «სტანდარდ ოილ კომპანის» შეექმლო მუქთად შეესყიდა «დოიჩე ბანკის» ნავთის წყაროები.

არის ნავთის
«კონცერნებ-
ში» «გადახ-
ლართვათა»
ცხრილი

და აი «დოიჩე ბანკი» «ამუშავდა», რომ შეექმნა მონოპოლია!

«დოიჩე ბანკის» წინააღმდეგ იდგა «დისკონტოგეზელშაფტი» (თავისი «დოიჩე ერდელ აქციენგეზელშაფტი») და ფრთხილად მუშაობდა «სტანდარდ ოილ კომპანისთან» შეთანხმების სასარგებლოდ.

«Die Bank», 1912, 2, გვ. 695:

«ინგლისის სააქციო ბანკების სტატისტიკა» (ინგლისი და უელსი)

{ კოლონიური }
{ ბანკები }

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 314. რ ე დ.

NB	1890 — 104 ბანკი (აქციონერთა)	2 2 0 3	ფილიალით. დეპოზიტები	მლნ. გ. სტ. 3 6 8
	1911 — 44 „	5 4 1 7	„ „	7 4 9

შოტლანდიაში

1890 — 10 „	„ 975	„
1911 — 9 „	„ 1 2 2 7	„

ირლანდიაში

1890 — 9 „	„ 456	„
1911 — 9 „	„ 739	„

კოლონიური ბანკები

NB	1890 — 30 „	„ 1 7 4 2	„
	1911 — 38 „	„ 3 6 4 5	„

«Die Bank», 1912, 2 (629 და შემდ.). «ნავთის სტრატეგია»
ფელიქს პინერიისა:

ერთი მხრივ, გერმანელებს («დისკონტოგეზელშაფტი» და
«ერდელ აქციენ გეზელშაფტი») უნდათ გააერთიანონ რუმინ-
ნეთი (და რუსეთი) «სტანდარდ ოილ კომპანის» წინააღმდეგ,

მეორე მხრივ, «სტანდარდ ოილ კომ-
პანიმ» დააარსა საზოგადოება («ნედერლანდ-
სხე კოლონიალე პეტროლეუმ მატსხაპეი») **NB**
თვით შოტლანდიაში, ეწეოდა წყაროების (და
კონცესიების) შესყიდვას შოტლანდიის ინდოეთში—
ლახვრის ჩაცემა თავისი მთავარი მტრისათვის:
შოტლანდია-ინგლისის ტრესტ «შელი-
სათვის» («კონინკლიიკე შელ») და ა. შ.

მსოფლიოს
განაწილება
ნავთის
ტრესტების
მიერ

ბრძოლა მსოფლიოს განაწილებისათვის. «მსოფ-
ლიოს განაწილება», გვ. 630.

შოტლანდია-ინგლისის ტრესტს — აზია.

«სტანდარდ ოილ კომპანის» — დანარჩენი მსოფ-
ლიო.

«სტანდარდ ოილ კომპანის» სურს ყველ-
ფერი ჩაიგდოს ხელში.

გერმანელებს სურთ თავი (+ რუმინეთი + შო-
ლანდია + რუსეთი??) დაიცვან.

«Die Bank», 1912, 1.

«ტრესტების პატრიოტიზმი» ლ. ეშვეგესი: გერმანიაში შექმნილია ტრესტი ფილმების დამრიგებელთა შესასყიდად! (ფირმა პატე (პარიზი) დღეში აწარმოებს 80 000 მეტრ ფილმებს 1 მარკად მეტრს. მსოფლიოს ყველა კინოთეატრი წელიწადში დაახლოებით 1 მილიარდ მარკა შემოსავალს იძლევა!) (გვ. 216—7). ეს მრეწველობა გერმანიაში ჩამორჩა, განსაკუთრებით განვითარებულია საფრანგეთში. გერმანიაში 40-მდე გასაქირავებელი კანტორა ეწევა ფილმების შესყიდვას და მათ «მიქირავებას» კინოს მფლობელებისათვის. (დაარსებულია ტრესტი «დოიჩე ფილმინდუსტრი აქციენგეზელშაფტ» = «ფიაგ», სათავეში უდგას დეპუტატი ნაციონალ-ლიბერალი პააშე. კაპიტალი = 5 მილიონი მარკა, საიდანაც «საკმაოდ დიდი წილი» აშკარად ივარაუდეს გამოიყენონ როგორც «დამფუძნებელთა მოგება»)... აწყობენ მონოპოლიას. მოახერხებენ?

კინო-ტრესტი!

«Die Bank», 1912, 1 (გვ. 223 და შემდ.),
ა. ლანსბურგის სტატია. «თავადთა ტრესტის ფინანსური საქმეები» (ასე ეძახიან ბირჟაზე მთავრების ფიურსტენბერგისა და ჰოპენლოეს, მდიდრების, ფინანსისტების «საქმეს»). მათ თავიანთი და «დოიჩე ბანკის» მილიონები დააბანდეს ბოსვალსა და კნაუერის ფირმაში (სამშენებლო ფირმა). ამ ფირმამ 100 მილიონ მარკამდე (!! გვ. 229) ფული დააგროვა, უამრავ უაღრესად სარისკო საწარმოებში შეტოვა და კრახი განიცადა. «დოიჩე ბანკმა» დაკარგა 12 მილიონამდე, ფიურსტენბერგმა 8 მილიონამდე (გვ. 226), ამასთან დაფარა და დამალა (გვ. 226) კრახის მთელი ოდენობა. ავტორი მეტად აღშფოთებულია და წერს: «მთელ ჩვენს სამეურნეო განვითარებას ახასიათებს კნაუერის შხამის რაღაც ნაწილი» (230)... «ის პრინციპი, რომლის თანახმად ისინი (ბოსვალ და კნაუერი) მუშაობდნენ, არა გვეგონია სხვა იყოს, ვიდრე ის, რომელსაც, მაგალითად, უნდა უმადლოდეს თავის წარმატებებს

(94

«დოიჩე ბანკის» ნამდვილი სახე!! და sic!! «ელექტროკონცერნები»

|| გერმანიის ორივე უმსხვილესი ელექტროკონცერნი» (228)...*

ბოსეაუსა და კნაუერს თავი რომ დაეძვრინათ და რისკი სხვებისათვის აეკიდნათ, მათ ყველა შეაქებდა, და ასეულები და ასეულები გალატაკდებოდნენ!

«Die Bank», 1912, 1.

ლ. ეშვეგე. «კაპიტალიზმის ეთიზირება» (გვ. 12—). რაიხსტაგის არჩევნები. კონსერვატორებისა და დემოკრატიების ბრძოლა. «იმ დროს, როცა დავობენ იმაზე, ხალხმა უნდა მართოს თუ ბიუროკრატია, გადაწყვეტილება უკვე დიდი ხანია გამოტანილია მესამე ძალის, სახელდობრ — პლუტოკრატის სასარგებლოდ» (12)... «პოლიტიკური თავისუფლება უშინაარსო ფრაზად იქცევა სახელმწიფოში, სადაც სიმდიდრის სამეურნეო წყაროები რამდენიმე ზეკაცის მონოპოლია გამხდარა» (12). ეწვევიან კაპიტალიზმის ეთიზირებას: ზედამხედველობის საბჭოში ნიშნავენ წევრებს ერობებისაგან!! (თემი, ოკრუგი და ა. შ.). მაგალითად, სააქციო საზოგადოება «ტემპელჰოფერ ფელდში» — აფიორაა! «წვრილმანი თვალთმაქცობაა» (15) — ეს დელეგატებიც იღებენ ტანტიემებს etc. etc. გამოდის «შინაგანი უპატიოსნო მდგომარეობა» (16)... მოხელები «მხარს უჭერენ პლუტოკრატას» (19)...

«უცხოელთა მიერ კანადაში კაპიტალის დაბანდება», გვ. 32 და შემდ.

ინგლისის.....	2 000 მილიონ დოლარზე მეტი	
ამერიკის.....	420 მილიონი დოლარი	
საფრანგეთის.....	80	80
გერმანიის.....	32	32
ბელგიის.....	{ 11.5 }	11
პოლანდიის.....		

ლ. ეშვეგე. «ერთი დამფუძნებლობის ისტორია» (გვ. 420 და შემდ.) — აეროდრომის საზოგადოება.

«ფლიუგკლაც იოჰანისტალი» ბერლინის მახლობლად. დირექტორმა არტურ მიულერმა ჩააბა თავადები და პრინციები, გამოართვა მათ მილიონები (სააქციო კაპიტალი = $4\frac{1}{2}$ მილიონი მარკა), თავისთვის აიღო «მუქთი აქციები», ჰყიდდა მათ

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 295. რ ე დ.

(მოსყიდული შემფასებლის დასკვნა, ამ მიწებს უდიდესი მოგების მოცემა შეუძლიათ... 10—20 წელიწადში!), საერთოდ საშინელი მოტყუება და ყველაფერი ზუსტად კანონის მიხედვით!

ამერიკელი საბანკო მაგნატები...	ა. ლანსბურგი. «ფულის ტრესტი» (გვ. 432 და შემდ.). «ნეშნელ სიტი ბენკ» (როკფელერი და «სტანდარდ ოილ კომპანი») ბატონობს 1 მილიარდ დოლარამდე კაპიტალზე. «ბენკერზ ტრასტ კომპანი» (მორგანი) ბატონობს $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{3}{4}$ მილიარდ დოლარამდე კაპიტალზე.	2 ბანკი — $2\frac{3}{4}$ მილიარდი დოლარი (= 11 მილიარდი მარკა)*.
--------------------------------	---	--

ავტორი აღნიშნავს, რომ ბანკები არსად არ არის ისე მკაცრად რეგლამენტირებული, როგორც ამერიკაში (უზუსტესად გამოყოფილია «სადეპოზიტო» და «საფონდო» ბანკები; აკრძალულია ფილიალების ქონა; აკრძალულია სესხად მიცემა კაპიტალის 10%-ზე მეტისა ერთი პირისათვის და სხვ.). ამერიკაში 26 000 ბანკი «ლილიპუტის კალიბრისაა» (438) — და ყველაფერი ამოდ!! მილიარდები ფაქტურად მეფობენ და მართავენ. კანონების შეცვლა იწვევს მხოლოდ მათი ბატონობის ფორმის შეცვლას. (95)

«Die Bank», 1912, 1, გვ. 523 და შემდ.

ლ. ეშვეგე. «კულტურული სასუქი» = ბრაზილიაში გადასახლებული გერმანელები. ბრაზილიის (ისევე როგორც კანადის) მთავრობის უსინდისო რეკლამა. აგენტებს უხდიან 10 მარკას ერთ სულ გადასახლებულზე. სიცრუე გადასახლებულთა კეთილდღეობაზე, მათი გაჭირვება etc. etc. მათთვის მიწის სპეკულაციური მიყიდვა etc. etc.

«Die Bank», 1911, 1, გვ. 1 და შემდ.

ა. ლანსბურგი. «გერმანია — სახელმწიფო-რანტი».

NB სა-
თაური!

გერმანიის შემნახველი სალაროების ანაბრები = $16\frac{1}{2}$ მილიარდამდე მარკა. ეს არის კაპიტალის გადაყვანა ლატენტური მდგომარეობიდან აშკარაზე, დახმარება მსხვი-

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 273. რედ.

ლი კაპიტალისათვის, გადაქცევა რენტარდ (მეტწილად იპოთეკებად). უარს ამბობენ რაიმაზე, რომ თვითონ განაგონ თავიანთი ფული, მენაბრეები «განამტკიცებენ მსხვილი კაპიტალის ძლიერებას და ასუსტებენ წვრილი მრეწველობის წინააღმდეგობის ძალას» (8).

NB

«გერმანიაში გულიანად დასცინიან ხოლმე რანტიედ გადაქცევის მიდრეკილებას, რასაც საფრანგეთში ვამჩნევთ. მაგრამ ამასთან ივიწყებენ, რომ რამდენადაც საქმე ბურჟუაზიას შეეხება, გერმანიის პირობები სულ უფრო მეტად ემსგავსება საფრანგეთისას»* (10—11).

შემნახველ სალაროებში დაახლოებით 45 თანხა (ალბათ 45%) 3000 და მეტი მარკა ანაბრებისაგან შედგება!

Ibidem, გვ. 218: გერმანიის ბანკები

ბანკები	საკუთარი კაპიტალები	სხვისი კაპიტალები
1883.....160	890	+ 850 (მლნ. მარკა)
1907.....440	4 450	+ 7 750
+175%	+ 400%	+ 812%

ავსტრიის

ბანკები	მილიონი კრონა	
	საკუთარი	სხვისი კაპიტალები
1883.....38	500	620
1907.....53	1 130	3 130
+40%	+ 126%	+ 405%

«Die Bank», 1911, 2, გვ. 605 და შემდ. «ინგლისის ბანკების ოცი წელი» აღფრედ ლანსბურგისა.

ინგლისის ბანკების განვითარება	ბანკები	დეპოზიტები და მიწოდებები	შოტლანდიის		სხვისი კაპიტალები (ინგლისის + შოტლანდიის + ირლანდიის)	რეზერვები
			შოტლანდიის	ირლანდიის		
1891**	110	408.5	+ 91.5	+ 38.5	მლნ. 69.8	36.4
1911	46	776.8	106.8	62.5	გ. სტ. 78.7	49.0
ფილიალები	ინგლისის	46	ბანკისა—	5 218	ფილიალი	(1910)
კუნძულ მენის		2			9	
შოტლანდიის		9			1 242	
ირლანდიის		9			693	

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 351. რ ე დ.

** პირველ სვეტში ციფრები აღებულია აღნიშნული წლებისა, ხოლო შემდგომ სვეტებში 1890 და 1910 წლებისა. რ ე დ.

გვ. 813 და შემდ. გერმანია

	ბანკების რიცხვი	საკუთარი კაპიტალი (მლრდ. მარკა)	სხვისი ფული	სულ კაპიტალის ფუნჯა, რიველსავე განკები განაგებენ	საბანკო საქმის განვითარება გერმანიაში
1872	174	1	1	3 მლრდ. მარკა	
1910	422	5	11	30 „ „ „	

1872... 174 ბანკიდან 23-ს ჰქონდა 10 მილიონი კაპიტალი და >. ისინი სხვისი ფულიდან განაგებდნენ 60%-ს 1910/1... 422 ბანკიდან 53-ს ჰქონდა 10 მლნ. კაპიტალი და >. ისინი სხვისი ფულიდან განაგებდნენ 82.5%-ს (გვ. 818) გერმანია, რკინის წარმოება 1870: 1346, 1910: 14 793 ათასი ტონა¹⁷.

ლ. ეშვეგე. «პლუტოკრატია და მოხელეები» (გვ. 825 და შემდ.) ტიპიურია წვრილ-ბურჟუაზიული რეფორმისტისათვის. ორი მაგალითი:

«როცა რამდენიმე წლის წინათ, რაინ-ვესტფალიის ქვანახშირის სინდიკატის ჯიუტი პოზიციის შედეგად, გერმანიაში გადაიარა კარტელებისადმი ძლიერმა მტრულმა მოძრაობამ, სამპერიო მთავრობამ კარტელების პრობლემის შესასწავლად საანკეტო კომისია მოიწვია. კამათში განსაკუთრებით თავი გამოიჩინა მთავრობის მრჩეველმა ფელკერმა საგნის ბრწყინვალე ცოდნით და საქმიანი მკვეთრი გამოსვლებით კარტელების წარმომადგენელთა წინააღმდეგ. მალე ამის შემდეგ მთავრობის მრჩეველმა ფელკერმა მიიღო გერმანიის ფოლადის მრეწველობის გაერთიანების — გერმანიის ყველაზე მძლავრი და ყველაზე კარჩაკეტილი საკარტელო ორგანიზაციის ხელმძღვანელის მაღალხელფასიანი თანამდებობა. მას შემდეგ, რაც მთავრობამ

(96

მაგალითი
კარგია||
(ფინანსური
კაპიტალი და
მთავრობა)¹⁸

ამრიგად დაკარგა საგნის თავისი საუკეთესო მკოდნე, საქმე ჩაკვდა» (827—8). ამერიკის დამოწმება საჭირო არ არისო!

არის «კერძო დაზღვევის მეთვალყურეობის საიმპერატორო ინსპექცია» — მან ბევრი რამ გააკეთა კერძო სადაზღვევო საზოგადოებათა მიმართ კონტროლისათვის. და აი სადაზღვევო საზოგადოებები «კონტროლიორებს» აძლევენ ხელსაყრელ ადგილებს (დირექტორობასაც კი), იბირებენ მათ. «სულ ცოტა სამმა რეფერენტმა» (ამ კონტროლის მოხელეებმა) «გააკეთა უკანასკნელ წლებში ნახტომი საიმპერატორო ინსპექციიდან სადაზღვევო საზოგადოების დირექტორის სავარძელში» (831).

«Die Bank», 1911, 1, გვ. 94—5. რკინის მრეწველობის უახლესი სტატისტიკა:
1000 ტონა

	გერმანია	ინგლისი	შ. შტატები	საფრანგეთი	რუსეთი	მსოფლიო შაზონი
რკინის	1810	15	158	54	—	—
თუჯის	1820	—	—	20	198	—
წარმოება	1850	—	2 228	564	405	204
	1870	1 346	6 059	1 665	1 178	360
	1890	4 625	8 033	9 203	1 962	727
	1910	14 793	9 664	27 250	3 500	2 870
						60 000

«Die Bank», 1910, 1 (გვ. 401 და შემდ. ...), ალფრედ ლანსბურგი. «ბანკი ეროვნული მეურნეობის სამსახურში» — რისერის წიგნის გამო, რომელსაც ავტორი უსაყვედურებს ოპტიმიზმს და გერმანიის ბანკების დეფექტების უგულებელყოფას.

თანამედროვე ბანკის «მონაწილეობისა»!!

Idem: ალფრედ ლანსბურგი. «სისტემა მონაწილეობისა გერმანიის საბანკო საქმეში» (497 და შემდ.) და «მონაწილეობის სისტემის საშიშროებანი». ორივე სტატია ცოტას იძლევა; ზოგადია; უკვე ცნობილია. კარგია მხოლოდ «მონაწილეობის» ცხრილი (გვ. 500).

დოი ჩე ბანკი*
 (1) მუღივდ მონაწილეობს 17 ბანკში. მათგან 9 თავის მხრივ მონაწილეობს 34 ბანკში; მათგან 4 კიდევ 7-ში
 (2) მუღივდ მონაწილეობს 5 »
 (3) დროგამომჟებათ 8 »
 30
 ((გამეზე ჩემია))

მთა შორის ე. ი. მ-დან ორი რუსეთისა:
 ტომბის სავაჭრო და რუსეთის სავაჭრო
 ვაჭრობის ბანკი და ერაი ავსტრიისა: ფინერ
 ბანკფერაინი»

ბანკები და ბანკირებიც მთა შორის

«მონაწილეობის» სისტემა NB

»	5	»	»	14	»	2	»	2
	14			48		6		9

დაახლოებით ასე

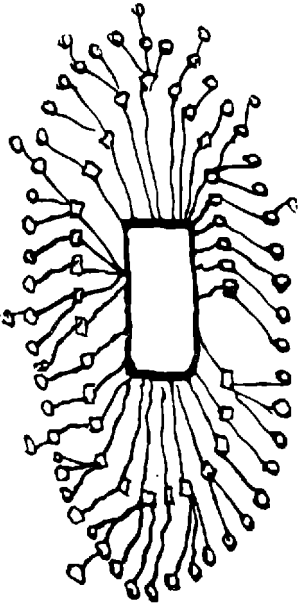

(ავტორს აქვს
 კვადრატები
 განკების სა-
 ხელწოდებით)

სულ ყკონცერნიო დაახ-
 ლოებით 1/2 მილიარდი მარ-
 კი თავისი ფული და 1 1/3
 მილიარდი სხვისა

როგორც ჩანს, ეს მონაცემები დოიჩე ბანკისა შესახებ შეიძლება აღემალოს იქნას მონაწილეობის საილუსტრაციოდ

დაახლოებით ასე:
 პროპორციულად დიდი არ არის
 ბანკი (დოიჩე ბანკი) ცენტრში,
 რადგან დამოკიდებულებს შორის
 არის ბანკები 70—80 მილიონი
 მარკა კაპიტალით!!

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, 88; 263—265. რ. ე. დ.

«Die Bank», 1910, 1, გვ. 288. შენიშვნა: «გერმანიის კონცესიები საზღვარგარეთ».

ბარმენის სავაჭრო პალატა ვაჭრობის მინისტრისადმი მოხსენებაში წერს:

ფინანსური
კაპიტალის
როლის,
მნიშვნელობისა
და პოლიტიკის
კარგი
მაგალითია

«ტრანსვაალის ოქროს მალაროებში მნიშვნელოვანი რაოდენობით მონაწილეობს გერმანული კაპიტალი, მიუხედავად ამისა გერმანიის მანქანათმშენებელი ქარხნების მიწოდებანი ტრანსვაალის მალაროებისათვის, სამწუხაროდ, მხოლოდ უმნიშვნელოა, რადგან მალაროების ტექნიკური ხელმძღვანელობა უპირატესად ინგლისელთა ხელშია. ამ თვალსაზრისით ფრიად სამწუხარო იქნებოდა მანესმანის» (მაროკოში) «კონცესიები საფრანგეთის სამთამადნო სინდიკატში რომ გაითქვიფოს. დაუეჭვებლად შეიძლება გავითვალისწინოთ, რომ მაშინ მაროკოს მალაროების ტექნიკური ხელმძღვანელობა მთლიანად ფრანგებს ჩაუვარდებათ ხელში და ამის გამო გერმანული მანქანებისა და ხელსაწყოების მიწოდების იმედი სრულიად გაქრება. გამოუსწორებელი შეცდომა იქნებოდა, რომ გერმანულმა კაპიტალმა, რომელიც მაროკოს სამთო-საქარხნო საწარმოებში მონაწილეობს, ტექნიკური ხელმძღვანელობა ხელში ჩაუგდოს ფრანგებს, როგორც ეს ტრანსვაალში მოხდა ინგლისელთა მიმართ. გერმანიის მანქანათმშენებლობის მრეწველობას მანესმანის მალაროების ასეთი დამუშავებით არაეითარი სარგებლობა არ ექნებოდა, და გერმანული კაპიტალის მონაწილეობა განსაკუთრებით ხელსაყრელი იქნებოდა საფრანგეთის მანქანათმშენებლობის მრეწველობისათვის. პირიქით, გერმანიის მრეწველობისათვის უდიდესი მნიშვნელობა ექნებოდა, მაროკოს მალაროების თუნდაც შედარებით მცირე ნაწილის დამუშავება გერმანელთა ტექნიკური ხელმძღვანელობით რომ წარმოებდეს». (ციტატი 288—289 გვერდებიდან.)

98)

«ლაშქრობა საფრანგეთის მსხვილი ბანკების წინააღმდეგ»,
გვ. 236 და 237.

ლიზისის სტატიები (ჯერ «La Grande Revue»-ში, 1906).

მისი მომხრის უიულ დომერგის წიგნი. «საკრედიტო საზოგადოებათა შესახებ».

შეპასუხება ლიზისს — ტესტისი. «საკრედიტო დაწესებულებათა როლი საფრანგეთში», 1907, წიგნი «Revue politique et parlementaire»-ში).

შეფასება ზერელეა: ლიზისი აზვიადებს, მაგრამ ძირითადი სწორიაო. სახელმწიფო-რანტიე = საფრანგეთი. კაპიტალი იმ ქვეყნიდან, სადაც % დაბალია, მიედინება ქვეყნებში, სადაც % მაღალია. ლიზისი სპეციალისტი არ არისო etc. ლიზისის მიხედვით ბანკები იღებენ 7%-მდე საკომისიოს საზღვარგარეთული ქალაქების გაყიდვის დროს!!!

7%!!!

(1910, 2) გვ. 1200: ამერიკის «ფულის ეროვნული კომისიის» მონაცემებიდან.

დეპოზიტებისა და დანაზოგის სტატისტიკა.

ინგლისი (მლნ. გირვანქა სტ.)				საფრანგეთი (მლნ. ფრანკი)				
საბანკო დეპოზიტები	ანაბრები შემნახველ სალაროებში	საბანკო დეპოზიტები	ანაბრები შემნახველ სალაროებში	საბანკო დეპოზიტები	ანაბრები შემნახველ სალაროებში	საბანკო დეპოზიტები	ანაბრები შემნახველ სალაროებში	
1880	425	8.4	78	1.6	?	?	1 280	0.9
1888	624	12.4	105	2.0	1 923	1.5	2 762	2.1
1908	1 160	23.2	212	4.2	4 703	3.7	5 226	4.2

გერმანია

საბანკო დეპოზიტები	დეპოზიტები საკრედიტო ამხანაგოებში	ანაბრები შემნახველ სალაროებში	
1880	529	364	2 614
1888	1 142	425	4 550
1908	7 067	2 207	13 889

ჯამი (ჩემია)			
მილიარდი მარკა	ინგლისი	საფრანგეთი	გერმანია
10.0	?	?	3.5
14.4	3.7	?	6.0
27.4	7.9	?	23.1

NB

და რედაქცია შენიშნავს, რომ ეს «ხილული» სახალხო სიმდიდრე გაიგივებულ არ უნდა იქნას საერთოდ სახალხო სიმდიდრესთან.

შენიშვნიდან ფინანსისტ ედუარდ ენგელის შესახებ, რომელიც 1910 წლის ნოემბერში მოკვდა:

ბანკის
დირექტორების
კარიერა

«მთელმა რიგმა ბერლინელმა დირექტორებმა მხოლოდ იმიტომ მიადწიეს თავიანთ თანამდებობებს, რომ მათი კრედიტორები ვერ ხედავდნენ თავიანთი ფულის გადარჩენის ვერავითარ სხვა შესაძლებლობას, გარდა იმისა, რომ კარიერა შეექმნათ თავიანთი მოვალისათვის. გულში აღმფოთებულნი მისთ თავქარიანობის გამო, ისინი თავიანთი საკუთარი სწორად გაგებულნი ინტერესებისათვის საჯაროდ აქებდნენ მის საქმიანობას» (1202—3).

99) «Die Bank», 1909, 1, გვ. 79. შენიშვნა: «მისწრაფება ბანკისაკენ» — მოხელეების გადასვლა ბანკების დირექტორებად (ვალდემარ მიულერი, ფ. კლიტცინგი, ჰელფერიხი, შიონფელდი) და მრეწველობაში (ფელკერი, ბულდე)...

«როგორ არის საქმე სახელმწიფო მოხელის მოუსყიდველობის მხრივ, რომლის ფარული მისწრაფება მიმართულია თბილი ადგილისაკენ ბერენშტრასეზე [«ლოიჩე ბანკი»]?»* (79).

გვ. 301 და შემდ. აღფრედ ლანსბურგი. «ბიზანტინიზმის ეკონომიური მნიშვნელობა» — მხურვალე სტატია (წვრილბურთაუზიული სენტიმენტალობანი) იმპერატორთან პლუტოკრატიის კავშირის წინააღმდეგ etc.

კარგად
არის
ნათქვამი

«გავიხსენოთ პალესტინაში გამგზავრება და ამ მგზავრობის უშუალო შედეგი, ბალდადის რკინიგზის გაყვანა, «გერმანული თაოსნობის ეს საბედისწერო დიდი საქმე», რომელსაც უფრო მეტი ბრალი მიუძღვის «გარემოცვაში», ვიდრე ყველა ჩვენს პოლიტიკურ ცოდვას, ერთად აღებულს»** (307).

ლუდვიგ ეშვიგი. «გამარეგოლუციურებელი ტენდენციები გერმანიის რკინის მრეწველობაში».

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 297. რედ.

** იქვე. რედ.

მადნისა და რკინის მოპოვების სიმძიმის ცენტრი გერმანიაში რაინ-ვესტფალიის რაიონიდან გადადის ლოტარინგია — ლუქსემბურგში (სამხრეთ-დასავლეთისაკენ). ფოსფორით მდიდარ მადანს (ლუქსემბურგისა და ლოტარინგის Minetteerz) წინათ ფასი არა ჰქონდა. იგი საუცხოო გახდა (1) ტომასის მეთოდმა; (2) ელექტროფოლადმა (ელექტროსალტეებმა: 15 წლის გარანტია ძველი 9 წლის წინააღმდეგ). ლუქსემბურგ-ლოტარინგის რაიონში მადანი 2 მილიარდი ტონაა (200 წლის სამყოფი გერმანიაში მოხმარების ახლანდელი ნორმის დროს) (გვ. 316—317).

ტექნიკური რევოლუცია რკინის მრეწველობაში

ა. ლანსბურგი. «რაოდენ დიდია გერმანიის სახალხო ქონება?», გვ. 319 და შემდ.

შტაინმან-ბუხერის ცნობილი წიგნის და მისი გაანგარიშების კრიტიკა: 350 მილიარდი მარკა (190—200 — ლექსისი და შმოლერი; ინგლისი — 250—300, საფრანგეთი — 200—225). შტაინმან-ბუხერის მთავარი შედგენილი ციფრი (a) = 180 მილიარდი «უძრავი და მოძრავი კერძო ქონება» — 2 ან ჰ-ჯერ (გვ. 324) მეტი, ვიდრე სინამდვილეშია, ვინაიდან მან (და ეს ბალოდსაც (გვ. 322) გამოეპარა!) აიღო სადაზღვევო პოლისები (162.8 მილიარდი და დაამრგვალა 180-მდე), მაშინ როცა ყოველთვის აზღვევენ იმ ფასად, რაც ეღირებოდა განახლება, და არა ნამდვილ ფასად. «მათ ჩაიღინეს იგივე შეცდომა, რომელსაც დაუშვებდა მეძველმანე, რომელიც მოინდომებდა მოეხდინა ძველი ავეჯისა და ტანსაცმლის თავისი საწყობის ინვენტარიზაცია ახლის ფასად» (325). და მთელი რიგი სხვა შეცდომები აქვს შტაინმან-ბუხერს!!!

გერმანიის სახალხო ქონება (350?? მილიარდი):

ლუდვიგ ეშვეგე. «ცემენტი». 115 და შემდ. (1909, 1).

ძლიერ კარტელიზებული მრეწველობა. მონოპოლიური ფასები (ვაგონი 180 მარკა თვითღირებულებაა, გაყიდვა 280 მარკა! 230 მარკა!). გაყიდვა მითანით ვაგონი 400 მარკა! |||

როგორ
თარეშობენ
სინდი-
კატები?

მოგება 12—16% დივიდენდი. ყოველგვარი ცდა თავიდან აიცილონ კონკურენცია: ცრუ ცნობები საქმეთა ცუდი მდგომარეობის შესახებ, ანონიმური განცხადებები გაზეთებში (კაპიტალისტებო! უფრთხილდით ფულის დაბანდებას ცემენტის ფაბრიკებში!); «გარეშეთა» შესყიდვა (მაგალითები: 60—80—150 ათასი მარკა «დასათმობი»: გვ. 125). კარტელები რაიონების მიხედვითაა: სამხრეთ გერმანიის, ზემო სილეზიის, შუა გერმანიის, ჰანოვერის, რაინ-ვესტფალიის, ჩრდილოეთ გერმანიის და ქვედა ელბის სინდიკატები*.

«Die Bank», 1909, 2. ევგენი კაუფმანის სტატიები საფრანგეთის ბანკების შესახებ. 3 მსხვილი — «კრედილიონე», «კონტუარნასიონალი», «სოსიეტეჟენერალი».

NB

დირექტორებისა და გამგეობის წევრთა შემოსავალი

სამივე: 1908 წელს — 749.1 მილიონი ფრანკი (კაპიტალი + რეზერვები) და 4058 მილიონი დეპოზიტები (საერთოდ სხვისი ფული). გამგეობის (ადმინისტრაციული საბჭოების) წევრთა რიცხვი 13—15—17. მათი შემოსავალი 500000—750000 (!) ფრანკი («კრედილიონე») (გვ. 851).

«ცნობათა შემკრები განყოფილება»

«კრედილიონესთან» — საფინანსო ცნობათა შემკრები განყოფილება — 50 აცზე მეთი (ინჟინრები, ეკონომისტები, იურისტები, სტატისტიკოსები etc.) — ჯდება 0.6—0.7 მილიონი ფრანკი წელიწადში (სწავლობს სხვადასხვა ქვეყნების სამრეწველო საწარმოებს, რკინიგზებს და სხვ., აგროვებს ცნობებს და სხვ.). ამ სამსახურის 8 განყოფილება: 1) ინდუსტრია; 2) რკინიგზები და სანაოსნო კომპანიები; 3) საერთო სტატისტიკა; 4) ცნობები ფონდების შესახებ; 5) საფინანსო ანგარიშები და სხვ. ამონაჭრები მთელი მსოფლიოს ფინანსური გაზეთებიდან და ჟურნალებიდან და სხვ. და სხვ.**

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თბზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 258. რედ.
** იქვე, გვ. 277. რედ.

საფილიალო განყოფილებათა რიცხვი (საფრანგეთში) (1908) (100 გვ. 857):

	პარიზი ოლქი	პროვინცია	სულ	საზღვარ- გარეშ	
«კრელი ლიონე».....	53	192	245	22	(მ. წ. კოლო- ნიებში) (გვ. 954)
«კონტუარ ნასიონა- ლი».....	51	140	191	23	
«სოსიეტე ეენერა- ლი».....	89	636	725	2	
	193	968	1 161	47	

საფრან-
გეთის
მსხვილი
ბანკები

| 47 Σ ჩემია |

«სოსიეტე ეენერალს» მათ შორის აქვს 222 მოძრავი სააგენტო პროვინციაში (რომლებიც ღიაა 1—2-ჯერ კვირაში საბაზრო დღეებში).

მოსამსახურეები: 13—16 წლის ბიჭები (გრუმები) — 30—40 ფრანკი თვეში, 16 წლიდან დაბალი მოსამსახურე — 60 ფრანკი თვეში. შემდეგ 2 000—2 400 ფრანკამდე წელიწადში. განყოფილებათა უფროსებს «კრელი ლიონეში» — 40 000 ფრანკამდე წელიწადში.

მოსამსახურეთა რიცხვი

«კრელი ლიონე»	— 5 000-მდე
«კონტუარ ნასიონალი»	4 000
(აქედან პარიზში	2 500)
«სოსიეტე ეენერალი»	7 000
(აქედან პარიზში	1 000)
მათ შორის	300—400 ქალი...

გვ. 1101 (1909, 2). შენიშვნა ბაღდადის რკინიგზაზე იმ თვალსაზრისით, რომ «უთანხმოება» ინგლისთან etc., $\frac{1}{2}$ მილიარდი გერმანული ფული უცნობ ქვეყანაში, უთანხმოება ინგლისთან და საფრანგეთთან, არა ღირს ერთი გრენადერის ძვლებად, «საბედისწერო ავანტიურაა» etc. etc.

ბაღდადის
რკინიგზა
დამოკიდებუ-
ლება კოლო-
ნიური
პოლიტიკი-
სადმი

გვ. 799. შენიშვნა: «საბანკო საქმე პროფესიულ სტატისტიკაში».

		(ფრანკულუბ ში ქალთა რაოდენობა)		
		1882	1895	1907
ბანკები, მათი სამეურნეო წყობილება	(რუბრიკები)			
	(1 და 2) ბანკრები, ბანკების დირექტორები etc.....	6 896 (148)	7 719 (195)	11 070 (185)
	(3) ბანკების (და შემსახველი სალაროების) მოსამსახურეები.....	12 779 (95)	23 644 (444)	50 332 (2 728)
	(4 და 5) შევირდები, დარაჯები, დამხმარე ოჯახის წევრები და სხვ.....	6 207 (56)	5 268 (170)	9 275 (382)
	Σ =	25 882 (299)	36 631 (809)	70 677 (3 295)
100-ზე (1 და 2) მოლის (3)... [100 მეტრონეზე მოლის მოსამსახურე:]....	182.8	304.8	471.4	

აღფრედ ლანსბურგი. «გერმანიის კაპიტალი საზღვარგარეთ», გვ. 819 და შემდ. «Die Bank», 1909, 2.

ავტორი ამტკიცებს კაუცკის საყვარელ თემას: დამოუკიდებელ ქვეყნებთან ვაჭრობა უკეთ ვითარდება*.

NB
კაუცკი
NB

	1888	1908	გაღი- ლება %/პ-ში
რუმინეთი ...	48.2	70.8 +	47
პორტუგალია	19.0	32.8 +	73
არგენტინა...	60.7	147.0 +	143
ბრაზილია....	48.7	84.5 +	73
ჩილი.....	28.8	52.4 +	85
თურქეთი....	29.8	64.0 +	114

Σ=234.8 451.5 + 92%

ეს თან-
ხები
ავტორს
არ მოკ-
ყავს:

დიდი ბრიტანეთი			
ნ თი.....	651.8	997.4	53
ფინანს-საფრანგეთი..	210.2	437.8	108
სურად ბელგია.....	137.2	322.8	135
დამოუკი-შვეიცარია....	177.4	401.1	127
დებულ ავსტრალია...	21.8	64.8	205
ქვეყნები პოლანდიის ინდოეთი...	8.8	40.7	363

Σ=1 206.8 2 264.4 + 87%

ეს თან-
ხები
ავტორს
არ მოკ-
ყავს

* იხ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 368. რ ე დ.

და ავტორის გამოჰყავს დასკვნა:

«მტკიცედ დადგენილია, რომ უაღრესად უხეშ შეცდომას წარმოადგენს კაპიტალების საზღვარგარეთ დაბანდებისათვის, რა ფორმითაც უნდა ხდებოდეს იგი, მიწერა განსაკუთრებით მოქმედი ძალისა გერმანულ ნაკეთობათა სასარგებლოდ, იმის სურვილი, რომ მას განიხილავდნენ როგორც გერმანული ვაჭრობის პიონერს» (828).

შეად. კაუცი (და სპექტატორი)

(ავტორს არ გამოუყვანია დასკვნები, რომლებიც აბათილებენ მის მტკიცებას!)

მაგრამ კიდევ უფრო აბათილებენ ავტორის მტკიცებას მის მიერვე მოყვანილი კონკრეტული მონაცემები სესხებისა და გატანის შეფარდების შესახებ (გვ. 826 და 827)*:

«1890/1 წელს რუშინეთთან დაიდო სესხის ხელშეკრულება გერმანიის ბანკების საშუალებით, რომლებიც უკვე წინა წლებში აძლევდნენ მას თანხებს ამ სესხის ანგარიშში. სესხი ხმარდებოდა უმთავრესად რკინიგზის იმ მასალის ყიდვას, რომელსაც გერმანიიდან იღებდნენ. 1901** წელს გატანა გერმანიიდან რუმინეთში შეადგენდა 55 მლნ. მარკას. შემდეგ წელში იგი დაეცა 39.4 მილიონამდე და, ხანგამოშვებით, დაეცა 25.4 მილიონამდე 1900 წელს. მხოლოდ სულ უკანასკნელ წლებში მიღწეულია კვლავ 1891 წლის დონე — ორი ახალი სესხის მეოხებით.

გატანა გერმანიიდან პორტუგალიაში გაიზარდა 1888/9 წლის სესხთა გამო 21.1 მლნ. მარკამდე (1890), შემდეგ ორ მომდევნო წელში 16.2 და 7.4 მილიონამდე დაეცა და თავის ძველ დონეს მხოლოდ 1903 წელს მიაღწია.

კიდევ უფრო აშკარაა მონაცემები გერმანია-არგენტინის ვაჭრობის შესახებ. 1888 და 1890 წწ. სესხთა გამო გატანამ გერმანიიდან არგენტინაში 60.7 მილიონ მარკას

ეს ცალკე
NB!!

ჩემი დამატება:

სესხების წლები: 1890/1

?
?

1888/9

1888

1890

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 368—369. რ ე ლ.

** ლანსბურგს შეეცდომა აქვს. უნდა იყოს — 1891 წ. რ ე ლ.

102)

? მიალწია 1889 წელს. ორი წლის შემდეგ გა-
 ტანა შეადგენდა სულ 18.6 მლნ. მარკას,
 წინანდელის ერთ მესამედზე ნაკლებს. მხო-
 ლოდ 1901 წელს მიალწია და გადააჭარბა მან
 1889 წლის დონეს, რაც დაკავშირებული იყო
 ახალ სახელმწიფო და საქალაქო სესხებთან,
 ფულის გაცემასთან ელექტროქარხნების ასა-
 გებად და სხვა საკრედიტო ოპერაციებთან.
 1889 გატანა ჩილიში გაიზარდა 1889 წლის
 სესხის გამო 45.2 მლნ. მარკამდე (1892) და
 ერთი წლის შემდეგ დაეცა 22.5 მლნ. მარ-
 კამდე. ახალი სესხის შემდეგ, რომელზეც
 1906 ხელშეკრულება დაიდო 1906 წელს გერმანიის
 ბანკების მეშვეობით, გატანა გაიზარდა 84.7
 მლნ. მარკამდე (1907), რათა კვლავ დაეცე-
 მულიყო 52.4 მილიონამდე 1908 წელს».

უცნაურია, როგორ ვერ ხედავს ავტორი, რომ ეს ფაქტები
 ძირფესვიანად აბათილებენ მის მტკიცებას: გა-
 ტანის ზრდა სწორედ სესხების შემდეგ და მათ გამო
 (infolge)

ლანსბურგის მეშჩანური თვალსაზრისი:

«და არა მარტო მოცულობით, არამედ განა-
 წილებითაც გერმანიის სამრეწველო საქმიანობას
 ამასთან» (გასატანი კაპიტალი შინ რომ რჩებო-
 დეს) «სარგებლობა ექნებოდა. კაპიტალი თავი-
 სუფლად წავიდ წამოვიდოდა მრეწველობის
 II |||| მრავალ დარგში, ჩაედინებოდა მრავალრიცხოვან
 არხებში, მაშინ როცა საზღვარგარეთიდან, რო-
 გორც ეს გამოცდილებით არის ცნობილი, იგი
 მოდის რამდენიმე პრივილეგიის მქონე პირთა
 შეკვეთათა წიგნში, რომლებსაც ამასთანავე ძვი-
 რი უჯდებათ თავიანთი პრივილეგიები. კრუპს
 შეეძლო ზოგიერთი რამ ეთქვა იმაზე, თუ რამ-
 დენი მილიონი ზედნადები ხარჯები, რომლებსაც
 ხან ფეშქაშს უწოდებენ, ხან რაღაც სხვას,
 ხმარდება გერმანული კრედიტების მოქმედების
 შენარჩუნებას საზღვარგარეთ. კაპიტალის ბუ-
 ნებრივ განაწილებას კი, რომელმაც სარგებლობა
 უნდა მოუტანოს სამრეწველო საქმიანობის რაც

მარგალი-
 ტი!! «დაი-
 თანხმა»
 კრუპი!!!
 «ბუნებ-
 რივი»!!
 ჰა-ჰა

შეიძლება მეტ დარგს, დიდი მნიშვნელობა აქვს გერმანიის მთელი სამრეწველო განვითარებისათვის» (824—5). . . «წარმოება, რომელიც ამრიგად მუდამ აღორძინდება ხოლმე საკუთარი ძალებით» (ქვეყნის შიგნით კაპიტალის მოხმარების დროს), «წარმოადგენს შემდგომი ჰარმონიული განვითარების საწინდარს»* (825).

«პარმონია»

მ ტ კ ი ც ე ს ა ე ა კ რ ო კ ე ვ შ ი რ ს კ ა პ ი ტ ა ლ ი ს გ ა ტ ა ნ ა ა რ ი ძ ლ ე ვ ა : ამის დამტკიცება ავტორს სურს მაგალითებით, გვერდები 826—7, რომლებიც ზემოთ ამოვწერე: ამ რვეულის 101—102 გვერდები**.

ა. ლ ა ნ ს ბ უ რ გ ი : «ტ ე ნ დ ე ნ ც ი ე ბ ი თ ა ნ ა მ ე დ რ ო ვ ე წ ა მ ო წ ყ ე ბ ა შ ი» («ორი წიგნი»), გვ. 1043 და შემდ. სტატია მიძღვნილია ლევის წიგნისა («მონოპოლიები და ტრესტები») და ლიფმანის წიგნისადმი («საფინანსო და სამრეწველო საზოგადოებანი»). ა. ლ ა ნ ს ბ უ რ გ ი ძალიან სწორად ამბობს, რომ ორივე ცალმხრივია: ლევი იღებს კონცენტრაციის ტექნიკურ ძალას, ლიფმანი — ფინანსური (ოლიგარქიული) ჩაგვრის ძალას.

ლევი
versus
ლიფმანი

«სამრეწველო ცხოვრების «ფონდირება» («Effektivifizierung»), რომელიც პროგრესულად ვითარდება, ძალად აგდებს საწარმოო პროცესს სულ უფრო კოლოსალურ გაერთიანებაში, ამცირებს დამოუკიდებელ მწარმოებელთა რიცხვს და უმსუბუქებს ზოგიერთებს, რამდენადაც მათ არა სურთ შესაძლებლობა მისცენ რომელიმე ერთადერთ გიგანტურ ტრესტს შეისყიდოს განკარგულების მათი უფლება, იმის შესაძლებლობას, რომ გაერთიანდნენ ყოველგვარი ახლად გამოჩენილი მეტოქეობის ჩასახშობად. აი რა არ არის ნათქვამი და მაინც ნათლად გამოსჭვივის ლიფმანისა და ლევის წიგნებში. იქნებ ვინმემ

(103

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 368—369. რ ე დ.

** იხ. ეს ტომი, გვ. 168—170. რ ე დ.

ამ საფუძველზე მალე დაგვიწეროს წიგნი, რომლის დაწერა ასე ძალიან საჭიროა: წიგნი, სადაც გამოსახული იქნება რესპუბლიკის სამეურნეო ცხოვრების დაძლევა ოლიგარქიის მიერ, რომელიც ფასიან ქაღალდებს ატრიალებს» (1051—1052).

ზოგჯერ განვითარება ხდება კონცენტრაციის გზით კარტელებისაქენ (ეს განსაკუთრებით ნათლად გვიჩვენა ლევიმ). მაგრამ არა ყოველთვის. ზოგჯერ «ფასიანი ქაღალდების შეცვლის» გზით ერთბაშად ტრესტისაქენ, მაგალითად, «კოლონიურ სარკინიგზო მშენებლობაში»... ტექნიკური კონცენტრაცია პროგრესულია ტექნიკაში; ფინანსურს შეუძლია განამტკიცოს და იგი განამტკიცებს მონოპოლიური კაპიტალის ყოვლისშემძლეობას ჩამორჩენილი ტექნიკის დროს...

შენიშვნები ((საერთოდ ფინანსურ კაპიტალზე))

გატანა კოლონიებში (და ფინანსურად დამოკიდებულ ქვეყნებში) versus გატანა დამოუკიდებელ ქვეყნებში:

დავუშვათ, რომ მეორე პირველზე უფრო დიდ დივიდენდს ახდენს და უფრო ჩქარა ვითარდება. განა ეს ამტკიცებს, რომ «აუცილებელი არ არის» კოლონიები და ფინანსური დამოკიდებულების ქსელი? (კ. კაუცკი). არა, ვინაიდან (1) დამოუკიდებელ ქვეყნებში გატანაშიც (გატანის შიგნით) იზრდება კარტელების, ტრესტების, დემპინგ-გატანის წილი...

(2) ფინანსური კაპიტალიზმი არა სპობს კაპიტალიზმის დაბალ (ნაკლებად განვითარებულ, ჩამორჩენილ) ფორმებს, არამედ იზრდება მათგან, მათზე...

(3) არსებობს გარკვეული თანაფარდობა «ნორმალურსა» და მონოპოლიურ გაყიდვას შორის, ergo «ნორმალურსა» და მონოპოლიურ გატანას შორის. კაპიტალისტებს არ შეუძლიათ მასობრივად გამოშვებული (staple) საქონელი არ მიჰყიდონ მილიონობით მუშებს. განა ეს ნიშნავს, რომ მათთვის «აუცილებელია» ექსტრა-

NB:

ფინანსური
კაპიტალისა
და მისი
მნიშვნე-
ლობის
შესახებ

მოგების მიღება ხაზინისათვის, რკინიგზებისათვის etc. «მიწოდების» დროს?

(4) პრივილეგირებული და მონოპოლიური გაყიდვის ექსტრამოგება ანაზლაურებს «ნორმალურ» გაყიდვათა მცირე მოგებას.

(5) შეადარე ბანკებს: «ნორმალური» საკრედიტო ოპერაციებით მიღებულ მცირე მოგებას (ზოგჯერ კი არავითარ მოგებას) ანაზლაურებს სესხების დროს, გრიუნდერობის დროს და სხვ. შუამავლობით მიღებული ექსტრამოგება.

(6) კონცენტრირებულ საწარმოთა მაღალი ტექნიკა და ფინანსური თაღლითობის «მაღალი ტექნიკა», ფინანსური კაპიტალის მიერ ჩაგვრის «მაღალი ტექნიკა» (სინამდვილეში დაბალი ტექნიკა), ეს განუყრელად დაკავშირებულია კაპიტალიზმის დროს. კ. კაუცკის სურს გაწყვიტოს ეს კავშირი, «გაამართლოს» კაპიტალიზმი, აიღოს კარგი, უკუაგდოს ცუდი, «თანამედროვე პროდონიზმი», «მარქსიზმად შენიღბული» წერილობურეჟუაზიული რეფორმიზმი.

Σ = ფინანსური კაპიტალი (მონოპოლიები, ბანკები, ოლიგარქია, მოსყიდვა etc.) კაპიტალიზმის შემთხვევითი ხორცმეტი კი არ არის, არამედ კაპიტალიზმის გარდუეალი გაგრძელება და პროდუქტია... არა მარტო კოლონიები, არამედ აგრეთვე (a) კაპიტალის გატანა; (b) მონოპოლიები; (c) კავშირებისა და დამოკიდებულებათა საფინანსო ქსელი; (d) ბანკების ყოვლისშემძლეობა; (e) კონცესიები და მოსყიდვა etc. etc.

ჩირუპი. «ტარტილი და ტრესტი»

დ-რი ზ. ჩირუპი. «კარტელი და ტრესტი (შედარებითი (104 გამოკვლევა მათი არსისა და მნიშვნელობის შესახებ)». გეტინგენი, 1903 (გვ. 129).

(ცოტაა მნიშვნელოვანი. ბურჟუაზიული ლაყბობა კარტელების სასარგებლოდ — გერმანულია, საკუთარია, ცოტ-ცოტა, ნელ-ნელა — ტრესტების წინააღმდეგ)...

უადრესად უხამსი მეშჩანია ეს ავტორი. «პრაქტიკოსი» = ემსახურებოდა სინდიკატებსა და კარტელებს.

გვ. 12, მაგ. 1. გაწმენდილი სპირტის ფაბრიკების ამერიკულმა ტრესტმა მის მიერ შესყიდული 80 ფაბრიკიდან 68 დახურა.

1/3 მლნ. მუშა || გვ. 13: «იუნაიტედ სტიეტს სტილ კორპორეიშნს» ჰყავს «თითქმის 1/3 მილიონი მუშა».

ნიმუში!! || მისი კაპიტალია (1902) აქციები= 800 მილიონი დოლარი
 ობლიგაციები 553 » »
 წარმოება: რკინის მადნისა — 13.3 მილიონი ტონა
 კოქსისა 9.1 » »
 თუჯისა etc. 7.1 » »
 ფოლადისა 9.0 » »*
 სალტებისა 1.7 » »
 და ა. შ.

მე-19 საუკუნის უკანასკნელი 1/3 ან 1/4 || გვ. 19 — კარტელები და ტრესტები განვითარდა «მე-19 საუკუნის უკანასკნელი მესამედიდან ან მეოთხედიდან»

გვ. 31 — ერთი ფეიქარი შ. შტატებში — დგას 16 საფეიქრო დაზგასთან (ნორტროპის დაზგები, გაუმჯობესებული 1895 წელს).

ჰა-ჰა!

|| გვ. 56 — ...«კარტელის იდეა არსებითად სხვა არაფერია, თუ არ კოოპერაციის იდეის გამოყენება და შეხამება თანამედროვე სამრეწველო წარმოებისადმი»...

«დასკვნები»

დამახასიათებელია (უფრო ლაჩრულია!)

|| ...«ჩემი წინა გამოკვლევების საფუძველზე ჩემთვის უეჭველია, რომ ტრესტი განამტკიცებს მსხვილი კაპიტალისტური წამოწყების როგორც უპირატესობებს, ისე — და უფრო მეტად — ნაკლოვანებებს დაუკვირვებელი და შეუჩერებელი წინსწრაფვის თვალსაზრისით, მაშინ როცა კარტელის პოლიტიკა ბევრად უფრო ესწრაფვის ალაგმვას, განაწილებას. მსოფლიო ბაზარზე მსხვილი ეროვნული ტრესტები რომ ბატონობდნენ, იქ იქნებოდა უკიდურესად მძაფრი ფართო ბრძოლა ფასებისა და გასაღებისათვის... ამასთან კარტელებს შეუძლიათ და კიდევაც უნდა იზრუნონ ტექნიკური და ეკონომიური პროგრესისა-

* იხ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 251—252. რ. დ.

თვის იმდენადვე, რამდენადაც თავისუფალმა კონკურენციამ, შესაძლოა, ისინი ისე უზომოდ არ დააჩქარებენ მას, როგორც ტრესტები» (128)*. ||| !!!
არ დააჩქარებენ!!!

ჰეიმანი. «შერეული საწარმოები»

ჰანს გიდონ ჰეიმანი. «შერეული საწარმოები გერმანიის მსხვილ რკინსაკეთებელ მრეწველობაში». შტუტგარტი, 1904 («მიუნხენის სახალხო-სამეურნეო გამოკვლევების 65-ე ნაკვეთი»). (105

მონაცემების კრებული (მეტწილად საკმაოდ ნაწყვეტ-ნაწყვეტი) მსხვილი, განსაკუთრებით «შერეული», წარმოების უპირატესობებზე, ე. ი. ისეთი წარმოებისა, რომელიც წარმოების სხვადასხვა თანმიმდევრულ საფეხურებს აერთებს...

«კრუპის ფირმის წარმომადგენელმა რკინის დარგში საანკეტო კომისიას განუცხადა (ოქმები (1878), გვ. 82): «არა მგონია, რომ ქარხანამ, რომელიც 20—30 ათას ტონას აწარმოებს (წელიწადში), გაუძლოს ქარხანას, რომელიც 100—150 ათას ტონას აწარმოებს». 25 წლის შემდეგ კარნეჯი საჭიროდ თვლიდა წარმოებულყო 150 000 ტონაზე 20-ჯერ მეტი («საქმეთა სამეფო». ნიუ-იორკი, დაბლდვი, პეიჯი და კომპ, 1902, გვ. 233): «კონცერნებს, რომლებიც დღეში ერთ ათას ტონა ფოლადს აწარმოებენ, მცირე შანსები აქვთ იმ კონცერნის წინააღმდეგ, რომელიც ათი ათას ტონას აწარმოებს» (გვ. 232, შენიშვნა).

კარგი მაგალითია!!

კაპიტალის ზრდა და მისი «იმობილიზება» (NB) მონოპოლიისა და კარტელების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პირობაა. ||| კარტელების პირობა...

«შერეული ქარხნები ხშირად ეკუთვნიან დუჟინზე მეტ კარტელს, როგორც გვიჩვენებს ფელკერის საინტერესო ცხრილი»... (249)...

□ ? ფელკერი? რკინის კარტელები? — ?
დეკემბერი 1903 (სად?) (გვ. 256)...

* იხ. ე. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 269. რ ე დ-

«ჩვენ ვხედავთ... ყველგან მზა ნაკეთობათა წარმოებაში იმავე სანახაობას. წმინდა სახის საწარმოები იღუპებიან, მათ ბოლოს უღებს მასალების მაღალი ფასი და მზა პროდუქტების დაბალი ფასები, მაშინ როცა შერეული ქარხნები საკმაო მოგებას იღებენ მასალების მაღალი ფასებით და პოულობენ გასაღებას ფაბრიკატების დაბალი ფასების მეოხებით; ვინაიდან დიდი ქარხნები ერიდებიან უზომო ფასებს მათი შემდგომი გარდუვალი დაცემის შიშით, მაშინ როცა პატარა ქარხნები კარგდროს, როგორც გადარეულები, ზევით მიისწრაფვიან. სწორედ ასეთსავე პოლიტიკას მისდევს ამერიკაში დიდი ფოლადის ტრესტი» (256).

106) ახლა კონკურენცია თავიდან აცილებულია. დარჩა 2—3 დუჟინი მსხვილი ქარხნები. სათავეშია — ტისენი, ლუეგი და კირდორფი (261): «2 გიგანტური კავშირი»: «კოლენსინდიკატი» და «შტალსინდიკატი» ((ფოლადის წარმოების 87.5%)) «უნდა ბატონობდეს ყველაფერზე».

— — — წარმოების საშუალებათა მონოპოლია. მიწა შესყიდულია (ქვანახშირი და მადანი).

უკეთესია,
ვიდრე
ლიფმანისა,
და
უფრო
ადრეა

«ხელმძღვანელი კონტროლს უწევს ძირითად საზოგადოებას» (სიტყვასიტყვით «დედა-საზოგადოებას»); «იგი თავის მხრივ ბატონობს მისგან დამოკიდებულ საზოგადოებებზე» («ასულ საზოგადოებებზე»), «ეს უკანასკნელი — «შვილიშვილ-საზოგადოებებზე» etc. ამგვარად შესაძლებელია მაინცდამაინც დიდ კაპიტალს არ ფლობდე და წარმოების უდიდეს დარგებზე კი ბატონობდე. მართლაცდა, თუ კაპიტალის 50%-ის ფლობა ყოველთვის საკმარისია სააქციო საზოგადოების კონტროლის გაწვევისათვის, მაშინ ხელმძღვანელს სულ 1 მლნ. ეყოფა იმისათვის, რომ შესაძლებლობა ჰქონდეს კონტროლი გაუწიოს «შვილიშვილ-საზოგადოებათა» 8-მილიონიან კაპიტალს. და თუ ეს «გადახლართვა» უფრო შორს მიდის, შესაძლებელია 1 მილიონით 16 მილიონს, 32 მილიონს და ა. შ. გაუწიო კონტროლი»* (გვ. 268—9).

* იხ. გ. ა. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 284. რ ე დ.

ჯამი:

«დარჩენილან, ერთი მხრივ, ქვანახშირის მსხვილი კომპანიები, რამდენიმე მილიონი ტონა ქვანახშირის ამოღებით, მტკიცედ შეკავშირებულნი თავიანთ ქვანახშირის სინდიკატში; შემდეგ კი მათთან მჭიდროდ დაკავშირებული ფოლადის ჩამომსხმელი მსხვილი ქარხნები თავიანთი ფოლადის სინდიკატით. ეს ბუმბერაზი საწარმონი 400 000 ტონა» (ტონაში 60 ფუთია) «ფოლადის წარმოებით წელიწადში, დიდძალი მადნისა და ქვანახშირის ამოღებით, ფოლადის მზა ნაკეთობათა წარმოებით, საქარხნო დაბების ყაზარმებში მცხოვრები 10 000 მუშით, ზოგჯერ საკუთარი რკინიგზებითა და ნავსადგურებით, — გერმანიის რკინის მრეწველობის ტიპიური წარმომადგენლები არიან. და კონცენტრაცია სულ უფრო და უფრო წინ მიდის. ცალკეული საწარმონი თანდათან სულ უფრო მსხვილ საწარმოებად იქცევიან; მრეწველობის ერთი და იმავე ან სხვადასხვა დარგის საწარმოთა სულ უფრო მეტი რიცხვი ერთდება ბუმბერაზულ საწარმოებად, რომელთა ბურჯსაც და ხელმძღვანელსაც ბერლინის ექსპოზილე დიდი ბანკი წარმოადგენს. გერმანიის სამთამადნო მრეწველობის მიმართ სავსებით დამტკიცდა სისწორე კარლ მარქსის მოძღვრებისა კონცენტრაციის შესახებ; მართალია, ეს შეეხება იმ ქვეყანას, სადაც მრეწველობა დაცულია მფარველობითი ბაჟებით და საჯადაზიდვო ტარიფებით. გერმანიის სამთამადნო მრეწველობა მომწიფებულია ექსპროპრიაციისათვის»* (278—9). (წიგნის მე-5 თავის დასკვნითი სიტყვები.)

იხ. გვ. 108.

ბეიმანის სტატისტიკა:

24 შერეული საწარმო (ამ 24-ის რიცხვშია კრუპი, შტუმი, (108 «დოიჩერ კაიზერი» (ტისენი), «ავმეტტ ფრიდე» და სხვ. და სხვ., ყველა «ბელადია»)

NB

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 245—246, რ ე დ.

		ათას ტონობით	(1902) სულ გერმანიაში
მათი წარ- მოება:	რკინის მადანი	6 934 (+?)	17 963
	ქვანახშირი	13 258=12.8%	107 436
	თუჯი	5 849 (+?)	8 523
(მოქმედი)	ფოლადი	8 215	7 664 (?)
	ბრძმ-დები	147=58.8%	250
	მარტენის ლუშელები	130=38.8	335
	მ უ შ ა თ ა რ ი ც ხ ი	206 920 ?	?
	კაპიტალი	581.4 მლნ. მარკა	
+	რეზერვები	121.8 >	

მსხვილი წარმოების ზრდა გერმანიის რკინის მრეწველობაში

თუჯი	მოქმედი საწარმოები		წარმოება (მლნ. ტონა)		მ უ შ ე ბ ი (ათასობით)		თვითეული მუშის გამო- მუშავება (ტონობით)	მუშები თვითეულ საწარმოზე
	%		%		%			
	1869 — 203	100	1.4	100	21.5	100	65.8	105.8
	1880 — 140	69	2.7	194	21.1	98	129.2	150.8
	1900 — 108	53	8.5	605	34.7	162	245.2	321.7

ბეიზანიდან ამონაწერების დასასრული.

დასასრული.

იმპერიალიზმის საკითხისათვის

იმპერიალიზმის საკითხისათვის:

თემები: (დაახლოებით)

- 5.1. ფინანსური კაპიტალი.
- 4.2. ბანკები.
- 2.3. კარტელები და ტრესტები.
3. მონოპოლია.
- 1.4. კონცენტრაცია და მსხვილი წარმოება.
- 6.5. კაპიტალის გატანა.
- 7.6. კოლონიები. მათი მნიშვნელობა.
- 8.7. კოლონიების ისტორია.
- 9.8. მსოფლიოს განაწილება.

ინტერნაციონალური ტრესტები
კოლონიები
კალვერი

- 10.9. თავისუფალი კონკურენცია versus იმპერიალიზმი.
 11.10. უკან თავისუფალი კონკურენციისაკენ თუ წინ იმპერიალიზმისა და კაპიტალიზმის დაძლევისაკენ?
 12.11. ულტრაიმპერიალიზმი თუ ინტერიმპერიალიზმი?
12 bis: ზრდის უთანაბრობა.
 13.12. ჰობსონი, კაუცკი, იმპერიალიზმი.
 14.13. იმპერიალიზმის აპოლოგეტები და წვრილბუჩქუაზიული კრიტიკოსები.
 15.14. პარაზიტიზმი იმპერიალისტურ ქვეყნებში... («ლბობა») ((«სახელმწიფო-რანტიე»)).
 16.15. მუშათა მოძრაობის საბოლოო გათიშვა... [«იმპერიალიზმი და ოპორტუნიზმი»].
 § 17.16. დიპლომატია და საგარეო პოლიტიკა 1871—1914.
 § 18.17. ეროვნული საკითხი იმპერიალიზმის ეპოქაში.
 19.18. გადახლართვა versus «განსაზოგადოება» (შეად. რისერი).
 ცნება «იმპერიალიზმის» შემადგენელი ნაწილები.

დაახლოებით:

{	1.	I	მონოპოლია, როგორც კონცენტრაციის შედეგი			
	2.	II	კაპიტალის გატანა (როგორც მთავარი)			
{	4.	III	მსოფლიოს განა-	{	(α)	ინტერნაციონალური კაპიტალის შეთანხმებანი
					(β)	კოლონიები
{	5.	IV	წილება	{		
{	3.	V	საბანკო კაპიტალი და მისი «ძაფები»			
{	6.	VI	თავისუფალი ვაჭრობისა და მშვიდობიანი ბრუნვის შეცვლა ძალადობის პოლიტიკით (ბაჟები; მიტაცება etc. etc.).			

ბილფერდინგის ნაკლოვანებანი:

- 1) თეორიული შეცდომა ფულის შესახებ.
- 2) უგულვებელყოფს (თითქმის) მსოფლიოს განაწილებას.
- 3) უგულვებელყოფს ფინანსური კაპიტალის შეფარდებას პარაზიტიზმთან.
- 4) » იმპერიალიზმის შეფარდებას ოპორტუნიზმთან.

«იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის
უმაღლესი (თანამედროვე) სტადია».

დაახლოებით:

I სამი მთავარი (სავსებით დამოუკიდებელი) ქვეყანა

ეს 6	{	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;"> <p style="margin: 0;">ინგლისი გერმანია შ. შტატები</p> </div>	<div style="border-left: 1px solid black; padding-left: 10px;"> <p style="margin: 0;">(საფრანგეთი) რუსეთი იაპონია</p> </div>
		<p style="margin: 0;">II <u>მეორეხარისხოვანი</u> (პირველი კლასისა, მაგრამ არა სავსებით დამოუკიდებელი)</p>	
		<p style="margin: 0;">III <u>იტალია</u> ავსტრია-უნგრეთი</p>	

რგვეული

«ყ»
(«ზამზა»)

შ ი ნ ა ა რ ს ი

||ყ||

1—52

(1)

ჰენიგერი	2 გვ.	ბერარი	[23—24]
ტერი	[3]	ლერი	[25]
ლესკიური	[5—6]	რიუსიე	[27]
პატუიე	[9—12]	ტონელა	[35]
მოოსი	[14—15]	კოლსონი	[37]
ბრიუნო	[17—18]	რედსლობი	[39—41]
ლიზისი	[19—21]	პ. ლუი	[43—45]
ჰუბერი	[22]	მორისი	[47—50]

ლიტერატურის მითითებანი:

2; 7 და 8; 13; 15, 16 და 18; 34

ჰენიგერი. «გერმანიის სამხედრო საქმის სამეურნეო მნიშვნელობა»

პროფ. დ-რი რობერტ ჰენიგერი: «გერმანიის სამხედრო საქმის სამეურნეო მნიშვნელობა». ლაიპციგი, 1913. (მოხსენებები «Gehe-Stiftung». ტომი V, ნაკვეთი 2.)

ლაყბობა მილიტარიზმის ერთგული უზამსი ადამიანისა, რომელიც ამტკიცებს, ჯარზე გაწეული ხარჯები სულაც არ არის დაკარგულიო, ვინაიდან ფული ამავე ქვეყანაში რჩება, მას უდიდესი სარგებელი მოაქვს, სამხედრო სამსახური ზრდის და აკაეებს etc. etc.¹⁹

დამახასიათებელი ციტატი:

...«დეპუტატმა ერცბერგერმა რაიხსტაგში თქვა (1912 წ. 24 აპრილს): «ბატონ სამხედრო მინისტრს რომ სურდეს დააკმაყოფილოს ყველა თხოვნა გარნიზონების შესახებ, რომლებითაც მიმართავენ სამხედრო უწყებას, მას მოუხდებოდა ექვსჯერ მეტი სამხედრო კრედიტების გამოთხოვნა» (გვ. 18).

წერილი ბურჟუაზია ყველანაირად იგებს გარნიზონებისაგან. მილიტარიზმის პოპულარობის ერთ-ერთი მიზეზი!

ლიტერატურიდან:

ვილჰელმ არი: «დიდი სახელმწიფოების სამხედრო საქმე და სახალხო მეურნეობა უკანასკნელი 30 წლის მანძილზე». ბერლინი, 1909.

პარტივიგ შუბარტი: «თანაფარდობა სახელმწიფოს ეკონომიურ მდგომარეობასა და შეიარაღებულ ძალას შორის». ბერლინი, 1910.

«Militärwochenblatt». დანართები: 90 (1902) და 10 (1904). ფრ. ბრაუმანი: «გარნიზონის ეკონომიური სარგებლობა». მაგდებურგი, 1913.

«თანამედროვეობის კულტურა», IV ნაწილი, ტომი 12 («Technik des Kriegswesens»).

ბერი. «ეკონომიური ევროპა»

3) ედმონდ ტერი. «ეკონომიური ევროპა». პარიზი, 1911. (ავტორია ჟურნალ «L'Economiste européen»-ის რედაქტორი, მრავალი ეკონომიური თხზულების ავტორი.) წიგნში ძალიან ბევრია შედარებითი ცხრილები: (ტექსტი, თითქოს, მარტო ცხრილებს ეკუთვნის)

	მოსახლეობა (მილიონობით)				
	1858	1883	1908	1858—1883	1883—1908
გერმანია	36.8	46.2	63.8	+26%	+37%
ინგლისი	28.6	35.7	45.1	25	26
საფრანგეთი	34.6	37.9	39.8	9	4
რუსეთი (ევროპისა)	66.8	86.1	129.8	29	51
მთელი ევროპა	278.1	335.1	436.1	20	30

სახელმწიფოთა ხარჯები (მილიონი ფრანკი)

	1858	1883	1908	1858—1883	1883—1908
გერმანია	801	2 695	9 263	+236	+244
ინგლისი	1 651	2 192	5 169	33	136
საფრანგეთი	1 717	3 573	3 910	108	6*
და ა. შ.					

ხარჯები ჯარსა და ფლოტზე

	1883	1908
გერმანია	458	1 068
	+ 46	436
ინგლისი	432	676
	270	811
საფრანგეთი	584	780
	205	320
რუსეთი	772	1 280
	122	231

და ა. შ.

ქვანახშირის წარმოება

	1898/9	მილიონი ტონა	1908/9	
გერმანია	130.9		205.7	+57%
საფრანგეთი	32.4		37.9	+17%
ინგლისი	202.0		272.1	+35%

თუჯის გამოდნობა

გერმანია	7.4	12.7	+72%
საფრანგეთი	2.5	3.8	+43%
ინგლისი	8.8	9.7	+10%

და ა. შ.

შენიშვნები მონტესკიუსა და ისტავის წიგნების

და რევერის სტატიის შესახებ

მონტესკიუ. «ამერიკის ობლიგაციები და საფრანგეთის პორტ-ფელი». პარიზი, 1912. (რჩევა კაპიტალისტებს: გაფრთხილდით)

ლ. ესტევი: «იმპერიალიზმის ახალი ფსიქოლოგია: ერნესტ სეიერი». პარიზი, 1913.

((იმპერიალიზმის ფსიქოლოგიური გაგება à la ნიციუე²⁰,))
და მხოლოდ ფსიქოლოგიის შესახებ.

* ასე აქვს ტერის. რ ე დ.

ს. ტ. რევერი. «ლათინური ამერიკის სავაჭრო შესაძლებლობანი», სტატია «The North American Review»-ში. 1915 (ტომი 201), გვ. 78:

«*The South American Journal*», რომელიც ლონდონში გამოდის, იუწყება, რომ ბრიტანეთის კაპიტალის დაბანდებებმა ლათინურ ამერიკაში 1913-ის დამლევისათვის 5 008 673 000 დოლარის საერთო თანხას მიადწია».

შეედარო პეიშს 1909*

5 მლრდ. დოლარი × 5 = 25 მლრდ. ფრანკი || NB

ლესკიური. «დანაზოგები საფრანგეთში»

5) ჟან ლესკიური. «დანაზოგები საფრანგეთში». პარიზი, 1914.

ავტორი წინასიტყვაობაში ამბობს, რომ მისი ნაშრომი უკვე დაბეჭდილია «*Schriften des Vereins für Sozialpolitik*»-ში, ტომი 137, III—ანკეტაში სხვადასხვა ქვეყნებში დანაზოგთა შესახებ.

აღნიშნო გვ. 110, ცხრილი VI. «საფრანგეთის სიმდიდრის სტატისტიკა» (ბ-ნ ნეიმარკის მიხედვით)

წელი	მილიარდი ფრანკი	
	საფრანგეთის ფასიანი ქაღალდები:	უცხოეთის ფასიანი ქაღალდები:
1850	9	—
1860	31	—
1869	33	10
1880	56	15
1890	74	20
1902	87-დან 90-მდე	25-დან 27-მდე
1909	105 — 116	35-დან 40-მდე

დებონირებული ფასიანი ქაღალდები (მილიონი ფრანკი) (გვ. 51)

წელი	«კრედი ლიონე»	«სოსიეტე ვენერალე»	«კონტუარ დესკონტ»
1863	9.8	57.4	—
1869	54.8	88.8	—
1875	139.7	205.7	—
1880	244.8	253.7	—
1890	300.8	251.4	122.9
1900	546.8	347.8	365.4
1910	839.0	562.2	633.9
1912	859.8	446.8	674.8

* პეიშზე იხ. ეს ტომი, გვ. 388. რე დ.

ანგარიშების რაოდენობა «კრედი ლიონე»-ში (გვ. 52)*:

1863	—	2 568	1890	—	144 000
1869	—	14 490	1900	—	263 768
1875	—	28 535	1912	—	633 539
1880	—	63 674			

გვ. 60: «საფრანგეთის 9 მეტალურგიული საზოგადოების სა- (6 რეზერვო თანხები»
საშუალოდ 1904—1908 წლებში (საშუალოდ წელიწადში) =
= 23.8 მილიონი ფრანკი
(ჯერ ამას დაეჭერდები გადათვალე რებიდან).

იხილ. «იაკონინის როგორც დიდი სახელმწიფოს საერთაშორისო
საერთაშორისო მდგომარეობა»

იხილ. «იაპონიის როგორც დიდი სახელმწიფოს საერთაშორისო
სო მდგომარეობა». ნიუ-იორკი, 1905. (დისერტაცია).

ეტყობა, მოწაფური ნაშრომია. იაპონიის ისტორიის გად-
მოცემა versus სხვა ქვეყნებისა ქრ. დაბადებამდე 660-წლიდან
1905-მდე.

«ამ დროიდან (1894/5 ჩინეთის ომიდან) შორეული აღმო-
სავლეთი გახდა ძირითადი ობიექტი უმთავრესად საფრანგეთის,
დიდი ბრიტანეთის, გერმანიის, იაპონიის, რუსეთისა და შეერ-
თებული შტატების დაპყრობითი მისწრაფებისა, რომლის მი-
ზანია დააკმაყოფილოს მათი სავაჭრო და პოლიტიკური «იმპე-
რიალისტური ექსპანსიის» მოთხოვნები» (გვ. 256).

«დიდ სახელმწიფოთა ეკონომიურმა აქტივობამ მიიღო «იმ-
პერიალიზმის» ფორმა, რომელიც მოასწავებს დიდ სახელმწი-
ფოთა მისწრაფებას კონტროლი დააწესონ — ეკონომიური თუ
პოლიტიკური მიზნით — «დედამიწის ზედაპირის ისეთი ნაწი-
ლისადმი, რომელიც კი მათს ენერგიასა და შესაძლებლობებს
შეესაბამება» (გვ. 269).

ციტატები მოჰყავს:

რ ე ი ნ შ ი. «მსოფლიო პოლიტიკა». ნიუ-იორკი, 1902.

ჰო ბ ს ო ნ ი. «იმპერიალიზმი».

კო ლ კ უ ნ ი. «ბატონობა წყნარ ოკეანეზე». ნიუ-იორკი, 1902.

დ ე ბ ი დ უ რ ი. «ევროპის დიპლომატიური ისტორია». პარიზი,
1891 (2 ტომი).

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 265. რ ე დ.

ლიტერატურის მითითებული ინგლისური წიგნებიდან
და «კონსტანტის წელიწადიდან»

ინგლისური წიგნებიდან:

- 7) ჩ. კ. ჰობსონი. «კაპიტალის ექსპორტი». 8° (290 გვ.). 7 შილ. 6 პენსი. (კონსტებლო.) მაისი 1914.
- ჩ. ა. ჰობსონი. «დალატით ვაჭრობა: გამოკვლევა პოლიტიკური პარტიების შესახებ». 8° (1 შილ.) (ენვინი). ივნისი 1914.
- «შრომა და სიმდიდრე: ადამიანური შეფასება». (8°) (386 გვ.). 8 შილ. 6 პენსი (მაკმილანი). ივნისი 1914.
 - «საერთაშორისო მთავრობისაკენ მიმავალ გზაზე». 8° (216 გვ.) 2 შილ. 6 პენსი (ოლენი და ენვინი). ივლისი 1915.
- ჩ. გ. ჯონსი. «ომისა და დაპყრობათა ეკონომიკა» (ნორმან ეინჯელის შესახებ). ივნისი 1915 (კინგი). 178 გვ. (2 შილ. 6 პენსი).
- პ. ჯ. უელსი. «ომი და სოციალიზმი». 1 პენსი (ჰორნის გამოც.). თებერვალი 1915.
- პარტლი ვიზერსი. «ომი და ლომბარდ-სტრიტი». 8° (180 გვ.) 3 შილ. 6 პენსი (სმიტი). იანვარი 1915.
- კლ. უ. ბერონი. «გაბედული ომი» (4 შილ. 6 პენსი). მაისი 1915.
- ა. ლ. ბოული. «ომის გავლენა შეერთებული სამეფოს საგარეო ვაჭრობაზე 1906—1914». 8° (64 გვ.), 2 შილ. მარტი 1915.
- ა. ვ. ჰემფრი. «საერთაშორისო სოციალიზმი და ომი». 8° (176 გვ.), 3 შილ. 6 პენსი. თებერვალი 1915.
- ფ. ვ. ჰერსტი. «ომის პოლიტიკური ეკონომია». ივლისი 1915. 8° (342 გვ.), 5 შილ.
- ვიჩილენტი. «რევოლუცია და ომი». 1 შილ. (სექტემბერი 1915).
- კონოლი. «ირლანდიის ხელშეორედ დაპყრობა». 6 პენსი. აპრილი 1915.
- 8) «*Jahrbücher für Nationalökonomie etc.*» კონსტანტისა (NB მე-3 სერია. 49-ე ტომი = 1915, 1)
(მე-3 სერია. ტომი 21 = 1911.
ტომი 40 = 1910.)

- გ ლ ი რ ი. «ამერიკის რკინის კეთებელი მრეწველობის თანამედროვე მდგომარეობისათვის». მე-3 სერია. 35-ე ტომი, 587.
- იერემია ჯენკსი. «ტრესტები შეერთებულ შტატებში». მე-3 სერია. I ტომი, 1.
- გოლდშტეინი. «საკართველო მოძრაობის თანამედროვე მდგომარეობა: რუსეთი» (მე-3 სერია. ტომი 40, 162).
- ზენგერი. «ბრიტანეთის იმპერიალიზმის ეკონომიური პერსპექტივები». ბერლინი, 1906 (გამოხმაურება მე-3 სერიაში. ტომი 36, 397).

პატუნი. «ამერიკის იმპერიალიზმი»

- ჟოზეფ პატუნი. «ამერიკის იმპერიალიზმი». ლიუონი, 1904. (9 (დისერტაცია.) (388 გვ.)

დისერტაცია. მთლად მოწაფური ნამუშევარი. მეცნიერული ღირებულება არა აქვს, გარდა მრავალი ციტატისა და ზოგიერთი ფაქტის შეჯამებისა. ჭარბობს იურიდიული ლაყბობა, სუსტია ეკონომიური მხარე.

ავტორს მოჰყავს ციტატები (დასაწყისში) ჰობსონიდან («იმპერიალიზმი») და იღებს მისგან იმას, რაც ყველაზე საყოველთაოდ არის ცნობილი.

ავტორი ლაპარაკობს, როგორც ფაქტზე, ინგლისია (გვ. 33 და შემდ.) და გერმანიის (გვ. 36 და შემდ.) იმპერიალიზმზე (I და II კარები II თავში).

2 სიტყვა იაპონიის და რუსეთის იმპერიალიზმზე (გვ. 39 in fine).

გვ. 43: «იმპერიალიზმი პრაქტიკაში ნიშნავს ცდილობდე მოიპოვო მსოფლიოს გასაღებები, — მაგრამ არა სამხედრო გასაღებები, როგორც რომის იმპერიის დროს, არამედ დიდი ეკონომიური და სავაჭრო გასაღებები. ეს ნიშნავს ესწრაფვოდე არა ტერიტორიის დამრგვალებას, არამედ იმ მსხვილი საკვანძო პუნქტების ხელში ჩაგდებასა და ოკუპაციას, რომლებზეც წარმოებს მსოფლიო ვაჭრობა; ცდილობდე ხელში ჩაიგდო არა დიდი კოლონიები, არამედ ხელსაყრელი ადგილმდებარეობის კოლონიები, რომ დედამიწა გახვიო სადგურების, ქვანახშირის საწყობებისა და კაბელების მთლიან ხშირ ქსელში» (ციტატი დე ლაპრადელიდან. «იმპერიალიზმი და ამერიკანიზმი შეერთებულ შტატებში».

«Revue du droit publique». 1900, ტომი XIII, გვ. 65—6. ციტატი მოყვანილი აქვს პატუიესაგან, გვ. 43).

დ რ ი ო («პოლიტიკური პრობლემები», გვ. 221—2): «ესპანეთის განადგურება მოულოდნელობა იყო... დადგენილად ეჩვენებოდათ, რომ მსოფლიო წონასწორობა ევროპის 5—6 მთავარი სახელმწიფოს გადასაწყვეტი საკითხია: ამ პრობლემაში შეიჭრა უცნობი ოდენობა» (გვ. 49).

10) «ამრიგად ომი კუბის დაპყრობისათვის ეკონომიური ომი იყო იმ აზრით, რომ მისი მიზანი იყო ხელში ჩაეგდოთ კუნძულის შაქრის ბაზარი; სწორედ ასევე ჰავაის კუნძულებისა და ფილიპინების ანექსიის მიზეზი იყო მისწრაფება ხელში ჩაეგდოთ ყავა და შაქარი, რომლებსაც ეს ტროპიკული ქვეყნები აწარმოებენ» (გვ. 51). (Idem, გვ. 62—3)...

«ამრიგად, გასაღების ბაზრების დაპყრობა, ტროპიკული პროდუქტების ხელში ჩაგდებისადმი მისწრაფება — აი ძირითადი მიზეზი კოლონიური ექსპანსიის ამ პოლიტიკისა, რომელსაც იმპერიალიზმს უწოდებენ. ყველა ეს კოლონია გამოდგება ავრთვეე ჩინებულ სტრატეგიულ პუნქტებად, რომელთა მნიშვნელობას ჩვენ აღვნიშნავთ:... თავიანთთვის აზიის ბაზრები რომ უზრუნველყოთ... მათ დასაყრდენი წერტილები სჭირდებოდათ...» (გვ. 64).

შეერთებული შტატებიდან გატანის %

წელი გატანა: მილიონი დოლარი	ევროპა	ჩრდილოეთი ამერიკა	სამხრეთი ამერიკა	აზია	ოკეანია	ავრია	
1870	79.35	13.03	4.09	2.07	0.82	0.64	
1880	86.10	8.31	2.77	1.39	0.82	0.61	
857.8	1890	79.74	10.98	4.52	2.30	1.02	0.54
1 394.5	1900	74.60	13.45	2.79	4.66	3.11	1.79
	1902	72.00	14.76	2.75	4.63	2.48	2.42

ძალიან ბევრი, უამრავი მითითებაა მომავალ ბრძოლაზე წყნარი ოკეანისათვის.

ჰავაის კუნძულები 1/2 გზაა პანამიდან ჰონკონგამდე. ფილიპინები — ნაბიჯია აზიისა და ჩინეთისაკენ (გვ. 118). Idem 119—120—122.

ესპანეთთან კუბის გულისათვის ომს ამართლებდნენ თავის უფლებებს, კუბის განთავისუფლების ინტერესებით etc. (გვ. 158 და შემდ.).

კონსტიტუცია მოითხოვს ყველა გადასახადის etc. თანასწორობას მთელ შეერთებულ შტატებში. «განმარტეს», რომ ეს არ ეხება კოლონიებს, ვინაიდან ისინი შეერთებული შტატების ნაწილი კი არ არიან, არამედ მათ ეკუთვნიათ (გვ. 175). «კოლონიების უფლებებს თანდათანობით გაათავართოებნო (გვ. 190) (თანასწორუფლებიანობას არ აძლევენ)...

|| sic ||

კანადა. მისი ეკონომიური დამორჩილება ამზადებს გზებს მისი პოლიტიკური «შეერთებისათვის» (გვ. 198).

«გერმანიას» (sic) სურს ამერიკის შეერთებულ შტატებს «დაუპირდაპიროს ევროპის შეერთებული შტატები» (გვ. 205)...

(11

...«1897-იდან დაწყებული, ვილჰელმ II არაერთხელ გამოთქვამდა ოკეანესგაღმა კონკურენციის წინააღმდეგ საბრძოლველად გაერთიანების პოლიტიკის იდეას, — ევროპის საბაჟო შეთანხმებაზე დამყარებული პოლიტიკის, შეერთებული შტატების წინააღმდეგ მიმართული თავისებური კონტინენტური ბლოკადის» იდეას... (205) ...«ევროპის საბაჟო კავშირის შექმნას საფრანგეთში ჰოლ ლერუა-ბოლიო ქადაგებდა» (206)...

|| ევროპის შეერთებული შტატები²¹ (და ვილჰელმ II) ||

...«ევროპის სახელმწიფოებს შორის შეთანხმება, შესაძლოა, ამერიკის იმპერიალიზმის ერთ-ერთი ბედნიერი შედეგი იქნეს» (206).

|| «ბედნიერი შედეგი» ||

ამერიკაში მოვლენებმა გამოიწვია «ანტი იმპერიალისტების» ბრძოლა იმპერიალისტებთან (გვ. 268, წიგნი II, თავი I: «იმპერიალისტები და ანტიიმპერიალისტები»)... იმპერიალიზმი თავისუფლებას ეწინააღმდეგებაო etc., კოლონიების დამონებას იწვევსო etc. (ყველა დემოკრატიული მოსაზრება: მთელი რიგი ციტატები). ერთ ამერიკელ ანტიიმპერიალისტს მოჰყავდა ლინკოლნის სიტყვები:

«როდესაც თეთრი ადამიანი თვითონ განაგებს თავის თავს, ეს არის თვითმმართველობა; როდესაც ის განაგებს თავის თავს და ამასთან სხვებზეც გამგებლობს, ეს უკვე თვითმმართველობა აღარაა, ეს არის დესპოტიზმი»* (272).

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 363. რ ე დ.

— ფელპსი. «შეერთებული შტატების ინტერვენცია კუბაზე» (ნიუ-იორკი, 1898) და სხვ. კუბაზე ომს «დანაშაულებრივად» აცხადებდნენ და ა. შ.

თავი III, გვ. 293, ასეთ სათაურს ატარებს: «შეერთებული შტატების თანამედროვე პოლიტიკა: იმპერიალიზმისა და მონროს დოქტრინის²² შეერთება»: შეაერთეს, განმარტეს!!!

- 12) სამხრეთამერიკელები ილაშქრებენ (გვ. 311 და შემდ.) მონროს დოქტრინის იმ განმარტების წინააღმდეგ, რომ ამერიკა ჩრდილო ამერიკელებსო. მათ ეშინიათ შეერთებული შტატებისა და დამოუკიდებლობა უნდათ. შეერთებულ შტატებს «განზრახვები» აქვთ სამხრეთ ამერიკის მიმართ და ებრძვიან იქ გერმანიის მზარდ გავლენას... (შეად. ლიტერატურის მითითებებიდან ნოვიკოვი, იხ. ცალკე*).

ფილიპინები რომ შეიერთეს, შეერთებულმა შტატებმა მოატყუეს ბელადი აგვინალდო, რომელსაც მისი ქვეყნის დამოუკიდებლობას შეჰპირდნენ (გვ. 373): «შეერთება კვალიფიცირებულ იქნა როგორც «მოვიწინებების მატყუარობა»**.

NB ატკინსონი. «დანაშაულებრივი თავდასხმა, ვინ მოახდინა იგი?» ბოსტონი, 1899.
NB «The North American Review». 1899, სექტემბერი.
ფილიპინო. «აგვინალდოს ბრალდებანი შეერთებული შტატების წინააღმდეგ».

NB სამხრეთ ამერიკაში ვითარდება მისწრაფება ესპანეთთან დაახლოებისაკენ, კონგრესს მადრიდში 1900 წელს (ესპანეთ-ამერიკისა) დაესწრნენ სამხრეთ ამერიკის 15 სახელმწიფოს დელეგატები (გვ. 326) (*). ესპანეთთან კავშირის, მისი გავლენის, «ლათინური» სიმპათიების etc. ზრდა (**).

sic! გვ. 379: «ეროვნული ომების ეპოქამ ამიერიდან, ეტყობა, განვლო»...
(ომები ბაზრებისათვის და სხვ.)

NB (*) «Revue des deux mondes». 1901 (15. XI).
(**) ლოზუნგი: «ესპანეთ-ამერიკის კავშირი».

* იხ. ეს ტომი, გვ. 202. რედ.

** იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 363. რედ.

ლიბერატურის მითითებანი პატუიდან
ამერიკის იმპერიალიზმზე

- (მითითებანი პატუიდან ამერიკის იმპერიალიზმზე etc.)
კარპენტერი. «ამერიკის შეტევა (ტერიტორიული ექსპანსია)». ნიუ-იორკი, 1902.
- ე. დრიო. «პოლიტიკური და სოციალური პრობლემები 19 საუკუნის დამლევის». პარიზი, 1900.
- ე. ე. გრიფისი. «ამერიკა აღმოსავლეთში». ნიუ-იორკი, 1899.
- ჯ. სტ. ჯორდანი. «საიმპერიო დემოკრატია». ნიუ-იორკი, 1899.
- დე მოლინარი. «20 საუკუნის პრობლემები». პარიზი, 1901.
- რუზველტი. «ამერიკის იდეალები». ნიუ-იორკი, 1901. — «დაძაბული ცხოვრება». ლონდონი, 1903.
- პოლ სე. «ამერიკული საშიშროება». პარიზი, 1903.
- სეიერი. «იმპერიალიზმის ფილოსოფია». პარიზი, 1903.
- სტედი. «მსოფლიოს ამერიკანიზაცია». პარიზი, 1903.
- «Annales des sciences politiques»: 1902 (ტომი XVII).
ე. ბუტმი. «შეერთებული შტატები და იმპერიალიზმი» (გვ. 1 და შემდ.).
- «Le Correspondant». 1890 (25. I). კლ. უანე. «ეკონომიური ფაქტები და სოციალური მოძრაობა ამერიკაში» (გვ. 348 და შემდ.).
- «L'Economiste français». 1899, 1. VII. ლერუა ბოლიო. «ამერიკის ექსპანსია etc.».
- «Le monde économique». 1896 (4 და 18. IV). მაშა. «შეერთებული შტატებისა და ევროპის სავაჭრო მეტოქეობა ამერიკაში».
- «La Grande Revue». 1899 (1. X). ველერსი. «ამერიკის ექსპანსია».
- «Revue politique et littéraire» (Revue bleue). 1896 (9. V). მუარო. «ჩინგო და ჩინგოიზმი შეერთებულ შტატებში» (გვ. 593—7). 1900 (21. IV). დრიო. «იმპერიალიზმი შეერთებულ შტატებში» (გვ. 502 და შემდ.).
- «La Revue de Paris». 1899 (15. III). დერუზიე. «ამერიკის იმპერიალიზმი».
- «The North American Review». 1898, სექტემბერი. კონენტი. «იმპერიალიზმის ეკონომიური საფუძვლები».

- 1897, № 2. ჩაპმენი. «ფსევდოკატრიოტიზმის საფრთხე».
- 1899, № 1. კარნეჯი. «ამერიკანიზმი versus იმპერიალიზმი».
- 1902, № 12. უინსტონი. ანტიიმპერიალისტური სარწმუნოება».
- 1903, № 1. ბონსალი. «დიდი გერმანია სამხრეთ ამერიკაში».
- «The Fortnightly Review». 1901, აგვისტო. ბრუკსი. «ამერიკის იმპერიალიზმი».
- «Deutsche Rundschau». 1902, ნოემბერი. შირბრანდი. «იმპერიალისტური იდეა ამერიკაში».
- «Revue socialiste». 1904, თებერვალი. კოლაჟანი. «ანგლოსაქსური იმპერიალიზმი».
- «Le Mercure de France», 1904, აპრილი. პ. ლუი. «იმპერიალიზმის ნარკვევი».
- «Revue de deux mondes». 1903 (15. VII). ლერუა-ბოლიო. «ბრიტანეთის იმპერია და იმპერიალიზმის კრიზისი».
- ? ნოვიკოვი. «ევროპის ფედერაცია». მე-2 გამოც. პარიზი, 1901.
- || ე. ტერი. «ინგლისის, შვედეთის, შტატებისა და გერმანიის ეკონომიური ისტორია». პარიზი, 1902.
- ვ. ბერარი. «ინგლისი და იმპერიალიზმი». პარიზი, 1900.
- ლერი. «გერმანიის იმპერიალიზმი». პარიზი, 1902.

მოოსი. «საფრანგეთის საკრედიტო დაწესებულებანი და საფრანგეთის და ინგლისის კაპიტალის დაბანდებანი საზღვარგარეთ»

- 14) «Jahrbücher für Nationalökonomie». მე-3 სერია. ტომი XXXIX (39) 1910.

ფერდინანდ მოოსი: «საფრანგეთის საკრედიტო დაწესებულებანი და საფრანგეთისა და ინგლისის კაპიტალის დაბანდებანი საზღვარგარეთ» (გვ. 237—256).

კოტა

ინგლისზე მხოლოდ ნახევარი გვერდია, ჯ. ჰეისის შეჯამებანი. საფრანგეთზე კი არის ლიტერატურის ზოგიერთი მითითება და ციფრები:

პოლემიკა: ლიზისი. «ფინანსური ოლიგარქია» პარიზი, 1907, და ტესტისი. «საკრედიტო დაწესებულებანი». პარიზი, 1907.

ანრი მიშელი. «სიტყვა პალატაში 30. XI. 1909».

«ეკონომიური სამყარო», 1906 და 1907 წწ. სტატიები (პ. ბორეგარი).

ჟიულ დომერგი («ეკონომიური რეფორმა»).

მ. მანშე (Le Temps), 2. I. 1910) საფრანგეთის კაპიტალებს საზღვარგარეთ 35 მილიარდ ფრანკს ანგარიშობს (გვ. 240).

ნეიმარკი («რანტიე») საფრანგეთის კაპიტალებს საზღვარგარეთ 25—30 მილიარდ ფრანკს ანგარიშობს (გვ. 243).

ყველა ფონდის თანხა პარიზის ბირჟაზე = 130 მილიარდი ფრანკი (გვ. 243)

მ. შ. { 64 { საფრანგეთისა }
 { 66 { უცხოეთისა }

პორტუგალიამ ბრაზილიისაგან (დან) 1696—1754 წლებში მიიღო — 2 400 მილიონი ფრანკი (გვ. 238).

პოლანდიის კაპიტალები ინგლისში 1747 წელს 1 600 მლნ. გულდენი იყო (ibidem).

ფული იქ მიდის, სადაც % უფრო მაღალია.

ლიზისის მიხედვით: დეპოზიტები (4 ბანკისა) — («კრედილიონე + კონტუარ ნასიონალ» + «სოსიეტე ენერალ» + «კრედი ენდიუსტრიელ ე კომერსიალ») (გვ. 252):

1885 — 912 მილიონი ფრანკი
1890 — 1 302 » »
1900 — 2 171 » »
1905 — 2 897 » » (ლიზისის მიხედვით)

«გამგეობის წევრი რომ გახდე, საკმარისია 50—200—300 აქციის მფლობელი იყო... ამრიგად დაახლოებით 50 კაცი, რომლებიც საერთო ანგარიშით შეიძლება ფლობდნენ სულ ბევრი 8 მილიონ ფრანკს, წლითწლობით განაგებს 2 1/2 მილიარდზე მეტ დეპოზიტებს და 1 1/2 მილიარდ ფრანკზე მეტ ყოველწლიურ ახალ დაბანდებებს, და ამაში არავის არავითარ ანგარიშს არ აბარებს» (252).

50
კაცი

სესხების დროს სახელმწიფო, რომელიც სესხს იღებს, ვერასოდეს ვერ იღებს 90 %-ზე მეტს (გვ. 253) — დანარჩენი ბანკებს (15

მიაქვთ. ჩინეთ-რუსეთის 1895 წ. სესხი 400 მილიონი ფრანკი 4%-ით. «ხელმოწერის კურსი 450. პირველი კურსი 495. უმაღლესი კურსი 520. სხვაობა ერთი თვის განმავლობაში 45 ფრ. ანუ 10%... მარტო «ბანკ დე პარი ე დე პე-ბა»-მ ამ საქმეზე მოიგო 20 მილიონი ფრანკი» (253) და სხვ.

NB ((I. 1907 — პალატაში სოციალისტების მკვეთრი თავდასხმები რუსეთის სესხებში თანხების დაბანდებათა გამო...

კუზნეცოვი. «ცივილიზაციათა და ენათა ბრძოლა ცენტრალურ აზიაში»

პ. კუზნეცოვი. «ცივილიზაციათა და ენათა ბრძოლა ცენტრალურ აზიაში». პარიზი, 1912. (დისერტაცია — პარიზი.) (353 გვ.)

წიგნი მიძღვნილია მხოლოდ თურქესტანისადმი, — მისი ისტორიისადმი, კოლონიზაციისადმი (სხვათა შორის ანდიჯანის აჯანყება 1898 წ.; ავტორი გაფრთხილებას იძლევა შემდეგისთვისაც)... ((გვ. 295 და სხვ.))

კულტურის, ბაშის, რკინიგზების etc. etc. განვითარება. ბევრია ლიტერატურის მითითება... თვალსაზრისი, ვგონებ, კაზიონურია.

მითითებანი ახალი ლიტერატურიდან «კონრადის ფელიფდეულეების» მიხედვით

ახალი ლიტერატურიდან:

ლეოპოლდ ლაკური. «თანამედროვე საფრანგეთი. პოლიტიკური და სოციალური პრობლემები». პარიზი, 1909.

დე ლეენერი. «მრეწველთა სინდიკატი. ბელგია». პარიზი, 1909 (2 ტომი).

ჯ. შ. ნიკოლსონი. «იმპერიის პროექტი. (იმპერიალიზმის ეკონომიკა)». ლონდონი, 1909 (გვ. 310).

ანრი ანდრიიონი. «გერმანიის ექსპანსია». ანგულემი, 1909.

«გერმანიის განვითარება როგორც მსოფლიო სახელმწიფოსი» («Annals of the American Academy»-ს დანართი, იანვარი 1910.)

!! Nil. ნუ ლი. ელჩის სიტყვა!!!

მარსელ დიუბუა. «საფრანგეთი და მისი კოლონიები». პარიზი, 1910.

ჟან კრიუპი. «საფრანგეთის ეკონომიური ექსპანსიისათვის». პარიზი, 1910.

ჟან გ. რაფარი. «ბანკების კონცენტრაციის პროცესი ინგლისში». პარიზი, 1910.

ლ. გოტიე. «სახელმწიფო-ფინანსისტი». პარიზი, 1910.

ედუარდ დრიო. «თანამედროვე მსოფლიო. პოლიტიკური და ეკონომიური ნარკვევი». პარიზი, 1909 (372 გვ.). || NB (16

【რეცენზია «Jahrbücher»-ში, ტომი 41, გვ. 269 — ხოტბაშესხმის ტონით ლაპარაკობს ამ «მსოფლიო-ისტორიულ ქრესტომათიაზე», განსაკუთრებით «თანამედროვე პოლიტიკისათვის ეკონომიური პროცესების» მნიშვნელობაზე.】

ფრ. ე. იუნგე. «ამერიკის ეკონომიური პოლიტიკა». ბერლინი, 1910.

გოდფერნო. «საფრანგეთის კოლონიური რკინიგზები». პარიზი, 1911 (439 გვ.).

ოგ. ტერიე და შ. მურეი. «საფრანგეთის ექსპანსია». პარიზი, 1910.

შარლ დიუგემი. «ფინანსური იმპერიალიზმი. საფრანგეთში ვაჭრობისა და მრეწველობის განვითარებისათვის ხელშემწყობი გენერალური საზოგადოება. წიგნს წამძღვარებული აქვს წერილი ფინანსთა მინისტრისადმი». პარიზი, 1910 (95 გვ.). ? (პარიზი, «სავაჭრო და საფინანსო მიმოხილვა»).

ჟ. ბურდო. «ორ მონობას შორის» (...სოციალიზმი... (!!!!) იმპერიალიზმი...). პარიზი, 1910.

ჯოფრი დრეიჯი. «ვაჭრობის საიმპერიო ორგანიზაცია». ? ლონდონი, 1911 (374 გვ.).

რ. ჟ. ლევი. «საემისიო ბანკები». პარიზი, 1911 (628 გვ.).

მარსელ გრა. «მაშინზმისა და მისი შედეგების შესახებ...» პარიზი, 1911. (დისერტაცია.)

ედმონდ ტერი. «ეკონომიური ევროპა». მე-2 გამოცემა. პარიზი, 1911 (332 გვ.).

მისიეე. «საფრანგეთის სახალხო სიმდიდრე». პარიზი, 1911.

ლუსიენ გიუბერი. «გერმანიის აქტიუობა». პარიზი, 1911.

ედ. პფეიფერი. «ფაბიანური საზოგადოება და ინგლისის სოციალისტური მოძრაობა». პარიზი, 1911. (დისერტაცია.)

- არტურ ბუშე (პოლკოვნიკი). «უახლოესი მომავლის ომში გამარჯვებული საფრანგეთი». პარიზი, 1911 (93 გვ.).
- NB || «Jahrbücher». ტომი 42 (1911). NB გოლდშმიდტის სტატია ახალი ზელანდიის აგრარული კანონებისა და აგრარული წყობილების შესახებ
- შნეიდერი. «Jahrbuch der deutschen Kolonien». გამოცემის მე-4 წელი. 1911.
- მამროტი. «სამრეწველო კონსტიტუციონალიზმი». იენა, 1911 (რეცენზია 43-ე ტომში. 1912).
- შახნერი. «სოციალური საკითხი ავსტრალიასა და ახალ ზელანდიაში». იენა, 1911 (დაწერილებითი თხრობა 43-ე ტომში, 1912).
- ოვერცირი. «ამერიკა-ინგლისის სანაოსნო ტრესტი». ბერლინი, 1912 (4 მარკა).
- გოლდშმიდტი. «კონცენტრაციის შესახებ გერმანიის ქვანახშირის მრეწველობაში». 1912 («ბადენის უმაღლესი სკოლების სახალხო სამეურნეო გამოკვლევანი»).
- Ibidem: ბრიფსი. «სპირტის კარტელი». 1912.
- პილრინგჰაუზი. «გერმანიის რკინასაკეთებელი სინდიკატები მათს განვითარებაში ერთიანი სინდიკატისაკენ». ლაიპციგი, 1912. (3 მარკა)
- ენრიკო ლეონე. «ექსპანსიონიზმი და კოლონიები». რომი, 1911. (235 გვ.) 2 ლირა.
«Jahrbücher», ტომი 44 (= 1912,2):
- პ. პასამა. «სამრეწველო კონცენტრაციის ახალი ფორმები». პარიზი, 1910 (341 გვ.). 8.50 ფრანკი.
- ბოზენიკი. «გერმანიის ახალი შერეული საბანკო მეურნეობა». (ანალიზი.) მიუნხენი, 1912 (366 გვ.).
- არგენტარიუსი. «ბანკის დირექტორის წერილები». ბერლინი (საბანკო გამოცემლობა), 1912 (1 მარკა) (??).
- პ. ჰაუსმაისტერი. «მსხვილი საწარმო და მონოპოლია გერმანიის საბანკო საქმეში». (პოპულარული ნარკვევი.) შტუტგარტი, 1912.
- ენებიკ ლეონ. «დაავლეთის იმპერიალიზმი. ინგლისის იმპერიალიზმის წარმოშობა». ბრიუსელი, 1913 (295 გვ.) 6 ფრანკი [ტ. 45].
- რენე პინონი. «საფრანგეთი და გერმანია. 1870—1913». პარიზი, 1913.
- ემილ ბეკე. «კაპიტალების ინტერნაციონალიზაცია» მონპელიე, 1912 (432 გვ.). 6 ფრანკი.

ბ. იშხანანი. «უცხოეთის ელემენტები რუსეთის სახალხო მეურნეობაში». ბერლინი, 1913 (300 გვ.). 7 მარკა. რეცენზია 47-ე ტომში: ბევრი რამ კაპიტალის შემოტანაზე. ავტორი რუსეთის დავალიანებას დასავლეთ ევროპისადმი ანგარიშობს 6 მილიარდ მანეთს. |||

პაულ ეკჰარდტი. «ნარკვევი მეცნიერებაზე მსოფლიო მეურნეობის შესახებ». ბილფელდი, 1913 (140 გვ.) (2.80 მარკა).

ფრანსუა მორი. «საფრანგეთის ფასეულობანი უკანასკნელ 10 წელიწადში». პარიზი, 1912. (10 წლის სტატისტიკა კაპიტალისტებისათვის. უამრავი მონაცემები %-ით და სხვ. გარანტირებულობის % და სხვ.) (17

ლუი ბრიუნო. «ბერმანია საფრანგეთში»

ლუი ბრიუნო. «გერმანია საფრანგეთში». მე-2 გამოცემა. პარიზი, 1914 (სტატიებიდან «La Grande Revue»-ში).

ციტატები მოჰყავს:

ლ. ნიკო. «გერმანია პარიზში» (1887).

გ. მონბარი. «მტერი» (1899). ამთავრებს: «გერმანია დანგრეულ უნდა იქნას, თუ სიცოცხლე სურს გალიას».

მ. შვობი. «გერმანიის საშიშროება». 1896.

» «ბრძოლის წინ». 1904.

ემ. ჟენისენი. «გერმანიის აჩრდილი». 1906.

ანდრე ბარი. «გერმანიის საფრთხე». 1908.

ჟან დ'ეპე. «დიდი გერმანია». 1910.

ანრი გასტონი. «გერმანია უკიდურესობაში». 19..?*

გერმანიას არ ჰყოფნის რკინა (40 წლის შემდეგ გათავდება (გვ. 3)) — შემოტანა იზრდება:

8 მლნ.	ტონა	1908	წ.	
11 —	—	1911	წ.	(გვ. 2)

საფრანგეთში კი აღმოჩენილია საბადოები მიორტსა და მოზელში — საფრანგეთის ლოტარინგიაში — — — რკინის წარმოება... 2.8 მილიონი ტონა 1890 წ. 4.4 » » 1900 წ. 14.8 » » 1911 წ.

* წიგნი გამოვიდა 1912 წელს. რ ე დ.

ნანსი . . . 0.2 მილიარდი ტონა მადანი
 ბრიე . . . 2.0
 ლონგვი . . . 0.3
 კრიუნი . . . 0.5

3.0 მილიარდი ტონა მადანი (გვ. 5)

აღმოჩენილია ბუდობები ნორმანდიაში: 100—700 მილიონი ტონა მადანი

რკინის მადნის გატანა საფრანგეთიდან გერმანიაში:

1.7 მილიონი ტონა 1909 წ.

2.8 » » 1912 წ. (გვ. 21)

ქვანახშირისა საფრანგეთში გერმანიიდან:

1909 — 3 მილიონი ტონა

1912 — 5.7 » »

პოლანდიელი ვაჭარი (პორტერი) აწარმოებს რკინისმადნიან მიწების შესყიდვას ნორმანდიაში (უკვე 3 496 ჰა) და ეწევა მადნის ამოღებას, გააქვს იგი გერმანიაში (გვ. 24—5). (ამას მოსდევს დეტალები.)

18) სტინესი და კრუპი ეწევიან რკინის მადნის წარმოების შესყიდვას (30—31) — ნაწილობრივ პორტერის მეშვეობით.

მაგალითები «მონაწილეობისა» და გამგეობათა შემადგენლობისა (35)...

... (მეტ წილად ფრანგები + გერმანელები)...

ტისენი, მისი ზრდა etc.

მაგალითები, გამგეობათა შემადგენლობანი, ფინანსური მონაწილეობა etc. etc.

ფირმების გადანერგვა საფრანგეთში etc.

არ არის განზოგადებანი.

(წავიკითხო ეს «La Grande Revue»-ში.)

ბიბლიოგრაფიული მითითებანი

«წელიწადეულებიდან» (კონრადისა)

ბიბლიოგრაფიული მითითებანი «Jahrbücher»-იდან (კონრადისა):
 პოლ პილანი. «გერმანიის საშიშროება». პარიზი, 1913.
 რ. ჯ. აშერი. «პანგერმანიზმი». ლონდონი (7/6).
 (1913?)

«The Annals of the American Academy of Political and Social Science». ტომი 42 (1912): «სამრეწველო კონკურენცია და კომბინაცია» (ტრესტები (30 მოხსენება)).

ტომი
45

- პანს ჰენ გერი. «საფრანგეთის კაპიტალების დაბანდებანი»... 1913. შტუტგარტი («მიუნხენის სახალხო-სამეურნეო გამოკვლევანი». 125-ე ნაკვეთი). || ?
- ლეონ ვანჟე. «ნავთობი». (დისერტაცია.) პარიზი, 1913 (ტომი 47, 1914).
- ჟ. მიშონი. «ინგლისის მსხვილი სანაოსნო კომპანიები». 1913. (დისერტაცია.)
- შიმანი. «გერმანია და 1913 წ. დიდი პოლიტიკა» (მე-13 ტომი). 1914.
- ო. უ. კნაუტი. «შეერთებული შტატების პოლიტიკა მონოპოლიების მიმართ მრეწველობაში». ნიუ-იორკი, 1913 || NB (?) (233 გვ.). («კოლუმბიის უნივერსიტეტის შრომები».)
- ე. ფრიდგეი. «მილიონები და მილიონერები». ბერლინი, 1914. (383 გვ.)
- პ. ბოდენი. «საფრანგეთის ფული». პარიზი, 1914.
- 46-ე ტომი (1913, I). სტატია მარქსის რენტის თეორიის შესახებ (ალბრეხტი).
- ე. როტშილდი. «კარტელები» etc. 1913. გადათვლიერებულია 45—47-ე ტომები.
- ტომი 48 (1914, 2): იულიუს ჰირში. «ფილიალი საწარმოები» etc. ბონი, 1913. («ყელნის გამოკვლევები», ნაკვეთი I.) ქებით აღსავსე რეცენზია («Conrad's Jahrbücher», ტომი 48).
- NB [ამ ტომში — გვ. 649 — სტატისტიკა მესაქონლეობისა 19 საუკუნეში (ძალიან სრული) ევროპის ბევრი ქვეყნისათვის.]
- ვალტერ შტრაუსი. «გერმანიის სარაიონთაშორისო ელექტროცენტრალეები და მათი ეკონომიური მნიშვნელობა». ბერლინი, 1913 (განსაკუთრებით მიწათმოქმედებაზე და მიწათმოქმედებისათვის). || NB

«Jahrbücher für Nationalökonomie» კონრადისა. 1915, I (34 (მე-3 სერია, 49-ე ტომი): «მიგრაციის რყევა შეერთებულ შტატებში». (1870—1910 სტატისტიკის შედეგები.) NB

14. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39

ლიზისი. «ფინანსური ოლიგარქიის წინააღმდეგ საფრანგეთ-
საფრანგეთში»*

19) ლიზისი. «ფინანსური ოლიგარქიის წინააღმდეგ საფრანგეთ-
ში». მე-5 გამოც. პარიზი, 1908 (260 გვ.). თავები დათა-
რილებულია:

1. XI. 1906; 15. XII. 1906; 1. II. 1907; 1. V. 1907;
15. XI. 1907.

წინასიტყვაობაში უნ ფინო ამბობს, რომ ინგლისის გაზე-
თებმა დაადასტურეს ფაქტი, რომელიც ლიზისმა მოიყვანა
(თავდაპირველად «La Revue»-ში): ერთმა პიროვნებამ
12 მილიონი ფრანკი მიიღო (გვ. VII) რუსეთის 1906 წ.
სესხიდან გარდა «ასეული მილიონი» (ibidem) საკომი-
სიოსი!

თარიღი?? ||| იყო პალატის სხდომა (2 დღე) (როდის?), რომე-
ლიც ამას მიეძღვნა.

«აბსოლუტური მონოპოლია» (გვ. 11) (და არა შეფარდე-
ბითი) — 4 ბანკისა, რომლებიც ყველა ემისიას აწარმოებენ

«მსხვილი ბანკების ტრესტი» (გვ. 12)	{	«კრედი ლიონე»	+ «ბანკ დე პარი ე დე პეი-ბა» ე კომერსიალ»
		«სოსიეტე ენერალ»	
		«კონტუარ დ'ესკონტ»	
		«კრედი ენდიუსტრიელ	

სესხის ამლები ქვეყანა იღებს თანხეს 90%-ს (10% ბანკებს,
«გამავრცელებელთა» სინდიკატებს, «გარანტიები» და სხვ.) —
გვ. 26.

სესხი ჩინეთ-

რუსეთისა	400 მლნ. ფრანკი.	მოგება დაახლოებით	8%
რუსეთისა (1904 წ.)	800 »	»	10%
მაროკო- სი (1904)	62.5 »	»	18 ³ / ₄ %.

«ფრანგები ევროპის მევახშეები არიან» (29)...

«ფინანსური პრესა თითქმის ყოველთვის სარგებლობს სუბ-
სიდიებით» (35).

«ეგვიპტეში რაფინადის ქარხნების» საქმე: ხალხმა დაკარგა
90—100 მილიონი ფრანკი (39). «სოსიეტე ენერალმა» გა-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 291—
292; ტომი 24, გვ. 485; ტომი 23, გვ. 255. რ ე დ.

მოუშვა ამ საზოგადოების 64 000 ობლიგაცია; მისი აქციები; გამოშვების კურსი იყო 150%-მდე (11)... ეს საზოგადოება «ფიქციურ დივიდენდებს» იძლეოდა (39)...

«სოსიეტე ჟენერალის» ერთ-ერთი დირექტორი «რაფინადის ქარხნების» გამგეობის წევრი იყო» (39). ||| !!!

50 კაცი, რომლებიც 8 მილიონ ფრანკს წარმოადგენს, განაგებს 2 მილიარდ ფულს 4 ბანკში (40)...

რა ვაკეთოთ? «კონკურენციისაკენ დაბრუნება» (42)...

«საფრანგეთის რესპუბლიკა ფინანსური მონარქია» (48)... (20)

რუსეთის 1906 წ. სესხი: ბ-ნმა X-მა «ბანკების შუამავალ-მა», 12 მილიონი მილიონ (49).

ანგარიშებიდან და ბალანსებიდან ვერაფერს ვერ გაიგებ...

« $1\frac{3}{4}$ მილიარდი 3 სტრიქონში» (57)...

საიდან არის ბანკების შემოსავალი? ემისიებიდან. ამას მალავენ.

«მაგალითი: პროსპექტების გამოუშვებლად, პრესაში გამოუქვეყნებლად, მალულად, თავისი «მოლარეებისა» და «გამავრცელებლების» ყრუ და ფარული მუშაობის საშუალებით, «კრედი ლიონემ» რუსეთის სათავადაზნაურო საადგილ-მამულო ბანკის 874 მილიონი ფრანკის (ნომინალური ღირებულება) ობლიგაციები გაავრცელა. გამოშვების საშუალო კურსი: 96.80. კურსი ამჟამად: 66. ხალხმა დაკარგა: 269 მილიონი!» (გვ. 75—76)...

«საფრანგეთის კაპიტალების საშინელი გატანა» (გვ. 93 და შემდეგი გვერდები)

საფრანგეთი — «მსოფლიო მევახშეა» (119).

რუსეთის სესხების კურსის დაცემა (გამოშვებასთან შედარებით) ისეთია, რომ 14 მილიარდი ფრანკიდან ხალხმა დაკარგა 3—4 მილიარდი: აი რას უხდის ხალხი ბანკებს!!!

და უამრავი გოდება იმის წინააღმდეგ, რომ ბანკები არ ეხმარებიან საფრანგეთის მრეწველობას... გერმანია იზრდება, ჩვენ ვდგავართ (187 და ყველგან)... «ანტიეროვნული პოლიტიკა» და ა. შ.

თავი V დასათაურებულია:

«ფინანსური ოლიგარქიის სრული ბატონობა; იგი ბატონობს პრესაზეც და მთავრობაზეც»...

სახელმწიფოზე ბანკების ზეგავლენის საშუალებანი: რენტის შემცირება... (!!)

ფარული ჰონორარები:

1 მილიონი მინისტრს }
 $1\frac{1}{4}$ მილიონი ელჩს (გვ. 212) } 1

პრესა მოსყიდულა...
 (გადაუთვალე რებია მხოლოდ: საგაზეთო სტატიები, ფე-
 ლეტონი, მეტი არაფერი)
 ავტორის დასკვნები: ბანკების რეგლამენტაცია
 საანაბრო ბანკების გამოყოფა საემისიო
 ბანკებისაგან (d'affaires)
 კონტროლი...
 ((უხამსი მეშჩანინი))

უმნიშვნელო მასალები, ბაუმბარტენისა და
 მისლენის და ბერგლუნდის წიგნებზე
 ჰენრი ვ. მაკროსტი. «ტრესტები ბრიტანეთის მრეწველო-
 ბაში». ბერლინი, 1910.

უამრავი მნიშვნელოვანი და უმნიშვნელო ფაქტი.
 აუცილებელი რამეა ცნობებისათვის etc.

ბაუმგარტენი და მესლენი. «კარტელები და ტრეს-
 ტები». ბერლინი, 1906 (როგორც ეკონომიური, ისე
 იურიდიული მიმოხილვა. ვგონებ, nil novi).

აბრამ ბერგლუნდი. «შეერთებული შტატების ფოლადის
 ტრესტი». 1907. (დისერტაცია.)
 (თხრობა და ლიტერატურის მითითებანი. მოწაფური ნა-
 მუშევარა; საჭიროა ცნობებისათვის.)

ჰიუბერი. «გერმანიის აქტივობა»

22) ლუსიენ ჰიუბერი. «გერმანიის აქტივობა». პა-
 რიზი, 1911
 (საფრანგეთისა და გერმანიის განვითარების (ეკონომიუ-
 რის) შედარება).

რკინიგზების წმინდა შემოსავალი (1 კილომეტრიდან)

	1883	1908
საფრანგეთი	19 165 ფრანკი	19 560
გერმანია	15 476	21 684
ინგლისი	26 755	26 542

სავაჭრო ფლოტი (ათასი ტონა):

	1880/1	1896/7	+ %
ინგლისი	5 107	9 782	+ 91
გერმანია	656	2 110	+ 222
შ. შტატები	376	1 194	+ 217
საფრანგეთი	485	721	+ 49
ნორვეგია	176	717	+ 308
იაპონია	76	611	+ 704
იტალია	186	493	+ 165

ჭარბობს ციფრები და ციფრები, მეტ წილად ცალკე ორივე ქვეყნისათვის, არ არის ზუსტი, შესაძარბელი, დაპირისპირებანი, როგორც წინა.

(მეცნიერული ღირებულება = 0)

ბერარი. «ინგლისი და იმპერიალიზმი»

ვიქტორ ბერარი. «ინგლისი და იმპერიალიზმი». პა- (23 რიზი, 1900. (381 გვ.)

გადათვალეირებიდან ჩანს, რომ ეს წიგნაკი საგაზეთო სტატიების კრებულის მსგავსი რალაცაა: პუბლიცისტიკა მკვირცხლია, უადრესად მკვირცხლი, მაგრამ მეტად ზერელე. თხრობა, ლაყბობაა და მეტი არაფერი. «ჟოზეფ ჩემბერლენი» — პირველი თავი. ციტატები მისი სიტყვებიდან, მისი კარიერა, მისი სახელმოხვეჭილობა etc. etc. «იმპერიალიზმი» — მეორე თავი (ან განყოფილება: არც სახელწოდება «თავი», არც მათი ნუმერაცია არ არის), აგრეთვე «საგაზეთო» უბადრუკი თხრობა: «ბაზრები, ბაზრები», უამრავი მაგალითი და ციფრები (ინგლისის ვაჭრობის დაცემაზე etc.) «ლურჯი წიგნებიდან», მაგრამ ყოველივე ეს ნაწყვეტ-ნაწყვეტად, ფელეტონურად, ხოლო პობსონისა და შულცე-გევერნიცის შემდეგ ეს გიმნაზიელის რვეულის მსგავსი რალაცაა... იგივე გერმანიის კონკურენციასზე და სხვ. და ა. შ. Nil. Nil. მხოლოდ ორიოდ მაგალითია, რომლებიც, შესაძლოა, გამოდგეს:

იმპერიალიზმის საწინააღმდეგო მოსაზრებებიდან:

«იგივე სტატისტიკური მონაცემები აგრეთვე გვიჩვენებენ, რომ მისი უდიდებულესობის ჯარების მიერ რაიმე ტერიტორიის დაკავება ხშირად ხელსაყრელია მხოლოდ უცხოელები-სათვის და ძალიან ნაკლებად ბრიტანეთის ქვეშევრდომთათვის: ეგვიპტეში 1881-ის შემდეგ ნამდვილად გაიზარდა მხოლოდ

გერმანიისა და ბელგიის ვაჭრობა: ინგლისის პროდუქტების შეტანა ეგვიპტეში 1870—8 726 ათასი გირვანქა სტერლინგი; 1880—3 060; 1892—3 192; 1897—4 435, მაშინ როცა გერმანიის საქონლის შეტანამ 1886 წლის 21 000 გირვანქიდან (ეგვიპტური = 25 ფრანკი 60) 1896 წელს 281 000-ს მიაღწია, ხოლო ბელგიის საქონლის შეტანა იმავე პერიოდის განმავლობაში 86 000-დან 458 000 გირვანქამდე გადიდა» (გვ. 249).

- 24) «მას შემდეგ რაც საფრანგეთმა ჭარხლის შაქარი გამოიგონა, იგი მსოფლიოში პირველი სახელმწიფო გახდა შაქრის მრეწველობის დარგში: 1870 წელს მას კიდევ ეკუთვნოდა მონოპოლია. მაშინ საქმეს შეუდგა გერმანია. მან გამოიკვლია და შეადარა ფრანგული კულტურები და გამოარკვია, რომ, ჩრდილოეთ საფრანგეთის მსგავსად, მას აქვს შესაფერი ნიადაგი და შესაფერი ჰავა ქვანახშირის მალაროების ახლოს. მაგრამ მისი ნიადაგი ნაკლებ ნაყოფიერია; მისი ჰავა მნიშვნელოვნად უფრო მკაცრია. მაშასადამე, ფრანგებთან ბრძოლა, ძალიან უთანასწორო იქნება. მაგრამ, დაწყებული 1882 წლით, საფრანგეთის შაქრის მექარხნეებმა დაიწყეს გოდება: გერმანული შაქარი საფრანგეთის ბაზარზეც კი აღწევსო.., გერმანული ჭარხალი თავისი წონის 12% შაქარს იძლევაო; ფრანგი პლანტატორები აცხადებენ, რომ მათ არ შეუძლიათ 7%-ზე მეტის მოცემა» — გერმანელებმა გარდაქმნეს აგრიკულტურა, სასუქები, შერჩევა etc. etc.

«გერმანიის კონკურენციის თორმეტი წელიც არ გასულა, რომ საფრანგეთმა, რომელმაც ჭარხალი აღმოაჩინა, დაკარგა შემოსავალი, რასაც თავისი აღმოჩენით იღებდა. მისი 1884 წლის კანონი შაქრის შესახებ მას უკარნახა გერმანიის მეცნიერულმა გამოცდილებამ, გერმანიისა, რომელიც მას აქეთ შაქრის დედოფალია და, გარდა ამისა, ალკოჰოლის დედოფალიც» (გვ. 311—312).

წიგნი ბოლოში დათარიღებულია: ნოემბერი 1898 — აპრილი 1900.

ლერი. «გერმანიის იმპერიალიზმი»

- 25) მორის ლერი. «გერმანიის იმპერიალიზმი». პარიზი, 1902. (გვ. 341.)

იწყება ინგლისის, — შემდეგ ამერიკის — რუსეთის — იაპონიის — გერმანიის იმპერიალიზმის მოკლე, საყოველთაოდ ცნობილი აწერით («იმპერიალიზმი და იმპერიალისტები». შესავალი).

თავი I. «გერმანიის იმპერიალიზმის წარმოშობა». (1870.—განვითარება და ზრდა. საყოველთაოდ ცნობილი მონაცემები და ციფრები. იგივე «საგაზეთო» ხასიათი, როგორც ვ. ბერარისა.)

თ. II. «იმპერიალისტური გერმანიის სული»... და «ბატონი დოქტორი» — და მომზენი და ტრეიჩე... სალონური ლაუბობა! — და ციტატი მარქსიდან (ბურღოს მიხედვით)... უბადრუკი ნამუშევარია.

თ. III. «იმპერიალისტური პოლიტიკა». ...«XX საუკუნე დასაბამს აძლევს მსხვილი ბანკების ბარონთა მეფობას» (165) — და ციტატი ტუსენელიდან: «ებრაელები ეპოქის მეფეები არიან» (!).

თ. IV. «გუშინ». ციფრები და ციფრები გერმანიის ეკონომიური ზრდის შესახებ. ბალდადის რკინიგზა etc.

თ. V. «დღეს». 1900 წ. კრიზისის შესახებ. ლაუბობა...

თ. VI. «ხვალ». ...პარიზის 1900 წ. IX-ის საერთაშორისო სოციალისტური კონგრესის რეზოლუცია — «წინააღმდეგ იმპერიალიზმისა» (გვ. 324) და ომებისა...

ყველაფერი ცოტ-ცოტა!..

ნული

ციტატები მოჰყავს:

«Forum», ივნისი 1899: «ბრძოლა სავაჭრო ბატონობისათვის». «The North American Review», სექტემბერი 1898: «იმპერიალიზმის ეკონომიური ბაზა».

პაულ არნდტი. «გერმანიის სავაჭრო ურთიერთობა ინგლისთან და ინგლისის კოლონიებთან». 1899.

იულიუს ვოლფი. «გერმანიის იმპერია და მსოფლიო ბაზარი».

ბრიჟსი. «სპირტის კარტელი»

26) გიოტც ბრიჟსი. «სპირტის კარტელი». კარლსრუე, 1912. («ბადენის უმაღლესი სკოლების გამოკვლევანი». ახალი სერია, ნაკვეთი 7.) ვგონებ — გადათვალიერებიდან — სპეციალურ-რი, არასაინტერესო ნაშრომია.

გვ. 240—241: «სპირტის ფაბრიკების ფაქტიური გაერთიანება ამრიგად გადაიქცა მონოპოლიად» (დარჩა 3 «გარეშე»: მთლად სუსტები), «რომლის სიმძიმის ცენტრი თითქმის მთლიანად სინდიკირებულ სასოფლო-სამეურნეო კარტოფილგადამამუშავებელ ქარხნებშია; ამით დამთავრებულია კარტელური ძლიერების გარეგანი განვითარება».

გოლდშმიდტი. «კონცენტრაციის შესახებ გერმანიის ქვანახშირის მრეწველობაში»

კურტ გოლდშმიდტი. «კონცენტრაციის შესახებ გერმანიის ქვანახშირის მრეწველობაში». კარლსრუე, 1912 (გვ. 122)... (Ibidem*. ახალი სერია. ნაკვეთი 5)

[კოტა საყურადღებო, არ არის მონაცემების ზუსტი ნაკრები]

		ქვანახშირი მილიონი ტონა	ფოლადი მილიონი ტონა
1	1 კრუბი.....	2.4	0.88
2	ჰანიელის ოჯახი	8.7	0.59
3	სტინესის } >	2.5	
	{	5.5	0.79
	{	1.5	
4	ტისენი	3.6	0.97
			0.27
6	ჰელზენკირხენი.....	8.2	0.51
7	გარპენი.....	6.7	—
8	გიბერნია	5.1	—
9	ფენიქსი.....	5.4	1.18
		<u>49.8</u>	<u>5.24</u>
5	{ კარლ ფუნკე.....	3.1	
	{	2.8	
	Σ (ჩემი)	<u>55.5</u>	<u>5.24</u>

* «ბადენის უმაღლესი სკოლების გამოკვლევანი». რ ე დ.

«9 კონცერნი ფლობს აუზში (((რან-ვესტფალიისა))) ქვანახშირის წარმოების 66.9%-ს» «და ფოლადსამსხმელო ქარხნების კავშირის წარმოების 48%-ს» (გვ. 69).

ს ტ ი ნ ე ს ი ს კ ო ნ ც ე რ ნ ი (გვ. 69—70) მოიცავს შემდეგ საწარმოებს:

(1) ქვანახშირის მალარობი.....	19
(2) რკინ-საქეთბელი.....	7
(3) რკინის მალარობი.....	უამრავი
{ გერმანიაში, ლუქსემბურგში, საფრანგეთში }	
(4) სავაჭრო (ქვანახშირით)	6
(5) სანაოსნო.....	
გერმანიაში.....	12
ინგლისში.....	5
იტალიაში	3
საფრანგეთში	2
ბელგიაში	1
შვეიცარიაში	1
რუსეთში.....	2

და ა. შ.

რიუსნი. «ოკეანიის განაწილება»

ანრი რიუსიე. «ოკეანიის განაწილება» პარიზი, 1905. (დი- (27 სერტაცია.)

დიდი მასალის ძალიან საფუძვლიანი ნაკრები. სამწუხაროა, რომ არ არის ზუსტი, სტატისტიკური, ჯამები (à la სუპან). კარგი კომპილაციაა. ბევრია ლიტერატურის მითითებანი, რუკები, ფოტოსურათები.

«პოლიტიკური განაწილების» ისტორიას ავტორი ყოფს პერიოდებად.

- 1) აღმოჩენა (16—18 საუკუნეები)
- 2) მისიების პერიოდი (1797—1840)
- 3) «პირველი კონფლიქტები» (1840—1870)
- 4) «საერთაშორისო მეტოქეობა», 1870—1904.

||| NB.

{ ავტორს, სხვათა შორის, მოჰყავს ციტატები ზიეერ-სისა და კიუკენტალის ნაკრები ცხრილიდან (კარიდან). «ავსტრალია, ოკიანია და პოლარული ქვეყნები». }
ლაიპციგი, 1902, გვ. 67—8. დავხედო.

შემდეგ მოდის დაწვრილებითი ეკონომიური, სავაჭრო, გეოგრაფიული ცნობები ცალკეულ კოლონიებზე.

კოლონიური პოლიტიკის ეკონომიურ მიზეზებს ავტორი უმატებს (NB) — სოციალურს:

მარგალიტია!!

«თანამედროვე კოლონიური პოლიტიკის ამ» (ზემოჩამოთვლილ, საყოველთაოდ ცნობილ) «ეკონომიურ მიზეზებს უნდა დაემატოს სოციალური. — ცხოვრების მზარდი სირთულისა და სიძნელის გამო, რომელიც აწვება არა მარტო მუშათა მასებს, არამედ საშუალო კლასებსაც, ძველი ცივილიზაციის ყველა ქვეყანაში გროვდება «მოუთმენლობა, გაღიზიანება, სიძულვილი, რაც ემუქრება საზოგადოებრივ მყუდროებას; იმ ენერჯიას, რომელიც გადმოდის განსაზღვრული კლასობრივი კალაპოტიდან, გამოყენება უნდა მოეუნახოთ, მიეცეთ მას საქმე ქვეყნის გარეთ, რომ შიგნით არ მოხდეს აფეთქება»* (ვალ. «საფრანგეთი კოლონიებში». პარიზი, გვ. 92) — (გვ. 165—6).

NB

მითითებანი ინგლისის «იმპერიალიზმზე» (გვ. 171); — ამერიკის (გვ. 175) — ესპანეთ-ამერიკის 1898 წ. ომის შემდეგ; გერმანიის იმპერიალიზმზე (გვ. 180).

NB

ციტატები მოჰყავს, სხვათა შორის, დ რ ი ო დ ა ნ. «პოლიტიკური და სოციალური პრობლემები 19 საუკუნის დამლევს» etc. (პარიზი, 1900), თავი XIV, «დიდი სახელმწიფოები და მსოფლიოს განაწილება».

ფოგელშტეინი. «კაპიტალისტური ორგანიზაციული ფორმები თანამედროვე მსხვილ მრეწველობაში»

28)

ტეოდორ ფოგელშტეინი. «კაპიტალისტური ორგანიზაციული ფორმები თანამედროვე მსხვილ მრეწველობაში». ტომი I: «რკინასაკეთებელი და საფეიქრო მრეწველობის ორგანიზაციული ფორმები ინგლისსა და ამერიკაში». ლაიპციგი, 1910.

გვ. 54—6

ინგლისის ფირმებს: «ვიკერს, სან ენდ მაქსიმ ლიმიტედს», ბროუნსს, კამელსს, ახლა აქვთ სამადნეები (რკინისა); ქვანახ-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 330. რ ე დ.

შორის მაღაროები; რკინსაკეთებელი და ფოლადსამსმელო ქარხნები, გემთსაშენები, — დენტის ზოგიერთი ქარხანა და ა. შ. და ა. შ.

სარელსო კარტელი:

«უმძიმესი დეპრესიის დროს 1884 წელს ინგლისის, ბელგიისა და გერმანიის სარელსო ქარხნები შეთანხმდნენ საექსპორტო ოპერაციების განაწილების შესახებ, ამავე დროს სამშობლო ქვეყნები ცნეს გასაღების უდავო რაიონებად. თავდაპირველად ინგლისმა მიიღო ექსპორტის 66%, ბელგიამ 7% და გერმანიამ 27%, უფრო გვიან ციფრები რამდენადმე შეიცვალა კონტინენტის სასარგებლოდ. ინდოეთი მთლიანად ინგლისს დაუთმეს... ინგლისის ფირმებმა თავიანთი წილი ერთმანეთს შორის გაიყვეს და ისეთი ფასი დააწესეს, რომ არსებობა შეძლებოდათ არახელსაყრელ პირობებში მომუშავე ქარხნებსაც... სინდიკატის ხარჯზე მოეწყო ბრძოლა ინგლისის ერთადერთ ფირმასთან, რომელიც კარტელს გარეთ იდგა, გაყიდულის მთელ მასაზე 2 მილინგის დახარჯვით. მაგრამ როცა ინგლისის 2 ფირმა გავიდა კარტელიდან, იგი დაიშალა»... * (ციტატი მოჰყავს 1886 წ. გამოცემის მიხედვით)... «გავიდა 20 წელი, სანამ არ შეიქმნა ახალი საერთაშორისო გაერთიანება. ძალიან ცდილობდნენ მის მიღწევას, მაგრამ არ შეიძლებოდა შეთანხმებულიყვნენ მონაწილეობის წილის გამიჯვნასა და განაწილებაზე კონტინენტის და ამერიკის მრეწველობის უძლიერესი განვითარების ამ ათწლეულების განმავლობაში...

ბოლოს, 1904 წელს, კვლავ შეთანხმდნენ გერმანიასთან, ბელგიასთან და საფრანგეთთან პირველი სამი ქვეყნისათვის (sic?? ინგლისი, ბელგია, გერმანია??) 53.5%-ის, 28.83%-ის და 17.67%-ის საფუძველზე. «საფრანგეთი მონაწილეობს 4.8 ერთეულით პირველ წელს, 5.8 და 6.4 ერთეულით მეორე და მესამე წელს საერთო მასაში, რომელიც გადიდებულია პროცენ-

მსოფ-
ლიოს გა-
ნაწილება
1884

1886

(29

1904

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 316. რ ე დ.

ტების ამ რაოდენობით, მაშასადამე, 104.^გ, 105.^გ და 106.^დ ერთეულში.

«დედამიწის
განაწილება»

«კარგი
მაგალითია!!»

1905 წელს ძიალწიეს შეთანხმებას შეერთებულ შტატებთანაც, ხოლო მომდევნო წელს... კავშირში შეიყვანეს ავსტრია და ალტოს ხორნოსის ქარხნები ესპანეთში. ამჟამად დედამიწის განაწილება დამთავრებულია, და მსხვილ მომხმარებლებს, პირველ რიგში სახელმწიფო რკინიგზებს, — რაკი მსოფლიო უკვე განაწილებულია და მათს ინტერესებს ანგარიშს არ უწევდნენ — შეუძლიათ ისე იცხოვრონ, როგორც პოეტს, იუპიტერის ცაში»* (გვ. 99—100).

«იუნაიტედ სტილ სტილ კორპორეიშნის» შესახებ ჯერ კიდევ ღიად რჩება საკითხი, მართალია ჩ. შვობი, რომ ზედა ტბის რკინის სამადნეები (რომლებიც მეტწილად შესყიდულია «სტილ კორპორეიშნის» მიერ) მალე ერთადერთი დარჩება, — თუ მართალი იყო კარნეჯი, რომელიც ფიქრობდა, რომ ამერიკაში კიდევ ბევრი აღმოჩნდება მადნის საბადოები. «სტილ კორპორეიშნის» წილი ამერიკის წარმოებაში (გვ. 275):

	1901	1908
მადნის მთელი წარმოება (მოპოვება)...	43.9%	46.9%
თუჯის (Roheisen) »	42.9	43.5
ფოლადის »	66.3	56.1
ნაგორნის »	50.1	47.1**

ბეზამა წიბნისა «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია»

30) «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» (პოპულარული ნარკვევი)

ცენზურისათვის: მაგალითად: «თანამედროვე (უახლესი, უახლესი სტადიის) კაპიტალიზმის ძირითადი თავისებურებანი».

1. კაპიტალიზმის განსაკუთრებული სტადია ჩვენს დროში.

თემა: მისი შესწავლა, ანალიზი, დასკვნები.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 316. რ ე დ.
** იქვე, გვ. 252. რ ე დ.

2. მსხვილი წარმოების ზრდა. წარმოების კონცენტრაცია.

{ 1882—1895—1907 აღწერა გერმანიაში

{ 1900—1910 » შვედეთში

Idem რუსეთის შესახებ («კაპიტალიზმის განვითარება»?).

ჰეიმანის სტატისტიკა... წ 108 [176]*.

| განყოფილებები (ბანკებისა) და მათი ზრდა: **α 15 [13].** |

| გერმანიის აქციონერთა საზოგადოებების კაპიტალები: **α 22 [18].** |

«კომბინაცია»: ჰილფერდინგი **ჟ 4 და 5 [309—312]** (გვ. 285, 358).

კონცენტრაცია გერმანიის ქვანახშირის მრეწველობაში: **γ 26 [202—203]. განსაკუთრებით α 7—8 [7—9].**

| კონცენტრაციის ახალი ერა: **β 11 [59—60].** |

| ტექნიკისა და ფინანსების კონცენტრაცია. NB |
β 102—3 [169—172]. |

3. კარტელები და ტრესტები:

(2)** საერთო ციფრები: ლიფმანი: **α 40 [29—30],** რისერი **ჟ 8 [335—338].** ტაფელი **β 37 [88].**

(1) განვითარების პერიოდები: ლიფმანი. ფოგელშტიინი: **α 33—34—35 [45—46—47].**

(4) ტექნიკა: ტაფელი: **β 38 [88—89].**

(5) «ორგანიზების დაძალება»: კესტნერისა. **α 23 [18—19]** და **შ ე მ დ., 27 [20—21],** განსაკუთრებით **28 [21—22].**

ძირითადი კაპიტალის უძრავობა (უკუქცევის სიძნელე). ჰილფერდინგი **ჟ 4 [309—310]** (გვ. 274).

|| ვაჭრები=აგენტები: ჰილფერდინგი. **ჟ 5 [310—312] ||**

|| (გვ. 322). ||

მაგალითი: ცემენტი: **β 99 [163—165].**

(3) «იუნაიტეიდ სტიეტს სტილ კორპორეიშნის» წილი: **γ 28—29 [205—206]. β 104 [172—173]. α 40 [29—30].** **ს 8 [354].**

* კვლარაჟულ ფრჩხილებში ნაჩვენებია ამ ტომის გვერდები. რ ე დ.
** ნუმერაცია მრგვალ ფრჩხილებში ვ. ი. ლენინს გაუკეთებია უფრო გვიან, ფანქრით. რ ე დ.

3 bis. კრიზისები? მიწათმოქმედებისა და მრეწველობის განვითარების შეუსაბამობა.
(6) კრიზისები და მონოპოლიები: β 78 [134—135] (ეიდელსი). β 90 [148—149] (განსაკუთრებით in fine). აზარტი, რისკი, კრახები: ϵ 11. 12—13 [356—357].

4. მონოპოლია.

(2 bis) მიტაცებული წარმოების %: ფოგელშტეინი. კესტნერი: α 23—4 [18—19].

5. ინტერნაციონალური კარტელები. მათ მიერ «მსოფლიოს დანაწილება». შეად. ჰილფერდინგი ψ 5 [310—312] (გვ. 491).

6.* საერთო ციფრი: ლიფმანი.

5. 5. თოფის წამლის ტრესტი: α 39 [29].

2. 4. ნავთი: β 13 [63—64]. β 64 [114—115]. β 87 [145—146]. β 92+93 [150—152+152—154].

3. 3. ნაოსნობა: ψ რისერი 10 [339—340].

4. 2. რელსის კარტელი: ψ რისერი 11 [342—343].

ფოგელშტეინი: γ 28 [205]. — ბერგლუნდი, გვერდი 169. 1. NB: ელექტროტრესტი. «Die Neue Zeit»; 1912: ψ 7—8 [313—316] (შეად. ψ რისერი 1 [318—320]). + β 64 [114—115]. β 89 [147—148].

ლითონებით ვაჭრობა: α 11—12 [10—12].

«ცინკპიუტენფერბანდი»: ψ რისერი 13 [341].

7. შედეგები და მნიშვნელობა.

6. ბანკები.

0. მათი საერთო როლი. შეად. ჰილფერდინგი: ψ 3 [308—309] (გვ. 105) და ψ 4 [309—310] (გვ. 108, გვ. 116).

6. «საზოგადოებრივი წარმოებისა და განაწილების ფორმა» (მარქსი). ჰილფერდინგი ψ 4 [309—310] (გვ. 262). NB: β 41 [92—93] in fine.

ინგლისის ბანკების ზრდა: β 95 [156—158]

1. მათი კონცენტრაცია: ψ რისერი 1. 5 [318—320. 325—326]. γ 5 [182—183] საფრანგეთი; β 99—100 [163—167]; β 7 [55—56] (300 მილიონი: 800 კაცი);

* ციფრების ორი სვეტი ვ. ი. ლენინს მიუჭერია უფრო გვიან, ფანქროს. რედ.

„უ“ („გამა“) რვეულის

30-ე და 31-ე გვერდები

Handwritten notes at the top left, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Handwritten notes in a circle at the top right, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Handwritten notes in the middle left, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Handwritten notes in the middle section, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Vertical handwritten notes on the left margin, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Handwritten notes in the middle section, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Handwritten notes in the middle section, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Handwritten notes in the middle section, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Handwritten notes in the middle section, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Handwritten notes in the middle section, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Handwritten notes in the middle section, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Vertical handwritten notes on the left margin, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Handwritten notes at the bottom center, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

Handwritten notes at the bottom right, including "Handwritten notes" and "Handwritten notes".

- ბ 13 [63—64]. (ბ 78—9 [134—136] — ეიდელსი).
 ა 45 და 48 + 1 [33—34 და 38—40 + 40].
4. წერილები: ზ რისერი 2 *bis* [324].
5. ახგარიშები: ყ 5 [182—183].
2. ფილალები: ზ რისერი 13 [328]. (ბ 50 [100—101] — რუსეთი). ბ 66 [116—118] (საფრანგეთი).
 ბ 67 [119—121] (ინგლისი). ბანკები რუსეთში (1905 და შემდეგ): ბ 42 და 43 [93 და 94].
 ბანკები და ბირჟა; ჰილფერდინგი. ზ რისერი 3 [321—322] + ბ 10 [58—59]. (NB: ა 42 [27—28]) ((ა 42 [27—28])). ა 46 [34—36]. 3. ბანკები და მოსამსახურეები: უ რისერი 3 [321—322]. ბ 66 [116—118].
 ბ 100 [166—167]. ა 43 [30—32].
 5 *bis*. ბანკები და ფოსტა: ბ 3 [51—52].
 » » შემნახველი სალაროები: ბ 15 [66—67].
7. ბანკები.
7. შეერთება მრეწველობასთან. ჰილფერდინგი: მარქსი, (3) II, 79 (ზ 3 [308—309]). ბ 80—81 [136—139] (ეიდელსი).
8. ზედამხედველობის საბჭოების წევრები etc. ჰილფერდინგი: ზ 4 [309—310] (გვ. 159. 162). — ზ რისერი 7 [332—334]. — ბ 79 [135—136] (ეიდელსი).
 ბ 81 [137—139] (ა 41 [26—27] მაგალითი — ბანკის წერილი სამრეწველო საზოგადოებისადმი).
9. «უნივერსალური ხასიათი» (ეიდელსი): ბ 81/2. 83. 84—7 [137—140. 140—141. 141—146]. ბ 88 [146—147]. (ტექნიკური როლი.) ბ 90 [148—149]. — ბ 99 [163—165]. NB.
 ბანკების ტენდენცია მონოპოლიისაკენ. ჰილფერდინგი: ზ 4 [309—310] (გვ. 278). ა 48 [38—40].
8. «ფინანსური კაპიტალი».
1. «მონაწილეობა». ბ 96—7 [158—161] (ბ 53 [102—103]). ბ 46 და 47 [96—97] (გერმანია. «დოიჩე ბანკი»). ბ 56 [105—106]. ბ 94 [154—156]. ს 11 [356].
- || NB აქციების განაწილების მაგალითი: ბ 65 [115—116] ||
- ad § III. «მონაწილეობა» რუსეთის ბანკებში: ბ 49 (და 48) [98—100 (და 97—98)].

2. «გადახლართვა».
3. «ასული საზოგადოებანი». **ბ** 9 [57—58]. **ბ** 105—6 [173—176] **ი** 7. 9 [353—354. 355].
მოტყუება.
კონცესიები.
მოსყიდვა.
7. «ფერკერსტრუსტი» და ქალაქის მიწები: **ბ** 12 [60—63] + **ბ** 94 [154—156].
(სპეკულაცია მიწის ნაკვეთებით): **ბ** 15—16 [66—68].
8. ბანკების დირექტორები და მოხელეები (მთავრობა): რუსეთი **ბ** 50—51 და 53. 55 [100—101 და 102—103. 104]. **ბ** 95—96 [156—160]. **ბ** 99 [163—165].
4. გ რ ი უ ნ დ ე რ ო ბ ა: «დამფუძნებელთა მოგება»: ჰილფერდინგი: **ფ** 5 [310—312] (გვ. 336). ლიზისი: **ყ** 19. 20 [196—197. 197—198]. + **ბ** 65 [115—116].
გერმანიის მაგალითი: **ბ** 8 [56—57].
უცხოეთის სესხები: ლიზისი **ყ** 19—20 [196—198].
ა 2 [40—41]. (გერმანული) **ბ** 14 [65—66].
9. ემისიების სტატისტიკა (1910—12): **ფ** 9 [316—317].
ი 23 [362—363]. (*Idem* 1871 წლიდან): **ბ** 17 და 68 [68—70 და 121—123]. **ბ** 68 [121—123] (ნეიმარკი და ცოლინგერი). **ა** 47 [36—38] (ad § 18).
6. მოგება ემისიებიდან: **ა** 38 [26]. **ი** 3. 5 [350—351. 352—353]. **ბ** 14 [65—66].
5. NB: «გაჯანსაღება». ჰილფერდინგი: **ფ** [310] (გვ. 172). შტილიხი: **ა** 38 და 41 [26—27]. ლიფმანი: **ი** 3 [350—351]. საფრანგეთის საფინანსო ისტორია: **ლ** 2—3 [415—416].
9. კაპიტალის გატანა (§ IV).
შესავალი? კაპიტალის ზრდა და მისი წინააღმდეგობანი.
- ზრდა { ჰობსონი — **ჩ** 9 [385—386]
 { ლესკიური: **ყ** 5 [182—183]. **ბ** 67 [119—121]
 (მერენსი). **ბ** 69 [123—125] (ნეიმარკი).
- ოდენობა: ნეიმარკი (**ბ** 68 და 69 [121—123 და 123—125]) + **ჩ** რისერი 14 [346—347].
ჰარმსი: **ც** 3—5 [266—271]. **ც** 30 [298].
არნდტი: **ე** 1 [250].
დიურიჩი: **ბ** 63 [112—114].
კაუფმანი: **ბ** 66 [116—118].

შულცე-გევერნიცი: α 2 [40—41].

მნიშვნელობა.

კავშირი საქონლის ექსპორტთან. კაპიტალის გატანა და დაბანდება: β 30 [83—85]. (პილფერდინგი შ.)

β 100—101 [166—169] (სესხები და გატანა). NB. იხ. 20*.

(შეკვეთები etc.): β 14—15 [65—66]. მიწოდება: β 27 [80—81]. β 28 [81—82]. β 29 [82—83].

ბანკები კოლონიებში: β 65 [115—116]. α 30 [22—25]. (+ შ რისერი 7 [332—334]).

უცხოეთის სესხები (? § III ?) (α 2 [40—41])

NB. უცხოეთის კაპიტალი ჩინეთში, იაპონიაში და სხვ. β 17 [68—70]. გერმანიის კაპიტალი რუსეთში: γ 42 [225—226] (შეად. β 58 [107—108]). α 31 [43—44].

η 13 [305]. უცხოეთის კაპიტალი არგენტინაში და სხვ. β 29 [82—83] და β 80 [83—85].

კანადა: β 94 [154—156].

«დ ე მ პ ი ნ გ ი»: საით? სად? § VII-სათვის? იხ. 16**

10. კოლონიები.

მათი საერთო მნიშვნელობა: მიწათმოქმედება: β 18 [70—71].

კოლონიური სესხები, 21 [362].

კოლონიური ბანკები: შ რისერი 7 [332—334].

კოლონიების სოციალური მნიშვნელობა. ვალი: γ 27 [203—204].

ნედლეული: β 18 [70—71]

გასაღება: გატანა კოლონიებში. β 20 [73—74].

მრეწველობის ჩახშობა და მიწათმოქმედების განვითარება etc. β 24—5 [77—79]. (ინდოეთი და სხვ.)

β 26 [79—80].

ამერიკა ფილიპინებზე: β 26 [79—80].

ინგლისი: სუეცი: α 44 [32—33].

(1) მონოპოლიები — (ნედლეულის წყაროები).

(2) კაპიტალის გატანა (კონცესიები).

ფინანსური კაპიტალი = ბატონობა.

* იხ. ეს ტომი, გვ. 228. რ ე დ.

** იქვე, გვ. 227. რ ე დ.

11. კოლონიების ზრდა.
 მორისი: γ 47 [228] და შემდ.
 1860
 1880 } x 2—3 [382—384]
 1900
12. «მსოფლიოს განაწილება»: 1876 და 1914 (კოლონიები). ζ 5—7 [270—275]. ინგლისის ფაქტიური პროტექტორატი პორტუგალიაზე, ნორვეგიაზე, ესპანეთზე (NB): β 21—22—23 [74—75—77]. სიამი (ibidem). არგენტინა—სარტორიუსი, გვ. 46 (არგენტინა): ξ 28 [545—546]. λ 25 [430—431] (idem). NB: (αα კოლონიები.....)
 (ββ ნახევრადკოლონიები...)
 (γγ ფინანსურად დამოკიდებული ქვეყნები...) —
 შეად. α 31 [43—44].

- 32) 3 13. ზრდის უთანაბრობა და მსოფლიოს «განაწილება».
 ინგლისი versus გერმანია. კრემონდი: ι 35—36 [375—377]. საერთოდ (ახალი აღმოჩენები) ι 12—13 [356—357].
 პატენტები: λ 28 [432—433].
 საფრანგეთი versus გერმანია. ტერი: γ 3 [180—181]. ჰუბერი: γ 22 [199]. ბერარი: γ 24 [200—201].
 შეერთებული შტატები, ინგლისი და გერმანია. «Vorwärts» 1916. μ 1 [439—441].
 ლონდონი, როგორც მსოფლიო ბაზარი და ფულადი ძლიერება. β 4—5 [52—54] («ვაჭრობის 3/4 etc.») (შეად. α 46 [34—36]).
 (ξ 7 ან 8-სათვის ზომ არა??)
 β 96 [158—160] (რკინა (მსოფლიო წარმოება): 1850—1910). β 98 (161—163) (დეპოზიტები).
 წყლის ძალები: β 62 [111—112].
 კაბელები: β 64 [114—115]. ζ 3 [266—269].
 ||რკინა, ფულადი, ელექტროფულადი: β 99 [163—165]||.
 [α 31—32 [43—45]: გერმანიის იმპერიალიზმის ყოყლოზინობა|

ჰობსონი: 103; 205; 144; 335; 386 [392; 396; 394—395; 407; 412—413].

- 2 14. მსოფლიო მეურნეობის თანაფარდობათა სურათი. რ. კალვერი. (შესწორებანი). **მ** [442—444].
რკინიგზები. 1890 და 1913. **მ** [462—468]
შედარება მათი ზრდისა რკინასაკეთებელი წარმოების ზრდასთან. **მ** [468]
თავი VII. 127—146—162*.
- 1 15. შედეგები. იმპერიალიზმის ძირითადი ეკონომიური (წარმოებითი) ნიშნები...

ა: კონცენტრაცია და მონოპოლიები.	1
ბ: კაპიტალის გატანა (მთავარია).	3
გ: საბანკო კაპიტალი და მისი «ძაფები».	2
დ: მსოფლიოს განაწილება წარმოების მონოპოლისტების მიერ.	4
ე: Idem — კოლონიები.	5
- ქ. კაუცკის განსაზღვრა. **დ** [245] versus:

ჰილფერდინგის განსაზღვრის უსრულობა: ძ 5 [310—312] (გვ. 338) შეად. ძ 6 [312—313] (გვ. 495).
პ. ლუი 1904 წ.: ყ 43—5 [226—227].
განსხვავება ძველი კოლონიური პოლიტიკისაგან. ჩ 1. 36. 40 [381—382. 404—405. 407—408].
ჰობსონის განსაზღვრა ან ცნება. ჩ 11 [387—388].
ჩ 13—14. 17 [389—390. 392]. ჩ 32 [402].
- თავი IX. 162.
16. «ფინანსური კაპიტალის ეკონომიური პოლიტიკა» და იმპერიალიზმის კრიტიკა?
«დემპინგი».
«პროტექციონიზმი» — მისი ზრდა ინგლისში, ბელგიაში, ჰოლანდიაში. **ბ** 19 [71—73].
მფარველობითი ბაჟების ახალი მნიშვნელობა. ენგელსი ჰილფერდინგის წიგნში. **ძ** 5 [310—312] (გვ. 300).
ძალადობა. **ჩ** 11 [387—388] (ანექსიები). **ძ** 42 [409—410]. **ბ** 97 [160—161]: გატანა და ფინანსური კაპიტალი.

* VII თავში ვ. ი. ლენინმა გააერთიანა §§ 13, 14 და 15 შეპრუნებული წესით; ციფრები მიუთითებენ ვ. ი. ლენინის წიგნის იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია ხელნაწერის გეგმებს. რედ.

17. უკან თავისუფალი კონკურენციისაკენ თუ წინ
კაპიტალიზმის დაძლევისაკენ? პილგერდინგი:
ტ 6 [312—313] (გვ. 567 *NB*).
18. კაპიტალიზმის პარაზიტის და «ლპობა».
«სახელმწიფო-რანტიე»... (α 2 [40—41]). α 3
[41—43]. β 30 [83—85] (ხუთი სახელმწიფო-კრედი-
ტორი). (!) β 95 [156—158] (გერმანია). λ 19 [424—
425] (სახელმწიფო-კრედიტორი). λ 21 (22—3) [426
(427—429)]. λ 25 [430—431]. λ 26. 27. 28. 29
[431—434]. κ 46—48 [412—414]. κ 18. 21. 25. 34
[392—393. 394—395. 397. 403]. κ 9 [385—386]
(15%) და 10. 39 [386—387. 407] პოლანდია. γ 14
[190—191] (მოოსი).
პილდებრანდი = შიში მონოპოლიისათვის: β 34
[85—86] და შემდ.
უცხოელი მუშები გერმანიაში (სტატისტიკა,
1907).
უცხოელი მუშები საფრანგეთში. δ 8 [240—
241].
ემიგრაცია და იმიგრაცია. κ 5 [385].

ემისიების სტატისტიკა § 8-დან

- NB: სარტორიუსი § 29 [547—548].
- 33) 1) 19. «ულტრაიმპერიალიზმი» თუ «ინტერიმპერიალიზმი»?
κ 7 [408—409] (შეად. λ 20 [425—426]).
20. კაუცკი და პობსონი versus მარქსიზმი.
NB: კაუცკი versus აგადი. β.
გატანა კანადაში: λ 20 [425—426].
ვაჭრობა დამოუკიდებელ და დამოკიდებულ ქვეყნებ-
თან. β 100—102 [166—170].
პუერტო-რიკო. λ 21 [426—427].
21. იმპერიალიზმის აპოლოგეტები და წვრილ-
ბურჟუაზიული კრიტიკოსები. აპოლოგეტი
შილდერი: β 27 [80—81]. პილდებრანდი: β 35 [86—87].
ნიბური α 13 [12—13]. —κ 25. 27. 30 [397. 398—
399. 400—401] (ფაბიანელები). 31 [401—402]. ლიფ-
მანი.
{ პობსონი. κ 1 [381—382]. κ 15.
{ 16 [390—392]. შეად. β 40 [90—91]. კ. კაუცკის
შესახებ.

ამერიკელი ანტიიმპერიალისტები. პატუიე. **ყ** 11 [186—187]. ვ. ბერარი ეგვიპტის შესახებ: **ყ** 23 [200]. აგალი: **ბ** 41 [92—93] და შემდ. **ბ** 54 [103—104]. **ბ** 59 [108—109]. **ბ** 60. 61 [110. 110—111].

(ეშვეგე. «ეთიზირება»; იგი წინააღმდეგია: **ბ** 94 [154—156]. **ბ** 100 [166—167]: ბალდაის წინააღმდეგ. ნეიმარკი «მშვიდობას» ემხრობა: **ბ** 60 [123—125] (125).

პერიერები საყოველთაო მშვიდობას ემხრობიან. **ა** 42 [27—28].

|| აპოლოგეტები: რისერი (მ) და შულცე-გევერნიცი (**ა** 47 [36—38]). ||

22. იმპერიალიზმი და ოპორტუნიზმი.

ინგლისის ლიბერალური მუშათა პოლიტიკა.

მუშათა მოძრაობის საბოლოო გათიშვა.

მუშათა ზედა ფენა. **ლ** 18 [424]. 22. 22—3. 23. 30 [427—428. 427—429. 428—429. 434—435]. **ჩ** 24 [396—397] (205) (მოსყიდვა). [ad 18?].

2) 23. დიპლომატია და საგარეო პოლიტიკა 1871—1914 [ორიოდე სიტყვა]. **ა** 3.

...ჰილფერდინგი **მ** 6 [312—313] (გვ. 505)..... **მ** რისერი II [342—343].

ინგლისის საგარეო პოლიტიკა (1870—1914)... **ბ** 23 [75—77].

გერმანიის: **ბ** 97 [160—161].

ისიდა: **ყ** 6 [183].

ოქენიაში: **ყ** 27 [203—204].

პატუიე: **ყ** 9 და 10 [185 და 186].

პილი: **ყ** 46 [227—228].

3) 28 bis: იმპერიალიზმი და დემოკრატია. ფინანსური კაპიტალი და რეაქცია (**ა** 81 [43—44]).

ნიბური: **ა** 13 [12—13].

4) 24. ეროვნული საკითხი იმპერიალიზმის ეპოქაში [ორიოდე სიტყვა].

«ეროვნული ომები». პატუიე: **ყ** 12 [187—188].
ამერიკა და კოლონიები. პატუიე: **ყ** 10 [186].

ეროვნული მოძრაობის ზრდა. **ბ** 28—29 [81—83].
მისი contra ჰილდებრანდი. **ბ** 85 [86—87].

ნიბური: *α 13* [12—13].

ჰილფერდინგი: *ფ. № 17—19—20* [392—393—394],
1 3 [350—351].

დასკვნა. იმპერიალიზმის ისტორიული ადგილი (?).

25. «გადახლართვა» versus «განსაზოგადობა».

{ ზრდის სისწრაფე და გადამწიფება... (ორივეს შე-
 თავსების შესაძლებლობა).
 «ლპობა» და ახლის დაბადება... }

ბოთლის ფაბრიკანტები: «Die Neue Zeit», 1912
 (30, 2), გვ. 567. გამომგონებელს ჰქვია ოუენსი და
 არა ოუენი!

ლიფმანი: *α 40* [29—30].

რისერი: *ფ 3* და *10* [321—322 და 339—340].

სენ-სიმონი და მარქსი (შულცე-გვეერნიცი): *α 48—44*
 [30—33].

ზრდის სისწრაფე: *ფ რისერი 9* [338].

ტეჩნიკის პროგრესი და წვალება (Quälerei).
 ტეილორი და «მოძრაობის შესწავლა». *ბ 70—77*
 [126—134].

შედევები და დასკვნები. იმპერიალიზმი და სოციალიზმი. NB: ოპტიმიზმი [ოპორტუნიზმის შესახებ?].

მონოპოლიები და თავისუფალი კონკურენცია — ბანკები და განსაზოგადობა. —

გადახლართვა და განსაზოგადობა — მსოფლიოს განაწილება და გადანაწილებანი. —

«გადასვლა» ... რაზე? *ბ 84* [141—143].

ჩირშკი კარტელებს ემხრობა (ტრესტების წინააღმდეგია): შიშობს: *ბ 104* [172—173].

ჰილფერდინგის განსაზღვრის არასრულობა. *§ 15.*
 (აქ?)

დამატებანი წიგნის გეგმისათვის*

- ბ) კაპიტალიზმის 3 წინაღმდეგობა: 1) საზოგადოებრივი წარ- (34)
მოება და კერძო მითვისება, 2) სიმდიდრე და სიღარიბე,
3) ქალაქი და სოფელი, inde — კაპიტალის გატანა.
ა) მისი განსხვავება საქონლის გატანისაგან.
თანამედროვე კოლონიური პოლიტიკის განსხვავება:
(1) მონოპოლია (ნედლეული)
(2) — (მიწის მარაგის შესახებ)
(3) (გამიჯვნა — «ავტარკია») — მონოკულტურა:
ქ 25 [78—79]
(4) (კაპიტალის გატანა)
(5) კონცესიები და სხვ.

1. სოციალური მნიშვნელობა (ბატონობა (პილფერდინგი, NB
511)). პილფერდინგი NB შეად. ვა ლ ი. NB
2. «დამოუკიდებელი» ქვეყნების დამოკიდებულება.

გვ. 14, შუაში, «ნელი მასალების დამუშავება»? ნედლე-
ულის მრეწველობა? + (NB) («Die Neue Zeit»-იდან). დამა-
ტოს ტრესტზე ქიმიურ მრეწველობაში. დამატოს უურნალ
«Die Bank»-ის «მომამიტობაზე» წ-ში საფინანსო ოლიგარქიის
შესახებ.

წიგნის ცალკეული თავების გეგმები

- III. დამფუძნებელთა მოგება და მოგება ემისიებიდან (31)
გაჯანსაღება
ქალაქის მიწები
ბანკები და მთავრობა
ემისიების სტატისტიკა
VI. 1. სუპანი. %% 1876. Idem 1900.
2. მორისი.
3. ცხრილი.
3 bis: «დამოკიდებული ქვეყნები».
4. კოლონიები წინათ და ახლა
 { გატანა — გასაღება
 { ნედლეული
 { მრეწველობის ჩახშობა.

* წიგნის გეგმას დამატებათა მთელი ქვემოთ მოყვანილი ტექსტო
ვ. ი. ლენინს ვადაბაზული აქვს ფანქრით. რ ე დ.

- 32) VIII. 1. სახელმწიფო-რანტიე.
 2. ჰობსონი 9 და 10 [385—386 და 386—387] (შემოსავალი კაპიტალის დაბანდებათაგან): ლ 21 [426—427].
 3. ჰობსონი 30 და 46—48 [400—401 და 412—414]. პერსპექტივები.
 4. ლ 28. 29 [432—433. 433—434]. ლ 24—25 [429—431].
 4 ხვს. უცხოეთის კაპიტალი.
 5. პროდუქტიული მუშების %-ის შემცირება.
 6. ენგელსი და მარქსი ინგლისელი მუშების შესახებ. საფრანგეთში 300 000 ესპანელი მუშაა. გაზეთი «La Bataille» (VI. 1916).

IX. იმპერიალიზმის კრიტიკა.

1. კრიტიკა იდეისა საერთოდ.
2. აპოლოგეტები. («ფაბიანელები».)
3. წვრილბურჟუაზიული დემოკრატები.
4. კაუცკი versus ჰობსონი. (კ. კაუცკი და სპექტატორი. NB.)
5. წინ თუ უკან?
6. თავისუფალი კონკურენცია versus ბაყები, დემპინგი etc.
7. გატანა დამოკიდებულ ქვეყნებში.
8. ულტრა- თუ ინტერიმპერიალიზმი?
9. იმპერიალიზმის პოლიტიკური ნიშნები (დიპლომატია)

{ რეაქცია }
 { ეროვნული ჩაგვრა }

33) X. I. იმპერიალიზმი მონოპოლისტური კაპიტალიზმია.

{
(ა) ტრესტები
(ბ) ბანკები
(გ) მსოფლიოს განაწილება }	(1) ტრესტები
	(2) ნედლეულის ხელში ჩაგდება
	(3) ბანკები
	(4) მსოფლიოს განაწილება

II. იმპერიალიზმი პარაზიტული ანუ ლპობადი კაპიტალიზმია.

- (1) ბურჟუაზია რესპუბლიკური და მონარქიული ამერიკა და იაპონია?

- (2) ოპორტუნისმი.

{ იმპერიალიზმთან ბრძოლა ოპორტუნისმთან უბრძოლველად და მასთან კავშირის გაუწყვეტლად მოტყუებაა }

III. იმპერიალიზმი გარდამავალი ანუ მომაკვდავი კაპიტალიზმია.

I. და 1—4. — —

II. — და (1) + (2). «ოპტიმიზმი» ოპორტუნისმიის შესახებ. — —

III. გადახლართვა versus განსაზოგადოება.

სენ-სიმონი და მარქსი. — რისე რი ზრდის სისწრაფის შესახებ. — გადასვლა რაზე? (β 84 [141—143] ერთხელ უკვე იყო). ტელიორი აქ?

წიგნის საერთო ბეზმა და სარჩევის ვარიანტები

- ა. 1. შესავალი.
- ბ. 2—15. ეკონომიური ანალიზი (ძირითადი წარმოებითი (30 ურთიერთობანი).
- გ. 18. (პარაზიტიზმი).
- დ. 16—17. ეკონომიური პოლიტიკა (საბაჟო პოლიტიკა).
- ე. 19—22. იმპერიალიზმის შეფასება (დამოკიდებულება ... სადმი, კრიტიკა).
- ვ. 23—24. ზოგიერთი პოლიტიკური თანაფარდობა და ურთიერთობა.
- +18 პარაზიტიზმი.
25. წყ.

მაგალითად:

- I. წარმოების კონცენტრაცია, მონოპოლიები, კარტელები.
- II. ბანკები და ფინანსური კაპიტალი.
- III. კაპიტალის გატანა.
- IV. მსოფლიოს ეკონომიური განაწილება: ინტერნაციონალური კარტელები.
- V. მსოფლიოს პოლიტიკური განაწილება: კოლონიები.
- VI. საერთო ჯამი = იმპერიალიზმის ცნება და მისი პოლიტიკა.
- VII. იმპერიალიზმის კრიტიკა.
- VIII. გადახლართვა თუ განსაზოგადოება?
- 10 თავამდე, თუ II = 2 თავს + შესაძლებელი დამატებანი, შესავალი და დასკვნა.

მაგალითად:

I. წარმოების კონცენტრაცია და მონოპოლიები. —	ვერდი	30
II. ბანკები. —	»	20
III. «ფინანსური» კაპიტალი (და ფინანსური ოლიგარქია). —	»	30
IV. კაპიტალის გატანა. —	»	10
V. მსოფლიოს ეკონომიური განაწილება. —	»	10
VI. Idem პოლიტიკური. —	»	20—120
VII. საერთო ჯამი = იმპერიალიზმი (ე. კაუ-ცკი). —	»	10
VIII. პარაზიტუზმი. —	»	20
IX. იმპერიალიზმის კრიტიკა. —	»	20
X. განსაზოგადოება. იმპერიალიზმის საერთო მნიშვნელობა (?) იმპერიალიზმის ისტორიული ადგილი. —	»	10

Σ = 180

I. წარმოების კონცენტრაცია და მონოპოლია.
II. ბანკები და მათი ახალი როლი.
III. ფინანსური კაპიტალი და ფინანსური ოლიგარქია.
IV. კაპიტალის გატანა.
V. მსოფლიოს განაწილება კაპიტალისტთა კავშირების მიერ.
VI. Idem დიდი სახელმწიფოების მიერ.
VII. იმპერიალიზმი, როგორც განსაკუთრებული სტადია.
VIII. კაპიტალიზმის პარაზიტუზმი და ლპობა.
IX.
X.

I. წარმოების კონცენტრაცია და მონოპოლიები. —	გვ.	3
II. ბანკები და მათი ახალი როლი. —		30
III. ფინანსური კაპიტალი და ფინანსური ოლიგარქია. —		58
IV. კაპიტალის გატანა. —		82
V. მსოფლიოს განაწილება კაპიტალისტთა კავშირებს შორის. —		91

VI. მსოფლიოს განაწილება დიდ სახელმწიფოებს შორის. —	106
VII. იმპერიალიზმი, როგორც განსაკუთრებული სტადია. —	127
VIII. კაპიტალიზმის პარაზიტუმი და ლპობა. —	146
IX. იმპერიალიზმის კრიტიკა. —	162
X. იმპერიალიზმის ისტორიული ადგილი. —	186

ლენინი. სათაური: «უახლესი კაპიტალიზმის ძირითადი (35 თავისებურებანი».

(α) შენიშვნა № 101 (NB)

(β) იმავე გამომცემლის უურნალში მოთავსება? *

ტონელა. «გერმანიის ექსპანსია ევროპის გარეთ»

ე. ტონელა. «გერმანიის ექსპანსია ევროპის გარეთ». პარიზი, 1908 (1906—1908 წლების სტატიებიდან «*La Revue de Paris*»-ში).

ავტორს მიაჩნია, რომ კილო-ჩაოს ალებიდან (გვ. X—XI) «იწყება ახალი პერიოდი» გერმანული კოლონიზაციისა, სახელდობრ «იმპერიალიზმისა» (გვ. X და გვ. XI), და «მსოფლიო პოლიტიკისა» (ibidem)

თავები: გერმანელები შ. სტატებში	ზგ.
»	(1—91)
» ბრაზილიაში	(91—155)
» შანტუნში	(155—197)
» სამხრეთ აფრიკაში	(197—277)

ბრაზილიაში ისინი «სამხრეთ ბრაზილიის არა გერმანიზაციას, არამედ ამერიკანიზაციას ახდენენო» (გვ. 154)

(თითქოს არა უშავს)

(მოთხოვნაა, მეტი არაფერი, საერთოდ გერმანელებზე უცხოეთში).

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 35, გვ. 229—230. რკდ.

დრიო. «პოლიტიკური და სოციალური პრობლემები»

36) ე. ე. დრიო. «პოლიტიკური და სოციალური პრობლემები». პარიზი, 1907.

(ზოგადი ისტორიული ნარკვევი «პრობლემებისა»: ელზას-ლოტარინგია, რომი და პაპი, აესტრია-უნგრეთი, თურქეთი, ხმელთაშუა ზღვა, ეგვიპტე, «აფრიკის განაწილება», ჩინეთი, შეერთებული შტატები (თავი XI და მასში ქვეგანყოფილება: «იმპერიალიზმი შეერთებულ შტატებში»), სამთა კავშირი; საფრანგეთ-რუსეთის კავშირი, თავი XIV, იხ. ციტატი ჩემთან*, თავი XVI «სოციალური და მორალური პრობლემა». შენიშვნები ისტორიკოსისა მეტწილად და «დიპლომატისა».)

«დასკენიდან»:

ჩვენს დროს მართლაც ახასიათებს საყოველთაო აგზნება, რომლისთვისაც არსებული მშვიდობა მხოლოდ დაზავებას წარმოადგენს; უკანასკნელი ბევრს მეტად ხანგრძლივი ეჩვენება და ბევრი მას არ იცავს: მთელი ქვეყნიერება შეპყრობილია იმპერიალიზმის არნახული ციებ-ცხელებით, უსირცხვილო, ხარბი სურვილები ყველგან იღვიძებენ და ხორციელდებიან. — საზოგადოება შეძრწუნებულია კლასობრივი ბრძოლით, რომელიც ყველგან მძაფრია და ძლივს ცოტათი შენეულა მხოლოდ უკანასკნელ ხანს; — ადამიანის შეგნებასაც კი, ეჭვით შერყეულს, სურს ჰქონდეს რაიმე მტკიცე.

კაცობრიობა მოუცავს გაძლიერებულ რევოლუციას, — ტერიტორიულ რევოლუციას, საზღვრების გადასინჯვის, მსხვილ მსოფლიო ბაზრებზე შეტევის, გადაჭარბებული შეიარაღების რევოლუციას, თითქოს ხელა ადამიანები ერთმანეთს მიესევინან ურთიერთ გაჩანაგებისა და გაუღეტისათვის; — სოციალურ რევოლუციას, რომელსაც საფუძვლად უდევს ყველაზე უარესი გრძნობები, მდიდრებისადმი ღარიბების სიძულვილი და ღარიბებისადმი მდიდრების ზიზღი, თითქოს საზოგადოება ჯერ კიდევ დაყოფილი იყოს თავისუფალ ადამიანებად და მოხებად, თითქოს იგი უძველესი დროიდან არ შეცვლილიყოს; მორალურ რევოლუციას, სარწმუნოებიდან მეცნიერებაზე ძნე-

შეად.
ქ. კაუტს-
კის
1909

* იხ. რ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 332—333. რედ.

ლი გადასვლის, ფაქიზი სინდისის ადამიანებისათვის მტანჯველი შემოფოთების, ეკლესიებისათვის იმის მიძიმე აუცილებლობის რევოლუციას, რომ თავი დაანებონ სულების მართვას, რათა ხელი მიჰყონ მათს აღზრდას. — ღრმა რევოლუციას, წარმოშობილს გასული საუკუნის რევოლუციით, მაგრამ გაცილებით უფრო მრისხანეს თავისი აურაცხელი შედეგებით: ვინაიდან საქმე ეხება უკვე არა მარტო სახელმწიფოების პოლიტიკურ ორგანიზაციას, არამედ კაცობრიობის არსებობის მატერიალურ და მორალურ პირობებს» (393—394).

(და შემდეგ ბანალური აზრები: მე-19 საუკუნემ ბევრი რამ გააკეთა, გაათავისუფლა ეროვნებები etc. etc., მაგრამ ბევრი გასაკეთებელიც დატოვაო. «ვინაიდან ეს (19) საუკუნე მეცნიერების საუკუნე იყო, მაგრამ მან იგი აიძულა ძალისათვის გაეწია სამსახური». შემდეგი საუკუნე უნდა იყოს «სამართლიანობის სკოლა» etc. etc. ლიბერალია, მეტი არაფერი. მით უფრო დამახასიათებელია ამოწერილი აღიარებანი: კრძნობს ქარიშხალს)).

კოლსონი. «ეკონომიური ორგანიზმი და სოციალური უწყისრიგობა»

კ. კოლსონი. «ეკონომიური ორგანიზმი და სოციალური უწყისრიგობა». პარიზი, 1912.

(რეაქციული ჩმახვია. Nil. Nil.)

ამ ავტორმა 6 წიგნად დაწერა «პოლიტიკური ეკონომიის კურსი». 4—6 წიგნები შეიცავს ცნობებს ბანკებზე, ვაჭრობაზე, ფინანსებზე და სხვ.

ყოველ წელს (1 ფრანკი) გამოდის ამ (4—6) წიგნების დამატებანი ახალი მონაცემებით.

(საჭიროა გაგება)

რედსლოგი. «დამოკიდებულნი ქვეყნები»

დ-რი რობერტ რედსლოგი. «დამოკიდებულნი ქვეყნები». («თავდაპირველი უმაღლესი ხელისუფლების ცნების ანალიზი»). ლაიპციგი, 1914 (352 გვ.). წმინდა იურიდიული შრომაა. სახელმწიფო-უფლებრივი მდგომარეობა

ელზას-ლოტარინგიისა	}	{ მხოლოდ }
ფინეთისა		
ბოსნიისა		
(X) კანადისა,		
(X) ავსტრალიისა,	}	{ იურიდიული }
(X) სამხრეთ აფრიკისა.		

თავების ნაწილის გადათვალეობით (X) ჩანს, რომ ავტორი იძლევა საინტერესო ციტატებს კანონებიდან, რომლებიც გვიჩვენებენ თავისუფლების ზრდას ინგლისის ამ კოლონიებში, რომლებიც თითქმის აღწევენ თავისუფალი ქვეყნების მდგომარეობას. მაგრამ ისინი მაინც დამოკიდებული არიან, ამბობს ავტორი, მათ არა აქვთ სრული თავისუფლება (თუმცა საქმე აშკარად მისკენ მიდის...)

თავისუფლად ლაპარაკობენ გამოყოფაზე.
უთანხმდებიან ინგლისის კანონებზე...

გამოყენებულ იქნას იმპერიალიზმისა (ეკონომიური იმპერიალიზმის) და პოლიტიკური დამოუკიდებლობის შესადარებლად.

საქმე თავისუფალი ფედერაციისაკენ მიდის. ინგლისმა მისცა პარლამენტარიზმი, დასკვნის ავტორი, ახლა აძლევს მის შეხამებას «მოკავშირე სახელმწიფოს ორგანიზაციასთან» (გვ. 347). სამხრეთ აფრიკის პარლამენტს შეუძლია შეცვალოს ცალკეული კოლონიების საზღვრები, რამდენიმე შეაერთოს ერთ კოლონიად. «მაგრამ ეს მხოლოდ დაინტერესებული კოლონიების მოთხოვნით» (339)...

ავსტრალიაში პარლამენტს შეუძლია დაყოს კოლონიები ნაწილებად, შეუძლია «შეაერთოს» კოლონიები —

NB || «თუმცა, ეს უკანასკნელი ღონისძიებანი შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ დაინტერესებული მოსახლეობის ან მისი პარლამენტის თანხმობით» (გვ. 335).

(პლემბისციტები იყო; კონსტიტუციის გამომუშავება)
ყველა კოლონიის თანხმობით; — ინგლისთან შეთანხმებით...

გვ. 330, შენიშვნა, ბ-ნი დიბსი (ავსტრალიელი) თავისუფლად ლაპარაკობდა ინგლისისაგან გამოყოფისა და ავსტრალიის დამოუკიდებელი რესპუბლიკის შექმნის შესახებ...

1900 წ.: «აქტი ავსტრალიის ფედერაციის შექმნის შესახებ» (9. VII. 63 და 64. ვიქტორია)

უბრალო მოკლე გადმოცემა ფედერალიზმის და პოლიტიკური თავისუფლების განვითარებისა კანადაში, სამხრეთ აფრიკასა და ავსტრალიაში. ძალიან საინტერესოდ აქვს ავტორს და გამოყენებულ უნდა იქნას «იმპერიალისტისტი ეკონომისტების» იდიოტიზმის წინააღმდეგ...²³

(41)

სტატიებისათვის: «განიარაღების» ლოჯუნგის შესახებ» და «პროლეტარული რევოლუციის სამხედრო პროგრამა»*

«განიარაღება იგივე დასაჭურისებაა. განიარაღება რეაქციულ-ქრისტიანული იერემიადაა (ჩივილი). განიარაღება არის არაბრძოლა იმპერიალისტური სინამდვილის წინააღმდეგ, არამედ გაქცევა მისგან საუცხოო მომავალში ძლევამოსილი სოციალისტური რევოლუციის შემდეგ!» (შეად. ვიქტორ ფიშერი)...

«ხალხის მილიტარიზაცია», «შეიარაღებული ხალხი», ვაი ჩვენ! — სულ უფრო ხშირად გაისმის ახლა. მაგრამ ჩვენ ვამბობთ: ხალხის მილიტარიზაცია, შეიარაღებული ხალხი, ბავშვების ჩაბმა, ქალებისაც კი სამხედრო საქმეში — მით უკეთესი, მით უფრო დაჩქარდება ომის გადაქცევა სამოქალაქო ომად, აჯანყებად. დახმარება? არა, ჩვენ არ ვეხმარებით ტრესტებს.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 115—129 და 91—106. რ ე დ.

განიარაღება ხალხის შეიარაღების ნაცვლად.

1. ხმები მცირე ქვეყნებიდან
2. ყოველგვარი ომის წინააღმდეგ?
3. ეროვნული
4. «თეზისები»
5. სამოქალაქო
6. სოციალისტური ომი
7. ჩაგრული კლასი?
8. ოპორტუნისმიისათვის დათმობა?
9. აქ არაა ოპორტუნისმი და კაუცკელობა
10. ხალხის მილიტარიზაცია
11. კომუნა
12. პირველი, ბრძოლა ოპორტუნისმთან და კაუცკელობასთან
13. მეორე, კონკრეტული პროგრამა
14. მესამე, პრაქტიკული «მოთხოვნები»
15. ორი ხაზი შევიცარიანში
საერთისათვის «მილიცია თუ განიარაღება?»

I. განიარაღება თუ იარაღის ჩამორთმევა თუ რაიმე ამის შესაგვის? (მილიციის ნაცვლად).

II. ჩაგრული კლასი არ ესწრაფოდა სამხედრო საქმის შესწავლასა და დაუფლებას? (ენგელსი «ანტი-დიურინგში» მილიტარიზმის დაღუპვის გზის შესახებ)²⁴.

III. ოპორტუნისმიისათვის დათმობა თუ ოპორტუნისმისაკენ დაქანების სიადვილე?

აქ არა, ამაში არა.

† სწორედ რევოლუციისათვის ვვერდის ავლა

ყოველი დემოკრატიული გარდაქმნა ხელს უწყობს ამას (რესპუბლიკა, ეკლესიის გამოყოფა სახელმწიფოსაგან etc.)... გამოწვევის (ამერიკა)...

საერთო, მთელი ხაზით, ბრძოლა პირდაპირი და დაფარული ოპორტუნისმის (კაუცკელობა) წინააღმდეგ.

† იმპერიალიზმში შევიცარიანში (ნახიმსონი)

მტრის (ოპორტუნისმის) დევნა ყველგან და კვალდაკვალ. მოთხოვნის სახის შეცვლა. არა = შევიცარიის მილიციის მხარდასაჭერად (განსაკუთრებით 1907 წ. შემდეგ).

IV. პრაქტიკა. ფორმულები თუ რეგოლაციური პრაქტიკა? ახლა, ამჟამად — განიარაღების თუ იარაღის ჩამორთმევის პროპაგანდა? აბდაუბდაა! დახმარება რეგოლაციური ბრძოლისათვის მეზობელ ქვეყნებში, იმპერიალისტური ომის სამოქალაქო ომად გადაქცევისათვის. $20\ 000 \times 2$ პფენიგზე = 20 000 ფრანკი წელიწადში. 3 გაზეთი, მათი მიტანა.

ზაკის წიგნზე «გერმანელები და გერმანული კაპიტალი რუსეთის მრეწველობაში»

«*Jahrbücher für Nationalökonomie etc.*» (კონ- (42 რადისა) III სერია. ტომი 49 (1915. I), გვ. 351.

ვალდეკერის პატარა სტატია («რაზნოეში») ა. ნ. ზაკის რუსული წიგნის შესახებ. «გერმანელები და გერმანული კაპიტალი რუსეთის მრეწველობაში» (სპბ., 1914) — (ზაკი = ურთიერთ კრედიტის საზოგადოებათა ცენტრალური ბანკის დირექტორი). ზაკი

აქციონერული კაპიტალების თანხა რუსეთში:

	რუსეთის	უცხოეთის	Σ
1903 —	41.7 მილიონი მანეთი	+ 16.8	= 58.5
1904 —	92.6	26.7	119.3
(ვამცი- რებ) 1905 —	64.3	8.9	72.3
1910 —	190.8	33.7	224.5
1912 —	371.3	30.8	401.5

რუსეთის საზოგადოებათა რიცხვი... 1 237 კაპიტალი = 410.3
 უცხოეთის... 196 (რომელიც რუსეთში «მუშაობს»)

ამ საზოგადოებათა მთავარი გამგეობები იმყოფებიან

გერმანიაში —	24	საზოგადოება	შვეიცარიაში	6
შვეიცარიაში —	3		იტალიაში	1
ინგლისში —	33		ავსტრიაში	3
პოლანდიაში	2		თურქეთში	1
ბელგიაში	70		შ. შტატებში	6
საფრანგეთში	48			

მრეწველობის დარგები:

	ვერძეული კაპიტალი	მისი მოგება
	მილიონობით მანეთი	
1) მეტალურგიული.....	20 (1912)	5.6
2) მანქანათმშენებლო.....	11.6	
3) მქანეული.....	33.6	
4) სოფლის.....	$1\frac{1}{2}$	მთელი კაპიტალებისა
5) ელექტრომრეწველობა.....	50	
6) ელექტროტექნიკური.....	57	
7) სანაბრი გაზი.....	12.6 = 71.6%	მთელი კაპიტალებისა; + 12.6% საფრანგეთისა + 7.4% ბელგიისა + 8.2% რუსეთისა
8) ნავთი (ფლოჩე ბანკი).....	20	
9) საფეიქრო.....	(34—50%	მოსკოვის გუბ. და ბალტიის- პირა გუბ.).

Σ ყ ატორს არა აქვს

აკოლ ლუი. «იმპერიალიზმის ნარკვევი»

43)

«Mercure de France», ტომი 50. აპრილი. პარიზი, 1904.
აკოლ ლუი. «იმპერიალიზმის ნარკვევი», გვ. 100 და შემდ.
«იმპერიალიზმი ჩვენი ეპოქის საერთო მოვლენაა; იგი
XX საუკუნის დამდევის ერთ-ერთ ყველაზე დამახასიათებელ
ნიშანსაც კი წარმოადგენს, და ბევრი როდია ისეთი ხალხი,
რომელმაც შეძლო თავიდან აეცილებინა მისი გავლენა.
მსოფლიო ამჟამად განიცდის იმპერიალიზმის ერას, მსგავსად
იმისა, როგორც მან განიცადა ლიბერალიზმის კრიზისი,
პროტექციონიზმის კრიზისი, კოლონიალიზმის კრიზისი, —
მსგავსად იმისა, როგორც მან განიცადა ეროვნებათა ძალების
საერთო დაძაბულობა, და აი უკვე 10 წელია მოწმეა სო-
ციალიზმის ყველგან გავრცელებისა და სულ უფრო ძლიერი
ზრდისა. თუმცა, ყველა ეს ელემენტი, კაცობრიობის ცხოვ-
რების ყველა ეს მხარე მჭიდროდ არის ერთმანეთთან
დაკავშირებული; ჩვენი დროის ძირითადი წინააღმდეგობა
მნიშვნელოვანწილად იმპერიალიზმი და სოციალიზმი. ამ
წინააღმდეგობის დადგენა როგორც ერთის, ისე მეორის ძი-
რითადი პრინციპების თითქმის განსაზღვრას ნიშნავს» (100).
...«იმპერიალიზმი ერთნაირად ზემოებს ინგლისში და შეერ-
თებულ შტატებში, იაპონიაში და რუსეთის იმპერიაში, გერ-
მანიაში, საფრანგეთში და იტალიაში» (100—101)...
«იგი (იმპერიალიზმი) ყველგან თავს იჩენს როგორც კაპი-
ტალიზმის უკანასკნელი ცდა შეინარჩუნოს თავისი სიმდიდრე,

თავისი პოლიტიკური ბატონობა, თავისი საზოგადოებრივი (44) ძალაუფლება. ეს ცდა ითვალისწინებს ტერიტორიების დაპყრობას, სამფლობელოთა ძალადობით თუ მშვიდობიანი გზით გაფართოებას, ბაზრების დახურვას, კარჩაკეტილი იმპერიის შექმნას» (101).

1820—1848 წლების ომები დაკავშირებულია «დიდი ეროვნებების, გერმანული და იტალიური ეროვნებების შექმნასთან» (102)...

...«იმპერიალიზმი ახამებს კოლონიალიზმსა და პროტექციონიზმს» (105)...

«მისი (იმპერიალიზმის) შესწავლა საჭიროა უმთავრესად ინგლისში; იქ მან თავისი ალტჰემული ქვეყანა ჰპოვა» (106)...

და აი ინგლისის გვერდით გაიზარდა

(1) საფრანგეთის, გერმანიის, ამერიკის, იაპონიის კონკურენცია

(2) ბრძოლა კოლონიური ბაზრებისათვის (ევროპისა და თვით კოლონიური ქვეყნებისა)

(3) სხვა ქვეყნების სავაჭრო ფლოტი

«ამ სამი დადგენილი ფაქტიდან წარმოიშვა იმპერიალიზმი» (107). ||

(ჩემბერლენის კამპანია. საიმპერიო ფედერაცია etc.)

იგივე ეხება შ. შტატებს, — რუსეთს, — გერმანიას, — იაპონიას (109).

(Inde — ნაციონალიზმის გამწვავება etc.)

«ნაციონალიზმი, რომელიც უერთდება იმპერიალიზმს»... (45) იმუქრება ომებით etc. (112).

მაგრამ ეს ომები «გამოუსწორებელ დარტყმას მიაყენებენ იმ ქვეყნების საზოგადოებრივ წყობილებას, რომლებიც მათში მონაწილეობას მიიღებენ» (113).

გამოიწვევს გიგანტური იმპერიების შექმნას — მუშების (113), «ბრბოს» (113) უკმაყოფილების ზრდას... (სიძვირე etc. etc.)

«იმპერიალიზმი, რომელიც კაპიტალისტური სამყაროს უკანასკნელ იმედს წარმოადგენს, რომელიც მას მიაჩნია უკანასკნელ თავშესაფარად ვაკოტრებისა და იმ სტიქიური დაშლისაგან გადარჩენისათვის, რაც მას დაუძლეველი ფატალურობით უახლოვდება, აგრეთვე რევოლუციის საუცხოო, უბადლო ოსტატია» (114).

(სტატიის დასასრული)

ჰილი. «დიპლომატიის ისტორია ევროპის
საერთაშორისო განვითარებაში»

- 46) დავით ჭინ ჰილი თავის ნაშრომში «დიპლომატიის ისტორია ევროპის საერთაშორისო განვითარებაში» (ტომები I—III. ტომი I, წინასიტყვაობა დათარიღებულია 1. II. 1905) გვიჩვენებს, რომ შემდეგ ტომებში განიხილავს
- NB | «აბსოლუტიზმის საუკუნის, რევოლუციის, კონსტიტუციური მოძრაობისა და სავაჭრო იმპერიალიზმის ერის დიპლომატიას, და ამრიგად საერთაშორისო განვითარების ისტორიას ახლანდელ დრომდე მოიყვანს»* (გვ. X).

მორისი. «კოლონიზაციის ისტორია»

- 47) ჰენრი კ. მორისი. «კოლონიზაციის ისტორია». ნიუ-იორკი, 1900. 2 ტომი.

ისტორიული მიმოხილვა უძველესი დროიდან 1889 წლამდე.

საინტერესოა სტატისტიკური ნაკრები ცნობები:

საფრანგეთის კოლონიური ძლიერების თანამედროვე განვითარება

(გვ. 419. I)

	<u>1815—30</u>	<u>1860</u>	<u>1880</u>	<u>1890</u>	<u>1899</u>
აზია	197	197	69 147	201 000	363 027
ფორიკა	1 034	185 650	624 624	2 128 814	3 320 488
ამერიკა	16 000	48 011	48 011	48 043	48 011
ოკეანის	—	8 000	8 565	9 135	9 220
(ფართობი კვ. მილებით)	17 231	241 858	750 347	2 386 992	3 740 746

	<u>1815—30</u>	<u>1860</u>	<u>1880</u>	<u>1890</u>	<u>1899</u>
აზია	179 000	221 507	3 333 500	18 000 000	22 679 100
ფორიკა	95 000	2 800 000	3 702 482	16 800 000	33 257 010
ამერიკა	225 000	300 000	391 084	372 805	383 750
ოკეანის	—	50 000	93 831	72 300	82 000
(მოსახლეობა)	499 000	3 371 507	7 520 897	35 245 105	56 401 860

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი. 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 374. კედ.

Idem ინგლისისა (II, 88)

	1815	1860	1880	1890—1891	1899
ევროპა		1 163	127	119	119
აზია		875 976	963 384	1 827 228	1 827 579
აფრიკა		129 976	278 446	341 858	367 928
ამერიკა		854 170	3 359 243	3 768 818	3 952 572
ავსტრალაზია		580 134	3 083 770	3 175 153	3 175 840
(ფართობი კვ. მილზეთ)		2 541 240	7 884 970	9 113 176	8 324 038
ევროპა	340 000	386 557	175 186	191 417	204 421
აზია	124 200 000	137 279 105	256 148 625	288 438 340	291 586 688
აფრიკა	243 500	835 650	2 717 816	4 963 062	4 931 780
ამერიკა	1 599 850	4 226 744	6 016 077	6 708 042	7 280 169
ავსტრალაზია	25 050	2 401 024	2 877 440	4 416 843	5 009 281
(მოსახლეობა)	128 408 400	145 129 080	267 935 144	304 715 704	308 992 339

შემდეგ ცხრილს, II, 318, ავტორი იძლევა ისე, რომ მო- (48)
ნაცემებს იღებს 1900 წლის «The Statesman's Year-
Book»-დან:

	ფართობი (კვ. მილზეთ)		მოსახლეობა	
	კოლონიების რიცხვი	მეტროპოლიები	კოლონიები etc.	მეტროპოლიები etc.
შეერთებული სამეფო	50	120 979	11 605 238	40 559 954
საფრანგეთი	33	204 092	3 740 756	38 517 975
გერმანია	13	208 830	1 027 120	52 279 901
ნიდერლანდები	3	12 648	782 862	5 074 632
პორტუგალია	9	38 038	801 100	5 049 729
ესპანეთი	3	187 670	243 877	17 585 632
იტალია	2	110 646	188 500	31 856 675
ავსტრია-უნგრეთი	2	241 032	23 570	41 244 811
დანია	3	15 289	88 634	2 185 335
(X) რუსეთი	3	8 660 395	255 550	128 932 173
თურქეთი	4	1 111 741	485 000	23 834 500
ჩინეთი	5	1 336 841	2 881 560	366 000 000
შ. შტატები	6	3 557 000	172 091	77 000 000
სულ.....	136	15 813 201	22 273 858	850 103 317*

(X) ავსტრიაში—ბოსნია და ჰერცეგოვინა.—
თურქეთში—ეგვიპტე, ბულგარეთი (და რუმელია) და
სამოსი.—ჩინეთში—მანჭურია, მონღოლეთი, ტი-
ბეტი, «ჯუნგარია» და აღმოსავლეთი თურქეს-
ტანი.—რუსეთში ბუხარა 92 000 კვ. მილი, ხივა 22 300 კვ.
მილი: ? + ? პორტ არტური etc. ??

|| ტექსტიდან (გვ. 291—2) არა ჩანს, მეტ წილად იმოწმებს ||
«The Statesman's Year-Book»-ს.

* ასე აქვს მორისს. რ ე დ.

ჩემი გაანგარიშება*:

ინგლისი		საფრანგეთი		გერმანია		სამივე ΣΣ	
მლნ. კვ. მილი	მლნ. მეტრები						
1815—30	?	126	0.01	0.5	—	—	2.7 148.5
1860	2.3	145.1	0.2	3.4	—	—	8.4 275.4
1830	7.7	267.9	0.7	7.5	—	—	12.5 354.4
1890	9.1	304.7	2.4	35.2	1.0	14.5	14.0 380.1
1899	9.3	309.0	3.7	56.4	1.0	14.7	
მაქსიმუმი 1860—1880		1880—1890	1880—1890	1880—1890	1860—1880		
(1890 წაიშალოს)							

49) საფრანგეთის კოლონიების ზრდა («The Statesman's Year-Book»-ის მიხედვით 1900), I, 420

	შეერთების წელი	ფართობი	მოსახლეობა
აზია			
ინდოეთი	1679	197	279 100
ანამი	1884	88 780	5 000 000
კამბოჯა	1862	40 530	1 500 000
კოჩინჩინა	1861	23 160	2 400 000
ტონკინი (+ ლაოსი)	1884—93	210 370	13 500 000
	სულ.....	363 027**	22 679 100
აფრიკა			
ალჟირი	1830	184 474	4 430 000
ალჟირის საჰარა		123 500	50 000
ტუნისი	1881	50 840	1 500 000
საჰარის ოლქი		1 684 000	2 500 000
სენეგალი	1637	120 000	2 000 000
სუდანი	1880	300 000	2 500 000
სპალ-ს ნაბირი etc.	1843	100 000	2 500 000
დაგომეა	1893	50 000	1 000 000
კონგო და გაბუნი	1884	425 000	12 000 000
საფრანგეთის გვინეა	1843	48 000	1 000 000
ობოკი და სომალის ნაბირი	1864	5 000	22 000
კუნძ. რეიუნიონი	1649	970	173 200
კომორის კუნძულები	1886	620	53 000
მაიოტი	1843	140	11 640
ნოსი-ბე	1841	130	9 500
სენტ-მარი	1643	64	7 670
შადეასკარი	1896	227 750	3 500 000
		3 320 488**	33 257 010

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 320. რ გ დ.
** ასე ექვს მორისს. რ ე დ.

აშერიკა			
გვიანა	1626	46 850	22 710
გეადელუპა და მეზობე- ლი კუნძულები	1634	688	167 100
მარტინიკა	1635	380	187 690
წმ. პეტრეს კუნძულები და მიკელონი	1635	93	6 250
		<u>48 011</u>	<u>383 750</u>

	შეერთების წელი	ფართობი	მოსახლეობა
ოკეანია			
ახალი კალედონია და მეზობე- ლი კუნძულები	1854	7 700	53 000
საფრანგეთის სხვა სამფლობე- ლოები	1841—81	1 520	29 000
		<u>9 220</u>	<u>82 000</u>
		<u><u>ΣΣ = 3 740 756*</u></u>	<u><u>56 401 860</u></u>

გერმანიის კოლონიები, II. 304

		ფართობი	მოსახლეობა
ოკეანია			
იმპერატორ ვილჰელმის მიწა	1885/6	70 000	110 000
ბისმარკის არქიპელაგი	1885	20 000	188 000
სოლომონის კუნძულები	1886	4 200	45 000
მარშალის	1886	150	13 000
კაროლინის	1899	560	40 000
მარიანის	1899	250	2 000
სამოა			
საეაი	1899	660	12 500
უპოლუ	1899	340	16 600
		<u>96 160</u>	<u>427 100</u>
ჩინეთი			
კიაო-ჩაო	1897	200	60 000
აფრიკა			
ტოგოს მიწა	1884	33 000	2 500 000
კამერუნი	1884	191 130	3 500 000
გერმანიის სამხრეთ-დასავ- ლეთი აფრიკა	1884/90	322 450	200 000
გერმანიის აღმოსავლეთი აფრიკა	1885/90	384 180	8 000 000
		<u>930 760</u>	<u>14 200 000</u>
		<u><u>ΣΣ = 1 027 120</u></u>	<u><u>14 687 100</u></u>

* ასე აქვს შორის. რ ედ.

ჩემი გაანგარიშება:			Ergo:		
(1880—1890)	94 350	356 000	1860—	0	0
	930 760	14 200 000	1880—	0	0
	1 025 110	14 556 000	1890—	1 025 110	14 556 000
(1890—1899)	1 810	71 100			
	200	60 000			
	2 010	131 100			
	1 027 120	14 687 100	1899—	1 027 120	14 687 100

50)

ინგლისის კოლონიები, II. 88

		<u>ფართობი</u>	<u>მოსახლეობა</u>
ინდოეთი			
ბრიტანეთის ინდოეთი	1601—1856	1 068 314	221 172 952
ვასალური სამთავროები		731 944	66 050 479
		1 800 258	287 223 431
ევროპა			
ჰობრალტარი	1704	2	24 093
მალტა და გოცო	1800	117	180 328
აზია			
ადენი და პერიში	1839	80	41 910
კუნძ. ცეილონი	1795	25 333	3 448 752
ჰონკონგი	1842	406	354 400
ლაბუანი	1846	30	5 853
სტრეიტს სეტლმენტსი	1819	1 471	512 342
აფრიკა			
ამალეების კუნძ.	1815	35	430
ბაზუტების მიწა	1868/83	10 293	250 000
კაპის კოლონია	1806	276 775	1 787 960
მავრიკის კუნძ.	1810	705	337 856
ნატალი და ზულუსების მიწა	1824	35 019	902 365
წმ. ელენეს კუნძული	1651	47	4 545
დასავლეთი აფრიკა			
გამბია	1631	69	14 300
ოქროს ნაპირი	1661	40 000	1 473 882
ლაგოსი	1787	985	85 607
სიერა-ლეონე	1789	4 000	74 835

		<u>ფართობი</u>	<u>მოსახლეობა</u>
ამერიკა			
ბერმუდის კუნძულები	1609	20	16 291
კანადა	1763	3 653 946	5 185 990
ფალკლენდის კუნძულები და წმ. გიორგისა	1833	7 500	2 050
ბრიტანეთის გვიანა	1803	109 000	286 222
ბრიტანეთის ჰონდურასი	1670	7 562	34 747
ნიუფაუნდლენდი და ლაბრა- დორი	1497	162 200	202 040
ვესტ-ინდოეთი			
ბაჰამის კუნძულები	1629	4 466	53 256
კუნძულები იამაიკა და ტი- ორკსი	1655	4 359	733 118
კუნძ. ბარბადოსი	1605	166	190 000
ქარჭევმო კუნძულები	მე-17 საუკუნეში	701	127 800
ქარპირა კუნძულები	მე-17 საუკუნეში	784	155 000
კუნძ. ტრინიდადი და ტობა- გო	1763—97	1 868	273 655
ავსტრალია			
ფიჯის კუნძულები	1874	7 740	121 738
ახალი გვინეა	1884	90 540	350 000
ახალი სამხრეთი უელსი	1788	310 700	1 357 050
ახალი ზელანდია	1840	104 470	796 387
კვინსლენდი	1859	668 500	498 523
სამხრეთი ავსტრალია	1836	903 690	362 897
კუნძ. ტასმანია	1803	29 390	171 340
დასავლეთი ავსტრალია	1829	975 920	168 490
სულ კოლონიები		7 523 780*	21 768 908*
ინდოეთი და კოლონიები საერთო ჯამში		9 324 038	308 992 339

(თვითონ «ისტორია», ვგონებ, ფაქტების მშრალი ნუსხაა.)

* ასე აქვს მორისს. გარდა ამისა, ვ. ი. ლენინს რუბრიკაში «ავსტრალიაზე» გამოტოვებული აქვს მონაცემები ვიქტორიის შესახებ: 87 890 კვ. მილი და 1 176 854 სული მოსახლე. რ ე ლ.

რეზიუმე

«ბ»

(«დელტა»)

შინაარსი

- 1) სტეფენი. «მსოფლიო ომი და იმპერიალიზმი»... 23-
3—7
ლიტერატურის მითითებანი.
პენგერი. «საფრანგეთის კაპიტალების დაბანდება etc.» 7
კაუცკი 1914 და 1915 (იმპერიალიზმის, ომისა და სოციალ-დემოკრატიის შესახებ): 9
12. «Die Neue Zeit», 1897/8. NB.
ბ. იშხანიანი. «უცხოური ელემენტები რუსეთის სახალხო მეურნეობაში». 14
პანეკუკი. «სახელმწიფო ხარჯების დაფარვის პრობლემა და იმპერიალიზმი». 15
NB. «Die Neue Zeit» XXVI, — I — იმიგრაციის შესახებ.

სტეფენი. «მსოფლიო ომი და იმპერიალიზმი»

- 3) გუსტავ ფ. სტეფენი. «მსოფლიო ომი და იმპერიალიზმი. სოციალურ-ფსიქოლოგიური დოკუმენტები და დაკვირვებანი 1914/5 წ. მსოფლიო ომის დროს». იენა, 1915. (თარგმანი შვედურიდან.)
(გვ. 3): «იმპერიალიზმი ისევე ძველია, როგორც მსოფლიო ისტორია»...

«უარესად ზოგადად თუ ვიტყვით, იმპერიალიზმი არის მისწრაფება აშენდეს მსოფლიო მნიშვნელობის დიდი სახელმწიფო უკვე არსებული სახელმწიფოების დაპყრობის, ან კოლონიზაციის საშუალებით ან მშვიდობიანი პოლიტიკური გაერთიანებით, ან ამ მეთოდების ერთდროულად გამოყენების საშუალებით; ისეთი მსოფლიო სახელმწიფო, რომელიც მოიცავს მთელ კაცობრიობას ან ჰყოფს კაცობრიობას თავისსა და ზოგიერთ სხვა მსოფლიო სახელმწიფოს შორის» (4)... ცნება «მთელი მსოფლიო» დამოკიდებულია მოცემული ხალხის «ცოდნაზე» დედამიწის შესახებ etc. «იმპერიალიზმი წმინდა ფსიქიკური ფაქტორია» (4). «სოციალური ფანტაზია იმპერიალიზმის დედა» (5).

იმპერიალიზმს თავისი ისტორია აქვს. «არის პრიმიტიული იმპერიალიზმი და უფრო მაღალი, უფრო მოწიფებული იმპერიალიზმი» (6).

კეისარი, — ნაპოლეონი etc. etc.

ახლანდელი «განაწილების იმპერიალიზმი» (მსოფლიოს განაწილება) ანტიკური «მონოიმპერიალიზმისაგან» (ერთი მონარქია) განსხვავებით — (გვ. 15)...

მე-14 გვერდზე ავტორი გვპირდება, რომ განიხილავს «ახლანდელი» «ევროპული იმპერიალიზმის» «განსაკუთრებულ» ნიშნებს...

დედამიწა განაწილებულია 10 იმპერიას... (გვ. 15) და 50 სხვა დამოუკიდებელ სახელმწიფოს შორის...

1. რუსეთი	} მონოიმპერიალისტური «ოც-ნახევრადევროპული» სახელმწიფოები
2. ინგლისი	

(დამახასიათებელია მათი უზარმაზარი სამფლობელოები ევროპის გარეთ).

3. საფრანგეთი — ისიც «ცოტა დაბალი იმპერიალისტური რანგისაა» (16)...

(«იმპერიები ევროპისგარე ორიენტაციით»).

4. იაპონია.

5. თურქეთი — სუსტი იმპერია.

6. ჩინეთი — «ჩაძინებული იმპერია» (17)... მომავალში კიდევ საჭირო იქნება «ჩინეთის იმპერიალიზმისათვის» ანგარიშის გაწევა (17)...

!!?
ჰა-ჰა!!

7. გერმანია.

— ომი ტრიალებს მისი «იმპერიალისტური მდგომარეობისა და ძლიერების გამო»...

8. ავსტრია — უნგრეთი.

9. იტალია («იმპერიალისტი ახალბედა», 18)...

10. შეერთებული შტატები.

დედამიწის რა ნაწილია «იმპერიალიზებული»?

Σ ამ 10 იმპერიისა = 96.88 მლნ. კვ. კილომეტრი = 66%

დედამიწისა

სამხრეთი ამერიკა = 18.8 » » » = 13%

დედამიწისა (გვ. 18).

4) ავტორი იძლევა (ჰიუბნერის მიხედვით) ჯამს (კვ. კილომეტრებისა და მოსახლეობისას) ყველა ამ სახელმწიფოს შესახებ. Σ = 96.883 მლნ. კვ. კილომეტრი და 1 399 689 ათასი სული მოსახლე.

მთელი დედამიწა (145.818 მლნ. კვ. კილომეტრი) (1 657.097 მლნ. სული მოსახლე)

ანტანტა (68.831 მლნ. კვ. კილომეტრი) (777.060 მლნ. სული მოსახლე)

გერმანია

+ ავსტრია

+ თურქეთი 5.921 » » » 150.199 » »

აშკარაა, რომ მთელი საქმე «ფსიქიური» (25) ფაქტორებია!!

კარგად არის ნათქვამი

...«ახლა მსოფლიო თითქმის მთლიანად «განაწილებულია». მაგრამ მსოფლიო ისტორია გვასწავლის, რომ იმპერიებს ტენდენცია აქვთ გაინაწილონ ერთ მანეთი მას შემდეგ, რაც მათ ურთიერთ-შორის მეტად თუ ნაკლებად გაინაწილეს მიწები, «რომლებსაც პატრონი არა ჰყავთ», ქვეყნიერების ყველა ნაწილში» (37).

(სილის ნათქვამის დაწვრილებითი გადმოცემა...)

ინგლისისა და საფრანგეთის იმპერიალიზმი ამჟამად, — ისევე როგორც ესპანეთის, ჰოლანდიის, პორტუგალიის, საფრანგეთისა და ინგლისისა 16, 17, 18 საუკუნეებში — «დასავლეთევროპული იმპერიალიზმია, რომელიც ოკეანესიმიერ კოლონიზაციას ემყარება» (43).

სულ სხვაა რუსეთში. რუსეთი > აზიური ქვეყანა. მთელი ევროპის ინტერესია გაემიჯნოს აზიას. ველიკოროსები = აზიელებთან ნარევი; ევროპის საზღვარი = ველიკორო-

სების საზღვარი (გვ. 50). საფრანგეთისა და ინგლისის კავშირი რუსეთთან არის კავშირი «მთელი ევროპის საერთო სასიცოცხლო ინტერესების» წინააღმდეგ (51).

გერმანოფილი!

სხვათა შორის: გვ. 46, მოხსენიებულია, რომ შვეცია არის «ყოფილი, თვით რუსეთის მიერ გვირგვინახდილი, დიდი სახელმწიფო».

«შვეციის» იმპერიალიზმი

არაფერია იმაზე > კანონიერი, ვიდრე გერმანიის იმპერიის შექმნა (1871). ინგლისი, საფრანგეთი და რუსეთი თავიანთ «უფლებად» თვლიდნენ გერმანიის დანაწევრებასა და უძღურებას!! (56).

ემხრობა გერმანიის იმპერიალიზმს

«იმპერიალიზმი განვითარების უნივერსალური (sic!) პოლიტიკური სტადიაა, რომელიც უნდა განვლოს დიდი შინაგანი ძალებისა და დიდი ზოგადსაკაცობრიო ამოცანების მქონე (!) ყოველმა დიდმა ხალხმა» (56—7).

იმპერიალიზმი = ისტორიის კანონი

ჯარზე და ფლოტზე ხარჯების % — და № 1 სულზე გერმანიაში ნაკლებია, ვიდრე საფრანგეთსა და ინგლისში (58). «ლეგენდა» (59) გერმანიის განსაკუთრებული «მილიტარიზმის» შესახებ!

«ეს მიზეზი (1914/5 მსოფლიო კატასტროფისა), როგორც მე მგონია, მდგომარეობს გერმანიის შედარებით სისუსტეში, და არა მის შედარებით სიმაგრეში» (60)... რუსეთის + ინგლისის + საფრანგეთის თვალსაზრისით საჭირო იყო «პრევენტიული ომი»...

«მართალია, თანამედროვე ეკონომიური იმპერიალიზმი და იმპერიალისტური ექსპანსია გარკვეული ზომით შესაძლებელია ისეც, რომ მსოფლიოს უცხო ნაწილებში არ მიმართონ მიწების პირდაპირ შექმნას, რომელსაც ჩვენ «კოლონიზაციას» ვუწოდებთ. იგზავნება კაპიტალი, იგზავნებიან ვაჭრები, მეწარმეები, შენდება რკინიგზები და არხები, მსოფლიოს ყველა ნაწილის უზარმაზარი რაიონები ხელმისაწვდომი ხდება თანამედროვე კაპიტალისტური განვითარებისათვის, და, ამრიგად, ეკონომიური ინტერესების გაყვლების სფეროებს ან მსოფლიოს უცხო ნაწილებში ბატონობის სფეროებს იძენენ ისე, რომ არ მიმართავენ მიწის პირდაპირ შიტაცებას ან პოლიტიკურ დაპყრობას.

უპიკველია, დღემდე სწორედ გერმანიის იმპერიალიზმმა გამოიჩინა თავი ექსპანსიის მნიშვნელოვან-

აქა | წილად ისეთი უფრო მშვიდობიანი მეთოდებით, რომლებიც შეიძლება ყოფილიყო, ხოლო შეიძლება არც ყოფილიყო, მხოლოდ მზადება კოლონიური შენაძენებისათვის წინანდელი აზრით» (62).

უმთავრესად მიმართული იყო მცირე აზიასა და მესოპოტამიაზე — მიწებზე, რომლებიც არ ეკუთვნოდა ინგლისის იმპერიას.

ინგლისს სურს წაართვას გერმანიას ის განვითარება, რომლითაც ფართოდ სარგებლობს თვითონ, + საფრანგეთი + რუსეთი (62—3).

«1914/5 მსოფლიო ომი ამრიგად მართლაც მსოფლიო ომია, — ომი გერმანიის ახალი იმპერიის მონაწილეობისათვის მსოფლიოს მფლობელობაში — ომი, რომელშიც მსოფლიოს მფლობელი ბრიტანეთი წამყვან როლს ასრულებს, ხოლო ორი, ძლიერების მიხედვით შემდეგი, მსოფლიო სახელმწიფო — რუსეთი და საფრანგეთი — გამოდის როგორც დაინტერესებული თანამონაწილე» (63).

ინგლისი + საფრანგეთი + რუსეთი = 46% დედამიწისა და 43% კაცობრიობისა; + შეერთებული შტატები + გერმანია = 55% და 53% (გვ. 68)... «სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მსოფლიო ნამდვილად განაწილებულია ზოგიერთ რამდენიმე სახელმწიფოს შორის» (69)...

სილი — 1883 («ექსპანსია...»)...

ჩ. დილკი — 1890 («დიდი ბრიტანეთის პრობლემები»).

სამი იმპერია უნდა იყოს: ინგლისი + შეერთებული შტატები + რუსეთი.

საფრანგეთი და გერმანია = «პიგმეები» (!!) (გვ. 71).

ჯემს ანტონი ფრუდი — 1885 («ოკეანია ანუ ინგლისი და მისი კოლონიები»).

- 6) «იმპერია და საუკუნე» 1905 (50 ავტორის კრებული). ამ კრებულის უ. ფ. მანიპენის შესავალი სტატიიდან: «იმპერიის იდეალი», ავტორს მოჰყავს ციტატი:

«ჩვენს დროში სიტყვებმა «იმპერიამ» და «იმპერიალიზმმა» ყოველდღიურ პოლიტიკურ ენაში იგივე ადგილი დაიკავა, რომელიც წინათ ჰქონდათ სიტყვებს «ერია» და «ეროვნება»... ეროვნულმა იდეალმა ადგილი დაუთმო იმპერიალისტიურს» (72)...

იმპერიალიზმი (რომის) უფრო ძველია, ვიდრე «ნაციონალიზმი» (72—3). მაგრამ უახლესი (moderner) იმპერიალიზმი «მეტად ძლიერად» ემყარება ნაციონალიზმს (73)...

ჯ. ა. კრემბი. «გერმანია და ინგლისი» 1913... («გერმანია ჩვენი უზოროტესი მტერია»...). მუდმივი არმიის მომხრეა... «ინგლისი 500 წელს ომობდა იმპერიისათვის» (79)... რუსეთთან კავშირი «არაბუნებრივია» (80)...

«უბრალოდ, საქმე ის არის, რომ გერმანია ამჟამად თავისი ძალების საერთო განვითარებაში განუზომლად უფრო მაღლა დგას, ვიდრე საფრანგეთი, რუსეთი და იაპონია, და მხოლოდ მას შეუძლია გამოიწვიოს ნამდვილი შიში, რომ მომავალში იგი დაემუქრება ინგლისის იმპერიის მსოფლიო ბატონობას, განსაკუთრებით მის მფლობელობას ზღვაზე. ამიტომ ინგლისის შეთანხმება სამ მოხსენიებულ დიდ სახელმწიფოსთან შეუდარებლად უფრო ადვილი იყო, ვიდრე სწორედ გერმანიასთან» (85).

სწორია!

ძალიან ბევრია ლაყბობა, — ციტატები ტრუბეკოიდან, — გერმანელი კანცლერი უფრო მორალურია, ვიდრე ლოიდ ჯორჯი etc. etc. შოგინის ტური ჩმახვა! მაგარი ციტატები ჯორჯ ბერნარდ შოუდან ინგლისური ფარისევლობის შესახებ (120—123) etc. მაგრამ შოუ უამრავ სტატიებსაც წერდა [სხვათა შორის «New Statesman»-შიც] გერმანიის «განადგურების» აუცილებლობის შესახებო (128 გვ.).

!!!

ერთ-ერთი მიზეზია ერთმანეთის «არცოდნა» (136); — აღზრდა «ეროვნულ ცრურწმენათა» სულისკვეთებით (137). — — მშვიდობისათვის საჭიროა სახელმწიფოებრივი «დამოუკიდებლობის» წართმევა (138) (= ომის უფლება) etc. etc.

ციტატები ბერნჰარდიდან... თავის ხალხს ბრალს სდებს იმაში, რომ იგი ნაკლებ მეომარიაო (!!)... და რორბახიდან (რომ ისიც აგრეთვე «ზომიერიაო!» (გვ. 150) რორბახს «პუმანური (!!!) წამყვანი ზრახვები» აქვსო). — — რა უხამსია ეს სტეფენი!..

გერმანიის იმპერიალიზმი «უფრო დეფენზიურია, ვიდრე აგრესიული» (157).

გერმანია «თავდაცვითს» (158) ომს ეწევა — «სასაცილოა» ფიქრი, რომ თავდასხმისათვის გერმანია აირჩევდა «ისეთ უგუნურ არასახარბიელო სიტუაციას, როგორც ახლანდელია» etc. etc. გერმანიის იმპერიალიზმი «ღრმად კულტურულია, სოციალურად კონსტრუქციულია» etc. (163)...

პა-პა!!

(7)

წიგნი, რომელიც დასაწყისში თითქოს საინტერესო იყო, გამოდგა უაღრესად ვულგარული გერმანოფილური შოვინიზმით აღსავსე! *N B*

დიპლომატიური დოკუმენტები უაღრესად არეულია — ყველა ქვეყანაში (ზოგიერთი) დიპლომატები მხარს უჭერდნენ ომს, — ერეოდნენ (და მძლავრადაც) სამხედროებიც... «1914/5 მსოფლიო ომის მიზეზების გამორკვევა შეგვიძლია მხოლოდ მსოფლიო ისტორიის შესწავლით» (180)...

და შემდეგ ბოლომდე (გვ. 254) ციტატები ცნობილი გერმანოფილური სულისკვეთების «წიგნებიდან»... Nil! Nil! შრომად არა ღირს ამ «აბღა-უბღის» წაკითხვა!

ოკენჰაიმერი. «ინგლისის იმპერიალიზმი»

ღარი ფელიქს ბარონი ფ. ოკენჰაიმერი. «ინგლისის იმპერიალიზმი». ვენა, 1905.

(პატარა ბროშურა 64 გვ. Nil გარდა საყოველთაოდ ცნობილი ლაყბობისა ჩემბერლენისა და «მისი» მოძრაობის შესახებ. Nil!)

ჰენბერი. «საფრანგეთის კაპიტალების დაბანდებანი»

ჰანს ჰენგერი. «საფრანგეთის კაპიტალების დაბანდებანი ფასიან ქალაქებში». შტუტგარტი, 1913 («მიუნხენის სახალხო-სამეურნეო გამოკვლევები», 125-ე ნაკვეთი).

ძალიან ცოტას მომცემი შრომაა. იმეორებს ნეიმარკის ციფრებს ფასიანი ქალაქების Σ შესახებ.

815 მლრდ., გაუმეორებლად 600 მლრდ. ფრანკი, აქედან საფრანგეთში 106—110.

Σ 4% საკუპონო გადასახადისა (გადასახადი პროცენტებზე და დივიდენდებზე) გაიზარდა 70.4 მლნ. ფრანკიდან 1891 წ. 102.8 » ფრანკამდე 1910 წ. (გვ. 1).

Σ ფასიანი ქაღალდებისა (ფრანგების მფლობელობაში):
 (ედმ. ტერის მიხედვით) 1891 — 77.1 მილიარდი ფრანკი
 1907 — 98.6 » »
 (ავტორის მიხედვით) 1891/5 — 79.0 » »
 1906/10 — 110.4 » »

კაპიტალის ყოველწლიური დაბანდება აქციონერთა საზოგადოებებში

საფრანგეთში... 566.2 მლნ. ფრანკი

გერმანიაში ... 1080.5 » »

საფრანგეთის სამეურნეო პროგრესი:

(8)

	1899	1909
ბორბლოს მოსავალი	117 მილიონი ჰექტოლი ტრი	126
ზერის »	94 » »	117
რკინის წარმოება	3.5 მლნ. ტონა	16.6 (1911)
საეპრო ფლოტი	0.9 » »	1.4 (1909)
ორთქლის მაქანების რიცხვი მრეწველობაში	55 967 (1891)	81 335
მათი ცხენის ძალები	916 000	2 759 350
საფრანგეთის სიმდიდრე (მეშვიდრეობაზე გადასახადით)	243 მლრდ. ფრანკი (1892)	287 (1908)
ქვანახშირის მოხმარება (გერმანიისა)	28.96 მლნ. ტონა (1885) 67.1	55.4 (1911) 205.7 (1908)

სპეციალური ვაჭრობა

საფრანგეთისა

	1891—3	1908—10
1 სულ მოსახლეზე	7 692 მლნ. ფრანკი 200.4 ფრანკი	12 020 + 56.2% 304.7 + 52 %
გერმანიისა	7 117 მლნ. მარკა	15 197 + 113.5%
1 სულ მოსახლეზე	141.5 მარკა	238.6 + 68.6%
[238.6 მარკა = 294.5 ფრანკი. ნაკლები, ვიდრე საფრანგეთში]		

NB: საფრანგეთის სამთო-საქარხნო მრეწველობაში მუშების «მნიშვნელოვანი ნაწილი» უცხოელებია: პოლონელები, იტალიელები, ესპანელები*.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 357. რ ე დ. 17. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39

«თუ ფრანგები ნაკლებს აწარმოებენ, თუ მრეწველობა და ვაჭრობა საფრანგეთში ისე სწრაფად არ ვითარდება, როგორც გერმანიაში, ეს, რა თქმა უნდა, ჯერ კიდევ იმის მაჩვენებელი როდია, რომ საფრანგეთს ემუქრება საფრთხე სახელმწიფო-რანტიე გახდეს» (78)... განვითარება (მრეწველობისა და ვაჭრობისა) წინ მიდის, თუმცა გერმანულზე უფრო ნელაო.

N.B. მოჰყავს ციტატები: «Annuaire statistique de la France»-დან, 1910 (ეკონომიური და სოციალური ინდექსები).

კაუტსკი 1914 და 1915 (იმპერიალიზმის, ომისა და სოციალ-დემოკრატიის შესახებ)

9) კ. კაუტსკი. «იმპერიალიზმი», «Die Neue Zeit», 1914, 2 (გამოცემის 32-ე წელი), გვ. 908 და შემდ. № 21 (11. IX. 1914).

(სტატიას დართული აქვს შენიშვნა, რომ იგი დაწერილია ომამდე, კონგრესისათვის და ოდნავ შეცვლილია.)

ახლა ზოგჯერ იმპერიალიზმად: «გულისხმობენო იმპერიალიზმად თანამედროვე კაპიტალიზმის ყველა მოვლენას, კარტელებს, პროტექციონიზმს, ფინანსისტების ბატონობას ისევე, როგორც კოლონიურ პოლიტიკას» (908). მაშინ გამოდის «უალრესად გაცვეთილი ტაგეტოლოგია», მაშინ «ბუნებრივია. იმპერიალიზმი არის კაპიტალიზმის სასიცოცხლო აუცილებლობაო»* (908).

ეს სიტყვა უნდა ავიღოთ «არა ამ განზოგადებაში, არამედ მის ისტორიულ გარკვეულობაში» (909), როგორც ინგლისში, ე. ი. «როგორც პოლიტიკურ მისწრაფებათა განსაკუთრებული სახეო». იმპერიალიზმი «ინგლისელებს ესმით» (909) როგორც მისწრაფება, ერთი მხრივ, შემჭიდროებულ იქნას იმპერიის ყველა ნაწილი მეტროპოლიასთან, მეორე მხრივ — გაფართოვდეს იმპერია...

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 337. რ ე დ.

«იმპერიალიზმი არის უაღრესად განვითარებული სამრეწველო კაპიტალიზმის ნაყოფი. იგი მდგომარეობს ყოველი სამრეწველო კაპიტალისტური ერის მისწრაფებაში — შემოიერთოს ან დაიმორჩილოს სულ უფრო და უფრო მეტი აგრარული (ხზ-გასმა კაუცკისა) ოლქები, იმისდა მიუხედავად, თუ რა ერებით არიან ისინი დასახლებულნი»* (909)...

არაფრად
არ ვარგა

და შემდეგ მსჯელობა «პროდუქციის პროპორციულობაზე» (სტატიის § 1-ის სათაური) მიწათმოქმედებასა და მრეწველობას შორის, წარმოების საშუალებებსა და მოხმარების პროდუქტებს შორის.

§ 2: «მარტივი სასაქონლო წარმოება» (ჩმახვაა, გაცვეთილია).

§ 3: «კაპიტალისტური წარმოება»: კაპიტალისტური მრეწველობისათვის საჭიროა, რომ «სასოფლო-სამეურნეო რაიონი. რომელიც მას სამსახურს უწევს, როგორც მიმწოდებელი და მყიდველი», «მულამ ფართოვდებოდეს» ((გაჭიანურებულია!))

§ 4: «დაგროვება და იმპერიალიზმი».

წინააღმდეგობა მრეწველობასა და სოფლის მეურნეობას შორის — ორგვარად გამოიხატება (917):

(1) ჭარბი წარმოება (მრეწველობაში)...

(2) სიძვირე (ნედლეულისა და სასიცოცხლო პროდუქტებისა)...

იმპერიალიზმს წინ უსწრებდა თავისუფალი ვაჭრობის «ფორმა» (მისწრაფება გაფართოებისადმი): «ნახევარი საუკუნის წინათ ისიც ითვლებოდა კაპიტალიზმის უკანასკნელ სიტყვად, როგორც დღეს იმპერიალიზმი» (917)...

ვაჭრობის თავისუფლება ავითარებდა სხვა ქვეყნებს (შეერთებული შტატები + ევროპა); მათი პროტექციონიზმი: ინგლისის მრეწველობასა და ყველა სხვა ქვეყნის სოფლის მეურნეობას შორის შრომის განაწილების ნაცვლად «მათ» (სხვა ქვეყნებმა) «განახორციელეს იმ აგრარული რაიონების განაწილება, რომლებიც ჯერ კიდევ თავისუფლად იყვნენ დარჩენილნი დედამიწის ზურგზე, დიდ ინდუსტრიულ სახელმწიფოებს შორის, იმის გამო, რომ ეს რაიონები უქალღრნი აღმოჩნდნენ წინააღმდეგობა გაეწიათ. ამას გამოეხმაურა ინგლისი. ამით დაიწყო იმპერიალიზმი.

(10

||| NB

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 337. რ ე დ.

ამას განსაკუთრებით შეუწყო ხელი აგრარულ რაიონებში კაპიტალის გატანის სისტემამ, რომელიც მასთან ერთდროულად წარმოიშვა» (918)...

რკინიგზები ახალ ქვეყნებში — გაცვლის განვითარება — მათი დაცვა სახელმწიფო ხელისუფლების მიერ — მისწრაფება ანექსიებისადმი (+ არ დაუშვან მათში მრეწველობის განვითარება)...

«ეს ყველაზე დიდმნიშვნელოვანი ფესვებია იმპერიალიზმისა, რომელმაც თავისუფალი ვაჭრობა შეცვალა»...

«წარმოადგენს იგი კაპიტალისტური მსოფლიო პოლიტიკის გამოვლინების შესაძლო ფორმათაგან უკანასკნელს თუ შესაძლებელია კიდევ რომელიმე სხვა ფორმა?»

ერთი «მხარე იმპერიალიზმისა» არის «კაპიტალიზმის სასიცოცხლო აუცილებლობა» და შეიძლება დაძლეულ იქნას «მხოლოდ სოციალიზმის საშუალებით» (920), სახელდობრ: რკინიგზების გაყვანა, ბატონობა სასოფლო-სამეურნეო რაიონებზე, მათი დაძინება...

მაგრამ არის იმპერიალიზმის კიდევ მეორე მხარე: სახელმწიფოთა ბრძოლა, შეიარაღება, ომი, ინდოეთის, ისლამის, აღმოსავლეთ აზიის წინააღმდეგობა, პროლეტარიატის წინააღმდეგობა — ყოველივე ეს იწვევს «ყველა ქვეყნის კაპიტალისტების მისწრაფებას გაერთიანებისადმი» (920)...

ულტრა-იმპერი-ალიზმი || «ამრიგად, წმინდა ეკონომიური თვალსაზრისით შეუძლებელი არ არის, რომ კაპიტალიზმმა განვლოს კიდევ ერთი ახალი ფაზა, კარტელების პოლიტიკის გადატანა საგარეო პოლიტიკაზე, ფაზა ულტრაიმპერიალიზმისა»*, რომლის წინააღმდეგ ჩვენ, რასაკვირველია, ისევე ენერგიულად უნდა გვებრძოლა, როგორც იმპერიალიზმის წინააღმდეგ, თუმცა მას საფრთხე მოაქვს სხვა მიმართულებით, არა გამალებული შეიარაღებისა და მთელი მსოფლიოს მშვიდობისათვის საფრთხის მიმართულებით» (921)...

ეს ომამდეა დაწერილი. მისი, ავსტრიის, კონფლიქტი სერბიასთან «წარმოიშვა არა მხოლოდ და მხოლოდ იმპერიალისტური ტენდენციების გამო» (922) — მას აქვს «იმდენადვე (ebenso) ნაციონა-

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 341. რ ე ღ.

ლისტური», «როგორადაც იმპერიალისტური ფეს-ვი» (922). მართალია, არის «წინააღმდეგობანი», რომლებიც იმპერიალიზმმა «სხვა დიდ სახელმწიფოებს შორის» შექმნა. შესაძლოა, რომ შეიარაღება გაძლიერდება და მშვიდობა (ამ ომის შემდეგ) მხოლოდ დაზავება იქნებაო.

«წმინდა ეკონომიური თვალსაზრისით უკვე აღარაფერი უშლის ხელს იმას, რომ დაძაბულობის ეს უდიდესი შენელება, ბოლოს, გამოიწვევს იმპერიალიზმის გაუქმებას იმპერიალისტების საღვთო კავშირის საშუალებით» (922)... რაც უფრო ხანგრძლივი იქნება ომი და დაუძლურება..., მით უფრო ახლოს ვიქნებით ამ გადაწყვეტილებასთან... ||| 3ა-3ა!

Ibidem, გვ. 981 — სტატიაში «ომის გავლენის შესახებ» — რომ ინტერნაციონალიზმი «არ გამოირიცხავს» «ეროვნულ გრძნობას» და სამშობლოს დაცვას, მაგრამ მოითხოვს მის აღიარებას «თვითეული ერისათვის»; «ამ თვალსაზრისით» (sic!) გერმანელებმა და ფრანგებმა ხმა მისცეს კრედიტებს.

გვ. 975 — ibidem — კრედიტებს ხმა მისცეს «ჩვენმა ამხანაგებმა» სამშობლოს დაცვის გულისთვისაც და «ცარიზმისაგან რუსეთის განთავისუფლების» გულისთვისაც (!)...

გვ. 974 — «საჭიროა ზომიერებისაკენ მოვუწოდოთ ძღვევამოსილი სახელმწიფოების სახელმწიფო მოღვაწეებს» (სამჯერ). ||| 3ა-3ა!

გვ. 846 (21. VIII. 1914) — სტატიაში «ომი» (დათარიღებულია 8. VIII. 1914) — მთავრდება მოწოდებით «ნდობისაკენ», და არა «კრიტიკისაკენ» — «დისციპლინა პარტიაში»... სტატიაში «ორი სტატია ხელახლა სწავლისათვის» (1915, 2) § d: «იმპერიალიზმის ცნება».

კუნოვის წინააღმდეგ, რომ «დასკვნები» (ჰილფერდინგისა) ფინანსური კაპიტალის შესახებ «ერთ ხმად (ხაზგასმა კ. კაუცკისა) მიღებულია სოციალისტი თეორეტიკოსების მიერო»* (გვ. 107) (23. IV. 1915).

კუნოვი აიგივეს იმპერიალიზმსა და «თანამედროვე კაპიტალიზმს» (109).

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 365. რ ე დ.

- 12) ამ გაიგივებას მე უარყოფთ. ინგლისში მე-19 საუკუნის 90-იან წლებში (110) იმპერიალიზმად ესმოდათ მისწრაფება დიდი ბრიტანეთისადმი (110), იმპერიისადმი, «საიმიპერიო პოლიტიკის განსაკუთრებული სახე» (110. ხაზგასმა კ. კაუც-კისა) — კოლონიები, პარტექციონიზმი.

? || «მას («ამ ახალ პოლიტიკას») ყველა აღნიშნავდა როგორც იმპერიალიზმს» (NB) (ibidem).

NB
«Die Neue
Zeit» 1897/8,
გამოც. წელი
XVI,
ტომი 1

|| «ახალი იმპერიალიზმი» მე «პირველმა» გამოვიკვლიეო («Die Neue Zeit», 1897/8 (16,1), «ძველი და ახალი კოლონიური პოლიტიკა») — მიუთითებდა კაპიტალის გატანაზე, ფინანსისტთა ზედაფენის როლზე. პილფერდინგს 1910 წელს კაპიტალიზმის ამ ახალი ფაზისათვის არ უწოდებია «იმპერიალიზმი» (110—111). «და იგი» (= პილფერდინგი) «სიტყვა «იმპერიალიზმით» აღნიშნავს პოლიტიკის განსაკუთრებულ სახეს, და არა «მეურნეობის ფაზას». იმპერიალიზმი მისთვის» (= პილფერდინგისათვის) «წარმოადგენს პოლიტიკას, რომელსაც უპირატესობას ანიჭებს ფინანსური კაპიტალი» (111)...

ჩვენ ამას უნდა განვასხვავებდეთ: იმპერიალიზმი არის არა «მეურნეობის ფაზა», არამედ განსაკუთრებული პოლიტიკა, როგორც მანჩესტერობა²⁵. უნდა განვასხვავებდეთ ფინანსურ კაპიტალს და იმპერიალიზმს — «მის პოლიტიკას» (111).

მაშ
ამრი-
გად! || «იმპერიალიზმი არის კაპიტალისტური პოლიტიკის განსაკუთრებული სახე ისევე, როგორც მანჩესტერობა, რომელიც მან შეცვალა. უკანასკნელიც არ ნიშნავდა გარკვეულ «მეურნეობის ფაზას», თუმცა აუცილებლობის გამო დაკავშირებული იყო ასეთ ფაზასთან» (111)*.

იმპერიალიზმი არის ფინანსური კაპიტალის «სამეურნეო ფაზის» პოლიტიკა! ეს გინდოდათ? შარიანი და სოფისტი, რაბულისტი²⁶, ხრიკის მომდები — აი ვინა ხართ! საქმის არსს მიკიბ-მოკიბვით უვლის გვერდს.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 336. რ ე ლ.

ფ ე) «იმპერიალიზმის აუცილებლობა» (112 და შემდ.).

«იმპერიალიზმი რომ გარდუვალი იყო და ამდენად აუცილებელი, — ამის უარყოფას არაფერ არ დაიწყებს... სადავო საკითხი ის არის, აუცილებელია თუ არა იგი მომავლისათვის»... (113).

და შემდეგ ადგილები, რომლებიც მოყვანილი მაქვს «კომუნისტში»²⁷ (144 — 5 გვ. და სხვ.*)...

(ულტრაიმპერიალიზმიც შესაძლებელია... და სხვ. იხ. «კომუნისტი»...)

სხვათა შორის:

კ აუ ც კ ი: «კიო-ჩაო». «Die Neue Zeit» XVI, 2 (1898) — № 27. III. 1898) — სხვათა შორის, რომ «დაპყრობათა პოლიტიკა» ჩინეთში etc. არის

«იგი პროგრესული კი არა, რეაქციული პოლიტიკაა, თანამედროვე ბურჟუაზიული პოლიტიკა კი არა, ახლად აღორძინებულ ფეოდალურ-აბსოლუტიკურ პოლიტიკის ნაწილია... რეაქციაა მანჩესტერობის წინააღმდეგ... უფრო განვითარებულ ბურჟუაზიულ თვალსაზრისზე დგომის დროსაც კი მასთან ისევე საჭიროა ბრძოლა, როგორც მოხმარების საგნებზე გადასახადებთან, პრემიებთან, ამქრულობასთან და ადგილიდან ადგილზე გადასვლის თავისუფლების შეზღუდვასთან» etc. (გვ. 25)...

siell

NB

NB. «Die Neue Zeit» XV, 1 (1897). ლ ა ფ ა რ გ ი. «ბირჟის ეკონომიური ფუნქციები».

NB. 1915, 2 (33-ე წელი) სტატია გერპარტ გიუტლერის (11) წიგნის შესახებ. «ინგლისის მუშათა პარტია» (იენა, 1914).

იშხანიანი. «უცხოური ელემენტები რუსეთის სახალხო მეურნეობაში»

ფილოსოფიის დ-რი ბ. იშხანიანი. «უცხოური ელემენტები რუსეთის სახალხო მეურნეობაში. უცხოელთა ისტორია, გავრცელება, დაჯგუფება პროფე-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 261—262. რედ.

სიების მიხედვით, ინტერესები და სამეურნეო-კულტურული მნიშვნელობა რუსეთში». ბერლინი, 1918 (ზიმენროტი). 7 მარტა.

ალექსინსკის გადმოცემა «Die Neue Zeit»-ში, 1913—4, 32, 1, გვ. 435 და შემდ.

NB: სხვათა შორის, შემდეგი ცხრილი იშხანიანიდან (გვ. 438):

	პილიარდი ფრანკი	საერთოდ საზღვარგარეთ	რუსეთში	უკანასკნელთა %
NB: საფრანგეთს აქვს	40	40 მლრდ. ფრანკი	14 მლრდ. ფრ. (X)	27.5
კაპიტა- ბელგიას »	---	2.715 » »	0.834 » »	23.4
ლები ვერმანიას »	32.8	26.0 » მარკა	4.00 » მარკა	15.38
საზ- ინგლისს »	78.7	63.0 » »	0.776 » »	1.28
ლვარ- სხვა ქვეყნებს	---	---	0.800 » »	---
გარეთ აქვთ	---	---	---	---
	151.2			
	ჩემი ჩამი			

შეერთებული შტატები?? $\frac{1077}{160}$ მინიმუმი მლრდ. ფრანკი

$14\frac{1}{2}$ მლრდ. მარკაზე მეტი (X) 14 582 მილიონი მარკა, აქედან 83.78% სახელმწიფო სისხებში...

(X) ჩემი გაანგარიშება:
 $14\ 634$ ფრ. $\times 8 = 11\ 707$ მ.
 $+ 5\ 275 = 16\ 982$ მარკა,
 და არა $14\ 582$??

პანეკჟი. «სახელმწიფო ხარჯების დაფარვის პრობლემა და იმპერიალიზმი»

15) ანტ. პანეკჟი. «სახელმწიფო ხარჯების დაფარვის პრობლემა და იმპერიალიზმი». («Die Neue Zeit», 1913—14, 32, 1, № 4, 24. X. 1913, გვ. 110 და შემდ.).

(X) წინააღმდეგობა პრინციპულ და რეფორმისტულ ტაქტიკას შორის, ჩვენი აზრით, იმაში მდგომარეობს, რომ რეფორმისტული ტაქტიკა მეტისმეტად განისაზღვრება უახლოესი ინტერესებით, ადვილად მისაღწევი და მოჩვენებითი შედეგებით, და მათთვის მსხვერპლად მიიქვს პროლეტარიატის შინაგანი ძალა. ხოლო პრინციპული მარქსისტული ტაქტიკა, რამდენადაც მას მხედველობაში აქვს უწინარეს ყოვლისა პროლეტარიატის ძლიერების ზრდა, ამით უზრუნველ-

ყოფს უმაღლეს დადებით შედეგებს; ეს შედეგები, რომლებიც გაბატონებული კლასების დათმობებს წარმოადგენენ, პირველ რიგში ხომ პროლეტარიატის ძლიერებაზეა დამოკიდებული» (გვ. 111).

და ამ ფრაზის წინ:

«სოციალისტური კლასობრივი ბრძოლის არსი მდგომარეობს სოციალიზმისათვის (***) ბრძოლისა და პროლეტარიატის მთელი უშუალო ინტერესების წარმომადგენლობის განუყრელ ერთიანობაში. მხოლოდ იმიტომ, რომ პარტია იბრძვის მუშათა კლასის მთელი მიმდინარე ინტერესებისათვის, იგი არის პროლეტარიატის პარტია, მასების პარტია, და შეუძლია მოიპოვოს გამარჯვება» (X).

(***) ესათანადოსიტყვა არ არის, ასე არ არის სწორია!

NB: რეფორმიზმის საკითხის დაყენება პანეკუ-
ის მიერ არასწორია.

პანეკუკი აქ მიაღდა უპირველესი მნიშვნელობის საკითხს, მაგრამ ცუდად, — ან ყოველ შემთხვევაში — არაზუსტად, გასცა მასზე პასუხი. «ერთიანობა ბრძოლისა სოციალიზმისა და რეფორმებისათვის» თუ «მუშათა უშუალო ინტერესებისათვის»? ხოლო რა არის ბრძოლა სოციალიზმისათვის? პანეკუკის ფორმულაში მიფუჩეჩებულია, წაშლილია, გამჭრალია მემარცხენეთა განსხვავება «ცენტრისაგან». პანეკუკის (მოცემულ, ამ) ფორმულას ხელს მოაწერს კ. კაუტსკი (რომელსაც, აქვე უნდა ითქვას, პანეკუკის საწინააღმდეგო აზრი არც გამოუთქვამს ამ სტატიის გამო). ეს ფორმულა სწორი არ არის. სოციალიზმისათვის ბრძოლა შედგება მუშათა უშუალო ინტერესებისათვის (შესაბამისად რეფორმებისათვის) ბრძოლისა და ძალაუფლებისათვის, ბურჟუაზიის ექსპროპრიაციისათვის, ბურჟუაზიული მთავრობისა და ბურჟუაზიის დამხობისათვის რევოლუციური ბრძოლის ერთიანობისაგან.

NB.

უნდა ვაერთიანებდეთ არა ბრძოლას რეფორმებისათვის + ფრაზები სოციალიზმის შესახებ, ბრძოლას «სოციალიზმისათვის», არამედ ბრძოლის ორ სახეს.

მაგალითად:

1. ხმის მიცემა რეფორმებისათვის + მასების რევოლუციური გამოსვლები...

2. პარლამენტარიზმი + დემონსტრაციები...

3. რეფორმების მოთხოვნა + რევოლუციის მოთხოვნა (კონკრეტული)...

ეკონომიური ბრძოლა არაორგანიზებულებთან, მასასთან ერთად და არა მარტო ორგანიზებულებისათვის...

4. ლიტერატურა ზედაფენებისათვის + უფასო მასობრივი ქვედა ფენებისათვის, არაორგანიზებულებისათვის, «დაბალი მასისათვის»...

5. ლეგალური ლიტერატურა + არალეგალური...

(შეად. «Die Neue Zeit»-ის ამავე ტომში, გვ. 591, «გაუწაფავი» მუშების შესახებ ამერიკაში)

რვეული

«E»

(«ეკონომი») (ეკონომისტი)

შინაარსი

E

«Weltwirtschaftliches Archiv» (1916)

(უცხოეთის კაპიტალები: არნდტი)

[1].

«The Economist»²⁸ ომის შესახებ და«The Daily Telegraph»²⁹ [3 და 11, 14—15, 18—19].

ქვანახშირი და რკინა

[33—34].

კაპიტალები საზღვარგარეთ*

კაპიტალები საზღვარგარეთ	ინგლისი	საფრანგეთი	გერმანია
1862	3.6	—	—
1872	15	10 (1869)	—
1882	22	15 (1880)	?
1893	42	20 (1890)	?
1902	(62)	37 დიურიჩი	27 ჰილ-ფერ-დინგი გვ. 492
1914	75—100	60	44
((არნდტი))	რისერი	იხ. E I	(ნეიმარკი)

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 303, რ ე დ.

უცხოეთის კაპიტალები: არნდტი

1) «Weltwirtschaftliches Archiv» (გამოცემა ბერნჰარდ ჰარმ-სისა). ტომი 7. 1916, I.

«საფრანგეთის კაპიტალის ძლიერება» პროფ. დ-რ მაულ არნდტისა.

ავტორი იმოწმებს თავის სტატიას «ახალი რამ საზღვარგარეთ კაპიტალის დაბანდების საკითხზე» («Zeitschrift für Sozialwissenschaft»-ში. 1915, გვ. 311 და 456) და იქიდან მოპყავს საზღვარგარეთ დაბანდებული კაპიტალის ციფრები: (გვ. 35)

		(რისერი, გვ. 395 და გვ. 404)
		მილიარდი ფრანკი
ინგლისისა 3 მლ. გრანჯა სტერლინგი		62 (1900 სპეიერი)
= 75 მლ. ფრანკი		
საფრანგეთისა 60 მლ. ფრანკი		30 (1902 დენი)
= 60 » »		
გერმანიისა 35 მლ. მარკა		31 (25 მლრდ. მარკა)
= 44 » »		
(Σ=179)		

საფრანგეთი «დიდ ეკონომიურ სახელმწიფოებს» ეკუთვნის (გვ. 37) და ინგლისის, გერმანიისა და «ჩრდილოეთ ამერიკის» შემდეგ მე-4 ადგილი უჭირავსო.

ლიტერატურა

2) ლიტერატურიდან:

ვილიამ ინგლიშ ველინგი. «სოციალისტები და ომი». ნიუ-იორკი, 1915 (XII + 512 გვერდი). 1.50 დოლარი.

«რამდენადაც აქ ლაპარაკია დიდმნიშვნელოვან ოფიციალურ პარტიულ დოკუმენტებზე, კრებული, ეტყობა, სრულია» (გვ. 188).

ციურიხის საქალაქო ბიბლიოთეკა სოციალური ლიტერატურისა:

პარეუსი. «ბანკების ნაციონალიზაცია და სოციალიზმი».

შუმანი. «გერმანიის სახელმწიფო ბანკი».

» «უკანასკნელი ოთხი კერძო სამემსიო ბანკი».

შერი. «ბანკი კომერსანტის სამსახურში».

- შულცე. «ბანკების კრახები საქსონიაში». 1903.
 შერი. «საბანკო ოპერაციების ტექნიკა». ბერლინი, 1908.
 ლევი. «მონოპოლიები, კარტელები და ტრესტები». იენა, 1909.
 კანტოროვიჩი. «კარტელების პრობლემები». ბერლინი, 1911.
 აბელი. «ავადმყოფი ინგლისი». 1909.
 ვერიტასი. «ავსტრიის მომავალი». ციურიხი, 1892.
 იაკობლორენცი. «შვეიცარიაში იტალიელთა საკითხისათვის». ციურიხი.
 { შერი. «წყლის ძალების ნაციონალიზაცია შვეიცარიაში». ბაზელი, 1905.
 { შიუჟინგი. «მშვიდობის ორგანიზაცია». ლაპციგი, 1909 (41).
 ლასალი. «იტალიის ომი». ბერლინი, 1859.
 შტაუდინგერი. «პოლიტიკის კულტურული საფუძვლები». იენა, 1914.
 ლოიდჯორჯი. «უკეთესი დროება». იენა, 1911.

«ეკონომისტი» ომის შესახებ

«The Economist», 17 აპრილი 1915.

(3)

სტატია «ომის დასასრული».

«მაგრამ რაც უფრო დიდხანს გაგრძელდება ომი, მით უფრო მეტი მიღრევილება ექნებათ ხალხებს, მთავრობებისაგან განსხვავებით, იყვირონ ქლეთის წინააღმდეგ, რომელიც დღითიდღე, ყოველკვირეულად აჩანაგებს მრავალ ათას ოჯახს. ამრიგად ჩვენ კვლავ ვუბრუნდებით პრობლემას: «სახელმწიფო და ინდივიდუუმი», და საკითხს, როდემდის შეეძლება თუ არა უარესად ორგანიზებული ბიუროკრატიული სახელმწიფოს მმართველებს გაუმკლავდნენ შინაგან რევოლუციურ ძალებს...»

NB

სოციალ-პატრიოტების მოსაზრებანი

სოციალ-პატრიოტების მოსაზრებანი

(6)

ეპტონ სინკლერის ბროშურა ბლეჩფორდის პასუხით ნათლად, პირდაპირ, ზუსტად და გადაჭრით აყენებს სოციალ-პატრიოტების ახალ (არა პლენანოვის, არა კაუცკის etc.) მოსაზრებას:

ლიახ, ომი კაპიტალისტთა ინტერესებისათვის არის etc., მაგრამ ჩვენ აშკარად სუსტი ვართ, აშკარად არ ძალგვიძს ხელი შევეშალოთ მას. ლაპარაკი ომის წინააღმდეგ ბრძოლაზე, «აჯანყებაზე» etc. etc. «წყნარი მსჯელობაა», ჩვენი ძალების უიმედო «გაზვიადება».

ვარიანტი მოსაზრებისა «უტოპიზმის» შესახებ, რა მოსაზრებაც რეფერატში ჰქონდა პლენაროვსაც.

ამ თვალსაზრისით ბაზელის რეზოლუცია კეთილსინდისიერი ცდაა შეაშინონ მთავრობები და არა დაპირება და მტკიცე გადაწყვეტილება რევოლუციური მოქმედებისა respective რევოლუციური პროპაგანდისა.

[მეტად ვიწროა — და განზრახ შეზღუდულია ბლექფორდის მიერ — საკითხის ასეთი დაყენება, რომელიც ყველაფერს განსაზღვრავს «პრევენტიული ომით». კრიზისის გამოყენება რევოლუციური პროპაგანდისათვის და რევოლუციური მოქმედების მომზადება — აი რაშია არსი.]

«დღილი ტელეგრაფი», 17 ნოემბერი 1914

7) «The Daily Telegraph», 17. XI. 1914.

პარლამენტი.

...ბ-ნმა ე. ჯონსმა (მერტირ ტაიდოლის ოლქის წარმომადგენელმა) იკითხა, ხომ არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას ცენზურა ბ-ნ კეირ ჰარდის სტატიებისადმი მის გაზეთში»...

და შემდეგ მანვე სხდომის ბოლოს: მე ვაცნობე კ. ჰარდის, რომ მასზე ვილაპარაკებ, და ჩემი ბრალი როდია, თუ ის არ არისო.

კითხულობს ამონაწერებს ბ-ნ კ. ჰარდის 31. X-ისა და 7. XI-ის სტატიებიდან, სადაც კ. ჰარდი სისასტიკეში სდებს ბრალს ინგლისელებსა და ფრანგებს, დასციინის ინდოეთის ჯარების ლოიალობას. იგი, კ. ჰარდი, ამბობდა, რომ კაიზერი მამაცია, როგორც ჯარისკაცი, ჩვენსას კი დასციინოდა: «ჩვენი მეფე, თავისი ოჯახური კერის მოყვარულია».

შეუძლია თუ არა მთავრობას მოითმინოს ასეთი სიტყვები პარლამენტის წევრისაგან? ჩვენ «ამის შედეგად უკანასკნელი კვირების განმავლობაში მერტირ ტაიდოლში მნიშვნელოვან სიძნელეებს შეეხვდით ჯარისკაცთა შეგროვებისას, თუმცა ეს შეგროვება კარგად მიდიოდა მანამდე, სანამ ბ-ნი კეირ ჰარდი თავის ტაქტიკას დაიწყებდა».

შემდეგ ლაპარაკობს ჯ. ა. პიზი: «ნება მიბოძეთ მხოლოდ ერთი სიტყვით ვთქვა, რომ რამდენადაც საქმე ეხება მთავრობას, მას მიაჩნია, რომ ბ-ნ კ. ჰარდის მიერ გამოთქმული ყველა აზრი, რომლებსაც ბ-ნი ჯონსი იმოწმებს, სრულიად უსაფუძვლოა და რომ მათ ზიზლით უნდა მოვეკიდოთ».

(სხდომის დასასრული)*

მომგარი და არამომგარი ქვეყნების მოსახლეობის
რამდენობა და სივრცეები

(გვ. 29. «Deutsche Rundschau» № 10)

(10)

მილიონობით მოსახლეობა 1910			
დიდი ბრიტანეთი.....	421	გერმანია.....	78
რუსეთი.....	167	ავსტრია.....	51
საფრანგეთი.....	86	თურქეთი.....	25(დაახლოებით)
	<u>674</u>	(3 დიდი სახელმწიფო)	<u>154</u>
იაპონია.....	70		
(4 დიდი სახელმწიფო)	<u>744</u>		
+ სერბია			
+ ბელგია			
I მეომარი ჯგუფი.....	744	[750 versus 150]	ჩინეთი..... 431
II „ „ „.....	154		შ. შტატები..... 103
ომობს.....	<u>898</u>		იტალია..... <u>36</u>
	+		(3 დიდი
არ ომობს.....	570		სახელმწიფო)
	<u>1 468</u>		570

დედამიწის მთელი მოსახლეობა = 1 600

1912			
კვადრატული მილი (მილიონობით)			
დიდი ბრიტანეთი	10.8	გერმანია.....	1.2
რუსეთი.....	10.2	ავსტრია.....	0.2 (241 000)
საფრანგეთი.....	4.8	თურქეთი.....	0.7
	<u>25.8</u>		2.1
იაპონია.....	0.3 (260 000)		
	<u>26.1</u>		
I ჯგუფი.....	26.1		
II ჯგუფი.....	2.1		
მეომარი.....	<u>28.2</u>		
არამეომარი.....	7.8		
	<u>35.8</u>		

მთელი დედამიწა — 52.0 მილიონი კვ. მილი.

«ეკონომისტი» ომის შესახებ და «დელი ტელეგრაფი»

11) «The Economist», 9. I. 1915. NB

სტატია: «ევროპა ჩიხში»...

...«გასაკვირველი არ არის, რომ ასეთ პირობებში» («თანამედროვე ომის საშინელი პირობები») «ჯარისკაცები იმ ადგილებში, სადაც ტალახმა თითქმის შეუძლებელი გახდა წინ წაწევა, ექსპრომტად დებენ ხოლმე დაზავებას, იმის მსგავსს, რომელსაც აგვიწერს ერთი კორესპონდენტი გუშინდელ «The Times»-ში. ასეთი დაზავებანი, რა თქმა უნდა, ბრძოლის ველის მხოლოდ იმ ნაწილებში ხდება, სადაც ტრანშეები ერთმანეთის უშუალო სიახლოვეს მდებარეობს, მაგრამ ისინი (ეს დაზავებანი) იწვევენ ფიქრებს ომის უაზრო სისასტიკეზე და ზოგიერთს უსაზავენ იმედს, რომ ჯარისკაცებში ბრძოლის ველზე შეიძლება წარმოიშვას პროტესტი ომის საშინელებათა დაუსრულებლად გაგრძელების წინააღმდეგ» (გვ. 46)...

Idem, გვ. 54: «სამრეწველო მოგება»:

წმინდა მოგება (დავალიანებაზე პროცენტების etc. გადახდის შემდეგ)

კვარტალების ანგარიშები, გამოქვეყნებული:	კომპა- ნიების რაოდენ- ობა	(მილიონი გირ- ვანქა სტერლინგი)		+ —	კაპიტა- ლი მთლიანად	%/ მოგებისა კაპიტალის მიმართ	
		1913	1914	%	1914		
31 მარტისათვის	301	20.5	22.1	+8.4	230.1	9.8	
31 ივლისისათვის	263	22.8	23.8	+4.2	181.8	13.0	
30 სექტემბრისათვის	131	10.8	9.5	-9.5	107.8	8.8	
31 დეკემბრისათვის	214	15.3	14.6	-5.8	116.4	12.4	
	Σ	909	69.0	69.7	+0.3	636.0	10.8

კაპიტალისტთა «ვაჭირება»!!!!

«The Economist», 19. XII. 1914. «სამხედრო დანართი», (14 გვ. 10: რუსეთის ხარჯები არმიასა და ფლოტზე

	%	
1903	466 მილიონი მანეთი	
1904	491	+ 25
1905	496	+ 5
1906	504	+ 8
1907	493	- 11
1908	612	+119
1909	631	+ 19
1910	648	+ 17
1911	669	+ 21
1912	809	+140
1913	944	+135
		+5.3
		+1.0
		+1.6
		-2.0
		+24.1
		+3.0
		+2.7
		+3.3
		+20.9
		+16.6

«The Economist», 19. XII. 1914, გვ. 1059, სტატია: «ომი და თანამედროვე სავაჭრო-სამრეწველო საწარმოები»:

...«სანამ ივლისის დამლევს არ ამოვარდა ყველაზე სისხლიანი ისტორიული ქარიშხალი, ძნელი გასარჩევი იყო, სად იწყებოდა კრუპა ან მთავრდებოდა კრეზო. სამხედრო სესხები მჭიდროდ გადახლართული იყო სამშვიდობო სესხებთან, უნაყოფო დევალიანება — კაპიტალის ნაყოფიერ დაბანდებასთან. ნგრევის მიზნით იყო თუ მშენებლობის მიზნით, არხების თუ ციხესიმაგრეების, საოკეანო გემების თუ სამხედრო ხომალდების აგების მიზნით, მთელი საქმიანი და ფინანსური სამყარო თითქოს თავმოყრილი იყო ლონდონში, პარიზსა და ბერლიანში. საფინანსო ფირმები თითქმის გარდუეველად იყო ინგლის-გერმანიისა, ინგლის-საფრანგეთისა და ინგლის-ამერიკისა; გამგეობები ერთმანეთში იყვნენ გადახლართული, ფილიალები ან აგენტები ძველი და ახალი მსოფლიოს თითქმის ყველა დიდ ქალაქში იყო. გიგანტური კომპანიები და საზოგადოებები ხალისით იღებდნენ ყველა ეროვნების აქციონერებს და ძალიან ნაკლებად აქცევდნენ ყურადღებას დიპლომატიურ კავშირებს... ექვსი თვის წინათ იმის მტკიცება, რომ ეროვნება დაბრკოლება არ არის საქმიანი შეთანხმებებისათვის, საყოველთაოდ აღიარებული ჭეშმარიტება იყო... ყოველივე ამას უეცრად მოელო ბოლო... მაგრამ უნდა ვიფიქროთ, რომ ამაში ბრალი არ მიუძღვით არც საქმიან ადამიანებს, არც მუშათა კლასს. ყველგან მიიჩნიათ, რომ ომში ბრალი მიუძღვის ადამიანთა მცირე რიცხვს — იმპერატორებს, დიპლომატებს, სახელმწიფო მოღვაწეებს, სამხედროებს ან «ფილოსოფოსებს»... ვიქონიით მალე გამოფხიზლების, სალი აზრის დაბრუნების, რელიგიის აღორძინებისა და ადამიანის შეგნების განათების იმედით»...

«The Economist», 1915, № 3724 (9. I. 1915)* (გვ. 51):
NB «ევროპის სამხედრო ხარჯები»

15)

მკვს თვეში

	მილიონი გირგანკა სტერლინგი			მილიონი გირგანკა სტერლინგი			სხვა სხი სიმფიდრე 1913	
	არმიის რეზერვი (მილიონი ნი)	სამხედ- რო ხარჯები	ზარალი ფარმე- ბის ფე- ხლის საგან	დადუ- კუნთა სეკუ- ხლის დირექ- ტურა	მოსახ- ლურა 1913 (მილიონი ნი)	საკარგო გაჭრობა (სულზე)		სამხალხო შემოსა- ვალი 1913
გერმანია	4.35	395	830	294	68	1 063 (15.8)	2 100 (31)	16 000 (235)
ავსტრია-უნგარეთი	3.80	320	500	141	50	264 (5.3)		
Σ	7.85	715	1 330	435	118	1 327 (11.2)	2 300 (25)	25 000 (212)
რუსეთი	5.4	490	110	218	170	269 (1.6)		
საფრანგეთი	4.0	365	600	232	40	583 (14.8)	1 250 (31)	13 000 (325)
შვედეთი	1.0	90	100	83	46	1 344 (29.8)	2 250 (49)	18 000 (390)
სამეფო	Σ 10.4	945	810	533	256	2 196 (8.6)	2 500 (20)	24 000 (156)
ΣΣ	18.25	1 660	2 140	968	374	3 523 (9.4)	2 800 (21)	26 500 (174)

(ა)

* Ibidem, გვ. 46 — ჯარისკაცების პროტესტის შესაძლებლობა ტრანშენებში მათი ერთ-მანეთთან დაახლოებისას.

	მოკავშირე ქვეყნები	ანტანტის ქვეყნები	ორივე მხარე
უშუალო (სამხედრო) ხარჯები ექვს თვეში	725	990	1 715 (მლნ. გ. სტ.)
ზარალი წარმოების შეწყვეტის გამო (ივ გიუიო (ა))	1 330	810	2 140
ხარჯების საერთო თანხა ექვს თვეში	2 055	1 800	3 855
ნორმალური ეროვნული შემოსავალი ექვს თვეში («დაეუშვათ»)	1 500	2 500	4 000
უშუალო ხარჯების შეფარდება ეროვნულ შემოსავალთან	48%	40%	43%
ხარჯების საერთო თანხის შეფარდება ეროვნულ შემოსავალთან	137%	72%	96%
ეროვნული სიმდიდრე	25 000	40 000	65 000

(ა) ივ გიუიოს წყარო აშკარად მიკერძოებულია!

Ibidem (2. I. 1915), გვ. 12:

(18

«ყველა მნახველი ლაპარაკობს ზიზღზე თანამედროვე ომის უკიდურესი ბარბაროსობისა და სისასტიკისადმი. ადამიანები ყველგან სვამენ კითხვას, ნუთუ დიდხანს შეძლებს ადამიანი თვით თავისი ბუნებით აიტანოს ამ აუწყურელი ომით გამოწვეული საშინელი ტანჯვა, მალე მიიყვანს თუ არა გამოფიტვა და შიმშილით სიკვდილის სიახლოვე ხალხებს აჯანყებამდე. ზოგიერთი გერმანული გაზეთი იმედს გამოთქვამს, რომ რუსეთში რევოლუცია მოხდება. მათ, შესაძლოა, საქმე ექნეთ რევოლუციასთან თავიანთ სამშობლოში, ვინაიდან სავესებით შესაძლებელია, რომ გერმანიის მუშათა კლასი სასტიკად დაესხმის თავს აგრესიულ მილიტარიზმს, რომელიც დამღუპველი იყო მისთვის.»

||

ეს ამოღებულია სტატიიდან «ჰაბსბურგთა სახელმწიფო», სადაც აღნიშნულია, რომ რუსეთში მოსახლეობისა და ერების მდგომარეობა უფრო ცუდია, ვიდრე ავსტრიაში.

NB

9. I. 1915, გვ. 57: რუმინელები რუსეთში უფრო ცუდად ცხოვრობენ, ვიდრე ავსტრიაში...

Ibidem, გვ. 66: რუსეთის ხარჯები ომზე (1/2 წელიწადი) = 6 234 მილიონი მანეთი 13 მილიონი მანეთი დღეში).

გვ. 72, ახალი წიგნი: პ. ვინოგრადოვი. «რუსეთის პრობლემა». (1 მილიონი)?

19) «The Daily Telegraph» (№ 18631), 29. XII. 1914.

დამოუკიდებელი მუშათა პარტია და ომი.

«ერთ-ერთი რეზოლუცია დღის წესრიგის უკანასკნელ საკითხზე დამოუკიდებელი მუშათა პარტიის შოტლანდიის სექციის ყოველწლიური კონფერენციისა, რომელიც გლაზგოში შედგება შაბათს, და სადაც ბ-ნი კეირ ჰარდი, პარლამენტის წევრი, სიტყვით მიმართავს დელეგატებს, მოითხოვს, რომ დამოუკიდებელი მუშათა პარტიის ყველა ის წევრი, რომელიც ენმარება მთავრობას რეკრუტების შეგროვების ახლანდელ კამპანიაში, გაირიცხოს (პარტიიდან). მეორე რეზოლუცია მოითხოვს სინანულის გამოთქმას იმის გამო, რომ ეროვნულმა მუშათა პარტიამ იმ მომენტში, როცა ომი ატყდა, არ მოიწვია კონფერენცია, რათა გაერკვია თავისი პოლიტიკა».

ბიბლიოგრაფიული შენიშვნები და
ლიტერატურის მითითებანი

21) «The British Review», 1915, ივლისი, «რას უნდა ვგრძნობდეთ ომის მიმართ» ჯონ ფრიმენისა, გვ. 87—88... «ანტიპატრიოტული პამფლეტი» ბ-ნ ბარეტისა (სათურა?)

(«მუშათა ჯგუფ «თავისუფლებიდან»).

NB || «ჩვენ დაგვრჩენია ვაწარმოთ კიდევ ერთი ომი, აცხადებს იგი, ომი მდიდრების წინააღმდეგ, ახალი სარეფორმატო ომი»... გვ. 88.

«Recht und Wirtschaft», 1915, ივნისი.

«გერმანიის პროფესიული კავშირები ომის დროს» დ-რ ვ. ტრელჩისა.

(ქება!! ციტატები მოჰყავს «Sozialistische Monatshefte»-დან)

25) გათიშვა ვიურტემბერგში (შტუტგარტი). «Frankfurter Zeitung» № 319, II დილის გამოშვება, 17. XI.

ვინტერტურში საქალაქო ბიბლიოთეკის შევსების მაჩვენებლები (გამოდის 1907 წლიდან), გამოცემის მე-7 წელი 1913/4.

ბელეტრისტიკაში:

ლიუსიენ დეკავი. «სისხლის გამოშვება» (1870—1).

ნექსე. «პელე დამპყრობი».

ა. შნიტცლერი. «ნოველები». 1914

ლიტერატურა შვეიცარიაზე:

პოლ ბერჟე. «დიდი განადგურების შემდეგ: შვეიცარიის გაყოფა». ლოზანა, 1914.

დაწერილია ომამდე: წინასწარმეტყველებს გერმანიის გამარჯვებას, იმუქრება შვეიცარიის გაყოფას.

NB: გვ. 31, ჯარსა და სკოლაში «რევოლუციურ სოციალიზმთან» გააფთრებული ბრძოლის ქადაგება.

ა. რიუეგი. «კელნერი ქალის ცხოვრებიდან». ციურიხი, 1914.

III განყოფილება («ზოგადსაგანმანათლებლო და მეცნიერული შინაარსის თხზულებანი»): «მოძღვრებანი წარმოშობის შესახებ». 1914.

(«თანამედროვეობის კულტურა», III, IV.)

ოგ. ბერნარი. «მარკო». პარიზი, 1913.

ე. ჰეკელი. «ღმერთი-ბუნება». ლაიპციგი, 1914.

რუდ. კიელენი. «თანამედროვეობის დიდი სახელმწიფოები». ლაიპციგი, 1914.

ა. მანესი. «მსოფლიოს სოციალური ნაწილი» (ავსტრალაზიის შესახებ). ბერლინი, 1914.

რუდ. მარტინი. «გერმანიის მბრძანებელი». 1910.

უდე. «ფეიერბახი». ლაიპციგი. 1914.

ა. ცარტი. «სამყაროს საფუძვლები: ატომები, მოლეკულები». შტუტგარტი, 1913.

ტეილორი. «საწარმოს მეცნიერული მართვის საფუძვლები».

ჰვანახშირი და რკინა

«Internationale Monatschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik» (ლაიპციგი), 1916, იანვარი (გამოცემის მე-10 წელი, № 4).

ჰანს არტი, დ-რი, სამთო ასესორი მიუნხენში. «ჰვანახშირი და რკინა და მათი მნიშვნელობა თანამედროვე მსოფლიო ომში». მეომარ ქვეყნებში ჰვანახშირისა და რკინის მარაგის სტატისტიკა.

(რკინის მადნის მსოფლიო მარაგი)

(ჰვანახშირის » »)

(გეოლოგების კონგრესები სტოკჰოლმში 1910 და ტორონტოში 1913).

ქვანახშირის მარაგის სიმდიდრით:

რკინის:

1. შეერთებული შტატები	1. შეერთებული შტატები
2. კანადა	2. ნიუფაუნდლენდი
3. ჩინეთი	3. გერმანია.
4. გერმანია	

ქვანახშირის მოპოვება 1913 წელს:

ინგლისი — 287.4 მილიონი ტონა
 გერმანია — 278.9
 (მოხმარება 250.3 გერმანია
 233.8 ინგლისი)

34) შესანიშნავია რკინის მოპოვების ბაზური ანუ ტომასის წესი, რომელიც ტომასმა გამოიგონა (1878) ნაცვლად ბესემერული წესისა.

ამ წესმა უპირატესობა მისცა გერმანიას, ვინაიდან იგი მდგომარეობს მადნის განთავისუფლებაში ფოსფორისაგან, სწორედ გერმანიაში კი რკინის მადანი მდიდარია ფოსფორით (NB).

სწორედ ამით აჯობა გერმანიამ ინგლისს.

|| NB

ქიმიური მრეწველობა ამზადებს ქვანახშირის კუპრს, (1 მილიონი ტონა 1912 წელს გერმანიაში).

გერმანიის მიერ დაკავებული ოლქები საფრანგეთისა

ქვანახშირის საფრანგეთის მარაგის დაახლოებით 70%
 რკინის » » » 80%.

(ამერიკა რომ არა, საფრანგეთი დიდი ხანია დაიღუპებოდა).

ტრედ-უნიონების ბელადები

ტრედ-უნიონების ბელადები¹⁰

37) «The Daily Telegraph», 7 ოქტომბერი, 1915.

«მოისმინეს რა პრემიერ-მინისტრისა და გრაფ კიტჩენერის სიტყვები, არჩეულმა მუშათა ლიდერებმა, რეკრუტების შეგროვების საკითხზე ხანგრძლივი თათბირების შემდეგ გამოუშვეს ძალიან ენერგიულად ფორმულირებული მოწოდება მოხალისეთა შესახებ, რომელშიც ნათქვამია «მოხალისეობის პრინციპის დასაცავად საჭიროა, რომ შეგროვება კვირაში 30 000 რეკრუტს მანც იძლეოდესო».

ბ-ნმა ს. უ. ბაუერმა, პარლამენტის წევრმა, ტრედ-უნიონების კონგრესის საპარლამენტო კომიტეტის მდივანმა,

გუშინ ნაშუადღევს «The Daily Telegraph»-ის წარმომადგენელს მისცა მოწოდების ეგზემპლარი. მასში ასეა ნათქვამი:

კრიზისი.

მოწოდება თავისუფალი ადამიანებისადმი

«თანამემამულენო... ჩვენს ხალხს თავისი ისტორიის მანძილზე ჯერ არც ერთხელ არ შეხვედრია განეცადა ისეთი სერიოზული კრიზისი, როგორც ახლა... გერმანიის თავდასხმა etc... (მიზანი:) ისეთი გამარჯვების მოპოვება, რომელიც გაათავისუფლებს მსოფლიოს შიშისაგან სამხედრო ტირანიის წინაშე, რომელსაც თავს მოახვედდა მას გერმანია...» მოწოდება შევიდნენ ჯარებში, რის გულისათვის?... «არა მარტო იმიტომ, რომ, მოიქცევიან რა ასე, ისინი დაიცავენ თავიანთ საკუთარ ინტერესებს, არამედ იმიტომაც, რომ მათი მოქმედება დაიცავს ხალხის საარსებო ინტერესებს»...

NB

...«ჩვენ ვიცით, რომ დამარცხება ან საეჭვო ზავი იმის მომასწავებელი იქნებოდა, რომ ჩვენ დავკარგავდით არა მარტო ჩვენს პრესტიჟს, როგორც ერი, და დარწმუნებული უნდა ვიქნეთ, რომ რამდენიმე წლის შემდეგ კონფლიქტი განახლდებოდა, არამედ იმ თავისუფლებებსა და პიროვნების იმ უფლებებსაც დავკარგავდით, რომელთა მოპოვებას საუკუნეობით ბრძოლა დასჭირდა»...

გ. გოსლინგი	} ტრედ-უნიონების კონგრესის
საპარლამენტო კომიტეტი.	NB
ს. უ. ბაუერმენი		
ჩ. ო'გრედი		
უ. ე. ეპლტონი		
ჩ. ჯ. უორლი		
უ. ს. სენდერსი	} მუშათა პარტიის აღმასრულებელი კომიტეტი.	

Ibidem, 9. X. 1915 წ. (შაბათი). გარდა მასობრივი მი- (38

ტინგებისა (X X) გაიმართებო

«ორშაბათს (11. X. 1915) შედგება თათბირი შეგროვების დარგში ახალი დირექტორის გრაფ დერბისა და იმ პირებისა, რომლებმაც ხელი მოაწერეს მუშათა ორგანიზაციების გასულ ხუთშაბათს (7. X. 1915) გამომშვებულ დიდმნიშვნელოვან მანიფესტს». «ეს კონფერენცია, რომელზეც მუშათა ორგანიზაციების წარმომადგენლები მიიწვია გრაფმა დერბიმ, შეიკრიბება დაუნიგ სტრიტზე სახლში № 12»...

NB

უფა-
სო
დარ-
ბაზები

(X X)... «რომ აღმასრულებელი კომიტეტის გან-
კარგულებაში» [=სამი ორგანიზაციიდან, რომ-
ლებმაც ხელი მოაწერეს] «უკვე გადაცემულია
უფასოდ დარბაზები მასობრივი მიტინგებისათვის»...
გარდა მასობრივი მიტინგებისა ეწეობა პროპაგან-
დისტების მიმოსვლა, იმართება «მიტინგები საამქროებ-
ში», კრებები სასადილო შესვენებისას» etc.
... მომზადდება «დიდი რაოდენობით პროპაგანდის-
ტული ლიტერატურა, უმთავრესად ფურცლების სახით
სხვადასხვა მიტინგებზე დასარიგებლად»... და ა. შ.

NB

Ibidem, 15. X. 1915. ქების რეცენზია
ფინანსური { ელის პაუელზე. «ფულის ბაზრის ეკო-
კაპიტალის { ლეცია» (10 შ. 6 პ.). ლონდონი, 1915 («ფი-
საკითხისათვის } ნანსური ახალი ამბები»).

რვეული

«წ»
(«ქება»)

შინაარსი

წ

ჰარმსი. «მსოფლიო მეურნეობა» [2—3].

სუპანი [5—9].

ჰიუბნერი [10].

იუნიუსი [13—14].

დემორნიი (სპარსეთი NB) [11].

{ «Le Temps» [16 და 19—20].

{ «The Daily Telegraph» და სხვ. [23—28].

{ ლიოდ ჯორჯი 4 მილიარდი გირვანქა სტერლინგის შე-
სახებ (4. V. 1915) [29—30].

ბრაუერი გერმანელ (etwa «პორაჟენცებზე») [17—18].

(1)

ჰარმსი. «მსოფლიო მეურნეობა»

ბერნჰარდ ჰარმსი. «მსოფლიო მეურნეობის პრობ- (2)
ლემები». იენა, 1912. «სახალხო მეურნეობა
და მსოფლიო მეურნეობა».

ინგლისის კაპიტალები საზღვარგარეთ (1911) ჯ. პეიშის
მიხედვით ((ჯორჯ პეიში «Journal of the Royal Statisti-
cal Society», ტომი LXXIV, 1910/11, გვ. 167)) («დიდი
ბრიტანეთის კაპიტალის დაბანდებანი კოლონიებში etc.»).

(ბ. ჰარმსი, გვ. 228):

I. ინგლისის კოლონიები (ათასი გ. სტ.)

ჩრდილოეთი ამერიკა	კანადა და ნიუფაუნდლენდი	372 541
ავსტრალია	ავსტრალიის კავშირი	301 521
	ახალი ზელანდია	78 529
აფრიკა	სამხრეთი	351 368
	დასავლეთი	29 498

აზია	ინდოეთი და ცეილონი	365 399
	სტრეიტს სეტლმენტსი	22 037
	ჰონკონგი	3 104
	ბრიტანეთის ჩრდილოეთი ბორნეო	5 131
	ბრიტანეთის სხვა სამფლობელოები	25 024
	$\Sigma =$ ბრიტანეთის კოლონიები	1 554 152

II. სხვათა ქვეყნები:

შეერთებული შტატები	688 078
კუბა	22 700

ფილიპინები	8 202
------------	-------

არგენტინა	269 808
მექსიკა	87 334
ბრაზილია	94 330
ჩილი	46 375
ურუგვაი	35 255
პერუ	31 986
ამერიკის დანარჩენი ქვეყნები	22 517

რუსეთი	38 388
თურქეთი	18 320
ეგვიპტე	43 753
ესპანეთი	18 808
იტალია	11 513
პორტუგალია	8 134
საფრანგეთი	7 071
გერმანია	6 061
ევროპის დანარჩენი ქვეყნები	36 319
იაპონია	53 705
ჩინეთი	26 809
დანარჩენი საზღვარგარეთი	61 907

$\Sigma =$ სხვათა ქვეყნები 1 637 684*

$\Sigma\Sigma =$ სულ 3 191 836

(სულ კი $3\frac{1}{2}$ მილიარდი გირვანქა სტერლინგით)

იგივე მსოფლიოს ქვეყნების მიხედვით (მლნ. გ. სტ.):

		%
ამერიკა	1 700	= 53
აზია	500	16
აფრიკა	455	14
ავსტრალია	387	12
ევროპა	150	5
	<u>3 192</u>	<u>100%</u>

* ასე აქვს ჰარმსს, რ ე დ.

დ-რი ზიგმუნდ შილდერი. «მსოფლიო მეურნეობის განვითარების ტენდენციები». ბერლინი, 1912 — გვ. 150, იმოწმებს ჯ. პეიშს და ამბობს, რომ მისი ციფრები შემცირებულია, ვინაიდან მას აღებული აქვს საემისიო კურსები (რომანულ ამერიკაში 556=556 მლნ. გ. სტ., მაშინ როცა ლონდონის ბირჟის კოტირებით 31. V. 1909 $\Sigma = 767$ მლნ. გ. სტ., აქედან არგენტინა — 281 მლნ., ბრაზილია — 140 მლნ.). —

ლონდონის «The Economist», 26. VIII. 1911, ანგარიშობს ბრიტანეთის კაპიტალებს სამხრეთ ამერიკის 10 რესპუბლიკაში (არგენტინა, ბრაზილია, ურუგვაი, ჩილი, პერუ, ბოლივია, კოლუმბია, ვენესუელა, ეკვადორი და პარაგვაი) = 622 მლნ. გ. სტ., აქედან არგენტინა — 316, ბრაზილია — 162, ურუგვაი — 42, ჩილი — 41 (ibidem, გვ. 371).

უცხოეთის კაპიტალები კანადაში (1910) = 12687 მლნ. ფრანკი, აქედან ბრიტანეთისა 9765, შეერთებული შტატებისა — 2190, საფრანგეთისა — 372. მექსიკაში (1886—1907) = 3343 მლნ. ფრანკი, აქედან შეერთებული შტატებისა 1771, ბრიტანეთისა 1334 (გვ. 373).

ბელგიის კაპიტალები საზღვარგარეთ (ბერლინის «Export», 24. XI. 1910) მლნ. ფრანკი: ჰოლანდია — 70; საფრანგეთი — 137; ბრაზილია — 143; იტალია — 166; ეგვიპტე — 219; გერმანია — 244; არგენტინა — 290; კონგოს სახელმწიფო — 322; ესპანეთი — 337; რუსეთი — 441; სხვა ქვეყნები — 338. სულ $2\frac{3}{4}$ მლრდ. ფრანკი (გვ. 365).

საფრანგეთის კაპიტალები საზღვარგარეთ: (ibidem, გვ. 235)

რუსეთი	ზღრდ. ფრ.
ინგლისი	10.0
ბელგია და ჰოლანდია	0.5
გერმანია	0.5
თურქეთი, სერბია და ბულგარეთი	0.5
რუმინეთი და საბერძნეთი	4.0
ავსტრია-უნგრეთი	2.0
იტალია	1.5
შვეიცარია	0.5
ესპანეთი და პორტუგალია	3.5
კანადა და შეერთებული შტატები	1.0
ეგვიპტე და სუეცო	4.0
არგენტინა, ბრაზილია და მექსიკა	3.0
ჩინეთი და იაპონია	1.0
ტუნისი და საფრანგეთის კოლონიები	3.0

$\Sigma = 35.5^*$

ახლა დაახლოებით 40—42 მილიარდიაო

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 304. რ ე დ.

გერმანიის კაპიტალები საზღვარგარეთ (1904) გარდა ფონდებისა (და ევროპის გარეთ) (მლნ. მარკა)

თურქეთი (გარდა ეგვიპტისა)	350
აფრიკა (ეკვიპტით)	1 350
სპარსეთ-არაბეთის ნახევარკუნძული და ინდოეთი	75
სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზია	250
აღმოსავლეთი აზია	450
ავსტრალია და პოლინეზია	400
ქვეყნები ამერიკის შუა ზღვის გარშემო	1 200
სამხრეთ ამერიკის დასავლეთი ნაპირი	550
„ „ „ აღმოსავლეთი „	1 600
შეერთებული შტატები და კანადა	3 000
	<u>Σ = 9 225</u>

გერმანიის ფულადი კაპიტალები (ქალაქლებით) საზღვარგარეთ (1897—1906)

	აგრეთვე მლნ. მარკა
არგენტინა	92.1
ბელგია	2.4
ბოსნია	85.0
ბრაზილია	77.6
ბულგარეთი	114.3
ჩილი	75.3
ღანია	595.4
ჩინეთი	356.8
ფინეთი	46.1
დიდი ბრიტანეთი	7.6
იტალია	141.9
იაპონია	1 290.4
კანადა	152.9
კუბა	147.0
ლუქსემბურგი	32.0
მექსიკა	1 039.0
ნიდერლანდები	81.9
ნორვეგია	60.3
ავსტრია	4 021.6
პორტუგალია	700.7
რუმინეთი	948.9
რუსეთი	3 453.9
სერბია	152.0
შვეიცია	355.3
შვეიცარია	437.8
ესპანეთი	11.2
თურქეთი	978.1
უნგრეთი	1 506.8
ამერიკის შეერთებული შტატები	4 945.8
	<u>Σ = 21 909.7</u>

(ჯამი ჩემია)

კვირის რეკვიზიტები

აპრილი - 1950	(1)
(ა) აპრილი (1950)	1,185
ბიუჯეტი	400
(ა) აპრილი 1950	585
(ბ) აპრილი 1950	3,000
Σ =	3,225
(ა+ბ) =	(7,475) (9,175)

შედეგების შედარება

აპრილი	37	4	70	51
მაისი	11	7	18	16
ივნისი	18	29	2	19
ივლისი	8	3	1	9
აგვისტო	4	23	18	45
სექტემბერი	70	35	35	140

შედეგების შედარება (გაგრძელება)

11	26	4	4
4	128	18	33
10	2	2	7
8	1	1	2
70	37	35	35

საბიუჯეტო მონაცემები

1950	1,062,800	1951	1,000,740
1970	2,110,000		
75	2,240,000		
1991	6,178,835		
1900	1,000,740		

საბიუჯეტო მონაცემები (გაგრძელება)

საბიუჯეტო	2	1971	2
საბიუჯეტო	1	1	5
საბიუჯეტო	2	1971	4
საბიუჯეტო	5	1	10
საბიუჯეტო	8	2	2
საბიუჯეტო	18	1	1
საბიუჯეტო	15	1	1

საბიუჯეტო მონაცემები (გაგრძელება)

1	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100
2	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100
3	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100
4	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100
5	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100

საბიუჯეტო მონაცემები (გაგრძელება)

საბიუჯეტო	81,870	112	12,618	300	14,877	260	20,507	463
საბიუჯეტო	4,540	74	7,385	125	6,203	17	70,512	260
საბიუჯეტო	2,240	106	6,409	141	9,822	172	16,408	257
საბიუჯეტო	2,300	32	2,110	30	2,926	21	5,925	91
საბიუჯეტო	1,660	77	3,005	35	3,022	67	4,950	87
საბიუჯეტო	1,430	41	2,000	70	2,926	76	4,120	123
საბიუჯეტო	820	92	840	53	1,264	74	1,264	80
საბიუჯეტო	1,420	188	2,801	53	340	71	314	72
საბიუჯეტო	1,280	97	2,370	42	6,341	122	9,441	152
საბიუჯეტო	840	117	9,380	94	5,294	94	6,125	84
საბიუჯეტო	3,420	95	1,030	131	1,441	190	1,891	212
საბიუჯეტო			6,150	120	9,276	222	13,573	150

„ს“ (საბიუჯეტო) რეკვიზიტები

ვერობის სამი უმდიდრესი ქვეყნის კაპიტალები უცხოეთში დაახლოებით*:

	მილიარდი მარკა			Σ
	ინგლისი	საფრანგეთი	გერმანია	
ამერიკა	37	4	10	51
აზია	11	1	4	16
აფრიკა	10	7	2	19
ავსტრალია	8	—	1	9
ვერობა	4	23	18	45
<u>სულ</u>	<u>70</u>	<u>35</u>	<u>35</u>	<u>140</u>

დაახლოებით ინგლისი %-ობით		გერმანია	სულ დაახლოებით მილიარდი მარკა	მილიარდი ინგლისი	მარკა საფრანგეთი
				დაახლოებით	დაახლოებით
37	ამერიკა	6.5	10	37	4
11	აზია	2.8	4	11	1
4	ვერობა	12.8	18	4	23
10	აფრიკა	—	2	10	7
8	ავსტრალია	—	1	8	—
<u>70</u>		<u>21.9</u>	<u>35</u>	<u>70</u>	<u>35</u>

დასავლეთი ვერობა (ბელგია, შვეიცარია, სკანდინავიის ქვეყნები)	2	1 (??)	2
სამხრეთი ვერობა (ესპანეთი, იტალია, პორტუგალია)	1	1	5
ბალკანეთი	2	0.5 (??)	4
რუსეთი	5	1	10
ავსტრია	8	0.5 (??)	2
<u>მთელი ვერობა</u>	<u>18</u>	<u>4</u>	<u>23</u>
ბალკანეთი + რუსეთი + ავსტრია	15	2 (??)	16

მსოფლიოს რკინიგზების ქსელი (პარმის, გვ. 138) (ibidem):

1868	—	106 886	კილომეტრი
1870		211 000	
1875		294 000	
1899		617 285	
1909		1 006 748	

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 304, რ ე დ.

	(კილომეტრი)	
	<u>1899</u>	<u>1909</u>
ევროპა	223 869	329 691
ამერიკა	313 417	513 824
აზია	33 724	99 436
აფრიკა	9 386	33 481
ავსტრალია	18 889	30 316
(ჩემი) $\Sigma =$	<u>599 285</u>	<u>1 006 748</u>

მსოფლიო სატელეგრაფო ქსელი (კილომეტრი) (პარმსი, გვ. 141):

	<u>1898</u>	<u>1908</u>
ინგლისი	208 747	253 898
ჩრდილოეთი ამერიკა	50 545	92 818
საფრანგეთი	26 157	43 115
გერმანია	6 186	30 167
დანია	13 888	17 111
ნიდერლანდები	1 786	5 721
იაპონია	2 797	8 084
ესპანეთი	3 237	3 565
იტალია	1 968	1 989
სხვადასხვა ქვეყნები	3 233	7 724

გერმანიის საგარეო ვაჭრობა (სპეციალური ვაჭრობა)
(გვ. 198)

(მილიონი მარკა)

	<u>1889</u>		<u>1910</u>		გაღიღება	
	შეტანა	გატანა	შეტანა	გატანა	შეტანა	გატანა
1. ევროპა	3 239.9	2 509.7	5 196.8	5 673.9	+ 60%	+ 124%
2. აფრიკა	39.8	22.1	418.0	181.3		
3. აზია	128.9	84.3	828.9	332.9		
4. ამერიკა	635.4	613.8	2 190.7	1 255.0		
5. ავსტრალია-აზია	35.1	23.8	293.0	71.8		
2-5.	$\Sigma =$ 838.9	743.8	3 730.0	1 840.4	+ 345%	+ 147%
	$\Sigma\Sigma =$ 7 343.8	(1889)				

(გვ. 203). უმნიშვნელოვანესი ქვეყნების სპეციალური ვაჭრობა (კეთილშობილი ლითონის ჩათვლით)

	1870		1882		1901		1910	
	მილიონი მარკა	(მარკა) ერთ სულზე	მილიონი მარკა	ერთ სულზე	მილიონი მარკა	ერთ სულზე	მილიონი მარკა	ერთ სულზე
ლდი ბრიტანეთი (+ ირლანდია)	9 180	312	12 658	355	14 977.0	360	20 507.1	453
საფრანგეთი	4 540	124	7 326	195	6 705.8	171.9	10 212.6	260
გერმანია	4 240	106	6 409	141	9 852.6	172.2	16 408.8	257
რუსეთი	2 000	27	2 140	30	2 926.8	26.1	5 047.6	40
ავსტრია-უნგრეთი	1 660	47	3 015	75	3 007.8	65.7	4 450.4	88
იტალია	1 480	61	2 000	70	2 474.4	76.1	4 170.4	123
ესპანეთი	820	42	840	53	1 386.8	74	1 566.2	80
პორტუგალია			280		390.9	71.0	434.1	77
პოლანდია	1 420	388	2 520	602	6 391.0	1 229	9 446.7	1 657
ბელგია	1 280	252	3 380	421	3 239.4	476	6 137.9	841
შვეიცარია-ნორვეგია	840	115	1 080	131	1 407.7	190.8	1 891.6	242
ამერიკის შეერთე- ბული შტატები	3 420	98	6 150	120	9 526.5	122.5	13 578.7	150

პ
პ
ქ
ღ
ნ
ო

სუბანი. «მკროკის კოლონიების ტერიტორიული განვითარება და
ოტო ჰოუზენდრის «გეოგრაფიული-სტატისტიკური ცხრილები»

5) გროფ. დ-რი ალექსანდრე სუბანი. «ფერობის კოლონიების ტერიტორიული განვითარება».
1906 (გვ. 256 და 257)*

ცხრილი 1. კოლონიური სამფლობელოები 1876 და 1900 (განაწილებულია
მსოფლიოს ნაწილების მიხედვით)**

**ოტო ჰოუზენდრის
გეოგრაფიულ-სტატისტიკური ცხრი-
ლებიდან (1914)**

აუზი	1876		1900		პატება (+) და კლება (-)		მოსახლეობა	
	კვ. კმ. ათასობით	მოსახლეობა ათასობით	კვ. კმ. ათასობით	მოსახლეობა ათასობით	კვ. კმ. ათასობით	კვ. კმ. ათასობით	ათასობით	ათასობით
აზია	22 772.7	291 495	25 012.7	390 636	+	2 239.6	+	99 141
ღიბი პირტანეთი	3 785.4	241 835	5 224.4	301 495	+	1 459.0	+	59 660
ნიდერლანდები	1 520.4	24 170	1 520.4	37 494	+	—	+	13 324
საფრანგეთი	180.6	2 663	664.3	18 073	+	504.3	+	15 390
ესპანეთი	296.3	6 000	—	—	—	256.3	—	6 000
პორტუგალია	19.6	849	—	810	—	—	+	39
გერმანიის იმპერია	17 010.7	15 958	0.6	84	+	—	+	84
რუსეთი	—	—	17 286.6	25 045	+	276.1	+	9 087
შ. შტატები	—	—	296.3	7 635	+	296.3	+	7 635
(ალბათ ფილიპინები)	—	—	—	—	—	—	—	—
აფრიკა	3 218.7	11 425	26 950.6	123 349	+	23 732.3	+	111 924
ღიბი პირტანეთი	706.6	2 331	9 201.3	53 097.3	+	8 494.3	+	50 766
ბელგია, კონგოს სახელმწიფო	—	—	2 382.3	19 000	+	2 382.3	+	19 000
საფრანგეთი	700.6	2 875	10 211.3	31 518	+	9 511.3	+	28 643
ესპანეთი	9.6	319	220.3	673	+	210.3	+	354
პორტუგალია	1 802.6	5 900	2 073.3	6 865	+	271.3	+	965
იტალია	—	—	510.6	731	+	510.6	+	731
გერმანიის იმპერია	—	—	2 352.3	11 465	+	2 352.3	+	11 465

გაგორელები

	7 698.4	1 970	7 698.4	3 983	7 698.4	(7 698.4)	2 013
ა კ ტ რ ა ლ ი ა	7 698.4	1 970	7 698.4	3 983	7 698.4	(7 698.4)	2 013
დიდი ბრიტანეთი	7 698.4	1 970	7 698.4	3 983	7 698.4	(7 698.4)	2 013
კოლონიები							
დიდი ბრიტანეთი	711.6	934	1 236.9	2 440	1 236.9	6 261.4	7 760
ნიდერლანდები	291.8	564	1 498	1 498	288.8	384.6	6 568
საფრანგები	394.1	240	354.8	240	0.7	240	240
ესპანეთი	23.8	93	24.3	88	0.7	22.6	80
გერმანიის იმპერია	2.9	37	243.9	449	2.9	243.1	841
შ. შტატები*)	—	—	17.4	187	17.4	17.4	211
ა მ გ რ ი კ ა	10 599.8	7 740	10 502.6	8 148	97.3	9 184.1	10 731
დიდი ბრიტანეთი	8 711.4	5 160	8 728.8	7 533	18.8	8 852.4	10 114
ნიდერლანდები	130.8	110	130.8	140	—	130.8	140
საფრანგები	82.0	346	82.0	428	—	81.3	450
ესპანეთი	123.3	2 025	—	—	123.3	—	—
დანია	0.4	38	0.4	31	—	—	27
შვეიცარია	0.4	1	—	—	0.4	0.4	—
შ. შტატები*)	1 552.9	80	1 561.8	1 016	9.9	—	—
ა რ კ ტ ი კ ა	1 492.1	82	1 492.1	91	—	1 374.0	15
დიდი ბრიტანეთი*)	1 301.1	1	1 301.1	—	—	88.1	2
დანია*)	191.0	81	—	90	—	—	13
ანტარქტიკა	—	—	3.9	—	3.9	—	—
საფრანგეთი 10)	—	—	3.9	—	3.9	—	—
ჯამი	46 494.9	313 646	72 900.1	529 647	+ 26 405.9	+ 216 001	

*) ივეობითა და სუდანითურთ...

6) კოლონიებში აქ ჩათვლილია აგრეთვე ჰავის კუნძულები და ალასკა, ის ქვეყნები, რომლებიც არ ეკვრისან მებრტოპოლის ძირითად ტერიტორიას.

8) ჩრდილოეთ ამერიკის არქტიკული არქიპელაგო...

9) ისლანდია და გრენლანდია.

10) (კუნძულები წმ. პავლესი, ახალი ამსტერდამი, კერგელენი)...

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თბულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 308. რ ე ლ.

** ამ ცხრილის ტექსტი რეგულში დაწერილია ნ. კ. კრუსკასას ხელით, გარდა იმ ადგილებისა, რომლებიც აწყობილია მსხვილი შრიფტით. რ ე ლ.

(6)

ა. სუპანი, გვ. 254:

«ევროპის კოლონიური სახელმწიფოების (მათ შორის შვედთ. შტატების) კუთვნილი მიწის ფართობის პროცენტი)*

	1876	1900	
აფრიკაში.....	10.8	90.4	+ 79.6
პოლინეზიაში.....	56.8	98.9	+ 42.1
აზიაში.....	51.5	56.8	+ 5.1
ავსტრალიაში.....	100.0	100.0	—
ამერიკაში ¹⁾	27.8	27.2	— 0.6

მაშასადამე, ამ პერიოდის დამახასიათებელი ნიშანია აფრიკისა და პოლინეზიის განაწილება... (გვ. 254)...

ევროპის ქვეყნების მიერ ადგილობრივ მკვიდრთა ძარცვის პროცესი განსაკუთრებით თვალნათლივ ჩანს შორეული ინდოეთის (სიამი ბრიტანეთის «ბირმით» ანუ ბირმანიით დასავლეთიდან და საფრანგეთის ინდოჩინეთით აღმოსავლეთიდან) განაწილების გადმოცემაში — სუპანის მიერ, გვ. 299 და შემდ. ჯამი (ფართობის ძლიერ დამრგვალებული ციფრებით) (1000 კვ. კმ-ბით):

	1876	1900	
ბრიტანეთის მალაკა.....	32	92	+ 60
ბრიტანეთის ბირმა.....	228	696	+ 468
საფრანგეთის სამფლობელოები	160	663	+ 503
დამოუკიდებლები.....	1 665	634	— 1 031
შორეული ინდოეთი პოლიტიკური აზრით.....	2 085	2 085	

«თანაც საჭიროა მხედველობაში მივიღოთ კიდევ ის, რომ სიამისათვის გარანტირებულია მხოლოდ 239 000 კვ. კმ.»...

((პიუბენერს (1914) სიამი ნაჩვენები აქვს 600 000 კვ. კმ.!! ჯერ კიდევ მთლიანად ვერ გაუძარცვიათ!))

სუპანი წერს: «სრულიად უეჭველია, რომ ეს პროცესი (შორეული ინდოეთის განაწილება) «ჯერ კიდევ არ დამთავრებულა».

¹⁾ «ალასკა აქ განხილულია, როგორც შ. შტატების კოლონია»

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 319. რედ.

კოლონიზაციის შედეგების შეჯამებისას სუპანი ამბობს, რომ მთავარი გაკეთებულია უკანასკნელ 50 წელიწადში (1850—1900) — გვ. 306 და შემდ. — და განასხვავებს სამი სახის კოლონიებს: 1) ადგილობრივ მკვიდრთა კოლონიები (არ არიან ან თითქმის არ არიან თეთრკანიანები. აქვეა ბრიტანეთის ინდოეთი); შერეული (თეთრკანიანები უმცირესობაში არიან; შერევა); გადასახლებულთა კოლონიები (თეთრკანიანები გადაჭრით სჭარბობენ).

სუპანი გვაძლევს დაწვრილებით მონაცემებს ამერიკის (38 331 200 კვ. კმ.; 144.2 მლნ. მოსახლეობა, მათ შორის 88.9 მლნ. თეთრკანიანი), აფრიკის (26 950 900 კვ. კმ.; 123.9 მლნ. მოსახლეობა); აზიის (24 506 200 კვ. კმ.; 390.6 მლნ. მოსახლეობა); სამხრეთი ზღვების კოლონიების (8 938 300 კვ. კმ.; 6.4 მლნ. მოსახლეობა) შესახებ და გამოჰყავს ასეთი ჯამი (გვ. 313):

	კვ. კმ.	მოსახ- ლეობა	სიმჭიდ- როვე	თეთრკანიან- თა რიცხვი
1) ადგილობრივ მკვიდრთა კოლონიები:	35.6 მლნ.	477.0 მლნ.	13	—
2) შერეული კოლონიები:	33.9	79.7	2.9	11.5 მლნ.
3) გადასახლებულთა » :	29.4	108.9	4	93.9
კოლონიზებული ტერიტორია	98.9	665.6	7	105.4

(1 თანრიგშია უმთავრესად ინდოეთი — 365 მლნ. აზიაში — და 105 მლნ. აფრიკაში. — 3 თანრიგშია უმთავრესად ჩრდილოეთი ამერიკა — 78.7 მილიონი, ციმბირი და შუა აზია — 7.6 მლნ.)

NB || სუპანი. «დედამიწის მოსახლეობა». X და XII || NB
 || ნაკვეთი. «პეტერმანის ცნობების» დამატებითი ნაკ-
 || ვეთები. გოთა, 1912.

7) ცხრილი 2. კოლონიური სამფლობელოები 1876 და 1900 (განაწილებულია სახელმწიფოების მიხედვით)*

	1875		1900		მატება (+) და კლება (-)	
	კვ. კმ. ათასობით	მოსახლეობა ათასობით	კვ. კმ. ათასობით	მოსახლეობა ათასობით	კვ. კმ. ათასობით	მოსახლეობა ათასობით
დიდი ბრიტანეთი	22 476.1	251 861	32 713.0	367 605	+ 10 236.9	+ 115 744
აზია	3 765.4	241 835	5 224.4	301 495	+ 1 459.0	+ 59 660
აფრიკა	706.9	2 331	9 201.2	53 097	+ 8 494.3	+ 50 766
ავსტრალია	7 699.4	1 970	7 699.4	3 983	—	+ 2 013
პოლინეზია	291.9	564	558.7	1 496	+ 266.8	+ 932
ამერიკა	8 711.4	5 160	8 728.2	7 533	+ 16.8	+ 2 373
იერუსალიმი	1 301.1	1	1 301.1	1	—	—
ნიდერლანდები	2 044.9	24 520	2 045.4	37 874	+ 0.7	+ 13 354
აზია	1 520.6	24 170	1 520.6	37 494	—	+ 13 324
პოლინეზია	394.1	240	394.8	240	+ 0.7	—
ამერიკა	130.2	110	130.2	140	—	+ 30
ბელგიის კოლონიები	—	—	—	—	—	—
სამხრეთ-აფრიკა	—	—	2 382.8	19 000	+ 2 382.8	+ 19 000
სამხრეთ-აფრიკა	—	—	2 382.8	19 000	+ 2 382.8	+ 19 000
საფრანგეთი	965.9	5 997	10 985.1	50 107	+ 10 019.8	+ 44 110
აზია	160.0	2 683	664.2	18 073	+ 504.2	+ 15 390
აფრიკა	700.9	2 875	10 211.2	31 518	+ 9 511.2	+ 28 643
პოლინეზია	23.8	93	24.3	88	+ 0.9	+ 5
ამერიკა	82.8	346	82.0	428	—	+ 82
ანტარქტიკა	—	—	3.6	—	+ 3.6	—
ესპანეთი	432.0	8 381	220.3	673	—	+ 211.7
აზია	296.8	6 000	—	—	—	+ 296.8
აფრიკა	9.4	319	220.3	673	+ 210.9	+ 354
პოლინეზია	2.6	37	—	—	—	+ 2.6
ამერიკა	123.3	2 025	—	—	—	+ 123.3

(შეუბნერის ცხრილების მიხედვით) 1914

კვ. კმ. ათასობით	მოსახლეობა ათასობით
33 538.6	393 546
5 265.3	324 773
9 675.7	52 069
8 261.3	6 588
8 962.3	10 114
1 374.0	2
2 045.4	38 097
1 520.6	37 717
394.8	240
130.2	140
2 365.0	15 003
2 365.0	15 003
10 581	55 552
803.6	17 272
9 660.3	37 750
22.6	80
91.2	450
(3.6)	—
560.8	589
—	589
—	—
—	—

გაგრძელება

პორტუგალია	1 821.9	6 749	2 099.1	7 675	+	271.9	+	926	2 092.7	9 331
აზია	19.9	849	19.9	810	—	—	—	39	22.9	980
აფრიკა	1 802.0	5 900	2 073.9	6 865	+	271.9	+	965	2 069.0	8 351
იტალია	—	—	510.0	731	+	510.0	+	731	1 590.1	1 403
აფრიკა	—	—	510.0	731	+	510.0	+	731	1 590.1	1 403
გერმანიის იმპერია	—	—	2 596.6	11 998	+	2 596.6	+	11 998	2 907.0	12 282
აზია	—	—	0.6	84	+	0.6	+	84	0.6	192
აფრიკა	—	—	2 352.9	11 465	+	2 352.9	+	11 465	2 662.9	11 449
პოლონეთი	—	—	243.8	449	+	243.8	+	449	245.1	641
დანია	191.4	119	191.4	121	—	—	—	2	88.6	40
ამერიკა	0.4	38	0.4	31	—	—	—	7	0.4	27
არქტიკა	191.0	81	191.0	90	—	—	—	9	88.1	13
შვედია	0.02	1	—	—	—	0.02	—	1	0.02	—
ამერიკა	0.02	1	—	—	—	0.02	—	1	(0.02)	—
რუსეთი	17 010.7	15 958	17 286.8	25 045	+	276.1	+	9 087	17 388.1	33 164
აზია	17 010.7	15 958	17 286.8	25 045	+	276.1	+	9 087	17 388.1	33 164
შვედეთი	1 552.9	60	1 875.6	8 818	+	323.0	+	8 758	(1 875.6)	(9 687)
აზია	—	—	296.3	7 635	+	296.3	+	7 635	296.8	8 460
პოლონეთი	—	—	17.4	167	+	17.4	+	167	17.4	211
ამერიკა	1 552.9	60	1 561.8	1 016	+	9.9	+	956	(1 561.8)	(1 016)
ჯამი	46 494.9	313 646	72 900.1	529 647	+	26 405.9	+	216 001	74 963.9	568 694

* ამ ცხრილის ტექსტი რეგულში დაწერილია ნ. კ. კრუპსკაის ხელით; სიტყვები, რომლებიც აწეობილია მსხვილი შრიფტით, დაწერილია ვ. ი. ლენინის შერჩევით.

რა არის იმპერიალიზმი?

«დიდი» სახელმწიფოები:	კოლონიები				მეტროპოლია				სულ			
	1876		1914		1914				1914			
	(მილიონობით)											
	კვ. კმ.	მცხოვრები	კვ. კმ.	მცხოვრები	კვ. კმ.	მცხოვრები	კვ. კმ.	მცხოვრები	კვ. კმ.	მცხოვრები	კვ. კმ.	მცხოვრები
ინგლისი	22.5	251.9	33.5	393.5	0.3	46.5	33.8	440.0				
რუსეთი	17.0	15.9	17.4	33.2	5.4	136.2	22.8	169.4				
საფრანგეთი	0.9	6.0	10.0	55.5	0.5	39.8	11.1	95.1				
გერმანია	—	—	2.9	12.9	0.5	64.9	3.4	77.9				
იაპონია	—	—	0.3	19.2	0.4	53.0	0.7	72.2				
ჩ.-ა. შ. შტატები	—	—	0.3	9.7	9.4	97.0	9.7	106.7				

სულ ექვსი «დიდი» სახელმწიფო	40.4	273.8	65.0	523.4	16.5	437.2	81.5	960.8
-----------------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

სამი ქვეყანა, რომლებსაც განსაკუთრებით გულმოდგინედ ფლეთენ ნაწილებად (თურქეთი, ჩინეთი, სპარსეთი)..... 14.5 361.2

მთელი დედამიწა (პოლარული მხარის გამოკლებით)..... 133 1657

ყველა კოლონია: 46.5 313.8 74.9 568.7

კოლონიები, რომლებიც არ ეკუთვნის დიდ სახელმწიფოებს 9.9 45.3

$$NB \text{ რუსეთი } 169 \times 0.57\% = 96.33 \text{ NB}$$

96 მილიონი ჩაგრული ან არათანასწორუფლებიანი

	კვ. კმ.	მცხოვრები (მილიონი)
მთელი ევროპა	9.97	452.4
ინგლისი + საფრანგეთი + რუსეთი + გერმანია	6.70	287.2
დანარჩენი სახელმწიფოები	3.27	165.2
მთელი ამერიკა	39.48	189.5
ჩ.-ა. შ. შტატები	9.40	97.0
ყველა კოლონია	9.20	10.7
დანარჩენი სახელმწიფოები	21.38	81.8
მთელი აზია	44.45	871.3
ყველა კოლონია	25.3	422.5
	19.1	448.7
სამი სახეერადკოლონია (თურქეთი + ჩინეთი + სპარსეთი)	14.5	361.2
ნაშობი	4.8	87.5

		კვ. კმ.	მცხოვრები (მილიონები)
მთელი აფრიკა		29.8	136.8
ყველა კოლონია:		28.8	126.8
	ნაშთი =	1.0	9.0
მთელი ავსტრალია:		8.9	7.8
ყველა კოლონია = (+ პოლინეზია?)		7.7	3.4 (?)

	მლნ. მცხოვრები	
6 დიდი სახელმწიფო	437.8	} 929.8
ყველა კოლონია	568.7	
ემოპოვების 3 ქვეყანა	361.2	
	<u>1367.1</u>	

300 პრივილეგიური
150 ჩაგრული
1 000 { კოლონიები და მოპო- ვება}
<u>1 450</u>
150 მცირე სახელმწიფოები
<u>1 600</u> და კანდიდატები

დაახლოებით:
 მილიონი მცხოვრები
 300 «დიდი სახელმწიფოები» და პრივილეგიური მჩაგვრელები და მძარცველები
 300 დამოუკიდებელი, არასრულუფლებიანი, გაძარცვული და წვრილნი
 1 000 კოლონიები და «მოპოვება»
1 600

9)

ჩინეთი

უცხოელთა ეროვნება სახელმწიფოებო
 ნაგსადგურებში

	1912	
	ფირმები	ცალკე პირები
იაპონელები	733	75 210
რუსები	323	45 908
ინგლისელები	592	8 690
ამერიკელები	133	3 869
ფრანგები	107	3 133
გერმანელები	276	2 817
პორტუგალიელები	44	2 785
იტალიელები	40	537
ავსტრიელები	17	328
დანიელები	11	279
ნორვეგიელები	8	250
ბელგიელები	15	245
ესპანელები	6	224
შვედები	2	189
ნიდერლანდელები	13	157
უნგრელები	3	27
ბრაზილიელები	1	9
სხვები	4	97
ჯამი	2 328	144 754

	შეტროპილია		კოლონიები		ს უ ლ		(კოლონიები) მილონობით	
	მლნ. კვ. კმ.	მლნ. მოსახლეობა	მლნ. კვ. კმ.	მლნ. მოსახლეობა	მლნ. კვ. კმ.	მლნ. მოსახლეობა	1876 კვ. კმ.	1914 კვ. კმ.
(ა) რუსეთი (ვერობა + აზია)	5.4	136.2	18.2	33.2	22.2	169.4	17.4	33.2
(ბ) დიდი ბრიტანეთი	0.2	46.2	30.2	378.2	30.2	425.0	251.2	383.2
(გ) საფრანგეთი	0.2	39.2	10.2	55.2	11.1	95.1	8.0	55.2
Σ =	6.2	222.2	57.2	467.2	63.7	689.2		
ა) ბელგია	0.2	7.2	2.4	15.0	2.4	22.2		
სერბია	0.2	4.2	—	—	0.1	4.2		
(ბ) გერმანია	0.2	64.2	2.2	12.2	3.4	77.2		
ავსტრია-უნგრეთი	0.7	51.4	—	—	0.7	51.4		12.2
თურქეთი	1.2	21.2	—	—	1.2	21.2		
Σ =	3.0	137.2	2.2	12.2	5.0	150.2		
(ე) იაპონია	0.4	53.0	0.2	19.2	0.7	72.2		
ჩინეთი	11.1	323.2	—	—	11.1	323.2		19.2
(ვ) შეერთებული შტატები	9.4	97.0	0.2	9.7	9.7	106.7		
Σ =	16.2	437.2	61.0	508.4	77.2	945.0	40.4	523.4

1) ბ ე ლ გ ი ა 29 452 კვ. კმ. და 7.2 მლნ. მოსახლეობა (მლნ.) + 2.4 მლნ. კვ. კმ. კოლონიები და 15 მლნ. მოსახლეობა. Σ = 2.4 მლნ. კვ. კმ. და 22.2 მლნ. მოსახლეობა.

ს ე რ ბ ი ა 87 303 კვ. კმ. და 6.2 მლნ. მოსახლეობა
 Σ = 0.1 მლნ. კვ. კმ. და 4.2 მლნ. მოსახლეობა

თურქეთი ჩინეთი Σ = 12.2
 სპარსეთი = 1.2
 Σ = 14.2 361.2

ბალკანეთის სახელმწიფოები 1912/3 ომამდე და ომის შემდეგ*

	საერთო ფარობი კვ. კილომეტრით			მოსახლეობა		
	წინადადელი ტერიტორია	ახალი შენაკენი	ახლანდელი ტერიტორია	წინადადელი ტერიტორია	ახალი შენაკენი	ახლანდელი ტერიტორია
	რუმინეთი	131 353	8 340	139 693	7 248	354
ბულგარეთი	96 345	17 660	114 005	4 337	429	4 766
სერბია	48 303	39 000	87 303	2 912	1 533	4 445
ჩერნოვოგორია	9 080	5 100	14 180	285	150	435
ალბანეთი	—	28 000	28 000	—	800	800
საბერძნეთი	64 657	51 318	115 975	2 632	1 624	4 256
კრეთა	8 618	—	8 618	344	—	344
თურქეთი	169 317	—	169 317	6 130	—	6 130
ბალკანეთის კვანები	527 673	— 3371)	527 336	23 888	307	24 195

*) განსხვავება არაზუსტი განსაზღვრის გამო, სახელდობრ, აღბანეთი ნაჩვენებია ალბან უფრო ნაკლები, ვიდრე არის.

* ამ ცხრილის ტექსტი რეეულში დაწერილია ნ. კ. კრუსკაიას ხელით. რ დ.

მთელი დედამიწა:	მოსახლეობა				სპეციალური ვაჭრობა (1912)	
	მლნ. კვ. კილომეტრი	მლნ.	♀/♂	კვ. კილომეტრზე	შეტანა (მილიონი)	გატანა (მარკა)
აზია	44.45	871.2	526	19.6	9 278	10 162
ევროპა	9.97	452.4	273	45.4	56 655	44 224
აფრიკა	29.89	136.2	82	4.5	3 149	3 584
აშერიკა	39.98	189.5	114	4.7	15 738	18 286
ავსტრალია	8.96	7.8	5	0.9	2 199	2 269
პოლარული ქვეყნები	12.67	0.01	0	—	—	—
სულ:	145.92	1 657.1	1 000	11.4	87 019	78 525

ოტო ჰიუბნერის გეოგრაფიულ-სტატისტიკური ცხრილები, გამოცემა 1914 (გამოცემის 63 წელი)*
დიდი ბრიტანეთი რკინიგზები კმ.

(1912) ეგვიპტე	4 241
(1912) ეგვიპტის სუდანი	1 725
(1912) მალტა	13
(1911/12) კვიპროსი	98
(1911/12) ინდოეთი	55 875
(1911) ცეილონი	971
(1911) სტრეიტს სეტლმენტსი	34
	16
(1912) მალაის პროტექტორატი	1 180
(1912) ჰონკონგი	15
(1912) ჩრდილოეთი ბორნეო	211
(1912) სამხრეთ აფრიკის კავშირი	12 626
(1910) ბაზუტების მიწა	26
(1912) როდეზია	3 872
(1912) ნიასას ქვეყანა	182
(1912) აღმოსავლეთი აფრიკა	943
(1912) ზანზიბარი	10
(1912) ნიგერია	1 467
(1912) სიერა ლეონე	365
(1912) ოქროს ნაპირი	270
(1912) კუნძ. მავრიკია	207
(1912) ნიუფაუნდლენდი	1 238
(1912) კანადა	47 150
(1912) იამაიკა	313
(1912) ქარაბა კუნძულები	45
(1912) ტრინიდადი	135
(1912) ჰონდურასი	40
(1912) გვიანა	152
(1912/13) ავსტრალიის ფედერაცია	30 141
(1912/13) ახალი ზელანდია	4 588
	168 149

* მე-10 გვერდის (ამ ტომის გვ. 299—301) ტექსტი რვეულში დაწერილია ნ. კ. კრუპსკაას ხელით; მსხვილი შრიფტით აწეობილი ადგილები დაწერილია ვ. ი. ლენინის მიერ. რ ე დ.

	კმ.
ს ა ფ რ ა ნ გ ე თ ი	
(1910) ალჟირი	3 491
(1912) ტუნისი	1 656
(1913) დასავლეთი აფრიკა	2 400
(1913) სომალის ნაპირი	130
(1913) მადაგასკარი	368
(1913) რეუნიონი	126
(1913) ინდოეთი	30
(1912) ინდო-ჩინეთი	1 374
(1908) მარტინიკა	224
(1913) გვიანა	16
(1913) ახალი კალედონია	17
	<hr/> 9 832
(1912) ბელგიის კონგო	1 235
ი ტ ა ლ ი ა	
(1912) ლიბია	87
(1912) ფრიტრეა	120
	<hr/> 207
გ ე რ მ ა ნ ი ს ი მ მ კ ე რ ი ა	
(1913) აღმოსავლეთი აფრიკა	1 602
(1913) კამერუნი	443
(1913) ტოგო	327
(1913) სამხრეთ-დასავლეთი აფრიკა	2 104
	<hr/> 4 476
ნ ი დ ე რ ლ ა ნ დ ე ბ ი	
(1912) ოსტ-ინდოეთი	2 355
	2 683
ს ხ ვ ა სამფლობელოები	337
	<hr/> 5 375
რ უ ს ე თ ი	
(1913) კავკასია	} 17 036
შუა აზია	
ციმბირი	
(1911) თურქეთი	6 660
აჭედან	
1. ევროპაში	1 994
2. მცირე აზიაში	2 372
3. სირიასა და ირაზეთში	2 294
(1909) სპარსეთი	54
ექსპლოატაციაში	12

	საერთო ფართობი კვ. კილომეტრებით	მოსახლეობა
თ უ რ ქ ე თ ი, კონსტიტუციური სახელმ- წიფო 1909 წლიდან	1 794 980	21 600 000 (1910)
ევროპის თურქეთი	28 180	1 891 000 (1910)
შვირე აზია	501 400	10 940 765 (1910)
სომხეთი და ქურთისტანი	186 500	2 357 436 (1910)
სირია და მესოპოტამია	637 800	5 351 203 (1910)
არაბეთი	441 100	1 050 000 (1910)
ჩ ი ნ ე თ ი, რესპუბლიკა 1912 წლის მარტიდან	11 138 900	329 617 760
საკუთრივ ჩინეთი	6 242 300	325 817 760 (1910)
მონღოლეთი	2 787 600	1 800 000
ტიბეტი	2 109 000	2 000 000
ი ა პ ო ნ ი ა, კონსტიტუციური იმპერია	673 681	72 206 475
საკუთრივ იაპონია	382 415	52 985 423 (1912)
ფორმოზა	35 997	3 512 607 (1913)
კარაფუტო (იაპონიის სახალინი)	34 069	42 612 (1913)
კვანტუნი	3 374	501 767 (1913)
კორეა	217 826	15 164 066 (1913)

ათას კვ. კილომეტრებით (საერთო ფართობი)
სპარსეთი — დაახლოებით 1645 (სპარსეთის მთელი მო- NB:
სახლეობა 1907 წელს:
9¹/₂ მლნ.)

1907 წლის შეთანხმებით:
ბრიტანეთის გავლენის სფერო დაახლოებით 355
რუსეთის » » დაახლოებით 790

შრთიერობრაღებანი

უ რ თ ი ე რ თ ბ რ ა ლ დ ე ბ ა ნ ი

(11

«La Revue de Paris», 1915 წ. 1 მარტი (№ 5, 1915)

სტატია: გ. დემორნი. «თ უ რ ქ ე თ უ ლ - გ ე რ მ ა ნ უ ლ ი
მ ე თ ო დ ე ბ ი ს პ ა რ ს ე თ შ ი» (სპარსეთში რუსებისა
და ინგლისელების გავლენის სფეროთა რუკით).

იმპერიალისტის ღმუილი გერმანელების წარმატებათა
გამო. (დამახასიათებელია იმპერიალიზმის დასასურათებ- NB
ლად.)

სხვათა შორის (გვერდი 217):

«24 დეკემბერს (1914) ბომბი, რომელიც განკუთვნილი
იყო იმისათვის, რომ მოესპო რუსეთის, საფრანგეთის,
ბელგიისა და ინგლისის ელჩები, ფეთქდება თეირანში, NB

მაგრამ დარტყმა მიზანს ვერ ხედედა, და ბომბი კლავს გერმანელებისა და თურქების ბანდის მიერ მოწყობილი შეთქმულების ერთ-ერთ მონაწილეს»...
 ავტორს მოჰყავს ციტატები თავისი სტატიებიდან ჟურნალში «*Revue du monde musulman*», 1913, №№ 22 და 23 (მარტი და ივნისი 1913), და თავისი წიგნებიდან: «დუნაის საკითხები». პარიზი, 1911 (ლაროზი და ტენენი); «სპარსეთის აღმინისტრაცია», პარიზი, 1913 (ლერუ); მისივე: «სპარსეთის საფინანსო დაწესებულებანი». პარიზი, 1915 (ლერუ).

- წელი სიჩქან-ილი (21. III. 1912 — 20. III. 1913).
1. რუსეთის ვაჭრობა სპარსეთთან = 6 28 857 900 ყრანი (ყრანი = 0.4545 ფრანკი).
 ექსპორტი სპარსეთიდან რუსეთში = 69% სპარსეთის მთელი ექსპორტისა.
 იმპორტი რუსეთიდან სპარსეთში = 58% სპარსეთის მთელი იმპორტისა (გვ. 205).
 2. ინგლისის იმპორტი სპარსეთში = 25% სპარსეთის მთელი იმპორტისა.
 სპარსეთის ექსპორტი ინგლისში = 13% სპარსეთის მთელი ექსპორტისა.
 3. თურქეთი
 4. გერმანიის ვაჭრობა სპარსეთთან = 24 316 252 ყრანი.
 5. საფრანგეთი
 6. იტალია
- ((ჭეყნების რიგი სპარსეთთან ვაჭრობის ოდენობის მიხედვით: 1—6))

«*Preussische Jahrbücher*», 1915, ნაკვეთი 3 (მარტი), სტატია ჰანს დელბრიუკისა (გვ. 485):

NB «ინგლისის დესპანმა ნორვეგიაში ფინდლეიმ თავისი მთავრობის სახელით სცადა მოესყიდა მკვლელი, რათა მოეშორებინა ირლანდიელი სერ როჯერ კეზმენტი». (კონტრბრალდებებიდან ინგლისის წინააღმდეგ, რომლებიც დელბრიუკმა წამოაყენა.)

შენიშვნები ტექნიკაზე

- 12) «*The Daily Telegraph*», 15. III. 1915 წლისა. «შენიშვნები ტექნიკაზე». «ნავთობი ომში. სამხედრო ხომალდი მთლიანად ნავთობზე».

«ხაზინის კანცლერი მართალი იყო, როცა თქვა: «ეს ტექნიკური ომია». ჩვენ ტექნიკის დაღს ვხედავთ იმ უდიდესი ბრძოლის თვითეულ ფაზაში, რომელიც ახლა მთელ მსოფლიოში წარმოებს. ტექნიკა მეორეხარისხიან როლს როდიდა ასრულებს. იგი ომის მთავარი დამახასიათებელი ნიშანი გახდა, იმდენად, რომ «მნახველმა» შესაძლოდ ჩათვალა «ბენზინის ომი» ეწოდებინა მისთვის, ამას წინათ რომ ასწერდა იმ როლს, რომელსაც მექანიკური წვევა ასრულებს კონტინენტზე. შეიძლება ითქვას, უფრო სწორი იქნებოდა, რომ მისთვის «ნავთობის ომი» გვეწოდებინა, ვინაიდან ეს ტერმინი ფლოტსაც მოიცავდა, რამდენადაც საქმე ეხება ბევრ მის ყველაზე დიდ და ყველაზე პატარა გემს, რომლებიც წარმოდგენილი არიან ზედრედნოუტებითა და წყალქვეშა ნავებით».

«დედოფალი ელისაბედი» ერო-ერთი პირველი გემია «მთლიანად ნავთობზე». გაიფანტა. მთავარია სათბობით მომარაგების სისწრაფე etc. etc. გიგანტური ტექნიკური პროგრესი.

მოხდება გადასვლა «შიდა წვის ძრავებზე სამხედრო გემებისა». სავაჭრო გემები უკვე გადადიან.

იუნიუსი. «სოციალ-დემოკრატიის კრიზისი»*

იუნიუსი. «სოციალ-დემოკრატიის კრიზისი». და- (13
ნართი: «თეზისები საერთაშორისო სოციალ-დემოკრატიის ამოცანების შესახებ.» ციურიხი, 1916. გვ. 109 (105—109, თეზისები).

«შესავალი» მონიშნულია 2. I. 1916: ბროშურა დაწერილია 1915. IV-შიო.

გვ. 6: «საერთაშორისო სოციალ-დემოკრატიის კაპიტულაცია... ამის დამალვა ყველაზე დიდი სისულელე იქნებოდა»...

გვ. 24: «განვითარების ორი ხაზი... მოდის... ამ ომისაქენ»
1) 1870, NB, ელზასისა და ლოტარინგიის) ანექსია და
2) იმპერიალისტური განვითარება უკანასკნელი 25 წლის მანძილზე.

გვ. 28: ბიულოვის სიტყვა 11. XII. 1899. ცხადი იმპერიალისტური პროგრამა: ინგლისელებს «უფრო დიდი ბრიტანეთი», ფრანგებს «ახალი საფრანგეთი», რუსებს აზია, გერმანელებს «უფრო დიდი გერმანია».

NB

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 385—405. რ ე ღ.

გვ. 31—33: მშვენიერად არის ნათქვამი მცირე აზიაში თურქი გლეხების ძარცვაზე გერმანიის ფინანსური კაპიტალის მიერ.

გვ. 42: ...«თანამედროვე ომში საქმე ეხება საერთოდ არსებობას მხოლოდ 2 სახელმწიფოსათვის: ბელგიისა და სერბიისათვის»...

გვ. 43: რუსეთში იმპერიალიზმი «არა» იმდენად «ეკონომიური ექსპანსიაა», რამდენადაც «სახელმწიფოს პოლიტიკური ინტერესი».

გვ. 48: ავსტრიის დაშლა დაჩქარდა «მონარქიის უშუალო სიახლოვეს დამოუკიდებელ ეროვნულ სახელმწიფოთა წარმოშობის გამო»...

...«ავსტრიის შინაგანმა არასიცოცხლისუნარიანობამ თავი იჩინა»...

...«ჰაბსბურგთა მონარქია ბურჟუაზიული სახელმწიფოს პოლიტიკური ორგანიზაცია კი არ არის, არამედ მხოლოდ სუსტად შეკავშირებული სინდიკატია საზოგადოებრივ პარაზიტთა რამდენიმე ზროვისა» (49)...

...«გარდუვალი დილემა: ან ჰაბსბურგთა მონარქია, ან ბალკანეთის სახელმწიფოების კაპიტალისტური განვითარება» (49)...

NB ...«ავსტრია-უნგრეთის ლიკვიდაცია ისტორიულად მხოლოდ გაგრძელებაა თურქეთის დაშლისა და მასთან ერთად წარმოადგენს განვითარების ისტორიული პროცესის მოთხოვნას» (49—50).

«გერმანიის იმპერიალიზმი, ორ გახრწნილ ლეშთან მიჯაჭვული, პირდაპირი გზით მიდიოდა მსოფლიო ომისაკენ» (50).

...«დულა მანგა ბელი კამერუნში... ვითომც... (სახელმწიფო ლალატის) ცდისათვის... ომის ხმაურში ჩუმად ჩამოახრჩეს სასამართლო პროცესის სამძიმო პროცედურის გვერდის ავლით... რაიხსტაგის ფრაქციამ ბელად დულას ცხედარი თავმდაბალი დუმილით დაფარა» (56).

გვ. 60: 1905 წლის დამარცხების 2 მიზეზი:

7 (1) მისი «უზარმაზარი» პოლიტიკური პროგრამა; «ზოგიერთი (პრობლემა), როგორც არის აგრარული საკითხი, საერთოდ არ შეიძლება გადაიჭრას თანამედროვე საზოგადოებრივი წყობილების ჩარჩოებში»...

(2) ევროპის რეაქციის დახმარება...

71: «საშიშროება «გერმანიის განმათავისუფლებელი განვითარებისათვის» რუსეთში კი არ არის, როგორც რაიხსტაგის ფრაქცია ფიქრობდა, არამედ თვით გერმა-

ნიაშია»... (და სხვათა შორის გამოთქმა: «ცაბერნის კურსი», გვ. 71).

74: «განა არ ნიშნავს სოციალისტური პრინციპი: ხალხთა თვითგამორკვევის უფლება, იმას, რომ თვითეული ხალხის უფლება და მოვალეობაა დაიცვას თავისი თავისუფლება და დამოუკიდებლობა?»... (75) «რა თქმა უნდა, ზიზღის ღირსია ის ხალხი, რომელიც კაპიტულაციას მოახდენს გარეშე მტრის წინაშე»...

75: ციტატი «სამოქალაქო ომიდან საფრანგეთში»: «უმაღლესი გმირული აღმავლობა, რომლის უნარი კიდევ შესწევდა ძველ საზოგადოებას, ეროვნული ომია, და ის ახლა მთავრობის ნამდვილი თაღლითობა გამოდის»...

76: «ამრიგად შემოსევა და კლასობრივი ბრძოლა ბურჟუაზიულ ისტორიაში წინააღმდეგობა კი არ არის, როგორც ოფიციალური ლეგენდა გვეუბნება, არამედ ერთი მეორის საშუალება და გამოვლინებაა. და თუ გაბატონებული კლასებისათვის შემოსევა წარმოადგენს ნაცად საშუალებას კლასობრივი ბრძოლა წინააღმდეგ, აღმავალი კლასებისათვის ყველაზე მწკავე კლასობრივი ბრძოლა ჯერ კიდევ საუკეთესო საშუალებად გვევლინება შემოსევის წინააღმდეგ»... ისტორია იტალიის ქალაქებისა შუა საუკუნეებში, განსაკუთრებით კი 1793.

77: იგივეაო თვითგამორკვევის მხრივ: «ეს სწორია: სოციალიზმი ცნობს თვითეული ხალხის დამოუკიდებლობისა და თავისუფლების უფლებას, იმის უფლებას, რომ დამოუკიდებლად განაგებდეს თავის ბედს. მაგრამ ეს სოციალიზმის ნამდვილი აბუჩად აგდებაა, როცა თანამედროვე კაპიტალისტური სახელმწიფოები გამოჰყავთ ხალხთა თვითგამორკვევის ამ უფლების გამოხატულებად. დღემდე ამ სახელმწიფოთაგან რომელში განსაზღვრავდა ხალხი თავისი (sic!) ეროვნული, პოლიტიკური და სოციალური არსებობის ფორმებსა და პირობებს?» «გერმანელი ხალხის თვითგამორკვევად» შარქსი, ენგელსი, ლასალი გულისხმობდნენ «გერმანიის ერთიან დიდ რესპუბლიკას». [თანამედროვე გერმანია აგებულია (NB) (77) «გერმანელი ხალხის ეროვნული (NB) თვითგამორკვევის (NB) უფლების ნანგრევებზე»...]

77 ...«ანდა განა, მაგალითად, მესამე რესპუბლიკა კოლონიური სამფლობელოებით მსოფლიოს ოთხ ნაწილში და კოლონიური მხეკობით მსოფლიოს ორ ნაწილში ფრანგი ერის თვითგამორკვევის გამოხატულება?»...

78: «ამ ცნების სოციალისტური აზრით არ არის არც ერთი თავისუფალი ერი, თუ მისი სახელმწიფოებრივი არსებობა დამყარებულია სხვა ხალხების დამონებაზე, იმიტომ რომ კოლონიური ხალხებიც ხომ ხალხებად და სახელმწიფოს წევრებად ითვლებიან. საერთაშორისო სოციალიზმი ცნობს თავისუფალი, დამოუკიდებელი, თანასწორუფლებიანი ერების უფლებას, მაგრამ მხოლოდ მას შეუძლია შექმნას ასეთი ერები, მხოლოდ მას შეუძლია განახორციელოს ერთა თვითგამორკვევის უფლება. და სოციალიზმის ეს ლოზუნგი, ისევე როგორც ყველა დანარჩენი, არსებულის გამართლებას კი არ ემსახურება, არამედ წარმოადგენს გზის მაჩვენებელს, პროლეტარიატის რევოლუციური, გარდამქმნელი, აქტიური პოლიტიკის სტიმულს»...

...თანამედროვე იმპერიალისტურ ვითარებაში საერთოდ აღარ შეიძლება იყოს «ეროვნული თავდაცვითი ომები» (78)... ამ ვითარებისათვის თვალის არიდება ნიშნავს «ქვიშაზე შენებას».

ამიტომ «საკითხს თავდაცვისა და თავდასხმის შესახებ, საკითხს «დამნაშაის» შესახებ აბსოლუტურად არა აქვს მნიშვნელობა» (78) და საფრანგეთი და ინგლისი «თავდაცვა» კი არ არიან, ისინი იცავენ «არა თავიანთ ეროვნულ, არამედ თავიანთ მსოფლიო პოლიტიკურ პოზიციას»...

NB: ...«ეროვნული ომის» ფანტომის გასაფანტავად, რომელიც ამჟამად გაბატონებულია სოციალ-დემოკრატიულ პოლიტიკაზე» (81).

იმპერიალისტური პოლიტიკა ინტერნაციონალური მოვლენაა, «კაპიტალის მსოფლიო განვითარების» შედეგია (79)... «მხოლოდ ამის საფუძველზე შეიძლება თანამედროვე ომში «სამშობლოს დაცვის» საკითხის სწორად დაყენება» (80)... კავშირების სისტემა, სამხედრო ინტერესები და სხვ. მაშინვე იზიდავენ იმპერიალისტურ ინტერესებსა და ქვეყნებს... «ბოლოს, თვით ის ფაქტი, რომ ახლა ყველა კაპიტალისტურ სახელმწიფოს აქვს კოლონიური სამფლობელოები, რომლებსაც ომის დროს, თუნდაც იგი იწყებოდეს როგორც «ეროვნული თავდაცვითი ომი», უკვე წმინდა სამხედრო-სტრატეგიული მოსაზრებებით აბამენ ომში»... «სამღვთო ომი»

თურქეთში, აჯანყებათა წახალისება კოლონიებში... — «ეს ფაქტიც ყოველ თანამედროვე ომს ავტომატურად გადაქცევს ხოლმე იმპერიალისტურ მსოფლიო ხანძრად» (82)...

სერბიის (მას უკან უდგას რუსეთი), ჰოლანდიის (მისი კოლონიები და ა. შ.) მაგალითი... «ამრიგად კვლავ თანამედროვე იმპერიალიზმის ისტორიული ვითარება განსაზღვრავს ომების ხასიათს ცალკეულ ქვეყნებში, და ეს ვითარება ისე მოქმედებს, რომ ამჟამად ეროვნული თავდაცვითი ომები საერთოდ უკვე შეუძლებელია» (84)...

მოწყყავს ციტატი კ. კაუცკიდან: «პატრიოტიზმი და სოციალ-დემოკრატია», 1907 წ., გვ. 16 განსაკუთრებით, რომ «ამ პირობებში ომი ეროვნული თავის უფლების დასაცავად... აღარსად არ არის მოსალოდნელი» (კაუცკი, ციტირებულია გვ. 85 იუნჩისიდან). (კ. კაუცკი, გვ. 12—14, «ეროვნული პრობლემების» შესახებ, რომ ისინი შეიძლება გადაიჭრას «მხოლოდ (NB) პროლეტარიატის გამარჯვების შემდეგ (NB)».) [კ. კაუცკი, გვ. 28. NB]

მაშ რა არის სოციალ-დემოკრატის ამოცანა? არ იყო «პასიური». არა. «ამრიგად ნაცვლად იმისა, რომ ფარისევლურად აგვეფარებინა იმპერიალისტური ომისათვის საშობლოს დაცვის წამოსასხამი, საჭირო იყო სახელდობრ სერიოზულად (ხაზგასმა ავტორისა) მიგველო ხალხთა თვითგამორკვევის უფლება და საშობლოს დაცვა, მოგვებრუნებინა ისინი, როგორც რევოლუციური ბერკეტი იმპერიალისტური ომის წინააღმდეგ (ხაზგასმა ავტორისა) (85). საშობლოს დაცვის ყველაზე ელემენტარული მოთხოვნა ის არის, რომ ხალხმა თავის ხელში აიღოს თავდაცვის საქმე. ამისაკენ პირველი ნაბიჯია: მილიცია, ე. ი. არა მარტო მოზრდილ მამაკაცთა მთელი მოსახლეობის დაუყოვნებლივ შეიარაღება, არამედ აგრეთვე უწინარეს ყოვლისა ხალხის მიერ ომისა და მშვიდობის საკითხის გადაჭრა, ეს შემდეგ ნიშნავს: ყოველგვარი პოლიტიკური უუფლებობის დაუყოვნებლივ აღმოფხვრას, ვინაიდან უდიდესი პოლიტიკური თავისუფლება საჭიროა როგორც სახალხო დაცვის საფუძველი. საშობლოს დაცვის ამ ნამდვილ ღონისძიებათა გამოცხადება, მათი განხორციელების მოთხოვნა, ეს იყო სოციალ-დემოკრატის პირველი ამოცანა» (86). სოციალ-დემოკრატებმა კი ომის შემდეგ თავი დაანებეს

???

NB

მილიციის მოთხოვნასო!!! თუმცა ჩვენ ხომ ვამბობდით, «მხოლოდ მილიციას» შეუძლია სამშობლო დაიცვასო!!!

«სხვანაირად ესმოდათ სამშობლოს დაცვა ჩვენს მასწავლებლებს (მარქსი «სამოქალაქო ომში» მხარს უჭერს კომუნის ეროვნულ ომს)... და... ფრიდრიხ ენგელსი 1892 წელს ემხრობა 1793-ის გამეორებას... მაგრამ იქვე: «როცა ენგელსი ამას წერდა, მას მხედველობაში ჰქონდა სულ სხვა მდგომარეობა, ვიდრე თანამედროვე მდგომარეობა» (87) — რუსეთის რევოლუციამდე «მას (ენგელსს) მხედველობაში ჰქონდა ნამდვილი ეროვნული თავდაცვითი ომი გერმანიისა, რომელმაც თავდასხმა განიცადა» (87)...

?? და შემდეგ: «დიახ, სოციალ-დემოკრატები მოვალენი არიან დაიცვან თავიანთი ქვეყანა დიდი ისტორიული კრიზისის დროს. და სწორედ ეს არის მძიმე დანაშაული» სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციისა... «მან

?? დაუცველად დატოვა სამშობლო უდიდესი საფრთხის ქაშს. ვინაიდან ამ ქაშს სამშობლოს წინაშე მისი პირველი ვალი იყო: სამშობლოსათვის ეჩვენებინა ამ იმპერიალისტური ომის ჭეშმარიტი სარჩული, გაეწყვიტა პატრიოტული და დიპლომატიური სიცრუის ქსელა, რომელშიც გახვეული იყო სამშობლოს ეს ხელყოფა; ხმამაღლა და მკაფიოდ განეცხადებინა, რომ გერმანელი ხალხისათვის ამ ომში გამარჯვებაც და დამარცხებაც თანაბრად დამღუპველია... გამოეცხადებინა, რომ საჭიროა ხალხის დაუყოვნებლივ შეიარაღება და ომისა და მშვიდობის საკითხის გადაწყვეტის მინდობა ხალხისათვის... ბოლოს, დაეპირისპირებინა ომის იმპერიალისტური პროგრამისათვის, რომელიც მიმართულია ავსტრიისა და თურქეთის შენარჩუნებისაკენ, ე. ი. ევროპასა და გერმანიაში რეაქციის შენარჩუნებისაკენ, — 1848 წ. პატრიოტებისა და დემოკრატების ძველი ჭეშმარიტად ეროვნული პროგრამა, მარქსის, ენგელსისა და ლასალის პროგრამა: ერთიანი დიდი გერმანული რესპუბლიკის ლოზუნგი. ასეთი იყო დროშა, რომელიც უნდა გაშლილიყო ქვეყნის წინაშე, რომელიც ჭეშმარიტად ეროვნული, ჭეშმარიტად განმათავისუფლებელი იქნებოდა, გერმანიისა და პროლე-

NB!

NB

??

ტარიატის საერთაშორისო კლასობრივი პოლიტიკის ||||
საუკეთესო ტრადიციების შესაბამისი იქნებოდა» (88).

...«ამრიგად მძიმე დილემა სამშობლოს ინტერესებ-
სა და პროლეტარიატის საერთაშორისო სოლიდარობას
შორის, ტრაგიკული კონფლიქტი, რომელმაც აიძულა
ჩვენი პარლამენტარიები მხოლოდ «უხალისოდ» დამდ-
გარიყვნენ იმპერიალისტური ომის მხარეზე, წმინდა
წარმოსახვაა, ბურჟუაზიულ-ნაციონალისტური ფიქ-
ციაა. პირიქით, ქვეყნის ინტერესებსა და პროლეტა-
რული ინტერნაციონალის კლასობრივ ინტერესებს
შორის ომის დროსაც და მშვიდობის დროსაც სრული
პარმონია არსებობს: ომიც და მშვიდობაც მოითხოვენ
კლასობრივი ბრძოლის უადრესად ენერგიულ განვი-
თარებას, სოციალ-დემოკრატიული პროგრამის უად-
რესი სიმტკიცით დაცვას» (89)...

მაგრამ პარტიას რაღა უნდა ექნა? გამოეცხადებინა
მასობრივი გაფიცვა? თუ ჯარისკაცების უარი? ამაზე
პასუხის გაცემა სსსაცილო იქნებოდა. რევოლუცია არ
შეიძლება «კეთდებოდეს». «ტექნიკური ხასიათის ბრძა-
ნებები და რეცეპტები» «სასაცილო» იქნებოდა»
(90), საქმე ეს კი არ არის, არამედ გარკვეული პო-
ლიტიკური ლოზუნგი. (ცოტა გაზვიადებულია ტექნი-
კის წინააღმდეგ etc. etc., «შეთქმულთა პატარა
წრეების» წინააღმდეგ etc.) (NB 101—102.)

§ VIII (93—104) განსაკუთრებით ეხება საკითხს
«გამარჯვება თუ დამარცხება» და ამტკიცებს, რომ
ორივე ცუდია (გალატაკება, ახალი ომები etc.). არჩე-
ვანი იქნებოდა «უიმედო არჩევანი ცემა-ტყეპის ორ
პორციას შორის» (98)... «გარდა ერთადერთი შემ-
თხვევისა: თუ საერთაშორისო პროლეტარიატი თავისი
რევოლუციური ჩარევით ჩაშლის ყველა ვარაუდს»
(ორივე იმპერიალიზმისა) (98)... Status quo შეუძ-
ლებელია (99), არა «უკან», არამედ წინ—პროლეტა-
რიატის გამარჯვებისაკენ. არა პროექტერობა განა-
რადების მიმართულებით, არა «უტოპიები», «ნაწი-
ლობრივი რეფორმები» (99), არამედ ბრძოლა
იმპერიალიზმის წინააღმდეგ.

ხოლო
ამერი-
კა?? და
იაპონა??

გვ. 102 — იმუქრება «ევროპის პროლეტარიატის მასობრივი დაღუპვით» (102)... «მხოლოდ ევროპიდან, მხოლოდ ყველაზე ძველი კაპიტალისტური ქვეყნებიდან, როცა დადგება უამი, შეიძლება მიცემულ იქნას სიგნალი კაცობრიობის განმათავისუფლებელი სოციალური რევოლუციის მოსახდენად. მხოლოდ ინგლისელ, ფრანგ, ბელგიელ, გერმანელ, რუს, იტალიელ მუშებს ყველას ერთად შეუძლიათ უხელმძღვანელონ დედამიწის ხუთი ნაწილის ექსპლოატირებულთა და დამონებულთა არმიას» (103).

«სოციალისტები და მშვიდობა»

15)

«Journal des débats», 11. XI. 1915.

! | «სოციალისტები და მშვიდობა»... «ჩანს ეს» (ციმერვალდის) «გაერთიანება ორგანიზებული იყო გერმანელი სოციალისტების მიერ, რომელთა ინტიმური კავშირი ამ ქვეყნის მთავრობასთან ცნობილია. ეს მანევრია, რომელიც არ უნდა გვიკვირდეს ჩვენი მტრების მხრივ. მათ იგი რამდენჯერმე წამოიწყეს მას შემდეგ, რაც გრძნობენ, რომ საქმე მათთვის წაგებულა».

!! | «საფრანგეთის სოციალისტურმა პარტიამ საჭიროდ ცნო გამოეთქვა ეს» (სოციალისტური პარტიის რეზოლუცია კონფერენციის წინააღმდეგ), «რათა გაეფანტა ყოველგვარი ორაზროვნობა და ერთხელ კიდევ დაედასტურებინა, რომ იგი ერთგული რჩება სამღვთო კავშირის პატრიოტული ხელშეკრულებისა».

ბაზეთ «ტან»-ის შენიშვნების შესახებ

16) «Le Temps»³¹, 13. XI.

შენიშვნა (მე-2 გვერდი) «Vorwärts»-ის³² სტატიაზე რენოდელის სიტყვის შესახებ და თანაგრძნობით «L'Humanité»-ს³³ სტატიაზე ციმერვალდის წინააღმდეგ.

Ibidem 12. XI.

«სოციალისტები და ელზას-ლოტარინგია»

«L'Humanité»-ში კომპერ-მორელის სტატიაში პირდაპირ არის ნათქვამი, «რომ ჩვენ არ განვიხილავთ ელზას-ლოტარინგიას, როგორც ასეთს» (= როგორც გერმანულ ტერიტორიებს, რომელთა «დაპყრობა» ჩვენ არ გვინდა)...

ბრაუერი გერმანელი ETWA «პორაუენცეგის»
შესახებ

«Hochland». მიუნხენი. მე-8 ნაკვეთი 1914/1915. მაისი 1915. (17

ავტრიელ-მიუნხენელი კლერიკალების კათოლიკური, არი-
სტოკრატიული ორგანო

(კარლ მუტის გამოცემა)

ტ. ბ რ ა უ ე რ ი. «ომი და სოციალიზმი»

...«ომი უფრო მეტს ნიშნავს, ვიდრე უბრალო ეპიზოდს სო-
ციალიზმის განვითარებაში: იგი დასაბამს აძლევს (პოტენციაში
შაინც) ამ განვითარების გარკვეულ დასასრულს» (176)...

... («მოთხრობა» მარქსზე, ენგელსზე, ბებელზე...)

... «თეორიული «განადგურება» ხელს არ უშლას «ოპორ-
ტუნიზმს» განაგრძობდეს მხიარულ ცხოვრებას და იხვეჭდეს
პატივისცემას. რაც უფრო იზრდებიან სოციალისტური დრო-
შის გარშემო შემოკრებილი მასები, მით უფრო გაცალდებათ
მეტად იზრდება აგრეთვე მათი სურვილი, რომელთაც მიმარ-
თულია აწმყოზე, და სრულიად შეუძლებელია მათთვის იმის
დაშლა, რომ თავიანთ მისწრაფებებში თვალთ მიაპყრონ თანა-
მედროვე სახელმწიფოსაც» (179—180)...

...სწორედ ამ (რევოლუციურ) იდეოლოგიაში, რომელსაც
ბერნშტეინი ებრძოდა, — სწორედ ამ იდეოლოგიაში ევროპის
ომი დიდ როლს ასრულებს, როგორც სოციალური რევოლუ-
ციის წინააღმდეგ» (180).

(პროფესიული კავშირები ჭკვიანდებიან)

... «უშუალოდ ომის წინ საქმე მიდის «ბურჟუაზიულ» სო-
ციალურ რეფორმასთან პროფკავშირული სოციალიზმის ნამდ-
ვილ დაახლოებამდეც» (181).

«ომის გამოცხადების დროს გადატრიალება გერმანიის
სოციალ-დემოკრატიაში, თუ მას წმინდა გოვენული
მხრიდან განვიხილავთ, მოხდა, როგორც მოულოდნელი
შეკეთრი განხეთქილება. ჯერ კიდევ წინა დღეებში პრესის
გამოთქმები შეიცავდა ვახსენებას, ვაფრთხილებას და
დაფიცებას ძველი საავიტაციო ჟარგონით. საქმე ისეთ
მსჯელობებამდეც კი მიდის, რომლებიც, მიუთითებენ რა
იმავზე, რაც თითქოს მოხდა საფრანკეთში 1870 წლის
შემდეგ, უდერენ, როგორც დამარცხების ხოტბა. მაგრამ

(18

||| NB

შემდეგ ერთ მშვენიერ დღეს ხდება... შემობრუნება, რომელზე უფრო გადამწყვეტი რამის წარმოდგენა შეუძლებელია. ამის გამო გამოცემული ოფიციალური განმარტებანი ოდნავაც ვერ გამოდგება მის დასასაბუთებლად. როგორც თვითეულისათვის ცნობილია — და ამიტომ აქ საჭირო არ არის ბევრი ლაპარაკი ამაზე — მათი უარყოფა სულ აღვილად შეიძლება წინანდელი ოფიციალური განცხადებების საფუძველზე» (181).

... (სოციალისტური მასების შეხება ცხოვრების «სრულ» სინამდვილესთან)...

... «კეთილგონიერი სოციალისტები, განსაკუთრებით რევიზიონისტების ბანაკიდან» (182)... დიდი ხანია აღნიშნავდნენ ხალხის ასეთი (ძველ-სოციალისტური) აღზრდის საშიშროებას...

... (პატრიოტიზმის ხობა)...

... «რეფორმისტებს ახლა მაინც შეეძლოთ ჰქონოდათ იმის იმედი, რომ იპოვნიდნენ ძლიერ, მტკიცე საფუძველს ახალი სოციალისტური და სოციალ-დემოკრატიული პროგრამისათვის, რომელიც მათ ასე მხურვალედ სურდათ» (183)...

... «საჭირო რომ ყოფილიყო რევიზიონისტული საქმიანობის პრაქტიკული შედეგის განსაზღვრა ერთი სიტყვით, გამოვიდოდა დაახლოებით ის, რომ მან ბელადებსა და პრაქტიკოს-ორგანიზატორთა ხელმძღვანელ ფენას შეუწყა არაფერი არ გააჩნიათ რითაც შეეძლოთ საკმაოდ შეცვალონ ეს რწმენა, ტაქტიკა გაიხადეს «სიმბოლოდ სარწმუნოებისა» (184).

NB

და საერთოდ (188) დაველოდოთ იმათ ხმებს, ვინც ტრანშეებიდან დაბრუნდებო.

NB: «შვეიცარიის საფაბრიკო და სამთო-საქარხნო ინსპექტორების მოხსენება მათი სამსახურებრივი საქმიანობის შესახებ 1912 და 1913 წლებში» — *Aapay, 1914* (გვ. 265., 3 მარკა).

ბაზეთ «ტან»-ის სტატიებისა და უენიშვნების უნსახებ

19) «Le Temps», 6. XII. 1915.

«შამპინისთან ბრძოლის წლისთავი» იღვესსწაულეს დღეს.

ბ-ნ ალბერ ტომას სიტყვა:

«ზავი არ შეიძლება იყოს, სანამ ჩვენი ელზასი და ჩვენი ლოტარინგია საბოლოოდ არ შეველენ საფრანგეთის შემადგენლობაში»...

...გერმანიის იმპერიალიზმის გაუვნებლებამდე etc. etc. (...«გამარჯვება») ...«ბოლომდე»...

Ibidem, 7. XII. 1915

სტატია (სარედაქციო) «კარგი სიტყვები».

«ეს მანიფესტაცია მით უფრო დამახასიათებელია, რომ ბ-ნი ალბერ ტომა, ბატონებთან გელთან და სანბასთან ერთად, მთავრობაში გაერთიანებული სოციალისტური პარტიის წარმომადგენელია, პარტიისა, რომლის გარკვეულ ელემენტებს ვერ დაუვიწყნიათ საშიში ტენდენციები, რომლებიც მათში სჭარბობდა ომის წინ, და კვლავ შეპყრობილი არიან ინტერნაციონალიზმის ბუნდოვანი იდეალით, რომლის გამო ჩვენ კინაღამ დავიდუპეთ»...

NB:

...«აქ» (ტომას სიტყვაში) «არის მკაფიო და ზუსტი მოთხოვნა საფრანგეთისათვის ელზას-ლოტარინგიის უბრალოდ და ულაპარაკოდ დაბრუნებისა, ყოველგვარი პირობების დაუდებლად. ეს სიტყვები წარმოადგენენ იმ მეტად ფრთხილი ფორმულების ბედნიერ კონტრასტს, რომლებიც იძლევიან სამწუხარო გაუგებრობათა საბაბს და რომლებსაც ზოგჯერ აყენებდნენ უკიდურესი მემარცხენის».

Ibidem (გვ. 2) «სოციალისტებთან». გუშინ სენის ფედერაციის მოსამზადებელი კრება (პარტიის კონგრესისათვის 25. XII. 1915) იყო. ბურდერონმა სცადა ელაპარაკნა, «მაგრამ მას მკვეთრად შეაწყვეტინეს» (მას უყვიროდნენ, მანდატი არა გაქვსო) (*idem* «Journal de débats», 7. XII. 1915. როცა ბურდერონმა თქვა, უმცირესობას წარმოვადგენო, «გაისმა მკვეთრი პროტესტები»...)! (20

«ბ-ნი მერჰეიმი გუშინ საღამოს რიუ დე პარიზე მონტრეილში უნდა გამოსულიყო მოხსენებით საერთაშორისო პაციფისტურ გაერთიანებაზე ციმერვალდში. ბ-ნ მერჰეიმის მოხსენება აკრძალულ იქნა».

სტატია «ამერიკელი სამხედრო მიმწოდებლები»

«Neue Zürcher Zeitung», 1915, № 485, დილის 1-ლი გამოშვება. 23. IV. 1915.

ამერიკელი სამხედრო მიმწოდებლები.

ამერიკის გაზეთები უკვე კარგა ხანია ათავსებენ ცნობებს ანტანტის სახელმწიფოებისათვის სამხედრო მომარაგების საგნების მიწოდებათა შესახებ. მოგვყავს შემდეგი კალიფორნიის ერთი გაზეთიდან:

მოკავშირეებისათვის განკუთვნილ სამხედრო მასალებს ამიერიდან ამერიკელი მეწარმეები გზავნიან ზღვით კანადაში, სადაც მათ გადატვირთავენ ხოლმე ინგლისის გემებზე და მიაქვთ ინგლისში. საფრანგეთისა და რუსეთისათვის განკუთვნილი საქონელიც ამავე გზას აკეთებს, და შემდეგ მას ინგლისიდან გზავნიან დანიშნულებისამებრ. მოკავშირეებმა აგენტების საშუალებით ან უშუალოდ დააკონტრაქტეს თავიანთთვის შეერთებული შტატების თითქმის ყველა საიარალო ქარხანა და სამხედრო აღჭურვილობის საწარმოები. რასაკვირველია, ეს ქარხნები ცდილობენ დამალონ ეს იმის შიშით, რომ მათ მოუხდებათ თავიანთ მიწოდებათა შეწყვეტა, რადგან მთელი ეს მასალა სამხედრო კონტრაბანდაა.

22)

შეერთებულ შტატებში 57 ქარხანაა, რომლებიც ამზადებენ მხოლოდ და მხოლოდ იარაღს ან სამხედრო აღჭურვილობის საგნებს. ნორმალურ დროს იქ დასაქმებულია 20 000-მდე მუშა, მაგრამ ახლა, როცა ქარხნები ორ, სამ ცვლად მუშაობენ, იქ უკვე 50 000-მდე მუშაა. იარაღის ქარხნები და სამხედრო აღჭურვილობის საწარმოები ფეთქებად ნივთიერებებს არ ამზადებენ. ეს მრეწველობის დამოუკიდებელი დარგია, რომელიც ითვლის 103 ქარხანას, რომელთა პროდუქცია გაორკეცდა ომის დაწყების შემდეგ. პიროქსილინის ზოგიერთი ქარხანა 3 ცვლად მუშაობს. რათქმა უნდა, ამ მასობრივი მოთხოვნილებების შედეგი ფასების აწევა იყო. მაგალითად, საფრანგეთის მთავრობამ თებერვალში შეუკვეთა 24 მილიონი გირვანქა პიროქსილინი 65 ცენტად გირვანქა, რომელიც ჩვეულებრივ დროს გირვანქა 20—25 ცენტი ღირდა.

შემდეგია აკაზმულობის საგნები ჯარისკაცებისა და ცხენებისათვის: ფეხსაცმელი, ჭურჭელი, უნაგირები, მოთრიმლული ტყავი და სხვ. ევროპის ომი უეჭველია განსაკუთრებით ხელსაყრელ საქმეს წარმოადგენს ამერიკისათვის.

ლოიდ ჯორჯი პარლამენტში.

«დელი დეი ტელეგრაფი», 22 და 23 აპრილი 1915

«The Daily Telegraph», 22. IV. 1915.

(23)

ლოიდ ჯორჯის სიტყვა პალატაში:

«მან პალატა განაცხადებთ, რომ მარტო უკანასკნელი თვის ორი კვირის განმავლობაში ბრიტანეთის არტილერიამ მეტი ჭურვი გაისროლა, ვიდრე ბურებთან მთელი ომის განმავლობაში».

თუ სექტემბერში წარმოება (საარტილერიო ჭურვებისა) იყო 20, NB

მარტში იყო 388 — 19-ჯერ მეტი.

(ხოლო სექტემბერში მეტი იყო, ვიდრე აგვისტოში, აგვისტოში მეტი, ვიდრე ივლისში!)

ომამდე ფიქრობდნენ, 6 დავიზია კონტინენტზე იქნება. ახლა ვნ-ია = 720 000 კაცი.

→ მარტში მიღებულ იქნა «კანონი სახელმწიფოს დაცვის შესახებ, — რომელიც რწმუნებას აძლევს» (მთავრობას) «თავის ხელში აიღოს რომელიც უნდა შესაფერისი მანქანათმშენებელი ქარხნები და გადაიყვანოს ისინი ჭურვების წარმოებაზე».

«სამხედრო აღჭურვილობა დაუსრულებლად — ასეთია საუკეთესო ფორმულა სიცოცხლეთა გადასარჩენად და ომის სწრაფი დამთავრების უზრუნველსაყოფად... NB

Ibidem. 23. IV.

(24)

«მეწარმეთა პატრიოტული ვალდებულება»:

მე ვაცხადებ, რომ ომის შემდეგ სამუშაოს მიცემისას უპირატესობას მივანიჭებ იმათ, ვინც ჯარში მსახურობდა.

ხელმოწერა

(მეფე და მინისტრები ემხრობიან).

Ibidem. რუზველტის წიგნი. «ამერიკა და მსოფლიო ომი.

ავტორი ემხრობა წესს «თავაზიანად უნდა ლაპარაკობდე, მაგრამ კეტს უნდა ატარებდეო» (ჩივის «big stik»-ს («კეტს») მეძახიან, ჩემი ნათქვამის დასაწყისს კი ივიწყებენო). (ბელგიის მაგალითი).

იგი ემხრობა იმას, რომ ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა დააწესონ სახალხო «სამხედრო სწავლება» შვეიცარიის ან ავსტრალიის მაგალითისამებრ...

ჰუგო ბიოტგერის სტატიები გავით «ტაბ»-ში

25) «Der Tag», 1915, № 93 (გამოშვება ა). 22, IV. 1915.

სტატია: «თავისუფალი პროფკავშირები და მთავრობა»
დ-რ ჰუგო ბიოტგერისა, რაიხსტაგის წევრისა.

ავტორი იწყებს იმით, რომ სამთო საზოგადოების (ჰელზენ-კირხენში) გენერალ-დირექტორი კირდორფი კიცხავს მინისტრ დელბრიუკს (შინაგან საქმეთა მინისტრი) იმისათვის, რომ მას «მჭიდრო კონტაქტი აქვს პროფკავშირულ ლიდერებთან».

ეს საშიშიაო, მუშები უფრო მოუსვენრად იქნებიან განწყობილნიო.

ავტორი საწინააღმდეგო აზრისაა, ამბობს, რომ აქ უბედურება არ არისო, რომ ტრანშეებშიც მუშები და მუშაკრონეები ერთად დგანანო, რომ «თუ მათ (=თავისუფალ პროფკავშირებს = სოციალ-დემოკრატებს) იზიდავენ შინაგან საქმეთა სამინისტროში გარკვეულ მუშათა და საერთო-ეროვნულ საკითხებზე ერთობლივი მუშაობისათვის, ეს მათთვის იმდენადვე აღიარებაა, რამდენადც ვალდებულება მთელი ომის განმავლობაში უარი თქვან სოციალ-დემოკრატიული პროგრამის გარკვეულ პუნქტებზე, რომლებიც შედიან ინტერნაციონალის სფეროში, და მოსახლეობის ყველა სხვა ნაწილის მსგავსად თავიანთი ვალი შეასრულონ და სამშობლო დაიცვანო»...

NB

26) მისივე სტატია № 82-ში (9. IV.) «ჩვენი პოლიტიკის განვითარება», სადაც სხვათა შორის ვკითხულობთ:

«საკვირველია, რომ სოციალ-დემოკრატიულ დისკუსიებშიც მარქსისტული თვალსაზრისის ფონზე გარკვეულად გამოიყოფა აზრი, რომ ახლა საჭიროა ანგარიში გავუწიოთ იმპერიალიზმის შემდგომ განვითარებას, დიდი, დამოუკიდებელი, გარეგნულად, შეძლებისამებრ, დამოუკიდებელი, მსოფლიო სახელმწიფოების განვითარებას. ერთნი ეწინააღმდეგებიან ამას, მეორენი ცდილობენ მოაქციონ იმპერიალიზმი სოციალიზმის განვითარების მსვლელობაში, და, რასაკვირველია, არ შეიძლება დაეჭვება იმაში, თუ ორი მიმდინარეობიდან რომელი უფრო ჭკვიანურია და რომელსა აქვს წარმატების ყველაზე მეტი შანსები»...

სტატიკა «ომის მიზნები» ბაზეთ «ეკონომისტ»-ში

«The Economist», 1915 წლის 27. III. შაბათი.

(27)

სტატიკა: «ომის მიზნები» (გრეის მიერ ბეჰმტენ-ჰოლში ორშაბათს (22. III. ??) წარმოთქმული სიტყვის გამო).

რედაქცია შესტირის მშვიდობას და უხარია, რომ გრეის არა უთქვამს რა ისეთი, რასაც შეუძლია «გააჭიანუროს ან გაამწვავოს ომი»...

სტატიკის ბოლო:

«სახელმწიფო მოღვაწეები ვერ შეუერიდებიან ომის სავალალო დასასრულის: საყოველთაო გლოვისა და თითქმის საყოველთაო ბანკროტობის პერსპექტივას. მალე დადგება დრო, როცა შესაძლებელი გახდება მხედველობაში მიღებულ იქნას ჰუმანურობის მოთხოვნები და ამავე დროს განხორციელდეს მიზნები, რომლებიც სერ ედუარდ გრეიმ აღნიშნა» (ეროვნებათა თავისუფლება etc.)... «თუ ასეთი შემთხვევა გაშვებულ იქნა, ომი მარად როდი გაგრძელდება. იგი დამთავრდება რევოლუციური ქაოსით, რომელიც არაფერ იცის სად დაიწყება და არაფერ იცის რით დამთავრდება. ომი ხვალაც რომ დამთავრდეს, საეჭვოა, რომ ამ, შედარებით წარმატებულ, ქვეყანაშიც კი, მოინახოს თუნდაც ერთი ოჯახი, რომელსაც წლობით სასტიკად არ დატანჯავს ომით გამოწვეული ჭირვარამი» (გვ. 615). (დასასრული.)

NB

«შენების ბაზეთი», 7 აპრილი 1915

«Journal de Genève», 7. IV. 1915.

(28)

მოწინავე სათაურით: «ძალიან ბევრი ლაპარაკი მავნებელია», ანრი ველ შინ გერის, ინსტიტუტის წევრის, წიგნის გამო: «ყვითელი წიგნის გაკეთილები 1914», გამომცემლები ბლუ და გეი, პარიზი.

13. VII. 1914 (შენიშნეთ რიცხვი!) სენატში ბ-ნმა შ. ემბერ-მა, «სამხედრო კომისიის მომხსენებელმა», საფრანგეთის მოუმზადებლობა რომ ეჩვენებინა, სიტყვაში თქვა. საფრანგეთს მძიმე არტილერია, 10—13—21 სანტიმეტრიანი კი, თითქმის არა აქვსო. 28 სანტიმეტრიანი მორტირა... ერთი წლის შემდეგ იქნებაო!!

მეორე დღეს კი, 14. VII. 1914, სამხედრო მინისტრმა, მესიმომ, სენატში განაცხადა, რომ

1915 წლის დამლევს (!!) საფრანგეთს ექნება

200 გრძელი 105 მმ. ზარბაზანი და 1917 წლის დამლევს (!!!)
200 მოკლე 120 მმ. ჰაუბიცი.

NB ||| «განა გერმანიას შეეძლო გაეკეთებინა სხვა დასკვნა,
თუ არა ასეთი: «წავიდეთ წინ, დროს ნუ დაკარგავთ?»»

ლოიდ ჯორჯი ოთხი მილიარდი გირვანქა სტერლინგის შესახებ

29) ლოიდ ჯორჯი თე მთა პალატაში. სამუშაოთი, 4. V. 1915.
(«The Daily Telegraph», 5. V.)

...«როგორია ჩვენი ქვეყნის შემოსავალი? ჩვენი ქვეყნის შემოსავალი მშვიდობიან დროს შეადგენს 2 400 000 000 გირვანქა სტერლინგს.

NB ||| ახლა იგი ალბათ მეტია. რატომ? ჩვენ აქ ვხარჯავთ ასობით მილიონს სესხად აღებულ ფულს. აქედან მეტი წლი ჩვენს ქვეყანაში იხარჯება. ადამიანები მუშაობენ მათთვის დაწესებულ დროს და ზედმეტს, მათი ხელფასი გაიზარდა; ზოგიერთი დარგის მოგება მეტი გახდა, რა თქმა უნდა, მნიშვნელოვნად მეტი; ამის შედეგად ჩვენი ქვეყნის შემოსავალი ამჟამად, ალბათ, მეტია, ვიდრე მშვიდობიან დროს. ზოგიერთნი, ალბათ, უღიღეს მოგებას იღებენ—(ყურადღება, ყურადღება)—და სხვებმაც გაადიდეს თავიანთი შემოსავალი მის ჩვეულებრივ დონეზე ბევრად მაღლა.

NB ||| ეკვი არ მეპარება, რომ საესებით სამართლიანი იქნებოდა, როცა დავუფიქრებთ, თუ ეს შესაძლებელია, რა გადასახადები უნდა გაადიდოთ ან რა შესატანები აიღოთ, რათა შესაძლებლობა გექონდეს გავუძლოთ ომს ორი-სამი წლის განმავლობაში, —საესებით კანონიერი იქნებოდა მიგვემართა იმათთვის, ვისაც ომისაგან განსაკუთრებული შემოსავალი ჰქონდა (მოწონება)... როგორია ჩვენი ქვეყნის ჩვეულებრივი დანაზოგი მშვიდობიან დროს? ჩვეულებრივი დანაზოგია დაახლოებით 300—400 (მილიონი) გირვანქა წელიწადში. შემოსავალი მეტია, და ვფიქრობ არ ვაზვიადებ, როცა ვამბობ, რომ ევროპის თვითეულ ქვეყანაში ცხოვრების დონე მნიშვნელოვნად უფრო დაბალია, —არ ვიცი რამდენად.

30)

NB ||| მაგრამ ჩვენი ქვეყნის დანაზოგი ომის პერიოდში, როცა შემოსავალი უფრო მაღალია, გარაკეცებულ უნდა იქნას».

იგივე, იქვე.

«ჩვენ კოლოსალურად მდიდარი ქვეყანა ვართ —
უეჭველია, ყველაზე მდიდარი ქვეყანა ევროპაში. მე არ
ვიცი, იქნებ ჩვენ მსოფლიოში ყველაზე მდი-
დარი ქვეყანა ვართ მოსახლეობის პრო-
პორციულად. ჩვენ დავაბანდეთ 4 000 000 000
გ. სტ. საუკეთესო უცხოურ და კოლო-
ნიურ ფასეულობებში»...

«...ჩვენ დავიწყეთ ჩვენი მოკავშირეების
უმრავლესობის შესყიდვათა და ფინანსე-
ბა»...

4 მლრდ
გ. სტ.

რჩეული

«**ე**»

(აბაა)

შინაარსი

ე

- 1) ამონაწერები და შენიშვნები, რომლებიც ეხება იმპერიალიზმს,
 კ. კაუცკი («ეროვნული სახელმწიფო etc.») [3—4]
 ლენჩი [5—10]
 «ფინანსური კაპიტალი რუსეთში» [13—14]
 ბერონის წიგნი ომის შესახებ (NB) [15]
 ლენცი თანამედროვე ომის შესახებ [17—18]

კ. კაუცკი. «ეროვნული სახელმწიფო etc.»

- 3) «ეროვნული სახელმწიფო, იმპერიალისტური სახელმწიფო და სახელმწიფოთა კავშირი» კ. კაუცკისა. ნიურნბერგი, 1915 (50 პფენიგი) (გვ. 80).

§ 1-ში — «ზოგი რამ დემოკრატიისა და ეროვნული სახელმწიფოს შესახებ» — კ. კაუცკიმ შარი მოსდო მემარჯვენეს (ვინიგს) და მემარცხენეს ჰალედან («Volksblatt»-იდან ჰალეში), რომლებიც ამბობენ, რომ მოძველდა «თვითეული ხალხის ეროვნული დამოუკიდებლობის უფლების» პრინციპი (გვ. 5) (4 აგვისტოს დეკლარაციაში). კ. კაუცკი ამ საკითხში ცენტრის მომხრეა და ცოხნის ძველმანს ეროვნულ სახელმწიფოსთან დემოკრატიის კავშირის შესახებ.

ამის გამო, სხვათა შორის, «პრიმიტიული დემოკრატიის» და «პირდაპირი სახალხო კანონმდებლობის» წინააღმდეგია (8), ამასთან «პრიმიტიულ დემოკრატიას»

1 || ეკუთვნის «მისი უფრო აქტიური ნაირსახეობა, მასობრივი გაფიცვა» (8).

ჩვენ status quo-ს (14) მომხრენი კი არა ვართ, არამედ ეროვნული ჩარჩოებიდან გამოსვლის სხვა საშუალებებს ვემხრობითო...

«პროლეტარიატი ვერ განთავისუფლდება იმის საშუალებით, რომ მისი ცალკეული ფენები, რომლებიც დასაქმებული არიან გარკვეულ პროფესიებში ან ცხოვრობენ გარკვეულ რაიონებში, თავიანთ წილს მიიღებენ ექსპლოატაციისა და ჩაგვრისაგან. ეს უფრო მისი პოზიციის შესუსტებას ნიშნავს» (16)...

[და არც ერთი სიტყვა აქედან გამომავალ დასკვნაზე!! სოფისტი!]

მე-17 გვერდზე მემარცხენეთა პოზიციის ყალბბანდური (4) დამახინჯებაა. ისინიც (ისევე როგორც მემარჯვენეები) თანახმა არიან იმპერიალიზმის გარდუვალობის შესახებ, მაგრამ პასუხად სოციალიზმის «დაუყოვნებლივ განხორციელებას» მოითხოვენ (17)...

«ეს მეტად რადიკალურად მოსჩანს, მაგრამ ამას შეუძლია მხოლოდ (!!!) უბიძგოს ყველას, ვისაც სოციალიზმის დაუყოვნებლივი პრაქტიკული განხორციელება არა სჯერა, იმპერიალიზმის ბანაკში».

წვრილ-
მანი
ყალბა-
ბანდი!!

შემდეგ მოსდევს უაღრესად უხამსი ჩმახვა იმის შესახებ, რომ საზოგადოება ორგანიზმია და არა მექანიზმი და სხვა ამგვარი ბავშვური აბდაუბდა (გადაკვრით ლაპარაკია იმაზე, რომ ძლიერია «ეროვნული გრძნობები») (18) მუშებს შორის) იმ დასკვნით, რომ იმპერიალიზმის გარდუვალობიდან არ გამომდინარეობს უაზრობა მასთან ბრძოლისა «ამ» (კაპიტალისტური) წარმოების წესის შიგნით» (21).

NB

იმპერიალიზმის წინააღმდეგნი, კაპიტალის გაფართოების სხვა საშუალებების (გარდა კოლონიებისა) მომხრენი არიან «წვრილი ბურჟუები და წვრილი გლეხები, ბევრი კაპიტალისტი და ინტელიგენტიც კი» (21)...

ლენჩი. «ბერმანიის სოციალ-დემოკრატია და მსოფლიო ომი»

დ-რი პაულ ლენჩი. «ბერმანიის სოციალ-დემოკრატია (5) და მსოფლიო ომი». ბერლინი, 1915 (ფორვერტსი). გვ. 64 (1.00 მარკა).

ლაქიურ-შოვეინისტური ჩმახვის ნიმუში. ძალიან სასარგებლო იქნებოდა შედარება პლენხანოვთან!!

ომი = «იმპერიალისტური პოლიტიკის პროდუქტი» (5). ბებელი იენაში (1911) ამბობდა, განიარაღების ნაცვლად შეიარაღება მოვიდა და საქმე «დიდი კატასტროფისაკენ» მიდისო (5)...

|| NB

აღნიშნავს რა მე-20 საუკუნის დასაწყისის ომებსა და რევოლუციებს, ლენჩი იძახის: «ის, რასაც ჩვენ განვიცდით, რევოლუციაა» (6)...

ჩვენ, გერმანელი სოციალ-დემოკრატები, «უძლიერესი ჯგუფი ინტერნაციონალში» (6), ყველაზე შეუპოვრად ვებრძოდით ჩვენს მთავრობას etc. etc., ნიმუშად ყოველთვის ინგლისი გამოგვყავდაო (თითქოს ინგლისს მართავდა არა «კაპიტალისტთა ხროვა», არამედ «10 მცნების და ზნეობის სხვა კანონების გამტარებელი კომიტეტი» (6—7)). ძველი ტრადიციებიაო გერმანიის ისტორიისა და ლიბენეხტისა, რომელიც «არასოდეს არ ყოფილა სავსებით თავისუფალი ერთგვარი სამხრეთ-გერმანული პარტიკულარიზმისა და პრუსიელებისადმი სიძულვილისაგან» (7).

საქმე იქამდე მიდიოდა, რომ კაუცკი წერდა, ინგლისისათვის ზღვაზე ბატონობა «სრულიად აუცალებელიაო» (7: ცატატი საიდან არის?) (არსებობის საშუალებათა თვალსაზრისით, გერმანიისაგან განსხვავებით)...

I || «საშიშროება ამ არგუმენტაციისა, რომელიც თუმცა შეესაბამებოდა შეხედულებას, რაც თითქმის საყოველთაო აზრს წარმოადგენდა პარტიაში, სავსებით გამოვლინდა მსოფლიო ომის ახლანდელ დღეებში» (7)...

6) ...«საზღვარგარეთის მიმართ კრიტიკის ამ სისუსტეს» (8)... ფესვი ჰქონდა «პარტის უდიდეს ძალაში»... «მის ინტერნაციონალობაში».

«უეჭველია, იგი (ეს მსოფლიო ომი) იმპერიალისტური ომია» (9)... პოლიტიკა აღმოსავლეთში... ბაღდადის რეინიგზა... ინგლისი და ეგვიპტე etc., განაწილება თურქეთისა (მხედველობაში), მაროკოსი etc.

«მსოფლიოს ამ განაწილების დროს გერმანიას საერთოდ !! || არ ეკითხებოდნენ» (10), «და უფრო იმიტომ, რომ პროტესტი განეცხადებინა ამ შეურაცხმყოფელი უყურადღებობის წინააღმდეგ, ვიდრე იმიტომ, რომ დაეცვა მაროკოში გერმანიის ვაჭრობის არც თუ ძალიან მნიშვნელოვანი მატერიალური ინტერესები», — გერმანიის მთავრობა პროტესტს აცხადებდა მაროკოს შესახებ ინგლის-საფრანგეთის შეთანხმების წინააღმდეგ.

1908 წელს (რეველის პაემანი) უკვე აპირებდნენ თურქეთის დაყოფას (რუსეთი + ინგლისი + საფრანგეთი), მაგრამ ხელი შეუშალა რევოლუციამ თურქეთში (11).

1914 წელს თითქმის მზად იყო ინგლისის შეთანხმება გერმანიასთან სფეროების განაწილების შესახებ აფრიკაში (13) და აღმოსავლეთში etc. — ომი რუსეთის მიზეზით.

გერმანია 1913 წელს იმუქრებოდა ომით სომხეთის გამო (14)...

«გერმანიისათვის, რომელიც ჩვენ გვესმის როგორც გერმანიის იმპერია და ავსტრია-უნგრეთი, კაპიტალისტური ექსპანსიის საკითხი ეროვნული არსებობის საკითხად გადაიქცა» (15). ||

ახლა უკვე საკმე ეხება არა კოლონიებისა და სფეროების განაწილებას etc., არამედ შემდეგს: «გერმანელმა ხალხმა უნდა განაგრძოს თუ არა თავისი არსებობა როგორც დიდმა და დამოუკიდებელმა ერმა თუ მისი ეროვნული ტერიტორიის დიდა ნაწილი, როგორც აღმოსავლეთით, ისე დასავლეთით, მოწყვეტილ უნდა იქნას და ძალდატანებით დაექვემდებაროს უცხო მფლობელობას?» (15). || (7)

«ვის მხარეზეა ამ ბრძოლაში, რამდენადაც ლაპარაკია ინგლისის მსოფლიო ბატონობისადმი საფრთხის შესახებ, საერთოდ ინტერნაციონალური სოციალიზმის და განსაკუთრებით გერმანიის მუშათა მოძრაობის ინტერესები?» (16).

ინგლისის ბატონობა ზღვაზე საფრანგეთის რევოლუციასთან ომების გაგრძელებაა. ინგლისის მონოპოლია 19 საუკუნის ნახევრისათვის: ინგლისი მსოფლიოს «სახელოსნო» უნდა იყოს.

«განთქმული ინგლისური «თავისუფლება» მსოფლიოს დამონებას ემყარებოდა» (20).

«ინგლისი გარკვეული აზრით მსოფლიოს გაბატონებული კლასი იყო» (20)...

მე, ლენჩმა, ხემნიცში, 1912 (ოქმების გვ. 417 და შემდ.), მოვიყვანე ენგელსის ციტატები ინგლისის მონოპოლიის დაცემის შესახებ და ვთქვიო:

«მაგრამ საერთაშორისო სოციალიზმს ოდნავი საფუძველიც არა აქვს თავისი მხრივ ხელი შეუწყოს ყველა სხვა სახელმწიფოებზე ერთი კაპიტალისტური სახელმწიფოს ამ ხანგრძლივი ბატონობის სამარადისოდ დამკვიდრებას. ამის გამო გამარჯვების პირობები სოციალიზმისათვის მხოლოდ ხელოვნურად გაძნელებოდა და შენელებოდა» (22—3). !

...«დიდა ისტორიული წარმატება, როგორც მთელი მსოფლიოსათვის და განსაკუთრებით საერთაშორისო სოციალიზმი-

სათვის ინგლისის საზღვაო ბატონობის შესუსტება უნდა ყოფი-
 8) ლიყო» (23—4), მით უფრო ნამდვილი იქნებოდა, რაც უფრო
 ხანგრძლივი იქნება მშვიდობა... ინგლისის ბურჟუაზიას
 მუშათა მოძრაობა ემუქრებოდა...

«თუ ამ თვალსაზრისით განვიხილავთ საკითხს, ინგლისის
 ბურჟუაზიისათვის მსოფლიო ომში მონაწილეობა სხვა არა იყო
 რა, თუ არ გაქცევა სოციალიზმისაგან» (24)...

...«მართლაც, რომ არსებობდეს საშუალება კაპიტალიზმის
 წინააღმდეგ პროლეტარიატის საერთაშორისო განმათავისუფ-
 ლებელი ბრძოლის გადაწყვეისა ათეული წლებით უკან, ეს
 იქნებოდა გერმანიის დამარცხება ამ ომში ინგლისის წინააღმ-
 დეგ» (25)...

«ინტერნაციონალის ძირითადი ბირთვი», გერმანიის სოციალ-
 დემოკრატები დამარცხდებოდნენ, ხოლო მუშათა კლასი გადაგ-
 დებულ იქნებოდა კაპიტალიზმის ბანაკში etc. (25)...

«გერმანია მეცნიერული სოციალიზმის სამშობლო და აკვანია»
 (26)... «საერთაშორისო პროლეტარიატის ინტერესები გერმა-
 ნიის მხარეზეა» (27)...

რუსეთის ცარიზმი... მარქსი და ენგელსი 1948 წელს.
 მაგრამ ახლა სხვაა. ენგელსი 1891 წელს (ციტატი:
 გვ. 29). მაგრამ ახლა სხვაა.

გერმანია, როგორც დასრულებული ეროვნული
 ერთეული, «მხოლოდ ახლა» «ამ ომთან» «იბადება» (31)...

გერმანია-რუსეთის ომი «შორს გასცილდა იმპერიალის-
 ტური ომის ჩარჩოებს. იგი წარმოადგენს დასვენების ნაბიჯს
 ეროვნული ერთიანობისაკენ გერმანელი ხალხის განვითარების
 მრავალტანჯულ გზაზე» (33)...

ციტატი ენგელსიდან რუსეთის დიპლომატიის შესახებ
 (35): თითქოს ახლა იყოს დაწერილი...

9) რუსეთის დაშლის წინააღმდეგ (37) («არა დაშლა» (38)),
 მცირე სახელმწიფოთა შექმნის წინააღმდეგ, — საკმარისია
 «ერთგვარი ეროვნული ავტონომია»...

ცარიზმის დამხობა (მას უნდა მოველოდეთ რუსეთის პრო-
 ლეტარიატისაგან) დააჩქარებს განვითარებას...

საფრანგეთი და ომი (§ V)... რევანში

«თავისუფლებისა და დემოკრატიის ინტერესები გადაჭრით
 შეუთავსებელია ფრანგული იარაღის გამარჯვებასთან» (42),
 ვინაიდან საფრანგეთი ინგლისთან და რუსეთთან კავშირშია.

გერმანიის სოციალ-დემოკრატია «ახლა» ელზას-ლოტარ-
 ინგიის წართმევას მიიჩნევდა «გერმანიის დასახიჩრებად» (43).

«პატიოსანი ზავი» (44) საფრანგეთის რესპუბლიკასთან — აი რა არის საჭირო.

გერმანიის წარსული და მომავალი (§ VI):

ეროვნული კულტურა და მისი მნიშვნელობა (ო. ბაუერის მიხედვით, ციტატი გვ. 53). «კულტურის ერთობა» (50 და სხვ.).

კაპიტალიზმი უნდა ვითარდებოდეს «დემოკრატიისაკენ» (55)...

«ომის საშიშროება» (56) — აი გერმანიაში დემოკრატიული პროგრესის შეფერხების მიზეზი.

«მილიტარიზმი» (58) გერმანიაში?? პირიქით, საყოველთაო სამხედრო ვალდებულება = ყველაზე და «თითქმის ერთადერთი დემოკრატიული დაწესებულება» (ენგელსი), თქვენ კი «დაქირავებული ჯარები» გყავთ» (59)...

«შუა ევროპის სახელმწიფოთა კავშირი» (აი ლისტს ეს უნდაო) — (+ სკანდინავიის ქვეყნები + შვეიცარია + იტალია + ბალკანეთი + თურქეთი) — «მსოფლიო პოლიტიკური განვითარების ახალი ეპოქა» (63)... — «მსოფლიოს ისტორიის ლოკომოტივი» (62) = ეს ომი... «ნაბიჯია წინ» «არაჩვეულებრივი» «დემოკრატიის, მთელი მსოფლიოს მშვიდობის, ხალხთა თავისუფლებისა და სოციალიზმის აზრით» (62). «ღიახ, და სოციალიზმის!» (62)...

კარიზმის დაძლევა, — საფრანგეთთან შერიგება — «ინგლისის ბურჟუაზიის ძალადური ბატონობის» დაძლევა (63)...

ინტერნაციონალი ახლა დამსხვრეულია, მაგრამ იგი კვლავ გაცოცხლდება, ისევე როგორც 1870 წლის შემდეგ (64).

ო. ბ. — სტატია «ევროპის სახელმწიფოთა კავშირი?»

«Die Grenzboten», 1915, № 9 (3. III. 1915 წელი).

სტატია «ევროპის სახელმწიფოთა კავშირი?» — ვინმე ო. ბ.-ს ღია წერილი პროფესორ გ. ჰეიმანსისადმი გრონინგენიდან.

ეს პროფესორი 4 პირთან ერთად შეადგენს კომიტეტს «ევროპის სახელმწიფოთა კავშირის» სახელწოდებით. ამ კომიტეტმა, სხვათა შორის, გამოსცა ჰეიმანსის თხზულება სათაურით: «ომის მონაწილე სახელმწიფოთა მოქალაქეებს». სწორედ ამის საპასუხოდ არის დაწერილი «Die Grenzboten»-ში დაბეჭდილი ღია წერილი.

ლია წერილში, სხვათა შორის, დასმულია საკითხი კოლონიების შესახებ (გვ. 270). «სასურველი ხომ არ არის აგრეთვე მათი «შინაგანი დამოუკიდებლობაც»? და ხომ არ არიან ინდოელები, ზანგები და თათრები აგრეთვე სავსებით «თანასწორუფლებიანნი» ინგლისელებთან, ფრანგებთან და რუსებთან?»... (270).

- ციტატი
კომიტე-
ტის
მოწოდებ-
იდან
- 12) ბესლიანად
ნათქვამია
- ...«ინგლისის კოლონიურ იმპერიას, რომელიც, ისევე როგორც სხვა კოლონიური იმპერიები, კოლონიური ხალხების «თანასწორუფლებიანობისა და შინაგანი დამოუკიდებლობის საფუძველზე» როდი შექმნილა, დედამიწის დაახლოებით ერთი მეხუთედი უჭირავს. ნუთუ ინგლისმა ეს კოლონიური იმპერია უნდა შეინარჩუნოს იმ დრომდე, სანამ, შეიძლება, არ გაწყდებთან ინგლისელები თვით ინგლისში, მაშინ როცა გერმანიას ნება არ მიეცემა მიიღოს იქიდან არც ერთი კვადრატული მეტრი თუნდაც იმ შემთხვევაში, მისი მოსახლეობა ამასობაში 200 მილიონამდე რომ გაიზარდოს?» (271)...

ფინანსური კაპიტალი რუსეთში

- 13) «Finanz-Archiv» (ზანცის გამოცემა). ბერლინი, 1915 (გამოცემის 32-ე წელი), 1 ტომი):

დ-რი ერნსტ შულცე. «საფრანგეთის კაპიტალი რუსეთში» (გვ. 125—133).

«1899 წლის დამლევს რუსეთში იყო უცხოეთის 146 საკონცესიო საზოგადოება, რომელთა კაპიტალის საერთო თანხა 765 მილიონ მანეთს ანუ 2075 მილიონ ფრანკს უდრიდა. აქედან საფრანგეთზე მოდოდა 792, ბელგიაზე 734, გერმანიაზე 261, ინგლისზე 231 მილიონი ფრანკი» (125)...

	მილიონი ფრანკი
საფრანგეთი	— — 792
ბელგია	— — 734
გერმანია	— — 261
ინგლისი	— — 231

$$\Sigma = 2018$$

აღნიშნულია, რომ 732 მილიარდი ფრანკი საერთო თანხიდან, რაც გავრცელებულია მთელ მსოფლიოში ფასიანი ქაღალდების სახით, როგორც არის: სახელმწიფო და კომუნალური სესხები, გირავნობის სიგელები, სამრეწველო აქციები და

ობლიგაციები, რუსეთში თითქმის დაბანდებულია მხოლოდ 20—25 მილიარდი ფრანკი. ამ ფასიანი ქაღალდების მფლობელები უპირატესად იყვნენ (127):

Σ	Σ	შეერთებული შტატები..	110—115 მლრდ. ფრანკი	} 420	
130		ინგლ-ს...	125—130 »		
100		საფრანგეთი.....	95—100 »		
	75	გერმანია.....	60—75		
25		რუსეთი.....	20—25		
	22	ავსტრია.....	20—22		
+ 12		იტალია.....	10—12		
5		იაპონია.....	5 »		
<u>260</u>	<u>97</u>	(ჩემი Σ =)	<u>440—484</u>		» და ა. შ. ა ¹⁾
+ 12					
<u>272</u>					

1) აქსელ ფონ ბოუშტედტი და დავით ტრიჩი. «რუსეთის იმპერია». ბერლინი, 1910. გვ. 227.

საფრანგეთში 1889—1908 წლებში გამოშვებულია 24 (14) მლრდ. ფრანკის ფასიანი ქაღალდები: 18 უცხოეთში + 6 (25%) საფრანგეთში.

გერმანიაში 1883—1907 წლების განმავლობაში გამოშვებულია 42 მლრდ. მარკის ფასიანი ქაღალდები: 10 უცხოეთში + 32 (80%) გერმანიაში.

საფრანგეთის ეროვნული სიმდიდრე

(1905) — 204 მლრდ. ფრანკი

1914 — დაახლოებით 250 » » (კაიო, რომელიც თუმცა იღებდა 200 მლრდ. საშემოსავლო გადასახადის განსაზღვრისათვის).

1912 წელს საფრანგეთმა რუსეთში რუსეთის საწარმოებში დააბანდა 367.88 მლნ. მანეთი = დაახლოებით 990 მლნ. ფრანკი (აქედან 115.8 მლნ. მანეთი — რკინიგზები; 96.28 — სახელმწიფო საწარმოები; 70.8 — სავაჭრო ბანკები და ა. შ.).

ამჟამად უცხოეთის კაპიტალები რუსეთში დაახლოებით ასეთია:

საფრანგეთის... თითქმის 20 მლრდ. მარკა (მილიარდები)
 გერმანიის... 4 — 5.5 » »
 ინგლისის — 0.25 » »
 ბელგიისა — 0.8 » »

Σ (ჩემი) 24—26.88

ავტორი = გერმანელი შოვინისტი. საფრანგეთს უწინასწარ-
მეტყველებს უდიდეს დანაკარგებს ომში: გვ. 133.

ბერონის წიგნი ომის შესახებ

- 15) «გაბედული ომი». კლ. უ. ბერონისა — «მისი კომერციული მიზნები, მისი ღირებულება ფულით და ადამიანებით». განცხადება (არა რეცენზია) «The Economist»-ში, 1915 წლის 20 მარტს:

«როგორც გაზეთების «The Wall Street Journal», «The Boston News Bureau» და «The Philadelphia News Bureau» გამომცემელი მისტერ ბერონი წავიდა საზღვარგარეთ, რათა მიეღო ცნობები ომის ფინანსური და დიპლომატიური სარჩულის შესახებ, და მიიღო ისინი».

გაუგზავნეთ შეკვეთა თქვენს წიგნების გამყიდველს ან «The Wall Street Journal»-ს. 44. ბროდ სტრიტი, ნიუ-იორკ სიტი. 4 შილინგი 6 პენსი (საფოსტო ხარჯების ჩათვლით). (პაუტონ მიფლინი და კომპ., გამომცემლები.)

ლენცი თანამედროვე ომის შესახებ

- 17) ფრიდრიხ ლენცი. «თანამედროვე ომის პოლიტიკური წინაპირობები». «Deutsche Rundschau» XLI, 4. 1915, იანვარი. მილიონობით ინგლისური კვადრატული მილი (გვ. 81):

	1862	1888	1912
ბრიტანეთის მსოფლიო იმპერია:	4 600	9 300	10 800
რუსეთის „ „ :	7 600	8 600	10 200
თურქეთის იმპერია:	1 800	1 300	700
ჩრდილოეთ ამერიკის შეერთებული შტატები:	1 500	3 500	3 700
საფრ.ნგეთი კოლონიებით (დამრგვალებით):	400	1 100	4 800
გერმანიის იმპერია კოლონიებით (დამრგვალებით):	240	600	1 200
ავსტრია-უნგრეთი:	239	241	241
იაპონია კოლონიებით:	150	150	260
იტალია „ :	100	110	700

1914 წ. ოქტომბრის დასაწყისში ითვლებოდა (გვ. 102):

	მცხოვრებლები მილიონობით (1910)	ტერიტორია ინგლისური კვადრატული მილებით (1912)	საგარეო ვაჭრობა მილიონ მარკობით (1912)
(გერმანია-ავსტრიის)	130	1 440 000	26 750
(ინგლის-საფრანგეთ-რუსეთის)	670	26 090 000	76 750
(ნეიტრალური) (დამრგვალებით)	800	24 470 000	58 000
	<u>1 600</u>	<u>52 000 000</u>	<u>161 500</u>

მოსახლეობა (ibidem, გვ. 83):

(18

	გერმანია (1870-მდე ელზას-ლოტარინგიის გამოკლებით)	საფრანგეთი (1870-დან ელზას-ლოტარინგიის გამოკლებით)
1700	14	21 მილიონი
1788	16	25
1816	23	29
1860	36	37
1912	66	40
1925—30	80	40

რვეული

«რ»

(«თება»)

ზინაარსი

$$4) \quad \left\| \begin{array}{c} \text{ფ} \text{ფ} \text{R} \end{array} \right\| \quad \left\| \begin{array}{c} \text{ფ} = 1 - 10 \\ ((+ \text{რისერი } 1 - 16))^{34} \end{array} \right\|$$

ჰილფერდინგი. «ფინანსური კაპიტალი».	[3— 6]
ელექტროტრესტი	[7— 8]
ემისიების სტატისტიკა	[9—10]
რისერი	[1—15]

ჰილფერდინგი. «ფინანსური კაპიტალი»³⁵

3) ჰილფერდინგი. «ფინანსური კაპიტალი» («უახლესი ფაზა კაპიტალიზმის განვითარებაში»). მოსკოვი, 1912.

გერმანულად გამოვიდა 1910 წელს («მარქსისტულ გამოკვლევათა» III ტომი).

დომბა-ლია... || გვ. 13 — «ე. მახის მიხედვით» «მე» მხოლოდ ის ფოკუსია, რომელშიც უფრო მჭიდროდ სწორი არ || ერთდებიან შეგრძნებათა უსასრულო ძაფები... არის არა || სწორედ ასევე ფული არის კვანძი საზოგადოებრივი ურთიერთობის ქსელში»... «სწორედ ასევე» || გვ. 34 — «რაოდენობრივი თეორია (ფულისა) ტუკის დროიდან საეხებით სამართლიანად ითვლება უსაფუძვლოდ»...

83. 54, შენიშვნა და განსაკუთრებით 54—5. პილფერდინგის შეცდომა, იხ. «Die Neue Zeit», 1912, გამოცემის 30-ე წელი, I ტომი. სწორი არ არის
- (პილფერდინგის მიხედვით ფული ბრუნვაში უღირებულეობდ შედის.)
83. 71, შენიშვნა. «მხოლოდ ჩვენი ჰკრეტა აძლევს საგნებს სივრცის ფორმას» (კანტიანელი)³⁶. სწორი არ არის
83. 90—91 (და 91, შენიშვნა). როგორ იწინასწარმეტყველა მარქსმა ბანკების ბატონობა მრეწველობაზე (NB) («კაპიტალი», II, გვ. 79). NB

93, შენიშვნა. Σ თამასუქებისა წელიწადში:

მილიარდი მარკა	აქლან აქცეპტირებულია ბანკების მიერ
1885—12.1	16%
1905—25.5	31%

NB 102 (და შენიშვნა). საერთაშორისო სავაჭრო გარიგებათა დიდი ნაწილი სრულდება ბანკების მიერ «აქცეპტირებული» თამასუქების დახმარებით.

|| 105—6. ბანკების როლი.

108. ბანკების სამი ფუნქცია

(4

1) შუამავლობა გადახდაში.

2) უმოქმედო კაპიტალის გადაქცევა მოქმედად.

3) ყველა კლასის შემოსავლის აკრეფა ფულადი ფორმით და მისი სესხად მიცემა კაპიტალისტებისათვის.

110, შენიშვნა. ეიდელსის საუცხოო ნაშრომი და მისი ნაკლი.

112. ქვეყნები — «ინტერნაციონალური ბანკირები»

(1) საფრანგეთი, ბელგია, ჰოლანდია

(2) ინგლისი

(3) შეერთებული შტატები და გერმანია.

116: ბანკების როლი წარმოებაში ((შმაავრესად ეიდელსის მიხედვით)). 120 idem

154—5, შენიშვნა. ფოლადის ტრესტი და მისი %.

{ 7% პრივილეგირებულ აქციებზე და 2% ჩვეულებრივზე: წლობით აკავებს მოგებას, ხოლო შემდეგ ერთბაშად ანაწილებს მათ შესაფერ მომენტში.

157. 5 მილიონიანი კაპიტალი ბატონობს 39 მილიონზე.
«Tochtergesellschaft» თარგმნილია «საზოგადოება ქალი-
შვილი» «ასული საზოგადოება».
159. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთა ადგილები (60 მილი-
ონი — 70 მილიონი შემოსავალი ამ ადგილებიდან მთელ
გერმანიაში) — კავშირებისა და ნაცნობობის გამოყენება.
162. 6 ბანკი — 751 ადგილი სამეთვალყურეო საბჭოებში
(ეიდელსი)... 1909 წელს ასეთი ადგილია 12 000 — 197
პირს უჭირავს 2918 ადგილი. (შეად. *ibidem* მორ-
განი ამერიკაში.)
172. «გაჭანსაღებათა» მნიშვნელობა:
(1) მომგებიანი ოპერაცია;
(2) ბანკებზე დამოკიდებულს ხდის გაჭირვებულ საზო-
გადოებებს.
183. (i. f.) და 184. — თამასუქების შეცვლა აღნიშვნით სა-
ბანკო დავთრებში.
199. მსხვილი კაპიტალის დაწოლა ბირჟაზე (და შენიშვნა:
მორგანის მაგალითი 1907 წ.).
211. — — ბანკები ცვლიან ბირჟას...
222. სასწრაფო ვაჭრობის არსი და მნიშვნელობა.
- NB || 262. ციტატი კაპიტალიდან, III, 2, გვ. 144—5 (რუ-
სული თარგმანი) ბანკების როლის შესახებ
versus სოციალიზმი (NB).
274. მძიმე ინდუსტრია. ძნელია კაპიტალის მიქცევა (გზა-
მონოპოლიისაკენ).
- (277—) 278: ბანკების ტენდენცია მონოპოლიისაკენ.
281. NB: კუნოვი კარტელების შესახებ «Die Neue Zeit»-ში,
XXII, 2, გვ. 210.
285. «კომბინაცია» = მომპოვებელი მრეწველობის შეერთება
დამმუშავებელ მრეწველობასთან.
- 5) 295. კორპორაციები და «გარეშენი» (NB)...
- 298: ბანკის დაუნხმარებლად ვერც ერთი მსხვილი სამრეწვე-
ლო საწარმო ვერ იარსებებს.
- 300—1. ენგელსი ახალი ტიპის მფარველობითი ბაჟების
და კარტელების შესახებ (კაპიტალი, III, 1, გვ. 95).
- 302—3: კარტელის ფორმების ევოლუცია (და 304 განსა-
კუთრებით).
308. ვაჭრობის კონცენტრაცია (შეად. ო. ლი «Die Neue
Zeit»-ში, XXVII, 2, გვ. 654).
- 320, შენიშვნა. ვაჭრობის ჩამოცილება არ ამცირებს პროდუქ-
ტის ფასს.

- 322—3: ვაჭრები — აგენტები — ნოქრები (NB) (და 324).
331. (მარქსის სიტყვიერი მიზაძეა.)
336. დამფუძნებელთა მოგების მაგალითი: შაქრის ტრესტი (NB) ამერიკაში (70% მოქმედ კაპიტალზე, 10% «წყალნარევზე»)*
- 338—9: ფინანსური კაპიტალის განსაზღვრა (და 341): ფინანსური კაპიტალი = კაპიტალი, რომელიც ბანკების განკარგულებაშია და რომელსაც მრეწველები იყენებენ» (339).
- 346: კარტელები = «კონკურენციის გაძნელება».
353. კარტელების კავშირი კაპიტალის ექსპორტთან.
- 355: ფინანსური კაპიტალი და «საზოგადოებრივი წარმოების ორგანიზაცია»... (შეად. 353 და 354).
358. კომბინაციის ზრდასთან ერთად იზრდება წარმოება საკუთარი საჭიროებისათვის (მაგრამ სასაქონლო წარმოებისათვის).
362. მარქსი კრიზისების შესახებ (III, 1, 219—220, რუსული თარგმანი).
364. II ტომი «გასაოცარი შრომის ყველაზე ბრწყინვალე ნაწილები» («დამსახურება» ტუგან-ბარანოვსკისა?!)³⁷ შენიშვნაში).
382. «სქემები» (II ტომისა) და «პროპორციულობის» მნიშვნელობა ((შეად. 426 და + 427)).
- 447: «ეკონომიურად შესაძლებელია» («სოციალურად და პოლიტიკურად განუხორციელებელია») საყოველთაო კარტელი... რომელიც აღმოფხვრიდა კრიზისებს... მაგრამ «ცალკეული კარტელებისაგან კრიზისების აღმოფხვრის მოლოდინი» = გაუგებლობაა.

V განყოფილებამდე: «ფინანსური კაპიტალის ეკონომიური პოლიტიკა»

- გვ. 454, შენიშვნა. ცატატა შულკე-გევერნაცოდან («ბრატანეთის იმპერიალიზმი», გვ. 75): «ჩერ კადევ სერ რობერტ პილი ამბობდა: «ყოველ ჩვენს კოლონიაში ჩვენ მეორე ირლანდას ვიღებთ»» NB
- 474: კაპიტალის ექსპორტი = «ვატანა ღირებულებისა, რომელიც განკუთვნილია იმისათვის, რომ საზღვარგარეთ აწარმოოს ზედმეტა ღირებულება».

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 291. რ. ე. დ.

487: ახალ ქვეყნებში კაპიტალის შეტანა «იწვევს ხალხთა წინააღმდეგობას, რომლებიც იღვიძებენ ეროვნული თვითშეგნებისათვის»... «დამორჩილებულებს თვით კაპიტალიზმი აძლევს საშუალებებს განთავისუფლებისათვის»... «მოძრაობა დამოუკიდებლობისაკენ»...

487. დამოკიდებულ ქვეყნებში ეროვნული მოძრაობის პრობლემა («დამორჩილებულთა») მისწრაფება «განთავისუფლებისადმი»...

488. კაპიტალიზმის განვითარების დაჩქარება ახალ ქვეყნებში...

491: «ეროვნული საბანკო ჯგუფების» ბრძოლა კაპიტალის დაბანდების სფეროებისათვის (პეიონი და სხვები)...

493: კაპიტალის > ხელსაყრელობა კოლონიებში.

495. ფინანსური კაპიტალის პოლიტიკა (1. 2. 3.)

6) (კოლონიები)

(პროტექციონიზმი)

(მონოპოლიები)

495: ფინანსური კაპიტალის პოლიტიკის მიზნები სამგვარია: ჯერ-ერთი, შექმნა რაც შეიძლება ფართო სამეურნეო ტერიტორიისა, რომელიც, მეორე, დაცული უნდა იყოს უცხოური კონკურენციისაგან საბაჟო კედლებით და ამრიგად უნდა გადაიქცეს, მესამე, ეროვნული მონოპოლისტური კავშირებისათვის ექსპლოატაციის სფეროდ»...

NB: 484: პოლემიკა იმიგრაციის შესახებ «Die Neue Zeit»-ში, გამოცემის 25-ე წელი, 2 (1907)

505. «დიპლომატიის უმნიშვნელოვანეს ფუნქციად ახლა იქცევა ფინანსური კაპიტალის წარმომადგენლობა»...

506. კარლ ემილი გერმანიის იმპერიალიზმის შესახებ. «Die Neue Zeit», XXVI. 1.

510. ეროვნული სახელმწიფო.

511. ფინანსურ კაპიტალს უნდა არა თავისუფლება, არამედ ბატონობა.

512—3. ერი და იმპერიალიზმი.

513—4. დემოკრატიის მაგიერ ოლიგარქია.

567. «პროლეტარიატის პასუხი ფინანსური კაპიტალის ეკონომიურ პოლიტიკაზე, იმპერიალიზმზე, შეიძლება იყოს არა ვაჭრობის თავისუფლება, არამედ მხოლოდ სოციალიზმი»
ვაჭრობის თავისუფლების აღდგენა = რეაქციული იდეალი» (NB)

ფინანსური კაპიტალი = საბანკო კაპიტალი, რომელიც ბატონობს მრეწველობაზე.

【საკმარისი ხომ არ არის: «ფინანსური კაპიტალი = საბანკო კაპიტალი»?】

სამი მთავარი მომენტი:

კორპორაცია- } მსხვილი კაპიტალის განვითარება და
ბი } ზრდა გარკვეულ დონემდე... ბანკე-
ამერიკაში. } ბის როლი. (კონცენტრაცია და განსა-
ზოგადობა.)

(ამერიკა და) მონოპოლისტური კაპიტალი
გერმანია) (დაპყრობა მრეწველობის გარკვეული
დარგის იმდენად დიდი ნაწილისა, რომ
კონკურენციას ცვლის მონოპო-
ლია)...

ცხრილი—და } მიწის განაწილება... (კოლონიები
არგენტინის } და გავლენის სფეროები)...
მაგალითი }

NB ჰილფერდინგი: «Die Neue Zeit»-ში, 1912 (გამოცემის წელი 30, ტომი 1), გვ. 556... «თვითნებური კაპიტალისტური მონოპოლიის დამახასიათებელი მისწრაფება — ურღვევი გახადოს ეკონომიური მონოპოლია და განამტკიცოს იგი ბუნებრივ რესურსებზე მონოპოლიით»...

ელექტროტრისტი

ტრესტი ელექტროტრეწველობაში: კურტ ჰეინიგის «ელექტროტრესტის გზა» (ბერლინი).

(«Die Neue Zeit», 1912 (28. VI. 1912), გამოცემის 30-ე წელი, ტომი 2, გვ. 474).

იმპერიალიზმის საუცხოო ილუსტრაცია*:

1907 წელს დაიდო ხელშეკრულება აეგ-სა («ალგემინე ელექტრიციტეტს გეზელშაფტ») («ელექტრობის საყოველთაო საზოგადოება») და ჩეკ-ს (ჯენერალ ელექტრიკ

კონცერნი აეგ
ტრესტი ჩეკ

კომპანი) შორის მსოფლიოს განაწილების შესახებ:

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულება, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 311. რედ.

ჩეკ — შვედეთის უტატები და კანადა
 აეგ — გერმანია, ავსტრია — უნგრეთი, რუსეთი, პოლანდია,
 დანია, შვეიცარია, თურქეთი, ბალკანეთი.

	საქონლის ბრუნვა (მლნ. მარკა)	მოსამსახურეთა რიცხვი	წმინდა მოგება (მლნ. მარკა)
ჩეკ — (ამერიკის შვედ- თებულის უტატები) 1907:	252	28 000	35.4
1910:	298	32 000	45.6
აეგ (გერმანია) 1907:	216	30 700	14.5
1911:	362	60 800	21.7

298 + 362 = 660 მილიონი მარკა

NB განსაკუთრებული ხელშეკრულებანი (საიდუმლო) ასულ = საზოგადოებათა შესახებ. «გარდა ამისა გამოგონებებისა და ცდების ურთიერთ გაცვლა!» (გვ. 475). იმ საზოგადოებათა (მეტწილად სააქციო საზოგადოებანი) რიცხვი, რომლებშიც აეგ-ი «მონაწილეობს და ბატონობს მათზე», 175—200-ს შეადგენს (გვ. 484). მათგან ექვს მთავარში კაპიტალი შეადგენს დაახლოებით $\frac{3}{4}$ მილიარდს, სულ კი ყველა საზოგადოებაში უნდა იყოს დაახლოებით $1\frac{1}{2}$ მილიარდი მარკა*.

«საფაბრიკაციო საზოგადოებათა» რიცხვი — 16

რეზინის — კაბელების — კვარცის ლამპების — იზოლატორების — სარკინიგზო სიგნალების — ავტომობილების — საბეჭდო მანქანების — საფრენი აპარატების და სხვ. წარმოება

NB თანამედროვე მრეწველობისათვის დამახასიათებელია ნედლეულის etc. წარმოება იმავე საწარმოს მიერ
¹⁾ აეგ-ის საზღვარგარეთის პირდაპირ წარმომადგენლობათა რიცხვი = 34 (მათგან 12 სააქციო საზოგადოება)**.

1) 1. ს.-პეტერბურგი	7. რუმინეთი	
და ვარშავა	8. ვენა	
2. ლისაბონი	9. მილანი	სულ
3. ქრისტიანია	10. კოპენჰაგენი	10 სახელ-
4. სტოკჰოლმი	სამხრეთ-დასავლეთი	მწიფოში
5. ბრიუსელი	აფრიკა	
6. პარიზი	((კოლონია?))	

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 287. რ ე დ.

** იქვე, გვ. 309. რ ე დ.

ორივე ფირმა ერთობლივად მუშაობს*

ელექტრობის საყოველთაო კომპანია («ჯენერალ ელექტრიკ კომპანი» — ჟე) ვესტინგაუზის კომპანია («Westinghouse Co»)

ტომსონი — ედისონის
ჰაუსტონი კომპანია
კომპანია («Edison Co»)

(«Thomson Houston Co»)

ამერიკა

(ეს ფირმა უერთდება ედისონის კომპანიას)

იგი ევროპისათვის აარსებს ფირმას:

იგი ევროპისათვის აარსებს ფირმას:

ედისონის საფრანგეთის კომპანია («ფრანკეზიშე ედისონ კომპ.»)

ელექტრობის უნიონ კომპანია

საფრანგეთის ფირმა პატენტებს გადასცემს გერმანიის ფირმას:

გერმანია

(«უნიონ ელექტრიციტეტს გეზელშაფტი»)

დასცემს გერმანიის ფირმას:

ეს ფირმა უერთდება ელექტრობის საყოველთაო კომპანიის ფირმას

«ელექტრობის საყოველთაო კომპანია» («ალგემაინე ელექტრიციტეტს გეზელშაფტ» = აეგ)

«ელექტრობის საყოველთაო კომპანია» (აეგ)

სიმენსი და ჰალსკე-შუკერტი («Siemens & Halske-Schuckert»)

ორივე ფირმა ერთობლივად მუშაობს

- = ნიშანი, რომელიც ნიშნავს შეერთებას
- = შეერთება
- = დაარსება ახალი ფირმისა (რომლისკენაც მიმართულია ისარი) ძველის მიერ

* რ. ხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 310. რ ე დ. 22. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39

...«სხვა, მათგან (აეგ და ჯეკ) სავსებით დამოუკიდებელი ელექტრობის საზოგადოება ქვეყნად არ არსებობს» (გვ. 474)...* NB

1900-7; 1912-2.
(1912)

აეკ		«სიძენს უნდ პალსკე-შუკერტ»		
«ფელტენ უნდ ლამეიერა»	აეკ	«სიძენს უნდ პალსკე-შუკერტ»	«ხეოგ-მანა»	
(1900) «ფელტენ უნდ გილომ»	«ლაპეი-უნიონ ე» აეკ	«სიძენს უნდ პალსკე»	«შუ-კერტ უნდ კომპ.»	«ხეოგ-მანა»
				«კუმერა (უალე და-კარგა მნ-ვნელობა) გკოტრდა 1900 წ. (რისერი)**

ემისიების სტატისტიკა

9) NB «ეს სტატისტიკა — ემისიების ჩვეულებრივი სტატისტიკისაგან განსხვავებით — მოიცავს არა ემისიებში შესულ ფასიან ქაღალდებს ცალკეულ ქვეყნებში, არამედ ამ ქვეყნების მიერ მიღებულ კრედიტებს. ასე, მაგალითად, რუსეთის სესხი, დაბანდებული ლონდონსა და პარიზში, ნაჩვენებია არა ინგლისისა და საფრანგეთის, არამედ რუსეთის ხაზით».

«Volkswirtschaftliche Chronik»

კონრადისა (1913, გვ. 783)

ემისიების თანხა 1883/1912

(მილიარდი მარკა)

1883 — 3.4	1893 — 4.9	1903 — 14.8
4.0	14.4	11.7
2.7	5.3	15.5
5.4	13.6	21.5
4.1	7.8	12.4
6.4	8.5	17.2
10.3	9.2	19.9
6.8	9.8	21.4
6.2	8.0	15.8
1892 — 2.0	1902 — 17.8	1912 — 16.4
Σ = 51.1	99.0	166.6
(ჩევი)		

ემისიების ჯამი

[53.0]

ეს ჯამი მთელი მსოფლიოსა. ქვეყნების მიხედვით, გვ. 782, 1910, 11 და 12 წლებში

თანხა ამ სამ წელიწადში

	მილიარდი მარკა
გერმანია და მისი კოლონიები	7.2
ინგლისი და მისი კოლონიები	5.2
{ + სამხრეთი აფრიკა	0.4
{ + კანადა	3.0
Σ (ჩევი)	8.6

* იხ. გ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 310. რ ე დ.

** იქვე, გვ. 309. რ ე დ.

	მილიარდი მარკა
ამერიკის შეერთებული შტატები	10.8
(ეგვიპტის ინგლის და მისი ჩათვლით) კოლონიები	8.8
გერმანია და მისი კოლონიები	7.2
(მაროკოს საფრანგეთი და მისი ჩათვლით) კოლონიები	4.8
	<u>29.6*</u>
რუსეთი	3.2
ავსტრია-უნგრეთი	2.1
ბელგია და მისი კოლონიები	1.3
იაპონია	1.7
	<u>8.3</u>
ჩემი ჯამი:	
4 დიდი ქვეყანა	29.6
4 შერეობარ-ს- ხოკანი ქვეყანა	8.3
დანარჩენი ამერიკა	7.0
ევროპის 14 ქვეყანა	4.01
ჩინეთი + სპარ- სეთი	0.7
	<u>50.41</u>

საფრანგეთი და მი- სი კოლონიები	4.8
ავსტრია-უნგრეთი	2.1
რუსეთი	3.2
ბელგია	1.0
— მისი კონგო	0.3
	<u>11.4</u>
Σ (ჩემი)	1.3

პოლანდია და მისი კოლონიები	0.6
ლუქსემბურგი	0.01
ესპანეთი	0.8
პორტუგალია და მისი კოლონიები	0.1
დანია	0.2
შვეიცა	0.1
ნორვეგია	0.1
შვეიცარია	0.7
იტალია	0.7
რუჰინეთი	0.4
ბულგარეთი	0.1
სეობია	0.2
საბერანეთი	0.5
თურქეთი	0.8
ამერიკის შეერთებული შტატები	10.8
დახარჩენი ამე- რიკა	7.0
ეგვიპტე	0.2
მაროკო	0.1
ჩინეთი	0.6
იაპონია	1.7
სპარსეთი	0.1
	<u>52.2</u>
	16.4
	15.8
	21.4
	<u>53.6</u>
ბოლო ზუსტი ΣΣ	53.6

ლიტერატურიდან NB:

პარმისის «Weltwirtschaftliches Archiv» (უკვე 6 ტომი გამოვიდა).

* ასეა ხელნაწერში. რ ე დ.
** ასეა ხელნაწერში. რ ე დ.

ჯემლი (ჩემი) კონრადის «*Wolkswirtschaftliche Chronik*»-ის მიხედვით.

ქართველების სტატისტიკისათვის: ქართველების რიცხვი: ((გერმანიაში)) (გვ. 903—6).

	ახლად დაფუძნებული	განგრძობილი და გაფართოებული	დაშლილი
1913	38	34	15
1914	31	38	6

ჩემი გაანგარიშება შემთხვევების გაფართოებასან შემცირება:
+72 — 15 = 57
+69 — 6 = 63

რისერი. «გერმანიის დიდი ბანკები და მათი კონცენტრაცია»

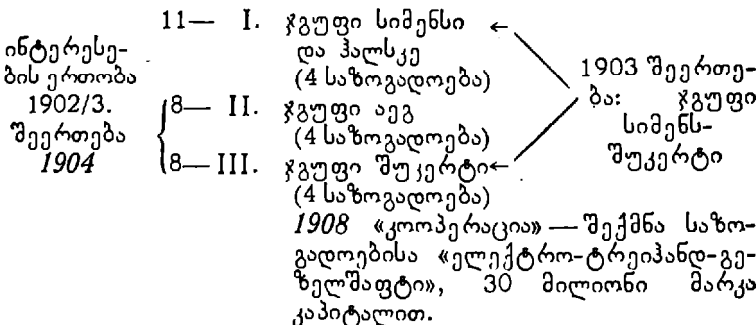
1) დ-რი რისერი. «გერმანიის დიდი ბანკები და მათი კონცენტრაცია მეურნეობის საერთო განვითარებასთან დაკავშირებით გერმანიაში». მე-3 გამოცემა. იენა, 1910.

(ზოგიერთი ციფრი, მაგრამ არა ყველა, დამატებულია 1912 წლის მე-4 გამოცემის მიხედვით)

გერმანიის ელექტრომრეწველობა 1900 წლის წინ (1900 წლის კრიზისის წინ, რომელიც მნიშვნელოვანწილად მოამზადა კარბმა წარმოებამ ელექტრომრეწველობაში) (რისერი, მე-3 გამოცემა, გვ. 542 და შემდ.)*:

7 ჯგუფი (27 (sic!!) ცალკე საზოგადოებით):

თვითეულ ჯგუფს უკან მდგომი ბანკების რიცხვი

* იხ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 309. რ ე ღ.

- 6— IV. ჯგუფი «უნიონ ელექტროციტეტს გენელშაფტ» (2 საზოგადოება)
- 9— V. ჯგუფი ჰელიოსი («გადაეცა სალიკვიდაციოდ»: მე-4 გამოცემის გვ. 582) (5 საზოგადოება)
- 8— VI. ლამეიერის ჯგუფი 1910 წ. აქციების უმრავლესობა აეგ-ს (მე-4 გამოცემის 583 გვ.) (2 საზოგადოება)
- 2— VII. კუმერის ჯგუფი — გაკოტრდა 1907 წ. (7 საზოგადოება)

ბ ე ვ რ ი 7 ჯგუფი
გ ა მ ე ო -
რ ე ბ ა ა

[საზოგადოებათა $\Sigma = 28$, და არა 27, როგორც ნაჩვენები აქვს რისერს, გვ. 542 (გვ. 582 მე-4 გამოცემაში). 568 გვერდზე ისიც ამბობს: 28 საზოგადოება]

კონცენტრაციის პროცესის შედეგები (გვ. 568 და შემდ.).

ახლა	«ჩვენი მრეწველობის დარგებიდან ყველაზე თანამედროვეა «ელექტროციტეტის კური»... 7 ჯგუფი, საერთოდ 28 საზოგადოება, რომლებიც კონცერნებში შედიან...
2	ქ ი მ ი უ რ ი მ რ ე წ ვ ე ლ ო ბ ა... 2 მთავარი ჯგუფი (იხ. ქვემოთ)
2	ს ა მ თ ო მ რ ე წ ვ ე ლ ო ბ ა — 2 სინდიკატი («შტალვერკფერბანდ»; «რეინიშ-ვესტფელიშეს კოლენსინდიკატ»)...
2	ს ა ზ ლ ვ ა ო ნ ა ო ს ნ ო ბ ა — 2 საზოგადოება («ჰამბურგ-ამერიკანიშე პაკეტარტ აკციენგეზელშაფტ»; «ჰაპაე») და «ნორდღეიჩერ ლლოიდ», «რომლებიც დაკავშირებული არიან ერთმანეთთან და ინგლის-ამერიკის ერთ ტრესტთან მთელი რიგი ხელშეკრულებებით»)...
5	ს ა ბ ა ნ კ ო ს ა ქ მ ე — 5 ჯგუფი («რომლებიც საერთოდ მოიცავენ კონცერნებში შემავალ 41 ბანკს»)
13	
ჩემი ჯამი	18 ჯგუფი ჩემი ჯამი

ინტერესთა ერთობის მიხედვით პროვინციულ ბანკებთან მსხვილი ბანკების გაერთიანებათა რიცხვის ზრდა (გვ. 505).
კონცენტრაციის ზრდა (გვ. 542 მე-4 გამოცემაში):

1881—1	1908—32 (41)
1895—2	1911—26 (46)
1902—16	

2)

(რისერი, გვ. 547 და შემდ.)
გერმანიის ქიშიური მრეწველობა
(კონცენტრაცია)*

ჩემი
ჯამი
სააქციო
კაპი-
ტალი

I	«ფარბვერკე» ყოფ. მაისტერი, ლუციუსი და ბრიუნინგი მაინის ხიოხსტში	(სააქციო კაპიტალი—20 საობლიგაციო კაპიტალი—10 მილიონი მარკა სააქციო კაპიტალი—20 საობლიგაციო კაპიტალი—10)	«ორმა- გი კავ- შირი» 1904 «გაერ- თიანება» აქციე- ბის გაცვლა გამგეო- ბაში აქვს	«სამ- მაგი კავ- შირი» 1908 (აქციე- ბის გაცვლა)	20 3
	ლეოპოლდ კასელა და კომპ. მაინის ფრანკფურტში კალე და კომპ. (რაინის ბიბრიხში)		(3.2)		20
					<u>43</u>

II	«ბაღიშე ანილინ — უნდ სოდაფაბ- რიკ» ლუდვიგსჰაფენში (სააქციო კაპიტალი 21 მლნ. მარ- კა).	1904 გაერ- თიანება	1905 «სამ- მაგი კავ- შირი»	21 21
	«ფარბენფაბრიკ» ყოფ. ფრიდრიხ ბაიერის და კომპ. ელბერფელდში (21 მლნ. მარკა). «აკციენგეზელშაფტ ფიურ ანი- ლინფაბრიკციონ» ტრეპტოფში ბერლინის მახლობლად (სააქციო კაპიტალი 9 მლნ. მარკა).			

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, მე-4 გამოც., ტომი 22, გვ. 250. რ ე დ.

I და II ჯგუფს შორის უკვე დაიწყო «დაახლოება» ფასების შესახებ «ხელშეკრულებათა» სახით და სხვ.

43%
43%
14%
100%
მოგე- ბა

9
51

გვ. 560 და შემდ.: «სამთო მრეწველობა».

2 გვარი: ავგუსტ ტისენი და ჰუგო სტინესი. მათი უდიდესი როლი (ქვანახშირისა და რკინის მრეწველობაში), მისი ზრდა.

...«ჰელზენკირხენერ ბერგვერკს აკციენგეზელშაფტს», «ახენერ ჰიუტენფერეინ როტე ერდეს» და ტისენის «შალკერგრუბენ — უნდ ჰიუტენფერეინს» შორის ინტერესთა ერთობის დამყარების შესახებ 1905 წლის 1. I. შეთანხმების დადების მეოხებით გადადგმულ იქნა ნაბიჯი, რომელმაც, ერთი მხრივ, ერთობლივ წამოწყებაში გააერთიანა მთელი რიგი მეტოქე ბანკები, სახელდობრ «დისკონტოგეზელშაფტი», «ლოიჩე ბანკი», «დრეზდნერ ბანკი» და «შაფჰაუზენშერ ბანკფერეინი», მაგრამ ამასთან ერთად კვლავ გააღრმავდა ჰუგოსტინესის და ავგუსტ ტისენის ბატონობა, რომლებიც შევიდნენ ამ გაერთიანების «საერთო კომიტეტში» როგორც წევრები (გვ. 563) (გვ. 603 მე-4 გამოცემაში).

(გვ. 577) idem გვ. 624 მე-4 გამოცემაში

(3)

1882 — 28 ბანკი 50 და > მოსამსახურით: 2 697 მოსამსახურე —
 11.8% მთელი რაოდენობისა
 1895 — 66 » » » » » 7 802 მოსამსახურე —
 21.8%
 + 189.3% { 5-მდე მოსამსახურე + 59.8% }
 { 6—50 » » + 34.5% }

1907 ალბათ 1/3-მდე

«ლოიჩე ბანკი» 1907—4 439 საბანკო მოსამსახურე (გვ. 578)
 1908—4 860

«ბანკის მოხელეთა რიცხვს ბერლინის 6 დიდ ბანკში მე განესაზღვრავ 18000-ით 1910 წლის დამლევს» (გვ. 625 მე-4 გამოცემაში).

წიგნის ბოლოში რისერს პოლემიკა აქვს სოციალისტებთან, კაპიტალურ-მლიქვნელური და ჰარმონიის მქადაგებელი (საერთოდ რისერი ასეთია).

{ 3ა- } განსაზოგადოებაც, როგორც წინასწარმეტყველება,
{ 3ა!! } «არ შესრულდა» (გვ. 585).

გვ. 582 (გვ. 629 მე-4 გამოცემაში):

«ბანკები და ბირჟა» (ხაზი რისერისაა):

«რაც შეეხება კონცენტრაციის პროცესის გავლენას ბირჟის ფუნქციებსა და მდგომარეობაზე, ეს ფაქტია, რომ მსხვილ ბანკებში დავალებათა თვამოყრის მეოხებით ეს უკანასკნელნი თავის მხრივ კისრულობენ, ყიდვა-გაყიდვის კომპენსაციის გზით, რამდენადმე ბირჟის ფუნქციებს და ბირჟას გადასცემენ ამ დავალებათა მხოლოდ იმ ნაწილს, რომლის კომპენსაცია ვერ ხერხდება. ამას თანაბრად აქვს ადგილი ფასიანი ქაღალდების ყიდვა-გაყიდვის დარგში, ე. ი. როგორც კაპიტალის ბაზარზე, ისე განაღდების ოპერაციების დარგში, ე. ი. ფულის ბაზარზე.

ამის შედეგად ბირჟა, უკვე ძლიერ დეზორგანიზებული საბირჟო კანონმდებლობით, სულ უფრო მზარდი ოდენობით კარგავს იმ ფასიანი ქაღალდების დიდ რაოდენობას, რომლებიც საჭიროა კურსების სწორი დადგენისათვის, და ამრიგად ხდება კიდევ უფრო სუსტი, ხოლო ეს იწვევს მეტად საშიშ შედეგებს, განსაკუთრებით კრიტიკულ მომენტებში, როგორც ეს დაადასტურა ცუდმა მაგალითებმა (შენიშვნა: უახლესი დროიდან აქ საკმარისია აღინიშნოს რუსეთ-იაპონიის ომის დაწყების დღე).

აქედან გამომდინარეობს ის, რომ ბირჟა სულ უფრო და უფრო კარგავს მთელი მეურნეობისათვის და ფასიანი ქაღალდების მიმოქცევისათვის აუცილებლად საჭირო თვისებას— იყოს არა მარტო სასესებით სუსტი საზომი ინსტრუმენტი, არამედ აგრეთვე «თითქმის ავტომატურად მოქმედი რეგულატორიც იმ ეკონომიურ მოძრაობათა, რომლებიც მისკენ მიიმართებიან»* (შენიშვნა. ციტატები რისერიდან: «ბირჟის შესახებ კანონის გადასინჯვის აუცილებლობა»; ბერლინი, 1901), აგრეთვე სულ უფრო და უფრო ნაკლებად შეუძლია,

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თბზულებანი, მე-4 გამოც., ტომი 22, გვ. 272-რედ.

(4)

NB:

ერთი მხრივ, გამოხატოს «კურსის მერყეობით საზოგადოებრივი აზრი სახელმწიფოების, კომუნალური ორგანოების, სააქციო საზოგადოებებისა და კორპორაციების უმრავლესობის კრედიტუნარიანობისა და მართვის მეთოდების შესახებ», ხოლო მეორე მხრივ, კონტროლი გაუწიოს მას.

ამრიგად, ფასიანი ქაღალდების კურსის დადგენას და მათს კოტირებას ბირჟაზე, რაც წინათ, რამდენადაც ეს საერთოდ შესაძლებელია, იძლეოდა სავსებით ზუსტ სურათს «სამეურნეო პროცესებისას, რომლებიც ასე უტყუარად არსად არ არიან გაერთიანებულნი და თავიანთ ერთობაში არსად არ არიან ასე მკაფიოდ შეცნობილნი», და მაშასადამე მოთხოვნისა და მიწოდების შეფარდების სურათსაც, ახლა უნდა დაეკარგათ როგორც თავიანთი სიზუსტე, ისე სიმტკიცე და საიმედოობა, ეს კი მეტად სავალალოა საზოგადოებრივი ინტერესებისათვის.

ამასთან უნდა ვშიშობდეთ, რომ ამ გზაზე, რომელსაც ამასთან ერთად სულ უფრო მივეყვართ შუამავალი ორგანოების (მაკლერების და სხვ.) გამორიცხვისაკენ, შეიძლება შეიქმნას წინააღმდეგობა ბანკებსა და ბირჟას შორის, რომელიც დროთა განმავლობაში სულ უფრო გამწვავდება, რაც აგრეთვე მეტად საშიში იქნებოდა. ეს წინააღმდეგობა კი თავს იჩენდა არა მარტო ცნობილ, უკვე წინათაც არაერთხელ შემჩნეულ დაძაბულ ურთიერთობაში ბანკებსა და ბირჟით დაძტერესებულ სხვა წრეებს შორის, არამედ ბირჟის საქმიანობის ძირითად დარგშიც, კურსების დადგენაში.

ფაქტიურად ჩვენს დროში მკოდნე-სპეციალისტებს შორისაც კი ბანკისა და ბირჟის ცნებებს ზოგნი განსაზღვრავენ როგორც სავსებით თანაბარწინააღმდეგობაში ცნებებს, რაც, რა თქმა უნდა, სავსებით არასწორია (შენიშვნა: სწორედ ასე განსაზღვრავს მათ ეშენბახი 1903 წ. 16 სექტემბრის «სოციალური პოლიტიკის კავშირის კამათში»: «Schriften des Vereins für Sozialpolitik», ტომი CXIII), ზოგნი, პირიქით, მათ აღნიშნავენ როგორც ერთმანეთის პირდაპირ საწინააღმდეგო დაწესებულებებს, რაც სწორედ ასევე უმართებულოა» (შენიშვნა, შეად. ერნსტ ლიობი «Nationalzeitung»-ში 18. IV. 1904 წ., № 244) (გვ. 583) (გვ. 630 მე-4 გამოცემაში).

4 bis)

2 bis)

რისერი (3 გამოცემა 1910), გვ. 499:
უმსხვილესი (1908 წელს) ბანკების საბანკო
კაპიტალების ზრდა:

გერმანია*	1870	1908	1911
1. დოიჩე ბანკი	15	200	200
2. დრეზდნერ ბანკი	9.8	180	200
3. დისკონტოგუელშაფტ	30	170	200
4. დარმშტედტერ ბანკი	25.8	154	160
Σ (მილიონი მარკა)	80.4	704	
შაფჰაუზენშერ ბანკფერაინ	15.8	145	145
ბერლინერ ჰანდელსგუელშაფტ	16.8	110	110
ΣΣ=	112.8	959	1 015

საფრანგეთი

	1870	1908
1. ჯკრედი ლიონე	20	250
2. კონტუარ ნასიონალ	50	150
3. ჯკრედი ენდიუსტრიელ	15	100
4. მონსიეტე ენერალ	60	300
Σ (მილიონი ფრანკი)	145	800

= მილიონი მარკა 116 — 640

3 უმსხვილესი ბანკი: გერმანია:	54.8	—	550 (მარკა)
საფრანგეთი:	130	—	700 (ფრანკი)
	(104	—	560 (მარკა))
2 უმსხვილესი ბანკი: გერმანია:	24.8	—	380 (მარკა)
საფრანგეთი:	80	—	550 ფრანკი
	(64)		(440)

გვ. 367 | idem გვ. 398 |

შემოსული, გასული წერილები (რიცხვი)**

1852	6 135	6 292	
1870	85 800	87 513	
1880	204 877	208 240	(«დისკონტო- გუელშაფტ»)
1890	341 318	452 166	{ ბერლინის
1900	533 102	626 043 (ცალი)	{ მსხვილი ბანკი }

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თბზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 267. რ ე დ.

** იქვე, გვ. 266. რ ე დ.

რისერი, მე-3 გამოცემა, გვ. 693 (დანართი VIII) (გვ. 5)
745 მე-4 გამოცემისა):

კონცენტრაციის მიმდინარეობა ცალკეული
მსხვილი ბანკებისა და საბანკო კონცერნების
შეგნით

ბერლინის რვა მსხვილ ბანკს ჰქონდა*:

წლის ბოლოს	განყოფილებანი (კანტორები და ფილიალები) გერმანიაში	სადეპოზიტო სალაროები და დამხურდავებელი კანტორები	კომანდიტები (საბანკო ოპერაციები)	მუდმივი მონაწილეობა გერმანიის აქციონერულ ბანკებში	დაწესე- ბულებათა საერთო რიცხვი
#	#	#	#	#	#
1895	16 18 (5)	14 23 (12)	11 13 (—)	1 2 (—)	42 56 (17)
1896	18 20 (5)	18 27 (12)	11 14 (—)	1 2 (—)	48 63 (17)
1900	21 25 (5)	40 53 (17)	11 12 (—)	8 9 (5)	80 99 (27)
1902	29 33 (7)	72 87 (35)	10 11 (—)	16 16 (5)	127 147 (47)
1905	42 46 (8)	110 149 (44)	8 12 (1)	34 34 (11)	194 241 (64)
1908	— 69 (10)	— 264 (73)	— 12 (2)	— 97 (31)	— 442 (116)
1911	104 104 (9)	276 276 (93)	7 7 (2)	63 63 (15)	450 450 (119)

[NB მე-3 გამოცემაში ლაპარაკია 8 ბანკზე, მე-4-ში 6-ზე].

ციფრები მე-4 გამოცემიდან, გვ. 745 (6 ბანკისათვის:
«დარმშტედტერ ბანკ», «ბერლინერ ჰანდელსგეზელშაფტ»,
«დოიჩე ბანკ», «დისკონტოგეზელშაფტ», «დრეზდნერ ბანკ» და
«შაფჰაუზენშერ ბანკფერაინ»).

[ფ რ ხ ი ლ ე ბ შ ი ც ი ფ რ ე ბ ი «დოიჩე ბანკისათვის»]

NB «დოიჩე ბანკ». ბრუნვები:

1870	1875	1885	1895	1905	1908	1911
2 3 9 მლნ.	5. მლრდ.	15. მლრდ	37. მლრდ.	77. მლრდ.	94. მლრდ.	112. მლრდ.

ამ 8 ბანკის რიცხვში შედის, ჯერ 1, ხუთი ბანკი, რომლებიც ქმნიან «ჯგუფებს»: «დარმშტედტერ ბანკ» («ბანკ ფიურ ჰანდელ უნდ ინდუსტრი»), «დოიჩე ბანკ», «დისკონტოგეზელშაფტ», «დრეზდნერ ბანკ» და «შაფჰაუზენშერ ბანკფერაინ», — შემდეგ კიდევ სამი შემდეგი ბანკი: «ბერლინერ ჰანდელს-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 265. რეღ.

გეზელშაფტ», «კომმერც—უნდ დისკონტობანკ», «ნაციონალბანკ ფიურ დოიჩლანდ».

აი 5 (ხუთი) ბანკის ეს «ჯგუფები» [«გაერთიანებული ინტერესთა ერთობის საფუძველზე»] და მათი «კაპიტალის სიმძლავრე» (გვ. 484 და შემდ.):

			მილიონი მარკა		შთანთქმული			
		ბანკები (გვ. 520)	ონი მარკა	ონები	კერძო ბანკირთა კანტორები	ბანკები		
1. ჯგუფი	D. B.	«დოიჩე ბანკ».....	12 928.9	1 266.4 ¹⁾	786.6	1 045.4 ¹⁾	31	21
2. »	D. G.	«დისკონტოგეზელშაფტ».....	6	662.4	—	564.7	23	8
3. »	Dr. B.	«დრეზდნერ ბანკ».....	8	321.9	—	285.7	7	1
4. »	S. BV.	«S. ფა უზენშერ ბანკ-ფერაინს»..	4	209.9	—	278.9	11	6
5. »	Dm. B.	«დარმშტედტერ ბანკ» («ბანკ ფიურ პანდელ უნდ ინდუსტრი»).....	5	260.9	—	297.4	17	7
==								
5.			35	2 720.7	ΣΣ	2 471.7	89*	43

{ 2¹/₄ მლრდ. } ე. ი. თითქმის 2¹/₃ მლრდ. მარკა გვ. 500

NB: ეს მხოლოდ აქციონერული კაპიტალებისა და რეზერვების, ე. ი. მხოლოდ თავისი ფულის ჩათვლით, სხვისი ფულის ჩათვლელად.

1) ეს «მეგობრული ბანკების» დამატებით.

* 89 კერძო ბანკირთა კანტორის» ჯამი ხელნაწერში შეერთებულია ისრო იმავე ციფრთან შემდეგ ცხრილში (კონცერნებში შემავალი ბანკები) (იხ. ამ ტომის გვ. 349). რ ე დ.

გვ. 537:

1911 წ. 30. IX-მდე

კონცერნებში შემავალ ბანკებს (რიცხვით 41), რომლებიც ხუთი დიდი ბანკის 5 ჯგუფში შედიან, 1908 წლის 31. XII-სათვის ჰქონდათ:

1911 წ.
1. X-მდე

შთანქმეული:

კერძო ბანკების კანტორები	ბანკები	გვ. 697
Dm. B. — 8 — 3	41 ბანკი,	
D. B. — 45 — 30	რომლებიც	
D. G. — 61 — 11	ხუთი ჯგუფის	
Dr. B. — 2 — 1	კონცერნებში შედიან	
116		
45		

ფილალური განყოფილებები.....	241	—	285
აგენტურები.....	325	—	377
კომანდირი.....	18	—	21
სადეპოზიტო სალაროები.....	102	—	126
შთანქმეული			
კერძო ბანკათა კანტორები.....	89	—	116
ბანკები.....	43	—	45
გაერთიანებული ინტერესების ერთობის საფუძველზე, აქციების მფლობელობისა და აქციების გაცულის მეოხებით.....	16	—	20

სულ კო ხველა მსხვილმა ბანკმა და მთმა კონცერნებმა 1908 წლის 31. XII-მდე შთანქმეს—164 კერძო ბანკითა კანტორებით + 60 ბანკი, NB (გვ. 500).

6) ინგლისში 1879 წელს იყო 12 ბანკი 100 და > განყოფილებით; მათ ჰქონდათ სულ 2304 განყოფილება («Niederlassung»).

ინგლისში 1901 წელს იყო 21 ბანკი 100 და > განყოფილებით; მათ ჰქონდათ სულ 6672 განყოფილება (გვ. 521) (გვ. 558).

«მარტო ერთ ბანკს—ლონდონ სიტი ენდ მიდლენდ ბენკ»—1905 წლის დასაწყისში ჰქონდა 447 განყოფილება, ე. ი. 257 განყოფილებით მეტი, ვიდრე ბერლინის მსხვილ ბანკებს 1904 წლის დამლევს შემოერთებულ 52 პროვინციულ ბანკიანად; 1907 წ. 31. XII (##), თანახმად «The Economist»-ისა, ინგლისის სააქციო ბანკებს, რომელთა რიცხვი (კოლონიური და უცხოეთის ბანკების გამოკლებით) მაშინ მხოლოდ 74 იყო, რომელთაგან 35-ს უფლება ჰქონდა გამოეშვა ბანკოტები, ჰქონდათ სულ ცოტა 6809 განყოფილება და ქვეგანყოფილება» (522).

NB

13)

გაგრძელება რისე რიდან

(##) მე-4 გამოცემაში (გვ. 558) «1908 წ. 31. XII სადემოკრატიო ბანკებს დიდ ბრიტანეთსა და ირლანდიაში, რომელთა რიცხვი მაშინ 63 იყო, ჰქონდათ სულ ცოტა 6801 განყოფილება და ქვეგანყოფილება. 1910 წლის დამლევისათვის განყოფილებათა რაოდენობა განისაზღვრება რიცხვით 7151. ამ დროს ოთხ ბანკს ინგლისსა და უელსში აქვს 400-ზე მეტი განყოფილება თვითუფს, ხოლო სახელდობრ:

«ლონდონ სიტი ენდ მიდლენდ ბენკ»	689	(315 1900 წელს)
«ლოლიის ბენკი»	589	(311 » »)
«ბერკლეი ენდ კომპ.»	497	(269 » »)
«კეპიტალ ენდ კაუნტიზ ბენკი»	447	(185 » »)

სხვა ოთხ ბანკს აქვს 200-ზე მეტი განყოფილება და 11 (შოტლანდიისა და ირლანდიის 20-ის ჩათვლით) ბანკს 100-ზე მეტი განყოფილება თვითუფს* (გვ. 559).

6) საფრანგეთში სააგენტოებისა და ფილიალების რიცხვი (გვ. 552) (გვ. 559):

ბანკები:	1894		1908		საზღვარგარეთ (და ალჟირში)
	პარიზსა და გარეუბნებში	პროვინციაში	პარიზსა და გარეუბნებში	პროვინციაში	
«კრედი ლიონე»	27	— 96	62	— 175	20
«კონტოარ დ'ესკონტრ»	15	— 24	49	— 150	—
«სოსიეტე ენერჯალ»	37	— 141	88	— 637	2

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 265. რ ე დ.

«VII დანართში» (გვ. 66 და შემდ.) მოცემულია მსხვილი ბანკების «კონცერნებში» შემავალი საზოგადოებებისა და ბანკების ნუსხები. ვარჩევ აქედან საზღვარგარეთის ბანკებს:

სფერო (განყოფი- ლება ან ადგილ- სამყოველის მიხედვით)	(განყოფი- შეღებობა რიცხვი)	ბანკის აღ- კისრით წელი	ბანკის სახელწოდება	კაპიტალი მილიონი მარტით (და ა. შ.)	ბერლინის რომელია ბანკება შექმნა იგი ამ მონაწილეობის მასში
	(—)	ამსტერ- დამი	დეი ამსტერდამე ბანკი	6 ულო- რინი	«დამსტერდტი ბანკი»
ჩინეთი, იაპონია, ინდოეთი და სხვ.	(12)	შანხაი	«დოი-აზიატიკე ბანკი»	7.5 ტაი- ლი	«დამსტერდტი ბანკი» + «ბერლინერ ჰანდელსგეზელშაფტი» + «დოიჩე ბანკი» + «დისკონტოგეზელშაფტი» + «დრე- ზნერ ბანკი» + «შანგაი-სუნეი ბანკი- ფერაინი»
იტალია	(33)	მილანი	«ბანკა კომერციალე იტალიანა»	105 ლირა	«დამსტერდტი ბანკი» + «ბერლინერ ჰანდელსგეზელშაფტი» + «დოიჩე ბანკი» + «დისკონტოგეზელშაფტი» + «დრეზ- ნერ ბანკი»
(? ბელგია)	(—)	ბრიუ- სელი	«ბანკ ინტერნაციონალ ნალ დე ბრიუსელს»	25 ფრან- კი	«დამსტერდტი ბანკი» + «ბერლინერ ჰანდელსგეზელშაფტი» + «დისკონტო- გეზელშაფტი» + «შანგაი-სუნეი ბანკი- ფერაინი»
(? ინგლისი)	(—)	ლონდონი	«ბენეკო ტრეიდიგ სინდიკატი»	0.1 ა. სტ.	«დამსტერდტი ბანკი»
რუმინეთი	(—)	ბუკარესტი	«ბანკა ბაომოროშ ბლანკი»	10 ლეა	«დამსტერდტი ბანკი» + «ბერლინერ ჰანდელსგეზელშაფტი»

ბ ა გ რ ძ ე ლ ე ბ ა

სფერო (განყოფილება ან ადგილის სახელი)	(განყოფილება ან ადგილის სახელი)	ბანკის აღმართული	ბანკის სახელწოდება	კაპიტალი გილიონი (და პ. შ.)	ბანკის აღმართული მართლები (და პ. შ.)	ბანკის აღმართული მართლები (და პ. შ.)
(?) ამერიკა	(—)	?	— ამერიკა-ბენკი	— 25 მარკა	— დარამშტეტერ ბანკი	
(?) ინგლისი	(—)	ლონდონი	— ლონდონ ენდ განსითიკ ბენკი	— 0.4 გ. სტ.	— ჯომპერე-უნდ დისკონტობანკი	
(საზღვრეთი ამერიკა etc.)	(22)	ბერლინი	— დლიჩე იუბერზეიმე ბანკი	— 20 მარკა	— დლიჩე ბანკი	
აღმოსავლეთი ამერიკა	(?)	ბერლინი	— აკციონეზელაფტ ფურ იუბერზეიმე ბაუ-უნტერანგმუნგენ	— 2 მარკა	— დლიჩე ბანკი	
ცენტრალური ამერიკა	(?)	ბერლინი	— ცენტრალ-ამერიკა ბანკი	— 10 მარკა	— დლიჩე ბანკი	
მექსიკა	(?)	მეხიკო	— მექსიკონი ბანკი ფურ კინდელ უნდ ინდუსტრი	— 16 პეზო	— დლიჩე ბანკი	
პოლინეზია	(?)	ჰამბურგი	— დლიჩე კინდელ-უნდ პლინტაფინგენ-ელაფტ დერ ზიუდზეიმენუნდ	— 2 ⁵ / ₄ მარკა	— დისკონტოზელაფტ	

23.	ახალი გვინია	(7)	— ხეი-გვინია კომპა- ნი»	— 6 მარკა	— დისკონტოგებულშაფტა
3.	ბრაზილია	(5)	პამბურ- გი	— ბრაზილიაში ბანკ ფურ დოიჩლანდ»	— დისკონტოგებულშაფტა
ლენინი,	ჩილი და კუინტროალუ- რი ამერიკა	(9)	პამბურ- გი	— ბანკ ფურ ჩილე უნდ დოიჩლანდ»	— დისკონტოგებულშაფტა
ტ.	რუმინეთი	(2)	ბუქა- რესტი	— ბანკა ჭენერალა რომინია»	— დისკონტოგებულშაფტა
39	ბელგია	(9)	ანტვერ- პენი	— ჟემპანი კომერ- სიალ ბელჯე»	— დისკონტოგებულშაფტა
	გერმანიის აფრიკა	(15)	(?)	— დლოი-აფრიკა ბანკე»	— 1 მარკა — დისკონტოგებულშაფტა
	ბულგარეთი	(9)	სოფია	— ბანკ დე კრელი»	— 3 ლევი — დისკონტოგებულშაფტა
	გერმანიის დასავლეთი აფრიკა	(4)	ბერლინი	— დლოი-ვეესტაფრიკა- ნიშე ბანკე»	— 1 მარკა — დრეზდნერ ბანკე
	მცირე აზია, თურქეთი, სლონიკი და სხვ.	(12)	ბერლინი	— დლოინე ორიენტ- ბანკე»	— 16 მარკა — დრეზდნერ ბანკე + ნაკიონალბანკ ფურ დოიჩლანდ + მუფაზუნენ- გერ ბანკ ფერაინ»
	სამხრეთი ამერიკა	(3)	ბერლინი	— დლოი-ზიულდამერი- კანიშე ბანკე»	— 20 მარკა — დრეზდნერ ბანკე + მუფაზუნენგერ ბანკ ფერაინ»

- 7) კოლონიური ბანკების საკთხისათვის (თითქმის ყველა დაარსებულია ბერლინის მსხვილი ბანკების მიერ) რისეის ასეთი შეჯამება აქვს (დამატებანი 1910 წლისათვის მე-4 გამოცემიდან, გვ. 375*):

«90-იანი წლების დამლევს არსებობდა გერმანიის მხოლოდ 4 ოკეანესიმიერი ბანკი; 1903 წელს იყო 6 ბანკი 32 განყოფილებით და 1906 დამდეგს სულ ცოტა 100 მილიონი მარკის მქონე უკვე 13 ბანკს თავის განკარგულებაში ჰქონდა 70-ზე მეტი განყოფილება.

NB

მიუხედავად ამისა, ყოველივე ეს ძალიან უმნიშვნელოა ამ დარგში სხვა სახელმწიფოთა წარმატებებთან შედარებით: მაგალითად, ინგლისი უკვე 1904 წელს ითვლიდა — 32 (1910:36) კოლონიურ ბანკს, რომლებსაც გამგებები ლონდონში ჰქონდათ, და 2104 (1910:3358) ბანკს, რომლებსაც გამგებები კოლონიებში ჰქონდათ, აგრეთვე 18 (1907:30) (1910:36) სხვა ინგლისურ ბანკს საზღვარგარეთ 175 (2091) განყოფილებით. საფრანგეთს უკვე 1904/5 წელს ჰქონდა 18 კოლონიური და საზღვარგარეთის ბანკი 104 განყოფილებით; ჰოლანდია: 16 ოკეანესიმიერი ბანკი 68 განყოფილებით» (გვ. 346).

	1910	1904
NB:	მამასადამე:	გერმანია.....13— 70
	72—5 449	ინგლისი.....50—2 279
		საფრანგეთი.....18— 104
		ჰოლანდია.....16— 68**

პირველი ციფრი = კოლონიური და საერთოდ საზღვარგარეთის ბანკების რიცხვი; მეორე — მათი განყოფილებების რიცხვი (ან ცალკეული ბანკების რიცხვი კოლონიებში).

* აქ მრავალ ფრჩხილებში ჩასმულია ტექსტში ის დამატებანი, რომლებიც ვ. ი. ლენინს გაუქეთებია წიგნის მე-4 გამოცემის მიხედვით (გვ. 375) და ხელნაწერში მიწერილია სათანადო ადგილებში სტრიქონებს შუა, ძირითადი ტექსტის იმ ციფრებს ზემოთ ან ქვემოთ, რომლებთანაც ისინი შედარებულია. რ ე დ.

** იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 307. რ ე დ.

სამრეწველო საწარმოებთან ბანკების კავშირის საკითხისათვის (გვ. 383)
(ვიდელსის მიხედვით) (1895—1903)

სამრეწველო კომპიანების რიცხვი სადაც ბანკის მიხედვით		ბანკების სადაც ბანკის სადაც ბანკის		ბანკების სადაც ბანკის სადაც ბანკის		ბანკების სადაც ბანკის სადაც ბანკის	
გვ. 413	გვ. 307	გვ. 416	გვ. 306	გვ. 416	გვ. 306	გვ. 416	გვ. 306
1895—1910	Σ 7 წელიწადში 1904—1910	1895—1910	(1911)	1895—1910	(1903/4)	(1908) (1910) (გვ. 301)	(1911)
424	204 —	—181—368	— 504	—181—368	— 191	—11 — 8	— 504
361	174 —	—207—364	— 290	—207—364	— 211	—19 —17	— 290
312	142 —	—149—281	— 153	—149—281	— 95	—15 —13	— 153
302	151 —	—154—290	— 362	—154—290	— 111	— 4 — 2	— 362
456	306 —	—139—419	— 488	—139—419	—250	— 4 — 5	— 488
314	166 —	—140—285	— 313	—140—285	— 161	— 4 — 6*	— 313

1) მთა შორის დირექტორი კრუპის ფირმის (Dr. B.); პაპაგის და «ნორდლონი»
ლოდის» ფირმებისა და «ჰელზენკარბენერ ბერგერს აკციონერულმაფტისა» (D. Ges.);
გიბერნიისა; «დარპენერ აკციონერულმაფტისა», «ობერშულშენერ ეიზენინდუსტრი
აკციონერულმაფტისა» და სხვები (B. H. Ges.) და ა. შ.

*) იხ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 274—275. რ. ე. დ.

(ეტუობა
არასრული
მონაცემებია)

მსხვილი ბანკების მიერ ოკეანეს გაღმა და-
არსებული ბანკების რიცხვი (ნუსხა აქვს რი-
სერს, გვ. 327 და შემდ.) (გვ. 354 და შემდ.)

№		D. B.	D. G.	Dr. B.	Dm. B.	B.HG.	S. BV.	N. B. f. D.	სულ
11	1880—89	3	3	1	1	1	1	1	11
22	1890—99	4	6	2	2	2	4	2	22
24	1900—4	3	3	1	—	—	—	1	8
	1905, 1906—8	2	3	5	1	1	3	1	16

არა მთელი ათეული წელი, 1908—9 წლებამდე

რ. ე. შეი («Schmol- ler's Jahrbuch»-ში, 1899, გვ. 271 და შემდ.) (გვ. 83) გერმა- ნიის სახალხო შემოსავ- ლის განაწილება		(გვ. 82) ფინან- სთა მინისტრ რაიენბაბენის მონაცემები პრუსია 1908		(გვ. 99—100) გერმანიაში		
(მოსახ- ლეობა სული (მლნ.)	შემოსა- ვლი მლრდ. მარკა	მლნ. სული	%	მლნ. მარკა გადასა- ხალი %	აქციონერთა საზოგადოე- ბების რიცხვი	მათი კაპიტალი მლრდ. მარკა
900 მარკამდე	18 ¹ / ₃	12 ³ / ₄	17.9=47.23	0		
900—3 000	3 ² / ₃	6 ¹ / ₂	16.2=42.54	83.7=34.28	1883—1 311	—3.9
>3 000	1 ¹ / ₃	5 ³ / ₄	1.9=5.50	66%*	1896—3 712	—6.8
Σ=22 ¹ / ₃	25	36.9	95.26		1900—5 400	—6.8(7.8)
თვითმოქმედი მოსახლეობა NB			> 9 500 მარკა 0.87% მოსახლ. 4 3% გადასახადისა			1908—6 249 —9.4

* ასე აქვს რისერს. რ ე ლ.

«ვაჭრობის სამინისტროს შეფასებებით, რომლებიც 1898 წელს განეკუთვნება, ინგლისის საერთო შემოსავალი საბანკო და სხვა კომისიებით ამ წელს 18 მილიონ გირვანქა სტერლინგს აღწევდა (რაც 432 მილიონამდე კრონას შეადგენს) (გვ. 399) (გვ. 431)... ევროპის კონტინენტის ოკეანეგალმა ვაჭრობიდან «თითქოს» ყოველწლიურად 6 მილიარდ მარკაზე მეტი გადასახდელეები წარმოებს ინგლისის შემეფეობით... [გვ. 431 მე-4 გამოცემაში]

შემოსავალი
საბანკო ოპერა-
!!! ციებით 450 მი-
ლიონი ფრანკი.

ინგლისის შემოსავალი ფრანკებით 1800 მილიონი მარკა ყოველწლიურად; გერმანიისა—200—300 მილიონი მარკა (გვ. 400) (გვ. 432 idem).

1907 წლის ანკეტა ბანკების მოსამსახურეთა შესახებ გერმანიაში: პასუხი 1247 ფირმისაგან 24 146 მოსამსახურით (გვ. 579) (გვ. 626)

მათ შორის	საშუალო ჯამაგირი მარკა	საერთოდ კერძო მოსამსახურეთა საშუალო ჯამა- გირი
264 აქციონე- რული ბანკი	16 391	20—39 წლისა 1 459—3 351 1 467—2 380
708 კერძო ბანკი	5 938	» 40—54 » 3 638—4 044 2 413—2 358
275 კოოპერა- ციული	1 817	» 55—70 » 3 899—2 592 2 264—1 879

«ეირო ანგარიშების რიცხვი 1876-ის 3 245-დან გაიზარდა 24 821-მდე (24 982) 1908 (1910) წელს, მაგრამ მათ, გარდა სახელმწიფო საღაროებისა, უმთავრესად, აწარმოებენ მსხვილი სავაჭრო და სამრეწველო საწარმოები, ასე რომ დღემდე სახელმწიფო ბანკის ეირობრუნვამ რამდენადმე პლუტოკრატიული ხასიათი შეინარჩუნა» (122) (გვ. 131).

NB

1907 წელს საშუალო თანხა თვითეულ ანგარიშზე (სახელმწიფო ბანკის ეირო) = 24 116 მარკა. ბრუნვა = 260.6 მილიარდი მარკა, 354.1—1910 წელს (გვ. 132). საფოსტო საღაროების ჩიკების ბრუნვა (1909) = 23 847 ანგარიშის

მფლობელი, 49 853—1910 წელს, და მათი ქონება = 94 მილიონი მარკა (გვ. 132).

ანგარიშსწორებათა თანხა საანგარიშსწორებო პალატებში (გვ. 123)
(მილიარდი მარკა)

	1884	1908	1910	
გერმანიაში უფრო განვითარებულია ერო, მაგრამ უფრო სუსტად ჩეკები და მათი ურთიერთანგარიშსწორება	გერმანია	12.1	45.9	54.9
	საფრანგეთი	3.3	21.3	23.7
	ინგლისი	118.5	260.1	299
	შეერთებული შტატები	143.2	366.3	422

სახელმწიფო ბანკის საერთო ბრუნვები გერმანიაში
1908 წ. = 305 1/4 მილიარდი მარკა
1910 — 354.1

კარტელების რიცხვი გერმანიაში 1896 დაახლოებით 250
(გვ. 137) 1905 — — 385
(გვ. 149)

მათში მონაწილეობს დაახლოებით 12 000 საწარმო*

დებოზიტები (ყველა ბანკში) და ანაბრები შემნახველ სალაროებში მილიარდობით მარკა (გვ. 162—3)

	გერმანია	
მათ შორის ანაბრები	91900.....დაახლოებით 10
შემნახველ სალაროებში	131906
	1909—15 1/2	15.5
ინგლისი(1903—5)	— — 10.5
შეერთებული შტატები(1905)	— — 47 (59 1909 წ.)
საფრანგეთი (მარტო დეპოზიტები ბანკებში 1905)	— — 4
გერმანია (მარტო დეპოზიტები ბანკებში).....	1900	— — 1
	1906	— — 2.5
ინგლისი (მარტო დეპოზიტები ბანკებში 1905)	— — 6.25
შეერთებული შტატები (მარტო დეპოზიტები ბანკებში).....	— — 15

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 250. რ ე დ.

NB. «ზემოთ მოყვანილი შეჯერებიდან გამომდინარეობს, რომ გერმანიის დეპოზიტებს ახლაც არა აქვთ დიდი მნიშვნელობა ინგლისისა და შეერთებული შტატების დეპოზიტებთან შედარებით, და სწორედ ასევე, ეტყობა, ისინი საკმაოდ ჩამორჩებიან საფრანგეთისას» (164) (idem 177).

9)

რისერი, გვ. 354 (გვ. 384):

NB «წინამორბედი ეპოქის (1848—1870) არცთუ ძალიან ნელი პროგრესი დაახლოებით ისევე შეეფარდება გერმანიის მთელი მეურნეობის და კერძოდ მისი ბანკების განვითარების სისწრაფეს ამ ეპოქაში (1870—1905), როგორც დალოცვილი ძველი დროის საფოსტო კარტის მოძრაობის სისწრაფე შეეფარდება თანამედროვე ავტომობილის სისწრაფეს»... «რომელიც... ისე მიჰქრის, რომ საშიში ხდება როგორც უღარდელად მიმავალი ქვეითისათვის, ისე თვით ავტომობილში მსხლომთათვისაც»...*

და ამის გვერდით, მომდევნო ფრაზაშივე, ეს ბურჟუაზიული უზამსი (მთლად მეშხანი თავისი სულისკვეთებით) და ფულის ტომრის ლაქია რისერი «საზოგადოებრივი უშიშროებისა» და «ჭეშმარიტი პროგრესის» საწინდარს ხედავს ხელმძღვანელის «უდიდეს სათნოებაში»: ზომის დაცვაში!!!

მომდევნო გვერდზე კი (355—გვ. 385) იგი აღიარებს, რომ ბანკები ისეთი... «დაწესებულებებია, რომლებსაც თავიანთი ამოცანებითა და თავიანთი განვითარებით «არა აქვთ წმინდა კერძო-მეურნეობრივი ხასიათი»¹⁾, არამედ სულ უფრო იზრდებიან წმინდა კერძო-მეურნეობრივი მოწესრიგების სფეროდან»**

¹⁾ რისერის, მაინის ფრანკფურტში 1902 წ. 19 და 20 IX შემდგარი პირველი სრულიად გერმანიის საბანკო ყრილობის თავმჯდომარის სიტყვიდან.

მაგრამ ეს აღიარება ხელს არ უშლის ამ ბურჟუაზიულ იდიოტს დაწეროს:

* იხ. ვ. ი. ლენინი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 380. რ ე დ.

** იქვე, გვ. 382. რ ე დ.

(10)

«მაგრამ კონცენტრაციის პროცესის მეორე შედეგად, რომელიც სოციალისტებმა იწინასწარმეტყველეს და რომელიც იმაში მდგომარეობს, რომ იგი ბოლოს და ბოლოს გამოიწვევს წარმოების საშუალებათა განსაზოგადოებას, რაც მათთვის სასურველია და რაც «მომავლის სახელმწიფოში» უნდა განხორციელდეს, არ განხორციელდება გერმანიაში და საეჭვოა, რომ შემდეგში განხორციელდეს»* (გვ. 585) (გვ. 633).

!!! ჰა-
ჰა!!
«გააბათილა»...

(მარტო «დოიჩე ბანკს» აქვს $94\frac{1}{2}$ მილიარდი მარკა ბრუნვები (გვ. 361) (112.1 მილიარდი 1910 წელს, გვ. 391), დაკავშირებულია 12 ბანკის ჯგუფთან, თავის განკარგულებაში აქვს 1 მილიარდი მარკა კაპიტალი—ამ ჯგუფისა და «მეგობარი» ბანკების კაპიტალი, — შთანთქა 52 ბანკი, აქვს 116 განყოფილება, სალარო და სხვ. გერმანიაში, — ადგილები აქვს 120 სავაჭრო-სამრეწველო საზოგადოების ზედამხედველობის საბჭოებში და ა. შ. და ეს «განსაზოგადოება» არ არის!!!!!!)

«დოიჩე ბანკი»:

საკუთარი კაპიტალი = 200 მლნ. + 100 მლნ. რეზერვები
ბრუნვა = $94\frac{1}{2}$ მლრდ. მარკა
საერთო მოგება = 55 მლნ. მარკა (1908) (გვ. 352)
= 62.9 » » (1910) (გვ. 382)

ბანკის მოსამსახურეთა რიცხვი «დოიჩე ბანკში» 4860 (1908), — გვ. 578 ((1895 წელს 66 ბანკში 50 და > მოსამსახურით იყო 7802 მოსამსახურე, *ibidem*))

ლაპარაკობს რა, 114 გვერდზე და შემდ., სავაჭრო ზღვაონობაზე და მის განვითარებაზე გერმანიაში, რისერი აღნიშნავს შემდეგს:

H.—A. P. A.—G. (ჰამბურგი—ამერიკა), კაპიტალი (1908) 125 მლნ. მარკა (+ 76 მლნ. ობლიგაციები), 162 გემი (ღირებულება 185.9 მლნ. მარკა).

«ნორდდოიჩერ ლლოიდ», კაპიტალი (1908) 125 მლნ. მარკა (+ 76 მლნ. ობლიგაციები), 127 გემი (ღირებულება 189.1 მლნ. მარკა). 125 + 76 = 201.

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 382. რ ე დ.

«ორივე ამ საზოგადოებამ 1902/3 წელს არსებითად ერთნაირი ხელშეკრულებები დადო «ინტერნეიშნელ მერკენტილ შერიინ კომპანიისთან», რომელიც ამერიკელმა ბანკირებმა და გემთმფლობელებმა დააარსეს 1. I. 1903 წ. 120 მილიონი დოლარი (= 480 მილიონი მარკა) კაპიტალით და რომელიც მოიცავს ამერიკისა და ინგლისის ცხრა სანაოსნო ხაზს» (გვ. 115). ეს არის ეგრეთწოდებული მორგანის ტრესტი.

ხელშეკრულების შინაარსი: მოგების განაწილება და მსოფლიოს განაწილება (გერმანიის საზოგადოებებმა უარი თქვეს ანგლის-ამერიკის საფრახტო გარიგებებზე; შეთანხმდნენ, ვინ რა ნავსადგურებში შედის etc. etc.). შეიქმნა საერთო საკონტროლო კომიტეტი. ხელშეკრულება 20 წლით (უარი 1 წლით ადრე). ომის შემთხვევაში უქმდება (იხ. გვ. 116 ბოლოში) (გვ. 125 მე-4 გამოცემაში)*. და ეს «განსაზოგადოება» როდია!

«რაც შეეხება «რაიხსბანკს», 1. IX. 1906 საბანკო საანკეტო კომისიის ცნობებით (გვ. 179) იმ ფირმებისა და პირების რიცხვი, რომლებიც საერთოდ კრედიტუნარიანი არიან თავიანთი სათამაშუქო ბრუნვით, მთელ გერმანიაში შეადგენდა 70 480-ს»:

NB კრედიტუნარიანთა სრულიად უმნიშვნელო რიცხვი	სახელობრ:		
	a) ვაჭრები და სავაჭრო საზოგადოებები	29 020 =	41 %
	b) მრეწველები და სამრეწველო საზოგადოებები	21 887 =	31
	c) სოფლის მეურნეები და სასოფლო-სამეურნეო სარეწაო და საფაბრიკო საწარმოები	9 589 =	14
	d) ყველა სახის კოოპერატივები	883 =	1
	e) რანტიეები, ხელოსნები და რეწვაზე მომუშავე პირები	9 101 =	13
		70 480	100

გვ. 194 idem

* იხ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 315. რ ე დ.

(დიუსელდორფის) «შტალვერკფერბანდი» დაარსებულია (11 30. III. 1904 (სამი წლით და გაგრძელებულია 30. IV. 1907 კიდევ 5 წლით). მისი წარმოება 1904 წელს = 7.9 მილიონი ტონა იყო (გვ. 141) (გვ. 153).

28. XI. 1904 მან დადო ხელშეკრულება რელსების ექსპორტის შესახებ ინგლისს 53.5%, გერმანიას 28.83%, საფრანგეთსა და ბელგიას შორის 17.67% (+ საფრანგეთი 4.8-6.4%. ΣΣ = 104.8, 106.4%) (გვ. 147) (გვ. 159).

რელსების კარტელი	ახლა «იუნაიტედ სტიეტს სტილ კორპორეიშნის» შეერთების შემდეგ გერმანიის წილი = 21%	
კოჭების (კოჭების ექსპორტი)	გამსაღებელი კარტელი	მსოფლიოს განაწილება
	წილი:	
	გერმანია 73.45%	
	საფრანგეთი 11.60%	
	ბელგია 15.05%	

«1909 წლის თებერვალში დაარსდა აგრეთვე «ინტერნაციონალერ ცინკჰიუტენფერბანდი» (გვ. 159), თავდაპირველად 1910 წ. 31. XII-მდე, და შემდეგ გაგრძელებულ იქნა, ჩანს, 3 წლით. ამ კავშირში (ქარხნების გეოგრაფიული განლაგების შესაბამისად) შედის სამი ჯგუფი. ჯგუფი A გერმანიის ყველა და ბელგიის ზოგიერთ ქარხნით, ჯგუფი B ბელგიის, საფრანგეთისა და ესპანეთის 10 ქარხნით და ჯგუფი C ინგლისის ქარხნებით. ევროპას მთელი წარმოებიდან, რომელმაც 1908 წელს დამრგვალებული ანგარიშით 513 ათასი ტონა შეადგინა, გერმანიის წილად იმ დროს მოვიდა... 226.9, ბელგიის წილად—165, საფრანგეთისა და ესპანეთის წილად ერთად—55.8, ინგლისის წილად—54.5. კავშირში შესული ქარხნები ამზადებდნენ ევროპის მთელი წარმოების დაახლოებით 92%-ს.

(13

NB (14

უახლესი ხელშეკრულებებით, მიუხედავად მტკიცე ციფრებისა, რომლებიც განსაზღვრავენ წარმოებაში მონაწილეობას, კავშირის თვითეულ წევრს შეუძლია აწარმოებდეს რამდენსაც უნდა, იმ პირობით, რომ თუ მარაგი საწყობში გარკვეული დროისათვის (თავდაპირველად 1911 წ. 31. III-სათვის) მინიმუმ 50 000 ტონა იქნება, განსაზღვრულ პირობებში უნდა მოხდეს წარმოების პრო-

NB

ცენტული შემცირება წარმო. ბაში დადგენილი მონაწილეობის შესაბამისად» (გვ. 160 მე-4 გამოცემაში).

- 11) ბანკები ერთიანდებიან ჯგუფებად (ან კონსორციუმებად) განსაკუთრებით მსხვილი საქმეებისათვის:
1. a) «პარიოსენ კონსორციუმ» — 1909 წელს 28 ბანკი (გვ. 310)
- b) «რაიხსანლაიკონსორციუმ» — 29 » (311)
- c) როტშილდის ჯგუფი — 1909 წელს 13 ბანკი (312) (მათ შორის როტშილდის 3 ფირმა, ვენის, ლონდონისა და პარიზისა)
2. ჯგუფი აზიის ოპერაციებისათვის და ა. შ. და ა. შ.

NB ||| «მოწინავე რაზმთა პოლიტიკური შეტაკებანი ფინანსურ ნიადაგზე ხდება. მაგრამ ამ შეტაკებათა მომენტს, მოწინააღმდეგეებსა და ამ ფინანსურ მოწინავე შეტაკებათა ჩატარების წესს მხოლოდ სამამულო საგარეო პოლიტიკის პასუხისმგებელი ხელმძღვანელობა განსაზღვრავს (გვ. 402) (გვ. 434).

საფრანგეთის კაპიტალი ტუნისსა და მაროკოში
 » » რუსეთში
 » » იტალიაში (დასაწყისი პოლიტიკური დაახლოებისა ფინანსური დაახლოების მეშვეობით)
 გერმანიის » სპარსეთში (ბრძოლა ინგლისთან)
 ევროპის ფინანსური კაპიტალების ბრძოლა ჩინეთისა და იაპონიისათვის სესხების მიცემის გამო
 საფრანგეთისა და ინგლისის კაპიტალი პორტუგალიასა და ესპანეთში და ა. შ. (გვ. 403)*

{ რისერის წიგნის 1-ლი გამოცემა, წინასიტყვაობაზე აღნიშნულია 4 ივლისი 1905.

გერმანიის სათამაშო ბრუნვა (გამოანგარიშებული თამაშებზე გადასახადის მიხედვით) 1885 წლის 12 მი-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 375. რ ე დ.

ლიარდი მარკიდან გადიღდა 25¹/₂ მილიარდამდე 1905 წელს და 31.5 მილიარდამდე 1907 წელს (გვ. 228)—და 33.4-მდე 1910 წელს (გვ. 246).

გერმანიის სახალხო სიმდიდრე (მელჰოლი 1895: 150) 130—216 მილიარდი (რისერი): 200 მილიარდი მარკა (გვ. 76) (შტაინმანი: 350).

გერმანიის სახალხო შემოსავალი 25—30 მილიარდი მარკა (გვ. 77).

საფრანგეთი: სახალხო სიმდიდრე: მელჰოლი (1895)—198 მილიარდი მარკა; ფოვილი (1902)—161; ლერუა-ბოლიო (1906)—205; ტერი (1906)—161.

სახალხო შემოსავალი = 20 მილიარდი მარკა (ლერუა-ბოლიო) (გვ. 78).

ინგლისი—204 მილიარდი მარკა (გიფენი 1885),—235 (მელჰოლი 1895), 228 (კიოცა-მონე 1908).

შეერთებული შტატები—სახალხო სიმდიდრე = 430 მილიარდი მარკა (1904, ალწერის ბიურო).

გერმანიაში «ერის ყოველწლიური დანაზოგიდან დაახლოებით 1.2 მლრდ. მარკა, მამასადამე დაახლოებით 1/3, ყოველწლიურად შეაქვთ ფასიან ქალღლებში» (გვ. 81)—(გვ. 86 *idem*).

რისერის ლიტერატურის მითითებებიდან

(12)

(განსაკუთრებით ნაქები ან განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი აღნიშნულია*).

*ვალტერ ლოტცი. «სემისიო საქმის ტექნიკა». 1890.

ალფრედ ლანსბურგი. «გერმანიის საბანკო საქმე». 1909.

* » » » «სახალხო სიმდიდრის მართვა ბანკების მეშვეობით»—ყურნალ «Die Bank»-ში, 1908.

შუმპაჩერი ბანკების კონცენტრაციის შესახებ, «Schmoller's Jahrbuch», გამოცემის XXX წელი, ნაკვეთი 3.

ვარშაუერი. «ზედამხედველობის საბჭოების საკითხისათვის», «Conrad's Jahrbücher». (III, XXVII ტომი).

ტეოდორ ე. ბერტონი. «ფინანსური კრიზისი etc.». ნიუ-იორკი, 1902.

**ჯ. ე. ჯილბერტი. «ისტორია etc. ბანკებისა». ლონდონი, 1901.

«Schriften des Vereins für Sozialpolitik».

CX ტომი და CIX და სხვები. (1900 წლის კრიზისი.)

CXIII: «კრიზისის გაკვეთილები».

- ვ. ზომბარტი. «გერმანიის სახალხო მეურნეობა მე-19 საუკუნეში». მე-2 გამოცემა 1909.
- ლ. პოლე. «გერმანიის სამეურნეო ცხოვრების განვითარება მე-19 საუკუნეში». მე-2 გამოცემა 1908.
- ა. ზაუკე. «გაძლიერდა თუ არა... მსხვილი საწარმო... მრეწველობაში?» «Conrad's Jahrbücher», III, XXXI ტომი.
- ფონ ჰალე. «გერმანიის სახალხო მეურნეობა საუკუნეთა მიჯნაზე». 1902.
- მეი სახალხო შემოსავლის განაწილების შესახებ. «Schmoller's Jahrbuch», 1899.
- * გლირი. «ამერიკის რკინის მრეწველობა». «Schmoller's Jahrbuch», გამოცემის 27-ე წელი, ნაკვეთი 3; გამოცემის 28-ე წელი
- * idem, «Conrad's Jahrbücher», ტომი XXXV (1908).
- ედ. ვაგონი. «გერმანიის სააქციო საზოგადოებების ფინანსური განვითარება 1870—1900». იენა, 1903.
- ჩენკსი. «ტრესტები». «Conrad's Jahrbücher». მე-3 სერია, ტომი I (1891).
- ფიოლკერი. «გერმანიის რკინისაკეთებელი მრეწველობა». «Revue économique internationale». III. 4 (1904).
- კოლმანი. «ფოლადსამსხმელო ქარხნების კავშირი». «Die Nation». 1905 (გამოცემის 22-ე წელი).
- ვალდემარ მიულერი. «კრედიტის ორგანიზაცია გერმანიაში». «Bank-Archiv», 1909 (გამოცემის მე-8 წელი).
- ვარშაუერი. «გერმანიის ბანკების ფიზიოლოგია». 1903.
- ე. იაფე. «ინგლისის საბანკო საქმე». 1905.
- ზ. ბუფი. «საჩეკო ბრუნვა გერმანიაში». 1907.
- * ად. ვებერი. «რაინ-ვესტფალიის ბანკები და კრიზისი». 1903.
» idem. «Schriften des Vereins für Sozialpolitik», ტომი CX.
- * იგივე. «სადეპოზიტო ბანკები და სპეკულატიური ბანკები».
- ** კოტოვიდელსი. «გერმანიის მსხვილი ბანკების დამოკიდებულება მრეწველობისადმი». «Schmoller's Jahrbuch». (? «გამოკვლევები»?) 1905.
- ** ვ. პრიონი. «გერმანიის სადისკონტო-სათამასუქო საქმე». 1907. «Schmoller's Forschungen». ნაკვეთი 127.
- ფრ. ლაიტნერი. «საბანკო საქმე და მისი ტექნიკა». 1903.
- ** ბრ. ბუნვალდი. «საბანკო სწარმოს ტექნიკა». მე-5 გამოცემა. 1909.

3. ზ ა ტ ლ ე რ ი. «საფონდო ბანკები». 1890. (რისერი არ აქვებს.) NB [წინასიტყვაობა ა. ვაგნერისა. რ ის ე რ ი ძ ა-ლიან გაჯავრებულია სახელმწიფო სოციალისტ ვაგნერზე!!]
- ფ რ. ე ი ლ ე ნ ბ უ რ გ ი. «ზედამხედველობის საბჭოები. «Conrad's Jahrbücher». მე-3 სერია, XXXII ტომი.
- » » » «თანამედროვე კრიზისი»... ibidem, მე-3 სერია, ტომი XXIV.
- *ე. დ ი უ რ ი ჩ ი. «გერმანიის ბანკების ექსპანსია საზღვარგარეთ». პარიზი, 1909.
- რ. რო ზ ე ნ დ ო რ ფ ი. «გერმანიის ბანკები ოკეანესგალმა». «Blätter für vergleichende Rechtswissenschaft etc.». გამოცემის მე-3 წელი. 1908.
- ა. პ. ბ რ ი უ ნ ი ნ გ ი. «საზღვარგარეთის ბანკების განვითარება». 1907.
- რ. რო ზ ე ნ დ ო რ ფ ი. «გერმანიის ბანკების ოკეანესგალმა ურთიერთობა». «Schmoller's Jahrbuch», XXVIII, ნაკვეთი 4.
- რ. შ ტ ე ი ნ ბ ა ხ ი. «ბერლინის მსხვილი ბანკების მართვის ხარჯები». «Schmoller's Jahrbuch», გამოცემის 29-ე წელი, მე-2 ნაკვეთი.
- ე. მ ო ლ ი. «აქციონერთა საზოგადოების რენტაბელობა». იენა, 1908.
- კ. ჰ ე გ ე მ ა ნ ი. «საფრანგეთის მსხვილი ბანკების განვითარება». მიუნსტერი, 1908.
- ჩ. ჯ. ბ ე ლ ო კ ი. «ბანკების კონცენტრაცია». «The Atlantic Monthly». 1903, აგვისტო.
- გ. ფ ი ო ლ კ ე რ ი. «გაერთიანებისა და მოგებაში მონაწილეობის ფორმები გერმანიის მსხვილ მრეწველობაში». «Schmoller's Jahrbuch». XXXIII ტომი.
- ლ. ე შ ვ ე გ ე. «გამარევილუციურებელი ტენდენციები გერმანიის რკინის მრეწველობაში». «Die Bank», 1909, აპრილი.
- ჯ. კ ო კ ბ ე რ ნ მ ა კ დ ო ნ ა ლ დ ი. «მცირეოდენთა ხელში კაპიტალის კონცენტრაციის ეკონომიური გავლენა». «საბანკო საქმის ინსტიტუტი», 1900, ოქტომბერი. NB (?)

გვ. 70 და შემდ. (ვამოკლებ)
იმ უმნიშვნელოვანეს მოვლენათა მიმოხილვის ცხრილი, რომლებმაც გავლენა მოახდინეს გერმანიის საბანკო საქმის განვითარებაზე მეორე ეპოქაში:

NB

- 1871—2: ომის დამთავრება. 5 მილიარდი. «მძაფრი» აღმავლობა...
 «მრეწველობის კარტელირების დასაწყისი»...
 1873. კრიზისი.
 1874—8. დეპრესია.
 1879—82. სამეურნეო აღმავლობა. გრიუნდერობა.
 1879. ოქროს ვალუტა. (კავშირი ავსტრიასთან).
 1883—87. დეპრესია. (1887. კავშირი იტალიასთან).
 1888—90. აღმავლობა. გრიუნდერობა. სპეკულაცია.
 1891—94. დეპრესია.
 1891. ბერლინის ბევრი ბანკის კრაზი.
 1895. აღმავლობის დასაწყისი.
 1896—7. აღმავლობის გაძლიერება. ელექტროტექნიკური მრეწველობის ბრწყინვალე განვითარება.
 1897. «რაინიშ-ვესტფელიშეს როეიზენსინდიკატის» შექმნა.
 1898—1900. მაღალი კონიუნქტურა.
 1899. უმაღლესი წერტილი რეორგანიზაციებისა, საზოგადოებათა დაარსებისა და ემისიებისა.
 1900/1. კრიზისი. სამთოსამრეწველო ფასეულობათა დაცემა, ბევრი ბანკის კრაზი. «მსხვილი ბანკების ენერგიული ჩარევა. კონცენტრაციის განვითარების გაძლიერება»...
 1901/2. «ხანგრძლივი და განსაკუთრებით გაძლიერებული მოთხოვნილება ფულზე»... «იუნაიტედ სტიეტს სტილ კორპორეიშნის» დაარსება.
 1902—6. «გამოცოცხლება» («Erholung»).
 1904. «შტალვერკფერბანდის» დაარსება. კონცენტრაციის სწრაფი განვითარება.
 1907. ამერიკის კრიზისი. დისკონტის %-ის გადიდება 7 $\frac{1}{2}$ %-მდე.
 1908. ამერიკაში მწვავე კრიზისის დამთავრება. «გამოცოცხლება». ფულის ლიკვიდურობა.
 1909. ფულის ლიკვიდურობის გაძლიერება etc.
 1910: პროგრესიული გაუმჯობესება... (4 გამოცემა, გვ. 76)

NB NB 1895—1900 «პირველად იმიგრაციის სიჭარბე» NB
 (გვ. 75)

13) ახალი ლიტერატურიდან

NB: დ-რი მაქს აუგუსტინი. «სოფლის მეურნეობის განვითარება შეერთებულ შტატებში». მიუნხენი, 1914. (4 მარკა).

ვ. ვიკი. «პატარა მერკური». ციურიხი, 1914. (416 გვ.)
 («კომერციული ცნობარი»).

მე-4 გამოცემაში რისერი უცხოეთის (საზღვარგარეთ (14
 შოთავსებული) კაპიტალების შესახებ ამბობს (გვ. 426 და
 შემდ.):

გერმანია (1905 წელს) სულ მცირე 24—25 მილიარ-
 დი მარკა (ახლა «უეკველად» «გაცილებით მეტია», გვ. 436
 in fine), მათ შორის 16 მილიარდი მარკა უცხოეთის ფა-
 სიანი ქალაქები...

«საფრანგეთის ფასიანი ქალაქების მთელი რაოდენობიდან,
 რასაც ედმონდ ტერი («საფრანგეთის ეკონომიური პროგ-
 რესი»... გვ. 307) 1908 წ. დამლევს განსაზღვრავდა 100 მი-
 ლიარდი ფრანკით, ნეიმარკი 1906 წელს—97—100
 მილიარდი ფრანკით (4 $\frac{1}{2}$ მილიარდი ფრანკი შემო-
 სავლით), ტერის გამოანგარიშებით 1908 წლის დამლევს დაახ-
 ლოებით 38 $\frac{1}{2}$ მილიარდი ფრანკი უცხოეთის ფასიან
 ქალაქებზე მოდიოდა.

განგარიშება, რა თქმა უნდა, ძალიან განსხვავდება ერთმა-
 ნეთისაგან, მაგრამ ყოველწლიურ მატებას, სულ მცირე
 1 მილიარდი ფრანკის ოდენობით, ყველა აღიარებს. ანრი
 ჟერმენი, «კრედი ლიონეს» ყოფილი დირექტორი, ამ ყო-
 ველწლიურ გადიდებას (იმ წლებში, რომლებიც უშუალოდ
 უძლოდა წინ 1905 წელს) ანგარიშობდა 1 $\frac{1}{2}$ მილიარდი
 ფრანკის ოდენობით, პოლ ლერუა-ბოლიო ამას წინათ 2 $\frac{1}{2}$
 მილიარდი ფრანკის ოდენობითაც კი. (15

საზღვარგარეთ ინგლისის კაპიტალების დაბანდებათა
 საერთო თანხას ცნობილი ინგლისელი საფინანსო პოლიტიკოსი
 სერ ედგარ სპეიერი საბანკო საქმის ინსტიტუტის მოხ-
 სენებაში («ზოგიერთი მოსაზრებანი ეროვნული ფინანსების
 გამო») 1900 წ. 7. VI ანგარიშობდა 2500 მილიონ გირვან-
 ჟა სტერლინგს, მაშასადამე, ანგარიშის დამრგვალებით დაახ-
 ლოებით 50 მილიარდ მარკას, 110 მილიონი გირვანჯა
 (X) ყოველწლიური შემოსავლით, მაშინ როცა 1910 წლის
 დამლევისათვის იგი ამ საერთო თანხას ლიბერალურ კოლო-
 ნიურ კლუბში წაითხულ მოხსენებაში განსაზღვრავს 3500
 მილიონი გირვანჯა სტერლინგით ანუ დაახლოებით 70 მილიარ-
 დი მარკით.

ეს შეფასება დაახლოებით შეესაბამება იმ შეფასებას, რაც
 ჯორჯ პეიშმა 1907/8 წლისათვის მოგვცა და რაც ამ
 24. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39

დროისათვის შეადგენს 2700 მილიონ გირვანქას, მასასადამე დაახლოებით 54 მილიარდ მარკას, თანხას, რომელიც თითქმის თანაბრად ნაწილდება ერთი მხრივ ინდოეთს და კოლონიებს (1312 მილიონი გირვანქა) და მეორე მხრივ საზღვარგარეთს (1381 მილიონი) შორის. იგივე ავტორი 1910 წ. დამლევსათვის იღებს 3192 მილიონ გირვანქას ანუ დაახლოებით 64 მილიარდ მარკას და სამეფო სტატისტიკურ საზოგადოებაში წაკითხულ მოხსენებაში საზღვარგარეთ ინგლისის ინვესტიციებით მიღებულ შემოსავალს 1911 წლისათვის, საშინაო სახელმწიფო შემოსავლის კომისრების წლიური ანგარიშის საფუძველზე, ანგარიშობს დაახლოებით 180 მილიონ გირვანქას; მაგრამ სერ ფელქს უუსტერმა სპეიერის 1911 წ. 27. V-ის მოხსენების გამო დისკუსიის დროს ეს გაზვიადებულიად მიიჩნია» (გვ. 427).

NB (X) «სხვათა შორის, ამ მოხსენებაში სავსებით კანონიერად აღნიშნულია, რომ გაძლიერებული ექსპორტი, საზღვარგარეთის ფასიანი ქაღალდების ძლიერი ემისია და დიდი საქმიანი აღმავლობა ერთი და იმავე მოვლენის გამოვლინების მხოლოდ სხვადასხვა ფორმებია. მეორე მოხსენებაში ერთ ნაწყვეტს ასეთი სათაური აქვს: ინგლისის კაპიტალის ექსპორტი იმპერიის აყვავების მთავარი მიზეზია» (გვ. 426).

რვეული

«ს»

«იობა»

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ს

ლიფმანი. «მონაწილეობისა და დაფინანსების საზოგადოებანი».	[1—13]
«Die Neue Zeit», 1911 (ომზე NB) და 1912 (სხვათა შორის ევროპის შეერთებულ შტატებზე).	[15—20]
«Finanz-Archiv»: 1915	[21]
ემისიების სტატისტიკა. ეგენშვილერი.	[23]
ქრონი (არგენტინაზე NB).	
პეიში.	[25—26]
მიულჰაუპტი. «რძის კარტელი».	[27—30]
კაპიტალისტთა კავშირები ომის შესახებ.	[31—34]
კრემონდი. ინგლისი და გერმანია.	[35—36]
სეილი. იაპონია versus ინგლისი.	[37—38]

ლიფმანი. «მონაწილეობისა და დაფინანსების საზოგადოებანი»

პროფესორი დ-რი რობერტ ლიფმანი. «მონაწილეობისა და დაფინანსების საზოგადოებანი». იენა, 1909. (თანამედროვე კაპიტალიზმის და ფასიანი ქაღალდების არსის გამოკვლევა) (X + 495).

[შედარდეს განსაკუთრებით გვ. 11 ამონაწერებისა]

((ავტორი აშკარა სულელია, აუკვიატებია დეფინიციები — ყოვლად სულელური რამ და განუწყვეტლივ უტრიალებს სიტყვა «სუბსტიტუციას». დასაფასებელია ფაქტიური მონაცემები, მეტწილად სრულიად დაუმუშავებელი. წინააღმდეგია შრომითი ღირებულების თეორიისა etc. etc.)).

გვ. 104—449: «აღწერილობითი ნაწილი». თეორიული ნაწილი = ჩმახვაა.

გვ. 9:—წინააღმდეგია ზომბარტისა, რადგან იგი «მთლად» მიჰყვება რიკარდო—მარქსის შრომითი ღირებულების თეორიის «გზას».

აქციების მფლობელთა რიცხვი

გვ. 33: «პრუსიაში აქციების მფლობელთა რიცხვი მოსახლეობის მხოლოდ 2%-ს შეადგენს». მეტია ინგლისსა და ამერიკაში. «თანახმად სააქციო საზოგადოებათა დაბეგვრის კანონპროექტში მიცემული შეფასებისა 1909 წელს აქციების მფლობელობის საშუალო თანხა პრუსიაში 10 000 მარკასაც არ აღწევდა. ეს მფლობელობა ნაწილდებოდა დაახლოებით 700 000 პირს შორის. მაგრამ ყველა ამგვარი შეფასება ფრიალ არაზუსტია» (34).

- ესაერთო სტატისტიკური მონაცემები საფონდო კაპიტალის განვითარების მოცულობის შესახებ ამჟამად არ მოიპოვება... ფილიპოვიჩის მიხედვით («საფუძვლები», მე-7 გამოცემა, გვ. 164) ინგლისის ეროვნული სიმდიდრის 40% წარმოადგენს «კაპიტალებს ფასიან ქალაქებში» (ე. ი. ფონდებსა და იპოთეკებს). შმოლერმა (სტატისტიკური დანართები 1892/3 საბირჟო საანკეტო კომისიის სტენოგრაფიული ანგარიშებისა) 1892 წელს გამოიანგარიშა, რომ პრუსიაში 16—20 მილიარდამდე მარკა, ე. ი. პრუსიის მთელი კაპიტალის დაახლოებით $\frac{1}{4}$, დაბანდებულია ფონდებში. ზომბარტი («გერმანიის სახალხო მეურნეობა მე-19 საუკუნეში», გვ. 224) გერმანიისათვის 1900 წელს საფონდო კაპიტალს განსაზღვრავს 31—32 მილიარდი მარკით» (37). «ეს თანხა ახლანდელი დროისათვის უთუოდ მეტად მცირეა; ფონდებში განსახიერებულ კაპიტალი გერმანიისა უნდა ვიანგარიშოთ 45—50 მილიარდ მარკად, რაც მაინც დაახლოებით მხოლოდ $\frac{1}{8}$ -ს შეადგენს გერმანიის სახალხო სიმდიდრისას, რომელსაც 250 მილიარდ მარკას ანგარიშობენ» (37).

ამერიკაში (X) 1904 წელს—107 მილიარდი დოლარის ეროვნული ქონება. დაახლოებით $\frac{1}{3}$ —საფონდო კაპიტალი. ინგლისისათვის იგი (X) აღნიშნავს საფონდო კაპიტალს 26

- 3) მილიარდ დოლარს, საფრანგეთისათვის—19 $\frac{1}{2}$ მილიარდ დოლარს. საერთოევროპის საფონდო კაპიტალი შეადგენს დაახლოებით 75 მილიარდ დოლარს» (38).

NB (X) ჩარლზ ა. კონენტი. «კაპიტალის კონცენტრაცია ნიუ-იორკში და ისინი, ვინც მას მართავენ». «Bankers' Magazine», 1907 წ. ნოემბერი (ციტირებულია, გვ. 38).

ამრიგად:

საფონდო ამერიკა.....	35 მლრდ.	დოლარი	} 58.0 75 - 58
კაპიტალი. ინგლისი.....	26 »	»	
საფრანგეთი.....	19.5 »	»	
გერმანია.....	12.5 »	»	
	<u>93.0</u>	განსხვავება	17
	× 5 =	465 მლრდ.	ფრანკი
		[ხოლო ნეიმარკი ანგარიშობს 600]	

44: ...«ყველა ეკონომიური ინტერესების უაღრესი გაღახლართვა»...

51: «უნიონი» (სამთო-სამრეწველო etc. აქციონერთა საზოგადოება დორტმუნდში) ((მის შესახებ აგრეთვე შტილიხი α გვ. 38 და 41*)). დაარსებულია 1872 წელს. «აქციონერული კაპიტალი თითქმის 40 მილიონი მარკის ოდენობით გამოშვებულ იქნა 1872 წელს; კურსმა აიწია 170%-მდე, როცა საზოგადოებამ 1 საოპერაციო წელიწადში 12% დივიდენდი გადაიხდა. მაგრამ ამის შემდეგ დივიდენდების გადახდა შეწყდა 1880-მდე, და უკვე 1875 წელს უნდა მიეღოთ ერთ-ერთი იმ ღონისძიებათაგანი გაჯანსაღებისათვის, რომლებიც მას შემდეგ არახელსაყრელი კონიუნქტურის თითქმის ყოველ პერიოდში მეორდებოდა... მთავარი დაზარალებულნი ყოველთვის გამოდიოდნენ აქციების მუდმივი მფლობელები»**.

170%

(12%—0%)

NB

(4

«მაგრამ იმ შემთხვევებშიც კი, როცა აქციონერთა საზოგადოებანი დაარსებისას ამ მიზნებს («ფონდებით სპეკულაციას») არ ისახავენ, მაინც ხდება, რომ საწარმოები, რომლებიც

* იხ. ეს ტომი, გვ. 28—29. რედ.
** იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 293—294. რედ.

NB || სხვა მიზნებს ისახავენ, ფაქტიურად მეტად თუ ნაკლებად გადადიან მხოლოდ და მხოლოდ ფონდებით სპეკულაციაზე. ეს შეიძლება ხდებოდეს ნაწილობრივ იმიტომ, რომ აქციონერები საკმაოდ არ იჩენენ ინტერესს თავიანთი დირექტორების საქმიანობისადმი, ნაწილობრივ კი იმის გამო, რომ ამ უკანასკნელთ ისინი ამ მხრივ შეცდომაში შეჰყავთ» (67).

71: სხვადასხვა ქვეყანაში საზოგადოებათა სხვადასხვა ტიპი ჰარბოს:

ამერიკაში—კონტროლი სხვა საზოგადოებებისადმი.

გერმანიაში—გადატანის (Übernahme-) საზოგადოებანი.

საფრანგეთში—კაპიტალის მოთავსების საზოგადოებანი.

პოლანდიაში—(«როგორც სახელმწიფო-რანტიე», გვ. 71)—

ასევე.

ბელგია—à la გერმანია.

ინგლისი—კაპიტალის მოთავსების საზოგადოებანი (investment trusts)...

ეიდელსი. «გერმანიის მსხვილი ბანკების დამოკიდებულება მრეწველობისადმი». ლიაპციგი, 1905.

დ-რი რისერი. «გერმანიის მსხვილი ბანკების განვითარების ისტორიისათვის, კონცენტრაციის ტენდენციის განსაკუთრებით გათვალისწინებით». 1906.

- 5) გვ. 117—მრავალთაგან ერთი მაგალითი ბელგიის «სოსიეტე ქენერალის» აქციების ფლობისა (31. XII. 1906—198 მილიონი ფრანკის აქციები და ობლიგაციები, უამრავი საზოგადოება). გვ. 136—7. მაგალითი:

სპეკულაციის მაგალითი || საზოგადოება «ლონდონ ენდ კოლონიელ ფაინენს კორპორეიშნ», «რომელმაც მხოლოდ 21745 გ. სტ. ძირითადი კაპიტალით 1890 წელს მიიღო 80567 გ. სტ. წმინდა მოგება = კაპიტალის 370% და გადაიხადა 100% დივიდენდი».

კარგი მაგალითი || კაპიტალის მოთავსების საზოგადოება—
—«აქციენგეზელშაფტ ფიურ რაინიშ-ვესტფე-ლიშე ინდუსტრი». დაარსებულა 1871 ოქტომბერში (გვ. 156).

დივიდენდი: 1872—35% —35 !!

NB 1873—1883—0 —0

NB		1884—1895—	3—	9%		
		1896—1899—	10—	21%		
		1900	—60%	60		
		1901—2	0	0		
		1905—6	—40%	40		
		1907—8	—6—	4%		

დ-რი ემილ ვოლფი. «დაფინანსების პრაქტიკა etc.» ბერლინი, 1905.

ფრენსის კუპერი. «საწარმოს დაფინანსება». 2 ტომი. ნიუ-იორკი, 1906.

ედუარდ კაროლი. «ფინანსების პრინციპები და პრაქტიკა». 1902 (ნიუ-იორკი).

ვ. ლოტცი. «საემისიო საქმის ტექნიკა». «Schmoller's Jahrbuch»-ში. 1890, გვ. 393 და შემდ.

«ამრიგად, კაპიტალის მოთავეების საზოგადოებათა გამოყენებიდან იმისათვის, რომ «წვრილ მფლობელობათათვის უზრუნველყოთ მსხვილ მფლობელობათა რენტაბელობა» (X), — არაფერი არ გამოვიდა» (163).

გვ. 64: «კელნელი ბანკირი ლუი ჰაგენი ზედამხედველობის საბჭოების წევრი იყო 35 საწარმოში; «დოიჩე ბანკს» ეიდელსის მიხედვით (XX) თავისი დირექტორები ჰყავდა ზედამხედველობის საბჭოების წევრებად 101 აქციონერთა საზოგადოებაში, გარდა ამისა 120 საზოგადოებაში თავისი საკუთარი ზედამხედველობის საბჭოების წევრებად» (გვ. 64).

(X) იორგენსი, გვ. 45—6.

(XX) ეიდელსი. «გერმანიის მსხვილი ბანკების დამოკიდებულება მრეწველობასთან». 1905.

ეფექტებს ბევრჯერ უშვებენ სხვადასხვა საზოგადოებანი ერთი და იმავე დირებულებისას.

მაგალითი (ამერიკული)... «მათი (ამ სარკინიგზო საზოგადოებების) საინვენტარო კაპიტალი 5-ჯერ მეორდება იმ საზოგადოებათა საფონდო კაპიტალში, რომელთა პირდაპირ თუ არაპირდაპირ კონტროლსაც ისინი ექვემდებარებიან» (182).

NB
5-ჯერ
არის
გამეორებული!! (7)

ჩ. ა. კონენტი. «თანამედროვე ბანკების ტენდენციები»
(«Bankers' Magazine», 1905).

საზოგადოება «ნოზერნ პასიფიკ რეილუეი კომპანიი». კაპიტალი = 80 მილიონ დოლარ სადამფუძნებლო აქციას. ჰარიმანისა და ჰილის ბრძოლა. ჰილმა შეიძინა 15 მილიონის სადამფუძნებლო აქციები. «ამ «რეიდის» (იერიშის) მეოხებით საზოგადოება «ნოზერნ პასიფიკ რეილუეი კომპანიის» აქციების კურსმა ხელოვნურად აიწია თითქმის 1000%-მდე... 9. V. 1901 მოხდა ბირჟის კრიზისი, რომლის გამო ბევრი პატარა ადამიანი გალატაკდა, მაშინ როცა მთავარ მონაწილეებს, ჰარიმანის ჩვენებით, ამ მაქინაციის (corner) დროს არავითარი ზარალი არ მოსვლიათ» (184).

1000%
და კრიზისი

(ხაზგასმა
ჩემია)
NB

ხაზგასმა
ლიფმანისაა

«სათონდო კაპიტალიზმის შემდგომი თანამედროვე განვითარების კვლობაზე ის ხერხები, რომელთა საშუალებითაც შეიძლება საზოგადოებას ჩამოართვა და საკუთარ გიბეში გადაქაჩო ფულის მნიშვნელოვანი თანხები, რამდენადმე უფრო დახვეწილი ვახსნა. საამისო საშუალებას ახლა წარმოადგენს განუწყვეტლივ დაარსება და ერთმანეთზე აჩხორვა სულ ახალი საზოგადოებებისა, რომლებსაც ხელახლა ჰყიდინან ან იჭარბთ აძლევენ ერთსა და იმავე საინვენტარო ქონებას და რომელთა შორის ეს ქონება სულ მუდამ ბრუნავს» (186).

8)

1900 წელს დაარსდა «სტანდარდ ოილ კომპანიი».

«მისი საწესდებო კაპიტალი 150 მილიონ დოლარს შეადგენდა. გამოშვებული იყო ჩვეულებრივი აქციები 100 მილიონისა და პრივილეგიური—106 მილიონისა. ამ უკანასკნელებზე დივიდენდის სახით გაცემული იყო 1900—1907 წლებში: 48, 48, 45, 44, 36, 40, 40, 40%, სულ 367 მილიონი დოლარი. 1882-დან 1907 წლამდე მიღებული იყო 889 მილიონი დოლარი წმინდა მოგება; აქედან 606 მილიონი დარიგებულ იქნა

NB

ლივიდენდად, დანარჩენი კი სარეზერვო კაპიტალში ჩაირიცხა»* (212).

«საზოგადოების (ფოლადის ტრესტი) ყველა საწარმოში» «1907 წელს იყო სულ მცირე 210180 მუშა და მოსამსახურე... 1908 — 165211)... გერმანიის სამთამადნო მრეწველობის ყველაზე მსხვილ საწარმოს, «ჰელზენკირხენერ ბერგვერკს გეზელშაფტს» 1908 წელს ჰყავდა — 46048 მუშა და მოსამსახურე, 1907 წელს — 43293»** (გვ. 218).

NB

«ინტერნაციონალე ბორგეზელშაფტ» (ერკენლენცში)... «იგი დაარსებულ იქნა ბურღვის იმ წესის გამოყენების მიზნით, რომელიც ინჟინერმა ანტონ რაკიმ გამოიგონა... (235)... საზოგადოებამ 1905—6 და 1906—7 წლებში 500% ლივიდენდი გადაიხადა» (236).

(ახალი ტექნიკა)
500%
ლივიდენდი...

«საერთოდ გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ საკმარისია ფლობდე საწარმოს იმ აქციების 40-მდე პროცენტს, რომლებიც ხმის უფლებას იძლევა, რომ ნორმალურ პერიოდებში ხელთ გეპყროს მათდამი კონტროლი»*** (258). ხოლო შემდეგ არის კიდევ (ამერიკაში განსაკუთრებით) «აქციები, რომლებიც ხმის უფლებით არ სარგებლობს» (259) და ობლიგაციები etc.—ხოლო თუ ეს არის აქციები საზოგადოებისა, რომელიც კონტროლს უწევს მთელ რიგ სხვა საზოგადოებებს, მაშინ «მას (კაპიტალისტს) შეუძლია 5 მილიონი დოლარი საკუთარი კაპიტალით განაგებდეს 40—50-ჯერ მეტ კაპიტალს» (259).

NB

...და «80—100-ჯერ მეტ» (ვიდრე იგი ფლობს) «კაპიტალის მასასაც» კი (260)...

«ლითონებით ვაჭრობა, გარდა რკინისა, განსაკუთრებით სპილენძითა და თუთიით, აგრეთვე კეთილშობილი ლითონებით ვაჭრობა, გერმანიაში და სხვა უმნიშვნელოვანეს ქვეყნებში საესეებით განსაკუთრებულად არის კონცენტრირებული» (301)... «ფირმების მცირე რიცხვი» (მეტწილად კერძო ხელში)...

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 252. რ ე დ.

** იქვე. რ ე დ.

*** ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 284. რ ე დ.

...«გერმანიის უფრო ადრინდელი პერიოდის ძალიან ბევრი გაზის ქარხანა აგებულია ინგლისის საწარმოების მიერ და ინგლისის კაპიტალით»... (321)...

10) კა-პა! || ...«მხოლოდ შედარებით ცოტამ მიიღწია ახლა ვირტუოზულობას ამ დარგში» (335)—საფინანსო საქმეებში etc.

...«შევიცარიის საკრედიტო ინსტიტუტი თვითონ მართავს მას» («ელექტრობის საწარმოთა ბანკს» ციურხიში), «ვინაიდან «ბანკი» დაწესებულება, ინსტიტუტი კი არ არის, არამედ, როგორც ყველა ამგვარი საზოგადოება, წარმოადგენს, ასე ვთქვათ, დიდ საქალაქს, რომელშიც ინახება მისი კუთვნილი ფონდები და რამდენიმე საკანტორე დაეთარი» (376)...

«ალგემანინე ელექტრიციტეტს გეზელშაფტს» (ამბ)

— აქციები — 100 მილიონი მარკა

ობლიგაციები — 37 »

«ფონდების ფლობა» — 23 » » etc.

ოქროს ქვიშრობები სამხრეთ აფრიკაში. «განსაკუთრებით 80-იანი წლების ბოლოს და 90-იანი წლების დამდეგს მიღებული უდიდესი მოგება სტიმული გახდა სარეწებში პაების შექმნისა არა მარტო ინგლისის კაპიტალისათვის, არამედ მასთან ერთად პირველ რიგში საფრანგეთის კაპიტალისთვისაც, აგრეთვე გერმანიის, ბელგიისა და ჰოლანდიის კაპიტალისათვის... კურსის მეთისმეტეა ხელოვნურმა ამადლებამ უმადლეს წერტილს მიიღწია იმ «ბუმას» პერიოდში, რომელიც 1895 წელს დამთავრდა. სამთამადნო მრეწველობის ფასეულობათა დაცემა, რომელიც შემდეგ დაიწყო, მერმე კიდევ გაძლიერდა ტრანსვაალის ომთან დაკავშირებით»... (414).

NB

11) NB || «რაც უფრო განვითარებულია სახალხო მეურნეობა, მით უფრო მეტად ეჭანება იგი უფრო სარისკო ან საზღვარგარეთულ წამოწყებებს, ისეთებს, რომელთა განვითარებისათვის ხანგრძლივი ვადაა საჭირო, ან, ბოლოს, ისეთებს, რომელთაც მარტოდენ ადგილობრივი მნიშვნელობა აქვთ*. სწორედ ეს არის ის დარგები, რომლებისთვისაც იქმნებოდა დაფინანსების სპეციალური საზოგადოებანი: საწარმოები, რომელთა განვითარებისათვის საჭიროა ხანგრძლივი ვადა, როგორც, მაგალითად, რკინიგზის ან სამთამადნო მრეწველობის საწარმოები»... (etc.) (434).

NB

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი. 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 259. რ ე დ.

[რაც უფრო განვითარებულია, მით უფრო სარისკოა... NB]

თითქმის სიტყვასიტყვით იმეორებს ამას შულცე-გევერნიცი სტატიაში «საბანკო საქმე», გვ. 21. (წიგნი III. «სოციალური ეკონომიკის საფუძვლები». V კარი, II ნაწილი).

«როცა საკუთრივ სამეურნეო საქმიანობის სიმძიმის ცენტრი დაქვემდებარებულ საზოგადოებებშია, მთავარი საზოგადოება კი მხოლოდ მფლობელია მათი ფონდებისა, ამასთან აქციონერებმა არაფერი არ იციან დაქვემდებარებულ საზოგადოებათა საქმიანობის შესახებ, როგორც ეს ხდება კონტროლის გამწევე ამერიკის საზოგადოებებში, მაშინ ცხადია, რომ კანონის ყველა დადგენილება, რომელთა მიზანია ამ საზოგადოების საწარმოების მიერ საქმეთა გაძლოლაზე რაც შეიძლება მეტი საზოგადოებრივი კონტროლის უზრუნველყოფა, შეიძლება პარალიზებულ იქნას. ამგვარი საშიშროება შეიძლება არსებობდეს ყველა საზოგადოებისათვის, რომლებიც შექმნილია სხვა საზოგადოებათა ფონდების სუბსტიტუციით (შენაცვლებით), და მაშინაც კი, როცა ერთი საწარმო ასე თუ ისე მნიშვნელოვნად მონაწილეობს სხვებში» (439).

«1904 წ. დამლევს 3.8% ყველა საზოგადოებისა შეზღუდული პასუხისმგებლობით ფლობდა 1 მილიონ მარკაზე მეტი ოდენობის კაპიტალს, 9.1%—500 000 მარკაზე მეტ კაპიტალს თვითეული. ამავე დროს საზოგადოებათა ზემოხსენებული 3.8%-ის კაპიტალი შეადგენდა შეზღუდული პასუხისმგებლობის ყველა საზოგადოებათა ერთობლივი კაპიტალის 45.2%-ს, ხოლო საზოგადოებათა 9.1% ფლობდა ამ კაპიტალის 60.8%-ს» (459).

(გერმანიაში? ცხადია.)

460: ავტორის პროექტი: დაევალოს საზოგადოებებს «გამოაცხადონ» ხოლმე ანგარიშში ფონდების ისეთი თანხები, რომლებიც > «შეტანილი აქციონერული კაპიტალის» $\frac{1}{20}$ -ზე.

((იდიოტური კაზიონურობა!))

«შესაძლებელია, კაცობრიობას ახლო მომავალში ტექნიკის დარგში კვლავ მნიშვნელოვანი გადატრიალებანი მოეღოს, რომლებიც გავლენას მოახდენენ სახალხო მეურნეობის ორგანიზაციაზედაც». ...ელექტრობა, ჰაერნაოსნობა... «ჩვეულებრივად და საერთო წიგნის მიხედვით

NB

NB

NB (12)

NB

(13)

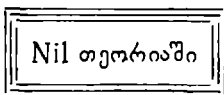
NB ||| ამგვარ ძირითად ეკონომიურ ცვლილებათა ხანაში ვითარდება ძლიერი სპეკულაცია* და წინანდელი გამოცდილებების საფუძველზე უეჭველია, რომ ამასთან ფონდების სუბსტიტუციის (შენაცვლების) პრინციპი და მონაწილეობისა და დაფინანსების საზოგადოებანი მნიშვნელოვან როლს შეასრულებენ კაპიტალის დიდ დაბანდებათა განსახორციელებლად, რომლებიც აუცილებელი ხდება» (465—466)...

მაგრამ... საფონდო კაპიტალიზმის «ჭაბუკობის დროება» უკვე წავიდაო. ხალხი ჭკვიანი გახდა... და დიდ ტექნიკურ გამოგონებათა დროს «Gründungsschwindel» («გაბერცლ საწარმოთა დამაარსებლობა») «საეჭვოა» etc... (466—7)... («ჭარბონის ტი»)

...ეაჭრობის არის საერთოდ მოთხოვნილების სუბსტიტუცია... (475)

((პა-პა! «თეორეტიკოსი!»))

...ეაჭრობა არის სარეწაო საქმიანობა, რომლის მიზანია დოვლათის დაგროვება, მისი შენახვა და განკარგულებაში გადაცემა» (476). ((ხზგასმა და შავი შრიფტი, ილიოტი!))**

დასასრული

«ნოიე ცაიტ», 1911 (ომზე NB) და 1912

(სხვათა შორის ეპროკის შეერთებულ შტატებზე)

15) «Die Neue Zeit», გამოცემის 30-ე წელი (1912)

[NB. აქვე სტატია ამერიკაში კერძო სიმდიდრეთა ისტორიის შესახებ.]

გამოცემის 30-ე წელი, 1 (X. 1911—1912)

სტატიები ვარგასი (გვ. 660), ჰილფერდინგისა (გვ. 773) და კაუცკისა (გვ. 837 და შემდ.) ოქროს, საქონლის, ფულის შესახებ.

||| იმაზევე ოტობაუერერ გამოცემის 80-ე წელს, მე-2 ტომში.

* იხ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 260. რ ე დ.
** იქვე, გვ. 283. რ ე დ.

NB აგრეთვე, გვ. 1 «ავაზაკური პოლიტიკა» (6. X. 1911)—კაუცკის სტატია ტრიპოლის ომის შესახებ. სტატია მთავრდება სიტყვებით: «იგი (ჩვენი საარჩევნო ბრძოლა) ერთ დამეში შეიძლება გადაიქცეს ძალაუფლებისათვის ბრძოლად» (გვ. 5).

გამოცემის 30-ე წელი, 2 (1912)

სტატიები პანეკუცისა («მასობრივი მოქმედება და რევოლუცია») (გვ. 541 და შემდ.) და კაუცკისა. «ახალი ტაქტიკა» (2. VIII. 1912 და შემდ.) საზიზლარი ადგილებით სამინისტროებზე და ა. შ. (უსაზიზლარესი ოპორტუნისტული სტატია). [NB ბაზელის წინ.]

[აქვე ლენჩისა და კაუცკის პოლემიკა განიარაღებაზე. NB

[აქვე ეკუტეინის სტატიები აგრეთვე პანეკუცის წინააღმდეგ

[პანეკუცის სტატია: «ჩვენი თანამედროვე მოთხოვნების არსი», გვ. 810.

სპეციალურად მოთხოვნათა «განხორციელების შესაძლებლობის» საკითხზე.

«მართლაც რატომ არის, რომ პროგრამაში შედის მოთხოვნები პოლიტიკური დემოკრატიისა, სახალხო მილიციისა, იუსტიციის დემოკრატიზაციისა და ა. შ., რომლებიც ყველანი ერთად აღებულნი განუხორციელებელია კაპიტალიზმის დროს, და არ შედის შრომის უფლება ან აკრძალვა იმ მანქანების შემოღებისა, რომლებიც საჭირო მუშახელის რიცხვს ამცირებენ, რაც აგრეთვე განუხორციელებელია კაპიტალიზმის დროს?» შეუძლებლობის ორი სახე: «ეკონომიურად შეუძლებელია» და «პოლიტიკურად გამორიცხულია» (811). მიმდინარე მომენტის მოთხოვნები «აბსოლუტური აზრით როდია» განუხორციელებელი კაპიტალიზმის დროს (812).

«Die Neue Zeit», 1911, 2 (გამოცემის 29-ე წელი).

(17

გვ. 248 და 276. მცირე «პოლემიკა» კარლ კაუცკისა და «Leipziger Volkszeitung»-ისა (როზა ლუქსემბურგი) ევროპის შეერთებული შტატების გამო—შენიშვნები, რომლებიც საქმის არსს არ ეხება, მაგრამ მიგვიითითებს «Leipziger Volkszeitung»-ში წარმოებულ პოლემიკაზე.

«Leipziger Volkszeitung» თავს ესხმოდა ლედებურსაც მისი ფრაზისათვის:

«ჩვენ ვუყენებთ... კაპიტალისტურ საზოგადოებას... მო-
თხოვნას... რომ ისინი (სახელმწიფო მოღვაწეები) თვით ევროპის
კაპიტალისტური განვითარების ინტერესებისათვის ამზადებ-
დნენ ევროპის ამ გაერთიანებას ევროპის შეერთებულ შტა-
ტებად, რათა თავიდან აცილებულ იქნას შემდეგში ევროპის
საბოლოო დაღუპვა მსოფლიო კონკურენციაში» (გვ. 276).

ეს იგივეა, რასაც კალვერი ამბობდა, ამერიკის წინააღმდეგ
საბაჟო კავშირს რომ იცავდაო.

კაუცკი უპასუხებს: არა, ეს იგივე არ არის. ლედებურს
ერთი სიტყვაც არა აქვს საბაჟო ბრძოლაზეო, არამედ ლაპა-
რაკი აქვს მხოლოდ ევროპის შეერთებულ შტატებზე, ეს
არის «აზრი, რომლის მახვილი... აუცილებლად როდი უნდა
იყოს მიმართული შეერთებული შტატების წინააღმდეგ» (277).
(«მაშასადამე, მშვიდობიანი კონკურენციის იდეა!»)

კარლ კაუცკი, გვ. 248, ამბობს, რომ ევროპის შეერთებული
შტატების მომხრეა (ან იყო) აგრეთვე პარვეუსი და იოჰან
ფილიპ ბეკერი.

Ibidem, გვ. 943—4 (29. IX. 1911), ანგარიში გ. კველ-
ჩის სტატიაზე («The Social-Democrat»-ში, 1911, აგვისტო),
რომელიც ამბობს, რომ კაპიტალისტებიც მშვიდობის მომხრენი
არიან (კაპიტალი უკვე ინტერნაციონალურიაო): კაპიტალს
უკვე შეუძლია შექმნას «მსოფლიოს შეერთებული შტა-
ტები (NB: sic! «der Erde»), მაგრამ ეს მსოფლიო ტრესტი
კიდევ უფრო ძლიერ დაჩაგრავს მუშებსო. «კაპიტალისტური
საყოველთაო მშვიდობა... ყოვლისშემძლე საერთაშორისო პო-
ლიცია, პოლიტიკური თავშესაფრის უფლების სრული უქონ-
ლობა... მონათა ამ სახელმწიფოში მშვიდობა და სიმშვიდე
იქნებოდა გამეფებული»... (გვ. 944).

ომისაგან კველჩი (წინააღმდეგ კარლ კაუცკისა) მოელის
არა რევოლუციას, არამედ ეკონომიურ აყვავებას, «პროლექ-
ციის ზეგავლენისაგან» ხსნას.

«Die Neue Zeit», 1911, 2 (გამოცემის 29-ე წელი, მე-2 ტომი),
№ 30, 28. IV. 1911 (გვ. 97—107).

კარლ კაუცკი. «ომი და მშვიდობა».
ამ სტატიაში კარლ კაუცკი მხარს უჭერს მშვიდობის პრო-
პაგანდას და მხარს უჭერს აგრეთვე ევროპის შეერთებულ
შტატებს (ამ სტატიის § 3-ს სწორედ ასეთი სათაური
აქვს; «ევროპის შეერთებული შტატები»).

კარლ კაუცკი წინააღმდეგია წინადადებისა იმის შესახებ, რომ წინასწარ გადაწყდეს პასუხი ომზე გაფიცვით (აქ ის ადგილია, რომელიც მან 1915 წელს ციტატად მოიყვანა, რომ ხალხი («die Bevölkerung»), «ბრბო», თვითონ მოკლავდა ომის მოწინააღმდეგეებს. საზღვრები საფრთხეში რომ ჩაეთვალა, ინვაზიის შეშინებოდაო—გვ. 104 etc. etc.)

მაგრამ ასეთი ადგილები რომ მოჰყავდა ციტატად 1911 წლის ამ სტატიიდან, კაუცკის 1915 წელს არ მოჰყავდა შემდეგი ადგილები:

1) § 1-ში: «დინასტიური ომი და სახალხო ომი». NB ((ხაზ-გასმა ჩემია)).

...«მე-18 საუკუნეში თავადები სახელმწიფოებს პირდაპირ თავიანთ მამულებად თვლიდნენ...

...ასე ახლა ევროპის სხვადასხვა ერის (და შეერთებული შტატების) კაპიტალისტები ევროპული ცივილიზაციის გარეშე მდგომ სხვადასხვა ეროვნებებს თვლიან თავიანთ მამულებად, და წინააღმდეგობანი სხვადასხვა კაპიტალისტურ მთავრობებს შორის გამომდინარეობენ მხოლოდ მისწრაფებიდან გადიდონ ან დაამრგვალონ ეს მამულები—კოლონიები და «გავლენის სფეროები». სავსებით ისე, როგორც მე 18. საუკუნის დინასტიური წინააღმდეგობანი. და ევროპის ხალხების კეთილდღეობას ამჟამად ამასთან მეტი კავშირი როდი აქვს, ვიდრე ორი საუკუნის წინათ»... (გვ. 99).

2) «იზრდება იმის რწმენა, რომ ევროპის ომი ბუნებრივი გარდუვალობით უნდა დამთავრდეს სოციალური რევოლუციით. ეს წარმოადგენს ძლიერ, შეიძლება ითქვას, უძლიერეს სტიმულსაკი გაბატონებული კლასებისათვის დაიცვან მშვიდობა და მოითხოვონ განიარაღება» (გვ. 100).

3) «ომს გარდუვალი აუცილებლობით მოჰყვება რევოლუცია, არა როგორც სოციალ-დემოკრატიული გეგმის პროდუქტი, არამედ გარემოებათა რკინისებური ლოგიკის გამო. თანამედროვე სახელმწიფო მოღვაწეები თვითონ ითვალისწინებენ ამ შედეგის შესაძლებლობას» (გვ. 106).

...«რევოლუცია შეიარაღებაში შეჯიბრების შედეგი იქნება თუ ომის შედეგი — ყოველ შემთხვევაში იგი საერთაშორისო მოვლენა იქნება» (გვ. 106)...

...«მაგრამ რევოლუცია კიდევაც რომ არ იქნეს შეიარაღების ტვირთის წინააღმდეგ ან ომის საშინელებათა წინააღმდეგ რეაქციის შედეგი, არამედ სხვა მიზეზების გამო მოხდეს, და თუ იგი თავდაპირველად საერთაშორისოც არ იქნება, არამედ შეზღუდული იქნება ერთი სახელმწიფოს ფარგლებით, თანამედროვე პირობებში ასეთი მდგომარეობა დიდხანს ვერ გაგრძელდება. იგი (რევოლუცია) სხვა სახელმწიფოებს უნდა გადაედოს»... (107) და აქედან კარლ კაუცკის გამოჰყავს ევროპის შეერთებული შტატები «და მათი გადაქცევა საბოლოო ანგარიშით მთელი ცივილიზებული მსოფლიოს შეერთებულ შტატებად».

2 გვ. 105: კარლ კაუცკი ევროპის შეერთებულ შტატებს განსაზღვრავს, როგორც კავშირს «საერთო საეკონომიკო პოლიტიკით» (+ ერთი პარლამენტი etc., ერთი ჯარი).

S ამ სტატიის § 1-ში (გვ. 97) კარლ კაუცკი ახსიათებს «მსოფლიო სიტუაციის შეცვლას» («უკანასკნელ 2 ათეულ წელიწადში») ... «სამრეწველო კაპიტალი გადაიქცა საფინანსო კაპიტალად, იგი მონოპოლისტ-მწამფლობელებთან გაერთიანდა»... «სოციალური რეფორმები მთლად ჩაკვდა»...

«და მიუხედავად ამისა» (მიუხედავად ევროპის შეერთებული შტატების განხორციელების ყველა სიძნელისა) «მისწრაფება იმისადმი, რომ ევროპის სახელმწიფოები მშვიდობიანად გაერთიანდნენ ერთ ფედერაციულ მთლიანობად, სრულებითაც არ არის უიმედო. მისი პერსპექტივები დაკავშირებულია რევოლუციის პერსპექტივებთან» (ხაზგასმა კ. კაუცკისაა, გვ. 106).

«Die Neue Zeit», 1911, 2, გვ. 96: შინაარსი ოტობაუერის სტატიის კრებულში «ბრძოლა» (1911, № 3): «მსოფლიო ომი მისი» (კაპიტალიზმის) «უკანასკნელი სიტყვაა... თუ თურქეთის რევოლუცია ევროპის საერთო ომს გამოიწვევს, ამის გარდუვალი შედეგი ევროპის რევოლუცია იქნება».

20) «Die Neue Zeit», 1911, 2, გვ. 179

ოტობაუერის სტატია კოვენტრის ყრილობის შესახებ (1911), სადაც ბრიტანეთის სოციალისტურმა პარტიამ მიიღო რეზოლუცია იმის სასარგებლოდ, რომ «იქონიონ საკმაო სიღიდის ფლოტი ეროვნული თავდაცვისათვის».

...«ამით პარტიულმა ყრილობამ არა მარტო გადაუხვია საერთაშორისო სოციალ-დემოკრატიის ხაზს, არამედ ყველაზე უარეს ჭინგოისტებსაც შეუერთდა» (გვ. 182)...

პინდმანის აგიტაციის წინააღმდეგ

«რა აგრესიულიც უნდა იყოს გერმანია, მისი აგრესიულობა მიმართულია ისეთ საგნებზე, რომლებსაც იმდენადვე მცირე მნიშვნელობა აქვს ინგლისელი ხალხისათვის, როგორც ტრანსვალის ოქროს ქვიშრობებს... მაგრამ, მეორე მხრივ, რომ მოიწონო ან დაუშვა ინგლისის გაბატონებული კლასების ის მოქმედება, რომელიც გერმანიის წინააღმდეგ მიმართული გარემოცვის პოლიტიკით გამოიხატება (etc.)... მაშინ მართლაც შეიძლება დადგეს მომენტი, როცა პროლეტარიატიც კი იძულებული იქნება იარაღს მოჰკიდოს ხელი და, თავის ქვეყანას რომ დაიცავს, კაპიტალისტთა კლასის საქმეს ემსახუროს...» (გვ. 183). NB

«Die Neue Zeit», 1911, 1, ასკიუს სტატია ინგლისის კოლონიურ პოლიტიკაზე ე გ ვ ი პ ტ ე შ ი.

«საფინანსო არქივი»: 1915

«Finanz-Archiv». გამოცემის XXXII წელი, 1915. (21)

«საფრანგეთის კაპიტალი რუსეთში» (125 — 133).

მაჩვენებელი გამოცემის 32-ე წლისათვის. (თითქმის *nil*).

«Finanz-Archiv» გამოცემის XXXI წელი, 1914

«კოლონიური ვალები და კოლონიური სესხები».

1901 წელს ლონდონის ბირჟებში იყო Σ 600 მილიონი გ. სტ. = 12 მილიარდი მარკის კოლონიური ფასიანი ქაღალდები (გვ. 8). მეტ წილად ეს ინგლისის კოლონიებია.

საფრანგეთმა კოლონიებისადმი სესხებად გასცა 1897—1907 წლებში (გვ. 16) არა < 400 მილიონი ფრანკისა.

ბელგიამ > 250 მილიონი ფრანკი.

გერმანიამ — (1911) — 137.4 მილიონ მარკამდე (გვ. 28). $137.4 \times 1.25 = 171.750$ მილიონი ფრანკი.

მილიონი ფრანკი: 15 000, 400, 250, 171.75.

25. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39

ემისიების სტატისტიკა. ებენშვილიერი.
კრონი (არგენტინაზე)

- 23) ვალტერ ეგენშვილერი (ციურიხი). «სტატისტიკური მასალა პრობლემისათვის: ომი, საწარმოო პროგრესი და ფა-სების მოძრაობა». «Schmoller's Jahrbuch». 1915, № 4.
(ავტორს მხოლოდ წლობითი მონაცემები აქვს).

	საჯარო ემისიები მთელ მსოფლიოში (მილიარდი მარკა)	წელი- წადში საშუალო	მინიმუმი—მაქსიმუმი
1871—1880.....	76.1:10 =	7.81	1.7 — 15.8
1881—1890.....	64.5:10 =	6.45	3.3 — 12.7
1891—1900.....	98.0:10 =	9.8	2.5 — 17.8
1901—1909.....	136.1:9 =	15.1	7.9 — 21.5

ემისიების სიდიდე (ყველასი):
(ავტორს მხოლოდ წლობითი მონაცემები აქვს)

	ინგლისი (მილიონი მარკა)	საფრანგეთი (მილიონი ფრანკი)	(ჩემი გაან- გარიშება) 80 o/o (მილიონი მარკა)	გერმანია (მილიონი მარკა)
1903—7.....	13 187	18 469 =	14 775	16 630
	:5 = 2 637			
1908—12.....	21 309	23 122 =	18 497	19 783
	:5 = 4 262			
Σ (10 წელიწადში)	34 496	41 591	33 272	36 413
	:10 = 3 449			:10 = 3 641

Ibidem (№ 2). გ. ფ. კრონი. «არგენტინა ინგლის-გერ-მანიის ეკონომიურ ბრძოლაში» (შეად. ცოლინგერის გვ. 114 არგენტინის ტიპიურობის შესახებ)...

იმპერიალიზმის საუცხოო ილუსტრაცია!!

ვალტერ ცოლინგერი. «ფასეულობათა საერთაშორისო ადგილგადასაცვლების ბალანსი»

ვალტერ ცოლინგერი. «ფასეულობათა საერთაშორისო ადგილგადასაცვლების ბალანსი». 1914.

(გვ. 106) იძლევა ნეიმარკის მიხედვით («Bulletin de l'institut international de statistique». ტომი XIX, II ნაკ-ვეთი. 1912).

ციფრები ფრანკობით*

1871— 80	76.1	მილიარდი
1881— 90	64.8	>
1891—1900	100.4	>
1901—1910	197.8	>
	(Σ = 438.8)	

(Ibidem) ფსიანი ქალაქების ჯამი**

(1810 წ. მაქსიმუმი)	მილიარდი	დანარჩენი ქვეყნები 1902 წელს:
დიდი ბრიტანეთი.....142	ფრანკი	(32 მილიარდი)
შვედეთელი შტატები.....132	> >	ჰოლანდია.....10
საფრანგეთი.....110	> >	ბელგია.....6
გერმანია.....95	> >	ესპანეთი.....6
რუსეთი.....31	> >	შვეიცარია.....5
ავსტრია-უნგრეთი.....24	> >	დანია.....3
იტალია.....14	> >	შვეიცია, ნორვეგია, რუმინეთი და
იაპონია.....12	> >	ა. შ. 2
დანარჩენი ქვეყნები.....40	> >	
Σ=600		Σ=32

კალმესი. «უახლესი ლიტერატურა კაპიტალის მოთავსების შესახებ»

ალბერტ კალმესი (პროფესორი აკადემიისა მაინის (24 ფრანკფურტში). «უახლესი ლიტერატურა კაპიტალის მოთავსების შესახებ». «Jahrbücher für Nationalökonomie», III სერია, ტომი 47 (102-ე ტომი), 1914, გვ. 522.

აქებს შვეიცარიელის წიგნს

ა. მელიერი. «კაპიტალის მოთავსება». ციურხი, 1912 (გვ. 525: საერთო ნაწილი «საუცხოოა»).

ფრ. ერენშეიკერი. «კაპიტალის თანამედროვე მოთავსება», ბერლინი, 1911. NB

ფრ. ბიოტგერი. «ფულის მოთავსება და კაპიტალის მართვა». ლაიპციგი? (193 გვ.) («უფრო დაწვრილებით განიხილავს» «ბალანსების წაკითხვას», გვ. 525).

ჰენრი ლიოვენფელდი. «კაპიტალის მოთავსების ხელოვნება». («ყველაფერი კაპიტალის მოთავსების თაობაზე») ბერლინი, 1911 («ლეიტმოტივი»: «კაპიტალის მოთავსების გეოგრაფიული განაწილება»).

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 299. რ ე დ.

** იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 300. რ ე დ.

პოლ ლერუა-ბოლიო. «საკუთარი ქონების მოთავსებისა და მისი მართვის ხელოვნება». პარიზი, 1912 (451 გვ.) — (ძალიან აქებს).

იგივე კალმესი 105 ტომში (1915, ნაკვეთი 5) არჩევს ახალ ლიტერატურას დაფინანსების შესახებ.

N B ||| ვნახო იქვე III სერია, ტომი 39, 1910, მოოსის სტატია «კაპიტალის მოთავსების» შესახებ საფრანგეთსა და ინგლისში.

პიუზის სტატია «სამეფო სტატისტიკური საზოგადოების უშრნალში». 1911 წლის იანვარი

- 25) ბრიტანეთის კაპიტალი, ინდოეთის, კოლონიურ და უცხოეთის სესხებსა და კომპანიებში მოთავსებული, და იქიდან მიღებული შემოსავალი 1907—08 წლებში (პეიში, გვ. 168):

ჩემი ნაკრები 3 მსხვილ ჯგუფად: A, B, C	კაპიტალი (ათასი გ. სტ.)	შემოსავალი (idem)	%
A) სესხები (მოავრობისა და მუნიციპალური).....	757 460	29 938	3.9
B) რკინიგზები.....	1 198 991	52 839	4.4
C) { ბანკები და სხვა.....	366 022	21 870	
	მალაროები.....	243 386	
ნავთი და სხვა.....	127 879	8 999	
C)	737 287	57 014	7.7
სულ	2 693 738	139 791	5.2

ავტორს ეს ცხრილი აქვს არა 3 (A, B, C), არამედ ძალიან ბევრ ჯგუფად

$$A) \% = 3.2\% - 4.7\%$$

$$B) = 3.8 - 4.7\%$$

$$C) = 3.9 - 30.6\%$$

1910 წელს (ათასი გ. სტ.)
ინგლისის კოლონიები:

	კანადა და ნიუფაუნდ- ლენდი	აუსტრალიის ფედერაცია	ახალი ზელან- დია	სულ მოსულ აქსტრალა ზიმი	აფრიკა		ინდოეთი და ცეილონი	სტრეიტს- სელენგისი და მალაის სახელმწიფოები	პრიტანეთის სუდასხვა სამფლობელოები	Σ (ჩემი)
					სამხრეთი	დასავლეთი				
A)	82 948	198 365	64 721	263 086	115 080	8 541	182 517	7 943	8 969	677 084
B)	223 740	2 951	761	3 712	9 354	—	136 519	—	1 717	375 042
C)										503 028
Σ	373 541 ^(*)	301 521	78 529	380 050	351 368	29 498	365 399	22 037	33 259	1 555 152 ^(*)

(*) შენიშვნა: პეიმის ჯამია = 1 554 152, ვინაიდან ნაკრებ ცხრილში კანადისათვის ნაჩვენებია 372 541 (გვ. 186), ხოლო ძირითადადში (გვ. 180) — 373 541.

	შეერთებული შტატები	კუბა	ფილიპინები	იაპონია	ჩინეთი	ხვადასხვა სხვათა კვეყნები
A)	7 896	2 282	—	42 784	22 477	818
B)	586 227	17 387	7 902	8 910	—	4 521
C)	93 955	3 031	300			
Σ)	688 078	22 700	8 202	53 705	26 809	61 907

	არგენტინა	მექსიკა	პრაზილია	ჩილი	ურუგვაი	პერუ	ამერიკის სხვადასხვა ქვეყნები
A)	38 339	8 276	40 221	17 071	9 860	81	3 838
B)	186 126	54 306	29 961	12 646	21 194	6 476	11 681
C)							
Σ)	269 808	87 335	94 440	46 375	35 255	31 987	22 517

	რუსეთი	ლუქსემბურგი	პოლონეთი	ესპანეთი	იტალია	პორტუგალია	საფრანგეთი	გერმანია	ვერობის სხვა ქვეყნები	Σ	გვიან- დროის ჩაუთ- ვლები:
A)	19 109	9 650	14 044	1 885	4 164	1 336	—	1 351	22 870	74 409	60 365
B)	2 013	6 146	1 916	5 473	3 284	4 432	—	—	495	23 759	21 843
C)			27 793				7 071			90 199	62 406
Σ	38 388	18 320	43 753	18 808	11 513	8 134	7 071	6 061	36 319	188 367	144 614

26) «Journal of the Royal Statistical Society», ტომი LXXIV.
იანვარი 1911.

ბეიშის სტატია (და კამათი სტატისტიკურ საზოგადოებაში მის გამო (სტატია გვ. 167—187, დისკუსია, გვ. 187—200)) გვიჩვენებს, რომ ავტორი ძალიან ფრთხილად და გულდასმით მოპყიდებია თავის ნაშრომს.

იგი გამოირიცხავდა კონვენსიებს, — იღებდა ქალაქების არა ნომინალურ, არამედ გამოსაშვებ ფასებს, — გაორკეცების თავიდან ასაცილებლად იღებდა ქალაქების შემოსავალს etc. ამიტომ მისი მონაცემების ღირებულება გაცილებით

ფფრო მალალია ხელადებითს «მონაცემებზე» საფრანგეთისა და გერმანიის შესახებ.

მისი ძირითადი ნაშრომია 1907—8 წლებზე

	მილიონი გ. სტ. 1907—8	1908—9 და 1910	1910-სათვის
კოლონიები:	1 312	+ 228	1 554
სხვათა ქვეყნები	1 381	+ 288	1 637
სულ	2 693	+ 516	3 191

NB. აღფრედ ნეიმარკი. «თანამედროვე ფინანსები». ტომები VI და VII. საფრანგეთის დანახოვები და ფასიანი ქაღალდები 1872—1910». 2 ტომი. 8°. პარიზი, 1911. NB

მიულჰაუპტი. «რძის კარტელი»

დ-რი ენგელბერტ მიულჰაუპტი. «რძის კარტელი. კარტელების და რძის ფასების საკითხისათვის». კარლსრუე, 1912. (27)

«ბადენის უმაღლესი სკოლების სახალხო-სამეურნეო გამოკვლევანი». ახალი სერია. ნაკვეთი 9.

ძალიან საინტერესო და საქმიანი წიგნია, აგვიწერს უაღრესად საინტერესო მოვლენებს.

ლიტერატურიდან NB: ფ. არნოლდი «Conrad's Jahrbücher»-ში. ტომი 41, 1911, და სტატიაში «ბავარიის სამეფოს სტატისტიკისათვის». ტომი 41 (1910). «სახელმწიფოებრივ მეცნიერებათა ლექსიკონი». ტომი 6 (მე-3 გამოცემა) («რძის მეურნეობა»). ნახიმსონი. «რძის ომი». «Die Neue Zeit», 1911 (გამოცემის 29-ე წელი), ტომი 2 (გვ. 668 და შემდ.).

კარტელების სასარგებლოდ ამ დარგში მეტყველებს მეურნეობათა მონოპოლიური მდგომარეობა (რაიონი 50—100 კმ დიდი ქალაქების გარშემო) და ამ ხანაგობათა ზრდა.

ცენტრიფუგის გამოგონების შემდეგ რძის პროდუქტების გადამუშავების კოოპერაციები ისე იზრდებოდნენ როგორც სოკო მიწიდან გაზაფხულის თბილი წვიმის შემდეგ:

	სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობათა რიცხვი (გვ. 24):
1870 — 1	1890 — 3 000
1903 — 2 245 181 325 წვერით	1900 — 13 600
1909 — 3 039 270 692 > (გვ. 5)	1910 — 24 900

{ პეტერსილიეს მიხედვით. «ცნობები გერმანიის კოლო-
პერაციული სტატისტიკის შესახებ». ბერლინი, 1911. }

კონცენტრირებული საკვების ფასების ზრდა etc. (+13—50%, 1896—1906, გვ. 7) etc. და სხვ. არ იწვევდა ფასების ზრდას დაახლოებით 1900 წლამდე, ძლიერ კარტელურ მოძრაობამდე (გვ. 7).

კარტელების სასარგებლოდ მეთყველებს რძის მსხვილი წარმოების (შენახვის etc.) უღადესი მნიშვნელობა (სიიფის, ჰიგენის მხრივ etc. etc.)

ბერლინს დღეში ა სკირდება 1 მილიონი ლიტრი რძე			
ჰამბურგსა და მის გარეუბნებს 0.5	»	»	»
ვენას 0.9	»	»	»
მიუნხენს 0.25	(გვ. 16)		

და ა. შ.

რძე შეიცავს 1 სმ³-ზე 9000 (სანტიმეტრ?? თუ მილი-
მეტრ?) ბაქტერიებს მოწველისთანავე; 12 000-ს 2—3 საათის
შემდეგ; 120 000-ს 9 საათის შემდეგ; მილიონებს 24
საათის შემდეგ (გვერდი?).

მიწოდება მეტწილად რკინიგზით (50—100 კმ ქალაქიდან).
ფაქტიურად მონოპოლიური მდგომარეობა გარემომდე-
ბარე სოფლების გლეხებისა, რომლებიც რძის მეურნეობას
ეწევიან.

«კოოპერაციამ სოფლის მეურნე აღზარდა კარტელისათვის»
(25).

28) რამდენიმე რძის კარტელის ისტორია.

«ბერლინერ მილზინგ». დაარსდა 1900 წ. ივნისში.
გააფთრებული ბრძოლა ბითუმად მოვაჭრეთა წინააღმ-
დეგ (ხალხი ვაჭრებს უჭერდა მხარს).

ბოლემ (რძის ვაჭრობის უმსხვილესი ფორმა ბერლინში,
ბრუნვა 45 მილიონი ლიტრი წელიწადში; კაპიტალი 10 მი-
ლიონი მარკა; დივიდენდი 8%, გვ. 91) 1903 წელს ზავი
დადო რძის კარტელთან. (ბოლემ მოკლე ხანში მილიონერი
გახდა; ასევე პფუნდი დრეზდენში, ბრუნვა 21 მილიონი
ლიტრი.)

ჰიგიენურ პირობებს ყოველთვის აუმჯობესებენ რძის სინდიკატები.

მაგრამ ეს ცუდად იყო მოწყობილი ფინანსურად და კრახი განიცადა 1907 წლის 27. II-ს.

ჰამბურგი. დაარსდა 1900 წ. VI-ში. 10 წელიწადში თავის წევრებს მისცა 10.3 მილიონი მარკა (გვ. 53), გააღიდა მათი ფასი (11.2-დან 14.1 ჰფენიგამდე), დაღო ხელშეკრულება მსხვილ ვაჭრებთან.

მაინის ფრანკფურტი. როდის წარმოიშვა?? 1911 წელს ძალიან ძლიერი იყო.

ხელშეკრულება დაღო ვაჭრებთან. შემდეგ მოითხოვა მათგან ფასების გადიდება 16 ჰფენიგიდან 17-მდე.

«ამ ჰფენიგის გამო ატყდა სამი თვის გააფთრებული ომი სოფლის მეურნეებსა და ვაჭრებს შორის, რომლებსაც მხარი დაუჭირეს როგორც სოციალ-დემოკრატიულმა, ისე ლიბერალურმა მუშათა კავშირმა და პროფკავშირთა გაერთიანებამ» (გვ. 54). ვაჭრებმა დათმეს.

«ბრძოლა იმით დამთავრდა, რომ რძის ვაჭრებმა მომხმარებელთა დიდად გასაოცრად «ფერაინიგტე ლანდვირტე»-სთან» (კარტელის სახელწოდება) «დადეს შეთანხმება, რომლის მიხედვითაც ეს უკანასკნელნი ვალდებულებას კისრულობდნენ აღარ მიეწოდებინათ რძე იმ ვაჭრებისათვის, რომლებიც ზემოაღნიშნულ ფასდამატებას არ გააკეთებდნენ» (გვ. 55).

ვენაში უზარმაზარი სინდიკატი. თავისი ხარჯები (რძის გასაღებაში) მან 1900 წლის 7.67 ჰელენრიდან ლიტრზე (ბრუნვა 0.68 მლნ. კრონა) შეამცირა 3.775 ჰელერამდე ლიტრზე 1910 წელს (ბრუნვა 6.74 მლნ.) (გვ. 57).

მსხვილი წარმოება!!

კარტელების გავლენა მწარმოებლებზე?

ფასების ზრდა საშუალოდ 2 ჰფენიგით 1900 — 1910 წლებში (1890—1900 წლებთან შედარებით) (გვ. 61).

ამ ზრდის მიზეზი სწორედ კარტელებია (წინააღმდეგ შემთხვევაში წარმოების გაძვირება ფასების გადიდებას არ გამოიწვევდა).

«მაშ სხვანაირად რით შეიძლება აიხსნას ის განსაცვიფრებელი ფაქტი, რომ ფასებმა ზრდა იწყო სწორედ იმ წლებში, როცა ასპარეზზე გამოჩნდა რძის კარტელი?» (63).

«დასასრულ, თუ კარტელების არსებობით არა, როგორ შეიძლებოდა იმ ფაქტის ახსნა, რომ უასუბის გადიდება ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო სწორედ იმ ადგილებში, რომლებიც

(29)

უმდიდრესად ითვლება რძის მხრივ: «შვეიცარიასა და ვიურტემბერგში?» (64).

რძის გასაღების გაძლიერება პირუტყვის საკვებასაც აუარესებს (გვ. 66) და მოსახლეობის კვებასაც (67).

შვეიცარიაში რძის მოხმარება

ლიტრი სულზე
დღეში

1903 — 1905	— 1.01	
1906 — 1909	— 0.98	(გვ. 68)

იგივე გერმანიაში.

გვლენა ვაჭრობაზე? მისი შემოსავალი შემცირდა 7—8 პფენიგიდან ლიტრზე 6—7-მდე (72), — ვაჭრობის თანდათანობით გამოდევნა.

მომხმარებლებზე? ხარისხის, ჰიგიენის გაუმჯობესება და სხვ.

ყველაზე უკეთ არის ბაზელში, სადაც პირდაპირ ერთმანეთის წინააღმდეგ დგანან მომხმარებელთა კავშირი და მერძევე გლეხთა კავშირი. რძის მეურნეობას ქალაქი სანიმუშოდ აწარმოებს, მაგრამ ფასებში კონსუმი დამოკიდებულია გლეხებზე!!

«პროფ. კახლორფის მიხედვით ერთი ძროხა ავსტრიაში საშუალოდ 5 ლიტრ რძეს იძლევა დღეში, გერმანიაში 8—10 ლიტრს, დანიაში—12 ლიტრს» (გვ. 83).

ერკურცოგ ფრიდრიხის მსხვილ მეურნეობაში ვენასთან რძის წარმოება იყო

1853 — 3.00	ლიტრი 1 ძროხაზე
1880 — 4.87	
1890 — 6.27	
1900 — 6.88	(გვ. 84)
1910 — 8.00	

რძით წვრილი ვაჭრობა კიდევ ჭარბობს, საერთოდ (მიუნხენში 1910 წელს—იყო 1609 სპეციალური სარძევე, მათ შორის

250 50 ლიტრამდე
1 310 (81.4%) 150 ლიტრამდე)

არაჰიგიენურია; გადასხმა დაცული არ არის ჭუჭყისაგან etc. NB || და «დროის, შრომისა და კაპიტალის წარმოუდგენელი გაფლანგვა» (87), რძის დატარება, გაუყიდავი რძე, ერთ სახლში 2—3 მიმწოდებელი და სხვ. და სხვ.

«რძის კარტელის სოციალური გავლენა» (თავი V) — მოსალოდნელია «შეიარაღებულნი ზავი» (95) ქალაქსა და სოფელს შორის, მომხმარებელთა და გამყიდველთა პირდაპირი ომი, როგორც ბაზელში. ||| !!!

ბაზელში კონსუმი სავსებით დამოკიდებულთა (ფასებში) რძის მწარმოებელ გლეხთა კარტელზე.

მთელი შვეიცარია ყველაზე უკეთ არის ორგანიზებული რძის გამყიდველ გლეხთა კარტელებად, — და ყველაზე მაღალია რძის ფასები!! ყველაზე ძლიერია ამ კარტელების ძალაუფლება!!

«მომხმარებელთა საყოველთაო კავშირი (ბაზელში) სრულიად უძლურია მწარმოებელთა კარტელების ფასების პოლიტიკის წინაშე» (გვ. 77). ||| NB

«შვეიცარიაშიც, სადაც უფრო მეტად, ვიდრე სხვა ქვეყნებში, გლეხებსა და მუშებს უშუალო ურთიერთობა აქვთ ერთმანეთთან, მათ შორის წარმოებს მძვინვარე შეტაკებანი და გააფთრებული ბრძოლა ფასების გამო» (გვ. 95).

კაპიტალისტთა კავშირები ომის შესახებ

კაპიტალისტთა კავშირები ომის შესახებ

(31)

«Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik» (ელდგარ ოაფე) (41-ე ტომი, 1-ლი ნაკვეთი), 1915, სექტემბერი. გვ. 296—7—«მეპატრონეთა ორგანიზაციები NB ომის შესახებ».

...«მაშასადამე იგულისხმება» (მეპატრონეთა ორგანიზაციების შეხედულებით) «სპეციალურად გერმანული ტიპის განვითარება ან ზრდა, ომი ამისათვის წარმოებსო. ასეთი შეხედულება, არსებითად რომ ვთქვათ, სავსებით შეესაბამება მეწარმეთა ინტერესებსაც. ისინი მიხვდნენ, რომ მეწარმეთათვის ერთგვარ საშიშროებას შეიცავს ომის შემდეგ ასეთი განცხადების მოსმენა: vestra res agitur (საქმე თქვენ გეხებათ), საქმე ეხება თქვენს ტყავსა და თქვენს ინტერესებს! ომი წარმოებს იმისათვის, რომ გადაწყდეს, ვინ უნდა ასრულებდეს მსოფლიო ბაზარზე პირველ როლს!» (Deutsche Arbeitgeberzeitung», 7. II.

||| NB

1915). მაშინ აშკარაა ყველა სოციალურ-პოლიტიკური ტენდენცია, ყველა მისწრაფება—დაიფაროს ომის ხარჯები მიწარმეთა მოგების ხარჯზეც—სრულ თანაგრძნობას ჰპოვებდა. ხოლო თუ ომი წარმოებს კულტურის ინტერესებისათვის, თუ ვიცავთ არა მოგების ინტერესებს, არამედ კულტურის ტიპს, მაშინ მთელი საზოგადოებაა მოვალე ზედოს ომის სიმძიმე და არ შეიძლება გამოიყოს განსაკუთრებული კლასი, რომლის ინტერესებსაც ომი პირველ რიგში უწყობდეს ხელს.

32)

ომის გავლენას, რამდენადაც იგი ქვეყნის შინაპოლიტიკურ მდგომარეობაზე ვრცელდება, მეპატრონენი უპირატესად ხელსაყრელად თვლიან. განსაკუთრებით პირველ პლანზე აყენებენ სოციალისტურ პარტიაზე გავლენის ხელსაყრელობას. აქ ქებას ასხამენ «აღმზრდელ ბედს». ომის დროს შეიქმნა ხალხის ერთიანობა, და უმშვენიერეს სოციალისტურ თეორიებს ფეხქვეშ ნიადაგი გამოეცალა. (იქვე, 2. VIII. 1915.) მხოლოდ ამ ომში ხალხი მართლაც ხალხი გახდა (ტრეიჩკეს გამოთქმით)—და უკვე მარტო ამაშია ომის გამართლება. ...ომი კიდევ საუკუნეთა განმავლობაში იქნება სახელმწიფოთა შორის კონფლიქტების გადაჭრის ერთადერთი ფორმა, და ამ ფორმას მიესალმებიან, იმიტომ რომ ომმა შეაკავა განვითარება დემოკრატიისაკენ: «ჩვენ მივედით მოდუნებულობის ზღვრამდე, დაკნინებისა და გასათუთების საზღვრებამდე. მაგრამ აღსასრულისაგან, ამ უფსკრულში ჩავარდნისაგან გვიხსნა ბედმა, ბედმა, რომელმაც, ჩანს, ჩვენს გერმანელ ხალხს განსაკუთრებული მიზანი დაუსახა». (იქვე, 16. VIII. 1914.)

«ამრიგად ომის აზრს საერთოდ დაჟინებით ეძებენ სრულის გარდაქმნაში; ომის ეკონომიურ და პოლიტიკურ მნიშვნელობას აკნინებენ, სერიოზულ პოლიტიკურ და ეკონომიურ შედეგებს უარყოფენ».

...«სამართლიანად აღნიშნავენ იმას, რომ გერმანიის მთავრობის შემდგომი ღონისძიებებიც მიმართული იყო მოხმარების რეგულირებისაკენ, მაშინ როცა სოციალიზმის მიზანია წარმოების საშუალებათა განსაზოგადოება. ვე, 28. II. 1915.) ამიტომ ყველა ეს ღონისძიება კვლავ და გაქრეს, როგორც კი მშვიდობა დამყარდება. ყველა ეს

შეხედულება შეესაბამება მეწარმეთა ინტერესებს, და, შეიძლება ითქვას, არაფერი ისე დამახასიათებელი არ არის მეწარმეთა და მუშათა კლასობრივი ინტერესების ანტაგონისტურობისა, ვიდრე ის ფაქტი, რომ ამ ორი კლასის იდეოლოგიაში ომიც ერთმანეთის სულ საწინააღმდეგოდ აისახა. მაგრამ ამ წინააღმდეგობას სხვადასხვა ელფერი აქვს. ოპორტუნისტული, რევიზიონისტული მიმართულების სოციალისტები ოპში ეკონომიურ ომს ხედავენ. ისინი იმ შეხედულებას ადგანან, რომ ომი იმპერიალისტურია, ისინი თვითეული ერის იმპერიალიზმის უფლებასაც კი იცავენ, აქედან გამომყავთ დასკვნა ერთი ერის მეწარმეთა და მუშათა ინტერესების ერთობის შესახებ და თანამიმდევრულად უნდა მდგარიყვნენ რეფორმების რადიკალურ ბურჟუაზიულ პარტიად გადაქცევის გზაზე. ამავე დროს კი, პირიქით, სოციალისტური მუშათა მოძრაობის რადიკალური მიმართულება თუმცა ომს იმპერიალისტურ ომად თვლის (ყოველ შემთხვევაში შენიშვნებით), მაგრამ უარყოფს სწორედ ამ განვითარებას, — საჭიროდ მიაჩნია კლასობრივი ბრძოლის გამწვავება ომის შედეგად და მოითხოვს პროლეტარული თვალსაზრისის ხაზგასმას უკვე ომის დროს. ხოლო მეწარმენი, როგორც ჩვენ ვხედავთ, უარყოფენ ომის იმპერიალისტურ ხასიათს. მათ არა სურთ, რომ მათ უთხრან: *Tua res agitur* (საქმე შენ გეხება). ისინი იმდენადვე უარყოფენ სოციალისტ-რევიზიონისტთა დადებითს, დამადასტურებელ შეხედულებას იმპერიალისტურ ომზე, რამდენადაც რადიკალური სოციალიზმის კრიტიკულ დამოკიდებულებას მისდამი, და ხსნას ექებენ ომის «კულტურულ მნიშვნელობაში», მტკიცებაში, რომელიც არც ერთ გარკვეულ კლასს არ აკისრებს პასუხისმგებლობას ომისათვის და არც ერთ კლასს არ მიაწერს სპეციალური სარგებლობის მიღებას ომისაგან. ამრიგად, ჩვენ ვხედავთ უცნაურ სურათს: მაშინ როცა მთავრობები ყველგან დგანან იმპერიალისტური თეორიის თვალსაზრისზე, ან, ყოველ შემთხვევაში» (შესანიშნავია!), «აღნიშნავენ, რომ მოწინააღმდეგე გადამწყვეტ მნიშვნელობას ანიჭებს ეკონომიურ დაინტერესებას, ეკონო-

კარგად არის ნათქვამი

შესანიშნავია!

თვალმარგალიტია!

34)

მიუზრი ინტერესების მთავარი წარმომადგენლები აყენებენ ომის მხოლოდ და მხოლოდ საერთო-კულტურულ მნიშვნელობას. ამის შედეგია ის, რომ ისინი უახლოვდებიან იმ შეხედულებებს, რომლებიც რადიკალური სოციალიზმის ბანაკშიც არის; ისინი ომს ეკონომიური მხრივ განიხილავენ მხოლოდ როგორც შუალედ ფაზას; ყველა მოვლენა ომის დროს, ყველა სახელმწიფოებრივი ღონისძიება გამოწვეულია მოცემული სიტუაციით და უეჭველად კვლავ უნდა გაქრეს ომთან ერთად. ასევე მეწარმეთა შეხედულებებიც ომზე, როგორც არ უნდა გვეჩვენებოდეს, რომ მათ რაღაც ცენტრალური იდეა აქვთ, განხილულ უნდა იქნას მხოლოდ და მხოლოდ როგორც (კლასობრივი) იდეოლოგია (გვ. 295—297). (სტატიის დასასრული.)

შენიშვნა, გვ. 293 — 4:

NB

«განსაკუთრებით საგულისხმოა წარმართველი სტატია «Deutsche Arbeitgeberzeitung»-ში (15. VIII. 1915), რომელიც უადრესად გადაჭრით უარყოფს საშინაო პოლიტიკაში ახალი (დემოკრატიული) ორიენტაციის ტენდენციებს...

NB!

...უწინარეს ყოვლისა სოციალ-დემოკრატიაში შემდეგშიც კიდევ უფრო «ხედახლა უნდა ისწავლოს»: მან «უწინარეს ყოვლისა ომის შემდეგაც უნდა დაგვანახვოს, მართლაც შეეცის ხლობორცა თუ არა მას გარდაქმნის ის პროცესი, რომელსაც იგი იმომწმებს. მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს ფაქტი მეტად თუ ნაკლებად ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში მთლიანად იქნება დამტკიცებული, შესაძლებელი გახდება ჯეროვანი სიფრთხილით ვილაპარაკოთ იმაზე, — შესაძლოა თუ არა გერმანიის საშინაო პოლიტიკაში ზოგიერთი ეს ცვლილება». ...ყოველ შემთხვევაში, ახლა კიდევ არ არის არავითარი წინაპირობა მომავალი საშინაო პოლიტიკისათვის (მემარცხენე პარტიების სულისკვეთებით)... პირიქით, «ომის მკაცრი სკოლა გვაძლევს უძლიერეს არგუმენტებს, როგორც კი შეიძლება წამოყენებულ იქნას ჩვენი სახელმწიფო წყობილების შემდგომი დემოკრატიზაციის წინააღმდეგ»... (გვ. 294).

კრემონდი. ინგლისი და გერმანია

«Journal of the Royal Statistical Society», 1914, ივლისი (35 ტომი LXXVII, ნაწილი VIII) (გვ. 777—807).

ედგარ კრემონდი. «ბრიტანეთისა და გერმანიის იმპერიების ეკონომიური ურთიერთობა».

ერთად ამ იმპერიებს მსოფლიოს სურთაშორის ვაჭრობის 39% აქვთ (1911 : 26.9% ინგლისი + 12.5% გერმანია); — მსოფლიოს სავაჭრო ფლოტის 53%.

	გერმანია	დიდი ბრიტანეთი
მოსახლეობა 1872	41.23 (მლნ.)	31.87 მლნ.
1888	48.17 »	36.88 »
1910	64.82 »	(1911) 45.22 »
† (1872—1910)	+23.69	+13.34
1000-ზე დაბადება	29.5 (1911)	24.4
» » სიკვდილი	18.2	14.8
ქალაქის მოსახლეობის %	57.4% (1905)	71.3% (1901)
სამთო-სამრეწველო წარმოების ღირებულება (1911).....	102 გ. სტ. (მლნ.)	124.5 »

	შეერთებული შტატები	გერმანია	დიდი ბრიტანეთი
ქვანახშირის წარმოება	1911 450.2 მლნ. ტონა	234.6	276.2
	1886 103.1	73.7	160.0
	+347.1 ↗ 336.6%	+ 160.8 + 218.1%	+ 116.2 + 72.6%
იგივე დაუმუშავებელი ფოლადისა	1910 26.5	13.7	6.1
	1886 2.8	0.9	2.4
	+ 23.9 + 910.3%	+ 12.7 + 1 335%	+ 3.7 + 154.3%

	გერმანია	დიდი ბრიტანეთი
ბამბეულის საქონლის ვატანა	1887 : 10.0 მლნ. გ. სტ. 1912 : 24.3 » » »	72.0 122.3
ანბრების ბანკების დეპოზიტები (1912—3) შემანახველი სალაროები:	468.0 » » » 839.0 » » »	1 053.0 221.1
Σ (ჩემი) =	1 307.0	1 274

		გერმანია	დიდი ბრიტანეთი
საეკტრო ფლოტის ნეთო ტონაჟი	1880 :	1.3 მლნ.	6.8 მლნ.
	1911 :	3.0 „	11.7 „
		+ 1.8 +156%	+ 5.1 + 77.7%
გემების მთელი ტონაჟი. გატანასა და შეტანაში საგარეო ვაჭრობაში	1880 :	13.0 მლნ. ტონა (აქედან 39.1% გერმანიის გემები)	49.7 „ (აქედან 72.2% ბრიტანეთის გემები)
	1911 :	49.5 (50.4% გერმანიის გემები) +	138.9 (59% ბრიტანეთის გემები)
გემთშენებლობა: ყოველწლიური წარმოება	1898—1904 :	240.8 ათასი ტონა	898.0
	1913 :	618.8	2 203.0
სუეცის არხზე გაეღილი გემების ტონაჟი	1892 :	809.0 ათასი ტონა	8 102.0
	1912 :	4 241.0	17 611.0
სუეცის არხზე გაეღილი ყველა გემის %	{ 1892 :	7.4%	74.5%
	{ 1912 :	15.1%	62.9%
რკინიგზების საერთო შემოსავალი	1888 :	58.4 მლნ. გ. სტ.	72.8
	1910 :	149.5	127.2
		+156%	+ 74.3%
საგარეო ვაჭრობა (გატანა+შეტანა)	1888 :	323.8 მლნ. გ. სტ.	558.1
	1912 :	982.8	1 120.1
		+204%	100.7%
		+659.0 მლნ. გ. სტ.	+562.0 მლნ. გ. სტ.
ბ) ხარჯი ჯარსა და ფლოტზე (1912)		70.0 მლნ. გ. სტ.	102.4
ეროვნული სიმდიდრე: ეროვნული შემოსავალი (პელფერობი გერმანიისათვის); კაპიტალის მოთავსება საზღვარგარეთ	15 000 „ „ „	25 000 (*)	
	2 000 „ „ „	3 400	
	1 000 „ „ „	3 800	
	=6.8% (ეროვნული სიმდიდრისა)	(=23%)	

(*) ეს მთელი იმპერიისა. ხოლო მარტო დიდ ბრიტანეთში, უკოლონიებოდ=16 500.

	<u>გერმანია</u>	<u>დიდი ბრიტანეთი</u>
შემოსავალი საზღვარგარეთ დაბანდებულ კაპიტალებიდან (1912).....	50.0 მლნ. გ. სტ.	185.0 »
შემოსავალი ნაოსნობიდან.....	30.0 » » »	100.0 »
ეროვნული შემოსავალი	1896 :	1 075 » » »
(გერმანია ჰელფერინგის მიხედვით)	1912 :	2 000 » » »
ეროვნული იმდიდრის მატება წელიწადში (უკანასკნელი 18 წელიწადი გერმანიისათვის) (და უკანასკნელი 28 წელიწადი დიდი ბრიტანეთისათვის)	=	272.0 » » »
		230.0 »

უკანასკნელ ხუთ წელიწადში დაახლოებით ერთნაირია

სეილი. იაკონია VERSUS იგზლისი

ძალიან საინტერესო სტატია «Journal of the Royal Statistical Society», ტომი LXXIV, 1911, აპრილი. (37

ჩარლზ ვ. სეილი. «ზოგიერთი სტატისტიკური მონაცემი იაკონიაზე», გვ. 467—534.

განსაკუთრებით საგულისხმოა შედარება შეერთებულ სამეფოსთან:

	<u>იაკონია</u>	<u>შეერთებული სამეფო</u>
ფართობი (კვ. მილი)	147 648	121 390
მოსახლეობა (1910).....	49 587 000	44 538 000
» კვ. მილზე	335	367
შობადობა (1000-ზე)	31.30	27.95
სიკვდილიანობა (»)	20.70	16.89
მატება (»)	+10.60	+11.08
პურეული, ბოსტნეული, ტექნიკური კულტურები etc.	12 894 000 (აკრი) 13.6%	12 437 000 = 16%
ბალახები და საძოვრები	3 006 000 3.2	34 565 000 = 44%
ტყეები	55 083 000 = 58.0	3 070 000 = 4%
მიწის ფასი (+პირუტყვი etc.)	1 299 (მლნ. გ. სტ.)	1 220 = 11%
	= მთელი სახალხო იმდიდრის 57%	

	<u>იაპონია</u>	<u>შვედეთული სამეფო</u>
წარმოება (1907)		
ბრინჯი, ხორბალი, ქე- რი, შვრია	==372.8 (მლნ. ბუშელი)	307.9
კარტოფილი.....	3.9 (მლნ. ტონა)	5.2
ტურნეფისი, შვეციური თალგამურა.....	ძალიან ცოტა	36.9 (მლნ. ტონა)
თალგამი	2.9 (მლნ. ტონა)	—
თივა	ძალიან ცოტა	15.8 >
სასაქონლების, კვების პროდუქტებისა და თამბაქოს წმინდა (ნე- ტო) შეტანა	3.48 (მლნ. გ. სტ.)	212.4
მსხვილფეხა რქიანი პი- რუტყვი (1908)	1.3 (მლნ.)	11.7
ცხენი (1908)	1.5 »	2.1
ცხვარი	87 000 (=0.08 მლნ.)	31.9
ლორი	0.28 (მლნ.)	4.0
ჩინის ქვეშ მომუშავე ქვანახშირის ამოღებ- თა რაოდენობა (1908)	126 999	796 329
ამოღებული ქვანახში- რის რაოდენობა (ტო- ნობით)	14.8 (მლნ.)	261.5
ტონა ქვანახშირს ერთ ამომღებზე წელიწადში ღირებულება გ. სტერ- ლინგობით	117	328
ღირებულება ტონისა გაჯერ ქვანახშირი ტო- ნობით	6.5 (მლნ.) 8 შ. 9 პ.	115.8 8 შ. 11 პ.
გატანილი ტონის ღირე- ბულება	2.88 (მლნ.) 12 შ. 11 პ.	62.66 12 შ. 8 პ.
რკინიგზების სიგრძე (1908) მილი	5 020	23 280
მგზავრი (მლნ.)	146.9	1 265.1
ტვირთების გადაზიდვა (მლნ. ტონა)	25.4	499.8
საერთო შეოსავალი (ერთ მილ რკინიგზის ხაზზე)	1 690 გ. სტ.	4 854
გასავალი (— » —)	868	3 133
წმინდა შემოსავა- ლი (— » —)	+ 822	+1 721
გეზი (100 ტონა და მე- ტი ბრუტო)	1 146 977	18 059 037
ჩინეთის ნავსად- გურებში შესუ- ლი გეზები	7 350 (13.8%)	26 950 (49.8%)
(1000 ტონა) { 1909:	18 948 (21.8%)	34 027 (39.7%)

	<u>იაპონია</u>	<u>შეერთებული სამეფო</u>
საფეიქრო ფაბრიკების პროდუქციის მთელი ღირებულება (1907)	37.77 (მლნ. გ. სტ.) 355 000	247.27 808 398
} მუშა } ღირებულება მუ- } შაზე	106 გ. სტ.	306 გ. სტ.
	<u>იაპონია</u>	<u>შეერთებული სამეფო</u>
შეტანა + გატანა 1889: (რეექსპორტის ჩათვლით)	20.88 (მლნ. გ. სტ.)	744.0
} 1909: } idem 1 სულზე	82.35	1 094.0
} 1899: } 1909:	10 შ. 6 პ. 1 გ. სტ. 12 შ. 10 პ.	19 გ. სტ. 19 შ. 10 პ. 22 გ. სტ. 5 შ. 8 პ.
სახელქუიფო გასავალი (1909)	64.9 (მლნ. გ. სტ.)	152.3
ანაბრები საფოსტო შემ- ნახველ საღაროებში (1909)	8.08 (მლნ.)	11.1
მეანაბრეთა რაოდენობა თაფხა (ანაბრებისა) (მილიონ. გ. სტერ- ლინგობით)	10.8 (მლნ. გ. სტ.)	160.8
> ერთ ჰეაბრეზე	1 გ. სტ. 5 შ. 1 პ.	14 გ. სტ. 11 შ. 7 პ.
მიწათმოქმედების პრო- დუქტების ღირებუ- ლება	126 (მლნ. გ. სტ.)	174.8
ფერმებში მომუშავეთა რაოდენობა (რესაკუთ- რე გლეხების ჩათ- ვლით)	11.60 (მლნ.)	2.08

(38)

«შეერთებულ სამეფოში მუშათა რაოდენობა ერთი მეხუთედით ნაკლებია [იაპონიასთან შედარებით], პროდუქცია შეერთებულ სამეფოში მეტია, და მისი ღირებულება უფრო მაღალია 40 პროცენტით» (გვ. 488)...

NB

მიწათმოქმედება იაპონიაში ორიგინალურია. მოსახლეობის 60% მიწათმოქმედებას მისდევს (გვ. 481). სულ იაპონიაში 9 250 000 ოჯახია (hausenholds). მათგან 3 748 000; მხოლოდ და მხოლოდ მიწათმოქმედებას მისდევს — მიწათმოქმედებასთან სხვა მოსაქმეობას აერთებს — 1 662 000. სხვა ფერმერია = 70 000. მიწათმფლობელია 43 000. Σ = 5 523 000.

მიწა ძალიან მძიმედ არის დაბეგრილი. მიწათმოქმედება უაღრესად წვრილია:

	% ფერმებისა (გვ. 482)
ფერმების ფართობი: $1\frac{1}{4}$ აკრზე ნაკლები (5 ტანი)	37.28
$1\frac{1}{4}$ -დან $2\frac{1}{2}$ აკრამდე (5 ტანი — 1 ჩო)	32.81
$2\frac{1}{2}$ -დან 5 > (1—2 >)	19.63
5 -დან $12\frac{1}{4}$ > (2—5 >)	9.37
$12\frac{1}{4}$ აკრზე მეტი (5 ჩო).....	<u>1.14</u>
	100.00

სამიწათმოქმედო შრომის ნაყოფიერება მეტად დაბალია უმთავრესად წვრილი მიწათმოქმედების არსებობისა და მანქანების უქონლობის გამო.

იაპონიაში ბრინჯის წარმოება 1 აკრზე 110 სამუშაო დღეს მოითხოვს.

ტეხასსა და ლუიზიანაში ბრინჯის წარმოება 1 აკრზე მოითხოვს 1 კაცს 2 დღით + შებმულობას $1\frac{1}{2}$ დღით.

(«American Economic Association Journal»,
1904, ნოემბერი)

სტატია «ფინანსური შემთანხმებანი და ევროპის სამხედრო ვალეზი»

39) «The Economist», 13. II. 1915. სტატია «ფინანსური შეთანხმებანი და ევროპის სამხედრო ვალეზი»...

...«რაც უფრო აკვირდებით ევროპის ფინანსურ და პოლიტიკურ მომავალს ომის შემდეგ, მით უფრო უიმედოდ და შავბნელად წარმოგიდგებათ მისი პრობლემები. მაგრამ მით უფრო მეტი საფუძველია დამოუკიდებელი ადამიანებისათვის, რომლებსაც მოეპოვებათ ცოდნა, გამჭრიახობა და წინასწარხედვის უნარი, იფიქრონ ამ ომის პოლიტიკურ-ეკონომიურ მნიშვნელობაზე. ჯერ კიდევ არასოდეს არ მომხდარა ძალების ასეთი შეჯახება, ასეთი დიდი ნგრევა ასე მოკლე ხანში. ჯერ კიდევ არასოდეს არ ყოფილა ასე ძნელი ან ასე აუცილებელი გაირკვეს უბედურების სიდიდე, გამოანგარიშებულ იქნას ხარჯები, გათვალისწინებულ იქნას (ომის) შედეგები ადამიანთა საზოგადოებისათვის და მიღებულ იქნას ზომები მათ წინააღმდეგ. ფილანთროპები იმედს გამოთქვამენ, რომ ზავის დადება გამოიწვევს ყველა სახელმწიფოს არმიებისა და შეიარაღების დიდ შემცირებას, და ეს შესაძლებლო-

ბას მისცემს ხალხებს თავი გაართვან მათს ახალ სამხედრო ვალს და ამრიგად თავიდან აიცილონ ბანკროტობა. უეჭველია, ბანკროტობის შიში ერთგვარ როლს შეასრულებს, თორემ ზავის დადებამ შეიძლება გამოიწვიოს მხოლოდ ახალი მომზადება მთელი რიგი ახალი ომებისა. მაგრამ ისინი, ვისაც ესმის, თუ სინამდვილეში რა ძალები მართავენ ევროპის დიპლომატიას, ილუზიებს არ იქმნიან. პერსპექტივაშია სისხლისმღვრელი რევოლუციები და სასტიკი ბრძოლა შრომასა და კაპიტალს შორის, ანუ კონტინენტური ევროპის მასებსა და გაბატონებულ კლასებს შორის».

(სტატიის დასასრული.)

NB

რვეული

«X»

(«აპაპა»)

ჯ. ა. ჰობსონი. «იმპერიალიზმი»

1) «იმპერიალიზმი». ჯ. ა. ჰობსონის გამოკვლევა (ლონდონი, 1902)³⁸.

გვ. 4. ნამდვილი კოლონიზაცია იმაში მდგომარეობს, რომ უღაბურ დაუსახლებელ ქვეყანაში ასახლებენ მეტროპოლიის მცხოვრებლებს და იქ თავიანთი კულტურა შეაქვთ, ხოლო სხვა ხალხების დამორჩილება უკვე წარმოადგენს ქვეშეპარტი ნაციონალიზმის ჩარჩოების დარღვევას («ამ ქვეშეპარტი ნაციონალიზმის დამახინჯებას») («ცრუ კოლონიალიზმს»), ეს უკვე იმპერიალისტური ხასიათის მოვლენაა. ნამდვილი კოლონიის ნიმუშს წარმოადგენენ კანადა და თვითმმართველი კუნძულები ავსტრალაზია.

გვ. 6. «თანამედროვე იმპერიალიზმში, თუ მას პოლიტიკური თვალსაზრისით მივუდგებით, ახალია უმთავრესად ის, რომ იგი აითვისა რამდენიმე ხალხმა. წარმოდგენა მთელ რიგ მეტოქე იმპერიებზე თავისი არსის მიხედვით თანამედროვე წარმოდგენაა».

გვ. 9. «ნაციონალიზმი არის პირდაპირი ფართო გზა ინტერნაციონალიზმისაკენ, და თუ იგი იჩენს გადახრას, ჩვენ უფლება გვაქვს ეჭვი მივიტანოთ, რომ მისი ბუნება და მისი ამოცანები დამახინჯებულია. ასეთ დამახინჯებას წარმოადგენს იმპერიალიზმი, რომლის დროსაც ერები, სცილდებიან რა უმტკივნეულო ასიმილაციის საზღვრებს, სხვადასხვა ეროვნული ტიპების ჯანსაღ მასტიმულირებელ შეჯიბრებას მეტოქე იმპერიების ყაჩაღურ ბრძოლად გადააქცევენ».

გვ. 17—18. ბრიტანეთის იმპერიის ბირთვის შეადგენს 40-მილიონიანი მოსახლეობა, რომელიც 120 ათას კვ. მილ სივრცეზე ცხოვრობს. მარტო უკანასკნელი თაობის დროს ბრიტანე-

თის იმპერიის სამფლობელოთა მატება = 4 754 000 კვ. მილს და 88 მილიონ მოსახლეობას.

გვ. 19. ბრიტანეთის კოლონიები და დამოკიდებული სახელმწიფოები 1900 წელს = 13 142 708 კვ. მილს 366 793 919 მოსახლეობით (*).

NB: ჰობსონს შეუტანია «პროტექტორატები» (ეგვიპტე, სუდანი და სხვ.), რომლებიც მორისს არა აქვს!

(*) ჰობსონს აქ მოჰყავს ციტატები მორისიდან, II, 87, და რ. გიფენიდან: «ჩვენი იმპერიის შემადგენელი ნაწილების შედარებითი ზრდა», მოხსენება, წაკითხული კოლონიურ ინსტიტუტში, იანვარი 1898.

(შემდეგ «The Statesman's Year-Book» 1900 წლისა.)

გვ. 20. 1884-დან 1900 წლამდე ბრიტანეთის იმპერიამ შეიერთა 3711957 კვ. მილი (სუდანის და სხვ. ჩათვლით) 57 436 000 მოსახლეობით*.

გვ. 21—22. გერმანიაში ლიტერატურა გერმანიისათვის (2 კოლონიურ სამფლობელოთა საჭიროების შესახებ 70-იან წლებში ჩნდება. პირველი ოფიციალური დახმარება «გერმანიის სამხრეთ ზღვების სავაჭრო და საპლანტაციო საზოგადოებამ» მიიღო 1880 წელს. ამავე დროს მიეკუთვნება აგრეთვე «გერმანიისა და სამოას კავშირი». მაგრამ გერმანიაში ნამდვილი იმპერალისტური პოლიტიკა იწყება 1884 წლიდან, როცა ჩნდება აფრიკის პროტექტორატები და წარმოებს ოკეანის კუნძულების შემოერთება. შემდგომი 15 წლის მანძილზე გერმანიის გავლენის ქვეშ კოლონიებში მოექცა 1 000 000 კვ. მალი 14 000 000 მოსახლეობით. ტერიტორიების უმრავლესობა მდებარეობს ტროპიკებში, თეთრკანიანები მხოლოდ რამდენიმე ათასია.

80-იანი წლების სწორედ დასაწყისშივე საფრანგეთში ცოცხლდება ძველი კოლონიური სულისკვეთება. ყველაზე გავლენიანი ეკონომისტი, რომელიც მას ქადაგებდა, — ლერუაზ-ბოლიო იყო. 1880 წელს გაფართოებულ იქნა სამფლობელოები სენეგალსა და საჰარაში, რამდენიმე წლის შემდეგ შემოერთე-

* იხ. ე. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც. ტომი 22, გვ. 321. რედ.

ბულ იქნა ტუნისი, 1884 წელს საფრანგეთმა აქტიური მონაწილეობა მიიღო აფრიკისათვის ბრძოლაში და ამავე დროს განამტკიცებდა თავის მმართველობას ტონკინსა და ლაოსში აზიაში. 1880 წლიდან საფრანგეთმა შეიძინა $3\frac{1}{2}$ მილიონი კვ. მილი 37 000 000 მოსახლეობით, თითქმის მთლიანად ტროპიკულ და სუბტროპიკულ ქვეყნებში, რომლებიც დასახლებული იყო დაბალი რასებით და ხელმიუწვდომელი იყო საფრანგეთის მიერ კოლონიზაციისათვის.

იტალია 1880 წელს დამარცხდა აბისინიის ექსპედიციაში, და მისმა იმპერიალისტურმა მისწრაფებებმა მარცხი განიცადა. მისი სამფლობელოები აღმოსავლეთ აფრიკაში შეიზღუდა ერიტრეით და პროტექტორატით სომალში.

აფრიკის 1884 — 6 წლების შეთანხმებამ პორტუგალიას მისცა ანგოლის ვრცელი რაიონი და კონგოს სანაპირო, ხოლო 1891 წელს მის პოლიტიკურ კონტროლში გადავიდა აღმოსავლეთ აფრიკის მნიშვნელოვანი ნაწილი.

- 3) თავისუფალი სახელმწიფო კონგო, რომელიც 1883 წელს ბელგიის მეფის საკუთრება გახდა და მას შემდეგ მნიშვნელოვნად დამრგვალდა, განხილულ უნდა იქნას, როგორც ლუქსმა, რომელიც ხელთ იგდო ბელგიამ აფრიკისათვის ბრძოლაში.

ეს პანეთი გაყვანილია მსოფლიოსათვის ბრძოლის არენიდან.

პოლანდია მონაწილეობას არ იღებს თანამედროვე იმპერიალისტურ ბრძოლაში; მისი მნიშვნელოვანი სამფლობელოები აღმოსავლეთ და დასავლეთ ინდოეთში დიდი ხნის წარმოშობისაა.

რუსეთი, ჩრდილოეთის ქვეყნებიდან ერთადერთი, რომელიც იმპერიალისტურ პოლიტიკას ეწევა, თავის ძალებს მიმართავს უმთავრესად აზიის დასაპყრობად, და, თუმცა მისი კოლონიზაცია უფრო ბუნებრივია, მიდის სახელმწიფო საზღვრების გაფართოების გზით, მაგრამ აზიის განაწილების საკითხში იგი მალე შეეჯახება სხვა სახელმწიფოებს.

გვ. 23. სულ ევროპის სახელმწიფოებს + თურქეთი + ჩინეთი + ამერიკის შეერთებული შტატები, რომლებიც მოიცავენ 15 813 201 კვ. მილ სივრცეს 850 103 317 მოსახლეობით, — აქვთ 136 კოლონია, რომელთა სივრცეა 22 273 858 კვ. მილი და მოსახლეობა 521 108 791 (მთლიანად აღებულია მორიხიდან, II, 818, რომელზეც კიდევაც მიგვითითა ჰობსონმა).

გვ. 26—27. «ევროპის მთავარი სახელმწიფოების ექსპანსია 1884 წლიდან»*:

ინგლისი (იხ. გვ. 20 გვერდიდან).	8 711 957 კვ. მილი	57 486 000	
საფრანგეთი	3 583 580 »	»	36 553 000 (მოსახ-გერმანია
გერმანია	1 026 220 »	»	16 687 100 ლეობა)

რუსეთი (?) 114 820 კვ. მილი (?) 3 800 000 (მოსახლეობა)
 (ეს არის ზივა + ბუხარა) (ეს = ზივა + ბუხარა)
 რუსეთი ((ზივა (1878), ბუხარა (1878**), კვანტუნი (1898),
 მანჯურია (1900)))

თუმცა სათაურშია «1884-დან», მაგრამ ჰობსონს შეუტანია
 ზივაც და ბუხარაც

ბელგია (კონგო)	900 000	30 000 000
პორტუგალია (ანგოლა, 1886; აღმოსავლეთი აფრიკა, 1891 და სხვ.)	800 760	9 111 757

NB NB: (ჰობსონი უმატებს, გვ. 28—9, აფრიკის 2 რუკას, 1878 და 1902 წლ., თვალსაჩინოდ გვიჩვენებს მისი განაწილების ზრდას).

გვ. 84: პროცენტული შეფარდება მთელი ღირებულებებისადმი: (4 გვ. 87

საშუალო წელიწადში	შეტანა		გატანა		პროცენტული შეფარდება		
	დიდ ბრიტანეთში	დიდი ბრიტანეთიდან	დიდი ბრიტანეთში	საშუალო ოთხწლეულების მიხედვით	შეტანა კოლონიებში	გატანა კოლონიებიდან et c.	დიდ ბრიტანეთში
1855—59	76.5	28.5	68.5	81.5	60—68	46.5	57.1
60—64	71.2		66.8		64—67	41.0	65.4
65—69	76.0		72.4		68—71	39.9	57.6
70—74	78.0		74.4		72—75	43.6	58.5
75—79	77.9		86.9		76—79	41.7	54.0
80—84	76.5		65.5		80—83	42.8	50.3
85—89	77.1		65.0		84—87	38.5	48.1
90—94	77.1		67.6		88—91	38.3	48.0
95—99	78.6		66.0		92—95	32.4	89.7
					96—99	32.5	86.6
							84.9

* იხ. ე. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 321. რ. ე. ლ.
 ** ასე აქვს ჰობსონს. უნდა იყოს 1868 წელი. რ. ე. ლ.

გვ. 38. 1901 წ., დეკემბრით დაშთავრებული:

(მლნ. გირვანქა სტერლინგი)	შეტანა	გატანა
	‰	‰
უცხო სახელმწიფოები	417.615 = 80	178.450 = 88.5
ბრიტანეთის ინდოეთი	88.001 = 7	89.53 = 14
ავსტრალია ^ა	84.682 = 7	26.932 = 9.5
კანადა	19.775 = 4	7.797 = 8
ბრიტანეთის სამხრეთი აფრიკა	5.155 = 1	17.006 = 6
ბრიტანეთის სხვა სამფლობელოები	7.082 = 1	10.591 = 4
	522.310 = 100	280.499 = 100

5) გვ. 39. ინპერირის ვაჭრობა დიდ ბრიტანეთთან (ათასობით):

	საშუალო წელიწადლი	მთელი შეტანა გ. სტერლ.	შეტანა ბრიტანე- თიდან	ბრიტა- ნეთის შეტანის ‰	მთელი გატანა გ. სტერლ.	გატანა ბრიტანეთში გ. სტერლ.	ბრიტა- ნეთში გატანის ‰
1867— 71	ინდოეთი	45 818	81 707	69.2	56 532	29 788	52.6
	თვითმზარ- თველი კო- ლონიები	42 612	24 502	57.5	42 886	23 476	55.4
	სხვა კოლო- ნიები	28 181	7 955	84.3	23 051	10 698	46.4
1892— 96	ინდოეთი	52 577	87 811	71.9	68 250	22 656	88.2
	თვითმზარ- თველი კო- ლონიები	74 572	44 188	59.2	88 528	58 714	70.3
	სხვა კოლო- ნიები	89 835	10 443	26.2	86 626	10 987	29.3

აღებულია პროფ. ფლაკსიდან: «ალამი და ვაჭრობა», «Journal of the Royal Statistical Society», სექტემბერი 1899, ტომი LXII. გვ. 496—498.

გვ. 48. «ბრიტანული წარმოშობის მთელი ემიგრაცია მოსახლეობის (ხოლოდ მცირე ნაწილს შეადგენს; ეს ნაწილი შესაძრნევად შენცირდა ამერიკის სტური ექსპანსიის უკანასკნელ წლებში. ბრიტანეთის სამფლობელოებში სხლდება ემიგრანტების მცირე რიცხვი, და სრულიად უმნიშვნელო პროცენტი ახალი იმპერიალიზმის პერიოდში შექენილ ქვეყნებში»...

1884 წლიდან ემიგრაციის ციფრები მცირდება*:
 1884... 242 179 (მ. შ. 155 280 შ. შტატებში) თანაც უნდა გა-
 მოაკლდეს იმიგრაცია!!
 1900... 168 825 (» » 102 797 შ. შტატებში)

* იხ. გ. ი. ლენინი, თსზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 356. რ ელ.

((გვ. 49)) (ავტორი იძლევა ციფრებს წლების მიხედვით და უფრო დეტალურად).

გვ. 58. (მ-რ მელჰოლის გამოანგარიშებით) საზღვარგარეთ და კოლონიებში ინგლისის დაბანდებათა ოდენობა და ზრდა 1862 წლიდან:

წელი	თანხა		ყოველწლიური გადიდება %/ო-ობით	(მილიარდი ფრანკი)		
	გ. სტერლ.	გადიდება		ინგლისი	საზღვარგარეთი	გერმანია
1862	144 000 000	...		8.6	—	—
1872	600 000 000	45.6		15	10 (1869)	—
1882	875 000 000	27.5		22	(1880) 15	?
1893	1 698 000 000	74.8		42	(1890) 20	
					27 (1902)	12.5 (1902)
					40 (1910)	35 (1910)
1914	4 000 000 000			(75—100 (1914))	60 (1914)	44 (1914)*

გვ. 59. «1893 წელს ბრიტანეთის საზღვარგარეთ დაბანდებული კაპიტალი შეადგენდა შეერთებული სამეფოს მთელი სიმდიდრის დაახლოებით 15%-ს. ამ კაპიტალის თითქმის ნახევარი (770 მლნ. გირვანქა სტერლინგი) დაბანდებული იყო უცხოური და კოლონიური მთავრობებისათვის სესხების ფორმით; დანარჩენი თანხიდან მეტი წილი დაბანდებული იყო რკინიგზებში, ბანკებში, ტელეგრაფებში და საზოგადოებრივი სარგებლობის სხვა წამოწყებებში, რომლებიც ეკუთვნოდნენ მთავრობებს ან იმყოფებოდა მათს კონტროლქვეშ ან მათს ძლიერ გავლენაში, ხოლო ნაშთიდან უმეტესი ნაწილი დაბანდებული იყო მიწებსა და მალაროებში ან მიწასთან უშუალოდ დაკავშირებულ მრეწველობაში»**.

ციფრი 1 698 000 000, სერ რ. ვიფენის გამოანგარიშების თანახმად, ნამდვილზე მცირედ უნდა ჩაითვალოს.

გვ. 59. დაბანდებანი: სესხები საზღვარგარეთისა — 525 მლნ. გ. სტ., კოლონიური — 225, მუნიციპალური — 20, ხოლო სულ სესხები — 770 მლნ. გირვანქა. რკინიგზები: ამერიკის შეერთებული შტატებისა — 120 მლნ. გირვანქა; კოლონიური — 140 და სხვადასხვა — 128; სულ რკინიგზები — 388 მლნ.

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 302—303.

** იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 349. რ ე დ.

გირვანქა. სხვები: ბანკები = 50 მლნ. გირვანქა; მიწა = 100 მლნ. გირვანქა; მალაროები etc. = 390 მლნ. გირვანქა.

Σ = 770	}	1698
388		
540		

NB გვ. 60. «გაზვიადებული არ იქნება იმის თქმა, რომ დიდი ბრიტანეთის თანამედროვე საგარეო პოლიტიკა, უწინარეს ყოვლისა, არის ბრძოლა ხელსაყრელი ბაზრეებისათვის კაპიტალის დასაბანდებლად».

10) გვ. 62—63. «ბევრი ვალი, თუ მათი უმეტესი ნაწილი არა, «საჯაროა», კრედიტი კი თითქმის ყოველთვის კერძოა...

აგრესიული იმპერიალიზმი, რომელიც ასე ძვირი უჯდებათ გადასახადთა გამამხდლებს და რომელსაც ასე მცირე მნიშვნელობა აქვს მრეწველისა და ვაჭრისათვის, ... წარმოადგენს დიდ მოგებათა წყაროს კაპიტალისტისათვის, რომელსაც სურს დააბანდოს თავისი კაპიტალი...

მთელ წლიურ შემოსავალს, რასაც დიდი ბრიტანეთი იღებს მთელი თავისი საგარეო და კოლონიური ვაჭრობისაგან, შეტანისა და გატანისაგან, სერ რ. გიფენი¹⁾ განსაზღვრავს 18 მლნ. გირვანქა სტერლინგით 1899 წლისათვის, ანგარიშობს რა 2 $\frac{1}{2}$ %-ს მთელ ბრუნვაზე, რომელიც 800 მლნ. გირვანქა სტერლინგს შეადგენს». რარიგ დიდიც არ არის ეს თანხა, მას მაინც არ შეუძლია დიდი ბრიტანეთის აგრესიული იმპერიალიზმის ახსნა. ამის ახსნას იძლევა «90 ან 100 მლნ. გირვანქა სტერლინგი თანხა, რომელიც წარმოადგენს მოთავსებულ კაპიტალის წმინდა შემოსავალს»*.

1) «Journal of the Royal Statistical Society»,
ტ. LXII, გვ. 9.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 349. რ ე დ.

ინვესტორები დაინტერესებული არიან იმით, რომ შეამცირონ რისკი, რომელიც დაკავშირებულია იმ ქვეყნების პოლიტიკურ პირობებთან, სადაც ისინი თავიანთ კაპიტალს აბანდებენ. «ინვესტიციები და საერთოდ სპეკულაციით გატაცებულ კატეგორიებს კაპიტალისტებისას აგრეთვე სურთ, რომ დიდმა ბრიტანეთმა თავის აღმის ქვეშ მიიღოს სხვა უცხო ქვეყნების ტერიტორიები იმ მიზნით, რომ ახალი რაიონები უზარუნველყოს კაპიტალების ხელსაყრელი მოთაფსებისა და სპეკულაციისათვის».

NB

გვ. 63. «თუ ინვესტორის განსაკუთრებული ინტერესები შეიძლება შეაჯახოს საზოგადოებრივ ინტერესებს და დამლუპველი პოლიტიკა გამოიწვიოს, მაშინ უფრო მეტ საშიშროებას წარმოადგენს სპეციფიკური ინტერესები ფინანსისტისა, რომელიც ინვესტიციების დროს მთავარი მოქმედი პირია. რიგითი ინვესტორები, როგორც ეკონომიურად, ისე პოლიტიკურად, მეტწილად წარმოადგენენ მხოლოდ იარაღს დიდი ფინანსური ფირმების ხელში, რომლებიც ფონდებსა და აქციებს იყენებენ არა იმდენად დაბანდებათა სახით, რომლებსაც მათთვის პროცენტები მოაქვს, რამდენადაც სპეკულაციების საგნად ფულის ბაზარზე».

NB

გვ. 68. «ასეთია კონკრეტული ეკონომიური ძალები, რომლებიც იმპერიალიზმის სასარკებლოდ მოქმედებენ: იმ პირთა დიდა. ერთმანეთს შორის ნაკლებად დაკავშირებული ჯგუფი, რომლებიც ვაჭრობასა და მრეწველობაში მუშაობენ და სხვადასხვა პროფესიისა არიან, რომლებიც ეძებენ სარგებელს საქმიანებასა და შემოსავლიან თანამდებობებს სამხედრო და სამოქალაქო სამსახურის ვაფაროებით, სამხედრო ოპერაციებზე ხარჯებით, ახალი ტერიტორიების ათვისებითა და მათთან ვაჭრობით, ახალი კაპიტალების მობილიზაციით, რომლებსაც ეს ოპერაციები მოითხოვენ, — და ყველა ისინი თავიანთ ცენტრალურ ხელმძღვანელ და წარმმართველ ძალას პოულობენ მათთვის ყველასათვის საერთო ფინანსისტის ძლიერებაში».
(«ფინანსური კაპიტალი».)

გვ. 72. საფრანგეთისა და გერმანიის მიერ დაპყრობილი შაზრების დახურვის შედეგს ინგლისისათვის წარმოადგენს

ინგლისის მიერ თავისი ბაზრების დახურვა მათთვის. «როცა იმპერიალიზმი მოიშორებს «ძველ ჯგუფს» პოლიტიკოსებისას, რომლებიც ახალგაზრდობაში აღზრდილი იყვნენ თავისუფალი ვაჭრობის დოქტრინით, იგი აშკარად შეითვისებს პროტექციონიზმს, რომელიც საჭიროა იმპერიალისტური პოლიტიკის დამრგვალებისათვის» (72—73)...

გვ. 78. მეფებრივე და ვაჭარი კმაყოფილდებიან სხვა ერებთან ვაჭრობით, კაპიტალის დამბანდებლები კი მთელი ძალით მიისწრაფვიან «იმ ქვეყნების პოლიტიკური ანექსიონსაკენ. სადაც მათი ყველაზე სპეკულაციური დაბანდებებია».

12)

კაპიტალის დაბანდებას სარგებლობა მოაქვს ქვეყნისათვის, აძლევს რა მას ახალ ბაზრებს ვაჭრობისათვის «და საქუშაოს ინგლისის მეწარმეობისათვის». «საიმპერიო ექსპანსიაზე» უარის თქმა ნიშნავს მსოფლიოს დანებებას სხვა ერებისათვის. «ამრიგად გამოდის, რომ იმპერიალიზმი ნებაყოფლობით არჩეული გზა კი არაა, არამედ აუცილებლობა» (= იმპერიალისტების მსჯელობა)...

გვ. 80—81. (ტრესტები). თავსუფალ კონკურენციას მუდამ მოსდევდა «ჭარბი წარმოება». იგი იწვევდა ფასების დაცემას ისეთ დონემდე, რომელიც კონკურენციის ასპარეზიდან აძევებდა უფრო სუსტ კონკურენტებს. ტრესტის შექმნის პირველ ნაბიჯს წარმოადგენს ყველაზე ცუდად აღჭურვილი და განლაგებული ფაბრიკების დახურვა, წარმოების ხარჯების შემცირება მხოლოდ ყველაზე სრულყოფილი მანქანების გამოყენებით.

«მრეწველობის კონცენტრაცია «ტრესტებში» ერთსა და იმავე დროს ზღუდავს კაპიტალის იმ რაოდენობას, რომელმაც შეიძლება ჰპოვოს ეფექტური გამოყენება, და ზრდის შემოსავლის იმ ნაწილს, რომლიდანაც აღმოცენდება ახალი დარგება და ახალი კაპიტალი». ტრესტი ჩნდება ჭარბწარმოების საპირისპიროდ, წარმოების მოცემულ დარგში მეტად დიდი კაპიტალის დაბანდების საწინააღმდეგოდ, ამიტომ მთელი კაპიტალი, რომელიც ტრესტის მონაწილეებს სურთ გაუშვან ბრუნვაში, არ შეიძლება მთლიანად იქნას გამოყენებული ტრესტის ფარგლებში. ტრესტები ცდილობენ კაპიტალის ნამეტო დაბანდონ «ასეთივე ორგანიზაციების შესაქმნელად მრეწველობის სხვა დარგებში, ამით კიდევ უფრო ზოგავენ კაპიტალს და ჩვიულებრივი მიანაბრებისათვის სულ უფრო აძნელებენ თავიანთი დანაზოგის დაბანდების სფეროს პოვნას».

13)

გვ. 82—4. ამერიკის შინაგანი ბაზარი გაჭერებულია, კაპიტალი უკვე ვეღარ პოულობს გამოყენებას.

«სწორედ ეს უეცარი მოთხოვნილება უცხოეთის ბაზრებზე მრეწველობის ნაწარმისათვის და ინვესტიციებისათვის იყო იმის აშკარა მიზეზი, რომ იმპერიალიზმი აღქმულ იქნა როგორც პოლიტიკური პრინციპი და პოლიტიკური პრაქტიკა რესპუბლიკური პარტიის მიერ, რომელსაც ეკუთვნიან სამრეწველო და საფინანსო მეთაურები და რომელიც მათ ეკუთვნით. პრეზიდენტ რუზველტის და «ნათელი დანიშნულების» და «ცივილიზატორული მისიის» მისი პარტიის ავანტიურისტულ ენთუზიაზმს არ უნდა შეეცავდეთ შეცდომაში. იმპერიალიზმი სჭირდებათ მისტერებს: როკფელერს, პირპონტ მორგანს, ჰანას, შვობს და მათს კომპანიონებს, და სწორედ ისინი თავს ახვევენ ამ იმპერიალიზმს დასავლეთის დიდ რესპუბლიკას. მათ სჭირდებათ იმპერიალიზმი, იმიტომ რომ სურთ გამოიყენონ თავიანთი ქვეყნის სახელმწიფო რესურსები, რათა გამოიწვიონ ხელსაყრელი დაბანდება კაპიტალებისათვის, რომლებიც წინააღმდეგ შემთხვევაში ზედმეტი აღმოჩნდებოდა.»

NB

რასაკვირველია, საჭირო არ არის ფლობდე ქვეყანას, რომ ივაჭრო მასთან ან დააბანდო იქ საკუთარი კაპიტალები, და, უეჭველია, შეერთებულ შტატებს შეეძლოთ გამოენახათ ერთგვარი გამოსავალი თავიანთი ჭარბი საქონლისა და კაპიტალებისათვის ევროპის სახელმწიფოებში. მაგრამ ამ ქვეყნებს მეტ წილ შემთხვევებში ძალუძთ თვითონ მოამარაგონ თავიანთი თავი: მათმა მეტმა წილმა დააწესა ტარიფები ფაბრიკატების შეტანის წინააღმდეგ, და დიდი ბრიტანეთიც კი იძულებული იყო, თავდაცვის მიზნით, დაბრუნებოდა პროტექციონიზმს. მსხვილი ამერიკელი მრეწველები და ფინანსისტები იძულებული იქნებიან ყველაზე უფრო ხელსაყრელ შესაძლებლობათა ძებნაში თვალი მიაპყრონ ჩინეთს, წყნარ ოკეანესა და სამხრეთ ამერიკას. ისინი პროტექციონისტები არიან რწმენითა და პრაქტიკით. და ეცდებიან მიღწიონ რაც შეეძლება უფრო სრულ მონოპოლიას ამ ბაზრებზე, და გერმანიის, ინგლისისა და სხვა მოვაკრე ქვეყნების მეტოქეობა აიძულებს მათ განსაკუთრებული პოლიტიკური ურთიერთობა დაამყარონ იმ ბაზრებთან,

რომლებსაც მათთვის ყველაზე მეტი ფასი აქვთ. კუბა, ფილიპინები და ჰავაია — ეს მხოლოდ «დანაყრებაა» უფრო უხვი სუფრისათვის მადის გასალევიძებლად. გარდა ამისა, სამრეწველო და საფინანსო მაგნატების მხრივ მძლავრი გავლენა პოლიტიკაზე ქმნის კიდევ განსაკუთრებულ სტიმულს, რომელიც, როგორც აღვნიშნეთ, მოქმედებს დიდ ბრიტანეთში და ყველგან. იმპერიალისტურ ღონისძიებათა განხორციელებისას სახელმწიფო ხარჯები იქნება გამდიდრების კიდევ ერთი გიგანტური წყარო ამ ადამიანებისათვის, რომლებიც გამოდიან როგორც სესხების მომწიფობი ფინანსისტები, გამომშენებლები და გემთმფლობელები, რომლებიც იღებენ სუბსიდიებს, გამოდიან როგორც იმპერიალიზმისათვის იარაღისა და სხვა საჭურვლის მიმწოდებლები და ფაბრიკანტები».

NB

15)

გვ. 86. წარმოების გაუმჯობესებული წესის შემოღებასთან, საკუთრებისა და კონტროლის კონცენტრაციასთან ერთად კაპიტალისტები სულ უფრო მეტ სიძნელეებს ხვდებიან «თავიანთი ეკონომიური რესურსების სარფიანი გამოყენების საქმეში, და მათ სულ უფრო მეტად და მეტად იპყრობს ცთუნება გამოიყენონ თავიანთი მთავრობები, რათა თავიანთი კერძო სარგებლობისათვის ანექსიის ან პროტექტორატის გზით უზრუნველყონ რომელიმე შორეული ჩამორჩენილი ქვეყანა».

NB

ჰა-ჰა!!
 იმპერიალიზმის მეშჩანური კრიტიკის არსი

ერთი შეხედვით საწარმოო ძალებმა და კაპიტალმა თითქოს გადააჭარბეს მოხმარებას და ვერ პოულობენ გამოყენებას თავიანთ საკუთარ ქვეყანაში. იმპერიალიზმის ფესვი ამაში არისო. მაგრამ... «ამ ქვეყნის მომხმარებლებს რომ გაედიდებინათ მოხმარების თავიანთი ნორმა საწარმოო ძალთა ზრდის შესაბამისად, მაშინ ალარ იქნებოდა საქონლის ან კაპიტალების ნამეტო, რომელიც დააყენებდა საკითხს, საჭიროა იმპერიალიზმის გამოყენება ბაზრების საპოვნელად».

გვ. 89. «პროდუქციის ოდენობა განუწყვეტლივ იზრდებოდა თანამედროვე მანქანების განვითარების მეოხებით». სიმდიდრე შეიძლება მოიხმარონ მოსახლეობამ და ერთმა მუჭა მდიდრებმა. მოსახლეობის მოხმარებას ზღვარს უღებებს ხელფასის დონე. მდიდრების პირადი მოხმარება, მათი მცირერიცხოვნობის გამო, ვერ შთანთქამს პროდუქტების ძალიან დიდ რაოდენობას. «მდიდრები არასოდეს არ იქნებიან ისე მოსაზ-

რებულნი, რომ ხარჯონ იმდენი, რაც საკმარისია ჭარბწარმოების თავიდან აცილებისათვის». წარმოების მთავარი ნაწილი მიმართულია «დაგროვებისაკენ». ნაკადი, რომელსაც პროდუქტების ეს უდიდესი ნაწილი მოაქვს, «უეცრად აღმოჩნდება ხოლმე არა მარტო შემდგომი გაფართოების უნარს მოკლებული, არამედ, ჩანს, შენელებასაც იწყებს».

გვ. 91. «ამრიგად, იმ დასკვნამდე მივდივართ, რომ იმპერიულიზმი წარმოადგენს მრეწველობის მსხვილ მესვეურთა მისწრაფებას გააფართოონ კალაპოტი თავიანთი ჭარბი სიმდიდრის ნაკადისათვის უცხოური ბაზრებისა და უცხოური ინვესტიციების გამონახვის გზით, რათა მოათავსონ საქონელი და კაპიტალები, რომლებსაც შინ ვერ ჰყიდიან და ვერ იყენებენ.

მცდარობა ვარაუდისა, რომ გარდუვალთა იმპერიალისტური ექსპანსია, როგორც აუცილებელი გამოსავალი განვითარების პროცესში მყოფი მრეწველობისათვის, ამჟამად ნათელია. ახალი ბაზრებისა და კაპიტალის დაბანდების ახალი სფეროების აღმოჩენას მოითხოვს არა მრეწველობის განვითარება, არამედ მომხმარებლობითი უნარის ცუდი განაწილება, რომელიც ხელს უშლის პროდუქტებისა და კაპიტალების შთანქმას ქვეყნის შიგნით».

გვ. 94. «საჭირო არ არის ახალი უცხოური ბაზრების აღმოჩენა: საშინაო ბაზრებს განუსაზღვრელი გაფართოების უნარი აქვთ».

გვ. 96. «ამრიგად, ტრედ-უნინიზმი და სოციალიზმი იმპერიალიზმის ბუნებრივი მტრები არიან, ვინაიდან ისინი «იმპერიალისტური» კლასებს ართმევენ შემოსავლის იმ ნამეტს, რომელიც იმპერიალიზმის ეკონომიურ სტიმულს წარმოადგენს».

გვ. 100. «იმპერიალიზმი, როგორც ვხედავთ, ნიშნავს მთავრობის აპარატის გამოყენებას კერძო, უმთავრესად კაპიტალისტური, ინტერესებისათვის, რათა მათთვის უზრუნველყოფილ იქნას ეკონომიური სარგებლობა მათი ქვეყნის ფარგლებს გარეთ».

27. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39.

(16)

იმპერიალიზმის გარდუვალლობა

შეად.
კ. კაუცკი

შეად.
კ. კაუცკი

17) «ჩვენი საგარეო ვაჭრობის საშუალო წლიური ღირებულება, რომელმაც 1870—75 წლებში 637 000 000 გირვანქა სტერლინგი შეადგინა, 1895—98 წლების პერიოდში 737 000 000-მდე გაიზარდა. ამავე პერიოდში სახელმწიფო ხარჯები საშუალოდ 63 160 000 გირვანქიდან 94 450 000-მდე გაიზარდა. ხარჯები უფრო სწრაფად იზრდებოდა, ვიდრე მთელი ეროვნული შემოსავალი, რომელიც, სტატისტიკოსთა დაახლოებითი შეფასების თანახმად, იმავე პერიოდში დაახლოებით 1 200 000 000-დან 1 700 000 000 გირვანქა სტერლინგამდე გადიდა».

გვ. 101—2. «არმიასა და ფლოტზე ხარჯების ეს გადიდება 25-დან 60 მლნ. გირვანქა სტერლინგამდე მეოთხედ საუკუნეზე ცოტა მეტი ხნის განმავლობაში იმპერიალისტური ფინანსების ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტს წარმოადგენს. ფინანსური, სამრეწველო და პროფესიული ჯგუფები, რომლებიც, როგორც ჩვენ ცხადვყავით, იმპერიალიზმის ეკონომიურ ღერძს ქმნიან, თავიანთ პოლიტიკურ ძლიერებას იმისათვის იყენებდნენ, რომ გამოეგლიჯათ ეს თანხები ხალხისათვის უფრო სარფიანი ინვესტიციების და კაპიტალების გამოყენების ახალი სფეროების აღმოჩენის მიზნით, და თავიანთი საქონლის ნამეტის გასასაღებლად მომგებიანი ბაზრების გამოჩენის მიზნით. ამავე დროს ამ მიზნებისათვის დახარჯული სახელმწიფო სახსრებიდან ისინი იღებენ სხვა დიდ პირად სარგებლობასაც მომგებიანი იჯარებისა და შემოსავლიანი ან საპატიო თანამდებობების სახით».

18) გვ. 103. «ამ გარკვევით პარაზიტული პოლიტიკის წარმმართველები კაპიტალისტები არიან; მაგრამ იგივე მოტივები გავლენას ახდენენ მთელსა სპეციალურ თანრიგებზეც. ბევრ ქალაქში მრეწველობის ყველაზე მნიშვნელოვანი დარგები დამოკიდებული არიან მთავრობის შეკვეთებზე; მიტალურგით და გემთმშენებელი მრეწველობის ცენტრების იმპერიალიზმი საკმაოდ წილად დამოკიდებულია ამ ფაქტზე»*.

გვ. 114. «სხვა ქვეყნებში, რომლებიც უკვე დაადგენენ ან ჯერ მხოლოდ ადგებიან იმპერიალიზმის გზას, ამასთან ისევე გადახლართული ეკონომიური ინტერესებით, რომლებიც ამოფარებულია პატრიო-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 351—352.
რედ.

ტიზმის, ცივილიზაციის და სხვ. ნიღაბს, ||
პროტექციონიზმი ტრადიციული ფინანსური პოლიტიკა იყო;
საჭირო იყო მხოლოდ მისი ჩარჩოების გაფართოება და
მისი გაშვება საჭირო კალაპოტში».

გვ. 115. «ორივე ქვეყანა (*) სულ უფრო მოექცევა იმ
ადამიანთა კლასის გავლენაში, რომლებიც ფულს სეს-
ხად იძლევიან და თავი იმპერიალისტებად და პატ-
რიოტებად მოაქვთ».

გვ. 120. «ბრიტანეთის კუნძულების ფარგლებს გარეთ
მცხოვრები 367 მლნ. ბრიტანეთის ქვეშევრდომიდან
სულ ბევრი ათ მილიონს, ანუ, სხვა სიტყვებით რომ
ვთქვათ, მხოლოდ ერთ ოცდამეჩვიდმეტედს აქვს რამ-
დენადმე ნამდვილი თვითმმართველობა კა-
ნონმდებლობისა და ადმინისტრაციის დარგში».

გვ. 121. «ზოგიერთ ჩვენს უფრო ძველ სახელმწიფო კო- (19)
ლონიაში წარმომადგენლობითი საწყისია მმართვე-
ლობაში. მაშინ როცა ადმინისტრაციული ძალაუფლება
მთლიანად ხელთ უპყრია ხელმწიფის მიერ დანიშნულ გუ-
ბერნატორს, რომელთანაც არსებობს მის მიერ დანიშნული
საბჭო, კოლონიის მოსახლეობა ირჩევს საკანონმდებლო საკრე-
ბულოს ნაწილს...»

ამ კოლონიებში წარმომადგენლობითი ელემენტი მნიშ-
ვნელოვნად განსხვავდება თავისი მოცულობითა და გავლენ-
ით, მაგრამ იგი რიცხოვნობად არსად არ
სჭარბობს არაარჩევითს ელემენტს. ამრიგად,
იგი უფრო სათათბირო ფაქტორია და არა ნამდვილად
საკანონმდებლო. არჩეული წევრები რაოდენობით არა მარ-
ტო ყოველთვის ნაკლები არიან არაარჩეულებზე, არამედ
ყველა შემთხვევაშიც კოლონიების სამინი-
სტრო დაუბრკოლებლად სარგებლობს ვე-
ტოს უფლებით საკრებულოთა მიერ მიღებულ ლო-
ნისძიებათა მიმართ. ამას უნდა დამატოს, რომ თითქმის
ყველა შემთხვევაში საარჩევნო უფლება დაკავშირებულია
საკმაოდ მაღალ ქონებრივ ცენზთან, რაც ფე-
რადკანთან მოსახლეობას ხელს უშლის განახორციელოს
საარჩევნო უფლებები იმ ზომით, რომელიც შეეფერება
მის რიცხვსა და მნიშვნელობას ქვეყანაში».

გვ. 131. «მოკლედ რომ ვთქვათ, ახალმა იმპერია-
ლიზმმა გააფართოვა ბრიტანეთის დესპო-
ტიზმს დაქვემდებარებული ტერიტორია და

დიდად გაუსწრო მოსახლეობისა და ნამდვილ თავისუფლებათა ზრდას, მიღწეულს ჩვენი მცირერიცხოვანი დემოკრატიული კოლონიების მიერ.

NB || (*) ე. ი. დიდი ბრიტანეთი და შეერთებული შტატები. ||

20) იგი ხელს როდი უწყობდა ბრიტანული თავისუფლებისა და მმართველობის ჩვენი მეთოდების გავრცელებას. რამდენადაც ჩვენ საერთოდ განვაგებთ იმ ქვეყნებსა და ხალხებს, რომელთა ანექსიაც მოვანდინეთ, ჩვენ მათ განვაგებთ აშკარად ავტოკრატიული მეთოდებით, რომლებიც ნაკარნახევია უმთავრესად დაუნიგ-სტრიტიდან, ნაწილობრივ კი კოლონიური მმართველობის ცენტრებიდან იმ შემთხვევებში, როცა თვითმმართველ კოლონიებს მიეცათ ანექსიის შობდენის ნება».

გვ. 133. «ბრიტანული მშვიდობა, რომელიც ყოველთვის უსირცხვილო სიცრუე იყო, უკანასკნელ წლებში საშინელი თვალთმაქცობის მწვერვალი გახდა. ჩვენს საზღვრებზე ინდოეთში, დასავლეთ აფრიკაში, სუდანში, უგანდაში, როდეზიაში ომები თითქმის არ წყდება».

გვ. 134. «ჩვენმა ეკონომიურმა ანალიზმა ის ფაქტი აღმოჩინა, რომ ერთმანეთისადმი მტრულია მხოლოდ ინტერესები მეტოქე საქმოსანთა — ექსპორტისტათვის მომუშავე ინვესტორთა, მიმწოდებელთა, მრეწველთა ხროვებისა და გარკვეული პროფესიული ჯგუფებისა; ეს ხროვები, ახდენენ რა ძალაუფლებისა და ხალხის ხმის უზურპაციას, ხალხის სახსრებს ახმარენ იმას, რომ გაჩარხონ თავიანთი კერძო საქმეები, და ხალხის სისხლსა და ფულს ფლანგავენ ამ გიგანტურ გამანადგურებელ სამხედრო თამაშში, იგონებენ რა ეროვნულ ანტაგონიზმებს, რომლებსაც სინამდვილეში არავითარი საფუძველი არა აქვთ».

21) გვ. 135—136. «თუ ვვსურს შევინარჩუნოთ ყველაფერი, რაც მივიტაცეთ 1870-დან, და შევეჯიბროთ ახალგაზრდა სამრეწველო ერებს აფრიკასა და აზიაში ტერიტორიებისა და გავლენის სფეროების შემდგომი განაწილების საქმეში, მზად უნდა ვიყოთ საომრად. მეტოქე იმპერიების მტრობა, რამაც ცხადად იჩინა თავი სამხრეთ აფრიკის ომის დროს, აშკარად წარმოშობილია პოლიტიკით, რომლის საშუალებითაც ვუსწრებდით და კვლავ

გაცვდილობთ გავუსწროთ ამ მეტოქეებს მთელ მსოფ-
ლიოში ტერიტორიებისა და ბაზრების ანექსიის საქ-
მეში».

გვ. 143—144. «შექმნა ადგილობრივ მკვიდრთაგან შედ-
გენილი დიდი არმიებისა, რომლებიც შეიარაღებული არიან
«ცივილიზებული» იარაღით, გაწვრთნილი არიან «ცივილი-
ზებული» მეთოდებით, რომლებსაც მეთაურობენ «ცივილი-
ზებული» ოფიცრები, აღმოსავლეთის დიდი
იმპერიების, ხოლო შემდეგ აგრეთვე რომის
იმპერიის განვითარების უკანასკნელი ეტა-
პების ერთ-ერთი ყველაზე დამახასიათებელი ნიშანი იყო.
იგი აღმოჩნდა ერთ-ერთი უაღრესად საშიში გა-
მოგონება, რომელიც მოიგონა პარაზიტიზმმა, რომ-
ლის ძალითაც მეტროპოლიის მოსახლეობა თავისი
სიცოცხლისა და ქონების დაცვას გადასცემს «დამორჩი-
ლებული ტომების» არასაიმედო ხელში პატივმოყვარე
პროკონსულების მეთაურობით.

იმპერიალიზმის სიბრძავეს ერთ-ერთი უაღრე-
სად უცნაური სიმპტომია ის უდარდებლობა, რომლითაც
დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი და სხვა
იმპერიალისტური ერები ადგებიან ამ გზას.
დიდმა ბრიტანეთმა ყველას გაუსწრო. იმ ბრძოლა-
თა უმეტეს ნაწილს, რომლებითაც დავიპყ-
ყართ ჩვენი ინდოეთის იმპერია, აწარ-
მოებდნენ ადგილობრივ მკვიდრთაგან შემდ-
გარი ჩვენი ჯარები. ინდოეთში, როგორც ეგვიპტეში
ამ უკანასკნელ ხანებში, დიდ მუდმივ არმიებს
ბრიტანელები მეთაურობენ; თითქმის ყველა ომი, რომ-
ლებიც დაკავშირებულია ჩვენ მიერ აფრიკის დაპყრო-
ბასთან, მისი სამხრეთი ნაწილის გარდა,
ჩაატარეს ჩვენთვის მკვიდრმა მცხოვრებლებმა*.

გვ. 151. როგორც პრაქტიკული პოლიტიკის ფაქტო-
რი ლიბერალური პარტია გერმანიაში, საფრან-
გეთსა და იტალიაში ან გაქრა. ან განწირულია
უღონობისათვის. ინგლისში იგი ამკამად მხილებულია
თავისუფლების ძირითადი პრინციპებისადმი აშკარა და
უხეშო ლალატში და უმწუროდ ეძებს პროგრამებს, რომ-
ლებიც მას პრინციპების მაგიერობას გაუწევენ... იმპე-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 352. რ ე დ.

II | რიალიზმის წინაშე ეს კაპიტულაცია იმას ნიშნავს, რომ
 II- | ლიბერალიზმის საქმეს მათ ამჯობინეს ეკონომიური
 III | ინტერესები მჭონებელი და სპეკულაციური კლასე-
 ბისა, რომლებსაც მათი ლიდერების უმრავლესობა
 ეკუთვნის».

23)

გვ. 157. «პარლამენტარიზმის ამ საერთო დაცემუ-
 ლობაში «პარტიული სისტემა» აშკარად იშლება, ვი-
 ნაიდან იგი აღმოცენდა უთანხმოებათა ნიადაგზე საშინაო
 პოლიტიკის საკითხებში, რომლებსაც ნაკლები მნიშვნელობა
 აქვთ იმპერიალიზმის მოთხოვნებთან და ძალასთან
 შედარებით.

გვ. 158—159. «რეაქცია არა მარტო შესაძლებელია,
 არამედ გარდუვალიც არის. ვინაიდან ჩვენი იმპერიის ის
 ნაწილი, რომლის მართვა დესპოტურად წარმოებს, ტერი-
 ტორიულად სულ უფრო დიდდებოდა, ინგლისში სულ უფრო
 მეტი რაოდენობით ბრუნდებოდნენ ადამიანები, რომლებ-
 მაც, როგორც ჩვენი სახელმწიფო კოლონიების, პროტექტო-
 რატებისა და ინდოეთის იმპერიის ჯარისკაცებმა და
 სამოქალაქო მოხელეებმა, მიიღეს აღზრდა თვითმპყრო-
 ბელობის ზნეჩვეულებებისა და მეთოდების
 თანახმად; მათ შეუერთდა მრავალი ვაჭარი, პლანტატო-
 რი, ინჟინერი და ზედამხედველი, რომლებიც იქ შეადგენ-
 დნენ იმ ადამიანების უმაღლეს კასტას, რომლებიც
 ცხოვრობდნენ ჩვეულებრივი ევროპული საზოგადოების
 ყველა შემაკავებელ ჯანსაღ საწყისებს მოკლებული ხელოვ-
 ნური ცხოვრებით; ყველა ამ ადამიანს თან მოჰქონდა
 მათში ამ უცხო ვითარებით დანერგული ზნე-
 ჩვეულებანი, გრძნობები და აზრები».

თავი II (162—206)—ჩმახვა. სათაურია «იმპერიალიზმის
 მეცნიერული დაცვა» და იგი მიძღვნილია იმპერიალიზმის
 დარვინისტულ «ბიოლოგიურ» და სხვ. «მეცნიერულ გამართ-
 ლებათა» «მეცნიერული» (სინამდვილეში უხამს-ლიბერალური)
 უარყოფისადმი.

24)

მსოფ-
 ლიო
 და
 კოლო-
 ნიები

გვ. 204—205. «თუ ვივარაუდებთ, რომ შესაძლე-
 ბელია ევროპული ერებისა და მათი კოლო-
 ნიების ფედერაციული სახელმწიფო წყო-
 ბილება, რომელსაც უნარი ექნება აღკვეთოს
 შინაგანი კონფლიქტები მათ შორის, ქრისტიან ხალხთა
 ამ სამყაროს შეექმნება მუდმივი საფრთხე «დაბალი
 რასების» — შავი და ყვითელი რასების მხრივ,

რომლებიც, «ცივილიზებული ხალხების» მიერ დატოვებული, დაეუფლებიან რა იარაღს და შეითვისებენ სამხედრო ტექნიკას, შეძლებენ თავიანთი ბარბაროსული თავდასხმებით დაამარცხონ ისინი სწორედ ისევე, როგორც ევროპისა და აზიის უფრო პრიმიტიულმა ტომებმა დაამარცხეს რომის იმპერია».

2 მიზეზი ასუსტებდა ძველი იმპერიების ძლიერებას: (1) «პარაზიტიზმი ეკონომიური»; (2) უცხოელებისაგან შემდგარი ჯარების გამოყენება*.

გვ. 205. «პირველი არის ეკონომიური პარაზიტიზმის ჩვეულება, რომლის გამო გაბატონებული სახელმწიფო თავის პროვინციებს, კოლონიებს და დამოკიდებულ ქვეყნებს იყენებს თავისი მმართველი კლასის გასამდრებლად და თავისი დაბალი კლასების მოსასყიდად, რომ ისინი წყნარად იყვნენ**».

NB

გვ. 205—206. «უგუნურებისა და მანკიერების ეს საბედისწერო შეთავსება წარსულში მუდამ ხელს უწყობდა იმპერიების დაცემას. აღმოჩნდება თუ არა იგი საბედისწერო ევროპის ხალხთა ფედერაციისათვისაც?»

(25

როგორც ჩანს, აღმოჩნდება, თუ მათი კოლექტიური ძალა გამოყენებული იქნება იმავე პარაზიტული მიზნებისათვის და თუ თეთრი რასები, მოიშორებენ რა შრომას მისი ყველაზე მძიმე ფორმებით, იცხოვრებენ როგორც მსოფლიო არისტოკრატია «დაბალი რასების» ექსპლოატაციით, ამასთან მსოფლიოში წესრიგს დაცვას სულ უფრო და უფრო მისცემენ ხელთ ამავე რასების წარმომადგენლებს»

NB

NB

გვ. 207. «თანამედროვე (NB ცნება) იმპერიალიზმის ფაქტიური ისტორიის ანალიზმა ცხადყო ეკონომიურ და პოლიტიკურ ძალთა ის შეხამება, რომელიც მას ქმნის. ამ ძალებს დასაწყისს აქლევს ეგოისტური ინტერესები გარკვეული სამრეწველო, ფინანსური და პროფესიული ფენებსა, რომლებიც საიმპერიო ექსპანსიის პოლიტიკაში პირად სარგებლო-

II

* იხ. კ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 352. რ ე დ.

** იქვე. რ ე დ.

ბას ეძებენ და სწორედ ამ პოლიტიკას იყენებენ თავიანთი ეკონომიური, პოლიტიკური და სოციალური პრივილეგიების დასაცავად დემოკრატიის ზემოქმედებისაგან».

«თვით-
გამორ-
კვევის»
საკითხი-
სათვის

გვ. 210 — 211. (შენიშვნა 2). «რამდენად შორს შეიძლება წაიყვანოს მოტივების დამახინჯებამ გამოცდილი პოლიტიკური მოაზროვნე, ამას გვიჩვენებს მაგალითი პროფესორ გიდინგსის განსაცვიფრებელი არგუმენტაციისა, რომელიც. მსჯელობს რა «მმართველობაში მყოფთა თანხმობაზე», როგორც მართვის პირობაზე, ამტკიცებს, რომ «თუ ბარბაროს ხალხს აიძულებენ მიიღოს უფრო ცივილიზებული სახელმწიფოს ხელისუფლება, ამ იძულების უფლებაზომიერებისა თუ უსამართლობის დამადასტურებელი სულაც არ არის მის მიერ მიცემული თანხმობა ან ამ ხელისუფლების დამყარებისას მის მიერ გაწეული წინააღმდეგობა, არამედ მხოლოდ და მხოლოდ ის, თუ რამდენად შესაძლებელია, რომ, საგსებით გაეცნობიან რა გამოცდილებით იმას, რის გაკეთება შეუძლია მთავრობას ხელქვეითი მოსახლეობის ასაყვანად ცხოვრების უფრო მაღალ დონეზე, ისინი, ვინც მიხვდებიან ყველაფერს, რაც

II

26)

II

გაკეთდა, მისცემენ თავისუფალ და გონივრულ თანხმობას» («იმპერიისა და დემოკრატია», გვ. 265). პროფესორი გიდინგსი, როგორც ჩანს, არ ითვალისწინებს, რომ რეტროსპექტული თანხმობის ამ საინტერესო დოქტრინის მთელი ეთიკური ძალა ემყარება იმაზე მსჯელობის აქტს, თუ რამდენად შესაძლებელია, რომ გამოხატული იქნება თავისუფალი და გონივრული თანხმობა, რომ მისი დოქტრინა არ იძლევა იმის არავითარ გარანტიას, რომ ეს მსჯელობა კომპეტენტური და მიუყვარძებელი იქნება და რომ

ეთიკური
სოციალი-
სტი³⁸

სინამდვილეში იგი ყოველ ხალხს აძლევს ყოველი სხვა ხალხის ტერიტორიის მიტაცებისა და მართვის უფლებას იმ უპირატესობისა და ცივილიზატორული მუშაობის უნარის საფუძველზე, რომლებსაც იგი თავის თავს მიაწერს».

(27)

გვ. 212—213. (პასუხი მათ, ვინც იმპერიალიზმს იცავს «ქრისტიანული» მისიონერული მოღვაწეობით): «რა საშუალებით შეიძლება დავაბლანსოთ შედეგების ორივე ჯამი? რამდენს იწონის ქრისტიანობა და ციცილიზაცია და რამდენს — მრეწველობა და ვაჭრობა? ასეთია ის საინტერესო კითხვები, რომლებსაც, როგორც ჩანს, პასუხი უნდა გავცეს».

კარგად
არის
ნათქვამი!

გვ. 214. «იგი» (ლორდი ჰიუ სესილი «სახარების პროპაგანდის საზოგადოებაში» 1900 წლის 4 მაისს წარმოთქმულ თავის სიტყვაში (III)) «თქვამს, რომ ჩვენს შეგნებაში მისიონერული საქმის მნიშვნელობის ამალღების გზით რამდენადმე ვაკურთხებთ იმპერიალიზმის სულს».

მარგალი-
ტია!

გვ. 224. «მთელი პროცესის კონტროლის გამწევე და ხელმძღვანელ ძალას წარმოადგენს, როგორც დავინახეთ, ფინანსური და სამრეწველო მოტივების ზემოქმედება, რომლებიც მოქმედებენ ქვეყნის მცირე, ენერგიული და კარგად ორგანიზებული ჯგუფების პირდაპირი უშუალო მატერიალური ინტერესებისათვის».

«ფინანსური
კაპიტალი»

((გარედან, შორიდან უყურებენ და აგულიანებენ, როგორც ბურებთან ომის დროს))

გვ. 227—228. «ჩინგოიში — ეს არის გულისთქმა მაყურებლისა, რომელიც გაკეთილშობილებული არაა რაიმე პირადი ღონისძიებით, რისკით ან მსხვერპლით და რომელსაც სიამოვნებას განაცდევინებს საფრთხე, ტანჯვა და ჟღერა თავისი ძმებისა, რომლებსაც იგი არ იცნობს, მაგრამ რომელთა მოსაპობა სწყურია, შეპყრობილს სიძულვილისა და შურისძიების ბრმა ხელოვნურად აღძრული სწრაფებით. ჩინგოისტი მთლად გატაცებულია რისკითა და ბრძოლის ბრმა სიშმაგით. ლაშქრობის სიძნელე და დამქანცველი ერთფეროვნება, ლოდინის ხანგრძლივი პერიოდები, მძიმე გაჭირვება, ხანგრძლივი კამპანიის გულის გადამლევი შემაწუხებლობა — ყოველივე ეს არავეითარ როლს აარ ასრულებს მის წარმოსახვაში; მომენტები,

(28)

რომლებიც აკეთილშობილებენ ომს, ამხანაგობის საუცხოო გრძნობა, რომელსაც ავითარებს ყველა-სათვის საერთო საფრთხე, დისციპლინისა და თვითაკეთის ნაყოფი, პატივისცემა მტრის პიროვნებისადმი, რომლის მამაცობა უნდა აღიარონ და რომელშიც თანდათანობით ხელავენ თავის მსგავს ადამიანს, — ნამდვილი ომის ყველა ეს შემარბილებელი მომენტი სრულიად მიუწევდომელია ჭინგოისტის გრძნობებისათვის. სწორედ ამ მიზეზით მშვიდობის ზოგიერთი მეგობარი ამტკიცებს, რომ ორი ყველაზე მძლავრი ფაქტორი, რომლებიც აკავებენ მილიტარიზმსა და ომს, — ეს არის ყველა მოქალაქის მოვალეობა მოიხადოს სამხედრო სამსახური და შემოსევის ნაწვენევი გამოცდილება.

ორიგინალურია!

...სავსებით ცხადია, რომ ჭინგოიზმის ჭკრეტითი ავხორცობა იმპერიალიზმის ფრიად სერიოზული ფაქტორია. როგორც ომის, ისე იმპერიალისტური ექსპანსიის მთელი პოლიტიკის ყალბ დრამატიზებას ფართო მასებში ამ ვნების აღძვრის მიზნით მცირე ადგილი როდი უჭირავს იმპერიალისტური საგმირო საქმეების ჭეშმარიტი ორგანიზატორების — საქმოსნებისა და პოლიტიკური მოღვაწეების პატარა ჯგუფების ხელოვნებაში, რომლებმაც იციან, რა უნდათ და როგორ მიიღწიონ ამას.

სამხედრო გმირობის ნამდვილი ან მოჩვენებითი შარავანდელით და იმპერიების მშენებლობის ბრწყინვალე პრეტენზიებით დაბრმავებული, ჭინგოიზმი ხდება სული და გული განსაკუთრებული სახის პატრიოტიზმისა, რომელსაც შეიძლება ყოველგვარი უგუნურება ან დანაშაული ჩაადენინო».

sic!

გვ. 232—233. «სფერო, რომელიც საშიშროებას წარმოშობს, რა თქმა უნდა, იმპერიალიზმზე გაცილებით ფართოა და მოიცავს მატერიალურ ინტერესთა მთელ სფეროს. მაგრამ თუ წინა თავებში მოცემული ანალიზი სწორია, იმპერიალიზმი არის ამ ინტერესების ფორპოსტი: ფინანსური და სპეკულაციური კლა-

სებისათვის იგი ნიშნავს მათი პირადი საქმეების მოქაზრაკებას საზოგადოების ხარჯზე; ექსპორტზე მომუშავე მრეწველებისათვის და ვაჭრებისათვის—**უცხოეთის ბაზრების** ძალადობით გაფართოებას და ამასთან დაკავშირებულ პროტექციონიზმის პოლიტიკას; მოხელეებისა და პროფესიული წევრებისათვის—ფართოდ გაღებულ კარს საპატიო და სარფიანი სამსახურისათვის; **ეკლესიისათვის**—მისი ავტორიტეტის განმტკიცებას და დაბლა მდგომი ტომების ფართო მასებზე სულიერი კონტროლის დამყარებას; პოლიტიკური ოლიგარქიისათვის—დემოკრატიის ძალთა ჩამოშორების ერთდერთ ნამდვილ საშუალებას და იმპერიების მშენებლობის მოჩვენებითს საქმიანობაში ბრწყინვალე პოლიტიკური კარიერის პერსპექტივას.

«ჩამო-
შორება»

გვ. 238. მ-რ კიდი, პროფესორი გილინგსი და «**ფაბიანელი**» (NB) **იმპერიალისტები** «ტროპიკებზე «ცივილიზებულ» ერების კონტროლის» საჭიროებას ასაბუთებენ მატერიალური აუცილებლობით. ტროპიკული ქვეყნების ბუნებრივ სიმდიდრეებს «სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვთ დასავლეთის ცივილიზაციის არსებობისა და პროგრესისათვის... ნაწილობრივ ზომიერ სარტყელში მოსახლეობის უბრალო ზრდის მეოხებით, ნაწილობრივ მატერიალური ცხოვრების დონის ამალღების მეოხებით, ზომიერი ჰავის ქვეყნების ეს დამოკიდებულება ტროპიკულ ქვეყნებზე უნდა იზრდებოდეს». ტროპიკული ქვეყნების სულ უფრო მეტი სივრცეები უნდა მუშავდებოდეს. ამავე დროს იმ თვისებათა გამო, რომლებსაც ცხელი ჰავა ადგილობრივ მცხოვრებლებს უფიქრებს, მათ პროგრესის უნარი არ შესწევთ: ისინი უღარდელნი არიან, მათი მოთხოვნილებები არ იზრდება. «თვითონ მკვიდრი მცხოვრებლები საკუთარი ნიებით არ დაამუშავენ ტროპიკების ბუნებრივ სიმდიდრეებს» (239).

გვ. 239—240. «ამბობენ, რომ ჩვენ არ შეგვიძლია დაუმუშავებლად დავტოვოთ ეს მიწები; ჩვენი ვალია ვიზრუნოთ, რომ ისინი საყოველთაო კეთილდღეობისათვის მუშავდებოდეს. მაგრამ თეატრკანიან ადამიანებს არ შეუძლიათ მოახდინონ ამ ოლქების «კოლონიზაცია» და, იქ რომ სახლდებიან, საკუთარი ხელის შრომით დაამუშაონ მათი ბუნებრივი სიმდიდრე; მათ

(30)

!!

!!! შეუძლიათ მხოლოდ მოაწყონ მკვიდრი მცხოვრებლების შრომა და მისი ზედამხედველობა. ამ გზით მათ შეუძლიათ შეასწავლონ მკვიდრ მცხოვრებლებს სხვადასხვა სარეწები და აღუძრან მათ მატერიალური და მორალური პროგრესის სურვილი, ჩაუნერგონ ახალი «მოთხოვნები», რომლებიც თვითეულ საზოგადოებაში ცივილიზაციის საფუძველს შეადგენენ».

31)

გვ. 251. «ერთი სიტყვით, სანამ არ არსებობს ნამდვილი საერთაშორისო საბჭო, რომელსაც შეეძლება დააკისროს ცივილიზებულ ერს აღზარდოს დაბალი რასა, «ნდობის» პრეტენზია სხვა არაფერია, თუ არა უსირცხვრო თვითმარქვიობის აქტი».

(*) !! ნდობა (კოლონიები «ანდობენ» ასწავლონ მათ, ანდობენ ამ «საქმეს» მეტროპოლიებს)!!

გვ. 253—254. ევროპის მთავარი სახელმწიფოების ტრესტი ევროპისგარეშე ქვეყნების ექსპლოატაცია იქნებოდა. ევროპელთა პარპაში ჩინეთში «საკმაოდ აშხილებს ისტორიის ფაქტებით იმ პრეტენზიების მთელ უაზრობას, თითქოს ქრისტიანული საბუაროს ან მის შემადგენელ ხალხთა საგარეო პოლიტიკის შთამაგონებელი და განმსაზღვრელი იყოს ცივილიზაციისათვის ზრუნვა... თუ დაბალი რასების მიმართ ტარდება რაიმე ზოგადი საერთაშორისო პოლიტიკა, იგი გამომდინარეობს არა მორალური ნდობიდან, არამედ კომერციული «გარიგებიდან»».

((((ევროპის შეერთებული შტატების საკითხისათვის!!!)))

გვ. 259—260. «სამხრეთ აფრიკაში ყველაზე მნიშვნელოვანი და საბოლოო ანგარიშით უმნიშვნელოვანესი ბრძოლაა ბაზუტოლენდის პოლიტიკასა და იოჰანესბურგისა და როდენზიის პოლიტიკას შორის ბრძოლა, რადგან სწორედ ამ ბრძოლაში ჩვენ ნათლად ვხედავთ, თუ რით განსხვავდება «ჯანსაღი» იმპერიალიზმი, რომელსაც თავი გადაუდვია «დაბალი რასის» მფარველობის, აღზარდისა და თვითგანვითარებისათვის, «არაჯანსაღი» იმპერიალიზმისაგან, რომელიც ამ რასებს განუშაადებს ეკონომიურ ექსპლოატაციას თეთრკანიანი კოლონისტების მხრივ, რომლებიც იყენე-

ბენ ამ რასებს, როგორც «ცოცხალ ინსტრუმენტს», ხოლო მათს მიწებს, როგორც მადნისა და სხვა მომგებიანი განძეულის საცავებს».

გვ. 262. (შენიშვნა). «მაგრამ ბრიტანეთის პროტექტორატ ზანზიბარსა და პემბაში მონობა ჯერ კიდევ არსებობს და ბრიტანეთის სასამართლოები აღიარებენ !! ამ მდგომარეობას... განთავისუფლება ძალიან ნელა წარმოებს, ამით ბევრნი არიან დაინტერესებულნი. 25 000 მონიდან, რომლებიც დაახლოებით ირიცხებოდა პემბაში, ჯერჯერობით განთავისუფლებულია დეკრეტით 5 000-ზე ნაკლები».

(32)

((1897—1902))

სულთანის დეკრეტი მონების განთავისუფლების შესახებ გამოცემულია 1897 წელს, ხოლო ეს განცხადება გაკეთებულია 1902 წელს, 4 აპრილს, «მონობასთან ბრძოლის საზოგადოების» მიტინგზე.

გვ. 264. «იმპერიალიზმის ფაქტიური ისტორია, კოლონიალიზმისაგან განსხვავებით, მკაფიოდ ასურათებს ამ ტენდენციას» (იმ ტენდენციას, რომ მკვიდრ მცხოვრებლებს დავამუშავებინოთ მათი მიწები ჩვენს სასარგებლოდ).

გვ. 265. «მსოფლიოს მეტ წილ ქვეყნებში წმინდა ან გარკვეულად კომერციულმა ინტერესმა და მოქმედებამ შექმნა ის ბირთვი, რომლიდანაც იმპერიალიზმი აღმოცენდა; ბირველი სავაჭრო დასახლებანი გადაიქცნენ სამრეწველო დაბეზად, რომელთა გარშემო აღმოცენდნენ მიწისა და მიწერალური სიმდიდრის კონცესიები; სამრეწველო დაბა მოითხოვდა შეიარაღებულ ძალას თავის დასაცავად, ახალი კონცესიების უზრუნველსაყოფად და შეთანხმებებისა და წესრიგის ყოველგვარი დარღვევის აღსაკვეთად და ამ დარღვევათათვის დასასჯელად; დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სხვა ინტერესებს, პოლიტიკურსა და რელიგიურს, და წინანდელი სავაჭრო დასახლება იღებს უფრო მკაფიოდ გამოხატულ პოლიტიკურ და სამხედრო ხასიათს, მმართველობის სადავეები ჩვეულებრივ გადადის კომპანიის ხელიდან სახელმწიფოს ხელში, და არამკაფიოდ გამოხატული პროტექტორატი თანდათანობით იღებს კოლონიის ფორმას».

(33)

გვ. 270. მკვიდრ მცხოვრებლებს ძალით ამუშავებენ სამრეწველო კომპანიებისათვის; ზოგჯერ ეს კეთდება მკვიდრი მცხოვრებლებისაგან «მილიციის» შექმნის სახით, რომელიც ვითომდა ემსახურება ქვეყნის დაცვის საქმეს, ნამდვილად კი ევროპელთა სამრეწველო კომპანიებისათვის უნდა მუშაობდეს.

გვ. 272. ნაპარს მიაღგება ნავი, მძივებითა და ჩხარუნებით მიიტყუებენ ბელადს, რომელიც ამ საჩუქრებისათვის ნიშანს უსყამს «ხელშეკრულებას», რომლისაზრიც არ ესმის. ხელშეკრულებას ხელს აწერენ თარჯიმანი და ამ ქვეყანაში ჩამოსული ავანტიურისტი, და ქვეყანა ამიერიდან ითვლება იმ ქვეყნის მოკავშირედ (კოლონიად), საიდანაც წარმოშობით არის ჩამოსული, საფრანგეთის ან ინგლისის მოკავშირედ.

გვ. 280. იქ, სადაც პირდაპირი მონობა გაუქმებულია, გადასახადები წარმოადგენენ საშუალებას, რომლითაც მკვიდრ მცხოვრებლებს აიძულებენ იმუშაონ დაქირავებით. «ამ გადასახადებს ზოგჯერ ისე იყენებენ, რომ მკვიდრ მცხოვრებლებს წაართვან მათი მიწები, გააყიდვინონ თავიანთი სამუშაო ძალა და აჯახებებამდეც კი მიიყვანონ ისინი, რასაც მასობრივი კონფისკაციები მოსდევს».

34)

გვ. 293. «მაგრამ მანამდე, სანამ თეთრკანიან ფერმერებს ან მალარობის თეთრკანიან მფლობელებს, რომლებიც ბეცი არიან თავიანთ ვიწროკომერციულ ინტერესებში, შესაძლებლობა ეძლევათ ან საკუთარი რისკით, ან კოლონიურ თუ საიმპერიო მთავრობაზე ზემოქმედების გზით წამოწყებული მოქმედების შემწეობით შეიჭრან ტერიტორიებზე, რომლებიც «დაბალ რასებს» უჭირავთ, და თავიანთი კერძო სარგებლობისათვის მიითვისონ მათი მიწა ან შრომა, —

«ჯანსაღი» იმპერიალიზმის პირველი პრინციპი ირღვევა, და ფრაზები «კეთილშობილური შრომა» სწავლებებისა და «ყრმის ასაკის» რასების მოწიფული ასაკისათვის მომზადების შესახებ, მიუხედავად იმისა, წარმოთქვამენ მათ სამთო-სამრეწველო კომპანიების დირექტორები თუ სახელმწიფო მოღვაწეები თემთა პალატაში, ცოტათი თუ სჯობს ფარისევლობის უგვანო ნიმუშებს. ისინი დამყარებულია იმ ფაქტების გაყალბებასა და მოტივების დამახინჯებაზე, რომლებიც სინამდვილეში განსაზღვრავენ პოლიტიკას».

გვ. 295. «პარაზიტის» ბეჭედი აზის თეთრკანიანთა თვითეულ დაბას, რომელიც ამ დაბალ რასებს შორის

მდებარეობს; სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, თეთრკანიან და ფერადკანიან ადამიანებს შორის ურთიერთობა არსად არ ატარებს ჯანსაღი ურთიერთდახმარების ხასიათს. საუკეთესო სამსახური, რაც ის იქნებოდა, რომ თეთრკანიანთა ცივილიზაციას ეჩვენებინა მაგალითები თეთრკანიანთა ნორმალური, ჯანსაღი თემებისა, რომლებიც დასავლური ცხოვრების საუკეთესო ფორმებს ახორციელებენ, თითქმის ყოველთვის შეუძლებელი აღმოჩნდება ხოლმე კლიმატური თუ სხვა ფიზიკური პირობების გამო. იქ ყოფნა მიმოფანტული ერთი მუჭა თეთრკანიანი მოხელეებისა, მისიონერებისა, ვაჭრებისა, ზედამხედველებისა მაღაროებისა და პლანტაციების, რომლებიც შეადგენენ ერთგვარ **გაბატონებულ** კასტას მამაკაცებისას, რომლებიც ნაკლებად იცნობენ და თანაუგრძნობენ მოცემული ხალხის საზოგადოებრივ წყობილებას, სრულიად გამოუსადეგარია იმისათვის, რომ მისცეს ამ დაბალ რასებს თუნდაც ის მიღწევები, რომელთა მიცემაც შეეძლებოდა დასავლურ ცივილიზაციას».

გვ. 301. «ღირსეული ჯ. მ. ბოვილი, საკათედრო ტაძრის წინამძღოლი, ღმერთისა და მამონის პროფესიული შემრიგებელია». თავის წიგნში «მკვიდრი მცხოვრებლები ტრანსვაალის ალმის ქვეშ» იგი აგვიწერს, როგორ რთავენ ნებას მაღაროებში მკვიდრ მცხოვრებლებს აიშენონ კარავები, რაც მათ შესაძლებლობას აძლევს «იცხოვრონ მეტად თუ ნაკლებად ისეთსავე პირობებში, როგორშიც თავიანთ მშობლიურ კრალეებში ცხოვრობენ». ყოველივე ეს მხოლოდ **ფარისევლური** ფრაზებია; მკვიდრი მცხოვრებლები «მთლიანად მიწათმოქმედთა და მწყემსთა ცხოვრებას მისდევენ», მათ კი აიძულებენ ქირით იმუშაონ მაღაროებში.

გვ. 304. «მკვიდრი მცხოვრებლები მათთვის მიკუთვნებულ ტერიტორიებზე მიმაგრებული არიან მიწაზე და სრულ მონობაში ცხოვრობენ, მათ არა აქვთ არც ხმის უფლება, არც სხვა პოლიტიკური საშუალებანი თავიანთი პრეტენზიების გამოსათქმელად და მოკლებული არიან ეკონომიურ სახსრებს პროგრესისათვის».

36)

(გლახობა
ნაკვეთ-
ბის ოდენობა ინ-
დოეთში)

გვ. 309—310. «მაგრამ მილიონობით გლახი ინდოეთში იბრძვის არსებობისათვის, აქვს რა მხოლოდ ნახევარი აკრი. მათი არსებობა შიმშილთან მუდმივი ბრძოლაა, რომელიც ხშირად მარცხით მთავრდება. მათთვის ძნელია მიაღწიონ არათუ აღამიანურ არსებობას — არსებობას ცხოვრების სიკეთეთა თუნდაც იმ უბადრუკ დონეზე, რომელიც მათთვის ჩვეულებრივია, არამედ უბრალოდ იმის შესაძლებლობას, რომ იცოცხლონ და არ მოკვდნენ... ქემმარიტად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ინდოეთში, სარწყავი რაიონების გამოკლებით, შიმშილი ქრონიკული — ენდემური მოვლენაა».

NB

გვ. 323. «ამ მცდარ აზრს» (თითქოს «ჩვენ ცივილიზაცია შეგვაქვს ინდოეთში») «ასულდგმულებს მხოლოდ სოფიზმები იმპერიალიზმისა, რომელიც იგონებს ამ სიცრუეს, რათა დაფაროს თავისი სიშიშველე და მოგება, რომელსაც ზოგიერთი დაინტერესებული ჯგუფი იმპერიიდან სწოვს».

გვ. 324. «ახალი იმპერიალიზმი ძველისაგან განსხვავდება, ჯერ-ერთი, იმიტომ, რომ იგი ერთი მზარდი იმპერიის მისწრაფებათა ნაცვლად აყენებს მოქიშპე იმპერიების თეო-

- (1) რიასა და პრაქტიკას, იმპერიებისა, რომელთაგანაც თვითეული ხელმძღვანელობს პოლიტიკურ გაფართოებისა და კომერციული სარგებლიანობის ერთნაირი სურვილით;
- (2) მეორეც, სავაჭრო ინტერესებზე ფინანსური ან ისეთი ინტერესების ბატონობით, რომლებიც კაპიტალის დაბანდებას შეეხება*.

NB: ახალი იმპერიალიზმის განსხვავება ძველისაგან

37)

გვ. 329 — 330. «ყოველ შემთხვევაში შეუძლებელი არაფერია იმაში, რომ ჩინეთი შეძლებს მათივე მონეტით მიუზღოს დასავლეთის სამრეწველო ხალხებს და, გამოიყენებს მათს კაპიტალს და ორგანიზატორულ ძალებს, ან, რაც უფრო მოსალოდნელია, შეცვლის მათ თავისი საკუთარით, შეძლებს გაავსოს მათი ბაზრები თავისი წარმოების უფრო იაფი ფაბრიკატებით და, უარს იტყვის რა მათ მიერ შემოტანილი საქონლის სანაცვლოდ მიღებაზე, უზრუნველყოს მისი კუთვნილი გადასახდელები მათს კაპიტალზე ყადაღის დადებით და

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 339. რ. ელ.

ამრიგად, კაპიტალის დაბანდების წინანდელი პროცესი იწარმოებს პირუტყუ მიმართულებით, სანამ, ბოლოს, ჩინეთი თანდათანობით მიაღწევდეს ფინანსურ კონტროლს თავის უწინდელ მფარველებსა და ცივილიზატორებზე. ეს სულაც არ არის ფუჭი ფანტაზიები» (ჩინეთს შეუძლია გაიდვიძოს)...

გვ. 332—333. «მილიტარიზმმა შეიძლება კიდევ ძალიან დიდხანს იარსებოს, ვინაიდან იგი, როგორც უკვე დამტკიცებული იყო, ბევრი მხრივ პლუტოკრატიის დასაყრდენს წარმოადგენს. მასთან დაკავშირებული ხარჯები მომგებიან მხარდაჭერას უქმნიან გარკვეულ მძლავრ ფინანსურ ინტერესებს; იგი შეადგენს დეკორაციულ ელემენტს სოციალურ ცხოვრებაში, მთავარი კი ის არის, რომ იგი აუცილებელია იმისათვის, რათა შეაკავოს იმ სოციალური ძალების დაწოლა, რომლებიც შინაგან რეფორმებს მოითხოვენ. კაპიტალის ძალები მისი უფრო კონცენტრირებული ფორმით ყველგან უკეთ არიან ორგანიზებული და განვითარების უფრო მაღალ დონეზე დგანან, ვიდრე მუშათა ძალები; მაშინ როცა მუშათა კლასი ლაპარაკობდა მშრომელთა საერთაშორისო თანამშრომლობის შესახებ, კაპიტალი უკვე ახორციელებდა საერთაშორისო თანამშრომლობას. და ამიტომ, რამდენადაც საქმე ეხება უმსხვილეს ფინანსურ და კომერციულ ინტერესებს, სავსებით მოსალოდნელია, რომ მომავალი თაობა შეიძლება გახდეს მოწმე კაპიტალის ისეთი მძლავრი საერთაშორისო გაერთიანებისა, რომ ომები დასავლეთის ხალხებს შორის თითქმის შეუძლებელი გახდება. თანამედროვე პოლიტიკის ეგოიზმისა და სიხარბის მიუხედავად, რომლებიც ამჟამად ასუსტებენ ევროპის აქტიურობას შორეულ აღმოსავლეთში, ნამდვილი დრამა დაიწყება, როცა ძალები საერთაშორისო კაპიტალიზმისა, რომელიც პრეტენზიას აცხადებს გაერთიანებული ქრისტიანული სამყაროს კულტურის მატარებლის როლზე, გამოყენებული იქნება».

კარგად არის
ნათქვამი!!

(38)

«ევროპის
შეერთებული
შტატები»

ბა ჩინეთის მშვიდობიანი ათვისებისათვის. აი სწორედ მაშინ გაჩნდება «ყვითელი საშიშროება». თუ უსარგებლოა ველოდეთ ჩინეთისაგან, რომ იგი გაიმსჭვალება ეროვნული პატრიოტიზმით, რომელიც მისცემს მას ძალას განდევნოს დასავლეთელი ექსპლოატატორები, მაშასადამე, იგი განწირულია დაშლისათვის, რომელიც უფრო სწორი იქნება განისაზღვროს როგორც ჩინეთის «დანაწევრება» და არა მისი «განვითარება».

მხოლოდ მაშინ მივხვდებით ჩვენ ამ წამოწყების, კაცობრიობის მთელ ისტორიაში ყველაზე გრანდიოზული, ყველაზე რევოლუციური წამოწყების მთელ რისკიანობასა და მთელ უგუნურებას. შესაძლოა მხოლოდ მაშინ მიხვდებიან დასავლეთის ხალხები, რომ მათ ერთ მუჭა კერძო სპეკულანტებს თავი ჩაათრევენ ისეთ იმპერიალისტში, რომლის დროსაც ამ ავანტიურისტული პოლიტიკის მთელი ხარჯები და ყველა საშიშროება ასწერია და რომლიდანაც შეუძლებელია თავის დაღწევა ზარალის განუცდელად.

გვ. 335. ((NB: პარაზიტის პერსპექტივა)). «მაშინ დასავლეთ ევროპის უმეტეს ნაწილს შეეძლო ისეთი სახისა და ხასიათის მიღება, როგორიც აქვს ახლა ამ ქვეყნების ნაწილებს: სამხრეთ ინგლისს, რივიერას, იტალიისა და შვეიცარიის იმ ადგილებს, რომელთაც ყველაზე მეტად ეტანებიან ტურისტები და რომლებიც დასახლებული არიან მდიდრებით, სახელდობრ: ერთი მუჭა მდიდარი არისტოკრატები, რომლებიც დივიდენდებსა და პენსიებს იღებენ შორეული აღმოსავლეთიდან, აგრეთვე ცოტა უფრო მნიშვნელოვანი ჯგუფი პროფესიონალი მოსამსახურეებისა და ვაჭრებისა და უფრო დიდი რაოდენობა შინამოსამსახურეებისა და მუშებისა გადახიდვის მრეწველობასა და იმ მრეწველობაში, რომელიც ფაბრიკების საბოლოო დამუშავებას ეწევა. მრეწველობის მთავარი დარგები კი გაქრებოდა, და დაიწყებოდა მასობრივი კვების პროდუქტების, მასობრივი ნახევარფაბრიკატების დენა, როგორც ხარკისა, აზიიდან და აფრიკიდან»*.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 352—353.
რედ.

გვ. 337. «მაგრამ ჩინეთში შედწევის საქმეში იმპერიალიზმის ეკონომიური ამოცანა, როგორც ვხედავთ, მდგომარეობს სულაც არა იმაში, რომ აწარმოოს ჩვეულებრივი ვაჭრობა: იგი მდგომარეობს იმაში, რომ შექმნას ახალი უდიდესი ბაზარი დასავლეთ ევროპელი ინვესტორებისათვის, ბაზარი, რომლის მოგება იქნება შემოსავალი არა მთელი ხალხისა, არამედ კაპიტალისტთა მხოლოდ იმ კატეგორიისა, რომელიც კაპიტალს აბანდებს. ხალხების მიერ მზარდი მსოფლიო სიმდიდრის ათვისების პროცესის ნორმალურ განსაღ მიმდინარეობას აბრკოლებს თვით ბუნება ამ იმპერიალიზმისა. რომლის არსი მდგომარეობს ბაზრების განვითარებაში კაპიტალების დასაბანდებლად, და არა ვაჭრობისათვის, და იაფი უცხოური პროდუქციის ეკონომიური უპირატესობის გამოყენებაში საკუთარი ქვეყნის მრეწველობის განსაღეენად და გარკვეული კლასის პოლიტიკური და ეკონომიური ბატონობის დასაცავად.»

იმპერიალიზმის
არსი

(40

გვ. 346. ევროპის ბატონობა აზიაზე ძალადობის შემწეობით და მოგების მიღების მიზნით და ამ ბატონობის გამართლება იმით, რომ მას თითქოს ცივილიზაცია შეაქვს აზიაში და სულიერი ცხოვრების უფრო მაღალ დონეზე აპყავს იგი, — ეს ისტორიის მიერ მიჩნეული იქნება ალბათ იმპერიალიზმის უსამართლობისა და სისულელის გვირგვინად. ჩვენ უარს ვამბობთ ავიღოთ ის, რის მოციმაც ჩვენთვის შეუძლია აზიას, — საუკუნეთა გამოცდილებით დაგროვებული თავისი თავდაუდებელი საგანძური სიბრძნისა; ხოლო იმ ბევრსა თუ ცოტა რამეს, რაც ჩვენ შეგვიძლო მიგვეცა მისთვის, ჩვენ ვაფუჭებთ იმ ბარბაროსობით, რომლითაც ვაკეთებთ ამას. აი რა გააკეთა იმპერიალიზმმა და რას აკეთებს იგი აზიისათვის».

გვ. 350. «გლადსტონის 1886 წლის ბილზე, ჰომრულზე რომ ლაპარაკობდა, მ-რმა ჩემბერლენმა თქვა: «მე გადაწყვეტის ძებნას დაეწყებდი ფედერაციის პრინციპის მიმართულებით. ჩემი ფრიად პატივცემული მეგობარი ნიმუშს ეძებდა იმ ურთიერთობაში, რომელიც ჩვენს ქვეყანასა და მის

(41

თვითმმართველ და ფაქტიურად დამოუკიდებელ კოლონიებს შორის არსებობს». მაგრამ სჯობს ფედერაცია, რადგან მაშინ ირლანდია დარჩება დიდი ბრიტანეთის ინტეგრალურ ნაწილად, თვითმმართველ კოლონიებთან კავშირი კი მხოლოდ მორალურია. ამჟამად დემოკრატიის განვითარება მიმდინარეობს ფედერაციის, შეკავშირების და არა განცალკევების მიმართულუბით» (ყოველივე ეს ჩემბერლენის სიტყვიდან არის).

[ჩემბერლენი ენხრობა ფედერაციას განცალკევების წინააღმდეგ, «ცენტრადანული» ტენდენციის წინააღმდეგ.]

NB
შეად.
კაუციკი
«ულტრაიმპერიალიზმის»
შესახებ

გვ. 351. «ქრისტიანობა, რომელიც განმტკიცდა რამდენიმე დიდ ფედერალურ იმპერიაში, რომელთაგანაც თვითეულს აქვს მთელი რიგი არაცივილიზებული კოლონიები და დამოკიდებული ქვეყნები, ბევრს ეჩვენება თანამედროვე ტენდენციათა ყველაზე კანონიერ განვითარებად და ამასთან ისეთ განვითარებად, რომელიც მოგვცემდა მულმივი მშვიდობის ყველაზე მეტი იმედს ინტერიმპერიალიზმის მტკიცე ბაზაზე»*.

პანტევტონიზმის, პანსლავიზმის, პანლათინიზმის, პანბრიტანიზმის და ა. შ. იდეა, მთელი რიგი «სახელმწიფოთა კავშირები» წარმოიშობაო. («Unions of states»).

რად იქცეოდა კაუციკის «ულტრაიმპერიალიზმი» და ევროპის შეერთებული შტატები კაპიტალიზმის ბაზაზე: «ინტერიმპერიალიზმად»!

- 41) გვ. 355—356. «შეერთებულ სამეფოს», თანამედროვე იმპერიალისტური პოლიტიკის დროს, «არ შეუძლია ზიდოს, თუ კოლონიების არსებითი დახმარება არ ექნა, ფლოტის გადიდების საჭიროებასთან დაკავშირებული ფინანსური ტვირთი» ამას შეიძლება მოჰყვეს კოლონიების გამოყოფა, რომელთა ინტერესს შეადგენს არ ჩაებან იმპერიალისტურ პოლიტიკაში (ინგლისისა), რომლის (პოლიტიკის) განსაზღვრაში მათ არავითარი გადაწყვეტი ხმა არ შეიძლება ჰქონდეთ, თვითეულ

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 371. რ ე დ.

მათგანს — როგორც ფედერაციულ ქვეყანას — ექნება მხოლოდ უმნიშვნელო უმცირესობა ინგლისის კოლონიების უდიდესი რაოდენობის დროს, რომლებსაც მეტ წილ შემთხვევებში ძალიან ცოტა რამ აქვთ საერთო. დიდი ბრიტანეთისათვის ხელსაყრელია «საიმპერიო ფედერაცია», კოლონიებისათვის არ არის ხელსაყრელი.

გვ. 373. «ახალი იმპერიალიზმი კლავს თავის უფალ (42 თვით მმართველ სახელმწიფოთა ფედერაციას: კოლონიები შესაძლოა ყურადღებას მიაქცევენ ამას, მაგრამ თავიანთი უწინდელი გზით წავლენ».

გვ. 378—379. «ამ ცოტა ხნის წინათ შემოდებული ჩვეულება კაპიტალის დაბანდებისა უცხო ქვეყნებში ამჟამად იმდენად განვითარდა, რომ დიდი ბრიტანეთის შეძლებული და პოლიტიკურად ძლიერი კლასები თავიანთი შემოსავლის სულ უფრო და უფრო მეტ ნაწილს ახლა იღებენ იმ კაპიტალებიდან, რომლებიც ბრიტანეთის იმპერიის ფარგლებს გარეთ არის დაბანდებული. ჩვენი შეძლებული კლასების ეს მზარდი დაინტერესება იმ ქვეყნებთან, რომლებზეც მათ პოლიტიკური კონტროლი არა აქვთ, თანამედროვე პოლიტიკაში გამარჯვოლ უციურებელ ძალას წარმოადგენს; იგი ნიშნავს მუდამ მზარდ ტენდენციას გამოიყენონ თავიანთი როგორც მოცემული სახელმწიფოს მოქალაქეთა პოლიტიკური ძალა იმ სახელმწიფოთა პოლიტიკურ ცხოვრებაში ჩარევისათვის, რომელთა მრეწველობითაც ისინი მატერიალურად არიან დაინტერესებულნი.

ფინანსური
კაპიტალის
პოლიტიკა

კერძო ინვესტიციების მომგებიანობის დაცვისა და გადიდებისათვის ქვეყნის სახელმწიფოებრივი საშუალებების ამ გამოყენების არსებითად უკანონო ხასიათი ნათლად უნდა იქნას აღიარებული».

გვ. 380. «ამ ძალებს ჩვეულებრივად კაპიტალისტური ეწოდება, მაგრამ ყველაზე სერიოზულ საფრთხეს იწვევს არა ნამდვილი სამრეწველო ინვესტიციები სხვათა ქვეყნებში, არამედ ის, რომ ამ დაბანდებებზე

((მეზჩა-
ნური)) (43
უტოპია!!)

დამყარებულ ფონდებსა და აქციებს ფინანსისტები განაგებენ».

გვ. 381—382. «იმპერიალიზმისა» და მისი ბუნებრივი საყრდენების — მილიტარიზმის, ოლიგარქიის, ბიუროკრატიის, პროტექციონიზმის, კაპიტალის კონცენტრაციისა და მკვეთრი ეკონომიური რყევის—ანალიზი ახასიათებს მას როგორც უდიდეს საშიშროებას თანამედროვე ეროვნულ სახელმწიფოებისათვის. ქვეყნის შიგნით იმპერიალისტური ძალების ბატონობა, რომელიც შესაძლებლობას აძლევს მათ გამოიყენონ ეროვნული რესურსები თავიანთი კერძო სარგებლობისათვის სახელმწიფო აპარატის საშუალებით, შეიძლება დამხობილ იქნას მხოლოდ ნამდვილი დემოკრატიის დამყარებით, მხოლოდ პოლიტიკით, რომელსაც ხელმძღვანელობს ხალხი ხალხის ინტერესებისათვის, რომელიც ხორციელდება მის წარმომადგენელთა მეშვეობით, რომელთა მიმართ იგი ნამდვილ კონტროლს ახორციელებს. უკვე აქვს თუ არა ჩვენს ან რომელიმე სხვა ქვეყანას ამგვარი დემოკრატიის უნარი, ამაში შეიძლება ფრიალ დავეჭვდეთ, მაგრამ მცირეა იმედი გამოინახოს წამალი მანამდე, სანამ ქვეყნის საგარეო პოლიტიკა «ხალხის ნების ფართო საფუძველზე არ იქნება დამყარებული».

წერილ-ბურჟუაზიული დემოკრატი!

საგარეო პოლიტიკის დემოკრატიზაცია

44)

გვ. 382—383. «იმპერიალიზმი ჯერ კიდევ მხოლოდ იწყებს ყველა თავისი შესაძლებლობის შეგნებას და ხალხთა მართვის დახვეწილ ხელოვნებად გადაქცევას; ხმის მიცემის ფართო უფლება, მიზიჭებული ხალხისათვის, რომლის განათლებას მხოლოდ იმ საფეხურისათვის მიუღწევია, როცა ადამიანები იწყებენ ნაბეჭდის კითხვას და ჯერ კიდევ კრიტიკულად არ ეკიდებიან წაკითხულს, მეტრისმეტად უწყობს ხელს იმ გაბედული საქმიანი პოლიტიკოსების განზრახვებს, რომლებიც პრესისადმი, სკოლისადმი, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში აგრეთვე ეკლესიისადმი კონტროლის შემწეობით უნერგავენ მასებს იმპერიალიზმს, ამასთან ფარავენ მას პატრიოტული გრძნობების მიმზიდველი რეკლამით.»

იმპერიალიზმის მთავარი ეკონომიური წყარო, როგორც ჩვენ გამოვარკვეთ, მდგომარეობს ეკონომიურ შესაძლებლობათა უთანასწორობაში, რომლის მეოხებითაც ერთი პრივილეგიანი კლასი აგროვებს შემოსავლის ნამეტს, რომელსაც, ხელსაყრელი დაბანდების ძეხნაში სულ უფრო და უფრო შორს მიჰყავს იგი. ამ ინვესტიორებისა და მათი ფინანსური ღირებულებების გავლენა სახელმწიფო პოლიტიკაზე უზრუნველყოფს სხვა მატერიალური ინტერესების ეროვნულ ერთიანობას, რომლებსაც საფრთხე ემუქრება სოციალური რეფორმებისათვის მოძრაობათა მხრივ. ამრიგად, იმპერიალიზმის დამყარება ორმაგ მიზანს ემსახურება: იგი უზრუნველყოფს ინვესტორთა და ვაჭართა პრივილეგიანი კლასების კერძო მატერიალურ სარგებლობას საზოგადოებრივ ხარჯზე და ამავე დროს განამტკიცებს კონსერვატიზმის საერთო საქმეს იმით, რომ საზოგადოების ენერჯია და ყურადღება ქვეყნის შიგნით აგიტაციიდან გადააქვს გარეთ».

გვ. შშპ. «იმპერიალიზმისათვის ეროვნული პოლიტიკის დარქმევა უსირცხვილო სიცრუეა: ერის ინტერესები ექსპანსიის ამ პოლიტიკის თვითეული ნაბიჯის საწინააღმდეგოა. ტროპიკებში დიდი ბრიტანეთის ყოველი გაფართოება ჭეშმარიტი ბრიტანული ნაციონალიზმის უეჭველი შესუსტებაა. ზოგიერთ წრეებში იმპერიალიზმს კიდევაც აქებენ სწორედ იმისათვის, რომ, არღვევს რა ეროვნებათა ვიწრო ჩარჩოებს, იგი აადვილებს და ხელს უწყობს ინტერნაციონალიზმის განვითარებას. ისეთებიც კი არიან, რომლებიც იმპერიალიზმის ზეგავლენით ემქრობიან მცირე ეროვნებათა ძალმომრეობით დათრგუნვას უფრო დიდ ეროვნებათა მიერ ან მიუტევებენ ამას, რადგან წარმოუდგენიათ, რომ ამაში მდგომარეობს ბუნებრივი მიახლოება მსოფლიო ფედერაციასა და მარადიულ მშვიდობასთან».

(45)

à la კუნოვი
და კომპანია!!

იმპერიალიზმის დამცველები წვრილი
ერების შთანთქმის მომხრენი არიან!!

გვ. 384. «მომავალი ინტერნაციონალიზმის იმედი ყველაზე მეტად მოითხოვს დამოუკიდებელი ხალხების დატოვებასა და თავისუფალ განვითარებას. რადგან უამისოდ შეუძლებელია ინტერნაციონალიზმის თანდათანობითი განვითარება, არაშეძლებელია მხოლოდ მთელი რიგი წარუმატებელი ცდები ქაოსური და მერყევი კოსმოპოლიტიზმისა. როგორც ინდივიდუალიზმი საჭიროა ეროვნული სოციალიზმის ყოველი ჯანსაღი ფორმისათვის. ისე ნაციონალიზმი საჭიროა ინტერნაციონალიზმისათვის; მსოფლიო პოლიტიკის არავითარი ორგანული კონცეპცია არ შეიძლება აგებულ იქნას რომელიმე სხვა ვარაუდზე».

დომ-
ხალი

46) გვ. 384—385. რამდენადაც შესაძლებელია ნამდვილი ეროვნული მთავრობები, რომლებიც იქნებიან ხალხის და არა ერთი მუჭა ოლიგარქების ინტერესთა წარმომადგენლები, იმდენად თავიდან იქნება აცილებული შეჩახება ერებს შორის და სულ უფრო და უფრო განვითარდება ერებს შორის ინტერესთა ერთობაზე დამყარებული მშვიდობიანი ინტერნაციონალიზმი (ხაფოსტო კონვენციებზე და ა. შ. — ამ გზით). «ეკონომიური ურთიერთობა გაცილებით უფრო ძლიერი და საიმედოა როგორც მზარდი ინტერნაციონალიზმის ბაზა, ვიდრე ეგრეთწოდებული რასობრივი კავშირი» (პანტეეტონური, პანსლავური, პანბრიტანული etc.) «ან ძალაუფლების წონასწორობის რაიმე ბეც ვარაუდზე აგებული პოლიტიკური კავშირი».

გვ. 385—386. «აი რა შესაძლებლობებს გადაგვიშლის თვალწინ დასავლეთის სახელმწიფოების უფრო ფართო კავშირი, დიდ სახელმწიფოთა ევროპული ფედერაცია: იგი არათუ წინ არ წასწევდა მსოფლიო ცივილიზაციის საქმეს, არამედ მომასწავებელი იქნებოდა და დასავლეთის პარაზიტიზმის გიგანტური საფრთხისა: იმ მოწინავე სამრეწველო ერების ჯგუფის გამოყოფისა, რომელთა უმაღლესი კლასები უდიდეს ხარკს მიიღებენ აზიისა და აფრიკისაგან და ამ ხარკის საშუალებით შეინახავდნენ მოსამსახურეებისა და მსახურთა მოშინაურებულ დიდ მასებს, რომელთა საქმე იქნებოდა უკვე არა მასობრივი სამიწათმოქმედო და სამრეწველო პროდუქტების წარმოება, არამედ პირადი სამსახურის

NB ++++
++++
++++
++++

გაწვევა ან მეორე ხარისხიანი სამრეწველო მუშაობა ახალი ფინანსური არისტოკრატის კონტროლით. დაე ისინი, ვინც მზადაა თავიდან მოიშოროს ასეთი თეორია*, რომელიც თითქოს განხილვის ღირსი არ არის, ჩაუფიქრდნენ თანამედროვე სამხრეთ ინგლისის იმ ოლქების ეკონომიურ და სოციალურ პირობებს, რომლებიც უკვე იმყოფებიან ასეთ მდგომარეობაში. დაე ჩაუფიქრდნენ ისინი, ამ სისტემის რარიგ უდიდესი გაფართოება იქნებოდა შესაძლებელი. ჩინეთი რომ დაუმორჩილდეს ფინანსისტთა, «კაპიტალის მომთავსებელთა», მათ პოლიტიკურ და სავაჭრო-სამრეწველო მოსამსახურეთა ასეთი ჯგუფების ეკონომიურ კონტროლს, რომლებიც მოგებას გამოსწურავენ უდიდესი პოტენციალური რეზერვუარიდან, როგორსაც კი ოდესმე იცნობდა მსოფლიო, ამ მოგების ევროპაში მოხმარების მიზნით. რა თქმა უნდა, სიტუაცია მეტად რთულია, მსოფლიო ძალთა ჭიდილი მეტად ძნელი გასათვალისწინებელია, რომ ძალიან სარწმუნოდ ვაქციოთ მომავლის ეს ან რომელიმე სხვა განმარტება მხოლოდ ერთი მიმართულებით. მაგრამ ის გავლენანი, რომელნიც ამჟამად დასავლეთ ევროპის იმპერიალიზმს წარმართავენ, აქეთკენაა მიმართული და, თუ ისინი წინააღმდეგობას არ წააწყდნენ, თუ ისინი სხვა მხრით არ იქნენ წარმართულნი, ისინი პროცესის სწორედ ასეთი დაგვირგვინების მიმართულებით მუშაობენ**.

სწორია

თუ მმართველი კლასები დასავლეთის ქვეყნებში შეძლებენ განახორციელონ თავიანთი ინტერესები ასეთი კომბინაციით (კაპიტალიზმი კი წლითიწლობით აშკარად ხდება სულ უფრო საერთაშორისო) და თუ ჩინეთს უნარი არ ექნება განივითაროს წინააღმდეგობის საკმაო ძალა, სავსებით

* ვ. ი. ლენინი ნაშრომში «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» სიტყვა «თეორია»-ს შევსებულ დრჩხილებში უმატებს: «უნდა ითქვას: პარსპექტივები» (იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 353 და ტომი 23, გვ. 135—136). რ. ე. დ.

** იხ. ვ. ი. ლენინი, თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 353—354. ე. დ.

48) საგრძნობი გახდება შესაძლებლობა პარაზიტული იმპერიალიზმისა, რომელიც უფრო ფართო მასშტაბით აღადგენს გვიანდელი რომის იმპერიის ბევრ ნიშანს.

გვ. 389. «ახალი იმპერიალიზმი არსებითად არაფრით არ განსხვავდება თავისი ძველი ნიმუშისაგან» (რომის იმპერია). იგი ისეთივე პარაზიტია. მაგრამ ბუნების კანონები, რომლებიც დალუპვას განუმზადებენ პარაზიტებს, არა მარტო ინდივიდუუმებზე, არამედ ერებზეც ვრცელდება. პროცესის სირთულეს და საქმის არსის შენიღბვას შეუძლია დალუპვის შენელება და არა მისი აშორება. «პრეტენზია, რომ იმპერიალიზტიური სახელმწიფო, რომელიც ძალმომრეობით იმორჩილებს სხვა ხალხებს და მათს მიწებს, ასეთი თქოს იმიტომ იქცევა, რომ დამორჩილებულ ხალხებს გაუწიოს სამსახური, თანაბარი იმ სამსახურისა, რომელსაც იგი თვითონ მოითხოვს, აშკარა სიცრუეა: იგი სულაც არ აპირებს გაუწიოს თანაბარი ღირებულების სამსახური და არც შესწევს ასეთი სამსახურის გაწევის უნარი».

დასასრული

რვეული

«ლ»

(«ლამზაბა»)

შინაარსი

ღ

შ. სამბა. «თქვენ შეიძენთ მეფეს etc.» [1—17]

შულცე-გევერნიცი. «ბრიტანეთის იმპე-
რიალიზმი» [18—34]სამბა. «თქვენ შეიძენთ მეფეს, თუ
მშვიდობას არ უზრუნველყოფთ»

მარსელ სამბა. «თქვენ შეიძენთ მეფეს, თუ მშვი- (1
დობას არ უზრუნველყოფთ»⁴¹. პარიზი, 1913
(ეგვ. ფაგიერი). მე-ნ გამოცემა ((გვ. 278)).
(გამოვიდა 1913 წ. 20 ივლისს.)

«ჩვენ რომ აღმოგვეჩინა, მაგალითად, რომ ჩაგვაბეს კავში-
რების სისტემაში, რომლებსაც გამალებული შეიარაღების
გზით პირდაპირ ომისაკენ მივყევართ; და რომ, მიუხედავად
ამისა, კავშირების ეს სისტემა აგებულა იმავე საფუძვლებზე,
რომლებიც საკმარისი იქნებოდა, რომ უზრუნველგვეყო მშვი-
დობა?» (გვ. XI).

«თქვენ განა არ იცით, რომ თანამედროვე ომი დღითიდღე
სულ უფრო და უფრო ემსგავსება სამრეწველო საწარმოს?
რომ მობილიზაცია უდიდესი სამრეწველო ოპერაციაა? რომ,
ისევე როგორც ყოველი სამრეწველო ოპერაცია, იგი ტექნიკურ
ცოდნასა და უნარს მოითხოვს?» (გვ. 13).

«ღიას! შეიძლება წარმოვიდგინოთ რესპუბლიკა, უფრო ნაკ-
ლებად მოწყვეტილი ცხოვრებასა და საქმიანობას. ეს მით
უფრო აუცილებელია, რომ ახლანდელ რესპუბლიკას არა
მარტო არ შესწევს უნარი აწარმოოს ომი, როგორც მე შევე-
ცადე მეჩვენებინა წინა გვერდებზე, არამედ სწორედ ასევე (2
არ შესწევს უნარი უზრუნველყოს მშვიდობა» (გვ. 25).

«ნუ მეტყვი, რომ უამისობა შეიძლება, რომ თქვენ არა გსურთ დაპყრობანი, რომ თქვენ ესწრაფვით მხოლოდ თავდაცვას: ნამდვილი ყბედობაა» (გვ. 28).

«აგადირის კრიზისის შემდეგ ერთხელ დეპუტატთა პალატაში შევიტანე წინადადება გვეცადა შეგვექმნა ახალი ორგანო» (გვ. 31).

«წინადადება იმაში მდგომარეობდა, რომ საგარეო პოლიტიკის ხელმძღვანელობისათვის შეგვექმნა ყველა ყოფილი საგარეო საქმეთა მინისტრისაგან შემდგარი საბჭო» (გვ. 31).

«შევკრიბოთ ყველა ყოფილი საგარეო საქმეთა მინისტრი? მაგრამ, ჩემო მეგობარო, ისინი მხოლოდ იმაზე იფიქრებენ, რომ როგორმე კვანტი გამოსდონ თავიანთ მონაცვლეს! რას ბრძანებთ—ციდან ხომ არ ჩამოვარდნილხართ?» (გვ. 33).

NB | «თანამედროვე საფრანგეთის ფინანსური ისტორია, იგი რომ გულახდილად დაიწეროს, იქნებოდა ისტორია მთელი რიგი ცალკეული ძარცვა-გლეჯისა, რომლებიც დაპყრობილი ქალაქის გაძარცვას მოგვაგონებდნენ!

NB | ეს არის ისტორია უტვინო ხალხის გაძარცვისა გაქნილი ფინანსისტების მიერ. ვნახოთ, რა ხდება, როცა საფრანგეთის სახელმწიფოს საქმე აქვს ხოლმე არა თავის მოქალაქეებთან, არამედ უცხოეთის მთავრობებთან» (გვ. 41).

3)

«იგი* რომ დაერწმუნებინა, ბ-ნმა დელკასემ შესთავაზა მას მაროკოს მოზრდილი ნაჭერი და აღუთქვა ჩვენი მეგობრული დახმარება და სამხედრო და ფინანსური ხელშეწყობა. ნაცვალგების საწყისებზე! ორასი ათასი კარგი ესპანელი ჯარისკაცი შესანიშნავად შეავსებს ჩვენი სამხედრო ძალების ნაკლებობას» (გვ. 49).

«რამდენი თვე გაუშვით, სანამ პორტუგალიის რესპუბლიკას ვცნობდით?

იმ მომენტში, როცა მე ვწერ, ჩინეთის რესპუბლიკა ჩვენ ჯერ კიდევ არ გვიცნობს: შეერთებული შტატები მას უკვე ისე ექცევიან როგორც წარჩინებულ პირს! მაგრამ ჩვენ იგი მსხვერპლად შევწირეთ ჩვენ ფინანსისტებს.

როცა ნორვეგია მერყეობდა, გაეაკეთეთ ჩვენ თუნდაც ერთი შესტი, ვთქვით თუნდაც სიტყვა? ის კი ელოდა ამას!» (გვ. 65).

* ესპანეთი, რე დ.

«ჩვენ რომ ოცი წლის განმავლობაში სპეციალურად არ დაგვეშოშმინებინა ხოლმე ესპანელი რევოლუციონერები და თავგზა არ აგვებნია მათთვის, მარტო პორტუგალია როდი იქნებოდა რესპუბლიკა! ჩვენთვის საჭირო არ იქნებოდა ესპანეთთან კავშირის ყიდვა მაროკოს ნაჭრების ფასად! ჩვენთვის საჭირო არ იქნებოდა სამწლიანი სამხედრო სამსახურის კანონის აღდგენის განხილვა» (გვ. 68).

«ჩემს მეგობარს ჟორესს, სხვათა შორის, არაერთხელ უთქვამს ჩემთვის: «თქვენ აზვიადებთ საშიშროებას. არ უნდა ფიქრობდეთ, რომ ომი აუცილებლად ატყდება. თვითეული გასული წელი განამტკიცებს მშვიდობას და ამცირებს ომის შესაძლებლობას. კონფლიქტი რომ იწინასწარმეტყველო, — ეს, პირიქით, იმას ხომ არ ნიშნავს, რომ გაადიდო ეს შესაძლებლობა?»

მე ბედნიერი ვიქნებოდი, რომ შემეძლოს გავიზიარო ეს რწმენა და დავაჯერო ჩემი თავი, რომ ჩვენი საერთო ღონისძიებებით თითქოს შევძლებთ კიდევ დიდ ხანს გავფანტოთ საშიშროება. მაგრამ სწორედ იმიტომ, რომ მე სწორედ საწინააღმდეგოსი მიეშინია, სწორედ იმიტომ, რომ, ვფიქრობ რა ამაზე მიელი რიგი წლების განმავლობაში, ვგრძნობ, როგორ მიძლიერდება და მიმტკიცდება საწინააღმდეგო აზრი, სწორედ ამიტომ დავწერე მე ეს წიგნი» (გვ. 76—77).

«და შემდეგ, როგორ გინდათ, რომ გერმანელებმა სერიოზულად მიიჩნიონ ჩვენი მშვიდობიანი დაპირებანი, როცა რევანშის ყველაზე აშკარა მომხრენი თავს მშვიდობის მომხრეებად აცხადებენ?»

აქედან მათ გამოაქვთ დასკვნა, რომ საფრანგეთი რევანშს ესწრაფვის და რომ მხოლოდ კეთილგონიერება არ გვაძლევს ნებას გასაგონად ვილაპარაკოთ ამაზე. ისინი გრძნობენ, რომ ჩვენ ვფხიზლობთ, რომ ჩვენ მზად ვართ ვისარგებლოთ ყოველი შემთხვევით, რომელმაც შეიძლება გამარჯვება მოგვითანოს. ვეკითხები ყველა პატიოსან ფრანგს: განა ისინი მართალი არ არიან? გაბედავთ თქვენ გულის სიღრმეში ამტკიცოთ, რომ ისინი მართალი არ არიან? მართლაც რომ მოგვეცეს აშკარა, განსაკუთრებული შემთხვევა, რომელიც დასუსტებულ გერმანიას ჩვენი დარტყმების ქვეშ დააყენებს და ჩვენ უცილობელ გამარჯვებას დაგვპირდება, განა მერყეობას დავიწყებთ და თავს არ დავესხმით მას? რომელ ჩვენგანს შეუძლია პასუხი აგოს იმისათვის, რომ მშვიდობის სურვილი ვაიმარჯვებს და

მეომრული პატრიოტიზმის მძვინვარე ტალღა ყოველ წინააღმდეგობას არ გატეხს?» (გვ. 88).

NB «მაგრამ თავდაცვითი ომი ხომ არანაკლები ომია, ვიდრე შეტევითი ომი, და თავდაცვაზე ფიქრს შეიძლება თავდასხმა მოჰყვეს» (გვ. 91).

6) «მას სულით და გულით უნდა ვუწყობდეთ ხელს! სოციალისტებს უყვართ პაციფისტური ცდების დაცინვა! ისინი მათ მიაჩნიათ რალაც რეტერნაციონალურ ფილანთროპად, რომელიც თავს იტყუებს, თუ არ ისწრაფვის მოატყუოს სხვები, და თვალს არიდებს ომის ეკონომიურ შეპირობებულობას სწორედ ისევე, როგორც კერძო ქველმოქმედება ანგარიშს არ უწევს იმ პირობებს, რომლებიც მექანიკურად წარმოშობენ სილატაქსს.

მაგრამ სოციალისტები მაინც არ არიან მართლნი, დაცინვას რომ მიმართავენ! დაცინვა ხელს არ უშლის სოციალისტ დეპუტატთა უმრავლესობას ჩაეწეონ «არბიტრაჟის ჯგუფში» და მხარი დაუჭირონ ყველა მის გამოსვლას» (გვ. 93).

«ლეონ ბურჟუა ავიდა ხალხთა ფედერაციისა და ევროპის შეერთებული შტატების კონცეპციამდე! ოჰო! ჩვენ ინტერნაციონალის უახლოეს მეზობლად აღმოვჩნდით!» (გვ. 95).

...«მთელი პროლეტარიატი!.. უმჯობესია აჯანყება, ვიდრე ომი... მომწამლაგი პრესა... კაპიტალისტთა შეთქმულებანი... კრებო... ზარბაზნის ფაბრიკანტები... კაპიტალისტთა ძალებს ჩვენ მუშების აჯანყებას დაუპირისპირებთ...» (გვ. 106).

7) «პარიზის ხალხი თავის ძმურ სალამს უთვლის გერმანელ ხალხს და აცხადებს, რომ იგი მზად არის ყველა საშუალებით, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში საყოველთაო გაფიცვისა და აჯანყების გზითაც წინააღმდეგობა გაუწიოს ომის წამომწყებთა დანაშაულებრივ საქმეებს...» (გვ. 106—107).

«გულის სიღრმეში ვფიქრობ, რომ აქ არის შეშფოთების გარკვეული გრძობა: იმ ადამიანთა შეშფოთებისა, რომლებიც თავიანთ თავს არ უმხელენ მთელ თავიანთ ფიქრებს» (გვ. 108).

«საკვიაროა ომი დაიწყოს, რომ ისინი დაინახავენ! გარეუბნებში ზოგი რამ მაინც* მოხდება!»

მაინც? დიახ, ეს ნიშნავს, რომ ჩვენ ძალიან ხმამაღლა ვყვიროდით, რათა შიში გამოგვეწვია. მაგრამ რომ ჩვენ სულაც არა ვართ დარწმუნებული, რომ ვმბრძანებლობთ იმ ღმერთებზე, რომელთა ჭეჭა-ჭუხილსაც ვბაძავთ.

* ხაზგასმა სამბასია, რ ე დ.

საყოველთაო გაფიცვა? დიახ, პროფკავშირებმა აზრი გამოთქვეს მის სასარგებლოდ! ისინი გამოვლენ! აჯანყება? ბარაკ-დები? დიახ! გარეუბნები ამოძრავდებიან, განსაკუთრებით თუ ხალხი მიიჩნევს, რომ აგრესორები, წამომწყებნი ჩვენა ვართ.

მაგრამ თუ ჩვენ გამოგვიწვევენ? თუ ვილჭელში, შემღვამი (8) წილადობილისათვის მიუმართავად, თავს დაგვესხმის?

«ამისათვის არიან გერმანელი სოციალისტები!» ეს ფრაზა განკუთვნილია მოწინააღმდეგეებისათვის ან იმათთვის, ვინც დაეჭვებულია, აგრეთვე სკეპტიკოსისათვის, რომელიც თვით თელ ჩვენგანში ცოცხლობს: ამ ფრაზას მკვეთრი და გაბედული კილოთი წარმოთქვამენ ხოლმე. მაგრამ შემდეგ შინაგანი ხმა აჩურჩულდება: «მერე, გერმანელ სოციალისტებს, ისევე როგორც ჩვენში, იქნებ კეთილი განზრახვები მეტი აქვთ, ვიდრე რეალური ძალები?... მაგრამ შოვინისტური პრესა საზღვრის ორივე მხარეს ხომ საშინლად მარჯვეა, როცა არე-დარევაა საჭირო!» (გვ. 108—109).

«დაიწყებენ მოწოდებების, სტატიების, ახალი ქაღალდების ბეჭდვას! მათ დაწერენ ადამიანები, რომლებიც ყველაფრის თქმას ვერ ბედავენ, ხოლო წაიკითხავენ ადამიანები, რომლებიც ვერ ბედავენ ყველაფერში გამოუტყდნენ თავიანთ თავს!» (გვ. 110).

«სამხედრო სამინისტრო ხომ მხოლოდ ჩვენ წინააღმდეგ ადგენს შავ სიებს. ხომ ჩვენ, ომის შემთხვევაში, ვემუქრებით მთავრობას, რომ ძალადობას მივმართავთ» (გვ. 112).

«თუ ვიგრიძობთ, რომ ჩვენ გამოგვიწვიეს, მაშინ მოხდება (9) საყოველთაო აღშფოთება, მოსდება დაუძლეველი ნიაღვარი, რომელიც, როგორც ეს იტალიაში იყო, ნაპირებიდან გადმოვად ყველაფერს ალგვის თავის გზაზე!» (გვ. 114).

«უმჯობესია აჯანყება!..

მე თანახმა ვარ!.. თუ -ხედავთ ადგილს, ვითარებას, ქუჩას, ამხანაგების სახის გამომეტყველებას, გაზეთის ნომერს?» (გვ. 115).

«ეშვიშობ, რომ ჩვენ ვერაფრის გაკეთებას ვერ შევძლებთ, როცა იგი იფეთქებს» (გვ. 117).

«აი ის უდიდესი სამსახური, რომელიც მრავალჯერ გაუწევია საფრანგეთისათვის ჩვენ განთქმულ მეგობარს ელჟარდ ვალიანს, როცა ყველა ტრაგიკულ მომენტში მიუმართავს მმართველებისათვის თავისი ცნობილი გამოწვევით: «უ მჭობეს ია აჯანყება, ვიდრე ომი!»*»

* ხაზგასმა სამბასია. რ ე დ.

ხელისუფალთ ესმოდათ: «ფრთხილად უნდა ვიყოთ! განუსჯელად ნუ გავწევთ ომის რისკს! მოუფიქრებლად ნუ გავწევთ დამარცხების რისკს! შესაძლოა, რომ ეს ახალი ოთხი სექტემბერი იქნება!» (გვ. 119).

«შესანიშნავი დღეები ბაზელში, როცა მთაზე მიმავალი ქუჩებით ძველი ტაძრისაკენ მიემართებოდნენ ინტერნაციონალის პროცესიები!» (გვ. 120 — 121).

- 10) «ტრეტოვში ამ სამასი ათასი ინტერნაციონალისტიდან რამდენი კაცი დათანხმდებოდა დაეყენებინა უმწეო გერმანია შოვინისტთა დარტყმების ქვეშ?»

არც ერთი! ყოჩაღ! ვულოცავ მთამას! ჩვენც არ დაეთანხმდებოდა ხელში ჩაეუგდოთ საფრანგეთი პანგერმანისტებს!» (გვ. 122).

«მაშასადამე, ჩვენ თვითუღ ქვეყანაში ვირაზმებით ჩვენი მთავრობების წინააღმდეგ, რათა ხელი შევეშალოთ მათ დაიწყონ ომი, და ყველა ცალკეულ სამშობლოზე მაღლა ვაყენებთ ინტერნაციონალს» (გვ. 122).

«აქედან გამომდინარეობს, რომ ევროპაში მშვიდობის შენარჩუნებისა და უზრუნველყოფის საქმეში დღეს ყველა პირობებში და ყველა საშიშროების წინააღმდეგ ჩვენზე მეტი იმედს არ უნდა ამყარებდნენ, ვიდრე პაციფისტებზე*».

სავალალო ჭეშმარიტებაა? ვის ეუბნებით ამას? მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ეს ჭეშმარიტებაა, რომლის გამოთქმაც სასარგებლოა» (გვ. 123).

«შეისმინეთ, რომ ყვირილი: «ძირს ომი!», «ომი — ომს!», როცა წინასწარ არ იცი, რა პრაქტიკული ღონისძიებებით შეიძლება ამა თუ იმ გარკვეული კონფლიქტის თავიდან აცილება, ნიშნავს ეწეოდე შელოცვებს, ჯადოსნობას, მაგიას» (გვ. 124).

- 11) «მაგია — ეს არის დაუკმაყოფილებელი სურვილი, რომელიც თავს ამჟღავნებს და მიმიკის შემწეობით იმედოვნებს დააჩქაროს თავისი დაკმაყოფილების მომენტი!» (გვ. 125).

«აჯანყების შესაძლებლობა, როგორც უკვე ვთქვი, ზეგავლენის ძლიერი საშუალება და ჩინებული მუქარაა. მაგრამ თუ მუქარის დრომ უკვე განვლო? თუ ომი უკვე გამოცხადებულია? (გვ. 126).

რა ვქნათ? თვითუღ ქალაქში გამოვაცხადოთ კომუნა, აღვმართოთ წითელი დროშა, და, რომ ავჯანყდებით, უმალ დავიღუპოთ, ვიდრე დავუთმოთ როგორც ერთი, ისე მეორე

* ხაზგასმა სამბასია. რ ე დ.

ქვეყნის ჯარებს? და ჩვენ, მეცნიერი სოციალისტები, ამ აბდა-უბდით უნდა ვსაზრდოობდეთ? თანამედროვე ომი ხომ მსხვილ-სამრეწველო საწარმოა. ქალაქი, რომელიც მტრის არმიას აუჯანყდება, როცა არც არტილერია აქვს, არც ყუმბარები, ეს ხომ ხელოსანია, რომელიც დიდი ქარხნის წინააღმდეგ ილაშქრებს. თანამედროვე არმია აჯანყებულ ქალაქებს ზედი-ზედ გადაყლაპავს ისე, როგორც კენკრას ყლაპავენ. მეოცე საუკუნის ომში ეს ერთ კვირაში კეთდება! ყუმბარების სეტყვითა და ბატარიების განუწყვეტელი ცეცხლით! და, ეშმაკმა დალაზეროს, საიდან იშოვნიან დროს ჩვენი ქალაქები გაერ-თიანდნენ ერთმანეთს შორის და მოაწყონ საერთო თავდაცვა, ე. ი., თუ არ ვცდები, კვლავ დაუბრუნდნენ ეროვნულ არ-მიას, რომელსაც უნარი ექნება გაუძლოს დარტყმას?

(12)

...მაგრამ გმირული მსხვერპლი—ეს შესანიშნავი წუთიერი აღტყინებაა და არა პარტიის პროგრამა! ეს ტაქტიკა არ არის! ეს არც სერიოზული სამხედრო ოპერაციაა, არც სტრატეგიაა!» (გვ. 127).

«საერთოდ ყვიროდე: «ძირს ომი!» და მუშტებით ცას ემუ-ქრებოდე, გეგონოს, რომ ამრიგად თავს დაიცავ ომისაგან—ეს ნამდვილი ბალღობაა! საკმარისი არ არის გეშინოდეს ომისა, რომ თავი დაიცვა მისგან, და სწყყელიდე მას, რომ თავიდან აიცილო იგი» (გვ. 128—129).

«ამას არავითარი ხელშეკრულება არ გვავალებს. ჩვენ ამას ნებაყოფლობით ვაკეთებთ; ჩვენ საკუთარი კეთილი ნებით ყო-ველწლიურად ვართმევთ საფრანგეთის მრეწველობას მასაზრ-დობებელ ნივთიერებებს და ჩვენი დანაზოგით ვეხმარებით სხვის მრეწველობას. ეს ყველამ იცის და ამას ყველა იწონებს» (გვ. 199).

«თქვენ არა ფიქრობთ იმაზე, — ამბობდა იგი, — რომ ისინი მოითხოვენ გერმანიის ფასიანი ქაღალდების დაშვებას პარიზის ბირჟაზე!»

(13)

«არა, მე ეს ჩინებულად ვიცი, და ბატონი დე ვალეფი სავ-სებით მართალია! გერმანელები, რა თქმა უნდა, უმკველად მოითხოვენ ამას» (გვ. 202).

«საფრანგეთ-გერმანიის შეთანხმების ერთადერთი შედეგი საფრანგეთისათვის უნდა იყოს ევროპაში მშვიდობის საბოლოო დამყარება და მომავალში პირობების უზრუნველყოფა მისი თავისუფალი განვითარებისა და კანონიერი გავლენისათვის კონსოლიდირებულ დასავლეთ ევროპაში» (გვ. 213).

29. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39.

«გავერთიანდეთ მათთან» ((ვისთან?)), «რათა გავანადგუროთ გერმანელები ან დაუუმორჩილოთ უკანასკნელნი მათს უღელს, რომელსაც დიდი ხნით ვერც ჩვენ ავიცილებთ, — ეს იმის მომასწავებელი იქნებოდა, რომ მთელი მსოფლიოსათვის დაგვენახებებინა საფრანგეთი, რომელიც ცივილიზაციის წინააღმდეგ ბარბაროსობასთან კავშირში მოქმედებს» (გვ. 218).

«ჩვენ საკმაოდ გვსმენია შეიარაღების შეზღუდვის შესახებ! «პროგრესიული და ერთდროული» განიარაღების შესახებ!

ეს ზუსტად იგივე წინადადებებია, რომლებითაც თხუთმეტი — ოცი წლის წინათ, როგორც კეთილი, კარგი კაცი, გამოვიდა ჩემი ძველი მეგობარი დეჟანტი!» (გვ. 225).

- 14) «რაც შემეხება მე, არ დავმალავ, რომ საფრანგეთ-გერმანიის დაახლოება მეჩვენება უდიდეს ისტორიულ მოვლენად, რომელსაც დიდი შედეგები შეიძლება მოჰყვეს და რომლითაც ახალი ერა იწყება მთელი მსოფლიოსათვის. ერთი მხრივ, თავისი დასაწყისით ეს დაახლოება პოზიტიური, ვიწრო და შეზღუდულია და იგი ჩვენთვის ნაკარანხევია მხოლოდ და მხოლოდ მოახლოებული ომის თავიდან აცილების სურვილით. მეორე მხრივ, მომავლის თვალსაზრისით, ვფიქრობ, რომ იგი ქმნის მომავალი ევროპის შეერთებული შტატების ჩანასახს» (გვ. 230).

«...ეს იქნება პრელუდია შემოსევისა, ბურგუნდებისა თუ ნორმანების შემოსევის მსგავსად. ეს იქნება ხალხთა გადასახლება» (გვ. 244).

«საქმე ის არის, რომ ომის ინსტინქტი მჭიდროდ და ღრმად არის დაკავშირებული სამშობლოს იდეასთან» (გვ. 246).

- 17) ««ძირს ომი!..» ერთი რამ თუ შევიმჩნევიათ? ომის საწინააღმდეგო მიტინგებზე არასოდეს არ გაიძახიან: «გაუმარჯოს მშვიდობას!»

არასოდეს! ან თითქმის არასოდეს!..

მივესალმეთ მშვიდობას? ჩვენ აქ იმიტომ მოვედით, რომ პროტესტი განვაცხადოთ და ვებრძოლოთ წყლულს, საზიზღრობას, ომს, რომელიც გვძულს, და არამზადებს, რომლებიც მას ამზადებენ.

«მაგრამ თუ თქვენ ომი გძულთ, დიდად უნდა აფასებდეთ მშვიდობას!»

ეს თითქოს სავსებით ნათელი, ცხადი, უცილობელია, და მაინც, ლოგიკის საწინააღმდეგოდ, ხალხის სულის სიღრმეში რაღაც ამბობს არაო, და ხალხის სული მართალია.

მხოლოდ გავიძახოდეთ: «გაუმარჯოს მშვიდობას!» მეტი არაფერი? მაშასადამე, ეს მშვიდობა გვაკმაყოფილებს? და ჩვენ კმაყოფილი ვართ? არასოდეს! თუ გინდათ, ვიყვიროთ: «გაუმარჯოს სოციალურ რევოლუციას!» მაგრამ არა: «გაუმარჯოს მშვიდობას!» ძირს ომი, ეს ძალიან კარგია, იმიტომ რომ გასაგები და სწორია. დიახ, ჩვენ ყოველგვარი ომი გვძულს, როგორც არ უნდა იყოს იგი; მაგრამ სწორი არ არის, რომ ჩვენ ღიად ვაფასებთ ყოველგვარ მშვიდობას. მუშა ხალხი ღიად არ აფასებს ბურჟუაზიულ მშვიდობას, იმ მშვიდობას, რომლის დროსაც მას უბრძოლოდ ისე ექცევიან, როგორც დამარცხებულს. იგი ბუნდოვნად გრძნობს, რომ, ასეთ მშვიდობას თუ მიესალმა, იგი მოახდენს შთაბეჭდილებას, რომ მისი ერთადერთი სურვილია ბოლო მოუღოს მღელვარებას, დაუბრუნდეს ყოველდღიურ რუტინას და კვლავ რულმორეულმა აბრუნოს თავისი ჩარხი.

მაგრამ ეს სულაც არ არის ასე!» (გვ. 249 — 250).

«ჩვენი აქტივისტები გრძნობენ ბრბოს» (გვ. 251).

(14)

«მაგრამ სულის სიღრმეში იგი გრძნობს, რომ ენთუზიაზმი, რომელმაც ეს გლეხი მოიკცა მის ოცნებაში ღიების შესახებ, ეს იმდენად მწველი აღია, რომ ერთი ღლის ასეთი აღტაცება მეტი ღირს, ვიდრე გამოთაყვანებით აღსავსე მთელი სიცოცხლე, და რომ ახალგაზრდას, რომელსაც მომავალ კვირაში ჩატალჯის სიმამრესთან მოკლავენ, უფრო ხანგრძლივი სიცოცხლე ექნება, ვიდრე სამოცდათხუთმეტი წლისა რომ მომკვდარიყო თავის ყანაში.

(15)

ეს ჩინებულად ესმის მას, და თუ იგი ზიზლით ეკიდება ამ მეომარულ ენთუზიაზმს, ეს იმიტომ, რომ იგი იცნობს სხვა ენთუზიაზმსა და სხვა ომს, რომლებიც მას უფრო ამადლებული ეჩვენება და რომელთა სიმადლიდანაც იგი სიბრალულითა და ზიზლით დასცქერის ამ ძველ ჯარისკაცულ ენთუზიაზმს, რომელიც მისთვის უკვე ცნობილია და დაძლეული აქვს» (გვ. 252—253).

«მუშას, რომელსაც არაფერი არა აქვს მშვიდობიან დროს, დასაკარგავი არა აქვს რა ომის დროსაც. იგი საფრთხეში ადგებს მხოლოდ თავის ტყავს, მაგრამ სამაგიეროდ თოფს იღებს. ამ თოფით მას ბევრი რამის გაკეთება შეეძლებოდა. იგი ოცნებობს ამავსე. არა, უთუოდ არა ეკონომიური ინტერესი აღუძრავს მუშას სიძულვილს ომისადმი» (გვ. 255).

«იციოთ თუ არა თქვენ, რომ გერმანია ნამდვილად მოიგებს საფრანგეთთან ახალი ომის დროს?»

- 16) «გგონიათ, ლოტარინგიის მადანს?»
 არა, გაცილებით მეტს! პარიზის კედლებთან იგი აკრეფს ბელგიასა და ჰოლანდიას, ეს არის და ეს. ქვემო (inferior) გერმანია... და მისი კოლონიური სამფლობელოები, რომლებიც ფრიად მნიშვნელოვანია» (გვ. 257).
 «თანამედროვე სამშობლოთა საზღვრები ჩვენთვის მარადიულ და გადაუღებავ ზღვრებს როდი წარმოადგენენ... და ჩვენ ვხედავთ, საფრანგეთის ჰორიზონტზე როგორ ამოდის ევროპის შეერთებული შტატების ახალი მზე» (გვ. 268).
 «თუ ჩვენ მოვახერხებთ მშვიდობისა და ევროპის ორგანიზებას, ვფიქრობ, რომ რესპუბლიკა, სამშობლო და ინტერნაციონალი სრულ პარმონიაში იქნებიან, და ჩვენ არ დაგვჭირდება რესპუბლიკის ატანა სხვენში» (გვ. 272).

სია ციტატებისა უშლცე-გევერნიციის
 წიგნიდან «ბრიტანეთის იმპერიალიზმი»⁴²

43 მუშათა ზედაფენა და მუშათა მასები versus ეკლესია	401 იდეალიზმი იმპერიალიზმის სამსახურში
56 ზემოდან	402 გერმანია კაცობრიობის სათავეში.
73 კოლონიური სამფლობელოები	412 (ჯები)
(გაორმაგდა)	415 (№ 53)
75 (მეორე ირლანდია)	422 პოლანდი
87 მე-19 საუკუნის დამლევის იმპერიალიზმი	423 (№ 104), idem № 111 პობპაუზი, ibidem № 112 მარქსი
104 მულტატული	426 № 116 და 118
119 გლასისი	№ 133
122 საყოველთაო-სახალხო მეურნეობა	№ 136
159 გირვანქა სტერლინგი მე-20 საუკუნემდე	№ 151
	№ 155
174 კანადა	№ 171
217 (იგივე)	№ 342
	№ 365

შულცე-გევერნიცი. «ბრიტანეთის იმპერიალიზმი»

დ-რი გ. ფონ შულცე-გევერნიცი. «XX საუკუნის დამდეგის ბრიტანეთის იმპერიალიზმი და ინგლისის თავისუფალი ვაჭრობა». ლიპციგი, 1906 (გვ. 477). (18)

უდიდესი არამზადა, უგვანო, კანტელი, რელიგიის მომხრე, შოვინისტია, — შეუგროვებია ზოგიერთი ძალიან საინტერესო ფაქტი ინგლისის იმპერიალიზმის შესახებ და მკვირცხლად და ცოცხლად დაუწერია წიგნი. მოუვლია ინგლისი, ბევრი მასალა და დაკვირვება შეუგროვებია. ძარცვა-გლეჯით გაკეთდით, ბ-ნო ინგლისელებო, ჩვენც დაგვანებეთ ვძარცვოთ, ძარცვა-გლეჯა «ვაკურთხოთ» კანტით, ფუფალათი, პატრიოტიზმით, მეცნიერებითო = აი ამ «მეცნიერის» პოზიციის არსი!!
(ბევრია ზედმეტი ყბედობაც).

შესავალში მოთხრობილია, თუ როგორია «ბრიტანეთის მსოფლიო ძლიერების საფუძვლები» — ბრძოლა ჰოლანდიასთან, საფრანგეთთან... უდიდესი როლი პურიტანიზმისა, მორწმუნეობისა ((უალრესად)), სექსუალური დისციპლინისა etc. etc.

ინგლისში «სექტები ემყარებიან საშუალო კლასებსა და ნაწილობრავ მუშათა ზედაფენებს, მაშინ როცა საშუალო მუშათა ფართო მასები, განსაკუთრებით დიდ ქალაქებში, საერთოდ ნაკლებად მისაწვდომია რელიგიური გავლენებისათვის».

NB
(მუშათა ზედაფენები და რელიგია)

გვ. 56: რესპუბლიკამ და კრომველმა საშინლად წასწიეს წინ იმპერიალიზმი ინგლისში და განსაკუთრებით ფლოტის აშენება: კარლოსის დროს აშენებდნენ არა უმეტეს 2 «სახაზო გემისა» წელიწადში, რესპუბლიკის დროს 22-მდე ერთ წელწადში (1654).

რესპუბლიკა და იმპერიალიზმი!!!!

მანჩესტერობისა და ვაჭრობის თავისუფლების აპოგეის დროსაც საგარეო პოლიტიკა განსაკუთრებით ფიცხლად მიდიოდა წინ: 1840—42 ოპიუმის ომი; ხარჯები ფლოტისათვის (გვ. 73):

1837 — 3 შილ. 3 პენსი 1 სულ მოსახლეზე.
1890 — 10 » » »

«კოლონიები გაორკეცდა» 1866 წლიდან 1900 წლამდე კოლონიური სამფლობელოები გაორკეცდნენ (ibidem).
 «ჯერ კიდევ სერ რობერტ პილი ამბობდა: «ყოველ ჩვენს კოლონიაში მეორე ირლანდიას ვიღებთ»... (75).

19)

NB

«19 საუკუნის სწორედ მიწურულს ბრიტანეთის იმპერიამ გაუმაძღარი მადა გამოიჩინა: შთანთქმულ იქნა ბირმა. ბელუჯისტანი, ეგვიპტი, სუდანი, უვანდა, როდესია, სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკები... (87)...

შეკამოწმო!!

სხვათა შორის მოხსენიებულია მულტატული, როგორ აღწერს იგი ევროპის მიერ კოლონიების მართვას (104).

...«აზიის სახელმწიფოები, რომლებსაც ლორდმა კერზონმა «ინდოეთის სიმაგრის გლასისები»⁴³ უწოდა არიან: სპარსეთი, ავღანეთი, ტიბეტი და სიამა» (119).

«ინგლისი თანდათანობით იქცევა სამრეწველო სახელმწიფოდან კრედიტორ-სახელმწიფოდ. მიუხედავად იმისა, რომ აბსოლუტურად იზრდება სამრეწველო წარმოება და სამრეწველო გატანა, მაინც მატულობს პროცენტებითა და დივიდენდებით, ემისიებით, კომისიებითა და სპეკულაციით მიღებული შემოსავლის შეფარდებითი მნიშვნელობა მთელი სახალხო მეურნეობისათვის. ჩემი აზრით, სწორედ ეს ფაქტია იმპერიალისტური აღმავლობის ეკონომიური საფუძველი.

სწორია!!

კრედიტორი უფრო მტკიცედ არის დაკავშირებული მოვალესთან, ვიდრე გამყიდველი მყიდველთან* (122). NB

NB:

19 საუკუნის დამლევამდე «მონოპოლია»

«მან (პილმა) ამით» (ოქროს ვალუტა რომ უზრუნველყო, განამტკიცა) «გირჯანქა სტერლინგი აიყვანა მსოფლიო ფულის დონეზე — მდგომარეობა, რომელიც გირჯანქას მონოპოლიზებული ჰქონდა 19 საუკუნის დამლევამდე» (159).

20)

«ამ მსჯელობის დასასაბუთებლად» (ინგლისთან კოლონიების საბაჟო კავშირის სასარგებ-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 350—351. რედ.

ლოდ) «იმოწმებენ ზიანს, რომელსაც იმპერი-
ლისტური საბაჟო პოლიტიკა აყენებს გერმანიის
ექსპორტს კანადაში. კანადა მსოფლიოში
ერთადერთი ქვეყანაა, რომლის მიმართაც გერ-
მანიის სავაჭრო ექსპანსიის ზრდა უკანასკნელ
ხანს შეჩერდა, ბრიტანეთის ვაჭრობის მძლავ-
რი აღმავლობის საწინააღმდეგოდ. აგრეთვე
შაქრის ვესტ-ინდოელ მწარმოებელთა სახეი-
როდო» (გვ. 174).

დაუებრუნდე!!

	გატანა ბრიტან- ნეიდიან (მლნ. გ. სტ.)	კანადაში გერმანიიდან	შაქრის გატანა გერმანიიდან კანადაში (მლნ. შ ა რ კ ა)
1898 — —	5.8	1.2	—
1899	7.0	1.2	—
1900	7.6	1.0	4.3
1901	7.8	1.3	6.2
1902	10.3	1.9	9.2
1903	11.1	1.8	2.4
1904	10.8	1.3	0

(NB)

(გვ. 217) შეერთებული სამეფოს ექსპორტი მლნ. გირვანქა
სტერლინგობით:

	1866	1872	1882	1902
ბრიტანეთის სამფლობელოებ- ში	53.7	60.8	84.8	109.0
ევროპაში.....	63.8	108.0	85.3	96.5
არაბრიტანეთის აზიაში, აფრი- კაში და სამხრეთ ამერიკაში	42.9	47.0	40.3	54.1
შეერთებულ შტატებში.....	28.5	40.7	31.0	23.8

«მაშასადამე, სავსებით შეიძლება ვაღიაროთ ის დიდი
შნიშვნელობა, რომელსაც იმპერიალისტები გასაღების
კოლონიურ ბაზრებს ანიჭებენ. მაგრამ, ფინანსური რე-
ფორმების მომხრეთა საწინააღმდეგოდ, უნდა აღვნიშნოთ,
რომ ინგლისს ამ კოლონიურ ბაზრებზე ბატონობისათვის
აქამდე არ ესაჭიროებოდა უპირატესი ბაჟები. საუკეთე-
სო, რის მოლოდინიც ინგლისს შეიძლება ჰქონდეს ასეთი
უპირატესი ბ.ჟებისაგან, ეს არის შევიწროება უცხოეთის
ხელა შემღწევი კონკურენციისა მომავალში».

NB

NB

...იმპერიალისტურ განწყობილებას, სხვათა შორის, ის
ფაქტი აძლიერებს, რომ «ცალკეულნი ამ» (უცხო) «პრო-

ტექციონისტული სახელმწიფოებიდან ეუფლებიან სულ უფრო ვრცელ სანედლეულო რაიონებს და ახდენენ მათს მონოპოლიზაციას მაღალი ბაჟებით დაცული საკუთარი მრეწველობისა და ნაოსნობისათვის...

...ამ მხრივ განსაკუთრებით უცერემონიოდ მოიქცნენ შვედეთელი შტატები. წინათ ნაოსნობა ვესტ-ინდოეთსა და შვედეთელ შტატებს შორის მხოლოდ და მხოლოდ ბრიტანეთის აღმით წარმოებდა. მას შემდეგ რაც პუერტო-რიკო შეეყვანილ იქნა შვედეთელი შტატების საბაჟო კავშირში და ამერიკის საკაბოტაჟო ფლოტმა უპირატე-

NB

კარგი მაგალითია!

სობა მიიღო, ბრიტანეთის სატვირთო ნაოსნობა ერთი დარტყმით იქნა განდევნილი. დამორჩილებული კუნძულის საგარეო ვაჭრობის 97% 1900 წელს ამერიკის გემებით წარმოებდა» (229).

ციფრები NB

«გერმანიის დღემდე არსებული საბაჟო ტარიფი ახდევინებდა, როგორც ინგლისის ლურჯ წიგნშია გამორკვეული, ინგლისის უმთავრესი საქსპორტო საქონლის ღირებულების დაახლოებით 25%-ს, ხოლო საფრანგეთი — 34%-ს, შვედეთელი შტატები — 73%-ს, რუსეთი — 131%-ს» (230).

NB

(ფრიალ მნიშვნელოვნია) 2-ჯერ და 9-ჯერ

«მაშინ როცა ბრიტანეთის სახალხო შემოსავალი 1865-დან 1898 წლამდე დაახლოებით გაორჯეკდა, «შემოსავალი საზღვარგარეთიდან» ამვე დროის განმავლობაში, გიფენის მიხედვით, ცხრაჯერ გაიზარდა»* (გვ. 246).

აქ რობერტ გიფენის ციტატებია. «ეკონომიური გამოკვლევები და ნარკვევები», 1904, II ტომი, გვ. 412 [და «Fabian Tract» № 7].

საზღვარგარეთ დაბანდებული კაპიტალის შემოსავალია 1898 წელს 90 მლნ. გ. სტ-დან (გიფენი)

და 118 მლნ. გ. სტ-მდე. არანაკლებ 100 მლნ. NB

NB

გ. სტ-ისა (გვ. 251): მოსახლეობა შემოსავალი (შეფასება), ე. ი. 1 სულზე
 1861—28.9 მლნ. ...311.8 მლნ. გ. სტ. = 10.7 გ. სტ.
 1901—41.4 ...866.9 = 20.9 გ. სტ.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 355. რ ე დ.

ბრიტანეთის პროდუქტების გატანა (მხოლოდ გემები) 1000 გ. სტერლინგობით:

(22)

	(A)	(B)	(C)	სულ
	ქვეყნებში, რომლებიც დატყუი მფარველობითი ბაჟებით	ნეიტრალურ ბაზრებზე	ბრიტანეთის სამკლობელოებში	
1870	94 521	53 252	51 814	199 587
1880	97 743	50 063	75 254	223 060
1890	107 640	68 520	87 371	263 531
1900	115 147	73 910	93 547	282 604
1902	100 753	69 095	107 704	277 552

(A) = ევროპა და შეერთებული შტატები. (B) = სამხრეთ ამერიკა, აზია და აფრიკა = «ევროპისგარეშე სანედლეულო რაიონები». (C) = ინგლისის კოლონიები.

«პროფკავშირებში დარაზმული მუშები» ((დაუბრუნდე)) (ინგლისისა) «დიდი ხანია დაადგენენ პრაქტიკული პოლიტიკის გზას. საარჩევნო უფლების გაფართოებამ ისინი დემოკრატიზებული სახელმწიფო სისტემის ბატონები გახადა — მით უმეტეს, რომ საარჩევნო უფლება ჯერ კიდევ საკმაოდ შეზღუდულია, რომ გამოირიცხოს საკუთრივ-პროლეტარული დაბალი ფენა»* (298).

NB
ფრიად მნიშვნელოვანია!!

«მუშის ასეთი გავლენიანი მდგომარეობა ინგლისისათვის საშიში არ არის, რადგან ნახევარსაუკუნოვანმა პროფესიულმა და პოლიტიკურმა წვრთნამ ასწავლა მუშას თავისი ინტერესების გაიგივება თავისი მრეწველობის ინტერესებთან. მართალია, ხელფასის დონის, სამუშაო დროის და სხვა საკითხებში იგი გამოდის სამუშაოს მიმცემის წინააღმდეგ, მაგრამ გარეთ იგი მეწარმესთან ერთად არის, ყველგან, სადაც საკითხი მრეწველობის მისი დარგის როგორც ასეთის ინტერესს ეხება. მიმდინარე ეკონომიურ საკითხებში მეწარმეთა გაერთიანებანი და მუშათა კავშირები ხშირად ერთობლივად გამოდიან. მაგალითად, ლანკაშირის პროფესიული კავშირები ბიმეტალიზმს იცავენ მანამდე, სანამ ინდოეთში ოქროთი გამოანგარიშება არ დაედო საფუძვლად ვალუტას; ახლა ისინი ხელს უწყობენ მისწრაფებებს, რომელთა მიზანია ბამბის კულტურის შემოღება აფრიკაში» (299).

NB (28)

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 356. რ ვ დ.

NB ციტატები მოჰყავს ე. ბერნშტეინიდან. «ბრიტანელი მუშები და საბაჟო-პოლიტიკური იმპერიალიზმი» «Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik»-ში. ტომი XIX, გვ. 134.

NB ახლა (1903) მუშები ჩემბერლენის წინააღმდეგი არიან (ტრედ-უნიონისტური კონგრესი 1903 წ. 458 ხმა წინააღმდეგ 2)... «ასეთივე (კოოპერატივების შესახებ) პოზიცია დაიკავა კოოპერაციულმა კონგრესმა, რომელიც მუშათა მთელ ზედა ფენას მოიცავს» (გვ. 300).

NB მუშათა მდგომარეობის გაუმჯობესება უდავოაო. უმუშევრობა ისე ძლიერი არ არის: «ლაპარაკია» (უმუშევრობის საკითხში) «უმთავრესად საკითხზე, რომელიც ეხება ლონდონს და პროლეტარულ დაბალ ფენას, რომელსაც პოლიტიკოსები ნაკლებ ანგარიშს უწევენ»* (გვ. 301) (ავტორს ციტატები მოჰყავს: «ფაქრობის სამინისტროს ანგარიშიდან» «Labour Gazette»-იდან, დეკემბერი 1905, გვ. 355. «1905 წლის ნოემბერში ლონდონში იყო 24 077 უმუშევარი, მაშინ როცა მთელ დანარჩენ ინგლისსა და უელსში იყო 12 354») (შენ. № 400).

NB NB «ითვალისწინებენ რა ამ ფაქტებს, ინგლისის მუშათა ზედა ფენები ამჟამად ვერ ხედავენ ვერავითარ საბაბს ინგლისის საბაჟო პოლიტიკის ძირეული შეცვლისათვის» (გვ. 301).

= NB

24)

«რაც წინათ მანჩესტერის ბირჟა იყო, ახლა არის ლონდონის საფონდო ბირჟა — ბრიტანეთის სახალხო მეურნეობის ცენტრალური პუნქტი. მაგრამ მრავალფეროვან საბირჟო სამყაროში, საერთო აღიარებით, ამჟამად წამყვანი ადგილი უჭირავს ეგზოტიკური ქვეყნების ფასეულობებს: კოლონიურ, ინდოეთის, ეგვიპტის და სხვ. სახელმწიფო და კომუნალურ სესხებს, სამხრეთ ამერიკის, უწინარეს ყოვლისა არგენტინისა და იაპონიის სესხებს, ამერიკისა და კანადის რკინიგზის, სპილენძის აქციებს, მაგრამ უწინარეს ყოვლისა სამხრეთ აფრიკისა და დასავლეთ ავსტ-

* იხ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 356. ტ. 1 დ.

რალიის ოქროს საბადოების აქციებს, აფრიკის ალმასის აქციებს, როდენიის ფასეულობებს და ა. შ. ...

...ამით პირველ პლანზე გამოდის და ბრიტანეთის სახალხო მეურნეობის საჭეს ხელში იღებს ახალი ტიპის ადამიანი. სამრეწველო მეწარმის ადგილას, რომელიც ფესვადგმულია სამშობლო ქვეყანაში და დამძიმებულია შენობებითა და მანქანებით, მოდის ფინანსისტი, რომელიც ფასეულობებს ქმნის იმისათვის, რომ რაც შეიძლება მალე კვლავ გაასაღოს ისინი» (310).

«ფრანსური
კაპიტალი»

NB

ტროპიკულ ქვეყნებში მცენარეთა ზრდა გაცილებით უფრო ძლიერია. «უდიდესი მომავალი» აქვს, მაგალითად, ბანანს (მის ფქვილს), მისი წარმოების არაჩვეულებრივ სიადვილეს, — სორგოს, ფინიკს, ბრინჯს და სხვ. «ეს პროდუქტები პრაქტიკულად განუსაზღვრელი როდენობით მოიპოვება, რითაც ბათილდება მალთუხიანელთა ძველი წარმოდგენა კვების საშუალებათა შეზღუდულობის შესახებ და თავის საშიშ ხასიათს კარგავს პურის მომცემი მიწების შესაძლო გამოფიტვა» (315 — 6).

(ევროპელი აქ არ გამოდგება,
ზანგს კი ძალდაუტანებლად ვერ ასწევ-
ლიო.)

იმპერიალისტი

«ეს არის უახლესი დროის იმპერიალიზმის კულტურულ-ისტორიული გამართლება. მისი საფრთხე იმაში მდგომარეობს, რომ ევროპა პოლიტიკური ბატონობის ურთიერთობის უკიდურესი დამაბუღლობის პირობებში ფიზიკურ შრომას — ჯერ სასოფლო-სამეურნეოს და სამთამადნოს, ხოლო შემდეგ უფრო უხეშ სამრეწველო შრომასაც — დააკისრებს შავკანიან კაცობრიობას, თვითონ კი რანტიეს როლით დაკმაყოფილდება და ამით, შესაძლოა, მოამზადებს წითელკანიანი და შავკანიანი რასების ეკონომიურ, ხოლო შემდეგ პოლიტიკურ ემანსიპაციას»* (317).

NB!!

NB
(პერსპექტივა)

NB
«ევროპა»
= რანტიე
(კისერზე აზის
ზანგებს)

(25

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 355. რ. ე. დ.

«სამხრეთი ამერიკა, განსაკუთრებით კი არგენტინა, ფინანსურად ისე დამოკიდებულია ლონდონისაგან, რომ მას თითქმის ინგლისის სავაჭრო კოლონია უნდა ეწოდოს»* (318).

(ტროპიკები და სუბტროპიკები მეტწილად ინგლისის ხელშია).

NB «საზღვარგარეთ კაპიტალის დაბანდებათა შორის პირველი ადგილი უკავიათ ისეთ დაბანდებებს, რომლებიც პოლიტიკურად დამოკიდებულ ან მოკავშირე ქვეყნებზე მოდის: ინგლისი სესხს აძლევს ეგვიპტეს, იაპონიას, ჩინეთს, სამხრეთ ამერიკას. მისი სამხედრო ფლოტი უკიდურეს შემთხვევაში სასამართლოს ბოქაულის როლს ასრულებს. საკუთარი პოლიტიკური ძალა იცავს ინგლისს მოვალეთა აღშფოთებისაგან...»** (320).

NB «როგორც კრედიტორი სახელმწიფო, იგი (ინგლისი) სულ უფრო და უფრო ეყრდნობა კოლონიურ, პოლიტიკურად მეტად თუ ნაკლებად დამოკიდებულ ოლქებს, «ახალ მსოფლიოს» (ავტორს აქციტატად მოჰყავს, შენიშვნა № 422, მონაცემები 1902/3 წწ. შემოსავლის შესახებ: კოლონიური სესხებისაგან 21.4 მლნ. გ. სტ., საზღვარგარეთის სესხებისაგან — 7.56 მლნ. გ. სტ., აქედან ევროპა მხოლოდ 1.48 მლნ. გ. სტ.!!!). «ინგლისი როგორც კრედიტორი სახელმწიფო დამოკიდებული არ არის თვით ინგლისის, როგორც სამრეწველო სახელმწიფოს ფრიტრედერულ ინტერესებზე, პირიქით, ზოგიერთ შემთხვევაში იგი დაინტერესებულია კოლონიური განვითარების დაჩქარებაში ფინანსური რეფორმების საშუალებით. ასეთია შინაგანი კავშირი საფონდო ბირჟასა და იმპერიალიზმს შორის, სავარეო პოლიტიკასა და დიდი ბრიტანეთის როგორც კრედიტორის ინტერესებს შორის.

!!!

NB 26) NB «კრედიტორი სახელმწიფო თანდათანობით პირველ პლანზე გამოდის სამრეწველო სახელმწიფოს საპირისპიროდ. ყოველ შემთხვევაში დიდი ბრიტანეთის როგორც კრედიტორის შემოსავალი უკვე ბევრჯერ აღემატება მთელი სავარეო ვაჭრობის წმინდა მოგებას. 1899 წელს, როცა იმ-

* იხ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 331. რედ. იქვე, გვ. 350. რედ.

პორტისა და ექსპორტის საერთო ბრუნვა 800 მლნ. გ. სტ. იყო, გიფენი საგარეო ვაჭრობისაგან წმინდა მოგებას 18 მლნ. გ. სტერლინგით განსაზღვრავდა, ხოლო საზღვარგარეთიდან სესხების პროცენტების გადასახდელად მიღებული შემოსავალი, ფრთხილი შეფასებით, უკვე 90—100 მლნ. გ. სტ. იყო. თანაც ეს უკანასკნელი შემოსავალი სწრაფად მზარდ ოდენობას წარმოადგენს, მაშინ როცა საგარეო ვაჭრობისაგან ერთ სულ მოსახლეზე შემოსავალი მცირდება. თუ, გარდა ამისა, მხედველობაში მივიღებთ, რომ ომები და სამხედრო კონტრიბუციები, ანექსიები და კონცესიები საზღვარგარეთ აძლიერებენ მოკემული ქვეყნის ბირჟების საემისიო აქტივობას, რომ ფინანსური სამყაროს ხელმძღვანელთა განკარგულებაშია მეტი წილი პრესა იმისათვის, რომ შექმნან იმპერიალისტური განწყობილებანი, არავითარი ეჭვი არ შეიძლება იყოს იმპერიალიზმის ეკონომიური საფუძვლების შესახებ» (321).

(მაგრამ, რა თქმა უნდა, არა მარტო ეკონომიკა: იდეები, რელიგია და სხვ. და სხვ.)

«განსაკუთრებით აშკარაა ლონდონის ბირჟის უმნიშვნელოფანესი, ყველაზე ქმედითი, ფინანსური ინტერესების დამოკიდებულება პოლიტიკურ იმპერიალიზმზე: სამხრეთაფრიკელებმა ჩინელთა შრომის სახით გამარჯვების ისეთი ნადავლი მიიღეს, როგორსაც ვერასოდეს ვერ მიაღწევდნენ ვერც მოხუც კრიუგერისაგან და ვერც რეფორმირებული ფოლკსრაადისაგან⁴⁴. მათთვის ყველაზე არასასიამოვნოა ისეთი წონის მოწინააღმდეგე, როგორიც არის ჯონ ბერნსი, მოწინააღმდეგე, რომელსაც მიაჩნია, რომ უმჯობესია ჩინელები შინ ჰგაზავონ, ხოლო სამხრეთი აფრიკა გადააქციონ თეთრი პროფესიული კავშირების ბუდედ. ჯერ კიდევ სესილ როდსი, სამხრეთაფრიკელთა სათაყვანებელი, ამჯობინებდა შავკანიანთა არაორგანიზებულ შრომას, ხოლო თეთრკანიანი მოსამსახურენი, რომელთა შესახებ იგი შეიტყობდა, რომ ისინი სიმპათიებით ეკიდებოდნენ პროფკავშირებს, მას თითქოს გადაჰყავდა უდაბნო ადგილებში ქვეყნის შიგნით, სადაც მათ დაუსჯელად შეეძლოთ ექადაგნათ თავიანთი მოძღვრება ბუშმენებისა და ზულუსებისათვის. შიში თეთრკანიან

(27

!!!

!!!

NB NB მუშათა ავსტრალიის ნიმუშის მოძრაობის წინაშე ერთ-ერთი ის ბორჯილია, რომლითაც რანდის⁴⁵ სამთო მრეწველობის მაგნატები მიზმული არიან პოლიტიკური იმპერიალიზმის ეტლზე» (322).

NB (და № 424 შენიშვნაში პირდაპირ მოყვანილია)
NB (ასეთი განცხადება: ადგილობრივ, სამხრეთაფრიკელ)
NB («მრეწველობის ბელადებს» ეშინიათ ავსტრალიის მაგალითისა...

«დიდი ბრიტანეთის რანტიეთა რიცხვი დამრგვალებულად შეიძლება ერთი მილიონი ვიანგარიშით» (323).

NB	ინგლისისა და ფელის მოსახლეობა		მუშების რიცხვი მრეწველობის შთაჯარ დარგებში	%
	1851	17 928 000	4 074 000	
	1901	32 526 000	4 966 000	15

= «ერთ სულ მოსახლეზე წარმოების მუშების ხვედრითი წონის შემცირება»* ((გვ. 323))...

28) «დიდი ბრიტანეთის ცალკეულ ნაწილებს კრედიტორი სახელმწიფო უკვე აჩნევს თავის ღრმა კვალს. თუ კითხვა: სწორედ ვაჭრობის თავისუფლება ან ფინანსური რეფორმა ერთგვარი თვალსაზრისით არის ბრძოლა სამრეწველო სახელმწიფოსა და კრედიტორ სახელმწიფოს შორის, იგი ამავე დროს არის წინააღმდეგობაც სამხრეთ ინგლისის ქალაქთა «საგარეუბნო» რაიონებსა, მათი ვილებით, სადაც სამრეწველო და სასოფლო-სამეურნეო წარმოება უკანა პლანზეა გადაწეული, და ჩრდილოეთის მწარმოებელ საფაბრიკო რაიონებს შორის. რანტიეთა კლასი დაეუფლა აგრეთვე შოტლანდიის მეტ ნაწილსაც, გადააკეთა იგი იმ ადამიანთა მოთხოვნილებების შესაბამისად, რომლებიც წელიწადში 3—4 თვეს გოლფს თამაშობენ, ავტომობილებითა და იატაკებით დასეირნობენ, ნადირობენ და ორაგულს იჭერენ. შოტლანდია მთელი მსოფლიოს ყველაზე არისტოკრატიული «სასპორტო მოედანია», იგი, როგორც ერთგვარი გაზვიადებით ამბობენ. ცხოვრობს თავისი წარსულით და მისტერ კარნეჯით** (324) (ავტორს აქ მოჰყავს ციტატები ჰობსონისაგან, ისევე როგორც არაერთგზის)).

ეს არის (III თავის) § 5-დან, რომლის სათაურიც არის: «სახელმწიფო-რანტიე».

* რ. ვ. ი. ლენინი. ობზულეზანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 355. რედ.

* იქვე. გვ. 355. რედ.

§ 6-ის სათაურია: «კაპიტალისტური დაჩაჩანაყება», ავტორს აქ მოჰყავს ფაქტები ინგლისის ჩამორჩენისა (გერმანიისაგან) სამრეწველო განვითარებაში.

სხვათა შორის შემდეგი ციფრები:

გაცემული იყო პატენტები (გვ. 347):

	დიდ ბრიტანეთს	გერმანიას	შეროშულ შტატებს
გერმანიაში (1904) — —	574	—	474
საფრანგეთში (1904) — —	917	2 248	1 540
დიდ ბრიტანეთში (1903) — —	—	2 751	3 466
იტალიაში (1904) — —	337	1 025	314
ავსტრია-უნგრეთში (1904) — —	154	962	209
რუსეთში (ფინეთის ჩათვლად) (1901) — —	146	438	196
შვეიცარიაში (1903) — —	164	897	198
კანადაში (1904) — —	310	185	4 417
შეროშულ შტატებში (1903) — —	1 065	1 053	—
ჯამი	3 667	9 559	10 814

【ჯამი ავტორს არა აქვს.】

ძველი პურიტანული სულისკვეთება გაქრა. იზრდება ფუფუნება (360 და შემდ.)... «მარტო დოლის ცხენებისათვის და ძელიებზე ნადირობისათვის ინგლისი ყოველწლიურად ხარჯავს, როგორც ამბობენ, 14 მლნ. გირვანქა სტიერლინგს»* (361)...

14 მლნ. გ. სტ. II

(29

სპორტი. პურიტანები მის წინააღმდეგ იბრძოდნენ. სპორტი «უქნარა, მდიდარი კლასის წევრთა» ცხოვრების მთელი საქმეაო (362).

«დამახასიათებელია, რომ ეროვნული სპორტის ყველაზე საყვარელი სახეები მკაფიოდ გამოსახულ პლუტოკრატიულ ელფერს ატარებენ» (362).

«ისინი (სპორტის ეს სახეები) გათვალისწინებულია არისტოკრატიული წრისათვის, რომელიც ცხოვრობს ზანგების, ჩინელებისა და ინდოელების შრომით, პროცენტებით და მთელი მსოფლიოს მიწების რენტით და რომელიც სამშობლო ქვეყნის მიწას უფრო ფუფუნების საგნად აფასებს» (363).

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 355. რ ე დ.

...«საზოგადოება, ამასთან მუშათა საზოგადოებაც, უმოქმედლო, მაგრამ მგზნებარედ დაინტერესებული მაყურებელი ხდება» (სპორტისა) (363).

...«რანტიერობა არსებითად უცხოა კულტურისათვის. იგი წარსულით და სხვისი შრომით ცხოვრობს და, როგორც მას ვ. მორისი უსაყვედურებდა, ფუფუნებაში იხრჩობა» (363).

«ინგლისისათვის საქმე ეხება იმას, საკმაოდ მაგარი აღმოჩნდება თუ არა რანტიერთა კლასის ზურგი იმისათვის, რომ გაუძლოს სოციალურ-პოლიტიკურ უღელს, რომლის დადგმასაც უპირებს მას სოციალიზმი? მოეპოვებათ თუ არა ინგლისელ რანტიებს უკვე ახლა იმისათვის საკმარისი სიმდიდრე, რომ მათ ყვლეფდნენ იმ პატივისათვის, რომ მოიხმარონ ის პროდუქტები, რომლებსაც ინგლისელი მუშები აწარმოებენ რვა საათის სამუშაო დღის პირობებში და იმ ხელფასით, რომელიც უზრუნველყოფს «საცხოვრებელ მინიმუმს»?» (374).

«სოციალური მფარველი ბაჟი», მისი იდეა; მუშა დაინტერესებულთა მაღალი ფასებით («Fabian Tract» № 116) — გვ. 375 — რათა ქვეყანა უფრო მდიდარი იყოს და შეიძლებოდეს მეტი გაუზიარონ მუშას.

30)

«იგი» (ასეთი იდეების განხორციელება) (der Ausbau), «იქნებ შესაძლებელი იყოს 20 საუკუნის ინგლისისათვის რანტიერობის ბაზაზე, რომელიც ნედლეულის ვრცელ რაიონებს აიძულებს ხარკი უხადონ მას, პროცენტისანი კუპონებითა და საღვიდენლო მოწოდებებით ანაზღაურებს ნედლეულს და კვების საშუალებებს და პოლიტიკური იმპერიალიზმის საშუალებით იცავს თავის ეკონომიური ბატონობის უფლებას. ყველგან, სადაც საქმე ეხება იმას, რომ ღრუბლებიდან ამ დედამიწაზე ჩამოვიტანოთ მომავლის სოციალისტური სახელმწიფო, უნდა აღმოჩნდეს, რომ ეს შესაძლებელია მხოლოდ სასტიკი ეროვნული ორგანიზაციის ნიადაგზე. ქვეყანა, რომელიც ყველაზე მეტად მიუახლოვდა სოციალურ უტოპიას, ავსტრალიის ფედერაცია, დაიღუპებოდა, რომ მას სიტყვებით: «პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით», გულში ჩაეკრა ჩინელი კული. ის ინგლისი, რომელზეც მუშათა პარტია ოცნებობს, არასგზით არ შეიძლება უბრალოდ უარყოფილ იქნას როგორც უტოპია, მაგრამ იგი ხელოვნური საზოგადოებრივი წარმონაქმნი იქნებოდა და დაემხოზოდა მევალეთა აღშფოთების შედეგად, რომლებსაც კრედიტორი სახელმწიფო პოლიტიკური საშუალებებით ველარ ალაგმავდა» (375).

და შენიშვნაში, № 512, ციტატი ქურნალ «Justice»-დან, 16. XII. 1905 (!), რომ «ჩვენ» უნდა «შევმუხროთ გერმანიის ფლოტი»... «კავშირს სოციალიზმსა და შოვინიზმს შორის განასახიერებს ჰაინდლმანი, — განსაკუთრებით გერმანიის წინააღმდეგ მიმართულ კავშირს» (გვ. 474).

მეტად მნიშვნელოვანი აღიარებანი:

1) სოციალიზმის «კავშირი» შოვინიზმთან.

2) სოციალ-შოვინიზმის «განხორციელების» პირობები (სახელმწიფო-რანტიე, კოლონიების მონობის პოლიტიკური დაცვა etc.)...

NB:

3) მუშების განკერძოებულობა და არისტოკრატიზმი (კული).

იდეალიზმი იმპერიალიზმის სამსახურში: (31

«სამეურნეო საქმიანობა როგორც ასეთი კიდევ არ ამალღებს ადამიანებს «ცხოველთა სამყაროზე», ამას უფრო აკეთებს მხოლოდ სამეურნეო ცხოვრების დაქვემდებარება მეურნეობაზე უფრო მაღლა მდგომი მიზნებისადმი. ამის მეოხებით, და მხოლოდ ამის მეოხებით, უბრალო მუშაკი, ისევე როგორც მსოფლიოს მპყრობელი, მეურნეობის სფეროში კულტურული ადამიანი ხდება. იდეალისტური პოლიტიკა მოსახლეობის სფეროში, იდეალისტური ეროვნული პოლიტიკა, იდეალისტური სოციალური პოლიტიკა მოითხოვს ფართო ეკონომიურ ბაზას, რომელიც ამით ჩაირთვის «მიზანთა სამეფოში», ისინი აყენებენ სულ უფრო მზარდ მოთხოვნებს, რომელთა დასაკმაყოფილებლად წარსულის მოდუნებულნი და ეკონომიურად შეზოკილი წესრიგი უკვე გამოუსადეგარია. ჩვენს წინაშე მდგომ კულტურულ ამოცანებს თავი რომ გავართვათ, ჩვენ გვჭირდება ფართო მზარბეჭი სწრაფად წინ მიმავალი ტიტანისა, რომელსაც თანამედროვე კაპიტალიზმი ეწოდება» (401).

ისერი, რომელიც ამას განახორციელებს, «ჩადგება — კაცობრიობის საკეთილდღეოდ და ღვთის ნებით — კაცობრიობის სათავეში» (402).

გერმანია
მსოფლიოს
სათავეში

დასასრული

საერთოდ ამ წიგნის მეცნიერული ღირებულება მოკარულია ჰობსონისაგან. პლაგიატორი კანტელის, რელიგიური არამზადის, იმპერიალისტის სამოსელში, ეს არის და ეს.

ლიტერატურიდან:

რიჩარდ ჯები. «გამოკვლევები კოლონიურ ნაციონალიზმზე». ლონდონი. 1905.

ა. ფ. უ. ინგრემი. «შრომა დიდ ქალაქებში». ლონდონი, (წელი?)

32)

განსაკუთრებით აღტაცებულია შულცე-გევერნიცი ეპისკოპოს უესტკოტიტ, რომელმაც «მოაწყო მეგობრული ურთიერთობა მეწარმეებსა და მუშათა ბელადებს შორის, საეპისკოპოსო სასახლეში მართავდა როგორც ერთი, ისე მეორე მხარის ხელმძღვანელ პირთა კვარტალურ კონფერენციებს... აქ ერთმანეთის პატივისცემას სწავლობდნენ ადამიანები, რომლებიც მანამდე გააფთრებით ებრძოდნენ ერთმანეთს» (გვ. 415, შენიშვნა № 53).

პოლანდი. «იმპერია და თავისუფლება». ლონდონი, 1901.

პოპპაუზი. «დემოკრატია და რეაქცია». ლონდონი, 1904.

((ბევრი რამ საინტერესოა ძველ ლიბერალურ კოლონიურ პოლიტიკაზე))

რ. კობდენი. ბროშურა, დაწერილი «ვაჭრობის თავისუფლების მომხრისა და მშვიდობის მეგობრის» მიერ. ბრემენი.

მე-2 გამოცემა 1876. კობდენი მშვიდობისა და განიარაღების მომხრე იყო.

მასზევე ნასე. «ეკონომიური ინდივიდუალიზმის განვითარება და კრიზისი ინგლისში». «*Preussische Jahrbücher*». ტომი 57, ნაკვეთი 5, გვ. 445.

კობდენი მაგალითად, კობდენის სიტყვები კოლონიური პოლიტიკის შესახებ: «განა შესაძლებელია, რომ ჩვენ დესპოტისა და ჯალათის როლს ვასრულებდეთ იქ» (ინდოეთში) «და რომ ამასთან არ აღმოჩნდეს, რომ ჩვენი ხასიათი ფუჭდება სამშობლოში?» (გვ. 423, შენიშვნა № 104), *Ibidem* კანადის გამოყოფის მომხრეა.

კობდენი წინააღმდეგი იყო ყირიმის ომისა (შულცე-გევერ-
ციის წიგნის გვ. 70).

ჯონ მორლი. «კობდენის ცხოვრება». ლონდონი, 1896.
ტომები 1 და 2.

«ინგლისის საზღვაო ბატონობას კობდენი აცხადებ-
და უკანონო «უზურპაციად», გიბრალტარის ფლობას
— «უხეში ძალადობის მაგალითად, რომელიც არ
შეიძლება შერბილებულ იქნას არავითარი ბოდიშე-
ბით»... კობდენის აზრით ინდოეთზე ბატონობა «მხო-
ლოდ უიმედო ამოცანა»... «ავანტიურა» იყო...
როგორც პირველ ნაბიჯს საერთაშორისო განიარა-
ღებისაკენ კობდენი მოითხოვდა ბრიტანეთის არმი-
ისა და ფლოტის ცალმხრივ შემცირებას... კობდენი
ომს გამართლებულად თვლიდა მხოლოდ მაშინ,
როცა სახელმწიფოს ტერიტორიის ნაწილი უკვე ოკუ-
პირებულია მტრების მიერ»... (70—71).

მარტინი. «იმპერიალიზმის იდეა აწმყოში». დრეზ-
დენი, 1903.

დე ტიერი. «იმპერიალიზმი». ლონდონი, 1898.

ჯ. პ. გუჩი. «იმპერიის გული». ლონდონი, 1902 (იმპერია-
ლიზმის ლიბერალური კრიტიკა).

დერკეს-ბოპარდი. «ავსტრალიის კოლონიების სახელ-
მწიფო წყობის ისტორია». მიუნხენი, 1903.

ბარონი ფონ ოპენჰეიმიერი. «ინგლისის იმპერიალიზმი».
ვენა, 1905.

ირლანდიელების სიძულვილი ინგლისისადმი

გაზეთი «The Gaelic American» ნიუ-იორკში. |||| NB
სხვათა შორის: 1905 წ. 18. XI-ის კრება (გვ. 429, |||| NB
შენიშვნა № 136) — პროტესტი გერმანიასთან ომში |||| NB
ჩათრევის ელჟარდ (დელკასეს etc.) პოლიტიკის წი-
ნააღმდეგ. რეზოლუციიდან:

«იაპონიასთან კავშირი უზრუნველყოფს ინგლისისათვის იაპო-
ნიის მხარდაჭერას, რომ მორჩილებაში იყოლიოს ინდოეთი,
ხოლო ამერიკის მხარდაჭერის მიღებას იგი ცდილობს იმისა-
თვის, რომ მორჩილებაში იყოლიოს ირლანდია და სამხრეთი
აფრიკა»...

«ინდოეთის პრესის ოპოზიციური ტონის» შესახებ: ...
მერედით ტაუნსენდი. «აზია და ევროპა». მე-3 გამო-
ცემა 1905.

კობდე-
ნი

(NB)

(33)

!!
NB

NB

- NB ||| იანგვაზბენდი. «ჩვენი ნამდვილი დამოკიდებულება ინდოეთთან» კრებულში «იმპერია და საუკუნე».
- ||| იგივე «*The Monthly Review*»-ში 17. II. 1902 (ჩვენთვის ახლა უფრო ადვილია 200 000 ჯარი გადავიყვანოთ ინდოეთში, ვიდრე 20 000—1857 წელს, და ჩინებული არტილერიის პირობებში რის გაკეთება შეუძლიათ მათ? გვ. 434, შენიშვნა № 155).
- 34) ბევრი წიგნიდან სესილ როდსზე ავტორი იხსენიებს «უაღრესად საინტერესო პასკვილს» (შენიშვნა № 171).
- NB? ||| ბ-ნი მაგნუსი. ლონდონი (ფიშერ ენინი), 1896. სათაური?
- ათრიკანდერი. «სესილ როდსი—კოლონიზატორი და იმპერიალისტი» «*The Contemporary Review*»-ში, 1896, მარტი.
- პაულ იაზონი. «შემოსავლის განაწილების განვითარება დიდ ბრიტანეთში». ჰაიდელბერგი, 1905.
- რ. გიფენი. «ეკონომიური გამოკვლევები». ლონდონი, 1904. 2 ტომი («უაღრესად ოპტიმისტურია») (გვ. 458, შენიშვნა № 342).
- ე. ბერნშტეინი. «ბრიტანეთის მუშები და საბაჟო-პოლიტიკური იმპერიალიზმი» «*Archiv für Sozialwissenschaft*»-ში. ტომი XIX, გვ. 134.
- ლ. ჯ. კიოცა. «ბრიტანეთის ვაჭრობა და საბაჟო კავშირის პრობლემა». ლონდონი, 1902.
- ე. იაფე. «ინგლისის საბაჟო საქმე». ლაიპციგი, 1905, გვ. 125, 142, 172 და passim. «საზღვარგარეთ ინგლისზე ვაცემული თამასუქების შეფარდება ინგლისში სხვა ქვეყნებზე ვაცემულ თამასუქებთან უდრის 9:1» (გვ. 464, შენიშვნა № 404).
- NB ||| ჩარლზ დილკი. «დადი ბრიტანეთის პრობლემები». ლონდონი (წელი?)
- ||| პ. დ. ლოიდი. «უახლესი ინგლისი». 1902 (ლონდონი).
- ||| შულცე-გევერნიცი. «სოციალური მშვიდობისაკენ». ლაიპციგი, 1890. 2 ტომი.
- ||| → ავსტრალიის მაგალითი, მისი გავლენა: «სოციალიზმი, რომელიც მიმართავს გაბატონებულ კლასს».

დასასრული

მულტატული.

გუჩი. «ისტორია და ისტორიკოსები მე-19 საუკუნეში» (1913).

რვეული

«M»

«მი»

შინაარსი

μ

სტატისტიკა

შვარცი	[1—3]*
«Vorwärts», 13. IV. 1916	[1]
რ. კალვერი	[4]
«მსოფლიო ვაჭრობის ატლასი»	[8—9]
«პური მსოფლიო ბრუნვაში»	[10—12]
რკინიგზები	[14—16]

შვარცი. «დიდ სახელმწიფოთა ფინანსური
სისტემები»

- ო. შვარცი. «დიდ სახელმწიფოთა ფინანსური სისტემები». 1)
(სერია გიოშენის გამოცემაში). ტომები I და II. ლაიპცი-
გი, 1909.
- ქვემოთ მოყვანილი ცხრილი (გვ. 1—2)* არის ცოტათი
(ძალიან ცოტათი) შემოკლებული ცხრი-
ლი VI: «მეურნეობისა და კეთილდღეობის
განვითარების მაჩვენებლები».
- (ეროვნული ქონება მეტწილად მეღვინის მიხედვით).

* იხ. ცხრილი 468 — 469 გვერდებს შორის. რ ე დ.

(ტომი II, გვ. 93)

სახელმწიფო გადასახადები ღიღღებოდა (ერთ სულზე მარკო-ბით)

			<u>ზრდა</u>
ინგლისში 1875-დან 1907/8-მდე	პირდაპირი	7.8-დან 26.8-მდე	= 250%
	არაპირდაპირი	31.9 » 32.8 »	= 2%
საფრანგეთში 1875-დან 1907/8-მდე	პირდაპირი	12.7 » 18.9 »	= 49%
	არაპირდაპირი	39.2 » 47.2 »	= 20%
პრუსიაში 1875-დან 1908-მდე	პირდაპირი	5.8 » 8.8 »	= 48%
	არაპირდაპირი	6.8 » 20.4 »	= 209%
გერმანიაში 1881/2-დან 1908-მდე	პირდაპირი	6.3 » 10.4 »	= 65%
	არაპირდაპირი	11.1 » 24.2 »	= 112%

ტომი II, გვ. 63

ხარჯები არმიასა და ფლოტზე ერთად გერმანიაში:

	1881/2	1881/2	1908
	408 მლნ. მარკა	536	1069
სულზე	9.0 მარკა	10.8	16.9

«ფორვერტსნი», № 103, 13 აპრილი, 1916

«Vorwärts», 1916, № 103, (გამოცემის 33-ე წელა),
13. IV. 1916. მოწინავე: «მსოფლიოს მომავალი მბრძანებელნი».

ეროვნული სიმდიდრე (1912)

შეერთებული შტატები.....	187.74	მ ლ რ დ.	დოლარი
გერმანია.....	75	»	»
ინგლისი.....	90	»	»

შეერთებული შტატების ექსპორტი 1915 წ. 10 თვეში (1914):
აზიაში 115.8 (77.8); სამხრეთ ამერიკაში 116.7 (70.4); ოკეა-
ნიაში 77.8 (64.8); აფრიკაში 29.1 (22.1) მლნ. დოლარი.

შემოტანისათვის მუნიციებს etc. იხდიან ამერიკის «ფასეუ-
ლობათა» გაყიდვით; ინგლისმა ისინი «გაასალა» 950 მლნ.
დოლარისა, საფრანგეთმა 150-ისა; ჰოლანდიამ 100-ისა; გერ-
მანიამ 300-ისა; შევიცარიათ 50-ისა.

წარმოება (მილიონ ტონობით)

	<u>ქენაშვირი (1913)</u>	<u>რკინის მადანი (1913)</u>	<u>თუჯი (1913)</u>	<u>ფოლადი (1912)</u>
შეერთებული შტატები	517.14	59.44	31.46	31.25
გერმანია	278.98	35.94	19.30	17.30
ინგლისი	292.01	16.25	10.84	7.01
		52.19	29.94	24.31

მოხმარება (ათას ტონობით) (1913)

	<u>სპილენძი</u>	<u>ტყვია</u>	<u>თუთია</u>	<u>კალა</u>	<u>მოხმარება</u>
შეერთებული შტატები	348.1	401.3	313.3	45.0	5.55
გერმანია	259.3	223.5	221.3	19.3	1.28
ინგლისი	144.7	191.4	194.6	24.4	3.28
	404.0	414.9	415.9	43.7	4.84
					(ეს — 1912 — 3)

ზამბა (მილიონობით ბარდანი)

კალვერი. «მსოფლიო

- 4) რიხარდ კალვერი. «მსოფლიო მეურნეობის შესავალი» (3 მარკა). საინტერესო ცდა მონაცემების შეჯამებისა (დაახნეო ოლქების შესახებ) (ვცდი

#	ფართობი მლნ. მკმ.	მოსახლეობა მლნ.	მცხოვრები კმ-ზე	რკინიგზები ათასი კმ.	საეკრო ფლოტი	
					გემი (ათასი)	ტონა (ნუტი) მლნ.
შუა ევროპისა	27.8 (23.8)	388.4 (146.1)	14.08	203.8	41.2	7.6
ბრიტანეთისა	8.9 (28.6)	398.0 (355.4)	13.75	140.3	35.2	11.1
რუსეთისა	22.2	130.8	5.9	63.2	5.6	1.0
აღმოსავლეთ აზიისა	12.4	389.4	31.4	8.3	5.2	0.9
ამერიკისა	30.3	148.5	4.8	378.9	25.7	6.0
$\Sigma =$	121.4	1 455.8	12	794.4	113.0	26.9
«აღრიცხული არ არის»	14.6 (დაახლ.)	70		22.8		
მთელი დედამიწა	136	1 525		816.7		

ფრჩხილებში დაბლა კოლონიების ფართობი (Fläche) და მათი მოსახლეობა.

მეურნეობის შესავალი*

(ტომი 30 «მაიერ — როტშილდის ბიბლიოთეკისა»). 1906
ლოებით 1900 წ.) «მსოფლიოს მთავარი სამეურ-
ლობ შვეჯამო ისინი ცხრილად):

ტელურაჟა									
ხაზები ათასი კმ.	დუკუნი (მლნ.)	საგარეო ვაჭრო- ბის ბრუნვა (მიმდინარე- ბის) 1900	მლნ. მარკა	შანანარის მოპოვება (1900) მლნ. ტონა	ფუჯის მოპოვება მლნ. ტონა	ოქროს მოპოვება (1900) ათასი კილოგრამა	თიბისტარების რაოდენობა აკმ. ბუჯის მრევე- ლობაში (1900) მლნ.	ტყვის რაოდენო- ბა მლნ.	მატყლის წარ- მოება მლნ. კმ.
520.9	168.9	40.9	250.8	14.6	8.9	26.0	89.1	214.9	
313.9	121	24.9	249.4	9.4	279.9	51.2	158.5	447.0	
171.8	20	3.3	16.1	2.9	36.0	7.0	62.4	191.1	
60.7	17	2.4	8.9	0.02	12.4	1.8 { ¹ }	175	59.0 }	
526.9	79	13.9	245.6	14.0	131.6	19.5	143.6	438.1	
		85.9	770.2	40.9	468.1	105.5	628.5	1349.6	
		2.5	0.1	0.5	2.7				
		87.8	770.3	41.4	470.8				
				1911	46				
გერმანია		10.4	149.8	234.5					
დიდი ბრიტა- ნეთი		15.9	228.8	276.2					
შ. შტატები		9.2	244.6	450.2					
		34.9	623.2	960.9					
			= 81%						

1) «მსოფლიოს სხვა ქვეყნები» (ე. ი. «აღმოსავლეთ აზიის»
ოლქი პლუს დანარჩენი ქვეყნები).

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 342—
344. რ. ლ.

კოლონიურ სამფლობელოებს რ. კალვერი ასე განსაზღვრავს
გვ. 90):

		მლნ. მცხოვრები
გერმანია	2.6 კვ. კმ. (მლნ.)	12.0
საფრანგეთი	10.98	50.0
ჰოლანდია	2.0	37.9
ბელგია	2.4	19.0
დანია	0.2	0.1
იტალია	0.5 (ტრიპოლიმდე!!)	0.7
ესპანეთი	0.2	0.3
პორტუგალია	2.1	7.3
დიდი ბრიტანეთი	28.6	355.4
ამერიკის შ. შტატები	0.3	8.6

«შუა ევროპის ოლქს» ავტორი მიაკუთვნებს მთელ ევროპას გარდა ინგლისისა და რუსეთისა.

«აღრიცხული არ არის», ე. ი. ოლქებს შორის განაწილებული არ არის, სხვათა შორის, ავღანეთი, სპარსეთი, არაბეთი, აფრიკაში აბისინია, მაროკო (ჩამორჩა ავტორი!!! წიგნი გამოცემულია 1906 წელს!!!) და სხვ.

რკინიგზების ქსელის განვითარება ამ ხუთ ოლქში 1890 და 1913 წლებში (იხ. ქვემოთ ძირითადი ციფრები*) იქნება:

	1890:	1913:
კოლონიებით	შუა ევროპა.....	166.2—268.9+102.7
	ბრიტანეთის იმპერია..	107.3—207.8+100.5
	რუსეთის იმპერია.....	32.4—78.1+45.7
(აზია კოლონიების ჩათვლელად	ალმოსავლეთ აზიის ოლქი.....	3.3—27.5+24.2
	ამერიკა (კოლონიების ჩათვლელად).....	308.1—521.9+213.8
	$\Sigma =$	617.3 104.3

* იხ. ეს ტომი, გვ. 492—498. რ. ი. ლ.

«საერთაშორისო სტატისტიკური ინსტიტუტის
ბიულეტენი»

(«Bulletin de l'institut international de statistique») (6
XIX, 1 (გვ. 382)

ძრავები (ცხენის ძალები)
(გარდა ელექტრულისა)

		ორთქლისა ათასი	სულ ათასი	
A) დანია	1897	47.6	52.0	
	1907	112.0	131	
	ავსტრია	1902	1 170.0	1 640.0
	შვეიცარია	1905	?	516.0
	გერმანია	1895	2 720	3 427
	1907	6 715	8 264	
	ბელგია	1901	683	?
	1906	872	?	
	საფრანგეთი	1901	1 761	2 285
	1906	2 605	3 551	
<hr/>				
B) შვედეთი	1905	19 440	22 240	
	ახალი ზელანდია	1906	?	75
<hr/>				
C) ნორვეგია	1905	79	308	
	შვეცია	1896	104	296
	1905	282	735	
	ჟინეთი	1907	70	161
	შვეიცარია	1901	84	284
	პოლანდია	1904	331	?
	იტალია	1899	390	742
	1903	615	1 151	
	იაპონია	1895	57	60
	1907	237	281	

ძრავების ეს სტატისტიკა იძლევა ცნობებს

A-ზე) საერთო სტატისტიკური აღწერების მიხედვით,

B-ზე) მრეწველობის აღწერების მიხედვით,

C-ზე) «ადმინისტრაციული» სტატისტიკის მიხედვით.

შე გამოვტოვე (ცალკე) ლოკომოტივები. ვიღებ მხოლოდ
ორთქლის ძრავებს და სულ [ე. ი. + წყალი და სხვები,
მაგრამ გარდა ელექტრულისა].

მონაცემების შეტისმეტი სიჭრელე და არასისრულე!!!

სხვადასხვა ქვეყნების
წილი მსოფლიო ვაჭრობაში:

	1885		1905		1885		1905		1885		1905	
შ. სამეფო.....	18.1	15.0	19.2	16.3	}	30.9	25.9	}	29.2	28.9		
ბრიტანეთის სამფლობელოები	12.8	10.6	10.7	9.7								
გერმანია.....	10.0	11.3	10.3	11.0								
საფრანგეთი.....	9.9	7.1	10.4	7.5								
შ. შტატები.....	9.3	10.5	9.7	9.8								
ჰოლანდია.....	5.6	7.0	5.9	6.6								
ბელგია.....	3.5	4.0	3.7	3.5								
ავსტრია-უნგრეთი.....	3.5	3.3	3.7	3.3								
რუსეთი.....	3.4	3.0	5.6	4.6								
ესპანეთი.....	1.9	1.4	2.1	1.5								
ჩინეთი.....	1.4	1.8	1.8	2.5								
იაპონია.....	0.4	1.5	0.5	1.1								
არგენტინა.....	1.2	1.9	1.3	1.1								
სხვა ქვეყნები.....	19.0	21.4										
			100	100								

*) *) ეს «სხვა წყარო» — «Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich», გამოცემის 24-ე წელი, 1903, გვ. 25*.

სხვადასხვა ენებზე მოლაპარაკეთა რიცხვი

	მლნ.
ინგლისურად.....	111
გერმანულად.....	75
რუსულად.....	75
ფრანგულად.....	51
ესპანურად.....	43
იტალიურად.....	33
პორტუგალურად.....	13

კოლონიური ვაჭრობა 1905

	მიმართულება		მლნ. გ. სტ
	გატანისა ბრიტანეთის სამფლობე- ლოებიდან	შეტანისა ბრიტანეთის სამფლობე- ლოებში	
შვედთ. სამეფო.....	143.8	143.4	
ბრიტ. სამფლობელოები....	58.5	56.1	
უნგრეთის სახელმწიფოები	130.2	109.8	

მთავარი კმენების საგუბრო ფლოტი (ორთქლისსა და იალქონის)	დონ. ტონა	ხო რ ბ ლ ი ს მსოფლიო ფარ- მიების განვი- თარება	ხო რ ბ ლ ი ს ფარმიების მონ. ბუშელი (1901-3)	ხო რ ბ ლ ი ს ფარმის ხორცის ინტ. ტი რ ა ნ კ ა ს უ ლ ჯ ე	პ პ მ პ ნ ნ ნ		
ბრიტანეთის იმ- პერია	17.8	1891—2.8	შ. შტატები	საფრანგეთი	486	27	77
შ. შტატები	4.2	1895—2.8	რუსეთი	ახალი ზელანდია	400	97	212
გერმანია	3.8	1900—2.8	საფრანგეთი	ავსტრალია	357	101	239
ნორვეგია	1.8	1902—3.0	ინდოეთი	შ. შტატები	315	68	150
საფრანგეთი	1.7	მილიარდი ბუშელი	იტალია	შენჯირთ. სამეფო	290	88	112
იტალია	1.3		ესპანეთი	ავსტრია-უნგრეთი	231		
იაპონია	1.0		ავსტრია-უნგრეთი	გერმანია	195	27	111
რუსეთი	0.8		გერმანია	კანადა	155		90
შვეიცია	0.8		კანადა	პოლანდია	—	36	—
ესპანეთი	0.7		არგენტინა	რუსეთი	—	14	51
პოლანდია etc.	0.4		და ა. შ. და ა. შ.				
მთელი მსოფლიო	37.8		მთელი მსოფლიო				
მთ შორის ორთქლისა	31.7						

ჩინეთი	ბრინჯის წარმოება მლნ. ინტელექტური ცენტური	მკაცრის წარმოება მლნ. ბუშელი	კერძის წარმოება მლნ. ბუშელი	ჩინეთი	ზღვ. ინტელ. გირჩანკა	იგივე კაცია მლნ. ინტელ. გირჩანკა
	550	887.5	335.2	ჩინეთი	660	1 659
ბრეტანეთის ინდოეთი	448.3	386.9	135.1	ინდოეთი	200	70
იავა	90.0	51.2	124.4	ცეილონი	150	86
იაპონია	89.8	37.1	59	იაპონია	19	74
ინდო-ჩინეთი	33.1	38.8	18	იავა	19	31
სიამი	14.8	27.2	131.9	ფორმოსა	18	
იტალია და ესპანეთი	20.1	25.7	0.8	ნატალი	1.8	
				კაუკასია	0.8	
				ინდოეთი 101.1		
სულ მსო- ფლიოში	1 257.8	1 672.9	1 218.6	მთელი მსოფლიო	1 672.9	2 283

სულ გატანა = 2 283

9) საეკრო ფლოტი (ტონაჟი-ნეტო). მლნ. ტონა

	შ. სამეფო	შ. შტატები	გერმანია	ნორვეგია	საფრანგეთი	იაპონია
1860	4.8	—		0.6	1.9	
1870	5.8	4.2	1.0	1.0	1.1	
1880	6.8	4.1	1.2	1.5	0.9	0.09
1890	7.9	4.4	1.4	1.7	0.9	0.1
1900	9.2	5.2	1.9	1.5	1.0	0.2
1905	10.7	6.4	2.2	1.5	1.2	1.2

შაქრის მსოფლიო პროდუქცია	იგივე	იგივე	იგივე	იგივე	იგივე
აკედან კაოხლის შაქარი	ყაყა	ნედლი ბამბა	თ უ ჯ ი	შავი სპილენძი	ოქრო
მლნ. ტონა	ათასი ტონა	მლნ. ინგლ. ცენტნერი	მლნ. ტონა	ათასი ტონა	ტონა
1850 1.4 0.2	1855— 321	1850 12.8	4.4	1851/60 49.9	1851 134
1860 2.2 0.4	1865— 422	1860 22.8	7.2	1861/70 88.8	1860 192
1870 2.7 0.9	1875— 505	1870 24.8	11.9	1871/80 117.0	1870 182
1880 3.7 1.8	1885— 718	1880 32.2	18.1	1881/90 233	1880 164
1890 6.1 3.8	1892— 700	1890 50.0	27.2	1891/900 364	1890 177
1900 9.8 6.1	1903— 1 150	1900 61.7	40.4	1901 518	1900 377
		1903 65.0	1903 46.1	1905 723	1904 500

ქვანახშირის მსოფლიო წარმოება ნეიმან-სპალარტი. გამოცემის წელი 1883/4, გვ. 322.

მლნ. მეტრული ტონა	
1860—136	
1866—185	
1872—260	
1876—287	
1880—345	
1885—413	
	<u>1885 წელს:</u>
დიდი ბრიტანეთი	161.9
გერმანია	73.8
შეერთებული შტატები	103.9

მთელი მსოფლიო ბრუნვა
—
44.2
57.8
55.8
63.8
61.7 მლრდ. მარკა
მსოფლიოს საგარეო ვაჭრობა
შეტანა + გატანა

მსოფლიოს მთელი სავაჭრო ფლოტი:

1872—15.5 მილიონი ტონა

1875—16.7 » »

1880—19.3

1885—20.95

მთავარი ქვეყნები 1885:

დიდი ბრიტანეთი... 7.6

გერმანია... 1.2

შეერთებული შტატები... 2.6

ნორვეგია... 1.5

საფრანგეთი... 0.9

იტალია... 0.9

რუსეთი... 0.3

მონმარება სულზე

	ჩაი ინგლ. გირანკა (1903)	ყავა	ღვინო გალონი	ლუდი	საირტი	კარაქი	(1901—3) კვანახორი ინგლ. ცენტნერი
შ. სამეფო	6.0	—	0.3	28.8	1.0	19	78.4
შ. შტატები	1.3	11	0.5	18.4	1.0	20	70.5
გერმანია	0.2	6	1.1	27.2	1.5	8	34.2
საფრანგეთი	0.1	4	32.7	7.8	1.7	8	22.7
რუსეთი	1.3	—			1.8	5	2.7
ავსტრია-უნგრეთი			5.0	8.6	1.7	7	7.7
ჰოლანდია	1.4	14.5	ბელგია	40.1	1.4	15	
ავსტრალია ⁴⁷	7.1	—	0.8	11.6	0.7	17	24.5
ჯანადა	4.0	—		5.0	0.9	22	33.4
		იტალია	27.5		დანია	22	
		ესპანეთი	17.0		ბელგია	58.4	

	წარმოება				ნედლი ბამბა მლნ. ინგლ. ცენტნერი
	მლნ. გალონი	ლული	სპირტი (წმინდა ალკოჰოლი)	თევზი მლნ. გ. სტ.	
საფრანგეთი	1 216	240	45.1	5	ბრაზილია 0.3
იტალია	880				მცირე აზია 0.3
ესპანეთი	395		8.9		თურქესტანი 1.8
რუსეთი		137	86.3	8	აფრიკა 1.5
ავსტრია-უნგ- რეთი	169	420	55.2		ეგვიპტე 5.4
ალჟირი	124				ჩინეთი 4.0
ბელგია		308			მექსიკა 0.4
პორტუგალია	134				შ. შტატები 45.4
გერმანია	49	1 512	84.1		ინდოეთი 9.6
საბერძნეთი	66				
კანადა				4	
იაპონია				5	
შ. შტატები		1 561	58.6	11	
შ. სამეფო		1 253	29.2	10	
ჰოლანდია			7.6		
მთელი მსოფ- ლიო	3 330				მთელი მსოფ- ლიო 70.0

(საშუალო 1900—1903 წლებისათვის)

«პური მსოფლიო ბრუნვაში»

10) «პური მსოფლიო ბრუნვაში», მიწათმოქმედების საიმპერატორო-სამეფო სამინისტროს etc გამოცემა, ვენა, 1900.

ეს უალრესად მონუმენტური შრომა (860 + 188 გვ. 8° ფორმატისა) წარმოადგენს 1878—1897 წლებში (ხშირად კი მეტ ხანშიც) პურის წარმოების, მოხმარებისა და ვაჭრობის შესახებ უმდიდრესი მონაცემების ისეთ უალრესად გულმოდგინე ნაკრებს ((უამრავზე უამრავი ძირითადი ციფრი)), რომ ამის მსგავსს არაფერს ვიცნობ. როგორც ჩანს, საუკეთესო ნაშრომია ამ დარგში [NB: ძალიან ბევრი რამეა ნეიმანს პალარტიდან. «Übersichten der Weltwirtschaft» (და იურაშეკი)].

ვარჩევ უმნიშვნელოვანესს(*).

რკინის მადანი მლნ. ტონა (1900—2)	ფოლადი (1901—3)	ქვანახ- შირი (1901—3)	სპი- ლენძი (1905)	სპი- ლენძის შოხბა- რება ათასი ტონა	ოქროს მოპოვება მლნ. უნცია (1901—3)	ნავთი მლნ. გალონი (1902—4)
შ. შტატე- ბი	30.7	14.3	284.0	0.41	215	ტრანს-
გერმანია	17.5	7.3	152.3	0.02	144	ეალი 4.9
შ. სამეფო	13.2	4.3	225.5	—	133	შ. შტატები 3.7
რუსეთი	5.4	2.0	16.1	0.009	29	ავსტრა- ლია 3.5
საფრან- გეთი	5.0	1.3	31.9		63	რუსეთი 1.1
ავსტრია- უნგრეთი	3.4	1.2	39.5		26	კანადა 0.9
ესპანეთი	8.0	0.2		0.04		მექსიკა 0.5
მექსიკა				0.06		ინდოეთი 0.5
იტალია					18	ინდოეთი 0.5
შვეიცია	3.7	0.3				ახალი ზე- ლანდია 0.4
ბელგია	—	0.3	22.3			როლეზია 0.3
ავსტრალ- ანია				0.04		გალიცია 179
მთელი მსოფ- ლი	90.4	33.0	812.4	0.7	679	სუმატრა, იავა, ბორნეო 231
						6996

(*) აქ ნახმარი ზომები — მეტრული ცენტნერი = 1 ორმაგი ცენტნერი. მეტრული კვინტალი = ორმაგი ცენტნერი = 100 კილოგრამი (ორმაგი ცენტნერი).

მაშასადამე, აქ აღებულია მეტრული კვინტალი = 1 ორმაგი ცენტნერი = 1 მეტრული ცენტნერი.

ტონა = 1000 კილოგრამი.

აკრი = 40.467 არი.

ჩარეჟი = 2.09 ჰექტოლიტრი.

1 ფუთი = 16.379 კილოგრამი.

შეად. გვ. 8, შენიშვნა 2: 3.674 ბუშელი = 1 კვინტალი (= 1 ორმაგი ცენტნერი).

გვ. 6, შენიშვნა 2: 1 ჰექტოლიტრი ხორბალი = 78 კილოგრამი etc. (შვრია 1 ჰექტოლიტრი = 45 კილოგრამი) და ა. შ.

[მაგალ. გვ. 271: 49 348 ფუთი = 8 083 კვინტალი.]

#*
მსოფლიო წარმოება მილი

ხმელა წლიური	ხორბა- ლი	კვავი	კერი	შერია	სიმინ- დი ¹⁾	სულ
1878—82	554.5	303.7	176.4	319.7	492.0	1 846.3
1883—87	579.7	330.3	182.9	356.9	543.9	1 993.6
1888—92	592.0	310.3	191.5	366.6	603.1	2 063.4
1893—97	642.7	370.1	214.4	408.7	608.4	2 244.3

დასავლეთი ევროპა

1878—82	233.4	130.4	102.8	159.3	70.1	
1893—97	250.1	145.2	100.5	171.2	74.2	

იხ. შემდ. გვ.*

აღმოსავლეთი ევროპა

1878—82	87.5	162.2	43.2	90.5	29.7	
1893—97	147.3	209.3	71.6	118.3	37.6	

შემდეგი გვ., შენიშვნა 1*

დასავლეთი ევროპა

1876—85	10.89	10.17	13.0	11.73	11.23	
1886—95	11.18	10.89	13.18	12.01	10.98	

მოსავალი ჰექტარზე³⁾

აღმოსავლეთი ევროპა

1876—85	6.88	6.20	6.82	5.96	10.08	
1886—95	7.36	6.64	7.78	6.45	10.60	

მოსავალი ჰექტარზე³⁾

შეერთ. შტატები

1876—85	8.35	8.18	12.45	10.08	15.88	
1886—95	8.68	7.85	12.68	9.38	14.78	

1) სიმინდი შ. შტატებში: 379.2; 426.8; 471.4; 465.8

2) ამ ციფრებს, გვ. 21, ავტორები იღებენ ზუნდბერგის გრეთს, გალიციასა და ბუკოვინას; 1876—85 და 1886—95 წლების გრამობით I მცხოვრებზე.

3) ეს ციფრები, გვ. 26, აგრეთვე ზუნდბერგის მიხედვით,

* იხ. ეს ტომი, გვ. 486—489. რედ.

ონობით მეტრული ცენტერი
%-ობით

სორბალი	ჰვაი	ქერი	შერია	გვ. 37		გვ. 39	
				სიმინდი	სულ	ევროპის, ამერიკისა და ავსტრალიის მოსახლეობა	%
100	100	100	100	100	100	440 მლნ.	= 100
105	109	104	112	111	108	466	106
107	102	109	115	123	112	495	112
116	122	122	128	124	122	526	119

103 57 43 71 19 ჰ)
96 56 39 73 17

კგ. 1 მცხოვრებზე

102 153 45 82 45 ჰ)
110 145 49 79 47

((ე. ი. > 75% შ. შტატებში)).

თხზულებიდან, რომელიც აღმოსავლეთ ევროპას მიაკუთვნებს უნ-
მონაცემები ნიშნავს წარმოებული ჰურის რაოდენობას კილო-

ნიშნავს მოსავალს ჰექტარზე მეტრულ ცენტნერობით.

მოსმარება 1 მცხოვრებზე' (კილოგრამი)

ევროპა	სორბალი	ჭავჭავი	ქერი	შვრია	სიმინდი
1878—82	111.9	89.8	44.4	76.7	36.7
1883—87	112.4	92.3	42.5	74.5	33.8
1888—92	108.1	81.8	41.4	70.8	35.9
1893—97	116.1	91.9	45.2	75.8	34.9

შ. შტატები

1878—82	100	9	19	101	592
1883—87	107	8	21	131	621
1888—92	105	8	23	129	648
1893—97	78	6	16	117	525

II)

#

აქ შესულია შემდეგი ქვეყნები¹⁾:

«Statistisches
Jahrbuch für das
Deutsche Reich»,
1915

	ხორბლის საშუალო წარმოება		შ ↓ მლნ. ტონა (1000 კგ.)	წარმოება: ქვაყი	
	მლნ. ორმაგი ცენტნერი 1878—82	1893—7		მლნ. ორმაგი ცენტნერი 1878—82	1893—7
1. ბელგია	4.7	5.0	0.40	4.2	5.2
2. ბულგარეთი	7.4	9.9	1.65	1.9	1.9
3. დანია	1.2	1.0	0.2	4.4	4.8
4. გერმანია	23.7	29.5	3.97	58.5	70.8
5. ფინეთი	0.01	0.04	0.004	2.4	3.1
6. საფრანგეთი	75.2	84.0	8.7	17.8	16.7
7. საბერძნეთი	1.4	1.3	?	0	0
8. დიდი ბრიტანეთი ირლანდია	22.1	15.0	1.4 0.03	0.4	0.5
9. იტალია	40.3	33.2	5.83	1.3	1.1
10. პოლანდია	1.4	1.2	0.1	2.0	3.1
11. ავსტრია-უნგრეთი უნგრეთი	37.9	52.4	1.8 4.5	29.5	31.2

1) ხაზგასმული ქვეყნები = «აღმოსავლეთი ევროპა»

ევროპა + შ. შტატები.

ხორბალი	კვავი	ქერი	შერია	სიმინდი
118.3	79.4	41.9	82.8	127.5
118.3	80.7	40.1	86.1	132.1
114.1	71.3	39.4	83.1	136.9
116.1	79.0	41.3	85.7	125.3

(ევროპა + შ. შტატები (გვ. 93))

4 პირველი პურეული

ევროპა შ. შტატები
(4 პირველი პურეული)

322.2	323.4	314.5
325.2	321.7	346.9
307.8	302.0	341.8
322.1	328.8	284.5

«Statistisches
Jahrbuch für das
Deutsche Reich»,
1915

მოსავალი ჰექტარზე ორმავ
ცენტნერობით (100 კილოგრამი)

მლნ. ტონა	ხორბალი			კვავი		
	1876/85	1886/95	1913	1876/85	1886/95	1913
0.57	16.3	18.5	25.2	14.9	16.9	22.0
0.27			16.0			14.9
0.43	22.0	25.2	33.7	15.8	16.0	17.6
10.43	12.7	13.7	20.7	9.8	10.8	17.3
0.24	10.6	11.8	10.9	9.7	10.6	9.9
1.27	11.2	11.9	13.3	10.0	10.6	10.6
?	—	—	—	—	—	—
0	18.2	20.1	21.1	—	—	—
0.005			25.6			
0.14	8.0	7.4	12.3	—	—	11.4
0.42	16.9	18.7	24.2	12.9	14.3	18.5
2.70	10.8	10.7	13.4	9.9	9.9	13.8
1.34	9.6	12.4	12.8	8.3	10.3	11.0

(2) 1913 წლის «Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich», 1915. დანარჩენი გვ. 781.

	ხორბალი			ჭევი	
	მლნ. 1878—82	ცენტნერი 1893—7	მლნ. ტონა 1913	მლნ. ორმაგი 1878—82	ცენტნერი 1893—7
12. პორტუგალია	1.7	1.9	?	1.8	1.8
13. რუმინეთი	13.4	15.4	2.9	1.2	2.1
14. რუსეთი (ევროპისა და კავკასიის რეგიონები)	55.1	112.6	22.8	152.8	198.8
15. შვედია — ნორვეგია	0.9	1.3	0.2	4.8	5.7
ნორვეგია			0.08		
16. შვეიცარია	1.0	0.9	0.1	0.5	0.4
17. სერბია	2.4	2.2	0.4	0.8	0.8
18. ესპანეთი	23.1	24.7	3.0	5.1	4.4
19. თურქეთი (ევროპისა)	7.7	5.6	?	3.8	3.5
ევროპა	<u>320.9</u>	<u>397.9</u>	$\Sigma = 57.0$	<u>292.6</u>	<u>354.4</u>
20. ალფორი	5.6	6.1	1.0	0	0
21. ეგვიპტე	4.8	3.8	?	—	—
22. არგენტინა	3.8	16.2	5.4	—	—
23. ავსტრალია	8.5	8.7	2.4	—	—
24. კანადა	8.2	11.1	6.3	0.5	0.5
25. «კაპის კოლონია და ნატალი»	1.0	0.3	0.1	—	—
26. ჩილი	4.1	3.9	0.8	—	—
27. ინდოეთი	69.4	62.8	9.8	—	—
28. იაპონია	3.7	5.1	0.7	4.2	8.4
29. ტუნისი	1.0	1.8	0.1	—	—
30. ურუგვაი	0.8	1.8	0.1	—	—
31. შ. შტატები	122.7	124.2	20.8	6.8	6.7
ევროპისგარეთა ქვეყნები	<u>233.6</u>	<u>245.4</u>	$\Sigma = 47.4$	<u>11.1</u>	<u>15.7</u>
მსოფლიო =	<u>554.5</u>	<u>642.7</u>	104.4	303.7	370.1
ლუქსემბურგი			0.02		
მექსიკა			0.3		
ახალი ზელანდია			0.1		

NB. იხ. საერთო დასკვნები შემდეგ გვერდზე*. NB

* იხ. ეს ტომი, გვ. 491. რედ.

მლწ. ტონა	ხორბალი			კვავი		
	1876/85	1886/95	1913	1876/85	1886/95	1913
1913	1876/85	1886/95	1913	1876/85	1886/95	1913
?	—	—	—	—	—	—
0.03	—	10.8	14.1	—	—	10.5
24.88	5.3	5.8	9.1	6.0	6.4	8.5
0.56	13.1	14.8	24.2	13.4	14.4	14.1
0.02	—	—	17.8	—	—	16.9
0.05	—	—	22.0	—	—	19.2
0.04	—	—	10.7	—	—	8.7
0.71	—	—	7.8	—	—	9.1
	—	—	—	—	—	—
{ დასავლეთი ევროპა აღმოსავლეთი	10.8	11.2	—	10.2	10.8	—
	6.7	7.4	—	6.2	6.8	—
	8.8	9.2	—	7.8	7.8	—
0.00	—	—	7.2	—	—	13.7
—	—	—	—	—	—	—
0.03	—	—	7.8	—	—	9.0
—	—	—	(7-10-16)	—	—	8.1
0.06	—	—	14.1	—	—	12.1
0.00	—	—	4.5	—	—	—
0.04	—	—	14.4	—	—	13.0
—	—	6.3	8.3	—	—	—
—	—	10.9	14.4	—	11.9	15.2
—	—	—	—	—	—	—
0.00	—	—	4.5	—	—	8.4
1.05	8.3	8.8	10.2	8.3	7.9	10.2
—	—	—	—	—	—	—
0.02	—	—	—	—	—	—
0.00	—	—	—	—	—	—
0.00	—	—	—	—	—	—

მონხარება 1 მცხოვრებზე (კილოგრამი)

ხორბალი	ბერძნული	საფრანგული	ღილი ბრიტანული	იტალია	ავსტრია-უნგარი	რუსეთი
1878—82	55.9	214.0	188.1	} 123	—	—
1883—87	57.2	213.0	164.6		91.8	—
1888—92	59.8	213.0	171.1		92.6	18.9
1893—97	71.8	204.0	167.0		100.6	37.4
1913 *)	96					
კვიცი						
1878—82	129.8	38.0	1.8	—	—	—
1883—87	118.6	37.0	2.1	7	66.2	—
1888—92	108.5	36.0	2.1	3.8	60.4	—
1893—97	126.7	38.0	2.7	2.8	59.2	111.0
1913 *)	153					139.0
ქერი						
1878—82	48.7	31.0	7	—	—	—
1883—87	51.8	31.0	67.0	7	41.9	—
1888—92	55.8	32.0	68.8	6.0	37.6	17.8
1893—97	59.8	31.0	71.7	5.2	38.4	27.1
1913 *)	108					
შერი						
1878—82	69.1	91.0	7	—	—	—
1883—87	64.1	95.0	84.6	7	51.9	—
1888—92	86.9	96.0	87.4	8.1	48.8	48.1
1893—97	85.3	92.0	85.8	7.2	51.8	65.7
1913 *)	128					
სიმინდი						
1878—82	5.1	20.6	48.5	} 65.0	—	—
1883—87	3.8	23.4	41.7		68.2	—
1888—92	8.4	23.5	44.9		77.6	2.8
1893—97	14.3	22.4	53.8		82.2	4.7

*) «Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich», 1915.

ფანქრით ჩაწერილი 1913 წლის ეს ციფრები ამუქარად არა შესაძლარისია, ვინაიდან 1893/7 წლებშიც გაცილებით უფრო მაღალია.

ავტორების საერთო დასკვნები:

«როგორც უკვე აღნიშნული იყო, მარცვლელის წარმოება უკანასკნელ ათწლეულებში, მოსახლეობისა და მიმოსვლის არათანაბარ პირობებთან დაკავშირებით, ფრიად განსხვავებულად ვითარდებოდა ცალკეულ ქვეყნებსა და სახელმწიფოებში. დასავლეთ ევროპის ცენტრში, რომელიც, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ურბანისტულად ვითარდება, ინგლისში, ბელგიაში, ჰოლანდიაში და ა. შ., ამავე დროს ნათესი ფართობის შემცირებასთან და შეფარდებითი მოსავლიანობის გადიდებასთან დაკავშირებით, ხორბლის, ჭვავის, ქერისა და სიმინდის წარმოება შემცირდა, მაშინ როცა შვრიის პროდუქცია, რომელიც უმთავრესად პირუტყვის საკვებად არის გამოყენებული, გაიზარდა.

დასავლეთ ევროპის დანარჩენ რაიონებში, გარდა სასაზღვრო ოლქებისა, ერთგვარი რყევაა, ნათესი ფართობის გადიდება შეჩერდა, მაგრამ მოსავლიანობა მნიშვნელოვნად იზრდება, და, ამრიგად, თითქმის ყველა მარცვლელი კულტურის წარმოება კვლავ დიდდება. დასავლეთ და აღმოსავლეთ ევროპას შორის სასაზღვრო ოლქებში, შვეციაში, პოლონეთში, გალიციაში, უნგრეთში და ა. შ., საერთო პროდუქცია ფრიად მნიშვნელოვნად დიდდება ნათესი ფართობის ზრდის შედეგად, ხოლო კიდევ უფრო მეტად მოსავლიანობის ძლიერ გადიდების გამო. აღმოსავლეთ ევროპაში, უმთავრესად ნათესი ფართობების გადიდების მეოხებით, მიღწეულია მარცვლელი პროდუქციის უაღრესად გადიდება, მაგრამ მხოლოდ ძირითადი და არა მეორეხარისხოვანი პურეული კულტურებისა.

ოკეანესგალმა რაიონებს შორისაც საჭიროა განვასხვავოთ, ერთი მხრივ, ის ქვეყნები, რომლებიც, როგორც შეერთებული შტატები, კანადა, არგენტინა და ურუგვაი, თავიანთი გეოგრაფიული მდებარეობით ან გზათა და მათი რკინიგზის ქსელის განვითარების შედეგად უფრო მჭიდროდ დაკავშირებული აღმოჩნდნენ დასავლეთ ევროპის მჭიდროდ დასახლებულ ცენტრებთან, და, მეორე მხრივ, დანარჩენი ქვეყნები. პირველებმა პურეულის თავიანთი წარმოება განავითარეს უმთავრესად ნათესი ფართობის გადიდების, ზოგჯერ სწრაფი გადიდების გზით; უკანასკნელთა რიცხვიდან კი წარმოება მხოლოდ ცოტამ გააღიდა. წარმოების ამ შეზღუდულობის გამო ეგვიპტესა

(12

NB

NB

NB

და იაპონიას პური შეაქვთ, ალყირი და ტუნისი საფრანგეთის ეკონომიური პოლიტიკის გამო ის ქვეყნები არიან, რომლებიც უმთავრესად საფრანგეთს ამარაგებენ, ხოლო ინდოეთი, სამხრეთი აფრიკა და ავსტრალია, დასახლების პირობების შედეგად, აგრეთვე სუსტად განვითარებული გზათა ქსელის შედეგად, არ აწარმოებდნენ მულმივ მნიშვნელოვან ნაჭარბს, რომელიც მათს შინაგან მოთხოვნილებას აღემატებოდეს» (გვ. 36).

რკინიგზებში¹⁸

- 14) «Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich», გამოცემის 36-ე წელი, 1915, ბერლინი, 1915 (2 მარკა). «საერთაშორისო მიმოხილვები», ცხრილი 31 (გვ. 46*). «მთელი მსოფლიოს რკინიგზები 1890 და 1913 წლებში». ((წყარო: «Archiv für Eisenbahnwesen» (პრუსიის სამეფო სამინისტროს გამოცემა), 1892 და 1915).

სამი ჯგუფი (1, 2 და 3) ჩემია

Σ (და ΣΣ) მე მეკუთვნის, აგრეთვე განლაგება

	(კილომეტრები)	
	1890	1913
(1) დიდი ბრიტანეთი და ირლანდია	32 297	37 717
(1) შალტა, ჭერხი, შენი	110	110
(1) პორტუგალია	2 149	2 983
(2) ესპანეთი	9 878	15 350
(1) საფრანგეთი	36 895	51 188
(1) ბელგია	5 263	8 814
(1) ნიდერლანდი (+ ლუქსემბურგი)	3 060	3 781
(1) შვეიცარია	3 190	4 863
(2) იტალია	12 907	17 634
(2) შვეცია, ნორვეგია და დანია	11 566	21 354
(1) დასავლეთ ევროპის ძველი, კოლონიური ქვეყნები	82 964	109 456
დასავლეთი ევროპა. Σ	117 315	163 794
(2) გერმანია	42 869	63 730
დასავლეთი ევროპა. ΣΣ	160 184	227 524
(2) დასავლეთი ევროპა. ბულგარმადიართა ქვეყნები	77 220	118 068

(3) ავსტრია-უნგრეთი (+ ბოსნია + ჰერცეგოვინა)	27 113	46 195
(3) რუსეთი (ევროპისა) (+ ფინეთი)	30 957	62 198
(3) რუმინეთი	2 543	3 763
(3) სერბია	540	1 021
(3) ევროპის თურქეთი	} 1 765	1 994
(3) ბულგარეთი		1 931
(3) საბერძნეთი	767	1 609
ბალკანეთი Σ	5 615	10 318
(3) აღმოსავლეთი ევროპა. ΣΣ	63 685	118 711
მთელი ევროპა (Europa):	223 869	346 235

ამერიკა	(კილომეტრები)	
	1890	1913
კანადა (+ ნიუფაუნდლენდი)	22 712	48 388
შ. შტატები (+ ალასკა 1054 კმ.)	268 409	410 918
მექსიკა	9 800	25 492
შუა ამერიკა 1)	1 000	3 227
ანტილის კუნძულები 2)	2 338	6 022
ჩრდილოეთი და შუა ამერიკა. Σ	304 259	494 047
კოლუმბია და ვენესუელა	1 180	2 020
ბრიტანეთის გვიანა	35	167
კოლანდიის »	—	60
ბრაზილია	9 500	24 985
პარაგვაი და ურუგვაი	1 367	3 011
არგენტინა	9 800	33 215
ჩილი, ბოლივია, პერუ და ეკვადორი	5 276	12 603
სამხრეთი ამერიკა. Σ	27 158	76 061
მთელი ამერიკა	331 417	570 108

	(კილომეტრები)	
	1890	1913
საფრანგეთის ყველა სამფლობელო	40	224
ბრიტანეთის ყველა სამფლობელო	[23 181]	49 185
კოლანდიის ყველა სამფლობელო	—	60
შეერთებული შტატები	268 409	410 918
პუერტო-რიკო	18	547
მექსიკა + შუა ამერიკა + ანტილის კუნძულები	12 646	33 340
სამხრეთი ამერიკა (გარდა კოლონიებისა)	27 123	75 834
სულ	331 417	570 108

		<u>1913</u>		
	1) გვატემალა	987 კმ.		
	ჰონდურასი	241		
	სალვადორი	320		
	ნიკარაგუა	322		
	კოსტა-რიკა	878		
	პანამა	479		
		<u>Σ = 3 227</u>		
			#	<u>1890</u>
დამოუკიდებელნი	2) { კუბა	3 752	1 731
	{ დომინგოს რესპუბლიკა	644	115
	{ ჰაიტი	225		
	{ იამაიკა	313	ბრიტანეთისა	
	{ პუერტო-რიკო	547	შ. შტატებისა	18
	{ მარტინიკა	224	საფრანგეთისა	} 474
	{ ბარბადოსი	175	ბრიტანეთისა	
	{ ტრინიდადი	142	ბრიტანეთისა	
		<u>Σ = 6 022</u>		<u>2 338</u>

1903 წელს გამოცემულ — პირველად — «საერთაშორისო მიმოხილვაში» 1890 წლისათვის ნაჩვენებია:

	კუბა	1 731
	დომინგოს რესპუბლიკა	115
	ანტილის კუნძულები	492
		<u>(კმ.) 2 338</u>

(#) ეს ციფრები მე ავიღე «Archiv für Eisenbahnwesen»-იდან 1892, გვ. 496, ამასთან ციფრი 474 მოიცავს იამაიკასაც, მარტინიკასაც, ბარბადოსსაც და ტრინიდადსაც.

შეიძლება ვივარაუდოთ 1890 წლისათვის:

საფრანგეთისა (მარტინიკა).....	40 კმ.	} Σ = 2 338
ბრიტანეთისა.....	434	
შვედეთისა (პუერტო-რიკო).....	18	
დამოუკიდებელნი.....	1 846	

15)

აზია:		<u>1890</u>	<u>1913</u>
მცირე აზია, სირია, არაბეთი და ბრიტანეთის კვიპროსი (98 კმ.)		800	5 468
სპარსეთი		30	54
ბრიტანეთის ინდოეთი	} ბრიტანეთისა	27 000	55 761
ცილონი		308	971
ჰოლანდიის ინდოეთი	} იაუა სუმატრა	1 361	2 854

მაღალს სახელმწიფოები (ბორნეო, ცელებესი და სხვ.) ⁴⁾	100	1 380
პორტუგალიის ინდოეთი	54	82
სიაში	—	1 130
ინდოჩინეთი და ფილიპინები შ. შტატებისა) ¹⁾	105	3 697
რუსეთი (ციმბირი და შუა აზია) ³⁾	1 433	15 910
ჩინეთი	200	9 854
იაპონია (→ კორეა)	2 333	10 986

ბრიტანეთის ყველა სამფლობელო (კეიპროსი, ინდოეთი + ცეილონი, მალაკა)... საფრანგეთის ყველა სამფლობელო	27 408 105	58 204 2 493
მთელი აზია	33 724	108 147

4) ბრიტანეთის ბორნეო (მისი ნაწილი ბრიტანეთისა) 1912 წელს «The Statesman's Year-Book»-ის მიხედვით: 130 მილი (idem 1915 წლისა.)

(პოლანდიის) ცელებესი?

{ NB. როგორც ჩანს ყველა «მაღალს სახელმწიფო» ბრიტანეთის სამფლობელოებს უნდა მივაკუთვნოთ 1901 წელს ნაჩვენებია 439 კმ.

	1913	
	კმ.	
1) კოხინჩინა, კამბოჯა, ანამი, ტონკინი	2 398	საფრანგეთისა
პონდიშერი.....	95	საფრანგეთისა
სულ საფრანგეთისა	2 493	
მალაკა	92	ბრიტანეთისა
ფილიპინები	1 112	შ. შტატებისა
	Σ = 3 697	

ციფრი 105 1890 წელს განეკუთვნება კოხინჩინას, პონდიშერისა და ტონკინს (მამასადაძე, ყველანი საფრანგეთისა).

³⁾ აღმოსავლეთ-ჩინეთის რკინიგზა (1480 კმ.) მიკუთვნებულა ჩინეთზე (1913 წელს.)

აფრიკა:		1890	1913	
ალჟირი და ტუნისი		3 104	6 382	
ბელგიის კონგო		—	1 390	
(*)	{ ეგვიპტე (+ სუდანი) სამხრეთ აფრიკის კავშირი ინგლისის კოლონიები გერმანიის » იტალიის » პორტუგალიის » საფრანგეთის »	{ 1 547 3 825 [98]®	1902: { 5 946 17 628 3 790 4 176 155 1 624 3 218	
				1 503
				470
				27
				992
	[292]®	1 160	12 963	
(*)	[910]®		44 309	
მთელი აფრიკა		9 386	27 364	
ინგლისის ყველა სამფლობელო საფრანგეთის »		[5 470]	9 600	
		3 624		

{⁶⁾ დაახლოებით განაწილებულია
1885 წელს ნეიმან-სპალარტი იძლევა 147 კმ. (!!)-მავ-
რიკის კუნძული—440 (!!!) ანგოლისათვის + მოზამბიკი!! }

5) აღებულია «Archiv für Eisenbahnwesen»-იდან, 1892, გვ. 1229

2) მიკუთვნებულია:

1902:		1890:
169	(ბრიტანეთის სამფლობელოებს) მავრიკის კუნძული	
127	საფრანგეთისას რეუნიონი	126
	საფრანგეთისას «სენეგალის ოლქი»?	394
543	პორტუგალიისას ანგოლა	
449	პორტუგალიისას მოზამბიკი	

ავსტრალია:		1890	1913
ბრიტანეთის	ავსტრალიის კავშირი	15 769	30 626
შ. შტატები: ჰავაის კუნძულები (კუნძულები- ანად მათი: 11 კმ. და ოახუ: 91)		—	142
მთელი ავსტრალია		18 889	35 418
სულ		617 285	1 104 217

14)

(კოლონიებთან ერთად)

	1890	1913
შეერთებული შტატები	268 427	412 719
ბრიტანეთის იმპერია	107 355	207 856
რუსეთი	32 390	78 108
გერმანია	42 869	67 906
საფრანგეთი	40 664	63 505
	491 705	830 094

	1890	1913	
4 წერილი კოლონიური სახელმწიფო (ბელგია, პოლანდია, პორტუგალია, იტალია)	25 086	39 377	
11 არაკოლონიური სახელმწიფო (დანარჩენი ევროპა)	57 362	98 080	
# {	იაპონია	2 333	10 986
	ნახევრადკოლონიური აზიისა	1 030	16 506
	სახელმწიფოები ამერიკისა	12 646	33 340
	სამხრეთი ამერია (10 სახელმწიფო)	27 123	75 834
# სულ.....	617 285	1 104 217	
# ხოლო პირველი 5-ის გამოკლებით აზიისა და ამერიკის დამოუკიდებელი და ნახევრადამოუკიდებელი სახელმწიფოები	125 580	274 123	
	43 132	136 666	

ყველა კოლონია (ამერია, აზია, აფრიკა და ავსტრალია)

(15

1890:	1913:	კოლონიები:	1890:	1913:
74 948	170 029	51 767	120 844
3 769	12 317	3 729	12 093
1 361	2 914	1 361	2 854
346	1 706	346	1 706
1 433	15 910	1 433	15 910
—	1 390	—	1 390
—	155	—	155
—	4 176	—	4 176
18	1 801	—	1 254
81 875	210 398	58 636	160 382
		ყველა კოლონია	2 333	10 986
		იაპონია.....	—	—
		ნახევრადკოლონიები: { მცირე აზია, სპარსეთი, } 1 030 16 506		
		{ სიამი და ჩინეთი } 61 999 187 874		
		სულ		
		ევროპა.....	223 869	346 235
		შევრთებული შტატები.....	268 409	410 918
		ყველა კოლონია.....	81 875	210 398
		ნახევრადკოლონიები: აზია.....	1 030	16 506
		„ ამერია.....	12 646	33 340
		(მექსიკა, შუა ამერია + ანტილის კუნძულები)		
		იაპონია.....	2 333	10 986
		სამხრეთი ამერია (კოლონიების ჩაუთვლ.)	27 123	75 834
		სულ.....	617 285	1 104 217
		# აა	43 132	136 666
		აა + ბბ	125.0	347.1

აფრიკა:		1890	1913
ალეირი და ტუნისი		3 104	6 382
ბელგიის კონგო		—	1 390
(*)	ეგვიპტე (+ სუდანი)	1 547	5 946
	სამხრეთ აფრიკის კავშირი	3 825	17 628
	ინგლისის კოლონიები	[98]®	3 790
	გერმანიის »	—	4 176
	იტალიის »	—	27
	პორტუგალიის »	[292]®	155
	საფრანგეთის »	[520]®	992
		1 160	1 624
		[910]®	3 218
	მთელი აფრიკა	9 386	12 963
	ინგლისის ყველა სამფლობელო	[5 470]	27 364
	საფრანგეთის »	3 624	9 600

®) დაახლოებით განაწილებულია
 1885 წელს ნეიმან-სპალარტი იძლევა 147 კმ. (!!)-მე-
 რიკის კუნძული—440 (!!!) ანგოლისათვის + მოზამბიკი!!

5) აღებულია «Archiv für Eisenbahnwesen»-იდან, 1892, გვ. 1229

2) მიკუთვნებულია:

1902:	1890:
169 (ბრიტანეთის სამფლობელოებს) მავრიკის კუნძული	
127 საფრანგეთისას რეუნიონი	126
საფრანგეთისას «სენეგალის ოლქი»?	394
543 პორტუგალიისას ანგოლა	
449 პორტუგალიისას მოზამბიკი	

ავსტრალია:		1890	1913
ბრიტანეთის	ავსტრალიის კავშირი	15 769	30 626
იმპერია			
შ. შტატები:	ახალი ზელანდია	3 120	4 650
	ჩაუთის კუნძულები (კუნძულები- ანად მათი: 11 კმ. და ოახუ; 91)	—	142
	მთელი ავსტრალია	18 889	35 418
	სულ	617 285	1 104 217

14)

(კოლონიებთან ერთად)

	1890	1913
შეერთებული შტატები	268 427	412 719
ბრიტანეთის იმპერია	107 355	207 856
რუსეთი	32 390	78 108
გერმანია	42 869	67 906
საფრანგეთი	40 664	63 505
	491 705	830 094

	1890	1913	
4 წერილი კოლონიური სახელმწიფო (ბელგია, პოლანდია, პორტუგალია, იტალია)	25 086	39 377	
11 არაკოლონიური სახელმწიფო (დანარჩენი ევროპა)	57 362	98 080	
# {	იაპონია	2 333	10 986
	ნახევრადკოლონიური აზიისა	1 030	16 506
	სახელმწიფოები ამერიკისა	12 646	33 340
	სამხრეთი ამერია (10 სახელმწიფო)	27 123	75 834
	<u>617 285</u>	<u>1 104 217</u>	
# სულ.....	617 285	1 104 217	
# ხოლო პირველი 5-ის გამოკლებით აზიისა და ამერიკის დამოუკიდებელი და ნახევრადამოუკიდებელი სახელმწიფოები	125 580	274 123	
	43 132	136 666	

(15)

ყველა კოლონია (ამერია, აზია, აფრიკა და ავსტრალია)

აზია, აფრიკა და ავსტრალია

1890:	1913:	კოლონიები:	1890:	1913:
74 948	170 029	ბრიტანეთისა.....	51 767	120 844
3 769	12 317	საფრანგეთისა.....	3 729	12 093
1 361	2 914	პოლანდიისა.....	1 361	2 854
346	1 706	პორტუგალიისა.....	346	1 706
1 433	15 910	რუსეთი.....	1 433	15 910
—	1 390	ბელგიისა.....	—	1 390
—	155	იტალიისა.....	—	155
—	4 176	გერმანიისა.....	—	4 176
18	1 801	შ. შტატები.....	—	1 254
81 875	210 398	ყველა კოლონია	58 636	160 382
		იაპონია.....	2 333	10 986
		ნახევრადკოლონიები: { მცირე აზია, სპარსეთი, სიაში და ჩინეთი }	1 030	16 506
		სულ	61 999	187 874

	ევროპა.....	223 869	346 235
	წვერთებულ შტატები.....	268 409	410 918
	ყველა კოლონია.....	81 875	210 398
# {	ნახევრადკოლონიები: აზია.....	1 030	16 506
	ამერია.....	12 646	33 340
	(მექსიკა, შუა ამერია + ანტილის კუნძულები)		
	იაპონია.....	2 333	10 986
	სამხრეთი ამერია (კოლონიების ჩათვლ.)	27 123	75 834
	სულ.....	617 285	1 104 217
	# α	43 132	136 666
	$\alpha + \beta$	125.0	347.1

16) ძირითადი წყარო «Archiv für Eisenbahnwesen». გამოცემის წელი 1892 (გამოცემის წელი 15) გადავითვლიერე. დამატებები შეტანილია წინა გვერდებზე.

«მალაის სახელმწიფოები» 1890 წლისათვის ნაჩვენებია მხოლოდ ერთად და ფრჩხილებში არაფერი არაა აღნიშნული (არ არის სიტყვები: «ბორნეო, ცელებესი და ა. შ.», რომლებიც «Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich»-ის 1915-ის გამოცემაშია).

არის მონაცემები ათწლეულების მიხედვით: 1840 და მომდევნო წლები (1890-მდე) — რომლებიც კვლავ მოყვანილია ბროკჰაუზის ენციკლოპედიურ ლექსიკონშიც.

არის აგების ღირებულების გაანგარიშება (მეტწილად 1888—1891 წწ.)

ევროპა საშუალოდ 302.5 ათასი მარკა 1 კმ. |
 ევროპის გარეთა რკინიგზები » 160.6 » » » » }

$$\Sigma = \left\| \begin{array}{l} 131 \text{ მლრდ.} \\ \text{მარკა} \end{array} \right\| \left\| \begin{array}{l} 212.1 \text{ საშუალოდ მთელი მსოფლიოსათვის, ე. ი.} \\ \text{დაახლოებით } 131 \text{ მლ რდ. მარკა (} 212.1 \times 617.2 \\ \text{ათასი)} \\ 212.1 \times 200 \text{ ათასი} = 40\,000 \text{ მილიონი*} \end{array} \right\|$$

საგულისხმოა რკინიგზების შესახებ ეს მონაცემები შევადაროთ შემდეგ ციფრებს («Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich». 1915)

ქვანახშირის მოპოვება (მლნ. ტონა)

	გერმანია	საფრანგეთი	რუსეთი	დიდი ბრიტანეთი	შ. შტატები
1892	92.5	26.1	6.9	184.7	162.7
1912	255.7	39.2(1911)	31.0	264.6	450.2(1911)

თუჯის გამოდნობა (მლნ. ტონა)**

1892	4.9	2.0	1.1	6.8	9.3
1912	17.6	4.9	4.2	9.0	30.2

NB თვალში გეცემათ არაპროპორციულობა, ერთი მხრივ, რკინისა და ქვანახშირის წარმოებასა და, მეორე მხრივ, რკინიგზების აშენებას (მონოპოლია=კოლონიები) შორის. მონოპოლიებისა და ფინანსური კაპიტალის საკითხისათვის!!

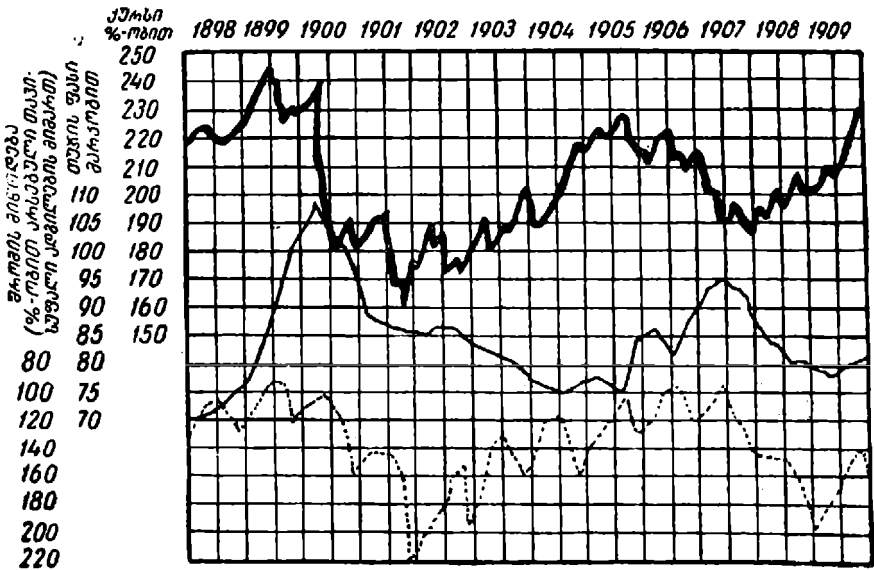
* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 345. რ ე დ. იქვე, გვ. 347. რ ე დ.

უზრნალი «ბანკი»

უზრნალი «Die Bank», 1910, გვ. 222

საბირჟო კურსი და კონიუნქტურული მრუდი 1898—1909. (17)

- საბირჟო კურსი («დისკონტო კომანდიტის», ჰარპენერ, ბოხუმერ და ალგემაინე ელექტრიციტეტის აქციების კურსი საშუალოდ თვის ბოლოს).
- თუჯის ფასი (ჰამბურგის კოტირებანი ინგლისური თუჯისათვის (გლაზგო), საშუალოდ კვარტალისა).
- შრომის ბაზარი (მუშების დინება გერმანიის შრომის ბირჟებში საშუალოდ კვარტალში. შედარების გასაადვილებლად შრომის ბაზრის მრუდი გაკეთებულია თავდაყირა ქვემოთ მიმართული მაქსიმუმით).

ეს დიაგრამა აღებულია ალფრედ ლანსბურგის სტატიიდან «ბირჟის დამახასიათებელი უნარი განკვერტისა» («Die Bank», 1910, I, გვ. 222).

გამოსადეგია თანამედროვეობის სრული ციკლის განმავლობაში (1900 წ. კრიზისი, 1907 წ. დეპრესია, 1898—99 წწ. აღმავლობა და სხვ.) კონკრეტული რყევისა და საერთო ტენდენციების საილუსტრაციოდ.

რკინიგზების გაანგარიშებისათვის

«The Statesman's Year-Book» 1915 წლისა (ლონდონი, 1915) (52-ე წელი). ჯ. სკოტ კელტის გამოცემა.
«ბრიტანეთის იმპერია», 1913—4

მოქმედი რკინიგზები (Railways open)

	+8 მალტა მილი
შეერთებული სამეფო ინდოეთი	23 441
კვიპროსი	34 656
კვილონი	61
სტრეიტს სეტლმენტსი და ფედერაციული მალაის სახელმწიფოები	605
ბორნეო და სარავაკი	771
ახია (ინდოეთის გარდა)	1 567
ავსტრალია და ოკეანია	23 021
აფრიკა	17 485
ამერიკა	31 953
	<u><u>ΣΣ=134 131*</u></u>

1 მილი = 1.6 კმ.; $134 \times 1.6 = 214.4$ ათასი კმ.; $130 \times 1.6 = 208$.
 $771 \times 1.6 = 1 233.6 + 208 = 1 441$ კილომეტრი

რკინიგზები ჰოლანდიის კოლონიებში (1913-ის ბოლო)
1 512 მილი — იავა

209 » სუმატრა «ჰოლანდიის ოსტ-ინდოეთი», ბორნეოსა და ცელებესის ჩათვლით და სხვ.

Σ=1 721 »

$1 721 \times 1.6 = 2 753.6$ კმ.

ჰოლანდიის ვესტ-ინდოეთი (სურინამი = ჰოლანდიის გვიანა, კიურასაო) — რკინიგზები არ არის.

ნეიმან-სპალარტი. «Übersichten der Weltwirtschaft». გამოცემის წელი 1883—4.

* ასეა «The Statesman's Year-Book»-ში. რ ე დ.

გვ. 508. «მავრიკიის კუნძულზე 1882 წლიდან 92 მილი სიგრძის ორივე რკინიგზაზე შემდგომი მშენებლობა არ ყოფილა».

Ibidem, გვ. 512.

$$\begin{array}{r} \text{1885} \\ \text{ანგოლა} = 350 \text{ ჟ} \\ \text{მონამბიკი} = 90 \\ \hline 440 \text{ კმ.} \end{array}$$

$$92 \text{ მილი} \times 1.6 = 147.2 \text{ კმ.} + 440 = 587$$

$$147.2 : 587 = 25.1\%$$

$$\begin{array}{r} \Sigma 1890 = 910 \\ - 520 \\ \hline 390 \text{ კმ.} \end{array}$$

1890
დაახლოებით 98 კმ. ინგლისისა (მავრიკიის კუნძული)
292 » პორტუგალიისა (ანგოლა და მონამბიკი)

$$\begin{array}{r} 390 \\ + 520 \text{ საფრანგეთისა} \\ \hline \end{array}$$

$$\Sigma = 910$$

Ibidem, გვ. 504. იამაიკა (1885)—107 კმ.

ბარბადოსი

42

მარტინიკა (რკ. გზ. «მოკლე» ხაზები)? ცნობები არ არის...

	1890	1913
იამაიკა	313	
მარტინიკა	224	
ბარბადოსი	175	
ტრინიდადი	142	
	$\Sigma = 474$	854

ვივარაუდოთ 40 კმ.
1890 წელს მარტინიკაზე
(ცოტა ნაკლებია ბარბადოსზე)

4 წვრილი კოლონიური სახელმწიფო

პოლანდია	+ 3 060	3 781	
	+ 1 361	2 854	→ 2 914
			— 2 854
	4 421	6 635	
პორტუგალია	2 149	2 983	
	346	1 706	
ბელგია	5 263	8 814	
	—	1 390	
იტალია	12 907	17 634	
	—	155	
	$\Sigma = 25 086$	39 317	60

(11 სახელმწიფო)

ესპანეთი	9 878	15 350
შვეიცარია	3 190	4 863
სკანდინავია	11 566	21 354
ავსტრია-უნგრეთი	27 113	46 195
რუმინეთი	2 543	3 763
სერბია	540	1 021
ბულგარეთი და თურქეთი	1 765	1 994
		1 931
საბერძნეთი	767	1 609
	<u>57 362</u>	<u>98 080</u>

ბრიტანეთისა აფრიკაში [1913]

6 399
1 775
5 582
3 872
<u>Σ = 17 628</u>
5 946
3 790 (1 099 + 192 + 418 + 302 + 1 567 + 212 = 3 790)
<u>27 364</u>

	აზია	ამერიკა	ბრიტანეთისა აზიაში:	
	<u>1890</u>		<u>1913</u>	
ბრიტანეთისა	27 000	22 712	55 761	56 732
	308	434	971	+ 92
	<u>100</u>	<u>35</u>	56 732	56 824
	27 408	23 181	+ 1 380	
			58 112	
			+ 92 მალაკა	
			<u>58 204</u>	

	<u>1890</u>	<u>1913</u>
აზია	33 724	108 147
აფრიკა	9 386	44 309
ავსტრალაზია	18 889	35 418
	<u>61 999</u>	<u>187 874</u>

ევროპა
ბრიტანეთის იმპერია
რუსეთის იმპერია
აღმოსავლეთი აზია
ამერიკა

166.2	268.9
107.8	207.8
32.4	78.1
3.2	27.5
<u>308.1</u>	<u>521.9</u>
<u>Σ = 617.8</u>	<u>1 104.2</u>

	<u>1913</u>
ევროპა	346 235
ამერიკა	570 108
დანარჩენი	187 874
<u>Σ = 1 104 217</u>	

617 283	1 104 157
---------	-----------

1. შეერთებული შტატები
2. ბრიტანეთის იმპერია
3. რუსეთი
4. გერმანია
5. საფრანგეთი
6. წვერილი კოლონიური სახელმწიფოები (ჰოლანდია, პორტუგალია, ბელგია, იტალია)
7. დანარჩენი ევროპა
8. იაპონია
9. სამხრეთი ამერიკა
10. «1/2 კოლონიები»...

	<u>1890</u>	<u>1913</u>
მექსიკა	9 800	25 492
შუა ამერიკა	1 000	3 227
დამოუკიდებელი ანტილის კუნძულები	1 846	4 621
	<hr/>	<hr/>
	12 646	33 340

	<u>1890</u>	<u>1913</u>	
მცირე აზია	800	5 468	მცირე აზია სპარსეთი (სიაში) (ჩინეთი)
სპარსეთი	30	54	
		1 130	
ჩინეთი	200	9 854	
	<hr/>	<hr/>	
	1 030	16 506	

	<u>1890</u>	<u>1913</u>	
აზია ბრიტანეთისა	27 408	58 204	} პორტუგალია + 54... 82 + 292... 1624 ----- 346 1706
აფრიკა »	5 470	27 364	
ავსტრალია »	18 889	35 276	
ინგლისი	51 767	120 844	
საფრანგეთი	3 729	12 093	
ჰოლანდია	1 361	2 854	
პორტუგალია	292	1 624	
ბელგია	—	1 390	
იტალია	—	155	
გერმანია	—	4 176	
შეერთებული შტატები	—	1 112	+ }
		142	

კოლონიები:	$\Sigma =$ 57 149	144 390	+ 1 433... 15 910	
იაპონია	2 333	10 986		
ნახევრადკოლონიები { მცირე აზია, სპარსეთი, სიაში, ჩინეთი }	1 030	16 506		
	<hr/>	<hr/>		
	60 512	171 882		
	1 433	15 910		
	<hr/>	<hr/>		
	61 945	187 792	} 61 999 187 874	
	54	82		

რეზიუმე

«V»

(«50»)

შინაარსი

v

იმპერიალიზმი

ენგელსი (განიარაღება)	
ლაუფენბერგი	
პლენი. მსოფლიო პოლიტიკა	(1)
ვეგენერი	[1—2]
ფრ. ენგელსი. «განიარაღება»:	3—9
ფრ. ენგელსი. «სტატიები საერთაშორისო თე- მებზე გაზეთ «Volksstaat»-იდან:	10—[14]
ლაუფენბერგი:	15—[24]
«გერმანია და მსოფლიო ომი»	[30—32]
ალბრეხტ ვირტი	[24—25 და 33—38]
გეორგ ადლერი. «იმპერიალისტური სოციალური პოლიტიკა». 1897	[39]
ა. ზიგფრიდი. «ახალი ზელანდია». 1909	[40—41]
ჰიოტი. «თურქესტანი»	(42—3)
(გვ. 38: ახალგაზრდა ეგვიპტელთა კონგრესი)!	
42—43: პანისლამიზმი.	
სოციალიზმი ჩინეთში...	44

«საერთაშორისო პოლიტიკური მიმოხილვა»

«La Revue politique internationale», 1915,
მარტი — აპრილი (№ 14) (ლოზანა).

«დემოკრატიული რუსეთი და ომი» ბ-ნ გრიგოლ
ალექსისკისა, სათათბიროს ყოფილი დეპუტატისა ((გვ. 168—
186)).

რედაქციის შენიშვნა: «საინტერესოა აღინიშნოს სოლი-
დარობა, რომელიც, მიუხედავად მთელი პრინციპული უთან-
ხმოებისა, ამჟამად რუსეთის რევოლუციონერთა და ლიბე-

რალთა მეტ ნაწილს თვითმპყრობელ ცარიზმთან აკავშირებს» (გვ. 168).

რუსეთს არ შეიძლებოდა ომი სურვებოდაო (ოფიციალურ რუსეთსაც კი). რუსეთი 1918, 1920-სათვის ემზადებოდაო? მკვლელი ხუთი წლით აღ რ ე ? ?

[გვ. 177: რედაქციის შენიშვნა (ალექსინსკის წიგნიდან), რომ რუსეთში «2 მთავრობაააო».]

რუსეთი იცავდა სუსტ სერბიას etc. «კეთილი საქმეა» (181), მიუხედავად ცარიზმის სხვა «საძაგლობისაო».

მხარს უჭერს სრუტეების ნეიტრალიზაციას—არა «დაპყრობითს ომს», როგორც მილიუკოვი... მოკავშირეთა გამარჯვება სიკეთეა ევროპის პროგრესისათვისო.

კლენი. «მსოფლიო პოლიტიკა»

დ-რი კანს პლენი. «მსოფლიო პოლიტიკა. ნარკვევი უახლესი მსოფლიო ისტორიისა ინგლის-იაპონიის კავშირის დადების შემდეგ». ბერლინი, 1907 (გვ. 214). მე-3 გამოცემა. (I)

საკმაოდ კარგი ნარკვევია, მეტწილად მიძღვნილი ინგლისისა და იაპონიისადმი (მათთან დაკავშირებით აგრეთვე ამერიკისა და რუსეთისადმი. ინგლისი—იაპონია—შეერთებული შტატები—რუსეთი).

მეორე ნაწილში (91—167 გვ.) საგარეო პოლიტიკის ორგანიზაციის შესახებ ინგლისში (არა სახელმწიფო, არამედ «საზოგადოება»).

ვებენერი. «თანამედროვე ინდოეთი»

პროფ. დ-რი გეორგ ვეგენერი. «თანამედროვე ინდოეთი. საფუძვლები და პრობლემები ინგლისის ბატონობისა ინდოეთში («შრომები კოლონიურ საკითხებზე», ნაკვეთი. 61/63. 1 მარკა 20 პფ.). ბერლინი, 1912 (გვ. 52).

საკმაოდ კარგი, ნათელი, მოკლე ნარკვევი.

ინდოეთი—4 575 000 კვ. კმ.

315 მილიონი (1911) (1901—297)

(1801—100)

საშხედრო საფრთხე რუსეთის მხრიდან: ახლა ინგლისელები აქ შეიარაღებული არიან «თავით ფეხთამდე».

არ არის ერთიანი ერი, არ არის ერთი ენა.

«ბენგალიელები»=70 მილიონი. ბენგალიის გაყოფა ინგლისელების მიერ (იმისათვის, რომ შეასუსტონ ეროვნული მოძ-

რაობა) 1905 წელს. 1911 წელს (ვეირგეინის დადგმა დელიში) დაჰპირდნენ გააუქმონ ეს ზომა.

კასტების სისტემა.

ინგლისელები ბატონობენ «გასთიშე და იბატონე»-ს პოლიტიკის საშუალებით...

გეოგრაფიული პირობების მეტისმეტი სხვადასხვაობა.

სიშორე დანარჩენი სამყაროსაგან.

შუასაუკუნეობრიობა (რელიგია — გარესამყარო არაფერია) — მიწათმოქმედება — ვასალური ურთიერთობა.

$\frac{2}{3}$ ქვეყნისა უშუალოდ ინგლისელთა ბატონობაშია, $\frac{1}{3}$ — ვასალური სახელმწიფოები.

სრული დამოკიდებულება (მიწათმოქმედებისა) ზაფხულში წვიმებზე (ზაფხულის მუსონი = პასატი). წინააღმდეგ შემთხვევაში — შიმშილი.

არმია — 75 000 ინგლისელი

— 150 000 ადგილობრივი მკვიდრნი (სხვადასხვა ტომე-

2) ბიდან). განსაკუთრებით იყენებენ ინგლისელები მუსლიმანთა (60 მილიონი) მტრობას ინდოელებისადმი.

სიპაების აჯანყების (1857) მთავარი საფრთხე — ადგილობრივ მკვიდრთა არმიის გადასვლა აჯანყებულთა მხარეზე. გაღარჩინა სხვადასხვა ერთა შულღმა და მასების ძილმა.

შავი ჭირისაგან მოკვდა 1905—1 069 140

1907—1 315 892 და ა. შ.

ინგლისელების მმართველობა წმინდა «დიქტატორულია» (31), «ავტოკრატია» (31).

«სამოქალაქო უწყება ინდოეთში» 1 000-მდე კაცია, ჩინებულ ზელფასიან ჩინებულ მოხელეთა შტაბი.

ინგლისმა ბევრი რამ მისცაო (ბრიტანული მშვიდობა, რკინიგზები, ფოსტა, იუსტიცია etc. etc.).

მღელვარების მიზეზები:

1) უცხოელთა ძალადობა ხალხზე...

2) მოსახლეობის სწრაფი ზრდა. (შიმშილობანი.)

3) «ინდოეთის მზარდი აგრარიაზაცია»: ინგლისი ახრჩობს ქვეყნის მრეწველობას.

მოძრაობა «სეადეში» (=საკუთარ ქვეყანაში წარმოებულ პროდუქტებისათვის) (ინგლისური პროდუქტების ბოიკოტი).

4) გადასახადები. საადგილმამულო გამოსაღები გლენებში-საგან.

5) ინტელიგენციის შექმნა. სკოლამ შექმნა «პოლიტიკურად ყველაზე ცუდი და ყველაზე მძიმე სახის გონებრივი შრომის პროლეტარიატი» (43), ავტორი რეაქციონერი არამზადაა.

6) ინდოელი ერის წარმოქმნა. («ეროვნული კონგრესები».)

7) რელიგიური მოძრაობა ინგლისელების წინააღმდეგ, აზიელების სასარგებლოდ, თავისი, აზიურის სასარგებლოდ... (ტერორიზმი etc.).

(არტილერიასა და არსენალებს ინგლისელები, გვ. 48, მხოლოდ თეთრ ჯარებს აძლევენ. საერთოდ ინგლისელები უაღრესად ფრთხილობენ.)

ენგელსი. «შეუძლია თუ არა ევროპას განიარაღდეს?»

ფრიდრიხ ენგელსი. «შეუძლია თუ არა ევროპას განიარაღდეს?» ნიურნბერგი, 1893. ცალკე ანაბეჭდი «Vorwärts»-იდან (ვერლენი და კომპ.)⁴⁹. (3)

ბერნის მუშათა ბიბლიოთეკაში კრებული იწყება ბროშურით: «კარლ მარქსი კოლნის ნაფიც მსაჯულთა სამსჯავროს წინაშე».

წინასიტყვაობა:— ეს სტატიები იბეჭდებოდა 1893 წ. მარტში ბერლინის «Vorwärts»-ში, «როცა რაიხსტაგში კამათი იყო სამხედრო კანონპროექტზე» (გვ. 3).

«გამოვიდვარა, ამრიგად, ამ» (ახლანდელი) «ვითარებიდან, მე აქ ვაყენებ მხოლოდ ისეთ ღონისძიებებს, რომლების მიღება თვითეულ ახლანდელ მთავრობას შეუძლია თავისი ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობისათვის ზიანის მიუყენებლად. მე ვცდილობ მხოლოდ დავამტკიცო, რომ წმინდა სამხედრო თვალსაზრისით არ არსებობს აბსოლუტურად არავითარი დაბრკოლება მუდმივი არმიების თანდათანობით გაუქმებისათვის» და რომ თუ ამ ჯარებს ინარჩუნებენ, ეს არის «შინაგანი მტრის წინააღმდეგ» (გვ. 3). NB

«სამსახურის ვადის თანდათანობით შემცირება საერთაშორისო შეთანხმებით» აი «ჩემი მსჯელობის ძირითადი პუნქტი» (გვ. 4)—«საერთო გადასვლა მუდმივი ჯარიდან მილიციაზე» (გვ. 4, *idem*, გვ. 3).

(ამრიგად: «არსი» ენგელსის მიხედვით = მილიციაზე გადასვლა. ეს NB.) (4)

წინასიტყვაობაზე აღნიშნულია: ლონდონი, 28 მარტი 1893.

§ I. აი უკვე 25 წელია ევროპა იარაღდება «გაუგონრად»... «უგუნურება ხომ არ არის აქ განიარაღებაზე ლაპარაკი?» (გვ. 5).

მაგრამ ხალხის მასები... მოუწოდებენ... «განთავისუფლებსაყენ» «ყველა ქვეყანაში»... განა არ არის ჩიხიდან გამოსავალი გარდა გამაპარტახებელი ომისა?

მე ვამტკიცებ: განთავისუფლება, ხოლო ამით მშვიდობის გარანტია, შესაძლებელია» (5)... და გერმანიას აქვს ამისათვის «ძალა და მოწოდება»...

შემდეგ, § I მოკლედ აგვიწერს საყოველთაო სამხედრო ბეგარაზე გადასვლას. მისი «რევოლუციური» (გვ. 6) მხარე— ყველა მამაკაცის ჩაბმა «ეროვნულ თავდაცვაში»...

აუცილებელია გადასვლა «სამსახურის ვადის საერთაშორისო მაქსიმუმზე», ხოლო «საბოლოო მიზანი მილიციის სისტემა» უნდა იყოს (7).

თავდაპირველად maximum 2 წელიწადი, შემდეგ 1/2 და ა. შ.! რამდენამდე??

§ II. სამსახურის მოკლე ვადის შესაძლებლობა (სამხედრო-ტექნიკური). დიდი ვადა საჭირო არ არის.

(მაგისტრია (9), გუშაგები (9), ღენშიჩიკები (10) და სხვა ამგვარი ილიოტიზმი).

- 5) კავალერიისათვის? სასურველია უფრო დიდხანს, — თუ წინათ ცხენოსნობა არ იცოდნენ. მაგრამ ამ მხრივაც ბევრი რამის გაკეთება შეიძლება, ხოლო შემდეგ შესაძლებელია «სამი ან ოთხი წლით ნებითგანწესებულნი» (10).

მე ჩემს სიცოცხლეში იმდენი მინახავს ნაქები ჩვეულებების, დაწესებულებების, წესების, სამხედრო წესების (10) კრახი, — — — «რომ ყველას ვურჩევ განსაკუთრებული უნდობლობით ეკიდებოდეს სწორედ სამხედრო «სპეციალისტის» აზრს» (გვ. 11, § II-ის ბოლო).

§ III. სამხედრო საქმეში კონსერვატიზმის უაზრობა, როცა ტექნიკა აქ განსაკუთრებით რევოლუციურია.

ქვეითი ჯარის სროლა

40 წლის წინათ...	300 ნაბიჯზე	
1870/1 ———	600—1000	» (არტილერია 3—4000)
«ახლები»	3000—4000	» -მდე (გვ. 11).

ახალგაზრდობის სამხედრო აღზრდის, ტანვარჯიშის etc. აუცილებლობა (13—14), მარშები (ზაფხულში), «საველე მეცადინეობა» (14) etc. etc.

მერე მასწავლებლები? — სამსახურდამთავრებული უნტერები. ისინი რომ გამოათრიო «სასკოლო ეზოსა და საერთო-სამოქალაქო სისხლის სამართლის კოდექსის სინათლეზე», — «მაშინ, სანაძლევს ვდებ, ჩვენი ბუნტარული (sic!!) სკოლის ახალგაზრდობა ჭკუას ასწავლის ჯარისკაცების წინანდელ მტანჯველ-თაგან ყველაზე აეს» (15).

NB NB
?

§ IV. მიიღებენ თუ არა სხვა ქვეყნები? აესტრია და იტალია — მიიღებენ.

საფრანგეთი? — «გადამწყვეტი ქვეყანა» (15). საფრანგეთი (6) მოტყუებას შეუდგება?

მაგრამ გერმანია გაცილებით უფრო ძლიერია: მოსახლეობა მეტია; ოფიცრები მეტია, ამას კი ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს. («დღემდე ყველა ომში საომარი მოქმედების დაწყების რამდენიმე თვის შემდეგ საგრძნობი ხდებოდა ოფიცრების ნაკლებობა» (17))...

სხვათა შორის ნებიაგანწესებულთა «არადემოკრატიული და პოლიტიკურად უვარგისი» (16) ინსტიტუტი სასარგებლოა გერმანიისათვის სამხედრო თვალსაზრისით (> ოფიცრები). საფრანგეთში კი «სამწლიანი ვადის სამსახურის ჯარისკაცებმა პირდაპირ გარიყეს არმიიდან პრივილეგიური ერთწლიანები. ეს ცხადყოფს, თუ რამდენად უფრო დაბალია გერმანიაში, ვიდრე საფრანგეთში, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური შეგნებისა და მის მიერ დაშვებულ პოლიტიკურ დაწესებულებათა დონე» (16).

NB

§ V. რუსეთი? მნიშვნელობა არა აქვს, მიიღებს თუ არა. საერთოდ არა აქვს მნიშვნელობა, ოფიცრები არ არის.

რუსი ჯარისკაცი ძალიან მამაცია და გროვანში მტკიცედ უჭირავს თავი. მაგრამ ახლა საჭიროა ინდივიდუალიზებული მოქმედება და აქ იგი არაფრად არ ვარგა, მისი შედარება არ შეიძლება «დასავლეთის ჯარისკაცებთან» (19).

ხაზინისმქურდაობა etc. რუსეთში (20).

«საკმარისია რუსეთმა ორი-სამი ბრძოლა წაავოს, და საომარი მოქმედების ასპარეზი ვისლიდან დვინასა და დნეპრზე გადაიწვეს; გერმანიის არმიის ზურგში, მასი მფარველობით, ჩამოყალიბდება მის პოლონელ მოკავშირეთა ჯარი; და პრუსია დამსახურებულ სასჯელს მიიღებს, თუ მას საკუთარი უშიშროების გულისათვის მოუხდება ძლიერა პოლონეთი აღადგინოს» (20).

(7)

§ VI. რუსეთის საშინაო მდგომარეობა «თითქმის სასო-
წარსაყვეთია»... «ეს ევროპის ჩინეთი» (21)... გლეხების
გალატაკება 1861-ის შემდეგ... «ეს გზა» («ეკონომიური
და სოციალური რევოლუციისა» = კაპიტალიზმისა რუ-
სეთში) «ჯერჯერობით უმთავრესად ნგრევის
გზაა» (21).

ნიდაგის დატაცება, გაუტყიურება etc. რუსეთში. კრედიტი
ეცემა. «საფრანგეთს კი არ სჭირდება რუსეთი, — პირიქით,
რუსეთს უფრო სჭირდება საფრანგეთი... საფრანგეთი რომ
ცოტა უფრო ჭკვიანი იყოს, იგი შეძლებს გამოძალოს რუ-
სეთს ყველაფერი, რაც კი ნებაეს. მაგრამ ნაცვლად ამისა ოფი-
ციალური საფრანგეთი მუცელზე ხოხავს მეფის წინაშე» (23)...

რუსეთი ცხოვრობს ჭვავის გატანით, — უმთავრესად
გერმანიაში. «როგორც კი გერმანია დაიწყებს თეთრი
პურის ჰამას შავის ნაცვლად, მეფისა და მსხვილი
ბურჟუაზიის ახლანდელი ოფიციალური რუსეთი მა-
შინვე გაკოტრდება» (23).

§ VI-ის დასასრული |

8) § VII. ჩვენთან როგორღა არის დაყენებული საქმე?
«ჩარისკაცების აბუჩად აგდება» დაუსრულებლად (24)...
«პარაზიტული თავადაზნაურობა», «ბურჟუაზიის გაბლენ-
ძილი ბიჭები»... წინათ უცაბედად გასროლით კლავდნენ
მანევრებზე (25) — «მე ვიცნობდი ერთ კიოლონელ ჭაბუკს,
რომელიც 1849 წელს ასე დაიღუპა მისი უფროსისათვის
განკუთვნილი ტყვიით» (25), — ახლა წვრილკალიბრიანი
საეაზნე-კოლოფიანი თოფით «ამას ასე იოლად და შეუმ-
ჩნევლად ვერ გააკეთებ» (25)...

საფრანგეთში ჩარისკაცებთან ასეთი მოპყრობა შეუძლებე-
ლია... ფრანგ ჩარისკაცებს უნდა ეზიზღებოდეთ გერმანელი
ჩარისკაცები, როცა კითხულობენ, თუ როგორ ეპყრობიან მათ
ყაზარმებში...

§ VIII. მიიღებენ თუ არა ამ წინადადებას?

გერმანია ამ წინადადებას აძლევს ავსტრიას, იტალიას, საფ-
რანგეთს. თუ ეს უკანასკნელი მიიღებს, იგი მდგომარეობას
არ გაითარესებს, თუ უარყოფს — გაითარესებს.

«ყველა არმიას არაჩვეულებრივად შესწევს უნარი ის-
წავლოს დიდ დამარცხებათა შემდეგ» (27)...

«არ უნდა გვავეიწყებოდეს, რომ ბისმარკის 27 წლის ბატონობამ გერმანია საძულველი გახადა მთელ უცხოეთში — და ახიცი არის. არც ჩრდილოეთ შლესვიგის დანიელების ანექსიას, არც პრალის ხელშეკრულების იმ პუნქტის დაუცველობას, ხოლო ბოლოს და ბოლოს თაღლითურ გაუქმებასაც, რომელიც მათ შეეხება, არც ელზას-ლოტარინგიის ანექსიას, არც საზიზლარ ღონისძიებებს პრუსიის პოლონელების წინააღმდეგ საერთო არაჰქონდა რა «ეროვნული ერთიანობის» შექმნასთან» (27)... ბისმარკმა აიძულა სძულდეთ გერმანია...

NB

NB

(9)

«სადაც უნდა წახვიდეთ, ყველგან შეხვდებით სიმპათიებს საფრანგეთისადმი და უნდობლობას გერმანიისადმი» (28)...

NB

«ნუ დაგვავეიწყებდა, რომ უახლოესი ომის შედეგს ინგლისი გადაწყვეტს» (28) — ზღვაზე ბატონობა, «პირდაპირ შიმშილით დააუძლურებს და სძლევს (საფრანგეთს ან გერმანიას).

გერმანია ძალიან და ძალიან მოიგებდა, ასეთი წინადადება რომ გაეკეთებინა (გვ. 29)...

დასასრული

მარქსი. «მხილებანი კომუნისტთა კელნის პროცესის შესახებ» ინგლისის უმსავლით

ენგელსი სტატიაში «კომუნისტთა კავშირის ისტორიისათვის» (თარიღად აქვს 8 ოქტომბერი 1885) ბროშურაში «მხილებანი კომუნისტთა კელნის პროცესის შესახებ» (ციურიხი 1885) — — სტატიის ბოლოში:

...მარქსი იყო «ადამიანი, რომელიც ყველაზე მეტად სძულდათ და რომელსაც ყველაზე მეტად სწამებდნენ ცილს მისი თანამედროვეები»⁵⁰ (გვ. 17)...

მარქსის ბოლოსიტყვაობა (8. I. 1875) ამავე ბროშურისათვის:...⁵¹

...«1848 წლის რევოლუციის დამარცხების შემდეგ გერმანიის მუშათა მოძრაობა არსებობდა მხოლოდ კიდევ თეორიული, ამასთანავე პროპაგანდის ვიწრო ჩარჩოებით შეზღუდული ფორმით, რომლის პრაქტიკული უსაშიშროების შესახებ ერთი წუთითაც არ ტყუევდებოდა პრუსიის მთავრობა» (73).

NB

(10)

ენგელსი. «სტატიები საერთაშორისო თემებზე
გაზეთ «ფოლკსშტატიდან»»

ფრიდრიხ ენგელსი. სტატიები საერთაშორისო თემებზე გაზეთ
«Volksstaat»-იდან» (1871 — 1875). ბერლინი, 1894.

წინასიტყვაობა 1894⁵²

წინასიტყვაობაში (3. I. 1894) ენგელსი,
სხვათა შორის, ამბობს, რომ ყველა ამ სტა-
ტიში (1871—5 წწ.) იგი თავის თავს უწოდებს
კომუნისტს და არა სოციალ-დემოკრატს, რად-
გან მაშინ თავიანთ თავს სოციალ-დემოკრა-
ტებს უწოდებდნენ პრუდონისტები საფრან-
გეთში, ლასალელები გერმანიაში (გვ. 6).

კომუნისტები
თუ სოციალ-
დემოკრატები?

«მარქსისთვის და ჩემთვის ამიტომ აბსოლუტურად შეუ-
ძლებელი იყო სპეციალურად ჩვენი თვალსაზრისის აღსა-
ნიშნავად გვეხმარა ესოდენ სხვადასხვაგვარად გასაგები
გამოთქმა. ამჟამად საქმის ვითარება სხვაგვარია, და ეს
სიტყვა*, ვგონებ, შეიძლება გამოდგეს, თუმცა იგი არა-
ზუსტი რჩება ისეთი პარტიისათვის, რომლის ეკონომიური
პროგრამა მხოლოდ სოციალასტური როდია საერთოდ,
არამედ პირდაპირ კომუნისტურია, — პარტიისათვის,
რომლის პოლიტიკური საბოლოო მიზანია დაძლევა მთელი
სახელმწიფოსი და, მაშასადამე, დემოკრატიისაც. თუმცა-
ლა სახელწოდებანი ნა მ დ ვ ი ლ ი» (ხაზგასმა ენგელსისაა)
«პოლიტიკური პარტიებისა არასოდეს არ შეესაბამება
მათ სავსებით; პარტია ვითარდება, სახელწოდება რჩება»
(გვ. 7).

NB

NB

11)

NB

«ბაკუნისტები გუშაობენ»⁵⁸

«ბაკუნისტები მუშაობენ» (1873). დასასრული... «ბაკუ-
ნისტებმა ესპანეთში იმის უბადლო მაგალითი მოგვცეს,
თუ როგორ არ» (ხაზგასმა ენგელსისაა) «უნდა ვაქეთებ-
დეთ რევოლუციას» (გვ. 33).

NB

* «სოციალ-დემოკრატია». რ ე დ

«პოლონეთის პროკლამაცია»⁵⁴

Ibidem «პოლონეთის პროკლამაცია» (11. VI. 1874).

«მთელი ევროპის მილიტარიზმის საფუძველია რუსეთის მილიტარიზმი. რუსეთის არმია, რომელიც 1859 წ. ომის დროს რეზერვში იდგა საფრანგეთის მხარეზე, ხოლო 1866 და 1870 წწ. — პრუსიის მხარეზე, ყოველთვის შესაძლებლობას აძლევდა უდიდეს სამხედრო სახელმწიფოს ცალ-ცალკე დაემარცხებინა თავისი მოწინააღმდეგეები. პრუსია, როგორც ევროპის პირველი სამხედრო სახელმწიფო, პირდაპირ რუსეთის ქმნილებაა, თუმცა შემდეგში მეტისმეტად არასასიამოვნოდ გაუსწრო ზრდაში თავის მფარველს» (გვ. 35).

...«ნაპოლეონის ომების შემდეგ რუსეთმა ამასთანავე ხელთ იგდო პრუსია-პოლონეთისა და ავსტრია-პოლონეთის პროვინციების დიდი ნაწილი და ახლა აშკარად გამოდიოდა როგორც ევროპის არბიტრი; ამ როლს იგი განუწყვეტლივ ასრულებდა 1853 წლამდე. ...რევოლუციის წლებში რუსეთის ჯარების მიერ უნგრეთის დათრგუნვა ისეთივე გადამწყვეტი მოვლენა იყო აღმოსავლეთ და შუა ევროპისათვის, როგორიც იყო იენისის ბრძოლა პარიზში დასავლეთისათვის... ევროპაში რუსეთის ბატონობასთან ერთად დამყარდა რეაქციის ბატონობაც. ყირიმის ომმა დასავლეთი და ავსტრია გაათავისუფლა მეფის თავხედური პრეტენზიებისაგან... ზემოთ უკვე დავინახეთ, რომ რუსეთის არმია მთელი ევროპის მილიტარიზმის საბაზი და საფუძველია... მხოლოდ იმიტომ, რომ 1870 წელს რუსეთის არმიამ ხელი შეუშალა ავსტრიას საფრანგეთის მხარეზე გამოსულიყო, პრუსიამ შეძლო დაემარცხებინა ფრანგები და დაემთავრებინა პრუსია-გერმანიის სამხედრო მონარქიის შექმნა» (38)...

ლაცობა პოლონეთის მოძრაობის «არსებითად არისტოკრატიული» ხასიათის შესახებ «უაზროა».

«პოლონეთი, კიდევ გაცილებით უფრო მეტად, ვიდრე საფრანგეთი, მთელი თავისი ისტორიული განვითარებით და თავისი ახლანდელი მდგომარეობით დაყენებულია ალტერნატივის წინაშე — იყოს რევოლუციური ან დაიდუპოს» (39)...

1871 წელს პოლონელები (ემიგრანტები) მეტწილად კომუნის მხარეზე დადგნენ... «განა ეს არისტოკრატების საქციელი იყო?» (39).

33. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39.

«პოლონეთის არისტოკრატია სულ უფრო და უფრო უახლოვდება რუსეთს, რათა თუნდაც მისი ბატონობის ქვეშ გააერთიანოს პოლონეთი; რევოლუციური მასები კი იმით უბასუხებენ, რომ კავშირს სთავაზობენ გერმანიის მუშათა პარტიას და იბრძვიან ინტერნაციონალის რიგებში» (39).

«თავისუფალი ვერ იქნება ხალხი, რომელიც სხვა ხალხებს ჩაგრავეს. შეიარაღებული ძალა, რომელიც მას სხვა ხალხის დათრგუნვისათვის ესაჭიროება, ბოლოს და ბოლოს თვით მის წინააღმდეგ შებრუნდება ხოლმე» (40) — რუსეთის მისამართით: პოლონეთის აღდგენა «საჭიროა... თვით რუსები ისათვის» (NB) (40).

«სოციალური საკითხისათვის რუსეთში»

«სოციალური საკითხისათვის რუსეთში» (1875)

«პეტერბურგის, მოსკოვის, ოდესის მსხვილი ბურჟუაზია, რომელიც უკანასკნელი ათი წლის მანძილზე უმაგალითო სისწრაფით ვითარდება, განსაკუთრებით რკინიგზების მშენებლობის მეოხებით... რუსეთის მთელი მსხვილი მრეწველობა, რომელიც არსებობს მხოლოდ... დამცველი ბაჟების მეოხებით, — განა მოსახლეობის მთელი ეს გავლენიანი და სწრაფად მზარდი ელემენტები ოდნავადაც არ არიან დაინტერესებულნი რუსეთის სახელმწიფოს არსებობით?..»⁵⁵ (გვ. 52) (ტკაჩოვის წინააღმდეგ).

14) ბოლოსიტყვაობა (1894) სტატიისა «სოციალური საკითხის შესახებ რუსეთში»⁵⁶ ასეთი ფრაზით მთავრდება:

«იგი (რევოლუცია რუსეთში) არა მარტო მოსპობს სოფლების გათიშულობას, რომლებშიც ცხოვრობს ერის მთავარი მასა, გლეხები, და რომლებიც შეადგენენ მათს «მსოფლიოს», მათს სამყაროს, არა მარტო გამოიყვანს გლეხებს ფართო ასპარეზზე, სადაც ისინი შეიცილობენ გარეშე სამყაროს და ამასთან ერთად თავიანთ თავს, შეიგნებენ თავიანთ საკუთარ მდგომარეობას და ახლანდელი გაჭირვებისაგან თავის დაღწევის საშუალებებს, — რუსეთის რევოლუცია აგრეთვე ახალ ბიძგს მისცემს დასავლეთის მუშათა მოძრაობას, შექმნის მისთვის ბრძოლის უკეთეს პირობებს და ამით დააჩქარებს თანამედროვე სამრეწველო პროლეტარიატის გამარჯვებას, გამარჯვებას, ურომლისოდაც ახლანდელი რუსეთი ვერც თემის გავლით, ვერც კაპიტალიზმის გავლით ვერ მიადწევს საზოგადოების სოციალისტურ გარდაქმნას» (გვ. 72).

ლაუფენბერგი. «ორგანიზაცია, ომი და კრიტიკა»

«ორგანიზაცია, ომი და კრიტიკა». ჰამ- || ლ ა უ ფ ე ნ ბ ე რ - (15
ბურგის პარტიული კამათის დოკუმენტები || გ ი

დ-რ ჰენრიხ ლ ა უ ფ ე ნ ბ ე რ გ ის ა,
ფრიც ვოლფჰეიშისა და დ-რ კარლ ჰერცისა.

«მხოლოდ პარტიის წევრებისათვის დასაზრიგებლად საწევრო
ბილეთის წარდგენისას».

(დაბეჭდილი და გამოცემულია დ-რ ლაუფენბერგის მიერ,
ჰამბურგი) (1—77 გვ.)

წელი???? (1915) ((1915 უეჭველია)).

«ენო»⁵⁷ მიჰყვებოდა მთავრობის პაროლს (8) — ციტატები
«ენოდან» (9—15) (ახალგაზრდობის მილიტარიზაციისათვის,
26 და შემდ.) ძ ა ლ ი ა ნ ს ა ი ნ ტ რ ე ს ო ა . ლ ა უ ფ ე ნ ბ ე რ გ ის ა და
სხვათა განცხადებანი — წინააღმდეგ.

ბელადების ტაქტიკა თითქმის დასმენებისა etc.

წინადადება «ნდობით აღჭურვილ ადამიანთა» მოწვევისა უარ-
ყოფილია (23 და სხვები).

...«უნდა გამოაშკარავებულიყო წინააღმდეგობა
ბელადებს, რომლებსაც ორიენტაცია აღებული აქვთ
«Echo»-ს პოლიტიკაზე, და მასას შორის, რომელიც
ძველი პროლეტარული პრინციპების ერთგული
რჩება და უარყოფს ჰარმონიის ახალრევიზიონის-
ტულ პოლიტიკას» (34)...

ბელადე-
ბი და
მასა

§ VIII: «შ ე თ ა ნ ხ მ ე ბ ა (Sammlung) ბ ე ლ ა დ ე ბ ის ა»
(NB) (მასის წინააღმდეგ).

დისკუსიებმა ცხადყო:

«კამათი, რომელიც ოთხი საღამოს განმავლობაში
გრძელდებოდა, მეტისმეტად დამახასიათებელი იყო
ეგრეთწოდებული ხელმძღვანელი ჰამბურგის წრეების
გონება-განწყობილებისათვის. საესებით ნათლად გა-
მოვლინდა ფაქტი, რომელიც დიდი ხანია ცნობილია
ჰამბურგის პარტიული ცხოვრების ყოველი ყურად-
ღებიანი დამკვირვებლისათვის, რომ ბელადების ამ
ზნედაფენამ უკვე დიდი ხანია შინაგანად გაწყვიტა კავ-
შირი ჰამბურგის პარტიული მასის რადიკალურ შეხე-
დულებებთან. კრებებზე მათ კიდევ შეეძლოთ გამოე-
ყენებინათ რადიკალური ფორმულები, სინამდვილეში
კი მარქსიზმი ამ წრეებისათვის გახდა შემაწუნებელი
მუნდირი, რომელსაც მხოლოდ ოფიციალური პარ-
ტიული გამოსვლების დროს იცვამენ» (36).

(16

!! NB

!! NB

NB ||| ფონ ელმი, — ავგუსტ ვინიგი, — ჰილდე-
ბრანდტი და სხვ. იმპერიალიზმს იცავდნენ etc.
(გვ. 36).

((გ. ტომასი ემხრობა ელმს და სხვ., გვ. 47 და სხვ.))
... #1 და 2 ოლქში, სადაც ორგანიზაციებს გამგეობები გან-
გებენ, ომის გამოცხადების შემდეგ პირველ 4 თვეში არავი-
თარი კრება არ მოუწვევიათ» (37)...

17)

ოპორტუნის-
ტები და
კაუცი

გვ. 41 — ოპორტუნისტები იმოწმებენ კაუ-
ციის (ისიც კრიტიკის დუმილის მომხრეაო) —
და ავტორების შენიშვნა, რომ კაუციმ
პროტესტი განაცხადა მისი სახელის ამ «ბო-
როტად გამოყენების» წინააღმდეგ.

ჰამის ოლქში — ომამდე იყო 6000 წევ-
რი — 4 კრების შემდეგ უდიდესი უმრავლე-
სობა ლაუფენბერგს ემხრობა (გვ. 47)...

§ XI: «ნაზუქი და მათრახი» — ოპორტუნისტებმა, ორგანი-
ზაციების «პატრონებმა», ელმმა (აღოლფ ფონ ელმმა) და
ემილ კრაუზემ — «სახალხო მზრუნველობის კომიტეტში» (48)
«მოათავსეს» ახალგაზრდა მუშა (მუშათა განათლების ცენტრა-
ლური კომიტეტიდან), რათა ზომიერების სულისკვეთებით
ემოქმედნათ...

NB
!!!

ლაუფენბერგის ბროშურას ჰყილდა «კარლ ჰოიმი»
(48) — იგი იყო აუერისა და კომპანიის სტამბის
(პარტიული სტამბა) მუშა და მას დაუწყეს დევნა (Treib-
erei) — წადი «შენს დ-რ ლაუფენბერგთან» გვიჩივლეო
(48)

18)

!!

პოლიცია იქამდე მივიდა, რომ, «როგორც ეს ამხ. ამხ.
შეიდემანისა და ლენინის სიტყვებს დაემართა, აძლედა
ორატორებს გარკვეულ მითითებებს მათი სიტყვების
შინაარსის შესახებ და კრძალავდა დისკუსიებს. მაშინ
როცა ბუ რუჟაზიულ საზოგადოებათა საქმიანობა
თავისუფალი რჩება პოლიციის ჩარევისაგან, პარტიული
და პროფკავშირული ორგანიზაციების საზოგადოებრივ
ცხოვრებას ახლა პოლიცია უწყევს კონტროლს. ამრიგად,
ჩვენში ისეთივე განსაკუთრებული მდგომარეობაა, რო-
გორც სოციალისტების შესახებ კანონის დროს იყო»
(52)...

პრეს-კომისიამ (მისი სახელით წერდა გ. ტომასი)
უკუაგლო ლაუფენბერგის საჩივრები... (როზას,
მერინგის, ცეტინას etc. გავლენა «მთელ პარტიაში საე-

სებით უმნიშვნელოა», გვ. 53 etc.), ბრემენშიც, წერდა იგივე გ. ტომასი, «მას შემდეგ, რაც ბრემენიდან წავიდა ამხანაგი პანეკუკი» (54), კრებები წყნარად («ბევრად უფრო წყნარად») მიმდინარეობსო. NB!!

ლაუფენბერგის 22. I. 1915 პასუხიდან (ამ კომისიას):
...«თქვენი რწმენა, რომ ბურჟუაზიული საზოგადოებრიობის ფართო წრეები დაიფარავენ თქვენს» (პრეს-კომისიის) «ზურგს პარტიული ოპოზიციის დარტყმებისაგან, თქვენ შეგეძლოთ შეგეძინათ იმ დადებითი მიღებიდან, რომელსაც «Echo»-ს პოლიტიკა ხვდება ბურჟუაზიულ წრეებში, თვით «Hamburger Nachrichten»-ის ჩათვლით, ეს პოლიტიკა ფაქტიურად ემთხვევა შეხედულებებს, რომლებმაც ხელი შეუწყო ამხანაგებს დ-რ ავგუსტ მიულერს და ფონ ელმს დამსახურებულად მოეპოვებინათ ბურჟუაზიული სამყაროს კეთილგანწყობილება» (55). NB (19

...«Echo»-ს ნაციონალისტურ-შოვინისტური პოზიცია» (56)...

პრეს-კომისიის 27. I. 1915 პასუხი ლაუფენბერგსა და კომპანიას ბრალად სდებს «დემოკრატიას» (59)... და განცხადებით, რომ მთელი პარტიის გამგეობამ თქვენ და თქვენი მეგობრები «პარტიის მავნებლებად» გამოგაცხადათო» (62)... NB

ლაუფენბერგის 4. II. 1915 პასუხიდან:
... «ადგილობრივი «პარტიული ბიუროკრატია»» (63). NB

ტომასის პასუხიდან (4. II. 1915) — ომი იმპერიალიზტურია და ეს ჩვენ არ უარგვიყვიაო, მაგრამ მიზეზი მხოლოდ გერმანიის იმპერიალიზმიო. ყველანი ვაღიარებთ, რომ მიზეზი «საერთაშორისო იმპერიალიზმიო» (65). NB; საერთაშორისო და გერმანიის იმპერიალიზმი!

...«პარტიის წევრთა კრებები ჰამბურგში, ალტონსა და ოტენზენში, ყველგან, სადაც კი დისკუსია წარმოებდა, ჩვენს» (ლაუფენბერგისა და კომპანიის) «თვალსაზრისს ადგებოდნენ» (65). NB

«Hamburger Echo» — «სიდიდით მეორე გაზეთია გერმანიის სოციალ-დემოკრატისა» (67).

«New Yorker Volkszeitung» — «მსოფლიო ომის დროს თან-მიმდევრულ პროლეტარულ პოლიტიკას ატარებდა» (67).

NB
«Echo» გადმო-
სცემს ნიუ-იორ-
კის Volkszei-
tung-ის
შეხედულებას

[«Echo» ჯავრობდა ამაზე, კიცხავდა ამი-
სათვის «ჩვენს მოხუც მლიუტერს» (გვ. 68)
და უაზროს უწოდებდა ბრალდებებს, რომ
გერმანიის სოციალ-დემოკრატიათ «თავისი
ქცევის შედეგად თითქოს დაკარგა პრო-
ლეტარული პარტიის ხასიათი და უარყო
თავისი პრინციპები» (68).]

21)

NB

...«მაგრამ ეს მცირე ფრთა» (ოპორტუ-
ნისტები) არ სჯერდება იმას, რომ პარტიას
თავს ახვევს ეროვნული რეფორმიზმის
ტაქტიკას. იგი უკვე მიმართავს პარტიის
ორ ბანაკად გათიშვის ცდას... ამის საწი-
ნალმდეგოდ რადიკალიზმის წარმომადგენ-
ლები იცავენ გერმანიის მუშათა მოძრაო-
ბის ერთიანობის პრინციპს» (73)... (მისი
50 წლის ისტორიის ძველ ბაზებზე)...

და დასკვნა XV (§) «რა უნდა ვაკეთოთ?»

...«პროლეტარული ორგანიზაციები, კაპიტალისტური ეროვ-
ნული სახელმწიფოების განმტკიცების ხანგრძლივი პერიოდის
მანძილზე, თავიანთ განვითარებაში ემყარებოდნენ იმ წინაპი-
რობას, რომ უახლოეს დროში არ შეიძლება ფიქრი დიდ

22) პოლიტიკურ ძვრებზე და რომ ბრძოლის სიმძიმის ცენტრი
ჯერ კიდევ დიდ ხანს იქნება ღრმად ფესვგადგმულ ძველ ძა-
ლებთან პარლამენტურ კომპრომისში...

...მსოფლიო ომმა ერთი დაკვრით შეცვალა მდგომა რეობა.
მან ცხადყო, რომ კაპიტალისტური მეურნეობა მუდმივად აღ-
მავლობის პერიოდიდან გადავიდა თავისი საქმიანობის წრის
სწრაფი გაფართოების ერაში, გაფართოებისა, რომელიც აფეთ-
ქებათა გზით ხორციელდება. ამასთან დაკავშირებით პროლე-
ტარიატი დგას იმ ამოცანის წინაშე, რომ თავისი კლასობრივი
ორგანიზაციები შეუგუოს მომავლის რევოლუციურ მოთხოვ-
ნილებებს.

23) გასული ზაფხულის საზარელმა ამბებმა პროლეტარულ ორ-
განიზაციებს მოუშხადებელს მოუხსწრო. მსოფლიო-პოლიტი-
კური მოვლენებისადმი პოზიციის განსაზღვრა მინებებული
ჰქონდა მხოლოდ და მხოლოდ ადგილობრივ ბიუროკრატიას,
თითქოს ლაპარაკი ყოფილიყო საწევრო შესატანებისათვის გა-
ყიდული მარკების მორიგ თვიურ კონტროლზე» (74)...

...ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ახლანდელი ოპოზიციისათვის
ძირითადია: შეიტანოს მომენტით ნაკარნახევი ცვლილე-

ბანი გერმანიის პროლეტარიატის ორგანიზაციის ფორმებში, პროლეტარიატისა, რომელიც გერმანიაში უწინდელი საერთო სიტუაციის შესაბამისად, რაც პროლეტარიატს ათეული წლების განმავლობაში ახორციელებინებდა უპირატესად რეფორმისტულ ტაქტიკას, ორგანიზაციულ საკითხებში ემყარებოდა ბელადობანის პრინციპებს, ხოლო პრაქტიკულ მუშაობაში—მხოლოდ და მხოლოდ პარლამენტურ საქმიანობას. ისტორიული მობრუნებანი, რომლებსაც ამჟამად განვიცდით, აიძულებენ პროლეტარიატს გადავიდეს მასობრივ გამოსვლებზე, რომლებიც, თავის მხრივ, გულისხმობენ თავის ორგანიზაციაში თავისუფალი მასის არსებობას, რომელიც შეგნებულად და დამოუკიდებლად განსაზღვრავს თავისი მოქმედების მსვლელობას» (75).

და ავტორები «წესდებასაც» კი გვთავაზობენ! (76—77).

დასასრული

პირტი. «თანამედროვეობის მსოფლიო ისტორია»

ალბრეხტ ვირტი. «თანამედროვეობის მსოფლიო ისტორია».

მე-4 გამოცემა. ლაიპციგი, 1913 (და სხვ. წყაროები).

შესავალი დამახასიათებელია: «1783 — 1870» (ორი თარიღი — ეს არის და ეს)!

ე. = ეუფლება

ი. = იყოფენ

ო. = ომი

წნ. = წინააღმდეგ*

ხ. = ხელშეკრულება

* ეს არის ე. ი. ლენინის განმარტება შემოკლებებისა თავის შემდგომ ჩანაწერებში. ამ ტომში ეს შემოკლებები გაშიფრულია. რედ.

კოლონიური დაკავრობათა და ომების ცხრილი

აფრიკა და დასავლური ამერიკა (350)*	აღმოსავლური ამერიკა (ავსტრალია + ჩრდილოეთი) (250)	დასავლური ამერიკა (1000)*
1873— 1879	ინგლისი ეუფლება ფოჯის კუნძულს (73). — შვედეთის კუნძულებს: ვარაულდო, ჰაიტის წინააღმდეგ (74). — ინგლისი ეუფლება კვიტას (76). — ინგლისი ეუფლება ტრანსვალს (77). — ინგლისი ეომება ავღანეთს (78). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (79). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (80). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (81). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (82). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (83). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (84). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (85). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (86). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (87). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (88). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (89). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (90). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (91). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (92). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (93). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (94). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (95). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (96). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (97). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (98). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (99). — ინგლისი ეომება ავღანეთის მხარეს (100).	1868: ხდება იაპონიის გარდაქმნა. — ხივი რუსეთის წინააღმდეგ (73). — ფოჯის კუნძულები ინგლისის წინააღმდეგ (73). — აფანცეგია იუნნანსა (ჩინეთი) და აჩინ-შუი (73). — იაპონია ფორგოზის წინააღმდეგ (74). — აფანცეგია საცუმში (77) (იაპონიაში). — ტრანსვალის ინგლისის წინააღმდეგ (77). — ავღანეთი ინგლისის წინააღმდეგ (78). —
1880— 1891	საერთოდ რუსეთის მოძრაობა თურქეთში: 1868—1876. — რუსეთი ზოვის წინააღმდეგ (73). — რუსეთი ეუფლება სახალისს (75). — რუსეთი ეუფლება ფერგანას (76). — რუსეთი თურქეთის ომი (77). — (რუსეთი ეუფლება ბესარაბიისა და მცირე აზიის ნაწილს.) 1878. ინგლისის ფლოტი დარღვევის წინააღმდეგ 1878: კონგრესი ბერლინში.	გერმანია ეუფლება სამოას (80). — ტრინიდადი დამოუკიდებელი ტერიტორია (81). — კულა დარღვეულია (81). — ზოვი ეუფლება კორეაში (84). — იყოფენ კონგოს (85). — იყოფენ უგანდის (90) — (17. VI. 1890 გაცვლა კელონიანდო) (ზანზიბარი კელპონდონდო)
1890— 1891	რუსეთი ეუფლება გერსეს (84). — სერბია-ბულგარეთის ომი (85). — რუსეთი ბუნება ინგლისთან ომის-გან (85): შეთანხმება პეტროვ ავღანეთის შესახებ (10. IX. 1885 ხელმოწერა). — ინგლის-რუსეთის მოწინააღმდეგე ავღანეთის შესახებ.	რუსეთი ეუფლება გერსეს (84). — სერბია-ბულგარეთის ომი (85). — რუსეთი ბუნება ინგლისთან ომის-გან (85): შეთანხმება პეტროვ ავღანეთის შესახებ (10. IX. 1885 ხელმოწერა). — ინგლის-რუსეთის მოწინააღმდეგე ავღანეთის შესახებ.

* ფრჩხილებში ჩასმული ციფრებით აღნიშნულია მოსახლეობის რიცხვი მილიონებით. რ. ე. დ.

ინგლისი ეუფლება ეგვიპტეს (82). — იტალია უერთდება გერმანიის და ავსტრიის კავშირს 1881 წელს (7 20. V. 1882 იტალიან-შვეიცრებზე კავშირთან). — საფრანგეთის იმე ჩინეთთან დამთავრდა ზაფით 25. VIII. 1883: საფრანგეთი ეუფლება ტონკინს. — გერმანია ეუფლება კოლონიებს აფრიკაში (84). — საფრანგეთი ჩინეთის წინააღმდეგ (84). — ინგლისი ეგვიპტის წინააღმდეგ (84) — 26. II. 1884: ინგლისის ხელშეკრულება ბორტუგალიასთან: იყოფენ ტენტირალურ აფრიკას. — ინგლისის შეთანხმება ტრანსვაალთან (84). — ინგლისი ეუფლება ბერუნას (84). — კონგოს გუფო (85). — 15. XI. 1884 (26. II. 1885-მდე) კონგრესი ბერლინში კონგოს შესახებ: იყოფენ მას. — ინგლისი ეუფლება ბორმას (85). — 1885 წ.: ტრანსვაალში აღმოაჩინეს თქრო. — ინგლისი ბეწეზე რუსეთთან ომის საგან (85). — 1885 წ. საფრანგეთის ომი ჩინეთთან და ფრანგების წარუმატებლობანი (30. III. 1885: ფროის დატემა ამის გამო). — ინგლისი რეკომენდოკა (89). — ინგლისი და გერმანია უგანდის შესახებ (90). — ინგლისის ულტიმატუმი ბორტუგალიასადმი (1890): ინგლისი ძირცევს პორტუგალიას

რუსეთის პირველი სესხი საფრანგეთში (500 მილიონი ფრანკი) XII. 1888. — რუსეთ-საფრანგეთის კავშირი (22 აგვისტო 1891 წ.) (ხელმოწერილია 22 აგვისტოს 1891). (სამხედრო შეთანხმება: 1892 წ. იენისის ბოლო.)

	ამერიკა და დასავლეთი ევროპა	აღმოსავლეთი ევროპა (ავსტრია + ხალკანეთი + რუსეთი)	დანართნი ქმედნები (უმაჯერებელ აზრს და უფროსს)
1892— 1898	<p>აფრიკაში. ინგლისისა და პორტუგალიის ხელშეკრულება: 11. VI. 1891. — რუსეთ-საფრანგეთის კავშირი (1891).</p>	<p>რუსეთის შეთანხმება (?) პამირის შეესახებ (92). ჩინეთის ნაწილის გაცოფა (95). — რუსეთის ექსპედიცია აბისინიაში (96). — საბერძნეთ-თურქეთის ომი (97).</p>	<p>სიაში საფრანგეთის წინააღმდეგ (93). — მატაბელე ინგლისის წინააღმდეგ (93). — იაპონია-ჩინეთის ომი (94) და ხელშეკრულება სიმონოპოლი (95). 17. IV. 1895 — ხელშეკრულება სიმონოპოლი. 20. IV. 1895 — საფრანგეთის + გერმანიის + რუსეთის ჩარევა. 21. VII. 1895 — ხელშეკრულება პეკინში (იაპონიამ უარი თქვა ჩინეთში გამარჯვებაზე...). — მალაკასკარი საფრანგეთის წინააღმდეგ (95). — ფილიპინების აჯანყება (96). — აბისინია იტალიის წინააღმდეგ. (96). 6. III. 1898 — კიოტო-ჩინეთის ომი. 27. III. 1898 — პორტ-არტურის დათმობა.</p>
25)	<p>რეკოლუცია ჩილოში (92). — ინგლისის შეთანხმება (?) პამირის შეესახებ (92). საფრანგეთი ეუფლება სიაშს (93), ნაწილს. — ინგლისის ომი მატაბელესთან (93). — ჩინეთის ნაწილს გაცოფა (95); სიმონოპოლი. საფრანგეთი მადაგასკარის წინააღმდეგ (95) (1894—1895). — აბისინია იტალიის წინააღმდეგ (96). ინგლისი ეგვიპტის წინააღმდეგ (96). — გერმანია ეუფლება კიოტო-ჩინეთის ომი (97). ესპანეთ-ამერიკის ომი კუბისათვის (98).</p>		

ინგლისი ბეწვზე საფრანგეთთან
ომისგან (98).

4. XI. 98 ფაშოდის ეკაჟუცია

1899—
1904

21. III. 1899: ინგლისი და სავ-
რანგეთი იყოფენ აფრიკას. — ინგ-
ლისი ეომება ბურებს (99). —
შეჩობიებული შტატები ეომებიან
ფილიპინებს (99). ომი ჩინეთთან
(900) (1900) დაძლევი — IX. 1901). —
ინგლის-იაპონიის ხელშეკრულება:
30. I. 1902. ინგლის-ბურების დმის
დასასრული (1902). — 1902: სულ-
თანის ირადე * ბაღდადის რეინიგზის
გაყვანის შესახებ 1902. — შეერ-
თებულ შტატები ეუფლებიან პა-
ნამას (903).

1903: ვენეცუელის ბლოკადა გერ-
მანიის-ინგლისის-იტალიის მიერ.
(გერმანია ყუმბარებს უშენს.) ვა-
ლებს აფექვიანი! ინგლისი ტიბე-
ტის წინააღმდეგ (904) გერმანია
გერეროს წინააღმდეგ (04). —
ინგლის-საფრანგეთის 8. IV. 1904
შეთანხმება (იყოფენ აფრიკას) (მა-
როკო ეგვიპტისათვის. —

* ბრძანებულუბა. რ ე დ.

11. IV. 1898—დათმობა კუან-ჩე
უონისა*
საფრანგეთისათვის
» ვეი-ხაი-უეისა
ინგლისისათვის

ბურები ინგლისის წინააღმდეგ
(99). — ომი ფილიპინებზე ამერი-
კის წინააღმდეგ (99). — ჩინეთი
ეკრობის წინააღმდეგ (900): ბოკ-
სიოროა ომები. ინგლის-ბურების
ომის დასასრული (902). — პანამა
და შეერთებული შტატები (903). —
ტიბეტი ინგლისის წინააღმდეგ.
(904). — გერერო გერმანიის წი-
ნააღმდეგ (04). — იაკონია —
რუსეთის ომი (1904).

რუსეთის საიდუმლო ხელშეკრუ-
ლება ტიბეტთან რუსეთის პრო-
ტექტორატის შესახებ ჩინეთმა
ცხო 1902 წელს.

რუსეთ-იაპონიის ომი (1904) (კო-
რეისათვის და ჩინეთის ნაწილისა-
თვის).

* კვან-ჭოუ-უონისა. რ ე დ.

ამერიკა და დასავლეთი ევროპა	აღმოსავლეთი ევროპა (ავსტრია + ხალკინათი + რუსეთი)	დანარჩენი ქმედებები (უშოიერსად აზია და აფრიკა)
<p>1905 — საფრანგეთი ბეწუხეა გერმანიასთან ომისაგან (მარკო) (1905). — გაყოფა ალბანეთში (1906). — დასარტული პორტენტოების ომის გერმანიის წინააღმდეგ. (1907). — ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის ანექსია ავსტრიის მიერ (1908). 1907—8: საფრანგეთი და ინგლისი ეუფლებიან სომხსა და მეზობელ სახელმწიფოებს თითო ნაჭერს.</p>	<p>ზავი პორტსმუთში (1905). რევოლუცია რუსეთში (1905). რუსეთ-იაპონიის ხელშეკრულება: 30. VII. 1907 (status quo). ინგლის-რუსეთის 1907 წ. 31 აგვისტოს შეთანხმება (იყოფენ სპარსეთს)...</p>	<p>იყოფენ მარკოს (ალბესიარსი) (1905). იაპონია ეუფლება კორეას და სხვ. (1905). პორტენტო-თა ომი გერმანიასთან. დასასრული (1907) (სამწლიანი ომი). მარკო ესპანეთის წინააღმდეგ (1909). რევოლუცია სპარსეთში (1909) იაპონიის ხელშეკრულება რუსეთთან (1910).</p>
<p>საფრანგეთი იაპონიისა და ინგლისის ხელშეკრულება რუსეთთან (1907 წ.); იყოფენ სპარსეთს. — საფრანგეთ-იაპონიის 10. VI. 1907 ხელშეკრულება. — ინგლის-რუსეთში 1907 წ. 31 აგვისტოს შეთანხმება (იყოფენ სპარსეთს)...</p>	<p>1908: რევოლუცია თურქეთში. აჯანყება ალბანეთსა და არაბეთში (1909). რუსეთის ხელშეკრულება ინგლისთან (1907) (შეხვედრა რევოლუციის VI. 1908). მათი (ფენისი) 1908: ინგლისსა და რუსეთის მონარქების შეხვედრა რევოლუციის 9. VI. 1908). — 1909 წ. შემოდგომა: იტალიისა და რუსეთის მონარქების შეხვედრა რაიონიჭოში. (მომზადება იტალიისა და რუსეთის კავშირის ავსტრიის წინააღმდეგ.) რუსეთი სპარსეთის წინააღმდეგ 1909.</p>	<p>იაპონია აქრობს აჯანყებას კორეაში (1907—1909) (1909: მოკლეს იტო, გეფის ნაკვალა). იყოფენ მარკოს (1911). ტიბოლი იტალიის წინააღმდეგ (1911). რევოლუცია ჩინეთში (1911—12). რუსეთი სპარსეთის წინააღმდეგ (1909).</p>
<p>1914 — საფრანგეთი გერმანიასთან ომისაგან (მარკო) (1905). — გაყოფა ალბანეთში (1906). — დასარტული პორტენტოების ომის გერმანიის წინააღმდეგ. (1907). — ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის ანექსია ავსტრიის მიერ (1908). 1907—8: საფრანგეთი და ინგლისი ეუფლებიან სომხსა და მეზობელ სახელმწიფოებს თითო ნაჭერს.</p>	<p>რუსეთის ხელშეკრულება იაპონია-სთან (1910). 1-ლი ბალკანეთის ომი 1912 წ. მე-2 > 1913 > (VI).</p>	<p>აჯანყება კორეაში — 1907 — 9. იაპონია აქრობს აჯანყებას კორეაში (1907—1909) (1909: მოკლეს იტო, გეფის ნაკვალა). იყოფენ მარკოს (1911). ტიბოლი იტალიის წინააღმდეგ (1911). რევოლუცია ჩინეთში (1911—12). რუსეთი სპარსეთის წინააღმდეგ (1909).</p>
<p>1914 — საფრანგეთი გერმანიასთან ომისაგან (მარკო) (1905). — გაყოფა ალბანეთში (1906). — დასარტული პორტენტოების ომის გერმანიის წინააღმდეგ. (1907). — ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის ანექსია ავსტრიის მიერ (1908). 1907—8: საფრანგეთი და ინგლისი ეუფლებიან სომხსა და მეზობელ სახელმწიფოებს თითო ნაჭერს.</p>	<p>რუსეთის ხელშეკრულება იაპონია-სთან (1910). 1-ლი ბალკანეთის ომი 1912 წ. მე-2 > 1913 > (VI).</p>	<p>1909 წ. დამდეგი: რუსები შეიღობიან აზერბაიჯანში.</p>

ბეჭე არიან მაროკოსთვის ომისა-
გან (1911) ინგლისი, საფრანგეთი,
გერმანია). 21. V. 1911: ფრანგები
შედიან ფეცში. — 4. XI. 1911:
საფრანგეთის შეთანხმება გერმა-
ნიასთან კონფოს ნაწილის გაცემის
შესახებ მაროკოზე უფლებებში.
იტალია ტრიპოლის წინააღმდეგ
(1911). რევოლუცია და კონტრრე-
ვოლუცია მექსიკაში (1911—3).

ინგლისი და გერმანია იყოფენ
ბაღდადის რაიონს
(მცირე აზიას) (1913 ?)

IV. 1913: გერმანია აძლევს 1 მი-
ლიარდს შვეიცარიისთვის.

რუსეთი ხელყოფს სომხეთს
(1913?)
(უღბიმატუმი გერმანიისადმი?
1913?)

საერთაშორისო კრიზისები:

1779?

1789—1871

1877—78 რუსეთი თურქეთის წინააღმდეგ

1885 რუსეთი ინგლისის წინააღმდეგ

1895 რუსეთი + გერმანია + საფრანგეთი იაპონიის წინააღმდეგ

1898 ინგლისი საფრანგეთის წინააღმდეგ

1904/5 რუსეთი იაპონიის წინააღმდეგ

1905 საფრანგეთი გერმანიის წინააღმდეგ

1911 საფრანგეთი (საფრანგეთი + ინგლისი) გერმანიის წინააღმდეგ

1872— 79 («სამთა კავშირი»)

1879—1891 (საფრანგეთ-რუსეთის კავშირი)

1891—1898 (ფაშოლადმდე)

1898—1904 (რუსეთ-იაპონიის ომამდე)

1904—1914 (მსოფლიო ომამდე)

1914

დიპლომატიური ისტორიის ნიშანსვეტები:

1879: გერმანიისა და ავსტრიის კავშირი (1881 + იტალია).

1891: საფრანგეთ-რუსეთის კავშირი.

1898: ფაშოლა.

1904: ინგლის-საფრანგეთის შეთანხმება.

1907: ინგლის-რუსეთის; რუსეთ-იაპონიის; საფრანგეთ-იაპონიის შეთანხმებანი.

მონობის მოსპობაზე და ამ მიზნით ევროპის კონგრესებზე, რომ ლაპარაკობს (—1890—რამდენიმეზე! გვ. 132), ავტორი აღნიშნავს, რომ შეერთებულმა შტატებმა მოსპვეს მონობა, «მაგრამ რაც დრო გადის, სამხრეთ შტატების მით უფრო მეტ ზანგს კვლავ ერეკებიან ბატონყმურ მდგომარეობაში, ისე რომ მათ ამჟამად ბევრ ადგილას არსებითად დაკარგეს საარჩევნო უფლება» (132).

«მე ასე წარმომიდგენია, რომ აღამიანები, ალბათ, ყოველთვის თანაბრად სარგებლობენ თავისუფლებით... ევროპამ ახლა გააუქმა მონობა, მაგრამ სუახელის ტომის მონამ აბუჩად აიგლო ევროპული

გემის მატროსი მისი დამამცირებელი, მომქანცველი შრომისათვის; ხოლო რას წარმოადგენს დიდი ქალაქის ბევრი მუშა და მუშა ქალი, თუ არა ყმებს, რომლებიც თავიანთი ბატონის ხელის თვითეულ აქნევას ემორჩილებიან?.. არისტოფანეს გამბედაობა ახლა უმაგალითო იქნებოდა, ხოლო ლუტერს ჩვენს დროში დღეში ასჯერ მისცემდნენ პასუხისგებაში ეკლესიის შეურაცხყოფისათვის, ძაგებისათვის, კლასობრივი სიძულვილის გამოწვევისა და უდიდებულესობის შეურაცხყოფისათვის. ასეთია საქმის ვითარება მონობის მხრივაც» (133).

რივიანი
ნათქვა-
მია!

თავში, რომელიც ირლანდიას ეხება, ავტორი ამბობს: «ჩაგვრა წინააღმდეგობას იწვევს, ხოლო ლმობიერება ესმით როგორც დამთმობლობა და სისუსტე. მაშ რა ვქნათ? მე ვფიქრობ, რომ ყველაფერი დამოკიდებულია უფრო სუსტი ხალხის თავისებურებებზე, რომელიც შენს მხარეზე უნდა მოიზიდო. ალბანელებს ვერასოდეს ვერ დაიმორჩილებ ძალადობით. ელზას-ლოტარინგიაშიც სწორი იყო შემარტივებელი პოლიტიკა... ინგლისელებმა ტასმანიის მცხოვრებნი მოსპეს უკანასკნელ კაცამდე. მაგრამ ირლანდიელები ტასმანიელები როდი არიან! ყველა მათგანის უბრალოდ დახოცვა არ შეიძლება» (133).

NB

1880-იანი წლები: ირლანდიის აჯანყება; —სამხედრო წესები; —პარნელი და ა. შ.

«სიმონოსეის ცოტა ხნის შემდეგ იაპონელი მწერლები ჩინეთის წინააღმდეგ ომს ადარებდნენ პრუსიის ომს ავსტრიის წინააღმდეგ» (187): შემდეგ ევრაზიის წინააღმდეგ კავშირიო. ეს შეხედულება განსაკუთრებით მკვეთრად გამოხატა პრინციპა კონოიემ, იაპონიის ზედა პალატის თავმჯდომარემ.

NB

1894—5 წ.
ომის შეფასებისათვის

გვ. 299: «იმპერიალიზმის საუკუნე» (ამჟამად)—და სხვა ადგილებშიც. ((მაგალითად, გვ. 5 წიგნის პირველ ფრაზაში.))

NB

«გერმანიის იმპერიის უძრობა» (გვ. 306 და შემდ.). 1899—1911 არაფერი არ არის შეძენილი.

(გვ. 309) გერმანია	541 000	კვ. კმ.	1870 წელს
	3 200 000	»	» 1903 »
საფრანგეთი	—536 000	კვ. კმ.	ზღვას გაღმა
	6 600 000		

რკინიგზების მშენებლობა აზიაში:

გერმანია: 1 100 კმ. (1884—1904)

რუსეთი: 13 900 კმ. (1886—1904) !! (გვ. 311).

34) აფრიკის (სამხრეთი) ერთ-ერთი «საკითხი»: ზანგები გაცი-
ლებით უფრო სწრაფად მრავლდებიან, ვიდრე თეთრკანიანები.

«ზოგიერთ კოლონისტს პირდაპირ უნდა აჯანყება,
რომ შეაკავონ კაფრი მოსახლეობის სამიში ზრდა
sic !!!! და ბოლო მოუღონ მის უფლებებსა და მიწათ-
მფლობელობას» (385)

თავში: «გარდაქმნები აფრიკაში».

გვ. 396: ევროპის სამფლობელოები აფრიკაში (კენში. Geo-
graphische Zeitschrift, 1912):

	1890		1912
ინგლისი.....	2.1	მლნ. კვ. კმ.	8.8
გერმანია.....	2.1		2.4
ბელგიის კონგო.....	2.1		2.4
საფრანგეთი.....	1.8		9.2
პორტუგალია.....	1.8		2.1

კარგად
არის
ნათქვამი!

«კარლელი ამბობს, რომ უკვე 18 საუკუნეში
ომების წარმოება ინგლისის ინტერესებისათვის
კონტინენტურ სახელმწიფოთა «მოვალეობა» იყო»
(408).

NB

«მთელი მსოფლიო ახლა ჩაბმულია რომელიმე სამო-
კავშირეო სისტემაში, მონაწილეობას იღებს ორიდან ერთ-
ერთ დიდ კონცერნში, რომლებსაც პრეტენზია აქვთ
დაიპყრონ მსოფლიო: სამთა კავშირში, რომელიც განმტკი-
ცებულია რუმინეთით, ან ჯგუფში, რომელსაც ინგლისი
ხელმძღვანელობს. მართო ამერიკას ჯერ კიდევ არ უნდა
ჩაებას. ამასთან ვითარება ისე უცნაურად იქმნება, რომ
ორივე ხსენებული კონცერნი, რომლებიც ესოდენ მტრუ-
ლი არიან ერთმანეთისადმი მთელ ძველ სამყაროში, სო-
ლიდარულად ემხრობიან სამხრეთ ამერიკას ჩრდილოეთ
ამერიკის წინააღმდეგ» (411).

სპარსეთის მოსახლეობა ეროვნულად სულაც არ არის
ერთგვაროვანი: სპარსელები, ქურთები (2 მლნ.), ბახტიარები;

არაბები; ბელუჯები; სომხები; იუდეველები; თურქები ($1\frac{1}{2}$ მლნ.) და ბევრი სხვა (416).

თურქეთის მოსახლეობა (1909): თურქები — 9 მლნ.; არაბები — 7 მლნ.; ბერძნები — $2\frac{1}{2}$ — 3; ალბანელები — $2\frac{1}{2}$; ქურთები — $1\frac{1}{2}$; სომხები — $1\frac{1}{4}$; ბულგარელები — 1 მლნ.; ლევანტიელები — 1; სერბები — $\frac{3}{4}$; ებრაელები — $\frac{2}{3}$; ვლახიელები — 0.5; ბერბერები და ზანგები ტრიპოლში — 0.7; სხვები — 1. $\Sigma = 29$ მლნ. (გვ. 422)...

«სპარსეთის უახლეს განვითარებაში, რაც სულ უფრო არეული ხდება, ყველაზე დიდმნიშვნელოვანი მოვლენა იყო, რა თქმა უნდა, დიდი სესხი, რომელიც ერთობლივად გამოუშვეს ინგლისმა და რუსეთმა. ყველაზე დიდი სესხი სპარსეთის ისტორიაში: 70 მლნ. მარკა. ეს თანამედროვე მძლავრი სახელმწიფოს ანგარებით სურვილს. ამ ქვეყანას, — კუბა იგი, თუ ლიბერია, თუ ირანი, — გაჭირვებული მდგომარეობა აქვს, მასში ხდება უწესრიგობა, რომლის მოწესრიგება თუმცაღა შეიძლებოდა, რომ არავინ არ ერეოდეს. უცხოეთის სახელმწიფო არ აცლის ჭრილობებს მოშუშებას, აძლიერებს არსებულ უწესრიგობას და ძველს პროვოკატორულად უმატებს ახალსაც. მოხდება, რომ მოკლავენ რომელიმე პროვოკატორს — მაგალითად, დ-რ მოშანს მარაკეში, ან ჩრდილოეთამერიკელ ფლიბუსტიერებს ნიკარაგუაში, ანდა პოლიციას თავრიზში დააბრალებენ დეზერტირი რუსი ჯარისკაცის გაქრობას (რომელსაც რამდენიმე დღის შემდეგ პოულობენ შორეულ სიმინდის ყანაში) და დეზერტირის საძებნად იჭრებიან სახლში, თუნდაც ეს უმაღლესი სასულიერო პირის პარამხანა იყოს. და აი იმ ქვეყანაში, სადაც უწესრიგობა მოხდა, ჩნდება ბუნებრივი გაბოროტება უწესრიგობისაკენ წამქეზებელი უცხოელების წინააღმდეგ. საქმე ხალხის ვნებათა აფეთქებამდე, სისასტიკემდე მიდის. ამისათვის შურისსაძიებლად უცხოეთის სახელმწიფო გზავნის ჯარებს და ამავე დროს იმ ქვეყანას, რომელშიც შეიჭრა, უყენებს ანგარიშს თავისი შეჭრისათვის. ამ ქვეყანას გადახდა არ შეუქლია. რა ქნას? და შაშინ შეჭრილი უცხოეთის სახელმწიფო სასიამოვნო ლი-

მილით აცხადებს, რომ მზად არის დაეხმაროს ძვირფას მეგობარს ამ ჰატარა გაჭირვებიდან გამოსვლაში და სთავაზობს მას სესხს. რა თქმა უნდა, პროცენტები არც ძალიან მცირეა. ვინაიდან წარმოდგენილი უზრუნველყოფა სულაც არ არის საიმედო. და აი ქვეყანა მევახშეთა კლანჭებშია. ახლა იგი უკვე ვეღარ წაუვა თავის ბედს — განიცდის ცივილიზატორობას შეჭრილი მეგობრული სახელმწიფოს მხრივ» (გვ. 443).

ამას ბურჟუაზიული მწერალი წერს! NB

«იტალიის იმპერიალიზმი, გარდა დაპყრობებისა, თავს იჩენს აგრეთვე ურთიერთთავედობის მზარდი გრძნობით, პანიტალიანიზმით. უკვე 1908 წლის ოქტომბერში გაიმართა სრულიად იტალიის ყრილობა რომში, შემდეგ კვლავ 1912 წელს ფორლიში... იტალიელ-ამერიკელები etc... «საზღვარგარეთ მ მილიონი იტალიელი ქვეშევრდომია»... (476).

უაღრესად ||| «ახლაც კი ალბანეთი ნაკლებად არის ცნობილი, დამახასია- || ვიდრე ცენტრალური აფრიკის მეტი წილი»
თებელია!! || (50).

36)

«წინათ ექსპანსიების დროს კიდევ იყო ერთგვარი გასა-
ქანი; ყველა დასავლეთელი ხალხი თავისთვის საკმაო
NB ||| ადგილს პოულობდა თვითეულის განვითარებისათვის თავის
«ახალ ევროპაში», და მეტოქეობა მხოლოდ ნაყოფიერ
კონკურენციას იწვევდა. მაგრამ ჩრდილოეთ ამერიკას
უკვე აღარაფრის გაგონება აღარ უნდა იმიგრანტებზე,
ავსტრალია უკვე კრძალავს იქ შესვლას, ციმბირი ხელ-
საყრელია მხოლოდ ერთი გარკვეული სახელმწიფოს ქვე-
შევრდომებისათვის, ხოლო სამხრეთ აფრიკაში საშინელი
სიცხადით ვლინდება ის შავხელი ფაქტი, რომ მსოფ-
ლიოში, რომელიც ესოდენ ვიწრო გახდა, ადგილის
NB ||| მისაღებად ვეღარ გვიშველის ემიგრაცია, როგორც ეს
აქამდე იყო, და ევროპელებს უხდებათ ერთმანეთის
დახარჩობა. მიწა ახლაც კიდევ ბევრია, მაგრამ წინანდელი
NB ||| წერილი სახელმწიფოები გახდნენ დიდი სახელმწიფოები,
ხოლო წინანდელი დიდი სახელმწიფოები — მსოფლიო სა-
ხელმწიფოები, და მათ აქედანვე უნდა იზრუნონ, რომ
საკმაო ფართობი ჰქონდეთ თავიანთი მომავალი მოსა-

ხლებისათვის. იანკები არ დაგვიტომობენ ბრაზილიის მინდვრებს, ხოლო ტრიპოლის უწყლო სივრცეები, რომლებიც იტალიელებს ეკუთვნის, ფრანგების შურს იწვევს. არსებობისათვის ბრძოლა, რომელიც უფრო მკაცრი გახდება, მტრობას ამწვავებს ევროპელებს შორის და ურთიერთ მოსპობის ცდებს იწვევს. ეს, თავის მხრივ, ხელსაყრელია აღმოსავლეთისათვის» (215). NB

თავში: «ომი კუბისათვის»:

«იანკებმა დაიწყეს ქადაგებით ყველა ადამიანის თანასწორობის შესახებ და მისწრაფებით იდეალური სახელმწიფოსაკენ, რომელიც აღსავსე უნდა იყოს მშვიდობიანი და თვითკმაყოფილი ბედნიერებით. ისინი ბოლოს და ბოლოს დარწმუნდნენ, რომ ადამიანთა უთანასწორობა გამოუსწორებელია და დაამთავრეს ძალადური დაპყრობითი პოლიტიკით. მათ დაიწყეს თავისუფლებით ყველაფერში, ვაჭრობისა და ურთიერთობის თავისუფლებით, შემწყნარებლობით სხვა სარწმუნოებების, რასებისა და სახელმწიფოების მიმართ. ისინი მივიდნენ ყველაზე მკვეთრ მფარველობითს ბაჟებამდე, სულ უფრო მზარდ მტრობამდე კათოლიკეთა მიმართ, მტკიცე აგრესიულობამდე უცხო რასებისა და სახელმწიფოების მიმართ. ჭერ მათ მოქალაქეობის უფლება წაართვეს ჩინელებს და აუკრძალეს შესვლა, შემდეგ მათ, არა იურიდიულად, არამედ ფაქტიურად, მოსპეს სწორედ იმ შავკანიანების უფლებები, რომლების გულისთვისაც ისინი ასე უსარგებლოდ და სულელურად ომობდნენ დიდი სამოქალაქო ომის დროს, და, ბოლოს, მათ ყოველგვარი წვრილმანი სამუალეობით შეზღუდეს თეთრკანიანი ემიგრანტების სწორედ ის მოდენა, რომელიც წინათ ასე ძალიან უნდოდათ. თვითჩაკეტვის სისტემა, რომელიც სულ უფრო მწვავდება, მზარდამზარ მისდევს შტატების მსოფლიო პოლიტიკას. მზარდი განსაკუთრებულობისა და ცენტრალიზაციის დაგვირგვინებას მხოლოდ დიქტატურა აკლია» (252)...

NB
NB
3ა-3ა!!

(37)

Idem, გვ. 345: «არსებითად ომს (სამოქალაქო ომს) არავითარი აზრი არა ჰქონდა, ვინაიდან ზანგი, რომლის გამო ომი წარმოებდა, ახლა კვლავ იქითკენ მიდის, რომ წაერთვას ყველა უფლება».

NB

უთანხმოების ზრდა გერმანიასა და შეერთებულ შტატებს (საშოა (*)), გერმანიასა და ინგლისს, ინგლისსა და საფრანგეთს (ფაშოდა) შორის, შეიარაღების ზრდა... «ამ საერთო შეტევითი განწყობილების აღსანიშნავი გავრცელებული სიტყვა იყო «იმპერიალიზმი» (253).

(*) შეად. გვ. 269: «აპიასთან 1899 წლის მარტიდან მაისამდე გერმანელები და სამოელეები ინგლისელებთან და ამერიკელებთან აშკარა ომის მდგომარეობაში იმყოფებოდნენ».

თავში: «წყნარი ოკეანე და ავსტრალია»:

«როცა ინგლისმა გადაწყვიტა სანქცია მიეცა თავისი ჩრდილოამერიკული სამფლობელოების გაერთიანებისათვის კანადის დომინიონად, ინგლისელი ხალხის უმრავლესობას გავონებაც არ უნდოდა, რომ გაგრძელებულიყო ასეთი სარისკო პოლიტიკა. მას უკიდურეს შიშს უნერგავდა განსაკუთრებით ამ პოლიტიკის მიბაძვა ავსტრალიაში. საკმაოდ ხშირად შეიძლებოდა გაგვეგონათ აზრი, რომ ისეთი კოლონიური მოკავშირე სახელმწიფოების შექმნა, როგორც კანადა, მეტროპოლიისაგან სრული გამოყოფის მხოლოდ დასაწყისი იქნება. ამჟამად ავსტრალიის კავშირის განხორციელებას ინგლისში აფასებენ როგორც კოლონიური პოლიტიკის ტრიუმფს, ხოლო ჩემბერლენი ცამდე აჭყავთ როგორც კოლონიების მინისტრი, რომელიც აფართოებს და განამტკიცებს იმპერიას! ამას არაფერმა ისე არ შეუწყო ხელი, როგორც გამოცდილებამ, რომელიც ინგლისმა სამხრეთ აფრიკის ომის დროს შეიძინა. იმის ნაცვლად, რომ თავიანთი ინტერესებისათვის გამოეყენებინათ მეტროპოლიის ძნელი მდგომარეობა, იმის ნაცვლად, რომ, როგორც პესიმისტები წინასწარმეტყველებდნენ, ეფიქრათ ინგლისთან თავიანთი კავშირის შესუსტებაზე, უკლებლივ ყველა კოლონიამ უარესად მხურვალედ დაუჭირა მხარი ინგლისს მის ბრძოლაში და გამოიჩინა არა მარტო პატრიოტიზმი, არამედ უფრო ისეთი შოვინიზმიც კი, რომ აღარ შეიძლებოდა დაჩქვება იმ ლიბერალური კოლონიური პოლიტიკის სისწორეში, რომელიც ათეული წლების მანძილზე ხორციელდებოდა. ავსტრალია სათავეში ედგა იმ კოლონიებს, რომლებმაც მხარი დაუჭირეს მეტროპოლიას თავიანთი ჯარებით. მის მიერ გაღებუ-

NB

?
ინდო-
ეთი?

38)

ლი მსხვერპლი მით უფრო დასაფასებელი იყო, რომ ავსტრალიის ყველა კოლონიას მძიმე ფინანსური მდგომარეობა ჰქონდა. მათ მიერ დადებული კავშირი ინგლისმა სწრაფად რომ მოიწონა, ეს წარმოადგენს მათი პატრიოტიზმის აღიარებას და მოწმობს მეტროპოლიის ნდობას მათი ლოიალობისადმი» (271).

NB: პრივილეგიანთა, მონოპოლიის მონაწილეთა, კავშირი ავსტრალიაში — მონოპოლიური მფლობელები გიგანტური ტერიტორიისა, ერთობლივად ძარცვონ «ყვეთელკანიანები» და «შავკანიანები» და ა. შ.

ა. ფონ პეცი. «ინგლისი და კონტინენტი». 1910.
როლოვი. «ევროპის ისტორიული კალენდარი»... [ე. ი. შულტესისა].
ციმერმანი. «მსოფლიო პოლიტიკის შესახებ». 1901.

(25

ხელშეკრულება თავდაზღვევის შესახებ (როდის? 1884 აღმოცენდა; 1887-ს განახლდა 1890-მდე). გერმანია + რუსეთი ვალდებულებას კისრულობდნენ დაეცვათ მეგობრული ნეიტრალიტეტი, თუ თავს დაესხმოდა მე-3 სახელმწიფო. ვინ? ინგლისი ან ავსტრია!! (ფარული ნაბიჯი ავსტრიის წინააღმდეგ გერმანიის მხრივ.)

საფრანგეთ-რუსეთის კავშირის ისტორიისათვის: ბულანჟეზმი 1886—1889: 7. I. 1886—ბულანჟეს შესვლა სამინისტროში. 4. IV. 1889—ბულანჟეს გაქცევა ბრიუსელში შეთქმულების მოწყობაში ბრალდებისაგან (30. IX. 1891: ბულანჟეს თვითმკვლელობა).

სხვათა შორის: ვირტი იძლევა ციფრებს: პრუსიაში პოლონეთის პოლიტიკის შედეგები: 1890 — 1910 პრუსიის გერმანელი მოსახლეობა + 29.37%; პოლონელი + 23.48% (გვ. 101). ასობით მილიონი მარკა «დასახლებისათვის»!!

ლიტერატურა:

შმიტცი. «პოლიტიკის ხელოვნება». 1912. ბერლინი. დეკანი. «ახალი აფრიკა».

NB

ლეოპოლდი (ბელგია) საქმოსანი, ფინანსისტი, აფერისტი, იყიდა თავისთვის კონგო და «განაეთარა». ტიპია!!

ვარნეკი. «სახარების მისიების ისტორია». (მისიების როლი კოლონიურ ძარცვაში.)

ვირტი, გვ. 85: 1880—1900 წლებმა «თითქმის გააორკეცეს» მისიების მუშაობა.

ახალგაზრდა ეგვიპტელთა კონგრესი

38)

NB: ეგვიპტეში ეროვნული მოძრაობის ისტორიისათვის: «Europäischer Geschichtskalender» (შულტესისა), 1909, გვ. 605
ეგვიპტეში (სტუდენტთა მოძრაობა, ეროვნული მღელვარება etc. etc.

NB დაძმობილება ირლანდიასთან
13. IX. 1909. «ახალგაზრდა ეგვიპტელთა კონგრესი» ჟენევაში (100-მდე კაცი). კეირ ჰარდი ჰპირდება დაიცვას მათი საქმე თემთა პალატაში, «ქვედა პალატის წევრი ირლანდიელი კეტლი მოაგონებს ეგვიპტესა და ირლანდიას შორის ძმურ ერთიანობას».

ტარდნი. «საზრანბეთი და კავშირები»

28) ანდრე ტარდიე (საეღოს საპატიო პირველი მდივანი). «საფრანგეთი და კავშირები. ბრძოლა წინასწორობისათვის». პარიზი, 1909. ((ძალიან სასარგებლო რამ არის!))

როდის?

NB

სად?

17 გვ-ზე ავტორი იხსენიებს: «ბ-ნი ჟორესი თავის მკრეხელურ» (!!)) «წერილში «ფრანგულ-რუსული შოვინიზმის, საწინააღმდეგოდ საჭირო სამთა კავშირის» შესახებ ერთადერთი ადამიანი იყო, რომელიც, ისტორიისა და გეოგრაფიის საწინააღმდე-

გოდ, არა ცნობდა ამ აშკარა ჭეშმარიტებას» ||
(საფრანგეთ-რუსეთის კავშირის საჭიროება).

«თეთონ ბ-ნმა ჟორესმა, რომელმაც მას შემდეგ, ||
შართალია, შეიცვალა თავისი აზრი» (როდის? სად?), ||
«განაცხადა 1903 წლის 23. I-ს, რომ მას არავითარი || sic
პრინციპული მოსაზრება არა აქვს რუსეთთან კავ-
შირის წინააღმდეგ» (გვ. 29)...

ინგლისის ომები საფრანგეთთან ბატონობის გამო: 1688—
1697; 1701—1711; 1742—1748; 1754—1763; 1778—1783;
1793—1815 (გვ. 41).

გერმანიისა ინგლისთან:
ხელშეკრულება 14. VI. 1890 } იყოფენ აფრიკას
» 15. XI. 1893 }

1898 წლის საიდუმლო ხელშეკრულება, «რომელიც, ||
ნაკლებად ცნობილ პირობებში, წინასწარ განსაზღვრავდა || !!
პორტუგალიის კოლონიების მომავალს» (52).

იტალიას დიდი ხანია (ჯერ კიდევ მაძინი 1838! გვ. 95)
პრეტენზია ჰქონდა ჩრდილოეთ აფრიკაზე. ბისმარკი ამაზევე
სწერდა მაძინის 1866 წელს. ტუნისის გამო სიძულვილმა (1881)
გერმანიისაკენ უბიძგა იტალიას.

აბისინიაში განცდილმა მარცხებმა და ფინანსურმა კრიზისმა
აიძულა პირი ებრუნებინა გერმანიისაკენ. 1900 წელს საფრან-
გეთის ბანკებმა «გადაარჩინეს რომის ბაზარი» (101)¹.

«ეკონომიურმა კრიზისმა გერმანიაში იტალიისათვის აუცი-
ლებელი გახადა პოლიტიკური დაახლოება საფრანგეთთან»
(102)¹. «გერმანიის ფულის ბაზრის უღონობა იკისროს იტა-
ლიის ბანკირის მოვალეობანი» (102)¹...

XII. 1900: მეგობრული ნოტების გაცვლა საფრანგეთსა და
იტალიას შორის.

NB თარიღი 1882—1900: იტალია გერმანიის მოკავ-
შირეა: გვ. 105.

«რა მოხდებოდა, 1905 წლის იტალიის დამოკიდებულება
ჩვენდამი ისეთივე რომ ყოფილიყო, როგორც 1889 წლის
იტალიისა?» (109)...

ესპანეთთან... «საფრანგეთის კაპიტალების» «დახმარება»
(113)...

საფრანგეთისა და ესპანეთის 6. X. 1904 შეთანხმება (იყოფენ მაროკოს)...

საფრანგეთის ბრძოლა გერმანიასთან (1870 შემდეგ) იყო «ერთი მხრივ, ბრძოლა წონასწორობისათვის, მეორე მხრივ, ბრძოლა სუპრემატიისათვის» (344)...

სადღაც? კრისპი წინათ «წითელი» იყო და გულმოდგინედ ცდილობდა გამოესწორებინა ეს!!

ავტორი—ტარდიე—თვითონ დიპლომატია, მცოდნეა! ბევრი მითითება ფინანსების როლზე. მოვლენათა მთლიანი, კარგი მიმოხილვა. სასარგებლო და საჭიროა, როგორც დიპლომატიის ისტორია ფრანგული თვალსაზრისით.

ლიტერატურა:

რუირი. «ინგლის-რუსეთის მეტოქეობა აზიაში». დე კე. «ფაშოდა».

1) ჟ. მ. ფიამინგო. «ფინანსური საფუძვლები საფრანგეთ-იტალიის მეგობრობისათვის».

ა. ბიიო (საფრანგეთის ჩვენი ყოფილი ელჩი რომში). «საფრანგეთი და იტალია».

ლუიჯი გილა (თუ კალა?). «ფურცლები თანამედროვე ისტორიიდან».

ვიქტორ ბერარი. «მაროკოს ინციდენტი».

რენე პინონი. «ხმელთაშუა ზღვის იმპერია».

მევილი. «ფრანკფურტის ზავიდან

ალხესირასის კონფერენციამდე»

- 29) ანდრე მევილი, «ფრანკფურტის ზავიდან ალხესირასის კონფერენციამდე». პარიზი, 1909. გადათვალთვლებულია: მხოლოდ უფრო სუსტი, ნაწყვეტ-ნაწყვეტი, ფელეტონურია, უფრო ვიწროა თემა. იგი (ტარდიე) ისტორიკოსი და დიპლომატია. მევილი პამფლეტისტია.

უფრო სწორად, მხოლოდ დაახლოებით 1905 წლის მოვლენათა ნარკვევი [ბევრად უფრო ვიწროა თემა].

«პოლიტიკური ცნობარი»

«პოლიტიკური ცნობარი».

ლაბანდისა და სხვებისა.

I ტომი. «პოლიტიკის საფუძვლები». (ზოგადი, პარლამენტარისმი etc.)

{ II ტომი. «პოლიტიკის ამოცანები», 1912. მიმოხილვა პოლიტიკური საკითხებისა: პარტიები, კოლონიები, საგარეო პოლიტიკა (NB) etc. etc. }

ძალიან სასარგებლო მოკლე მიმოხილვა, დაწერილი სპეციალისტების მიერ, ლიტერატურის მითითებით. NB

პოლონეთის საკითხი გერმანიაში ყველა ქვეყნის საგარეო პოლიტიკა სკოლის საკითხი ბერნშტეინის სტატია რევიზიონიზმის შესახებ სოციალ-დემოკრატიაში etc.

NB:
«გერმანიის ექსპანსია»
«თანამედროვე სახელმწიფოთა პოლიტიკური მიზნები»

«ბერმანია და მსოფლიო ომი»

«გერმანია და მსოფლიო ომი»

(სტატიების კრებული: გვ. 686.) ბერლინი, 1915.

(ო. ჰინცეს, ფრ. შეინეკეს და სხვ. გამოც.)

პროფ. დ-რი ჰანს იუბერსბერგერი (ვენა).

«რუსეთი და პანსლავიზმი» — რუსეთის დიპლომატიის სასარგებლო ნარკვევი მთელი რიგი წყაროების მითითებით... NB

მარტენი: «ხელშეკრულებათა კრებული», 15, გვ. 237 (კანცლერ ნესელროდეს 1848 წლის 30. VIII-ს წერილი კისელიოვისადმი, პარიზელი დესპანისადმი, გერმანიის წინააღმდეგ საფრანგეთისა და რუსეთის დაახლოების შესახებ).

ბარსუკოვი. პოგოდინის ცხოვრება, 5, გვ. 330 და შემდ.; 9, გვ. 262 (პოგოდინის ბარათი, 1840 წ., ავსტრიელი სლავების «განთავისუფლების» შესახებ).

ტიუტიჩი. ბარათში «რუსეთი და რევოლუცია» (ალექსანდრე II-სათვის) — «ჩეხია თავისუფალი იქნება, როცა გალიცია რუსეთისა იქნება» («რუსული არქივი», 1873, გვ. 926 და შემდ.).

ბარათი 1864 წ. «თანამედროვე პოლიტიკა» (შედგენილია გორჩაკოვის დავალებით), რომ ავსტრიის სლავები თავისუფლ-

(30)

ბას უნდა ელოდნენ რუსეთისაგან: (ექპარდტი) «რუსეთის საიდუმლო მემორანდუმი 1864» «Deutsche Rundschau»-ში, VI, 11, გვ. 209 და შემდ.

სლავთა მოსკოვის საჭველმოქმედო საზოგადოება. მისი პოლიტიკა.

დანილევსკი. «რუსეთი და ევროპა»: სტატიები «ზარიაში» 1869—1870 და წიგნი: 1-ლი გამოცემა 1871.

დანილევსკი ამტკიცებდა, რუსეთისათვის ხელსაყრელია საფრანგეთის განადგურება, რათა საფრანგეთსა და გერმანიას შორის ჩამოვარდეს ჩხუბი და მტრობა რუსეთის ბატონობის სასარგებლოდ (უკვე «ზარიაში» 1871, იანვარი; გადაბეჭდილია დანილევსკის «ეკონომიური და პოლიტიკური სტატიების კრებულში». სპბ., 1890, გვ. 27 და 29).

ფადეევი. «აზრა აღმოსავლეთის საკითხზე». სპბ., 1870.

პ. ა. საბუროვის ბარათი. «რუსული არქივი», 1912, 1, გვ. 470 ((«პრუსიის იარაღის წარმატება, 1870, გამარჯვება ჩვენთვისაც». sic!!!).

ივანე სერგის-ძე აქსაკოვი: 1878 წლის 4 ივლისის სიტყვა (რუსეთის დიპლომატიის წინააღმდეგ და არაპირდაპირ მეფის წინააღმდეგ: უკმაყოფილება ბერლინის კონგრესით).

პოტროვსკი. «რუსეთის საგარეო პოლიტიკა» «რუსეთის მე-19 საუკუნის ისტორიაში», 9, გვ. 204 და შემდ. (და გვ. 174) (რუსეთის ვარაუდებზე ბულგარეთისა და მისი რკინიგზების მიმართ 1877 წ.).

1908 წლისა და დაახლოებით ამ დროის «ნეოსლავიზმი».

შეად. «ვესტნიკ ევროპი», 1909, № 1, გვ. 386

1908 წ. მაისი: ერთი ჩეხის (დეპუტატის), ლიბერალი სლოვენის და რუსოფილი რუსინის გამგზავრება რუსეთში (სპბ.).

დმოვსკი. «გერმანია, რუსეთი და პოლონეთის საკითხი» (გეგმა პოლონელთა «შერიგებისა» რუსეთთან უკრაინელთა ზაგვრის ხარჯზე).

პ. სტრუვე. «Patriotica», გვ. 213 («სლავური დღეები») «მოსკოვსკი ექვენედელნიკი», 1910, № 27, სვეტი 4.

ვეგენი ტრუბეცკოი მენშიკოვის წინააღმდეგ პოლონელებთან დაახლოების სასარგებლოდ.

გორიანოვი (საგარეო საქმეთა სამინისტროს არქივის დირექტორი): «ბოსუორი და დარდანელი». 1907. (31

გ. ტრუბეცკოი. «რუსეთი როგორც დიდი სახელმწიფო», გვ. 122 (იტალია ჯერჯერობით უფრო სასარგებლოა მტრების ბანაკში!!)

გრ. ვესეინოვი (სენატორი). «ახლა აღმოსავლეთის საკითხის იდეოლოგია», სპბ., 1911.

«სლავიანსკიე იზვესტია», 1913, № 8 (6/19. I. 1913); 1912, № 45 (10/23. XI. 1912).

«ნოვოე ზვენო», 1914, № 13, გვ. 407 (28. III. 1914)—ბრიანჩანინოვმა, სარაევომდე 3 თვის წინ, იწინა-სწარმეტყველა ევროპის ომი 1½—2 თვის შემდეგ. NB

ზრანაჲ. «დიდი სახელმწიფოები აღმოსავლეთ აზიაში»

იქვე ოტო ფრანკეს სტატია. «დიდი სახელმწიფოები აღმოსავლეთ აზიაში».

სასარგებლო კრებული ფაქტებისა (და ნაწილობრივ წყაროების მითითება), როგორ ძარცვავდნენ ინგლისი და საფრანგეთი ჩინეთს (ანამს—საფრანგეთი, ბირმას—ინგლისი, ტიბეტს—ინგლისი, სიამს—საფრანგეთი და ინგლისი—ჩინეთის ყოფილ ნაწილებს, ან დამოკიდებულ ქვეყნებს).

გვ. 442: «...როგორც ცნობილია იაპონიის ელჩის გრაფ ჰაიასის შენიშვნებიდან, რომელთა შემდგომი გამოქვეყნება, სანწუხაროდ, აკრძალა ტოკიოს მთავრობამ, 1898 წელს ლონდონში ჯოზეფ ჩემბერლენის ინიციატივით წარმოებდა მოლაპარაკება იაპონიასთან ინგლის-იაპონია-გერმანიის სამთაკავშირის საკითხზე. ეს კავშირი უნდა გამხდარიყო დაბრკოლება აღმოსავლეთ აზიაში რუსეთის შემდგომი შეღწევისათვის. ეს ზღებოდა სწორედ იმ დროს, როცა ლონდონიდან ბერლინში მიდიოდა საიდუმლო

NB:

1898: მოლაპარაკება რუსეთის წინააღმდეგ ინგლის-გერმანია-იაპონიის კავშირის შესახებ

ვერ მო-რიგ-დნენი | შეკითხვები ინგლის-გერმანიის კავშირის შესახებ. ეს შეკითხვები უშედეგოდ დარჩა, თუნდაც უკვე იმიტომ, რომ ინგლისს არ შეეძლო არც მიეცა, არც შეეთავაზებინა გერმანიისათვის სხვა რაიმე, გარდა პატივისა გაელაშქრა რუსეთის წინააღმდეგ. იაპონია კი მზად იყო უყოყმანოდ შესულიყო ამ კავშირში გერმანიასთან... (442—3).

NB | 1910 წლის ივლისში (გვ. 456) რუსეთისა და იაპონიის ხელშეკრულება: იაპონია იღებს თავისუფლებას კორეაში. [რამდენიმე კვირის შემდეგ კორეის ანექსია.]

— რუსეთი მონღოლეთში (1911 წლის გაზაფხულზე რუსეთის ხელშეკრულება ჩინეთთან).

NB | 17. IX. 1914: რუსეთის ხელშეკრულება «დამოუკიდებელ» მონღოლეთთან (სინამდვილეში იგი აწესებს რუსეთის პროტექტორატს მონღოლეთზე).

1911: ინგლისის ხელშეკრულება იაპონიასთან (ძველის ნაცვლად) — ინგლისი ნეიტრალურია ამერიკასთან იაპონიის ომის შემთხვევაში. (იაპონია, ალბათ, იღებს «თავისუფლებას» გერმანიის წინააღმდეგ.)

ონკენი. «ომის წინაისტორია»

Ibidem გერმან ონკენი. «ომის წინაისტორია».

(NB მარგალიტია) | გვ. 475—7: 1898 წ. ინგლისი აწარმოებდა მოლაპარაკებას გერმანიასთან რუსეთის წინააღმდეგ კავშირის შესახებ («The Saturday Review» იმუქრებოდა, ხალხი გაუსწორდება დინასტიას გერმანიასთან მისი კავშირის შემთხვევაში!) და ვერ მორიგდნენ: ინგლისმა თქვა: «გერმანია მეტად ბევრს მოითხოვს» (477), ეს მართალი არ არისო, ბერლინს არ დაუყენებია მოთხოვნებიო (?!?). დადეს მხოლოდ 1898 წლის X-ის ხელშეკრულება, «რომელიც ითვალისწინებდა გერმანიისა და ინგლისის მომავალ ეკონომიურ შეღწევას პორტუგალიის კოლონიებში იმ შემთხვევაში, თუ პორტუგალია ვერ შეასრულებს თავის ვალდებულებებს სესხების გადახდაში» (477).

ინგლისი და გერმანია 1898 წ. X-ში იყო ფენ პორტუგალიის კოლონიებს.

ადლერი. «იმპერიალისტური სოციალური პოლიტიკა»

გეორგ ადლერი. «იმპერიალისტური სოციალური პოლიტიკა. — (39)
დიზრაელი, ნაპოლეონ III, ბისმარკი». ნარკვევი. ტიუბინგენი, 1897 (გვ. 44). (წინასიტყვაობა დათარიღებულია: III. 1897.)

((გადაბეჭდილია სტატეები ჟურნალ «Die Zukunft»-იდან)).
საგულისხმო რამ არის! ჩარტიზმის შესახებ მოკლე შესავალის შემდეგ (ფრაზები «ქილიასტური ლოდინის შესახებ» (2), «ილუზიების» (2) და «მასობრივ მოძრაობებში» მათი როლის შესახებ» etc.), ადლერი პატარა თავს უძღვნის კარლიელ და მის «სოციალ-არისტოკრატიულ მოძღვრებას» (კაპიტალიზმის კრიტიკა, დემოკრატიისადმი სიძულვილი, «მოწოდება თანამედროვე სამეურნეო საქმიანობის ფეოდალიზაციისაკენ» (11), «სოციალური არისტოკრატის იდეა»). შემდეგ თავი III: «დიზრაელის სოციალური პოლიტიკა». ებრაელი, ავანტიურისტი, დაიწყო როგორც რადიკალმა, გადავიდა ტორებთან, ჩაუარდნილია ვალებში, სასაცილოდ აიგდეს პარლამენტში წარმოთქმული პირველი სიტყვისათვის (1838), დიზრაელი ტორების ბელადი და პრემიერია 1868 წელს. ატარებს მონარქიის + სოციალური არისტოკრატის იდეებს (არსებითად: თამაში პროლეტარიატთან ბურჟუაზიის ბრძოლაზე). 1867 წ. საარჩევნო რეფორმა (კარლიელი ვაფთრებით ლანძღავს მას პამფლეტში «ნიაგარის დაყოფებით — შემდეგ კი?»), მცირე დამობეები და ლაციკი მუშათა მოძრაობასთან, რომელმაც თავისი რევოლუციური ხასიათი დაკარგა, 1874—1880 წლების ბრწყინვალე საგარეო და კოლონიური პოლიტიკა. საერთო ანგარიშით = «იმპერიალ-სოციალისტი» (გვ. 22) — და სხვადასხვა ადგილას «იმპერიალ-სოციალისტური პოლიტიკა» etc.

მაგალითად: «იმპერიალ-სოციალისტი»
და სხვ., გვ. 44, გვ. 43, გვ. 35.

თავი IV ნაპოლეონ III-ის შესახებ. ასევე ავანტიურისტი, მეოცნებეა. ავტორი: «პაუპერიზმის გაქრობა» (1844). ბრწყინვალე ეკონომიური განვითარება, -- ბრწყინვალე საგარეო პოლიტიკა, -- გააფთრებული ბრძოლა მუშათა პოლიტიკურ ორგანიზაციებთან და ეკონომიური ორგანიზაციების წახალისება ((გვ. 32)), -- დამხმარე საღაროები (ლაციცი ყველა კლასთან). **ლექსისი** თავის წიგნში «საფრანგეთის პროფკავშირების» შესახებ აღიარებს ფრანგი მუშების მდგომარეობის უეჭველ გაუმჯობესებას 1850—70 წლებში და ნაპოლეონ III-ის პოლიტიკის ცნობილ წარმატებას: «დისციპლინა და მუშებისადმი მეთვალყურეობა, ერთი მხრივ, მათი მატერიალური მდგომარეობის გაუმჯობესება—მეორე მხრივ: ასეთია იდეა, რომლისგანაც არასოდეს არ გადახრილა ლუი-ნაპოლეონის საშინაო პოლიტიკა» (ლექსისი, ციტატი ადლერის წიგნში, გვ. 34).

თავი V. «ბისმარკის სოციალური პოლიტიკა».

პრუსია «სკოლებისა და ყაზარმების» ქვეყანაა, ბუნებრივია, იმპერიალისტური სოციალური პოლიტიკის» სანიმუშო ქვეყანა გახდა» (36): ბისმარკის ბრძოლა თავისუფალ აზროვნებასთან, ლაციცი მუშებთან, საყოველთაო საარჩევნო უფლება (რომ ერთმანეთს წაჰკიდოს ბურჟუაზია და პროლეტარიატი), სოციალური კანონები... სოციალური დაზღვევა (ადლერი ხოტბას ასხამს).

დასასრულ (გვ. 43) ადლერი ამბობს, ეს «არ შეიძლება» (ჰა-ჰა!!) შევადაროთ დაცემის გზაზე მყოფი რომის ცეზარიზმს, ვინაიდან დახმარებას უწევენ არა მუქთახორაპლებეებს, არამედ მომუშავეებსო. პ რ უ დ ო ნ ი წერდა

!! (სად?) (ციტატი პ რ უ დ ო ნ ი დ ა ნ: «საზღვარგარეთიდან ჩვენ ერთ პფენიგსაც არ ვიღებთ», გვ. 43), ცეზარიზმი (რომისა) უცხო ერების ძარცვით ცხოვრობდა, ახლა ასე არ არისო.

შეად. ენგელსი
ნაპოლეონ III-ის
შესახებ
versus ბის-
მარკი

...«იმიტომ, რაც მასში მტკიცე იყო, იმპერიალ-სოციალიზმი... წარმოადგენდა... ობიექტურად მძლავრ წინწადგმულ ნაბიჯს თანამედროვე საზოგადოებაში პროლეტარიატის ჩაბმის საქმეში და ამ საზოგადოების კულტურული ამოცანების განხორციელებაში მისი დადებითი თანამშრომლობის საქმეში» (44). ((სოციალ-შოვინიზმის ფესვები!!)) — ამიტომ «იმპერიალ-სოციალიზმი» «მსოფლიო-ისტორიული მნიშ-

ვენელობის ილუზია» იყო, ვინიდან სასარგებლოა, თუმცა ვერ შეარიგა პროლეტარიატი, რომელიც მტერი იყო დიზრავლისაც, ნაპოლეონ III-საც და ბისმარკისაც.

((ადღერის ბროშურის დასასრული)).

«ბონოპარტიზმი»

ზიგფრიდი. «ახალი ზელანდია»

ანდრე ზიგფრიდი. «ახალი ზელანდია». ბერლინი, 1909. (40

(NB თავი 28: «იმპერიალიზმი».)

ძალიან სასარგებლო ნარკვევია ფართო ეკონომიური, პოლიტიკური გაქანებით. «იმპერიალიზმის» თავისებურება: კარჩაკეტილობა. სრულებით არ უშვებენ ქვეყანაში ყვითელ რასას. სასტიკი შეზღუდვები

[მაგალითად: 100 გირვანქა სტერლინგი!!! — გვ. 190] საერთოდ იმიგრაციისა. ქვეყანა სადღაც გადაკარგულშია (4 დღე ავსტრალიამდე!). ქვეყანა თითქმის იტალიის ოდენაა, მოსახლეობა კი—1 მილიონ კაცზე ნაკლები!!! (900 000—გვ. 189; 929 ათასი 1907 წ., გვ. 234; 1/2 საფრანგეთი) ((საუცხოო ჰავა etc.)).

NB

მოსახლეობის «სნობიზმი» (თავი XXI): ლაქიობა დიდკაცობის წინაშე («სერ»—საპატიო ტიტულია, რომლის წინაშე მუცლით ხოხვენ), ინგლისის მონარქიის, მეფის კარის წინაშე etc. etc. მოსახლეობის ზრდა ძალიან სუსტია.

ქვეყანა დახავსებული, ჩამორჩენილი, გონებაჩლუნგი, ეგოისტი მეშჩანებისა, რომლებმაც ინგლისიდან თან ჩაიტანეს «კულტურა» და ზედ წვანან როგორც ძალი თივაზე. (მკვიდრი მცხოვრებლები—მაორები—გაჟლიტეს; ცეცხლითა და მახვილით; მთელი რიგი ომები.)

მაგალითი: დენა გადასახლებული (1893, 1898—) ავსტრიელი (NB) მუშებისა (გვ. 191): «მუშათა პარტია» სდევნილა.

ქალთა თანასწორუფლებიანობა. — ბრძოლა ალკოჰოლიზმთან. — ხუცობა: გაძლიერებული რელიგიურობა; უამრავი სექტები.

ავსტრალიასთან შეერთების წინააღმდეგი არიან: ჩვენ ჩვენდა თავად ვართო. ჩვენ «დედამიწაზე საუკეთესო ქვეყანა ვართო» (293) (!)...

«ახალი ზელანდიის იმპერიალიზმი» (გვ. 294)... მისი «განსაკუთრებული ფორმა» (ibidem)... «კოლონიური ჯინგოიზმი» (295 idem 296), რომელსაც შეიძლება «ავსტრალაზიური იმპერიალიზმი» ეწოდოს (295).

NB.

იმპერიალიზმის ორი მიმდინარეობა (ორივეს შერიგება სავსებით შეიძლება):

NB: 1) დიდმპყრობელური იმპერიალიზმი (მონაწილეობა დიდი ბრიტანეთის იმპერიალიზმში).

«ლოკალური იმპერიალიზმი» || 2) «ლოკალური იმპერიალიზმი» (295)—თავისთავად განვითარებულია... კარჩაკეტილობა. || **NB**

პროტესტები ახალ კალედონიაში ფრანგების ყოფნის წინააღმდეგ—გერმანელების მიერ სამოას დაკავების წინააღმდეგ (297) და ა. შ. შეუთრგებელი მტრობა ამის გამო «დიდი ახალი ზელანდიის» თვალსაზრისით...

1901 წ. VI-ში ახალმა ზელანდიამ კუკის არქიპელაგის ანექსია მოაქდინა. — — —

ახალი ზელანდია = დიდი ბრიტანეთის ყველაზე «ერთგული», ერთგულქვეშევრდომული კოლონია.

სახელმწიფო ვალი: 51.2 მილიონი გირვანქა სტერლინგი (66.5-დან) —ინგლისის კაპიტალები	არქიპატრიოტები ბურების ომში (307) ... (ჯარები გაგზავნეს ბურების წინააღმდეგ)...
ვაჭრობა—66% ინგლისთან.	

პრემიერი სედონი—ავსტრალაზიის იმპერიალიზმის წარმომადგენელი. «წმინდა წყლის იმპერიალისტი» (310)... (გარდაიცვალა 10. VI. 1906. იყო პრემიერი (1893—1906) (გვ. 71))

- მისი 1-ლი გამგზავრება ინგლისში—1897
- » მე-2 » » 1902

NB | «სოციალური პოლიტიკისათვის მოწინავე მებრძოლმა დაიწყო მასში (სედონში) მეორე პლანზე უკანდახევა და პირველი ადგილი დაუთმო იმპერიალისტურ და პროტექციონისტულ სახელმწიფო მოღვაწეს» (311). თუმცა იგი რეფორმატორია

NB | (ახალ ზელანდიაში რეფორმების მომხრეა)—ინგლისში ტორებს ელაქუცებოდა. კონსერვატორები აქებდნენ «სოციალისტ სედონს» (311), «The Times», 18. VI. 1902: დიდება სედონს, რადიკალს, დემოკრატს, იმპერიალისტს!! (ციტატი, გვ. 311).

პრეფერენციული ტარიფების იდეისა და პრაქტიკის ზრდა...

მათი «სოციალიზმი»: «ახალზელანდიელები პრაქტიკულნი და ოპორტუნისტულნი არიან ცინიზმამდე» (67) — — — აგრეთვე მუშებიც (67), ისინი სავსებით «კონსერვატიული» არიან, მათ აქვთ რა «დაიცვან» (ibidem).

(41)

NB

(სედონი — «ლიბერალური პარტიის მუშათა ფრაქციის» წარმომადგენელი (68)).

კანონები შრომის დაცვის შესახებ — საფაბრიკო ინსპექცია — და შინ მუშაობისა — 48 საათის სამუშაო კვირა (1901 წ. კანონი) მამრობითი სქესისათვის; 45 საათი მდედრობითი სქესისათვის — ხელფასის მინიმუმი etc.

იძულებითი სამედიცინო სანსამართლოები etc.

ყოველივე ამის «გასაღებია» პროტექციონიზმი (140) და სამრეწველო აყვავება... ((თავისუფალი ვაჭრობის დროს ვერ იბოგინებდა))... პენსიები მოხუცებულებს (65 წელი)...

NB: || მუშების მოსყიდვა სოციალური რეფორმებით იმპერიალისტური ბურჟუაზიის მხრივ

მიწის წვრილი საკუთრების შექმნა; ღიდი მამულების (რომლებიც უაღრესად უსინდისოდ წაართვეს და სხვ. მათებს და სხვ.) გამოსყიდვა (გაყიდვა წვრილ-წვრილად) — ეს დემოკრატიკაა და არა სოციალიზმი» (175). ((სწორია!))

«მსხვილი მიწათმფლობელობის გადაქცევა წვრილად! ამას საფრანგეთის რევოლუციაც აკეთებდა» (175)...

ჰიოტჩი. «რუსეთის თურქესტანი»

ოტო ჰიოტჩი. «რუსეთის თურქესტანი და რუსეთის თანამედროვე კოლონიური პოლიტიკის ტენდენციები»... (42)

Schmoller's Jahrbuch», გამოცემის 37-ე წელი. 1913, მე-2 ნაკვეთი).

((ავტორმა იცის რუსული, თვითონ ყოფილა თურქესტანში NB და კარგად შეუსწავლია ლიტერატურა)).

რუსეთი ხმარობს 11 მილიონ ფუტამდე ბამბას (100 მილიონი მანეთი) თურქესტანიდან (+ ხივა + ბუხარა), დაახლოებით 11 — 12 მლნ. ამერიკიდან. NB

35. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39.

თურქესტანი = 1.5 მლნ. კვ. ვერსი (1 კვ. ვ. = 1.18 კვ. კმ.)
 ხივა 0.05
 ბუხარა 0.2

$\Sigma = 1.75$ (თითქმის ოთხჯერ მეტი გერმანიაზე). მოსახლეობა [თურქესტანისა] = 5.3 მლნ. (1897) და 6.7 მლნ. (1910).

მოსახლეობა ნარევი «ინდურ-ირანული», მეტწილად «თურქულ-მონღოლური».

ყველგან რუსეთის დიდი ბანკების განყოფილებებია...

...«გაცხოველებული კოლონიურ-ეკონომიური ცხოვრებაა, რომელიც სულ უფრო ვითარდება»... (გვ. 388)...

აქ მეფობს ისლამი. რელიგიის სრული თავისუფლებაა. პანისლამიზმი:

პანისლამიზმი
 რუსეთში

NB || ...«ჩრდილოეთის, ვოლგის რაიონის (ნო-
 ლაელები) და დასავლეთ ციმბირის მუსლი-
 მან თათრებს პანისლამისტური აგიტაცია
 || შეაქვთ მუსლიმანი სარტებისა და ყირგი-
 ზების ამ მხრივ მშვიდ წრეში. ეს თათარი
 ინტელიგენტები ახლა ლიტერატურული
 და პოლიტიკური მხრივ ეკუთვნიან ისლამის
 მოწინავე ელემენტებს, მის ყველაზე ენერ-
 გიულ და გავლენიან მომხრეებს. და უწი-
 ნარეს ყოვლისა მათ უნდა უმაღლოდეს
 ისლამი თავის გაძლიერებას შიგნით და
 || გარეთ და თავის კულტურულ ზრდას.
 1880 || 1880 წელს რუსეთში ითვლებოდა 11 მლნ.
 და || მუსლიმანი, მთელი მათი ნაბეჭდი ლიტე-
 რატურა 7—8 წიგნისაგან შედგებოდა; მათ
 || ჰქონდათ ერთი სტამბა, ჰყავდათ 4 ბელადი
 და უმაღლესი განათლების მქონე 12 კაცი,
 || მათ რიცხვში 1, რომელიც დასავლეთ ევრო-
 პაში სწავლობდა. 1910 წელს ისინი უკვე
 1910 || 20 მლნ. იყვნენ; მათ ჰქონდათ 1000-ზე
 მეტი ნაბეჭდი წიგნი, 14 სტამბა და 16 პე-
 || რიოდული გამოცემა, ჰყავდათ 200 კაცი,
 რომლებმაც უმაღლესი განათლება მიიღეს
 || რუსეთში, და 20 — დასავლეთ ევროპაში,

100-მდე ლიტერატორი, ჰქონდათ 6 უმაღლესი და 5000 დაბალი სკოლა, 37 საქველმოქმედო დაწესებულება, 3 პატარა ბანკი და 3 სასოფლო ბანკი¹⁾. სწორედ ეს დიდი «მუსლიმანური» მოძრაობა, რომელიც შეეხო ისეთ ტომებსაც, როგორც არიან ვოტიაკები, ჩერემისები, ჩუვაშები, გამოკვლეულ იქნა ერთ ნაშრომში...²⁾ განსაკუთრებით სასკოლო და საგანმანათლებლო საქმის დარგში. უკანასკნელი 10 წლის მანძილზე რუსეთის მუსლიმანური მოსახლეობა ძლიერ განვითარდა კულტურის მხრივ: ყაზანის თათრებში 150 კაცზე ამჟამად მოდის 1 მეჩეთი და 1 მოლა, იმავე რაიონის რუსებში და არარუსებში 1 მღვდელი მოდის მხოლოდ 1500 სულზე; პირველებს ერთი სკოლა აქვთ ორივე სქესის 100 სულზე; მართლმადიდებლებს — ერთი 1500—3000 კაცზე. წიგნისა და საგაზეთო ლიტერატურის გავრცელება მუსლიმან თათრებში შედარებით კიდევ უფრო მაღალია. თუ ეს კულტურული უპირატესობა და სიცოცხლისუნარიანობა იწვევს არარუსი ტომების, როგორც ქრისტიანების, ისე წარმართების, უფრო ადვილ ასიმილაციას მაჰმადიან თათრებთან, ამჟამად უკანასკნელნი ძლიერ შეშფოთებული არიან მთავრობის ნაციონალისტური სასკოლო პოლიტიკით, რასაც სათათბირო უჭერს მხარს» (სწავლების ენა!), «და იქითკენ იხრე-

1880 და 1910:

12—200 დიდად
განათლებული
ადამიანი

1—14 სტამბა

0—16 პერიოდული გამოცემა

8—1000 წიგნი

NB

(4)

!!!

1:100

1:2000

NB:

1) ოსტროუმოვი. «ისლამის სამყარო». ტაშკენტი, 1912.

იგივე. «სარტები». ტაშკენტი, 1908.

იგივე. «ყურანი და პროგრესი». ტაშკენტი, 1903.

NB

2) ეპისკოპოსი ანდრია დან. ვ. ნიკოლსკი. «ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი სტატისტიკური ცნობები აღმოსავლეთ რუსეთის არარუსებზე». ყაზანი, 1912.

დაახლოება
მაჰმადიანებთან.
ინდოეთი
და ჩინეთი

«ჩრდილოეთი-
დან»...
«შფოთი»

ბიან, რომ ნაკლებ დამყოლნი გახდნენ და შეუერთდნენ აღმფოთებას, რომელმაც ამჟამად მოაცვა მთელი მაჰმადიანური სამყარო, და მზად არიან დასაყრდენი ექებონ ჩინეთისა და ინდოეთის მაჰმადიანებთან. თურქესტანის მუსლიმან მოსახლეობასთან კავშირი ამასთან თავისთავად იქმნება; და მართლაც, ჩრდილოეთიდან მათში უკვე შეაქვეთ პანისლამისტური შფოთი. რუსეთის მთავრობას ეშინია ისლამის თათარი მიმდევრების ამ შეღწევისა და შეძლებისამებრ არ უშვებს მათ თურქესტანში. მართალია, რუსეთის სასკოლო პოლიტიკა თურქესტანში სულაც არ არის ნაციონალისტური... რელიგიისა და მშობლიური სკოლის თავისუფლება. სარტები ხალისით სწავლობენ რუსულად: სკოლებში, «სადაც სწავლება რუსულ ენაზეა, ხალისით დადიან მკვიდრი მცხოვრებლები»... «ეკონომიური ცხოვრების გავლენით პრაქტიკული სარტისათვის სულ უფრო ნათელი ხდება რუსული ენის, როგორც საერთო საქმიანი და სახელმწიფო ენის მნიშვნელობა». «მეტად თანდათანობით» ხდება «კულტურული გარუსება» (406—409)...

რწყვის შესახებ, სხვათა შორის, გვ. 362 მე-3 ნაკვეთში: იმიერკასპიის ოლქში + სირ-დარის + სამარყანდი + ფერგანა — $2\frac{1}{4}$ მილიონი დესეტინა სარწყავი მიწა, აქედან 1. მილიონი უჭირავს ხორბალს, 0.379 ბამბას.

Ergo (გვ. 363) მთელი მიწიდან — 159 მილიონი დესეტინიდან $156\frac{3}{4}$ მშრალი და უნაყოფოაო; მხოლოდ $2\frac{1}{4}$ ხელოვნურად ირწყვება.

ლიტერატურა:

NB. გრაფი იორკ ფონ ვარტენბურგი. «რუსეთის სახელმწიფოს შეღწევა აზიაში». ბერლინი, 1900.

გ. ვამბერი. «რუსეთის ძლიერება აზიაში». ლაიპციგი, 1871.

კერზონი. «რუსეთი ცენტრალურ აზიაში». ლონდონი, 1889.

აბაზა. «თურქესტანის დაპყრობა». სპბ., 1902.

სოციალიზმი ჩინეთში

«Die Neue Zeit», 1913 — 14, XXXII, 1, გვ. 711—2.

ა. ჯეკსის (შანხაი) სტატიის შინაარსის გადმოცემა «The (44) Socialist Review»-ში (1913, № 1).

სტატიის სათაურია «რეაქცია ჩინეთში».

ავტორი იძლევა ჩინეთის სოციალისტური პარტიებისა და ორგანიზაციების სტატუტების თარგმანს. მათი «ბუნდოვანობა», «ყეთილი სურვილები» განსაცვიფრებელიაო. ჩინურად სოციალიზმი და საზოგადოება ერთი სიტყვაა (ში გუი). მთელი რიგი სოციალისტები სიკვდილით იქნენ დასჯილი. მუშა ვენმა (შანხაიდან) (სიკვდილით დასჯილია) დააარსა «ჩინეთის რესპუბლიკის მუშათა პარტია». ამ პარტიამ 1913 წ. დამდეგს წარმატებით ჩაატარა ვერცხლის მჭედავთა 3-დღიანი გაფიცვა შანხაიში. პროგრამა უაღრესად გაურკვეველია.

იყო «ჩინეთის სოციალისტური პარტიაც» — «წმინდა (sic!) სოციალისტური პარტიაც». ხელმძღვანელები მეტწილად სიკვდილით დასჯილი არიან. პარტიები გაანადგურა იუან ში-კაიმ.

სოცია-
ლიზმი

ჩინეთში

ნაჰასი. «ეგვიპტელი ფელახის ეკონომიური და სოციალური მდგომარეობა»

ეოზეფ ფ. ნაჰასი. «ეგვიპტელი ფელახის ეკონომიური და სოციალური მდგომარეობა».

(დისერტაცია.) პარიზი, 1901.

შეგირდული ნაწარმოებია. არის ციტატები ლიტერატურიდან.

ფელახების საშინელი სიღატაკის აღწერა (მეტად მოკლე), ცხოვრობენ თიხატკეპნილ ქოხებში, უავეჯოდ, პირუტყვთან ერთად, მუშაობენ დილიდან ღამემდე. დაბეჩავებულობა, უმეცრება — როგორც რუსეთში.

ეგვიპტელი
ფელა-
ხები

თვალსაზრისი — უაღრესად დამახასიათებელია: ლიბერალურ-ნაროდნიკული, მთლად ისე, როგორც 1880 — 1900 წლების რუსეთში!!

გვ. 38, შინიშენა. ინგლისი ახრჩობს მრეწველობას!!!

«ნოიე ცაიტ», XXX, 1

კაუპკი. «მასის მოკმედება»

«Die Neue Zeit» XXX, 1 (1912).

NB: გვ. 45 (კარლ კაუცკი). მასები = 30 მილიონი. $\frac{1}{10}$ ორგანიზებულია. NB.

ლინკი. «შემნახველი სალაროები საქველმოქმედო
დაწესებულებებშია თუ არა?».

გვ. 60. შემნახველი სალაროები: შემნახველი სალაროების წიგნაკების $\frac{1}{4}$ = ანაბრების საერთო თანხის 87%. (პრუსია 1909.) (600 მარკაზე მეტი ანაბრები.)

სახელმწიფოთა მოსახლეობის გამონაბარიშება

	სახელ- მწიფოთა რიცხვი	მოსახლე- ობა მილი- ონით (და- ახლოებით)	{ მ. შ. დამოკი- დებული }	მათ შორის კოლონიები: რიც- ხვი	(მოსახლე- ობა) მლნ.
(ა) დასავლეთი ევროპა	15	220	(10—15)	2 —	0.2
ამერიკა	23	145	(არ არის?)	7 —	13.5 (?)
Σ	38	365	(10—15)	9....	14 (?)
(ბ) აღმოსავლეთი ევროპა და აზიის მისი ნაწილი	12	215	(90—100?)	5....	25 (?)
(გ) დანარჩენი აზია, აფრიკა და ავსტრალია	64 (?)	870	ნახევრად-დამოკიდებული 300-მდე?	60....	480 (?)
Σ	114 (?)	1450	100—115	74....	519

	კვ. კმ. მლნ.	მოსახ- ლეობა მლნ.
იბონია.....	0.4	46.6
ჩინეთი.....	3.8	319.6
	+ 7.3	10.6
ფლანეთი.....	0.8	4.6
სპარსეთი.....	1.8	9.0
(4)		<u>390.1</u> + 480
	0.2	
	7.9	870
	0.04	
	0.4	კოლონიები
	0.14	498.6
	8.8	17.3
	<u>17.3</u>	<u>481.2</u>

მოსახლეობა მლნ.	დამოკიდებული	კოლონიები
α) 400	< 5%	< 5%
β) 250	40—50%	10%
γ) 900		> 50%
<u>1550</u>		

დაახლოებით 480 მილიონი
? 60—100 (?)

სულ	მოსახლეობა მლნ. მათ შორის	კოლო- ნიები
	დამოკი- დებული	
α 400	20 + 20 =	40 10%
β 250	100 + 25 =	125 50%
γ 900	— + 500 =	500 60%
<u>1550</u>	<u>120 + 545 =</u>	<u>665</u>

	კვ. კმ. (მილიონობით)	მოსახ- ლეობა	მ. შ. დამოკი- დებული	კოლო- ნიები	მოსახლეობა მილიონობით
რუსეთი	5.3	106.2	დაახლოებით 60		
+					
ბიკა.....	0.08	0.5	} 24.6 }	}	(5)
ბუნარა.....	0.2	1.5			
კაკასია.....	0.5	9.2			
შუა აზია.....	3.5	7.7			
ციმბირა.....	12.5	5.7			
რუსეთი.....	22.1	130.8		(60?)	(5) — 24.6
ავსტრია-უნგრეთი...	0.8	45.3	(დაახლოებით 25)	?	—
სერბია.....	0.05.....	2.5		?	—
რუმინეთი.....	0.1	5.9		?	—

	კვ. კმ. (მილიონობით)	მოსახ- ლეობა	მ. შ. დამოკი- დებული	კოლო- ნიები	მოსახლეობა მილიონობით
ბულგარეთი.....	0.1	3.7	?	—	—
საბერძნეთი	0.06.....	2.4	?	—	—
თურქეთი.....	0.1	5.9			
+			(?)		
აზია.....	1.8	17.2			
	<u>1.9</u>	<u>23.1</u>	(10?)		

[უარაბეთოდ? + 2.5 კვ. კმ., 1.3 მილიონი მოსახლეობა

213.7 (90—100) (5) 25 (?)

	სახელმწიფოთა რიცხვი დამოუკიდებელი	დამოკიდებული	
α 38	29	+ 7	$\begin{array}{r} 7 \\ + 5 \\ \hline 12 \end{array}$
β 12	7	+ 5	
γ 64	2—4	—60—62	

დასავლეთი ევროპა და ამერიკა:

აღმოსავლეთი ევროპა:

ავსტრია-უნგრეთი

რუსეთი, ბალკანეთი და თურქეთი (აზიის ნაწილი, მაშასადამე მათ შორის):

დანარჩენი აზია, აფრიკა და ავსტრალია:

რვეული

«წ»
(«ძსი»)

შინაარსი

წ

ომი და იმპერიალიზმი

ბერნჰარდი	[5—10]
რიუდორფერი	[11—19]
მაკკეი: ჩინეთი	[20—22]
ლიუკასი	[22—23]
ბელგერი	[24—26]
რორბახი	[27]
სარტორიუს ფ. ვალტერსჰაუ- ზენი	[28—30]
კრომერი	[33]
რიუდორფერი NB 16 გვ.	
ბელგერი NB 26 გვ.	

ინგლისი (1897—1911)—998.5 მლნ. გირვანქა სტერლინგი
19.97 მლრდ. მარკა
გერმანია 5490 მლნ. მარკა
5.5 მლრდ. მარკა.

ამონაწერები გაზეთებიდან

«L'Écho de Paris», 13. X. 1914.

«იუნიუსის სტატია» უფოსა და ლეგინის საუბრის გამო.

...«რა გაკვეთილს წარმოადგენს, — თუ ჩვენი სინდიკალისტები მოისურვებენ მის გამოყენებას, — ბ-ნ უფოს, შრომის საყოველთაო კონფედერაციის მდივნის, ეს საუბარი გერმანულ სოციალისტ დეპუტატ ბ-ნ ლეგინთან — ა. წ. 24 ივლისს და ბრიუსელში — თარიღი და ადგილი სიმბოლურია. «რის გაკეთებას ვარაუდობთ, რომ თავიდან აიცილოთ ომი?» — ეკითხება ბ-ნი უფო. «გადაწყვიტეთ თუ არა გამოსვლა? ჩვენ, ჩვენი

(1)

მხრივ, მზად ვართ გიპასუხოთ თქვენს მოწოდებაზე». და იგი დასძინა: «და მიუხედავად იმისა, რომ ეს შეკითხვები რამდენჯერმე იქნა გამეორებული, ლეგინს... არავითარი პასუხი არ მიუცია. ჩვენ დაეტოვეთ ბრიუსელი იმაში დარწმუნებულებმა, რომ ჩვენი ნდობა გერმანიის ორგანიზაციების კეთილი ნებისადმი უნდა გაქრეს». რა დასკვნა გამოჰყავს მას თავისი მარცხიდან? განუვარძობ მისი ტექსტის ციტირებას: «ჩვენ შევადგენთ საბრალდებო აქტს, რომელიც ყველას მოაგონებს: საერთაშორისო ურთიერთობა მტკიცე და მყარი რომ გახდეს, ამის ერთადერთი საშუალებაა ყველგან წარმოებდეს ერთი და იგივე მუშაობა მშვიდობის სასარგებლოდ და ომის წინააღმდეგ». მოვლენებმა ეს არის დაუმტკიცეს მას, რომ ეს ერთობლივი მუშაობა შეუძლებელია. ეს მოვლენები მას შემთხვევითი ჰკონია და კვლავ იცავს უტოპიას, რომლის შეცდომები აგათროლოებს, მათზე რომ გაიფიქრებ. რა მოხდებოდა, ბ-ნი ლეგინი ნაკლებ პატროსანი ადამიანი რომ გამომდგარიყო და თავისი მიაშიტი თანამოსაუბრისათვის აღეთქვა დახმარება, რომელიც შეძლევაში არ იქნებოდა აღმოჩენილი?» მაგრამ ნუ ვიფიქრებთ კატასტროფებზე, რომლებიც არ მომხდარაო. და შემდეგ ჰკუთის სწავლება ბ-ნ ეუოს:

«ბ-ნ ეუოს ტიპის გონების ადამიანები აღიარებენ, და ისინი არც სცდებიან, რომ არსებობს კლასობრივი ან, უფრო სწორად, პროფესიული ინტერესები... მაგრამ ისინი ვერ ამჩნევენ ერთ რამეს, სახელდობრ იმას, რომ ვერავითარი პროფესია ვერ იარსებებს ქვეყნის გარეთ. მუშა და გლეხი, ისევე როგორც ბურჟუა, სანამ რომელიმე კლასს ეკუთვნოდეს, ვერ შედის გარკვეული ერის შემადგენლობაში... მაშასადამე, თუ მშრომელი ეკუთვნის გარკვეულ ქვეყანას, სანამ გარკვეულ კლასს ეკუთვნოდეს, ქვეყნის ინტერესი კლასის ინტერესზე მაღლა დგას. საერთაშორისო სინდიკალიზმის ყველა შეცდომის მიზეზია გაუგებლობა ამ დამოკიდებულებისა, რომელიც საგანთათვის ბუნებაშია. ლაპარაკია არა კლასობრივი ინტერესის შეუფასებლობაზე. ლაპარაკია იმაზე, რომ განისაზღვროს მისი ადგილი... ინტერნაციონალიზმის ყალბმა დოგმატებმა ერთ საათსაც ვერ გაუძლო აშკარა ეროვნულ აუცილებლობას... ჩვენ ვთავაზობთ მათ» (მათ, სანდიკალისტებს) «მხოლოდ იმას, რომ შეიგნონ ამ ომის გაკვეთილები და რომ, როცა იფიქრებენ თავიანთ კლასობრივ ინტერესებზე, იფიქრონ მათზე ეროვნულ ინტერესებთან კავშირში. მაშინ ჩვენ ადვილად შეგვეძლება შევთანხმდეთ». ი უ ნ ი უ ს ი. (სტატიის დასასრული.)

**Volksrecht*, № 241, 16. X. 1914.

B. «რა დაჯდა ღღემდე ომის წარმოება».

ომის ღირებულება:

ომის პირველი 2 თვის განმავლობაში
 ყველა მეომარი სახელმწიფო — 6 250 მლნ. ფრანკი
 გერმანია — 1 800 მლნ. მარკა = 2 250 მლნ. ფრანკი

მ. შ. ავსტრიისათვის, რომელსაც ფინანსების საქმე
 ცუდად აქვს

ინგლისი —————	2 150
(აქედან თავისთვის იქნებ $\frac{1}{3}$)	
	4 400 მლნ. ფრანკი
საფრანგეთი	1 040 » »
რუსეთი 300 მლნ. მან. =	750
Σ =	6 190 » »
რუსეთი —	750
საფრანგეთი	1 040
	1 790

$6\ 250 - 4\ 400 = 1\ 850 - 1\ 040 = 810$

«მომდევნო რვა კვირა ომისა ორჯერ მეტი დაჯდება»...

ლერუა-ბოლიო — იხ. «*L'Humanité*» — ანგარიშობს 1 მილიარდს თვეში 5 დიდი სახელმწიფოდან თვითთულზე, 7 თვეში. $5 \times 7 = 35 + 15$ მცირე სახელმწიფო და ნეიტრალურები. $\Sigma = 50$ მილიარდი.

ქრისტიანი მღვდლები ომის შესახებ:

მღვდელმა ბაბიუმ (ფრანგი) წამოაყენა დეკლარაციის პროექტი (და გაუგზავნა იგი გერმანელ მღვდლებს): «ქვემოთ ხელისმომწერნი, გერმანიის, ინგლისის, ავსტრიის, საფრანგეთის, რუსეთის, ბელგიისა და სერბიის ქრისტიანები, აღელვებულნი და დამწუხრებულნი კონფლიქტით, რომელიც ანადგურებს და სისხლით რწყავს ევროპას, აცხადებენ:

1° ღრმად უყვარს რა თვითთულს თავისი სამშობლო, მათ არა სურთ გააკეთონ ან თქვან რაიმე ისეთი, რაც არ შეეფერება გულწრფელ და მგზნებარე პატრიოტიზმს, რომელიც მათ აღაფრთოვანებს,

2° მაგრამ ამასთან ერთად მათ არ შეუძლიათ დაივიწყონ ან უარყონ ის; რომ ღმერთი ყველა ერის ღმერთია და ყველა ადამიანის მამა, რომ იესო ქრისტი ყველას მაცხოვარია; რომ

მან თავის მიმდევრებს უბრძანა ძმებად მიაჩნდეთ ერთმანეთი და ძმებზეთ უყვარდეთ ერთმანეთი და რომ ევანგელიკური სარწმუნოებისათვის, როგორც წმ. პავლე ამბობს, არ არის არც ელინი, არც იუდეველი, არც ბარბაროსი, არც სკვითი — და, მაშასადამე, აღარ არის გერმანელი და ფრანგი, ავსტრიელი და რუსი, არამედ ყველაფერსა და ყველაში ქრისტია.

- 3) ამიტომ ისინი ვალდებულებას კისრულობენ ღმერთის წინაშე და ღვთის დახმარებით განდევნონ თავიანთ გულთაგან ყოველი სიძულვილი იმათდამი, ვისაც ისინი ვალდებულნი არიან ამჟამად უწოდებდნენ მტრებს, და გაუწიონ მათ სიკეთე, თუ შემთხვევა მიეცემათ; გამოიყენონ მთელი გავლენა, რომელიც მათ შეიძლება ჰქონდეთ. იმისათვის, რომ ომი წარმოებდეს მაქსიმალურად შესაძლო ჰუმანურობით, რომ გამარჯვებულმა, ვინც უნდა იყოს იგი, ბოროტად არ გამოიყენოს თავისი ძალა, რომ პატივს სცემდნენ სუსტების პიროვნებასა და უფლებებს; ისინი ვალდებულებას კისრულობენ წინანდელი ძმური სიყვარულით უყვარდეთ სარწმუნოებით თავიანთი ძმები, რა ეროვნებასაც არ უნდა ეკუთვნოდნენ ისინი, ევედრონ ღმერთს ომის უკლებლივ ყველა მსხვერპლისათვის, დაბეჭითებით შესთხოვონ მას, რათა ომის საშინელებანი მალე შეცვალოს სამართლიანი და საბოლოო მშვიდობის სიკეთით და რომ ბედშავმა და სასტიკმა ამბებმა, რომლებსაც ჩვენ ვხედავთ, მოახლოოს ღვთის სასუფეველის დადგომა».

(«Journal de Genève», 17. X. 1914.)

ეს წერილი დაწერილი იყო 1914 წ. 4 აგვისტოს. გაუგზავნა ბ-ნმა ბაბიუმ, პატივცემულმა ნიმელმა პასტორმა, ბ-ნ დრიანდერს, გერმანელს, კარის მქადაგებელს ბერლინში.

ამ დრიანდერმა თავისი და კიდევ ორი მღვდლის (ლაჰუზენი და აქსენფელდი) ხელმოწერით უპასუხა («Journal de Genève», 18. X. 1914) 1914 15. IX-ის გრძელი წერილით, რომ

...«ჩვენ ხალისით გამოვთქვამთ ჩვენს თანხმობას 1 და 2 წინადადებაზე. ისინი ყველა ქრისტიანის საერთო კუთვნილების ნაწილს შეადგენენ. პატრიოტიზმი და ქრისტიანობა ერთმანეთს კი არ გამოირიცხავენ, არამედ, პირიქით, ურთიერთს გულისხმობენ» —

დანარჩენს კი ვიღებთ პრინციპში, მაგრამ ხელს ვერ მოვაწერთ, რადგან არა გვსურს მივცეთ საბაბი, თუნდაც სულ შორეული, იფიქრონ, რომ გერმანია ომს ეწვევა არა თანახმად ჰუმანურობის პრინციპებისა etc. ჩვენ არ გვინდოდა

ომი, ჩვენ მშვიდობიანი ხალხი ვართო etc. etc. თავდამსხმელი მხარე ინგლისელები არიანო და სხვ. etc. etc. და ა. შ.

NB. «Volksrecht» (1914) № 239 («მარადიული მშვიდობისა- (4 კენ») და № 242 (ბერნშტეინი)
«Frankfurter Zeitung» (1914) № 291 (II დილის გამოშვება)
20. X. (შეიღებანი ომს ემხრობა).

ბერნჰარდი. «ბერმანია და უახლოესი ომი»

ფ რ ი დ რ ი ხ ფ. ბ ე რ ნ შ ა რ დ ი. «გერმანია და უახლოესი (5 ომი». ბერლინი, 1913 (მე-6 გამოცემა) (გვ. 345).

მე-6 გამოცემის წინასიტყვაობა დათარიღებულია 1913 წ. თებერვლით.

ტიპიური სამხედრო წიგნია, რომელშიც გამოთქმულია სინანული გერმანელთა მშვიდობისმოყვარეობის გამო etc. etc. ავტორს ხშირად მოჰყავს ციტატები თავისი ორტომიანი ნაშრომიდან თანამედროვე ომზე.

ომისათვის, მისი საჭიროებისათვის ხოტბის შესხმა («შემოქმედებითი და გამწმენდი ძალა»: გვ. 9)... [თავი I. «ომის უფლება»; თავი II. «ომის აუცილებლობა».]

გოდება იმის გამო, რომ გერმანიამ ფარხმალი დაყარა მაროკოს ინციდენტში და დაუთმო საფრანგეთს (გვ. 17 და სხვ.).

«ქრისტიანული მორალი პირადი და საზოგადოებრივი მორალია და თავისი არსით არასოდეს არ შეიძლება პოლიტიკური იყოს» (24—25).

სიძულვილი სოციალ-დემოკრატებისადმი: ისინი პარტიულ ბრძოლაში «პრინციპულად სიცრუისა და ცილისწამების მომხრენი არიანო» (32). ისინი «რევოლუციის მომხრენი» არიანო (73)... (idem, 75)

ჰეგელი, ლიუტერი ომს ემხრობიან etc.

...«ამასთან გერმანელებს სრულიად არა აქვთ რევოლუციური სული, მიუხედავად სოციალ-დემოკრატი წამქეზებლების ყველა უშინაარსო დეკლამაციისა. მთელი მათი ბუნება უბიძგებს მათ ჯანსაღი კანონზომიერი განვითარების გზაზე»... (80)...

გერმანიას არა აქვს ისეთი უზრუნველყოფილი კოლონიები (ბაზარი), როგორც ინგლისს (89)...

თავი 5. «მსოფლიო სახელმწიფო ან დაღუპვა»...

იტალია 1912 წელს კვლავ შეუერთდა «სამთა კავშირს», მაგრამ საექვოა, რომ შეიძლებოდა მასზე იმედის დამყარება ომის შემთხვევაში (96)... (idem, 180).

6) ჩვენ მხარი უნდა დავუჭიროთ ავსტრიას მის ბალკანეთის პოლიტიკაში და ვეცადოთ წავეართვათ ტუნისი იტალიისათვის (97).

რუსეთი შეზანზარებულია რევოლუციით (100) — «არმია არასაიმედოა» (100) etc., საექვოა, რომ რუსეთმა მოისურვოს შეტევითი ომი გერმანიასთან (102)...

საფრანგეთი საშიში არ არის ინგლისისათვის, რადგან საფრანგეთში მოსახლეობის ზრდა შეჩერებულია (107) და გაფართოებისაკენ მისი მისწრაფება გაჭერებულია (107) etc.

თუ იტალია ჩამოშორდება... «შესაძლებელი გახდება გერმანიისა და ავსტრიის წინააღმდეგ შეიქმნას ძალთა ფრიად მნიშვნელოვანი უპირატესობა» (114)...

ჩვენ გვემუქრებიან ხმელეთიდან და ზღვიდან (115) —

ჩვენ ვცხოვრობთ ლატენტურ, მაგრამ დიდ კრიზისში

NB!! (115). ეს მხედველობაში უნდა გვქონდეს, ეს «იჩქმალდება... დაპოლიტიკის ინტრიგების მაცთუნებელი თამაშით და ყველა სახელმწიფოს ოფიციალური მშვიდობის მოყვარეობით» (116).

საფრანგეთს უნდა გავუსწორდეთ რაღაც უნდა დაჭდეს. «საფრანგეთი ისე გადაჭრით უნდა განადგურდეს, რომ ვერასოდეს ვერ გადაგველობოს გზაზე» (118).

ბელგია... ნეიტრალურია, მაგრამ საფრანგეთი და ინგლისი ეცდებიან მასში შეაერთონ თავიანთი ძალები (123) — «ხანგრძლივი ნეიტრალობის ცნება

მა-მა!! მომზადების დრო... ეწინააღმდეგება საერთოდ სახელმწიფოს არსს» (123)... «მის უმაღლეს ზნეობრივ მიზნებს»... (123)...

...«30-სანტიმეტრიანი ქვემეხის დამზადებას მთელი წელიწადი სჭირდება» (141)...

7) თავი 7: «ჩვენი უახლოესი ომის ხასიათი».

სხვადასხვა სახელმწიფოთა ძალები... ციფრები...

მა-მა!! საფრანგეთს შეიძლება «ჩინებული შავკანიანი ჭარბი» (150) ჰყავდესო...

ჩვენ (ავსტრიასთან ერთად) ნაკლები (?) გვყავს, ვიდრე საფრანგეთს + რუსეთს, და საჭიროა ხარისხით ივანაზღაუროთ (156)...

საზღვაო ძალები (1912 წლის «ნაუტიკუს»-ის* მიხედვით) — ინგლისის ფლოტი ერთიორად და უფრო მეტად ძლიერია ჩვენსაზე (170).

რუსეთი დაცულია თავისი ოდენობით (176) — მას არ შეიძლება ჰქონდეს ბრძოლა არსებობისათვის... ხალხის განათლებული ნაწილები რევოლუციის ემხრობიან (ibidem), როგორც რუსეთ-იაპონიის ომში (177), საეჭვოა, რომ შესაძლებელი იყოს «ერთსულოვანი ეროვნული აღმავლობა» (177).

შვეიცარია, ბელგია, ჰოლანდია (ორ უკანასკნელ ქვეყანაზე გაივლიან ფრანგები და ინგლისელები)... «ნეიტრალიტეტი მხოლოდ ქაღალდის დაბრკოლებაა» (179).

ინგლისი ისწრაფვის მოსპოს ჩვენი ფლოტი (184 და შემდ. თავი 8: «უახლოესი საზღვაო ომი»)... მას შეუძლია შებოჭოს ჩვენი ოკეანესიქითა ვაჭრობა (186)... ამავრებს გარეიჩს (189), აშენებს ნავსადგურს როსაიტსა და სკაპა-ფლოუში (191)... ჩვენ უნდა მივეძალოთ საჭაერო ფლოტს (195)... ჩვენ მთელი ძალდონით უნდა ვისწრაფოდეთ ხმელეთიდან გავანადგუროთ საფრანგეთის ფლოტი (196) — საფრანგეთთან «ომი განადგურებაზე» (196)... «სამუდამოდ მოესპოთ საფრანგეთი როგორც დიდი სახელმწიფო» (196).

მხოლოდ ხმელეთზე გამარჯვება მოგვცემს შანსებს ზღვაზე (8) (199)... რუსეთი + საფრანგეთი = 180 მილიონი მოსახლეობა. გერმანია — 65 მილიონი (201)... ვალიდეს არმია... ჯარისკაცს ახლა უფრო მაღალ მოთხოვნებს უყენებენ (205), უფრო მნიშვნელოვანია სახაზო ჯარები... საჭიროა «შეტევა» (206).

(«კადრები» და არა «რეზერვები», 210.) ხარისხი რაოდენობაზე მნიშვნელოვანია (213)... «შემქიდროებული» რიგებით არ შეიძლება ბრძოლა, პიროვნების მნიშვნელობა იზრდება, უფროსთა მნიშვნელობა კლებულობს (214)...

ჯარების დიდი მასების გადაყვან-გადმოყვანის (და მომარაგების) მომზადების განსაკუთრებული მნიშვნელობა, აქედან განსაკუთრებული ამოცანები (266 და შემდ.). ამაზე დაწერილებით სამხედრო-ტექნიკური მხრივ...

კავალერიის მნიშვნელობა — დაზვერვა და «დაფარვა» (235)... საჭიროა ორგანიზაციის «დენადობა» (მოდრობა, მოქნილობა) (237)...

ვემზადოთ ახლისათვის, არ გავიმეოროთ ძველი (247 და შემდ.)...

* საზღვაო ცნობარი. რ. ე. დ.

საქიროა სამხედროების უფრო მაღალი განვითარება — «ზოგად-სამეცნიერო ხასიათის ლექციები» (267) — სამხედრო აკადემიებში etc.

ჩვენ (გერმანია) მსოფლიო პოლიტიკას უნდა ვახორციელებდეთ (268, 269) — ამისათვის აუცილებელია საზღვაო ძალა (თავი 12: «საზღვაო ომის მომზადება»)... — ზღვაზე ჩვენ არ შეგვიძლია ვაწარმოოთ შეტევა, — ნაპირების დაცვა etc.

24-სანტიმეტრიანი ზარბაზნები «მიჩნეულ უნდა იქნას სრულიად უვარგისად თანამედროვე საზღვაო ბრძოლისათვის» (276)...

...ახალი საზღვაო კანონი ითვალისწინებს 72 ახალი წყალქვეშა ნავის აგებას (277)... მესამე ესკადრა მზად იქნება მხოლოდ 1914 წელს (278)...

ცინდარ უკეთ უნდა იქნას გამაგრებული (282)...

უეცარი თავდასხმა:

ინგლისი 2—5. IX. 1807 კოპენჰაგენზე...

» 11—12. VII. 1882 ალექსანდრიაზე

(ეგვიპტე)...

იტალია ტრიპოლიზე და თურქეთის გემებზე...

შეცდომა იყო, რომ ჩვენ აღრევე არ «გავუსწორდით» საფრანგეთს — საბაბი გამოჩნდებოდა (287): «მე მიმანია» NB

- 9) შეეძლო დაეშვა გერმანიის პოლიტიკას, ის, რომ მან ანგარიში არ გაუსწორა საფრანგეთს ისეთ დროს, როცა მსოფლიო მდგომარეობა სავსებით ხელსაყრელი იყო ჩვენთვის და შეიძლებოდა მტკიცედ დარწმუნებული ვყოფილიყავით წარმატებაში. საამისო შემთხვევათა ნაკლებობა შექველია არ ყოფილა» (287)...

ხალხის აღზრდა უფრო რელიგიური და პატრიოტული უნდა იყოს, სოციალ-დემოკრატების წინააღმდეგ (მათი ანტიპატრიოტული რწმენიანად: 291)... (თავი 13)...

NB
ქარის შემადგენლობაში უმრავლესობა სოფლელებია

NB

«უკვე ამჟამად გერმანიაში დაბადებული ყველა სამხედროს მხოლოდ 6.14% წარმოშობით არის დიდი ქალაქებიდან, 7.37% — საშუალო ქალაქებიდან, 22.34% — წვრილი ქალაქებიდან და დაბებიდან და 64.15% — სოფლიდან¹⁾, მაშინ როცა მოსახლეობის განაწილება ქალაქსა და სოფელს შორის სულ სხვაგვარია» (გვ. 292)...

¹⁾ გრაფი პოზადოვსკი. «საბინაო საკითხი» მიუნხენი, 1910.

1905:	სოფელი	42.5%
	წერილი ქალაქები	25.6
	სამუშალო »	12.9
	დიდი »	19.1

...«სოფლის მოსახლეობა უადრესად მჭიდროდ შეეზარდა არმიას» (292)... ქალაქის მოსახლეობა, მისი დიდი ფენები «არმიას პირდაპირ მტრულად ეკიდებიან» (292)...

სამხედრო აღზრდის კეთილისმყოფელი გავლენა ((არმია მოსახლეობას სასარგებლო სამუშაოსგან კი არ ჩამოაშორებს, არამედ აღზრდისო [ეს ადგილია არა 13 თავში]))... ფაბრიკებში მუშაობა მავნეა მრავალი თვალსაზრისით... მავნეა მოკლე სამუშაო დღე (294)...

რუსეთში (იპონიისაგან განსხვავებით) განათლებულ კლასებს პატრიოტიზმი მოძველებულ ცნებად მიაჩნდათო etc. etc. — აქედან პორაქენცები (304)...

მთავრობას თავის ხელში უნდა ეჭიროს პოპულარული პრესა (305)...

«მე სიკეთედ მივიჩნევდი, რომ შეიძლებოდა დეს ვაიძულოთ ყველა გაზეთი ბეჭდოს მთავრობის გარკვეული ცნობები, რათა მკითხველები არ იღებდნენ საზოგადოებრივი ურთიერთობის ისეთ ცალმხრივ გაშუქებას, როგორსაც პარტიული პრესა იძლევა» (306)...

ოპო!!!

«ომის ფინანსური და პოლიტიკური მომზადების» დროს (თავი 14) არ შეიძლება ვხელმძღვანელობდეთ «წვრილბურჟუაზიული თვალსაზრისით» (311)... არ შეიძლება ვუთმობდეთ «ეპოქის უნიათო ფილანთროპიას» (312)...

სახალხო ქონება	ხარჯები ჯარსა და ულოტზე
მარკა ერთ სულზე	მარკა ერთ სულზე
გერმანიაში = 5 - 6 ათასი	16
საფრანგეთში დაახლ. ამდენივე	20
ინგლისში 6-7 ათასი	29

(გვ. 315)

ემიგრანტები	მუშათა კავშირების უმუშევარი წევრები
გერმანიიდან 20 000 (1908)	4.4%
ინგლისიდან 336 000 (1908)	10 %
საფრანგეთიდან	11.4%

(გვ. 318)

გერმანიის ეკონომიური ზრდა უფრო სწრაფია (316—7)...

!! ხალხს, რომელიც წელიწადში დაახლოებით 5 მილიარდს ხარჯავს თამბაქოზე და სპირტიან სასმელებზე, შეეძლო «რამდენიმე ასეული მილიონი» (320) დაეხარჯა თავისი ღირსების, დამოუკიდებლობისა და თავისი მომავლის დასაცავად.

ნაპოლეონ III 1870 წელს იმედს ამყარებდა ავსტრია-სთან კავშირზე (ერცჰერცოგ ალბრეხტის გამგზავრება პარიზში და ფრანგი გენერლისა ვენაში... 326), მაგრამ ვარაუდი ჩაფეხუმა...

ბოლოსიტყვაობა (1913 წ.) — ჩვენი მდგომარეობა გაუარესდაო. ბალკანეთის ომი, დარტყმა თურქეთზე და «სამთა კავშირზე»... ინგლისთან ზავის იმედის არასერიოზულობა... ინგლისთან «დაახლოების ცდების» გამოყენება საჭიროა უკეთ მოიზადებისათვის (343)...

((თვით წიგნი დაწერილია 1911 წ. შემოდგომაზე: გვ. 338)).

დასასრული

რიუდორფერი. «თანამედროვე მსოფლიო

პოლიტიკის ძირითადი ნიშნები»

11) ი. ი. რიუდორფერი. «თანამედროვე მსოფლიო პოლიტიკის ძირითადი ნიშნები». ბერლინი, 1914. (გვ. XIII + 252.)

(წინასიტყვაობა დათარიღებულია 1913 წლის ოქტომბრით.)

პრეტენციოზული უხეირო წიგნი დიპლომატისა, რომელიც ფრაზეებში ახვევს გერმანიის ბურჟუაზიის იმპერიალისტურ სურვილებს. მთავარი თემაა ეროვნული და კოსმოპოლიტური ტენდენციების ბრძოლა.

პრეტენზიები სოციოლოგიასა და ფილოსოფიაზე — ნეოკანტური⁵⁸ ყაიდის უალრესად სულელური ჩმახვა ხალხზე, როგორც პიროვნებაზე, შედარება ტყესთან (გამეორებულია ბევრ ათეულჯერ), ღვთაებრიობის შესახებ და სხვ. სისულელე.

საქმით. თემა თანამედროვეა, მაგრამ იგი გახვეულია სიტყვებში არისტოტელეს «ენტელეხიაზე» და ა. შ.

ინგლისის აფრიკაში თავისი გეგმების დასამთავრებლად (კაპი—
კაიროს რკინიგზა) «ესაჭიროება კიდევ მხოლოდ გერმანიასთან
და ბელგიასთან სადავო საკითხების გადაწყვეტა» (94)...

...«ამრიგად, პორტუგალია, ხოლო რამდენადმე უფრო
ნაკლებად ესპანეთიც სინამდვილეში წარმოდგენენ ქვეყ-
ნებს, რომლებიც დამოკიდებული არიან ინგლისის მსო-
ფლიო იმპერიაზე. იაპონიას არ შეუძლია თავი დააღწიოს
ინგლისის ფულის ბაზრის კლანჭებს; ინგლისს არ ესაჭი-
როება შექმნას თავისთვის საყრდენი პუნქტები სამხრეთ
ამერიკაში, რადგან ლონდონის ბირჟა აფინანსებს სამხრეთ
ამერიკის ყველაზე მნიშვნელოვან, მდიდარი მომავლის
მქონე სახელმწიფოს — არგენტინას და ამრიგად ბატონობს მასზე...

NB

ინგლისის მსოფლიო ბატონობა... ეყრდნობა, გარდა
ზღვაზე ბატონობისა, კიდევ ორ სხვა ბურჯს: ბრიტანე-
თის კულტურის ერთობას და ლონდონის ბირჟას» (95)...

გერმანია, რომელსაც გაფართოების შესაძლებლობა არა აქვს
(აზია რუსეთისათვის, ჩრდილოეთი აფრიკა საფრანგეთისა და
იტალიისათვის) და ჩაკეტილია ორივე მხრიდან, რომელმაც
დაიგვიანა (კოლონიები წაღებულია), ძნელ მდგომარეობაში
ჩაყენებულია ((2 თავის § 7, გვ. 101 და შემდ.)).

(12

მაროკოს საკითხში იძულებული იყო საფრანგეთისათვის და-
ეთმო (105).

«გერმანიის მსოფლიო პოლიტიკის ბედის გადაწყვეტა კონ-
ტინენტზე მოხდება» (107)... «მართლაც, კიდევ შეიძლება
წარმოვიდგინოთ გერმანიის მსოფლიო პოლიტიკა ზღვაზე უპი-
რატესობის უქონლად, მაგრამ არავითარ შემთხვევაში არ
შეიძლება წარმოვიდგინოთ იგი ხმელეთზე გაბატონებული
მდგომარეობის უქონლად» (ibidem).

(ევროპის კონტინენტზე გამარჯვება ყველაფერში მთავარია
გერმანიისათვის)

მაროკო... «უკანდახევა» (108): იძულებული ვიყავით ცოტა
დაგვეხია უკან...

«გერმანიის მსოფლიო პოლიტიკის ეს თავი ყველაზე მკა-
ფიოდ გვიხატავს იმპერიის საერთაშორისო მდგომარეობის
თავისებურებას, მის ექსპანსიის შესაძლებლობათა შეზღუდუ-
ლობას, მსოფლიო პოლიტიკის კავშირს კონტინენტურთან, იმ
ფაქტორების სირთულეს, რომლებისთვისაც გერმანიის მსოფ-
ლიო პოლიტიკას ანგარიშის გაწევა უხდება» (109)...

გერმანიის ნაციონალიზმი ჯერ ახალგაზრდა არისო, ... «მეტი-ჩარას მანერები» (112).

ამერიკაში ეს არის იქმნება ხალხი, ერი (განსაკუთრებით ემიგრაცია რომანული და სლავური).

«ფინანსური მხრივ არგენტინა შეიძლება განხილულ იქნას როგორც კოლონია, რომელსაც ლონდონის ბირჟა მართავს» (133)... სამხრეთ ამერიკის სახელმწიფოები «ამჟამად წარმოადგენენ და მომავალში, ალბათ, კიდევ დიდ ხანს იქნებიან მსოფლიო პოლიტიკის ობიექტები და არა სუბიექტები» (131)...

- 13) «თანამედროვე იაპონიას სტანჯავს თავისი წარმატებები» (137) — თავი ვერ გაურთმევია თავისი კოლონიებისათვის, ვერ მომაგრებულა etc. ... (იაპონიას აკლია რელიგიური საფუძველი: 138) ((აი იდიოტი!))...

კოსმოპოლიტური ტენდენცია — ლაყბობა კათოლიციზმზე... კულტურულ იდეალზე...

«კაპიტალი» და მისი ძალა...

NB «თუ ამ თვალსაზრისით განვიხილავთ ევროპის დიდი სახელმწიფოების კოლონიური ექსპანსიის ისტორიას უკანასკნელი ათეული წლების მანძილზე, ადვილად დავინახავთ, რომ უკანასკნელი დროის ყველა ომი, რომლებშიც ევროპის დიდი სახელმწიფოები მონაწილეობდნენ, თუ უშუალოდ დაწყებული არ იყო კაპიტალის ინტერესებისათვის, უეჭველია განპირობებული იყო მისი ინტერესებით»* (157)...

«ცივილიზებული სამყაროს მატერიალური ინტერესების გადახლართვა, ერთიანი მსოფლიო მეურნეობის წარმოშობა თანამედროვე პოლიტიკის ერთ-ერთი ძირითადი ფაქტია» (159)

ბრძოლა «აქციების უმრავლესობისათვის»** (161)... «ყველა სამეურნეო საწარმო, რომლებსაც უშუალო პოლიტიკური მნიშვნელობა აქვს, როგორც, მაგალითად, რკინიგზები, არხები და ა. შ., ახლა გარკვეულ ეროვნულ ხასიათს ატარებს, თუნდაც რომ მათი კაპიტალი თავისი წარმოშობით ან თავისი ფორმით საერთაშორისო იყოს» (161)...

საერთაშორისო სამართალი და საერთაშორისო სამედიატორო სასამართლოები? «საერთოდ და მთლიანად სამედიატორო სასამართლოების ინსტრუმენტი იმას ემსახურება, რომ თავიდან

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 287. რ ე დ.

** იქვე. რ ე დ.

აცილებულ იქნას მხოლოდ არასასურველი ომები, რომლებიც (14) შეიძლება წარმოიშვას გაუთვალისწინებელი ინციდენტების გამო და რომლებიც არ ეხება ერის საარსებო ინტერესებს; მაგრამ ჯერ კიდევ არასოდეს და არსად არ მომხდარა, რომ სამედიატორო სასამართლოებს ერის საარსებო საკითხები მოეგვარებინოთ ან რომ მათი დახმარებით შესაძლებელი ყოფილიყო იმ ომების თავიდან აცილება, რომლებიც სურდათ» (167)...

საერთაშორისო სოციალიზმი? (3 თავის § 5, ნაწილი I, გვ. 172 და შემდ.)

«თუ საერთაშორისო სოციალიზმი შეძლებს შინაგანად სავსებით მოსწყვიტოს მუშა თავის ერს და გახადოს იგი მხოლოდ და მხოლოდ კლასის წევრი, იგი გაიმარჯვებს; ვინაიდან წმინდა ძალდატანებითი საშუალებანი, რომელთა გზით ეროვნულ სახელმწიფოს მაშინ კიდევ შეუძლია სცადოს მიიჯაჭვოს მუშა, შემდგომი გამოყენებისას თავისთავად გარღვევად ფუჭი აღმოჩნდება. მაგრამ თუ საერთაშორისო სოციალიზმი ამას ვერ შეძლებს და შენარჩუნებული იქნება, თუნდაც შეუგნებლად, შინაგანი ძაფები, რომლებიც მუშას აკავშირებს იმ ორგანიზმთან, რომელსაც ერი ეწოდება, მაშინ საერთაშორისო სოციალიზმის გამარჯვება საეჭვო იქნება მანამდე, სანამ ეს ძაფები არსებობენ, და დამარცხებად გადაიქცევა, თუ გამოირკვა, რომ საბოლოო ანგარიშით ეს ძაფები უფრო მაგარია»* (173—174)...

NB

NB

«გალატაკება» არ არისო და კლასთა გამწვავება არ არისო (174). გამწვავებული ეროვნული ბრძოლა და ნაციონალიზმი ითრევს მუშებს (175)... «ამრიგად, შეიძლება ითქვას, რომ თუმცა სოციალისტურმა მოძრაობამ იმ დროიდან» (უკანასკნელ ხანს) «გრანდიოზული გაქანება მიიღო და თუმცა ყველა ქვეყანაში სოციალისტურმა პარტიებმა უაღრესად გაადიდეს თავიანთი ძალა და გავლენა, მაგრამ ინტერნაციონალური მომენტი მოძრაობაში ამ ხნის მანძილზე არათუ პარალელურად არ იზრდებოდა, არამედ კიდევაც დააკლდა მნიშვნელობა და შეტევის ძალა» (175).

(15)

NB

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 287. რ ე დ.

უკანასკნელი წლების საარჩევნო ბრძოლა აიძულებს გერმანულ სოციალ-დემოკრატებს «დაფარონ ან შეასუსტონ» თავიანთი ინტერნაციონალიზმი (176).

...«მან» (გერმანიის სოციალ-დემოკრატია) «აღშფოთებით უარყო თავის მოწინააღმდეგეთა მტკიცება, თითქოს ომის შემთხვევაში სოციალ-დემოკრატია თავის გავლენაში მყოფ მუშათა მასებს იარაღს მიაბრუნებინებს თავისი მეთაურების წინააღმდეგ და ამრიგად, ფრანგ სოციალისტებთან კავშირში, შეეცდება დაბრკოლება შეუქმნას ომს; პარტიოტიზმის ნაკლებობაში ბრალის დადებასაც კი იგი შეურაცხყოფად თვლის...

საკითხი («ეროვნული» ტენდენციის შესახებ) მთელი დისკუსიის ცენტრში დგას, იგი სოციალიზმის დედა არსი ხდება»* (176).

NB

16)

NB

!

!!

ადვილად
მოვატ-
ყუებ-
თო!!

...«საკითხი მხოლოდ ის არის, თუ როგორია ამ მანიფესტაციების აქტუალური მნიშვნელობა» (მუშათა და სოციალისტური პარტიებისა ინტერნაციონალიზმისათვის etc.) «პოლიტიკური მოვლენებისათვის და ხალხებისა და მათი ბელადების პოლიტიკური გადაწყვეტილებისათვის. ყველა იმ სახელმწიფოში, სადაც ძლიერია ეროვნული გრძნობა, ეს მნიშვნელობა სრულებითაც არ არის დიდი. საერთოდ შეიძლება ითქვას, რომ ყველა იმ საკითხში, სადაც მთავრობებს შეუძლიათ მიმართონ ხალხის ეროვნულ გრძნობას, მათ სრულებით არ უხდებიათ მხედველობაში მიიღონ თავიანთი სოციალისტური პარტიების ინტერნაციონალიზმი, და დღემდე არც ერთ ეროვნულ ომზე ხელი არ აუღიათ მისდამი სოციალისტების მტრული დამოკიდებულების შიშით, და მომავალშიც ვერც ერთ ომს ვერ შეუშლის ხელს ასეთი მიზეზები. შესაძლოა, რომ მთავრობები, სოციალიზმის პაციფისტური თეორიების გამო, შეეცდებიან გულმოდგინედ დაფარონ თავიანთი წამოწყებანი ეროვნული გრძნობებით, მაგრამ ამით საქმის არსი სრულებით არ შეიცვლება, არამედ მხოლოდ გაკეთდება ზოგიერთი ცვლილება პოლიტიკურ ფორმებსა და ტექნიკაში, რომლებითაც თანამედროვე პოლიტიკა სარგებლობს»** (177 — 178).

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 287. რ ე დ.
** იქვე. რ ე დ.

შეად. გვ. 103: «აგრეთვე სოციალ-დემოკრატიაც თავის საპარლამენტო გამოსვლებში და ხალხში თავის აგიტაციაში წლითწლობით სულ უფრო და უფრო იძულებულია ანგარიშს უწევდეს ეროვნულ არგუმენტს» (idem, გვ. 110).

ინგლისის კოლონიები აწესებენ საუპირატესო ბაჟებს მეტროპოლიისათვის (206) — კანადა, ავსტრალია, სამხრეთი აფრიკა = «ფაქტიურად ბაჟების გადიდება არაინგლისური მწარმოებელი ქვეყნების წინააღმდეგ» (206)... NB

«თითქოს ისახება საფრანგეთ-იტალიის წინააღმდეგობა ჰეგე-მონიისათვის» (ხმელთაშუა ზღვასა და აფრიკაში) (211)... (17)

...«სანამ რუსეთს მაინცდამაინც არ უჭირს ფართოდებოდეს მონოლოქეთსა და სპარსეთში, მისი მისწრაფება გაფართოებისაკენ მიმართული არ იქნება ავსტრია-უნგრეთის, ბალკანეთისა და კონსტანტინოპოლისაკენ» (211)...

რუსეთი თავისი გეოგრაფიული მდებარეობით დაცულია «ეროვნული დაღუპვისაგან» (216) — «დამარცხების შემთხვევაში მას უნდა ეშინოდეს უარეს შემთხვევაში რევოლუციის გამარჯვებისა და თავისი განვითარების მსვლელობის შენელებისა (?)» (216)... NB

საერთოდ ახლა ომების წარმოება არ შეიძლება გარდა «საჭიროების» შემთხვევებისა (218), მაგრამ რას ნიშნავს ეს?

«სიტყვიერად ძალიან ადვილია განასხვაოთავდაცვა და თავდასხმა, მაგრამ პრაქტიკაში არაჩვეულებრივად ძნელია უდავოდ გაარკვიო, ვინ არის თავდამსხმელი და ვინ იცავს თავს» (218). NB
თავდაცვა თუ თავდასხმა?

«მართალი არ არის, რომ თანამედროვე დიდი სახელმწიფოები თუმცა იარაღდებიან, მაგრამ თავიანთ შეიარაღებას არ იყენებენ» (219). — ამ შეიარაღების «კალკულირებას» ახდენენ, მას მხედველობაში იღებენ დიპლომატიური მოლაპარაკების დროს, «ზევაგლენის» დროს etc. etc.

«ევროპის კავშირები ჩამოყალიბდა ორი დიდი წინააღმდეგობის — გერმანია-საფრანგეთისა და ავსტრია-რუსეთის წინააღმდეგობის გარშემო» (224)... NB NB (18)

მაგრამ პოლიტიკურად მისი (ინგლისის) ქცევა სავსებით გეგმაზომიერია. მისი ძლიერი გავლენა სამხრეთ ამერიკაში, განსაკუთრებით არგენტინაში, დამყარებულია ლონდონის ბირჟის საემისიო საქმიანობაზე; ასეთივეა ნაწილობრივ პორტუგალიის ვასალური დამოკიდებულებაც და ინგლისის უპირატესი გავლენა ესპანეთში» (235)...

NB «ყველაზე წმინდა სახით ფინანსური იმპერიალიზმის მეთოდი გამოხატულია თანამედროვე საფრანგეთის მიერ. საფრანგეთი მსოფლიო ბანკირი გახდა არა თავისი დიდი სიმდიდრის მეოხებით, არამედ თავისი კაპიტალების მეტი ლიკვიდურობის მეოხებით. გერმანია, ინგლისი, შეერთებული შტატები ამჟამად გაცილებით უფრო მდიდარი არიან, მაგრამ არც ერთ ამ უფრო მდიდარ ქვეყანაში არ არის ისეთი მასა თავისუფალი კაპიტალებისა, რომლებიც დაბანდვას ეძებენ, როგორც საფრანგეთში» (235—236)...

ორი მიზეზია: მეტი «მომკირნეობა» საფრანგეთში და საფრანგეთის სამეურნეო ცხოვრების ნაკლები მოთხოვნა ფულზე.

ტყუილად უსაყვედურებდნენ გერმანელებსო, რომ მათ ვერ გამოიყენეს ინციდენტა მაროკოსთან, რათა ხელი ჩაეჭიდათ «მოხერხებული შემთხვევისათვის» — «შეენარჩუნებინათ ესპანეთი ანტიფრანგულ პოზიციებზე» (236)...

NB «ეს შემთხვევა არასოდეს არ მოგვეცემია, ვინაიდან გერმანიას ოცნებაც არ შეეძლო იმაზე, რომ გაეწყვიტა ფინანსური ურთიერთობა, რაც ესპანეთს საფრანგეთთან

19) NB აკავშირებს, და ეკისრნა დაფინანსება ქვეყნისა, რომელსაც ფული ესაჭიროება. საფრანგეთი ყოველთვის მეტად

NB თუ ნაკლებად აშკარად აგრძნობინებდა ავსტრიასა და უნგრეთს, რომ მხოლოდ გერმანიასთან მათი მეგობრობის გამო და სამთა კავშირის გამო დაკმაყოფილება ორივე სახელმწიფოს საჭიროებისა ფულზე სიძნელეებს აწყდებდა პარიზის ბირჟაზე» (236)...

...«თუ გერმანიის იმპერია ჯერ კიდევ მხოლოდ მცირე ზომით აგებს თავის საერთაშორისო პოლიტიკურ გავლენას სესხების მიცემაზე, ეს უწინარეს ყოვლისა იმიტომ, რომ იგი თუმცა საფრანგეთზე უფრო მდიდარია, მაგრამ მისი კაპიტალი ისე ლიკვიდური არ არის» (237)... გერმანიის უფრო სწრაფი ეკონომიური განვითარება, თვითონ სჭირდება კაპიტალი...

...«თურქეთი ხშირად პოულობდა გერმანიის ბანკებში მხარდაჭერას სესხების იმ დამატებითი პოლიტიკური პირობების წინააღმდეგ, რომლებსაც საფრანგეთი აყენებდა; სწორედ ასევე იყო რუმინეთთან, უნგრეთთან და სხვა შემთხვევებში. საერთოდ შეიძლება ითქვას, რომ წინააღმდეგობამ

ფინანსური იმპერიალიზმისადმი, რომელსაც საფრანგეთი ახორციელებს, გერმანიის პოლიტიკაც უნდა აიძულოს დაადგეს იმავე გზას» (238). NB

დასასრული

მაკეი. «ჩინეთი, შუა რესპუბლიკა.
მისი პრობლემები და პერსპექტივები»

ბ. ლ. ბარონი ფონ მაკეი. «ჩინეთი, შუა რესპუბლიკა. მისი პრობლემები და პერსპექტივები» (20 ბერლინი, 1914. ((გვ. 264 + დანართები.))

არამზადა, რეაქციონერი, გონებაჩლუნგი და საზიზღარი, ათიოდე წიგნაქიდან დაუგროვებია ცილისწამება «რადიკალურ დემოკრატიებზე» («კომინტანი»* სუნ იატ-სენის მეთაურობით). მეცნიერული მნიშვნელობა — ნული.

გვ. ?? დანართი V. კომინტანთა ფურცელი = მიამიტური დემოკრატიული რესპუბლიკანიზმი ((არამზადა ავტორი ტყუილად ლანძღავს მას)). [«რესპუბლიკის უპირატესობათა ახსნა-განმარტება».] NB

ლიტერატურიდან

ჯემს კენტლი და შერიდან ჯონსი. «სუნ იატ-სენი და ჩინეთის გამოღვიძება». ლონდონი, 1913.

ფოსბერგ-რეკოვი. «რევოლუცია აზიაში». ბერლინი, 1912. იოზეფ შიონი. «რუსეთის მიზნებზე ჩინეთში». ვენა, 1900.

მ. ფ. ბრანდტი. «აღმოსავლეთ აზიის საკითხები». ბერლინი, 1897,

ვილჰელმ შიულერი. «ჩინეთის უახლესი ისტორიის ნარკვევი». ბერლინი, 1913.

თავში «მსოფლიო-პოლიტიკური მღელვარებანი და შეჯახებანი» (თავი 13) მოკლე თხრობა ჩინეთის ვადარცვაზე რუსეთის მიერ (მონლოლეთი) [საიდუმლო ოქმი ურგაში 1912 წ.], რუ-

* «კომინდანი», რ ე დ.

სეთის + იაპონიის მიერ (მანჭურია. რუსეთის + იაპონიის საიდუმლო ხელშეკრულება 8. VII. 1912), ინგლისის (ტიბეტი), გერმანიის მიერ (კიო-ჩაო)* და ა. შ.

გვ. 222—224: დაწერილია მას შემდეგ, რაც იაპონელებმა ულტიმატუმში წაუყენეს გერმანიას (1914 წ. VIII-ში ან IX-ში) — ინგლისის გააფთრებული ლანძღვა მისი «პოლიტიკოსათვის, რომელსაც მხოლოდ მედუქნეთა და ფულის ტომრის ინტერესები განსაზღვრავს» (223), მისი დანაშაული ევროპული კულტურის წინააღმდეგ etc. etc. თვითონ ავტორი კი «ჩინეთში გერმანიის პოზიციების გაფართოების» მომხრეა (228)...

გერმანიის წილი ჩინეთის ვაჭრობაში = 4.2%, სინამდვილეში (NB) > 7% — და 25%-მდე (!!), თუ გერმანელთა სასაქონლო ბრუნვის მთელ მასას ვიანგარიშებთო. ინგლისის წილი ჩინეთის ვაჭრობაში = 50%, სინამდვილეში — 21% (გვ. 232).

NB ...«ისევე როგორც ინტერნაციონალური» კაპიტალი თანამედროვე იმპერიალისტურ მისწრაფებათა გავლენით სულ უფრო ეროვნული ხდება, ასევე იმის მექანიზმი, რასაც ჩვენ მსოფლიო მეურნეობას ვუწოდებთ, სულ უფრო და უფრო უნდა ექვემდებარებოდეს დიდი სახელმწიფოების ეროვნულ მეურნეობათა კანონებს» (235).

(მე-14 თავში: «გერმანიის მისია»)

NB ინგლისმა და შეერთებულმა შტატებმა «მარტო შარშან 18 მილიონი მარკა გასცეს ახალი უმაღლესი სასწავლებლების დასაარსებლად შანდუნში, ხანკოუსა და ჰონკონგში» (236) — ამ თანხასთან შედარებით ყველაფერი, რაც გერმანიამ ამავე ხნის მანძილზე გასცა, «უმნიშვნელო გვეჩვენებაო». ხოლო საიდან არის ეს ფული? მთავარი წყარო: მსხვილი კაპიტალისტების — ინგლისელებისა და ამერიკელების სავაჭრო და სამრეწველო საწარმოები ჩინეთში!

!! ინგლისს ჰყავს «თავისი საზღვაო საბაჟო სამსახურის» «მრავალი ასეული» მოხელე, რომლებმაც ჩინური იციან («გამოცდილი მოხელე») — პიონერები (239)...

ბელგია და მისი სავაჭრო ინტერესები ჩინეთში (243): «სოსიეტე დ'ეტიუდ დე შმენ დე ფერ ან შინ», — მისი კონცესიები 2 რკინიგზაზე ჩინეთში.

* თანამედროვე სახელწოდება ძიოსიანი. რ. ე. დ.

გვ. 245 — ჩინეთში 3 წგუფის დაპროექტებული (და არსებული) რკინიგზების რუკა.

- (NB) 1) გერმანიისა — — — (საშუალო)
 2) ინგლისისა — — — (ყველაზე მცირე)
 3) რუსეთ-საფრანგეთ-ბელგიისა (ყველაზე დიდი)

ჰენიგის მიხედვით («მსოფლიო გზები», ლაიპციგი, 1909) უკვე არსებობს გზები:

- 1) პეკინი — ტიანძინი (და შემდეგ დალნიმდე)
 2) კიო-ჩაო — ძინანფუ*
 3) პეკინი — ჰანკოუ
 4) შანხაი — პუკოუ

...იანძის შესართავი — ეს დიდი ბრიტანეთის აღმოსავლეთ აზიის შატ-ელ-არაბია, ხოლო მდინარე იანძიზე ინტერესთა სფერო — მისი აღმოსავლეთ აზიის სამხრეთი სპარსეთი» (246—7)...

NB ||| ტიანძინ-პუკოუს რკინიგზას ერთად აშენებენ ინგლისელები და გერმანელები (247).

NB ||| ინგლისს რკინიგზის კონცესიები აქვს ჩინეთში 1900 კილომეტრზე (247)...

||| გერმანიას რკინიგზის კონცესიები აქვს ჩინეთში 700 კილომეტრზე (248)...

მორწყვისა და ამოშრობის დიდი ამოცანები ჩინეთში — გერმანიის ტექნიკა ამ მხრივ ყველაზე წინ არის (254—5 და შემდ.)...

22) !! ||| ჩინელები უნდა თანაუგრძობდნენ არა «ახალი მსოფლიოს რადიკალურ დემოკრატიზმს», არა ანგლოსაქსურ კონსტიტუციონალიზმს «მეფის გახუნებული ძალაუფლებით», არამედ მონარქიულ გერმანიასო (257).

!!! ||| და გაქიანურებულად, მოსაწყენად, სულელურად გერმანული კულტურის მშვენიერებაზე...

დასასრული

ლუკასი. «დიდი რომი და დიდი ბრიტანეთი»**

სერ კ. პ. ლუკასი. «დიდი რომი და დიდი ბრიტანეთი». ოქსფორდი, 1912. (გვ. 184).

* თანამედროვე სახელწოდება ძინანი. რედ.

** იხ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 287 და ტომი 22, გვ. 326. რედ.

(ნაკლებშინაარსიანი, მეტწილად იურიდიულ-ფელეტონური, პრეტენციოზული, გაბერილი შედარება რომისა და დიდი ბრიტანეთისა. აღინიშნოს მხოლოდ ზოგი რამ იმპერიალიზმის დახასიათებისათვის:)

65 — ალჟირის ნაწილები რომის დროებაში უკეთ იყო კულტივირებული (ირიგაცია), ვიდრე ახლა (არნოლდი. «რომის პროვინციების მართვა»).

66 — არტეზიული ჭები (ინგლისის ნამუშევარი) ავსტრალიაში (სილრმე 5000 ფუტი)...

68 — მალარიასთან ბრძოლა კოლონიებში (ინგლისელი ექიმები)...

(რონალდ როსი)

(ლორდი ლისტერი)

(idem 70 — 71)

76—77: რომაელებში ომი ვაჭრობაზე წინ მიდიოდა. ინგლისელებში *vice versa* (კოლონიებში) (მშვიდობა, ვაჭრობა etc.)

80: მაგრამ მე-18 საუკუნეში ომებიც იყო (კანადა, ავსტრალია)

86... პრივილეგიური კომპანიები ძველი

«ისტ ინდია კომპ.» 1858 წლამდე }
«ჰადსონს ბეი კომპ.» 1869 » }

ახალი: «როიალ ნიგერ კომპ.»

«საუზ აფრიკა კომპ.» (1880—1890)

91: მონობა ჩვენში (ვესტ-ინდოეთი) გამონაკლისი იყო [უხამსი ტრაბახა-ნაციონალისტი...]

94: რომაელები ანგარიშს არ უწევდნენ რასას, არ გამორიცხავდნენ ზანგებს.

96—7: «ფერადკანიანთა» არასრულუფლებიანობა თანამედროვე ბრიტანეთის იმპერიაში: ინდოეთში მათ საარჩევნო უფლება არა აქვთ, — მათ მოხელეებად არ იღებენ etc. etc. (23)

98: «ამჟამად ბრიტანეთის იმპერიის თვითმმართველ ოლქებში ფერადკანიანი მკვიდრნი თუმცა ბრიტანეთის ქვეშევრდომნი არიან, უფრო ხშირად მოკლებული არიან ხმის უფლებას, როგორც, მაგალითად, ავსტრალიაში, სამხრეთ აფრიკის ზოგიერთ ნაწილში თუ ბრიტანეთის კოლუმბიაში»...

99: ზანგთა იმიგრაციის შეზღუდვა და სხვ.

- NB 103: «ჩვენს იმპერიაში, როცა თეთრკანიანი მუშები მუშაობენ წითელკანიანების გვერდით, როგორც, მაგალითად, სამხრეთ აფრიკაში, ისინი მუშაობენ არა როგორც ამხანაგები, არამედ თეთრკანიანი მუშა უფრო ზედამხედველია წითელკანიანისა».
- 107—ავსტრალაზიაში თეთრკანიანი მუშები წინააღმდეგი არიან ზანგებისა და ყვითელკანიანებისა—როგორც ფასის დამწვევებისა...
- 142: ბრიტანეთის იმპერიის ორი ნაწილი
 1) ბატონობის სფერო (ბატონობა «დაბალ» რასებზე)
 ((ინდოეთი, ეგვიპტე etc.))
 2) » სეტლმენტი (ბრიტანელთა დასახლება კოლონიებში: ავსტრალია, ამერიკა etc.)
- 175—თავისუფალი ვაჭრობისა და პროტექციონიზმის საკითხში ავტორი მომხრეა «საიმპერიო უპირატესობის» მინიჭებისა (175), «ბრძნული ოპორტუნიზმისა» (176). «საიმპერიო უპირატესობის მინიჭება ის მიზანია, რომლის მიღწევასაც უნდა ვცდილობდეთ. ამ მიზნისაკენ თანდათანობით უნდა მივდიოდეთ» (176).
- 176—7... «ბრიტანეთზე დამოკიდებული ამ ქვეყნების არსებობა შეიძლება გახდეს და ალბათ გახდება თვითმმართველი დომინიონებისათვის იმის უმთავრესი სტიმული, რომ ბრიტანეთის იმპერიის ჩარჩოებში დარჩნენ», — ვინაიდან კოლონიები ყველა მომწიფებულ ეროვნულ სახელმწიფოს ესაჭიროებაო (ესპანეთი, პორტუგალია, საფრანგეთი, გერმანია და ა. შ.), ხოლო ისინი ყველა უკვე დაკავებულია და მეტწილად დიდი ბრიტანეთის ხელშია ((ინდოეთის, ეგვიპტის და სხვ. ჩვენ მიერ გაძარცვით ისინიც (ავსტრალია etc.) ისარგებლებენო))

ლიტერატურიდან: ბემპფაილდ ფულერი. «ინდოეთის ცხოვრებისა და ფსიქოლოგიის ნარკვევები». 1910.

კრომერი. «ძველი და თანამედროვე იმპერიალიზმი».

ბელგარი. «სოციალ-დემოკრატიკა ომის შემდეგ»*

- 24) ერვინ ბელგარი (სოციალ-დემოკრატიკასთან ბრძოლის საიმპერიო კავშირის ყოფილი გენერალური მდივანი). «სოციალ-დემოკრატიკა ომის შემდეგ». (60 პფე-

* ი. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 287. რ ე ლ.

ნიგი.) ბერლინი, 1915 (ბერლინი ი. ზ. 11. გერმანული გამომცემლობა კონკორდია). (გვ. 45.)

3—შექება «მათი (სოციალ-დემოკრატების) უმწიკვლო, ღირსეული ქცევისა»...

6—«როზა ლუქსემბურგი» — მის წინააღმდეგ რამდენჯერმე დვარძლიანი გამოსვლები; «ბანდიტური პარტიული პრესის» წინააღმდეგ (6) და ა. შ.

9—რაიხსტაგის 4 და 5 აგვისტოს სხდომებმა... «დიდი სიხარული მოგვიტანა»... «სურათის ნათელი წერტილი იყო სოციალ-დემოკრატების «დიახ!» (10)...

...«ამით მას (სოციალ-დემოკრატებს) შეუძლია პირნათლად წარსდგეს საერთაშორისო სამსჯავროს წინაშეც ერთ-ერთ მსოფლიო პარტიულ კონგრესზე» (13)...

...ჩვენი საიმპერიო კავშირი ახლა კვდებაო (16)...

...«განა შეიძლება წარმოვიდგინოთ უკეთესი გერმანელი, ვიდრე მანჰაიმის გმირი დ-რი ფრანკი, გერმანიის სოციალ-დემოკრატის ეს საყვარელი ადამიანი?» (21)...

(4 აგვისტოს) «მსოფლიომ განიცადა ისტორიული გარდატეხის მომენტი, რომელსაც ბადალი არ მოეპოვება» (21)...

...«ძნელია წარმოვიდგინოთ, რომ ვინმე უეცრად კვლავ გადაიქცეს გერმანელი პატრიოტიდან თავგამოდებულ ინტერნაციონალისტად. ამ ომმა ისე ღრმად უნდა აღბეჭდოს ყველა გულში ცნებები «ეროვნული» და «გერმანული», რომ ვერავინ ველარ შეძლებს განთავისუფლდეს მათგან» (26)...

...«ვისაც ადრე, ჯერ კიდევ 15 წლის წინათ, მოუსმენია (25) სოციალ-დემოკრატი ორატორებისათვის საჯარო კრებებზე, იგი ხშირად გაოცებულა, თუ როგორ შეუძლიათ მოაზროვნე ადამიანებს საერთოდ სერიოზულად იღებდნენ მათს უმსგავსო, სიძულვილითა და მყვირალა ლანძღვა-გინებით აღსავსე სიტყვებს და აღტაცებით უკრავდნენ ტაშს. მაგრამ ვინც ხშირად დასწრებია სოციალ-დემოკრატთა კრებებს უკანასკნელი 10 წლის მანძილზე, მას შეეძლო მზარდი აღტაცებით დაენახა, თუ როგორ მაღლდებოდა როგორც ორატორების, ისე მასის დონე» (32)...

კლასობრივი სიძულვილი — აი რაშია ბოროტება (33 და შემდ.)

...«სად წავიდა კლასობრივი განსხვავებანი? ახლა აღარ არის არავითარი პარტია და კიდევ უფრო ნაკლებია კლასობრივი გათიშვა. ოფიცერი»... ზეინკალი და ა. შ. (36)...

37. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39.

კაიზერის შვილმა და ბავარიის ახალგაზრდობის სოციალ-დემოკრატიული კავშირების ბელადმა, მიხეილ შვარცმა, ერთ-ნაირი «რეინის ჯვრები» მიიღეს ჯილდოდ (36)... «შემდეგს თუ არა ეს კაცი, რომელიც ბრძოლის ველზე წაიყვანა სამშობლოს სიყვარულმა... როდისმე კვლავ დაუშვას, რომ მისი ახალგაზრდა მიმდევრები გამსჭვალული იყონ სიძულვილით 1914 წლის მის თანამებრძოლთა შვილებისადმი? რა თქმა უნდა არა, თუ კი იგი არ მოისურვებს პირში შეაფუთხოს ყველაფერს, რაც კი კეთილია»... (36)...

...«ტაქტიკის შეცვლის შემდგომი შედეგები»... «ოპოზიცია რაღაც უნდა დაჯდეს» «სამიში იარაღი იყო» და სხვ.

«შეიძლება თუ არა, რომ ეს პრინციპები კვლავაც დარჩეს თავიანთი გაყინული ფორმით? ვისაც სურს პატიოსანი იყოს თავისი თავისა და სხვების მიმართ, უნდა თქვას: არა!» (38)...

26) «სოციალ-დემოკრატია როგორც პარტია» უნდა დარჩეს (41) ისე, რომ არ ჰქონდეს «უტოპიები» (43), არ ჰქონდეს «ძალადობის» იდეა, «უაზრობა» (41)... «როგორც წმინდა» (ხაზგასმა ავტორისაა) «მუშური პარტია»... «ეროვნული» პარტია.

...«ომის შემდეგ ჩვენ, გერმანელებს, კიდევ უფრო ნაკლები ნიადაგი გვექნება ინტერნაციონალური უტოპიური იდეების გავრცელებისათვის» (44)...

...«გაკეთებული ცდის შემდეგ - გერმანელმა მუშებმა, როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, დინჯად უნდა აწონ-დაწონონ და საბოლოოდ უკუაგდონ სოციალ-დემოკრატიის ინტერნაციონალური ტენდენციები»... (44)

განა გამგეობა — სოციალ-დემოკრატიისა — არ ებრძოდაო ფრანგების, საერთაშორისო სოციალისტური ბიუროს აღმასრულებელი კომიტეტის სიცრუეს (45) და ა. შ.

...«როცა წავლენ იმაზე, რომ გადააკეთონ მთელი მოძველებული ერფურტის პროგრამა, — ეს კი როდისმე ხომ უნდა მოხდეს, — დაე ჭეროვანი დასკვნები გააკეთონ და უწინარეს ყოვლისა ამოშალონ პროგრამიდან ინტერნაციონალური პრინციპები»... (45)

პარტიამ უნდა «აღიაროს თავისი კუთვნილება ერისადმი» (45)...

ახლა მუშებს უკან იდგება არა ინტერნაციონალური, არა «გადატრიალებისათვის მომუშავე»... «არამედ გერმანიის მუშათა პარტია, რომელიც აღიარებს ეროვნული იდეის ძალას, მზად არის საქმიანი მშვიდობიანი შეთანხმებისათვის და

ენერგიულად იცავს თავის მიმდევართა ინტერესებს!» (45) (მსხვილი შრიფტი ავტორისაა).
(«ბროშურის უკანასკნელი სიტყვები»).

დასასრული

რორბახი. «რატომ არის ეს ომი გერმანიისა!»

«გერმანიის ომი». ნაკვეთი 1 (50 პფენიგი) (ბერლინი, 1914). პაულ რორბახი. «რატომ არის ეს ომი გერმანიისა!» (27)

შოენისტური ისტერიკა «დამპალი ზავის» წინააღმდეგ... მხოლოდ ჩვენ ვიბრძვით თავისუფალი არსებობისთვისო, საფრანგეთი და რუსეთი «ეროვნულ ვნებათა ღელვით დაბრმავეების» გამო (24), ინგლისი ანგარების გამო («ზღვის მეკობრეთა ომი»—24)...

...«სინამდვილეში ჩვენ, ისევე როგორც ავსტრია-უნგრეთს, გვიხდებოდა არჩევანის ვაკეთება არა ომსა და მშვიდობას შორის, არამედ ახლა ომსა თუ ერთი ან ორი წლის შემდეგ ომს შორის; ოღონდ მაშინ იგი ვაცილებით უფრო საშიში იქნებოდა ჩვენთვის» (22)...

...«შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ გერმანიასა და ავსტრიაზე თავდასხმა საფრანგეთისა და რუსეთის სამხედრო სარდლობას განზრახული ჰქონდა 1916 წლის დამდეგისათვის ან პირველი ნახევრისათვის» (20)...

ვალტერსჰაუზენი. «საზღვარბარეთ კაპიტალის დაბანდების სახალხო-სამეურნეო სისტემა»

ა. სარტორიუს ბარონ ფონ ვალტერსჰაუზენი. (28)
«საზღვარბარეთ კაპიტალის დაბანდების სახალხო-სამეურნეო სისტემა»*. ბერლინი, 1907. (გვ. 442.)

(თხზულება გაუფილია 4 წიგნად:... მეტი წილის მხოლოდ გადაფურცვლა მოვასწარი, ვირჩევდი, რაც უმნიშვნელოვანესია.)

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 287 და ტომი 22, გვ. 331, 350. რ ე დ.

არგენტინა = «სინამდვილეში ინგლისის სავაჭრო კოლონია»
 || (45—6), «რომელმაც იქ დააბანდა 50 მილიონ გირვანჯა
 || სტერლინგზე მეტი კაპიტალი» (46)...

$50 \times 25 = 1250$ მლნ. ფრ. = $1\frac{1}{4}$ მლრდ. ფრანკი

საფრანგეთის კაპიტალები

რუსეთში დაახლ.	9—10 მილიარდი ფრ.	(1906 წ. შეფასებით) (გვ. 48)
ბელჯიაში	0.6	»
ინგლისში	0.9	»
შვეიცარიაში	0.4 (და 1.0-მდე)	
გერმანიაში	0.3 — 0.3	(ლერუა-ბოლიო. «L'Économiste Français», 1902. II, გვ. 449 და შემდ.)
ესპანეთში	3 მილიარდი ფრანკი	(გვ. 53)...
ტუნისში	512 მილიონი ფრანკი...	(გვ. 50)

საფრანგეთის კაპიტალები საზღვარგარეთ

	30 მლრდ. ფრ.	(გვ. 55) (ლ.-ბოლიო, Ibidem)
	34	» (ლ.-ბოლიო: გვ. 98)
(*)	40	» (1905: განაგარიშება ავტორისაა, გვ. 98)
	=	

ინგლისის კაპიტალები ამერიკაში (1857) — 80 მლნ. გირვანჯა სტერლინგი (გვ. 62 — მარქსის «კაპიტალის» მიხედვით, III, 2, გვ. 15, შენიშვნა)⁵⁸

გერმანიის კაპიტალები საზღვარგარეთ [მარტო ფონდები]	10 მლრდ. მარკამდე (1892)	(გვ. 101)...	«გამოანგარიშებულია, რომ ინგლისი ამჟამად შეერთებული შტატებიდან მოგებისა და კაპიტალის სარგებლის სახით იღებს დაახლოებით 1 მილიარდ მარკას» (68).
16	»	(შეფასება ავტორისა, გვ. 102, 1906-სათვის)	
=			
† 10	»	არა ფონდებში (გვ. 104)	(*) ინგლისის კაპიტალები საზღვარგარეთ (სპეიერი)
(*)	26 მლრდ. მარკა		

გერმანიის კაპიტალები გერ-
მანიის კოლონიებში (1904) =
370 მილიონი მარკა (გვ. 133)

შეფასებით 1900-სათვის) =
2 500 მილიონი გირვანქა
სტერლინგი (გვ. 94).

ბ. პარმსი (გვ. 234 და შემდ.)	(*) Ergo (1905)
	მილიარ- დი მარკა
70 — 65	ინგლისი 55
35 — 34	საფრანგეთი 32
35 — 35	გერმანია 26
140 134	113

$$\times 20 = 50 \text{ მლრდ. მარკა}$$

$$+50 \text{ მილიონი წელიწადში}$$

$$\times 5 (1901-5)$$

$$\underline{\underline{250}} \times 20 = 5000$$

$$5+50 = 55 \text{ ჩემი გაანგა-}$$

$$\text{რიშება}$$

უცხოეთის კაპიტალები

ავსტრია-უნგრეთში (1903) =

(გვ. 107)

9 809 მლნ- კრონა

{	მათ შორის გერმანია.....	4 653
	საფრანგეთი.....	3 270
	პოლანდია.....	647
	ინგლისი.....	356
	ბელგია.....	243
	შვეიცარია.....	242
	სხვები.....	398

(Idem ბ. პარმსი. «მსოფლიო მეურნეობის პრობლემა-
ბი», იენა, 1912, გვ. 236.

რუმინეთის ნავთი
(1905) (გვ. 145—6):

კაპიტალები (კურო)	მილიონი ფრანკი
გერმანიისა.....	— 92.1
პოლანდიისა.....	— 8.0
ინგლისისა.....	— 5.9
საფრანგეთისა.....	— 6.5
ბელგიისა.....	— 4.0
იტალიისა.....	— 7.5
ამერიკისა.....	— 5.0

კოლონიური ბანკები (1905) (29
(განყოფილებები)

განყოფი- ლებებისა	კაპიტალები მილიონი
ინგლისისა (გვ. 151)	2 136 35.8 გ. სტ.
	+ 175 17.9 » »
საფრანგეთისა	136 328 ფრ.
პოლანდიისა	67 98.9 გულ- დენი
გერმანიისა (გვ. 152)	87 60 მარკა

ბელგიის კაპიტალები რუსეთში (1900) = 494 მილიონი ფრანკი (გვ. 182).

უცხოეთის კაპიტალები ამერიკის შეერთებულ შტატებში (გვ. 240).

ამერიკის სესხები (1902):
3 მილიარდი დოლარი საწარმოებში etc.

ინგლისი 4 მლრდ. მარკა (დაახლ.) (გვ. 242)
გერმანია 2 მლრდ. მარკა
საფრანგეთი 450 მილიონი ფრანკი

...«ფულის მსხვილ ბაზრებს შორის ამჟამად ხშირად მყარდება წონასწორობა, მაგრამ განსაკუთრებულ გარემოებათა მიხედვით სიმძიმის ცენტრი გადადის ხან ლონდონში, ხან პარიზში, ხან ნიუ-იორკში» (251)...

ამერიკის კაპიტალები მექსიკაში (1902)—500 მილიონი დოლარი (გვ. 243)...
კუბაში—159 მილიონი დოლარი (გვ. 244).

1900 წლიდან მათ «კოლოსალური წარმატებები» აქვთ ბრაზილიაში (243)...

სულ ამერიკის კაპიტალი საზღვარგარეთ (გვ. 245).

მილიონი
დოლ.

(1897) — 600 — 800
(1902) — 1300 — 1500

სახელმწიფო ვალი

1870—1 წ. ლერუა-ბოლიო საფრანგეთის ქონებას (ეროვნულს) 140 მლრდ. ფრანკს ანგარიშობდა, წლიურ დანაზოგებს 2 მილიარდ ფრანკს (გვ. 348, თავი: «საექსპორტო კაპიტალი და ომი»); საზღვარგარეთის კაპიტალი = 15 მილიარდი (მათი შემოსავალი = 600—700 მილიონი).

რუსეთისა (1906)
— 9 მდ. მან. ანუ
20 » მარკა
(გვ. 292—3)
აქედან 9—10 » მარკა
საფრანგეთისა
2—3 » მარკა
გერმანიისა
დანარჩენი ინგლისისა,
პოლანდიისა,
ავსტრიისა (!)

მეოთხე წიგნი — «საექსპორტო კაპიტალიზმი და საზოგადოება» (357—442) მიძღვნილია უმთავრესად «სახელმწიფო-რანტიეს» საკითხისადმი (პოლანდის მაგალითი) — ახლა ასეთებად ინგლისი და საფრანგეთი ხდებიან — «გერმანიის მსოფლიო ეკონომიური ამოცანები» (მე-4 წიგნის თავი III):

ამ თავში ავტორი გამოდის როგორც სავსებით გარკვეული გერმანელი პატრიოტი იმპერიალისტი. იგი მომხრეა გავლენის (და მოგების) მშვიდობიანი გაყოფისა აფრიკაში და სხვ. (გვ. 424—5 და სხვ.), მაგრამ სავსებით მზად არის ომისათვის (440 ბოლოში)... მომხრეა შეიარაღებისა...

...«ჩინეთი, მაროკო, კონგოს სახელმწიფო, თურქეთის იმპერია რუსეთი... კიდევ წარმოადგენენ ერთგვარ პერსპექტივებს კაპიტალისტებისა და მეწარმეებისათვის» (423)...

...«აფრიკა... ევროპის მამულია» (425), თუ ამერიკა შეერთებულ შტატებს დაეთმობა. NB (30

...«ევროპის კაპიტალისტების უდიდესი მომავალი ბლანკოს კონცხსა და ნემსის კონცხს შუა იმყოფება» (425)...

სოციალისტებს (მოჰყავს ციტატები მარქსიდან და ენგელსიდან) «უტოპიები» აქვთო... სინამდვილეში თანამედროვე საზოგადოებრივი წყობილება მშვენიერ შესაძლებლობებს აძლევს მუშას. მდიდრების უმრავლესობა მუშებიდან და მდაბიო ხალხიდან არის გამოსული (მეად. «თანამედროვე სიმდიდრის ისტორია» კ. შმიდტ-ვეისენფელსისა, ბერლინი, 1893, «შეიცავს საგულისხმო მაგალითებს, მაგალითად, ბორზიგო ხურო იყო, კრუპი მუშა-მელითონე იყო, ლეიტენბერგერი — წვრილი მეფაბრიკე, ლანა — გემთმშენებელი მუშა... სიმენსი — მოიჭარე... დრეიზი — ზეინკალი... როტშილდი — წვრილი ვაჭარი» და ა. შ.)... NB

ჩვენ, გერმანელები, ჯერ კიდევ ისე ვერ ვაფასებთ ჩვენს კოლონიებსა და მათს მნიშვნელობას, როგორც ინგლისელები (434)...

მუშები ეკონომიურად სარგებლობას ნახულობენ, როგორც კლასი, კოლონიებისა და მსოფლიო პოლიტიკისაგან... სოციალიზმი მოდუნებაა: «უსინდისო დემაგოგები ბედავენ უქადაგონ ეს სისულელე პოლიტიკურად მოუმწიფებელ მუშათა მასას როგორც სიმშვიდისა და დოვლათიანობის სახარება» (437)...

...«ჩვენს სოციალ-დემოკრატას არც კი სურს მოისმინოს რამე საყოველთაო ეროვნული კეთილდღეობის გა-

ნუხრელ აღმავლობაზე... იგი ესწრაფვის ყველა ქვეყნის პროლეტარების გაერთიანებას იმისათვის, რომ დაანგრიოს კაპიტალისტური საზოგადოება. როგორც ცნობილია, ამ იდეამ ვერ გაამართლა თავისი დანიშნულება ვერც აგიტაციის მხრივ, ვერც რაიმე სასარგებლო სოციალური შედეგის მხრივ. მაშ რა საჭიროა მოითხოვდე ძველი საცხოვრებელი ბინების დანგრევას, თუ შეუძლებელია ახალი საერთო სახლის აშენება? ამაზე პასუხს ვერაფრით გასცემ, თუ არა მხოლოდ სააგიტაციო ფრაზებით, რომლებიც უპირისპირდება ერის ცხოველმყოფელ ცნებას» (438)...

აქებს ინგლისის მუშების «რეალიზმს» (438 და 9) (ბრძოლა იმიგრაციასთან) და ამასვე უსურვებს გერმანელ მუშებს...

NB იმავე ავტორისა: «მასალები შუა ევროპის ეკონომიური ფედერაციის საკითხისათვის» «Zeitschrift für Sozialwissenschaft»-ში, ტომი V, ნაკვეთი 7—11.

დასასრული

ჰენიზი. «მსოფლიო გზები»

რიხარდ ჰენიგი. «მსოფლიო გზები», ლაიპციგი, 1909 (გვ. 284). მეტწილად მხოლოდ თხრობა, რკინიგზების ჩამოთვლა, რუკები etc.

ა ფ რ ი კ ა: რ კ ი ნ ი გ ზ ე ბ ი (1907) (გვ. 213)

	კმ.	«რკინიგზები, რომლებიც შენდება ან საბოლოოდ დაპროექტებულია»
ბრიტანეთის კოლონიები	13 117	15 113
ეგიპტი	5 252	6 956
(ინგლისი)	$\Sigma = 18 369$	22 069
საფრანგეთის კოლონიები	5 657	9 849
პორტუგალიის »	1 173	2 313
გერმანიის »	1 398	1 988
ბელგიის »	642	—
იტალიის »	115	115
სულ	27 354	36 334

არის საინტერესო მითითებანი სახელმწიფოების ყოვლად უსირცხვილო ბრძოლაზე კონცესიებისათვის (რკინიგზების კონცესიებისათვის, — მაგალ., ჩინეთში), თაღლითობაზე და სხვ. და ა. შ.

ჰელფერიხი. «გერმანიის სახალხო კეთილდღეობა»

დ - რ ი კ ა რ ლ ჰ ე ლ ფ ე რ ი ხ ი («ლოიჩე ბანკის» დირექტორი) -
«გერმანიის სახალხო კეთილდღეობა 1888—
1913». ბერლინი, 1913.

კეხნა... სახობო, კაზიონური
ნაშრომი

არასერიოზულია, კეხნაა

გერმანიის ეროვნული შემოსავალია დაახლ. 40 მილიარდი წელიწადში, versus 22—25 1895 წელს; 40 მილიარდიდან დაახლ. 7 საზოგადოებრივი მიზნებისათვის, დაახლ. 25 კერძო საქიროებებისათვის, დაახლ. 8 დაგროვებისათვის = 40 (გვ. 123). გერმანიის ეროვნული ქონება > 300 (1) მლრდ. წელიწადში; versus 200 1895 წელს.

გვ. 114:	მლრდ. მარკა	სულზე (მარკა)
გერმანიაში ეროვნული ქონება =	290—320	4 500—4 900
საფრანგეთში »	232.5 (287 მლრდ. ფრანკი)	5 924 (7 314 ფრანკი)
ინგლისში »	230—260	5 100—5 800
შვედეთებულ შტატებში »	500	5 500

(გვ. 99—100)

	(1908)	სულზე
გერმანიის ეროვნული შემოსავალი —	35 მლრდ. მარკა	555
საფრანგეთის »	— 20 »	514
ინგლისის »	— 35 »	815

(გვ. 61)	ქანახშირის მოპოვება (მილიონ ტონობით)			თუჯის გამოღობა (ათას ტონობით)		
	1886	1911	+%/o	1887	1911	+%/o
შეერთებული შტატები	103.1	450.9	+ 335.8	6 520	24 028	368.5*
დიდი ბრიტანეთი	160.0	276.2	+ 72.8	7 681	10 033	30.8
გერმანია	73.7	234.5	+ 218.1	4 024	15 574	387.7*
რუსეთი				612	3 588	486.3
ავსტრია-უნგრეთი	20.8	49.2	+ 136.5			
საფრანგეთი	19.9	39.9	+ 97.5	1 568	4 411	281.3*
ბელგია	17.8	23.1	+ 33.5	756	2 106	178.8

(1) მ. შ. 20 მლრდ. მარკა კაპიტალის დაბანდება საზღვარგარეთ (გვ. 113).

პრომერი. «ძველი დროისა და თანამედროვე იმპერიალიზმი»

33) გრაფი კრომერი. «ძველი დროისა და თანამედროვე იმპერიალიზმი»**. ლონდონი, 1910. (გვ. 143.)

თითქმის ნული. პრეტენციოზული ლაყბობა, სწავლულის გამომეტყველებით, უამრავი ციტატით რომაელი მწერლებიდან, ინგლისელი იმპერიალისტისა და ჩინების მოყვარულისა, რომელიც ამთავრებს გოდებით ინდოეთის შენარჩუნების სასარგებლოდ, იმათ წინააღმდეგ, ვინც დაუშვებს აზრს მისი გამოყოფის შესახებ. «ცივილიზაციის წინააღმდეგ დანაშაული» (123) იქნებოდა ინდოეთის განთავისუფლება... და სხვ. და ა. შ.

პარალელები რომთან, ბიუროკრატის ფიქრები და რჩევა, თითქმის მხოლოდ და მხოლოდ ადმინისტრაციული ხასიათისა— ეს არის და ეს.

გვ. 101: ინდოეთში («ინდოეთის აღწერა», გვ. 173) ინგლისურად წერს და კითხულობს ყოველი 10 000 მამაკაციდან — 90, ყოველი 10 000 ქალიდან — 10 (101)...

103: კარგოა, რომ ჩვენ წინააღმდეგობას არ ვუწევდით ჰოლანდიური ენის სწავლებას სამხრეთ აფრიკაში: ახლა ეს ენა თავისთავად ჩაკვდება...

* ასე აქვს ჰელფერიხს. რ ე დ.

** იხ. გ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 326. რ ე დ.

- 107: სიძულვილი, გაბორბოტება «უბადრუკი ჭაბუკისადმი» (დინგრა), რომელმაც მოკლა სერ კერზონ ვილი (და ინგლისურად დაწერა თავისი დასაცავი სიტყვა)...
- 110: ციტატები მოჰყავს «Journal of the Statistical Society»-დან, ტომი XLI: უოლფორდი. «შიმშილის შემთხვევები ჰსოფლიოში»... (შიმშილის 350 შემთხვევა). ინდოეთში ყოფილა შემთხვევები, როცა შიმშილისაგან კვდებოდა 3—10 მილიონი (111)... რომეშ დატი. «შიმშილი ინდოეთში» (ციტატი 113)...
- 122: ინდოეთში 147 ენაა; 276 მილიონი ლაპარაკობს 23 ენაზე («ინდოეთის აღწერა», გვ. 248)...
- 124, შენიშვნა: რჩევა ახალგაზრდა ინგლისელებს «იკითხონ, შეამჩნიონ, შეისწავლონ და შეითვისონ» «ინდოეთის აჯანყების» ისტორია...

რვეული

«ი»

(«ოზიპროსე»)

შინაარსი

o

«Die Gleichheit». «Bremer Bürger-Zeitung»

ჰემნიცი «Volksstimme»

ლორენცი 17

ციტატები

«Die Gleichheit»

+ სხვადასხვა

N. B.:

- 1.— მარქსი: სტატია 1878 ინტერნაციონალის შესახებ.
შენიშვნა ერთა თვითგამორკვევის შესახებ.
- 2.— ბაზელის მანიფესტი და ჰემნიციის რეზოლუცია.
- 3—6. ჟურნალი «Die Gleichheit», 5 აგვისტო 1914.
- 7 (და 12). დელბრიუკი.
- 8—11. «Volksstimme» (ჰემნიცი).
13. ლიტერატურა მილიციის შესახებ.
14. ლენჩი მილიციის შესახებ (1912).
15. კ. კაუცკი 1910 და 1912.
16. ბ. ბაქსი იმპერიალიზმის შესახებ (1900).
- 18—20. ლენჩი: «სოციალ-დემოკრატია»...
- 21—22. ჰემნიცი «Volksstimme».
- 23—29. ულბრიხტი. ეროვნებანი და იმპერიალიზმი.
30. ფრ. ადლერი და რენერი.
31. ჰილფერდინგი (კაუცკური შეხედულებანი).
- 32, 33. ენგელსი და მარქსი ინგლისის მუშების შესახებ etc.

33. კ. კაუცი პატრიოტიზმის შესახებ.
 34—35. ო. ბაუერი.
 36—37. ენგელსი.
 38—39. ე. ჰეილმანი («Die Glocke».)
 40—41. ლიბკნეხტი ვ. და მარქსი (წერილი ლიბ-
 კნეხტისადმი 1878 წ.). **||| NB**
 42—44. გრეილიხი და «Grütliener».
 45. «Schweizerische Metallarbeiter-Zei-
 tung».

NB:

- ენგელსი (მუშათა კლასის შესახებ ინგლისში) — გვ. 14. **||**
 + «Neue Rheinische Zeitung», გვ. 46 და 47.
 კ. კაუცი რელიგიის შესახებ... გვ. 15 (?).
 სოციალისტები და ზანგები (ამერიკა)... 15.
 იტალელი და პოლონელი მუშები შვეიცარიაში 17.
 იაპონელები და ამერიკელი მუშების შოვინიზმი... 41.

მარქსი საფრანგეთის
 ომზე თავისუფლებისათ-
 ვის (იანვარი 1871): 22.

Nota bene:

→ მარქსის შეხედულებათა გან-
 ვითარება 1870 წლის ომზე:
 გვ. 22.

მარქსი ირლანდიის შესახებ: 22.
 მარქსი მომავალი ომის შესახებ (1874 წელს) — 22.

ლიტერატურა (მითათებანი)... 13 და 16.

NB

ბაქსი იმპერიალიზმის შესახებ 1900... გვ. 16.
 მონოპოლიები და ტექნიკა... 17.
 მუშათა მოძრაობა კანადაში... 17.

კაუცი რელიგიის შესახებ (უხამსობა) — 15.

საფრანგეთის კონსტიტუციები 1791 და 1848 ეროვნუ-
 ლი ომების შესახებ: გვ. 30.

ახალი ისტორიის «ეპოქები», გვ. 28.

სენ-სიმონის წარმონათქვამი — 49.

«შმოლერის წელიწადი», 1915, I ნაკვეთი

- 1) სტატიაში: «ხალხის კვება ომიანობის და მშვიდობის დროს»
 კარლ ბალოდი («Schmoller's Jahrbuch», 1915, I ნაკვეთი) იძლევა ხალხის კვების შესახებ მონაცემების შეჯამების (არასრული შეჯამების) ცდას:
 კვების საშუალებანი მცენარეული და ცხოველური.
 საერთო რაოდენობა ადამიანზე დღეში

რაგვი	კალორიები	მათ შორის		გერმანია	
		მცენარეული	ცხოველური	მცენარეული	ცხოველური
4. გერმანია	2 708	2 164	544	2 103 + 294 =	2 397
2. ინგლისი	2 900	1 925	975	150	150
5. იტალია	2 607	2 367	240	2 103 + 444 =	2 547
3. საფრანგეთი ..	2 749	2 205	544	61	61
6. ავსტრია	2 486	2 030	456	2 164 + 444 =	2 608
1. ამერიკის				100	
შ. შტატები...	2 925	1 870*	1 054		
7. რუსეთი	2 414**	2 235	279		
8. იაპონია	1 814	1 764	50		
				ინგლისი	
				1 925	
				975	
				2 900	

ქვეყნების რიგი ჩემია. გერმანიისათვის ბალოდს ციფრები მთლიანად არა აქვს განაწილებული ცხოველურად და მცენარეულად. განაწილება ჩემია მისი კერძო მონაცემების მიხედვით.

Ibidem სტატია ეგერისა. «მარქსისტული ნეოკრიტიციზმი» აღღერზე, რომელიც აერთიანებს მარქსიზმსა და კანტიზმს.

Ibidem უბადრუკი სტატია შმოლერისა მარქსის და ენგელსის მიწერ-მოწერის შესახებ: აგდებულად რევოლუციის შესახებ: იგი რეფორმით უნდა შეიცვალოსო (გვ. 432).

* აქ ბალოდს შეცდომა აქვს; უნდა იყოს: 1871. რედ.
 ** ასევე; უნდა იყოს: 2 514. რედ.

პროფკავშირები პარტიაზე უფრო ძლიერი არიან; ბიუროკრატია (5—10 ათასი კაცი) სოციალ-დემოკრატიულ მოძრაობაში... «ერთი სიტყვით, გერმანიის მარქსისტული მუშათა-პარტია იმყოფება დაშლის პროცესში ან ბურჟუაზიული გადაგვარების პროცესში, რა ძლიერადაც უნდა უარყოფდეს იგი ამას» (424).

NB, იქვე, სტატია: გეორგ ზიგვარტი. «ნიადაგის ნაყოფიერება როგორც ისტორიული ფაქტორი».

მარქსი. სტატია 1878 ინტერნაციონალის შესახებ.
შენიშვნები ერთა თვითგამორკვევის შესახებ

«Die Neue Zeit»-ში, XX, 1, გვ. 585 (1901—2), მ. ბახმა თარგმნა კ. მარქსის 1878 წლის ინგლისური სტატია: «მუშათა საერთაშორისო ამხანაგობის ისტორია, შეთხზული მისტერ ჯორჯ ჰოუელის მიერ»⁶⁰.

კ. მარქსი
1878:

მარქსი ზიზლით აბუხად იგდებს ამ ჰოუელს (ერთ-ერთ ტიპიურ ლიბერალურ მუშათა პოლიტიკოსს), ასწორებს მის მთელ რიგ ცრუ მტკიცებებს ინტერნაციონალის შესახებ, აცხადებს, რომ იგი, მარქსი, ავტორია «სამოქალაქო ომისა საფრანგეთში» და რომ მან დიდი ხანია «The Daily News»-ში გამოაქვეყნა ეს, ლაპარაკობს «ინტერნაციონალის» გადასვლაზე ახალ, «უმაღლეს» ფორმაში და სხვ. კერძო შენიშვნები. სხვათა შორის მარქსი წერს:

«აქვე უნდა ითქვას, პუნქტი პროგრამისა, რომელიც მე პატივი მქონდა ჩამომეყულობებინა გენერალური საბჭოს წინაშე» (1865 წ. კონფერენციისათვის), «გვაუწყებს: «აუცილებლობა ევროპაში მოსკოვიტური გავლენის მოსპობისა ერთა თვითგამორკვევის უფლებების პრინციპის გამოყენების საფუძველზე და პოლონეთის აღდგენით დემოკრატიულ და სოციალისტურ საფუძველზე»» (გვ. 586). («The Secular Chronicle»-ში, ტომი X, № 5, 4 აგვისტო 1878. «თავისუფლად მოაზროვნე-რესპუბლიკური მიმარ-

NB
მარქსი
(1865)
(და 1878)
ერთა
თვითგამორკვევის
შესახებ

თულების» პატარა ჟურნალი. გამომცემელი
პარიეტ ლოუ ინტერნაციონალის წევრი იყო.)
(ხაზგასმა ჩემია.)

ბაზელის მანიფესტი და ჰემინციის რეზოლუცია

- 2) იმპერიალიზმი. გრიუნბერგის «Archiv für die Geschichte des Sozialismus»-ში, 1915 (1 და 2 ნაკვეთი), მოყვანილია ჰემინციის პარტიეტაგის (IX. 1912 [15—21. IX. 1912]) რეზოლუცია იმპერიალიზმის შესახებ (გვ. 814—5).

მასში ხაზგასმულია: კაპიტალის ვატანა, მისწრაფება «კაპიტალის დაბანდების ახალი ოლქებისაკენ», მეპატრონეთა ორგანიზაცია, მათი გავლენა სახელმწიფოებზე და «მისწრაფება ექსპანსიისაკენ», მისწრაფება დაიმორჩილონ «სამეურნეო თვალსაზრისით დიდი ტერიტორიები მთელ მსოფლიოში»... ამის შედეგია: «უსირცხვილო მძარცველური და დამპყრობლური პოლიტიკა... შედეგია ამ იმპერიალიზტური მისწრაფებისა გაფართოებისაკენ».

აქედან: კონფლიქტები სახელმწიფოებს შორის, — ომის საფრთხე, «სამხედრო მასალების» მიმწოდებელთა ინტერესები.

...«მოძალადე იმპერიალიზმი»

მისი დროებითი შედეგების შესასუსტებლად (mildern) — ვაჭრობის თავისუფლება, «შეთანხმება ერებს შორის» etc. რეზოლუციის უკანასკნელი ფრაზა:

NB || «პროლეტარიატის ამოცანა ხომ ის არის, რომ უმაღლეს საფეხურზე ასული კაპიტალიზმი გადაიყვანოს სოციალისტურ საზოგადოებად და ამრიგად დიდი ხნით უზრუნველყოს ხალხთა მშვიდობა, დამოუკიდებლობა და თავისუფლება».

Ibidem, გვ. 324 — როზა ლუქსემბურგის შესწორების (მასობრივი გაფიცვის შესახებ) კენჭისყრა იენის ყრილობაზე (1913):

როზას ხმა მისცა — 144 = 30%

წინააღმდეგ . . . 336

480

Ibidem, გვ. 306—311 — ბაზელის მანიფესტი (24—25. XI. 1912)

NB, ibidem, რეცენზია თხზულებისა:

(3)

ო. ფესტი. «მუშათა მოძრაობა იელისის მონარქიის წარმოშობის დასაწყისში». პარიზი, 1908 (359 გვ.). 10 ფრანკი.

მისივე: «ლიონის აჯანყება 1831-ს». «Annales des sciences politiques». 1910 (გვ. 85—103).

შურნალი «თანასწორობა», 5 აბვისტი 1914

«Die Gleichheit», 1914, № 23, 5 აგვისტო 1914.

«ომი ომს»

პირველი წერილი «ომი ომს» — ციტატი შტუტგარტის კონგრესის⁶¹ რეზოლუციიდან — ომის საშიშროებისას საერთაშორისო სოციალისტური ბიუროს მოწვევა და ომის წინაღმდეგ ყველა საშუალების გამოყენება. ხოლო თუ ომი ატყდა, მაშინ და ა. შ.

«პროლეტარო ძალეზო, მზად იყავით!»

მეორე ციტატი: «პროლეტარო ქალებო, მზად იყავით!» დაწერილია სერბიისათვის ომის გამოცხადების შემდეგ, მაგრამ ევროპის ომამდე.

ავსტრია ვარაუდობს, რომ საეჭვოა რუსეთმა და სხვ. ომის წარმოება შეძლონო. ავსტრიის «იმპერიალიზმი», მისი «დანაშაულიაო». «იგი» (ავსტრიის იმპერიალიზმი) «იბრძვის მხოლოდ და მხოლოდ ჰაბსბურგთა რეაქციული დინასტიის ინტერესებისათვის, უგულო და უსინდისო მსხვილ მიწათმფლობელთა და კაპიტალისტთა ოქროს და ძალაუფლების წყურვილისათვის»...

გერმანული გაზეთები «უსინდისოდ» მოუწოდებენ ომისაკენ...

«ეს არასოდეს არ უნდა მოხდეს. გერმანიის პროლეტარებმა — მამაკაცებმა და ქალებმა — საქმით უნდა დაამტკიცონ, რომ მათ გამოიღვიძეს, რომ თავისუფლებისათვის მომშვიდნენ»...

გერმანიის მთავრობა ირწმუნება, რომ მშვიდობა სურს. «მაგრამ ხალხი დარწმუნდა, რომ მთავრობის მოღვაწეთა ენა ორკაპია, როგორც გველისა».

ბურჟუაზია შოვინისტურია, მაგრამ

«მხოლოდ პროლეტარიატი შეუძევრს თავის ფართო მკერდს მსოფლიო ომის მოახლოებულ უბედურებას»...

პ. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39.

რუსეთში პროლეტარიატის ბრძოლა ყველაზე მეტად აკა-
ვებს ომს.

«ნუ ვიქნებით უფრო ლაჩარნი და სუსტნი, ვიდრე ისინი»
(= რუსეთის მუშები).

«ნუ დავკარგავთ ნურც ერთ წუთ დროს. ომი კარზე მოგ-
ვადგა... გამოვიდეთ ყველანი ფაბრიკებიდან და სახელოსნოე-
ბიდან, ქოხებიდან და სხვენებიდან მასობრივი პროტესტისა-
თვის»...

- 5) «ექსპლოატირებული მასები საკმაოდ ძლიერი არიან, რომ
თავიანთი მხრებით ზიღონ თანამედროვე წესრიგის მთელი
შენობა... მაშ ნუთუ ისინი იმდენად სუსტი აღმოჩნდებიან,
რომ უკან დაიხევენ გაჭირვების წინაშე, შეუშინდებიან საფრ-
თხესა და სიკვდილს, როცა მათ მშვიდობისა და თავისუფლე-
ბისათვის ბრძოლა მოუწოდებს? ნუთუ ისინი თავისუფალ გზას
გაუხსნიან მილიტარიზმს, რომელიც ეს არის დაგმობილ იქნა
უალრესად ფართო საზოგადოებრიობის წინაშე როგორც მათი
შვილებისა და ძმების მხეცი ჯალათი?»

ხალხთა ძმობა «ფუჭი ქიმერა» კი არ არის მუშათა კლასი-
სათვის, არამედ საარსებო საკითხია, «ყველა ერის ექსპლოა-
ტირებულთა სოლიდარობა».

«მან» (ამ სოლიდარობამ) «არ უნდა დაუშვას, რომ პროლე-
ტარმა პროლეტარზე აღმართოს მომაკვდინებელი იარაღი. მან
უნდა შთააგონოს მასებს მტკიცე გადაწყვეტილება გამოიყენონ
ომის წინააღმდეგ ომში მათთვის ხელმისაწვდომი ყველა სახეო-
ბის იარაღი. ყოველის გადამლახავი ძალა, რომელსაც პროლე-
ტართა მასები დაუპირისპირებენ მსოფლიო ომის ფურჩას.
მათს განმათავისუფლებელ შერკინებაში მოგებული ბრძოლის

- 6) მომასწავებელი იქნება. მათი გამოსვლის რევოლუციური ენერ-
გია და მგზნებარება გამოიწვევს მათს დევნას, მოუტანს მათ
საფრთხეს და მოსთხოვს მსხვერპლს. მაგრამ მერე რა? არის
ხოლმე ცალკეულ ადამიანთა ცხოვრებაში და ხალხთა ცხოვ-
რებაში მომენტები, როცა ყველაფრის მოგება შეიძლება.
მხოლოდ თუ ყველაფრით გასწევ რისკს. ასეთი მომენტი დად-
გა. პროლეტარო ქალებო, მზად იყავით!» (გვ. 354).

სტატიის დასასრული

«პოლიტიკური მიმოხილვა»

და «პოლიტიკურ მიმოხილვაში»

(გვ. 363) «პროლეტარული მასების რევოლუციური ძალები დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში მეტწილად ჯერ კიდევ თვლემენ, მაგრამ ისინი არსებობენ, და სწორედ ამის ჩირაღდანს შეუძლია მათი გამოღვივება».

NB

(რევოლუცია ჩანასახში არა მარტო რუსეთშია, არამედ «ევ- (7 როპის სხვა ქვეყნებშიც)»...)

იქვეა წერილი გაფიცების ზრდასა და ბარიკადებზე რუსეთში და 10 სტრიქონი ბრიუსელის კონფერენციაზე 16—18. VII. 1914, ერთიანობა მოძრაობას დაეხმარება...)))

დელბრიუკი. «მთავრობა და ხალხის ნება»

ჰანს დელბრიუკი. «მთავრობა და ხალხის ნება». ბერლინი, 1914.

საერთოდ რომ ვთქვათ, ყოველად საზიზღარი რეაქციული რამეა, დემოკრატიის წინააღმდეგ ცნებათა თამაშით. ყველაფერი და ყოველივე დემოკრატიის წინააღმდეგ. მთელი რიგი სოფიზმები, ისტორიული მაგალითები etc.

საგულისხმოა (1) ბუ რ ე უ ა ზ ი უ ლ ი დემოკრატიის მხილება (მაგალითად, ინგლისურ თხზულებათა მითითება, რომლებიც მას ამხილებენ). (**)

ლიტერატურა:

(**)

ვილჰელმ ჰასბახი: «თანამედროვე დემოკრატია» (1912).

ადოლფ ტეკლენბურგი. «საარჩევნო უფლების განვითარება საფრანგეთში 1789-დან».

ი. უნოლდი. «პოლიტიკა ევოლუციური მოძღვრების შუქზე» (ჟურნალისტის ნაშრომია).

ლოუელი. ინგლისის კონსტიტუცია.

ბელოკი და ჩესტერტონი. «პარტიების სისტემა».

2) პოლონეთის საკითხი. ავტორი წინააღმდეგია პრუსიის პოლონური პოლიტიკისა, ვინაიდან იგი უშედეგოა.

გვ. 1. რა არის ხალხი? გერმანელი ხალხი? — ჩვენში «მრავალი მილიონია—პოლონელები, დანიელები, ფრანგები» (გვ. 1).

NB

«ელზას-ლოტარინგიაში არიან გერმანულად მოლაპარაკენიც, რომლებიც სულ მუდამ აცხადებენ, რომ უარს ამბობენ პოლიტიკურად ეკუთვნოდნენ გერმანელ ხალხს» (გვ. 1).

ჰეგელი
«ხალხზე»

ჰეგელის წარმონათქვამი: «ხალხი სახელმწიფოს ის ნაწილია, რომელმაც არ იცის, რა სურს» (გვ. 41)...

NB:

რეაქციონერი ერთა თვითგამორკვევის შესახებ

«ხომ აშკარად შეუძლებელია, რომ ხალხის ყოველ ცალკეულ, ნებისმიერად ამოტაცებულ ნაწილს ჰქონდეს თვითგამორკვევის უფლება. თუ ჩვენ ამ უფლებას ვცნობთ ელზას-ლოტარინგიელებისათვის მთლიანად, რატომ არ უნდა ვცნობთ იგი სამი ტომიდან თვითეულისათვის, შვაბების, ფრანკებისა და ფრანგებისათვის? და რატომ არ უნდა ვცნობთ იგი ბოლოს და ბოლოს ყოველი ცალკეული თემისათვის?» (გვ. 2)

NB

სოციალ-დემოკრატებზე: მიხელსი აღიარებს, რომ სოციალ-დემოკრატები რევოლუციურობას კარგავენო (შიში ორგანიზაციებისათვის). «და, მეორე მხრივაც, უკვე დიდი ხანია ნაწინასწარმეტყველები იყო, რომ რაც უფრო იზრდება ასეთი რევოლუციური პარტია, იგი კი არ უახლოვდება ნამდვილი რევოლუციის თავის მიზანს, არამედ შინაგანად შორდება მას» (გვ. 80). და გვ. 82—3 მერინგის წინააღმდეგ: ორგანიზაციას ყოველთვის სჭირდება ბელადები, მასახ, ყველაზე განათლებულსაც კი, სჭირდება ისინიო, «და იმისათვის გამოიყენებენ თუ არა ეს ბელადები თავიანთ ძალაუფლებას, რომ რევოლუცია მოახდინონ და საყოველთაო გადატრიალება გამოიწვიონ, ამასთან იმის რისკი გასწიონ, რომ დაღუბონ არა არსებული სახელმწიფო და არა არსებული საზოგადოება, არამედ საკუთარი თავი, თუ ისინი ამჯობინებენ შემთხვევიდან შემთხვევამდე დადონ ხოლმე კომპრომისები, აი რა არის საკითხი» (83), რომელსაც მერინგი დაუმტკიცებლად უარყოფსო. (დაწერილია 1914. წინასიტყვაობა: 11. XI. 1913.)

NB

NB

მერინგი უპასუხებს დელბრიუქს, რომ მას, მერინგს, არ დაუწერია ეს სტატია, არსებითად კი ძალიან, ძალიან სუსტად, რომ სოციალ-დემოკრატები ყველაზე მეტ «ზომებს» ითვალისწინებენ ბიუროკრატის წინააღმდეგო («Die Neue Zeit», 1913—4, 32, I, გვ. 971).

NB: მოხელეთა რიცხვი გერმანიაში = დაახლოებით
1 350 000 = დაახლოებით $\frac{1}{10}$ ამომრჩევლებისა:
13 300 000 1907 წელს, გვ. 182

პოლონელების გაგერმანელების პრუსიული პოლიტიკა დღემდე **1 მილიარდი** მარკა დაჯდაო. რატომ მოხდა «სრული გაკოტრება»? (161).

გერმანული სკოლა აბოროტებს პოლონელებს: პოლონელი ბავშვები «ამასთან ერთად საკუთარი გამოცდილებით იცნობენ უცხოელთა ბატონობის მთელ სიმწარეს, ვინაიდან ხომ არ არსებობს ეროვნული შეგნების უფრო ღრმა შეურაცხყოფა», ვიდრე ენის მხრივ (162).

პოლონელები აპოლონურებენ ქალაქებს, ოთხი წოდებიდან (თავადაზნაურობა, სამღვდლოება, გლეხები, ბურჟუაზია) მხოლოდ უკანასკნელია შეურიგებელი. გერმანული კოლონიზაცია აბოროტებს და ეროვნულად აკავშირებს პოლონელებს. სავაჭრო ბოიკოტი: «თავისიანი თავისიანთან».

პოლონელები არ შეიძლება «შევირიგოთ» (გვ. 171), ისინი უნდა გავყოთ, ხელი შევეუწყოთ პრუსია-პოლონეთის პარტიის შექმნას (172).

«შერიგებელი პოლონელებიც, რა თქმა უნდა, იდეით, როგორც ჩვენ ვთქვით, «დროებით პრუსიელებად» რჩებიან» (გვ. 174) — ეს გარდუვალაო, მაგრამ უნდა ვეწეოდეთ ისეთ პოლიტიკას, რომ «უარის (Kündigung) იდეალურად შესაძლებელი ვადა არასოდეს არ გახდეს ფაქტიური».

«ყოველი საგარეო პოლიტიკისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს, რა რეპუტაციით სარგებლობს ხალხი სხვა დიდ კულტურულ ხალხებში. გერმანელი ხალხი — ამ მხრივ არავითარ ილუზიას არ უნდა ვეძლოდეთ — ყველაზე ნაკლებად უყვართ, და სრულებითაც არა მარტო შური, რომელსაც ჩვენში ხალხით იმიზეზებენ თავის გასამართლებლად, აიძულებს სხვა ხალხებს ასე აღმაცერად გვიცქერდნენ. ჩვენი არასწორი ეროვნული პოლიტიკა — აი რამ გაგვხადა მნიშ-

|| ვნელოვანწილად ჩვენ ესოდენ საძულველნი ყველგან» (175):
პოლონელები და დანიელები (NB) მთელ მსოფლიოს
ჩასძახიან ჩვენზე!!

«ხალხის ხმა» (ჰემინცი)

«ორივე იუნიუსის წინააღმდეგ»

8) «*Volksstimme*» (ჰემინცი), დანართი № 131-ისა (8. VI. 1916).

სტატია: «ორივე იუნიუსის წინააღმდეგ».
«ვინც მსჯელობს მხოლოდ იმ საშინელი მსხვერპლისა და გაჭირვების მიხედვით, რაც ამ ომს მოაქვს, ვინც მხოლოდ გაბოროტებითა და სასოწარკვეთილებით შეპყრობილი ლაპარაკობს, მას, ცხადია, საერთოდ ვერაფერს ვერ დაუმტკიცებ პოლიტიკურად. მაგრამ ვისაც არ უნდა ბრმად წყვეტდეს საკითხს, ვინც იკვლევს და აზროვნებს, მისთვის მდგომარეობა ახლა, შეიძლება ითქვას, უკვე სავსებით ნათელია. ჩვენმა მკითხველებმა იციან ჩვენი ცნობებიდან იუნიუსის ბროშურის შესახებ, რომელიც ამოცანად ისახავს დააჯერონ გერმანიის პროლეტარიატი, რომ იგი ყველაზე მეტად არის დინტერესებული გერმანიის დამარცხებით, რომ მუშათა კლასმა ამაზე უნდა წარმართოს მთელი თავისი ძალა. შემთხვევითი როდია, რომ იმ პანგერმანული ბროშურის ანონიმურმა ავტორმა, რომელიც რაიხსკანცლერს ლანძღავს, რომელიც გამოსულია ტირპიცის ფრონდის წრებიდან და ანექსიონისტური და სისხლმომწყურებელია სიგიჟემდე, *Junius Alter*, მეორე იუნიუსი დაირქვა. ორივე იუნიუსი, რომლებიც პროპაგანდას უწევენ: ერთი — გერმანიის დამარცხებას, მეორე — გერმანიის მსოფლიო ბატონობას, ფაქტიურად ერთმანეთის სასარგებლოდ მოქმედებენ. და პირველი იუნიუსის ბროშურას რომ ვკითხულობდით, ჩვენ არაერთხელ დაგვბადებია ეჭვი, ნამდვილად რომელიმე სოციალ-დემოკრატმა დაწერა იგი, რომელსაც ყოველი საღი გონება დაუჯარგავს, თუ პარდაპირ რუსეთის პროვოკატორმა! გერმანიის მუშათა კლასი ორივე იუნიუსს განდექნის. იგი კვლავაც აწარმოებს შეუპოვარ ბრძოლას გარეშე მტრების წინააღმდეგ, სანამ ისინი არ გამოთქვამენ მზადყოფნას დადონ გონივრული ზავი, და შინაგანი მტრების წინააღმდეგ, რომლებსაც სურთ გიჟური დაპყრობითი გეგმებისათვის ღვარონ ძვირფასი გერმანული სისხლი. ასეთია სოციალ-დემოკრატის პოლიტიკა, და მუშათა მოძრაობის ისტორია მადლობას ეტყვის ბელადებს, რომლებიც ამ დღეებში

ასე ენერგიულად წარმოადგენენ მას რაიხსტაგში მიუხედავად (9 მთელი თავდასხმებისა და ცილისწამებისა).

დასასრული. მთელი სტატია.

«სამსახრით სწორია»

«**Volksstimme**» (ჰემნიცი), 1916, № 133 (შაბათი, 10 ივნისი 1916):

«სავსებით სწორია. ჩვენი შენიშვნების გამო ამხანაგ დ-რ ლენჩის სიტყვებზე კოლანდური საკითხის შესახებ «Bremer Bürger-Zeitung» წერს:

«ჰემნიცის «Volksstimme», ეტყობა, მნიშვნელობას ანიჭებს პარტიული შუღლის შეწყვეტას. ამასთან იგი ალბათ სპეკულაციას ეწევა იმ პერაპექტივებით, რომლებიც იქმნება სოციალ-პატრიოტების, სოციალ-იმპერიალისტებისა და სოციალ-პაციფისტების გაერთიანებისათვის პარტიული ცენტრის უკიდურესი მემარცხენე ფრთის ქცევის მეოხებითაც კი. ჰემნიცის პარტიული ორგანო, შეიძლება ითქვას, ამაში როდი ცდება. რაც შეეხება მემარცხენე რადიკალიზმს, მის შეერთებაზე სოციალ-პატრიოტებთან გაზეთი, რა თქმა უნდა, ამოღდნა ამყარებს იმედს».

ჩვენ შეგვიძლია დავუდასტუროთ ბრემენის გაზეთს, რომ მისი აზრი სავსებით სწორია. ჩვენ მართლაც უდიდეს მნიშვნელობას ვანიჭებთ იმას, რომ პარტიული შუღლი შეწყდეს ანდა, უკიდურეს შემთხვევაში (sic!), ჩაყენებულ იქნას ისეთ ჩარჩოებში (sic!), რომ საფრთხეს აღარ უქმნიდეს ორგანიზაციულ ერთიანობას. ჩვენ ახლაც კიდევ მტკიცე იმედი გვაქვს, რომ სოციალ-პაციფისტები — «Bremer Bürger-Zeitung» ის ჟარგონზე ეს ნიშნავს პააზე — ლედებურის ჯგუფს — კვლავ შეუერთდებიან სოციალ-პატრიოტებს (ამ უკანასკნელებად ვიგულისხმებით ჩვენ) და სოციალ იმპერიალისტებს — აქ იგულისხმებიან პროფკავშირთა ლიდერები ლენჩი, კუნოვი და ა. შ. — ერთიან, მჭიდროდ შეკავშირებულ სოციალ-დემოკრატიად. რომ რიულე — კნიფის ჯგუფი, რომელმაც უკვე განაცხადა, რომ პარტიის ვათიშვა მისი შემდგომი მოღვაწეობის წინაპირობაა» (ხაზგასმა ჰემნიცის «Volksstimme»-სია). «ამაზე არ წავა, ჩვენ ვიცით. მაგრამ ამ დანაკლისს პროლეტარიატი გაუძღვება თავისი ბრძოლისუნარიანობისათვის ზიანის მიუყენებლად».

((მთელი სტატია))

«ბრემენის სამოქალაქო გაზეთი»

«გის და ჯგუფი «ინტერნაციონალი»»

10) *Bremer Bürger-Zeitung*. 1916, № 139, 16. VI. 1916.

«გერმანიის ინტერნაციონალური სოციალისტები და ჯგუფი «ინტერნაციონალი»»⁵²

ამხანაზი კნიფი თავისი შევებულებიდან გვწერს:

«*Bremer Bürger-Zeitung*»-მა გუმინწინ მოათავსა ჯგუფ «ინტერნაციონალის» მოწოდების სარედაქციო შენიშვნა, რომელსაც შეუძლია ხელი შეუწყოს მცდარ შეხედულებათა გავრცელებას ურთიერთობაზე გერმანიის ინტერნაციონალურ სოციალისტებსა (გის) და ჯგუფ «ინტერნაციონალს» შორის».

ჩვენ არაერთხელ გვილაპარაკნია ამ ჯგუფების ურთიერთობაზეო, განსაკუთრებით № 77-ში (31. III-ისა) მოწინავეში.

იქ შეიძლება წავიკითხოთ:

«ოპოზიცია შედგება ორი პრინციპულად სხვადასხვა ჯგუფისაგან: პარტიული ცენტრისაგან (კაუციკი... შაახე—ლედეური... «*Die Neue Zeit*»... «*Leipziger Volkszeitung*», «*Vorwärts*»)... და მემარცხენე რადიკალიზმისაგან, რომელსაც ეკუთვნიან... გის და ჯგუფი «ინტერნაციონალი»... («*Lichtstrahlen*», «*Bremer Bürger-Zeitung*», ბრაუნშვაიგის «*Volksfreund*», «*Der Sozialdemokrat*» (შტუტგარტი)), აგრეთვე, თუმცა არა საესებით თანმიმდევრულად, რაინის ზოგიერთი ორგანო».

ბრაუნშვაიგის «*Volksfreund*» მემარცხენე რადიკალური იყო ტალპეიმერის რედაქციით — ახლა კი, ვეზემეიერის რედაქციით, იგი «ცენტრის თვალსაზრისის წარმოადგენს».

№ 74-ში (28. III) «*Bremer Bürger-Zeitung*»-მა დაბეჭდა (ჰენკეს არყოფნის დროს) ბრაუნშვაიგის «*Volksfreund*»-იდან შენიშვნა იმის შესახებ, რომ ეს გაზეთი ჯგუფ «ინტერნაციონალის» პოზიციაზე დგას (მაშინ იღვას) (და «სპარტაკის»⁵³ წერილების სახელმძღვანელო თეზისები მიაჩნია თავის «ტაქტიკურ და პრინციპულ პროგრამად»)...

«მაშასადამე, გის და ჯგუფი «ინტერნაციონალი» იდენტური არ არიან. ორივე წარმოადგენს მემარცხენე რადიკალიზმს და ხასიათდება ტაქტიკურად განსაკუთრებით თავისი ოპოზიციით პარტიული ცენტრისა და «სოციალ-დემოკრატიული საქმიანი თანამშრომლობის» წინააღმდეგ. მაგრამ მაშინ როცა გის ეს პოზიცია თავიდანვე დაიკავეს, ჯგუფი «ინტერნაციონალი» მხო-

ლოდ თანდათანობით ჩამოშორდა ოპოზიციას, რომელიც და- (11)
 ჯგუფებული იყო ლედებურ — ჰააზეს გარშემო. «Bremer Bür-
 ger-Zeitung» თავის დროზე მიესალმა ამ პროცესს როგორც
 გარკვეულობის შემტან შემდგომ ნაბიჯს (№ 74, 28. III.)...
 ჯგუფმა «ინტერნაციონალმა» მას შემდეგ მკვეთრად და ენერ-
 გიულად გააჩაღა ბრძოლა «სოციალ-დემოკრატიული საქმიანი
 თანამშრომლობის» წინააღმდეგ თავის «სპარტაკის» წერილებში»
 (ციტირებულია «სპარტაკის» უკანასკნელი წერილიდან).

«თავიანთ ამ დამოკიდებულებაში კერძო საკუთრები-
 სადმი» («სოციალ-დემოკრატიული საქმიანი თანამშრომ-
 ლობის» კერძო საკუთრებისადმი??) «გის და ჯგუფი «ინ-
 ტერნაციონალი», როგორც ნათქვამია, მთლიანად ეთან-
 ხმებიან ერთმანეთს, თუმცა სხვადასხვა შეხედულება || NB
 აქვთ ზოგიერთ სხვა საკითხში».

ორივე ჯგუფი მუშაობს «მოცემული ორგანიზაციის ჩა-
 რჩობეში», «სანამ ეს შეუძლებელი არ აღმოჩნდება მათთვის
 პარტიული ბიუროკრატიის ტირანიის გამო»...

ეს ყველაფერი მნიშვნელოვანიაო, ვინაიდან ხშირად შეცდო-
 მები მოსდით და ცდილობენ «წაშალონ საზღვარი ცენტრსა და
 მემარცხენე რადიკალიზმს შორის»...

«თუ კიდევ რა შორს წავა ორივე ჯგუფი განცალკევებული
 ორგანიზაციული არსებობის გზაზე, ეს, რა თქმა უნდა, მთლიან-
 ნად დამოკიდებულია შინაპარტიული ურთიერთობის განვითარ-
 ებაზე. ყოველ შემთხვევაში სიცხადის ინტერესებისათვის
 მისასაღებელია, რომ ისინი გარეგნულადაც განსხვავდებიან
 თავიანთი სახელებით». (დასასრული.)

იოჰან კნიფი

ჰენკე. «იდეატური არ არის, მაგრამ იგივეა»

Ibidem, № 140 (17. VI. 1916).

ჰენკეს პასუხი. «იდეატური არ არის, მაგრამ იგი-
 ვეა»...

...«მე უკვე აღარ მახსოვდა, რომ წამეკითხა ორივე
 ჯგუფის განსხვავებაზე და მათს უმაღლეს ერთიანობაზე
 მემარცხენე რადიკალიზმში. ამ გულმავიწყობას, შესაძ-
 ლოა, ხელი შეუწყო ასეთი სექტანტური დაჯგუფებები-
 სადმი რაიმე ინტერესის უქონლობამ». || NB
 || NB

«თვითონ მე არც ერთ ჯგუფს ვეკუთვნი და არც მეო-
 რეს»...

(12)

მე ყოველთვის «სოციალისტური პრინციპების» მომხრე ვიყავო etc. etc. და ა. შ. ფრაზები, არაფერი ზუსტი.

ჰენკე

«იღევ ერთი აკრიოდული გამოცემა ბრემენში»

№ 141 (19. VI. 1916) — გადაბეჭდილია მოწოდება «მუშათა პოლიტიკის» შესახებ (ყოველკვირეული მემარცხენერადიკალური გამოცემა).

ლიტერატურა მილიციის შესახებ

მილიცია, არმია — etc.

- 13) «სოციალ-დემოკრატია არმიაში. სამხედრო სამსახურის რეფორმა გერმანიაში სოციალიზმთან ბრძოლის მიზნით». იენა, 1901 (შტამპმერ III).
 გასტონ მოშო. «ერთი დემოკრატიული სახელმწიფოს არმია». პარიზი, 1899 (გერმანულად, შტუტგარტი, 1900).
 პ. შვერდტი. «ოფიცერი და სოციალ-დემოკრატი». მიუნხენი (რ. აბტი), 1899? (შტამპმერ III).
 ლიობელი. «როგორ გავუწიოთ სოციალ-დემოკრატის წინააღმდეგობა არმიაში?» ბერლინი, 1906 (მე-2 გამოცემა 1907).
 რ. გიუნთერი. «სამხედრო საქმე და სოციალ-დემოკრატია» («Grenzboten». 1899, I).
 ე. შარმონი. «არმია და დემოკრატია» («Revue politique et parlementaire». VI. 1900).
 «სამხედროები და სოციალ-დემოკრატია» («Neue Zürcher Zeitung», 1907, 17—18. IX).
 კ. ბლეიტრეი. «დემოკრატიის არმია» («Die Zeit», ვენა, 21. VII. 1900, № 303).
 ფონ მიკოსი. «სოციალიზმი და არმია». გიუნსი, 1907.
 «რევოლუციური სოციალიზმი გერმანიის არმიაში». მე-4 გამოცემა. პარიზი (ეიტელი), 1901.
 «არმია და გაფიცება». ლოკარნო, 1906.
 «არმია გაფიცების დროს» (1902 X.—XI. გაფიცვა) ლეიტენანტი ზ. (პარიზი, 1904) («სოციალისტური ბიბლიოთეკა», № 23—4).

- არტურ დიქსი. «სოციალ-დემოკრატია, მილიტარიზმი და კოლონიური პოლიტიკა სოციალისტთა კონგრესებზე». ბერლინი, 1908.
- ანრი ბელი. «მილიტარიზმი, მასთან ბრძოლის საშუალება». ლიონი, 1903.
- კაუცი. «მილიტარიზმი და სოციალიზმი ინგლისში». «Die Neue Zeit», 18, I (1899—1900).
- » «შიპელი და მილიტარიზმი». «Die Neue Zeit», 17, I (1898—9).
- რ. ლუქსემბურგი. «სოციალური რევოლუცია თუ რევოლუცია?» (დანართი: «მილიტარია და მილიტარიზმი»). ლაიპციგი, 1899. მე-2 გამოცემა 1908.
- კარსკი. «საერთაშორისო სამართალი და მილიტარიზმი». «Die Neue Zeit», 17, 2 (1898/9).
- კ. ლეიტენერი. «ანტიმილიტარისტი (კ. ლიბკნეხტი)». «Die Neue Gesellschaft». 1907, 20. III.
- » «არმია და რევოლუცია». *Ibidem*, 1906, 36.
- «კაპიტალის ავიძაღლი» (ანტიმილიტარისტული ლიგა). ციურიხი, 1906.
- «შვეიცარიის მუშათა კლასის პოზიცია სამხედრო საკითხში. პარტიული ყრილობის ოქმები». ოლტენი (11. II. 1906). ციურიხი, 1906.
- «მილიტარიზმი და სოციალ-დემოკრატია». «Die Neue Zeit», 19, 2 (1900—1).
- სკიავეი. «მილიტარიზმი და იტალიელი სოციალისტები». «Le Mouvement Socialiste». 1903, № 113.
- კ. ემილი. «ანტიმილიტარიზმი». «Die Neue Zeit», 25, 2 (1907).
- » «ბურჟუაზიული პარტიები და მილიტარიზმი». «Die Neue Zeit», 25, 2 (1907).
- პიერ რამიუსი. «ანტიმილიტარიზმის ისტორიული განვითარება». («Kultur und Fortschritt», 153.) ლაიპციგი, 1908.
- დემივი. «მილიტარიზმის მსხვერპლნი». «Die Neue Zeit», 18, 2 (1899—1900).
- ე. ვალტერი. «სამხედრო ორგანიზაცია და მუშათა კლასი». ციურიხი, 1907.
- ქ. ლიბკნეხტი. «მილიტარიზმი და ანტიმილიტარიზმი». ლაიპციგი, 1907.

ლენინი მილიციის შესახებ (1912)

14) გ. ლენინი. «მილიცია და განიარაღება». «Die Neue Zeit», 1912 (30, 2).

?? || —სხვათა შორის ასეთი ფრაზა: «მილიციური
დამხმარებელი || სისტემა დემოკრატიული სახელმწიფოს შეიარაღე-
ლი!! || ბული ძალების ორგანიზაციაა, რომლის მიზანია
?? || უზრუნველყოს ქვეყნის როგორც საგარეო, ისე სა-
|| შინაო უშიშროება. დაპყრობითი ომებისათვის მი-
|| ლიცია ყოველ შემთხვევაში გამოუსადეგარია, და
|| სწორედ ამიტომ ჩვენ მისი მომხრე ვართ» (გვ. 768).

აქვეა ციტატი ენგელსიდან, 1865 (ამოვიწერო), რომელი
დღი სახელმწიფო აჯობებს, მუშებისათვის სულ ერთია,
მაგრამ ისწავლონ თუ არა სამხედრო საქმე, მათთვის სულ
ერთი როლია.

ენგელსი მუშათა კლასის შესახებ ინგლისში⁶⁴

ამავე სტატიისა ციტატი ენგელსიდან (აღბათ «მუშათა
კლასის მდგომარეობის» ახალი გამოცემის წინასიტყვაობიდან)
(გვ. XXIII «მდგომარეობიდან», მე-2 გამოცემა).

ენგელსი
ინგლისის
მუშათა
კლასისა და
მონოპოლიის
შესახებ

«სანამ შენარჩუნებული იყო ინგლისის
სამრეწველო მონოპოლია, ინგლი-
სის მუშათა კლასი რამდენადმე იღებდა
მონაწილეობას ამ მონოპოლიის
ხელსაყრელობაში. ეს ხელსაყრელო-
ბა მუშებს შორის ნაწილდებოდა ფრიად
არათანაბრად: უდიდესი ნაწილი მიჰქონდა
პრივილეჯურ უმცირესობას, მაგრამ ფარ-
თო მასებსაც იშვიათად მაინც
ცოტა რამ ხვდებოდათ. აი რატომ
იყო, რომ მას შემდეგ რაც ოუენიზმი გა-
დაშენდა, ინგლასში სოციალიზმი აღარ ყო-
ფილა. ინგლისის სამრეწველო მონო-
პოლიის კრახთან ერთად ინგლისის
მუშათა კლასი დაკარგავს თავის პრივილე-
გიურ მდგომარეობას. დადგება დღე, როცა
იგი მთლიანად, პრივილეგიური და
ხელმძღვანელი უმცირესობის

გამოუკლებლივ, ისეთსავე დონეზე აღმოჩნდება, როგორზეც სხვა ქვეყნების მუშები არიან. და აი ამიტომ სოციალიზმი კვლავ გამოჩნდება ინგლისში*.

ენგელსი
ინგლისის სოციალიზმის შესახებ

ბიურკლი. «ჩვენი სამხედრო საქმის დემოკრატიზაცია»

კარლ ბიურკლი. «ჩვენი სამხედრო საქმის დემოკრატიზაცია». ციურიხი, 1897. (მოხსენება 15. XI. 1895 სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ყრილობაზე ვინტერტურში.) უკვე დასაწყისშივე (გვ. 5), რომ ბურჟუაზიამ (შვეიცარიისა) «გამოიწვია მონარქიული მილიტარიზმის მხოლოდ გაუარესებული გამოცემა; მიება-და საზღვარგარეთისათვის, შემოელა ჩვენში რაღაც ახალბრუსიულობა — აი რას ესწრაფოდა იგი განუწყვეტილად».

NB
უკვე
1896

კაუტსკი 1910 და 1912

კაუტსკი. «კოპენჰაგენის კონგრესი»

«Die Neue Zeit», 1910 (28, 2) (26. VIII. 1910). კ. კაუ- (15 ცკი. «კოპენჰაგენის კონგრესი», გვ. 776:

«გერმანიასა და ინგლისის შორის ომის შემთხვევაში ლაპარაკი იქნება არა დემოკრატიზზე, არამედ მსოფლიო ბატონობაზე, ე. ი. მსოფლიოს ექსპლოატაციაზე. ეს ისეთი საკითხი როდია, რომლის დროსაც სოციალ-დემოკრატები თავიანთი ერის ექსპლოატატორთა მხარეზე უნდა მდგარიყვნენ» (და შემდეგ (და უფრო ადრე) პირდაპირ ჰაინდმანის წინააღმდეგ).

NB

შეადარე მისივე XXIII, 2 (პატრიოტიზმისა და ომის შესახებ)**.

კაუტსკი. «კიდევ ერთხელ განიარაღება»

კ. კაუტსკი, 1912 (30, 2), 6. IX. 1912, სტატია «კიდევ ერთხელ განიარაღება», გვ. 851:

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23. გვ. 141. რე დ.
** იხ. ეს ტომი, გვ. 591. რე დ.

!!
ჰა-ჰა!!!

«იმპერიალიზმის იდეისა და სახელწოდების ამოსავალმა პუნქტმა — ინგლისის სამფლობელოების ყველა შემადგენელი ნაწილის გაერთიანებამ ერთ კარდხშულ გიგანტურ სახელმწიფოდ, იმპერიად, — ამ ამოსავალმა პუნქტმა უკანასკნელ წლებში მთლად უკან პლანზე გადაიწია და პრაქტიკულად მიტოვებულად შეიძლება ჩაითვალოს».

გვ. 850—851: იმპერიალიზმი არის არა «ბუნებრივი, აუცილებელი მისწრაფება» კაპიტალისა გაფართოებისაკენ etc., არამედ მხოლოდ «განსაკუთრებული მეთოდა» — სახელდობრ: ძალადობისა.

კაუცკი რელიგიის შესახებ⁶⁵

!!??
კაუცკი
რელი-
გიის
შესახებ

კ. კაუცკი რელიგიის შესახებ. სხვათა შორის გვ. 353: «ჩვენი აგიტატორი» რელიგიის საკითხზე «უნდა უპასუხებდეს, რომ ეს საკითხი ჩვენი პარტიის კრებებზე არ ისმება და არ წყდება, იმიტომ რომ ჩვენ გვინდა რელიგია ცალკეულ პირთა კერძო საქმედ გავხადოთ, ხოლო სახელმწიფოსაგან მოვითხოვთ, რომ ისიც ასევე უყურებდეს მას»...

[უხამსი!]

სოციალისტები და ზანგები ამერიკაში⁶⁶

დამოკიდებულება ზანგებთან NB: სოციალისტები და ზანგები:

სოციალისტური პარტია და ზანგები ამერიკაში: გვ. 382—3: «მსოფლიოს ინდუსტრიული მუშეები»⁶⁷ ზანგების მომხრეა. სოციალისტური პარტიის დამოკიდებულება «სავსებით ერთსულოვანი არ არის». ერთი მოწოდება ზანგების სასარგებლოდ 1901. ეს არის და ეს!!!

ზანგები და სოციალისტები!!

Ibidem, გვ. 592: მისისიპის შტატში სოციალისტები ზანგებს «განსაკუთრებულ ადგილობრივ ჯგუფებად» რაზმავენ!

ლიბერატურის მიტიმეზანი

«Die Neue Zeit», 32, 1 (1913—14).

ენგელსი. «ავტორიტეტის შესახებ». «მარქსი. «პოლიტიკური ინდიფერენტიზმი»⁶⁸.

რიაზანოვი ბრუზახერის (და მისი დამცველის მერინგის) წინააღმდეგ

NB «**მოძრაობა ეკლესიიდან გამოსვლისათვის**»: მთელი რიგი სტატიები.

«Die Neue Zeit», 30, 2 (1912, IV. — IX.). კაუცკის (და (16) ლენჩის) სტატიები მილიციისა და «განიარალების» შესახებ.

Ibidem გ რ ი მ ი შვეიცარიის მილიციის შესახებ.

28, 2 (კ. კაუცკი კოპენჰაგენის 1910 კონგრესისა და «განიარალების შესახებ». Idem როტშტეინი).

29, 1: როტშტეინი ჰაინდმანის წინააღმდეგ.

29, 2: კველჩი ამისვე შესახებ.

ბელფორტ-ბაქსი იმპერიალიზმის შესახებ (1900)

«Die Neue Zeit», XIX, 1 (1900—1) (21. XI. 1900).. გვ. 247.

ბელფორტ-ბაქსი. ფართოდ გავრცელებული მცდარი დასკვნა.

NB: 1900

«ერთ-ერთმა ყველაზე ხშირმა ცთომილებამ, რომელსაც აწყდები იმპერიალიზმისა და ახალი კოლონიური პოლიტიკის საკითხების განხილვისას, ეტყობა, ზოგიერთი სოციალისტის თავში შეღწეა... და შემდეგ გარჩეულია იმათი მოსაზრება, ვინც მხარს უჭერს კოლონიურ პოლიტიკას კაპიტალიზმის პროგრესულობის გამო. ბაქსი უარყოფს მათ...»

იმპერიალიზმი

იმპერიალიზმის შესახებ.

...«კაპიტალისტურ-ეროვნული იმპერიალიზმი — აი პასუხი, რომელსაც აძლევს კაპიტალიზმი საერთაშორისო სოციალ-დემოკრატიას... მსოფლიო ისტორია ახლა დგას ასეთი მოზრუნების პუნქტის წინაშე — ან ეროვნულ-კაპიტალისტური იმპერიალიზმი, ან ინტერნაციონალურ-სოციალისტური დემოკრატია!»...

...თანამედროვე სამეურნეო სისტემა... (რამდენადაც იგი საქმიანობის ახალ სფეროებს ეუფლება)... «თავისი არსებობის ხელოვნურ განგრძობას იღებს»...

სხვათა შორის ბერნშტეინის პოლემიკა კაუცკისთან. ბერნშტეინი მოაგონებს, რომ ბელფორტ-ბაქსი უკვე 1896/7 წელს ლანძღავდა ბერნშტეინს, ხოლო კაუცკი მაშინ ბერნშტეინის მომხრე იყო. კაუცკი უპასუხებს: ბაქსი მაშინ იქამდე მივიდა, რომ ამბობს, «უმჯობესია მონობა, ვიდრე კაპიტალიზმი» — სიტყვა-სიტყვით — მე არც მაშინ არც ახლა ასე ბაქსის მომხრე არ ვყოფილვარ და არა ვარ: რადგან ეს «სენტიმენტალურ უტოპიზმად» მიმაჩნიაო. მაგრამ ყოველთვის კალონიური პოლიტიკის წინააღმდეგი ვიყავიო.

N. B. შეად. «Die Neue Zeit», XIX, 1 (1901), გვ. 804: მ. ბერი ინგლისის ლპობისა და იმპერიალიზმის შესახებ. «Die Neue Zeit», XX, 1, გვ. 209: «სოციალური იმპერიალიზმი» (ფაბიანელები), გვ. 243, «იმპერიალისტურ-სოციალური ერა».

დების შესახებ

დების
შესახებ

«Die Neue Zeit», 1913—4, 32, 1, გვ. 1007—8. დებსი «საერთაშორისო სოციალისტურ მიმოხილვაში» (1913, მარტი) მომხრეა სოციალისტური პარტიის + სოციალისტური მუშათა პარტიის (დებსი «მსოფლიოს ინდუსტრიული მუშების» კავშირის დამაარსებელია) და «მსოფლიოს ინდუსტრიული მუშების» კავშირისა ამერიკის შრომის ფედერაციის წინააღმდეგ. დების წინააღმდეგ გააფთრებით «New Yorker Volkszeitung», 7. III. 1913, ამბობს, რომ დებსი ბოროტად იყენებს თავის «პრივილეგიას ლაპარაკობდეს სისულელეებს» (sic!), რომ «მსოფლიოს ინდუსტრიული მუშები» = ნული, რომ ამერიკის შრომის ფედერაცია = «ამერიკის მუშათა მოძრაობა» და რომ «შეუძლებელია პროგრესული სულსკვეთებით აღზარდო» მოცემული ქვეყნის მუშათა მოძრაობა იმ გზით, რომ შექმნა ეგრეთწოდებული რევოლუციური ორგანიზაციები რადიკალური პროგრამე-

ბით» (sic!)... (აშკარაა, იქაც ჩვეულებრივი სურათია: «New Yorker Volkszeitung» = «ორტოდოქსები, კაუცკელები, დებსიკი რევოლუციონერია, მაგრამ ნათელი თეორია არა აქვს, მარქსისტი არ არის.)

იტალიელი და აკლონელი მუშები შვეიცარიაში

ი. ლორენცი. «იტალიელების საკითხისათვის შვეიცარიაში». (17

ციურიხი?

» «პოლონელი მუშები შვეიცარიაში». ციურიხი, 1910.

ლიტერატურის მითითება. იყო იტალიელების ამბოხება ციურიხში 26—29. VII. 1896.

მათი რიცხვი: 1860 — 9 ათასი

1870 — 18

1900 — 117

საშინელი სილატაკე. მაგალითი: 3 ოთახში 50 კაცი!! (16 გვ.). კუთხეები, ფიცრის ტახტები, 10—20 სანტიმი ღამის გათევა etc.

1910 წელს — 400 კაცი. საშინელი სილატაკე.

ქირა 1.50 ფრ. — 1.80 დღეში მეპატრონის კვებით

კიდევაც «სცემენ» ხოლმე (გვ. 11)

{შეად. მისი-
ვე «Neues
Leben»-ში
1916, 1}

მუშათა მოძრაობა კანადაში

მუშათა მოძრაობა კანადაში («გაბურჟუაზიულდა»)

...«მუშათა კლასის კვალიფიციური ნაწილი, განსაკუთრებით ინგლისურად მოლაპარაკე, მთლად გაბურჟუაზიულდა. მისი შეხედულებანი პროფესიულ კავშირებზე ჭერ კადევ მთლიანად ემთხვევა ინგლისის ძველი. გონებაშეზღუდული ტრედ-უნიონების შეხედულებებს. თანაც სულიერად ისინი ჭერ კიდევ მაღლიანად ეკლესიის ხელში არიან. «გარეწრად» რომ ითვლებოდე.

მუშათა
მოძრაობა
(გაბურჟუაზიულდა)
კანადაში

42 კაცი...
მთელი სიმდიდრის
1/3

ეს უდიდესი სირცხვილია, «რესპექტა-
ბელურობა» «უმადლესი პატივია». ეს
სხვანაირად ხდება: უკმაყოფილების სუ-
ლისკვეთება... სიძვირე. «42 კაცს ახლა
ფაქტიურად ხელთ უპყრია ქვეყნის
მთელი სიმდიდრის ერთ მესამედზე მე-
ტი»... წვრილი ბურჟუაზია, განსაკუთ-
რებით სოფლის მეურნეობაში, ტრესტე-
ბის წინააღმდეგია. («Die Neue Zeit»,
1913—4, 32, 1, გვ. 382, შინაარსი გუს-
ტავ მიეერის სტატიისა: «აგრარული
უკმაყოფილება კანადაში» «The New Re-
view», 1913, სექტემბერი.)

სამხრეთი აფრიკა

Ibidem, გვ. 384, სამხრეთ აფრიკის
შესახებ («რანდი»). მუშები ჩინელების.
კაფრებისა და თეთრკანიანებისაგან
(რომლებიც ბურჟუაზიის ომმა გააღატაკა).
უამრავი საზიზღრობა ინგლისელი კაპი-
ტალისტების, მალაროთა პატრონებისა
და მთავრობის მხრივ. თანდათანობით
ვითარდება ყველა დაქირავებული მუ-
შის კლასობრივი ბრძოლა, მაგრამ ნელა
«მნიშვნელოვანწილად მუშათა ბელადე-
ბის გაუბედობის, გონებაშეზღუდულო-
ბისა და უსულგულობის გამო, რომლე-
ბიც ჯერ კიდევ მთლიანად იმყოფებიან
ძველი ტრედ-უნიონიზმის გავლენაში»
(«The International Socialist Review»-
იდან, 1913, ოქტომბერი, შინაარსი).

«მუშათა ბელადები»
გონებაშეზღუდუ-
ლი, უსულგულო,
ძველი
ტრედ-უნიონისტები

ლისაბარე. «1871 კომუნის ისტორია»

ლისაგარე. «კომუნის ისტორია». 1894, გვ. 193 (მე-17
თავის ეპიგრაფი): «ფრანგი ერი მარტო ქალებისაგან რომ
შედგებოდეს, რა საშინელი ერი იქნებოდა». «The Daily
News», მაისი 1871. NB

შვეიცარიის ახალი სამხედრო კანონი მიღებულია 3. XI.
1907: + 329 953
— 267 605

მონოპოლიები და ტექნიკა

ტრესტები, მონოპოლია და ტექნიკა:

«მონოპოლიური წარმონაქმნები უფრო აფერხებენ, ვიდრე აჩქარებენ ამ ტექნიკურ სრულყოფას, რომელიც ერთადერთი უზრუნველყოფს საექსპორტო უნარის განვითარებას» («Die Neue Zeit», 32, 1, 1913—4, გვ. 383, ლუი კ. ფრაინის სტატიის შინაარსი. «კონცენტრაცია, მონოპოლია, კონკურენცია: ახალი მიმართულება სახალხო მეურნეობაში», «The New Review»-ში (ნიუ-იორკი) (1913, სექტემბერი)).

ლენჩი. «სოციალ-დემოკრატია, მისი დასასრული და მისი წარმატებანი»

3. ლენჩი. «სოციალ-დემოკრატია, მისი დასასრული და მისი წარმატებანი». ლაიპციგი (გირცელი), 1916 (წინასიტყვაობა 22. V. 1916).

გვ. 11—12. მარქსმა მხოლოდ «დაცინვა» იცოდაო ისეთი «კეთილგანზრახული წარმოდგენების» მიმართ, როგორც არის განიარაღება, «ხალხთა თვითგამორკვევის* უფლება» etc. (გვ. 41: «ძველი წვრილბურჟუაზიული დოგმატიკა»)

გვ. 15 — — 90-იანი წლებიდან სოციალ-დემოკრატია «თანდათან იშორებს ყველაფერს, რაც კი მასში სექტანტური იყო... (1000 წლის მეფობის იმედები და სხვ. გაქრაო etc.)...»

ყველაფერს «აგიტატორული» თვალსაზრისით აფასებდნენო (17)... გერმანიის სოციალ-დემოკრატის «ენთუზიაზმის პერიოდი»... (კიდევ 1889 გადაწყვეტილებით 1. V-ის შესახებ).

იმპერიალიზმის ზრდა — მე-19 საუკუნის ბოლო — ინგლისი, საფრანგეთი და გერმანია (26—27)...

რევიზიონიზმის ზრდა: ორივე მიმართულება (რევიზიონიზმიც და რადიკალიზმიც) აუცილებელი და სასარგებლო იყო (31—5)...

* სიტყვა «თვითგამორკვევის» ხელნაწერში ისრით შეერთებულია გვიანდელ მხაწერთან: «(გვ. 41: «ძველი წვრილბურჟუაზიული დოგმატიკა»)». რ. დ.

მარქსი და ენგელსი «წვრილბურჟუაზიულად სენტიმენტალური» როდი იყვნენ: «მათ იცოდნენ, რომ ომში ცოტა არ იყოს სროლაა» (39)...

62—68. 4 ავგისტოს ხმა უნდა მიეცათ კრედიტების წინააღმდეგ (სინამდვილეში ყველაფერი ისევე იქნებოდა), 2. XII. 1914 კი — კრედიტების სასარგებლოდ, ვინაიდან ინტერნაციონალიზმმა ფრანგებმა და ინგლისელებმა დაარღვიეს. [თაღლითი!!]

ეს შეამკირებდა ინტერნაციონალურ სიძულვილს გერმანელებისადმი და ამით გააძლიერებდა მათს ეროვნულ საქმეს: 69—70.

დახე, რა თაღლითია!!!

პა-პა!!! ||| «ინტერნაციონალის კრახი» (თავი 3) იმაშია, რომ ფრანგებმა და ინგლისელებმა მხარი დაუჭირეს ომს (sic!!).

sic! ||| რა თქმა უნდა, იქნება III ინტერნაციონალიც, მხოლოდ «ნაკლებ უტოპიური» (112) და უფრო შეგნებულ ი თავისი «სამეურნეო საფუძვლის» მიმართ...

sic! ||| «რაც უფრო მომწიფებული იყო ესა თუ ის პროლეტარიატი, მით უფრო აქტიური იყო იგი ომში» (113) — რენერის ეს დებულება «სწორი არ არის», ვინაიდან «მომწიფებულობა» კი არ არის ინგლისსა და საფრანგეთში ქვევის მიზეზი, არამედ ბრძოლა მსოფლიო ბატონობისათვის გერმანიის წინააღმდეგ.

ინგლისელი მუშები იცავდნენ თავიანთ (მონოპოლიურ) განსაკუთრებულ მდგომარეობას და თავიანთ პრივილეგიებს (114—5)...

ინგლისის პროლეტარიატის არისტოკრატიული ზედაფენა (115).

პა-პა! ||| მუშათა კლასის საერთაშორისო სოლიდარობაზე ლაპარაკი «მეტად ადრეა» (117), სანამ არსებობენ ექსპლოატატორი ერები, სანამ არ არის «საჯელმწიფოთა» «წონასწორობა» (116)...

19) და «კეთილმორწმუნე სურვილების კატალოგი» (თვითგამორკვევის უფლება (წვრილბურჟუაზიულია etc.), ანექსიების წინააღმდეგ etc.) — აბსტრაქტულია, ანგარიშს არ უწევს ომის კონკრეტულ (121) ამოცანას — გატეხილ იქნას «კლასობრივი ბატონობა» (114) (+122) ინგლისისა, მისი მონოპოლია (122). «განსაკუთრებული მდგომარეობა» (120)...

— ეს «რევოლუციაა» (123 და წინასიტყვაობა).
 აი რა არის ახლანდელი ომი! «ამ» (პროლეტარული)
 «კლასის აღმავლობათუმცა ხდება რევო-
 ლუციური მსოფლიო ომის გრიალში, მაგ-
 რამ ამასთან რევოლუციური სამოქალა-
 ქო ომის ელვის გარეშე»... (124) (ხაზგასმა ავ-
 ტორისა).

მასხა-
რა!

«ინგლისის მსოფლიო ბატონობის შერყევია» = რევოლუ-
ციაა.

წყალქვეშა ნაეები და ცეპელინები (125)... ინგლისის გა-
 ბატონებული მდგომარეობის «დასასრულის დასაწყისი» (126)
 (მათი როლი კიდევ უფრო ძლიერი იქნება მერმე, ომის
 შემდეგ)

131 — მე-19 საუკუნის უკანასკნელ 3—4 ათწლეულში ინგლისმა
 თავის კოლონიებს მიუმატა 15 მილიონი კვ. კმ.
 კიდევ 15 მილიონი შეად. ჩემი ციფრები*

ინგლისი + საფრანგეთი + რუსეთი =
 3ა - 3ა ||| «სინდიკატი მსოფლიოს გასანაწილებ-
 გამო- ||| ლად» (132 და სხვ. ადგილებში) იმ
 თქმა!! ||| მიზნით, რომ «weltpolitisch aushun-
 gern» გერმანია** (132). ||| NB ||| NB

175: ინგლისის მუშათა კლასის თითქმის ნახევარი მოკ-
 ლებულია საარჩევნო უფლებას.
 «ორგანიზაციის პრინციპი» — აი პრუსიის ისტორიის
 არსი. აქედან — გერმანიის ძალა. იგი ყველაზე ახლოა
 «სოციალურ რევოლუციასთან» (184), იგი —
 «რევოლუციური პრინციპია», ინგლისი — «რეაქციუ-
 ლია».

!!!

186: «სიმბოლური ვიზიტი ბერლინის პროფკავშირთა სახლ-
 ში»... (მთავრობამ ცნო პროფკავშირების როლი).
 (პროფკავშირთა ბელადების შექება) (185—6.)

* იხ. ეს ტომი, გვ. 229. რ ე დ.
 ** უთარგმნელი გამოთქმა. სიტყვისიტყვი: «შიმშილით მოკლან გერ-
 მანია მსოფლიო პოლიტიკის მიმართ», ე. ი. შიმშილით დააუძღურონ გერ-
 მანია, მოუსპონ მას მსოფლიო პოლიტიკის წარმოების შესაძლებლობა.
 რ ე დ.

188 — მე ამას «სამხედრო სოციალიზმი» ვუწოდებ, და ამ სიტყვამ «საერთაშორისო მოქალაქეობრივი უფლება» მოიპოვა.

195: ახალი ხარჯები (4 მილიარდი წელიწადში) ომის შემდეგ გარდუვალად გამოიწვევს განსაზოგადობასა და მონოპოლიებს.

198: «არმიის ორგანიზაციის დემოკრატიზაცია» — აქედანვე... = «ხალხის შეიარაღება» (204) = «ჩვენი სოციალ-დემოკრატიული პროგრამის» აზრი.

20)

209—210 — — უმცირესობა გერმანიის პარტიაში რეაქციული ისტორიული აზრით და ამიტომ მისი ბედია: «იმპოსიბილიზმი და სექტანტური ლაყბობა».

სოციალ-დემოკრატიული პარტია ამიერიდან უფრო ნაკლებად ვიწრო იქნება; მას დაუბრუნდება «ინტელიგენტებიც» და ოფიცრებიც კი (212).

სახელმწიფო ცნობს მის აუცილებლობას და ოფიცრებად დაუშვებს სოციალ-დემოკრატებს (!!).

NB ||| სოციალ-დემოკრატია, მუშები რომ «აამალა», აამალ-ლა ისინი ეროვნულად (215 in fine) («ეროვნული აღმავლობა»)

(= «სოციალ-დემოკრატია ყველაზე ეროვნულია ყველა პარტიათაგან») (216).

<p>არა დიალექტიკა, არამედ სოფისტიკა</p>	<p>ყველგან თამაში სიტყვით «დიალექტიკა»-რომელიც გაგებულა ყოვლად უხამსად. ყოველმხრივობის ნატამალიც არ არის. ამოგლეჯილია სოფისტიკურად ერთი რამ: ძირი გამოეთხაროს ინგლისის მსოფლიო ბატონობას.</p>
---	---

პერენ დე ბუსაკი. «კოლონიური არმიის შესახებ»
და «შრომის ბიბლიოგრაფია»

პერენ დე ბუსაკი. «კოლონიური არმიის შესახებ». დისერტაცია. პარიზი, 1901. Nil. მოწაფური ნაშრომი. ციტატები მოჰყავს დე ლანესანიდან. «კოლონიზაციის პრინციპები» — კოლონიური არმიის ჯარისკაცის როლი როგორც კოლონისტისა, მიწათმოქმედისა, მიწათმფლობელისა etc. ((NB:

კოლონიური არმიის ჯარისკაცის გადაქცევა შემამულედ კოლონიაში: პე რ ს პ ე ქ ტ ი ვ ე ბ ი!!)

«შრომის ბიბლიოგრაფია». 1913. ბოსტონი, NB
1914: 150 გვერდი ძალიან დეტალური და მშვენიერი NB
რი ბიბლიოგრაფია. NB

ჰემნიციის «ხალხის ხმა»

«კაბრისადმი ღალატი სახელმწიფოებრივი ღალატი»

«Volksstimme» (ჰემნიცი) № 156 (I დანართი), NB
8. VII. 1916, დასაფასებელი (21
სტატია: «პარტიისადმი ღალატი სახელმწიფოებრივი ღალატი».
ლი აღიარებულია

«უკვე მთელი რიგი თვეების განმავლობაში მრავალრიცხოვან ანონიმურ ფურცლებში პარტიისა და პროფკავშირების არჩეულ და ნაცად ბელადებს უყენებენ ყველა ტონით, თვით «ძალღურამდე», გადაღებული ბრალდებებს, თითქოს მსოფლიო ისტორიის დიდი კრიზისის მომენტში, რომლის კულმინაციური პუნქტი პარტიის პოლიტიკისათვის უეჭველად 1914 წ. 4 აგვისტო იყო, მათ გაყიდეს და გასცეს პროლეტარიატი. თავდაპირველად, როცა კითხულობდნენ ამას, იცინოდნენ. მაგრამ რაც უფრო საგრძნობი ხდებოდა ომის საშინელებანი, რაც უფრო მატულობდა მსხვერპლის რიცხვი, რაც უფრო იგრძნობოდა სურსათის ნაკლებობა და რაც უფრო კლებულობდა ზავის იმედები მოწინააღმდეგის შეუპოვრობის გამო მის დამანგრეველ გეგმებში, მით უფრო მეტი ხდებოდა იმ ადამიანთა რიცხვი, რომლებიც მზად იყვნენ დაეჯერებინათ ეს საზიზღარი ცილისწამება.»

«უფრო მეტი»

«ძალღური» ტონი აშკარად ნართაული მითითებაა ერთი ფურცლის გამოთქმაზე, რომ სოციალ-დემოკრატიის სტები საჭიროა «ძალღის მოღვრა» დაკამუშაოთ!

«რის გულისათვის, რა საფასურისათვის გაცემდნენ შეიდე-
მანი, დავიდი, ლანდსბერგი პროლეტარიატს, ეს დღემდე არ
უთქვამთ ჩვენთვის»... არა ადგილებსათვის პარტიაში: «კრე-
დიტების უარყოფა საშიში არ არის სიცოცხლისათვის»... და
კიდევ უფრო გაურკვეველია, რაშია გამცემლობა, ვინაიდან
ეს მათი რწმენა, ფაქტების შეფასებაა... «ამდენად ბრალდება
გამცემლობაში მოკლებულია ყოველგვარ აზრს».

«მაგრამ პარტიისათვის იგი უაღრესად საში-
შია. თუ რას ფიქრობს პარტიელთა მასა, ამის
თაობაზე შეიძლება დაეჭვება და დავა. მაგრამ
არავითარი ეჭვი არ არის, რომ ახლაც
ჯერ კიდევ სულ მცირე $\frac{3}{4}$ იმ ადამიანებისა,
რომლებიც პროლეტარიატმა წყნარ მშვიდო-
ბიან დროს აირჩია მათი დამსახურებისათვის
ბელადებად, კრედიტებისათვის ხმის მიცემას
სწორად და აუცილებლად თვლის. გამოდის.
რომ 90-ზე მეტმა რაიხსტაგის 110 სოციალ-
დემოკრატი დეპუტატიდან 4. VIII. თითქოს
გამცემლობა ჩაიდინა, და ბელადთა და პარ-
ტიულ მუშაკთა $\frac{3}{4}$ -ზე მეტი დღემდეც სჩადის
ამას. ეს რომ მართალი იყოს, ყველაფერზე
ჰკვიანური ის იქნებოდა, რომ ნებაზე მიგვეშ-
ვა პარტია თვითმკვლელობის ჩასადენად, რაც
შეიძლება მალე ჩაგვესვენებინა კუბოში და
დაგვემარხა მ-წაში. ვინაიდან თუ პროლეტა-
რიატს, 50 წლის ორგანიზაციული მუშაობის
შემდეგ, ბელადებად მხოლოდ და მხოლოდ
გამცემლები ეყოლებოდა, ეს იმის უდავო,
უცილობელი დადასტურება იქნებოდა, რომ
პოლიტიკურად პროლეტარიატს არაფრის
უნარი არ შესწევს და ყოველთვის მოტყუე-
ბული იქნება. სხვა რა დასკვნაა შესაძლებე-
ლი? ყველა ძველი ბელადი შეიძლებოდა გაგ-
ვეგლო და მათ ადგილზე ყველანი ახლები
ავკერჩია, მაგრამ არ შეიძლებოდა გექონოდა
გარანტია, რომ მომდევნო დიდი კრიზისის
დროს ახალი ბელადები თავის მხრივ არ ჩაი-
დნენ გამცემლობას»... ვინაიდან ბევრი არქი-
რადიკალი 4 აგვისტოს მომხრეაო (პფანკუხი,
ებერტი და ა. შ.)... «მაშასადამე, რა გარან-

NB

შეად. მარტო-
ვი!!!

ტია შეიძლებაოდა მიგვეცა მუშებისათვის, რომ
თუ ეს ადამიანები გამცემლები არიან, თვი-
თეული მათი შემკვიდრეც გამცემლობით არ
დაამთავრებს?» sic!!

ახლა ანონიმური ფურცლები იქამდე მივიდნენ, რომ პირ-
დაპირ მოუწოდებენ გაფიცვისაკენ სამხედრო მრეწველობაში.
ეს — სახელმწიფოებრივი დალატიაო.

«ვინაიდან თქმა არ უნდა, რომ მასობრივი გაფიცვის ამ იდეას
ოდნავი პრაქტიკული შედეგიც არ ექნება არც ფანატისკოს-
ნაციონალისტ ფრანგებში, არც მედიდურ ინგლისელებში»... (22)

ეს, აშკარაა, სოციალ-დემოკრატები კი არ
არაან, არამედ ან გიჟები, ან ინგლის-
რუსეთის პროვოკატორებიო... ეს
ისე «უპატიოსნო და არაპატრიოტულია», რომ
ასეთ ადამიანებთან ჩვენ არასოდეს არაფერი
საერთო არ შეიძლება გვქონდესო და სხვ. შეადარე
მარტოვი
«იზვესტია-
ში» etc.

«ლანიკვიზის სახალხო გაზეთი»⁶⁹

«Leipziger Volkszeitung», 10. VII. 1916.

პარტიული საჩხუბო

«პარტიისადმი დალატი — სახელმწიფოებრივი
დალატია».

ასეთ სათაურს უკეთებს ჰემნიცის «Volksstimme» სტატიას, რომელშიც
იგი მკვეთრად ესხმის თავს პარტიისადმი დალატში ბრალდებას, რასაც
«პარტიისა და პროფკავშირების არჩეულ და ნაცად ბელადებს უყენებენ
მრავალრიცხოვან ანონიმურ ფურცლებში და რასაც ლეჰვენს ყველა ტო-
ნით, თვით «ძალღურამდე».

ამ დაცუას მოსდევს თავდასხმა. სტატიის მეორე ნაწილში ლაპარაკია
«სახელმწიფოებრივ დალატზე». მასში ნათქვამია:

«ამასობაში ფურცლების ანონიმური ლიტერატურა აშკარა სახელმწი-
ფოებრივ დალატამდე მივიდა. ჩვენ, ცხადია, ვლაპარაკობთ არა კარლ
ლიბკნეხტზე, რომელიც სამხედრო სასამართლოს სურს რაღაც იურიდიული
დედუქციების საფუძველზე დასაჯოს სამხედრო დალატის მცდელობისათვის,
მაგრამ რომლის ქცევას ყოველ შემთხვევაში საერთო არა აქვს რა სახელ-
მწიფოებრივ დალატთან, როგორც იგი ხალხში ესმით, — ჩვენ ვლაპარაკ-
ობთ ისეთ სახელმწიფოებრივ დალატზე, რომლისგანაც ვერასგზით ვერ
დაიძვრენ თავს. როგორც «Hamburger Echo» იუწყება, ახლა მუშათა
წრეებში გაურკვეველი გზებით ვრცელდება ფურცელი, რომელიც მოუ-
წოდებს საყოველთაო გაფიცვისაკენ სამხედრო მრეწვე-
ლობაში*. ლოზუნგით «ძირს იმი!» ფურცელი მოუწოდებს «ახლებუ-

* ხაზგასმა აქ და ქვემოთ სტატიის ავტორისაა. რ ე დ.

რად მოქმედებისაკენ» და ფრიად არაორაზროვნად აჩვენებს მაგალითებით, რომ ამით იგულისხმება პასობრივი გაფიცვა. მაშასადამე, სწორედ იმ დროს, როცა ფრონტებზე მტრები გააფთრებით აწარმოებენ შემოტევას და გერმანელ მებრძოლებს სეტყვასავით აყრიან რკინას, აპირებენ გერმანიის არტილერიის დატოვებას უწყობარებოდ: დაე გერმანიის ქვეითი ჯარი, არტილერიის დახმარებას მოკლებული, იღუპებოდეს მტრის ყუშმარებით, დაე იღუპებოდნენ ჯარში გაწყვეული გერმანელი პროლეტარები. ვინაიდან ლაპარაკი ზედმეტია იმაზე, რომ მასობრივი გაფიცვის ეს იდეა ოდნავ პრაქტიკულ ზეგაუწინასაც ვერ მოახდენს ვერც ფანტიკოს-ნაციონალისტ ფრანგებზე და ვერც მედიდურ ინგლისელებზე.

ამრიგად, ეს პროპაგანდა წარმოადგენს პირდაპირ სახელმწიფოებრივ ღალატს, ღალატს არამთავრ მყოფი ჩვენი კლასობრივი ამხანაგებისადმი, და ჩვენ გვინდა ვიცოდეთ, რას იტყვან ჩვენი ამხანაგები იქ ასეთ უგუნუ-რებაზე.

ჩვენ მტკიცედ ვართ დარწმუნებული, რომ გერმანიის მუშათა კლასიც საკადრის პასუხს გასცემს იმ აღამიანებს, რომლებიც მას ამგვარი პრეტენზიებით მიმართავენ. ფურცლები, როგორც უკვე ვთქვით, ანონიმურია; გვიტყვიაგან მომდინარეობენ ისინი თუ ინგლის-რუსეთის პროვოკატორებისაგან, ეს ჩვენ არ ვიცით. სოციალ-დემოკრატებისაგან ისინი არ შეიძლება მომდინარეობდნენ არავითარ შემთხვევაში. ვინც დათანხმდებოდა თუნდაც მხოლოდ პასიურად დაეჭირა მხარი ასეთი პროპაგანდისათვის, იგი სამუდამოდ შეწყვეტდა არსებობას გერმანიის სოციალ-დემოკრატიისათვის. ვინაიდან ეს პროპაგანდა უპატიოსნო და არაპატრიოტულია, და იმ აღამიანთან, რომელიც ასე ღრმად დაეცა, ჩვენ, რა თქმა უნდა, არაფერი, სრულიად არაფერი საერთო არ შეიძლება გვქონდეს.

მაგრამ ასეთი მოვლენის უკვე მარტო შესაძლებლობა გვიჩვენებს, თუ სად შეიძლება მიგვიყვანოს ფურცლების ამ ანონიმურმა ლიტერატურამ. იგი დაიწყო უშეგრი ლანძღვა-გინებით, რომლისთვისაც მისი ავტორები ვერ ბედავდნენ ეყისრათ პასუხისმგებლობა თავიანთი პარტიული ამხანაგების წინაშე, ახლა კი ასეთ პროვოკატორულ მუშაობამდე მივიდა. ჯერ ყვიროს პარტიისათვის ღალატის შესახებ, ახლა კი — აშკარა სახელმწიფო ღალატი! მაშასადამე, დადგადრო საბოლოოდ აღიკვეთოს ეს ლიტერატურა. ვისაც ჩვენს დროში რამეს თქმა სურს, უნდა ჰქონდეს გამგებლობა. ოქვას ეს თავისი პასუხისმგებლობით. ან, იქნებ, ეს აღამიანები მეტად მხალნი არიან იმისათვის, რომ თავიანთ თავს დევნის საფრთხე შეუქმნან მაშინ, როცა ასეთელ ათასობით აღამიანი სიცოცხლეს სწირავენ თავის საქმეს? მასთან ამ ანონიმური ფურცლების გამავრცელებლებს ეს ანონიმურობა სულ ერთია ვერ იხსნის; თუ მათ შეიპყრობენ, ისინი, რა თქმა უნდა, უსასტიკესად იქნებიან დასჯილი.

ამ ანონიმური პროპაგანდის საშიშროება ახლა სავსებით ცხადი გახდა. იგი შესაძლებლობას არ იძლევა გაკეთდეს რაიმე განსხვავება პარტიოსან შვედომასა და სამშობლოსადმი საზიზღარ ღალატს შორის, რომლის საზღაურს აღბათ უცხოური ფულით იხდიან. ამიტომ ჩვენ მოვუწოდებთ პარტიულ ამხანაგებს ბოლო მოუღონ ამ ანონიმურ ფურცლებს. ისინი წარმოადგენენ საფარს იმ აღამიანებისათვის, რომლებსაც უნდათ უბედურება დაატეხონ თავს გერმანელ ხალხს და უწინარეს ყოვლისა გერმანიის პროლეტარიატს. ფხიზლად იყავით პროვოკატორების წინააღმდეგ!

ჩვენ საჭიროდ ვთვლით მოვიყვანოთ ეს მსჯელობა, რათა ჩვენს მკითხველებს ვაჩვენოთ, თუ რა მიაჩნიათ დღის ამოცანად «Hamburger Echo»-სა

და ხემნიცის «Volksstimme»-ს. ორივე ეს გაზეთი არსებითად რომ გამო-სულიყო ფურცლების გამგვრცელებელთა წინააღმდეგ, ეს მათი კანონიერი უფლება იქნებოდა, მაგრამ თუ ისინი ყვირილით აცხადებენ პროპაგანდას სახელმწიფო დალატად, ეს და ბ ე ზ ლ ე ბ ა ა, რომელიც იმის ღირსია, რომ მუშათა კლასმა ჩერონად შეაფასოს იგი.

თუმცა არსებითად ეს ბრალდება სრულიად დაუსაბუთებელია, რადგან ფურცლები, რომლებსაც განვიხილავთ, ყოველ შემთხვევაში რამდენადაც ვიცით მათ შესახებ, გაფიცვას სახავენ მხოლოდ როგორც საშუალებას, რომ ნათელი ფორმით გამოითქვას მუშათა კლასის მოთხოვნები დღის მწვავე საკითხების მხრივ. იმ მიზნის შესახებ, რომელსაც «Hamburger Echo» და ხემნიცის «Volksstimme» ამ ფურცლებში ვარაუდობენ, მათში ხსენებაც არ არის.

მარქსი თავისუფლებისათვის საფრანგეთის ომის
შესახებ (I. 1871), ირლანდიის შესახებ, მომავალი
ომის შესახებ (1874 წ.)

მარქსი 1870 წლის ომის შესახებ:

ინტერნაციონალის 1-ლ ადრესში (23. VII. 1870) მარქსს მოჰყავს 50 000 მუშის ნდობით აღჭურვილ პირთა ხემნიცის რეზოლუცია, რომელიც ომს «მხოლოდ და მხოლოდ დინასტიურ» ომად აცხადებს (გვ. 18, «სამოქალაქო ომის» მე-3 გამოცემა).

[*Ibidem*, გვ. 17—18: გერმანელებისათვის ომი თავდაცვითია.]

მე-2 ადრესში (9. IX. 1870) ნათქვამია, რომ «თავდაცვითი ომი დამთავრდა... რესპუბლიკის გამოცხადებით»... (გვ. 19), რომ «საფრანგეთის მუშათა კლასი მეტისმეტად ძნელ პირობებშია»... ნუ გაჰყვებით 1792 წლის ეროვნულ მოგონებებს... «ახალი მთავრობის ჩამოგდების ცდა სასო-წარკვეთილებით გამოწვეული სისულელე იქნებოდა»... NB
«დინჯად და მტკიცედ გამოიყენეთ რესპუბლიკური თავისუფლებანი თქვენი საკუთარი კლასის ორგანიზაციისათვის»⁷⁰ (გვ. 25).

1870 წლის 13. XII-ის წერილი: «როგორც არ უნდა გათავ-დეს ომი, მან საფრანგეთის პროლეტარიატს იარაღის ხმარება ასწავლა» [რვეული: «მარქსიზმი სახელმწიფოს შე-სახებ», გვ. 2, გვერდით⁷¹].

სტატია «The Daily News»-ში, 16. I. 1871: «საფრანგეთი იბრძვის თავისი ეროვნული დამოუკიდებლობისთვისაც და გერმანიისა და ევროპის თავისუფლებისთვისაც»⁷².

1871 წლის 12. IV-ის წერილი: სიხარული «პარიზის მუშათა ისტორიული ინიციატივის» გამო etc. (რვეული: «მარქსიზმი

სახელმწიფოს შესახებ», გვ. 12)⁷³. «სამოქალაქო ომი საფრანგეთში»: 30. V. 1871.

მარქსს კუგელმანისადმი 1871 წლის 14. II-ის წერილში («Die Neue Zeit», XX, 2, გვ. 608) მოჰყავს წერილი,

რომელიც მან 1871 წლის 16. I-ს გამოაქვეყნა «The Daily News»-ში და რომელიც ასე თავდება: «საფრანგეთი ახლა იბრძვის არა მარტო თავისი საკუთარი ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის, არამედ გერმანიისა და ევროპის თავისუფლებისათვისაც, და მისი საქმე, საბედნიეროდ, სულაც არ შეიძლება უიმედოდ ჩაითვალოს»⁷⁴.

ოქტე, 1870 წლის 28. III-ის წერილში, მარქსს მოჰყავს თავისი საჩივრები ბაკუნინის წინააღმდეგ და ტექსტი გენერალური საბჭოს 1870 წლის 1. I-ის გადაწყვეტილებებსა, სადაც სხვათა შორის აღმოცემულია გენერალური საბჭოს დამოკიდებულება ირლანდიის საკითხისადმი:

მარქსი
ირლანდიის
შესახებ
(1870)

...«გენერალური საბჭოს რეზოლუციები ირლანდიის ამნისტიის შესახებ მხოლოდ შესავალია სხვა რეზოლუციებისათვის, რომლებშიც ნათქვამი იქნება, რომ, საერთაშორისო სამართლიანობაზე რომ აღარა ითქვას რა, ინგლისის მუშათა კლასის განთავისუფლების წინასწარ პირობას წარმოადგენს არსებული იძულებითი უნიის, ე. ი. ირლანდიის დამონების, გადაქცევა თანასწორ და თავისუფალ კავშირად, თუ ეს შესაძლებელია, ან სრული გამოყოფა, თუ ეს აუცილებელია»⁷⁵ (გვ. 478). —

(1874) || ოქტე, გვ. 800: 1874 წლის 18. V-ის წერილი⁷⁶:

...«ყველა დიპლომატიური სვლის მიუხედავად, ახალი ომი — ოტა ადრე, ოტა გვიან — გარდუვალია, და, ვიდრე იგი დამთავრდებოდეს, საეჭვოა, რომ სადმე საქმე მივიდეს ძლიერ სახლზე მოძრაობამდე, ან, სულ დიდი, მას ადგილობრივი და უმნიშვნელო ხასიათი ექნება».

უღბრიხტი. ეროვნებები და იმპერიალიზმი

23) ედმუნდ უღბრიხტი. «მსოფლიო სახელმწიფო და ეროვნული სახელმწიფო». (პოლიტიკური ისტორია 1500—

1815.) დამუშავებული და გამოცემულია გუსტავ როზენ-
ვაგენის მიერ. ლაიპციგი, 1910. (გვ. 668).

ტექსტში არაერთგზის არის «იმპერიალისტური გეგმების»
შესახებ etc.

1815 წ. შემდგომი ეპოქისადმი მიძღვნილია მხოლოდ 2^{1/2}
გვერდი — 666—668: «შედევები და პერსპექტივები».

«განმათავისუფლებელ ომებს თან მოსდევს აგრეთვე საზ-
ღვო და სავაჭრო ბატონობისათვის მსოფლიო-ისტორიული
ბრძოლის დამთავრებაც: შედეგი — ინგლისის ბატონობა
ზღვაზე.»

მაგრამ რევოლუციის ეპოქა და განმათავისუფლებელი
ომები ნიშნავს აგრეთვე ახალი განვითარების დასაწყისს.
რევოლუციამ ააფეთქა საფრანგეთის ძველი ფეოდალური
წყობილება და ამით ბიძგი მისცა საზოგადოებრივი წეს-
რიგისა და სახელმწიფოს გარდაქმნას, და სხვა ევრო-
პულმა სახელმწიფოებმა მხოლოდ ხალხთა დახმარებით
ბოლოს და ბოლოს შეძლეს დაეცვათ თავი იმ ძალების
წინააღმდეგ, რომლებიც საფრანგეთში რევოლუციამ
აამოძრავა. რევოლუციის ყველა იდეიდან პირველ ხანებ-
ში არც ერთი არ აღმოჩენილა უფრო ქმედითი, ვიდრე NB
ეროვნული იდეა. უცხოელთა სასტიკი ბატონობის უღელ-
ქვეშ და მის წინააღმდეგ გამირულ ბრძოლაში სხვა ევრო-
პული ხალხებიც ამაღლდნენ სახელმწიფოსა და ერს
შორის შინაგანი კავშირის შეგნებამდე. თუ მე-18 საუკუნე-
ში ცალკეული სახელმწიფოს მეტისმეტად გაძლიერებული
სიმძლავრისაგან ევროპის დამოუკიდებლობისა და მისი
წონასწორობის დასაცავად დიდი სახელმწიფოები გამო-
დიოდნენ, ახლა თვით ხალხები გაახალგაზრდადდნენ და
განახლდნენ სიღრმიდან ახალი ძალების მოდენის მეოხე-
ბით. ეროვნული იდეა მე-19 საუკუნის თითქმის ყველა ომის NB
ბირთვი და მიზანი ხდება.

ხალხებში გაზრდილ თავისი ძალის ამ შეგნებას, რა თქმა
უნდა, თავი უნდა ეჩინა მათ საკუთარ სახელმწიფოთა შიგნი-
თაც. მასებმა იწყეს ბრძოლა სახელმწიფო ცხოვრებაში მო-
წინააღმდეგობისათვის.

საფრანგეთის რევოლუციის, ნაპოლეონის მსოფლიო ბატო- (24
ნობისა და განმათავისუფლებელი ომების შედეგად ეროვნული
გრძნობა და პოლიტიკური თავისუფლებისადმი მისწრაფება
უახლესი ისტორიის უძლეველ ძალებად გაიზარდა. ეროვნული
ტენდენციები უერთდება განათლების ეპოქაში ფესვადგმულ

ლიბერალურ და დემოკრატიულ იდეებს და ხდება მათი შერწყმა სახალხო სუვერენიტეტის თეორიად, რომლის თანახმადაც სახელმწიფოებრიობა დამყარებული უნდა იყოს განუყოფელ ერზე, და სწორედ იმგვარად, რომ უზენაესი ნება და უზენაესი ძალაუფლება ეკუთვნის ერს და რომ მხოლოდ მისი უფლებიდან უნდა გამომდინარეობდეს სახელმწიფოს მეთაურის უფლება» (667).

ეს თეორია ემუქრებოდა მონარქიებსაც და მათს უცხოეროვნულ შემადგენლობასაც: რესტავრაცია ამ იდეების წინააღმდეგაა...

მაგრამ მე-19 საუკუნე მთლიანად არის მოძრაობა პოლიტიკური თავისუფლებისა და ეროვნულობისაკენ.

«მაგრამ სავაჭრო-პოლიტიკურ ბრძოლას, რომელიც ფულადი მეურნეობის აღმოცენებისა და დიადი აღმოჩენების ეპოქიდან სულ უფრო განსაზღვრავდა ხალხთა ისტორიას, ამის გამო მე-19 საუკუნეში მეორე პლანზე როდი დაუხვევია. მართალია, პირველად ინგლისს ეკუთვნის უთუო სავაჭრო ბატონობა, და, ისარგებლა რა ამ თავისი ძლიერებით, მან, ვაჭრობის თავისუფლების შესახებ მოძღვრების მოშველიებით, დაძლია ეკონომიური ბრძოლის ეპოქა, რომელიც თან შორიდან მერკანტილიზმმა. ამ მოძღვრების მოშველიებით, რომელიც, პოლიტიკური ლიბერალიზმის მსგავსად, განათლების საუკუნეში აღმოცენდა, ინგლისმა დაიპყრო მსოფლიო, მან ძლევამოსილად განახორციელა განთავისუფლება ვაჭრობისა და ურთიერთობისა ხალხთა ცხოვრებაში. ეკონომიურად უფრო სუსტი სახელმწიფოები ერთხანს ემორჩილებოდნენ ამ სისტემას; ევროპის დიდ ეროვნულ სახელმწიფოთაგან ყველაზე ახალგაზრდა სახელმწიფოებსაც კი — იტალიასა და გერმანიას — არ შეეძლოთ ყურად არ ელოთ ეს ახალი მოძღვრება.

მაგრამ აი ამერიკის შეერთებული შტატები, რომლებმაც დაძლიეს მძიმე შინაგანი კრიზისი, გამოვიდნენ როგორც ახალი მძლავრი კონკურენტი სავაჭრო-პოლიტიკურ ასპარეზზე. იწყება ეკონომიური ბრძოლის ახალი ეპოქა, ეპოქა, რომელიც

25) ალინიშნა იმით, რომ დაუბრუნდნენ მფარველობითი ბაჟებისა და სავაჭრო ხელშეკრულებების საშუალებით ეროვნული შრომის დაცვის პოლიტიკას, მაგრამ ძველი მერკანტილიზმის დამახასიათებელი ძალაობის მკვეთრი პოლიტიკის განუახლებლად. შეერთებულ შტატებს ამ გზაზე გაჰყვა საფრანგეთის მესამე რესპუბლიკა,

ხოლო 1880 წლიდან გერმანიის ახალი იმპერიაც. ლიბერალური და ეროვნული სახელმწიფო წესისათვის ბრძოლის დამთავრების შემდეგ, კონსტიტუციურ სახელმწიფოთა საშინაო მშენებლობის დამთავრების შემდეგ ცდილობენ რაც შეიძლება ფართო გასაქანი შეუქმნან ხალხის განმტკიცებულ ძალას. კოლონიურ შეჯიბრებაში დიდი სახელმწიფოები ცდილობენ შეიძინონ ტერიტორიები თავიანთი საქონლის გასასაღებლად, წყაროები, საიდანაც მათ შეეძლება მიიღონ მათთვის საჭირო ნედლეული; დაულაღავი დიპლომატიური მუშაობით ისინი ცდილობენ თავიანთ მშრომელ ხალხებს ახალი რაიონები გაუხსნან ვაჭრობისათვის. ექსპანსიისადმი ამ მისწრაფებებს შეესაბამება, მეორე მხრივ, მზარდი მისწრაფება სამეურნეო ავტარკიისადმი. ინგლისს სურს თავის კოლონიურ სამფლობელოებთან ერთად შექმნას ერთიანი, კარჩაკეტილი სავაჭრო მთლიანობა, დიდი ბრიტანეთი. ამერიკა ესწრაფვის იმას, რომ სამეურნეო მხრივ იყოს თვითკმარი, სურს ძველი სამყაროსაგან დამოუკიდებელი გახდეს ვაჭრობისა და მრეწველობის მხრივ. მხოლოდ ახლა დაიწყო სიტყვის ნამდვილი მნიშვნელობით ხალხთა შეჯიბრება მსოფლიო ბატონობისა და მსოფლიო ვაჭრობისათვის ბრძოლაში. იგი იწვევს რამდენიმე მსოფლიო სახელმწიფოს აღმოცენებას, რომლებიც ერთმანეთის გვერდით არსებობენ. და მათი პოლიტიკა, თუ კი მათ სურთ თავი დაიცვან, იმპერიალიზმი უნდა იყოს.

თავისი სახელწოდება და ცნება ახალმა იმპერიალიზმმა მიიღო არა რომის იმპერიისაგან და არა საშუალო საუკუნეების იმპერიისა და პაპობისაგან: ახლა უკვე ლაპარაკია არა რომელიმე ერთადერთი სახელმწიფოს მსოფლიო ბატონობაზე. კოლონიური ექსპანსია, მსოფლიო ვაჭ-

პა-პა!!

NB

NB

NB

«იმპერიალიზმი»

«ახალი
იმპერიალიზმი»

«ნიშნები»

3-3ა!

რობაში მონაწილეობა, თავისი საზღვარგარეთის ინტერესების დაცვა ძლიერი ფლოტების დახმარებით — ასეთია ინგლისის იმპერიისაგან გადაღებული ნიშნები თანამედროვე მსოფლიო სახელმწიფოებისა. ასეთ სახელმწიფოებს შეუძლიათ იარსებონ ერთმანეთის გვერდით და ხალხთა მშვიდობიან შეჯიბრებაში ხელი შეუწყონ კაცობრიობის პროგრესს» (667—668). (წიგნის დასასრული.)

N. B. ძველი და ახალი იმპერიალიზმი:

«ძველი
იმპერიალიზმი
მოკვდა»

შესავლიდან, გვ. XXIII:

«წმ. ელენეს კუნძულზე განმარტოებაში დამარხულ იქნა ძველი იმპერიალიზმი; ბონაპარტთან ერთად კვდება მისი უკანასკნელი წარმომადგენელი; და ამ, თავისი საგმირო საქმეებით განთქმულ, ადამიანს ჯერ კიდევ ედგა ყოფილი იმპერატორული ბრწყინვის რომანტიკული შარავანდელი. იწყება უახლესი ისტორია; მას საფუძვლად უდევს ეროვნული იდეა, რომელიც უფრო ძლიერი გამოდგა, ვიდრე ნაპოლეონის დაცემის შემდეგ პირველი ათეული წლების ხელმწიფეთა და სახელმწიფო ადამიანთა რეაქციული მისწრაფებანი. იმას, რაც მე-16 საუკუნემ დაიწყო, ამთავრებს მე-19 საუკუნე, როცა შუაევროპის იორივე ხალხმა, იტალიამ და გერმანიამ, რომლებიც საუკუნეთა მანძილზე უცხო სახელმწიფოთა მიერ ექსპლოატაციის ობიექტები იყვნენ, ბოლოს, მიაღწიეს ეროვნულ გაერთიანებას. მაგრამ ასეთ ეროვნულ საფუძველზე იქმნება ახალი მსოფლიო პოლიტიკის შესაძლებლობა. სიტყვა იმპერიალიზმი კვლავ ცოცხლდება ახალი შინაარსით. ინგლისმა, ნაპოლეონის ამ მო-

NB:

«ახალი მსოფლიო
პოლიტიკა»

წინააღმდეგემ, რომელიც ერთხელაც არ
 დამარცხებულა, დასაბამი მისცა ამას ჯერ
 კიდევ მე-18 საუკუნეში, როცა უფრო შეუგ-
 ნებლად, ვიდრე შეგნებულად, ოკეანეს-
 იმიერი კოლონიების შექმნითა და ძლიერი
 სამხედრო ფლოტის ყოლით, შექმნა ახა-
 ლი მსოფლიო იმპერია ევროპის
 ფარგლებს გარეთ. მას მიჰყვებიან
 ამჟამად მსოფლიოს დანარჩენი
 დიდი სახელმწიფოები: ეკონომიუ-
 რი აუცილებლობა იწვევს ხალხთა ეკო-
 ნომიურ შეჯიბრებას მთელ დედამი-
 შის ზურგზე».

N B.
 «ახალი
 იმპერიალიზმი»

მთელი თხზულება 3 კარად იყოფა.

«კარი I: შუასაუკუნეობრივი მსოფლიო იმპერიის დასასრუ- (27
 ლი და ეროვნულ სახელმწიფოთა აღმოცენება რეფორმაციისა
 და კონტრეფორმაციის ეპოქაში, 1500—1648.

კარი II: ევროპის ხუთი დიდი სახელმწიფოს შექმნა მონარ-
 ქიული აბსოლუტიზმის ეპოქაში.

კარი III: ახალი მსოფლიო სახელმწიფოს, საფრანგეთის,
 აღმოცენება და დასასრული და სახელმწიფოთა ბრძოლა თავი-
 ანთი ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის, 1789—1815».

ჩემი დამატება: («ხანები») ეპოქები
Ergo, 1500—1789 = 289 წელი
1789—1871 = 82 წელი
1871—1914 = 43 წელი

მთავარი მომენტები

კარი I:

აღმოცენება «ესპანეთის ეროვნული სახელმწიფოსი» (გვ. 24
 და შემდ.) და შემდეგ «დაარსება ესპანეთ-ჰაბსბურგთა მსოფ-
 ლიო სახელმწიფოსი» (გვ. 51 და შემდ.).

კარლოს V მსოფლიო ბატონობისათვის ბრძოლაში (გერმა-
 ნიის რეფორმაცია) 1517—1555.

ეროვნული სამეფო ხელისუფლება დანიასა და შვეციაში
 (გვ. 148 და შემდ.)... «შვეციის მიერ ესტლანდიის დამორჩი-
 ლება» etc.

40. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39.

პოლონეთის განვითარება დიდ სახელმწიფოდ (163 და შემდ.)... პოლონეთ-შვეციის კავშირი... პოლონეთი და რუსეთისათვის ბრძოლა.

ესპანეთთან ბრძოლის დასაწყისი. პოლანდიის «განმათავისუფლებელი ომი» და «ესპანეთისაგან ნიდერლანდის ჩამოშორება». არმადა 1588. ბრძოლის შედეგი: «საფრანგეთის, ინგლისისა და ნიდერლანდის ამაღლება. ესპანეთის დაქვეითება» (233 და შემდ.).

30 წლიანი ომი, 1616—1659 წწ. ეპოქა: «ესპანეთ-ჰაბსბურგთა კათოლიკური მსოფლიო პოლიტიკა გერმანულ პროტესტანტიზმთან, დანიასა და შვეციასთან, საფრანგეთსა და ინგლისთან ბრძოლაში» (273 და შემდ.).

28)

(მათ შორის ინგლისის, პოლანდიისა და დანიის კავშირი ავსტრიის წინააღმდეგ.

შვედები ვენის წინ. შვეცია საფრანგეთთან ომში etc.)

რევოლუცია ინგლისში მე-17 საუკუნეში.

კარი II:

«საფრანგეთის ეროვნული სახელმწიფოს დამთავრება» (რიშელე) და «საფრანგეთის მიერ ევროპაში გაბატონებული მდგომარეობის მიღწევა». 1661—1685.

ევროპას წინააწირობის აღდგენა (ომი ესპანეთის მემკვიდრეობისათვის); ინგლისის, ავსტრიის, რუსეთის, პრუსიის ამაღლება.

რუსეთი შვეციასთან (და პოლონეთთან) ბრძოლაში...

«შვეცია დანიასთან, პოლონეთთან, ბრანდენბურგთან, ავსტრიასთან და ნიდერლანდთან ომში» (1655—1660).

ავსტრია თურქეთთან ბრძოლაში (მე-17 საუკუნე).

დიდი სახელმწიფოების ბრძოლა (1740—1789).

შვიდწლიანი ომი (1758—1762) (ინგლისისა და საფრანგეთის «კოლონიური ომი»).

შეერთებული შტატების ომი დამოუკიდებლობისათვის (საფრანგეთთან, ესპანეთთან და პოლანდიასთან კავშირში).

«ოსებ II-ისა და ეკატერინე II-ის იმპერიალისტური გეგმები. პოლონეთის დასასრული».

კარი III:

ომები საფრანგეთის რევოლუციის წინააღმდეგ.

1-ლი კოალიციური ომი (1792—7)

მე-2 » » (1799—1801/2)

ინგლის-საფრანგეთის ომი (1793—1799).

ნაპოლეონის ომი პრუსიასთან და «ნაპოლეონის გეგმები მსოფლიო ბატონობისა». (კრახი 1812 წელს.)
განმათავისუფლებელი ომები 1813—1815.

პოლონეთი 1660 წლის წინ (ისტორიული ატლასის მიხედვით):

პოლონეთს ლიუბლინის კავშირის მიხედვით—1569 წ.—
ჰქონდა ოსტრეეის ზღვის ნაპირი დანციგით, კურლანდია, ლიფ-
ლანდია რიგით (ოლივის 1660 წ. ზავის თანახმად გადაეცა
შვეციას), მალოროსია კიევით, პოლტავითა და ჩერნიგოვით,
პოდოლია, ვოლინი etc., ბელორუსია სმოლენსკით.

(ანდრუსოვის ზავის თანახმად, 1667, რუსეთს გადასცა სმოლენ- სკი, კიევი, ჩერნიგოვი, პოლტავა და სხვ.)	{	პოლონეთის გაყოფა:	}	
		პირველი		1772
		მესამე		1795

მთელი სამხრეთი ამერიკა ახლა თავისუფალი გარდა სამი
გვიანისა:

{ ესპანეთის, პორტუგალიისა და ჰო- ლანდიისა მე-16—17 საუკუნეებში }	ბრიტანეთის (1781)
	ჰოლანდიის (1667)
	საფრანგეთის (1674)

ჩრდილოეთი ამერიკა 1783. 13 შტატის დამოუკიდებლობა
ინგლისისაგან

ლუიზიანა (მთელი რი- ესპანეთის 1763
გი შტატები ახლა): საფრანგეთის 1802, ბრიტანეთის 1763,
მისისიპის აუზი შ. შტატების 1803, შ. შტატების 1783.

მექსიკა და შუა ამერიკა: ესპანეთის
(მექსიკა, რესპუბლიკა 1810-დან)

თურქეთი: ოსმანთა იმპერია მაჰომედ IV-ის (1648—1687)
ღროს თითქმის ვენაზე ავსტრია
რუმინეთი, ყირიმი, კავკასია
მთელი ბალკანეთის ნახევარკუნძული და სხვ.

სერბია { უნგრეთისა 1718-დან } სამეფო 1817-დან
{ თურქეთისა 1739-დან }

შვეციას 1719 წლამდე (წინ) (მე-17 საუკუნის შუა წლებიდან)
ჰქონდა ფინეთიც
ინგერმანლანდია (ს. პეტერბურგი)

(ნორვეგიას 1815 წლადან ესტლანდია
შვეციას) ლიფლანდია
გერმანიის ნაწილი (დასავლეთი პო-
მერანია (შტეტინი) + ბრემენი)

შეერთებული შტატები. ოთხ დამო- 1763 წ. საფრანგეთმა
უკიდებლობასათვის 1775—1783 კანადა მისცა ინგლისს

{ 1778 წ. ხელშეკრულება მეგობრუ- } 13 შტატის დამოუკი-
ლი საფრანგეთთან დებლობა გამოცხადდა
{ 1779 წ. ხელშეკრულება მეგობრუ- } 1776 წ. 4 ივლისს
ლი ესპანეთთან

{ ამერიკა-საფრანგეთის ჯარები } ომის დასასრული:
{ ურტყამენ ინგლისელებს 1781 წ. } 3. IX. 1783: ვერსალის
ზავი. ესპანეთმა, ამე-
რიკის სამხედრო მო-
კავშირემ, ამ ზავის
თანახმად უკან მიიღო
ფლორიდა.

ფლორიდა მხოლოდ 1819 წელს შეუერთდა ამერიკის შეერ-
თებულ შტატებს.

პორტუგალია ესპანეთისა იყო 1580—1640

პოლანდია: გამოეყო ესპანეთს: 1581

1796 ბელგიამ საფრანგეთს
პოლანდა = ბატავიის რესპუბლიკა
1814=1831 ბელგიამ პოლანდიას

ახალი ისტორიის «ეპოქები»

28)

ახალი ისტორიის ისტორიული ეპოქების
საკითხისათვის შეად. კიდევ პ. ზერე. «წყა-
როთამცოდნეობა მსოფლიო ისტორიაში»,
ლაიპციგი, 1910, სადაც მოცემულია, ლი-
ტერატურის აღნიშვნისას, ჩვეუ-
ლებრივი დაყოფა ეპოქებად და მოყვანილია,

სხვათა შორის, ასეთი «ეპოქები»: «მსოფლიო ბატონობის საშუალოსაოკუენობრივი იდეის ეპოქა» (დაახლ. 800-დან — დაახლ. 1250-მდე). — «ეროვნული სახელმწიფოების აღმოცენების ეპოქა» (დაახლ. 1250-დან — დაახლ. 1500-მდე)... «ეროვნული კონსტიტუციური სახელმწიფოების წარმოქმნისა და განვითარების ეპოქა» (დაახლ. 1789-დან — დაახლ. 1870-მდე)... «მსოფლიო სახელმწიფოებისა და მსოფლიო მეურნეობების ეპოქა» («დაახლ. 1870-დან — დაახლ. 1910-მდე»).

NB
ახალი ისტორიის
ისტორიული
«ეპოქები»

შურნალი «ბორბა»

აღლერი და რენერი

«Der Kampf» 1916, № 2. ფრ. აღლერს სტატიაში «ომის მიზნები» (ანექსიების წინააღმდეგ) მოჰყავს «Süddeutsche Monatshefte»-დან მათი განცხადება⁷⁷:

«სახელმწიფოები, რომლებისგანაც ამჟამად მსოფლიო შედგება, ძალაზე დაფუძნებული სახელმწიფოები არიან. მაგრამ მათს ძალას შეადგენს მიწა, ადამიანები და ქონება»... «ისინი (ჯარისკაცები) ელიან «რეალურ გარანტიებს»: ისინი ელიან მიწას, ადამიანებსა და ქონებას»...

ცხადია!

და პარალელისათვის 1791 წ. კონსტიტუცია, მუხლი VI:

«ფრანგი ერი უარს ამბობს წამოიწყოს რაიმე ომი დაპყრობის მიზნებით და არასოდეს არ გამოიყენებს თავის ძალებს რომელიც უნდა იყოს ხალხის თავისუფლების წინააღმდეგ»...

და 1848 წ. კონსტიტუცია: «საფრანგეთის რესპუბლიკა პატივს სცემს უცხო ეროვნებებს ისევე, როგორც იგი მოელის პატივისცემას თავისი ეროვნებისადმი. იგი არ წამოიწყებს არავითარ ომს დაპყრობის მიზნებით და არასოდეს არ გამოიყენებს თავის ძალებს რომელიც უნდა იყოს ხალხის თავისუფლების წინააღმდეგ»...

საფრანგეთის
1791 წ.
კონსტიტუცია
ეროვნული
ომების
შესახებ

ჩემი დამატება:

საფრანგეთის 1791, 1793 და სხვ. კონსტიტუციების ტექსტები იხ. ფ. ელის წიგნში. «საფრანგეთის კონსტიტუციები».

რენერი
ტროცკის
შესახებ

ჰა-ჰა!!

Ibidem, № 1: კ. რენერი
სტატიაში «სინამდვილე თუ ბოდ-
ვითი იდეა?» სხვათა შორის
მე-17 გვ. ტროცკის უწოდებს
«პილფერდინგის უახლოეს მე-
გობარს».

დამახასიათე-
ბელია!!

მისი მოსაზრებებიდან გერმანიისა და ავსტრია-უნგრეთის კავშირის სასარგებლოდ: «მსოფლიოში მხოლოდ ორი დიდი სამეურნეო სისტემა რომ გვქონდეს, ჩვენთვის, სოციალ-დემოკრატებისათვის, უფრო ადვილი იქნებოდა უკანასკნელი დიდი შუაკედლის დანგრევა, გაცილებით უფრო ადვილი, ვიდრე ახლა, როცა დახლართულ ლაბირინთში ვიმყოფებით და სწორედ ამიტომ ასე ძნელად ვპოულობთ ჩვენ გზას. დაე მთელი მსოფლიო მშვიდად დაადგეს კავშირის გზას — მით უკეთესია ჩვენთვის, მით უფრო მეტად მივუახლოვდებით საბოლოო მიზანს» (19—20).

NB: შეად. ცენ-
ტრალური ევროპა და ევროპის შ. შტატები

(გვ. 16: «მოძრაობა ეგრეთწოდებული ცენტრალური ევროპისათვის ჯერ კიდევ მთლიანად ბურჟუაზიულ ნიადაგზე ჩაღდება, და მე უწინარეს ყოვლისა იმაზე ვლაპარაკობ».)

ჩვენ და ისინი:

- 1) რენერი, «Sozialistische Monatshefte», «Die Glocke» და კომპ. = იმპერიალისტური ბურჟუაზიის ლაქიები
- 2) კაუცკი, პილფერდინგი და კომპ. (+ უახლოესი მეგობარი = ტროცკი) = იმპერიალისტური ბურჟუაზიის შემგონებლები
იმპერიალისტური ბურჟუაზიის დამასინდისებელნი მისი რეფორმატორები⁷⁸
- 3) მემარცხენეები = რევოლუციური მებრძოლები მის წინააღმდეგ.

პილფერდინგი (ბაშტკინაშვირი შეხედულეზანი)

«Der Kampf», 1916, № 2, გვ. 59—60.

(31

პილფერდინგი მოჰყავს კაუტკის ჩვეულებრივი საბუთი, რომ მსოფლიო მეურნეობის ურთიერთობა აიძულებს არ იყონ კარჩაქეტილნი, რომ ინგლისის კოლონიებში შეტანა და გატანა (1899—1913) უფრო გაიზარდა არა ინგლისთანო (გვ. 57): «გერმანიას დიდი სახსრები არ დაუხარჯავს კოლონიების შექმნასა და მათს მართვაზე, მაგრამ როგორც კი საკუთარმა კაპიტალისტურმა განვითარებამ შესაძლებლობა მისცა, მან ისევე ისარგებლა კოლონიების საწარმოო უნარით, როგორც ინგლისმა. კოლონიები რომ ინგლისისათვის იქნას მონოპოლიზებული, ამაზე ლაპარაკიც ზედმეტია»... (ისევე როგორც ინგლისი—პირდაპირ სწორი არ არის: რკინიგზები, კონცესიები, კაპიტალის გატანა. გერმანიამ ინგლისს გაუსწრო მიუხედავად ამ უკანასკნელის კოლონიებისა. უკოლონიებოდ ინგლისი შეიძლება კიდევ უფრო ჩამორჩენილიყო. ეს — 1-ლი. ხოლო მე-2, ინგლისში ფინანსური კაპიტალი უფრო «განცხრომას მიეცა». ახლა გერმანიულსაც უნდა «განცხრომა»).

ფინანსური
კაპიტალის
დამპყრობელური
ოინები

მთავარი:

«იმპერიალისტური პოლიტიკის განმასხვავებელი ნიშანია ის, რომ იგი ცდილობს ეკონომიური კონკურენციის საკითხები გადაჭრას სახელმწიფოებრივი ძალდატანების საშუალებებით სახელმწიფოში გაბატონებული კაპიტალისტთა ფენის ინტერესებისათვის. მფარველობითი ბაჟების შემწევობით იგი სამამულო კარტელებისათვის უზრუნველყოფს საშინაო ბაზრის ექსპლოატაციას; იგი ცდილობს თავისი კოლონიური პოლიტიკით და გავლენის სფეროების პოლიტიკით მონოპოლიურად მიუჩინოს თავის კაპიტალისტებს მსოფლიო ბაზრის ცალკეული ნაწილები და ეკონომიური და პოლიტიკური ზეგავლენის საშუალებით გა-

დააქცოს მცირე ქვეყნები ექსპლოატაციის სფეროებად თავისი კაპიტალისათვის. ამით იგი ადგება სხვა სახელმწიფოების იმპერიალისტურ პოლიტიკისადმი სულ უფრო მზარდი წინააღმდეგობის გზას. აქედან წარმოდგება მისწრაფება სახელმწიფო ძალაუფლების გაძლიერებისაკენ, სულ უფრო ინტენსიური საზღვაო და სახმელეთო გამალებული შეიარაღება. სწორედ ამ პოლიტიკას მოჰყვა კატასტროფა. და ხალხები ახლა დგანან ალტერნატივის წინაშე: განაგრძობენ ისინი (!!!) ამ პოლიტიკას ომის შემდეგ თუ მოინდომებენ შეწყვიტონ იგი. განგრძობა მფარველობითი ბაჟების პოლიტიკის, კოლონიური პოლიტიკის და შეიარაღების პოლიტიკისა, რომლებიც ერთმანეთისაგან განუყოფელია, თუ ჩამოშორება დიდმპყრობელური პოლიტიკისაგან!» (59—60). —

NB

«იხილეთ»

NB

ჯერ საჭიროა თვითონ აიღონ ხელში ძალაუფლება და არა ტყუილუბრალოდ ილაპარაკონ «ძალაუფლებაზე».

NB

NB

«საქმე მარტო სავაჭრო ურთიერთობის უბრალო მოწესრიგება როდია, არამედ ის დიდმპყრობელური პოლიტიკა, რომელიც ისწრაფვის სხვების ხარჯზე უზრუნველყოს მონოპოლისტური მდგომარეობა საკუთარი კაპიტალისათვის, — ის პოლიტიკა, რომლიდანაც ომის საშიშროება აღმოცენდა. და ნუთუ იმის გამო, რომ ასე იყო ომამდე, ჩვენ უნდა შევეურიგდეთ ამას, და არა ყველა საშუალებით გავუწიოთ წინააღმდეგობა ამ პოლიტიკის განგრძობას კიდევ გაცილებით უფრო მაღალ საფეხურზე? ჩვენ პირიქით ვფიქრობთ: სწორედ იმიტომ, რომ დავინახეთ, თუ საით მივყავართ სახელმწიფოთა მონოპოლისტურ დიდმპყრობელურ პოლიტიკას, ჩვენ ყველა ღონისძიებით უნდა ვიბრძოლოთ მისი განგრძობისა და გაფართოების წინააღმდეგ» (61).

ინგლისი და მარქსი ინგლისელი მუშების შესახებ

ენგელსი. «მუშათა კლასის მდგომარეობა ინგლისში». მე-2 (32 გამოცემა. 1892⁷⁹).

გვ. XX. «არისტოკრატია მუშათა კლასში» — «მუშათა პრივილეგიური უმცირესობა» «მუშათა ფართო მასის» საპირისპიროდ (1885 წ. 1. III-ის სტატიიდან). NB

სხვა ქვეყნების კონკურენციამ გატეხა ინგლისის «სამრეწველო მონოპოლია» (XXI) NB

«პატარა პრივილეგიური, დაცული უმცირესობა» (XXII) (მუშათა კლასისა) — მხოლოდ მას ჰქონდა 1848—68 წლებში «ხანგრძლივი სარგებლობა», ხოლო «ფართო მასა უკეთეს შემთხვევაში სარგებლობდა თავისი მდგომარეობის მხოლოდ ხანმოკლე გაუმჯობესებით»*. S

(იხ. ამ რვეულის გვ. 14**)

გვ. XXIV. «ახალი უნიონიზმის», ხელობის უცოდინარი მუშების კავშირების ზრდა:

«მათ» (ამ ახალ უნიონისტებს) «ერთი განუზომელი უპირატესობა აქვთ: მათი ფსიქიკა წარმოადგენს ჯერ კიდევ ხელუხლებელ ნიადაგს, სრულიად თავისუფალს მემკვიდრეობით გადმოცემულ «საპატრო» ბურჟუაზიულ ცრურწმენათაგან, რომელნიც გზა-კვალს უბნევენ უკეთ მოწყობილ «ძველ უნიონისტებს»***. NB

და 1892 წლის არჩევნების შესახებ:

«წინანდელი ეგრეთწოდებული მუშათა წარმომადგენლებიდან, ე. ი. ადამიანებიდან, რომელთაც აპატიებენ იმას, რომ ისინი მუშათა კლასს ეკუთვნიან, აპატიებენ იმიტომ, რომ ისინი თვითონ მზად არიან ჩაახრჩონ ეს თავიანთი თვისება თავიანთი ლიბერალიზმის ოკეანეში, — ჰენრი ბროოდჰორსტი, ძველი უნიონიზმის ყველაზე გამოჩენილი წარმომადგენელი, საშინლად დამარცხდა, იმიტომ რომ თავისი თავი რვა საათის სამუშაო დღის მოწინააღმდეგედ გამოაცხადა»****. NB

1847 წ. შემდეგ: «ამ ორი მიზეზის შედეგად [1] ჩარტიზმის სიკვდილი; 2) სამრეწველო აყვავება] ინგლისის მუშათა

* იხ. ვ. ი. ლენინი, თბზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 141. რ ე დ.

** იხ. ეს ტომი, გვ. 605. რ ე დ.

*** იხ. ვ. ი. ლენინი, თბზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 141. რ ე დ.

**** იქვე. რ ე დ.

კლასი პოლიტიკური მხრივ დანაშაუტი გახდა «დიდი ლიბერალური პარტიისა» — პარტიისა, რომელსაც მეფებრიკეები ხელმძღვანელობდნენ» (XVII).

33) მიწერ-მოწერა ზორგესთან:

მარქსი ინგლისის მუშათა ბელადების შესახებ:

ფრ. ენგელსი ზორგეს (21. IX. 1872):... «ჰეილზმა აქ ფედერალურ საბჭოში დიდი აურზაური ატეხა, მიაღწია იმას, რომ მარქსს გაკაცხვა გამოუცხადეს იმისათვის, რომ იგი ამბობდა, ინგლისის მუშათა ბელადები მოსყიდულები არიანო, მაგრამ ერთმა აქაურმა ინგლისურმა სექციამ და ერთმა ირლანდიურმა სექციამ უკვე გამოთქვეს პროტესტი, აღიარეს რა მარქსის სიმართლე»...⁸⁰

ენგელსი ზორგეს 5. X. 1872: «აქ ჰეილზმა მარქსისა და ჩემს წინააღმდეგ წამოიწყო გაცხარებული ცილისმწამებლური კამპანია, რომელიც, თუმცა, უკვე იწყებს მობრუნებას თვით მის წინააღმდეგ... საბაბი გახდა მარქსის განცხადება ინგლისის მუშათა ბელადების გამყიდველობის შესახებ»...⁸¹

#

მარქსი ზორგეს 4. IV. 1874⁸²: ... «რაც შეეხება ქალაქის მუშებს» (ინგლისში), «სამწუხაროა, რომ ბელადების მთელი ბანდა არ მოხვდა პარლამენტში. ეს ყველაზე ნამდვილი საშუალება იქნებოდა ამ არამზადებისაგან განთავისუფლებისათვის»...*

♥ NB

შეად. აქ 40—41** კიდევ უფრო ძლიერია

იხ. გაგრძელება გვ. 36***:

♥

↓

NB

ქ. მარქსი კუგელმანს 18. V. 1874: «ინგლისში ამჟამად ვითარდება მხოლოდ სოფლის მუშების მოძრაობა; სამრეწველო მუშებმა, უწინარეს ყოვლისა, უნდა მოიშორონ თავიანთი ახლანდელი წინამძღოლები. როცა მე ჰააგის კონგრესზე ვამხილებდი ამ ვაუბატონებს, ვიცოდი, რომ ამით თავს დავი-

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 140. რ ე დ.

** იხ. ეს ტომი, გვ. 643—644. რ ე დ.

*** ამონაწერები ენგელსისა და ზორგეს მიწერ-მოწერიდან დაწერილია რვეულის 36-ე და 37-ე გვერდებზე (იხ. ეს ტომი, გვ. 638—639). რ ე დ.

ტეხდი არაპოპულარობას, ცილისწამებას etc. მაგრამ ამგვარ შედეგებს მე ყოველთვის გულგრილად ვეკიდებოდი. აქა-იქ უკვე რწმუნდებიან, რომ ამ თავდასხმებით მე მხოლოდ ჩემს მოვალეობას ვასრულებდი»⁸⁸. («Die Neue Zeit», XX, 2, 1901—2, გვ. 800.)

ი ე კ ი. «ინტერნაციონალი», გვ. 191: (კონგრესი ჰააგაში
მარქსმა ჰააგაში თქვა: «თუ ინგლისში ვინმე IX. 1872)
აღიარებული მუშათა ბელადი არ არის, ეს მხოლოდ სასახელოა მისთვის, იმიტომ რომ თვითთელი «აღიარებული მუშათა ბელადი» ლონდონში მოსყიდული ჰყავთ გლადსტონს, მორლის, დილკს და კომპ.»...

შედ. ამაზევე ი ე კ ი «Die Neue Zeit»-ში, XXIII, 2, გვ. 28.

კაუტსკი. «პატრიოტიზმი, ომი და სოციალ-დემოკრატია»

კ. კაუტსკი. «პატრიოტიზმი, ომი და სოციალ-დემოკრატია» («Die Neue Zeit»), XXIII, 2; 1905).

სამხედრო გაფიცვა = «გმირული სისულელეა» (370), ისევე როგორც ბურჟუაზიული პაციფისტების «ცდები» ომების აღმოფხვრისა საქმედიატორო სასამართლოებით. ორივე სისულელე «გამომდინარეობს იმ შეცდომიდან, რომ ომს განიხილავენ როგორც იზოლირებულ ფაქტს».

მაგრამ ომი კატასტროფით იმუქრება: «მაგრამ დაუფიქრებელ ომში დამარცხება ისეთი კატასტროფაა, რომელსაც უდიდესი კრაზი მოსდევს» (371).

პროლეტარიატი «ახლა ჯერ კიდევ საეჭვოა სადმე საკმაოდ ძლიერი იყოს», რომ ომამდე ომი შეუძლებელი გახადოს რევოლუციის საშუალებით (ხოლო სამხედრო გაფიცვა არის რევოლუცია). «მაგრამ იგი ყველა კაპიტალისტურ სახელმწიფოში უკვე იმდენად ძლიერია, რომ ყოველი, დიდ დნაკარგებთან დაკავშირებული, უშედეგო ომი საწყისი პუნქტი უნდა გახდეს რევოლუციისათვის, რომელიც პროლეტარულ რეჟიმს დაამყარებს» (371).

ბაუერი. «ეროვნული საკითხი და სოციალ-
დემოკრატია»

34) ოტო ბაუერი. «ეროვნული საკითხი და სოციალ-დემოკრა-
ტია». სპბ. 1909.

§ 30-დან: «სოციალიზმი და ეროვნულობის პრინციპი».

გვ. 534: ...«სოციალისტური თემი ვერასოდეს ვერ შეძლებს ძალდატანებით შეიყვანოს თავის შემადგენ-
ლობაში მთელი ერები. წარმოიდგინეთ ხალხის მასები,
რომლებსაც ეროვნული კულტურის ყველა სიკეთე
აქვთ, რომლებიც სრულ და აქტიურ მონაწილეობას
იღებენ კანონმდებლობასა და მართვაში, ბოლოს, მო-
მარაგებული არიან იარაღით — განა შესაძლებელი იქ-
ნებოდა ასეთი ერების ძალდატანებით დაქვემდებარება
უცხო საზოგადოებრივი ორგანიზმის ბატონობისათვის?
ყოველი სახელმწიფო ძალაუფლება იარაღის ძალას
ემყარება. ახლანდელი სახალხო არმია, ოსტატური მე-
ქანიზმის მეოხებით, ჯერ კიდევ შეადგენს იარაღს
გარკვეული პირის, გვარის, კლასის ხელში, სწორედ
ისევე, როგორც წარსული დროის რაინდებისა და და-
ქირავებული ჯარი. სოციალისტური საზოგადოების დე-
მოკრატიული თემის არმია კი სხვა არა არის რა, თუ
არ შეიარაღებული ხალხი, რადგან იგი შედგება მაღალ-
კულტურული ადამიანებისაგან, რომლებიც ძალდაუტა-
ნებლად მუშაობენ საზოგადოებრივ სახელოსნოებში და
სრულ მონაწილეობას იღებენ სახელმწიფო ცხოვრების
ყველა დარგში. ასეთ პირობებში ქრება უცხოეროვნუ-
ლი ბატონობის ყოველგვარი შესაძლებლობა» (534).

NB
ასეთ

ეგროპის შეერთებული შტატები «ფუჭი ოცნება კი არ არის»,
არამედ «იმ გზის გარდუვალი დასასრულია, რომელსაც დიდი
ხანია დადგენენ ერები» (542).

სოციალისტურ გერმანიას რომ მოენდომებინა თავის მუ-
შაკთა ნაწილის გაშვება უკრაინაში, იგი (გერმანია) არ გაუშ-
ვებს მათ, თუ «არ უზრუნველყოფს მათთვის მათს კულტურულ
დამოუკიდებლობას» (543)... (ეს § 30-ის დასასრულია).

§ 29-ში «იმპერიალიზმი და ეროვნულობის პრინციპი» (რუ-
სული თარგმანის 512—529), ავტორს მოჰყავს ციტატი შულცე-
გვეერნიციდან ბ რ ი ტ ა ნ ე თ ი ს ი მ პ ე რ ი ა ლ ი ზ მ ზ ე, იღებს
თურქეთის დაშლას, იტალიის მისწრაფებას ლიბიყროს ალბა-
ნეთი: «მოიმინეზებენ ტრიენტსა და ტრიესტს, გუნებაში კი
ალბანეთი ექნებათ» (519). «ასეთნაირად შეძლებენ იტალიელი

ერის მასებს დაპყრობითი მიზნებით წარმოებული იმპერიალისტური ომი წარმოუდგინონ როგორც ომი ეროვნული თავისუფლებისათვის» (519)...

ბაღდადი, რუსეთი სპარსეთში etc.—«ასეთია ამ მომავალი კონფლიქტების თესლი და ელემენტები» (518)...

ასევე «ბრიტანეთის იმპერიალიზმი ამომრჩეველთა მასების წინაშე ხატავს ერთიანი ბრიტანული ერის ბატონობაში მყოფი 400-მილიონიანი იმპერიის წარმტაც სურათს და ამასთან ფიქრობს რკინის მაგნატების საკარტელო მოგებაზე და სპეკულაციაზე ლონდონის ბირჟაზე»... «ოდესმე რუსეთის იმპერიალიზმი, ალბათ, გამოაცხადებს პოლონეთისა და უკრაინის თავისუფლებასა და ერთიანობას, რათა გაუხსნას ახალი ბაზრები პეტერბურგის, მოსკოვისა და ლოდის მეფაბრიკებს»... «ასევე გერმანიის იმპერიალიზმი უნდა გამოვიდეს დიდი გერმანიის 1848 წ. იდეის მემკვიდრედ, თავის დროშას უნდა წააწეროს ერთიანი დიდი გერმანული სამშობლოს განხორციელება, როდესაც მას მოეპრიანება გერმანელი მუშებისა და გლეხების სიცოცხლე მსხვერპლად მიუტანოს კაპიტალის ინტერესებს ტიგროსსა და ევფრატზე» (522—523)...

(35)

NB

«ავსტრიის დანგრევა კაპიტალისტური საზოგადოების შიგნით შეიძლება მხოლოდ იმპერიალიზმის საქმე იყოს» (528)...

«ავსტრიის დაშლა გულისხმობს იმპერიალიზმის გამარჯვებას გერმანიაში, რუსეთსა და იტალიაში. მაგრამ იმპერიალიზმის გამარჯვება გულისხმობს მუშათა კლასის დამარცხებას ამ ქვეყნებში» (527). ავსტრიის მუშებს იმპერიალიზმის გამარჯვების იმედი როდი უნდა ჰქონდეთ...

ბრუშბახნი. «ციმერვალდ-კინტალის შეცდომა»

ბ. გრუშბახნი. «ციმერვალდ-კინტალის შეცდომა». ბერნი, 1916 (გვ. 95) (სოციალ-შოვინისტის უხამსობა).

გვ. 24: ...«მაგრამ თუმცა იგი (კაუცი) 4. VIII. 1914 წეროვნად ვერ გაერკვა მდგომარეობაში, იგი ჩვენთვის (!!!) და ყველა ქვეყნის სოციალისტებისათვის მაინც რჩება ინტერნაციონალის ერთ-ერთ ხელმძღვანელ თეორეტიკოსად»... ||| 1

გვ. 26 ...«გენერალური გათანაბრება, რომელსაც ქადაგებენ ციმერვალდი და კინტალი»...

— გვ. 40 — ვალან — კეირ ჰარდის წინადადებაზე გერმანელ სოციალ-დემოკრატებს პასუხი არ გაუციათ და ხემნიციში (1913) დაპირების მოუხედავად არ განუხილავთ იგი (ვენის 1914 კონგრესისათვის)!!! (სისულელეა თითქოს ლეგინებსა და კომპ. შეეძლოთ შეესრულებინათ ეს!!). (შეად. ჰიუსმანსი წერილში შვეიცარიის პარტიისადმი — idem.)

ფრანგთა უმცირესობა აგრეთვე სამშობლოს დაცვას ემხრობა!! (— 54 —). [გრიმი 1914 წ. აგვისტოსა და ნოემბერში სამშობლოს დაცვას ემხრობოდაო — 68.]

გვ. 77: ლენინი მაროკოს ომს ემხრობა etc.

(გვ. 4 გერმანული ბროშურისა*). «აქ უგუნურება მეთოდი ხდება!» მაროკოს შეუძლია თავი დაიცვას, საფრანგეთს კი არა! (მასხარა!)

გვ. 78: ლენინი («Vorboten»⁸⁴ № 1 **) «რევოლუციური მასობრივი ბრძოლის დასაწყისს» გერმანიის მშვიერ ბუნებში ხედავს!! აი ილუზიებიო!! პირიქით «გერმანელ ხალხს სრულებით არა აქვს რევოლუციური თვისებებიო» (78).

82: მეიერ ლონდონმა 18. I. 1916 ამერიკის პალატაში თქვა, რომ იგი დაიცავდა თავის სამშობლოს თავდასხმის შემთხვევაში!!!

84—5: განცხადება ლედებურისა გერმანიის ინტერნაციონალური სოციალისტების წინააღმდეგ და ბორჰარტისა ლედებურის წინააღმდეგ. თქვენ «ვერასოდეს» ვერ გაატარებთ უარს «სამშობლოს დაცვაზე»!!! ლიბქნეხტიც სამშობლოს დაცვას ემხრობაო!!

ინგელსი. წერილები ზორგესადმი

36) ენგელსი ზორგეს 3. VI. 1885... სანაოსნო კომპანიებისათვის სუბსიდიების გამო (განსაკუთრებული კანონის გადავარდნის შემდეგ); «გათიშვა, ალბათ, მოხდება და მხოლოდ სასარგებლო იქნება. წვრილბურჟუაზიულ-სოციალისტური ფრაქცია გარდუვალა ისეთ ქვეყანაში, როგორც გერმანია, სადაც მეშინობა «ოღითვე არსებობს» კიდევ უფრო მეტად, ვიდრე ისტორიული სამართალი»...⁸⁶

29. IV. 1886: «გერმანიაში მშვიდობიან დროს ყველაფერი გაუღენთილია ფილისტერობით; აქ საფრანგეთის მეტოქეობის

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 364. რ ე დ.

** იქვე, ტომი 22, გვ. 125—141. რ ე დ.

ნესტარი სავსებით აუცილებელია. ეს კი იქნება, დარდი ნუ გაქვთ...⁸⁸

22. II. 1888: «ოლონდ კი დაიწყოს სადმე, და ბურჟუებს განაცვიფრებს ფარული სოციალიზმი, რომელიც მაშინ გარეთ გადმოხეთქავს და აშკარა გახდება» (291)...

7. XII. 1889: ...«ყველაზე უსაზიზღრესია აქ» (ინგლისში) — «მუშათა ძვალსა და რბილში გამჯდარი ბურჟუაზიული «დარბაისლობა»... ტომ შანიც კი, რომელიც ყველაზე საუკეთესო ადამიანად მიმაჩნია, სიამოვნებით ლაპარაკობს იმაზე, რომ ის ისაუზმებს ლორდ-მერთან. როცა აღარებ ამას ფრანგებს, — ხედავ, თუ რას ნიშნავს რევოლუცია»⁸⁷... *

8. II. 1890 ...«ფაბიანელები განათლებული ბურჟუების კეთილგანმზრახველი ხროვანა, რომლებიც მარქსს უარყოფდნენ... მათი მთავარი მიზანია... ბურჟუას მიზიდვა სოციალიზმის მხარეზე და ამრიგად მისი შეყვანა მშვიდობიანი და კონსტიტუციური გზით» (331)...

((ფაბიანელების შესახებ 393 (18. III. 1893) — გვ. 401 (11. XI. 1893)... — სურთ ლიბერალიზმი გაუღინთონ სოციალიზმით; თვითონ ისინი გაუღენთილ უნდა იქნან მუშათა სულსკვეთებით)).

19. IV. 1890... ინგლისში აურაცხელია კამათი etc., ტრადიციული, კინკლაობა, კვალიფიციური მუშების ცრურწმენები etc. etc.

...«მაგრამ მოძრაობა წინ მიდის ზედაპირის ქვეშ, იპყრობს სულ უფრო ფართო ფენებს და ამასთანავე უმთავრესად აქამდე უძრავ ყველაზე დაბალ» (ხაზგასმა ენგელსისა) «მასაში, და შორს აღარ არის დღე, როცა ეს მასა უეცრად იპოვნის თავის თავს» (ხაზგასმა ენგელსისა), «როცა მისთვის ცხადი გახდება, რომ სწორედ თვითონ იგი არის ეს უზარმაზარი მოძრავე მასა»... ** (336).

4. III. 1891... აქ არის დოკებისა და გაზის მუშების და მათი ტრედ-უნინის მარცხი, მათი «ახალი ტრედ-უნინი აფეთქებულა, და ძველი კონსერვატიული ტრედ-უნინები, მდიდარნი» (ხაზგასმა ენგელსისა) «და სწორედ ამიტომ მხდალნი, მარტონი რჩებიან ბრძოლის ველზე» (359).

* იხ. ე. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 140. რ ე დ.

** იხ. ე. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 140—141. რ ე დ.

14. IX. 1891. ტრედ-უნიონების ნიუჯასლის კონგრესი ცეცხლგამარჯვება (ისევე როგორც საერთაშორისო კონგრესი)... «ძველმა» (ხაზგასმა ენგელსისა) «ტრედ-უნიონებმა, ფეიქრების მეთაურობით, და მთელმა რეაქციულმა პარტიამ მუშებს შორის ყველა ღონე იხმარეს იმისათვის, რომ გაუქმებულიყო 1890 წლის გადაწყვეტილება რვა საათის სამუშაო დღის შესახებ. ისინი დამარცხდნენ... და ბურჟუაზიული გაზეთები აღიარებენ ბურჟუაზიული მუშათა პარტიის» (ხაზგასმა ენგელსისა) «დამარცხებას მთლიანად ძრწოლით, ღმერთს და კბილთა ღრქიალით»* (368).

24. X. 1891... შესაძლებელი ომის შესახებ... ჩვენ, გერმანელებმა, უნდა (იქნებ) «გავითამაშოთ 1793 წელი»... უბედურება იქნება, თუ ომი მოხდება და იგი «ნაადრევად მიგვიყვანს ხელისუფლებას სათავეში, მომზადებული უნდა ვიყოთ ამ შემთხვევისათვის» (371)...

Idem, 376: ასეთი ომის დროს «ჩვენ სრული რისკი უნდა გავწიოთ» (376).

...«მასები (გერმანიაში) საუცხოოა და მეტწილად ბელადებზე უკეთესი... (399) (7. X. 1893).

2. XII. 1893... მუშათა მოძრაობის განვითარების სიძნელენი ამერიკაში: 1) «პარტიული მართვის» სისტემა (2 პარტია; მესამისათვის ხმების დაკარგვა); 2) იმიგრაცია მუშებს 2 ჯგუფად ყოფს; იმიგრანტებს ქვეჩვეულებად; ამასთანავე ზანგებიც; 3) მფარველობითი ბაქები მუშებს იმას აძლევენ, რომ «ისინი პროსპერიტის გავლენას განიცდიან», რაც ევროპაში არ არის... (403)...

412 (12. V. 1894), სოციალ-დემოკრატიული ფედერაციისა და გერმანულ-ამერიკელი სოციალისტების სექტანტობა ამერიკაში თეორიას «გაქეცხვებულ ორთოდოქსიად» აქცევს... ((რომ მუშებმა განუვითარებლად ერთბაშად გადაყლაპონ თეორია)).

შურნალი «კოლოკოლი»

ერნსტ ჰეილმანი. «კამათის არსი»

38) «Die Gloske», 1916, № 20 (12. VIII. 1916)

ერნსტ ჰეილმანი. «კამათის არსი» (770—786).

მიზანი — «სამი მოკამათე ჯგუფის ძირითადი აზრების» გადმოცემა (770)...

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 141. რ ე დ.

«უმრავლესობა, საქმიანი თანამშრომლობა და ინტერნაციონალისტები (ლიბკნეხტის ჯგუფი)» (771)...

1 — უნდათ «გერმანიის გამარჯვება»

2 — «ომის ფრედ დამთავრება»

3 — «გერმანიის დამარცხება» (771)...

«პირველი ორი მიმართულება დგას სამშობლოს დაცვის ნიადაგზე, თუმცა საქმიანი თანამშრომლობის ჯგუფი ძალიან გულმოდგინედ წუხს იმაზე, რომ არ გასცილდეს წმინდა თავდაცვის ფარგლებს, «მესამე ინტერნაციონალის» მომხრეები კი უარყოფენ «სამშობლოს დაცვის» პრინციპს, როგორც თავგზის ამბნევე ფრაზას» (771)...

«ლიბკნეხტის ჯგუფი საკუთარი თავის სახეებით ერთგული დარჩა... ეს მიმართულება ახლა გაერთიანდა ახალ პარტიაში სპარტაკელთა პროგრამით. მისდევს რა თავის თეორეტიკოს ბელადს, რუს ლენინს, მას სურს ყველა სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას, მათი ინტერნაციონალური მოვალეობის სახით, თავს მოახვიოს მოვალეობა უსიტყვოდ ცდილობდეს მიაღწიოს საკუთარი ქვეყნის დამარცხებას ყველა საშუალებით: კანონის საწინააღმდეგო ფურცლებით, საიდუმლო ორგანიზაციებით, მასობრივი გაფიცვებითა და აჯანყებებით» (771)... «რუსეთში ამ მიმართულების მომხრეები პატიოსნად და მოურიდებლად თვითონ უწოდებენ თავიანთ თავს პორაჟენცებს» (772).

სპარტაკელთა პროპაგანდა, რომელიც ქადაგებს, რომ მოწინააღმდეგის შემოსევა სულაც არ არის ყველაზე საშინელი, რომ მას, პირიქით, შეიძლება თავისუფლების მოპოვება მოჰყვეს, ითვლის, ალბათ, ყველაზე მეტ მომხრეს რუს ემიგრანტ თეორეტიკოსთა შორის შვეიცარიაში; პრაქტიკულად მას შეიძლება მნიშვნელობა ჰქონდეს მხოლოდ გერმანიისათვის და ამიტომ გერმანიის დამარცხების პროპაგანდას წარმოადგენს» (772)...

«საქმიანი თანამშრომლობის ჯგუფს, ანუ ციმერვალდის მემარჯვენეს, რომლის თეორეტიკოსია კაუტსკი, ხოლო პოლიტიკური ბელადები — ჰააზე და ლედებური, არა მარტო გამოაქვს დასკვნა ფაქტიური ვითარებიდან, რომ ეს ომი უნდა დამთავრდეს ისე, რომ არ უნდა იყონ გამარჯვებულები და დამარცხებულები, არამედ კიდევაც სურს დიდი ბრძოლის სწორედ ასეთი დასასრული».

«ამ ნახევრული პოზიციის კრიტიკა მეტისმეტად ადვილი და მარტივია. იმის მტკიცება, რომ გერმანიის დაცვის ამოცანა გადაჭრილია, ისე აშკარად ეწინააღმდეგება ფაქტებს, რომ

საქმეში ჩახეღულ ადამიანთა შორის შეუძლია მხოლოდ სიცილი გამოიწვიოს» (773)...

«იგი (უმრავლესობა) იმ მიმართულებით მოქმედებს, რომ რაც შეიძლება მალე დაიდოს ზავი, რომელიც, თუმცა, შეიძლება განხორციელებულ იქნას მხოლოდ ახლანდელი მთავრობების მიერ» (778).

«კატასტროფის, ანუ რევოლუციის, როგორც სოციალისტური საზოგადოების აშენების საშუალების, იდეა ჩვენ საერთოდ ერთხელ და სამუდამოდ უნდა დავასამართოთ, და არა რაიმე გარკვეულ მომენტთან დაკავშირებით, არამედ პრინციპულად. იყო სოციალისტი—იმახ ნიშნავს, რომ პრინციპში იყო ანტირევოლუციონერი» (შავი შრიფტი ავტორისა); «საწინააღმდეგო შეხედულება ბურჟუაზიის განმათავისუფლებელი ბრძოლის მხოლოდ მემკვიდრეობაა, რომლისგანაც ჩვენ სულიერად ჭერ კიდევ სავსებით როდი განვთავისუფლებულვართ» (780)...

გვ. 782: გრავებისა და გენერლების (მათი შეილები ოფიცრები არიან etc.) მიერ ომში გაღებული მსხვერპლის ($1/2$ გვერდი სახელები) მაგალითები: საბუთი, «რომ მტრის წინაშე ყველანი თანასწორი გავხდით» (783) (!!!!).

«4 ავეისტოს პოლიტიკის კრიზისი, ამრიგად, საბოლოო ანგარიშით სხვა არა არის რა, თუ არა განახლება ძველი ბრძოლისა კატასტროფების თეორიასა და ევოლუციურ მოძღვრებას შორის, ბრძოლისა, რომელიც ახლა, ევოლუციურ შეხედულებათა გამარჯვების შემდეგ, დასასრულს უახლოვდება. ამიტომ ჩვენ ვხედავთ, თუ არ ჩავთვლით ერთი და მეორე მხრიდან მტრის მხარეზე თორმეტიოდე გადასულს, რეფორმისტებისა და რევოლუციონერების, ან, თუ გნებავთ, რევიზიონისტებისა და რადიკალების იმავე ძველ, ერთიმეორისადმი დაპირისპირებულ საბრძოლო რიგებს და გვესმის ძველი ლოზუნგები» (784)...

40)

«ასეზის წყველა-კრულვის მიუხედავად, ევოლუციური ისტორიული თვალსაზრისი სულ უფრო მკვიდრდებოდა პარტიაში, და იგი გაიმარჯვებს იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ომის შემდეგ სასტიკად დაზარალებულ ხალხთა აღშფოთება აქა-იქ გამოიწვევს რევოლუციურ აფეთქებებს. შფოთიანმა და თვით სისხლიანმა ეპიზოდებმა შეიძლება შეაფერხონ ან დააჩქარონ განვითარება, მაგრამ ვერას გზით გერ შეცვლიან მის ძირითად ნიშნებს» (785—786).

აქ მთავარია ამ ფრაზის 1-ლ ნახევარში

«იმ ფაქტში, რომ იზრდება იმ აღამიანთა რიცხვი, რომლებიც საარსებო სახსრებს შოულობენ არა კერძო სამეურნეო საქმიანობით ან იღებენ ჯამაგირსა და ხელფასს არა კერძო ხელიდან. სოციალიზმი დღითიდღე სულ უფრო და უფრო ხორციელდება. სახელმწიფო, კომუნალური და კოოპერაციული საწარმოს მუშა ისევე სოციალიზებულია, როგორც საავადმყოფოს საღაროს ექიმი ან პროფკავშირის მოსამსახურე» (784).

ლიბკნეხტი ვ. ღა მარქსი

(1878 წლის წერილი ვ. ლიბკნეხტისადმი)

ვ. ლიბკნეხტი. «აღმოსავლეთის საკითხისათვის ან უნდა გახდეს თუ არა ევროპა კაზაკური? გაფრთხილების სიტყვა გერმანულ ხალხს». მე-2 გამოცემა. ლაიპციგი, 1878, გვ. 57 და 59.

NB

ვიშო-
ვნო!!

ციტატი მოყვანილია «Sozialistische Monatshefte»-ში, 1916, გვ. 1095 (№ 21, 19. X. 1916), შიპელის სტატიიში, რომ ლიბკნეხტის ამ ბროშურას დართული აქვს ერთი «მეგობრის», აშკარად მარქსის, ორი წერალო. (ვ. ლიბკნეხტის ბროშურის 1-ლ გამოცემაში ეს დანართები არ არის⁸⁸.) მაშინ მარქსი აი რას წერალო:

«კორუპციის პერიოდის მეოხებით, რომელიც 1848 წლიდან დადგა, ინგლისის მუშათა კლასი თანდათანობით მოიცვა სულ უფრო და უფრო ღრმა დემორალიზაციამ და, ბოლოს, იგი იქამდე მივიდა, რომ უბრალო დანამატი გახდა დიადი ლიბერალური პარტიისა, ე. ი. თავისი საკუთარი დამმონებლების, კაპიტალისტების პარტიისა. ინგლისის მუშათა კლასის ხელმძღვანელობა მთლიანად გადავიდა ტრედ-უნიონების მოსყიდული ბელადებისა და პროფესიით ავიტორების ხელში. ეს ვაჟბატონები, კლასტორებთან, ბრაიტებთან, მენდელებთან, მორლეებთან, მეფაბრიკე არამზადებთან

(1848—1878)

მარქსი

ინგლისელი მუშის შესახებ
1878 წელს

41)

და სხვ. ერთად, ყველა კილოზე ყვირილით ადიდებდნენ მეფეს — ხალხთა განმათავისუფლებელს და ამავე დროს ხელიც არ გაუწმინდრევიათ თავიანთი საკუთარი ძმებთანათვის, რომლებსაც სამხრეთ უელსის შახტების მფლობელებმა შიმშილით სიკვდილი განუშადეს. უბადრუკი აღამიანები! ყოველივე ეს ღირსეულად რომ დაეგვირგვინებინათ, თემთა პალატაში უკანასკნელი კენჭისყრის დროს (7 და 8 თებერვალს, როცა დიადი ლიბერალური პარტიის ბურჟების უმრავლესობამ, — ფორსტერმა, ლოუმ, ჰარკოურტმა, გოშენმა, პარტიგეტონმა და თვით დიდმა ჯონ ბრაიტმა, — ბედის ანაბარა დატოვეს თავიანთი არმია და გაიქცნენ კენჭისყრის მომენტში, რათა ძალიან არ შეერცხვინათ თავი რაიმე ვოტუშით) მუშათა ერთადერთმა წარმომადგენელმა თემთა პალატაში, და ამასთან, თქმაც საშინელია, მეშახტეების პირდაპირმა წარმომადგენლებმა და თვითონაც შთამომავლობით მეშახტეებმა, ბიორტმა და არარაობა მაკდონელმა, ხმა მისცეს «დიადი ლიბერალური პარტიის» მაჩანჩალებთან ერთად, რომლებიც აღფრთოვანებული არიან მეფით! მაგრამ რუსეთის სწრაფად განვითარებულმა გეგმებმა ერთბაშად გაფანტა მომხიბვლელობა, ბოლო მოუღო მექანიკურ ავიტაციას (ხუთგირვანქიანი სახაზინო ბილეთები — აი მექანიზმის მთავარი ზამბარა); ამ მომენტში მოტერსჩედების, ჰოუელების, ჯონ ჰეილსების, შიპტონების, ოსბორნების და მთელი ამ ბანდის «სიცოცხლისათვის საშიში» იქნებოდა ხმა ამოეღოთ რომელიმე ღია მუშათა მიტინგზე; მათს დახურულ კრებებსაც კი (სადაც უშვებენ მხოლოდ შესასვლელი ბილეთებით) ხალხის მასა ძალად ფუშავს და ერეკება».

NB: მარქსის 1878 წლის წერილი
(ლიბკნეხტისადმი?)

იაკონნელები და ამერიკელ მუშათა მოვინიზმი

«Die Neue Zeit», 1913 (31, 2), გვ. 410—412 (1913 წ. 20. VI-ის №)

NB

მუშათა მოვინიზმი

გრვინ გუდე. «ახალი განსაკუთრებული კანონი იაპონელების წინააღმდეგ შეერთებულ შტატებში». (თარიღი: სან-ფრანცისკო, 21. V. 1913.)

ამ კანონს, რომელიც იაპონელებს უკრძალავს მიწის ყიდვას (იჯარით ალება შეიძლება მხოლოდ 3 წლით), ხელი მოაწერა გუბერნატორმა 19. V. 1913 ვუდრო ვილსონის მოთხოვნის წინააღმდეგ.

ეს «ყველაზე ცუდი ყაიდის განსაკუთრებული კანონია» (410) — «პოლიტიკა, რომელიც პოლონელების მიმართ პრუსიულ პოლიტიკაზე უფრო უარესია» (412).

მუშებსაც ამერიკაში ბრალი მიუძღვით «მოვინიზმში» (NB) (412). «ბატონებს «ამერიკის შრომის ფედერაციიდან» სურთ არა მარტო წაართვან «ყვითლებს» ყველა უფლებები, მათ სურთ საერთოდ გააძევეონ ისინი ქვეყნიდან» (411).

ეს განსაკუთრებული კანონი «გვიდასტურებს, რომ კალიფორნიის მოსახლეობა, და უწინარეს ყოვლისა მუშა მოსახლეობა, ებმება ამერიკელი იმპერიალისტების ეტლში, რომლებიც უკვე დიდი ხანია ამზადებენ ომს იაპონიასთან. სოციალისტური პარტიაც აგრეთვე ჭეროვან სიმაღლეზე როდია ამ საკითხში» (411).

ეს კანონი «მხოლოდ რგოლია კანონების (412)...

ამერიკელი

მუშები და მათი

მოვინიზმი

იაპონელთა მიმართ

NB

მუშები

იმპერიალისტების ემხრობიან...

«სოც. პარტიაც აგრეთვე!!!»

გრძელ ჯაჭვში»

ბრეილიანი და «ბრიუტლიანური»

ბრეილიანი. «ლია წერილი ბრიუტლი-კავშირის»

გოტინგენი»

42) «Grütliener» № 230. 1916 (2. X. 1916).

გერმანიის ბრეილიანი. «ლია წერილი ბრიუტლი-კავშირის გოტინგენი».

მუშების მხოლოდ უმცირესობა მონაწილეობს მუშათა მოძრაობაში. ამიტომ ცხოვრების დონე მხოლოდ ცოტათი ამაღლდა, ისიც მუშათა კლასის მხოლოდ ზედაფენებშია. მუშათა მასა ხელმოკლეობის, გაჭირვებისა და სიღატაკის მარწყუხებში დარჩა. ამიტომ დროდადრო იბადება ექვი, სწორია თუ არა წინანდელი გზა. კრიტიკა ეძებს ახალ გზებს და იმედს უმთავრესად იმაზე ამყარებს, რომ წარმატება უფრო ენერგიულ მოქმედებას მოჰყვება. ამ მიმართულებით წარმოებს ცდები, რომლებიც ჩვეულებრივად მარცხით თავდება, რაც ახალი ძალით უბოძგებს წინანდელი ტაქტიკისაკენ. ვინც თვალს გადაეცნობს მუშათა მოძრაობის წარსულს მეტად თუ ნაკლებად ხანგრძლივ პერიოდში, დაინახავს ამ ტალღისებრ ხაზს... მაგრამ აი დაიწყო მსოფლიო ომი... ფართო მასებისათვის... სასტიკი იმედგაცრუება... ცხოვრების პირობების საშინელი გაუარესება, რასაც გაჭირვებამდე მიჰყავს ისეთი ფენებიც კი, რომლებიც მანამდე კიდევ საკმაოდ კარგად ცხოვრობდნენ, აძლიერებს რევოლუციურ მიმდინარეობას. ყოველივე წინანდელი კითხვის ნიშნის ქვეშ დგება: პრინციპები, ტაქტიკა და ორგანიზაცია. ...ვისაც უნარი შესწევს გონებით ამაღლდეს დღის ორბიტრალზე, ... ის ამ დიად კამათს» (რევოლუციური პრინციპებისა და ტაქტიკის გამო) «გასაგებად მიიჩნევს და მის გამო არ მიეცემა სასოწარკვეთილებას. რა თქმა უნდა, სისულელე საკმაოდ ბევრი იყო ჩადენილი — მაგრამ ორივე მხრიდან...

დღემდე თითქმის მხოლოდ მე მიხედვოდა გამოსვლა შერიგების ცდებით... პარტიული ხელმძღვანელობა ჭეშმარიტად არ იდგა თავისი ამოცანის სიმძალეზე და მეტისმეტად ემორჩილებოდა ფიცხ ადამიანთა გავლენას... ბრიუტლი-კავშირის ცენტრალურმა კომიტეტმა გადაწყვიტა დაადგეს «პრაქტიკული ეროვნული პოლიტიკის» გზას, პოლიტიკისა, რომლის გატარება განზრახ-

ხული აქვს პარტიის გარეთ... რატომ არ აკეთებდა ამას პარტიის შიგნით? რატომ თითქმის ყოველთვის მარტო მე მანებებდა მეწარმოებინა ბრძოლა ზერადიკალებთან?..

...მე მტკიცედ ვარ დარწმუნებული, რომ პარტიაში ახლანდელი დუდილიდან ბოლოს და ბოლოს კარგი ღვინო დადგება, თუ კასრს არ დაუცობენ მანამდე, ვიდრე დუდილი დამთავრდებოდეს... პარტია შეიძლება იყოს მხოლოდ პროლეტარული და არ უნდა გადაიქცეს სექტად, რომლის მოქმედება გაუგებარია პროლეტარიატისათვის... თუ იგი (გრიუტლი-კავშირი)... უარყოფს პარტიასთან შეთანხმებას, მაშინ ჩემთვის ადგილი აღარ არის ამ კავშირში. მე მწუხამ პარტიის მომავალი და ამიტომ ყოველთვის მას მიეყვები». (დასასრული.) ბერნი. 26. IX. 1916.

აქვეა გრიუტლი-კავშირის ცენტრალური კომიტეტის პასუხი გრეილიხისადმი. ზერადიკალიზმი და «შუამავლობა» — გრიუტლი-კავშირის არსებობის წინააღმდეგ. აქვეა ფელეტონი «ვინ არის სპარტაკი?» (ხოტბა)!!!

«ქვები პურის ნაცვლად!»

«Grütliener» № 255, 31. X. ერთი «პროფკავშირული მუშაკის» მოწინავე: «ქვები პურის ნაცვლად»: სწორედ «რადიკალური მიმართულება» იძლევა «ქვებს პურის ნაცვლადო». საჭირო კი არის «რეფორმისტული გაგება», «პრაქტიკული სოციალური რეფორმა», «დემოკრატიულ-სოციალისტური რეფორმა»... (ეგრეთწოდებული «მარქსისტების» წინააღმდეგ)...

«პრინციული სხვადასხვაობა შეფასებაში»

№ 253. 28. X. 1916. მოწინავე: «პრინციული სხვადასხვაობა შეფასებაში». ციტატი «Leipziger Volkszeitung»-იდან, იგი «სოციალისტურ თვალსაზრისს» იცავსო. ციურიხასა და ბერნის გაზეთები ჰერნერსტორფერს ლანძღავენო. ჩვენ არ ვეთანხმებით არც

ისინი
«ცენტრის»
მომხრენი
არიან

NB

უმრავლესობას გერმანიაში. არც
ციურხისა და ბერნის გაზეთებს, ჩვენ «ლე-
გალური» გზების მომხრენი ვართო. ადლენ-
რის საქმეში ჩვენ «მხოლოდ ახირებულო-
ბას» ვხედავთო...»

«ჩვენ შორის არავითარი პრინციპული უთანხმოება არ არის!»

№ 249. 24. X. 1916. მოწინავე: «ჩვენ შორის არავი-
თარი პრინციპული უთანხმოება არ არის!» (ბრჭყალებში)—
NB ||| კუბერის (რორშახ) სიტყვები გრიუტლის დილეგატ-
თა კრებაზე, აი ადლერს «*Volksrecht*»-ი აქვებსო!! ჩვენ
||| კი პრინციპულად ვგმობთ მას!

«ნაციონალისტური სარევიონისაგან» იცხრილება
«ინტერნაციონალური სოციალისტური ხორბალი»»

№ 248. 23. X. 1916. მოწინავე: «ნაციონალისტური სარე-
ვიონისაგან» იცხრილება «ინტერნაციონალური სოციალისტური
ხორბალი» (შვეიცარიის იტალიელი სოციალისტების ყრი-
ლობაზე შვეიცარიის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის
წარმომადგენელმა ასე განაცხადაო).

«თეზისები რეფორმისათვის»

№ 235. 7. X. 1916. თეზები გრიუტლის პროგრამის ა-
თვის.

«უცხოელთა ნატურალიზაცია»

№ 243 (17. X. 1916) და მთელი რიგი მის წინ (№№ 237
(10. X.)—243). სტატიები «უცხოელთა ნატურალი-
ზაციის» შესახებ...

«ცხრათა» კომისიამ (მათ შორის გრეილიხი და ვულშლეგერი)
1912 წელს შეიტანა პეტიცია.

!!!! || იძულებითი ნატურალიზაცია 15 წლის შემდეგ. ნა-
ტურალიზაციის საფასური არა უმეტეს 300 ფრანკისა!!
№ 242 და 243.

«პარტია თუ გრიუტლი-კავშირი?»

«Grütliener» 18. X. 1916. შვეიცარიის «სოციალ-პარტიო-
ტული პარტია».

«პროფკავშირები და სამხედრო საკითხი»

Grütli-ner», № 216 (15. IX. 1916): პატარა სტატია || NB
 სათაურით: «პროფკავშირები და სამხედრო საკითხი».

«Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung»-ში (*) (1916, № 38, 16. IX. 1916) კორესპონდენტი [ი. გ., ბაზე-
 ლი] (**) შემოსხენებული საკითხის განხილ-
 ვისას მიდის მოკლე და ნათელ დასკვნამდე,
 რომ «პროფკავშირების წევრთა ვალია იზ-
 რუნონ იმაზე, რომ სამხედრო საკითხი
 ბრინციპულად და ნათლად გადაჭრას
 პარტიამ. ყველაზე ენერგიული ბრძოლა
 მილიტარიზმთან და სამშობლოს დაცვის წი-
 ნააღმდეგ — დღეს და განიარაღება სოცია-
 ლიზმთან ერთად — ხვალ».

(*) კაპელენ-
 უტრასე, ნ. ბერნი
 (***) სტატია ამ
 ი. გ-სი, ბაზელი
 ძალიან კარგია,
 წმინდა მუშური
 და რევოლუციურ-
 ინტერნაციონა-
 ლისტური

ამის გამო გაზეთის რედაქცია («რედაქციის ბოლოსიტყვაო-
 ბა»), ამხ. შნეებერგერი, შენიშნავს, რომ პროფკავშირები
 როგორც ასეთები არ უნდა მუშაობდნენ არც შეიარაღე-
 ბის შემცირების საკითხზე, არც განიარაღების საკითხზე.
 იმის გამო, რომ ადამიანი თავისი პროფკავშირის წევრად
 ირიცხება, ის ჯერ კიდევ არ არის არც სოციალ-დემო-
 კრატი, არც ანტიმილიტარისტი; მის პოლიტიკურ თუ
 რელიგიურ შეხედულებებს თავისთავად არაერთარი კავ-
 შირი არა აქვს იმასთან, რომ იგი პროფკავშირს ეკუთ-
 ვნის. მართალია, მეტ წილ შემთხვევებში პროფკავშირის
 წევრი მალე ხდება სოციალისტურ თუ სოციალ-დემო-
 კრატიულ შეხედულებათა მომხრე. მაგრამ იგი მათ ამე-
 ლავენებს არა იმდენად პროფკავშირში, რამდენადაც
 სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციებში, რომლებიც
 სპეციალურად ამ მიზანს ემსახურებიან. ასეთი წესი
 ფრიად მიზანშეწონილი აღმოჩნდა, და ამიტომ, აგრეთვე
 იმიტომაც, რომ ეკონომიურ სფეროში პროფკავშირთა
 ამოცანების წრე საქმალდ ფართოა, ეს წესი შემდეგშიც
 დატოვებულ უნდა იქნას.

(44

|| II

ამასთან პროფკავშირები ან მათი ორგანოები სულაც ვერ
 შეძლებდნენ ნამდვილად საგანმანათლებლო მუშაობა ეწარმოე-
 ბინათ ამ სფეროში.

ზოგადი ადგილებით, როგორც ცოტა როდია ამ სტატიაშიც,
 რომელსაც განვიხილავთ, საქმეს ვერ უშუკელი; ამ ზოგადი
 ადგილებით ისევე ნაკლებად შეიძლება დააჯერო ადამიანი, რო-

მელიც აღზრდილია, როგორც ამას მეტწილად აქვს ადგილი, სულ სხვა შეხედულებებით, როგორც შეუძლებელია ორი სიტყვით განმარტო ომის არსი ან უწინაზრახვო და მიუყერძობებელ მკითხველზე შთაბეჭდილება მოახდინო გაზვიადებული ცნობებით მუშებთან ბრძოლებში შევიცარიის სამხედრო ძალების როლის შესახებ. საკმარისია გაიხსენოთ მუშათა ბრძოლა იტალიაში, ესპანეთში, საფრანგეთსა და გერმანიაში ან თუნდაც თავისუფალ ამერიკაში, რათა ვაღიაროთ, რომ შევიცარიის პირობები მაინც უკეთესია, ვიდრე რუსეთისა.

NB

მაგრამ უკვე საესებით უხამსია ფრაზა იმაზე, რომ «მუშას არა აქვს სამშობლო», ისეთ მოძენტში, როცა მთელი ევროპის მუშების დიდი უმრავლესობა აი უკვე ორი წელია ბურჟუაზიის მხარდამხარ იბრძვის თავისი სამშობლოს «მტრებას» წინააღმდეგ, ხოლო ზურგში დარჩენილებს უნდათ «გაძლონ» მიუხედავად ყველა ტანჯვა-გაჭირვებისა. შევიცარიაში, მას რომ გარედან თავდასხმა განეცადა, ჩვენ ალბათ ასეთივე სანახაობის მოწმენი ვიქნებოდით. შეიძლება აქაც თავიანთ პოზიციებს პირველნი დათმობდნენ ისინი, ვინც ახლა ყველაზე მაღალფარდოვან ტირადებს წარმოთქვამს.

«Grütliener»-მა შავი შრიფტით გადაბეჭდა [ხაზგასმული] || ადგილები. საერთოდ კი მან რედაქტორის გვარი დაუმატა და მთელი ბოლოსიტყვაობა გადაბეჭდა. «Metallarbeiter-Zeitung»-ს აწერია: რედაქცია: ო. შნეებერგერი და კ. დიუ-რი ((NB)).

«შევიცარიის მელითონეთა ბაზეთი»

მ. ბ. «მიმოხილვა»

45)

«Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung», 1916, № 40 (30. IX. 1916)... ე. ტ.-ის სტატია «მიმოხილვა»: «ევონომიური (სამეურნეო) ბუნების» ომი... «ინტერნაციონალის კრახი»... «კაპიტალისტების ორგანიზაცია «გერმანია» წინააღმდეგ ასეთივე ორგანიზაციის «ინგლისი»... გარდა სპეციალობისა (ზეინკალი და სხვ.) ჩვენ უნდა ვიყოთ პოლიტიკოსებიც და ვესწრაფოდეთ წარმოების სამუშალებათა განსაზოგადობას... «კავშირის გაწყვეტა პროფკავშირისა და პოლი-

ტიკას შორის შეუძლებელია»; ჩვენ ვეწევით რისკს
 «საკუთარ თავს მივუსაჯოთ კაპიტალიზმის მომვლელთა
 როლი»... ||| ძალიან
კარ-
გია!

«მიმოხილვა. (სხვა თვალსაზრისი)»

№ 41-ში (7. X. 1916) ხელმოუწერელი სტა-
 ტია: «მიმოხილვა. (სხვა თვალსაზრისი)», რომ ე. ტ.
 არ ეთანხმება არც სტატიის «პროფკავშირები და სამ-
 ხედრო საკითხი» ავტორს და არც რედაქციის
 ბოლოსიტყვაობასო. იგი წინააღმდეგია პროფ-
 კავშირთა «იზოლირებისა», მათი «შეზღუდვისა» «წმინდა
 პროფესიული საკითხებით». || NB

სტატიის ავტორი თავს იცავს 3¹/₂ ნახევარ სვეტზე,
 ჩვენ ვერ დავეწვეითო, უამრავი საქმეებითო (რე-
 ფორმისტული საკითხების ჩამოთვლა!), რომ
 «იმპერიალიზმზეც» ნსტატია გვექონდაო, აგრეთვე სო-
 ციალ-დემოკრატიული თვალსაზრისით, რომ შნეე-
 ბერგერი, როგორც მელითონეთა კავშირის ცენტ-
 რალური კომიტეტის წარმომადგენელი ლიუცერნში,
 1904 წელს «პოლიტიკურ აქციებში გადავარდნის (რო-
 გორც პროფკავშირი)» წინააღმდეგი იყო და ლიუცერ-
 ნის პროფკავშირულ კონგრესზე მიიღო 56 ხმა 18-ის ||| II
 წინააღმდეგ, — რომ «ნაცულად გეგმაზომიერი» (გვ. 2,
 სვეტი 3) «ნაყოფიერი მუშაობისა იმ მიზნით, რომ
 უწინარეს ყოვლისა შეძლებისამებრ შევასრულოთ
 პროფკავშირთა წესდებაში მოცემული ამოცანები, ჩვენ
 წარმოვშობთ მსოფლიოს სრულყოფის უსაზღვრო მა-
 ნიას ყოველგვარი პროექტებით, რომლებზეც მთელი
 ხმით იყვირებენ, მაგრამ რომელთაგან არც ერთი არ
 განხორციელდება. მუშების უმრავლესობა ფაქტების
 ნიადაგზე დგას. მათ ძალიანაც სურთ, რომ «წარმოე-
 ბის საშუალებათა განსაზოგადოება» სინამდვილე გახ-
 დეს, მაგრამ ავანტიურებში ისინი მაინც არ გადავარ-
 დებიან». ||| II

«ახალი რაინის გაზეთი»

«*Neue Rheinische Zeitung*». პოლიტიკურ-ეკონო- (46
 მიური მიმოხილვა, კ. მარქსის რედაქციით. (I—V/VI
 ნაკვეთები ერთ ტომად.) ლონდონი, 1850.

I ნაკვეთი, იანვარი 1850. — *II* ნაკვეთი, თებერვალი 1850. — *III* ნაკვეთი, მარტი 1850. — *IV* ნაკვეთი, აპრილი 1850. — *V/VI* ნაკვეთი (უცლოდ) 1850.

გვ. 47 ბოლოში. აქედან მერინგს თითქოს ყველა ფერი (არა ყველაფერი*) გადაუბეჭდავს «ლიტერატურულ შემკვიდრობაში» (შევამოწმო!). აღინიშნოს დამახასიათებელი ადგილი პატარა შენიშვნაში «სხვადასხვა» *IV* ნაკვეთში: «გოტფრიდ კინკელი»⁸⁰ (მისი გამმაგებული გალანძღვა საზიზღარი მონარქისტული სიტყვისათვის სამხედრო სასამართლოს წინაშე) (ხელმოუწერელია):

...«სწორედ ასევე ბ-ნი კინკელი სამხედრო სასამართლოში ღალატობს თავის საკუთარ პარტიასაც, როცა ბერს ლაპარაკობს საფრანგეთისათვის რაინის მარცხენა ნაპარის დათმობის რაღაც გეგმებზე და აცხადებს, რომ თვითონ სუფთაა ამ დანაშაულებრივი ზრახვებისაგან. ბ-ნმა კინკელმა ძალიან კარგად იცის, რომ საფრანგეთთან რაინის პროვინციის შეერთების შესახებ ლაპარაკობდნენ მხოლოდ იმ აზრით, რომ ეს პროვინცია რევოლუციასა და კონტრრევოლუციას შორის გადაამწყვეტი შეტაკების მომენტში უთუოდ დადგება რევოლუციის მხარეზე. ვინც არ უნდა იყოს მისი წარმომადგენელი, — ფრანგები თუ ჩინელები»... (გვ. 71).

გვ. 397, მერინგის გამოცემის III ტომში

მერინგი წერს, გვ. 479—480 (III ტომი), რომ მან გამოტოვა მთელი «აპრილის მიმოხილვა» (მაშასადამე მიმოხილვა *IV* ნაკვეთში) და თებერვლის ნაკვეთიდან (ნაკვეთი II) აიღო მხოლოდ კალიფორნიის etc. შესახებ და ჩინეთის სოციალიზმის შესახებ.

* სიტყვა «ყველაფერს» ზემოთ ვ. ი. ლენინს უფრო გვიან დაუწერია «არა ყველაფერი», რ. დგან უპოვნია მერინგის მიერ *IV* და *II* ნაკვეთებიდან გადაუბეჭდავი (იხ. ვ. ი. ლენინის შენიშვნები ამ ტომის 653 და 654 გვერდებზე). რ. ე. დ.

რევოლუციურ ერთან — სულერთია, ფრანგები თუ ჩინელები! შეადარე ის, რასაც წერდა ენგელსი 1859 წელს (?) «პო და რაინში»⁸¹, სადაც იგი აღვივებდა გერმანელთა ეროვნულ გზნებას ნაპოლეონ III-ის წინააღმდეგ, რომელიც «ჩვენს საუკეთესო პროვინციებს» დიპლომატიური თამაშის ობიექტად აქცევსო etc.

უადრესად დამახასიათებელია ეროვნული საკითხისათვის!

ყველაფერი დამოკიდებულია იმაზე, რევოლუციური ერი ამჟამად თუ ნაპოლეონ III!!

Ibidem, ნაკვეთი IV, გვ. 58 (გვ. 438, ტომი III მერინგის გამოცემისა) (დე უიჩარდენი. «სოციალიზმი და გადასახადი»)⁸²:

...«გადასახადების გაუქმების უკან სახელმწიფოს გაუქმება იფარება. სახელმწიფოს გაუქმებას მხოლოდ ის ახრი აქვს კომუნისტებისათვის, რომ იგი წარმოადგენს კლასების გაუქმების აუცილებელ შედეგს, რომლებთანაც ერთად თავისთავად ქრება საჭაროება ერთი კლასის ორგანიზებული ძალისა სხვა კლასების მორჩილებაში დატოვებისათვის»...

Ibidem, გვ. 55: «რევოლუციის დროს შეიძლება, გადასახადის უდიდეს ოდენობამდე გადიდებით, გამოყენებულ იქნას იგი როგორც კერძო საკუთრებაზე თავდასხმის ფორმა, მაგრამ მაშინაც იგი ან უნდა უბიძგებდეს უფრო შორს ახალი რევოლუციური ღონისძიებებისაკენ, ან ბოლოს და ბოლოს გამოიწვიოს ძველი ბურჟუაზიული ურთიერთობის აღდგენა»... (47

გვ. 436, III ტომი მერინგის გამოცემაში

ნაკვეთი 5/6, გვ. 158 («მიმოხილვიდან. მაისი — ოქტომბერი»; დათარიღებულია ლონდონი 1. XI. 1850. ხელმოუწერელია)⁸³.

...«ჩარტიტოლი პარტიის აქამდე არსებული ორგანიზაცია იშლება. წერილი ბურჟუეზები, რომლებიც ჯერ კიდევ არიან პარტიაში, დაკავშირებული

NB:
 ჩარტიზმის ორი ფრაქცია: (1) წვრილი ბურჟუაზია + მუშათა არისტოკრატია (წვრილბურჟუაზიული რეფორმისტები)
 (2) ნამდვილ პროლეტარ რევოლუციონერთა «მასა»

არიან მუშათა არისტოკრატია-სთან და შეადგენენ წმინდა დემოკრატიულ ფრაქციას, რომლის პროგრამა იზღუდება სახალხო ქარტიით და კიდევ ზოგიერთი წვრილბურჟუაზიული რეფორმით. მასა მუშებისა, რომლებიც ნამდვილად პროლეტარულ პირობებში ცხოვრობენ, ჩარტიზტების რევოლუციურ ფრაქციას ეკუთვნის»: (1-ლის ბელადია ფერგიუსოკონორი; მე-2-ისა — ჯულიან გარნი და ერნესტ ჯონსი) (გვ. 468, III ტომი მერინგის გამოცემისა.)

მერინგს
 არა აქვს

NB

ნაკვეთი II, გვ. 71—73 («მიმოხილვა-ში») ²⁴ რუსეთის კონტრრევოლუციური როლის შესახებ 1848 და 1849 წლების შემდეგ, რუსეთის წინააღმდეგ შესაძლო «ევროპული ომის» შესახებ (ინგლისი წყვეტხო), «რუსეთის ბარბაროსული ურდოების» შესახებ, რომლებსაც შეუძლიათ «გერმანია წააღებონ».

სასაცილოა!

Ibidem, გვ. 78 — (ლონდონი, 31. I. 1850) — ჩინეთში რევოლუციის შესახებ (ჩინეთის რესპუბლიკა — აი რას შეიძლება შეხედნენ «ევროპელი რეაქციონერები» ჩინეთშიო)

გვ. 445, III ტომი მერინგის გამოცემისა

× «ჩვენი ევროპელი რეაქციონერები აზიაში გაქცევისას, რაც მათ ახლო მომავალში ელით»: 3ა-3აII

× ევროპელი რეაქციონერები ევროპას რევოლუციას გაექცევიან აზიაში, მიიღებენ ჩინეთს «კედლებამდე» და ზედ ნახვევს წარწერას: «ჩინეთის რესპუბლიკა. თქვისუფლება! თანასწორობა! ძმობა!» ასეთია მარქსის მსჯელობა.

Ibidem, გვ. 80: შვეიცარიის მაგალითი გვიჩვენებს, რას ნიშნავს მცირე სახელმწიფოების» «მოჩვენებითი «დამოუკიდებლობა» და «თავისთავადობა» თანამედროვე ლიდერებს შორის» (ან სამღვთო კავშირი გასრესს შვეიცარიას, ან რევოლუცია «არ შეიწყნარებს» «ასეთ მოლაღატე და მხდალ მთავრობას ევროპის გულში»...)

მერინგს
არა აქვს

!!!

შვეიცარიის შესახებ დაწერილია შვეიცარიაზე ლაშქრობის გეგმის გამოქვეყნებასთან დაკავშირებით (გერმანია + ავსტრია + რუსეთი + საფრანგეთი) — საფრანგეთის წინააღმდეგ ბრძოლის გეგმა დივერსიებით შვეიცარიისა და თურქეთის წინააღმდეგ. «სამღვთო კავშირი» რევოლუციის წინააღმდეგ.

«ერთი რამ უეჭველია: სამღვთო კავშირი გამოვაჯერ კიდევ წელს ან პირველად შვეიცარიისა ან თურქეთის წინააღმდეგ, ან პირდაპირ საფრანგეთის წინააღმდეგ, და ორივე შემთხვევაში სამოკავშირეო საბჭოს ბედი წინასწარ გადაწყვეტილია. ვინც არ უნდა შევიდეს პირველი ბერნში — სამღვთო კავშირი თუ რევოლუცია, — სამოკავშირეო საბჭომ თვითონ წინასწარ გადაწყვიტა თავისი დაღუპვა თავისი მხდალი ნეიტრალიტეტით. კონტრრევოლუცია ვერ დასჯერდება მის დათმობებს მისი მეტად თუ ნაკლებად რევოლუციური წარმოშობის გამო; რევოლუცია ერთ წუთსაც ვერ შეიწყნარებს, რომ ევროპის გულში არსებობდეს ასეთი მოლაღატე და მხდალი მთავრობა, იმ სამი ქვეყნით გარემოცული, რომლებიც ყველაზე მეტად არიან ჩაბმული მოძრაობაში. შვეიცარიის სამოკავშირეო საბჭოს ქცევა ყველაზე განსაცვიფრებელი და, იმედი ვიქონიოთ, უკანასკნელი მაგალითია იმისა, თუ რას წარმოადგენს მცირე სახელმწიფოთა მოჩვენებითი «დამოუკიდებლობა» და «თავისთავადობა» თანამედროვე დიდი სახელმწიფოების გარემოცვაში» (გვ. 80). (დასასრული.)

(48

მერინგს
არა აქვს

NB:

რევოლუცია-სთან კონტრრევოლუციის ბრძოლის ეპიზოდი!

მერინგს
არა აქვს

NB

და გვ. 72 — შვეიცარია მხდალი იყო «სამღვთო კავშირის წმინდა და ენერჯანტების მიმართაც» (NB)... «თუ შვეიცარიამ წაუტოვა მთაყენა სამღვთო კავშირს, სწორედ ისევე მან უღალატა რევოლუციასაც» (73).

გვ. 72 — რწმენა, რომ იქნება ევროპის ომი (მას დაიწყებს რუსეთი ოტორქის წინააღმდეგ). რევოლუცია იზრდება პარიზში — «რევოლუციის ცენტრში» (72) — და «დასავლეთ ევროპაში» (sic! 71—2: «დასავლეთი ევროპა»)...

საფრანგეთში რევოლუცია იზრდება (74), გლეხები ჩაბმულ იქნებიან მოძრაობაში, აქედან წარმოდგება «რევოლუციის სწრაფი გამარჯვების რწმენა» (74) (sic!)...

სენ-სიმონის წარმონათქვამი

49)

...«ცნობილია სენ-სიმონის მტკიცება, რომ საფრანგეთს უსასრულოდ ნაკლები ზარალი მოუვიდოდა მისი ათასი ჯილდო, ვიდრე ათასი მისი საუკეთესო მუშის სიკვდილით — მტკიცება, რომლის გამო მას ბრალი დაედო» (გვ. 11 ემილ კალერის წიგნში. «ვილჰელმ ვეიტლინგი», ციურხი, 1887, № XI «სოციალ-დემოკრატიული ბიბლიოთეკისა»).

((((ბროკჰაუსის გერმანული ენციკლოპედიური ლექსიკონის მიხედვით სენ-სიმონმა ეს თქვა არა 1000-ზე, არაედ 10 000-ზე (NB) — თქვა «პოლიტიკურ რეაქციის», «ორგანიზატორის» პირველ ნაკვეთში (1820).)))

რვეული
«ბრეილსფორდი»

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ბრეილსფორდი I⁸⁵
შეად. ამონაწერები გვ. 164-დან
ბრეილსფორდი II

ბრეილსფორდი. «ფოლადისა და ოქროს ომი»

ჰენრი ნოელ ბრეილსფორდი. «ფოლადისა და ოქროს (I ომი»

შეიარაღებული მსოფლიოს გამოკვლევა. ლონდონი, 1914.
(წიგნი დათარიღებულია 1914 წ. მარტი) (გვ. 317)

«საცვებით შესაძლებელია, რომ ბალკანეთში ავსტრიამ, სამთა კავშირის გაბატონებულ გავლენაზე დაყრდნობით, ისარგებლა ერთ-ერთი კრიზისით, რომელიც ახალგაზრდა თურქთა რევოლუციას მოჰყვა, რომ გზა გაეკაფა თავისთვის სალონიკისაკენ და მოეხდინა ანექსია მაკედონიის ნაწილისა მიმართ...»

ევროპას ჰქონდა ხანგრძლივი გამოცდილება გერმანიის «ჰეგემონიისა» მეოთხედი საუკუნის მანძილზე, რომელმაც განვლო საფრანგეთის იმპერიის დაცემიდან საფრანგეთ-რუსეთის კავშირის დადებამდე. კატასტროფული არაფერი არ მომხდარა. არც ერთ წვრილ სახელმწიფოს არ განუცდია შესევა, არც ერთი მეზობელი საზღვარი არ ყოფილა გადაწყვეტილი, არც ერთი სამეფო ტახტი არ დამხობილა, არავითარ ეროვნულ ან რელიგიურ თავისუფლებებს არ დამუქრებია საფრთხე» (გვ. 34).

«ევროპაში დაპყრობათა ეპოქა დამთავრდა; და თუ არ ჩავთვლით ბალკანეთს და, იქნებ, ავსტრიისა და რუსეთის იმპერიების განაპირა კუთხეებს, პოლიტიკაში მაქსიმალურად

შესაძლებელი უექველობით შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენი თანამედროვე ეროვნული სახელმწიფოების საზღვრები საბოლოოდ დადგენილია. პირადად მე ვფიქრობ, რომ ექვს დიდ სახელმწიფოს შორის ომები აღარ იქნება» (გვ. 35).

«ევროპის არსებული ტერიტორიული მოწყობა წარმოებს, მცირეოდენი გამონაკლისით, ეროვნული საზღვრების მიხედვით» (გვ. 35).

- 3) «უნდა აწარმოებდეს თუ არა გერმანია რკინის მდნის მოპოვებას ატლასის კალთებზე და ფოლადის რელსების სახით გზავნიდეს მას ბალდადში? ეს თანამედროვე დიპლომატიის ტიპური საკითხია, და, გონივრულად თუ ვიმსჯელებთ, იგი გაცილებით უფრო მნიშვნელოვანია ძველ სამყაროს ტიპურ საკითხზე, თუ ვინ უნდა იყოს ესპანეთის მეფე — ბურბონი თუ ჰაბსბურგი. როგორც ამ, ისე ამავე ხასიათის სხვა საკითხების გადასაწყვეტად ევროპის ახალგაზრდობა გადის სამხედრო წვრთნას, შენდება სამხედრო ხომალდები და უთავბოლოდ იხარჩება გადასახადები. საფრთხე არ ექმნება არაფერს, რასაც კი შეეძლო შეხებოდა ევროპის თუნდაც ერთი აკრი მიწის ბედს ან მფლობელობას. არაფერი არ შეიცვლებოდა ევროპის რომელიც ვნებათ სახელმწიფოს პოლიტიკაში, რელიგიაში ან საზოგადოებრივ ცხოვრებაში იმით, ეს საკითხები სხვანაირად რომ გადაჭრილიყო ან სულაც არ გადაჭრილიყო» (გვ. 36).

- 4) «აბა ვინ დაინტერესდებოდა ინგლისში იმით, რომ მაროკოს რკინის მდნის მოხმარდება გერმანული ზარბაზნების ჩამოსხმას ესენში, და არა ფრანგული ზარბაზნების ჩამოსხმას კრეზოში?» (გვ. 36).

«გულთადი შეთანხმება ინგლისსა და საფრანგეთს შორის, რითაც აღინიშნა გერმანიასთან დაძაბული ურთიერთობის დასაწყისი, დაფუძნებული იყო, რამდენადაც ცნობილია მსოფლიო საზოგადოებრიობისათვის, მხოლოდ ერთ დოკუმენტზე, რომელიც სხვა არა იყო რა, თუ არ საქმიანი მოწესრიგება საფრანგეთისა და ინგლისის ინტერესებისა ეგვიპტესა და მაროკოში» (გვ. 37).

- 5) «გერმანიის ფირმას «ძმები მანესმანები» სრული საფუძვლით შეუძლია დაიტრიაბახოს, რომ განსაკუთრებული კონცესია მაროკოს ყველა მალაროს დასამუშავებლად მიიღოს იმ ფულის საკომპენსაციოდ, რომელიც მან სამოქალაქო ომების დროს ასესხა სულთანს, რომელიც გაჭირვებულ მდგომარეობაში ჩავარდა. რომ სწორედ ეს იყო დავის საგანი, ამას ადასტურებს პირობები, რომლებიც არაერთგზის ყოფილა განხილული პა-

რიხსა და ბერლინის შორის მოლაპარაკებაში კონფლიქტის მოწესრიგების მიზნით. კონფლიქტის «გადაჭრა», ან დროებითი მოწესრიგება, მიღწეულ იქნა 1910 წელს შეთანხმებით, რომელიც მხოლოდ ერთი მუხლისაგან შედგებოდა — რომ გერმანიის ფინანსური წრეები საფრანგეთის ფინანსურ წრეებთან ერთად მონაწილეობას მიიღებენ სხვადასხვა წამოწყებებსა და კომპანიებში, რომელთა მიზანია მაროკოს «თვისება» ნავსადგურების, რკინიგზების, მალაროების აშენების და სხვა საზოგადოებრივ სამუშაოთა გზით. ამ შეთანხმებას არაერთი რეალური შედეგი არ მოჰყოლია, და გაღიზიანება, რომელიც გერმანიაში იზრდებოდა საფრანგეთის დიპლომატიისა და საფრანგეთის ფინანსური წრეების მიერ საქმის გაჭიანურების გამო, გამოიხატა საკანონერო ნავის «ავაზას» გაგზავნით აგადირში, რაც შემდგომი «მოლაპარაკების» პრელუდია იყო. სენატის კომისიის შემდგომი გამოკვლევებიდან ვიცით, რით გათავდებოდა ეს მოლაპარაკება, ხელისუფლების სათავეში ბ-ნი კაიო რომ დარჩენილიყო. იგი არა მარტო შეთანხმებდა საფრანგეთისა და გერმანიის კოლონიურ ინტერესებს, არამედ განახორციელებდა საერთო შეთანხმებასაც, რომელიც მოიცავდა საფრანგეთ-გერმანიის ურთიერთობის მთელ ერთობლიობას. ყველა პუნქტი, რომელთა მიხედვითაც მან დაიწყო მოლაპარაკება, ეკონომიურ ხასიათს ატარებდა. და მათგან მთავარი იყო წინადადება ბოლო მოღებოდა ბალდადის რკინიგზის ბოიკოტს საფრანგეთის ფინანსური წრეების მხრივ და გერმანიის ფასიანი ქაღალდები დაშვებული ყოფილიყო კოტირებისათვის პარიზის ბირჟაზე. შემფოთება, რომელიც ბ-ნი კაიოს ამ გაბედულმა ნაბიჯმა გამოიწვია როგორც ფრანგ პატრიოტებს შორის, ისე ინგლისელ იმპერიალისტებს შორისაც, ჯერ კიდევ არ არის დავიწყებული, და მისი გამოძახილი გაისმოდა ლონდონშიც და პარიზშიც, როცა 1913 წ. დამლევს ბ-ნი კაიო მთავრობაში დაბრუნდა. ამ არაოფიციალურ მოლაპარაკებაში მან დასაბამი მისცა საფრანგეთ-გერმანიის ურთიერთობის ვადასინჯვას, რასაც უნდა შეეცვალა არა მარტო საფრანგეთის, არამედ ევროპის პოლიტიკაც, ბ-ნი კაიო კიდევ რამდენიმე თვეს რომ დარჩენილიყო პრემიერად. ფრანკმა პატრიოტიკმა განგაში ატეხეს, რადგან შიშობდნენ, რომ იგი აპირებს წაართვას მათ ოცნება რევანშზე 1870 წლისათვის. ინგლისელი იმპერიალისტები თავს ესხმოდნენ მას ჩვენს კონსერვატიულ პრესაში, რადგან ეშინოდათ, რომ თუ საფრანგეთი მოაწესრიგებდა თავის დავას გერმანიასთან, ინგლისი იზოლირებული დარჩებოდა. ერთ ფრაზაში კამათის დროს (1911 წ. 27 ნოემ-

(6

(7

ბერს), რომელიც აგადირის კრიზისს მოჰყვა, სერ ედუარდ გრემ იხმარა გამოთქმები, რომლებიც ცხადყოფენ, რომ ჩვენი დიპლომატია იზიარებდა კონსერვატიული პრესის შიშს. მისი სიტყვით, იყო რისკი, რომ საფრანგეთი შეიძლებოდა მოქცეული ყოფილიყო გერმანიის დიპლომატიის ორბიტაში. სწორედ ამ მიზეზით, და არა იმიტომ, რომ ჩვენ მართლა გვაცნებრესებდა იმ კომპენსაციების ოდენობა, რომლებსაც საფრანგეთი კონგოში აძლევდა გერმანიას მაროკოს დაპყრობის სანაცვლოდ, ჩვენ მზად ვიყავით მხარა დაგვეჭირა ბ-ნ კაიოს მონაცვლეთა ნაკლებად შემარიგებლური დიპლომატიისათვის საჭიროების შემთხვევაში იარაღის ძალითაც კი. ეს, ალბათ, უაღრესად საუბრალო ინციდენტი იყო ევროპის დიპლომატიის უახლეს ისტორიაში» (გვ. 38—40).

- 8) «საფრანგეთის პერიეს ბანკმა ამას წინათ თურქეთის მთავრობას ასესხა მილიონი გირვანქა, რომელიც მან მოახმარა პირველ შენატანს ნიუკასლში აგებული კრეისერ-დრედნოუტის საფასურის ანგარიშში. რამდენიმე დღის შემდეგ გამოცხადებულ იქნა, რომ იმავე ბანკმა, ალბათ საკომისიო საზღაურის ანგარიშში, მიიღო სმირნა-დარდანელის რკინიგზის კონცესია. ვალიარებთ რა, რომ კაპიტალის ექსპორტი ვერ განხორციელდება, თუ საქონლის ერთგვარი მოძრაობა არ იქნა, ჩვენ, კლასების სოციოლოგიის თვალსაზრისით, მაინც უნდა ვავლებდეთ მკვეთრ ზღვარს ფინანსურ ოპერაციასა და უბრალო
- 9) საქონელგაცვლას შორის. განვითარებული კრედიტის საფუძველზე წარმოებული ვაჭრობა უფრო ხელსაყრელია ინვესტორი კლასებისათვის, ვიდრე უბრალო გაცვლა, რომელიც ეკონომიური განვითარების თანაბარ დონეზე მყოფ ერებს შორის წარმოებს. თუ ჩვენ უელსის ქვანახშირს ვგზავნით საფრანგეთში და მის ნაცვლად ვიღებთ ხელოვნურ ყვავილებს, კაპიტალი იღებს ორმაგ მოგებას — ქვანახშირის მალაროების ინგლისელ მფლობელთა მოგებას და ფრანგ ოფლმომდენტთა მოგებას. მაგრამ თუ ჩვენ არგენტინას სესხად ვაძლევთ ფულს, რომლითაც იგი ჩვენგან ყიდულობს რელსებს, რათა შემდეგ, სესხის სარგებლის გადახდის მიზნით, გამოიტანოს ხორცი ჩვენთვის მოსაყიდად, მაშინ კაპიტალი მიიღებს სამმაგ მოგებას — ინგლისის ფოლადის მრეწველობის მოგებას, არგენტინის ხორკის ვაჭრობის მოგებას და ინგლისელი ბანკირებისა და ინვესტორების მოგებას. სწორედ ამ შესამე მოგებას ყველაზე მეტად აფასებს კლასი, რომელიც არაშრომითი შემოსავლით ცხოვრობს, და განვითარება ამგვარი ვაჭრობისა, რომელიც ასეთ საკრედიტო ბაზას მოითხოვს, ე. ი. ვაჭრობისა უფრო

სუსტ მოვალე ერებთან, იმპერიალიზმის მიზანს წარმოადგენს» (გვ. 73—74).

«ბ-ნმა მეღპოლმა «პოლიტიკური ეკონომიის ლექსიკონისათვის» გამოიანგარიშა, რომ ჩვენი დაბანდებები უცხოეთსა და კოლონიებში 1882-დან 1893 წლამდე განსაცვიფრებელი სისწრაფით იზრდებოდა — 74%-ით წელიწადში. მაგრამ გადაწყვეტი დამამტკიცებელი საბუთი მოიყვანა სერ რობერტ გიფენმა. მან გამოიანგარიშა, რომ 1899 წელს უცხო სახელმწიფოებთან და კოლონიებთან საქონლით მთელი ჩვენი საგარეო ვაჭრობის მოგებამ მხოლოდ 18 მილიონი სტერლინგი შეადგინა. უცხოეთსა და კოლონიებში დაბანდებთა მოგება კი ამავე წლისათვის მან 90—100 მილიონი სტერლინგით განსაზღვრა» (გვ. 77).

«ათი წლის შემდეგ, როგორც ამტკიცებდა სერ ჯორჯ პეიში სამეფო სტატისტიკურ საზოგადოებაში წაკითხულ მოხსენებაში, ჩვენი მოგება უცხოეთსა და კოლონიებში დაბანდებებთან 140 მილიონს უდრიდა» (გვ. 77—78).

«მათ * უკან დგანან საელჩოები, ხოლო საელჩოებს უკან მთელი ევროპის ფლოტები, რომლებიც ბრძანებრს მიღებიდან უკვე რამდენიმე საათის შემდეგ გავიდოდნენ თურქეთის წყლების მიმართულებით, თუ მოხდებოდა ვადრს რაიმე გადადება ან მერყეობა იმ შემოსავლის გადახდაში, რომელიც გარანტირებულია ევროპის რკინიგზის კონპანიებისა ან თურქეთის ობლიგაციების მფლობელთათვის. ერთი სიტყვით, დიპლომატიას და შეიარაღებას იყენებენ უსინდისო, მევახშურ გარიგებათა ხელშესაწყობად, რომლებსაც ქრთამებრს დახმარებით ბარონი პირში და მისი წამბაძველები სდებდნენ თურქეთის მინისტრებთან, რომლებსაც არც ერთი პატროსანი ადამიანი ხელის ჩამორთმევის ღირსად არ გახდოდა» (გვ. 85).

«თანამდებობები არ მიაში და სამოქალაქო სამსახურში დიდი ხნის განმავლობაში ისე ბეყრი იყო, რომ ისინი ხელნისაწვდომი გახდა შეძლებული ბურჟუაზიის შეილებრსათვის. ამ ადამიანებისათვის ინდოეთმა და ეგვიპტემ, ბოლოს, მიიღეს რეალური მნიშვნელობა — ესენი ის ადვილებია, სდაც «კარგად ცხოვრობენ» შვილი, ძმა ან თუნდაც ბიძაშვილი» (გვ. 86—87).

«მეცნიერებთა მაგისტრის ჯ. ტ. უოლტონ ნიუბოლდის «მხილებული სამხედრო ტრესტი» («ეროვნული მუშათა გამომცემლობა». მანჩესტერი, 1 პენსი) მოგვითხრობს

* თურქეთის ობლიგაციების მფლობელებს. რ ე დ.

უმთავრესად ინგლისის სამხედრო ფირმების ურთიერთობაზე. პ. უ. უ-ს «შეიარაღება და პატრიოტიზმი» («The Daily News», 1 პენსი) მთლიანად მიძღვნილია მ-რ მიულინერის მონაწილეობისადმი 1909 წ. საზღვაო პანიკის შექმნაში. ჯ. გ. პერისის «ომით მოვაკტენი» («მშვიდობის ეროვნული საბჭო», 167, ს.-სტეფენსჰაუზი, ვესტმინსტერი, 2 პენსი) შეიცავს იმ ფაქტების უმრავლესობას, რომლებიც მოყვანილია ორ სხვა ბრაშურაში ზოგიერთი დამატებითი მასალით. ყველა ისინი დამყარებულია ოფიციალურ უცილობელ მასალებზე» (გვ. 89, შენიშვნა).

- 13) «ეს აყვავებული კონცერნია. მიმდინარე საუკუნეში არმსტრონგს არასოდეს არ გადაუხდია 10%-ზე ნაკლები და მისი დივიდენდები ხშირად 15%-ს აღწევდა. საფრანგეთის დიდი ქარხნები კრეზოში (შნეიდერისა) ზოგჯერ 20%-საც კი იხდიდნენ. დრედნოუტის აგებამ და აღჭურვამ მეოთხედი მილიონი მოგება მაინც უნდა მოუტანოს ფირმას, რომელიც შეკვეთას იღებს. ასეთი განაკვეთი ღირს ძალონის დახარჯვად, ამ ფირმებს კი სავსებით შესწევთ ძალა პოლიტიკური და საზოგადოებრივი ზეგავლენა მოახდინონ. მარტო არმსტრონგის ქარხნის აქციონერთა სიაში დარკავობის წარმომადგენლების ან მათი ცოლების, ვაჟებისა და ქალიშვილების 60 სახელი, თხუთმეტი ბარონეტის, რაინდული წოდებას ოცი წევრის, პარლამენტის რვა წევრის, ხუთი ეპისკოპოსის, ოცი სამხედრო და საზღვაო ოფიცრის და რვა ეურნალისტის სახელია. ამ ფირმებით დაინტერესებულ პირთა შორის გასულ ზაფხულში იყო ორი ლიბერალი მინისტრი, ერთი პირი, რომელსაც დიდი სასამართლო პოსტი უჭარავს, და საპარლამენტო ოპოზიციის ორი ლიდერი. სასაჯლო შესაბამისობა აქციონერთა ამ სიებსა და საზღვაო ლიგის და ეროვნული სიმხედრო სამსახურის ლიგის წევრთა რეესტრებს შორის» (გვ. 90).

- 14) «ნამდვილად ფაქტება იმ ხანებში მოიყვანა ადმირალმა ფონ ტირპიკმა რაიხსტაგში, აგრეთვე კრუპის ფირმის მეთაურმა. პარლამენტმა არჩია დაეჭვებინა მ-რ მიულინერისათვის. ამის შედეგად მ-რ მაკ-კენამ გამოიანგარიშა, რომ გერმანიას «საშიში მომენტისათვის», ე. ი. 1912 წ. მარტში, ექნება ჩვიდმეტი დრედნოუტა, და ამის შესაბამისად გადასინჯა თავისი საკუთარი პროგრამა. მ-რ ბალფურმა ისიც კი იწინასწარმეტყველა, რომ გერმანიას 21 ან 25 სახაზო გემი ექნება. შემდეგმა ამბებმა ცხადყო, რომ ადმირალი ფონ ტირპიკი მართალს ამბობდა:

როცა ეს მომენტი დადგა, გერმანიას ისინი ცხრა ჰქონდა. ეს შიში ოთხ «კონტინგენტურ» დრედნოუტად დაგვიჯდა — ეს ოდენობა თუმცა ზომიერია, მაგრამ მან გაღიზიანება და უნდობლობა ევროპაში გაამწვავა იმ ოდენობით, რომლის რაიმე რაოდენობრივი გამოანგარიშება შეუძლებელია» (გვ. 91).

«შეიარაღებით მოვაჭრე ფირმების საერთაშორისო ურთიერთობა მიმზიდველ თემას წარმოადგენს სატირისათვის. კომენტარები გარდუვალად და მკაფიოდ გამოძლინარეობენ ფაქტებიდან და აქ ისინი შეუღამაზებლად იქნება მოცემული. კაპიტალი მოკლებულია პატრიოტიზმს. ცნობილ გერმანულ ფირმას ფრანგი დირექტორები ხელმძღვანელობენ. გერმანიის ფირმები აღადგენენ რუსეთის სამხედრო ფლოტს, რომელიც გერმანულის მეტოქეა. ბრიტანეთის ფირმებს იტალიაში აქვთ განყოფილებები, რომლებიც აშენებენ სწორედ იმ იტალიურ დრედნოუტებს, რომლებზეც ამბობენ, ისინი ჩვენს საკუთარი დრედნოუტების მეტოქენი არიანო. ნობელის ტრესტში და, უკანასკნელ ხანებამდე, გარეჯის კომპანიაში შედიოდა შეიარაღების მწარმოებელი ყველა წამყვანი ფირმა: ინგლისის, საფრანგეთის, გერმანიის და ამერიკისა. ერთ ხანს შნეიდერის ფრანგული ფირმა და კრუპის გერმანული ფირმა გაერთიანდნენ უენცის რკინის მალაროების დამამუშავებელ სინდიკატად ალჟირში» (გვ. 92).

«ეს მტკიცე და კარგად ინფორმირებული კონცენტრირებული ძალები მთელ მსოფლიოში განუხრელად ახშობენ უფრო დაქსაქსულ და ცენტრალიზებული ხელმძღვანელობისადმი უფრო ნაკლებად დაქვემდებარებულ ძალებს, რომლებიც განიარაღებისა და მშვიდობის მომხრენი არიან. იმ პირთა რიცხვი, რომლებიც შეიარაღებასა და ომზე მდიდრდებიან, მკირეა ცივილიზებული სამყაროს მთელ მოსახლეობასთან შედარებით. მაგრამ მათი ინდივიდუალური მნიშვნელობა უფრო დიდია, ისინი მუშაობენ იმ «საზოგადოებასთან» კავშირით, რომელიც იმპერიას განიხილავს როგორც ასპარეზს თავისი შვილების კარიერისათვის, და იმ ფინანსურ წრეებთან კავშირით, რომლებსაც იმპერია მიაჩნიათ სფეროდ ინვესტიციებისათვის» (გვ. 93).

«ბ-ნი გლადსტონი ხელისუფლებას სათავეში ჩაუდგა მიდლოტის კამპანიის შემდეგ იმპერიალიზმისათვის გადამწყვეტი წინააღმდეგობის გაწევის პროგრამით. მისი მთავრობის საგარეო პოლიტიკის მთავარი აქტი იყო ეგვიპტის ოკუპაცია. მას შემდეგ სიცრუე სულში ჩაუძვრა ლიბერალიზმს» (გვ. 103—104).

«ასეთი გავლენის შედეგად ლიბერალიზმი გახდა იმპერიალისტური პარტია, რომლის საგარეო პოლიტიკის ერთადერთ შესაძლო ხელმძღვანელებად მიჩნეული იყვნენ ლორდი როზბერი, ხოლო უფრო გვიან სერ ედუარდ გრეი. ლორდი როზბერი ქორწინებით დაკავშირებული იყო როტშილდების ოჯახთან, და სწორედ როტშილდის გავლენამ გამოიწვია ეკვიპტის ოკუპაცია» (გვ. 105).

- 18) «არ იქნებოდა საზრანგეთთან განხეთქილება, და გულითათადი შეთანხმება შეიძლებოდა ოცი წლით ადრე დამყარებულიყო. ევროპის შეიარაღება არ იქნებოდა ესოდენ უზომო, და ბისმარკის დიპლომატიის ნაკლები ტრიუმფი ექნებოდა. და, რაც მთავარია, არასოდეს არ იქნებოდა დადებული კავშირი. რომელმაც რუსეთის თვითმპყრობელის ხაზინა ფრანგული ოქროთი აავსო და ამრიგად მარადიული გახადა უსასტიკესი დესპოტია ევროპის დესპოტიათაგან» (გვ. 108).

«1907 წ. განმავლობაში დაწყებულ ან დამთავრებულ იქნა შემდეგი საზოგადოებრივი სამუშაოები კუმასიში: ფოსტა, ქალთა საპყრობაღე, საავადმყოფო და დისპანსერი, ევროპელთა საავადმყოფო, სამრეცხაო ევროპელთა თეთრეულის გასარეცხად და რამდენიმე შენობა ოქროს ნაპირის პოლკებისათვის».

გაერღს რომ გადაშლი, შეიტყობ, რომ «გაკეთებულ იქნა გოლფის სათამაშო მოედანი 13 ღრმულით». ოქროს მალაროები, საპყრობილები, ყაზარმები, სამრეცხაო ევროპელებისათვის, აშენებული საზოგადოებრივი ფულით, და გოლფის სათამაშო მოედანი — აი ჩვენი ცივილიზატორული მუშაობა. მაგრამ არც ერთი სკოლა» (გვ. 127).

- 19) «სხვა სიტყვით რომ ვთქვათ, რომელი პარტიაც არ უნდა იდგეს ხელისუფლების სათავეში, საგარეო საქმეთა მინისტრი ყოველთვის იქნება იმპერიალისტი, პირი, რომელსაც უსიტყვოდ შეიძლება ენდონ «The Times», სიტყვა და კონსერვატიული პარტია. რადიკალს საგარეო საქმეთა მინისტრად გახდომის იმაზე მეტი შანსები არა აქვს, ვიდრე რომის კათოლიკეს ლორდ-კანცლერად გახდომისა. «მონაცვლეობის» დოქტრინა ნიშნავს, რომ საგარეო საქმეები ფაქტიურად ამოღებულია პარტიული მთავრობის სფეროდან და ამჟამად ექვემდებარება მხოლოდ მმართველი კლასის გავლენას, ე. ი. იმათ აზრს, ვინც მეფის კართან და საზოგადოებაში ტრიალებს, ვინც არმიას და სამოქალაქო სამსახურს უყურებს როგორც მათი ოჯახებისათვის განკუთვნილ საქმიანობას და ბრიტანეთის კუნძულების ფარგლებს

გარეთ არსებულ სამყაროს უცქერის უმათავრესად როგორც მათი ჭარბი სიმდიდრის დაბანდების სფეროს» (გვ. 132).

«კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია თემთა პალატის უძლურება (20 ხელშეკრულებათა მიმართ. თუ ისინი ფინანსურ მუხლებს არ შეეცავენ, სავალდებულო არ არის მათი წარდგენა პარლამენტისათვის, და მათი არავითარი განხილვა არ შეიძლება მანამდე, სანამ ისინი საბოლოოდ ხელმოწერილი, რატიფიცირებული და გამოქვეყნებული არ იქნებიან. ამის შედეგია, სხვათა შორის, რომ საიდუმლო ხელშეკრულება არანაკლებ გვბოჭავს, ვიდრე გამოქვეყნებული. საიდუმლო ხელშეკრულება, რომელიც სათანადოდ ხელმოწერილი და რატიფიცირებულია ბრიტანეთის ერთი მთავრობის მიერ, ბოჭავს მის მონაცვლებს. თეორიაში — მეფეს და მის საგარეო საქმეთა მინისტრს, რომლებიც მოქმედებენ კაბინეტის თავიანთი კოლეგების თანხმობით, უფლება აქვთ იკისრონ ყველაზე მნიშვნელოვანი და არსებითი ვალდებულებანი ამ კუნძულების ორმოცმილიონიანი მოსახლეობის სახელით, რომელსაც ისინი განაგებენ, ისე, რომ არ დაეკითხონ მათს არჩევითს წარმომადგენლებს» (გვ. 137—138).

«ამ წერილებში აშკარად არის აღიარებული, რომ ლორდ (21 ჯონ როსელს, პრემიერ-მინისტრს, სრულებით არ ძალუძდა კონტროლი გაეწია პალმერსტონისათვის, რომელიც დიდმნიშვნელოვან საქმეებს მუდამ წყუქტდა მთლიანად კაბინეტისა და თვით მისი მეთაურისაგან რწმუნების მიუღებლად. იგი ისე შორსაც კი წავიდა, რომ coup d'état-ს* შემდეგ ცნო ლუი ნაპოლეონი მხოლოდ და მხოლოდ თავისი პირადი პასუხისმგებლობით და არა მარტო საზოგადოებრივი აზრის, არამედ აგრეთვე დედოფლისა და თავისი კოლეგების სურვილის წინააღმდეგ. პალმერსტონის გადაყენებას რომ ურჩევდნენ, ლორდი ჯონ როსელი მუდამ უპასუხებდა, ის რომ გადაეყენო, შურს იძიებს იმით, რომ ოპოზიციის რიგებში შევა და მთავრობას დაამხობსო. რამდენად საფუძვლიანი იყო ეს შიში, ცხადყო შემდეგმა ამბებმა. ბოლოს და ბოლოს პალმერსტონი იძულებული გახდა 1851 წლის დეკემბრის დამლევს გადამდგარიყო. მაგრამ უკვე 1852 წლის თებერვალში მან ჩამოაგდო თავისი ყოფილი კოლეგები. კაბინეტი, რომელსაც მინისტრის დათხოვნა არ შეუძლია, მზად უნდა იყოს იმისათვის, რომ მას მოქმედების თავისუფლება მიანიჭოს» (გვ. 143—144).

* — სახელმწიფო გადატრიალების. რ ე დ.

- 22) «მეორე მხრივ, სამყარო, რომელშიც იგი* ტრიალებდა, მონარქებისა და მთავრობების სამყარო იყო. ერებს იგი არ იცნობდა და არა სცნობდა. უდიდეს ძვრებში, რომლებიც 1848 და 1860 წლებს შუა ხდებოდა და რომლებმაც შექმნეს იტალიელი ერი, იგი ვერაფერს ვერ ხედავდა. გარდა სარდინიის მთელი რიგი თავდასხმებისა ავსტრიაზე» (გვ. 148—149).
- «როდესაც პალმერსტონი და ლუი ნაპოლეონი 1848 წელს მოლაპარაკებას აწარმოებდნენ პლებისციტზე ლომბარდიის ბელის გადასაწყვეტად, მან განაცხადა, «მთელი საუკუნეებისათვის უბედურება იქნება», ხალხებს რომ ნება მიეცეთ ქვეშევრდომობა შეიცვალოს საყოველთაო კენჭისყრის საშუალებით» (გვ. 149).
- «სანამ შესაძლებელი გახდებოდა დავენდოთ დემოკრატიების სიმტკიცეს ეროვნული კრიზისების მომენტებში, საჭიროა გავაძლიეროთ აღმზრდელობითი პროპაგანდა, საჭიროა განვახორციელოთ მეტი შეგნებული ღონისძიებანი პრინციპების განსამტკიცებლად» (გვ. 160).
- 23) «საჭიროა ინერგებოდეს საყოველთაო და ღრმა სექტაციზმი, რათა კეთილგანმზრახველ აბსტრაქციებსა და მგზნებარე სიტყვებზე ინსტინქტურად უპასუხებდნენ კითხვით: «სახელდობრ რომელ სესხზე, კონცესიაზე ან ეკონომიური ინტერესების სფეროზე ლაპარაკობთ?» ასეთი ამოცანა სცილდება მშვიდობის ჩვენი სპეციალური პროპაგანდისტების კომპეტენციის ფარგლებს, ხოლო ზოგჯერ გაგების ფარგლებსაც» (გვ. 160).
- «დღეს განიარაღებასა და არბიტრატჟზე რომ ლაპარაკობს, ხვალ იგი იმუშავებს პარტიისათვის, რომელიც არა გვგონია მის მეტოქეზე ნაკლებად იყოს დამოკიდებული მსხვილ მოიჯარეებსა და ბანკარებზე, რომლებიც მხარს უჭერენ დიპლომატიისა და ფინანსების თანამედროვე კავშირს. მშვიდობის ინტერესებისათვის აღზრდისა და ორგანიზაციის დარგში მუშაობას ჭეროვნად ეწევიან მხოლოდ სოციალისტური პარტიები და მხოლოდ ისინი წარმოადგენენ ძალას, რომელიც ყოველთვის ერთსულოვნად გამოვა მილიტარიზმისა და იმპერიალიზმის წინააღმდეგ» (გვ. 161).
- «...ომი ანაქრონიზშია, თითქმის შეუძლებელი მოვლენაა საზოგადოებაში, რომელიც დაფუძნებულია კერძო საკუთრების პატივისცემაზე და მიჩვეულია თავისი საქმეები აწარმოოს კოსმოპოლიტური კრედიტის სისტემის საფუძველზე» (გვ. 162).

* — დედოფალი. რ ე დ.

«დაეუშვათ, რომ ომი უგუნურებაა ეროვნული ინტერესების თვალსაზრისით, მაგრამ იგი მაინც შეიძლება სავსებით გონივრული იყოს მკირერიცხოვანი, მაგრამ ძლიერი მმართველი კლასის თვალსაზრისით» (გვ. 163).

«თანამედროვე იმპერიალისტი «მზის ქვეშ აღვილებს» კი არ აკვირდება დაძაბულად. იგი ეძებს ახალ ქვეყნებს «ექსპლუატაციისათვის», მრავლის აღმოჩენის რაიონებს, სადაც მალარობები ხელუხლებელია, მინდვრები დაუმუშავებელია, ქალაქები უბანკოა, გზები ურელსოა. აი შესაძლებლობანი, რომლებიც მას სწყურია. იგი მონარულია მიიღოს ისინი უომრად, მას ომი არა სურს. მისი იდეალია შემოღობოს ისინი როგორც ეკონომიურ ინტერესთა სფერო, რომლის შიგნითაც მას შეეძლება მოათავსოს თავისი კაპიტალი ეროვნული მონოპოლიის საფუძველზე.

ეს არის პროცესი, რომელიც ცხადად უნდა წარმოვიდგინოთ, თუ გვსურს მივხვდეთ შეიარაღების სიცოცხლისუნარიანობას. მაგრამ ეს პროცესი ძალიან ნაკლებად არის გათვალისწინებული ბ-ნ ნორმან ეინჯელის დოქტრინაში» (გვ. 164).

«როცა გაბატონებულია სამთა შეთანხმება, იგი ხელთ იგდებს მაროკოს და ანაწილებს სპარსეთს. როცა უპირატესობა სამთა კავშირის მხარეზე გადადის, იგი ხელთ იგდებს ტრიპოლის, უზრუნველყოფს თავის ძალაუფლებას ბოსნიაზე, წარმატებით ახორციელებს ეკონომიურ შეღწევას აზიის თურქეთში» (გვ. 167).

«ჩვენი ცივილიზაციისათვის დამახასიათებელია მიჩქმალვა დიპლომატიის კავშირისა, ერთი მხრივ, შეიარაღებასთან და, მეორე მხრივ, ფინანსებთან თავაზიანობისა და ფარისევლობის ოსტატური კოდექსის ნიღბით» (გვ. 168).

«ყველა დიდმა სახელმწიფომ, საღი აზრით უეცრად შთაგონებულმა, ხვალ რომ მიიღოს გადაწყვეტილება თავისი შეიარაღების სანახევროდ შემცირების შესახებ, ეს არ გაგვათავისუფლებდა პრესტიჟსა და ძალას შორის იმ გარდუეალი კონფლიქტის მორალური შედეგებისაგან, რომელიც მათ შორის წონასწორობის დამყარების ცდის დროს წარმოიშობა ხოლმე» (გვ. 169).

«კომიტეტის კარგი შემადგენლობა იმის ერთგვარი გარანტია იქნებოდა, რომ საგარეო საქმეთა სამინისტროს პოლიტიკა ნამდვილად ასახავდეს ერის ნებას» (გვ. 213).

(25)

NB

(26)

(27)

«მხოლოდ მაშინ, თუ მთავარ ყურადღებას მიაპყრობს ამგვარ წინადადებებს და განსაკუთრებით საგარეო პოლიტიკის მუდმივი კომიტეტის შექმნას, დემოკრატიას შეეძლება იმედოვნებოდეს, რომ იგი გადამწყვეტ გავლენას მოახდენს ფაქტორებზე, რომლებიც განსაზღვრავენ მშვიდობასა და ომს, განაპირობებენ შეიარაღების ზრდას და ზღუდავენ ჩვენ შესაძლებლობებს ვემსახუროთ კაცთმოყვარეობის საქმეს მთელ მსოფლიოში» (გვ. 217).

28) NB || «1854-დან 1906 წლამდე სიტი ბოიკოტს უწევდა რუსეთს. 1906 წლის სესხი მოჰყვა ნართაულ გამოთქმებს, რომლებსაც შეიცავდა სერ ედუარდ გრეის სიტყვები, და «The Times-ის აშკარად ინსპირირებულ სტატიებს, რომლებიც წინასწარმეტყველებდნენ პოლიტიკური შეთანხმების დადებას, რაზეც მაშინ მოლაპარაკება წარმოებდა. ფინანსები და დიპლომატია ურთიერთს უწევენ სამსახურს, და თანამედროვე მსოფლიოში ისინი ერთმანეთისათვის აუცილებელი გახდნენ. დიპლომატიისათვის, რომელსაც საქმე აქვს მოვალე სახელმწიფოსთან, უდრის მხარდაჭერას წარმოადგენს შეგნება, რომ მის უკან ფაქტიურად დგას მდიდარი ქვეყნის საექსპორტო კაპიტალი, რომლის მიცემა თუ არმიცემა მას შეუძლია. რომელიმე სახელმწიფო ან სახელმწიფოთა ჯგუფი ფულის მსოფლიო ბაზარზე მონოპოლიას რომ ინარჩუნებდეს თუნდაც რამდენიმე წლის განმავლობაში და შეგნებულად იყენებდეს მას პოლიტიკური მიზნებით, იგი ბოლოს და ბოლოს თავის ნებას უკარნახებდა რუსეთს, ჩინეთს, თურქეთს და ლათინური ამერიკის რესპუბლიკებს» (გვ. 221).

29) «რუსეთს აქვს სუსტი ადგილი, რადგან იგი სწორედ ისევეა დამოკიდებული თავის რეპუტაციაზე დასავლეთის ბაზრებზე, როგორც ლათინური ამერიკის რომელიც უნდა იყოს რესპუბლიკა. თავისი სესხების მეტი ნაწილი მან საზღვარგარეთ უნდა გააერთიანოს. თავისი საკუთარი რესურსებიდან მას თავისი ქალაქების მუნიციპალურ საწარმოთა უზრუნველყოფაც კი არ შეუძლია. მისი დაუმუშავებელი ქვანახშირისა და რკინის მადაროები და ნავთობის სარეწები უცხოეთის კაპიტალით განაყოფიერებას ელიან. რომ შეკვეთლოს ერთი მომენტით წარმოვადგინოთ, თუ რა მნიშვნელობა ექნებოდა ჩვენთვის გერმანიის აზრს, ჩვენ რომ იძულებული ვყოფილიყავით ჩვენი კონსოლები გამოგვეშვა «დოიჩე ბანკის» მეშვეობით, მანჩესტერს რომ უხდებოდეს ბერლინისათვის მიმართვა თავისი

ტრამეაების ასაგები ფულისათვის, სამხრეთ უელსის ქვანახშირის შახტს რომ უხდებოდეს რომელიმე ჰამბურგელი ფინანსისტის მხრივ კარგი შეფასების მიღწევა, ზოგადად მივხედებოდით, თუ რატომ და რამდენად აქვს რუსეთის მთავრობისათვის მნიშვნელობა ინგლისელი ხალხის კარგ აზრს. კრედიტი საჩოთირო საქმეა. სანამ ინგლისელი ინვესტორები რუსეთს თვლიდნენ ან მტრულ, თვითონ ჩვენთვის საშიშ იმპერიად, ან არამტკიცე ავტოკრატიად, რომელსაც რევოლუცია ემუქრება, რუსი ფინანსისტები ამაოდ მიმართავდნენ თავიანთი წინადადებებით სიტის. სიფრთხილე, პატრიოტიზმი და ჰუმანურობა — ყველაფერი მათ წინააღმდეგ იყო. შეძლებული კლასების შეხედულებებმა შეცვლა იწყო, როცა კონსერვატიული პრესა დაახლოების დასაცავად გამოვიდა, როცა «The Times»-მა შეწყვიტა თვალსაჩინო ადგილის დათმობა ინფორმაციისათვის, რომელიც სახელს უტეხდა თვითმპყრობელობას, და როცა ცნობილი გახდა, რომ შეთანხმება სპარსეთის შესახებ დადების პროცესში იმყოფება. პოზიციის ამ შეცვლის მიზეზი საიდუმლო როდი იყო. სერ ედუარდ გრეიმ განაცხადა, რომ საჭიროა რუსეთის აღდგენა დიდი სახელმწიფოს მდგომარეობაში, რათა ევროპაში კვლავ შეიქმნას წონასწორობა. უბრალო ენით რომ ითქვას, ეს ნიშნავდა, რომ ჩვენი დიპლომატია ეძებდა რუსეთის მხარდაჭერას გერმანიის წინააღმდეგ, ხოლო საფრანგეთი ცდილობდა შერიგებას და მოაწყობა იგი. 1906 წ. პირველი თვეები კრიზისული მომენტი იყო რუსეთის ფინანსებისათვის, და მოხდა ისე, რომ ეს დაემთხვა კრიზისულ მომენტს მისი კონსტიტუციის განვითარებაში. იმ მომენტში, როცა იგი ცდილობდა დასავლეთ ევროპაში მიეღო ასმილიონიანი სესხი, პირველი სათათბიროს არჩევნები უნდა მომხდარიყო. კონსტიტუცია ჯერ კიდევ ფარატირა ქალაქი იყო. ყველაფერი დამოკიდებული იყო სათათბიროს უნარზე განმტკიცებულებოდა, თავისი კონტროლისათვის დაექვემდებარებინა ბიუროკრატია, გამხდარიყო უმაღლეს ხელისუფლებად რუსეთში. ამისათვის მას ერთი აშკარა ხერხი ჰქონდა. იგი უნდა დაუფლებოდა კონტროლს ხაზინაზე, ეს კი იმ მომენტში ნიშნავდა კონტროლს უცხოეთის ამ სესხზე. სესხი მანამდე რომ ყოფილიყო დადებული, სანამ იგი შეიკრიბებოდა, ბიუროკრატია მას სავსე სამხედრო ხაზინით შეხვდებოდა. რამდენიმე თვის ან კვირის განმავლობაში ევროპის საზოგადოებრივი აზრი პოტენციურად რუსეთის ბედის ბატონ-პატრონი იყო. იგი აშკარად აცხადებდა, რომ სიმპათიით ეკიდებოდა კონსტიტუციურ მოძრაობას და შესაძლებლობა ჰქონდა ეს

(30)

(31)

- 32) სიმპათია ქმედითი გაეხადა. რუსი ლიბერალები (კადეტები) სოციალისტებთან ერთად მოითხოვდნენ, რომ სესხის მიცემა სათათბიროს თანხმობით ყოფილიყო განპირობებული. ეს გამოიწვევდა ვადის გადიდებას ორი ან სამი თვით, მაგრამ პარლამენტის უმრავლესობას შესაძლებლობას მისცემდა ეკარნახათავისი პირობები მეფისათვის, რომელიც უკვე ნანობდა, რომ დათმობებზე წავიდა. როგორც კი მოიპოვედნენ გამანადგურებელ გამარჯვებას არჩევნებში, ლიბერალებსა და სოციალისტებს შეეძლოთ ეთქვათ მეფის მინისტრებისათვის: «ჩვენს უკან დგას რუსეთი და ჩვენს უკან დგას ევროპა. თქვენი ხაზინა ცარიელია, თქვენი კრედიტი ამოწურულია. თუ სცნობთ, რომ ჩვენ პასუხისმგებელი მთავრობის სრული უფლებები გვაქვს, ჩვენ დაუამტკიცებთ თქვენს გადასახადებს და მოგცემთ თქვენი სესხის სანქციას. თუ უარს გვეტყვიან ჩვენს უფლებებზე, დარწმუნებული ვართ, რომ ვერც ლონდონში, ვერც პარიზში თქვენ ვერ იშოვნით ფულს თქვენი შევიწროებების დასაფინანსებლად». მაგრამ დიდი სესხი რეალიზებულ იქნა პარიზსა და ლონდონში უკვე 1906 წ. მარტში, და მაისში, როცა სათათბირო შეიკრიბა, იგი პირისპირ აღმოჩნდა მთავრობასთან, რომელსაც აღარაფრისა ეშინოდა რუსეთის მხრივ და მეტს არაფერს მოელოდა ევროპის მხრივ. ევროპამ შესაძლებლობა მისცა მას შეენახა თავისი კაზაკები. ორი თაობის მანძილზე ვუქვეტავდით მეფეებს ფულის ბაზარს და გაეხსენით იგი სამი თვით ადრე, ვიდრე საჭირო იყო. ეს სამი თვე რომ მოგვეცადა, როგორც ამას რუსეთის ლიბერალური პრესა გვთხოვდა, პროგრესული პარტიები, ალბათ, გაიმარჯვებდნენ-კაზაკებს ცოტა რამის გაკეთება შეუძლიათ, თუ მათ უკან ფინანსისტი არა დგას. მაგრამ ვერავითარი პარლამენტი ეფექტურად ვერ ისარგებლებს ბიუჯეტის ტრადიციული იარაღით, თუ უცხოეთის ბანკებმა უკვე წინასწარ დააკმაყოფილეს დესპოტის საჭიროებანი. გადაწყვეტა ამ შემთხვევაში ლონდონზე იყო დამოკიდებული. პარიზის ბანკებმა, რომლებსაც აწუხებდა რუსეთის მერყევი ქაოსის მხარდაჭერის ტვირთი, ამ სესხის მხარდაჭერის პირობად დააყენეს, რომ ინგლისის ბანკებს მონაწილეობა მიეღოთ ამ მომგებიან ტვირთში. ინგლისის ბანკებზე დამოკიდებული იყო მტკიცედ მოეთხოვათ ვადის ხანმოკლე გადადება, რომელიც საჭირო იყო სათათბიროს სანქციის მისაღებად. შეიძლება ითქვას. რომ «საქმე საქმეა»; არ შეიძლება იმის იმედი გვქონდეს, რომ ბანკირი, როდესაც მას სესხის დაბანდებისათვის დიდ კომისიას სთავაზობენ, აწონ-დაწონის
- 33) პარიზსა და ლონდონში უკვე 1906 წ. მარტში, და მაისში, როცა სათათბირო შეიკრიბა, იგი პირისპირ აღმოჩნდა მთავრობასთან, რომელსაც აღარაფრისა ეშინოდა რუსეთის მხრივ და მეტს არაფერს მოელოდა ევროპის მხრივ. ევროპამ შესაძლებლობა მისცა მას შეენახა თავისი კაზაკები. ორი თაობის მანძილზე ვუქვეტავდით მეფეებს ფულის ბაზარს და გაეხსენით იგი სამი თვით ადრე, ვიდრე საჭირო იყო. ეს სამი თვე რომ მოგვეცადა, როგორც ამას რუსეთის ლიბერალური პრესა გვთხოვდა, პროგრესული პარტიები, ალბათ, გაიმარჯვებდნენ-კაზაკებს ცოტა რამის გაკეთება შეუძლიათ, თუ მათ უკან ფინანსისტი არა დგას. მაგრამ ვერავითარი პარლამენტი ეფექტურად ვერ ისარგებლებს ბიუჯეტის ტრადიციული იარაღით, თუ უცხოეთის ბანკებმა უკვე წინასწარ დააკმაყოფილეს დესპოტის საჭიროებანი. გადაწყვეტა ამ შემთხვევაში ლონდონზე იყო დამოკიდებული. პარიზის ბანკებმა, რომლებსაც აწუხებდა რუსეთის მერყევი ქაოსის მხარდაჭერის ტვირთი, ამ სესხის მხარდაჭერის პირობად დააყენეს, რომ ინგლისის ბანკებს მონაწილეობა მიეღოთ ამ მომგებიან ტვირთში. ინგლისის ბანკებზე დამოკიდებული იყო მტკიცედ მოეთხოვათ ვადის ხანმოკლე გადადება, რომელიც საჭირო იყო სათათბიროს სანქციის მისაღებად. შეიძლება ითქვას. რომ «საქმე საქმეა»; არ შეიძლება იმის იმედი გვქონდეს, რომ ბანკირი, როდესაც მას სესხის დაბანდებისათვის დიდ კომისიას სთავაზობენ, აწონ-დაწონის
- 34) ლეობა მიეღოთ ამ მომგებიან ტვირთში. ინგლისის ბანკებზე დამოკიდებული იყო მტკიცედ მოეთხოვათ ვადის ხანმოკლე გადადება, რომელიც საჭირო იყო სათათბიროს სანქციის მისაღებად. შეიძლება ითქვას. რომ «საქმე საქმეა»; არ შეიძლება იმის იმედი გვქონდეს, რომ ბანკირი, როდესაც მას სესხის დაბანდებისათვის დიდ კომისიას სთავაზობენ, აწონ-დაწონის

ყველა შედეგს, რაც მის მოქმედებას შეიძლება მოჰყვეს უცხო ხალხის თავისუფლებისათვის» (გვ. 225—228).

«ყველა ჩვენი მოსყიდვით მაინც ვერ ვიყიდეთ რუსეთის ერთგულება და ხელი ვერ შევუშალეთ რუსეთს ეკეკლუცა ჩვენს გერმანელ მეტოქესთან. ყველა შესაძლებლობა კი ხომ ჩვენს ხელთ იყო. გერმანიას ბევრი რამის გაკეთება შეუძლია რუსეთისათვის, მაგრამ იგი მას ფულს ვერ ასესხებს. ჩვენ რომ დაგვეყენებინა პირობები, სანამ სესხს მივცემდით, და რომ თუნდაც შეგვეჩერებინა ოქროს დენა, შეგვეძლო მოგვეპოვებინა ერთგვარი კონტრაოლი რუსეთის პოლიტიკაზე. საფრანგეთს რომ ჩვენთვის მხარი დაეჭირა (ჩვენ კი დავიმსახურეთ მისი მხარდაჭერა მაროკოს კრიზისის დროს), შეიძლებოდა რუსეთისათვის გვეთქვა: «სანამ სპარსეთი არ იქნება ევაკუირებული, ფული არ იქნება». ბოლოს და ბოლოს, სპარსეთი რუსეთისათვის ფუფუნებაა; ფული კი — აუცილებლობა» (229).

«ვერობა მიმართავდა ან თავს ისე აჩვენებდა, რომ მიმართავდა ერთგვარ ღონისძიებებს, რომლებიც ნაკლებ ქმედითი იყო, რათა ხელი შეეშალა იმისათვის, რომ ეფეთქა ბალკანეთის ომებს. ეს ღონისძიებები უშედეგო გამოდგა, რადგან გულწრფელი არ იყო. როგორც ახლა ვიცით, რუსეთი არათუ არ ესწრაფოდა ომის თავიდან აცილებას, არამედ ნამდვილად მოაწყო იგი, ხელმძღვანელობდა რა ბალკანეთის ლიგის შექმნას. სწორედ იმ მომენტში. როცა იგი შეუერთდა სახელმწიფოთა კონცერტს და განაცხადა, რომ არც ერთ მოკავშირეს ნება არ მიეცემა შეინარჩუნოს დაპყრობილი ტერიტორია, მან თავისი ბეჭედი დაასვა ხელშეკრულებას გაყოფის შესახებ და იკისრა არბიტრის პოსტი ტერიტორიის გაყოფის დროს. სწორედ ასეთი ორპირობა ხდის არანამდვილს სახელმწიფოთა ყოველგვარ კონცერტებს. ყველა ეს ომი შეიძლებოდა თავიდან აცილებული ყოფილიყო, საფრანგეთის ბანკებს აკრძალული რომ ჰქონოდათ მეომართა დაფინანსება. მაგრამ ეს მათთვის არ აუკრძალავთ, რადგან რუსეთს სხვანაირად უნდოდა» (გვ. 230—231).

«მეორე მხრივ, სისტემა, რომელიც ცნობილია პეონაჟის სახელწოდებით, გავრცელებულია მთელ ლათინურ ამერიკაში, და კაპიტალი, რომლის დახმარებოაც იგი მოქმედებს, — ხშირად უცხოეთისაა, ხოლო ზოგჯერ ინგლისისა. ეს წარმოადგენს წესს მექსიკასა და ბრაზილიაში და, შესაძლოა, სამხრეთ ამერიკის ყველა უფრო ჩამორჩენილ რესპუბლიკაში. მსხვერ-

- პლი, ჩვეულებრივ მკვიდრი მცხოვრები, მაგრამ ზოგჯერ თეთრკანიანი ან მულატი, ვალის გამო დამოკიდებული ხდება პლანტატორზე ან ვაჭარზე და მოვალეებისა და კრედიტორების შესახებ ლათინური ამერიკის კანონების მიხედვით, რომლებმაც არ იცაან Truck Acts *. ფაქტიურად ხდება მისი მონა, მანამ, სანამ ვალს არ გადაიხდის. მაგრამ ვალის გადახდა არა-
- 37) სოდეს არ ხდება; დავთრებს აწარმოებს პლანტატორი. ვალის ამ გამჟღავნებელ ფიქციის საფარით წარმოებს მონების ყიდვა-გაყიდვა, ისპაბა მთელი სოფლები, მიწათმფლობელ გლეხებს ყმების დონემდე აქვეითებენ; მთელ ტომებს გაასახლებენ ხოლმე შორეულ რაიონებში, სადაც მათ ჩაგრავენ. ბავშვებს ყიდულობენ და ყიდიან, ახალგაზრდა ქალები პროფესიულ პროსტიტუციამდე მიჰყავთ. ყოველგვარ ეს ლათინური ამერიკის ცივილიზაციის ტიპური გამოხატულებაა. მაგრამ უცხოეთის კაპიტალი, რომელიც ამ ქვეყნებში აღწევს, ეგუება გარემოს და მეჩიკაში ისევე იქცევა, როგორც შინ. შედარებით დუნე, არაუფექტური ექსპლოატაციას, რასაც ზარმაცი ესპანელი მემამულე იყენებს, იგი აქცევს აქტიურ, ფართოდ მომცველ სისტემად, რაც ისეთი სისასტრკითა და ისეთი მასშტაბებით ხორციელდება, რომლებიც დიდად სჭარბობს ამ ქვეყნის ჩვეულებებს. ეს ისეთი სანახაობა როდია, რომელსაც ევროპის
- 38) დემოკრატიას შეუძლია გულგრილად და გულხელდაკრეფილმა უცქიროს. მექსიკის ან ბრაზილიის ხალხს საკუთარი კაპიტალისტური სისტემა რომ შეეჭმნა, როგორც არ უნდა ყოფილიყო მისი გაჭირვება, ცხადია, რომ პროცესი მისი საკუთარი ბუნებრივი დინებისათვის უნდა მიგვენდო. წმინდა მექსიკურ ჭირს მექსიკელებმა თვითონ უნდა უწყალონ. მაგრამ ევროპელი ფინანსისტი ჩვენი არსენალიდან აღებული რესურსებით შეიარაღებული გამოდის და დაპყრობათა და ექსპლოატაციის გზაზე მიემართება ჩვენი ალმის მფარველობით და ჩვენი პრესტიჟის გამოყენებით» (გვ. 236—237).
- «რაიონები, რომელთა მიმართ სადავოა, უნდა მიეცეთ სანქცია⁹⁶ თუ არა, მაინც საკმაოდ მნიშვნელოვანი იქნებიან და შეიცავენ რუსეთს, თურქეთს, ჩინეთს, სპარსეთს, პორტუგალიის კოლონიებს და ლათინური ამერიკის მეტ ნაწილს» (გვ. 242—243).
- 39) «თუ ავიღებთ იმ თანხას, რომლითაც ინგლისმა და გერმანიამ გააღიღეს თავიანთი შეიარაღება XX საუკუნეში, შეიძლებოდა

* — დებულება ხელფასის ნატურით გადახდის შესახებ. რ ე დ.

მატება უხეშად დაახლოებით ასე გაგვენაწილებინა: 50% ან რამდენადმე ნაკლები იმ საკითხის მოსაგვარებლად, თუ ვინ გაუწევს ექსპლოატაციას მაროკოს; 25% ან მეტი ბაღდადამდე და უფრო შორს რკინიგზის გაყვანის პრივილეგიასათვის; 25% ან მეტი მომავლას იმ საკითხებს გადასაჭრელად, რომლებიც გადაუჭრელი რჩება, — აფრიკაში პორტუგალიის კოლონიების ბედი და ჩინეთის ბედი. მეორე, გავლენის სფეროების გამიჯვნა თითქმის გარდუვალად საბედისწერო აღმოჩნდება ხოლმე იმ ქვეყნის ეროვნული არსებობისათვის, რომელაც გაიყვეს, და იმდენადვე გარდუვალად ზრდის იმპერიალისტური სახელმწიფოს ვალდებულებათა მძიმე ტვირთს. სპარსეთი ამ მდგომარეობის მკაფიო ილუსტრაციას იძლევა. სერ ედუარდ გრეის აშკარად არა სურს დაუშვას, რომ მოვლენათა მსვლელობით იგი იძულებული აღმოჩნდეს იკისროს რაიმე პირდაპირი პასუხისმგებლობა ბრიტანეთის სფეროს მართვისათვის. მისი გადაწყვეტილება ქების ღირსია, მაგრამ რუსეთს შეუძლია რა (40) წუთისაც უნდა გააქარწყლოს ეს გადაწყვეტილება» (გვ. 246—247).

«ჩვენს საკუთარ პრეტენზიებს ლომის ულუფაზე, ე. ი. იანძის ხეობაზე, არც ერთი სხვა სახელმწიფო არ ცნობს, და ფრიად საეჭვოა, კიდევ უჭერს თუ არა მათ მხარს საგარეო საქმეთა სამინისტრო» (გვ. 248).

«ეს შეესაბამება მთელი იმ კლასის ინტერესებს, რომელსაც კაპიტალი გააქვს საზღვარგარეთ. მაგრამ სიგიჟე იქნებოდა უგულვებელგვყოფ ან შეგვემცირებინა მრეწველობის უშუალო ინტერესი. ეს არის ინტერესი, რომელსაც ღრმად აქვს გადგმული ფესვები პოლიტიკურ წრეებში, და, როგორც მისტერ მიულინერის საქმეები გვიჩვენებს, ეს განსაკუთრებით გამძლე და ენერგიული ინტერესია. თუ პოლიტიკური ცხოვრება კვლავაც იმავე ხაზით განვითარდება, ხვალისდელი დღის უდიდესი (41) სქანდალი იქნება იმის აღმოჩენა, რომ ლიბერალური პარტიის ფონდები დაბანდებული იყო არა მარკონის საწარმოებში, არამედ კრუპის ქარხნებში» (გვ. 257—258).

«რა შემზარავი თეორიაა, თითქოს ინგლისსა და რუსეთს უფლება აქვთ განაგებდნენ სპარსული ხალხს ბედს მხოლოდ იმიტომ, რომ მათ დიდი მატერიალური — პოლიტიკური, სტრატეგიული და სავაჭრო — ინტერესები აქვთ სპარსეთში» (გვ. 290).

«რა თქმა უნდა, სიგიჟე იქნებოდა ვევეიქრნა, რომ კონცერტის (დიდ სახელმწიფოთა) უზენაესობას ამ პრინციპის აღი-
43. ვ. ი. ლენინი, ტ. 39.

რება თითქოს ერთბაშად შექმნის ჰარმონიას და გამოიწვევს შეიარაღების შემცირებას. მაგრამ იგი დაუყოვნებლივ გამოიწვევდა შემდეგ შედეგებს: იგი შექმნიდა მორალურ ნორმას ცივილიზებული სამყაროს შეგნებისათვის; იგი მოგვცემდა

42) ობიექტურ კრიტერიუმს ყოველი პოლიტიკის ლოიალობის გამოცდისათვის, ხოლო რაც მთავარია — იგი შექმნიდა საერთო ნიადაგს, რომელზეც შეძლებდა ერთმანეთს შეთანხმებოდა მშვიდობის მომხრე ყველა მხარე. იგი გამოიწვევდა ევროპის დაძაბულობის თანდათან შენელებას, არსებული კავშირების თანდათან შესუსტებას და დროთა მსვლელობაში შექმნიდა ისეთ ატმოსფეროს, რომელშიც შესაძლებელი იქნებოდა განხილვის საგანი მაინც გამხდარიყო წინადადება შეიარაღების შემცირების შესახებ, ხოლო იქნებ ევროპის საერთო საკითხების გადასაჭრელად თავისუფალი ფედერალური საბჭოს შექმნის გეგმაც» (გვ. 293).

«კლასობრივი ეგოიზმის თვალსაზრისით კაპიტალისტთა კლასს შეიარაღება სავსებით რაციონალურ რამედ ეჩვენება; მეტოქეობა შეიარაღების ზრდაში საკმაოდ დასაბუთებულია, და ძალთა წონასწორობისათვის ბრძოლა თანამედროვე ფინანსური სისტემის ფაზად და გამოხატულებად წარმოუდგენიათ» (გვ. 310).

43) «ადამიანებს როდი სურთ სჯეროდეთ, რომ სახელმწიფოთა გამყოფი ინტერესები თავისი არსით მდაბალი და ანგარებიითია. ჩვენ მათ დიდი, განყენებული სიტყვებით ვალამაზებთ; ჩვენ აღვადგენთ გმირულ დროებათა ხსოვნას. ჩვენ მანამდე ვთამაშობთ ძალთა წონასწორობის ლეგენდარული მემკვიდრეობით, სანამ ჩვენს თავს არ ჩავაგონებთ, რომ ჩვენი ოჯახური კერა საფრთხეშია და რომ ჩვენს რჯულსა და თავისუფლებას საშიშროება ემუქრება. მაგრამ ძველი სამყაროს ეს შიში იმდენადვე ნაკლებად რეალურია ჩვენს დროს, როგორც მალბოროს ან ველინგტონის მოჩვენებანი. ახლა სახელმწიფოები იბრძვიან სრულიადაც არა იმისათვის, რაც სასიცოცხლოდ დიდმნიშვნელოვანია, არა იმისათვის, რაც ჩვენს კერას, ჩვენს ყოველდღიურ არსებობას ეხება. მასების რომანტიკული სენტიმენტალობა ხელსაყრელია მმართველი კლასის თაღლითური რეალიზმისათვის» (გვ. 315—316).

რვეული
«მარქსიზმისა და იმპერიალიზმის შესახებ»

შ ი ნ ა ა რ ს ი

- 1) მარქსის მიწერ-მოწერა ენგელსთან
- 2) რვეულები მარქსიზმისა და იმპერიალიზმის შესახებ⁸⁷
 - 1) «ახალი მასალები კ. მარქსისა და ფრ. ენგელსის ბიოგრაფიისათვის». ფრ. მერინგისა 1—11
 - 2) «ინგლისის ექსპანსია» ჯ. რ. სილისა 15—26
 - 3) «გერმანიის კოლონიური და მსოფლიო პოლიტიკის შესახებ» პაულ დენისა 27—46

მერინგი. «ახალი მასალები მარქსისა და ენგელსის ბიოგრაფიისათვის»

ფ. მერინგი. «ახალი მასალები კ. მარქსისა და ფ. ენგელსის ბიოგრაფიისათვის». «Die Neue Zeit», გამოცემის 25-ე წელი (1907).

«მარქსის პოლიტიკა მე ძირეულად ყალბად მიმაჩნია. იტალიას რომ აქეზებს დაუყოვნებლივ გაწყვიტოს კავშირი ავსტრიასთან, ამით იგი მხოლოდ და მხოლოდ ავსტრიის ინტერესებისათვის მოქმედებს. მეორე მხრივ, იგი ივიწყებს, რომ უნდა მიემართა გლეხებისათვის, იტალიის ამ საუკუნეობით ჩაგრული ნაწილისათვის და, ამას რომ ივიწყებს, ამით ახალ დასაყრდენს უმზადებს კონტრევოლუციას. ბ-ნი მარქსი იცნობს მხოლოდ ქალაქებს მათი ლიბერალური თავადაზნაურობითა და «ვანათლებული მოქალაქეებით». მატერიალური მოთხოვნილებანი იტალიის სოფლის მოსახლეობისა, რომელსაც მთელი სასიცოცხლო ძალები გამოსწოვეს და რომელიც, ისევე როგორც ირლანდიის გლეხობა, სისტემატურად მიჰყავდათ სრულ გამოფიტვამდე და დაჩლუნგებამდე, რა თქმა უნდა, მეტისმეტად მდაბიურია მისი კონსოპოლიტურ-ნეოკათოლიკურ-იდეო-

ლოგიური მანიფესტების მაღალფარდოვანი ფრაზეოლოგიისათვის. მაგრამ უეჭველია, დიდი გამბედაობაა საჭირო, რომ ბურჟუაზიასა და თავდაზნაურობას განუცხადო, რომ პირველი ნაბიჯი იტალიის დამოუკიდებლობისაკენ მდგომარეობს გლეხების სრულ განთავსუფლებაში და იჯარის საზიარო სისტემის

2) გადაქცევაში თავისუფალ ბურჟუაზიულ საკუთრებად. მაძინის, როგორც ჩანს, მიაჩნია, რომ ათ მილიონ ფრანკ სესხს უფრო რევოლუციური მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე ათეული მილიონი ადამიანის თავის მხარეზე მოზიდვას. მე ძალიან ვშიშობ, რომ კრიტიკულ მომენტში ავსტრიის მთავრობა თვითონ შეეცვლის მიწათმფლობელობის ფორმას იტალიაში და გაატარებს რეფორმას «გალიციურად» (გვ. 58—59)*.

- «რაც შემეხება მე, მე არ მეკუთვნის არც თანამედროვე საზოგადოებაში კლასების არსებობისა და არც მათ შორის ბრძოლის აღმოჩენის დამსახურება. ბურჟუაზიულმა ისტორიკოსებმა დიდი ხნით ჩემზე ადრე გადმოსცეს კლასთა ამ ბრძოლის ისტორიული განვითარება, ხოლო ბურჟუაზიულმა ეკონომისტებმა — კლასების ეკონომიური ანატომია. ის ახალი, რაც მე გავაკეთე, იმის დამტკიცებაში მდგომარეობდა: 1) რომ კლასების არსებობა დაკავშირებულია წარმოების განვითარების მხოლოდ განსაზღვრულ ისტორიულ ფაზებთან; 2) რომ კლასთა ბრძოლას აუცილებლად მიეყვანართ პროლეტარიატის დიქტატურამდე; 3) რომ თვით ეს დიქტატურა წარმოადგენს მხოლოდ გადასვლას ყოველგვარი კლასების მოსპობისა და უკლასო საზოგადოებისაკენ*. ჰეინცენის მსგავსი უმეცარი ბრძევები, რომლებიც კლასების არა მარტო ბრძოლას, არამედ მათს არსებობასაც კი უარყოფენ, ამით მხოლოდ იმას ამტკიცებენ, რომ ისინი, მიუხედავად მთელი თავიანთი სისხლმომწყურებული და ვითომც კაცთმოყვარული ყმუილისა, საზოგადოებრივ პირობებს, რომლებსაც ბურჟუაზიის ბატონობა ემყარება, ისტორიის უკანასკნელ პროდუქტად, უკადურეს ზღვრად თვლიან, ამტკიცებენ, რომ ისინი მხოლოდ ლაქიები არიან ბურჟუაზიისა. და ეს ლაქიობა მით უფრო საზიზლარია, რაც უფრო ნაკლებად
- 3)

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 25, გვ. 505—506, რეღ.

გაეგებათ ამ რევგენებს თვით ბურჟუაზიული წყობილების სიღიადეც და წარმავალი აუცილებლობაც» (გვ. 164—165) ⁸⁹.

«1870 წ. 1 იანვარს გენერალურმა საბჭომ გამოუშვა ფრანგულ ენაზე ჩემ მიერ შედგენილი კონფიდენციალური ცირკულარი (ინგლისზე ზეგავლენის მოსახდენად მხოლოდ ფრანგული ვახეთები გამოდგება და არა გერმანული) მუშათა კლასის განთავისუფლებასთან ირლანდიის ეროვნული ბრძოლის კავშირის შესახებ და, მაშასადამე, იმ პოზიციის შესახებ, რომელიც უნდა დაიკავოს საერთაშორისო ამხანაგობამ ირლანდიის საკითხის მიმართ. აქ მოკლედ გადმოგცემთ მთავარ პუნქტებს.

ირლანდია ინგლისის მიწათმფლობელი არისტოკრატის ციტადელია. ამ ქვეყნის ექსპლოატაცია არა მარტო მთავარი წყაროა მისი მატერიალური სიმდიდრისა. იგი მის უდიდეს მორალურ ძალას შეადგენს. ინგლისის არისტოკრატია ფაქტიურად განასახიერებს ინგლისის ბატონობას ირლანდიაზე. ამიტომ ირლანდია უმნიშვნელოვანესი საშუალებებია, რომლის დახმარებითაც ინგლისის არისტოკრატია ინარჩუნებს თავის ბატონობას თვით ინგლისში.

მეორე მხრივ, ხვალ რომ ინგლისის არმიამ და პოლიციამ ირლანდია დატოვონ, ირლანდიაში მაშინვე ავტორული რევოლუცია დაიწყება. მაგრამ ირლანდიაში ინგლისის არისტოკრატის დაცემა განაპირობებს და აუცილებელ შედეგად გამოიწვევს მის დაცემას ინგლისში. ამით შეიქმნებოდა წინასწარი პირობები პროლეტარული რევოლუციისა ინგლისში. ვინაიდან ირლანდიაში მიწის საკითხი დღემდე განსაკუთრებული ფორმას სოციალური საკითხისა, ვინაიდან იგი ირლანდიელი ხალხის უდიდესი უმრავლესობის არსებობის საკითხს, სიკვდილსიციოცხლის საკითხს წარმოადგენს და ამავდროს განუყოფელია ეროვნული საკითხისაგან, ამიტომ ირლანდიაში ინგლისის მიწათმფლობელი არისტოკრატის მოსპობა უსაზღვროდ უფრო ადვილი ოპერაციაა, ვიდრე თვით ინგლისში, რომ აღარაფერი ვთქვათ ირლანდიელების უფრო მგზნებარე და უფრო რევოლუციურ ხასიათზე ინგლისელებთან შედარებით.

რაც შეეხება ინგლისის ბურჟუაზიას, იგი უწინარეს ყოვლისა ინგლისელ არისტოკრატისთან ერთად იმით არის დაინტერესებული, რომ გადააქციოს მთელი ირლანდია ერთ მთლიან სამოვრად, რომელიც ინგლისის ბაზარს ხორცსა და მატყლს

- მიაწვდიდა რაც შეიძლება იაფ ფასებში. ასევე მის ინტერესს შეადგენს მამულებიდან მოიჯარეთა განდევნისა და იძულებითი ემიგრაციის გზით ირლანდიის მოსახლეობა დაიყვანოს იმდენად მცირე რიცხვამდე, რომელიც შესაძლებლობას მისცემდა ინგლისის კაპიტალს (საიჯარო კაპიტალს) «საიმედოდ» იმოქმედოს ამ ქვეყანაში. იგი ისევე დაინტერესებული ირლანდიის მამულების «გაწმენდით», როგორც დაინტერესებული იყო ინგლისისა და შოტლანდიის სასოფლო ოლქების გაწმენდით. გარდა ამისა, მხედველობაში უნდა მივიღოთ ის 6 000—10 000 გირვანქა სტერლინგი შემოსავალი თავის მამულში არმცხოვრები მიწათმფლობელებისა და სხვა სახის შემოსავალი, რაც ახლა ყოველწლიურად მიეძინება ირლანდიიდან ლონდონში.

მაგრამ ინგლისის ბურჟუაზიას კიდევ გაცილებით უფრო არსებითი ინტერესები აქვს ირლანდიის თანამედროვე მეურნეობაში.

ირლანდია საიჯარო ნაკვეთების მუდმივ მზარდი კონცენტრაციის მეოხებით მუდმივად აწვდის ინგლისის მუშათა ბაზარს თავის ჭარბ [მუშახელს] და ამ გზით ზეგავლენას ახდენს ინგლისის მუშათა კლასის ხელფასზე და მის მატერიალურ და მორალურ მდგომარეობაზე.

და ბოლოს, ყველაზე დიდმნიშვნელოვანი! ინგლისის

NB ყველა ინდუსტრიულ და კომერციულ ცენტრში არის ახლა მუშათა კლასი, რომელიც გაყოფილია ორ მტრულ ბანაკად: ინგლისის პროლეტარიატი და ირლანდიის პროლეტარიატი. ჩვეულებრივს ინგლისელ მუშას სძულს ირლანდიელი მუშა როგორც კონკურენტი, რომელიც დაბლა სწევს მისი ცხოვრების საშუალო დონეს.

8)

NB იგი მის მიმართ **გაბატონებული ერის წევრად** გრძნობს თავს და სწორედ ამიტომ თავისი არისტოკრატიებისა და კაპიტალისტების ხელში იარაღი ხდება ირლანდიის წინააღმდეგ და ამით განამტკიცებს მათს გაბატონობას თვითონ თავის თავზევე. იგი ირლანდიელი მუშის წინააღმდეგ რელიგიური, სოციალური და ეროვნული ცრურწმენით არის გამსჭვალული. იგი მას დაახლოებით ისევე ეპყრობა, როგორც ღარიბი თეთრები (poor whites) ზანგებს ეპყრობიან ამერიკის კავშირის ყოფილ მონათმფლობელურ შტატებში. ირლანდიელიც ამასვე უბრუნებს მას პროცენტებით. იგი ინგლისელ მუშაში ხედავს ერთსა და იმავე დროს ირ-

ლანდიაში ინგლისის ბატონობის თანამონაწი-
ლესა და ბრმა იარაღს. |||

ამ ანტაგონიზმს ხელოვნურად უწყობენ ხელს და აძ-
ლიერებენ პრესა, საექლესიო ქადაგებანი, იუ-
მორისტული ყუჩნალები, მოკლედ რომ
ვთქვათ, ყველა საშუალებანი, რომლებიც გაბატონ-
ებულნი კლასების განკარგულებაშია. ამ ანტაგონ-
იზმშია საიდუმლოება ინგლისის მუშათა კლასის
უძლურებისა, მისი ორგანიზებულობის
მიუხედავად. მასშივეა იმის საიდუმლოება, რომ
ძალაუფლებას ინარჩუნებს კაპიტალისტური კლასი. ამ
უკანასკნელს სავსებით შეგნებულნი აქვს ეს. |||

(9)

მაგრამ ბოროტება ამით არ შემოიფარგლება. ის ოკეანეს
გაღმაც გადადის. ანტაგონიზმი ინგლისელებსა და ირ-
ლანდიელებს შორის ფარული საფუძველია კონფ-
ლიქტისა შეერთებულ შტატებსა და ინგლისს
შორის. იგი შეუძლებელს ხდის ამ ორივე ქვეყ-
ნის მუშათა კლასებს შორის რაიმე სერიოზულ
და გულწრფელ თანამშრომლობას. იგი შესაძ-
ლებლობას აძლევს ორივე ქვეყნის მთავრობებს ყოველთვის,
როცა კი მოისურვებენ, სიმკვეთრე დაუკარგონ სოციალურ
კონფლიქტს ორივე ქვეყნის ერთმანეთზე წასისიანების და
საჭირო შემთხვევაში მათ შორის ომის გზით. |||

(10)

ინგლისი, როგორც კაპიტალის მეტროპოლია, როგორც
დღემდე მსოფლიო ბაზარზე გაბატონებული სახელმწიფო,
ჯერჯერობით ყველაზე დიდმნიშვნელოვანი
ქვეყანაა მუშათა რევოლუციისათვის, თანაც
ერთადერთი ქვეყანა, რომელშიც ამ რევოლუციის მატერია-
ლურმა პირობებმა სიმწიფის გარკვეულ ხარისხს მიაღწია. |||
ამიტომ მუშათა საერთაშორისო ამხანაგობის უმნიშვნელო-
ვანესი მიზანია სოციალური რევოლუციის დაჩქარება ინგ-
ლისში. ხოლო ამის ერთადერთი საშუალება ის არის, რომ
ირლანდია დამოუკიდებელი გახადოს.

NB

ამიტომ ინტერნაციონალმა ამოცანად უნდა დაისახოს—ყველ-
გან პირველ პლანზე აყენებდეს კონფლიქტს ინგ-
ლისსა და ირლანდიას შორის და ყველგან აშკარად უჭერ-
დეს მხარს ირლანდიას. ლონდონში ცენტრალური
საბჭოს სპეციალური ამოცანაა გააღვიძოს ინგლისის მუშათა
კლასში იმის შეგნება, რომ ირლანდიის ეროვნული გან-
თავის უფლება სამართლიანობისა და კაცთმოყ-

(11)

ვარეობის აბსტრაქტულ საკითხი კი არ არის მისთვის, არამედ მისი საკუთარი სოციალური განთავისუფლების პირველი პირობაა» (გვ. 226—228)¹⁰⁰.

«ხელფასის დამწვევი უცხოელი მუშებისა და მათდამი ინტერნაციონალის დამოკიდებულების შესახებ»

- 12) «ხელფასის დამწვევი უცხოელი მუშებისა და მათდამი ინტერნაციონალის დამოკიდებულების შესახებ». «Die Neue Zeit», გამოცემის 25-ე წელი (1907).

«იწვევს რა ინგლისის პროფკავშირებს მონაწილეობა მიიღონ ბრიუსელის 1868 წლის კონგრესში, გენერალური საბჭო აცხადებს:

«ამხანაგობის ძირითადი პრინციპია ის, რომ შრომის პროლეტეტი მუშას უნდა ეკუთვნოდეს, რომ საზოგადოების საფუძველი შრომის ძეგლი უნდა იყოს და რომ ყველა ქვეყნის მუშებმა უნდა უკუაგდონ წვრილმანი მეტოქეობა და ეროვნული ანტიპათიები იმისათვის, რომ აწარმოონ გაერთიანებული ბრძოლა კაპიტალის წინააღმდეგ. შრომას სამშობლო არააქვს. მუშებს ყველგან უხდებათ ბრძოლა ერთსა და იმავე ბოროტებასთან. კაპიტალი წარმოადგენს მხოლოდ დაგროვებულ შრომას. რატომ უნდა იყოს მუშა თავისი საკუთარი პროლეტის მონა? მეტისმეტად დიდი ხანია კაპიტალისტები სარგებლობას იღებდნენ შრომის შეილთა ეროვნული განცალკევებისაგან. უცხოეთის კონკურენცია ყოველთვის წარმოადგენს მოხერხებულ საბაბს ხელფასის შემცირებისათვის» (გვ. 511—512).

13)

«ინგლისელი კაპიტალისტების განუწყვეტილად ღმუილს იმის შესახებ, რომ კონტინენტის მუშების უფრო გრძელი სამუშაო დღე და ნაკლები ხელფასი გარდუვალს ხდის ხელფასის შემცირებას, შეიძლება წარმატებით დაეუპირდაპიროთ მხოლოდ მისწრაფება — აყვანილიქნას ერთ და იმავე დონე მდებარე სამუშაო დღე და ხელფასი მთელ ევროპაში*. ეს მუშათა საერთაშორისო ამხანაგობის ერთ-ერთი ამოცანაა» (გვ. 512).

* ხაზგასმა «Die Neue Zeit»-ისაა. რ ე დ.

«ფაქტიურად ეს ერთადერთი საშუალებაა უზრუნველყოფილ იქნას საერთაშორისო პროლეტარიატის იმ ნაწილის მონაპოვარნი, რომელიც უფრო ხელსაყრელ მდგომარეობაშია. ეს მონაპოვარნი ყოველთვის საფრთხეში იქნებიან, სანამ მათ მხოლოდ უმცირესობა იყენებს, და საფრთხე მით უფრო მეტი იქნება, რაც უფრო დაბალია პროლეტარული მასის უმრავლესობის დონე ამ უმცირესობასთან შედარებით. ეს ეხება მასებს როგორც ერთი ქვეყნის შიგნით, ისე მთელი მსოფლიო ბაზრის ფარგლებში. მოწინავე პროლეტარიატს შეუძლია თავი დაიცვას, თუ სოლიდარობას გაუწევს, მხარს დაუჭერს უკან დარჩენილთ და არ განცალკევდება მათგან, არ გაემიჯნება, არ ჩაახშობს მათ. იქ, სადაც ბეცი ამქრულობის გავლენით პროლეტარიატი უკანასკნელ მეთოდს იყენებს, ეს მეთოდი აღრე თუ გვიან კრახს განაცდის და პროლეტარიატის განმათავისუფლებელი ბრძოლის შესუსტების ერთ-ერთი უაღრესად საშიში საშუალება ხდება» (გვ. 512).

(14

NB

სილი. «ინგლისის ექსპანსია»

«ინგლისის ექსპანსია» გ. რ. სილი, მეცნიერებათა (15¹⁰² მაგისტრი.

«ევროპის მეთვრამეტე და მეჩვიდმეტე საუკუნეთა სახელმწიფოების ძირითადი დამახასიათებელი ნიშანი, რომელსაც ხშირად ივიწყებენ, ის ფაქტია, რომ ევროპის ხუთი სახელმწიფოდან თვითუფს თავისი იმპერია ჰქონდა ახალ მსოფლიოში. მეჩვიდმეტე საუკუნემდე ასეთი მდგომარეობა მხოლოდ იწყებდა ჩამოყალიბებას, მეთვრამეტე საუკუნის შემდეგ კი მან უკვე შეწყვიტა არსებობა. უდიდესი, განუზომელი შედეგები აღმოჩენისა, რომელიც კოლუმბმა მოახდინა, მეტად ნელა ვითარდებოდა; გავიდა მთელი მეთექვსმეტე საუკუნე, სანამ ევროპის ამ ერების უმრავლესობა ამოძრავდა და დაიწყო პრეტენზიების განცხადება თავის წილზე ახალ მსოფლიოში. ამ საუკუნის ბოლომდე არ არსებობდა დამოუკიდებელი პოლანდია, ამიტომ მით უმეტეს არ შეიძლებოდა ყოფილიყო დიდი პოლანდიაც. ინგლისი და საფრანგეთი აგრეთვე ჯერ კიდევ არ გამხდარიყვნენ ამ საუკუნეში კოლონიების მფლო-

(16

ბელნი. მართალია, საფრანგეთი უკვე ფიქრობდა დაეარსებინა კოლონია ჩრდილოეთ ამერიკაში, რასაც დღემდე მოწმობს კაროლინის სახელწოდება, რომელიც საფრანგეთის მეფის კარლ IX-ის სახელისაგან წარმოსდგება, მაგრამ მეზობელი ფლორიდის ესპანელებმა ხელი შეუშალეს ამას. რამდენიმე ხნის შემდეგ სერ ვალტერ რალეის კოლონია, რომელიც დაარსებული იყო იმავე ადგილის ახლოს, სულ გაქრა, ისე რომ კვალიც არ დაუტოვებია. ამრიგად, თითქმის მთელი ამ საუკუნის განმავლობაში ახალი მსოფლიო რჩებოდა იმ ორი სახელმწიფოს ბატონობაში, რომლებმაც ყველაზე მეტი გააკეთეს მისი აღმოჩენისათვის, სახელდობრ — ესპანეთისა და პორტუგალიის ბატონობაში, ამასთან ესპანეთს თვალი მიპყრობილი ჰქონდა უმთავრესად ამერიკაზე, პორტუგალიას კი — აზიაზე, ვიდრე 1580 წელს ორივე ეს სახელმწიფო არ შეერთდა კავშირად, რომელმაც სამოც წელიწადს იარსება. შვიდწლეულში 1595-დან 1602 წლამდე თავიანთი იმპერიის შექმნისათვის ფართო ბრძოლას იწყებენ ჰოლანდიელები, მათ მიჰყვებიან საფრანგეთი

17) და ინგლისი მეჩვიდმეტე საუკუნის პირველ წლებში, ე. ი. ჩვენი მეფის იაკობ I-ის მეფობაში.

მეცხრამეტე საუკუნეში ახალ მსოფლიოში ამ ხუთი სახელმწიფოს მეტოქეობა შეწყდა. იგი შეწყდა ორი მიზეზით: დამოუკიდებლობისათვის მთელი რიგი ომების გამო, რომელთა მეოხებით ოკეანესგალმა კოლონიები გამოეყვნენ მეტროპოლიებს, და ინგლისის კოლონიურ დაპყრობათა გამო. მე უკვე აწერე ასი წლის ომი, რომლის დროსაც დიდი საფრანგეთის სამფლობელოები დიდმა ბრიტანეთმა შთანთქმა. დიდმა ჰოლანდიამაც მნიშვნელოვანი დანაკლისი განიცადა, დაკარგა კეთილი იმედის კონცხი და დემერარა, რომლებიც ინგლისელებმა წართვეს. მაგრამ ახლაც კიდევ შეიძლება ლაპარაკი დიდი ჰოლანდიის არსებობაზე, თუ მხედველობაში მივიღებთ შესანიშნავ კოლონია იავას სულ ცოტა ცხრამეტე მილიონი მოსახლეობით. დიდი ესპანეთისა და დიდი პორტუგალიის დაცემა მოხდა ჩვენს საუკუნეში იმ ადამიანთა თვალწინ, რომლებიც 18) ჯერ კიდევ ცხოვრობენ ჩვენს შორის. თუ მოვლენებს შევაფასებთ არა იმდენად იმ აგზნების მიხედვით, რომელსაც ისინი ამჟამად იწვევენ, რამდენადაც მათი უეჭველი შედეგების მიხედვით, ამ მოვლენას უნდა ვუწოდოთ ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მოვლენა დედამიწის ისტორიაში, ვინაიდან იგი თითქმის მთელი სამხრეთი და ცენტრალური ამერიკის დამოუკიდებელი ცხოვრების დასაწყისი გახდა. ეს უმთავრესად ამ საუკუნის ოციან წლებში მოხდა და მთელ რიგ აჯანყებათა

შედგე იყო; მათს წარმოშობას რომ ვაკვირდებით, ვარკვევთ, რომ ისინი იმ დარტყმის შედეგი იყო, რომელიც ესპანეთსა და პორტუგალიას ნაპოლეონის შეჭრამ მიაყენა, ვინაიდან ნაპოლეონის საკმეთა ფაქტიურად ერთ-ერთი მთავარი, თუ არა უმთავრესი, შედეგი იყო დიდი ესპანეთისა და დიდი პორტუგალიის დაცემა და სამხრეთ ამერიკის დამოუკიდებლობის დამყარება. (19)

შედგე ყველა ამ დიდი გადატრიალებისა, რომლებზეც, როგორც მე ვფიქრობ, თქვენგან ცოტა ვინმემ თუ იცის რაიმე, ის არის, რომ დასავლეთ ევროპის სახელმწიფოები, გარდა ინგლისისა, ძირითადად გამოწყვეტილ იქნენ ახალ მსოფლიოს. რა თქმა უნდა, ეს სწორია მხოლოდ დაახლოებით. ესპანეთს ჰერ კიდევ ფლობს კუბასა და პუერტო-რიკოს, პორტუგალიას ვრცელი სამფლობელოები აქვს აფრიკაში, საფრანგეთი შეუდგა ახალი იმპერიის შექმნას ჩრდილოეთ აფრიკაში. მიუხედავად ამისა ამ ოთხი სახელმწიფოს საერთაშორისო მდგომარეობამ არსებითი ცვლილება განიცადა. ისინი ისევ გახდნენ უმთავრესად წმინდა ევროპული სახელმწიფოები, როგორც იყვნენ მანამდე, სანამ კოლუმბმა ატლანტის ოკეანე გადასცურა» (გვ. 62—64).

«ამრიგად, ჩვენ ვხედავთ, რომ მეჩვიდმეტე, ხოლო კიდევ უფრო მეტად მეთრამეტე საუკუნე წარმოადგენენ პერიოდს, როცა ახალი მსოფლიო თავისებურად დაკავშირებული იყო ევროპის სისტემის ხუთ დასავლეთ სახელმწიფოსთან. ეს კავშირი განაპირობებს და განსაზღვრავს ამ პერიოდში მომხდარ ყველა ომსა და ხელშეკრულებას, ევროპის მთელ საერთაშორისო ურთიერთობას. წინა ლექციაში მე აღვნიშნე, რომ ის ბრძოლა, რომელიც ამ საუკუნეებში ინგლისსა და საფრანგეთს შორის წარმოებდა, არ შეიძლება გავიგოთ, თუ მხედველობაში გვქენება მხოლოდ ევროპა, ვინაიდან, მეომარი მხარეები არსებითად ორი მსოფლიო სახელმწიფო — დიდი ბრიტანეთი და დიდი საფრანგეთი იყო. ახლა მე აღვნიშნავ, რომ ამგვარად ამ პერიოდის ისტორიაში ჰოლანდიის, პორტუგალიის, ესპანეთის ნაცვლად ჩვენ ყოველთვის უნდა ვკითხულობდეთ დიდ ჰოლანდიას, დიდ პორტუგალიას და დიდ ესპანეთს. აგრეთვე აღვნიშნავ, რომ ეს ვითარება ახლა გაქრა: ესპანეთის იმპერიას, ხოლო ძირითადად პორტუგალიისა და ჰოლანდიის იმპერიებსაც იგივე ბედი ეწია, რაც საფრანგეთისას. მაგრამ დიდი ბრიტანეთი კვლავ არსებობს. ამრიგად, ჩვენ ვიწყებთ ამ იმპერიის ისტორიულ წარმოშობისა და ხასიათის გაგებას» (გვ. 64—65). (21)

«ორ დიდ ომში ჩვენ ჩათრეულ ვიქენით უმთავრესად ჩვენი კოლონიების გამო, და კავშირის საბოლოოდ გაწყვეტა გამოწვეული იყო არა იმდენად ინგლისის ზეგავლენით კოლონიებზე, რამდენადაც კოლონიების ზეგავლენით ინგლისზე. თუ ჩვენ მათ გადასახადებით ვბეგრავდით, ამას ვაკეთებდით მხოლოდ იმ ვალები გადსახდელად, რომლებიც ჩვენ ამავე კოლონიებისათვის ავიღეთ, და, ბუნებრივია, ჩვენს გულისტკენას იწვევდა ის, რომ ჩვენ თვითონ დავებმარეთ ჩვენს კოლონიებს»
 22) გაძლონ უჩვენოდ, რაკი მათი ინტერესებისათვის მოვსპეთ ფრანგების ბატონობა ჩრდილოეთ ამერიკაში» (გვ. 75).

«შუა საუკუნეებში ინგლისი ეკონომიკის თვალსაზრისით ჩამორჩენილი ქვეყანა უფრო იყო, ვიდრე მოწინავე. უმთავრესი სავაჭრო ქვეყნები მას ალბათ ზემოდან დასცქეროდნენ. როგორც ახლა ინგლისი უყურებს ისეთი სახელმწიფოების ინგლისურთან შედარებით მოძველებულ სავაჭრო და საბანკო სისტემებს, როგორც არიან გერმანია და თვით საფრანგეთიც, ალბათ ასევე უყურებდნენ ინგლისს შუა საუკუნეების იტალიელები. ქალაქის ცხოვრების, ფართო საქმიანი ურთიერთობისა და მარჯვე კომერციული ოპერაციების პირობებში ისინი ინგლისს, ისევე როგორც საფრანგეთს, ალბათ იმ ძველი ყიდილის მიწათმოქმედი და ფეოდალური ქვეყნების რიცხვს აკუთვნებდნენ, რომლებიც იმ დროების იდეათა მთავარი ნაკადის გარეთ იდგნენ» (გვ. 96—97).

«დასავლეთ ევროპის ხუთ საზღვაო სახელმწიფოს შორის მეტოქეობა ახალი მსოფლიოს გამო — აი ფორმულა, რომელიც აჯამებს მეჩვიდმეტე და მეთვრამეტე საუკუნეების მეტწილ ისტორიულ მოვლენებს. ეს ერთ-ერთი ის განზოგადებაა, რომელიც ჩვენს გაგებას უსხლტება, სანამ მხოლოდ ცალკეულ სახელმწიფოთა ისტორიას ვსწავლობთ» (გვ. 108).

24) «როგორ დავიპყარით ჩვენ ინდოეთი? განა ეს დაპყრობა პირდაპირი შედეგი არ იყო ჩვენი ვაჭრობისა ინდოეთთან? მაგრამ ეს მხოლოდ ერთი მაგალითია იმ თვალსაჩინო მაგალითების რიგში, რომლებითაც დასურათებულია ინგლისის მეჩვიდმეტე და მეთვრამეტე საუკუნეთა ისტორიაში გაბატონებული კანონი, კანონი ომსა და ვაჭრობას შორის მჭიდრო ურთიერთდამოკიდებულებსა, რის შედეგადაც მთელი ამ პერიოდის განმავლობაში ვაჭრობა ბუნებრივად იწვევს ომს, ხოლო ომი ასაზრდოებს ვაჭრობას. მე უკვე აღვნიშნე, რომ მეთვრამეტე საუკუნის ომები შეუდარებლად უფრო დიდი და მძიმე იყო, ვიდრე შუა საუკუნეთა ომები. დიდი იყო მეჩვიდმეტე საუ-

კუნის ომებიც, თუმცა არა იმდენად. სწორედ ამ ეპოქაში ინგლისი სულ უფრო და უფრო იქცეოდა სავაჭრო ქვეყნად. და ამ პერიოდში, რაც უფრო ვითარდებოდა მისი ვაჭრობა, (25) ინგლისი სულ უფრო ომისმოყვარული ხდებოდა» (გვ. 120).
 «და მართლაც, ადვილი როდია გაამართლო იმათი ქცევა, ვინც დიდი ბრიტანეთი შექმნა» (გვ. 145).

«იქნებ იკითხოთ, შეგვიძლია თუ არა ჩვენ მოველოდეთ ან გვსურდეს, რომ იგი აყვავებული იყოს, თუ იგი დანაშაულის საფუძველზე წარმოიშვა. მაგრამ ღმერთი, რომელიც ისტორიაში მოგვევლინა, ჩვეულებრივ ასე როდი განსჯის. ისტორიაში ჩვენ ვერ ვხედავთ, რომ ერთი თაობის უკანონო დაპყრობანი უთუოდ ან თუნდაც დაახლოებით დაეკარგოს შემდეგ თაობას» (გვ. 146).

«მეჩვიდმეტე საუკუნეში თანდათან იზრდებოდა როგორც (26) თვით ჩვენი კოლონიური იმპერია, ისე მონათვაჭრობაში ჩვენი მონაწილეობაც. უტრეხტის ხელშეკრულებით ეს მონაწილეობა თითქოს დამტკიცებულ იქნა და იგი «ინგლისის პოლიტიკის მთავარი ობიექტი» გახდა (ეს ფრაზა ამოღებულია მ-რ ლეკისაგან. იხ. «ინგლისის ისტორია მეთვრამეტე საუკუნეში», II, გვ. 13). ვშიშობ, რომ ამ დროიდან ჩვენ მონათვაჭრობაში წამყვანი ადვილი დავიკავეთ და სხვა ხალხებზე უფრო მეტად მოვიცხეთ ჩირქი მის საზარელ და საზიზღარ მხეცობათა გამო» (გვ. 148).

«მე უკვე ვთქვი, რომ თანამედროვე საზყაროში მანძილმა მნიშვნელოვან წილად დაკარგა თავისი მნიშვნელობა და რომ ზოგიერთი ნაშანი მოწმობს ისეთი ეპოქის დადგომას, როცა სახელმწიფოები გაცილებით უფრო ფართო იქნებან, ვიდრე ისინი დღემდე იყვნენ» (გვ. 308).

3. დენი. «გერმანიის კოლონიური და მსოფლიო პოლიტიკის შესახებ»

«გერმანიის კოლონიური და მსოფლიო პოლიტიკის შესახებ» პაულ დენისა. (მეორე გამოცემა, ბერლინი, 1907.) (27)

«ამჟამად ზღვებში დაცურავს, სამხედრო გემები რომ არ ვიანგარიშოთ, დაახლოებით 40 000 დიდი სავაჭრო ხომალდი, ორთქლის და იალქნიანი გემი, 25 მილიონი სარეგისტრო ტონა ნეტო-ტონაჟისა და 61 მილიონი 1 000-კილოგრამიანი ტონა ტვირთამწეობისა» (გვ. 37).

«იგი * ინგლისელებს ყოველწლიურად აძლევს 180 მლნ. მარკაზე მეტს, გერმანელებს (რომლებსაც 220 თევზსაჭერი გემი აქვთ), — დაახლოებით 25, ხოლო ფრანგებს 10 მლნ. მარკას» (გვ. 39).

- 28) «გერმანიის საზღვაო სანაპიროს მხოლოდ 1 270 კილომეტრი სიგრძე აქვს, რაც მისი სახმელეთო საზღვრების მხოლოდ მეოთხედს შეადგენს, მაშინ როცა საფრანგეთს ზღვა სამი მხრიდან აკრავს და სანაპირო ზოლის საერთო სიგრძე 3 175 კილომეტრია» (გვ. 41).

«პროფესორ ეკერტის გამოანგარიშებით მის წიგნში «რეინის-ოლქისა და ვესტფალიის საზღვაო ინტერესები» (1906), გერმანიის მთელი საზღვაო იმპორტის ერთი მესამედი და მისი საერთო საზღვაო ექსპორტის ერთ მეხუთედზე მნიშვნელოვნად მეტი ჰოლანდიისა და ბელგიის ნავსადგურებზე გადის» (გვ. 42).

- 29) «1907 წლის დამდეგს სააგენტო «ვერიტასში» ითვლებოდა 14 656 გემი 18.8 მლნ. სარეგისტრო ტონით. აქედან ინგლისის წილად მოდიოდა 6 249 გემი 9.8 მლნ. ტონით, გერმანიის წილად — 1 351 2.1-ით, ჩრდილოეთ ამერიკის შტატებისა — 885 1.2-ით და საფრანგეთის წილად — 586 0.7 მლნ. ტონით. იალქნიანი გემების საერთო რიცხვიდან 26 579-დან 7.8 მლნ. სარეგისტრო ტონით ინგლისის წილად მოდიოდა ყველაზე მეტი, სახელდობრ 6 338 გემი 1.8 მლნ. ტონით. შემდეგ მოდიოდნენ ჩრდილოეთ ამერიკის შტატები — 3 695 გემი 1.5 მლნ. ტონით, საფრანგეთი — 1 356 და გერმანია — 991 0.5 მილიონი ტონით თვითიული. 1882-დან 1905 წლამდე პერიოდში ინგლისის ნაოსნობის ტონაჟი სუეცის არხზე გაიზარდა 103%-ით, გერმანიისა კი 1 561%-ით!» (გვ. 43).

- 30) «ამერიკის სტატისტიკის მონაცემებით, დედამიწაზე ქვანახშირის ბუდობების საერთო ფართობი დაახლოებით 1 500 000 კვადრატულ კილომეტრს შეადგენს. აქედან 520 000 მოდის ჩინეთზე, 500 000 — ჩრდილოეთ ამერიკის შტატებზე, 169 000 — კანადაზე, 91 000 — ბრიტანეთის ინდოეთზე, 62 000 — ახალ სამხრეთ უელსზე, 52 000 — რუსეთზე, 31 000 — ინგლისზე, 14 000 — ესპანეთზე, 13 000 — იაპონიაზე, 5 400 — საფრანგეთზე, 4 600 თვითიულზე — ავსტრიაზე, უნგრეთსა და გერმანიაზე და 1 300 — ბელგიაზე. მათი ექსპლოატაცია დამოკიდებულია ქვანახშირის ბუდობების სიღრმეზე, ხარისხსა და ადგილმდებარეობაზე.

* თევზის ქერა გაშლილ ზღვაში. რ ე ლ.

*
*

«ინგლისის ცნობებით, 1905 წელს სულ მოპოვებულ იქნა დაახლოებით 6 მილიარდი მარკის ღირებულების 840 მილიონ ტონამდე ქვანახშირი.

ქვანახშირის მსოფლიო მოპოვება 1905 წელს (31

	მლნ. ტონა	% საერთო რაოდენობის მიმართ	ერთ სულ მოსახლეზე
ჩრდილოეთ ამერიკის შტატები	350.8	41%	41/4 ტონა
დიდი ბრიტანეთი	236.1	28	51/2
გერმანია	119.3	14	2
საფრანგეთი	34.8	4	1
ბელგია	21.5	2.7	3
რუსეთი	19	2.3	
იაპონია	10	1.2	
ბრიტანეთის ინდოეთი	8.4	3.5	
კანადა	7.8		
ავსტრალია	9.8		
ბრიტანეთის სამხრეთი აფრიკა	3.6		
დანარჩენი ქვეყნები	19.1		
	840		

საერთო მოპოვების 83% მოდიოდა სამ ქვეყანაზე, რომლებშიც ქვანახშირის მოპოვება ყველაზე დიდია» (გვ. 46—47).

«1883-დან 1903 წლამდე პერიოდში ქვანახშირის მოხმარება გადიდა ინგლისში 24%-ით, გერმანიაში — 102%-ით, ჩრდილოეთ ამერიკის შტატებში — 129%-ით» (გვ. 47).

«ინგლისის საექსპორტო ქვანახშირის თითქმის სამი მეოთხედი მიდის კონტინენტურ ევროპაში და ხმელთაშუა ზღვის რაიონში» (გვ. 55).

«თავიანთ სამხედრო საზღვაო ბაზებში, რომელთა რიცხვი 40-ს აღწევს და რომლებიც მსოფლიოს ყველა ნაწილშია განლაგებული, ინგლისელებმა მოაწყვეს ქვანახშირის დიდი საწყობები» (გვ. 56—57).

«იქ შექმნილი მარაგი მილიონობით ტონას შეადგენს. პეცმა ერთხელ ქვანახშირის ამ საწყობებს ზღვაზე ინგლისის ბატონობის ნიშანსვეტები უწოდა» (გვ. 57).

«თუ სხვადასხვა ქვეყნებში ინგლისის ქვანახშირის ექსპორტის ფრაქტის ღირებულებას საშუალოდ ტონაზე მხოლოდ 5 მარკას ვიანგარიშებთ, 1906 წელს 58 მლნ. ტონის საერთო გატანისას ეს ინგლისის ნაოსნობისათვის შეადგენს დაახლოებით 300 მლნ. მარკა წლიურ შემოსავალს ფრაქტებისაგან» (გვ. 57—58).

34) «სამწუხაროდ, დღემდე კიდევ არ მოხერხდა ინგლისის ქვანახშირის განდევნა ჩრდილოეთი ზღვისა და ბალტიის ზღვის რაიონებიდან. ბერლინიც კი მისთვის საჭირო ქვანახშირის ერთ მეექვსედს (მეტ წილად კოქსს) ჯერ კიდევ ინგლისიდან იღებს» (გვ. 62).

«გერმანიის მრეწველობის მძიმე მდგომარეობა ბამბით მომარაგებას საქმეში ციფრებით დაასურათა სტატის-მდივანმა ღერნბურგმა. გირვანქა ბამბის ფასის 4 პფენიგით გადიდება ბამბის მსოფლიო მოხმარებას 320 მლნ. მარკით აძვირებს. ხოლო ფასების გადიდება 1899 წლიდან მილიარდები დაჯდა! გერმანიამ 1905 წელს -1.6 მილიონი ბარდანი მოიხმარა და უკანასკნელ ხანს, იმის მიხედვით, თუ როგორ მერყეობდა ფასები ნიუ-იორკელ სპეკულანტებთან, რომლებიც ფასების აწევაზე თამაშობენ, ყოველწლიურად იხდიდა 150—200 მლნ. მარკით მეტს*, ვიდრე წინათ, ე. ი. კოლონიებისათვის თავის ყოველწლიურ ასიგნებებზე 5—7-ჯერ მეტს. ამ გადასახადს, ამ ხარკს, რომელსაც უცხოეთს უხდის, მან თავი უნდა დააღწიოს.»

იმისათვის, რომ თავიდან აიცილონ ბირჟაზე სპეკულაციის გავლენა, ინგლისელი ვაჭრები და მეფაბრაკეები სულ უფრო ხშირად მოგზაურობენ სამხრეთ შტატებში და ადგილზე ყიდულობენ მათთვის საჭირო ნედლეულს. ინგლისელმა მეფაბრაკეებმა მიწის დიდი ნაკვეთები შეისყიდეს ტეხასში იმისათვის, რომ თვითონ შეუღებენ იქ ბამბის მოყვანას ან იჯარით გააკენ მიწარები» (გვ. 81).

36) «შეერთებულ შტატებში თათასტრების რაოდენობა 1890 წლის 14.6 მილიონიდან გაიზარდა 23.2 მილიონამდე 1906 წელს» (გვ. 82).

«შეერთებული შტატების მოხმარება 1906 წელს შეადგენდა 4.6 მლნ. ბარდანს (ნაცვლად მხოლოდ 3.6 მლნ. ბარდანისა დიდ ბრიტანეთში და 1.6-ისა გერმანიაში). მე-19 საუკუნის 60-იანი წლებს დაჰყვება შეერთებული შტატები მოხმარდნენ თავიანთი მოსავლას 20%-ს, 80-იან წლებში—32%, 90-იან წლებში—35%, ხოლო 1900-დან—40%-მდე» (გვ. 82).

«თუ შეერთებული შტატები იძულებული აღარ იქნებიან საზღვარგარეთ ექებონ თავიანთი ბამბის მეტა ნაწილის გასაღება, მაშინ მსოფლიო ბაზრის მომარაგება ბამბით ძალის საკითხი გახდება» (გვ. 83).

* ხაზგასმა ღენისაა. რ. ე. დ.

«ბამბის ბაზარზე ბატონ-პატრონი რომ არიან, შეერთებულ (37) შტატებს გატანის ბაჟების სისტემაში თავიანთ განქარგულებაში აქვთ არაჩვეულებრივად ბასრი იარაღი ევროპის წინააღმდეგ. ევროპის სახელმწიფოებმა აუცილებლად უნდა იხსნან თავი ამ დამოკლეს მახვილისაგან. აქ ანგარიში არ უნდა გაეწიოს არავითარ მსხვერპლს. საბოლოო ანგარიშით აქ ისმება ძალის საკითხი, რომელიც, თუმცაღა, შეიძლება გადაიჭრას მშვიდობიანი მუშაობის გზით» (გვ. 87—88).

«კოლონიურა მეურნეობის კომიტეტის ინიციატივით ევროპის ბამბეულის მრეწველობის წარმომადგენლები, ნიუ-იორკის 1903 წლის ბამბის სპეკულაციის ექსცესების შემდეგ, შეიკრიბნენ საერთაშორისო კონგრესებზე 1904 წლის შუახანებში ცაუჩისში, 1905 წ. აპრილში ბრიუსელში, 1906 წ. ივნისში მანჩესტერში და 1907 წ. მაისში ვენაში კონტრწინადადებათა შესამუშავებლად» (გვ. 88).

«მებამბეობის წახალისება გერმანიის აღმით გერმანიის კოლონიურა მეურნეობისა და კოლონიური პოლიტიკის ერთერთი ყველაზე დიდმნაშენელოვანი ამოცანაა. ეს უკვე ბისმარკს ესმოდა» (გვ. 90). (38)

«კოლონიებში მებამბეობის წახალისება არა მარტო იმის პერსპექტივებს ქმნის, რომ გერმანია უზრუნველყოფილად მომარაგებულ იქნას უაღრესად საჭარო ნედლეულით, არამედ აგრეთვე ხელს უწყობს თვით კოლონიების მუდმივ აყვავებას, რომლებიც განვითარდებიან როგორც სამრეწველო ნაკეთობათა მომხმარებლები.

გერმანიის კოლონიებში მებამბეობის შექმნისაგან სოციალ-დემოკრატი კალვერი სარგებლობას მოელის გერმანელი მუშებისთვისაც... («Sozialistische Monatshefte». 1907, მე-3 ნაკვეთი) (გვ. 96—97).

«ინგლისს აფრიკაში აქვს 18 369 კილომეტრი რკინიგზები, (39) საფრანგეთს — 5 657, გერმანიას — 1 398, პორტუგალიას — 1 173, იტალიას — 115 და კონგოს სახელმწიფოს — 642 კილომეტრი» (გვ. 104).

«თუ მხედველობაში არ მივიღებთ სოციალ-დემოკრატ ნიპილისტებს, კოლონიების მოწინააღმდეგენი, მიუხედავად მთელი თავიანთი ვარაუდებისა, მაინც გაურბოდნენ საბოლოო დასკვნებს, — ისინი ვერ ბედავდნენ განეცხადებინათ, რომ სამფლობელოები, რომლებიც ესოდენ მნიშვნელოვან ასიგნობებს მოითხოვენ, არაფითარ ღირებულებას არ წარმოადგენენ; მათ თავი შეიკავეს იმის მოთხოვნებისაგან, რომ ხელი აგველო ამ

სამფლობელოებზე, და, ასე რომ მოიქცნენ, ისინი გონივრულად მოიქცნენ. ვინაიდან ეს საბოლოო დასკვნა ცხადყოფს მთელი მათი პოზიციის არასისწორეს» (გვ. 113—114).

- 40) «განსაკუთრებით გააფთრებული კამპანია გერმანიის კოლონიური პოლიტიკის წინააღმდეგ სოციალ-დემოკრატიის აგიტატორებმა და პრესის ორგანოებმა გააჩაღეს 1907 წლის არჩევნების წინ; ცენტრალური ორგანო ამ პოლიტიკის შესახებ ამბობდა, რომ იგი «ისწრაფვის დააარსოს გერმანიის ახალი მონათმფლობელური სახელმწიფო გერმანიის პროლეტარიატის ქონებისა და სისხლის ფასად». მათი აზრით, საჭირო იყო «სასტიკად დაემარცხებინათ» ეს პოლიტიკა.

მიუხედავად ყოველივე ამისა, სოციალ-დემოკრატიულ ბანაკშიც გაისმოდა ზმები კოლონიების სასარგებლოდ და უარყოფდნენ იმათ შეხედულებებს, ვინც სჯერდებოდა აგდებულ დამოკიდებულებას გერმანიის კოლონიებისადმი, როგორც ქვიშის უდაბნოებისადმი, რომლებიც არავითარ ღირებულებას არ წარმოადგენენ.

გერმანიის კოლონიური პოლიტიკის მიმართ მკვეთრად უარყოფითი დამოკიდებულების წინააღმდეგ 1907 წ. დამდგეს «Sozialistische Monatshefte»-ში გამოვიდა ყოფილი სოციალ-დემოკრატი დეპუტატი კალვერი» (გვ. 121).

- 41) «ტ. კალვერმა ცხადყო, რომ მას ესმის მსოფლიო სიტუაციის მოთხოვნები, როცა 1907 წ. მარტში Sozialistische Monatshefte»-ში გამოვიდა გერმანიის ფლოტისადმი სოციალ-დემოკრატიული პარტიული ხელმძღვანელობის მტრული დამოკიდებულების წინააღმდეგ» (გვ. 130).

«კალვერი სრული საფუძვლით დასცინის იმ ამხანაგებს, რომლებსაც მიაჩნიათ, რომ შეიძლება უცბად გაადიდო ხელფასი გერმანიაში ინგლისის ან ჩრდილოეთ ამერიკის დონემდე, ისე რომ წინასწარ არ იზრუნო თავის პოზიციებზე კოლონიებში და მსოფლიო ბაზარზე» (გვ. 132).

1905/6 წ. იმპორტი სპარსეთში დაახლოებით 140 მლნ. მარკას შეადგენდა. აქედან რუსეთის წილად მოდიოდა 70, ინგლისის — 30, ბრიტანეთის ინდოეთის — 16, საფრანგეთის — 8, ავსტრია-უნგრეთის — 5, ხოლო გერმანიის წილად — ძლივს 3 მლნ. მარკა» (გვ. 148—149).

- 42) «თუ ბალდაის გზის მშენებლობა როდისმე მართლაც დაითავრდა გერმანელების ხელმძღვანელობით, ინგლისელებმა კი ხელი არ აიღეს თავიანთ დასახულ მიზნებზე, დღემდე იზოლირებული სპარსეთის ყურე შეიძლება მსოფლიო პოლიტიკური ქარიშხლების კერა გახდეს» (გვ. 158).

«დაინტერესებული სახელმწიფოები, უწინარეს ყოვლისა ინგლისი, მაგრამ აგრეთვე საფრანგეთი, ჰოლანდია და დანიაც, მონროს დოქტრინის შედეგად ანგარიშს უნდა უწევდნენ უახლოეს მომავალში თავიანთი კოლონიების დაკარგვის შესაძლებლობას» (გვ. 196).

«ნახევრადოფიციალური მონაცემებით, მიწის საკუთრებაში, მრეწველობაში, რკინიგზებსა და ვაჭრობაში დაბანდებული გერმანიის კაპიტალები 1904 წ. დამლევისათვის ამერიკაში შეადგენდა 5-დან 6-მდე მლრდ. მარკას და მარტო ცენტრალურ და სამხრეთ ამერიკაში 2.8-დან 3.4-მდე მლრდ. მარკას» (გვ. 229).

«ვარაუდობენ, რომ კანადის მიწებსა და ფაბრიკებში დაბანდებულია 2 მლრდ. მარკაზე მეტი კაპიტალი შეერთებული შტატებიდან. (43

1907 წ. შუახანების ნახევრადოფიციალური ანგარიშებით შეერთებული შტატების კაპიტალი მექსიკაში დაახლოებით 3¹/₂ — 4 მლრდ. მარკას აღწევდა» (გვ. 232—233).

«თანახმად დადებული შეთანხმებისა ევროპისა და ამერიკის ორმა უდიდესმა ელექტროკომპანიამ, ბერლინის «ალგემანე ელექტრიციტეტს გეზელშაფტმა» და ნიუ-იორკის «ჯენერალ ელექტრიკ კომპანიმ» მსოფლიო ბაზარი ინტერესთა ორ სფეროდ გაიყო. ამასთან ამერიკის კომპანიამ მიაღწია იმას, რომ მხოლოდ და მხოლოდ მის სამოქმედო სფეროდ მას მიეცა აგრეთვე ცენტრალური და სამხრეთი ამერიკა» (გვ. 249).

«იქ, სადაც შემოდებულ იქნა საუბირატესო ბაჟები, ისინი (44
საკმარისი არ აღმოჩნდა იმისათვის, რომ გაედევნა უცხოეთის ვაჭრობა. ასეთი საუბირატესო ბაჟები ყოველთვის შემოდებულ იქნება მხოლოდ ძალიან შეზღუდული ოდენობით. ვინაიდან ადგილობრივი ინტერესები, განსაკუთრებით ინტერესები მრეწველობის იმ დარგებისა, რომლებიც ვითარდება, მაგრამ აგრეთვე დაცემის გზაზე მდგომი სოფლის მეურნეობის ინტერესებიც მოითხოვს არა მარტო ერთგვარ დაცვას, არამედ ყველა უცხო მონოპოლიის მოშორებასაც. ეს წინააღმდეგობა იმდენად დიდია, რომ იგი შესაძლებლობას არ მისცემს ბრიტანეთის საიმპერიო და პანამერიკულ საბაჟო პრეტენზიების მომხრეთ მიაღწიონ თავიანთ საბოლოო მიზანს — შექმნან საესეებით კარჩაკეტილი საბაჟო კავშირი.

ორივე ამ წარმონაქმნს ეწინააღმდეგებოდა ახალი დროების მთელი მსოფლიო სამეურნეო განვითარება ამ განვითარების დამახასიათებელი მისწრაფებით საერთაშორისო გაცვლის გა- (45

ფართოებისაკენ ხელოვნური ბარიერების გადალახვის საფუძველზე, მისთვის დამახასიათებელი მოთხოვნილებით ძლიერი სახელმწიფოებით მოიპოვონ თავისუფალი სარბიელი სამეურნეო საქმიანობისათვის საკუთარი საზღვრების ფარგლებს გარეთ და მსოფლიოს თავიანთი ნაწილის ფარგლებს გარეთაც კი. ფაქტიურად დიდი თვითკმარი საბაჟო კავშირების წარმოქმნისაკენ მისწრაფებებმა უკანა პლანზე გადაიწია» (გვ. 254—255).

- «ბრძოლა ევროპაში ჰეგემონიისათვის არ არსებობს. თუ მას ინგლისი გამოიწვევს, სრულებითაც არ არის სავალდებულო, რომ მას ომი მოჰყვეს. მანამდე, სანამ ძალაუფლება ლიბერალური სამინისტროს ხელშია, მშვიდობა უზრუნველყოფილია, ვინაიდან ყველაზე ერთგულ მის მომხრეებს ეკუთვნის საყოველთაო მშვიდობის სწორედ ის ინგლისელი მეგობრები, რომლებიც სრულებითაც არ არიან გამსჭვალულნი გერმანიისადმი მტრობით» (გვ. 329).
-

რვეული
«იშპარიალიზმი»

შინაარსი

ი მ პ ე რ ი ა ლ ი ზ მ ი ¹⁰²

რევენტლოვი [1—4]

კაუცკი. «სოციალიზმი და კოლონიური პოლიტიკა» [21—22]

ენგელსი (წერილი 12. IX. 1882)—გვ. 23—25 კვადფლიგი
[27—40 და 17—20]

რევენტლოვი. «გერმანიის საბარეო პოლიტიკა

1888 — 1913»

«გერმანიის საგარეო პოლიტიკა 1888—1913» გრაფ (1)
ერნსტ რევენტლოვისა. ბერლინი, 1914.

მეთხე განყოფილება.

«1903-დან ამას მიემატა, როგორც საშიში აჩრდილი, თურ-
ქეთის მიერ მიღებული გერმანული პროექტი ბალდადის რკინი-
გზისა» (გვ. 314).

«თუ რომ დაეძენთ, რომ ბალკანეთის კომიტეტის მთავარი
ამოცანა იყო შეგნებული პოლიტიკური პროპაგანდა, საჭირო
აღარ იქნება იმის მტკიცება, ინგლისის ოფიციალური პოლი-
ტიკის რა მძლავრი და თანაც უპასუხისმგებლო თანაშემწე
იყო ეს კომიტეტი, რომელიც უდიდეს ფულად სახსრებს ატ-
რიალებდა» (გვ. 314).

«სანჯაყის რკინიგზასა და მომავალ ბალდადის რკინიგზას
შორის იდეათა კავშირი აშკარა იყო» (გვ. 317).

«1906 წელს «Revue Slave», რომელიც პარიზში გამოდის, (2)
წერდა, რომ ცენტრალური ევროპისა და ბალკანეთის ყველა
სლავი უნდა ესწრაფოდეს რუსეთთან, უნგრეთთან, რუმინეთ-
თან და საბერძნეთთან დიდი საბაჟო კავშირის შექმნას. «ყველა
ეს ხალხი უეჭველად გაცილებით მეტს მოიგებდა ასეთი კავ-

შირით, ვიდრე გერმანიასთან საბაჟო კავშირით... რუსეთის აღორძინებული ძლიერება შეუტყუველი ვახდება, თუ მთელი სლავური ელემენტები, მისი მორალური მფარველობით გაერთიანებულნი, უბეში ძალის ყოველი პოლიტიკის მტკიცე მოწინააღმდეგეებად გამოვლენ» (გვ. 318).

«მოძრაობას თავიდანვე აჩნდა ძლიერი ებრაული დადი, რამაც იგი ევროპის კაპიტალის ცენტრებთან დააკავშირა. ახალგაზრდა თურქთა მოძრაობა ყოველთვის იღებდა დახმარებას საფრანგეთიდან და ინგლისიდან, განსაკუთრებით ბალკანეთის კომიტეტის მეშვეობით» (გვ. 319).

- 3) «1908 წ. 19 ივლისს მეფე ელჰარდ VII ეწვია რუსეთის მეფეს და შეხვდა მას რეველის რეიდზე. ეს შეხვედრა ინგლის-რუსეთის დაახლოების გვირგვინი იყო და სენსაცია მოახდინა ევროპის პოლიტიკურ სამყაროში» (გვ. 319).

«ყოველ შემთხვევაში საჭიროა მეხსიერებაში აღვიდგინოთ შემოფოთების იმ განწყობილების სურათი, რომელიც 1906—1908 წლებში მეფობდა საერთოდ ევროპაში, განსაკუთრებით კა გერმანიაში. ჩვენ ვხედავდით, თუ 1906—1907 წლებში როგორ სულ უფრო და უფრო დასტურდებოდა რეალური პოლიტიკური მნიშვნელობა მოსწრებული სიტყვისა გერმანიის «გარემოცვის» შესახებ, რომელიც მეფე ელჰარდის შეთანხმებათა პოლიტიკით ხორციელდებოდა. ხმელთაშუა ზღვის შეთანხმებებით და რუსეთთან შეთანხმებით თითქოს რკალი იკვროდა» (გვ. 320).

«ლაპარაკი იყო თურქეთის გაყოფის შორსგამიზნულ გეგმაზე» (გვ. 322).

- 4) «ლონდონისათვის ეს სრულიად მოულოდნელი აღმოჩნდა, ისევე როგორც პარიზისათვის» (გვ. 327).

«სავსებით უეჭველი იყო, რომ თუ გერმანია მხოლოდ პირობითად და შენიშვნებით დაუჭერს მხარს ორთა მონარქიას, ამ უკანასკნელზე უძლიერეს ზემოქმედებას მოახდენენ ანტანტის სახელმწიფოები, ე. ი. გარკვეული მომენტიდან ინგლისი და რუსეთი ეცდებიან საწინააღმდეგოს მიაღწიონ, რათა ამ ზემოქმედების გზით დაანახვონ, რომ ავსტრია-უნგრეთისათვის უმჯობესი იქნება სამთა შეთანხმებას მიემხროს; ეს თვითონ მისთვის უფრო ხელსაყრელი იქნებოდა, ვიდრე კავშირი გერმანიის იმპერიასთან» (გვ. 332).

კაუტსკი. «სოციალიზმი და კოლონიური პოლიტიკა»

კარლ კაუტსკი. «სოციალიზმი და კოლონიური პოლიტიკა». (21)
ბერლინი, 1907.

«მაგრამ საწარმოო ძალების განვითარების უძლიერესი სტიმულის ეს როლი წარმოების კაპიტალისტურმა წესმა უკვე შეასრულა. უკვე გასული საუკუნის ოთხმოციან წლებში კაპიტალისტურმა წარმოების წესმა მიაღწია იმ ზღვარს, რომლის შემდგომაც იგი სულ უფრო და უფრო იქცევა დაბრკოლებად საწარმოო ძალების შემდგომი განვითარებისათვის. ჯერ კიდევ არა იმ აზრით, რომ შეუძლებელს ხდის მათს რაიმე შემდგომ ზრდას; პირიქით, ასეთი ზრდა ჯერ კიდევ წარმოებს; მაგრამ უკვე იმ აზრით, რომ შესაძლებელი გახდა წარმოების წესი, რომლის დროსაც ნაყოფიერების ზრდა უფრო სწრაფად ხდებოდა, ვიდრე კაპიტალისტური წარმოების წესის დროს, რომ წარმოების კაპიტალისტური წესი თავისი თავის შენარჩუნების ინტერესებისათვის იძულებულია სულ უფრო დიდ დაბრკოლებებს უქმნიდეს ნაყოფიერების განვითარებას» (გვ. 35).

«სოციალიზმი ამჟამად უკვე გახდა ეკონომიური აუცილებლობა. მისი დადგომის ვადა მხოლოდ ძალის საკითხია. პროლეტარიატისათვის ამ ძალის შექმნა ორგანიზაციისა და აღმზრდელობითი მუშაობის გზით ახლა უფრო. ვიდრე ოდესმე, წარმოადგენს სოციალ-დემოკრატიის უმნიშვნელოვანეს ამოცანას. არა არის რა უფრო უცნაური, ვიდრე ის სოციალისტები, რომლებიც ფიქრობენ, რომ ამასთან ერთად ისინი კაპიტალიზმის ძლიერების შემდგომი განვითარებისთვისაც უნდა ზრუნავდნენ» (გვ. 37).

ენგელსი. 1882 წ. 12 სექტემბრის წერილი*

ფრიდრიხ ენგელსის¹ წერილი (12. IX. 1882) (23)

[«აი უკვე მეოთხედი საუკუნეა (1907—1882=25), რაც გერმანიაში დაიწყო მოძრაობა კოლონიებისათვის. მის შესწავლაზე რომ ვმუშაობდი, ერთხელ ფრიდრიხ ენგელსს ვკითხე, თუ როგორ ეკიდებოდა ინვლსიელი მუშები თავიანთ კოლონიებს.»]**

* ენგელსის წერილი (კაუტსკის წინასიტყვაობითა და ბოლოსიტყვაობით) მოთავსებულია კაუტსკის ბროშურის პოლოს (იხ. ზემოთ) დანართის სახით. რ ე დ.

** ეს აბზაცი, რომელიც წარმოადგენს კაუტსკის წინასიტყვაობას ენგელსის წერილისათვის, წაშლილია ვ. ი. ლენინის მიერ. რ ე დ.

ამაზე ენგელსმა 1882 წ. 12 სექტემბერს მიპასუხა შემდეგი:

«თქვენ მეკითხებით, რას ფიქრობენ ინგლისელი მუშები კოლონიურ პოლიტიკაზე? იმასვე, რასაც ისინი ფიქრობენ პოლიტიკაზე საერთოდ. აქ არ არის მუშათა პარტია, არცაა ნახლოდ კონსერვატიული და ლიბერალურ-რადიკალური პარტიები, მუშები კი არც შეინად სარგებლობენ მათთან ერთად ინგლისის კოლონიური მონოპოლიით და მისი მონოპოლიით მსოფლიო ბაზარზე*.

ჩემი აზრით, საკუთრივ კოლონიები, ე. ი. ის ქვეყნები, ევროპელ მცხოვრებთ რომ უჭირავთ: კანადა, კაბი, ავსტრალია, ყველა დამოუკიდებელი გახდება; პირიქით, მხოლოდ დამორჩილებული და მევიდრი მცხოვრებლებით დასახლებული ქვეყნები: ინდოეთი, ალჟირი, პოლანდის, პორტუგალიის, ესპანეთის სამფლობელოები, პროლეტარიატმა დროებით ხელთ უნდა აღოს და რაც შეიძლება მალე დამოუკიდებლობამდე მიიყვანოს. სახელდობრ როგორ გაიშლება ეს პროცესი, ამის თქმა ძნელია. შეიძლება ინდოეთმა რევოლუციამ მოახდინოს, ალბათ, მოახდენს კიდევაც, და, რადგან განთავისუფლების გზაზე დამდგარი პროლეტარიატი კოლონიურ ომებს ვერ აწარმოებს, ამიტომ საჭირო გახდება ამას შეეშერიდეთ, ამასთან, რასაკვირველია, საქმე სხვადასხვაგვარი ნგრევის გარეშე ვერ დამთავრდება. მაგრამ ასეთი რამ და ყოველი რევოლუცია ერთმანეთისაგან განუყრელია. იგივე შეიძლება მოხდეს კიდევ სხვაგანაც, მაგალითად, ალჟირსა და ეგვიპტეში, და ჩვენთვის** უეჭველია, ეს საუკეთესო რამ იქნებოდა. ჩვენ საკუთარ სახელში საკმაოდ სამუშაო გვქონება. რაკი ევროპა და ჩრდილოეთი ამერიკა რეორგანიზებული იქნებიან, ეს ისეთ კოლოსალურ ძალას და ისეთ მაგალითს მოგვცემს, რომ ნახევრად-ცივილიზებული ქვეყნები თავისთავად გამოგვეყვებიან; ამისათვის იზრუნებენ უკვე მართოდენ ეკონომიური მოთხოვნილებანი. თუ რა სოციალური და პოლიტიკური ფაზების

24)

NB

* ინ. ე. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 358. რ ე დ.
 ** ხაზგასმა კაუცკის ბროშურაში. რ ე დ.

გავლა მოუხდებათ მაშინ ამ ქვეყნებს, ვიდრე ისინი ც
სოციალისტურ ორგანიზაციას მიაღწევდნენ, ამის შე-
სახებ, ჩემი ფიქრით, ჩვენ შეგვიძლია მხოლოდ საკ-
მოდ უქმი ჰიპოთეზები წამოვავყენოთ. ერთი რამ კი
უეჭველია: ძლევა მოსილი პროლეტარიატი
თავს ვერ მოახვევს ვერც ერთ უცხო
ერს ვერავითარ გაბედნიერებას ისე,
რომ ამით თავის საკუთარ გამარჯვებას
ძირი არ გამოუთხაროს*. რა თქმა უნდა, ეს
არავითარ შემთხვევაში არ გამოორი-
ცხავს სხვადასხვაგვარ თავდაცვითს
ომებს**.

(25)

NB

ეგვიპტეში ისტორია რუსეთის დიპლომატიამ წამოიწყო.
გლადსტონს უთმობენ ეგვიპტეს (რომელიც ჯერ კიდევ სრულ-
ლებითაც არ არის მის ხელში, და ეს კიდევაც რომ მოეხერ-
ხებინა, ეს სრულლებითაც არ ნიშნავს, რომ შეინარჩუნებდა
მას) იმისათვის, რომ რუსეთმა შეძლოს ხელში ჩაიგდოს სომ-
ხეთი, — გლადსტონის მიხედვით, ასეთი მიტაცება კვლავ
იქნებოდა ქრისტიანული ქვეყნის განთავისუფლება მაჰმადიანთა
უღლისაგან. ყოველივე დანარჩენი ამ საქმეში
მოჩვენებითია, ფარსია, საბაბია*. წარმატება ექ-
ნება თუ არა ამ წამოწყებას, მალე ვნახავთ»¹⁰³.

«წერილის დასასრული ეხება ეგვიპტის დაკავებას ინგლისე- (26)
ლების მიერ მას შემდეგ, რაც მოხდა ეგვიპტელთა აჯანყება
არაბი-ფაშის წინამძღოლობით. ამას წინათ გამოქვეყნდა ამ
საკითხზე ენგელსის 1882 წ. 9 აგვისტოს წერილი, რომელშიც
იგი გაფრთხილებას იძლევა იმის წინააღმდეგ, რომ მხოლოდ
გრძნობების მხრივ ვუდგებოდეთ ეგვიპტის ეროვნულ მოძ-
რაობას. აქედან ის დასკვნა გააგვიღეს, თითქოს ენგელსი გან-
საკუთრებული სიმპათიით შეხვდა ეგვიპტის ანექსიას ინგლ-
სელების მიერ. ჩვენ ახლა ვხედავთ, თუ რა ნაკლებად
შეესაბამება ეს სინამდვილეს»*** (გვ. 79—80).

* ხაზგასმა კალუკის ბროშურაშია. რედ.

** იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 448—449.
რედ.

*** ეს აბზატი წარმოადგენს კალუკის ბოლოსიტყვაობას ენგელსის წერი-
ლისათვის. რედ.

კვადფლიგი. «რუსეთის ექსპანსიის პოლიტიკა
1774 — 1914»

- 27) «რუსეთის ექსპანსიის პოლიტიკა 1774—1914» დ-რ ფრანც კვადფლიგისა. ბერლინი, 1914.
«ამასობაში ინგლისმა, კუვეიტის ხელშეკრულების საფუძველზე, თავისი წინააღმდეგობანი რუსეთთან თურქეთის საკითხზე მომხიბვლა და მცირე აზიაში გადაიტანა, რუსეთი ფარულად აწარმოებს მუშაობას სომხეთში, საფრანგეთი მოწადინებულია ხელში ჩაიგდოს სირია, გერმანიას კი სურს ფლობდეს ოლქს ევფრატზე. ამრიგად, თურქეთის საკითხი იქნება ევროპის ამაღლვებელი, და რუსეთის დიპლომატიამ მეტი ყურადღება უნდა დაუთმოს სამხრეთ აზიის საკითხს. აზიაში რუსეთის გიგანტური ექსპანსიის პოლიტიკა იმას უნდა ნიშნავდეს, რომ მისი მომავალიც ზღვებზეა; თუ რუსეთს ძლიერი და თავის მოძრაობაში თავისუფალი ფლოტი არ ეყოლა, ისე შეუძლებელია რუსეთის რაიმე აზია; მარმარილოს ზღვაზე გასასვლელს მით უფრო დიდი მნიშვნელობა აქვს რუსეთის საზღვაო პოლიტიკისათვის, რომ რუსეთმა 1905 წელს კვლავ დაკარგა თავისი ხელსაყრელი პოზიცია აღმოსავლეთ აზიაში» (გვ. 96).
- 28) «აგრეთვე გაყოფის შესახებ 1907 წ. 7 აგვისტოს ხელშეკრულების შემდეგაც ზემოთ აღნიშნული პროექტები შეიძლება იყოს ისე განხორციელებულიყო, რომ ხელშეკრულებაში დადგენილი უფლებები არ დარღვეულიყო. 1907 წ. ეს ხელშეკრულება სპარსეთს ჰყოფს სამ ნაწილად: გავლენის რუსეთისა და ინგლისის სფეროებად და ორივე სახელმწიფოსათვის საერთო ზონად. ინგლისისა და რუსეთის მთავრობები იძლევიან ურთიერთ ვალდებულებას არ შეიძინონ გავლენის შესაბამის სფეროებში პოლიტიკური ან სავაჭრო ხასიათის კონცესიები და არ დაეხმარონ თავიანთ საკუთარ ქვეშევრდომებს ან მესამე სახელმწიფოთა ქვეშევრდომებს მათს შექენაში. სპარსეთის მთელი ჩრდილოეთი ნაწილი, ე. ი. კასრე — შირინ — ისფაჰან — იეზდ — კახის ხაზის ჩრდილოეთით სპარსეთ-ავღანეთ-რუსეთის საზღვრის შესაყარ წერტილამდე, ეთმობა რუსეთს, მაშინ როცა ინგლისისა იქნება გავლენა აღმოსავლეთში, ე. ი. ბენდერ-აბას — ქერმან — ბირჯენდ — გაზიკის ხაზის სამხრეთ-აღმოსავლეთით» (გვ. 134).
- 29) «ინგლის-რუსეთის პოლიტიკის დასკვნითი აქტა ჰაკი-ფაშის ინგლის-თურქეთის 1913 წ. შეთანხმება ლონდონში, რომელ-

საც კიდევ უნდა დავუბრუნდეთ მცირე აზიაში რუსეთის პოლიტიკის განხილვისას. ამ შეთანხმებით ინგლისმა მიიღო ბალდადის რკინიგზის ბოლო ნაკვეთი, ბასრა — ბალდადი, ე. ი. კვიპროს — ინდოეთის ხაზის კიდევ ერთი ნაწილი. შემდეგ, თურქეთმა უარი თქვა კუვეიტის სასულთნოზე, რომელიც, მართალია, ყოველთვის სუსტად იყო დამოკიდებული თურქეთზე, ახლა კი ინგლისის ვასალური სახელმწიფო უნდა გამხდარიყო. ამით სპარსეთის ყურეს მთელი სამხრეთ-დასავლეთი სანაპირო ევფრატის შესართავიდან ორმუხის სრუტემდე ინგლისისა ხდება» (გვ. 135).

«სპარსეთში რუსეთის პოლიტიკის წარმატებანი ჩამორჩებიან ინგლისის პოლიტიკის წარმატებებს, ვინაიდან ინგლისს შეუძლია ზღვის მხრიდან ემუქრებოდეს სპარსეთს» (გვ. 136). (30)

«უკანასკნელ ხანს რუსეთი დაუბრუნდა აჯანყებათა მოწყობის თავის წინანდელ პოლიტიკას, ე. ი. იგი ისევ იყენებს თავის სომხებს აგენტებად იმისათვის, რომ აჯანყებებს იწვევდეს თურქეთის ოლქებში; თუმცაღა ამაზე, რასაკვირველია, ჯერჯერობით ბევრს ვერაფერს იტყვი. ინგლისმა, პირიქით, ბალკანეთის 1913 წ. არეულობა იმისათვის გამოიყენა, რომ მშვიდობიანი გზით განეხორციელებინა რეფორმები, რათა რუსეთს საფუძველი არ ჰქონდეს თურქეთის საქმეებში ჩარევისათვის, ხოლო თუ ეს უკანასკნელი აუცილებელი აღმოჩნდებოდა, ამისათვის მოწოდებული ყოფილიყო ინგლისი, ვინაიდან თურქეთი მას რეფორმების გატარებას დაჰპირდა. კუვეიტის ხელშეკრულებით ინგლისი სულთანს აძლევს თურქეთის აზიის სამფლობელოთა გარანტიას 40 წლით, ე. ი. უფლებას იძენს რუსეთის დაპყრობითი ცდებისას ისევ გამოვიდეს თურქეთის დამცველად და ისევ წაართვას რუსებს მათი შესაძლო შენაძენები. სამაგიეროდ თურქეთი ვალდებულებას კისრულობს განახორციელოს რეფორმები სომხეთში, ანატოლიაში და საერთოდ მცირე აზიის იმ ოლქებში, სადაც ნაწილობრივ ქრისტიანი მოსახლეობაა» (გვ. 146—147). (31)

«ზემოთ მოყვანილი ცნობების თანახმად, ინგლისმა 40 წლით მისცა ახლანდელი თურქეთის მთლიანობის გარანტია, ეს კი ამჟამად დიდმნიშვნელოვანია რუსეთის მიმართ, რომელიც ძირგამომთხრელ მუშაობას აწარმოებს სომხეთში», — წერს რორბახი* (გვ. 147).

* «Münchener Neueste Nachrichten» № 280, 4. IV. 1913. რ ე დ.

32) «ეს შექმნა გზათა ქსელისა, რომელიც რკინიგზებისაგან, სანაოსნო გზებისა და სამხედრო ვზებისაგან შედგება, ცხადყოფს, რომ ორუსეთი ვადაჭრილად არ თვლის სამხრეთ აზიის საკითხს. პირაქით, ეს გეგმაზომიერი მშენებლობა ამტკიცებს, რომ შესაფერ მომენტში ის საკითხი, თუ ვინ იქნება სამხრეთ აზიის ერთადერთი მბრძანებელი, იარაღმა უნდა გადაწყვიტოს» (გვ. 171).

«უკვე 1903 წელს თავდმა იტომ აზრი გამოთქვა რუსეთ-იაპონიის კავშირის სსსარგებლოდ, ვინაიდან ერთიანობას მნიშვნელოვნად უნდა გაემარტივებინა ჩინეთის იმპერიის გაყოფა და მაინც შესაძლებელს გახდიდა კავშირის თვითეული მონაწილის დაკმაყოფილებას» (გვ. 173).

«რუსეთსა და იაპონიას შორის 1907 წ. 17/30 ივლისის ხელშეკრულება მიგვიტოვებს როგორც რუსეთის, ისე იაპონიის პოლიტიკის ახალ მიმართულებაზე. ამრიგად, ინგლისი იზოლირებული აღმოჩნდა, და ინგლის-იაპონიის კავშირმა მნიშვნელოვანწილად დაკარგა თავისი ღირებულება» (გვ. 173—174).

33) «იაპონია-რუსეთის შეთანხმების შემდეგ ინგლისმა მალე დადო რუსეთთან 1907 წ. 7 აგვისტოს კონვენცია, რომლის თანახმად რუსეთი დროებით იღებდა ხელს შემდგომ წინსვლაზე ავღანეთში» (გვ. 174).

«რუსეთ-იაპონიის დაახლოების პოლიტიკამ თავისი განგრძობა პპოვა 1910 წ. 4 ივლისის ხელშეკრულებაში, რომელიც ძალიან ჰგავს თავდაცვის კავშირს» (გვ. 219).

«ეს ხელშეკრულება გაფართოებულ იქნა 1911 წ. 7 მაისის დამატებითი შეთანხმებით. ორივე სახელმწიფომ ვალდებულება იკისრა ურთიერთ პატივი სცენ ინტერესთა შესაბამის სფეროებს მანჭურიაში და წინააღმდეგობა გაუწიონ ყოველ გარეშე ჩარევას. სამაგიეროდ იაპონიამ რუსეთს მისცა მოქმედების სრული თავისუფლება მონღოლეთში» (გვ. 220).

34) «მაგრამ ამ დროს რუსეთმა დაიწყო მონღოლეთის საკითხის წამოყენება, რაზეც იაპონელთა თანხმობა ჰქონდა 1911 წ. 7. V-ის ხელშეკრულებით. ეყრდნობოდნენ რა რევოლუციას და იმას, რომ ჩინეთის პოლიტიკა გადასახლების საკითხში, რომლის დროსაც მშვიდობიან გადასახლებულებს სამხედრო რაზმები მიჰყვებოდნენ, მოასწავებდა მანჭურებსა და ხალხასთა ტომებს შორის არსებულ ხელშეკრულებათა დარღვევას, მონღოლეთის მთავრებმა თავიანთი ოლქის დამოუკიდებლობა გამოაცხადეს. რუსეთმა საჩქაროდ სცნო მონღოლეთის დამოუკი-

დებლობა, თუმცა მას არაფრით არ შეუწყვეია ხელი მისი განხორციელებისათვის» (გვ. 220—221).

«თუმცა, ამრიგად, ჩინეთმა გარეგნულად შეინარჩუნა უმაღლესი ძალაუფლება მონღოლეთზე, მიუხედავად ამისა რუსეთის გაზრეები მაინცდამაინც როდი ტყუიან, როცა ამტკიცებენ, რომ რუსეთმა მონღოლეთი თავის პროტექტორატს დაუმორჩილა. აქ მიღწეულია იგივე შედეგები, რომლებსაც რუსეთის დიპლომატიამ კორეაში მიაღწია 1904 წლამდე. ამჯერად რუსეთი, რაკი იაპონიის მხრივ მოწონება აქვს, შეიძლება უფრო ბედნიერი აღმოჩნდეს, ვიდრე მაშინ, როცა მას ბრძოლა მოუხდა ამ სახელმწიფოს წინააღმდეგობასთან» (გვ. 221).

«საკითხავი მხოლოდ ის არის, შეუძლია თუ არა ჩინეთს განახორციელოს თავისი რეორგანიზაცია. ჩინეთი წარმოადგენს 300 მილიონი კაცის კომპაქტურ მასას, რომლებსაც უყვართ თავიანთი სამშობლო და ცოტათი როდი არიან გაბოროტებულნი უცხოელთა მოპყრობით მათ ქვეყანასთან. 1911 წელს დაიწყო რევოლუცია, რომელიც დამთავრდა მანჯურთა განდევნით. ამით ჩინეთმა გადაჭრა თავისი პირველი ამოცანა — უცხოელთა ძალაუფლების დამხობა, რის გაკეთებასაც იგი ესოდენ ხშირად, მაგრამ წარუმატებლად ცდილობდა. იუან ში-კაი გახდება ჩინეთის რეფორმატორი თუ ვინმე სხვა? რაკი გაიღვიძებს, ჩინეთი რუსეთის ექსპანსიის პოლიტიკის უფრო საშინელი მტერი იქნება, ვიდრე იაპონია, და თავადი უხტომსკი სავესებით მართალია, რომ ამბობს: «ჩინეთი თავისი საკუთარი ძალებით აღორძინდება, როგორც ეს უკვე ხშირად მომხდარა მისი ისტორიის მრავალი ათასწლეულის განმავლობაში; ეს აღორძინება მოხდება უფრო ნელა, მაგრამ შესაძლოა უფრო მტკიცედაც, ვიდრე იაპონიაში, და მაშინ პრობლემა ასეთი იქნება: არა რუსეთი ან იაპონია, არამედ რუსეთი ან ჩინეთი»» (გვ. 222).

«ბალკანეთში რუსეთის პოლიტიკის ხელმძღვანელი პრინციპი მე-19 საუკუნეში ის იყო, რომ ცდილიყო დაუფლებოდა თურქეთის ოლქებს — რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში ამ ტერიტორიების სახელმწიფოებრივ-სამართლებრივი შეყვანის გზით თუ თურქეთის, როგორც ასეთის, ან თურქეთის იმპერიისაგან შექმნილი ბალკანეთის სახელმწიფოთა ფედერაციის მიმართ საერთაშორისო სამართალზე დაფუძნებული დომინიუმის მიღების გზით. შემდეგში შესაძლებელი იქნებოდა ამ დომინიუმის გადაქცევა სახელმწიფოებრივ-სამართლებრივი ხაზით სახელმწიფოდ.

36) რა განსხვავებულიც შეიძლებოდა ყოფილიყო ცალკეულ პერსონაჟებში რუსეთის საბოლოო მიზნები შუა და სამხრეთ აზიაში, მათ შორის მცირე აზიაშიც, მაინც შეიძლება ერთი ფორმული გამოცხადებით ისინი. საბოლოო მიზანია ჭერ დაუმორჩილოს აქ ედებარე სახელმწიფოების ერთობლიობა, — სომხეთისა თურქეთითურთ, სპარსეთის, ავღანეთისა და მათი მომიჯნავე წვრილი სახელმწიფოებისა, — რუსეთის გავლენას, შემდეგ თავს მოახვიოს მათ რუსეთის პროტექტორატი, რათა ბოლოს და ბოლოს თავის იმპერიაში შეიყვანოს ისინი» (გვ. 227—228).

«დროებით მათ ხელი აიღეს კორეასა და მანჯურიის ნაწილზე, მაგრამ დაუახლოვდნენ იაპონელებს, რათა მით უფრო საიმედოდ შეუერთონ იმპერიას მონღოლეთი და ჩრდილოეთი მანჯურია. ამჟამად ეს პოლიტიკა, იმ თავისებური პოლიტიკური და სოციალური ურთიერთობის გონივრულად გამოყენების გზით, რომელიც ყოველთვის არსებობდა მონღოლეთსა და გაბატონებულ სახელმწიფოს — ჩინეთს შორის, როგორც ჩანს, აღწევს, იაპონიის მთავრობის თანხმობით, თავის მიზანს. აქედან გამომდის, რომ აღმოსავლეთ აზიაშიც აგრეთვე თანმიმდევრულად, წინასწარ მოფიქრებული გეგმით, რომელიც სახეს იცვლის გარემოებათა მიხედვით, მაგრამ უცვლელი რჩება თავისი არსებითი ნიშნებით, ახორციელებდნენ ექსპანსიას იმ მიზნით, რომ უშუალოდ დაუფლებოდნენ ვეებერთელა ტერიტორიებს, თვით ჩინეთის კედლამდე, და მიეღწიათ ჰეგემონიისათვის აღმოსავლეთ აზიაში.

37) ამიტომ სავსებით სწორი იქნება საბოლოო დასკვნად მივიღოთ, რომ რუსეთის მე-19 საუკუნის პოლიტიკის ძირითადი იდეა იყო მსოფლიო იმპერიის შექმნა, ამასთან მსოფლიო იმპერიად უნდა ვგულისხმობდეთ ისეთ სახელმწიფოს, რომლის საბოლოო საზღვრების დადგენისას მხედველობაში არ მიიღება არც ერთი ის მომენტი, რომლებიც ჩვეულებრივად კრიტიკრიუმს წარმოადგენენ სახელმწიფოთა შექმნისათვის. საზღვრები, რომლებს მიღწევასაც ცდილობენ, არც ეროვნების საზღვრებს ემთხვევა, არც საერთო ენის, არც რასის, არც მით უმეტეს რელიგიის საზღვრებს, რომელსაც კიდევ უფრო ნაკლებად იღებენ მხედველობაში; ამ საზღვრებს ადგილის რელიეფი არ განსაზღვრავს და, მაშასადამე, ისინი ყველგან როდი ემთხვევიან ბუნებით დადგენილ, ბუნებრივ საზღვრებს» (გვ. 230—231).

«მსოფლიო სახელმწიფოები, — ამბობს ზერინგი, — ყოველთვის ახდენდნენ მიწის — ყველა მატერიალურ სიმდიდრეთა

წყაროს — მონოპოლიზაციას». თანამედროვე მსოფლიო სახელმწიფოები, რუსეთი, ინგლისი და ამერიკა, უფრო შორს მიდიან. მათ გააფართოეს თავიანთი იმპერიები, ან ცდილობენ გააფართონ ისინი, ყველა ზონაზე, არა სიტყვისიტყვითი მნიშვნელობით, არამედ ისე, რომ ყოველივე ის, რის მოცემაც მიწას შეუძლია, შეიძლებოდეს მოიპოვონ თავიანთი იმპერიის ფარგლებში. ინგლისმა უკვე მიაღწია ასეთ მდგომარეობას. მას დედამიწის დასახლებული ზედაპირის მეოთხედი უჭირავს და, ჩემბერლენის ამაყი განცხადებით კოლონიათა პრემიერ-მინისტრების კონფერენციაზე, არ არის ისეთი საგანი, რომლის მოპოვებაც არ შეიძლებოდეს ფართოდ გაშლილი იმპერიის რომელიმე ნაწილში. რუსეთი და ამერიკა, თუ ისინი მოახერხებენ განახორციელონ მსოფლიო იმპერიების შექმნის თავიანთი გეგმები, ხელთ იგდებენ დედამიწის ზედაპირის შემდეგ ორ მეოთხედს და ისეთსავე ხელსაყრელ მდგომარეობაში აღმოჩნდებიან, როგორც ბრიტანეთის იმპერია» (გვ. 234).

«მეორე გზას, რომელიც სპეციალურად გერმანიას ეხება, შმოლერი შემდეგნაირად ახასიათებს: «ჩვენ არ გვინდა ვაწარმოთ შოვინისტური მსოფლიო პოლიტიკა და არც ვაწარმოებთ მას. ჩვენ არ ვივლით ფლოტისა და საზღვაო ძლიერების უსაზღვროდ გაფართოების გეგმების გზით, მაგრამ ჩვენ გვინდა იმდენად გავაფართოოთ ჩვენი ვაჭრობა და ჩვენი მრეწველობა, რომ შესაძლებლობა გვქონდეს ვიცხოვროთ და შევიწინააღმდეგოთ სულ უფრო მზარდი მონახლეობის არსებობა; ჩვენ გვინდა დაიცვათ ჩვენი კოლონიები და შეძლებისდაგვარად სადმე შევიძინოთ გერმანული სამიწათმოქმედო კოლონია; ჩვენ ყველგან გავუწევთ წინააღმდეგობას მეტისმეტად მძარცველურ მერკანტილიზმს და მსოფლიოს ასეთ განაწილებას სამ მსოფლიო სახელმწიფოს — ინგლისს. რუსეთსა და ჩრდილოეთ ამერიკას შორის, რომლებსაც სურთ მოიშორონ ყველა სხვა სახელმწიფო და ამავე დროს მოსპონ მათი ვაჭრობა». მაგრამ ამ უკანასკნელი გზით წარმატების იმედით სვლა ახლა მხოლოდ ზოგიერთ დიდ სახელმწიფოს შეუძლია» (გვ. 237).

«ინგლისი ყოველთვის იყო უფრო სუსტი სახელმწიფოს მეგობარი* იმისათვის, რომ უფრო ძლიერი ისეთ საფეხურზე დაეწია, რომელზეც იგი საშიში აღარ იქნებოდა ინგლისისათვის. ინგლისი ჯერ კოლანდიასთან გაერთიანდა, რომ მოესპო ესპანელთა ძლიერება, შემდეგ — საფ-

* ხაზგასმა კვადფლიგისა. რ. ე. ლ.

- რანგეთთან, რომ ბოლო მოელო ნიდერლანდის თანამბრძანებლობისათვის ზღვაზე, შემდეგ იგი მხარს უჭერდა ფრიდრიხ დიდს, რათა მიეღო საუკეთესო შესაძლებლობა საფრანგეთის კოლონიური იმპერიის დასაქუცმაცებლად; ასე დაუკავშირდა იგი იაპონიას, რათა წინააღმდეგობა გაეწია რუსების ძლიერების საშიშარა ზრდისათვის აღმოსავლეთ აზიის წყლებში; ასე გახდა იგი ახლა საფრანგეთის თუ რუსეთის მეგობარი, რათა მოსპობს გერმანიის ძლიერი მდგომარეობა ზღვებზე; ასე გახდება იგი გერმანიის მოკავშირე, როგორც კი გერმანიის ფლოტი საშიში აღარ იქნება მისთვის — იმიტომ, რომ იგი მოსპობილი იქნება, თუ იმიტომ, რომ გერმანია ნებაყოფლობით აალებს ხელს მეტოქეობაზე. ხოლო მაშინ ინგლისის შემდეგი მოწინააღმდეგე შეიძლება მეფის იმპერია აღმოჩნდეს» (გვ. 246).
- შემდეგი ცხრილი გვისურათებს რუსეთის რკინიგზების ზრდას (გვ. 239):

	საერთო სიგრძე	შუა აზიის ოლქები	ციმბირი და მანჯურია
1858	1 165 კმ. კმ. კმ.
1878	22 910 » » »
1890	32 390 »	1 433 » »
1908	73 699 »	4 519 »	10 337 »
1909	76 284 »	6 544 »	10 337 »

- 17) «ევროპის ცენტრალურმა სახელმწიფოებმა: გერმანიამ, ავსტრია-უნგრეთმა და იტალიამ კავშირი შეკრეს რუსეთისა და საფრანგეთის პოლიტიკის აგრესიული ტენდენციების წინააღმდეგ. ამ კავშირმა დიდხანს გაძლო, იმიტომ რომ მის სამ წევრს შორის შესაძლებელია მხოლოდ უმნიშვნელო უთანხმოება; ასეთი უთანხმოება არსებობს მხოლოდ ავსტრიასა და იტალიას შორის, ვინაიდან ავსტრიას იტალიასთან საზღვარზე ჯერ კიდევ ჰყავს იტალიურად მოლაპარაკე მოსახლეობა, და ამ წინააღმდეგობას აძლიერებს იტალიელ ირედენტისტთა ზრიკები ტრიესტსა და იტალიურ ტიროლში; ასე რომ, არ შეიძლება უშენიშვნოდ უარყოფდეთ ამ ფრიად სუსტად შეკავშირებული საერთაშორისო გაერთიანების უფრო მტკიცე გაერთიანებად გადაქცევის შესაძლებლობას. ამრიგად, აქ მოცემულია სახელმწიფოთა ევროპის ასოციაციის დასაწყისი. ევროპის სამი დიდი სახელმწიფო, რომლებსთვისაც უცხოა შეტევითი ზრახვები, შეკავშირდა იმისათვის, რომ წინააღმდეგობა გაუწიონ სლავთა შემოტევას ან, უფრო ზუსტად რომ

ვთქვათ, — რუსეთისა და ბალკანეთის ნახევარკუნძულის იმ (18)
მცირე სლავური სახელმწიფოების ექსპანსიას, რომლებსაც
რუსეთის მთავრობა ხელმძღვანელობს» (გვ. 248—249).

«ევროპის კონტინენტური სახელმწიფოების ერთიანობა, რომელიც ესოდენ აუცილებელია ინგლისისა და რუსეთის მსოფლიო სახელმწიფოთა წინაშე, — ხოლო მათ მესამე სახელმწიფოს სახით უერთდება ჩრდილოეთ ამერიკის კავშირიც მისი პანამერიკული მისწრაფებებით, რომლებმაც მნიშვნელოვნად წაიწია წინ მონროს დეპეშის შემდეგ, ამით ირღვევა. სანამ ევროპის სახელმწიფოები გათიშული რჩებიან, სამ ზემოდსახელებულ სახელმწიფოს შეუძლია უფრო შორს წავიდეს დანარჩენი მსოფლიოს გაყოფაში. აზიაში ინგლის-რუსეთის ბრძოლის დროს გამოიჩინა, რომ თითქმის მხოლოდ ამ ორ სახელმწიფოს ჰქონდა მნიშვნელობა, ევროპის დანარჩენი სახელმწიფოები კი ფრიად მეორეხარისხოვან როლს ასრულებდნენ. როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, რუსეთი მთელი საუკუნის მანძილზე დროის მცირე მონაკვეთების შემდეგ, ხან აქ, ხან იქ ზრდიდა თავის იმპერიას; სწორედ ასევე ათეული წელიც არ გავიდოდა, რომ ინგლისს, 1800 წელს მალტის დაკავებით დაწყებული და 1900 წელს ბურთა რესპუბლიკების დაპყრობით დამთავრებული, თავისი გიგანტური იმპერია არ გაეფართოებინოს. თუ რუსეთი და ინგლისი ერთმანეთს შორის იყოფდნენ ევროპისგარე სამყაროს, ჩრდილოამერიკელებმა სპეციალურად მთელი ამერიკის კონტინენტი დაიტოვეს, როგორც დაპყრობის ობიექტი. ამით რუსეთის დაპყრობითი პოლიტიკა მხოლოდ გამეორებაა ბრიტანეთის იმპერიალიზმისა და ჩრდილოეთ ამერიკის პანამერიკანიზმისა; თუმცა კერძო მიზნებში ისინი გარეგნულად განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან, მაგრამ ყველას ერთი საბოლოო მიზანი აქვს — შექმნან დამოუკიდებელი მსოფლიო სახელმწიფო, რომელიც გარესამყაროსაგან გამიჯნული იქნება მაღალი საბაჟო კედლით. მეცხრამეტე საუკუნეში დაიწყო მოძრაობა მსოფლიო სახელმწიფოთა შექმნისათვის, მეოცე საუკუნეში იგი სახელმწიფო საგარეო პოლიტიკის უალრესად დამახასიათებელი ნიშანი გახდება; ეს

ტენდენცია გამოჩნდება ყველაზე დიდი სახელმწიფოების ექსპანსიით და უფრო პატარა ქვეყნების, აგრეთვე იმ სახელმწიფოების ასოციაციით, რომლებიც ასპარეზზე გამოვლენ მეტისმეტად გვიან, ე. ი. ევროპის სახელმწიფოების ასოციაციით, გარდა ინგლისისა და რუსეთისა. დადასტურდება ის, რასაც ჩემბერლენი აცხადებდა თავის სიტყვაში 1903 წ. 17 იანვარს იოჰანესბურგში: «წერილი სახელმწიფოებისა და წვრილმანი მეტოქეობის დრო წავიდა; მოძავალი ეკუთვნის დიდ სახელმწიფოებს» (გვ. 254—255).

რეპუბლიკური
«ეპოქა»

ეპოქა. «უახლესი დროის ისტორია»¹⁰⁴

გოტლობ ეგელმაფი. «უახლესი დროის ისტორია (I)
ფრანკფურტის ზავიდან დღემდე».
მე-4 გამოც. შტუტგარტი, 1913.

წინასიტყვაობა, XI. 1912

ავტორი არამზადა, ბისმარკელია. მაგრამ წიგნი მაინც ძალიან სასარგებლოა, როგორც ფაქტების კრებული და ცნობარი. უბრალო კრებული იძლევა იმ პერიოდისა და დემოკრატიულ მოძრაობათა, როგორც ეპოქის მთავარი დამახასიათებელი ნიშნების სურათს. (NB. «ეპოქის» ცნებისათვის უაღრესად მნიშვნელოვანია!!) სოციალიზმზე ძალიან ცოტა ავტორის ჩუქციულობის გამო.

ავტორს აქვს მთელი რიგი ისტორიული ნაშრომები, სხვათა შორის ვილჰელმ I-სა და ბისმარკზე. სქელტანიანი ტომი, შემდეგ «ისტორიის ნარკვევები» — სამი ნაწილი, ანტიკური ეპოქა. შუა საუკუნეები, ახალი დრო, 1905--1909 (გამოვიდა ლაიპციგში), და «ყოველწლიური პოლიტიკური მიმოხილვები» 1908 წ. და ა. შ. 1912-მდე.

NB

NB

უაღრესად დამახასიათებელია, რომ იდიოტ ავტორს, რომელიც პედანტური აკურატულობით იძლევა თარიღებს და სხვ. თვითუღმდეგო, მეფის ნათესავებზე, ნიდერლანდების დედოფლის მუცლის მოწყვეტაზე (sic! გვ. 440) და სხვ., — კრინტიც არ დაუძრავს გლებთა აჩანებებზე რუმინეთში 1907 წელს (*)!

(*) სხვათა შორის. 1907 წლის «*Europäischer Geschichtskalender*»-ში ამ აჯანყების შესახებ მხოლოდ მთავრობის ცნობებია (გვ. 340), რომლებშიც აღნიშნულია, რომ რუსი მატროსები «პოტიომკინიდან» «მღელვარების საშიში ელემენტი» (sic!) იყვნენ...

წიგნისათვის დართული «ქრონოლოგიური ცხრილი» შედგენილია იდიოტურად, მშრალი, შიშველი, არასისტემატიზებული ჩაძოვლად.

აღნიშნოს უწინარეს ყოვლისა შემდეგი (საერთო სისტემის გარეთ):

2) გვ. 5: გერმანელების მიერ საფრანგეთის 5 მილიარდი ფრანკი კონტრიბუციის (1871) გამოყენება — 120 მილიონი «სამხედრო ფონდი».

sic
 (ფულადი ჯილ-
 დოები გენერ-
 ლებს და სხვ.)

12 მლნ. — «ფულადი ჯილოები (დოტაციები) 28 დამსახურებულ გენერალს და საიმპერიო კანცლერის კანცელარიის პრეზიდენტს დელბრიუკს».

350 მლნ. — ციხე-სიმაგრეებისა და ყაზარმებისათვის...

(ცივილიზებული
 ომი და
 ძარცვა)

17 მლნ. — «გემთმფლობელებს, რომლებმაც ომის გამო ზარალი განიცადეს» etc.

გვ. 7... «რაიხსტაგის 1874 წ. არჩევნებში (ელზას-ლოტარინგიაში) არჩეულ იქნა 10 ულტრამონტანი და შეერთების 5 მოწინააღმდეგე, რომლებმაც 18 თებერვალს სცადეს უკანა რიცხვით გაეტარებინათ რაიხსტაგში წინადადება საფრანგეთთან თუ გერმანიასთან კუთვნილების საკითხზე მოსახლეობის კენჭისყრის შესახებ; მაგრამ ეს წინადადება უარყოფილ იქნა უკამათოდ ყველა ხმით 23-ის წინააღმდეგ».

თვითგამორკვევის საკითხისათვის

NB

!!

!!

((საინტერესოა, ვინ იყო ეს 23? 1874 წლის რაიხსტაგში, 1874 წ. 10 I-ის არჩევნებით, იყო 15 «ელზასელი-ავტონომისტი» + 9 სოციალ-დემოკრატი. 15 + 9 = 24?? (დანიელი იყო 1, პოლონელი 14, ველფი — 4). ალბათ სასარგებო

ლოდ ხმა მისცეს ელზასელებმა + სო-
ციალ-დემოკრატებმა. გამოვარკვიო!
სად? ბებელთან?)

გერეროთა აჯანყება (სამხრეთ-დას. ვლეთი
აფრიკა) — 1904 — XII. 1905. მათი სიმლე-
რა: «ვის ეკუთვნის გერეროთა მიწა?» და
მისამლერი: «ჩვენ გვეკუთვნის გერეროთა
მიწა». გერმანელთა ჯარი 17 000 კაცამდე
ავიდა (გვ. 298—9). გერეროები «მეტ ნა-
წილად მოსპობილი არიან» (sic!) —
«მძიმე დანაკლისია როგორც მათთვის, ისე
ჩვენთვის» (299), ვინაიდან «მუშახელი» არ
არისო (!)...

«მაგრამ ეს ქვეყანა მოკლებული რომ
არ არის ღირებულებასა და მიმზიდველო-
ბას, ამას ამტკიცებს უკვე ის ფაქტი, რომ
1906 წ. ოქტომბრის ოფიციალური მოხსე-
ნების თანახმად, 591 კაცმა კოლონიუ-
რი არმიის ჯარისკაცთაგან გადაწყვიტა არ
დაბრუნდეს გერმანიაში, არამედ დარჩეს
ამ ქვეყანაში გლეხებად და მესაქონლეე-
ბად. მომდევნო თვეებში ეს რიცხვი კიდევ
უფრო გაიზარდა, და ვინაიდან ახალმა
რაიხსტაგმა 1907 წ. 10. V-ს ხმა მისცა
ნ მილიონ მარკას ფერმერებისათვის იმ
ზარალის ასანაზღაურებლად, რაც მათ ომის
დროს მოუვიდათ, შესაძლებელი გახდა
დანგრეულის აღდგენის დაწყება» (299).

ჰოტენტოტების აჯანყება (აგრეთვე
სამხრეთ-დასავლეთ აფრიკაში) 1904 წ. IX-
დან 1907 წლამდე. მათი ცალკეული ბან-
დები 1908 წ. XII-ის ბოლომდე, ამ ბან-
დებმა «კვლავ გამოიწვიეს გერმანელ და
ინგლისელ ხელისუფალთა ერთობლივი
დასჯის ღონისძიებანი» (300).

საფრანგეთის რესპუბლიკის სიძულვილი
იტალიისადმი (სხვათა შორის პაპის გამო)
(აგრეთვე მაგ.): 1893 წ. აგვისტოში
იტალიელ მუშებს ეგ-მორტოში თა-
ვიანთმა ფრანგმა კონკურენტებმა ისე სცე-
მეს, რომ სიკვდილის პირას მიაყენეს» (345).

კოლონიური
ომების შე-
დეგების
საკითხისათვის

(ძარცვონ მიწები
და გადაიქცნენ
მემამულეებად!)

1908 წ. ინგლი-
სელები გერმანე-
ლებთან ერ- (3
თად კოლონიურ
ომში!!

(სხვადასხვა
ქვეყნების მუ-
შები)

		საარჩევნო რეფორმები ინგლისში:	
ამომრჩეველთა რიცხვი მილიონობით	0.4		
	0.8	..1-ლი 1832	«დამპალი დაბეზს» გაუქმება. ცენზი. ამომრჩეველთა რიცხვის გადიდება დაახლ. 400 000-დან 800 000-მდე).
	1.5	..მე-2 1867	(ამომრჩეველთა რიცხვი 1 056 000-დან 1½ მილიონამდე. სახლმფლობელები და სახლდამქირავებლები).
	4	..მე-3 1884	(ამომრჩეველთა რიცხვი გადიდებულია 75%-ით). 1½-დან 4 მილიონამდე. ცენზი—ერთი წლის ბინადრობა. გამორიცხული არიან შინამოსამსახურე, ოთახების დამქირავებლები და სხვ. «ამრიგად გამოვიდა, რომ დაახლოებით 6 მილიონი სრულასაკოვანი მამაკაცი-დან ინგლისში 1912-სათვის კიდევ დაახლოებით 2 მილიონს არ ჰქონდა ხმის უფლება» (368).
6.8	..მე-4 1912	(მამრობითი სქესისას ყველას > 21 წ. წინანდელ განსხვავებათა გაუქმებით; ცენზი—ნახევარი წლის ბინადრობა (გვ. 377) (შეად. «Europäischer Geschichtskalender» შულტესისა)) (შეტანილია 17. VI. 1912 მიღებულია 12. VII. 1912 ძალაში უნდა შევიდეს 1. VI. 1914 (1832—1912, ე. ო. 80 წე-)) (ლიწადი!	

საარჩევნო რეფორმები ინგლისში

სისხლის სამართლის დანაშაულობანი

«წერილმანი»: ელჟარდ VII (1841—1910) «ახალგაზრდობის წლებში გაუმძლარი იყო ხშირად დასასჯელი ხასიათის (sic!) დროს-ტარებასა და სპორტში» (425).

ჩინეთში ბოქსიორთა აჯანყების წინააღმდეგ (1900—1901) სამხედრო ლაშქრობა (რუსეთის, იაპონიის, გერმანიის, საფრანგეთის, ინგლისის, შეერთებული შტატების მოკავშირე ჯარებისა) ასე შეაფასა ფრანგმა გენერალმა ფრეიმ: ამ ლაშქრობამ «პირველად განახორციელა იდეალისტ პოლიტიკოსთა ოცნება—«ცივილიზებული სამყაროს შეერთებული შტატები» (469)... (სოციალ-დემოკრატების წერილები — «ჰუნთა წერილები» სიცრუე ან ფალსიფიკაცია იყო! (467) აბა, რასაკვირველია!))

თვალმარვალიტია!!

«ცივილიზებული სამყაროს შეერთებული შტატები» (!!!)

როცა ჰაავის მე-2 კონფერენციაზე (გაიხსნა 15. VI. 1907) გამოცხადდა კორეელი პრინცი (იუ-იონგი) იაპონელებზე საჩივრით და კორეის დამოუკიდებლობის დეკლარაციით, იაპონელებმა განდევნეს კორეის იმპერატორი, ტახტზე დასვეს მისი ვაჟიშვილი და დადეს მასთან 1907 წ. 24. VII-ის «ხელშეკრულება», რომ მთელი დიპლომატიური ურთიერთობა იაპონიის სეულელი ელჩის მშვეობით უნდა ხორციელდებოდესო.

ჰაავის კონფერენცია და კორეა!!!!

ნიურნბერგის ყრილობაზე (1908) რევიზიონისტების დამარცხების გამო (258 ხმა წინააღმდეგ 119-ისა ბიუჯეტებისათვის ხმის მიცემის წინააღმდეგ) ავტორი, ეგვიპტაფი, შენიშნავს:

«თუმცაღა, რევიზიონისტები რადიკალური სოციალ-დემოკრატებისაგან განსხვავდებიან არა თავიანთი საბოლოო მიზნით—ყველა ურთიერთობის სოციალიზაციით, არამედ მხოლოდ თავიანთი ფრთხილი ტაქტიკით, რომელიც ნავარაუდევია იმისათვის, რომ არ დააფრთხონ ბურჟუაზიული მასები და რამდენადაც კი შესაძლებელია იარონ ბურჟუაზიულ მემარცხენებთან ერთად, და ვინაიდან მათ ზომიერად უჭირავთ თავი, არ-

4

NB

ბურჟუას შეფასება: რევიზიონისტები «უფრო საშიში არიან, ვიდრე რადიკალური სოციალ-დემოკრატები»

NB

ბისმარკი
საფრანგეთში
რესპუბლიკის
მომხრე.

სებითად ისინი უფრო საშიში არიან, ვიდრე «ველურები» უკიდურეს მემარცხენეთაგან» (523).
ბისმარკი საფრანგეთში რესპუბლიკის მომხრე იყო იმისათვის, რომ ჩამოეშორებინა (NB) იგი მონარქიული რუსეთისათვის — და ელჩი გრაფი ჰარი არნიმი, რომელიც პარიზში მონარქიის აღდგენისათვის «მოქმედებდა», გამოწვეულ იქნა 1874 წელს (III. 1874) და 1875 წელს საიდუმლო სახელმწიფო დოკუმენტის გამოქვეყნებისათვის 5 წლის კატორღა მიესაჯა (!) (გაიქცა ნიცაში) (გვ. 93).

NB!!

ირლანდია: 1796 წ. დეკემბერში გენერალი ჰოში 20 000-იანი არმიით გამოიწია კუნძულის წინ, და მხოლოდ ქარიშხლებმა შეუშალა ხელი გადასხდომას (გვ. 380). (საფრანგეთის რევოლუციამ გამოიწვია მოძრაობა ირლანდიაში.)

კარგია!
(«კავშირი» —
და «მიყიდვა»)

შ. შტატები: 1775—83 — განმათავისუფლებელი ომი «საფრანგეთისა და ესპანეთის დახმარებით». 1819 «ესპანეთმა მიჰყიდა შეერთებულ შტატებს მისი კუთვნილი... ნახევარკუნძული ფლორიდა 5 მილიონ დოლარად» (გვ. 453).

ციტირებულია ლიტერატურა: ქილბერი. «სამხრეთ აფრიკის ომი». პარიზი, 1902.

უმთავრესი კრიზისები დიდ სახელმწიფოთა საერთაშორისო პოლიტიკაში 1870 — 1871
წლების შემდეგ

- ბ) 1914—6 წწ. ომის მომზადება («ნიშანსვეტები») (უმთავრესი) კრიზისები დიდ სახელმწიფოთა საერთაშორისო პოლიტიკაში 1870—1871 წლების შემდეგ:

1877—1878:	(ეროვნულ სახელმწიფოთა განთავისუფლება ბალკანეთში.) ძარცვავენ («იყოფენ») თურქეთს (რუსეთი + ინგლისი + ავსტრია).	1879: გერმანიის კავშირი ავსტრიასთან
1885:	რუსეთი ბეწვზეა ინგლისთან ომისაგან. ძარცვავენ («იყოფენ») შუა აზიას (რუსეთი და ინგლისი).	1891: რუსეთის კავშირი საფრანგეთთან
1895:	(ჩინეთ-იაპონიის ომი.) ძარცვავენ («იყოფენ») ჩინეთს. (იაპონია + რუსეთი + ინგლისი + გერმანია + საფრანგეთი.)	
1898:	ინგლისი ბეწვზეა საფრანგეთთან ომისაგან (ფაშოდა). ძარცვავენ («იყოფენ») აფრიკას.	
1904/5:	(რუსეთ-იაპონიის ომი.) ძარცვავენ («იყოფენ») ჩინეთსა და კორეას. (რუსეთი და იაპონია).	
1905:	გერმანია ბეწვზეა საფრანგეთთან და ინგლისთან ომისაგან. ძარცვავენ («იყოფენ») მაროკოს.	1907: რუსეთის კავშირი
1911:	გერმანია ბეწვზეა საფრანგეთთან და ინგლისთან ომისაგან. ძარცვავენ («იყოფენ») მაროკოს. ცვლიან მაროკოს კონგოზე.	ინგლისთან

NB: რუსეთისა და ავსტრიის 1877 წ. 15. I-ის საიდუმლო ხელშეკრულება თურქეთის «გაყოფაზე»...

NB: 1876: ალექსანდრე II-ის შეკითხვა ბისმარკისადმი, ნეიტრალური იქნება თუ არა გერმანია რუსეთის ომში ავსტრიასთან [ეგელჰაფი, გვ. 128]

10. I. 1891: ინგლისის ულტიმატუმი პორტუგალიისადმი: ძარცვავენ («იყოფენ») აფრიკას.

- 1889: სამოას კუნძულების გაძარცვა (ერთობლივად ინგლისის, გერმანიისა და შვედეთის შტატების მიერ).
- 1898: ესპანეთ-ამერიკის ომი. (ძარცვავენ კუბასა და ფილიპინებს.)
- 1898: ინგლისი გერმანიასთან აწარმოებს მოლაპარაკებას რუსეთის წინააღმდეგ კავშირის შესახებ. (ვერ მორიგდნენ)
- X. 1898: ინგლისისა და გერმანიის ხელშეკრულება: იყოფენ პორტუგალიის კოლონიებს (მისი ფინანსური უძღურების «შემთხვევისათვის»)...
- 1899: «უთანხმოება» გერმანიას, ინგლისსა და შვედეთულ შტატებს შორის სამოას გამო. ომით დამუქრება. კონფლიქტი. ხელშეკრულება ამ კუნძულების «გაყოფის» შესახებ: 14. XI. 1899.
- 1900: ახრჩობენ ჩინეთს ყველანი ერთად: გერმანია + რუსეთი + შვედეთული შტატები + იაპონია + ინგლისი + საფრანგეთი.
- 1903: ვალებს ახდევინებენ ვენესუელას (დაბომბვით): გერმანია + ინგლისი + იტალია.
- 1904: ინგლისის ხელშეკრულება საფრანგეთთან (8. IV.): იყოფენ აფრიკას (ემზადებიან გერმანიასთან ომისათვის).
- 1907: რუსეთის ხელშეკრულება ინგლასთან (31. VIII.): იყოფენ სპარსეთს, ავღანეთს, ტიბეტს (ემზადებიან გერმანიასთან ომისათვის).
- 1908: იაპონიის ხელშეკრულება შვედეთულ შტატებთან (28. XI.) წყნარ ოკეანეში ორივე სახელმწიფოს «სამშვიდობლოთა» გარანტიის შესახებ.
- VII. 1910: რუსეთი და იაპონია დებენ ხელშეკრულებას: კორეის «გაცვლა» მონღოლეთზე!
- 1911: რუსეთის ხელშეკრულება გერმანიასთან (19. VIII.): აგრეთვე თავისებური «ურთიერთდაზღვევა» (შალღადი სპარსეთის სამაგიეროდ).

- 1911: ინგლისის ხელშეკრულება იაპონიასთან (ინგლისი ნეიტრალურია იმ შემთხვევაში, თუ იაპონიას ომი ექნება შეერთებულ შტატებთან)... (იხ. ფრანკე კრებულში «გერმანია და მსოფლიო ომი»).
17. IX. 1914: რუსეთის «ხელშეკრულება» «დამოუკიდებელ» მონღოლეთთან. ძარცვავს მონღოლეთს.)
-

1870 წლის შემდეგ მსოფლიო
შეჯამების ცდა. (ეპილოგური)

6)	A	B	C	D	E
	ომეზა	დიპლომატია	კოლონიური პოლიტიკა	ეკონომიური პოლიტიკა (ტრესტები და სხვ.; საბაჟო ხელშეკრულებანი E.I.C.; მსხვილი კონცესიები...)	მუშათა მოძრაობა და სოციალისტური პარტიები
1870	საფრანგეთ-პრუსიის ომი (70—71).	<p>3 იმპერატორის კავშირი (71).</p> <p>72: 3 იმპერატორის შეხვედრა ბერლინში.</p>	<p>(1866—7: რუსეთი ეუფლება კოკანდს).</p> <p>1868: რუსეთი ეუფლება ბუხარას.</p> <p>1873: რუსეთი ეუფლება ხივას</p>	73: ოქროს ვალუტა გერმანიაში.	<p>პარიზის კომუნა (71).</p> <p>71—75 კომუნარების გასამართლება.</p>
—1875		1875: გერმანიისა და საფრანგეთის კონფლიქტი. ალექსანდრე II-ის ჩარევა.		XI. 75: ინგლისის შეისყიდის სუეცის აქციებს.	75: სოციალ-დემოკრატიული ყრილობა გოთაში. გაერთიანება.
1876	77: რუსეთ-თურქეთის ომი.	76: რუსეთის მოლაპარაკება გერმანიასთან რუსეთის ომზე ავსტრიის წინააღმდეგ. 15. I. 77: რუსეთისა და ავსტრიის ხელშეკრუ-	77: ინგლისი ეუფლება ტრანსვალს.		

ისტორიის მთავარი მონაცემები
და სხვა წყაროები)

F	G	H	I	K
რეგულაციური მოძრაობანი (არაპროლეტარული ხასიათისა)	ეროვნული მოძრაობანი და ეროვნული საკითხი	დემოკრატიული რეფორმები	სოციალური რეფორმები	სხვადასხვა და შენიშვნები
<p>1868—1871: იაპონია. (რეგულაცია და გარდაქმნები.)</p> <p>73: რესპუბლიკა ესპანეთში. გერმანელი საზღვაო ოფიცრის ვერნერის ჩარევა 1. VIII. 1873.</p> <p>74: ალფონს XII ესპანეთში და 74—ნ: კარლის-ტური ომი.</p>	<p>(1867: უნგრეთის შეთანხმება ავსტრიასთან).</p> <p>75: აჯანყება ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში.</p>	<p>61—72: საგლეხო რეფორმა და ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რეფორმები. რუსეთი.</p> <p>71: დასაწყისი «ეულტურკამპფისა» გერმანიაში (71—78).</p> <p>71—79: ბრძოლა როიალისტებთან და კლერიკალებთან საფრანგეთში (75: რესპუბლიკის გამარჯვება).</p> <p>2. IV. 73: საარჩევნო რეფორმა ავსტრიაში (4 კურია).</p> <p>75: სამოქალაქო ქორწინება გერმანიაში.</p>		<p>20. IX. 70: იტალია იღებს რომს.</p>
	<p>76: აჯანყება ბულგარეთში.</p> <p>77: რუსეთ-თურქეთის ომი.</p>	<p>III. 76: მემარცხენეთა კაბინეტის იტალიაში (დეპრეტისი) 91 წლამდე.</p> <p>1877: კანონი საყოველთაო სასკოლო სწავლების შესახებ (იტალია).</p>		

(7)

A	B	C	D	E
ომები	დიპლომატია	კოლონიური პოლიტიკა	კონომიური პოლიტიკა (ტრესტები და სხვ.; საბაჟო ხელშეკრულებანი დღ.ს.; მსხვილი კონცესიები...)	მუშათა მოძრაობა და სოციალისტური პარტიები
79: ინგლისის ომი ზულუსებთან.	<p>ლება (თურქეთის გაყოფაზე).</p> <p>78: ბერლინის კონგრესი (ძარცვუვენ თურქეთს).</p> <p>11. X. 78: ავსტრიისა და პრუსიის ხელშეკრულება (დანიის თაობაზე პრადის პირობების გაუქმების შესახებ).</p> <p>79: გერმანიის კავშირი ავსტრიასთან (7. X. 79).</p>	<p>78: ინგლისი ეუფლება კვიპროსს.</p> <p>79: აფრიკის კავშირი (ჰოლანდიელების კავშირი სამხრეთ აფრიკაში).</p> <p>80: ჰამბურგელმა ვაჭარმა გოდეფროიმ დააარსა საეაქრო კომპანია საშოაზე. (რაიხსტაგმა 27. IV. 80 უარყო სუბსიდია.)</p>	<p>79: პროტექციონისტული ტარიფი გერმანიაში (მრეწველებისა და სასოფლო-სამეურნეო აგარაკების კავშირი).</p>	78: კანონი სოციალისტების შესახებ გერმანიაში (19. X).

გ ა გ რ ძ ე ლ ე ბ ა

F	G	H	I	K
რეკლუციური მოძრაობანი (არაპროლეტარული ხასიათისა)	ეროვნული მოძრაობანი და ეროვნული საკითხი	დემოკრატიული რეფორმები	სოციალური რეფორმები	სხვადასხვა და შენიშვნები
		<p>79: ფალკის გადაღომა («კულტურკამფის» დასასრული. იხ. 87).</p> <p>79: იხალი სასამართლო წარმოება გერმანიაში.</p>		<p>30. I. 1879: მაკ-მაგონის გადაღომა.</p> <p>79: ანტიემიტური მოძრაობა გერმანიაში (78: ქრისტიანულ-სოციალისტური პარტიის დაარსება).</p>

A	B	C	D	E
ოპუბა	დიპლომატია	კოლონიური პოლიტიკა	ეკონომიური პოლიტიკა (ტრესტები და სხვ.; საბაჟო ხელშეკრულებანი ELC.; მსხვილი კონცესიები...)	მუშათა მოძრაობა და სოციალისტური პარტიები
1881 27. II. 81: ბურჟუაზია ამარცხებენ ინგლისელებს (მაჭუბას მთასთან).	81 (3. VIII): ინგლისმა ცნობა ტრანსვალის დამოუკიდებლობა. 81: რუსეთმა დაიმორჩილა თურქმენები; 82: ინგლისი იღებს ეგვიპტეს. 83: «სამთა კავშირი» (გერმანია + ავსტრია + იტალია) (20. V. 1882). 84: 3 იმპერატორის შეხვედრა სკერნევიცში. 15. XI. 84. ბერლინი. კონფერენცია კონგოს საკითხზე: იკონფერენცია აფრიკის კონგოს დამოუკიდებლობა»!	81: საფრანგეთი იღებს ტუნისს. 81: იტალია ასაბუთი — 81 84: გერმანია იღებს აფრიკის სამხრეთ-დასავლეთ კოლონიებს + კამერუნს. 84: რუსეთი იღებს მეჩხეს.		
—1885 85: საფრანგეთის ომი ჩინეთთან (ტონკინის გამო).		85: გერმანიის დეპუტატების კაროლინის კენძულეების გამო. 85: ინგლისი იღებს ბერუნას (სამხრეთი აფრიკა).	85: სუბსიდიები სანაოდების საზოგადოებებს გერმანიაში.	

გ ა გ რ ძ ე ლ ე ბ ა

F	G	H	I	K
რეკლუციური მოძრაობანი (არაპროლეტარული ხასიათისა)	ეროვნული მოძრაობანი და ეროვნული საკითხი	დემოკრატიული რეფორმები	სოციალური რეფორმები	სხვადასხვა და შენიშვნები
1. III. 81: მოკლულია ალექსანდრე II.	82: პრალის უნივერსიტეტი იყოფა ჩეხურ და გერმანულ უნივერსიტეტებად.	81: ირლანდიის საადგილმამულო ბილი გლადსტონისა. 82: საერო სკოლები საფრანგეთში. 84: გლადსტონის საარჩევნო რეფორმა.	81: ვილჰელმ I-ის მიმართვა სოციალური რეფორმების შესახებ. 83: დაზღვევა ავადმყოფობის გამო გერმანიაში. 84: დაზღვევა უბედური შემთხვევებისაგან გერმანიაში.	

A	B	C	D	E
იხები	დოლომატია	კოლონიური პოლიტიკა	კონომიური პოლიტიკა (ტრესტები და სხვ.; საბაჟო ხელშეკრულებანი EIC.; მსხვილი კონცესიები...)	მუშათა მოძრაობა და სოციალისტური პარტიები
		85: იტალია მასაუაში. 85: საფრანგეთი იღებს ტონკინს. 85: ინგლისი იღებს ბირვას.	1880—88: რკინიგზა სამარყანდში.	
1886			88: «პანამა» საფრანგეთში. 88 (4. X): «დოიჩე ბანკი» იღებს კონცესიას ბალდალის რკინიგზაზე (ანგორამდე*) 89: სესილ როდსმა დააარსა «ჩარტერდ კომპანი ფო საუზაფრიკა».	

* ახლანდელი სახელწოდება — ანკარა. რე დ.

გ ა გ რ ძ ე ლ ბ ა

F	G	H	I	K
რეველუციური მოძრაობანი (არაპროლეტარული ხასიათისა)	ეროვნული მოძრაობანი და ეროვნული საკითხი	დემოკრატიული რევოლუციები	სოციალური რევოლუციები	სხვადასხვა და შენიშვნები
	<p>86: პირველი კანონპროექტი პოლონელების შესახებ (გერმანია) (გადასახლების საკითხთა კომისია).</p>	<p>86: 1-ლი ბილი კომრულის შესახებ გლადსტონისა.</p> <p>87: დასასრული „კულტურკამფისა“ გერმანიაში (23. V. 1887).</p> <p>88: დემოკრატიული ადგილობრივი თვითმმართველობა ინგლისში.</p>	<p>89: დაზღვევა მოხუცებულობის გამო (გერმანიაში).</p>	<p>86: ბულანჯე — სამხედრო მინისტრი.</p>

A ოპები	B დაპლატია	C კოლონიური პოლიტიკა	D ეკონომიური პოლიტიკა (ტრესტები და სხვ.; საბაჟო ხელშეკრულებანი E(C.; მსხვილი კონცესიები...)	E მუშათა მოძრაობა და სოციალისტური პარტიები
—1890	90: ინგლისისა და გერმანიის ხელშეკრულება. (ცვლიან ჰელ-ჰოლანდს აფრიკის ნაწილზე).			90: დასასრული განსაკუთრებული კანონისა გერმანიაში.
1891	10. I. 91: ინგლისის ულტიმატუმი პორტუგალიელებს (ძარცვავენ აფრიკას) 91: საფრანგეთ-რუსეთის კავშირი.	93: საფრანგეთი იღებს და გო მ ე ა ს.	91: გერმანიის სავაჭრო ხელშეკრულებანი ავსტრიისთან და სხვა სახელმწიფოებთან (ბაჟების შემცირება). 92: სავალუტო რეფორმა ავსტრიაში. 93: «დოიჩე ბანკი» კიდევ იღებს კონცესიას ბალდის რკინიგზაზე.	1893: რკინიგზის გაფიცვა პოლანდიაში.
94—5: ჩინეთის ომი იაპონიასთან.				

გ ა გ რ ძ ი ლ ე ბ ა

F	G	H	I	K
<p>რეგულაციური მოძრაობანი (არაპროლეტარული ხასიათისა)</p>	<p>ეროვნული მოძრაობანი და ეროვნული საკითხი</p>	<p>დემოკრატიული რეფორმები</p>	<p>სოციალური რეფორმები</p>	<p>სხვადასხვა და შენიშვნები</p>
				<p>90: ბისმარკის დაცემა</p>
		<p>1891: საშემოსავლო გადასახადი გერმანიაში.</p> <p>92: «კანონი წერილი მიწათსარგებლობის შესახებ» ინგლისში.</p> <p>93: მე-2 ბილი კომრულის შესახებ გლადსტონისა.</p> <p>93: ორი წლის სამხედრო სამსახური (გერმანია).</p> <p>1893: სარჩევნო რეფორმა ბელგიაში (მრავლობითი ვოტუმი).</p> <p>94: დრეიდელისის საქმის დასაწყისი (საფრანგეთი).</p> <p>94: სამოქალაქო ჭორწინება უნგრეთში.</p>		<p>92: «შეერთებული» (რესპუბლიკასთან) საფრანგეთში.</p> <p>93: ესოდლის მეურნეთა კავშირი (გერმანია)-</p>

A	B	C	D	E	
ომები	დიპლომატია	კოლონიური პოლიტიკა	ეკონომიური პოლიტიკა	მუშათა მოძრაობა და სოციალისტური პარტიები	
—1895	1895: საფრანგეთის ომი მადაგასკარის წინააღმდეგ.	95: სიმონოსევის ზავი. 95: ხელშეკრულება პარიზის შესახებ (რუსეთისა ავღანეთთან).		95: იმპ. ვილჰელმ II-ის სახელობის არხი*.	
8) 1896	96: აბისინია ამარცხებს იტალიას (I. III) (ზავი 26. X. 1896). 97: საბერძნეთ-თურქეთის ომი. 98: ესპანეთ-ამერიკის ომი 99—1902: ინგლისის ომი ბურებთან	97: რუსეთის შუთანხმება ავსტრიასთან ბალკანეთის შესახებ. 98: ფაშოლა (ინგლისი და საფრანგეთი იყოფენ აფრიკას (21. III. 1899)).	96: ჯემსონის რეიდი (ინგლისი სამხრეთ აფრიკაში). 96: ინგლისი იღებს აშანტის. 97: საფრანგეთი იღებს მადაგასკარს. 97: გერმანია იღებს კიო-ჩაოს. 98: ვილჰელმ II ფერუსალიმში. 98 (7): აჯანყება ანდიჯანში. 99: გერმანია იღებს კაროლინის, საეიისა და სხვ. კუნძულებს.		

* კილის არხი. რ ე ღ.

გ ა გ რ ძ ე ლ ე ბ ა

F	G	H	I	K
<p>რეგულაციური მოძრაობანი ა რ ა პ რო ლ ე ტ ა რ უ ლ ი ხ ა ს ი ა თ ი ს ა</p>	<p>ეროვნული მოძრაობანი და ეროვნული საკითხი</p>	<p>დემოკრატიული რეფორმები</p>	<p>სოციალური რეფორმები</p>	<p>სხვადასხვა და შენიშვნები</p>
	<p>95: აჯანყება კუბაზე.</p>	<p>1888—1895: ვატიკანის მოლაპარაკება კვირინალთან. შარციხი!</p>		
	<p>98: მე-2 კანონპროექტი პოლონელების შესახებ (გერმანია) 99: ფინეთის დათარგუნვა.</p>	<p>96: ბალენი ქმნის მე-5 კურიას აესტრიის პარლამენტში. 98: მოძრაობა შმორს რომისაგან აესტრიაში</p>		<p>(9) 97: ლუგერი — ვენის შერი. 98: 1-ლი კანონი ფლოტის შესახებ (გერმანია). (30. IV. 1898 დაარსდა სამხედრო-სამღვათ კავშირი).</p>

A	B	C	D	E	
თემები	დიპლომატია	კოლონიური პოლიტიკა	ეკონომიური პოლიტიკა	მუშათა მოძრაობა და სოციალისტური პარტიები	
—1900					
1901	<p>1900—01: ომი ჩინეთთან (ბოქსიორთა აჯანყებანი).</p> <p>1904—07: ომი გერმანიასთან.</p>	<p>1902: ინგლის-იაპონიის შეთანხმება.</p> <p>1904: ინგლის-საფრანგეთის შეთანხმება.</p> <p>1904: ლუბეკ იტალიაში.</p>	<p>04: ინგლისი ლ ხ ა ს ა შ ი.</p>	<p>01: ციმბირის რეინიგზის დამთავრება.</p> <p>22. I. 02: ჯერმანიის საფრანგეთის საზოგადოება იღებს კონცესიის ბადადის რეინიგზზე + ნავიგაციის მესოპოტამიაში + სამადნეებს.</p> <p>1902: საბაგო ტარიფი გერმანიაში.</p> <p>1903: ჩემბერლენი ემხრობა ბრიტანეთის იმპერიის საბაგო კავშირს.</p>	

გ ა გ რ ძ ე ლ ე ბ ა

F	G	H	I	K
<p>რევილუციური მოძრაობანი ა რ ა პ რ ი ლ ე ტ ა რ უ ლ ი ხ ა ს ი ა თ ი ს ა</p>	<p>ეროვნული მოძრაობანი და ეროვნული საკითხი</p>	<p>დემოკრატიული რეფორმები</p>	<p>სოციალური რეფორმები</p>	<p>სხვადასხვა და შენიშვნები</p>
				<p>900: მე-2 კანონი ფლოტის შესახებ გერმანიაში.</p>
	<p>1902: მე-3 კანონ-პროექტი პოლონელების შესახებ (გერმანია).</p> <p>1903: უნგრეთის კრიზისი. (კონფლიქტი ავსტრიასთან არმიაციონის გამო.)</p>	<p>01: ავსტრალიის «შტატეზის ფედერაცია» («Commonwealth»).</p> <p>01: საფრანგეთის კანონი კაუშირების შესახებ (ორდენების წინააღმდეგ).</p> <p>1902: გაუქმება «პარაგრაფისა დიქტატურის შესახებ» ელზას-ლოტარინგიაში.</p> <p>1903: კომბი ხუ-რავს კათოლიკურ ორდენებს საფრანგეთში.</p> <p>1903: ი რ ლ ა ნ დ ი ი ს ბ ი ლ ი (აგარული).</p>		

	A	B	C	D	E
	ომები	დიპლომატია	კოლონიური პოლიტიკა	ეკონომიური პოლიტიკა	შეშათა მოძრაობა და სოციალისტური პარტიები
-1905	1904—5: რუსეთ-იაპონიის ომი.	1905: ინგლის-იაპონიის მე-2 შეთანხმება.	05: ვილჰელმ II ტანყერში (მაროკო).	1905: გერმანიის ახალი საეაქრო ხელშეკრულებანი.	
1906	1907: ომის დამთავრება აფრიკაში (გერეროსთან და სხვ.).	1906: კონფერენცია ალხესირასში.		1907 (VIII): სასამართლო ესტანდარდ ოილ კომპანის უსჯის 29 მლნ. დოლარ ჯარიმას.	
		1907: საფრანგეთისა და რუსეთის შეთანხმება იაპონიასთან.	1907: რუსეთის შეთანხმება ინგლისთან.		
		1908 (9. VI. 08): ედუარდ VII-ისა და ნიკოლოზ II-ის შეხვედრა რველში.			

გ ა გ რ ძ ი ლ ე ბ ა

F	G	H	I	K
<p>რევოლუციური მოძრაობანი არაპროლეტარული ხასიათისა</p>	<p>ეროვნული მოძრაობანი და ეროვნული საკითხი</p>	<p>დემოკრატიული რეფორმები</p>	<p>სოციალური რეფორმები</p>	<p>სხვადასხვა და შენიშვნები</p>
<p>1905: რევოლუცია რუსეთში. 1905: ნორვეგიის გამოყოფა.</p>	<p>— 1905</p>	<p>1905: ორწლიანი სამხედრო სამსახური გერმანიაში. 1905: ეკლესიის გამოყოფა სახელმწიფოსაგან საფრანგეთში.</p>		
<p>1906: პარლამენტი სპარსეთში. 1907: სახელმწიფო გადატრიალება რუსეთში. 1908: კარლოს I-ის მოკვლა პორტუგალიაში.</p>	<p>1906—7: მოსწავლეთა «გათაცვა» პრუსიის პოლონეთში (50 000-მდე კაცი). 1908: ისლანდია მოითხოვს დამოუკიდებლობას დანიისაგან; იღებს პარლამენტს.</p>	<p>1906: დიეტები* რაიხსტაგში. (12. VII. 1906: დრეიფუსის აღდგენა უფლებებში). 1907: საყოველთაო საარჩევნო უფლება ავსტრიაში. 1907: აგრარული კანონი ინგლისში (წერილი საკუთარი ბისადმი დახმარება).</p>		

* — ქაზაგირი, რომელსაც პარლამენტის დეპუტატები იღებენ ზოგიერთ ბურჟუაზიულ ქვეყანაში. რ ე დ.

A	B	C	D	E
თემები	დიპლომატია	კოლონიური პოლიტიკა	კონომიური პოლიტიკა	მუშათა მოძრაობა და სოციალისტური პარტიები
—1910	<p>1908: იაპონიის შეთანხმება შეერთებულ შტატებთან წუნარი ოკეანის შესახებ.</p> <p>1909: გერმანია-საფრანგეთის შეთანხმება მაროს შესახებ.</p> <p>1910: შეხვედრა პორტსმუთში (ვილჰელმ II და ნიკოლოზ II).</p>	<p>1910: კორეის ანექსია იაპონიის მიერ.</p>		<p>1909: ბარკადები ბარსელონასა და მადრიდში. ფერერის მოკვლა (13. X).</p> <p>1910: ბრიანტი აბშოზის რკინიგზის მუშების გაფიცვა.</p>

გ ა გ რ ძ ე ლ ე ბ ა

F	G	H	I	K
<p>რევიულიური მოძრაობანი არაპროლეტარული ხასიათისა</p>	<p>ეროვნული მოძრაობანი და ეროვნული საკითხი</p>	<p>დემოკრატიული რეფორმები</p>	<p>სოციალური რეფორმები</p>	<p>სხვადასხვა და შენიშვნები</p>
<p>1908: რევიულიური თურქეთში.</p> <p>1909: აბდულ ჰამიდის ჩამოგდება.</p> <p>1909: სპარსეთის შაჰის ჩამოგდება.</p> <p>1910: რესპუბლიკა პორტუგალიაში.</p>	<p>1908: მე-4 კანონპროექტი პოლონელების შესახებ (იძულებითი ყილგა).</p> <p>1908: ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის ანექსია ავსტრიის მიერ.</p> <p>1908: ბულგარეთი თავის თავს დამოუკიდებლად აცხადებს.</p> <p>1910: შრომის ეროვნული პარტიის გამარჯვება დამოუკიდებელთა პარტიაზე უნგრეთში.</p> <p>1910: ფინეთის დამოუკიდებლობის მოსპობა.</p> <p>21. IV. 1910: კანონი (ბელგია) სამუშაო სკოლებში</p> <p>II ფლამანდური ენის შესახებ (4 ფლამანდურ პროვინციაში).</p>	<p>1909: ახალი შელაღათები ირლანდიის ფერმერებს.</p> <p>1910: ზელა და ქვედა პალატების კონფლიქტი ინგლისში.</p>		

A	B	C	D	E
<p>ობები</p>	<p>დიალოგები</p>	<p>კოლონიური პოლიტიკა</p>	<p>კოლონიური პოლიტიკა</p>	<p>მუშათა მოძრაობა და სოციალისტური პარტიები</p>
<p>1911 1911 (29. IX) (—18. X. 1912): თურქეთ-იტალიის ომი (ტრაპიზო-ლიტანიისა).</p> <p>1912: ბალკანეთის ომი (1-ლი და მე-2) (8. X.—17. X. 1912: ომის გაშლაცხადება).</p> <p>1914: ევროპის ომი.</p>	<p>1911: რუსეთ-გერმანიის შეთანხმება სპარსეთის შესახებ.</p> <p>1911: გერმანია-საფრანგეთის შეთანხმება მაროკოს შესახებ.</p>	<p>1911: საფრანგეთი და ესპანეთი მილიან წინა მაროკოში.</p> <p>1913: რუსეთის მიერ სომხეთის ხელყოფა.</p>	<p>15. V. 11: სასამართლო ესტანდარდ თილკომპანის უკანონოდ აცხადებს.</p>	

გ ა გ რ ძ ე ლ ე ბ ა

F	G	H	I	K
რევოლუციური მოძრაობანი არა პაროლეტარული ხასიათისა	ეროვნული მოძრაობანი და ეროვნული საკითხი	დემოკრატიული რეფორმები	სოციალური რეფორმები	სხვადასხვა და მენიშენები
1912: რესპუბლიკა ჩინეთში.		<p>1911: ზედა პალატის პრივილეგიების გაუქმება (შეკვეცა) ინგლისში.</p> <p>21. IV. 1911: ეკლესიის გამოყოფა სახელმწიფოსაგან პორტუგალიაში.</p> <p>1912: ასკიტის ბილი კომარულის შესახებ.</p> <p>25. V. 1912: საარჩევნო რეფორმა იტალიაში (ამომრჩეველთა რიცხვი 2 მილიონიდან 6 მილიონამდე).</p> <p>17. VI. 1912: საარჩევნო რეფორმა ინგლისში (საყოველთაო საარჩევნო უფლება).</p> <p>11. IV. 1912: მიღებულია კომარული ირლანდიისათვის.</p>	1911: დაზღვევის კანონი ინგლისში.	

«1870 წ. უმეღებ მსოფლიო ისტორიის მთავარი
მონაცემების უჯჯამების ცდის» ცხრილის გეგმის
მონახაზი

I

- 3 — I) ომები, დიპლომატია, კოლონიური პოლიტიკა.
1 — II) ეკონომიური პოლიტიკა (§ 8).
1 — III) მუშათა მოძრაობა და სოციალისტური პარტიები.
2 — IV) სხვაგვარი რევოლუციური მოძრაობანი და სხვა
დემოკრატიული ეროვნული მოძრაობანი.
2 — V) დემოკრატიული რეფორმები,
სოციალური რეფორმები.

II

- 1) ომები.
2) დიპლომატია...
3) კოლონიური პოლიტიკა.
4) მუშათა მოძრაობა და სოციალისტური პარტიები.
5) რევოლუციური მოძრაობანი (ბურჟუაზიული), არა
მარტო სოციალისტური.
6) დემოკრატიული რეფორმები (მათ შორის ეკლესიის წი-
ნალმდეგ).
7) სოციალური რეფორმები.
8) ეკონომიური პოლიტიკა
ტრესტები; საბაჟო კანონმდებლობა; სავაჭრო ხელშეკ-
რულებები; საბაჟო ომები.
9) ეროვნული მოძრაობა.

რვეულიდან
«ავსტრიის სახ.-სამ. სტატისტიკა»
და სხვა

კოლონიების განაწილება იმპერიალისტურ
სახელმწიფოებს შორის

ოტო ჰუბნერი. «გეოგრაფიულ-სტატისტიკური ცხრილე- (48
 ბი», 1916, და «The Statesman's Year-Book», 1916 (=St.)
 (ციფრები ჰუბნერის მიხედვით)

აღმოსავლეთ ევროპა და აზიის მისი ნაწილი

	კვ. კმ. ათასობით	მოსახლეობა ათასობით		
(აზია)			ფინეთი:	
35 559	რუსეთი ევროპაში	5 452		140 841
	» აზიაში....	16 637	33 259	81.4% ფინელები
(აზია)	რუსეთის ვასალური			10.7% შვედები
	სახელმწიფოები			თურქმენები, უზბე-
	(ხივა და ბუხარა)	271	2 300	კები, ყირგიზები,
	სულ რუსეთი.....	22 360	176 400	ტაჯიკები
	+ კასპიის ზღვა და			43% ველიკორუსი,
	არალის ტბა:.....	506	—	ე. ი. მპყრობელი
	ავსტრია-უნგრეთი			ერი
	ბოსნიით.....	677	51 390	ჰუნგარს აქვს
				44.3% ???
				12.0 მლნ. გერმანელი
				10.0 » უნგრელი
				22.0 » ე. ი. 42.3%
				მპყრობელი ერი
	რუმინეთი.....	140	7 602	92%-მდე რუმინე-
	ბულგარეთი.....	114	4 767	ლები 1899 წ. ლს
ბალკანეთი:				80.7% ბულგარელები
				10.7% თურქები

	კვ. კმ. ათასობით	მოსახლეობა ათასობით	
საბერძნეთი (+კრეტა).....	120	4822	ძველ (1912 წლამდე) ოლქში იყო 1 850 ათასი ბერძენი მთელი რიცხვიდან— 1 980 ათასიდან <u>= 93.4%</u>
+ საშოსი 1).....	0.8	53	
სერბია.....	87	4490	95.4% სერბები 1910 წ. (ე. ი. 1912 წლის ომამდე)
ალბანეთი	28	850	«ალბანელები» (მეტწი არა ??)
ჩერნოგორია.....	14	435	სერბები, თურქები, არნაუტები
თურქეთი ევროპაში	28	1 891	43% თურქები
„ აზიაში.....	1 767	19 709	33% სირიელები, არაბები
მთელი თურქეთი....	1 795	21 600	
აღმოსავლეთი ევროპა:		272 409	
19 709 (აზია)			3: რუსეთი + ავსტრია + თურქეთ 249 390 6: ბალკანეთის წვრილი სახელმწიფოები 23 019 <u>272 409</u>
55 268 (აზია)			
+ 819 330			
874 598			
დანარჩენი აზია:			
ჩინეთი.....	11 139	329 618	უმთავრესად ჩინელები, შექდეა «პუნტა» ¹⁰⁸ , მონღოლები და სხვ.
იაპონია.....	674	72 673	უმთავრესად იაპონელები (ენციკლოპედიური ლექსიკონის მიხედვით იაპონელები თვთ იაპონიაში 95%-ზე მეტა)
«მათ შორის»			
ფორმოზა.....	36	3 612	52 986=იაპონია 19 687=მისი კოლონიები <u>72 673=სულ</u>
კარაფუტო ¹⁰⁸	34	49	
კვანტუნი	3	517	
კორეა	218	15 509	

¹⁾ ჰუბნერს აზიისათვის მიკუთვნებული და ცალკე დასმული აქვს. St.-ში მიკუთვნებულია საბერძნეთისათვის.

ნახევრადკოლონიები (7 სახელმწიფოსი):

	კვ. კმ.		მოსახლეობა		
	ათასობით	ათასობით	ათასობით	ათასობით	
ჩინეთი: 329 618 27 049 <hr/> 356 667	1. სპარსეთი.....	1 645	9 500	} — სიამელები 1 800 ჩინელები 1 400 და ა. შ.	
	2. სიამი.....	600	8 149		
	3. ავღანეთი	624	4 450	} — ავღანელები 351 ათასი, ტაჯიკები 225 ათასი და სხვ.	
	4. ნეპალი.....	154	3 000		
	5. ომანი.....	212	1 000	} — მონღოლები და ინ- დოელები — არაბები, ინდოელები, სპარსელები, ზანგები	
	6. დამო უკიდებელი არაბეთი.....	2 279	950		— . . . ?
7 ბრიტანეთის სამფლობელოები	5 265	324 879	} მათ შორის 4) ინდოეთი 315 961 ციელონი 4 263		
2 ჰოლანდიის — » —	1 521	37 717	} — 98% — მდე მკვიდრნი		
5 საფრანგეთის — » —	803	17 267	} = 389 990 = Σ ევროპის კოლონიებში აზიაში		
3 პორტუგალიის — » —	23	980	} + 19 687 = იაპონიის კო- ლონიები		
1 გერმანიის ²⁾ — » —	0.6	209	} 409 677 = Σ კოლონი- ებში აზიაში		
1 შ. შტატების სამფლობელოები (ფილიპინები)	296	8 938	} + 356 667 = ნახევრადკო- ლონიები 52 986 = იაპონია		
		819 330	} 819 330		

«სახელმწიფოთა» და-
ახლოებითი რიცხვი
(«etwa»)

²⁾ კიოო-ჩაო — 0.5 და 192 ათასი + ტიანძინი — 0.1 და 17 ათასი

⁴⁾ ბრიტანეთის ინდოეთში 1911 წ. 100-ზე მეტი ტომი 313.3 მილიონიდან 74% — არიელი ინდოელები.

		ა ფ რ ი კ ა :				
		კვ. კმ.	მოსახლეობა			
		ათასობით	ათასობით			
საფრანგეთის სამფლობელოები	9 660	38 500				
ალჟირი	575	5 564	} —85.8% არაბები და სხვ. 8.9% ფრანგები —88.4% მკვიდრნი			
ტუნისი	125	1 957				
მაროკო	500	5 000				
დასავლეთი და ცენტრალური აფრიკა	5 352	21 895				
აღმოსავლეთი აფრიკა	714	3 635				
ბრიტანეთის სამფლობელოები	—	51 660				
სამხრეთ აფრიკის შეერთებული შტატები	1 222	6 212	} —92.7% ეგვიპტელები			
ნიგერია	869	17 471				
ოქროს ნაპირი	309	1 502				
ზანზიბარი	2	199				
სხვები	3 788	11 507				
ეგვიპტე	3 485	14 726				
+სინა	59	31				
+ტასოსი ²⁾	0.3	12				
ბელგიის კონგო	2 365	15 003		} ზანგები და პატარა ხალხები		
გერმანიის სამფლობელოები	2 707	11 527				
პორტუგალიის სამფლობელოები	2 070	8 352	} 36 839			
იტალიის სამფლობელოები	1 590	1 368				
ტრიპოლიტანია	1 100	723				
ერიტრეა და სომალი	490	645				
ესპანეთის სამფლობელოები	560	589				
მაროკო (ტანჯერო)	0.3	60	} უმთავრესად არაბები 9 560 = «ნახევრადკოლონიები»;			
ახისინია	1 120	8 000				
ლიბერია	95	1 500				
სამი ტბა (ჩადი, ტანგანიკა და ნიას)	87	—				
		136 559		ყოველივე დანარჩენი აფრიკაში = კოლონიები		

ა ფ რ ი კ ა :

საფრანგეთის კოლონიები	38 500
ბრიტანეთის კოლონიები	51 660
დანარჩენი კოლონიები	36 839
ნახევრადკოლონიები	9 560
<u>136 559</u>	

აფრიკის ყველა კოლონიები = 126 999

*) ჰუმბერი სინას მიაკუთვნებს აზიას, ტასოსს ევროპას და ეგვიპტე არ მიაჩნია «ბრიტანეთის სამფლობელოდ». Sf. ეგვიპტეს ბრიტანეთის სამფლობელოებს აკუთვნებს.

	კვ. კმ ² ათასობით	მოსახლეობა ათასობით
დასავლეთი ევროპა + ინ- გლისი + იაპონია	უკოლო- ნიებოდ	კოლო- ნიებით
1871—1876 — —	(14-დან 8)	6
1914—1916 — —	(14-დან 3)	11

ნახევრადკოლონიები
9 560 აფრიკაში
+ 356 667 აზიაში
366 227
3+7=10 სახელმწიფო
= ყველანი ნახევ-
რადკოლონიები

ავსტრალია და ოკეანია

ბრიტანეთის სამფლობელოები:..... 8 261 6 675

ავსტრალიის			
კაეშირი.....	7 704	4 922	
ახალი ზელანდია.....	271	1 085	
ფიჯის კუნძულები.....	19	154	
გერმანიის საფლობელოები.....	245	641	
ჰოლანდიის „.....	395	240	
შ. შტატების სამფლობელოები....	17.4	228	
ჰაეაია.....	16.7	208	
ტუტუილა.....	0.2	7	
გუამი.....	0.5	13	
საფრანგეთის სამფლობელოები....	23	81	
დაუქაეებელი კუნძულები.....	13	—	

— 82.3% ავსტრალიე-
ლები
— 69.7% ახალზელან-
დიელები

სულ ავსტრალია და პო-
ლინეზია: 8 955 7 865

აზია	409 677
აფრიკა	126 999
ევროპა	250
ამერიკა	12 306
საერთოდ ყველა კოლონია	557 097

დასავლეთი ევროპა:
1. გერმანია..... 548 64 926

2. დიდი ბრიტანეთი.....	318	46 813
მათ შორის ევროპის კოლო- ნიები გიბრალტარი, მალტა, გოცო და კოშინო.....	(0.3	250)
3. საფრანგეთი.....	536	39 602
4. იტალია.....	287	35 598
5. ესპანეთი.....	504	20 366
(ქანარის კუნძულები და პრეზიდოსი)		

92.6% გერმანელები. 5 (49)
მლნ. ჟუცხოა ერები
პოლონელ. — 5.47%
ფრანგები — 0.37
დანიელები — 0.25
ელზას-ლოტარინგიის
მოსახლეობა =
= 1874 ათასი
95% ინგლისური ენა
ი რ ლ ა ნ დ ი ა 83 ათ-
ასი კვ. კმ 4 375 ათასი
მოსახლეობა = 4. მლნ.
93.7% ფრანგ ბი²)
იტალიელები 1.3%²)
99.1% იტალიელები
96.6% ესპანელები

²) 1881 წლის მონაცემები.

	კვ. კმ. ათასობით	მოსახლეობა ათასობით	
6. ბელგია	29	7 571	43.4% ფლამანდიელები ⁽³⁾ 38.1 ფრანგები 81.5% მხოლოდ ენით 53% ფლამანდიელები 98.8% ჰოლანდიელები
7. პოლანდია (+სანაპირო წყლები)	34 7	6 213 —	
8. პორტუგალია (+აზორის კუნძულები და მადეირა)	92	5 960	99.5% პორტუგალიელები
9. შვეიცია	448	5 639	99.4 შვედები ფინელები — 25 ათასი ლაპები — 7 ათასი
10. დანია (+ფარერის კუნძულები და ისლანდია)	145	2 860	96.3% დანიელები (და იბაღენენ დანიისში)
11. ნორვეგია	323	2 358	98.8% ნორვეგიელები
Σ=310	12. ლუქსემბურგი 13. მონაკო	2 0.001	260 23
+2 ¹⁾	14. მარინო 15. ლახტენშტეინი 16. ანდორა	0.08 0.1 0.4	11 11 5
17. შვეიცარია	41	3 765	69% გერმანელები 21.1 ფრანგები 8.0 იტალიელები 31%? «უცხო» ერები
სულ დასავლეთი ევროპა		242 161	

1) ჰუბნერი უმატებს კიდევ «ფასოსს (ეგვიპტეს)». მე ვაკუთვნებ ეგვიპტეს, აფრიკაში. (3) ბელგიაში 43.4% ლაპარაკობდა მხოლოდ ფლამანდურად და 38.1% მხოლოდ ფრანგულად. Ergo, დაახლოებით: 43.4% 81.5-დან = 53.2% ფლამანდიელები მოსახლეობაში.

დასავლეთი ევროპა:

17 — 5 პაწია = 12	
აქედან უკოლონიებოდ (9. 11. 17) ე. ი. 3	
9 კოლონიები	
1876 წ. უკოლონიებოდ იყო (1. 4. 6. 9. 11. 17) ე. ი. 6	
6 კოლონიებით	
უკოლონიებოდ: შვეიცია.....	5.8 მლნ. მოსახლეობა
დანია	2.8 » »
ნორვეგია	7.3 » »
შვეიცარია	3.8 » »
	<u>14.8</u>

ა მ ე რ ი კ ა :

	კვ. კმ. (ათასობით)	მოსახლეობა (ათასობით)														
შეერთებული შტატები (უკავიოდ)	9 369	98 902	<table border="1"> <tr> <td>74.3%</td> <td>ამერიკელები</td> </tr> <tr> <td>88.7%</td> <td>თეთრკანიანები</td> </tr> <tr> <td>74.3%</td> <td>ამერიკელები</td> </tr> <tr> <td>14.4%</td> <td>უცხოური წარმოშობის</td> </tr> <tr> <td>10.8%</td> <td>ზანგები და მულატები</td> </tr> <tr> <td>0.3%</td> <td>ინდიელები</td> </tr> </table>	74.3%	ამერიკელები	88.7%	თეთრკანიანები	74.3%	ამერიკელები	14.4%	უცხოური წარმოშობის	10.8%	ზანგები და მულატები	0.3%	ინდიელები	
74.3%	ამერიკელები															
88.7%	თეთრკანიანები															
74.3%	ამერიკელები															
14.4%	უცხოური წარმოშობის															
10.8%	ზანგები და მულატები															
0.3%	ინდიელები															
† ტბები და სანაპირო წყალი	241	—														
«პანამის არხის ზონა»	1	63														
«პუერტო-რიკო»	9	1 184		ამ სვეტში დამოუკიდებლობის წელი												
სულ შ. შტატები:		100 149	(1783)	←←												
ბრაზილია	8 497	24 908	(1829)	40% თეთრკანიანები 55.9% ინდიელები მეტისები და სხვ.												
მექსიკა	1 985	15 502	(1823)	99.3% მექსიკელები												
არგენტინა	2 950	7 468	(1810)	78.5% არენტინელები 16% ფრანკები, ესპანელები და იტალიელები												
პერუ	1 834	5 580	(1821)	86.4% ინდიელები, მეტისები, მულატ.												
კოლუმბია	1 206	5 071	(1819)	12% თეთრკანიანები 10% თეთრკანიანები 90% მეტისები, ზანგები, ინდიელები												
ჩილი	758	3 505	(1820)	კრეოლები, მეტისები და სხვ.												
ვენესუელა	1 020	2 756	(1813)	99% მულატები 1% კრეოლები												
«პატი» (უნძულ პატიის დასაველეთი ნაწილი)	29	2 500	(1820)	90% ზანგები												
კუბა	114	2 469	(1902)	66.4% თეთრკანიანები 33% ზანგები, მულატ.												
ბოლივია	1 470	2 521	(1825)	77.8% ინდიელები, მეტისები და სხვ.												
გვატემალა	113	2 119	(1821)	12.8% თეთრკანიანები 65% ლადნო												
ეკვადორი	307	1 500	(1822)	35% ინდიელები 53% ინდიელები, ზანგები და სხვ. 33% ესპანელები და მეტისები												

	კვ. კმ. (ათასობით)	(მოსახლეობა (ათასობით))		
ურუგვაი	187	1 279	(1828)	«თეთრკანიანები და ნარეენი» «უცხოები 181 ათასი»
სალვადორი	21	1 226	(1821)	უმთავრესად ნა- რეენი და ზანგები
პარაგვაი	253	752	(1811) > 90%	თეთრკანიანები და ნარეენი
რესპუბლიკა სან- ლომინგო	48	708	(1843)	უმთავრესად კრეოლები და მულატები
ჰონდურასი	115	566	(1821) 95%	ინდიელები და ნარეენი
ნიკარაგუა	128	460	(1821) 99%	ინდიელები, ზან- გები და სხვ.
კოსტა-რიკა	48	411	(1821) 99.5%	1% ევროპელები კრეოლები, ინდიელები, ზანგები
პანამა	86	364	(1903)	8/10-მდე ნა- რეენი, ზანგები და ინდიელები
ბრიტანეთის სამფლობე- ლოები	8 962	10 431*		
კანადა	8 528	8 075		1763-დან ბრიტანეთისა 54% ბრიტანელები 28.5% ფრანგები 1.5% ინდიელები
ნიუ ფაუნდლენდი და ლაბრადორი	129	245		1713-დან ბრიტანეთისა
ვესტ-ინდოეთის კუნძულები	32	1 752		იამაიკა 1494-დან ესპანეთისა 1659-დან ბრიტანეთისა 1667-დან ჰოლანდიისა 1803-დან ბრიტანეთისა 1786-დან ბრიტანეთისა
გვიანა	234	305		
ჰონდურასი	22	41		
ფალკლენდის და ბერმუ- დესის კუნძულები	17	24		
საფრანგეთის სამფლობე- ლოები	91	460		ფალკლენდისა 1833-დან ბრიტანეთისა
ჰოლანდიის სამფლობე- ლოები	130	141		1674 საფრანგეთისა 1667 ჰოლანდიისა

* ასე აქვს ჰუბნერს. რ ე დ.

	კვ. კმ. (ათასობით)	მოსახლეობა (ათასობით)		
დანის ვესტ-ინდოეთი	0.3	27	ყველა კოლონია ამერიკაში:	
მთელი ამერიკა:	39 977	192 873	ბრიტანეთის	10 431
შეერთებული შტატები.....		98 902	საფრანგეთის	460
ყველა კოლონია.....		12 306	ჰოლანდიის	141
დანარჩენი ამერიკა.....		81 665	დანის	27
			შ. შტატების	{ 63
				1 184
				12 306

ტიპები: ქვეყნების ჯგუფები:	სახელმწიფო-თა რიცხვი	მოსახლეობა მილიონობით	ჩაგრული ერების %	ეროვნულ და დემოკრატიულ მოძრაობათა ეპოქა	
I	დასავლეთი ევროპა	(12) 17	242	7%	1789 (1789-1848) 1566 (*)—1871
	ამერიკის შეერთებული შტატები	1 19	99 394	11% 7%	1783—1865
	იაპონია	1	53	0%	—1871
II	აღმოსავლეთი ევროპა და აზიის მისი ნაწილი	9	272	53%	(1848.) 1905. 1909*
	სამხრეთი და შუა ამერიკა	20	82	?	(1823—1911)**
III	ნახევრადკოლონები	10	366	?	1911*
	კოლონიები	?	557	100%	(?) მე-20 საუკუნე*
სულ	(118)	1671			

(*) 1566=ჰოლანდიის რეპოლუციის დასაწყისი

* იხ. ეს ტომი, გვ. 748. რ ე დ.

** იქვე, გვ. 743—744. რ ე დ.

მთელი დედამიწა

	კვ. კმ.	(ათასობით) მოსახლეობა
აზია.....	44 450	874 928
ევროპა.....	9 977	459 261
აფრიკა.....	29 888	136 438
ამერიკა.....	39 977	192 873
ავსტრალია.....	8 954	7 865
პოლარული ოლქები.....	12 669	15
მთელი დედამიწა.....	145 917	1 671 380

50)

(1916) კოლონიები (მოსახლეობა ათასობით)

	ევრო-კავში	აზიაში	აფრი-კავში	ავსტ-რალია-ში	ამერი-კავში	სულ	1871 წ. არ იყო კოლონიები
ინგლისის საფრანგეთის	250	324 879	51 660	6 675	10 431	393 895	6 000 1876 წელს
	—	17 267	38 500	81	460	56 508*	
ჰოლანდიის პორტუგალიის გერმანიის შ. შტატების	—	37 717	—	240	141	38 098	—
იაპონიის დანიის ბელგიის იტალიის ესპანეთის	—	980	8 352	—	—	9 332	—
	—	209	11 527	641	—	12 377	—
	—	8 938	—	228	1 247	10 413	—
	—	19 687	—	—	—	19 687	—
	—	—	—	—	27	27	—
	—	—	15 003	—	—	15 003	—
	—	—	1 368	—	—	1 368	—
	—	—	589	—	—	589	—

393 895
+ 56 508

450 403

	მოსახლეობა (ათასობით)
1. ინგლისი	393 895
2. საფრანგეთი	56 508
3. ჰოლანდია	38 098
4. პორტუგალია	9 332
5. გერმანია	12 377
6. შეერთებული შტატები	10 413
7. იაპონია	19 687
8. დანია	27
9. ბელგია	15 003
10. იტალია	1 368
11. ესპანეთი	589
სულ კოლონიები:	557 297

* ასეა ხელნაწერში. რედ.

სულ კოლონიები	= 557 მლნ.	მათ შორის ინდოეთი	— 320 მლნ.
ნახევრადკოლონიები	= 366 »	» » ჩინეთი	330 »
<hr/>		<hr/>	
ერთად.....	923 »	ჩინეთი + ინდოეთი	650 »

დანია ახლა (XII. 1916) გამოვიდა კოლონიური ქვეყნების რიცხვიდან (? ხოლო ისლანდია [ერთი მონათესავე]).

10 ქვეყნიდან, რომლებსაც კოლონიები აქვთ, 5-მა კოლონიები შეიძინა მხოლოდ 1871 წლის შემდეგ. NB

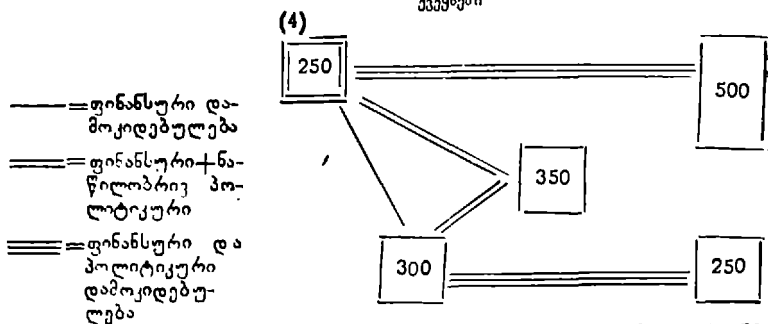
მილიარდობით ფრანკი კაპიტალი ს ზღვარგარეთ (1913)	(4) უმდიდრესი ქვეყნები:	მათი მოსახ-	მათი კოლო-	კოლონიების % მოსახ- ლეობის მიმართ	რამე კაპიტალის გან- კითხავენის მიხედვით თუჯის მოხვედრა მლნ. ტონა	რეზონანსის სიგრძე (ან სახელმწიფოები + კოლონიები) ათასობით კილომეტრი		
		ლეობა	ნიები				(მილიონები)	
არნდტი E 1 *								
75	78.7	1. ინგლისი	47	394	842%	3	9.0	207.8
60	40.0	2. საფრანგეთი ..	40	56	141%	4	4.3	63.5
44	32.5	3. გერმანია.....	65	12.5	20%	2	17.8	67.8
<hr/>		4. შეერთებული შტატები	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
179	10.9 ⁹		100	10.4	10%	1	30.2	412.7
	161.2							
	იშხა- ნიანი δ 14 **	Σ =	252	473				
		დანარჩენი კო- ლონიური ქვეყნები	129	84	65%			
			<hr/>	<hr/>	<hr/>			
			381	557				

* იხ. ამ ტომის გვ. 268. რ ე დ.

** იხ. ამ ტომის გვ. 263—264. რ ე დ.

მსოფლიოს განაწილების სურათი
(ეროვნულ განვითარებასთან დაკავშირებით)

(ა) ფინანსურად და პოლიტიკურად დამოუკიდებელი ქვეყნები
(ბ) ფინანსურად არა დამოუკიდებელი, პოლიტიკურად დამოუკიდებელი ქვეყნები
(გ) ნახევრად კოლონიები (ჩინეთი) და მოკიდებული ქვეყნები
(დ) კოლონიები და პოლიტიკურად დამოუკიდებელი ქვეყნები

	250 +	300 +	350 +	750 =	1 650
დიდ ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ ეროვნულ მოძრაობათა თარიღები (ეპოქები):	1649 1789 1848 (1871)	1848 1905	1911	მე-20 საუკუნე	

ა = არანაკლებ 160 (??) მილიარდი ფრანკი კაპიტალი საზღვარგარეთ. არანაკლებ 300 მილიარდი ფრანკი!!

ა) 4 ქვეყანა ინგლისი + გერმანია + საფრანგეთი + შვედეთი შტატები = 252 მლნ. მოსახლეობა მათ ჰყავთ: 473 მლნ. კოლონიების მოსახლეობა

ბ) 128 მლნ. აღმოსავლეთ ევროპაში (რუსეთი + ავსტრია + თურქეთი) = 144 მლნ. დამოუკიდებელი + 129 » დასავლეთ ევროპის + წვრილი ქვეყნები = 84 » კოლონიები

257

50 იაპონია

307 + სამხრეთ და შუა ამერიკის ნაწილი

(γ) ჩინეთი + ნახევრადკოლონიური ნაწილი.

(დ) 557 კოლონია + 144 = 701 მლნ. დამოუკიდებელი + სამხრეთი და შუა ამერიკის ნაწილი + ნახევრადკოლონიების ნაწილი.

რვეული
მასალებისა სპარსეთის შესახებ¹⁰⁷

• **შინაარსი**

დემორნიი [1 — 4]

ეგერი [5 — 11]

დემორნიი. «სპარსეთის საკითხი და ომი»

გ. დემორნიი. «სპარსეთის საკითხი და ომი». პარიზი, 1916. (I
(ავტორი — მთავრობის იურისკონსულტი სპარსეთში და პოლიტიკურ მეცნიერებათა სკოლის პროფესორი თეირანში. იგი ავტორია ბევრი ნაშრომისა და სტატიისა სპარსეთის შესახებ სპარსულ ენაზეც და ფრანგულ ენაზეც.))

წიგნი — უაღრესად საგულისხმოა, როგორც აღწერა სპარსეთის ჭეშმარიტად უბადრუკი მდგომარეობისა, რომელსაც მთლად უსირცხვილოდ აბუჩად იგდებს და ძარცვავს სამი, — პირველ რიგში სამი, — დიდი სახელმწიფო: რუსეთი, ინგლისი, გერმანია. ავტორი, რა თქმა უნდა, სავსებით ფრანგი «პატრიოტია». მით უფრო საინტერესოა, რომ იგი იძულებულია უღმობლად ამხილოს ჩხუბი — უბოროტესი ჩხუბი — რუსეთსა და ინგლისს შორის.

სპარსეთი ფორმალურად ნეიტრალურია ამ ომში. სინამდვილეში რუსებიც და ინგლისელებიც, ერთი მხრივ, — თურქებიც და გერმანელებიც, მეორე მხრივ — ომობენ და ძარცვვენ სპარსეთის ტერიტორიაზე.

NB!!

გვ. 277: 1915 წლის 27 VIII. გერმანულ ვიცე-კონსულს შონემანს იერიში მიაქვს რუსეთისა და ინგლისის კონსულებზე და სხვ.

წიგნს დართული აქვს სპარსეთის რუკა რუსეთისა და ინგლისის «გავლენის ზონების» აღნიშვნით.

რუსეთისა და ინგლისის ხელშეკრულებამ (1907 წ.) სპარსეთში ორივე სახელმწიფოს «გავლენის სფეროების» გაყოფის შესახებ ვერ დააკმაყოფილა («გამოყენებამ (1907 წ. ხელშეკრულებისა) მიზანს ვერ მიღწია» (67)) ისინი, — მათ შორის ჩხუბი და უნდობლობა («ინგლის-რუსეთის მეტოქეობა», გვ. 64 და passim) გრძელდებოდა. გერმანია ამით სარგებლობდა, და მისი ხელშეკრულება რუსეთთან (შეხვედრა პოტსდამში 1910 წ.) იყო «გერმანიის დიპლომატიის ტრიუმფი» (გვ. 57) — გერმანიასა და რუსეთს შორის სპარსეთის გაყოფის ცდა. «გავიყოთ სპარსეთი ერთმანეთში და ჩამოვიშოროთ ინგლისი» (57) — ასე გადმოსცემს დემორნიი ამ ხელშეკრულების შინაარსს (უფრო სწორად: აზრსა და არსს).

«ინგლის-ინდოეთის იმპერიალიზმი» (გვ. 65 და სხვ.).

- 2) ფაქტიურად «ნეიტრალურ» ზონაშიც (სპარსეთს შიგნით) ინგლისი მთელი ძალით პარპაშობს, რუსეთთან ბრძოლაც გრძელდება.

«მთავრობით დაწყებული, ყველაფერი, რასაც კი ამ ქვეყანაში მნიშვნელობა აქვს, რუსეთის, გერმანიის ან ინგლისის მფარველობაში ექცევა» (78).

ხშირად მოჰყავს ციტატები მორგან უოსტერის «სპარსეთის დაზრჩობიდან». ნიუ-იორკი, 1912. იგი აიძულეს რუსებმა წასულიყო (11. I. 1912) «დიქტატორული» ჩვევებისათვის. ინგლისელები იცავდნენ, მაგრამ ვერ დაიცვეს იგი. ავტორი მის წიგნს «მწარეს» უწოდებს («მწარე წიგნი სპარსეთის, რუსეთის, ინგლისისა და გერმანიის წინააღმდეგ» (86)) და ამბობს, მას «ვითარება ვერ გაუგია», იგი «დიპლომატი არ არისო» («ცუდი დიპლომატი» (85)).

უცხოეთის სახელმწიფოები სპარსეთში კონცესიებს ვერ მიიღებენ, თუ რუსეთის ან ინგლისის თანხმობა არ ექნათ (80).

ანგარიშის გასწორებისას სირიას არ დავივიწყებთო (ჩვენს ფრანგები) (82)...

კონსულები (სამივე დიდი სახელმწიფოსი) ეწევიან უსიკვდილო ინტრიგებს, მიმართავენ ბანდების მოსყიდვას, აჩადებენ ბრძოლას, «კონსულთა გაშმაგება» (გვ. 110 და სხვ.), სდევნიან «ზომიერ» ელჩებს და ა. შ. (გვ. 89 და სხვ. რუსეთის შესახებ).

«სახელმწიფო ფინანსების კონტროლი, რომლის მიღწევაც უნდათ, გახდა შენიღბული პროტექტორატის ახალი ფორმულა, რომელიც ამჟამად ძალიან მოღაშია» (93, შენიშვნა).

NB!
კარგად არის
ნათქვამი!

(3)

«რუსეთის იმპერიალიზმი» (გვ. 120 და სხვ.)... || NB

...«ჯულფა—თებრიზ—რეზაიე—თეირანის რკინიგზის კონცეპსია 1913 წ. 24 იანვარს—6 თებერვალს მიეცა რუსეთის გამნაღდებელ ბანკს თეირანში» (168)...

«1912—1914 წლებიდან ინგლის-რუსეთის მეტოქეობა სპარსეთში კვლავ იმავე ფორმებით გრძელდება» (196).

...«იღგა აგრეთვე ტრანსსპარსეთის დიდი რკინიგზის საკითხი, რომელსაც გაძლიერებით განიხილავდნენ... ამ ნიადაგზე ინგლის-რუსეთის მეტოქეობას, რომელსაც უნარიანად უწყობდა ხელს სპარსეთის მთავრობა, ოსტატურად იყენებდა გერმანია. ამავე ნიადაგზე საფრანგეთის ინტერესებს დღემდე უქვემდებარებდნენ ზოგიერთი ფინანსური ჯგუფის საიდუმლო კომბინაციებს» (262)...

«24 დეკემბერს» (1915 თუ 1914?) «ბომბი, რომელსაც უნდა მოესპო რუსეთის, საფრანგეთის, ბელგიისა და ინგლისის ელჩები, აფეთქდა თეირანში, მაგრამ მათი დაზოცვის ცდა მარცხით დამთავრდა, და ბომბმა მოკლა ერთ-ერთი მონაწილე შეთქმულებისა, რომელიც გერმანია-თურქეთის ბანდამ მოაწყო. გერმანიის დიპლომატიური მისია გულს არ იტეხს, იგი ქირობს ათას ბანდიტს თვეში 90 ფრანკად თვითუფს და ურიგებს მათ იარაღს. ეს უკანასკნელები ჩქარობენ გაყიდონ თოფები და ვაზნები და გაიპარონ» (273).

რუსი მრეწველების 23. XI. 1910 კრება მოსკოვში ტრანსსპარსეთის გზის წინააღმდეგ იყო, ვინაიდან იგი ინგლისისა და გერმანიის კონკურენციას გააღვილებდაო (266—267). || sic!!

(სპარსეთში ახლა, 1915) «ალარ არის გავლენის ზონები, რუსები და ინგლისელები ახლა ერთმანეთთან მიდიან, რომ სდევნონ გერმანელები. 300 კაზაკმა დატოვა მეშუელი, რომ დასდევნებოდა 4 გერმანელ ოფიცერს და 83 ბახტიარს, რომლებიც ამას წინათ წავიდნენ ამ ქალაქიდან და მიემართებიან ავღანეთისაკენ, სადაც მათ უნდათ აჯანყება მოაწყონ» (296).

NB

(4)

NB

და სხვ. და ა. შ.

არის სპარსეთის ვაჭრობის ციფრები.
მთელი ბრუნვა 628 მლნ. «კრანი» (=0.48 ფრანკი)

- 1) რუსეთი—63% მთელი ვაჭრობისა (გვ. 247)
- 2) ინგლისი—25%
- 3) თურქეთი—9%
- 4) გერმანია (24 მლნ. კრანი)
- 5) საფრანგეთი (11)
- 6) იტალია

ეპერი. «სპარსეთი და სპარსეთის საკითხი»

- 5) პროფესორი დოქტორი ტ. ეგერი (ჰამბურგი). «სპარსეთი და სპარსეთის საკითხი». ვაიმარი, 1916. («გერმანიის აღმოსავლეთის ბიბლიოთეკა». გამოცემა ერნსტ იეისა, XIV) (გვ. 179).

NB: ეს წიგნი წინას სჯობს.

ძალიან კარგი წიგნია, დაწვრილებითი, მკაფიო, გადმოცემა ზუსტია, ხშირად ციტირებულია დოკუმენტები. ჩინებული რუკა სპარსეთისა, რუსეთის და ინგლისის გავლენის ზონებისა. ავტორი, რა თქმა უნდა, იმპერიალისტი არამზადაა.

იმოწმებს ერთი «სპარსელი პატრიოტის» წიგნს «სპარსეთი და ევროპის ომი», რომელიც ბეჭდვის დროს გამოსულა. (ფასი? გამოცემის ადგილი?) NB

სხვადასხვა ადგილებში მოჰყავს ციტატები კერზონიდან. «სპარსეთი». ლონდონი, 1892. 2 ტომი.

წიგნი იწყება ციტატით «პეტრე დიდის ანდერძიდან», რომელსაც ნაპოლეონ I «უკარნახებდა თეზისების სახით, როცა მას 1812 წელს რუსეთის წინააღმდეგ თავისი ლაშქრობისათვის განწყობილების შექმნა სჭირდებოდა» (გვ. 9).

1722—3: პეტრე დიდმა დაიპყრო დარუბანდი, ბაქო, რეშტი და გილანის (სპარსეთის პროვინცია ჩრდილო-დასავლეთით, კასპიის ზღვის მახლობლად) მეტი ნაწილი.

1735—გილანი, დარუბანდი, ბაქო კვლავ უბრუნდება სპარსეთს.

1802—საქართველო რუსეთის პროვინცია ხდება.

1800—ნაპოლეონ I პავლე I-თან ერთად გეგმავს ინდოეთზე თავდასხმას.

- 1807—ნაპოლეონ I-ის სამხედრო მისია სპარსეთში (70 ოფიცერი და სხვ. გენერალ გარდანთან ერთად).
- 1808—ინგლისი სპარსეთში გზავნის განსაკუთრებულ ელჩს; ინგლისი ეხმარება სპარსეთს მის ომში რუსეთის წინააღმდეგ.
- 1813—სპარსეთი დამარცხდა რუსეთთან ომში. გულისტანის ზავი. სპარსეთი თმობს დარუბანდს, ბაქოს და სხვ. და სხვ. ვალდებულებას კისრულობს არ იყოლიოს სამხედრო გემები კასპიის ზღვაში.
- 1814—ინგლისის ხელშეკრულება სპარსეთთან: «თავდაცვითი და შეტევითი კავშირი» (13)...
- 1825—სპარსეთის ომი რუსეთთან (რომელმაც სპარსეთი ისევე ჩაითრია ომში, როგორც ინგლისმა ბურები 1899 წელს). ინგლისმა მოატყუა სპარსეთი: ეს ჩვენს ხელშეკრულებას არ შეესაბამებაო!
- 1828—სპარსეთი დამარცხებულია რუსეთთან ომში. თურქ-მანჩაის ზავი (თმობს ნახჭევანს, ერივანს* და სხვ.); 3¹/₂ მლნ. გირვანქა სტერლინგი სამხედრო საზღაური.
- 1890—ინგლისი (ინგლისის ერთი საზოგადოება) იღებს თამბაქოს მონოპოლიის კონცესიას 50 წლით 300 000 მარკად + ¹/₄ წმინდა მოგება. (6)
- 13 მლნ. მარკა კაპიტალის მქონე საზოგადოებამ || კარგი მიიღო წმინდა მოგება, ყველა გამოქვითვის შემდეგ || მაგალიდეგ 7¹/₂ მლნ., ე. ი. 50%-ზე მეტი (გვ. 17). || თია!
- ხალხის მღელვარება ამის გამო etc. («რამდენიმე ასეული მოკლული»! გვ. 17) — 1892 წელს კონცესია გამოისყიდა სპარსეთის მთავრობამ 10 მლნ. მარკად (!). ეს 10 მლნ. ისესხა ინგლისისაგან 6%-ად!!!
- 1906 წ. 5 აგვისტო. სპარსეთის შაჰი ხალხს ჰპირდება კონსტიტუციას და პარლამენტს.
- 1909 წ. ინგლისის მოთხოვნით სპარსეთიდან გაძევებულია რუსეთის წარმომადგენელი, ჰარტვიგი (ფონ ჰარტვიგი), რომელიც ყოვლად უსინდისოდ აღვივებდა ინტრიგებს etc. (იგი გადაიყვანეს ბელგრადში, სადაც იყო «ტახტის მემკვიდრე ერცჰერცოვისა და მისი მეუღლის მოკვლის ერთ-ერთი მთავარი ინიციატორი», გვ. 21).
23. VI. 1908. სახელმწიფო გადატრიალება სპარსეთში. მეგლისი გარეკილია ლიახოვის დახმარებით.

* თანამედროვე სახელწოდება — ერევანი, — რ ე დ.

31. V.—13. VI. 1908 — ლიახვის წერილი კავკასიის სამხედრო ოლქის გენერალური შტაბისადმი (სრული ტექსტი) — ბრაუნნიდან. «სპარსეთის რევოლუცია» NB ||| 1905/9. კემბრიჯი, 1910. გვ. 222. უალრესად თახედური გეგმა კონტრრევოლუციისა სპარსეთში, მოსყიდვისა, რბევისა etc. ((გვ. 26—28 ეგერის წიგნში)).

29. XI. 1911 — რუსეთის ულტიმატუმი (მე-2) (სპარსეთს): მორგან შუსტერის გაძევება და სხვ.

რუსეთი განუხრელად მიიწევს წინ აზერბაიჯანში. (დაიწყეს რკინიგზა ჯუღფიდან თებრიზში.) მთელი რიგი ციტატები ბრაუნნიდან კაზაკების მიერ უალრესად უსიროცხვილო ძარცვისა და ძალადობის შესახებ... (38 და შემდ.)... კაზაკები ახრჩობდნენ მაჰმადიან ხუცესებს (41) და სხვ.!!

ერთი ფრანგის წერილი ამევეზე («Siècle», 11. I. 1910) — გვ. 39.

წესრიგის დასაცავად გამოძახებულია შვეციის ჟანდარმერია... (42)

1914 წ. — რუსები რუს გლეხებს ასახლებდნენ აზერბაიჯანში...

სპარსეთში არ არის არც «თანამედროვე ჩინოვნიკობა», არც «ფული» (49). გადასახადების აკრფვას აძლევენ იჭარით. მოჰყავს ციტატები მორგან-შუსტერიდან. «სპარსეთის დახრჩობა». 1912. ((მორგანმა მინისტრთა საბჭოს სხდომაზე ამხილა ერთი მინისტრი 83 000 თუმანის = 332 000 მარკის აღებაში. პასუხი: მე

ეს არ ვიცოდი, ეს ჩემმა კერძო მდივანმა გააკეთაო!)) 7) ამასვე აკეთებენ ბელგიელი საბაჟოს მოხელეები (დენოუსმა ციხე დარბაზი იყიდა სპარსეთში «შეძენილი» ფულით (53)).

სპარსეთი = 1 645 000 კვ. კილომეტრი.

მოსახლეობა — 4 მლნ. («ალბათ») (10 მლნ. გაზვიადებულია, გვ. 60).

		1900/1			1912/3
სპარსეთის ვაკრობა:	გატანა	60.2	მლნ	მარკა	165.8
	შეტანა	119.4			215.7
		Σ = 179.8			381.5

გ. შ. { რუსეთი 62.7%
ინგლისი 20.8%
83.8%

სპარსეთში შეტანა გერმანიიდან	0.9	(მლნ. მარკა)	4.6
რუსეთიდან	45.5	— — —	131.6
ბრიტანეთის იმპერიიდან	50.1	— — —	60.0
საფრანგეთიდან	9.5	— — —	4.4
თურქეთიდან	5	— — —	9.5
სპარსეთიდან გატანა გერმანიაში	0.07	— — —	7.8
რუსეთში	35.3	—————	120.0
ბრიტანეთის იმპერიაში	10.2	—————	20.3
საფრანგეთში	2.6	—————	1.9
თურქეთში	7.2	—————	15.3

რუსეთს სპარსეთი «თავის» მიწად მიაჩნია და სპარსეთში თავისუფალი ტრანზიტის ნებას არა რთავს (67)...

ამის გვერდის ავლა: საფოსტო ამანათების გაგზავნა:

	სულ	მ. შ. გერმანია
!! 1904 — — 10 — — — — 1		
1913 — — 384 368		193 816 (გვ. 68—9)

რუსეთმა სცადა აეკრძალა საფოსტო ამანათების გადაზიდვა 1914 წ. 1. II-დან, მაგრამ ამას ყველა სახელმწიფო წინააღმდეგა (ინგლისიც და საფრანგეთიც), და რუსეთი იძულებული იყო დაეთმო (გვ. 70—71). **NB!!**

რუსეთმა 1902 წელს სავაჭრო ხელშეკრულება დადო სპარსეთთან, რითაც უზრუნველყო ბაზარი «თავისი» შაქრისათვის, ნავთისათვის და სხვ. (71)...

მორგან შუსტერი ამბობს, ეს ტარიფი სპარსეთისათვის უაღრესად საზიანოა და რუსეთისათვის ხელსაყრელია (73)— (გვ. 270 შუსტერის წიგნისა)...

ამრიგად რუსეთი ჩრდილოეთ სპარსეთში უზრუნველყოფს თავისთვის მონოპოლიას (74), აიძულებს სპარსელებს სამკერ უფრო მეტი გადაიხადონ საძაგელ საქონელში!!

გავლენათა ბრძოლა სპარსეთში: სკოლები (რუსული, ფრანგული, გერმანული), პოსპიტლები (რუსული, ინგლისური, გერმანული) etc. გერმანული აფთიაქები (88), ხალიჩების სავაჭრო საზოგადოება (89).

რუსეთის დაპყრობანი შუა აზიაში 1861-დან 1891 წლამდე (1911 წლის შეფასებანი)

		კვ. კმ.	მცხოვრებლები
(1869—1873) იმპერკასპიის ოლქი		598 090	451 000
	ბუხარა — —	203 430	1 500 000
(1873) ხივა — — —		67 430	800 000
	სირ-დარია — —	489 240	1 874 000
{ 1884 } { შერვის }	(1875—6) ფერგანა — —	142 790	2 069 000
	სამარყანდი — —	87 560	1 184 000
		<u>1 588 540</u>	<u>7 878 000</u>

8) 5. V. 1903 ლორდ ლემინგტონის სიტყვა ლორდთა პალატაში (გვ. 100 და შემდ.) (რუსეთის წინააღმდეგ: ჩვენ გვესაჭიროება სპარსეთის ყურე—იგი ინდოეთის საზღვარს იცავს...)

idem ლორდ ელენბოროს სიტყვა:

NB ||| ...«მე უმჯობესად მივიჩნევდი მენახა რუსეთი კონსტანტინეპოლში, ვიდრე ერთი ევროპული არსენალი სპარსეთის ყურის ნაპირებზე» (111).

რუსეთსა და ინგლისის ხელშეკრულება 31. VIII.

1907 (ტექსტი: გვ. 114 და შემდ.) («რუსეთ-ინგლისის ხელშეკრულება განაწილების შესახებ»)...

რუსეთის ზონა—790 000 კვ. კმ.

ინგლისის » — 355 000 » (გვ. 119)...

7% ||| ინგლისისა და რუსეთის ელჩების ნოტა სპარსეთისადმი (18. II. 1912)—გვ.124 და შემდ. — თვითელი სესხად აღეგეს 100 000 გირვანქა სტერლინგს 7%-ად!!! და სხვ. ...რა თქმა უნდა, მინისტრები, რუსეთის აგენტები, თანახმა არიან!!

პოტსდამის ხელშეკრულება 19. VIII. 1911 — (ტექსტი: 130 და შემდ.). გერმანია ცნობს რუსეთის ზონას სპარსეთში, რუსეთი თანხმდება წინააღმდეგობა არ გაუწიოს ბალდადის რკინიგზას.

რაინსკანცლერის სიტყვა რაინსტაგში (10. XII. 1910) ამავეზე...

(რუსეთმა ინგლისთან გაინაწილა, შე- მდეგ კი გერმანიასთან იზღვეეს თავს!!)) ხელახლა თავდაზღვევა!!

გერმანიას სპარსეთში და ინდოეთში მიმავალი გზა ესაჭიროებაო, — რა თქმა უნდა, მხოლოდ და მხოლოდ ვაჭრობისათვის!! — ბალდადის გზა ყურეში თავდება, ეს არ ვარგა, ინგლისს შეუძლია ჩაკეტოს იგი. საჭიროა, რომ გზა ბენდერ-აბასში თავდებოდეს (!!)

ომანი სინამდვილეში ინგლისის ხელშია (გვ. 144).
თებრიზი (220 000 მცხოვრები). ვაჭრობა (1906/7)

გატანა —	23.4	მლნ. მარკა
შეტანა —	30.9	»
მ. შ. რუსეთი	34.0%	
ინგლისი	31	
ავსტრია	10	
თურქეთი	4.2	
საფრანგეთი	3	
იტალია	5.6	
გერმანია	4.5	

$\Sigma = 92.9$ (გვ. 150)

(ეს გერმანიის სავაჭრო ძალას არ შეეფერებაო.)
1914 წ. ზაფხულში: ხელშეკრულება მცირე აზიის გზების განაწილების შესახებ.

საფრანგეთმა მიიღო 4522 კმ. გზა თურქეთში

გერმანიამ — 4909 კმ.

(გვ. 151)!!

ავღანეთი — მთიანი ადგილია.

624 000 კვ. კმ. 4 450 000 მცხოვრები. ნომინალურად საესებით დამოუკიდებელია. სინამდვილეში მთელი საგარეო პოლიტიკა ინგლისის ხელშია; ემირი მისგან ჯამაგირს იღებს. ინგლისთან რუსეთის ხელშეკრულების მიხედვით (31. VIII. 1907) ინგლისმა ცნო ვაჭრობის თავისუფლება ავღანეთში, რუსეთმა ცნო, რომ ავღანეთი «მისი გავლენის სფეროს გარეთ» არის.

ინგლისელები უცხოელებს ავღანეთში შესვლისი ნებასაც კი არ აძლევენ (II გვ. 154).

ავღანელები სამხედრო მხრივ «ისეთი მოწინააღმდეგენი როდი არიან, რომლებსაც შეიძლებოდას ჯეროვნად არ აფასებდე» (157).

ინგლისი მათთან უაღრესად ფრთხილად იქცევა:

«აქ თავს იჩენს ინგლისის მხრივ «ხავერდის ხელთათმანების» პოლიტიკის სიბრძნე, რადგან უფრო სათუთად, უფრო ფრთხილად, ვიდრე ისინი მას» (ავღანეთის ემირს) «ექცეოდნენ, ინგლისელები, სწორად რომ ვთქვათ, ვერავის ვერ მოექცევიან» (158).

NB

თურქესტანი (=შუა აზია). ურალის, ტურგაის, აკმოლინსკის, სემიპალატინსკის ოლქები, ფერგანა, სამარყანდი, სემირეჩენსკი, სირ-დარია, იმეერკასპიის ოლქი (გვ. 161)

— 3 488 530 კვ. კმ. და 10 957 400
+ ხივა და ბუხარა

ΣΣ=3 760 000 კვ. კმ. 13¼ მლნ. მცხოვრები.

მოსახლეობა თითქმის უკლებლივ მაჰმადიანია.

NB «განსაკუთრებული საელჩო ამ ქვეყნებიდან, განსაკუთრებით ყირგიზეთის ოლქიდან, ამჟამად ოთხი მოკავშირე სახელმწიფოს და ნეიტრალური სახელმწიფოების მეფეთა კარზე დაიარება, რათა გადასცეს საჩივარი რუსეთის მიერ ჩაგვრახე და მოითხოვოს რუსეთის უღლისაგან განთავისუფლება და თავიანთი წინანდელი სახელმწიფოების აღდგენა» (162).

NB თურქესტანის შესახებ იხილეთ «ბარათი» (კრივოშეინის?), თარგმნილი გერმანულად, და «რუსეთის თურქესტანი», ბელგიის კონსულის ანგარიშით («ბელგიის საკონსულო კრებული», ბრიუსელი, ტომი 160. 1912).

10) რუსეთის შეთანხმება ინგლისთან ტიბეტის შესახებ (მაშინდელივე, 1907)—ორივე მხარე ცნობს ჩინეთის სუვერენულ უფლებებს (ტიქსტი, გვ. 169), ტიბეტის ტერიტორიულ ხელშეუხებლობას etc. etc. (ტიბეტისათვის ბრძოლა გადააქვთ «მეფის კარზე» პეკინში)...

«ბაღდადის რკინიგზის საკითხი... სპარსეთის საკითხი ხდება» (73)...

ბელუჯისტანი ფორმალურად დამოუკიდებელია. ინგლისს აქვს რკინიგზა და ორივე მხარეს 200 იარღი «ინგლისის ტერიტორია» («იჯარა»!). მთელ ამ ქვეყანას «უაღრესად მჭიდრო მეგობრული და სამოკავშირეო ურთიერთობა აქვს ინგლისთან» (ქვეყანას), «რა თქმა უნდა, მთელი თავისი საგარეო პოლიტიკა მთლიანად გადასცა მის (ინგლისის) ხელში, მაგრამ დანარჩენში ისეთივე დამოუკიდებელი ადგილობრივ მკვიდრთა სახელმწიფოთა, როგორც, ავღანეთი ან ნეპალი» (174—5).

ავტორის დასკვნა:

«ამის საწინააღმდეგოდ» (ეუდი ინგლისისა და რუსეთისაგან განსხვავებით), «გერმანიის ერთადერთი სურვილი შეიძლება იყოს მხოლოდ ის, რომ მესამე ძალად არ ჩადგეს ორ ძმას—რუსეთსა და ინგლისს შუა, რათა გარკვეულ ვითარებაში ორივეს თავდასხმა არ განიცადოს; მაგრამ გე-

რმანიის მიზანია, როგორც ყველა მსგავს შემთხვევაში (თურქეთი, მაროკო), მხოლოდ ძლიერი, || «მხოლოდ» დამოუკიდებელი სპარსეთი თანაბარი უფლებებით ყველასათვის, — უკეთეს შემთხვევაში ზოგიერთი ||| !!! უპირატესობით გერმანიისათვის» (176)...

გერმანიიდან გატანა თურქეთში	თურქეთიდან გატანა გერმანიაში	
1882 — 5.9 — — —	1.2 მილიონი მარკა	} !!
1887 — 12 — — —	3.2	
1891 — 37 — — —	13.8	
1900 — 34.4 — — —	30.5	
1912 — 98.4 — — —	74.0 (გვ. 179)	

17. VII. 1914: ინგლისის თემთა პალატამ მიიღო (254 ხმით > 18) მთავრობის წინადადება «ინგლის-სპარსეთის ნავთის საზოგადოების» (ნავთობის მდიდარი წყაროები მდინარე კარუნზე) აქციების შესყიდვის შესახებ. ავტორი ამას აღარებს (11 სუეცის აქციების შესყიდვას.

გვ. 158 — 9: ავღანეთის მოხუცი ემირის (აბდ-ურ-რახმანის) ანდერძი — უნდა ვესწრაფოდეთ სპარსეთის, || NB თურქეთისა და ავღანეთის კავშირს მთელი მუსლიმანური სამყაროს დასაცავად რუსეთის წინააღმდეგ...

ცალკეული ჩანაწერები
1912 — 1916 წწ.

ჩანაწერები გაკეთებულია 1912—1916 წწ.

რუსულ, გერმანულ, ინგლისურ,
 ფრანგულ და სხვა ენებზე

იბეკდება ხელნაწერების
მიხედვით

პირველად დაიბეჭდა 1936—1937 წწ.

ლენინის კრებულში XXIX, XXX

უცხო ენაზე ჩანაწერები
რომლებიც რუსულ გამოცე-
მაში რუსულად იყო თარგ-
მნილი აქ მოცემულია
ქართულ ენაზე

გეგმა სტატიის სინდიკატების შესახებ¹⁰⁸

1. ფასების ზრდა. ძარცვა. «გაფიცვა». გოლუბიატნიკოვი...

მარკოვი მე-2 და ლიბერალები

2. სინდიკატები («მსოფლიო მოვლენა») ევროპაში (ამერიკაში) და რუსეთში
 - (ა) წარმოების განვითარება
 - (ბ) საშინაო ბაზარი. ფერმერებისა და გლეხების სილატაკე
 - (გ) მუშათა მდგომარეობა. უუფლებობა.
 - (დ) პოლიტიკური თავისუფლება.
3. სინდიკატები და «ბიუროკრატია».
4. ნავთობისა და შაქრის სინდიკატები *versus* მიწათმფლობელები... (მებატონე-მემამულეთა სინდიკატი).
5. სინდიკატები და ურალი...
6. ჩინოვნიკური ლიბერალიზმი (ან ლიბერალურ-ჩინოვნიკური შეხედულება) («რბევითი სოციალიზმი») *versus* კლასობრივი ბრძოლა. კაზიონური ლეში და სიცოცხლე.
7. ქურდები და ქურდების ურთიერთთავდებობა.
- 7 ბ.ს. კაპიტალიზმი და სინდიკატები.
8. საშუალებები:
 - (1) საზღვრების გახსნა
 - (2) 20 მილიონი მუშათა საცხოვრებლებისათვის ქვანახშირისა და ნავთობის რაიონებში
 - (3) სახაზინო წარმოება და კონტროლის დემოკრატიული პირობები
 - (5) (4) მუშათა კავშირები და პოლიტიკური თავისუფლება
 - (4) (5) ანკეტა და საჯარო კომისია და სრული მხილება.

ნავთობის წარმოება და ფასი ამერიკაში

«Statistical Abstract of the United States», გვ. 211
და 229* «რეჩის» წელიწდეული, გვ. 681**

1900

75 752 691 დოლარი: 63 620 529 = 1.19 დოლარი

2 მ. 38 კაბ.: 8 = 29 (30) კაბ. ფუთი
517 მლნ. ფუთი «რეჩის» წელიწდეული, გვ. 681
5170:636 = 8.1 ფუთი ბარელში

[ალბათ ბარელში 8 ფუთზე მეტი ნავთობია]

1907

1407:166 = 8.5 ფუთი ბარელში

1908

1512.0 მლნ. ფუთი: 178.5 = 8.5 ფუთი

1909

ბარელში

1 455 მლნ. ფუთი: 183 = (8)7.9 ფუთი ბარელში

1910

127 896 328 დოლარი: 209 556 048 ბარელი =

= 0.61 დოლარი (დაუმუშავებელი ნავთობი)

61 ცენტი ბარელი 1 (= 42 გალონს)

1 გალონი = $\frac{61}{42} = 1.4$ ცენტი

1714 მლნ. ფუთი «რეჩის» წელიწდეული, გვ. 681

1714:209 = 8.1 ფუთი ბარელში

61 ცენტი (დაახლ. 1 მან. 22 კაბ. ბარელი)

122:8 = 15 კაბ. ფუთი

* «Statistical Abstract of the United States». 34 number. Washin-
gton., 1912, № 117. «Mineral production. Petroleum». რ ე დ.

** «ვაზეთ რეჩის» წელიწდეული 1912 წლისათვის. სპბ. 1911.
წავთობის მოპოვება, ჩრდილოეთ ამერიკის შეერთებული შტატები». რ ე დ.

ბებელი რუსეთთან გერმანიის ომის შესახებ¹⁰⁹

ბებელი 1886 წელს მხარს უჭერდა რუსეთთან ომს.

1886 წლის (1886 წ. ნოემბერი) «Die Neue Zeit»-ში (გამოცემის მე-4 წელი (№ 11)), გვ. 502 — 515, მოთავსებული ბებელის სტატია: «გერმანია, რუსეთი და აღმოსავლეთის საკითხი».

სტატია ქადაგებს გერმანიის «პრევენტიულ» (ასე ვთქვათ) ომს რუსეთისა და საფრანგეთის წინააღმდეგ.

1878 წელს, ამბობს ავტორი, «კიდევ უფრო შორს უნდა წავსულიყავით» (გვ. 513, 1-ლი სვეტი), ე. ი. არა მარტო შეგვეყვებოდა რუსეთის მოთხოვნები, არამედ აგრეთვე რუსეთის ძალაუფლებისათვის გამოგვეგლიჯა ბალკანეთის ახლად-დაარსებული სახელმწიფოები და შეგვექმნა «კავშირი ბალკანეთის სახელმწიფოებს შორის» (sic).

«თუ რუსეთი უარს იტყოდა დაეკმაყოფილებინა ეს მოთხოვნები, ამაზე უნდა გვეპასუხა ომით, რომელიც რუსეთის ძლიერებას მთელი ათეული წლებით დამბლას დასცემდა» (513, სვეტი 2)...

1886 (თუ 1885) წელს, ბულგარეთში მთავარ ალექსანდრეს დაბრუნების შემდეგ (ალბათ ბულგარეთში რევოლუციის შემდეგ 18. IX. 1885), როცა სერბებსაც და რუმინელებსაც ეშინოდათ რუსეთის გაძლიერებისა, ბალკანეთის სახელმწიფოებისაგან ბალკანეთში უნდა ჩამოყალაბებულიყო «სახელმწიფოთა დამოუკიდებელი კავშირი, რომელიც გერმანიას და ავსტრია-უნგრეთს მიემხრობოდა».

მთელი გერმანია, ყველა მისი კლასი უკმაყოფილოა მისი საგარეო პოლიტიკით: 511, სვეტი 2.

«რუსეთს მაშინ რომ გაებედა ომის გამოცხადება, გერმანია მის წინააღმდეგ გამოვიდოდა უფრო ერთსულოვნად, ვიდრე ოდესმე, და ავსტრიასთან, ბალკანეთის სახელმწიფოებთან და, შესაძლოა, თურქეთთან კავშირში მას შეეძლებოდა წარმატების უკეთესი შანსებით ეწარმოებინა ომი

რუსეთისა და საფრანგეთის წინააღმდეგ, ომი, რომლის წარმოება მას სულერთია. მოუხდება შემდეგში, მაგრამ შესაძლებელია — და მოსალოდნელიც კი — გაცილებით უფრო არახელსაყრელ პირობებში» (513, მე-2 სვეტი).

«ნოიე ცაიტ», 1912/1913

კურტ ვიდეენფელდი. «რაინ-ვესტფალის ქვანახშირის სინდიკატი». ბონი, 1912.

(კელნის მუზეუმი ვაჭრობისა და მრეწველობისა. «თანამედროვე სამეურნეო დაწესებულებანი». ნაკვეთი 1.)

რეცენზია (კამ.) «Die Neue Zeit»-ში, 1913, ტომი 2, გვ. 946.

ibidem, კამათი (მთელი რიგი სტატიები) მასობრივი გაფიცვის შესახებ და როზა ლუქსემბურგი. «ოფიცოზურობა».

idem შვიარალების შესახებ კანონპროექტზე. «Die Neue Zeit», 1912, 1.

კაუცკის პოლემიკა ჰილფერდინგთან ფულის შესახებ (*ibidem* ვარგა და ჰილფერდინგი).

კაუცკი «მასობრივი გამოსვლები»...

ჰუეს სტატია «მაროკო და გერმანიის მოთხოვნილება მაღანზე» ამტკიცებს, რომ გერმანიას სრულებითაც არ სჭირდება მადნის წყაროები ((«სრულებითაც არ განიცდის მადნის ნაკლებობას»)), რომ იგი ყველაზე მდიდარია ამ წყაროებით, რომ «გერეერობის აჯანყებაზე დახარჯული მილიონები» სამთო საქმის გასაუმჯობესებლად უნდა გამოყენებინათ etc.

ჰილფერდინგი. «კომუნაციის თეორიისათვის»: მარქსის შეცდომაზე «თეორიებში» და შენიშვნები კომუნიაციის შესახებ.

შენიშვნა: თავისი ძვეყნის დამარცხებაზე

იმპერიალისტურ ომში

შენიშვნა: თავისი ქვეყნის დამარცხებაზე იმპერიალისტურ ომში

1. აქსელროდი 1-ლი ყადისა (დამარცხების მომხრე, მაგრამ არა საფუძვლებისა).

2. აქსელროდი მე-2 ყაიღისა (წინააღმდეგია).
3. ბურჯუაზია და მისი რევოლუციები

}	1870 რესპუბლიკური ოპოზიცია	}
}	1905 რუსეთი	}
4. ყოველი და ყველა მთავრობის დამარცხება — უაზრობაა ან სამოქალაქო ომზე გადასვლა.
5. ყველა ქვეყნის შეთანხმებით? ველოდოთ?
6. რუსეთი: ბურჯუაზიული რევოლუცია
ეროვნული საკითხი.
7. რუსეთის დამარცხება + შოვინიზმი გერმანული და ავსტრიული.
8. «არც გამარჯვება არც დამარცხება»? = Status quo...
9. «Hochland» ს.-დ. შესახებ*
10. «მთავარი მტერი საკუთარ ქვეყანაშია».
11. საძრომი შოვინიზმისათვის = «დამარცხების» უაზრობა...
12. დამარცხება და ხალხის გაჭირვება... (სოფიზმი)...
13. კოლონიებისაგან (და ჩაგრული ერებისაგან) «თავის დაღწევა» სიკეთეა რევოლუციისთვის. (იმპერიალისტური ომი = კოლონიების გადანაწილებისა და დიდმპყრობელურ-პრივილეგიებისათვის.)
14. «დიდმპყრობელური პრივილეგიების დაცვა»?
15. სიძულვილის სამი მიმართულება.

კიდევ ერთ-ერთი იმ სოფიზმთაგან, რომლებსაც გვთავაზობენ, სხვათა შორის, აქსელროდი და სხვ.: «ინტერნაციონალისტური» ტაქტიკა, თითქოს, ჯერ კიდევ არ არის შემუშავებული, არ არის განხილული, იგი მხოლოდ ისახება, გადამწყვეტი დასკვნების გაკეთება აღრეაო და სხვ. და ა. შ. და მისთ. არავითარი განსაკუთრებული «ინტერნაციონალისტური» ტაქტიკა, შევნიშნავთ ჩვენ ამაზე, არ არის და არც შეიძლება იყოს, იგი მთლიანად განისაზღვრება რევოლუციური ტაქტიკით, პროპაგანდით, რევოლუციური მოქმედების მომზადებითა და მხარდაჭერით**.

* იხ. ეს ტომი, გვ. 311. რ ე დ.

** უკანასკნელი აბზაცი გადახაზულია ვ. ი. ლენინის მიერ. თავის სტატიაში «II ინტერნაციონალის კრახი», რომელიც დაწერილია 1915 წ., ზაფხულში, ლენინი აკრიტიკებს აქსელროდის ამ სოფიზმს (იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 245 — 246). რ ე დ.

რეფერატივების «იმპერიალიზმი და ერთა
თვითგამორკვევის უფლება»¹¹⁰

ეროვნული საკითხისათვის

დიდმპყრობელი ერები

(«Hofkalender», 1914).

1910 წ.

გერმანელები 12 მლნ. ავსტრია უნგრეთში
60 (?) * გერმანიაში (67-დან)

$\Sigma = 72$ (?)

ინგლისელები (?) 45 ინგლისში და ინგლისის კოლონიებში (46-დან)
(?) 80 შეერთებულ შტატებში

$\underline{\underline{125}}$ (?)

ინგლისელები — 125

ველოკორუსები (170 × 43) — 73

გერმანელები — 72

ფრანგები — 38

$\Sigma = 308$ მლნ.

იაპონელები — 50

იტალიელები — 35

$\underline{\underline{393}}$

უნგრელები (?) — 10

$\Sigma = 403$ მლნ.

კოლონიები (მოსახლეობა მილიონობით).

1914: 570 1876: 314

↳ 81% 38 წელიწადში

კონსპიკტის მონახაზი

თემა: იმპერიალიზმი და ერთა თვითგამორკვევა.

«ეროვნული საკითხი»

გამოვაცლოთ ეროვნული პროგრამის 0 2/3-ის შესახებ (მხოლოდ თვითგამორკვევა)

+ დემოკრატიული რეფორმები იმპერიალიზმის დროს?

+ ნორვეგია 1905. «გამონაკლისი»?

- + ირლანდია 1869. «უტოპია»?
- + ეროვნული მოძრაობანი აზიის და კოლონიებისა... და აფრიკის (ეგვიპტე)...
- + რა საჭიროა გაყოფა ერებად, როცა იმპერიალიზმი ერების შეერთების ეპოქაა?

«რა საჭიროა» ეროვნული მოძრაობანი უკრაინაში, ჩინეთში, სპარსეთში, ინდოეთში, ეგვიპტეში და სხვ., «თუ» (როცა) მოწინავე ქვეყნებმა მიაღწიეს იმპერიალიზმის სტადიას, რომელიც ერებს აერთებს? თუ კაპიტალიზმი (= იმპერიალიზმი) მოწინავე ქვეყნებში გასცდა ეროვნული სახელმწიფოების ფარგლებს? პრუდონისტები და მარქსი 1860-იან წლებში («სხვა ერები ტ...ზე უნდა ისხდნენ და ელოდებოდნენ, სანამ საფრანგეთი სოციალურ რევოლუციას მოახდენს».)

მარქსი 1848 «რაინის ახალ გაზეთში». ენგელსი 1866 და მარქსი 1869: სწორედ მჩაგვრელი ერების მუშათა კლასის ინტერესებისათვის უნდა მოვითხოვდეთ ჩაგრულობის გამოყოფის თავისუფლებას.

იმპერიალიზმი არის ერთა ჩაგვრა ახალ ისტორიულ ნიადაგზე...
ეს ერთი $\frac{1}{2}$.

გვ. 1:
— 2 — 3*

მეორე $\frac{1}{2}$ (ამოცანისა) = ეროვნულ მოძრაობათა გამოღვიძება აღმოსავლეთ ევროპაში (უკრაინა 1905-ის შემდეგ), აზიასა და აფრიკაში (ჩინეთი, ინდოეთი, ეგვიპტე) — კოლონიებში (დედამიწის 1000 მლნ. მოსახლეობაში $570 + 360 = 930$)...

(შევაშკოლო და შევცვალო)

300—400 მლნ. 1600-დან.—მჩაგვრელები

გვ. 4—5 გამოვაცლო.
გვ. 6 (გადავაცეთო).

ერთა თვითგამორკვევა [«ძველი, გაცვეთილი» (schäbig) ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული ლოზუნგი ((დედამიწის 1000 მლნ. მოსახლეობისათვის ახალი!))] მოტყუებიდან სიმართლედ გავხადოთ

* ალბათ მითითებაა ვ. ი. ლენინის რომელიღაც ხელნაწერის გვერდებზე. რ ე დ.

მოტყუება ინგლისისათვის, საფრანგეთისათვის და გერმანიისათვის
მოტყუების ორი ფორმა: პლეხანოვი

contra პარეუსის «ყველაზე გაცვეთილი» ლოზუნგისა.

მარტო ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული პრინციპი? მერე მუშათა ძმობა?

არა, სოციალისტური პრინციპიც.

როცა ჩვენ ვაყენებთ ლოზუნგს: თვითგამორკვევის თავისუფლება, ესე იგი გამოყოფის თავისუფლება, ჩვენ მთელი აგიტაციით მოვითხოვთ მჩაგვრელებისაგან: ეცადონ შეინარჩუნონ ხელსაყრელობით, კულტურით და არა ძალადობით. როცა არ ვცნობთ და 1-ლ პლანზე არ ვაყენებთ გამოყოფის თავისუფლებას, ჩვენ პრაქტიკულად დიას ვუტოვებთ კარს ძალადობის ლაქიებს.

Nur so treffen wir den Nagel auf den kopf [სიტყვასიტყვით: მხოლოდ ასე ვურტყამთ ლურსმანს თავში (შიგ წერტილში)]— ვასწავლით მუშებს: გარეკეთ ყველა, ვინც გულწრფელად და პატიოსნად არ ცნობს დემოკრატიულ და სოციალისტურ პრინციპს.

თეზისები

ხუთი (?) (უმჯობესია ოთხი) თეზისი: 1) მჩაგვრელი ერის, განსაკუთრებით ეგრეთწოდებულ დიდ სახელმწიფოთა ს.-დ. უნდა მოითხოვდნენ თვითგამორკვევის უფლებას = გამოყოფის უფლებას ჩაგრული ერებისათვის, უნდა იცავდნენ ამ უფლებას არა მარტო ლეგალურ, არამედ განსაკუთრებით არალეგალურ პრესაშიც და განსაკუთრებით ომების დროს. — 2) ჩაგრული ერების ს.-დ. უნდა მოითხოვდნენ ჩაგრული ერის მუშებების უადრესად სრულ, მათ შორის ორგანიზაციულ გაერთიანებას და არა მარტო დაახლოებას მჩაგვრელი ერის

მუშებთან. — 3) ამ პრინციპების ბაზაზე 20 საუკუნის ყველა მოწინავე ქვეყნის და განსაკუთრებით დიდი სახელმწიფოების ს.-დ. თავიანთი ეროვნული პოლიტიკის ქვაკუთხედად უნდა ხდიდნენ პრინციპს: «მუშებს სამშობლო არა აქვთ», ამასთან სრულებითაც არ უნდა უარყოფდნენ აღმოსავლეთ ევროპის ჩამორჩენილი ხალხებისა და აზიისა და აფრიკის კოლონიების ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მსოფლიო-ისტორიულ მნიშვნელობას. — 4) ყველა ქვეყნის ს.-დ. უნდა იცავდნენ არა ფედერაციულ პრინციპს, არა წვრილ სახელმწიფოთა შექმნას, როგორც იდეალს, არამედ ყოველნაირ დაახლოებას ერთმანეთთან, ერების ყოველი გამოყოფის მავნეობას, კულტურულ-ეროვნული ავტონომიის მავნეობას, დემოკრატიული ცენტრალიზმის სარგებლობას, უდიდესი სახელმწიფოებისა და სახელმწიფოთა კავშირების სარგებლობას.

მე-5 თეზისი: № 1 თეზისის ანბანური ელემენტარულობის, მისი მთელი დემოკრატიისა და მარქსის+ენგელსის მიერ 1848—1876 წლებში აღიარების, ომის გამოცდილებით მისი დადასტურების გამო, — აუცილებლად უნდა ვთვლიდეთ იმ ს.-დ., რომლებიც ამ თეზისს არ ცნობენ, პროლეტარიატის მტრებად, ყველაზე ცუდ მატყუარებად, და ვრიცხავდეთ მათ პარტიიდან.

არ კმარა ვცნობდეთ ბრძოლას ყოველი ეროვნული ჩაგვრის წინააღმდეგ, ყოველი ეროვნული არათანასწორუფლებიანობის წინააღმდეგ:

(ა) შედის «არათანასწორუფლებიანობაში» სახელმწიფოებრივი მშენებლობის უფლება? თუ არა?

(ბ) — გამოყოფის უფლება თუ არა?

(γ) ყოველდღიური აგიტაციის ხასიათი: რომელიც მიმართული უნდა იყოს მთავრისაკენ.

მუშების ერთიანობა, პროლეტარიატის ინტერნაციონალური კლასობრივი ბრძოლის ერთიანობა გაცილებით უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე სახელმწიფო საზღვრების საკითხი, საკითხი, რომელიც იმპერიალიზმის ეპოქაში განსაკუთრებით ხშირად ხელახლა გადაწყდება და სახელდობრ ომებით.

იმპერიალიზმი და ერთა თვითბამორკვევის უზღუდა
(კონსპექტი)

[28.X. 1915]

შეხავალი.

(1) საკითხის არსებითი მნიშვნელობა. ყველას პირზე აკერია ან ყურში ჩაესმის.

რატომ? (α) ომი აღვივებს ეროვნულ შუღლს და ქმნის ეროვნული ჩაგვრის საფრთხეს.

(β) იმპერიალიზმი არის ეპოქა ერების ჩაგვრისა ახალ ისტორიულ საფუძველზე.

(2) «ციმერვალდის მემარცხენე»¹¹¹ ჯგუფის ამოცანა მჭიდროდ დაირაზმოს და ამ ნიადაგზეც დაამარცხოს სოციალ-შოვინიზმი, სინათლე შეიტანოს მუშათა კლასის შეგნებაში.

I. ეკონომიური თვალსაზრისი.

(3) «კაპიტალი გასცდა ეროვნულ ფარგლებს. ერების გაერთიანება (ერთ სახელმწიფოში) გარდუვალი და პროგრესულია». სწორია! მაგრამ მარქსიზმი არის—არა სტრუვიზმი¹¹², არა გამართლება და დაცვა ერებზე ძალადობისა, არამედ რევოლუციური ბრძოლა სოციალიზმისათვის, სხვადასხვა ერთა მუშების გაერთიანება; მათი ძმობა.

(4) ძალადობის წინააღმდეგ ერთა დემოკრატიული გაერთიანებისათვის. «გამოყოფის თავისუფლება» დემოკრატიზმის უმაღლესი გამოხატულებაა.

(5) ეკონომიური გაერთიანება იგებს დემოკრატიზმით, გამოყოფის თავისუფლებით (ნორვეგია და შვეცია; ამერიკა versus გერმანია).

II. ისტორიული თვალსაზრისი.

(6) «ერთა თვითბამორკვევა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ რევოლუციათა და მოძრაობათა გასული ეპოქის გაცვეთილი ღოზუნგია».

— იმპერიალიზმი ქმნის ერთა ჩაგვრას ახალ ბაზაზე. იმპერიალიზმი აახლებს ამ ძველ ღოზუნგს.

(7) აღმოსავლეთი და კოლონიები (დედამიწის 1000 მი-

ლიონზე მეტი მოსახლეობა). «ახალი» ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული ეროვნული მოძრაობანი.

კოლონიები 1876 — 314 მილიონი	
1914 — 570	+ 81%

III. პოლიტიკური თვალსაზრისი.

(8) ჩვენ არ უკუვაგდებთ ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ ლოზუნგებს, არამედ უფრო თანმიმდევრულად, უფრო სრულად, უფრო გაბედულად ვახორციელებთ იმას, რაც მათში დემოკრატიულია.

(9) არა ერთა ინტერესები, არამედ სხვადასხვა ერის მუშათა ძმობის, სოლიდარობის ინტერესები.

IV. სახელმწიფო საზღვრების თვალსაზრისი.

(10) ჩვენ არ ვიცავთ სახელმწიფოთა არსებულ საზღვრებს.

(11) ჩვენ მხარს არ ვუჭერთ წვირლ სახელმწიფოთა უტოპიას, არ მოვითხოვთ ყველგან და ყოველთვის «ეროვნულ სახელმწიფოთა დამოუკიდებლობას»...

(12) სახელმწიფო საზღვრების ყოველი შესაძლო შეცვლის დროს ჩვენ 1-ლ პლანზე ვაყენებთ მუშათა კლასობრივი ბრძოლის ინტერესებს.

(13) რუსეთის (ინგლისის, ავსტრიის?) «დაშლა» = შეერთებული შტატები.

V. პროლეტარიატის ინტერნაციონალური კლასობრივი ბრძოლის თვალსაზრისი.

(14) საშიშროება (და კაპიტალიზმის დროს გარდუვალობა) ეროვნული შუღლისა და უნდობლობისა (à la აქსელროდი? არა!)

(15) არსი: მჩაგვრელი ერების დამოკიდებულება ჩაგრულებსადმი.

(16) სხვადასხვა ერის მუშათა კლასობრივი სოლიდარობა შეუძლებელია ისე, თუ არ ვცნობთ გამოყოფის უფლებას.

VI. «პრაქტიკული განხორციელების შესაძლებლობა».

- (17) «უტოპია!» ნორვეგია versus შვეცია.
 (18) «გამონაკლისი!» («მიყრუებული ადგილი»)
 დაახ. როგორც ყველა დემოკრატიული რეფორმა და გარდაქმნა.
 (19) «პრაქტიკულად = ნული».
 არა = (ა) გამოყოფის სასარგებლოდ აგიტაციის თავისუფლება
 (ბ) გამოყოფის საკითხის გადაწყვეტა რეფერენდუმით (კონსტიტუციის 2 §§).
 (20) «რაშია გარანტიები? გადაწყვეტს მხოლოდ ომი!»
 (ჩვენი გარანტიები — მუშების აღზრდა ერთა ძმობის სულისკვეთებით.)

VII. სამხედრო თვალსაზრისი.

- (21) «ერთა თვითგამორკვევა = ომში მონაწილეობის გამართლება».
 ომიც არის და ომიც. ეროვნულ ომებს ჩვენ არ «უარყოფთ». ისინი შესაძლებელია ახლაც.
 (22) «თუ თვითგამორკვევაა, მაშინ ჰოლანდიას, შვეციას etc. უფლება აქვთ თავს იცავდნენ». როგორ შეიძლება თავს იცავდე იმპერიალისტურ ომში?

VIII. ბრძოლა სოციალ-შოვინიზმთან.

- (23) სოციალ-შოვინიზმი იმპერიალიზმის ისეთივე გარდუვალი პროდუქტია, როგორც უმავთულო ტელეგრაფი. მასთან ბრძოლა = არსია ახლა.
 (24) ბრძოლა თავისი ერის შოვინიზმთან.
 (25) მთავარია დიდმპყრობელური შოვინიზმი.
 (26) «თანასწორუფლებიანობის აღიარება» = გვერდის ავლა საკითხისა სახელმწიფოებრივი მშენებლობის შესახებ, გამოყოფის შესახებ, იმპერიალისტური ომის შემთხვევების შესახებ.
 (27) Wir treffen den Nagel auf den Kopf [ჩვენ შიგწერტილში ვურტყამთ] საკითხის მხოლოდ ჩვენი დაყენებით. მხოლოდ ეს ფორმულა ურტყამს და ამარცხებს ინტერნაციონალურ სოციალ-შოვინიზმს.

IX. შედარება განქორწინებასთან*

(28) როზა ლუქსემბურგი განქორწინების შესახებ (versus ავტონომია).

(29) სემკოვსკის პასუხი.

(30) მისი არასისწორე.

X. ვეილის შემთხვევა¹¹³.

(31) სოციალ-შოვენიისტებმა გარიცხეს ვეილი, ლალატი მათი პრინციპებისადმი.

(32) ომში მონაწილეობა ჩვენი თვალსაზრისით შეეცოდება არ არის. ხოლო ჯარში ავტოციბისათვის? ომის სამოქალაქო ომად გადაქცევისათვის?

(33) ერის არჩევა. (რომელ ჯარში?)

XI. ლიბერალური ბურჟუაზიის დამოკიდებულება.

(34) რუსეთში: ჩვენ (კ.-დ.) თანასწორუფლებიანობის მომხრე ვართ, მაგრამ არასოდეს არ გვიკისრია დაგვეცვა რუსეთის სახელმწიფოსაგან გამოყოფის უფლება.

(35) კარლ კაუცკი პოლიტიკური თვითგამორკვევის შესახებ («კულტურული ავტონომია ცკმარაო»)...

XII. რსდმპ გამოცდილება.

(36) საკითხის დაყენება 1903 წ. ყრილობაზე.

(37) P. S. D. წასვლა და შესვლა 1906 წელს.

(38) არც ერთხელ არ მოუთხოვიათ ოფიციალურად § 9-ის გაუქმება.

(39) ოპორტუნისტების «კავშირი» როზასთან 1914 წელს ლიკვიდატორები სემკოვსკი; ლიბმანი; იურკევიჩი; ალექსინსკი)

XIII. მარქსისა და ენგელსის მაგალითი.

(40) 1848 გერმანია *versus* ჩაგრული ერები («ლიტერატურნოე ნასლედსტო», III, გვ. 109, 113 და 114).

1866 ენგელსი და ინტერნაციონალი (მარქსი) პოლონეთისა და გერმანიის შესახებ.

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 84—87. რედ.

1869 მარქსი ირლანდიის შესახებ.

(41) მჩაგვრელი ერის მუშათა ინტერესების თვალსაზრისი.

(NB) მარქსი მომხრეა ფედერაციისა
ირლანდიასთან (NB)

XIV. «ციმერვალდის მემარცხენე» ჭგუფის «ფორმულა».

(42) «ერთი ერის მეორეზე ბატონობისათვის მხარის არ დაქერა»...

საკითხი: შეიცავს გამოყოფის თავისუფლებას? თუ არა.
გამოყოფის თავისუფლების არცნობა არის სწორედ
«ბატონობისათვის მხარდაქერა».

ეს ფორმულა = «პირველი ნაბიჯი დაახლოებისაკენ»...*

ე. კორაღინი. «იტალიური ნაციონალიზმი»

ენრიკო კორაღინი. «იტალიური ნაციონალიზმი». მილანი, 1914.

NB || დაწერილია ომამდე. სტატიაში «ნაციონალიზმი და სოციალიზმი» (14 იანვარი 1914) არის პატარა ერის იმპერიალისტის საინტერესო ფორმულირებანი. საფრანგეთი და ინგლისი = ბანკები 300 და 400 მილიარდი კაპიტალით (გვ. 162). პლუტოკრატიული ერები (საფრანგეთი, ინგლისი, გერმანია) «განწყობილნი არიან პაციფისტურად» (sic!) (ჰა-ჰა!) «უმთავრესად იმიტომ, რომ ისინი პლუტოკრატიული არიან» (188), მაშინ როცა პროლეტარული ერები (იტალია), თურქეთს რომ ებრძოდნენ, იბრძოდნენ პლუტოკრატიული ერების წინააღმდეგ (sic! ჰა-ჰა!). იმპერიალიზმი თანამედროვე მოვლენაა, მაგრამ იგი ერებს პლუტოკრატიულ და პროლეტარულ ერებად ყოფსო; «ეს (ნაციონალიზმი) არის იტალიელი ერის სოციალიზმი მსოფლიოში» (156).

ეს არის ამ უბადრუკი წიგნაკის მთელი არსი: სხვა ერები ბევრს ძარცვავენ. «სოციალიზმი» იმაში მდგომარეობს, რომ ჩვენი პატარა და ღარიბი ერი დაეწიოს ან ეწეოდეს იმათ, ვინც ბევრს ძარცვავს, რომ მანაც ბევრი გაძარცვოსო!

* იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 468 — 475-ე დ.

ნიტი. «უცხოეთის კაპიტალი იტალიაში»

«Revue d'économie politique»-შია (1915, № 4, ივლისი — აგვისტო) რეცენზია ფრანჩესკო ნიტისზე: «უცხოეთის კაპიტალი იტალიაში» (156 გვერდი). სულ მხოლოდ 500 მილიონიაო (?), აქედან:

ბელგიის 182 მილიონი
 საფრანგეთის... 148
 ინგლისის... 110
 შვეიცარიის 46
 გერმანიის 28

საექვოა, ცოტა ხომ არ არის? შევადარო პეიშსა და ჰარმსს ¹¹⁴

Σ=504 (ჩემი)

რ. ლიფმანი. «გვაახლოებს თუ არა ომი სოციალიზმთან?»

პროფესორი დოქტორი რობერტ ლიფმანი: «გვაახლოებს თუ არა ომი სოციალიზმთან?»

(№ 56 «გერმანიის ომი», ე. იეკის გამოცემა. შტუტგარტი — ბერლინი, 1915).

ავტორი ილაშქრებს (იაფესა და სხვების) იმ შეხედულების წინააღმდეგ, რომ ომი გვაახლოებს სოციალიზმთან. გადასახადებს, მონოპოლიებს, პურის ბარათებს — ყოველივე ამას სოციალიზმთან საერთო არაფერი აქვსო (კომუნისმი = მოხმარების რეგულირებაა, სოციალიზმი = კერძო საკუთრების გაუქმებაო).

ყოვლად უხვასი მოსაზრებანი საერთოდ სოციალიზმის წინააღმდეგ. რა თქმა უნდა, მომხრეა «რეფორმებისა», «კლასობრივ წინააღმდეგობათა შერბილებისა» და ა. შ.

საერთოდ სოციალიზმი «ოცნებაა» (39), «ფანტაზიებია» (37), «დამღუპველი ინტერნაციონალიზმიაო» (ს.-დ.) — (37)...

გერმანელ ს.-დ.-ებს ომისადმი დამოკიდებულების გამო უსაყვედურებენ, მაშინ როცა ფრანგი და ინგლისელი სოციალისტების წინააღმდეგ «საყვედურებზე» «არაფერი არ ისმოდაო» (37) (sic!).

«გერმანიის სოციალ-დემოკრატიის ქცევა... || აქებს ს.-დ.! პატივისცემის ღირსია» (37)...

- ...«თანამედროვე ეკონომიური წყობილების მოსპობა საერთაშორისო მოცულობით შეუძლებელია, ეროვნული მოცულობით მვენე იქნება» (39)... «სხვა ქვეყნების მუშები, რომლებიც უფრო უწევენ ანგარიშს სინამდვილეს, არ ფიქრობენ იმაზე, რომ გასინჯონ ეს პრაქტიკულად» (იქვე) (განსაკუთრებით ინგლისის მუშებო, გვ. 38)...
- ...სოციალიზმის «ექსპერიმენტი» საფრანგეთმა გააკეთოსო (39—40)...
- «ძალიან ძნელი სათქმელია, ისინი, ვინც გერმანიის სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას ეკუთვნის, რამდენად არიან კიდევ (!) მართლაც ერთგულნი სოციალიზმის იდეალისა და ხომ არ არის ეს პარტია მხოლოდ პარტია სოციალური რეფორმებისა დემოკრატიულ საფუძველზე»... (40)... ჩემი მოსაზრებანი «რეკომენდაციას აძლევენ მხოლოდ იმას, რასაც თვით სოციალიზმის შიგნით რეკომენდაციას აძლევს რევოლუციონისტული მიმართულებათ» (40)...
- !! «ომის შემდეგ პოლიტიკური ერთობლივი მუშაობისათვის ძალიან სასურველი იქნებოდა შეიძლებოდეს მივალწით იმას, რომ სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ გარკვევით თქვას უარი ამ იდეალზე ან ის მაინც განაცხადოს, რომ ჭერჯერობით უარს ამბობს დაიკვას ლონისძიებანი მისი განხორციელებისათვის; სხვანაირად რომ ვთქვათ, გერმანიის სოციალ-დემოკრატიის შიგნით რევოლუციონისტული მოძრაობა, რომელიც ამას მიზნად ისახავს, საყოველთაო აღიარებას რომ ჰპოვებდეს, ამით ომის შემდეგ სოციალ-დემოკრატიის პოზიციის შესახებ არავითარი გაურკვეველობა აღარ დარჩებოდა» (41)...

«კონრადის წელიწადეულები», 1915. ნაკვეთი 2.

აგვისტო

«Conrad's Jahrbücher» 1915. ნაკვეთი 2. აგვისტო (გვ. 214—6).

ლილის უენიშენა დანიის 1915. 10.V-ის კანონზე. გადა-

სახადი სამხედრო მოგებაზე. მთელი ზეშემოსავლის დაბეგვრა (1912—15-ის შემდეგ) ნაჭარბის 10%.

(არა მარტო სამხედრო მოგება, არამედ ყოველი ზეშემოსავალი).

(დაბეგრილი თავისუფლდება გადასახადისაგან, თუ დაამტკიცებს, რომ ზეშემოსავლის არც ერთი ნაწილი გამოწვეული არ არის ომით).

NB [რეფორმების საკითხისათვის საერთოდ იმპერიულიზმის დროს.]

«სოციალური პოლიტიკის საზოგადოების ურომები»

«Schriften des Vereins für Sozialpolitik». ტომი 145. III. (იხ. მე-2 გვერდი)*

დ-რი კარლ ფონ ტიშკა: «ხელფასი და ცხოვრების ღირებულება დასავლეთ ევროპაში 19 საუკუნეში» (ლაიპციგი, 1914).

უაღრესად დაწვრილებითი ნაკრები ფრანგული და ინგლისური მონაცემებისა, შემოკლებული — ესპანურის, ბელგიურის და გერმანულისა. ჯამი ინგლისის სასარგებლოდ შემაჯამებელი ცხრილი (შემოკლებულია ჩემ მიერ):

ინდექსი: 1900=100. რეალური ხელფასის შედარებითი მოძრაობა.

წლები	ინგლისი	პრუსია	სამხრეთი გერმანია	საფრანგეთი	ესპანეთი	ბელგია
1870	53.8	57.8	(1875 : 93.0)	69.0		51.0
1885	68.2	56.1	90.8	74.5	(1890 : 89.5)	78.8
1900	100	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1910	92.2	82.8	99.5	106.0	102.0	86.5
						1905 წელს

თავისუფალი ვაჭრობის მეოხებით ინგლისს სიძვირე ყველაზე ნაკლებად აწუხებდაო (გვ. 289 და სხვა ადგილებში).

* იხ. ამ ტომის გვ. 780, რეფ.

ინგლისი უფრო ადრე გახდა «სამრევწველო სახელმწიფო» (გვ. 101), და ფასები იქ უფრო შეეგუა, სავსებით გადავიდა ამ ბაზაზე.

(94 — ხელფასის გადიდება ნაკლები აღმოჩნდება, თუ ავიღებთ «შეწონილ» საშუალო ოდენობებს, ე. ი. გავითვალისწინებთ ნაკლებხელფასიანი პროფესიების უფრო მეტად გადიდებას. ეს ნათქვამია 26 საამქროზე გერმანიის მანქანურ მრეწველობაში.)

NB: მაგრამ ეს მთელ მუშაობასაც ეხება.

NB. ტომი 145: «დანახარჯები არსებობის საშუალებებზე დიდ ქალაქებში». (I—IV).

NB || ძალიან საფუძვლიანი (145-ში, IV. 1915) ნაშრომი ჰამბურგზე, (1890 —), ფასები და ბიუჯეტები, მოხმარება, ბინები etc, ლონდონთან შედარებით,

«Schriften des Vereins für Sozialpolitik».

ტომი 140. II. «ქალაქების მომარაგება რძით» (1914).

არის ნაწყვეტ-ნაწყვეტი მონაცემები მერძვეობის ცალკეულ მეურნეობებზე (ძროხების რიცხვი; წარმოება etc.).

რძის «საბაზო გაყიდვისა» და მისი საჯარო გაყიდვის განვითარება; ლუდის განდევნა (სუსტად და იშვიათად).

დაწვრილებითი მონაცემები ფასებზე.

ტომი 140. V. «რძის საზოგადოებრივი მომარაგება გერმანიაში» (1914).

|| ჰანს ჰესი: «ელექტრონი ფიზიკის სხვადასხვა დარგებში». «Himmel und Erde», 1915, მარტი (№ 3). (გამოცემის წელი 27, ნაკვეთი 3)

ელექტრონული თეორიის წარმატებათა შედეგების შეჯამების საინტერესო ცდა

«სოციალ-იმპერიალიზმი და მემარცხენა
რადიკალიზმი»

«*Bremer Bürger-Zeitung*» 1915, №291 (13. XII.)

მოწინავე: «სოციალ-იმპერიალიზმი და მემარცხენე რადიკალი-
ზმი»... «იგი [მემარცხენე რადიკალიზმი] გერმანიის რადიკა-
ლიზმში ისეთი მიმართულება იყო, რომელიც ჩამოყალიბდა
პრუსიის საარჩევნო უფლებისათვის კამპანიის დროს და კა-
მათში განიარაღების საკითხზე 1910—1913 წლებში»...

...«იგი (კაუცკი) ცდილობდა დაეხატა იმპერიალიზმი
როგორც კაპიტალისტური ექსპანსიის ისეთი ფორმა,
რომელიც შეიძლება შეცვლილ იქნას სხვა, უფრო რბი-
ლი ფორმით»... NB

ან მემარცხენეებს ეკუთვნოდნენო «როზა ლუქსემბურგი,
პანეკუკი, ტალჰიმერი, ცეტკინი და სხვები»...

...«მემარცხენე რადიკალები ეწეოდნენ მწვავე ბრძოლას ინგ-
ლისური მანჩესტერობის საგარეო პოლიტიკის იდეოლოგიის
ნაშთების წინააღმდეგ» (ლ ე დ ე ბ უ რ ი ს ა და კ. კ ა უ ც კ ი ს,
აგრეთვე ე კ შ ტ ე ი ნ ი ს ა)...

მემარცხენე რადიკალებსა და სოციალ-იმპერიალისტებს სა-
ერთო ისა აქვთ, რომ «მსოფლიო შევიდა იმპერიალისტურ
ეპოქაში»...

...«მაშინ როცა მემარცხენე რადიკალებისათვის მილიცი-
ატიკი არ წარმოადგენდა საშუალებას, რომელიც იმპე-
რიალიზმის ეპოქაში სპობს მის ტენდენციებს ექსპანსიისა-
კენ; მაშინ როცა ისინი მილიციას მხარს უჭერდნენ მხო-
ლოდ იმ იმედით, რომ მასში ხალხის მასების ანტიიმპე-
რიალისტური ტენდენციები მომწიფებას მიიღწევენ, სოცი-
ალ-იმპერიალისტები მილიციის სასარგებლოდ იყენებენ ყო-
ველ საბაბს, რომელსაც ეს ომი იძლევა, მაგრამ რომელიც შე-
იძლება განხორციელდებულ იქნას მხოლოდ მოთხოვნილი
სამხედრო პოლიტიკის საწინააღმდეგოდ, როგორც მისა-
ტყუებელი საშუალება სოციალ-დემოკრატიის მილიტარი-
ზაციისათვის».

შესადარი ციფრების

|| შესადარი ციფრების კარგი ნაკრები ||

NB || დ-რი ერნსტ გიუნტერი: «გერმანიისა და მისი (Kriegshefte aus dem

მოსახლეობა (მილიონები) (მრგვალი ციფრები)						გერმანე- ლები + ავსტრიე- ლები
წლები	გერმანია	ავსტრია- უნგრეთი	საფრან- გეთი	ინგლისი	რუსეთი	
1810	30	30	30	20	45	267
1910	65	51.5	39.5	46	136.5	258

გერმანიაში დამუშავებული იყო ჰა (ათასი)

	ქვაი	ხორბალი	შერია	ქერი	სულ მარც- ვლე- ული	კარტოფი- ლი
1800	4 623	1 027	2 569	2 055	10 274	350
1901/10	6 080	1 849	4 271	1 666	13 866	3 291
	+23%	+80%	+67%	-19%	+35%	+840%

საშუალოდ უკანასკნელ ხუთ წელიწადში ჰექტარზე აღებულია
ორმაგი ცენტნერი

	ხორბალი	ქვაი	ქერი	შერია	კარტო- ფილი
რუსეთი	7.0	8.0	8.7	8.2	76.7
შ. შტატები	9.2	8.9	11.7	8.1	107.0
უნგრეთი	12.2	11.5	13.9	11.4	78.0
ავსტრია	13.9	13.9	15.4	12.9	99.0
საფრანგეთი	14.0	11.9	14.9	13.1	98.0
დიდი ბრიტანეთი	20.7	—	17.9	16.7	153.9
გერმანია	21.4	18.2	20.8	19.7	136.0
ბელგია	25.9	22.3	28.0	23.9	187.2

კარბი ნაკრები

მთავარ მოწინააღმდეგეთა ეკონომიური რესურსებია. ესენი, 1915
 Industriebezirk». მე-7 ნაკვეთი). 80 პუნეტი.

1000 ევროპელიდან იყო			სიკვდილიანობა 1000-ზე:		
ინგლისელი	ფრანგი	რუსეთელი	ეპოქები:	გერმანია	საფრანგეთი
93	153	200	20—25 წლის წინათ	25	22
103	88	300	ამჟამად	16	18

აღებულთა პექტარზე ორმაგი ცენტნერი			
ქვაი	ხორბალი	შვრია	ქერი
8.62	10.28	5.64	8.00
16.3	19.6	18.30	19.00
+90%	+90%	+227%	+137%

აღებულთა პექტარზე (ხორბალი) ორმაგი ცენტნერი:

1881/90	1901/10		
5.45	6.77	+1.33	+24%
8.27	9.30	+1.03	+12%
(1876—85)	(1899—1901)		
12.0	13.9	+1.9	+16%
18.3	20.0	+1.8	+10%
14.8	19.6	+4.8	+32%

მუშების რიცხვი (1000-ობით) საფეიქრო მარეწველობაში			მანქანების გატანა (მილიონი მარკა)		
ინგლისი	გერმანია		ინგლისი	გერმანია	
1895	1018	945	1902	400	183
1907	1015	1057	1913	674	678

მსოფლიო მოპოვებიდან (ქვანახშირისა) შოდიოდა			რკინის წარმოება (მლნ. ტონა)		
ინგლისზე	გერმანიაზე	შეერთ. შტატებზე	ინგლისი	გერმანია	
1860 60% (81 მლნ. ტონა)	12.4% (16 ¹ / ₃ მლნ. ტონა)	10.0%			
1880 45	18	20	7.8	2.8	
1900 30	20	32	9.1	8.8	
1910 24	19	37			
1913 21	21	39	10.5	19.5	
(280 მლნ. ტონა)					

გერმანიის, საფრანგეთისა და ინგლისის ფლოტის სიმკლავრე

	1870	1880	1890	1900	1910	1912
გერმანია 1000 ტონა	1 146	1 614	2 835	4 569	7 698	8 454
%	100	141	247	399	672	739
ინგლისი 1000-ტონა	7 917	12 027	18 062	23 687	32 412	33 849
%	100	152	228	299	409	427
საფრანგეთი 1000 ტონა	1 528	1 767	2 444	2 622	3 082	3 139
%	100	116	160	172	202	206
გერმანიის ფლოტი	100	100	100	100	100	100
ინგლისის "	691	745	637	518	421	400
საფრანგეთის "	133	109	86	57	40	37

მუშების რიცხვი (1000-ობით)
სამანქანო და გემთმშენებელ
მრეწველობაში

ინგლისი გერმანია

1881	217	206
1901	400	700

რკინიგზები
(1000 კმ.)

მთელ მსოფლიო ვაჭრობაში მოდიოდა
%

ინგლისი გერმანია

1886 1900 1910 1912

29 34

გერმანია	— 10.3	12.1	12.0	12.9
საფრანგეთი	— 12.5	10.0	9.4	9.3
ინგლისი	— 20.6	19.5	16.9	16.6

38 63

საგარეო ვაჭრობა (შეტანა+გატანა)

გერმანია სვე- ციალური ვაჭრობა მლნ. მარკა	%	დიდი ბრი- ტანეთი მთელი ვაჭრობა	%	საფრანგე- თი სვე- ციალური ვაჭრობა	%	გერმა- ნია	ინგ- ლისი	საფ- რანგე- თი
1880	5 712	100	14 232	100	6 896	100	249	121
1890	7 473	130	15 253	107	6 633	96	100	89
1900	10 377	181	17 900	126	10 776	155	100	69
1913	20 868	365	28 644	201	12 307	178	100	59

2. რაპარტი. «ეროვნული შეთანხმებისათვის»

დ-რი ვილიამ ე. რაპარტი: «ეროვნული შეთანხმებისათვის», ტურინი, 1915 («Schriften für schweizerische Art und Kunst», 26). (ეროვნული ბიბლიოთეკა).

8 : 8 : 13 : 8 | 1870-ის წინ გერმანიისა და საფრანგეთის მოსახლეობის თანაფარდობა იყო 9-სთან 8; ახლა იგი არის 13-თან 8. ქვეანახშირის მოპოვება საფრანგეთში უკანასკნელი 40 წლის მანძილზე გადიდა დაახლოებით ორჯერ, გერმანიაში დაახლოებით ოთხჯერ, ასე რომ ამჟამად იგი საფრანგეთის მოპოვებას შეეფარდება როგორც 6 : 1. თუ ჯის გამოდნობის მხრივ ორივე ქვეყანა ორმოციოდე წლის წინათ დაახლოებით ერთ საფეხურზე იდგა. ახლა გერმანიამ დაახლოებით სამჯერ გაუსწრო საფრანგეთს (გვ. 15).

((400 x : 200 y = 6 : 1; 400 x = 1200 y; 1 x = 3 y))

3. ბ. ჰარტი. «მონროს დოქტრინა»

ა. ბ. ჰარტი: «მონროს დოქტრინა». ბოსტონი, 1916. ვგონებ, შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკის საკმაოდ საინტერესო ისტორიაა.

არის ბიბლიოგრაფია.

გვ. 373: «ანტიიმპერიალისტები» დამარცხებული არიან, 1898.

303 — 4: ცხრილი (მეტად საგულისხმო) ამერიკის სახელმწიფოებრივი განვითარებისა 1823 — 1915. (შეერთებული შტატების იმპერიალიზმის ზრდა და სხვ.)

314: «ერების ცხოვრებაში ყველაზე განსაცვიფრებელი ცვლილებაა დიდ გაერთიანებათა შექმნა. კონსოლიდაცია ხდება არა მარტო ბანკებში, საწარმოებში და რკინიგზებზე, არამედ დიდ სახელმწიფოებს შორისაც». მომდევნო საუკუნე იხილავს ხუთ დიდ სახელმწიფოს: დიდ ბრიტანეთს, გერმანიას, რუსეთს, ჩინეთსა და შეერთებულ შტატებს (!)...

პროტექტორატისა და «გავლენის» (და ფინანსური ინტერესების! 332) ზრდა. შეერთებული შტატები შუა ამერიკაში! — 332 —

NB: «გარკვეული პოლიტიკა პროტექტორატებისა» (335).

359: როლანდ ჯ. აშერი. «პანამერიკანიზმი. შეერთებულ შტატებსა და ევროპაში გამარჯვებულს შორის

გარდუვალი კონკლიქტის წინასწარმეტყველება». ნიუ-იორკი, 1915 (გვ. 419).

ავტორი ლანძღავს მას, მაგრამ თვითონ იცავს «პროტექტორატების» (369) «დოქტრინას»... «ამერიკის კაპიტალის დასაცავად» (369)!!

ΣΣ (402) მომხრეა მილიტარიზმისა!! (NB) (განსაკუთრებით § 5) — განსაკუთრებით (!!!) გერმანიისა და იაპონიის წინაღმდეგ (403). NB

ეგვ. ფილიპოვიჩი. «მონოპოლიები»

ეგვ. ფ. ფილიპოვიჩი: «მონოპოლიები»...¹¹⁶

შეერთებულ შტატებში (1912) — ფირმების 180 მფლობელსა და მათს დირექტორებს (18 ბანკი) ჰქონდა 746 დირექტორის ადგილი 134 კორპორაციაში Σ 25325 მილიონი დოლარი (=101300 მილიონი მარკა) კაპიტალით. «ეს, ალბათ, ამერიკის მთელი სახალხო სიმდიდრის მესამედია» (159 გვ.)

180 კაცი
(ოჯახი?)
25 მილიარდი
დოლარი

ამბ (ალგემაინე ელექტრიციტეტს გეზელშაფტ). კაპიტალი (1912) = 378 მილიონი მარკა. მის ზედამხედველ საბჭოში 32 წევრია, მათ 500-მდე დირექტორის ადგილი აქვთ სხვადასხვა საწარმოებში.

«ჟენევის გაზეთი», 18 აპრილი 1916

«Journal de Genève», 18. IV. 1916.

როგორც რომიდან იუწყებიან, საერთაშორისო აგრარულმა ინსტიტუტმა გამოაქვეყნა სტატისტიკური მონაცემები პურეულ მარცვლოვანთა მსოფლიო წარმოების შესახებ:

NB
NB

(მილიონი შეტრული ცენტნერი)	1915	1914	უკანასკნელი ხუთი წლის პროდუქციის მიმართ
	და 1915/6	და 14/15	
		%	%
ხორბალი	1 161	119	116.4
კვავი	462	106.6	103.5
შვრია	706	114	108.7
სიმინდი	996	105.2	109.3
ბრინჯი	638	167.2	113.7
ჭერი	323	105.9	99.2

კალიუმის მოხმარება სხვადასხვა ქვეყნებში

ვენის «Arbeiter-Zeitung», 22. IV. 1916, გვ. 6.

...კალიუმის სინდიკატის მონაცემებით კალიუმის მოხმარება სასუქად ავსტრია-უნგრეთსა და გერმანიაში უკანასკნელ წლებში შეადგენდა ვარგისი ფარობის 1 კვ. კილომეტრზე კილოგრამობით:

	1900	1910	1913
ავსტრია.....	12.4	64.8	114.2
უნგრეთი.....	0.5	6.1	19.8
გერმანია.....	334.4	1 025.1	1 529.3

«სოციალურ მეცნიერებათა და სოციალური პოლიტიკის არქივი»

NB «Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik». 1916

(4 აგვისტო 1916) (42-ე ტომი, 1-ლი ნაკვეთი).

სტატია: — გ. «პროფკავშირული მოძრაობა 1915 წელს»...

თავი «პროფესიულ კავშირთა იდეოლოგია»...

ორი მიმართულება, რომლებსაც ვერ ფარავს რეფორმიზმი და რადიკალიზმი. «Korrespondenzblatt» შესაბამისად «Sozialistische Monatshefte».

«პირიქით, არსებობს მხოლოდ ცოტა პროფკავშირული ყურნალი, რომელსაც ნათლად გამოხატავს სხვა, უფრო რადიკალურ შეხედულებებს. ესენი შეტყობილად არიან იმ კავშირების ორგანიზება, რომელთა წევრები არაკვალიფიციური მუშები ან ქალები არიან» (325)...

...«ვინაიდან ძველი დიდი პროფკავშირების ორგანოები მთლიანად უჭერენ მხარს უმრავლესობას, მაშინ როცა დანარჩენები გაკალეხთ უფრო თავშეკავებულად იქცევიან. უმცირესობას თვალსაზრისისა და ტაქტიკის სასარგებლოდ გულახდილად ახრას გამოთქმა, რამდენადაც ჩვენ შეგვიძლია დავინახოთ, არ ყოფილა» (327)...

მელათონეთა კავშირის თაობაზე ავტორი აღნიშნავს, რომ გამგეობა უჭრავლესობის მომხრეა, ამ პროფესიაში ხელფაი უფრო მაღალია (330), ნაკლებია გაწვეულნი*, რომ ეს ძველი და ძალაღი დადი პროფკავშირია, «რომელიც ყოველთვის წარმოადგენდა დასაყრდენს ზომიერი შეხედულებებისათვის», რომ საერთო კრებაზე 30. VI. 1915... არა-

* იგულისხმება სამხედრო სამსახურში გაწვეულნი. რ ე დ.

პირდაპირი თითქმის გაკიცხვა გამოუტანეს გამგეობას: «ამ წინადადების მიღება მოწმობს ყოველ შემთხვევაში იმას, რომ პროფკავშირულ მასებში ბატონობენ სხვა შეხედულებანი და განწყობილებანი, ვიდრე ხელმძღვანელობაში» (332)...

ზედაფენებში «წერილობურეუაზიული ფენა» იქმნებაო (335)...

«Korrespondenzblatt» (17. IV. 1915) იმპერიალიზმთან ბრძოლას ისეთსავე უაზრობად აცხადებს, როგორც მანქანების განადგურებას.

იგივე კიცხავს უმრავლესობას საფრანგეთისა და ინგლისის პროფესიულ ორგანიზაციებში (ისეთსავე, როგორც თვითონ არის), რაც იწვევს ბურჟუაზიული ავტორის გესლიან შენიშვნას:

«ამრიგად, არ შეიძლება ითქვას, რომ მემარჯვენე მიმდინარეობას გერმანიაში საერთოდ სრულებით აღარ ესმის რადიკალური მუშათა პოლიტიკა» (338).

სწორი რომ ვთქვათ, აღიარებს ავტორი, უმრავლესობა სოციალისტები აღარ არიან (გვ. 340 და სხვა ადგილებზე).

სტატიისათვის «იმპერიალიზმი და სოციალიზმის ბათიშვა»¹¹⁶

ბ ე ბ ვ ა

იმპერიალიზმი და ოპორტუნიზმი (სოციალიზმის გათიშვა).

1. რა არის იმპერიალიზმი? (რევოლუციის განსახლება და მატება).

2. ლპობის ტენდენციები (პარაზიტისმი).

3. მონსონი (1900).

4. ენგელსი } განსაკუთრებით NB: დავიწიოთ უფრო დაბ-
 { 1858 } ლა არაკვალიფიციურ მუშებთან,
 { 1892 } მასასთან

+ მუშების გათიშვა ემიგრაციისა და იმიგრაციის მეოხებით (შეად. ენგელსი ამერიკის შესახებ)

+ ჯარი კოლონიური ხალხებისაგან...

5. კაუტსი (მიჩქმალვა).

6. გერმანია versus ინგლისი...

7. ოპტიმიზმი (მარტოვისა)... ოპორტუნიზმის შესახებ.
8. ოპტიმიზმი და პესიმიზმი ჩვენს პარტიაში.
(2 versus 20 წელი?) ტაქტიკა?
9. ვადები ცნობილი არ არის (2 პერსპექტივა და ორი ხაზი)...
10. დემოკრატია მოტყუებას ასწავლის...
მუშათა პარტიები და სოციალ-დემოკრატიული ფრაზა.
11. გათიშვა (ტროცკის სოფოზმები)
მისი ზრდა ((რიულე. 12. I. 1916))
რიულე + ლიბენსტი გერმანიაში
გათიშვა ინგლისში.
12. მისი გარდღევალობა.

იმაპრიალიზმის განსაზღვრისათვის

- ა მონოპოლი- (1) კარტელები
სტური (2) ბანკები
(3) ნედლეულის წყაროები
(4) მსოფლიოს განაწილება (საერთაშორისო
კავშირები)
- ბ პარაზიტული (5) » » ტერიტორიული.
(1) რანტიე
(2) «ზანგებისათვის» დაკისრება*
(3) რეაქცია იხ. მე-2 გვერდი**

გიგმის მარინანტი

1. ეკონომიური წყარო: ზემოგება
2. ინგლისი 48—68 (α) კოლონიები
(β) მონოპოლია
3. კოლონიები (საფრანგეთისა etc.)
სხვაგვარი მონოპოლია = ფინანსური კაპიტალი
3. bis: მაშინ 1 ქვეყანა, ახლა გათიშვა ყველგან
4. «ზანგებისათვის» დაკისრება
5. «ბურჟუაზიული მუშათა პარტია»: «მიეყიდნენ»
6. «მასა». Quid est?***
7. უფრო დაბლა დავიწიოთ

* იხ. ეს ტომი, გვ. 459. რ ე დ.

** იქვე, გვ. 792. რ ე დ.

*** რა არის ეს? რ ე დ.

8. ვინ წარმოადგენს მასას?
 9. მასობრივი მოქმედება
 10. მოტყუება. ლოდ. ჯორჯიზმი¹¹⁷
 + ინგლისი 1850—1890 { მსგავსება }
 და იმპერიალიზმი 1898—1914 { და განსხვავება }

«იმპერიალისტური ეკონომიზმი»

» ოტზოვიზმი»

++ ბრძოლა რეფორმებისათვის («მიმციობანა» და ლეგალურ შესაძლებლობათა გამოყენება (მათი როლი რევოლუციურ ტაქტიკაში).

I	>	300
II	>	1000
ad. 4.		300
III		1600

ლაიტნერი. «რუსეთის სახალხო იმპერიალიზმი»

«Die Neue Rundschau» ((მაისი, 1915))

კ. ლაიტნერი. «რუსეთის სახალხო იმპერიალიზმი».

გვ. 590: — პლენანოვზე, რომ იგი «სამხედრო ბანაკში გადავიდა».

...«ყველაზე უკიდურესი რადიკალიზმაც რუსეთში მალე მიხვდება ღია ზღვების თავისუფლად მისაწვდომობის საარსებო აუცილებლობას»...

«არა მარტო რუსეთის მეფე... არამედ რუსი ხალხიც... დგას ჩვენს საზღვრებზე ტრადიციული მისწრაფებით დაპყრობისა და დამორჩილებისაკენ».

«იმპერიის საზღვრებთან ველიკორუსი იცავს არა თავისი ხალხის ყოფნას, არა მის დამოუკიდებლობას, არა მის ხელშეუხებლობას, არამედ მის ბატონობას 40 მილიონ არაველიკორუსზე»...

კონსკაქტი «გაზეთა როზობტნიჩას» «თეზისებისა
იმაპერიალიზმისა და ეროვნული ჩაგვრის შესახებ»¹¹⁸

1. (1) იმპერიალიზმის განსაზღვრა (ეკონომიური).
საზღვრების შეცვლა.
«ეროვნული სახელმწიფო». არა ერთადერთი ფორმა (იყო)
(განსაზღვრულ პირობებში + ეროვნებათა სახელმწიფო) კოლონიები და კონტრიბუციები
ანექსიები — ეროვნული ჩაგვრის გაძლიერება.

- (2) (ეწინააღმდეგება მუშათა კლასის ინტერესებს)...
(განსაკუთრებით ჩაგრული ერებისას)
(რევანში)

- (3) ანექსიებისა და ეროვნული ჩაგვრის წინააღმდეგ (ენერგიულად ვიბრძოდეთ (energisich bekämpfen))
(სოციალიზმს კოლონიები არ სჭირდება)
ანექსიებიანი ზავის წინააღმდეგ

- (4) ბრძოლა ბატონობის ძალადობით შენარჩუნების წინააღმდეგ შედგება
 - (1) უარი სამშობლოს დაცვაზე...
 - (2) ეროვნული ჩაგვრის მხილება (Denunzierung)
 - (3) ბრძოლა მორალურ ძალადობასთან ეროვნული მოძრაობის წინააღმდეგ
- (5) არ შეიძლება იმპერიალიზმის გარდაქმნა მუშათა კლასის ინტერესების თანახმად
არ შეიძლება იმპერიალიზმის ხსნა ეროვნული ჩაგვრისაგან მხოლოდ სოციალიზმი... ბრძოლა რევოლუციური უნდა იყოს და სოციალიზმშია არა თვითგამორკვევა, არამედ ერთობლივი გარკვევა
ვადის არავითარი გადადება, არავითარი იმედის მიცემა

- II. 1) შეუძლებელია ერების თავისუფლება კაპიტალიზმის დროს
2) თვითგამორკვევა გულისხმობს უკლასო საზოგადოებას გულისხმობს ერის განკერძოებულობას
უტოპია
3) პროგრამაში უტოპია არ უნდა იყოს
«ადვილებს განუხორციელებელ იმედებს, რომ კაპიტალიზმს შეგუების უნარი აქვს»

«ეროვნულ-რეფორმისტულად»
საჭიროა...

ცხადი, სრულიად დაუფარავი სოციალიზმი.

- 4) საჭირო არ არის ეს ვითომდა «უფლებები»...
წვრილბურჟუაზიული დემოკრატიული იდეოლოგიის ნაშთი...

იმპერიალიზმი და მისდამი დამოკიდებულება¹¹⁹

1. განსაზღვრა $\left\{ \begin{array}{l} \text{ეკონომიური} \\ \text{პოლიტიკური} \end{array} \right. \left\{ \begin{array}{l} \text{რეაქცია} \\ \text{ეროვნული ჩაგვრა} \\ \text{ანექსიები} \end{array} \right.$

იმპერიალიზმი = კაპიტალიზმი

- ა მონოპოლისტური $\left\{ \begin{array}{l} 1) \text{ კარტელები} \\ 2) \text{ მსხვილი ბანკები} \\ 3) \text{ ფინანსური ოლიგარქია} \\ (\gt 100 \text{ მილიარდი საფონდო} \\ \text{კაპიტალი}) \\ 4) \text{ კოლონიები და კაპიტალის} \\ \text{გატანა (მსოფლიოს განაწი-} \\ \text{ლება)} \end{array} \right.$

- ბ პარაზიტული $\left\{ \begin{array}{l} 1) \text{ კაპიტალის გატანა} \\ 2) \text{ 100 მილიარდი საფონდო კა-} \\ \text{პიტალი} \end{array} \right.$

γ მომაკვდავი («გარდამავალი»)

1 ა. ბაზელი და ჰემნიცი

2. Contra კ. კაუცკი. წინააღმდეგობათა მოღუწება, დაფარვა, შენიშვნა etc.

3. სამი ხაზი: $\left. \begin{array}{l} \text{ლაქიები} \\ \text{რეფორმისტები} \\ \text{რევოლუციური} \\ \text{ს.-დ.} \end{array} \right\} \left. \begin{array}{l} \text{ოპორტუნისტები უხეში} \\ \text{»} \\ \text{მარქსისტები} \end{array} \right\} \left. \begin{array}{l} \text{ნაციონალ-} \\ \text{ცინიკური} \\ \text{დახვეწილი} \\ \text{დაფარული} \end{array} \right\} \left. \begin{array}{l} \text{ლიბერალე-} \\ \text{ბი (ლიბ-} \\ \text{კნეხტი)}^{120} \end{array} \right.$

4. ფაბიანელები, ვანდერველდე, ჟორესი და კომპ. (1907)...
+ «Sozialistische Monatshefte» + «Die Glocke» + რენერი
და კომპ.
+ პლენხანოვი და «მოწაფეები» რუსეთში.

- (1) განიარაღება...
- (2) ევროპის შეერთებული შტატები (იმპერიალისტთა კარტელი)... («შუა ევროპის» ორგანიზაცია)...
- (3) ანექსიები...
- (4) «ზავი» (სოციალ-პაციფიზმი)...
- (5) «ულტრაიმპერიალიზმი»...
- (6) «სამშობლოს დაცვა»...
- (7) ომის იმპერიალისტური ხასიათი...
- (8) ვაჭრობის თავისუფლება («მშვიდობიანი ურთიერთობა»).
- (9) კოლონიები (შეად. 1907 და 1914—6)... (შორს კოლონიებისაგან?)
- (10) სარგებლობა კოლონიებისაგან

შეტანა და გამოტანა თავისი კოლონიებიდან	}
versus «ვაჭრობის თავისუფლება»	
- (11) იმპერიალიზმი და ოპორტუნიზმი (განწყობილება versus მიმართულება).
- (12) «ერთიანობა» ოპორტუნისტებთან.
- (13) მიმართულებანი საერთაშორისო

ს.-დ.-ში 1889—1914 ¹²¹ versus ახლანდელი გათიშულობა.	}	მილიერანიზმი ¹²² (ყო-
		რესი), ბერნშტეინელობა ¹²³ , ინგლისის «ლიბერალურ-მეშუ-რი» [პოლიტიკა]
- (14) ხმის მიცემა კრედიტებისათვის.
- (15) მასობრივი გამოსვლები = «ავანტიურა»?
- (16) წინათ (1909; 1910; 1911 კ. კაუცკი versus 1914—6) და ახლა.
(სიტყვები და საქმეები.)
- (17) კ. კაუცკი versus პანეკუკი 1912 მასობრივი გამოსვლების შესახებ...
- (18) ეკლექტიკა versus დიალექტიკა.
- (19) ენგელსი და მარქსი ინგლისური ოპორტუნიზმის ფესვების შესახებ.
- (20) მიჩქმალვა

4 აგვისტო 1914	}
2 აგვისტო 1914 და	
ოპოზიციის ულტიმატუმი	
- (21) სიმპატიები კარლ ლიბკნეხტისადმი.
(ყველგან)
(თუ ევროპაში?)
- (22) ციმერვალდი და ჰააგა.

- ა. ეკონომიკა და კლასთა ძირითადი თანაფარდობა (1—4)
 ბ. პოლიტიკა (5—8)
 გ. «ჭაობი» შინაპარტიულად (9—12)
 დ. რუსეთის კაუცკელები

{ აქსელროდი
 მარტოვი
 ჩხეიძე და სკობელევი }

თარგმნისათვის

- 1) კემერერი
- 2) ჯილბრეტ. «მოდრაობის შესწავლა»
- 3) ჰობსონი. «იმპერიალიზმი»

სტატიის ნაწყვეტი

თუ რა შორს იყო ფრ. ენგელსი გერმანიის ახლანდელი ანექსიებისადმი უგულვებელმყოფელი დამოკიდებულებისაგან, რომელიც ახასიათებს მარქსიზმის ზოგიერთ დოქტრინერულ დამმახინჯებელს თანამედროვე გერმანულ ს.-დ-თაგან, ამას ცხადყოფს მისი შემდეგი განცხადება, რომელიც 1893 წელს განეკუთვნება:

«არ უნდა გვავიწყდებოდეს, რომ ბისმარკის 27 წლის ბატონობამ გერმანია საძულველი გახადა მთელ უცხოეთში — და ახიცი არის. არც ჩრდილოეთ შლეზვიგელი დანიელების ანექსიას, არც პრალის ხელშეკრულების იმ პუნქტის დაუცველობას, ხოლო ბოლოს და ბოლოს თაღლითურ გაუქმებასაც, რომელიც მათ შეეხება, არც ელზას-ლოტარინგიის ანექსიას, არც საზიზლარ ღონისძიებებს პრუსიის პოლონელების წინააღმდეგ საერთო არა ჰქონდა რა «ეროვნული ერთიანობის» შექმნასთან... («შეუძლია თუ არა ევროპას განიარაღდეს?». ნიურნბერგი, 1893, გვ. 27)¹²⁵. პრალის 1866 წ. 23 აგვისტოს ხელშეკრულებით ავსტრიამ პრუსიის სასარგებლოდ ხელი აიღო შლეზვიგ-ჰოლშტეინიაზე იმ პირობით, რომ შლეზვიგის ჩრდილოეთი ოლქების მოსახლეობა დანიას უნდა დაეთმოს, თუ თავისუფალ კენჭისყრისას იგი მხარს დაუჭერს დანიასთან კავშირს. ამ პუნქტის თაღლითური გაუქმება მოხდა გერმანიის 1878 წლის 11 ოქტომბრის ვენის ხელშეკრულებით ავსტრიასთან. კიდევ 15 წლის შემდეგ, 1893 წელს, ენგელსს არ დავიწყებია ეს მოტყუება და გმობს მას, ხაზს უსვამს განსხვავებას გერმანელთა ეროვნული ერთიანობის შექმნასა და გერ-

მანელეზე დამოკიდებული ხალხების წინააღმდეგ მთელ რიგ ძალმომრეობითს და თაღლითურ ზომებს შორის*.

ლიტერატურის სიები

I

- ლ. ფ. ჰოფმანი. «ინგლისის მზის ჩასვენება». (გაზეთ «La Patrie Egyptienne»-ის გამოცემა.) ჟენევა, 1914.
(შტემპელი: ეგვიპტელ პატრიოტთა კლუბი. 1914. 3, ვერსონეს ქუჩა, 3. ჟენევა.)
«ეს ბროშურა, რომელიც გაზეთმა «La Patrie Egyptienne»-მა გამოსცა, უფასოდ ეგზავნება ყველა მსურველს. მიმართეთ ადმინისტრაციას, 3, ვერსონეს ქუჩა, 3. ჟენევა».
- მოკამე დე აკმი. «სიმაართლე ეგვიპტის საკითხზე». (ჟენევა, 1913.) («მოხსენებითი ბარათი მშვიდობის XIX კონგრესს 1912».)
- დ-რი ი. გოლდშტეინი. «მუშები და მეწარმეები გერმანიის სამშენებლო მრეწველობაში». ლაიპციგი, 1913.
(«ციურიხის სახალხო-სამეურნეო გამოკვლევები», ნაკვეთი 5.)
- პროფ. დ-რი ვ. ჰიუნერვალდი. «ევროპის ომის ისტორიული წინაპირობები». ვინტერტური, 1915 (ბროშურა—ვეგონებ, გვარიანი ნარკვევია, ძალიან პატარა, ნაჩქარევად შესრულებული).

II

- საზოგადოება «ისლამის პროგრესი».
ფიუსტერის სახლი. ჟენევა.
მათი გამოცემა «Bulletin de la société და ა. შ.». III წელი, № 1 და 2, ივნისი — ივლისი. 1915.

- «არდავივიწყოთ».
ფურცელი ეგვიპტეში ინგლისელთა ისტორიიდან. მაისი. 1915.
ხელმოწერა დ-რი მ. მ. რიფათი.

* ხელნაწერი აქ წყდება. რედ.

მოთხრობილია, რომ 1906 წ. 26. VI-ს გაამათრახეს და სიკვდილით დასაჯეს ეგვიპტელები იმისათვის, რომ მათ სცემეს ინგლისელ ოფიცრებს, რომლებიც მტრედებს ესროდნენ და ქალი დაჭრეს.

ბ რ ო შ უ რ ა: «განაჩენი ინგლისის მიმართ». ბერლინი, 2.V. 1915. წინასიტყვაობა დ-რ მ. მ. რიფათისა.

ნაკრები ინგლისის დაპირებებისა და განცხადებებისა ეგვიპტეზე 1882 წლიდან თვით შ ე ე რ თ ე ბ ა მ დ ე (ანექსია) 1914 წლის 7. XII.

III¹²⁶

ბ ე ლ ი უ ს ი «ინგლისელებისა და ფრანგების ფერადკანიანი ხელქვეითი ხალხები», ბერლინი, 1915.

ბ რ ა ნ დ ტ ი. «33 წელიწადი აღმოსავლეთ აზიაში. დიპლომატიის მოგონებანი». 3 ტომი. ლაიპციგი, 1901.

კ ო რ ნ ა. «თამბაქოს მონოპოლია შვეიცარიაში». ლოზანა, 1914.

დ ე ი ვ ი ს ი. «ბრიტანეთისა და გერმანიის ფინანსები». ლონდონი, 1915.

ე ლ ჰ ა ჯ ი ა ბ დ ა ლ ა. «ისლამი საფრანგეთის არმიაში». კონსტანტინოპოლი, 1915.

«ინდოეთის ერთგულება» (გამოცემულია ინდოეთის ეროვნული პარტიის მიერ). Idem ფრანგულად.

ფ რ ა ნ კ ე. «ნავარაუდღევი ენა ყინულოვანი პერიოდის ადამიანებისა». ლაიპციგი, 1911.

გ ე რ ი ნ გ ი. «ინდოეთი». 2 ტომი. 1911.

«საქართველო და ახლანდელი ომი». 1915.

კ ი ლ ი ა ნ ი. «გერმანია-ინგლისის ეკონომიური წინააღმდეგობანი».

ლ ე ი ე. «კოლონიური ცხოვრების სურათები». 1903.

მ ა ი რ ო ნ ი. «ჩვენი შესაძლებლობანი ჩინეთში ევროპის ომის დროს». ჩიკაგო, 1915.

ნ ი ჰ ა ნ ს ი. «ხალხების თანამედროვე გარდაქმნა და ქრისტიანობა მსოფლიო ბატონობისათვის ბრძოლაში». ბერნი, 1917.

პ ე ტ ე რ ი. «ფრანგული რომანის განვითარება». 1913.

რ ი ფ ა თ ი. (ინგლისის წინააღმდეგ ეგვიპტის ბრძოლის საკითხზე).

«ინდოეთში ბრიტანეთის ბატონობა დაგმობილია». ლონდონი, 1915.

შ ე რ ი ფ ი. «ტუნისელები და სხვ. პროტესტი საფრანგეთის ბატონობის წინააღმდეგ». sic! ბერლინი, 1916.

- რ უ ტ მ ა ნ ი. «თანამედროვე ფსიქოლოგიის ძირითადი შედეგები».
 ზ ი ვ ე კ ი ნ გ ი. «უახლესი ეკონომიკის ისტორიის საფუძვლები». 1915.
 ვ ი ე ტ ო რ ი. «გერმანული ფონეტიკური ლექსიკონი».
 ც ი კ უ რ შ ი. «რუსეთის ბალკანური პოლიტიკა». 1915.

IV

1) მ. ლ ე რ ი. «გერმანიის იმპერიალიზმი». პ ა რ ი ზ ი, 1908 (?) * 3 ფრ. 50.

- 2) ბ ე რ ა რ ი. «საფრანგეთი და ვილჰელმ II». (3 ფრ. 50)?
 » «მაროკოს კონფლიქტი». (4 ფრ.)
 » «სულთანი, ისლამი...». ბაღდადი. (4 ფრ.)
 ი გ ი ვ ე. «აზიის აჯანყება». პარიზი, 1904.

- 3) უ. ბ ლ ო ნ დ ე ლ ი. «გერმანელი ხალხის სამრეწველო და სავაჭრო აღმავლობა». პარიზი, 1900.
 » «საფრანგეთი და მსოფლიო ბაზარი». პარიზი, 1901.
 ლ ე რ უ ა - ბ ო ლ ი ო. «აზიის განახლება». 1900.
 » «ახალი ანგლოსაქსური საზოგადოებანი».

V

- ს. ა. რ ი ვ ი. «კონკურენციის ღირებულება» (617 გვ.).
 ნ ი უ - ი ო რ კ ი, 1906 (2 დოლ.) (მაკ-კლიური, ფილიპსი და კომპ.) («გამოკვლევა ზარალის შესახებ, რომელსაც კონკურენციის პროცესი წარმოშობს, და წინადადებანი სოციალისტური რეფორმების შესახებ.») NB
 «The Economist», 25. XII. 1915.

ინგლისელები გერმანიის ქიმიური მრეწველობის უპირატესობის შესახებ.

«ეკონომიური მეცნიერებისა და იურიდიული მეცნიერების ბიბლიოგრაფია». 1906 (1) და შემდ. 1908 (3), 1909—1912 (ტომი 4—8).

* წიკნი გამოვიდა არა 1908, არამედ 1902 წელს. იხ. ეს ტომი, გვ. 202. რ ე დ.

VI

NB. ჯ. ა. ჰობსონი. *NB*

«ქრებული მოხსენებებისა პროგრამა-მინიმუმის სხვადასხვა პუნქტებზე», 2 ტომი. («ცენტრალური ორგანიზაცია მტკიცე მშვიდობის დასამყარებლად») ჰააგა, 1916.

VII

პოლერი: «სამხედრო-ისტორიული ბიბლიოთეკა».

ვიტიგი. «რევოლუციების საუკუნე». 2 ნაწილი. ციურიხი, 1875.

დ'არი. «ომების საერთო ისტორია». (2 ტომი). პარიზი, 1758.

მურიე. «სავაჭრო ომები (1485—1850)». პარიზი, 1863.

ფონერლახი. «მკარე ხალხების განმათავისუფლებელი ომები დიდი არმიების წინააღმდეგ». ბერნი, 1868.

შტუდნიცი და რიოდლიხი. «ქრონოლოგიურ-სინქრონისტული მიმოხილვა».

გოლიცინი?

ზუტერი. «რიჰარდ ავენარიუსის ფილოსოფია». 1910, (დისერტაცია.)

VIII

NB

გეიერი | პოლიტიკური მიმოხილვები და
ეგელჰაფი | ისტორიული კალენდარი (წლისა)
როლოვი. «Europäischer Geschichtskalender» ((?)).

ციურიხის საკანტონო ბიბლიოთეკის მოსათხოვნი
ბარათები

აშლი. «ინგლისის ეკონომიური ორგანიზაცია». 1914.

ბელზა. «სისხლის ხეობებში». ვარშავა, 1906.

ბირმანი. «ვინკელბლეხი (მარლო)». 2 ტომი.

ბიტმანი. «მუშის ბიუჯეტი და სიძვირე». 1914.

ბუასიე. «სენ-სიმონი».

«Bolletino Storico della Svizzera Italiana». წლები 1—23
(1879—1901).

ბრესნიც ფონ ზიდაკოვი. «ინტიმური ამბები ნიკოლოზ II-ის იმპერიაში». 5 ტომი.

- «წერილები ზორგესადმი». შტუტგარტი, 1906.
 პაულ ბუშინგი. «სავაჭრო-პოლიტიკური ურთიერთობის გან-
 ვითარება ინგლისსა და მის კოლონიებს შორის 1860-მდე».
 დანართი: ცხრილი კოლონიური ვიჭრობისა 1826—1900.
 შტუტგარტი, 1902.
- კარნეჯი. «ფონდი საერთაშორისო მშვიდობის პროპაგანდისა-
 თვის». წელიწადული 1911 და 1912.
- ლაზა. «შთაბეჭდილებანი და ნანახი». 1914.
- დელ ვეკიო. «ოქის ფენომენი». სასარი, 1909.
- ემ. დემარე. «კოლონიების ორგანიზაცია და ფედერაცია; საფ-
 რანგეთისა და მისი კოლონიების ფედერაცია». დისერტა-
 ცია. პარიზი, 1899.
- «შვეიცარიის დემოკრატია თუ ინტერნაციონალური სოციალი-
 ზმი». ფრაუნფელდი, 1892.
- «შვეიცარიის საკავშირო ბანკის მოხსენებითი ბარათი». 1863—
 1913.
- დეტო. «სოციალიზმი და საფრანგეთის პალატები». დისერტა-
 ცია. პარიზი, 1903.
- ლიტრიხი. «საწარმოს ორგანიზაცია». 1914.
- «პროფესიული განათლება შეერთებულ შტატებში». 1900.
- ეგელჰაფი. «უახლესი დროის ისტორია». 1913. ვლ. ულიანო-
 ვი. 4 აგვ. ტო 1916. ოქტომბრის ბოლო.
- ეგელჰაფი. «უახლესი დროის ისტორია». 1908. 25 სექტემ-
 ბერს გაცემულია. საკანტონო ბიბლიოთეკაში 18 სექტემ-
 ბერს გაცემულია. ვლ. ულიანოვი. 4 ოქტომბერი 1916.
 ოქტომბრის ბოლო.
- ერენბერგი. «დიდი სიმდიდრენი (ფუგერი—როტმილდი—კრუ-
 პი)». 1905. 2 ტომი.
- ენგელსი. «ოჯახის წარმოშობა etc.»
- ერმელსი. «საფრანგეთის კოლონიური სავაჭრო პოლიტიკა».
 ბერლინი. 1910.
- «შვეიცარიის საფაბრიკო სტატისტიკა». 1911.
- ფრესი. «კონგოს აუზის დამოკიდებული ქვეყნების საერთა-
 შორისო მდგომარეობა». დისერტაცია. კარკასონი, 1904.
- ფრიმენი. «შედარებითი პოლიტიკა». ლონდონი, 1873.
- ერნსტ ფრიდრიხი. «მსოფლიო ვაჭრობისა და მსოფლიო
 ურთიერთობათა გეოგრაფია». 1911.
- ფრობერი. «სადეპოზიტი ბანკებს საქმიანობის ახლანდე-
 ლი მიმართულებების შესახებ ინკლისში, გერმანიაში, საფ-
 რანგეთში». (დისერტაცია.) 1903.

- გარი. «თანამედროვე საგაზეთო საქმის ეკონომიური საფუძვლები». 1912.
- გაზო. «ინგლისის იმპერიალიზმი. კარლიელი — სილი — ჩემბერლენი». (დისერტაცია.) 1903.
- «Deutscher Geschichtskalender». გამოცემის წელი 1913.
- გიბელი. «კალიუმის მრეწველობის დაფინანსება». 1912.
- ვირო. «კოლონიზაციის პრინციპები». მე-2 გამოცემა, პარიზი, 1904.
- გოესი. «ინდოეთის დიდი ქალაქები». 1910.
- «სამშალო და ახალი ისტორიის ცნობარი» (მეინეკე etc.) 1903 და შემდ. ((ახლოდ ცალკეული მონოგრაფიები, ვგონებ, არაფერი არ არის))
- ერმანი. «უნგრეთის 1848 წ. რევოლუცია: ეროვნებანი, მათი ბრძოლა და მათი მოთხოვნები; რუსეთის ინტერვენცია და პოლონეთის ინტერვენცია». დისერტაცია. 1901.
- ვ. გ. ჰერცი. «უცხოელთა დაბეგვრა სამემოსავლო გადასახადთ ინგლისში». შტუტგარტი, 1910.
- ჰეტნერი. «ინგლისის მსოფლიო ბატონობა და ომი».
- ჰეიდერი. «გერმანიის სიგარისა და პაპიროსის მრეწველობის ტექნიკური განვითარების სახალხო-სამეურნეო მნიშვნელობა». შტუტგარტი, 1910.
- ჰირში. «ფალიალი საწარმოები საცალო ვაჭრობაში». 1916.
- ფრანკ ჰიტჩკოკი. მთელი რიგი ბროშურები შეერთებულ შტატების საგარეო ვაჭრობის შესახებ.
- ჰონიგერი. «გერმანიის სამხედრო საქმის სამეურნეო მნიშვნელობა». ლაიპციგი, 1913.
- ჰოლიჩერი. «ისტორიული კანონი. ისტორიის მატერიალისტური გაგების კრიტიკისათვის». დისერტაცია. 1901.
- ჰოლსტი. «ომის დამოკიდებულება სახელმწიფოთა წარმოშობასთან». დისერტაცია. 1913.
- ონორე. «ტრანსსაჰარის რკინიგზა და ფრანგების შეღწევა აფრიკაში». დისერტაცია. 1901.
- «რუსეთის თავისუფლებისათვის ბრძოლაში». 1906.
- ელ. იაკობი. «კოოპერატივების სახალხო-სამეურნეო თეორია». 1913.
- «Journal asiatique». 1) მე-10 სერიის სარჩევი. 2) მეთერთმეტე სერია.
- «ებრაელთა რბევა რუსეთში». 2 ტომი. 1910.
- მასო კამბე. «იაპონიის სახალხო მეურნეობის განვითარება». 1914.
- კაუცი. «პარლამენტარიზმი». შტუტგარტი, 1893.

- კაიზერი. «რკინაბეტონის ნაგებობათა განვითარება და წარმატებანი». (სიტყვა.) დარმშტადტი, 1911.
- კინდერმანი. «იძულება და თავისუფლება. საყოველთაო ფაქტორი ხალხთა ცხოვრებაში». იენა, 1901.
- კინოსტა. «იაპონიის ვაჭრობის წარსული და აწმყო». დისერტაცია. 1902.
- ვ. კლეი. «კრუპთან. სოციალურ-პოლიტიკური საგზაო ნარკვევი». 1899.
- გ. კოხი. «იაკობინური სახელმწიფო 1794». ბერლინი, 1904.
- ლანგე. «წიგნები დიდი ომის შესახებ». 1915.
- ლანგევენი. «საფრანგეთის და უცხოეთის საბირჟო ფასეულობათა საგერბო გამოსაღების შესახებ». დისერტაცია. 1900.
- ლემანი. «სომხეთი წინათ და ახლა». 1910.
- ლუდლოუ. «ინგლისის მშრომელი კლასები». 1868.
- მარქსი. «რევოლუცია და კონტრრევოლუცია გერმანიაში». 1896.
- ნანსენი. «ციმბირი». 1914.
- ნოსტიცი. «მუშათა კლასის აღმავლობა ინგლისში». იენა, 1900.
- ოსტერიდერი. «მონოპოლია თუ კონკურენცია». 1903.
- «La Paix par le Droit». წელი 21 (1911).
- პეცი და დენი. «ინგლისის ჰეგემონია. I. კონტინენტური ბლოკადის ეპოქიდან». ლაიპციგი, 1912.
- პეცი. «უახლესი სავაჭრო პოლიტიკის საკითხისათვის». ვენა, 1895.
- პესლი. «მინიმალური ხელფასი». 1914.
- «პოლონეთი და წვეიცარიელი ხალხი». ავტორი შვეიცარიელია — პოლონეთის აჯანყების თავისი თვალთ მნახველი. 1863.
- «Politisches Jahrbuch». ორი უკანასკნელი წელი.
- პოლი. «რუსეთის რევოლუციის შესახებ».
- პრადო. «რუსეთის სიკვდილის გზა». 1907.
- ვ. რაპარი. «ეკონომიური ფაქტორი შვეიცარიაში თანამედროვე დემოკრატიის წარმოშობაში».
- «ტრაქტატების კრებული» (მარტენი).
- «ლატვიის რევოლუცია».
- რიდი. «საზოგადოებრივი საწარმოების ორგანიზაცია და მათი მართვა». 1914.
- სეელტონი. «სოციალიზმი. კრიტიკული ანალიზი». დისერტაცია. კემბრიჯი, 1911.
- «უახლესი დროის სახელმწიფოთა ისტორია». ? (ტომი 1—28). ლაიპციგი, 1858.

- «Staatsarchiv». საძიებელი 78—93. უკანასკნელი წელი 1914. შტრასერი. «კაპიტალიზმი და ომის უფლება». (დამატებითი ნაკვეთი №11.)
- შტრო. «საფრანგეთსა და ინგლისს შორის 1801—3 წწ. ურთიერთობის ასახვა გერმანიის პოლიტიკურ ლიტერატურაში» (=ისტორიული ეტიუდები. ნაკვეთი 121.). 1914.
- შტრუპი. «კონფლიქტი რუსეთსა და ჩინეთს შორის». 1911. იუბერსბერგერი. «რუსეთის აღმოსავლეთის პოლიტიკა უკანასკნელ ორ საუკუნეში». ტომი I. 1913.
- ულმანი. «გერმანია — რუსეთის სატყუო ვაჭრობა». დისერტაცია, 1913.
- იური. «გაფიცვები საფრანგეთში და მათი შედეგი». დისერტაცია. 1902.
- ტეოდორ ფეტერი. «ჯონ რესკინი და ვ. მორისი, ტექნიკის მოწინააღმდეგენი და მომხრენი». ფრაუნფელდი, 1912. (ვალც-ეიდენბენცი.) «სახელმწიფო გადატრიალება თუ რეფორმები». 3 ნაწილი.
- უაიტი. «ჩემი დიპლომატიური ცხოვრებიდან». 1906.
- იანგმენი. «დიდ სიმდიდრეთა ეკონომიური მიზეზები». დისერტაცია. 1909.
- «Zeitschrift für schweizerische Statistik».
- სილაკუსი. «რევოლუციური რუსეთი». 1905.

၈၅၆၇၈၉၀၁၂

1 ვ. ი. ლენინის წიგნი «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» დაიწერა 1916 წელს, როცა გაჩაღებული იყო პირველი მსოფლიო ომი. მაგრამ ახალ მოვლენებს კაპიტალიზმის განვითარებაში ლენინი აღნიშნავდა პირველი მსოფლიო ომის დაწყებამდე დიდი ხნით ადრე. მაგალითად, უკვე 1899 წლის დამლევს ლენინი ლაპარაკობს ამერკაზე როგორც კარტელების ქვეყანაზე, რომლებიც, ზღუდავენ რა წარმოებას საშინაო ბაზრისათვის, «ათართობენ წარმოებას საგარეო ბაზრისათვის და იქ საქონელს ჰყიდიან საზარალო ფასებში, თავიანთი ქვეყნის მომხმარებლებს კი მონოპოლიურ ფასებს ახდევინებენ» (თხზულებაწი, 4 გამოც., ტომი 4, გვ. 242). სტატიაში «მარქსიზმი და რევოლუციონიზმი», რომელიც დაწერილია 1908 წელს, ლენინი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ უახლესი გიგანტური ტრესტები მოწმობენ, რომ კაპიტალიზმი კრახისაკენ მიდის.

კაპიტალიზმის განვითარების მონოპოლისტური სტადიის ყოველმხრივ გამოკვლევას ლენინი შეუდგა პირველი მსოფლიო ომის დაწყებიდან. ამას მოითხოვდა რუსეთის და სხვა კაპიტალისტური ქვეყნების მუშათა კლასის რევოლუციური ბრძოლის ინტერესები. რევოლუციური მოძრაობის სწორი ხელმძღვანელობისათვის და იმპერიალისტური რეაქციის იდეოლოგიის წინააღმდეგ. იმპერიალისტებთან შემთანხმებლობის რეფორმისტული პოლიტიკის წინააღმდეგ წარმატებითი ბრძოლისათვის საჭირო იყო გარკვევა «იმ ძირითად ეკონომიურ საკითხში, რომლის შეუსწავლელად არაფრის გავება არ შეიძლება თანამედროვე ომისა და თანამედროვე პოლიტიკის შეფასებაში, სახელდობრ: იმპერიალიზმის ეკონომიური არსის საკითხში» (თხზულებაწი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 232).

ლენინმა იმპერიალიზმის შესახებ ლიტერატურის შესწავლას მტკიცედ მოჰკიდა ხელი, ჩანს, 1915 წლას შუა ხანებიდან, როცა ბერნში (შვეიცარიაში) იყო; მაშინ მან დაიწყო ლიტერატურის მაჩვენებლების შედგენა, გეგმების შემუშავება, ამონაწერებისა და შენიშვნების გაკეთება, კონსპექტების წერა, რომლებმაც შეადგინეს შინაარსი «რევოლუციის იმპერიალიზმის შესახებ». 1916 წლის იანვრის დამდეგს ვლადიმერ ილიას-ძემ მიიღო წინადადება დაეწერა წიგნი იმპერიალიზმის შესახებ ლეგალურ გამოქვეყნებას «პარუსისათვის», რომელიც 1915 წ. დეკემბერში დაარსდა პეტროგრადში. მაქსიმ გორკისათვის ბერნიდან 1916 წლის 11 იანვარს გაგზავნილ წერილში ლენინი წერდა: «ვიწყებ მუშაობას ბრო-

შურაზე იმპერიალიზმის შესახებ. 1916 წლის თებერვლის შუა რიცხვებში ვლადიმერ ილიას-ძე ბერნიდან გადავიდა ციურჩისში, სადაც განაგრძობდა იმპერიალიზმის შესახებ მასალების შეკრებას და დამუშავებას. შრომაზე იმპერიალიზმში, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» ლენინი მუშაობდა ციურჩისის კანტონალურ ბიბლიოთეკაში და ამავე დროს წიგნებს სხვა ქალაქებიდანაც გამოიწერდა ხოლმე.

მოკლე ხანში ლენინმა შეისწავლა და კრიტიკულად გადაამუშავა წყაროების უდიდესი რაოდენობა და მოამზადა თავისი მეცნიერული შრომა იმპერიალიზმის შესახებ. უკვე 1916 წლის 2 ივლისს ლენინი სწერდა მ. ნ. პოკროვსკის, რომელიც პარიზში ცხოვრობდა და კავშირი ჰქონდა გამოცემლობა «პარუსთან»: «დაწვებული ბანდეროლით დღეს გიგზავნით ხელნაწერს». წიგნი პირველად 1917 წლის აპრილში დაიბეჭდა.

ვ. ი. ლენინმა წიგნის დასაწერად მზადების დროს შეადგინა 15 რევეული იმპერიალიზმის შესახებ, რომლებიც მან აღნიშნა ბერძნული ალფაბეტის ასოებით ალფადან» ომიკრონამდე», აგრეთვე რევეული «ბრეი-ლსფორდა» და სხვა მასალები. ხელნაწერი გამოცემლობას რომ გაუგზავნა, ლენინი განაგრძობდა მასალების შეგროვებას და ამონაწერების გაკეთებას იმპერიალიზმის საკითხებზე. ამას მოწმობს რეველი «ვეგელ-გაფი», რომელიც ლენინმა 1916 წლის ოქტომბერში დაიწყო (იხ. ეს ტომი, გვ. 707 და 801), «რევეული მასალებისა სპარსეთის შესახებ» (გვ. 749) და სხვები. — I.

- 2 «Die Neue Zeit» («ახალი დროება») — გერმანიის სოციალ-დემოკრატიის თეორიული ჟურნალი, რომელიც გამოდიოდა შტუტგარტში 1883-დან 1923 წლამდე. 1917 წლის ოქტომბრამდე ჟურნალს რედაქტორობდა კ. კაუცკი, 1917 წლიდან — პ. კუნოვი. 1885—1895 წლებში «Die Neue Zeit»-ში გამოქვეყნდა კ. მარქსისა და ფ. ენგელსის ზოგიერთი სტატია. ენგელსი ხშირად აძლევდა მითითებებს ჟურნალის რედაქციის და მკვეთრად აკრიტიკებდა მას მარქსიზმისაგან გადახვევებისთვის. ჟურნალში იბეჭდებოდა ფ. მერინგის, პ. ლაფარგის, გ. ვ. პლენხანოვის და მუშათა საერთაშორისო მოძრაობის სხვა მოღვაწეთა სტატიები. 90-იანი წლების მეორე ნახევრიდან ჟურნალმა იწყო რევიზიონისტურა სტატიების სისტემატურად ბეჭდვა. მსოფლიო იმპერიალიზმის ომის წლებში ჟურნალს ეკავა ცენტრისტული, კაუცკიანური პოზიცია, მხარს უჭერდა სოციალ-შოფინიზმს. — II.

- 3 იგულისხმება კ. კაუცკის ბროშურა «Der Weg zur Macht» («გზა ძალაუფლებისაკენ»), გამოცემული ბერლინში 1909 წელს. ვ. ი. ლენინი ამ ნაშრომს უწოდებდა «უკანასკნელ და საუკეთესო ნაწარმოებს», რომელიც კაუცკიმ ოპორტუნისტების წინააღმდეგ დაწერა. ამ ბროშურაში ნათქვამი იყო, რომ იმპერიალიზმში სულ უფრო ამწვავებს კლასობრივ წინააღმდეგობებს, რომ იწყება «რევოლუციების ერა», ცხადდებოდა გერმანიის სოციალ-დემოკრატიის რევოლუციური როლი ომში, რომელსაც იმპერიალიზმები ამზადებდნენ. სინამდვილეში კი კაუცკი და გერმანიის სოციალ-დემოკრატიის სხვა ხელმძღვანელები ოპორტუნისტების, სოციალ-შოფინიზმის ქაობში აღმოჩნდნენ.

ბ ა ზ ე ლ ი ს მ ა ნ ი ფ ე ს ტ ი — მანიფესტი ომის შესახებ, ერთხმად მიღებული II ინტერნაციონალის საგანგებო კონგრესის მიერ, რომელიც მიმდინარეობდა ბაზელში (შვეიცარია) 1912 წ. 24—25 ნოემბერს (ახ. სტ.). მანიფესტი ამხილებდა იმ ომის მძაბველურ მიზნებს, რომელ-

საეკონომიკური იმპერიალისტები ამზადებდნენ, და მოუწოდებდა ყველა ქვეყნის მუშებს ეწარმოებინათ გადამწყვეტი ბრძოლა მის წინააღმდეგ; იმ შემთხვევისათვის, თუ იმპერიალისტური ომი დაიწყებოდა, მანიფესტო ურჩევდა სოციალისტებს გამოეყენებინათ სოციალისტური ანტი-იმპერიალისტური საბრძოლველად ეკონომიური და პოლიტიკური კრიზისი, რომელსაც ომი იწვევს. (მანიფესტის შესახებ იხ. ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 240—253 და 372—373.) II ინტერნაციონალის ბეჭადებმა კალციმ, ვენდერეკლემ და სხვ. კონგრესზე ხმა მისცეს ამ მანიფესტის მიღების სასარგებლოდ. მაგრამ 1914 წელს. მსოფლიო იმპერიალისტური ომი რომ დაიწყო, მათ დაიწყებას მისცეს ბაზელის მანიფესტი და თავიანთი იმპერიალისტური მთავრობების მხარეზე დადგნენ. —5.

- 4 იგულისხმება მე-9 პარაგრაფი რსდმპ პროგრამისა, რომელიც პარტიის II ყრილობამ მიიღო. ამ პარაგრაფში გამოცხადებულია «სახელმწიფოს შემადგენლობაში შემაჯავლი ყველა ერის თვითგამორკვევის უფლება».

«ნ ა შ ე ს ლ ო ვ ო» — ყოველდღიური მენშევიკურ-ტროცისტული გაზეთი, რომელიც 1915—1916 წლებში გამოდიოდა პარიზში. —16.

- 5 მონაცემები ამერიკის შეერთებული შტატების მუშათა 1913 წლის წლიური ხელფასის შესახებ აღებულია სტატიიდან Scott Nearing, «The Adequacy of American Wages» (სკოტ ნირინგი). «ხელფასის თანაშემზომლობა ამერიკის შეერთებულ შტატებში», რომელიც მოთავსებულია «The Annals of the American Academy of Political and Social Science»-ს (ამერიკის პოლიტიკურ და სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიის მატრიანები) LIX ტომში 115 გვერდზე. —24.

- 6 მ ა რ ქ ს ი ს ტ უ ლ ი ც ნ ე ბ ა «გ ა ნ ს ა ზ ო გ ა დ ო ე ბ ი ს ა», რომელიც დაფუძნებულია კაპიტალისტური საზოგადოების განვითარების ობიექტურ კანონზომიერებათა მეცნიერულ ანალიზზე, ამტკიცებს, რომ გარდუვალია წარმოების საშუალებათა გადასვლა კაპიტალისტთა კერძო საკუთრებიდან საზოგადოებრივ საკუთრებად და ხალხის კუთვნილებად, ხალხისა, რომელიც მატერიალურ და სულიერ სიკეთეთა, მთელი საზოგადოებრივი სიმდიდრის ნამდვილი პატრონი და შემქმნელია. იმპერიალიზმის პერიოდში მაქსიმალურ სიმძაფრეს აღწევს კაპიტალისტური წარმოებითი ურთიერთობის შეუსაბამობა საწარმოო ძალების მასიათვის, კონფლიქტი მათ შორის. ლენინმა გვიჩვენა, რომ კაპიტალისტური საზოგადოების განვითარების ამ უკანასკნელ სტადიაში წარმოების კონცენტრაცია და განსაზოგადოება უმალღეს საფეხურს აღწევს (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 255, 257, 382—383). მონოპოლიები, რომლებიც მოიცავენ სახალხო მეურნეობის ყველა დარგს და ბანკებს, აადვილებენ სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვების შემდეგ წარმოების ძირითადი საშუალებების გადასვლას მუშათა და გლეხთა სახელმწიფოს ხელში გეგმაზომიერი წარმოების მოსაწყობად ხალხის ინტერესებისათვის.

«რეკლემში იმპერიალიზმის შესახებ» ლენინი გვიჩვენებს, რომ უსაფუძვლოა კაპიტალიზმის აპოლოგეტების ცდები უარჯონ მარქსიზმის მოძღვრება წარმოების საშუალებათა დრომოქმდი კერძო კაპიტალისტური საკუთრების ლიკვიდაციის გარდუვალობის შესახებ; იგი დასიცინის ბურჟუაზიული ეკონომისტების ცდებს გვერდი აუარონ და დააბ-

ნელონ განსაზოგადოების ობიექტური პროცესები, რომლებიც მოასწავებენ მატერიალურ მომზადებას სოციალიზმზე რევოლუციური გადასვლისათვის. —**მკ.**

- 7 კაპიტალიზმის შეღამაზებისა და მონოპოლების ბატონობის მიჩქმალვის მიზნით ბურჟუაზიული ეკონომისტები და რეფორმისტები თხზავენ სხვადასხვა თეორიებს კაპიტალის «დემოკრატიზაციის» შესახებ. მაგალითად, ისინი ამტკიცებენ, თითქოს წერილი აქციების გავრცელება აქუცმაყებს მსხვილ კაპიტალს, «სახალხო კაპიტალიზმად» აქცევს მონოპოლისტურ კაპიტალიზმს. აბათილებდა რა აპოლოგეტურ მონაჩმაზებს კაპიტალის «დემოკრატიზაციის» შესახებ, ლენინმა ჭერ კიდევ 1902 წელს დამაჯერებლად გვიჩვენა, რომ ცალკეულ მშრომელთა მიერ წერილი აქციების შექმნით ასეთი შეანაბრებები სულაც არა ხდებათ სააქციო წამოწყებათა შესაყურებებად, «შეძლებულ» ადამიანებად; წერილი აქციების გამოშვებით მიღებული სარგებლობა ხვდებათ კაპიტალისტური მონოპოლების, სააქციო კომპანიების მესვეურებს, რომლებიც თავიანთი გამდიდრებისათვის იყენებენ «ხალხის» დანაზოგათა სულ უმცირეს ნამცეცებსაც კი (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 9, გვ. 106). ამას საყვებით ადასტურებს თანამედროვე სინამდილიც, წერილი აქციების გავრცელებას კაპიტალის მაგნატები ხალხის ექსპლუატაციისა და მოტყუების გასაძლიერებლად იყენებენ. ლენინის «რევოლუტებში იმპერიალიზმის შესახებ» და წიგნში «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» ნაჩვენებია, რომ აქციების ფლობის ნაქები «დემოკრატიზაცია» სინამდილეში ფინანსური ოლიგარქიის ძლიერების გადიდება ერთ-ერთი საშუალებაა. ლენინის დანსინის აგრეთვე ბურჟუაზიული ეკონომისტებისა და რეფორმისტების მტკიცებას იმის შესახებ, რომ კარტელები და დანარჩენი მონოპოლები თითქოს «კოოპერაციულ-დემოკრატიული» პრინციპის განხორციელებათა.

წინააღმდეგ ბურჟუაზიული პროპაგანდის განცხადებებისა იმის შესახებ, რომ თანამედროვე იმპერიალისტურ ქვეყნებში მასობრივად ვრცელდება წერილი («სახალხო») აქციები, სინამდილეში მხოლოდ მცირეოდენ კვალიფიციურ მუშებს — ევრეთწოდებულ მუშათა არისტოკრატიის წარმომადგენლებს შეუძლიათ შეიძინონ აქციები. მაგალითად, ამერიკის შეერთებულ შტატებში 1958 წელს დაახლოებით ნახევარ მილიონ მუშის ოჯახს ჰქონდა აქციები, რომელთა ღირებულება შეერთებულ შტატებში არსებული ყველა აქციის საერთო ღირებულების მხოლოდ 0,2%-ს შეადგენს. ამავე დროს მარტო დიუპონების ოჯახს 10-ჯერ მეტი აქციები აქვს, ვიდრე ყველა ამერიკელ მუშას ერთად. თანამედროვე კაპიტალიზმს ახასიათებს მსხვილი მონოპოლების მოძალეობა სახალხო მეურნეობაში, წარმოების შემდგომი კონცენტრაცია და კაპიტალის ცენტრალიზაცია. მაგალითად, ამერიკის შეერთებულ შტატებში 1957 წელს 500 უდიდესმა კომპანიამ, რომლებიც დამუშავებულ და მომპოვებულ მრეწველობაში კომპანიების საერთო რიცხვის 0,4% შეადგენენ, მთელი პროდუქციის 55,3% გაასაღა და ყველა კომპანიის მოგების 71,4% მიიღო. მონოპოლებს ბატონობის ასეთივე სურათი დამახასიათებელია სხვა კაპიტალისტურ ქვეყნებისათვისაც. ამრიგად, რეალური სინამდილე არღვევს აპოლოგეტურ თეორიებს კაპიტალის «დემოკრატიზაციის», კაპიტალისტთა და მუშათა შემოსავლის «გათანაბრების» შესახებ, კლასობრივი პარმონიის და ბურჟუაზიისა და პროლეტარიატის ინტერესთა ერთობის შესახებ. პირიქით, თანამედ-

როვე კაპიტალიზმს ექსპლოატორებსა და მშრომელთა მასებს შორის უფსკრულის გაღრმავება ახასიათებს. —38.

- 8 «რევულებში იმპერიალიზმის შესახებ» და წიგნში «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» ლენინი ამბობს «ორგანიზებული კაპიტალიზმის» ანტიმეცნიერული თეორიის ბურჟუაზიული-აპოლოგეტურ ხასიათს. ეს თეორია იმპერიალიზმს სახავეს როგორც განსაკუთრებულ, გარდაქმნილ კაპიტალიზმს, სადაც თითქმის აღარ არის კონკურენცია და წარმოების ანარქია, ეკონომიური კრიზისები, ხორციელდება სახალხო მეურნეობის გეგმაზომიერი ვანეითარება. «ორგანიზებული კაპიტალიზმის» თეორიას, რომელიც წამოაყენეს მონოპოლისტური კაპიტალიზმის იდეოლოგებმა — ზომბარტმა, ლიფმანმა და სხვ., ხელი ჩასჭიდეს რეფორმისტებმა—ჯაუციმ, ჰილფერდინგმა და II ინტერნაციონალის სხვა თეორეტიკოსებმა. იმპერიალიზმის თანამედროვე დამცველები თხზავენ «ორგანიზებულ» და «გეგმიანი» კაპიტალიზმის თეორიის მრავალ ვარიანტს, რომელთა მიზანია ხალხის მასების მოტყუება, დრომოკმული საზოგადოებრივი წყობილების შელამაზება, მისი უღრმესი წინააღმდეგობებისა და წყლულების მიჩქმალვა და დაფარვა. იმპერიალისტური ბურჟუაზია და მისი იდეოლოგები ცდილობენ დემაგოგიური მიზნებით გამოიყენონ გეგმიანი მეურნეობის იდეა, რომელიც ყველგან პოპულარული გახდა სსრ კავშირისა და სხვა სოციალისტური ქვეყნების გეგმიანი ეკონომიკის წარმატებათა გავლენით; იმპერიალისტები დაშორად მრავლისაღმტქმელი «გეგმებითა» ფარავენ ხალხს მისების გაძლიერებული ექსპლოატაციისა და გაძარცვის, სუსტნი და დამოკიდებული ქვეყნების დაკაბალებსა და დამონების (ეკონომიური «დახმარების» სახით და ა. შ.) თაყიანთ რეაქციულ პოლიტიკას. შენიშვნებში შილდერის წიგნზე «მსოფლიო მეურნეობის განვითარების ტენდენციები» ლენინი თაღლითურს უწოდებს ლაპარაკს საბაჟო პოლიტიკის და ბურჟუაზიული სახელმწიფოსათვის მისამდებომ ამგვარი საშუალებების შემწეობით კაპიტალისტურ მეურნეობაზე «გეგმაზომიერი ზემოქმედების» შესახებ (იხ. ეს ტომი, გვ. 76 და სხვ.). ცხოვრებამ დამაჩერებლად დაამტკიცა, რომ სწორია ლენინური დახასიათება მონოპოლისტური კაპიტალიზმის როგორც მეურნეობის ანარქიული სისტემისა. ლენინი აღნიშნავდა, რომ მონოპოლების ბატონობა კი არ სპობს, არამედ ამწეავენს კონკურენციას და წარმოების ანარქიას, ვერ ათავისუფლებს კაპიტალისტურ მეურნეობას კრიზისებისაგან (იხ. თხზულება, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 259). ყოველივე ამას ამჟამადაც ადასტურებს კაპიტალისტური სინამდვილის ფაქტები. მაგალითად, თანამედროვე კაპიტალიზმის მთავარ ქვეყანაში, ამერიკის შეერთებულ შტატებში, 1948-დან 1958 წლამდე გასულ პერიოდში ადგილი ჰქონდა წარმოების სამ კრიზისულ დაცემას: 1948—1949, 1953—1954 და 1957—1958 წლებში. —39.

- 9 იმპერიალიზმის გამოცვლევისას ვ. ი. ლენინმა უნდაცო, რომ მონოპოლისტური კაპიტალიზმის პოლიტიკური ხელნაწიხია პოლიტიკური რეაქცია საშინაო და საგარეო პოლიტიკის ყველა მიმართულებით. თუ თანისუფალ კონკურენციას ბურჟუაზიული დემოკრატია შეესაბამებოდა, მონოპოლიას პოლიტიკური რეაქცია შეესაბამება; იმპერიალიზმი, აღნიშნავდა ლენინი, უარყოფდა საზოგადოდ დემოკრატისა (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 43). მონოპოლისტური კაპიტალიზმი კვეცს და არარად აქცევს ფორმალური ბურჟუაზიული დემოკრატის

ნორმებსაც კი; იგი ისწრაფვის დაამყაროს თავისი შეუზღუდავი დიქტატურა, აწარმოებს შეტევას მშრომელთა წინაშე მოპოვებულ უფლებებზე, მხარს უჭერს ბნელეთის მოციქულობასა და რეაქციას ქვეყნის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების ყველა დარგში. ეს განსაკუთრებით ნათლად ჩანს ამერიკის შეერთებული შტატების მაგალითით. სადაც სდევნიან დემოკრატიულ ორგანიზაციებს, მიმართავენ ტერორს მუშათა კლასისა და მთელი პროგრესული ძალების წინააღმდეგ, ძლიერდება პოლიტიკური და რასობრივი დისკრიმინაცია.

საგარეო პოლიტიკაში იმპერიალიზმისათვის დამახასიათებელია აგრესია, სუსტი და დამოკიდებული ქვეყნების ეროვნული სუვერენიტეტის დარღვევა, ინტერვენციები და დამყარება სხვა ქვეყნებში უღიდესი იმპერიალისტური სახელმწიფოებისათვის სასურველი ანტიხალხური რეაქციული რეჟიმებისა. ეს უწინარეს ყოვლისა ეხება ამერიკის შეერთებულ შტატების იმპერიალისტურ წრეებს, რომლებიც «კომუნისტების წინააღმდეგ ბრძოლის» საფარით «ისწრაფვიან თავიანთ ბატონობას. დაუმორჩილონ სულ უფრო მეტი ქვეყანა, იძლევიან ბიძგს დემოკრატიულ თავისუფლებათა მოსპობისათვის, ემუქრებიან განვითარებულთა კაპიტალისტური ქვეყნების ეროვნულ დამოუკიდებლობას, სურთ ახალი ფორმით დაადგან კოლონიური უღელი განთავისუფლებულ ხალხებს და ეწევიან სისტემატურ მტრულ ძირგამომთხრელ საქმიანობას. სოციალისტური ქვეყნების წინააღმდეგ» («დოკუმენტები კომუნისტური და მუშათა პარტიების წარმომადგენელთა თათბირისა». სახელგამი, 1957, გვ. 8). იმპერიალისტური ბურჟუაზიის რეაქციულ ისწრაფვებებს უპირისპირდება მშრომელთა აქტიური ბრძოლა კომუნისტური და მუშათა პარტიების მეთაურობით ფაშიზმისა და ომის წინააღმდეგ, მშვიდობისა და დემოკრატიისათვის, სოციალიზმისათვის. —47.

10 ყველა მონაცემი განეკუთვნება 1910 წელს, გარდა მონაცემებისა შევიცარიის (1908 წელი), უნგრეთისა და საფრანგეთის (1909 წელი) შესახებ. —64.

11 საკონკურსო სტატისტიკა — სტატისტიკა გადახდევინებებისა გაკოტრებული მოვალის (ფიზიკური ან იურიდიული პირის) ვალდებულებებით. კაპიტალისტურ ქვეყნებში გარდუვალია წერილი და საშუალო ბურჟუაზიის გაკოტრება, აგრეთვე ბანკების, სააქციო საზოგადოებების და სხვ. კრაზი. გაკოტრებული მოვალის ქონებას კრედიტორების მოთხოვნით სასამართლო გადაცემს სპეციალურად დანიშნულ პირებს (საკონკურსო სამმართველოს), რომელიც გამოავლენს მოვალის მთელ ქონებას (საკონკურსო მასას) და მის დაჯალბანებას, რის შემდეგ ქონება ნაწილდება კრედიტორებს შორის კონკურსით, პრეტენზიების იმ რიგითობის საფუძველზე, რომელიც კანონით არის დაწესებული. —65.

12 ლენინმა გამოიყენა ეს მონაცემები ნაშრომში «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 300). «რევულებში იმპერიალიზმის შესახებ» ფასიანი ქალაქების საერთო თანხას მსოფლიოში 815 მლრდ. ფრანკის ოდენობით ლენინს მიაკუთვნებს 1911 წელს, ხოლო ნაშრომში «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» — 1910 წელს. ამონაწერი «რევულებში» გაკეთებულია ციმერმანის ნაშრომიდან «ფასიანი ქალაქების და ფასიანი ქალაქების გამოშვების საერთაშორისო სტატის-

ტიკა». ციმერმანს ეს მონაცემები ნასესხები აქვს ალფრედ ნეიმარკისაგან, რომელმაც ისინი 1911 წლის 1 იანვარს მიაკუთვნა. —74.

13 წვრილბურჟუაზიული ამერიკელი ეკონომისტი ჰენრი ჯორჯი (1839—1897) ამტკიცებდა, რომ თითქოს მთავარ და უნივერსალურ მიზეზს, რომელმაც მოსახლეობა მდიდრებად და ღარიბებად გააყიო, შეადგენს ხალხის მასების მიწის ექსპროპრიაცია. მიაჩნდა რა მიწის მონოპოლია სიღარიბისა და სიღატაკის ერთადერთ მიზეზად, იგი მათგან მხსნელ საშუალებად აცხადებდა მიწის ნაციონალიზაციას ბურჟუაზიული სახელმწიფოს მიერ, შემდეგ მის იჯარით გადაცემას ცალკეული პირებისათვის, საიჯარო ქირის გამოყენებას საზოგადოებრივ საჭიროებაათათვის. სინამდვილეში მიწის ბურჟუაზიული ნაციონალიზაცია საფუძველს არ უთხრის კაპიტალიზმს, არამედ ხელს უწყობს მის განვითარებას, თავიდან ვერ აცილებს მშრომლებს სიღატაკესა და განადგურებას. ახასიათებდა რა «ჰენრი ჯორჯის დეკლამაციებს» და ამგვარ წვრილბურჟუაზიულ მოძღვრებებს, ე. მარქსი წერდა: «ყოველივე ეს სხვა არა არის რა, თუ არ სოციალიზმის ნიღბით დაფარული ცუდადგანაჩინონ კაპიტალისტთა ბატონობა და ფაქტიურად ხელახლა გაანამტკიცონ ახლანდელზე უფრო ფართო საფუძველზე» (ე. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტომი XXVII, გვ. 140; იხ. აგრეთვე ტომი XVI, ნაწილი I, გვ. 287, 288). —78.

14 პრუდონიზმი — წვრილბურჟუაზიული სოციალიზმის ერთ-ერთი მიმართულება, რომელსაც ეწოდა ფრანგი ანარქისტის პ. —ე. პრუდონის სახელი. აკრიტიკებდა რა მსხვილ კაპიტალისტურ საკუთრებას წვრილბურჟუაზიულ პოზიციებიდან, პრუდონი ოცნებობდა სამარადისო გამხდარყო წვრილი ქერძო საკუთრება, წინადადებდა იძლეოდა შექმნილყო «სახალხო» და «გაცვლითი» ბანკები, რომელთა შემოქმობითაც მუშებს თითქოს შეეძლებოდათ შეეძინათ საკუთარი წარმოების საშუალებანი და უზრუნველყოთ თავიანთი პროდუქტების «სამართლიანი» გასაღება. პრუდონს არ ესმოდა პროლეტარიატის როლი და მნიშვნელობა, უარყოფითად ეცილებოდა კლასობრივ ბრძოლას, სოციალისტურ რევოლუციასა და პროლეტარიატის დიქტატურას; ანარქისტული პოზიციებიდან უარყოფდა სახელმწიფოს აუცილებლობას. პრუდონისტებე აიდეალდებდნენ წვრილ სასაქონლო წარმოებასა და გაცვლას. «კაპიტალიზმისა და მისი საფუძვლის — სასაქონლო წარმოების მოსპობა კი არა, არამედ ამ საფუძვლის გაწმენდა ბოროტმოქმედებისა, ზორცმეტებისა და სხვა ასეთებისაგან; გაცვლა-გაყოვლისა და საცვლელი ღირებულების მოსპობა კი არა, არამედ, პირიქით, მისი «კონსტიტუირება», მისი გადაქცევა საყოველთაოდ, აბსოლუტურად, «სამართლიანად», რომელსაც არ ახასიათებს რყევა, კრიზისები, ბოროტმოქმედება — აი პრუდონის იდეა» (ე. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 20, გვ. 23).

ახალ პრუდონიზმს ლენინი უწოდებდა კაუცკელთა რეფორმისტულ თეორიებს, რომლებიც მონოპოლიებისა და ბანკების ბატონობას, ფინანსური ოლიგარქიის ყოვლისშემძლეობას, კოლონიების ძარცვას, ანექსიებს და იმპერიალიზმის სხვა უცილობელ ნიშნებს სახადებდნენ როგორც კაპიტალიზმის შემთხვევითს ზორცმეტს, თხზავდნენ კაპიტალიზმის «გაჩანსაღების», მონოპოლიების «ბოროტმოქმედებათა» თავიდან აცილების და სხვ. ყოველგვარ პროექტებს. ამხილებდა

რა იმგვარი თეორიების რეაქციულ ხასიათს, ლენინი წერდა, რომ მათს იდეოლოგიებს «სურთ წაეიდნენ «უკან» პატარა კაპიტალიზმისაკენ (და არა სოციალიზმისაკენ)» — იხ. ეს ტომი, გვ. 72. — 99.

15 უ ლ ტ რ ა ი მ პ ე რ ი ა ლ ი ზ მ ი ს (ზემიპერიალიზმის) კ ა უ ც უ რ ი თ ე ო რ ი ა — ოპორტუნისტული თეორია იმპერიალიზმის ახალ ფაზაში — ინტერნაციონალურად გაერთიანებული ფინანსური კაპიტალის ფაზაში გადაზრდის შესაძლებლობის შესახებ, როცა სხვადასხვა ქვეყნების კაპიტალისტთა შორის შეთანხმების გზით თითქოს იქმნება ორგანიზებული მსოფლიო მეურნეობა, ისპობა წარმოების ანარქია, იმპერიალისტური წინააღმდეგობანი, ომები და მყარდება მუდმივი მშვიდობა ხალხებს შორის. «ულტრაიმპერიალიზმის» თეორია აღამაზუნს იმპერიალიზმს, ცდილობს მარადიულ ვახადოს იგი.

ამხილებდა რა «ულტრაიმპერიალიზმის» თეორიას, ლენინმა ცხადყო, რომ ეს თეორია იმპერიალიზმის პოლიტიკას წყვეტს ეკონომიკისაგან და უგულვებელყოფს იმპერიალიზმის პერიოდში კაპიტალისტური ქვეყნების ეკონომიური და პოლიტიკური განვითარების უთანაბრობის კანონს. ამ თეორიის» ნამდვილი სოციალური აზრია, მისი დანიშნულებაა ლადრესად რეაქციული დანუგეშება მასებისა კაპიტალიზმის დროს მუდმივი მშვიდობის შესაძლებლობის იმედის მიცემით — ყურადღების ჩამოცილებით თანადროულობის მწვავე წინააღმდეგობებისა და მწვავე პრობლემებისაგან და ყურადღების მიქროთვი რაღაც ვითომდა ახალი მომავალი «ულტრაიმპერიალიზმის» ყალბი პერსპექტივებისაკენ. მასების მოტყუება — ამას გარდა სრულიად არაფერია კაუცკის «მარქსისტულ» თეორიაში» (თხზულებანი, 4 გამოც., ტ. 22, გვ. 372). ამ რეაქციული თეორიის მიზანია ჩამოაშოროს შრომელთა მასები რევოლუციურ ბრძოლას იმპერიალიზმის დამხობისათვის. «ულტრაიმპერიალიზმის» კაუცკურ თეორიას სხვადასხვა ვარიანტით იმეორებენ იმპერიალიზმის თანამედროვე აბოლოგეტები, რაც გამოხატულებას პოულობს ერთიანი მთავრობის მქონე მსოფლიო კაპიტალისტური სახელმწიფოს შექმნის ყოველგვარ ბურჟუაზიულ და რეფორმისტულ პროექტებში და სხვ.

თანამედროვე პირობებში, როცა იმპერიალიზმის მსოფლიო სისტემის გვერდით აღმოცენდა და სულ უფრო ძლიერდება მსოფლიო სოციალისტური სისტემა, რომელიც საბჭოთა კავშირს, ჩინეთს სახალხო არის ომის ფატალური გარდუევალობა. ამ პირობებში, როგორც სკკპ XXI ყრილობამ აღნიშნა, ჯერ კიდევ მთელ დედამიწაზე სოციალიზმის სრულ გამარჯვებამდე, მსოფლიოს ნაწილში კაპიტალიზმის არსებობის პირობებში, იქმნება რეალური შესაძლებლობა გამოირიცხოს მსოფლიო ომი აღამაზონა საზოგადოების ცხოვრებიდან. შემოკმედლებითი მარქსიზმის ეს დებულებანი ახალ ისტორიულ პირობებში ავითარებენ «ულტრაიმპერიალიზმის» კაუცკური თეორიის ლენინურ კრიტიკას. რამდენადაც არსებობს იმპერიალიზმი, რჩება ახალი ომების წარმოშობის ეკონომიური საფუძველიც. მაგრამ უდიდეს და განუწყვეტლევ მზარდ ანტიიმპერიალისტურ ძალებს, უწინარეს ყოვლისა, ძლიერი სოციალისტური ბანაკისა და ყველა ქვეყანაში მშვიდობისათვის მძლავრი მოძრაობის სახით შეუძლიათ ხელი ააღებინონ აგრესიულ იმპერიალისტურ წრეებს ახალი ომების გაჩაღების გეგმებზე. — 135.

16 ლენინის ამ შენიშვნებმა კაპიტალისტურ ქვეყნებში სახელმწიფო მონოპოლიის არსისა და მნიშვნელობის შეფასების შესახებ შემდგომი განვითარება პირადად წიგნში «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია». ლენინმა აქ ჩამოაყალიბა დიდმნიშვნელოვანი დასკვნა, რომელიც ამბობს: «კაპიტალისტურ საზოგადოებაში სახელმწიფო მონოპოლია არის მხოლოდ საშუალება შემოსავლის გაზრდისა და განმტკიცებისა მრეწველობის ამა თუ იმ დარგის ისეთ მილიონერთათვის, რომელნიც ახლოს არიან გაკოტრებასთან» (თხულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 271). ლენინური დებულებანი ცხადყოფენ სახელმწიფო საკუთრების ბუნებას კაპიტალისტურ საზოგადოებაში. «რკვეულებში იმპერიალიზმის შესახებ» ლენინი დასცინის «სახელმწიფო სოციალიზმის» მომხრეთა მტკიცებას, თითქოს ბურჟუაზიულ ქვეყნებში სახელმწიფო საწარმოთა ზრდასთან ერთად «სოციალიზმი დღითიდღე სულ უფრო და უფრო მეტად ხორციელდება» (იხ. ეს ტომი, გვ. 643).

ლენინმა თავის ნაშრომებში ცხადყო, რომ იმპერიალიზმს ახასიათებს ზრდა სახელმწიფო-მონოპოლისტური ტენდენციებისა, რომლებითაც გამოიხატება კაპიტალიზმის დროს უმაღლესი დონე წარმოების განსაზოგადებისა. სახელმწიფო-მონოპოლისტური კაპიტალიზმის განვითარებასთან ერთად ბურჟუაზიული სახელმწიფოს საკუთრებაში თავს იყრის ცალკეული საწარმოები და მეურნეობის ზოგიერთი დარგი. როგორც იმპერიალისტური ქვეყნების გამოცდილება გვიჩვენებს, წარმოების საშუალებათა ნაწილობრივ გასახელმწიფოებრივებას იყენებენ მონოპოლიების გადასარჩენად ზარალისა და გაკოტრებისაგან გადასახადის გადახედვითა, ე. ი. ხალხის მასების, ხარჯზე ომის მომხადების ან წარმოების მიზნით, მეურნეობის ცალკეულ დარგებს ასახელმწიფოებრივებენ მსოფლიო კაპიტალისტურ ბაზარზე ბრძოლის გასაძლიერებლად. ბურჟუაზიული ნაციონალიზაცია ხორციელდება კაპიტალისტებისათვის ხელსაყრელი პირობებით — ისინი უდიდეს კომპენსაციას იღებენ.

წინააღმდეგ რეფორმისტთა მტკიცებისა, რომ თითქოს სახელმწიფო კაპიტალიზმის ფორმით ხდება იმპერიალიზმის შეზრდა სოციალიზმში, სინამდვილეში წარმოების საშუალებათა გარკვეული ჩაწილი გადასვლა ბურჟუაზიული სახელმწიფოს საკუთრებაში არა ცვლის კაპიტალისტური წარმოების ხასიათს. მაგრამ გარკვეულ პირობებში მრეწველობის მონოპოლიზებული დარგების გადასვლამ სახელმწიფოს ხელში შეიძლება პროგრესული როლი შეასრულოს. ევროპის კაპიტალისტური ქვეყნების კომუნისტური პარტიების მიმართებაში ყველა მშრომელისადმი, ყველა დემოკრატიულად (1959 წლის ჩრებგარი) ჩატკეამა რომ «მრეწველობის ზოგიერთი მონოპოლიზებული სექტორის» ნაციონალიზაცია და «ეკონომიკის საზოგადოებრივი სექტორების მართვის ორგანოების» დემოკრატიზაცია შეიძლება მონოპოლიების ყოველისშემძლეობის შეზღუდვის ერთ-ერთი ქმედითი საშუალება იყოს.

მარქსიზმ-ლენინიზმმა თეორიულად დაასაბუთა, ხოლო ცხოვრებამ პრაქტიკით დაამტკიცა, რომ სახელმწიფო-მონოპოლისტური კაპიტალიზმის ზრდა ამახადებს მატერიალურ პირობებს სოციალიზმზე გადასასვლელად, ქმნის მეურნეობის საზოგადოებრივი გაძლიერების წარმოებისა და განაწილების აღრიცხვისა და კონტროლის აპარატს, რომელიც მუშათა კლასს შეუძლია გამოიყენოს პროლეტარული რევოლუციის შემდეგ სოციალისტური მშენებლობის ინტერესებისათვის. --163.

- 17 ცნობები გერმანიაში რკინის წარმოების შესახებ ვ. ი. ლენინს მიწერილი აქვს ხელნაწერის კიდებზე; ისინი აღებულია ცხრილიდან, რომელიც მოთავსებულია ეურხალ «Die Banks»-ის 95 გვერდზე, 1911, I, შენიშვნაში: «მავი მეტალურგია ასი წლის მანძილზე». ეს ცხრილი ვ. ი. ლენინს ნაწილობრივ მოჰყავს ქვემოთ სათაურით: «რკინის მრეწველობის უახლესი სტატისტიკა» (იხ. ეს ტომი, გვ. 170). —169.
- 18 მასალამ, რომელსაც «რკვეულები» შეიცავს, და ლენინის შენიშვნებმა ფინანსური კაპიტალისა და მთავრობის ურთიერთობის შესახებ შემდგომი ვანუთარება კპოვა წიგნში «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უპაღუსი სტადია» და ლენინის სხვა ნაშრომებში. ვ. ი. ლენინმა ცხადყო, რომ მონოპოლიებისა და ფინანსური კაპიტალის განვითარება გარდუელად იწვევს იმას, რომ სამეურნეო ცხოვრების ძაფები თავს იყრის ერთი მუქა სამრეწველო და საფინანსო მაგნატების—ფინანსური ოლიგარქიის ხელში, რომელიც გადამწყვეტ როლს ასრულებს კაპიტალიზმის ქვეყნების ეკონომიკაში; და პოლიტიკაში; მისდამი მთლიანად დაქვემდებარებულია ბურჟუაზიული მთავრობა. მონოპოლიებმა მიერ სახელმწიფო აპარატის დაქვემდებარება და გამოყენება წარმოებს მონოპოლისტურ გაერთიანებათა გამგებებში მთავრობის წარმომადგენლების, ხოლო სახელმწიფო აპარატში მონოპოლიების წარმომადგენლების შეყვანით და კაპიტალისტური ქვეყნების მთავრობის შემადგენლობაში თვით კაპიტალის მაგნატების შეყვანით, რაც დამახასიათებელი მოვლენა ხდება თანამედროვე პირობებში. მაგალითად, ამერიკის შეერთებულ შტატებში ტრუმენის მთავრობაში უმნიშვნელოვანესი პოზიციები ეჭირა მორგანის ჯგუფს; პრეზიდენტ ვიზენჰაუერის კაბინეტში ყველა ძირითადი პოსტი ეჭირათ აგრეთვე მსხვილ მონოპოლისტებს, რომლებიც ძირითად ფინანსურ ჯგუფებს წარმოადგენენ. ფინანსური კაპიტალი მთავრობის აპარატს იმისათვის იყენებს, რომ უზრუნველყოს თავისთვის მონოპოლიურად მაღალი მოგება მშრომელთა ფართო მასების ექსპლოატაციის გაძლიერების გზით, რომ ჩაანშოს მუშათა და დემოკრატიული მოძრაობა; საგარეო პოლიტიკის დარგში ფინანსური კაპიტალი მთავრობას იყენებს გასაღების ბაზრების, ნედლეულის წყაროებისა და კაპიტალის დაბანდების სფეროებისათვის საბრძოლველად, სხვა ქვეყნების დასაჯანაბლად და გასამარცხავად. —169.
- 19 მილიტარიზმის დამკველთა ლენინურ კრიტიკას, ქვეყნისათვის საზღვრად ხარჯების სარგებლობისა და ხელსაყრლობის შესახებ მათ ყალბი არგუმენტების მხილვას აქტუალური მნიშვნელობა აქვს ამჟამად. იმპერიალისტურ ქვეყნებში, უწინარეს ყოვლისა ამერიკის შეერთებულ შტატებში, კაპიტალისტურა მონოპოლიები ფართოდ იყენებენ ეკონომიკის მილიტარიზაციას თავიანთი გამდიდრებისათვის; სახელმწიფო აპარატის დაქვემდებარებით ისინი თავიანთთვის უზრუნველყოფენ უდიდეს სამხედრო შეკვეთებს ხელსაყრელი პირობებით. ამასთან ეკონომიკის მილიტარიზაციისა და გამაღებელი შეიარაღების მთელ სიმძიმეს ბურჟუაზიული სახელმწიფოები მშრომელ მასებს აყენებენ. იმპერიალისტურ ქვეყნებში ძლიერდება მუშათა მასის ექსპლოატაცია, იზრდება გადასახადები, დაბლა იწვეს ხალხის მასების ცხოვრების დონე; ამად დროს მონოპოლიები საარაკო მოგებას იღებენ. მაგალითად, ოფიციალური, შემცირებული მონაცემებით, ამერიკის მონოპოლიების მოგება 1938 წლის 3,3 მლრდ. დოლარიდან 1957 წელს გაიზარდა 43,4 მლრდ. დოლარამდე, ესე იგი 13-ჯერ და უფრო მეტად.

ინგლისის სააქციო კომპანიების მოგებამ 1957 წელს შეადგინა 4,6 მლრდ. გირვანქა სტერლინგი, ნაცვლად 1938 წლის 1 მილიარდისა. მონოპოლიების იდეოლოგები ეკონომიკის მილიტარიზაციას ასაღებენ, როგორც კრიზისებისა და უმუშევრობისაგან მხსნელ საშუალებას, მილიტარიზებულ მეურნეობას რეკლამას უწევენ როგორც „გეგმიან“ მეურნეობას. მაგრამ სინამდლეში იმპერიალისტური ქვეყნების მეურნეობის მილიტარიზაცია კაპიტალისტური სისტემის პარაზიტის მისა და ლაბობის გაძლიერების ნათელი მაჩვენებელია. ბურჟუაზიის იმედისა და ვარაუდების საწინააღმდეგოდ, გაძალადებული შეიარაღება და მეურნეობის მილიტარიზაცია ვერ უზრუნველყოფს კაპიტალისტური ეკონომიკის „გეგმიან“ განვითარებას. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგაც, როცა კაპიტალისტური მეურნეობის მილიტარიზაციას განსაკუთრებით ფართო გაკანება მიეცა, იმპერიალისტურ ქვეყნებში არაერთხელ ჰქონია ადგილი ეკონომიურ კრიზისებს; რჩება მასობრივი ქრონიკული უმუშევრობა, მრეწველობის ბევრი დარგის საწარმოთა არასრული დატვირთვა. — 191.

²⁰ ნ ი ც უ ე, ფ რ ი დ რ ი ხ (1844—1900) — რეაქციონერი გერმანელი ფილოსოფოსი, ერთ-ერთი იდეოლოგი გერმანიის მემამულურ-ბურჟუაზიული რეაქციისა იმპერიალიზმის ჩამოყალიბების პერიოდში, ფაშიზმის ერთ-ერთი იდეოლოგიური წინამორბედი. თავის ნაშრომებში იგი გამოდიოდა როგორც დემოკრატიის, მუშათა კლასის, მარქსიზმის დაუძინებელი მტერი, ცინიკურად ასხამდა ხოტბას ადამიანთა უთანასწორობას, რჩეული «ბატონების რასის» გაბატონებულ მდგომარეობას, აგდებით უწოდებდა მშრომელ მასებს ბრბოს. «მონების რასას». სოციალურ პოლიტიკურ პრობლემებს ნიცშე განიხილავდა სუბიექტური იდეალიზმისა და ვულგარული «სოციალური დარვინიზმის», «ზეადამიანის» თეორიის პოზიციებიდან. ანტიდემოკრატიულმა რეაქციულმა მისწრაფებებმა ნიცშეანელობა თანამედროვე ბურჟუაზიის პოპულარულ ფილოსოფიად გახადა. იმპერიალისტურ წრეებში ყველაზე მეტად გავრცელდა მისი ქადაგება ამორალიზმისა, რომელიც გაბატონებული კლასებისათვის ნებადართულად აცხადებს ზნეობის ყოველ დარღვევას. ბურჟუაზიის იდეოლოგები ფართოდ იყენებენ ნიცშეანელობას იმისათვის, რომ შეალამაზონ იმპერიალიზმში, როგორც «ბუნებრივი» საზოგადოებრივი წყობილება, რომელიც თითქმის შეესაბამება ადამიანის ბუნებას, რომ გააძარტონ აგრესია, შეაქონ დაპყრობითი ომები. — 193.

²¹ « ე ვ რ ო პ ი ს უ ე ე რ თ ე ბ უ ლ ი შ ტ ა ტ ე ბ ი ს » ლოზუნგმა, რომელიც სხვადასხვა ვარიანტით არაერთხელ ყოფილა წამოყენებული პირველ მსოფლიო ომამდეც, განსაკუთრებით ფართო გავრცელება პირველი ომის წლებში. ამ ლოზუნგს ბურჟუაზიულ პოლიტიკოსებთან ერთად გაძლიერებით უწევდნენ მაშინ პროპაგანდას ოპორტუნისტი-კაუცკელები, ტროცკისტები, რომლებიც მსჯელობდნენ იმპერიალისტურ სახელმწიფოებს შორის მეტოქეობისა და სამხედრო კონფლიქტების თავიდან აცილების შესაძლებლობაზე, თხზავდნენ მშვიდობიან საფუძველზე მათი გაერთიანების სხვადასხვა პროექტებს. ლენინმა, ბოლშევიკურმა პარტიამ ამხილეს იმპერიალისტური სახელმწიფოების მშვიდობიანი კავშირის შესახებ კაუცკელოა, ტროცკისტთა ლოზუნგის რეაქციული ხასიათი. რსდმპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტიკურ მანიფესტში «ომი და რუსეთის სოციალ-დემოკრატია», რომელიც 1914 წლის 1 ნოემბერს გამოქვეყნდა, ჩაზგასმული იყო, რომ «ევროპის შე-

ერთებული შტატების» ლოზუნგი უაზრო და ყალბია, «თუ რევოლუციური გზით არ იქნა დამხობილი გერმანიის, ავსტრიისა და რუსეთის მონარქიები» (ე. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 23). ანალიზს ეკეთებდა რა იმპერიალიზმის ეკონომიურ პირობებს, ლენინმა ცნობილ სტატიაში «ევროპის შეერთებული შტატების ლოზუნგის შესახებ», რომელიც 1915 წლის 23 აგვისტოს დაიბეჭდა, ცხადყო, რომ «ევროპის შეერთებული შტატები, კაპიტალიზმის დროს, ან შეუძლებელია, ან რეაქციულია»; კაპიტალიზმსა და მათს მთავრობებს შორის შესაძლებელია მხოლოდ დროებითი შეთანხმებანი ნაძარცვის დასაცავად, კოლონიების გასანაწილებლად ძალის, კაპიტალის მიხედვით, რეაქციული კავშირები დემოკრატიისა და სოციალიზმის წინააღმდეგ ერთობლივი ბრძოლის საწარმოებლად. ამიტომ ლენინი, ბოლშევიკები იმ დასვენამდე მივიდნენ, რომ სწორი არ იყო «ევროპის შეერთებული შტატების» ლოზუნგი (იხ. იქვე, გვ. 413—418).

ისტორიული გამოცდილება და თანამედროვე სინამდვილე მთლიანად ადასტურებენ «ევროპის შეერთებული შტატების» ლოზუნგის ლენინური დახასიათების სისწორეს. ამჟამად ამ ლოზუნგს გაძლიერებით აყენებენ იმპერიალისტები და მათი ლაქიები — მემარჯვენე სოციალისტები. ისინი «ევროპის შეერთებულ შტატებად» ასაღებენ დასავლეთ ევროპის სხვადასხვაგვარ ორგანიზაციებსა და ვაერთიანებებს, როგორც არის «ევროპის საბჭო», «ევროპის ქვანახშირისა და ფოლადის გაერთიანება» და ა. შ., რომლებიც ბურჟუაზიის მიერ შექმნილია კოლონიების ერთობლივი ძარცვისათვის, მშრომელთა ექსპლოატაციის გაძლიერებისათვის, დემოკრატიისა და სოციალიზმის წინააღმდეგ ბრძოლისათვის. —199.

- 22 მონროს დოქტრინა — ამერიკის შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკის პრინციპების დეკლარაცია, ჩამოყალიბებული პრეზიდენტ ჯეიმს მონროს მიერ კონგრესისადმი 1823 წლის 2 დეკემბრის მიმართვაში. მონროს დოქტრინას ამოფარებით («ამერიკა ამერიკელებისათვის») ამერიკის შეერთებული შტატები ახორციელებდნენ თავიანთ დამპყრობლურ გეგმებს სამხრეთ ამერიკაში, მუდამ ერეოდნენ ლათინური ამერიკის ქვეყნების საქმეებში, თავს ახვევდნენ მათ კაბალურ ხელშეკრულებებს. იმპერიალიზმის ეპოქაში მონროს დოქტრინამ განსაკუთრებით აგრესიული ხასიათი მიიღო. ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა ხელთ იგდეს ესპანეთის თითქმის ყველა კოლონია წყნარ ოკეანეში და კარაიბის ზღვაში; მონროს დოქტრინის გამოყენებით მათ განახორციელეს ინტერვენცია კუბაში, ჰაიტიზე, ნიკარაგუაში, პანამაში, კოლუმბიაში, დომინგოს რესპუბლიკაში და ლათინური ამერიკის სხვა ქვეყნებში. კვლავ იმავე მონროს დოქტრინას ამოფარებით ამერიკის შეერთებული შტატების იმპერიალიზმი მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ აძლიერებს ექსპანსიას ლათინური ამერიკის ქვეყნების წინააღმდეგ. ამას ნათლად მოწმობს თუნდაც ის ფაქტი, რომ 1954 წელს ამერიკელმა იმპერიალისტებმა იმის შიშით, რომ გვატემალის მავალითი, რომელმაც მიიღო ამერიკის «იუნაიტედ ფრუტ კომპანის» თვითნებობის წინააღმდეგ მიმართული კანონი აგრარული რეფორმის შესახებ, აღაფრთოვანებდა დამოუკიდებლობისათვის საბრძოლველად ლათინური ამერიკის ხალხს, პროვოკაციულად გამოიწვიეს შეიარაღებული აჯანყება და მოაწყვეს გვატემალაში მთავრობის გადატრიალება, რომლის შედეგადაც ძალაუფლებას სთავეში ჩაუდგა ამერიკის შეერთებული შტატების მონოპოლისტებისათვის სასურველი რეაქციული სამხედრო ხრთოვა. —200.

23 «იმპერიალისტური ეკონომისტები» — ოპორტუნისტული მიმართულება საერთაშორისო სოციალ-დემოკრატიაში, რომელიც 1914—1918 წლების მსოფლიო იმპერიალისტური ომის პერიოდში გაჩნდა. რსდმპ-ში ამ მიმართულებამ თავი იჩინა საზღვარგარეთის სექციების კონფერენციაზე, რომელიც 1915 წლის გაზაფხულზე მიმდინარეობდა ბერნში (შვეიცარია), სადაც ერთა თვითგამორკვევის საწინააღმდეგო თეზისებით გამოვიდა ბუხარინი. ამ თეზისებში იგი იცავდა ანტიმარქსისტულ შეხედულებებს, რომლებიც ლენინმა შემდეგში დაახასიათა როგორც «იმპერიალისტური ეკონომიზმის» მიმართულება. ბუხარინის თეზისებს შემდეგში პიატაჟოვი და ბოში შეუერთდნენ. ასეთივე იდეები გამოვლინდა აგრეთვე ჰოლანდიის «რევოლუციურ-სოციალისტური კავშირისა და სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის პროგრამის პროექტში», ამერიკის «სოციალისტური მუშათა პარტიაში» და სხვა პარტიებში. ლენინმა «იმპერიალისტური ეკონომიზმს» ინტერნაციონალური სენი უწოდა და მის წინააღმდეგ გადამწყვეტი ბრძოლა დაიწყო. «იმპერიალისტური ეკონომისტები» გამოდიოდნენ ერთა თვითგამორკვევის წინააღმდეგ, რსდმპ მთელი პროგრამა-მინიმუმის წინააღმდეგ, რომელიც ითვალისწინებდა ბრძოლას დემოკრატიული გარდაქმნებისათვის, რომელთა მიზანი იყო გაეადვილებინათ მომზადება და დასავლეთ სოციალისტურ რევოლუციაზე. «იმპერიალისტური ეკონომისტებთან» ბრძოლაში ლენინმა ცხადყო, რომ ჩაგრულ კლასებს კაპიტალიზმის დროს თუმცა არ შეუძლიათ დემოკრატიული უფლებების რეალიზაცია, მარქსისტებმა ყველა დემოკრატიული დაწესებულება უნდა გამოიყენონ ბურჟუაზიის წინააღმდეგ იმ მიზნით, რომ მოამზადონ იმპერიალიზმის დამხობა, და ისწრაფოდნენ «ბურჟუაზიული დემოკრატიზმის გამოყენების გზით — პროლეტარიატის სოციალისტური და თანამიმდევრულ-დემოკრატიული ორგანიზაციისაყენ ბურჟუაზიის წინააღმდეგ და ოპორტუნიზმის წინააღმდეგ» (თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 20). ლენინი ხაზს უსვამდა ერთა თვითგამორკვევის ლოზუნგის უდიდეს მნიშვნელობას იმპერიალიზმის ეპოქაში. არ ვიცით, აღნიშნავდა იგი, და შეუძლებელიც არის ვიცოდეთ, პრაქტიკულად ჩაგრულ ერთა რა რაოდენობას დასპირდება გამოყოფა, «რათა თავისი წვლილი შეიტანოს დემოკრატიის ფორმებისა და სოციალიზმზე გადასვლის ფორმების სხვადასხვაობაში», მაგრამ გამოყოფის თავისუფლების უარყოფა იმის გამო, რომ იგი თითქოს განუხორციელებელია იმპერიალიზმის დროს, არის თეორიული სიყალბე და პრაქტიკულად სამსახურის გაწევა მჩაგვრელი ერების შოვინისტებისათვის.

«იმპერიალისტური ეკონომიზმის» კრიტიკა ვ. ი. ლენინს მოცემული აქვს ნაშრომებში: «იმპერიალისტური ეკონომიზმის» მიმართულების შესახებ, რომელიც ახლა იბადება; «პასუხი პ. კიევისს (ი. პიატაჟოვის); «მარქსიზმის კარიკატურისა და «იმპერიალისტური ეკონომიზმის» შესახებ» (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 1—12, 13—21, 22—90) და სხვა ნაწარმოებებში. — 239.

24 ენგელსი «ანტი-დიურინგში», III თავში «ძალდომრეობის თეორია (გაგრძელება)» კაპიტალისტური სახელმწიფოების შესახებ წერდა: «არმია სახელმწიფოს მთავარ მიზანად, მის თვითმიზნად იქცა; ხალხები მხოლოდ იმისათვის-ღა არსებობენ, რომ ჭარისკაცები გამოიყვანონ და ჰყვებონ. მილიტარიზმი ბატონობს და ნიქამს ევროპას. მაგრამ ეს მილიტარიზმი აგრეთვე თავისი საკუთარი დაღუპვის ჩანასახს ატარებს». მეტოქეობა ცალკეულ სახელმწიფოებს შორის, აღნიშნავდა ენგელსი,

- აიძულებს მათ სულ უფრო მეტი სახსრები ხარჯონ შეიარაღებაზე და ამით არქარებენ თავიანთ ფინანსურ კატასტროფას; მეორე მხრივ, ეს მეტოქეობა მათ აიძულებს სულ უფრო ფართოდ გამოიყენონ საყოველთაო საკლდეზულო სამხედრო სამსახური, ამით მთელ ხალხს შეასწავლონ იარაღის ხმარება; ხალხს რეალური შესაძლებლობა ეძლევა გარკვეულ მომენტში იარაღი მოაბრუნოს გაბატონებული კლასების წინააღმდეგ. ამ საფეხტურზე მეფის ჯარი ხალხის ჯარად იქცევა; მანქანა უარი ამბობს სამსახურზე, და მალიტარიზში იღუპება თავისი დიპლექტიკური განვითარების ძალით» (ფ. ენგელსი. «ანტი-დიურინგი», 1952, გვ. 201). —240.
- 25 მ ა ნ ჩ ე ს ტ ე რ ო ბ ა (ფრიტრედერობა) — ბურჟუაზიის ეკონომიური პოლიტიკის მიმართულება, რომელიც გამოდიოდა ვაჭრობის თავისუფლების და კერძოსამეურნეო საქმიანობაში სახელმწიფოს ჩაურევლობის მოთხოვნით. წარმოიშვა ინგლისში XVIII საუკუნის დამლევს; XIX საუკუნის 30—40-იან წლებში ფრიტრედერობის ბურჯს წარმოადგენდნენ ქალაქ მანჩესტერის მრეწველები, ამიტომ ფრიტრედერებს «მანჩესტერელებსაც» უწოდებდნენ. «მანჩესტერის სკოლას» სათავეში იდგნენ კობდენი და ბრაიტი. ფრიტრედერობის ტენდენციები თავს იჩენდა სხვა სახელმწიფოების პოლიტიკაშიც. ფრიტრედერობა თეორიულად დასაბუთებულია ა. სმიტისა და დ. რიკარდოს ნაწარმოებებში. —262.
- 26 ს ო ფ ი ს ტ ე ბ ი ძველ საბერძნეთში ეწოდებოდათ პროფესიონალ ფილოსოფოსებს, ფილოსოფიისა და მკვებრმეტყველების მასწავლებლებს. სოფისტების დამახასიათებელი ნიშანი იყო მათი რწმენა, რომ დამიანის ყველა წარმოდგენა, ეთიკური ნორმა და შეფასება შეფარდებითია. სოფისტები წინასწარი განზრახვით იყენებდნენ შეცდომაში შემყვან ყალბ, მატუენებელ საბუთებს (სოფიზმებს), სიტყვიერ ხერხებს. სოფისტიკა მალე გადაგვარდა ცნებებით უნაყოფო თამაზად, სიტყვებსა და კამათში ინებისმიერი დებულებების დაცვისა და უარყოფის ხელშეწყობად.
- რ ა ბ უ ლ ი ს ტ ი — ადვოკატი — ხრიკის ოსტატი, მოლაყბე. ვ. ა. ლენინი სოფისტსა და რაბულისტს უწოდებს კაუკკის იმისათვის, რომ იგი ამახინჯებს იმპერიალიზმის ქეშმარიტ ბუნებას, საქმის არსს გვერდს უვლის მივიბ-მოვიბვით, იყენებს სოფისტკას და თეორიულ სიყალბეს იმისთვის, რომ მიჩქმალოს იმპერიალიზმის ყველაზე ღრმა წინააღმდეგობანი და გაამართლოს ერთიანობა კაპიტალის აპოლოგეტებთან, ამკარა სოციალ-შოვინისტებთან. —262.
- 27 «კ ო მ უ ნ ი ს ტ ი» — ლენინის მიერ დაარსებული ჟურნალი; გაზეთ «სოციალ-დემოკრატის» რედაქცია გამოსცემდა ჟენევაში 1915 წელს. გამოვიდა ერთი (ორმაგი) ნომერი, რომელშიც გამოქვეყნებული იყო ლენინის სამი სტატია: «II ინტერნაციონალის კრაზი», «ფრანგი სოციალისტის პატიოსანი ხმა» და «იმპერიალიზმი და სოციალიზმი იტალიაში» (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 237—309, 424—434, 435—447). —263.
- 28 «The Economist» — ყოველკვირეული ბურჟუაზიული ჟურნალი; გამოდის ლონდონში 1843 წლიდან. —267.
- 29 «The Daily Telegraph» («ყოველდღიური ტელეგრაფი») — გაზეთი, დაარსებული ლონდონში 1855 წელს; ერთ-ერთი დიდი ბურჟუაზიული კონსერვატიული გაზეთი ინგლისში. —267.

- ³⁰ ტ რ ე დ-უ ნ ი ო ნ ე ბ ი — პროფკავშირთა სახელწოდება ინგლისში და ბრიტანეთის დომინიონებში. ტრედ-უნიონებში შედიან, უმთავრესად, კვალიფიციური მუშები, რომლებიც ერთიანდებიან საამქრო და არა საწარმოო პრინციპის მიხედვით. საწარმოებში ტრედ-უნიონებს თავიანთი ორგანიზაციები არა აქვთ; ძირეული ორგანიზაციები იქმნება საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. ადგილობრივი განყოფილებები ერთიანდებიან რაიონულ, საოლქო და ეროვნულ კომიტეტებად, რომლებსაც სათავეში აღმასკომები უდგანან. 1868 წელს შეიქმნა ბრიტანეთის ტრედ-უნიონების კონგრესი. ტრედ-უნიონების წევრები შედიან ლეიბორისტულ პარტიაში კოლექტიური წევრობის საფუძველზე. ტრედ-უნიონების ოპორტუნისტი ბელადები ისწრაფვიან შეზღუდონ პროლეტარიატის პოლიტიკური მოქმედება და შემოფარგლონ იგი ბრძოლით იმ ვიწროპროფესიული ეკონომიური მოთხოვნების საკანონმდებლო გზით განხორციელებისათვის, რომლებიც კაპიტალიზმის საფუძველებს არ ეხება; ისინი ახორციელებენ კაპიტალისტურ საზოგადოებაში «კლასობრივი პარმონის» რეფორმისტულ პოლიტიკას. ტრედ-უნიონების იდეოლოგიაში უარყოფენ პროლეტარიატის რევოლუციური პარტიის შექმნის საჭიროებას, მუშათა პარტიის როლი ფაქტიურად დაჰყავთ ტრედ-უნიონების საპარლამენტო წარმომადგენლობამდე.—278.
- ³¹ «Le Temps» («დროება») — ყოველდღიური ბურჟუაზიული გაზეთი; გამოდიოდა პარიზში 1861 წლიდან 1942 წლამდე.—310.
- ³² «Vorwärts» («წინ») — ყოველდღიური გაზეთი, გერმანიის სოციალ-დემოკრატიის ცენტრალური ორგანო; გამოდიოდა 1876 წლიდან ვ. ლიბკნეხტისა და სხვების რედაქციით. გაზეთის ფურცლებზე ფ. ენგელსი აწარმოებდა ბრძოლას ოპორტუნიზმის წინააღმდეგ. 90-იანი წლების მეორე ნახევრიდან, ფ. ენგელსის სიკვდილის შემდეგ, «Vorwärts»-ში სისტემატურად იბეჭდებოდა სტატიები ოპორტუნიზტებისა, რომლებიც გაბატონებული იყვნენ გერმანიის სოციალ-დემოკრატიისა და II ინტერნაციონალში. მსოფლიო იმპერიალისტური ომის წლებში (1914—1918) «Vorwärts»-ი სოციალ-შოვინიზმის პოზიციებზე იდგა. დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის შემდეგ გაზეთი ანტისაბჭოთა პროპაგანდის ერთ-ერთი ცენტრი გახდა; გამოდიოდა ბერლინში 1933 წლამდე.—310.
- ³³ «L'Humanité» («კაცობრიობა») — ყოველდღიური გაზეთი, დაარსებული ე. უორესის მიერ 1904 წელს როგორც საფრანგეთის სოციალისტური პარტიის ორგანო. მსოფლიო იმპერიალისტური ომის წლებში (1914—1918) გაზეთი უკიდურესი მემარჯვენე ფრთის ხელში იყო და სოციალ-შოვინისტური პოზიცია ეკავა. 1920 წლის დეკემბრის კონგრესზე სოციალისტური პარტიის გათიშვისა და საფრანგეთის კომუნისტური პარტიის შექმნის შემდეგ გაზეთი მისი ორგანო გახდა; ამჟამადც გამოდის პარიზში როგორც კომუნისტური პარტიის ცენტრალური ორგანო. —310.
- ³⁴ ორი ზაზით შემოხაზული ტექსტი წარმოადგენს «v» რეჟულის პირველ გვერდს, სადაც შემოკლებულად ჩაწერილია მისი ტინაარსი: 1) პილვერდინგი. «დინარის კაპიტალი», 2) ელუქრობის ტრესტი, 3) ემიხიების სტატისტიკა, 4) რისერი. რეჟულში პირველ სამ ჩანაწერს გვერდების საერთო ნუმერაცია აქვს (1—10); იმ გვერდებს, რომლებზეც შე-

- ნიშნებია რისერის წიგნზე, აქვს ცალკე ნუმერაცია (გვ. 1—16). ამის შესაბამისად «იმპერიალიზმის» მთელი ნაშრომის ნაკრებ გეგმაშიც ლენინი ხმარობს პირობით ნიშნებს «v», «vR» (ვ. ი. რვეული «v-რისერო») გვერდების ჩვენებათ იმ მასალების გამოსაყენებლად, რომლებიც შეკრებილია «v» რვეულში. —330.
- 36 ლენინი «რვეულებში იმპერიალიზმის შესახებ» და ნაშრომში «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» არაერთხელ იხიწვებას რ. ჰილფერდინგის წიგნს «ფინანსური კაპიტალი». იყენებს რა ამ წყაროს ფაქტიურ მასალებს მონოპოლისტური კაპიტალიზმის ცალკეული მხარეების დასახასიათებლად, ლენინი ამავე დროს აკრიტიკებს ავტორს არამარქსისტული დებულებებისა და დასკვნებისათვის იმპერიალიზმის უმნიშვნელოვანეს საკითხებზე. ლენინი ახასიათებს ჰილფერდინგს — გერმანიის სოციალ-დემოკრატიისა და II ინტერნაციონალის ერთ-ერთ ლიდერს — როგორც კანტელსა და კაუცკელს, რეფორმატორსა და იმპერიალისტური ბურჟუაზიის შემავრცელებელს (ეს ტომი, გვ. 630). სწვევტს რა პოლიტიკას ეკონომიკისაგან, ჰილფერდინგი თავის წიგნში იძლევა იმპერიალიზმისა და ფინანსური კაპიტალის არასწორ განსაზღვრას; იგი ჩქმალავს მონოპოლიების გადამწყვეტ როლს იმპერიალიზმის დროს და ყველა მისი წინააღმდეგობის გამწვავებას, უგულვებელყოფს იმპერიალიზმის ისეთ დიდმნიშვნელოვან თვისებებს, როგორიც არის მსოფლიოს განაწილება და ბრძოლა მისი გადანაწილებისათვის, კაპიტალიზმის პარაზიტუზში და ლობა, «ნაბიჯს დგამს უკან» ვ. კ. ა. პაციფისტი და რეფორმისტი, ინგლისელ ჰობსონთან შედარებით» (თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 238). მაგრამ, მიუხედავად სერიოზული შეცდომებისა, ჰილფერდინგის წიგნმა მაინც გარკვეული დადებითი როლი შეასრულა კაპიტალიზმის განვითარების უახლესი ფაზის გამოკვლევაში. —330.
- 37 კ ა ნ ტ ი ა ნ ო ბ ა — რეაქციული იდეალისტური მოძღვრება, რომელსაც საფუძვლად უდევს ე. კანტის ფილოსოფიური შეხედულებანი. «კანტის ფილოსოფიის ძირითადი ნიშანია მატერიალიზმის შერიგება იდეალიზმთან, კომპრომისი მათ შორის, ერთ სისტემაში სხვადასხვაგვარი, მოწინააღმდეგე ფილოსოფიური მიმართულებების შეთავსება» (ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 14, გვ. 244—245). კანტი ცდილობდა «შეერიგებინა» სარწმუნოება და ცოდნა, რელიგია და მეცნიერება; მის თეორიულ დებულებათა საფუძველს შეადგენს აგნოსტიციზმი, ობიექტური სამყაროს შეცნობადობის უარყოფა. კანტიანობა ყველა წერის ოპორტუნისტებისა და რევიზიონისტების, მათ შორის კაუცკელის საყვარელი ფილოსოფიაა. —331.

- 37 ვ. ი. ლენინი აღნიშნავს, რომ არასწორია ჰილფერდინგის მტკიცება ტუგან-ბარანოვსკის დამახაზურებაზე კაპიტალისტური კვლავწარმოებისა და კრიზისების შესახებ კ. მარქსის თეორიის მნიშვნელობის გახსნაში. სინამდვილეში ეს ბურჟუაზიული ეკონომისტი, რომელიც 90-იან წლებში «ლევალური მარქსიზმის» თვალსაჩინო წარმომადგენელი იყო, თავის ნაშრომებში ამახინჯებდა კვლავწარმოებისა და კრიზისების მარქსისტულ თეორიას და ცდილობდა მის უარყოფას. უარყოფდა რა კაპიტალიზმის დამახასიათებელ წინააღმდეგობას წარმოების უსაზღვროდ გაფართოებისაყენ მისწრაფებასა და ხალხის მასების პროლეტარული მდგომარეობის გამო მოხმარების შეზღუდულ შესაძლებლობებს შორის,

ტუგან-ბარანოვსკი ამტყიცებდა, თითქოს კაპიტალიზმის პირობებში შესაძლებელია უსაზღვრო დაგროვება და წარმოების დაუბრკოლებელი განვითარება ხალხის მასების მოხმარებისა და ცხოვრების დონის მიუხედავად. ასეთ აპოლოგეტურ თეორიებს ამჟამად ავრცელებენ ბურჟუაზიული ეკონომისტები. კაპიტალისტური სინამდვილე პერიოდულად განმეორებული კრიზისებით უარყოფს ამ ვულგარულ მოძღვრებებს და მთლიანად ადასტურებს კაპიტალისტური დაგროვებისა და კრიზისების მარქსისტული თეორიის სისწორეს. —333.

- 38 ამონაწერები და ცალკეული ადგილების შინაარსის გადმოცემა ჰობსონის წიგნიდან გაკეთებულია ნ. კ. კრუსკაიას მიერ. ამონაწერების ტექსტს ლენინი გადათვალთვლების დროს ხაზს უსვამდა, უმატებდა, კიდევებუ მოხაზვას და მონიშნავს აკეთებდა. რვეულის გვერდების ნუმერაცია ლენინს გაუკეთებია. ლენინის მიერ ხაზგასმები ნაჩვენებია შემდეგი შრიფტების საშუალებით: ერთი ხაზით გახაზული აწყობილია კურსივით; ორი ხაზით—კურსივი დაყოფით; სამი ხაზით—ნახევრადმუქი მცირე-თვალანი კურსივით; ერთი ტალღისებრი ხაზით გახაზული აწყობილია კაპიტელით; ორით—კაპიტელი დაყოფით; ყველა დამატება აწყობილია ნახევრადმუქი კორპუსით; ხოლო თუ დამატებებში ხაზგასმებია, ეს უქანასქნელი აწყობილია: ერთი ხაზით გახაზული—ნახევრადმუქი კურსივით; ორით—ნახევრადმუქი კურსივი დაყოფით.

თავისი შრომის «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» წინასიტყვაობაში ლენინი აღნიშნავდა, რომ ჟ. ა. ჰობსონის წიგნი მან გამოიყენა იმ ყურადღებით, რომლის ღირსიც არის ეს შრომა. ჯონ ატკინსონ ჰობსონი (1858—1940) — ცნობილი ინგლისელი ეკონომისტი, თავისი შეხედულებებით ბურჟუაზიული რეფორმისტი და პაციფისტი იყო. ჰობსონის მიერ დაწერილ ყველაზე ცნობილ წიგნებს შორის იყო «სიღარიბის პრობლემები», «თანამედროვე კაპიტალიზმის განვითარება» და «იმპერიალიზმი», რომელსაც ლენინი უწოდებდა მთავარ ინგლისურ შრომას იმპერიალიზმზე და თვლიდა მას იმპერიალიზმის წვრილბურჟუაზიული კრიტიკის ტიპურ ნიმუშად. ლენინი აღნიშნავდა, რომ ჰობსონის ეს შრომა შეიცავს «იმპერიალიზმის ძირითად ეკონომიურ და პოლიტიკურ თავისებურებათა ძალიან კარგ და საფუძვლიან აღწერილობას» (თხზულებანი, 4 გამოც., ტ. 22, გვ. 241). «რვეულებში იმპერიალიზმის შესახებ» ლენინი წერს, რომ ჰობსონის წიგნი იმპერიალიზმის შესახებ «საერთოდ სასარგებლოა, განსაკუთრებით კი სასარგებლოა იმით, რომ გვეხმარება ვამხილოთ კაპიტალიზმის ძირითადი სიყალბე ამ საკითხში» (ეს ტომი, გვ. 99). იყენებს რა ჰობსონის წიგნის მდიდარ ფაქტიურ მასალას, ლენინი ამავე დროს აკრიტიკებს მის რეფორმისტულ დასკვნებს და იმის ცდებს, რომ დაფარული ფორმით დაიკვას იმპერიალიზმი, მიჩქმალოს მისი სრული ბატონობა და მისი «ღრმა ფესვები, ცდილობს წინა რიგში წამოაყენოს კერძო მხარეები და მეორეხარისხოვანი წერილმანები, ლამობს ჩამოაშოროს ყურადღება არსებითს «რეფორმების» სრულიად არასერიოზული პროექტებით, როგორცაა პოლიციური ზედამხედველობა ტრენტებზე ან ბანკებზე და ა. შ.» (თხზულებანი, 4 გამოც., ტ. 22, გვ. 361). —406.

- 39 ე თ ი კ უ რ ი ს ო ც ი ა ლ ი ზ მ ი — იდეალისტური მოძღვრება, რომელიც მეცნიერული კომუნიზმის დებულებას კაპიტალიზმის სოციალიზმით შეცვლის ისტორიული აუცილებლობის შესახებ უპირისპირებს

ადამიანთა ზნეობრივი (ეთიკური) თვითსრულყოფის იდეას, რომელიც თითქოს იხსნის საზოგადოებას ყველა სოციალური უბედურებისაგან. ეთიკური სოციალიზმის თეორია წარმოიშვა XIX საუკუნის ბოლოს გერმანელ ნეოკანტიანელს შორის, როგორც იყენებ გ. კოგენი, პ. ნატორპი, ე. კასირერი და სხვები, და გახდა ერთ-ერთი მთავარი დოგმა «რეიზიონიზმის მამის» ე. ბერნშტეინის, აგრეთვე გერმანიის მემარაჯვენ სოციალ-დემოკრატთა ფილოსოფიური ლიდერის კ. ფორლენდერის შეხედულებებში. ეთიკური სოციალიზმი სოციალისტურ წყობილებას აცხადებს ზნეობრივ იდეალად, რომელიც შეიძლება მიღწეულ იქნას შორეულ მომავალში კლასობრივი ბრძოლისა და პარლეტარიატის დიქტატურის გვერდის ავლით, როგორც მშრომელების, ისე ექსპლოატორების მხოლოდ და მხოლოდ მორალური გარდაქმნის გზით. თანამედროვე პირობებში ეთიკური სოციალიზმის იდეოლოგიას ფართოდ იყენებენ მემარაჯვენ სოციალისტები კაპიტალისტურ ქვეყნებში. —424.

- 40 ლენინს ხელნაწერში აქ ჩაუნიშნავს: იხ. დამატება ზემოთ, ამ რვეულს, გვ. 7ა. რვეულის მე-7 გვერდზე ზემოთ ლენინს დაუწერია: «(იხ. ამ რვეულის გვ. 41)». ლენინის ამ მითითების თანახმად ამონაწერი რვეულის მე-7 გვერდიდან მოთავსებულია ტომში არა რვეულის გვერდების ნუმერაციის რიგით, არამედ ჰობსონის წიგნიდან ამონაწერების თანმიმდევრული რიგით. —436.
- 41 ამონაწერები სამბას წიგნიდან გაკეთებულია ნ. კ. კრუჰსკაიას მიერ; მონიშვნები, ჩამატებები (იხ. ნახევრადმუქი შრიფტით აწყობილი), ხაზგასმები ციტატების ტექსტში (იხ. კურსივით აწყობილი ერთი ხაზგასმისა და კურსივი დაყოფით აწყობილი ორი ხაზგასმისა) და გვერდების ნუმერაცია ვ. ი. ლენინისა. —443.
- 42 ს ი ა ც ი ტ ა ტ ე ბ ი ს ა შ უ ლ ც ე - გ ე ვ ე რ ნ ი ც ი ს წ ი გ ნ ი - დ ა ნ ა — შედგენილია ლენინის მიერ ამ წიგნის კითხვისას, რომ შემდეგ გაკეთებინა სათანადო ამონაწერები (იხ. ქვემოთ, ამ ტომის გვ. 453—468). პირველი 11 გვერდის ციტატები რვეულში ამოწერილია ლენინის მიერ მის მიერ მითითებული თანმიმდევრობით. რვეულში შემდეგ მოდის მთელი რიგი ციტატები 229—375 გვერდებიდან, რომლებიც სიაში აღნიშნული არ არის (ეტყობა, ხელნაწერის ნაწილი დაკარგულია). სისი ბოლო, 401 გვერდიდან, ზუსტად შეესაბამება ლენინის ჩანაწერს რვეულში. —452.
- 43 გ ლ ა ს ი ს ი — სამხედრო ტერმინი — ფერდობი, შვერილი, მიწაყრილი სიმაგრის გარეთა თხრილის წინ. —454.
- 44 ფ ო ლ კ ს რ ა ა დ ი — ბურთა პარლამენტი —461.
- 45 რ ა ნ დ ი (სრული სახელწოდება ვიტვატერსრანდი) — ოქროს მრეწველობის უდიდესი რაიონი, მდებარეობს სამხრეთ აფრიკის კაპშირის ტრანსვაალის პროვინციაში. ამ რაიონში ამოაქვთ მთელი კაპიტალისტური სამყაროს 1/3-ზე მეტი ოქრო. —462.
- 46 მონაცემები 1911 წელს ქვანახშირის მოპოვების შესახებ ვ. ი. ლენინს აღებული აქვს «საერთაშორისო მიმოხილვებიდან», ცხრილი 19, «Sta-

fistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich»-ში («გერმანიის იმპერია-რიის სტატისტიკური წელიწადეული»). 1915. გვ. 33*. —473.

- 47 მონაცემები ჩაისა და სპირტის მოხმარების შესახებ ეხება ავსტრალა-ზიას. —481.
- 48 ნაშრომის «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია» ფრანგული და გერმანული გამოცემების წინასიტყვაობაში ლენინი ცალკე აღნიშნავს მთელი მსოფლიოს რკინიგზების შესახებ მონაცემების დიდ მნიშვნელობას მონოპოლისტური კაპიტალიზმის დახასიათებისათვის: «რკინიგზის ქსელის განაწილება, ამ განაწილების უთანაბრობა, რკინიგზის ქსელის განვითარების უთანაბრობა — ეს არის შედეგი თანამედროვე, მონოპოლისტური კაპიტალიზმისა მსოფლიო მასშტაბით» (თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 234—235). რკინიგზების სტატისტიკის მასალები, რომლებიც მოყვანილია ამ ტომში 492—498, 500—503 გვერდებზე, მოწმობენ, თუ როგორ კრებდა ლენინი სხვადასხვა წყაროებიდან და ამუშავებდა 1890 და 1913 წლების ვრცელ მონაცემებს რკინიგზების ქსელის განვითარების შესახებ სხვადასხვა ქვეყნებში (უდიდესი სახელმწიფოები, დამოუკიდებელი და ნახევრადდამოუკიდებელი სახელმწიფოები, კოლონიები). ამ მონაცემებს რკინისა და ქვანახშირის წარმოების ზრდას რომ ადარებს, ლენინი ააშკარავებს არაპროპორციულობას საწარმოო ძალების განვითარებასა და სხვადასხვა ქვეყნების მიერ რკინიგზების მშენებლობას შორის (როგორც კოლონიებზე მონოპოლიის შედეგს). რკინიგზების სტატისტიკის გამოკვლევის შედეგებს, რომლებიც განზოგადებულია ორ მოკლე ცხრილში, ლენინი განიხილავს წიგნის იმპერიალიზმში, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია VII თავში (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 345—347). —492.
- 49 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XVI, ნაწ. II, 1936, გვ. 335—360. —507.
- 50 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. რჩეული ნაწერები ორ ტომად, ტ. II, 1955, გვ. 338. —511.
- 51 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XV, 1935, გვ. 201—204. —511.
- 52 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XVI, ნაწ. II, 1936, გვ. 385—387. —512.
- 53 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XV, 1935, გვ. 105—124. —512.
- 54 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XV, 1935, გვ. 217—223. —513.
- 55 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. რჩეული ნაწერები ორ ტომად, ტ. II, 1955, გვ. 42. —514.
- 56 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XVI, ნაწ. II, 1936, გვ. 388—401. —514.

- 57 აქ და შემდეგ იგულისხმება გაზეთი «Hamburger Echo» («ამამბურგის ექო») — გერმანიის სოციალ-დემოკრატიის ყოველდღიური გაზეთი; გამოდიოდა 1887 წლიდან; მსოფლიო იმპერიალისტური ომის პერიოდში (1914—1918) სოციალ-შოვინისტური პოზიცია ეკავა. —515.
- 58 ნეოკანტიანობა — ბურჟუაზიული ფილოსოფიური მიმდინარეობა, რომელიც გერმანიაში წარმოიშვა XIX საუკუნის მეორე ნახევარში; იმეორება კანტის ფილოსოფიის ყველაზე რეაქციულ, იდეალისტურ დებულებებს. ლოზუნგით «უკან კანტისაკენ!» ნეოკანტიანელები იბრძოდნენ დიალექტიკური და ისტორიული მატერიალიზმის წინააღმდეგ. ენგელსმა წიგნში «ლუდვიგ ფიფერბახი და კლასიკური გერმანული ფილოსოფიის დასასრული» ნეოკანტიანელები დაახასიათა როგორც თეორიული რეაქციონერები, «უბადრევი ეკლექტიკოსები და მონაშტეკეები». ნეოკანტიანელები გერმანიის სოციალ-დემოკრატიის რიგებში (ე. ბერნშტეინი, კ. შმიდტი და სხვ.) რევოლუციის უკეთებდნენ მარქსისტულ ფილოსოფიას, მარქსის ეკონომიურ თეორიას და მის მოძღვრებას კლასობრივი ბრძოლისა და პროლეტარიატის დიქტატურის შესახებ. რუსეთში ნეოკანტიანობის მომხრენი იყვნენ «ლევალური მარქსისტები», ესერები, მენშევიკები. რეაქციული ნეოკანტიანური ფილოსოფიის კრიტიკა ვ. ი. ლენინმა მოგვცა წიგნში «მატერიალიზმი და ემპირიოკრიტიციზმი». —562.
- 59 იხ. კ. მარქსი. «კაბიტალი», ტომი III, ნაწილი II. სახელმწიფო გამომცემლობა, თბილისი, 1959, გვ. 23. —580.
- 60 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XV, 1935, გვ. 428—433; ციტატი 429 გვერდზე. —591.
- 61 II ინტერნაციონალის შტუტგარტის კონგრესის (1907 წლის აგვისტო) რეზოლუციაში «მილიტარიზმი და საერთაშორისო კონფლიქტები», რომლის შემუშავებაშიც მონაწილეობას იღებდა ვ. ი. ლენინი, ნათქვამი იყო, რომ 1) მილიტარიზმი კლასობრივი ჩაგრვის მთავარი იარაღია; 2) აღნიშნული იყო ახალგაზრდობაში აგიტაციის ამოცანა; 3) ხაზგასმული იყო სოციალ-დემოკრატიის ამოცანა არა მარტო ებრძოლა ომების წარმოშობის წინააღმდეგ ან უკვე დაწყებული ომების რაც შეიძლება მალე შეწყვეტისათვის, არამედ იმისთვისაც, რომ გამოეყენებინა ომით შექმნილი კრიზისი ბურჟუაზიის დამხობის დასაჩქარებლად. ამის შესახებ უფრო დაწერილობით იხ. ვ. ი. ლენინის სტატიები «შტუტგარტის საერთაშორისო სოციალისტური კონგრესი» (თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 13, გვ. 81—90 და 91—105). —593.
- 62 «გერმანიის ინტერნაციონალური სოციალისტები» (J. S. D.) — მემარცხენე სოციალ-დემოკრატების ჯგუფი (ბორხარდტი და სხვ.), რომელიც გერმანიაში წარმოიშვა მსოფლიო იმპერიალისტური ომის (1914—1918) დასაწყისში. ჯგუფი «ინტერნაციონალი» შექმნეს მემარცხენე სოციალ-დემოკრატებმა მსოფლიო იმპერიალისტური ომის დასაწყისში; მას სათავეში ედგნენ კ. ლიბკნეხტი, რ. ლუქსემბურგი, ფრ. მერინგი, კ. ცეტკინი და სხვ. ეს ჯგუფები შეადგენდნენ გერმანიის სოციალ-დემოკრატიაში რევოლუციურ ოპოზიციას, რომელიც აშკარად გამოვიდა ომის წინააღმდეგ. —600.

- ⁴³ «ს პ ა რ ტ ა კ ი ს» კ ა ვ შ ი რ შ ი, რომელიც 1916 წლის იანვარში შეეკმნა, შევიდა ჩვეუი «ინტერნაციონალო», რომელსაც კ. ლიბკნეხტი, რ. ლუქსემბურგი, ფ. მერინგი, კ. ცეტინი და სხვ. ხელმძღვანელობდნენ. სპარტაკელები მასებში ეწოდნენ რევოლუციურ პროპაგანდას იმპერიალისტური ომის წინააღმდეგ, ამხილებდნენ გერმანიის იმპერიალიზმის მტაცებლურ პოლიტიკას და სოციალ-დემოკრატიის ბელადების გამცემლობას. მაგრამ სპარტაკელები ვერ განთავისუფლდნენ ნახევრადმეწვევიური შეცდომებისაგან თეორიისა და პოლიტიკის უმნიშვნელოვანეს საკითხებში. გერმანიის მემარცხენეთა შეცდომების კრიტიკა მოკემულია ვ. ი. ლენინის ნაწარმოებებში: «იუნისის ბროშურის შესახებ», «მარქსიზმის კარკატურისა და იმპერიალისტური ეკონომიზმის» შესახებ» (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 385—405, და ტომი 23, გვ. 22—90). და სხვ. 1917 წლის აპრილში სპარტაკელები გერმანიის ცენტრისტულ დამოუკიდებელ სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში შევიდნენ, მაგრამ შეინარჩუნეს იქ თავიანთი ორგანიზაციული დამოუკიდებლობა. გერმანიაში 1918 წლის ნოემბრის რევოლუციის შემდეგ სპარტაკელებმა კავშირი გაწყვიტეს «დამოუკიდებლებთან» და იმავე წლის დეკემბერში დააარსეს გერმანიის კომუნისტური პარტია. —600.
- ⁴⁴ იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. რჩეული ნაწერები ორ ტომად, ტ. II, 1950, გვ. 488—506; ციტატი 503 გვერდზე. —604.
- ⁴⁵ ლენინმა ეს ამონაწერი გააკეთა კ. კაუცკის სტატიიდან «რელიგია», რომელიც გამოქვეყნდა «Die Neue Zeit»-ში, გამოც. 32-ე წელი, 1913/1914 წწ., ტ. I, № 6, 7. XI. 1913 წ., გვ. 182—188 (სტატიის დასაწყისი) და № 10, 5. XII. 1913 წ., გვ. 352—360 (სტატიის დასასრული). —606.
- ⁴⁶ ეს ამონაწერი ლენინმა გააკეთა ანოტაციიდან მ. ვ. ოენგტონის სტატიაზე «ზანგების მდგომარეობა შეერთებულ შტატებში», რომელიც მოთავსებული იყო «Die Neue Zeit»-ში, 1914, ტ. I, გვ. 382—383 და იქვე 592 გვერდზე მოთავსებული ანოტაციიდან ი. მ. რაიმონდის სტატიაზე «ზანგთა საკითხი». —606.
- ⁴⁷ «მ ს ო ფ ლ ი ო ს ი ნ დ უ ს ტ რ ი უ ლ ი მ უ შ ე ბ ი» — აშშ პროფკავშირული ორგანიზაცია, დაარსდა 1905 წელს. ორგანიზაცია «მიმ» ცდილობდა პროფკავშირულ მოძრაობაში ჩაება არაკვალიფიციური და ნახევრადკვალიფიციური მუშების არაორგანიზებული მასები მიუხედავად მათი ეროვნული და რასობრივი წარმოშობისა, გამოდიოდა პროფკავშირების წყობის ამქრული პრინციპის წინააღმდეგ, კლასობრივი თანამშრომლობის პოლიტიკის წინააღმდეგ, რომელსაც «ამერიკის შრომის ფედერაციის» რეაქციონერი ლიდერები ახორციელებდნენ. მაგრამ «მიმ» პროლეტარიატის მასობრივი ორგანიზაცია ვერ გახდა; მასში არსებობდნენ სხვადასხვა მიმდინარეობანი, რომლებმაც 20-იან წლებში გამოეწვიეს ორგანიზაციის დაშლა. მიუხედავად ანარქო-სინდიკალისტური ხასიათის შეცდომების, ინდუსტრიული მუშების ორგანიზაციამ დიდმნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ამერიკის პროფკავშირული მოძრაობის ისტორიაში.

- ამერიკის სოციალისტური პარტია — რეფორმისტული, ოპორტუნისტული პარტია; დაარსდა 1901 წელს. პირველი მსოფლიო ომის (1914—1918) წლებში პარტიის მემარჯვენე უმრავლესობა ამართლებდა იმპერიალისტურ ომს და მხარს უჭერდა ამერიკის იმპერიალიზმის პოლიტიკას. რევოლუციური უმცირესობა, რომელიც ინტერნაციონალისტურ პოზიციებზე იდგა, ომის წინააღმდეგ გამოდიოდა და, რუსეთში ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის გავლენით, შექმნა მემარცხენე ფრთა, რომელიც 1919 წელს აშშ კომუნისტურ პარტიის შექმნის ინიციატორი და მისი ძირითადი ბირთვი გახდა. —606.
- 63 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XV, 1935, გვ. 134—137 და 88—95. —607.
- 66 ეს სტატია ჩაწებებული იყო «ომიკრონ» რვეულში 1916 წლის 10 ივლისის გაზეთ «Leipziger Volkszeitung»-დან ამონაჭრის სახით; სტატიის ავტორი ნაჩვენები არ არის. —617.
- 70 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. რჩეული ნაწერები ორ ტომად, ტ. I, 1950, გვ. 571. —619.
- 71 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. რჩეული წერილები, 1949, გვ. 275. —619.
- 72 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. რჩეული წერილები, 1949, გვ. 278. —619.
- 73 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. რჩეული წერილები, 1949, გვ. 285. —620.
- 74 თარიღი კ. მარქსის წერილისა «Die Neue Zeit»-ში მცდარია, უნდა იყოს: 1871 წ. 4 თებერვალი (იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. რჩეული წერილები, 1953, გვ. 279). ციტატი 1871 წ. 16 იანვრის წერილიდან იხ. იქვე გვ. 278. —620.
- 76 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XIII, ნაწ. I, 1936 გვ. 364. —620.
- 78 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XXVI, 1935, გვ. 368. —620.
- 77 თავის სტატიაში «ომის მიზნები» ფ. ადლერს მოჰყავს პრუსიის ლანდტაგის სოციალ-დემოკრატიული ფრაქციის 1916 წლის 17 იანვრის განცხადება. —629.
- 78 პირველი მსოფლიო ომის პერიოდში ტროცკი ცენტრისტულ პოლიტიკას ეწეოდა, მხარს უჭერდა სოციალ-იმპერიალიზმს. ლენინს ცენტრიზმი მიაჩნდა ოპორტუნიზმის ყველაზე მავნე და საშიშ ნაირსახეობად, ვინაიდან დაფარული ოპორტუნისტები «ასჯერ უფრო მავნე და საშიში არიან მუშათა მოძრაობისთვის». ბოლშევიკი — ლენინელები შეურიგებელ ბრძოლას ეწეოდნენ ცენტრიზმის და მისი ნაირსახეობის — ტროცკიზმის წინააღმდეგ. ამხილებდა რა ტროცკისტული ლოზუნგის «არც გამარჯვება, არც დამარცხება» ნამდვილ არსს, ლენინი აღნიშნავდა, რომ ვინც მხარს უჭერს ამ ლოზუნგს ახლანდელ ომში, «ის შეგ-

ნებული თუ შეუგნებელი შოენისტია», «პროლეტარული პოლიტიკის მტერი ა», ბურჟუაზიის მომხრეა (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 336). ტროცკისტები მარქსისტებად ინიღბებოდნენ, ამასთან რევოლუციურ მარქსიზმს ოპორტუნიზმით ცვლიდნენ, კაუცკია-ნური პოზიცია ეკავათ ომისა და რევოლუციის საკითხებში, წინააღმდეგი იყვნენ «თავის» ბურჟუაზიის დამარცხებისა იმპერიალისტურ ომში, იმპერიალისტური ომის სამოქალაქო ომად გადაქცევისა.

«სოციალისტური ყოველთვიური» («Sozialistische Monatshefte») — ეურნალი, გერმანიის სოციალ-დემოკრატიის ოპორტუნისტთა მთავარი ორგანო და საერთაშორისო ოპორტუნიზმის ერთ-ერთი ორგანო. მსოფლიო იმპერიალისტური ომის დროს (1914—1918) სოციალ-შოენიზმის პოზიცია ეჭირა; გამოდიოდა ბერლინში 1897-დან 1933 წლამდე.

«Die Glocke» («ზარი») — ორკვირეული ეურნალი; მიუნხენში. ხოლო შემდეგ ბერლინში 1915—1925 წლებში სცემდა გერმანიის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრი, სოციალ-შოენისტი პარკუსი (პელფანდი), გერმანიის იმპერიალიზმის აგენტი. —630.

- ⁷⁰ იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XVI, ნაწ. II, 1936, გვ. 262—278. —633.
- ⁸⁰ იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XXVI, 1935, გვ. 288. —634.
- ⁸¹ იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XXVI, 1935, გვ. 292. —634.
- ⁸² თარიღი კ. მარქსის წერილისა («Die Neue Zeit»-ში მცდარია, უნდა იყოს: 1874 წ. 4 აგვისტო (იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XXVI, 1935, გვ. 369). —634.
- ⁸³ იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XXVI, 1935, გვ. 368. —635.
- ⁸⁴ «Vorboten» («მაუწყებელი») — ეურნალი, ციმერვალდის მე-მარცხენე ჯგუფის თეორიული ორგანო; გამოდიოდა გერმანულ ენაზე ბერნში 1916 წელს. გამოვიდა ორი ნომერი: № 1—1916 წლის იანვარში და № 2—აპრილში. ეურნალში დაბეჭდილი იყო ვ. ი. ლენინის ნაშრომები: «ოპორტუნიზმი და II ინტერნაციონალის კრაზი», «სოციალისტური რევოლუცია და ერთა თვითგამორკვევის უფლება (თეზისები)» (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც. ტომი 22, გვ. 125—141, 173—191). —638.
- ⁸⁵ იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XXVII, 1935, გვ. 471. —638.
- ⁸⁶ იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XXVII, 1935, გვ. 555. —639.

- 87 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. რჩეული წერილები, 1949, გვ. 458 — 459. —639.
- 88 კ. მარქსის ეს წერილი პირველად გამოქვეყნდა 1878 წელს ლიბკნეხტის წიგნის მეორე გამოცემაში (იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XV, 1935, გვ. 381—382). —643.
- 89 გ რ ი უ ტ ლ ი - კ ა ე შ ი რ ი (Grütli — Verein) — ბურჟუაზიულ-რეფორმისტული ორგანიზაცია; დაარსებულია შვეიცარიაში 1838 წელს. 1901 წელს გრიუტლი-კაეშირი შევიდა შვეიცარიის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის შემადგენლობაში, მაგრამ შეინარჩუნა თავისი ორგანიზაციული დამოუკიდებლობა; მსოფლიო იმპერიალისტური ომის (1914—1918) წლებში სოციალ-შოვინისტური პოზიცია ეკავა. 1916 წლის ნოემბერში შვეიცარიის ს.-დ. პარტიის ციურინხის ყრილობა გაემიჯნა გრიუტლი-კაეშირს, რადგან მისი სოციალ-შოვინისტური საქმიანობა ს.-დ. პარტიაში ყოფნასთან შეუთავსებლად ცნო.
- «Grütli aner» — გაზეთი, გრიუტლი-კაეშირის ორგანო; დაარსებულია ციურინხში 1851 წელს. ლენინი მას «მუშათა მოძრაობაში ბურჟუაზიის თანმიმდევარ და აშკარა მსახურთა გაზეთს» უწოდებდა. —646.
- 90 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, 2 გამოც., ტ. 7, გვ. 315—317; ციტატი 316 გვერდზე. —652.
- 91 ფ. ენგელსის წიგნი «პო და რაინი» გამოვიდა 1859 წელს ბერლინში იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, 2 გამოც., ტ. XIII, გვ. 233—281. —653.
- 92 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, 2 გამოც., ტ. 7, გვ. 295—307; ციტატები 303 და 301 გვერდებზე. —653.
- 93 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, 2 გამოც., ტ. 7, გვ. 446—450; ციტატი 471—472 გვერდებზე. —653.
- 94 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, 2 გამოც., ტ. 7, გვ. 224—237. —654.
- 95 სტატიაში «II ინტერნაციონალის კრახი» ვ. ი. ლენინი შეფასებას აძლევს ბრეისფორდის წიგნს «ფოლადისა და ოქროს ომი» და იყენებს ავტორის მიერ მოყვანილ ფაქტებს სოციალ-შოვინისტური თეორიების მხილებისათვის (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 254 — 255). —657.
- 96 ლაპარაკია საზღვარგარეთ ინგლისის კაპიტალის მოქმედების სანქციონირებაზე მთავრობის მიერ. —672.
- 97 ამ რვეულის ტექსტი დაწერილია ნ. კ. კრუპსკაიას მიერ. ცალკეული სიტყვების ხაზგასმა, მოხაზვა და მონიშვნები კიდებზე, გვერდების ნუმერაცია მე-15 -მდე და ჩანაწერი გარეკანზე გაკეთებულია ვ. ი. ლენინის მიერ. (შრიტტების გამოყოფის შესახებ იხ. შენიშვნა 38). მე-15

- გვერდიდან, სადაც იწყება ამონაწერები სილის წიგნიდან (ამ ტომის გვ. 640), ვ. ი. ლენინის არავითარი მონიშვნა არ გაუკეთებია. —675.
- 98 კ. მარქსის 1851 წ. 11 სექტემბრის წერილიდან ვაიდემაიერისადმი. იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. რჩეული წერილები, 1949, გვ. 46—47. —676.
- 99 კ. მარქსის 1852 წ. 5 მარტის წერილიდან ვაიდემაიერისადმი. იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. რჩეული წერილები, 1949, გვ. 62. —677.
- 100 კ. მარქსის 1870 წ. 9 აპრილის წერილიდან ზიგფრიდ მაიერისა და ავგუსტ ფოგტისადმი. იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. რჩეული წერილები, 1949, გვ. 253—256. —680.
- 101 ამ რვეულის შემდეგი გვერდები ვ. ი. ლენინს აღარ დაუნომრავს (მომდევნო ნუმერაცია გაკეთებულია რედაქციის მიერ), და ამონაწერების ტექსტში მისი მონიშვნები არ არის. —681.
- 102 ძირითადი ტექსტი რვეულისა, რომელსაც ვ. ი. ლენინმა სათაურად გაუკეთა «იმპერიალიზმი», დაწერილია ნ. კ. კრუპსკაიას მიერ. ხაზგასმები ტექსტში, მონიშვნები კიდევებზე, ჩანაწერი გარეკანზე და რვეულზეა გვერდების ნუმერაცია გაკეთებული ვ. ი. ლენინის მიერ. (შრიფტების გამოყოფის შესახებ იხ. შენიშვნა 38). —693.
- 103 იხ. კ. მარქსი და ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XXVII, 1935, გვ. 238—239. —697.
- 104 ეგელჰაფის წიგნი ვ. ი. ლენინმა მიიღო ციურხის საკანტონო ბიბლიოთეკაში. ვ. ი. ლენინის მონიშვნებით ორ მოსათხოვნ ბარათზე დაახლოებით ირკვევა, თუ როდის მუშაობდა იგი ამ წიგნზე. ეგელჰაფის წიგნი ვ. ი. ლენინმა გამოთხოვა 1916 წ. 4 აგვისტოს; ბიბლიოთეკამ უპასუხა, რომ შეუძლია მისცეს «ოქტომბრის ბოლოს». 4 ოქტომბერს ვ. ი. ლენინმა გამოითხოვა ამ წიგნის მეორე გამოცემა (1908 წლისა) და კვლავ იგივე პასუხი მიიღო. ამ წიგნზე მუშაობის თარიღი შეიძლება განეკუთვნოს 1916 წლის ოქტომბერ-ნოემბერს. —707.
- 105 «პ უ ნ ტ ო» — ჩინეთის სამხრეთი პროვინციების მკვიდრ მცხოვრებთა ჩინური სახელწოდება. პიუნუნერის ცხრილებში, საიდანაც ვ. ი. ლენინმა გააკეთა ამონაწერები, ჩინელებთან ერთად, «პუნტო» შეცდომით გამოყოფილი არიან როგორც ცალკე ეროვნება. —738.
- 106 კ ა რ ა ფ უ ტ ო — სახალისის სამხრეთი ნაწილის იაპონური სახელწოდება. —738.
- 107 დემორნიისა და ეგერის წიგნების კონსპექტები, რომლებიც შეტანილია ამ რვეულში, ვ. ი. ლენინმა შეადგინა მას შემდეგ, რაც დაწერა ნაშრომი «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია», ეტყობა, 1916 წლის ბოლოს ან 1917 წლის დამდეგს. —749.
- 108 სტატია, რომლის გეგმასაც ეს დოკუმენტი წარმოადგენს, როგორც ჩანს, არ დაწერილა. გეგმა განეკუთვნება 1912 ან 1913 წელს, დაწერილია

მომღევნო დოკუმენტთან ერთ ფურცელზე (იხ. ამ ტომის გვ. 764).
—763.

- 109 ავგუსტ ბებელის სტატია «Deutschland, Russland und die orientalische Frage» («გერმანია რუსეთი და აღმოსავლეთის საკითხი»), რომელიც დაბეჭდილია 1886 წელს ჟურნალ «Die Neue Zeits»-ში (გამოცემის მე-4 წელი, № 11), ვ. ი. ლენინმა, ალბათ, წაიკითხა ბუნდელ კონსოვის (მ. ი. ლევიანოსის) რეფერატთან დაკავშირებით. ეს რეფერატი წაიკითხა იქნა 1914 წლის ოქტომბრის ათიან რიცხვებში (იხ. ლენინის კრებული XIV, გვ. 132). —765.
- 110 ვ. ი. ლენინი ვარაუდობდა 1915 წ. ოქტომბრის ოციან რიცხვებში წაეკითხა რეფერატები ციურისსა და ენევეაში: «22-ს ციურისში, 20-ს ენევეაში», — სწერდა იგი ვ. ა. კარპინსკის ენევეაში (იხ. ლენინის კრებული XI, გვ. 184). რეფერატი ციურისში თემაზე «1915 წ. 5—8 სექტემბრის ინტერნაციონალური სოციალისტური კონფერენცია» წაიკითხულ იქნა 23 ოქტომბერს. აცნობებდა რა ენევეაში რეფერატის დღის დანიშვნის შესახებ, ვ. ი. ლენინი სწერდა: «თუ შეიძლება, დანიშნეთ 2 დღით წინ ან შემდეგ» (იქვე, გვ. 185). ენევეაში წასაკითხი რეფერატის თემა, ეტყობა, უფრო გვიან განისაზღვრა: «რეფერატზე მოგწერო ხვალ» (6 ოქტომბრის წერილი კარპინსკის; იქვე, გვ. 189). კონსპექტი «იმპერიალიზმში და ერთა თვითგამორკვევის უფლება», როგორც ჩანს, განეკუთვნება ენევეის რეფერატს, რომელიც ლენინმა 1915 წლის 28 ოქტომბერს წაიკითხა. —768.
- 111 ციმერვალდის მემარცხენე ჯგუფი ვ. ი. ლენინმა შექმნა პირველ საერთაშორისო სოციალისტურ კონფერენციაზე, რომელიც გაიმართა 1915 წლის 5—8 სექტემბერს (ახ. სტ.) ციმერვალდში (შვეიცარია). ამ კონფერენციას ლენინი უწოდებდა «პირველ მხარის ომის წინააღმდეგ ინტერნაციონალური მოძრაობის განვითარებაში. ბოლშევიკებს ლენინის მეთაურობით ციმერვალდის მემარცხენე ჯგუფში ერთადერთი სწორი პოზიცია ეჭირათ. ამ ჯგუფში არათანამიმდევარი ინტერნაციონალისტებიც იყვნენ; მათი შეცდომების კრიტიკა იხ. ვ. ი. ლენინის სტატიებში «იუნისუსის ბროშურის შესახებ», «შედეგები დისკუსიისა თვითგამორკვევის შესახებ» (თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 385—405, 406—459). —772.
- 112 სტრუვიზმი, «ლეგალური მარქსიზმი» — მარქსიზმის ბურჟუაზიულ-რეფორმისტული დამახინჩება. პ. ბ. სტრუვე და სხვა «ლეგალური მარქსისტები» ცდილობდნენ ბურჟუაზიის ინტერესებისათვის გამოეყენებინათ მარქსიზმის დროშა და მუშათა მოძრაობა. თავის ნაშრომებში ლენინმა გამოამჟღავნა სტრუვიზმში ჩანასახი საერთაშორისო ოპორტუნისმისა და რევიზიონისმისა, რომელმაც შემდეგში ბერძნული ენობისა და კაუცკელობის ფორმა მიიღო; მან დაგვანახვა სტრუვიზმის კანონზომიერი ევოლუცია ბურჟუაზიულ ნაციონალ-ლიბერალიზმამდ. მსოფლიო იმპერიალისტური ომის დროს სტრუვე რუსეთის იმპერიალიზმის ერთ-ერთი იდეოლოგი იყო; ინიღბებოდა რა მარქსისტული ფრანკოლოგია, იგი იცავდა სოციალ-შოვინიზმს, ამართლებდა მძარცველურ ომს, ანექსიებსა და ეროვნულ ჩაგვრას ყალბი ნაბაბით, რომ «ჩემი ქვეყნის გამარჯვება დააჩქარებს იქ კაპიტალიზმის განვითარებას

და, მამასადამე, სოციალიზმის დადგომასაცო» (ვ. ი. ლენინი. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 259 დ სხვ.). —772.

- 118 ე. ე ე ი ლ ი — გერმანელი სოციალ-დემოკრატი, რევოიონისტი, ელზასში დაბადებული; იმპერიალისტური ომის დროს ფრანგების მხარეს გადავიდა და მოხალისედ შევიდა საფრანგეთის არმიაში; ამისათვის გერმანიაში პარტიიდან გარიცხეს, დეპუტატის რწმუნებები ჩამოართვეს და დეზერტირად გამოაცხადეს. —775.
- 114 ვ. ი. ლენინს მხედველობაში აქვს შემდეგი ნაშრომები: სტატიები G. Paish. «Greatt Britain's Capital Investments in Individual Colonial and Foreign Countries» (ჯ. პეიში. «დიდი ბრიტანეთის კაპიტალის დაბანდებანი ცალკეულ კოლონიურ და უცხო ქვეყნებში») «Journal of the Royal Statistical Society». Vol. LXXIV, Part 2, I. 1911. Pp. 167—187 («სამეფო სტატისტიკური საზოგადოების ჟურნალში». ტომი LXXIV, ნაწ. 2, იანვარი 1911 წ., გვ. 167—187) (იხ. ლენინის კრებული XXVII, გვ. 443—447 და ეს ტომი, გვ. 388—391) და წიგნი: B. Garms «Probleme der Weltwirtschaft». Jena, 1912. (ბ. გარსი. «მსოფლიო მეურნეობის პრობლემები». იენა, 1912). (იხ. ლენინის კრებული XXVII, გვ. 203—219, XXVIII, გვ. 391 და ეს ტომი, გვ. 281—288). —777.
- 116 ე. ფილიპოვიჩის სტატია «Monopole und Monopolpolitik» («მონოპოლიები და მონოპოლური პოლიტიკა») დაბეჭდილი იყო კარლ გრიუნდერგის «Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung»-ში («სოციალიზმისა და მუშათა მოძრაობის ისტორიის არქივი»), ტომი VI, 1916, გვ. 157—174. —787.
- 116 სტატია «იმპერიალიზმი და სოციალიზმის გათიშვა» ვ. ი. ლენინმა დაწერა 1916 წლის ოქტომბერში; იგი დაიბეჭდა იმავე წლის დეკემბერში «სბორნიკ სოციალ-დემოკრატას» № 2-ში (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 130—151). —789.
- 117 ლ ო ი დ-ჯ ო რ ჯ ი ზ მ ს ლენინი უწოდებდა ბურჟუაზიულ სისტემას, ფართო მშრომელი მასების დამუშავების მათი მომხრობის მიზნით, რისთვისაც გამოიყენებოდა «სისტემა პირმოთნეობისა, სიცრუისა, თაღლითობისა, ახალმოდის და პოპულარული სიტყვებით ჟონგლიორობისა, ყოველგვარი რეფორმისა და სიყვითის დაპირებასა მარჯვნივ და მარცხნივ მუშებისათვის, — ოლიანდ კი მათ უარი თქვან რევოლუციურ ბრძოლაზე ბურჟუაზიის დასამბობად» (თხზულებანი, 4 გამოც., ტ. 23, გვ. 147). ამ სისტემამ თავისი სახელწოდება მიიღო გამოჩენილი ინგლისელი პოლიტიკური მოღვაწის ლიოდ ჯორჯის (1863—1945) სახელისაგან. ლენინის დახასიათებით, ეს «პირველხარისხოვანი ბურჟუაზიული საქმოსანი და პოლიტიკური გაიკვერა, პოპულარული ორატორი» შესანიშნავად ემსახურებოდა ბურჟუაზიას, ატარებდა მის გაელენას პროლეტარიატში, მოწყალებას აძლევდა მორჩილ მუშებს წვრილმანი რეფორმების სახით. —791.
- 118 თ ე ზ ი ს ე ბ ი ი მ პ ე რ ი ა ლ ი ზ მ ი ს ა და ე რ ო ვ ნ უ ლ ი ჩ ა გ ვ რ ი ს შ ე ს ა ხ ე ბ ა, რომლებსაც ხელს აწერდა პოლონეთის სოციალ-დემოკრატიული ოპოზიციის ორგანოს «გაზეტა რობო-

ტნიჩას რედაქცია, გამოქვეყნებული იყო ციმერვალდის მემარცხენე ჯგუფის მარქსისტულ ჟურნალ «მაუწუებლის» («Vorboten») № 2-ში 1916 წლის აპრილში. კონსპექტი ლენინის მიერ გაყვთევალია ამ ჟურნალის ტექსტის მიხედვით. (იხ. ლენინის სტატია «შედეგები დისკუსიონის თვითგამორკვევის შესახებ». თბზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 406—459). —792.

- 119 ის დოკუმენტი, როგორც ჩანს, წარმოადგენს იმპერიალიზმისადმი რევოლუციური მარქსიზმისა და ოპორტუნისზმის დამოკიდებულების საკითხზე სტატიის თუ რამდენიმე სტატიის გეგმას. ამ გეგმის დასაწყისი მთლიანად შეესაბამება ვ. ი. ლენინის სტატიის — «იმპერიალიზმი და სოციალიზმის გათიშვა» (იხ. თბზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 130—151) ტექსტს. დაისახა რა ამოცანად დაადგინოს კავშირი იმპერიალიზმსა და ოპორტუნისზმს შორის მუშათა მოძრაობაში, ლენინი გეგმაშიც და სტატიამაც აკრიტიკებს ოპორტუნისზმის ყველაზე გამოჩენილ წარმომავლ დევნელს ვ. კაუციუსს. იგი გვიჩვენებს «სოციალ-შოვინიზმის განუყოფელ ისტორიულ კავშირს ოპორტუნისზმთან, აგრეთვე მათს იდეურ-პოლიტიკურ ერთნაირ წინააღმდეგობას» (იქვე, გვ. 130). სტატიაში «იმპერიალიზმი და სოციალიზმის გათიშვა» ლენინს მთელი ვეგმა არ ამოუწურავს. ამას მოწმობს მითითება სტატიის ბოლოში: «შემდგომ სტატიაში ჩვენ ვეცდებით შევაჯამოთ ამ [მარქსისტული. რ ე დ.] ხაზის მთავარი განმასხვავებელი თავისებურებანი კავსელობისადმი დაპირისპირებით» (იქვე, გვ. 151). —793.

- 120 ლაპარაკია, როგორც ჩანს, ვილჰელმ ლიბკნეხტის შეცდომებზე (მერყეობა ნაციონალ-ლიბერალიზმისაკენ), რომლებიც მან დაუშვა 1864—1870 წლებში, როდესაც დასასრულს უახლოვდებოდა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის დამთავრების ეპოქა გერმანიაში, ამ რევოლუციის ხ ე ვ ი დ ა ნ დამთავრების ამა თუ იმ წესისათვის პრუსიისა და ავსტრიის ექსპლოატატორული კლასების ბრძოლის ეპოქა. ლენინი აღნიშნავდა, რომ იმ დროს «მარქსი არა მარტო ჭიკბავდა ლასალს, რომელიც ბისმარკს ელაქუეებოდა, არამედ უსწორებდა ლიბკნეხტსაც, რომელიც «ავსტროფილობას» იჩენდა და პარტიკულარიზმს იცავდა; მარქსი მოითხოვდა რევოლუციურ ტაქტიკას, რომელიც თანაბარი ულ-მობლობით შეებრძოლებოდა ბისმარკსაც და ავტროფილებსაც» (თბზულებანი, 4 გამოც., ტომი 21, გვ. 80, აგრეთვე გვ. 130 და 374). ვ. ლიბკნეხტის შეცდომების გამოყენებას ცდილობდნენ მენშევიკები და სხვა ნაციონალ-ლიბერალები იმისათვის, რომ გაეშართლებინათ თავიანთი შოვინისტური პოზიცია 1914—1918 წწ. იმპერიალისტური ომის პერიოდში. —793.

- 121 ახასიათებდა რა ოპორტუნისზმის განვითარებას საერთაშორისო სოციალ-დემოკრატიაში, ლენინმა ცხადყო კანონზომიერება მისი გადაზრდისა სოციალ-შოვინიზმად 1914—1918 წლების იმპერიალისტური ომის დროს. სტატიაში «ოპორტუნისზმი და II ინტერნაციონალის კრახი» ხაზგასმულია, რომ 1889—1914 წლების ოპორტუნისზმისა და პირველი მსოფლიო ომის ეპოქის სოციალ-შოვინიზმის კლასობრივი სარჩული და პოლიტიკური წინაარსი საერთო და ერთიანია: აღნიშნულია ბურჟუაზიის ლაქიების კავშირი კაპიტალის მაგნატებთან მუშათა კლასის წინააღმდეგ, კლასების თანამშრომლობა და ხელის აღება რევოლუციასა და პროლეტარიატის დიქტატურაზე. «ს ო ც ი ა ლ-შ ო ვ ი ნ ი ზ მ ი ბ ი რ დ ა

პირი გაგრძელება და დამთავრებაა ინგლისურ-რელიგიურალური მუშათა პოლიტიკისა, მიღებული რანონისა და ბერნშტეინელოზისა» (თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 22, გვ. 131). —794.

122 მილიერანიზმი — ოპორტუნისტული მიმდინარეობა, რომელსაც ასე ეწოდა ფრანგი სოციალისტის მილიერანის სახელის მიხედვით, რომელიც 1899 წელს საფრანგეთის რეაქციულ ბურჟუაზიულ მთავრობაში შევიდა და ეხმარებოდა ბურჟუაზიას მისი პოლიტიკის გატარებაში. —794.

123 ბერნშტეინელობა — ოპორტუნისტული მიმდინარეობა საერთაშორისო სოციალ-დემოკრატიაში, წარმოიშვა XIX საუკუნის დამლევს და ასე ეწოდა გერმანელი სოციალ-დემოკრატის ე. ბერნშტეინის სახელის მიხედვით. გერმანიის სოციალ-დემოკრატული პარტიის თეორიულ ორგანო «Die Neue Zeit»-ში 1896—1898 წლებში დაბეჭდილ სტატიებსა და წიგნში «სოციალიზმის წინაპირობები და სოციალ-დემოკრატის ამოცანები» (1899) ბერნშტეინი გამოდიოდა კლასობრივი ბრძოლის მარქსისტული თეორიის, კაპიტალიზმის კრახის გარდუვალობის შესახებ მოძღვრების წინააღმდეგ, სოციალისტური რევოლუციისა და პროლეტარიატის დიქტატურის წინააღმდეგ, მოუწოდებდა შემოეფარგლათ სოციალ-დემოკრატის ამოცანები მხოლოდ რეფორმებისათვის ბრძოლით, რომლებიც მიმართული იქნებოდა მუშების ეკონომიური მდგომარეობის გაუმჯობესებისაკენ კაპიტალიზმის დროს. ბერნშტეინის ოპორტუნისტულ და რევიზიონისტულ შეხედულებებს მხარი დაუჭირა გერმანიის ს. —დ. პარტიისა და II ინტერნაციონალის სხვა პარტიების მემარჯვენე ფრთამ. მხოლოდ ბოლშევიკების პარტია ვ. ი. ლენინის მეთაურობით აწარმოებდა გადაწყვეტ ბრძოლას ბერნშტეინელობის, მისი მომხრეებისა და მიმდევრების წინააღმდეგ.

ოპორტუნეზმისა და სოციალ-შოეინიზმის ერთ-ერთი მიმართულების დასახსიათებლად ლენინი იყენებს ენგელსის მიერ ინგლისის მუშათა პარტიისათვის როგორც «ბურჟუაზიული მუშათა პარტიისათვის» მიცემულ შეფასებას. სტატიამში «იმპერიალიზმი და სოციალიზმის გათიშვა» ლენინი აღნიშნავდა, რომ «ბურჟუაზიული მუშათა პარტია» გარდუვალი და ტიპიურია იმპერიალისტური ქვეყნებისათვის, რომ «ბურჟუაზიული მუშათა პარტიები», როგორც პოლიტიკური მოვლენა, შეიქმნენ უკვე ყველა მოწინავე კაპიტალისტურ ქვეყნებში» (თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი 23, გვ. 148). —794.

124 ლენინი იმოწმებს თავის სტატიებს: 1) ოპორტუნეზმი და II ინტერნაციონალის კრახი», გამოქვეყნებულს ჟურნალ «Vorboten»-ში («მაუწყებელი») № 1, 1916 წლის იანვარი (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც., ტომი

- მი 22, გვ. 125—141), დ 2) «II ინტერნაციონალის კრაზი», დაბეჭდილს 1915 წელს ჟურნალ «კომუნისტში», № 1—2 (იხ. თხზულებანი, 4 გამოც. ტომი 21, გვ. 237—309). —795.
- ¹²⁵ იხ. კ. მარკსი დ ფ. ენგელსი. თხზულებანი, ტ. XVI, ნაწ. II, 1936, გვ. 335—360 (იხ. ამ ტომის გვ. 507—511). —796.
- ¹²⁶ ვ. ი. ლენინმა წიგნების ეს სია შეადგინა «ციურების ბიბლიოთეკების ახალი შევსების საძიებლის მიხედვით», გამოცემის მე-20 წელი, 1916, 1—ლი ნაკვეთი, იანვრიდან მარტამდე. —798.
-

3. O. ლენინის მიერ ციტირებული ლიტერატურის საძიებელი

A

Adler, F. **Kriegsziele.** — In: «Der Kampf», Wien, 1916, Jg. 9, Bd. 9, N 2, Februar, S. 49—54. — 629.

Adler, G. **Die imperialistische Sozialpolitik. D'Israeli, Napoleon III, Bismarck.** Tübingen, Laupp, 1897. 44 S. — 504, 541.

Agahd, E. **Großbanken und Weltmarkt.** Die wirtschaftliche und politische Bedeutung der Großbanken im Weltmarkt unter Berücksichtigung ihres Einflusses auf Rußlands Volkswirtschaft und die deutsch-russischen Beziehungen. Berlin, Paschke, 1914. XXIV, 290 S. — 15, 52, 100, 228.

Alexinsky, G. **Das ausländische Kapital im Wirtschaftsleben Rußlands.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. XXXII, Bd. I, N 12, S. 435—441. — 264.

— **La Russie démocratique et la guerre.** Réponse au Comité Jules Andrassy. — In: «La Revue politique internationale», Lausanne, 1915,

N 14, mars—avril, p. 168—186. — 504, 505.

Amerikanische Kriegslieferungen. — In: «Neue Zürcher Zeitung», 1915, N 485, 23. April, 1. Morgenblatt. — 313.

«**The Annals [of the American Academy of Political and Social Science]**», Philadelphia, 1915, v. LIX, p. 96—103, 111—124, 301—308, 309—315, 316—320, 321—332. — 24—26, 53, 143.

«**Arbeiter-Zeitung**», Wien, 1916 N 101, 11. April, S. 1—2. — 4, 23.

— N 112, 22. April, S. 6. — 788.

„**Archiv für Eisenbahnwesen**», Berlin, 1892, Hfte 1—6. — 492, 494, 496, 498.

«**Archiv für Eisenbahnwesen**», Berlin, 1915. — 492.

«**Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung**», Leipzig, 1915, Jg. 5, Hfte 1 u. 2, S. 276—278, 305—316. — 588, 592.

— 1916, Jg. 6, S. 157—174. — 787.

«**Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik**», Tübingen,

gen. 1916, Bd. 41, S. 277—297. — 395.
— 1916/1917, Bd. 42, S. 285—344. — 788.

Arlt, H. Kohle und Eisen und ihre Bedeutung im gegenwärtigen Weltkriege. — In: «Internationale Monatsschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik», Leipzig — Berlin, 1915—1916, Jg. X, Bd. 10, Hft. 4, 1. Januar, S. 493—512. — 277.

Arndt, P. Die Kapitalkraft Frankreichs. — In: «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1916, I, Bd. 7, S. 34—52, в отд.: Abhandlungen. — 224, 267, 268.

— **Neue Beiträge zur Frage der Kapitalanlage im Auslande.** — In: «Zeitschrift für Sozialwissenschaft», Leipzig, 1915, Neue Folge, Jg. VI, Hfte 3—8/9, S. 158—174, 215—224, 297—311, 377—387, 445—460, 532—549. — 268.

Askew, J. B. Praktische Kolonialpolitik. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 1, N 16, S. 552—559. — 385.

The Audacious War. By G. W. Barron. — In: «The Economist», London, 1915, v. LXXX, No. 3, 733, March 13, p. 562. — 328.

Die Ausländereinbürgerung. — In: «Grütliener», Zürich, 1916, N 237, 10. Oktober, S. [1]; N 242, 16. Oktober, S. [1—2]; N 243, 17. Oktober, S. [2]. — 648.

Aus dem literarischen Nachlaß von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle. hrsg. v. Franz Mehring. III. Gesammelte Schriften v. Karl Marx und Friedrich Engels. Von Mai 1848

bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. VI, 491 S. — 651—652.

Außerordentlicher Internationaler Sozialistischer Kongreß in Basel 24—25. XI. 1912. — In: «Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung», Leipzig, 1915, Jg. 5, Hfte 1 u. 2, S. 305—311, განყ.: Chronik. Juli 1912 — Juni 1914 und Nachträge für Juli 1911 — Juni 1912. — 588, 592.

B

Babut. Projet de déclaration. — In: «Journal de Genève», 1914, 17 octobre, განყ.: Entre pasteurs. — 555—556.

Bagdad-Bahn. — In: «Die Bank», Berlin, 1909, II. Semester, S. 1101—1102, განყ.: Bank und Börse. — 177.

Ballod, C. Grundriß der Statistik, enthaltend Bevölkerungs-, Wirtschafts-, Finanz- und Handels-Statistik. Berlin, Guttentag, 1913, VII. 348 S. — 15, 52, 120—121.

— **Die Volksernährung in Krieg und Frieden.** — In: «Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich», Leipzig — München, 1915, Jg. 39, Hft. 1, S. 77—112. — 590.

«**Die Bank**», Berlin, 1908, I. Semester, S. 134—145. — 36, 365.

— 1908, II. Semester, S. 765—775. — 63.

— 1909, I. Semester, S. 79, 115 — 125, 301 — 309, 309—318, 319—326. — 174 — 175, 367.

— II. Semester, S. 799 — 800, 819 — 833, 849 — 857, 950 —

- 960, 1043—1052, 1101—1102.
— 176—177, 178, 181.
- 1910, I. Semester, S. 211—223, 236—245, 288—289, 401—412. — 170, 172, 499, II. Semester, S. 497—508 619—627, 1200, 1202—1203. — 127, 170, 173.
- 1911, I. Semester, S. 1—13, 94—95, 217—227. — 167—168, 170.
II. Semester, S. 605—616, 726—736, 813—824, 825—832. — 168—169.
- 1912, I. Semester, S. 12—19, 32—37, 216—223, 223—230, 420—432, 432—438, 523—532. — 165—166, 167, 228—229.
II. Semester, S. 629—638, 695—696, 1032—1047. — 68, 161—163, 164.
- 1913, I. Semester, S. 388—391. — 68.
II. Semester, S. 623—637, 725—736, 736—747, 811—812, 952—963, 1022—1024, 1024—1026. — 68, 69, 70—71, 72, 73.
- 1914, I. Semester, S. 1—16, 89—90, 94—95, 234—243, 298—300, 313—321, 329—337, 338—345, 415—426, 441—446, 496—498, 544—551. — 59—60, 61, 63, 64, 65, 67.
II. Semester, S. 713—714, 903—920, 932—940, 997—1009, 1039—1058, 1097—1115. — 55, 56, 58, 59—60.
- «Bank-Archiv», Berlin, 1912, Jg. XI, N 19, S. 299—303. — 74.
- 1912, Jg. XI, N 20, S. 317—321. — 75.
- 1914, Jg. XIII, N 18, S. 299—303. — 19.
- Banken und Reichspost.** — In: «Die Bank», Berlin, 1914, II. Semester, S. 713—714, განყ.: Aus den Handelskammern. — 55—56.
- Das Bankgewerbe in der Berufsstatistik.** — In: «Die Bank», Berlin, 1909, II. Semester, S. 799—800, განყ.: Aus den Statistischen Ämtern. — 177—178.
- Die bankgewerbliche Tätigkeit der Sparkassen.** — In: «Die Bank», Berlin, 1913, II. Semester, S. 1022—1024, განყ.: Umschau. — 71—72.
- Bankgewinne.** — In: «Arbeiter-Zeitung», Wien, 1916, N 101, 11. April, S. 1—2. — 4, 23.
- Barron, C. W. The Audacious War.** Boston—New York, Mifflin, 1915. XIV, 192 p. — 196, 320, 328.
- Bartholomew, J. G. Atlas of the World's Commerce.** A new series of maps with descriptive text and diagrams showing products, imports, exports commercial conditions and economic statistics of the countries of the world. Compiled from the latest official returns at the Edinburgh geographical institute. London, Newnes, 1907. LI, [6], 176, 42 p. — 469, 476.
- [**Bauer, O. Österreich-Ungarn und Italien.**] [ანოტაცია].
— In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 2, N 29, S. 96, განყ.: Zeitschriftenschau. — 384.
- Baumgarten, F. u. Meszleny, A. Kartelle und Trusts. Ihre Stellung im Wirtschafts- und Rechtssystem der wichtigsten Kulturstaaten. Eine nationalökonomisch-juristische Studie.** Berlin, Liebmann, 1906. VI, 362 S. — 17, 212.
- Bebel, A. Deutschland, Rußland und die orientalische Frage.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1886, Jg. IV, N 11, S. 502—515. — 765.

- Beer, M.** *Betrachtungen über den Niedergang Englands.* — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1900—1901, Jg. XIX, Bd. I, N 26, S. 804—811. — 608.
- Belfort-Bax, E.** *Ein weltverbreiteter Fehlschluß.* — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1900—1901, Jg. XIX, Bd. I, N 8, S. 247—250. — 558, 607.
- Belger, E.** *Die Sozialdemokratie nach dem Kriege.* Berlin, Concordia Deutsche Verlags-Anstalt, 1915. 45 S. — 576—577.
- Bérard, V.** *L'Angleterre et l'impérialisme. Avec une Carte en couleur hors texte.* Paris, Colin, 1900. VI, 381 p. — 201, 213, 226, 229.
- Berger, P.** *Après la Grande Débâcle: Le Partage de la Suisse.* Lausanne, 1914. 47 p. — 277.
- Berglund, A.** *The United States Steel Corporation. A Study of the Growth and Influence of Combination in the Iron and Steel Industry.* New York, Macmillan, 1907. 178 p. (Studies in History, Economics and Public Law edited by the Faculty of political Science of Columbia University. V. XXVII. N 2). — 212, 222.
- Bernhard, L.** *Die Preußische Polenpolitik.* — In: «Handbuch der Politik», Berlin — Leipzig, 1912—1913, Bd. II, S. 623—633. — 537.
- Bernhardi, F.** *Deutschland und der nächste Krieg.* 6-te Aufl. Stuttgart — Berlin, Cotta, 1913. VIII, 345 S. — 557.
- Bernstein, E.** *Der Revisionismus in der Sozialdemokratie.* — In: «Handbuch der Politik», Berlin—Leipzig, 1912—1913. Bd. II, S. 55 — 58. — 537.
- Bing, W.** *Der Feldzug gegen die französischen Großbanken.* — In: «Die Bank», Berlin, 1910, I. Semester, S. 236—245. ხელმოწერა: Dr. Wolf Bing-Paris. — 172.
- Bonnes paroles.** — In: «Le Temps», Paris, 1915, 7 décembre. — 312.
- Böttger, H.** *Ausbau unserer Politik.* — In: «Der Tag», Berlin, 1915, № 82, 9. April. — 316.
- *Die freien Gewerkschaften und die Regierung.* — In: «Der Tag», Berlin, 1915, № 93, 22. April. — 316.
- Brailsford, H. N.** *The War of Steel and Gold. A Study of the Armed Peace.* London, Bell, 1914. 340 p. — 657.
- Brauer, Th.** *Krieg und Sozialismus.* — In: «Hochland», München, 1915, V, Hft. 8, S. 176—189. — 281, 311.
- «**Bremer Bürger-Zeitung**», Bremen, 1915, N 291, 13. Dezember, S. [1]. — 781.
- 1916, N 139, 16. Juni, S. [5]. — 600.
- 1916, № 140, 17. Juni, S. [9]. — 601.
- 1916, N 141, 19. Juni, S. [7]. — 602.
- Briefe und Auszüge aus Briefen v. Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und andere.** Stuttgart, Dietz, 1906, XII, 422 S. — 588, 589, 634, 638—639.
- Briefs, G.** *Das Spirituskartell. Eine wirtschaftspolitische Untersuchung.* Karlsruhe, Braun, 1912. IV, 252 S. (Volkswirtschaftliche Abhandlungen der badischen Hochschulen. Hft. 7). — 54, 206, 216.

«The British Review», London, 1915, v. XI, N 1, July, p. 82—95. — 276.

Bruneau, L. L'Allemagne en France. Enquêtes économiques. Paris, Plon—Nourrit, 1914. XII, 343 p. — 207.

«Bulletin de l'institut international de statistique», La Haye, [1912], t. XIX, 1re L., p. 374—386. — 475.

— 2e L., p. 201—475. — 52, 74, 75, 131—134, 194, 224, 229, 386.

Bürkli, K. Demokratisierung unseres Heerwesens. Vortrag, gehalten am sozialdemokratischen Parteitag in Winterthur am 15. November 1896. Zürich, Buchhandlung des Schweiz. Grütlivereins, 1897. 34 S. — 605.

C

Calmes, A. Neuere Literatur über die Kapitalanlage. — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1914, Folge III, Bd. 47, S. 522—528, გაყ.: Literatur. — 388.

Calwer, R. Einführung in die Weltwirtschaft. Berlin, Simon, 1906. 95. S. (Maier—Rothschild-Bibliothek. Bd. 30). — 161, 227, 469, 472.

Chez les socialistes. — In: «Le Temps», Paris, 1915, 7 décembre. — 312.

Chronik der Weltpolitik (vom 15. November 1913 bis 15. Februar 1914). — In: «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1914, I, Bd. 3, Hft. 2, S. 217—255, გაყ.: Chronik und Archivalien. — 13—14.

Colson, C. Organisme économique et Désordre social. Paris, Flammarion, 1912. 364 p.

(Bibliothèque de Philosophie scientifique). — 237.

Corradini, E. Il nazionalismo italiano. Milano, Treves, 1914, VII, 264 p. — 776.

Cost of the War to Europe. — In: «The Economist», London, 1915, v. LXXX, No. 3, 724, January 9, p. 50—51. — 274.

Crammond, E. The Economic Relations of the British and German Empires. — In: «Journal of the Royal Statistical Society», London, 1914, v. LXXVII, part 8, July, p. 777—807. — 226, 371, 399.

[Critique on the book:] «Ellis Powell: The Evolution of the Money Market (1885—1915). London, 1915». — In: «The Daily Telegraph», London, 1915, No. 18, 880, 15 October. — 279.

Crohn, H. F. Argentinien im deutsch-englischen Wirtschaftskampf. — In: «Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich», Leipzig—München, 1915, Jg. 39, Hft. 2, S. 223—256 (781—814). — 371, 386.

Cromer, E. B. Ancient and Modern Imperialism. London, Murray, 1910. 143 p. — 576, 586.

D

«The Daily Telegraph», London, 1914, 17 November. — 270.

— 1914, No. 18, 631, 29 December. — 276.

— 1915, 15 March. — 302.

— 1915, 22 April. — 315.

— 1915, 23 April. — 315.

— 1915, 5 May. — 318.

— 1915, No. 18, 873, 7 October, p. 9. — 278.

- 1915, No. 18, 875, 9 October, p. 11. — 279.
- 1915, No. 18, 880, 15 October, p. 4. — 280.
- Daniels, L.** The United States, Opportunity to increase its Foreign Trade with South America. — In: «The Annals [of the American Academy of Political and Social Science]», Philadelphia, 1915, v. LIX, p. 316—320. — 25.
- Dehn, P.** Von deutscher Kolonial- und Weltpolitik. 2-te Aufl. Berlin, Allgemeiner Verein für Deutsche Literatur, 1907. 339 S. — 675, 685.
- Delbrück, H.** Regierung und Volkswille. Eine akademische Vorlesung. Berlin, Stilke, 1914, 205 S. — 595.
- Was Amerikaner glauben. — In: «Preußische Jahrbücher», Berlin, 1915, Bd. 159, Hft. 3, S. 481—497. — 302.
- Demorgny, G.** Méthodes turco-allemandes en Perse. — In: «La Revue de Paris», 1915, année 22, T. 2, N. 5, 1 mars, p. 194—224. — 281, 301.
- La Question persane et la guerre. Les Accords Anglo-Russo-Persans de 1907 et 1912. L'influence française et l'Effort allemand en Perse. Paris, 1916, 304, 42 p.; 1 Karte. — 749.
- Deutsche Konzessionen im Auslande.** — In: «Die Bank», Berlin, 1910, I. Semester, S. 288—289, გვ. 289.: Aus den Handelskammern. — 172.
- «Der Deutsche Krieg», Stuttgart—Berlin, 1914, Hft. 1, S. 1—30. — 579.
- 1915, Hft. 56, S. 1—44. — 777.
- «Deutsche Rundschau», Berlin, 1914, Bd. CLXI, October, S. 1—37. — 271.
- 1915, Bd. CLXII, Januar, S. 80—105. — 328.
- 1915, Februar, S. 211—231. — 328.
- Deutschland und der Weltkrieg.** Leipzig—Berlin, Teubner, 1915. S. 393—423, 435—460, 463—535. — 504, 537, 539, 540, 714.
- Diehl, K.** Die dänische Kriegsgewinnsteuer vom Jahre 1915. — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1915, Bd. 50, S. 214—216; გვ. 214.: Nationalökonomische Gesetzgebung. — 778—779.
- Dietzel, H.** Weltwirtschaft und Volkswirtschaft. Dresden, Zahn u. Jaensch, 1900. VIII, 120, XLII S. (Jahrbuch der Gehe-Stiftung zu Dresden. Bd. V). — 53.
- Diouritch, G.** L'Expansion des banques allemandes à l'étranger, ses rapports avec le développement économique de l'Allemagne. Paris—Berlin, Rousseau, 1909. 798 p. — 52, 122, 224, 267.
- Le Discours de M. Renaudel et le «Vorwärts».** — In: «Le Temps», Paris, 1915, 13 novembre. — 281, 310.
- Discours de M. Albert Thomas.** — In: «Le Temps», Paris, 1915 6 décembre. — 281, 312.
- Discussion on Mr. Paish's Paper.** — In: «Journal of the Royal Statistical Society», London, 1911, v. LXXIV, part 2, January, p. 187—200. — 390.
- Driault, E.** Les Problèmes politiques et sociaux à la fin du XIXe siècle. Paris, Alcan, 1900. 388, 32 p. — 198, 201, 218.
- Les Problemes politiques et sociaux à la fin du XIXe siècle. Paris, 1907. — 236.
- Dryander, M.** [Lettre de M. Dryander]. — In: «Journal de

Genève», 1914, N 286, 18 octobre. — 557.

E

E. Th. Überblick. — In: «Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung», Bern, 1916, N 40, 30. September, S. [2]. — 650.

«L'Écho de Paris», 1914, N 11016, 13 octobre, p. 1. — 553.

Eckstein, G. Gegenwartsforderungen. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 42, S. 569—576. — 380.

— **Zeitschriftenschau.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 32, Bd. 1, N 10, S. 382—384. — 607, 610.

— **Zeitschriftenschau.** 1914, Jg. 32, Bd. 1, N 16, S. 590—592; N 26, S. 1005—1008. Подпись: G. E. — 607, 608.

«The Economist», London, 1914, v. LXXIX, No. 3, 721, December 19, p. 1059—1060. — 273.

— War Supplement. No. 3721, December 19, p. 9—11. — 273.

— 1915, v. LXXX, No. 3, 723, January 2, p. 11—12. — 275.

— 1915, v. LXXX, No. 3, 724, January 9, p. 46—47, 50—51, 54—55, 57—59, 66—67. — 272, 274, 275.

— 1915, v. LXXX, No. 3, 729, February 13, p. 262—263. — 404.

— 1915, v. LXXX, No. 3, 734, March 20, p. ii. — 328.

— 1915, v. LXXX, No. 3, 735, March 27, p. 614—615. — 317.

— 1915, v. LXXX, No. 3, 738, April 17, p. 743. — 269.

«L'Economiste Français», Paris, 1902, année 30, v. 2, N 40, p. 449—451. — 530.

«The Edinburgh Review of Cri-

tical Journal», 1915, v. 222, N 454, October, p. 248—272. — 14.

Egelhaaf, G. Geschichte der neuesten Zeit vom Frankfurter Frieden bis zur Gegenwart. 4-te Aufl. (Neuntes bis elftes Tausend). Stuttgart, Krabbe, 1913. X, 640 S. — 707, 713, 717, 801.

Eggenschwyler, W. Statistisches zum Problem: Krieg, Produktionsfortschritt und Preisbewegung. — In: «Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich», Leipzig—München, 1915, Jg. 39, Hft. 4, S. 343—373. — 386.

Encouraging Support. — In: «The Daily Telegraph», London, 1915, No. 18, 875, 9 October p. 11, განცხ.: Labour Party and Recruiting. Campaign opens to-day. — 279.

The End of the War. — In: «The Economist», London, 1915, v. LXXX, No. 3, 738, April 17, p. 743. — 269.

Engels, F. [Ein Brief an K. Kautsky vom 12. IX. 1882]. — In: Kautsky, K. Sozialismus und Kolonialpolitik. Berlin, Vorwärts. 1907, S. 79—80. — 693, 695—696.

— **Internationales aus dem Volksstaat** (1871—1875). Berlin, die Expedition des «Vorwärts», 1894. 72 S. — 504, 512.

Kann Europa abrüsten? Separat-Abdruck aus dem «Vorwärts». [Nürnberg], Würlein, 1893. 29 S. — 504, 507.

— **Die Lage der arbeitenden Klasse in England.** Nach eigener Anschauung und authentischen Quellen. 2-te durchges. Aufl. Stuttgart, Dietz, 1892. XXXII, 300 S. — 588, 589, 604, 633.

- **Po und Rhein.** Berlin, Duncker, 1859. 64 S. — 653.
- **Über das Autoritätssprinzip.** (Dell'Autorità). — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 32, Bd. 1. N 2, S. 37—39, განკ.: Ein Beitrag zur Geschichte der Internationale. Zwei unbekannte Artikel von F. Engels und K. Marx. Übersetzt und eingeleitet von N. Rjasanoff. — 607.
- Engineering Notes.** — In: «The Daily Telegraph», London, 1915, 15 March. — 302.
- Die Entwicklung des Viehstandes während der letzten Dutzennien in den hauptsächlichsten Staaten Europas.** — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1914, Folge III, Bd. 48, S. 643—651, განკ.: Miscellen. — 209.
- Entwicklungsmöglichkeiten der österreichisch-ungarischen Landwirtschaft.** — In: «Arbeiter-Zeitung», Wien, 1916, N 112, 22. April, S. 6. — 788.
- Ergang, C.** [რეკონსტრუქციის] «Mammoth, Karl: Gewerblicher Konstitutionalismus. Die Arbeitstarifverträge in ihrer volkswirtschaftlichen und sozialen Bedeutung. Jena (Gustav Fischer), 1911. IV+126. SS.» — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1912, Folge III, Bd. 43, S. 551—552. — 206.
- Eschwege, L. Die Ethisierung des Kapitalismus.** — In: «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 12—19. — 166, 229.
- **Die Geschichte einer Gründung.** — In: «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 420—432. — 166.
- **Kulturdünger.** (Ein Beitrag zur Auswandererfrage). — In: «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 523—532. — 167.
- **Plutokratie und Beamten-schaft.** — In: «Die Bank», Berlin, 1911, II. Semester, S. 825—832. — 169.
- **Revolutionierende Tendenzen im deutschen Eisengewerbe.** — In: «Die Bank», Berlin, 1909, I. Semester, S. 309—318. — 174, 367.
- **Der Sumpf.** — In: «Die Bank», Berlin, 1913, II. Semester, S. 952—963. — 72.
- **Tochtergesellschaften.** — In: «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 544—551. — 60.
- **Trust-Patriotismus.** — In: «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 216—223. — 165.
- **Zement.** Zur Berichterstattung der Syndikate. — In: «Die Bank», Berlin, 1909, I. Semester, S. 115—125. — 175.
- Estève, L. Une nouvelle psychologie de l'impérialisme: Ernest Seillière.** Paris, Alcan, 1913. XIX, 274 p. — 193.
- Ein «Europäischer Staatenbund?»** — In: «Die Grenzboten», Berlin, 1915, N 9, 3. März, S. 265—272. — 325.
- The European Deadlock.** — In: «The Economist», London, 1915, v. LXXX, No. 3, 724, January 9, p. 46—47. — 272, 274.

P

- Filene, E. A. Coöperative Pioneering and Guaranteeing in the Foreign Trade.** — In: «The Annals [of the American Academy of Political and Social Science]», Philadelphia, 1915, v. LIX, p. 321—332. — 25.

- Financial Arrangements and the War Debts of Europe.** — In: «The Economist», London, 1915, v. LXXX, No. 3, 729, February 13, p. 262—263.— 404.
- «**Finanz-Archiv**», Stuttgart — Berlin, 1914, Jg. 31, Bd. I, S. 1—32. — 385.
— 1915, Jg. 32, Bd. I, S. 125—133. — 326, 385.
- Ein Finanzmann.** — In: «Die Bank», Berlin, 1910, II. Semester, S. 1202 — 1203, განყ.: Bank und Börse. — 173—174.
- Franke, O. Die Großmächte in Ostasien.** — In: Deutschland und der Weltkrieg. Leipzig — Berlin, Teubner, 1915. S. 435—460. — 539, 714.
- Freeman, J. «How We Ought to Feel about the War».** — In: «The British Review», London, 1915, v. XI, N 1, July, p. 82—95. — 276.
- G**
- G. H. Partei oder Grütliverein?** In: «Grütli-ner», Zürich, 1916, N 244, 18. October, S. [3—4]. — 649.
- Gegen den beiden Juniusse.** — In: «Volksstimme», Hemsnitz, 1916, N 131, 8. Juni. — 598.
- Gehrden, W. Das Geheimnis des Börsenerfolges im Handel mit Wertpapieren.** 2-te Aufl. Berlin, 1896. — 9.
- Die gemeinnützige Milchversorgung in Deutschland.** Mit Beiträgen von Dr. A. Witzenhausem und Professor Dr. Kamp. — In: «Schriften des Vereins für Sozialpolitik», München—Leipzig, 1914, Bd. 140, T. V, S. 1—164. — 780.
- German, J. Die Qualifikation der Fabrikarbeit.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1902—1903, Jg. 21, Bd. 2, N 30, S. 106—109. — 161.
- Das Getreide im Weltverkehr.** Vom K. K. Ackerbaumministerium vorbereitete Materialien für die Enquête über den börsemäßigen Terminhandel mit landwirtschaftlichen Produkten. I—III. Wien, Frick, 1900. 1095 S.; 2 Diagr. — 469, 482.
- Die Gewerkschaften und die Militärfrage.** — In: «Grütli-ner», Zürich, 1916, N 216, 15. September, S. [2]. — 649.
- Die Gewerkschaftsbewegung im Jahre 1915/16; die Entwicklung des Arbeitsmarktes während des weiteren Kriegsverlaufs; die Gestaltung der Geld—und Reallöhne; die sozialpolitische Lage; das Verhalten der Gewerkschaften zu den Problemen des Krieges.** — In: «Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik», Tübingen, 1916/1917, Bd. 42, S. 285—344, განყ.: Sozialpolitische Chronik. — 788.
- Gide, Ch. [რეცენზია წიგნზე:] Francesco Nitti, Il Capitale straniero in Italia.** Bari, chez Latezza et fils. 156 pages. — In: «Revue d'Économie politique», Paris, 1915, N 4, juillet-août, p. 409—410, განყ.: Bulletin bibliographique. — 777.
- Gilbreth, F. B. Motion Study as an Increase of National Wealth.** — In: «The Annals [of the American Academy of Political and Social Science]», Philadelphia, 1915, v. LIX, p. 96—103. — 53, 143, 796.
- «**Die Gleichheit**», Stuttgart. 1914, Jg. 24, N 23, S. 353, 353—354, 363—364. — 593—594, 595.

- Glaser, F. Fremde Kapitalanlagen in Kanada. — In: «Die Ba:k», Berlin, 1912, I. Semester, S. 32—37. — 166.
- «Die Glocke», München, 1916, Jg. II, Bd. I, Hft. 20, S. 770—786. — 589, 640, 795.
- Goldschmidt, A. Bodenbesiedelung und Bodenpolitik in Neuseeland. — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1911, Folge III, Bd. 42, S. 145—177. — 206.
- Goldschmidt, G. Über die Konzentration im deutschen Kohlenbergbau. Eine ökonomische Studie. Karlsruhe, Braun, 1912. VIII, 122, [8] S. (Volkswirtschaftliche Abhandlungen der badischen Hochschulen. Neue Folge, Hft. 5). — 54, 206, 216.
- «Die Grenzboten». Leipzig, 1915, N 9, 3. März, S. 265—272. — 325.
- Greulich, H. Offener Brief an den Grütliverein Hottingen. — In: «Grütliauer», Zürich, 1916, N 230, 2. Oktober, S. [1]. — 589, 646.
- Grumbach, S. Der Irrtum von Zimmerwald — Kiental. Rede, gehalten am 3. Juni 1916 im Unionsaal des Volkshauses zu Bern. Bern, Benteli, 1916. 95 S. — 637.
- «Grundriß der Sozialökonomik» Tübingen, 1914, Buch III, Abt. VI, S. 24—53. — 18, 48.
- 1914, Buch III, Abt. VI, S. 136—186. — 18, 48, 49.
- 1914, Buch III, Abt. VI, S. 187—246. — 18, 49, 50.
- 1915, Buch III, Abt. V, T. II, S. 1—189. — 3, 4, 30, 32 — 48, 224, 228, 229—230, 379.
- 1915, Buch III, Abt. V, T. II, S. 191—231. — 34, 49—51.
- Die grundsätzlich abweichende Beurteilung. — In: «Grütliauer», Zürich, 1916, N 253, 28. Oktober, S. [1]. — 647.
- Gruntzel, J. Handels—, Zahlungs— und Wirtschaftsbilanz. Wien, 1914. (Publikationen der Exportakademie). — 75.
- «Grütliauer», Zürich, 1916, N 216, 15. September, S. [2]. — 648.
- 1916, N 230, 2. Oktober, S. [1]. — 529, 646.
- 1916, N 235, 7. Oktober, S. [1]. — 648.
- 1916, N 237, 10. Oktober, S. [1]. — 648.
- 1916, N 242, 16. Oktober, S. [1—2]. — 648.
- 1916, N 243, 17. Oktober, S. [2]. — 648.
- 1916, N 244, 18. Oktober, S. [3—4]. — 648.
- 1916, N 248, 23. Oktober, S. [1]. — 648.
- 1916, N 249, 24. Oktober, S. [1]. — 648.
- 1916, N 253, 28. Oktober, S. [1]. — 647.
- 1916, N 255, 31. Oktober, S. [1]. — 647.
- Gudde, E. Ein neues Ausnahmegesetz gegen die Japaner in den Vereinigten Staaten. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 31, Bd. 2, N 38, S. 410—412. — 589, 645.
- Günther, E. Die wirtschaftlichen Hilfskräfte Deutschlands und seiner Hauptgegner. Essen, 1915. (Kriegshefte aus dem Industriebezirk. Hft. 7). — 782.

H

- «Handbuch der Politik», Berlin—Leipzig, 1912—1913, Bd. I, XIII, 430 S. — 537.
- Bd. II, S. 55—58, 557—564, 623—633, 704—712, 726—731, 731—735. — 537.

- Harms, B.** Volkswirtschaft und Weltwirtschaft. Versuch der Begründung einer Weltwirtschaftslehre. Jena, Fischer, 1912. XV, 495 S. (Probleme der Weltwirtschaft. Schriften des Instituts für Seeverkehr und Weltwirtschaft an der Universität Kiel, hrsg. v. B. Harms. VI).—224, 281, 581.
- Hart, A. B.** The Monroe Doctrine an interpretation. London, Duckworth, 1916. 445 p.—786.
- «**Hausmeister, Paul:** Großbetrieb und Monopol im deutschen Bankwesen. Eine populäre Studie. (Aus: Monographien zur Zeitgeschichte. Heft 6.) Stuttgart, A. Dolge, 1912. gr. 8. 64 SS. M. 2». — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1912, Folge III, Bd. 44 S. 269—270, გვყ.: Übersicht über die neuesten Publikationen Deutschlands und des Auslandes. — 74, 206.
- Hegemann, G.** Die Entwicklung des französischen Großbankbetriebes. Münster, Theising, 1908. 103 S.; 7 Tabellen. — 52, 128, 367.
- Heilmann, E.** Der Kern des Streitiges. — In: «Die Glocke» München, 1916, Jg. II, Bd. I, Hft. 20, S. 770—786. — 589, 640, 795.
- Heinig, K.** Der Weg des Elektrot trusts. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 39, S. 474—485. — 222, 335.
- Helfferich, K.** Deutschlands Volkwohlstand 1888—1918. Berlin, Stilke, 1913. VIII, 127 S. — 585.
- Henger, H.** Die Kapitalanlage der Franzosen in Wertpapieren mit besonderer Berücksichtigung der Kapitalanlage in Handel und Industrie. Stuttgart—Berlin, Cotta, 1913. 101 S. (Münchener volkswirtschaftliche Studien. 125. Stück). — 209, 250, 256.
- Henke.** Nicht identisch, aber dasselbe. — In: «Bremer Bürger-Zeitung», Bremen, 1916, N 140, 17. Juni, S. [9], გვყ.: Parteinachrichten. — 601.
- Hennig, R.** Bahnen des Weltverkehrs. Mit 23 Kartenskizzen. Leipzig, Barth, 1909. VII, 304 S. (Wissen und Können). — 574, 584.
- Herre, P.** Quellenkunde zur Weltgeschichte. Ein Handbuch. Unter Mitwirkung v. A. Hofmeister und R. Stübe. Leipzig, Dieterich, 1910. XII, 400 S. — 628.
- Hess, H.** Das Elektron in den verschiedenen Zweigen der Physik. — In: «Himmel und Erde», Leipzig—Berlin, 1915, Jg. 27, N 3, Hft. 3, S. 81—90. — 780.
- Von der Heydt's Kolonial-Handbuch.** Jahrbuch der deutschen Kolonial- und Übersee-Unternehmungen. Hrsg. v. Fr. Mensch und J. Hellmann. Berlin—Leipzig—Hamburg, verl. für Börsen- und Finanzliteratur A.-G., 1913. XLVIII, 382, 12 S. — 73.
- Heymann, H. G.** Die gemischten Werke im deutschen Großsenzgewerbe. Ein Beitrag zur Frage der Konzentration der Industrie. Stuttgart—Berlin, Gotta, 1904. IX, 342 S. (Münchener volkswirtschaftliche Studien. 65. Stück). — 185, 221.
- Hildebrand, G.** Die Erschütterung der Industriebherrschaft und des Industriosozialismus, Jena, Fischer, 1910. VI, [4], 244 S. — 52, 92, 228, 229.

- Hilferding, R. Geld und Ware.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 1, N 22, S. 773—782. — 330, 330.
- **Phantasie oder Gelehrsamkeit?** (Auch eine mitteleuropäische Frage). — In: «Der Kampf», Wien, 1916, Jg. 9, Bd. 9, N 2, Februar, S. 54—63. — 631.
- **Zur Theorie der Kombination.** — In: «Die Neue Zeit» Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 1, N 16, S. 550—557. — 335.
- Hill, D. A History of Diplomacy in the International Development of Europe.** V. 1, London—New York, 1905. — 229, 244.
- «**Himmel und Erde**», Leipzig—Berlin, 1915, Jg. 27, N 3, Hft. 3, S. 81—90. — 780.
- Hishida, S. The International Position of Japan as a Great Power.** New York, Macmillan, 1905. 289 p. (Studies in History, Economics and Public Law. Edited by the Faculty of Political Science of Columbia University. V. XXIV, N 3). — 6, 195, 229.
- Hobson, J. A. Imperialism. A Study.** London, Nisbet, 1902. VI, 400, 4 p. — 15, 99, 195, 197, 224—228, 232, 406, 796.
- «**Hochland**», München, 1915, V, Hft. 8, S. 176—189. — 281, 311, 767.
- Hoeniger, R. Die wirtschaftliche Bedeutung des deutschen Militärwesens.** Vortrag, gehalten in der Gehe-Stiftung zu Dresden am 15. Februar 1913. Leipzig-Berlin, Teubner, 1913. 35 S. (Vorträge der Gehe-Stiftung zu Dresden. Bd. V, Hft. 2). — 191, 802.
- Hoetzsch, O. Russisch-Turkistan und die Tendenzen der heutigen russischen Kolonialpolitik.** — In: «Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich», Leipzig—München, 1913, Jg. 37, Hft. 2, S. 371—409 (903—941); Hft. 3 S. 343—389 (1427—1473). — 504, 545—546.
- Hoffmann, F. Niederländisch-Ostindien im letzten Jahrhundert.** — In: «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1914, II, Bd. 4, Hft. 1, S. 121—131. — 13.
- «**Hofkalender**». Gothaischer Genealogischer Hofkalender nebst diplomatisch-statistischem Jahrbuche. Jg. 151. Gotha, Perthes, 1914. — 768.
- Hubert, L. L'Effort allemand. L'Allemagne et la France au point de vue économique.** Paris, Alcan, 1911. 236, 36 p. — 205, 212, 226.
- Hübner, O. Geographisch-statistische Tabellen aller Länder der Erde. Fortgeführt und ausgestaltet von Dr. F. v. Juraschek.** Jg. 63, Frankfurt a/Main, Keller, 1914. XV, 155 S. — 289, 291, 293, 299.
- Jg. 64, 1916. XV, 158 S. — 737.
- Hue, O. Marokko und der deutsche Erzbedarf.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 30, Bd. 1, N 2, S. 49—58; N 3. S. 84—91. — 766.
- Hultegger, O. Die Bank von England mit besonderer Berücksichtigung der Reservefrage und der Entwertung der englischen Rente.** Zürich, Art. Institut Orell Füssli. 1915. XIII, 423 S. — 53, 128.

I

- Independent Labour Party and the War.** — In: «The Daily Telegraph», London, 1914, 29 December. — 276.
- Industrial Profits.** — In: «The Economist», London, 1915, v. LXXX, No. 3, 724, January 9, p. 54—55. — 272.
- «**Internationale Monatsschrift für Wissenschaft, Kunst und Technik**», Leipzig—Berlin, 1915—1916, Jg. X, Bd. 10, Hft. 4, 1. Januar, S. 493—512. — 277.
- Ischchanian, B.** Die ausländischen Elemente in der russischen Volkswirtschaft. Geschichte, Ausbreitung, Berufsgruppierung, Interessen und ökonomisch-kulturelle Bedeutung der Ausländer in Rußland. Berlin, Siemenroth, 1913, XVIII, 300 S. — 207, 250, 263.

J

- Jaeckh, G.** Das Ende der Internationale in England. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1905, Jg. 23, Bd. 2, N 27, S. 28—32. — 635.
- Die Internationale. Eine Denkschrift zur vierzigjährigen Gründung der Internationalen Arbeiter-Assoziation. Leipzig, Leipziger Buchdruckerei, 1904, 236 S. — 635.
- Jaeger, Th.** Persien und die Persische Frage. Weimar, Kiepenheuer, 1916. 180 S.: 1 Karte. — 752.
- Jaffé, E.** Das englisch-amerikanische und das französische Bankwesen. — In: «Grundriß der Sozialökonomik», Tübingen, 1915, Buch III, Abt. V, T. II, S. 191—231, განკ.: A. Güterverkehr. II. Bankwesen. — 33, 48.

- **Das englische Bankwesen.** Leipzig, Duncker u. Humblot, 1905. X, 245 S. (Staats— und sozialwissenschaftliche Forschungen, hrsg. v. G. Schmoller und M. Sering. Bd. XXIII, Hft. 4. (Der ganzen Reihe, Hft. 109)). — 53, 57, 129, 366, 468.
- «**Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich**», Leipzig—München, 1899, Jg. 23, Hft. 1, S. 271—314. — 356, 366.
- 1913, Jg. 37, Hft. 2, S. 371—409 (903—941); Hft. 3. S. 343—389 (1427—1473). — 398, 545.
- 1915, Jg. 39, Hft. 1, S. 77—112, 423—432. — 590.
- 1915, Jg. 39, Hft. 2. S. 223—256 (781—814). — 371, 386.
- 1915, Jg. 39, Hft. 4, S. 343—373 (1951—1981). — 371, 386.
- «**Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik**», Jena, 1910, Folge III, Bd. 39, S. 227—256. — 132, 202, 327, 357.
- 1911, Folge III, Bd. 41, S. 269—270. — 205.
- 1911, Folge III, Bd. 42, S. 145—177. — 206.
- 1912, Folge III, Bd. 43, S. 551—552. — 206.
- 1912, Folge III, Bd. 44, S. 269—270, 818—819. — 206.
- 1913, Folge III, Bd. 45. — 206, 209.
- 1913, Folge III, Bd. 46, S. 271—273. — 209.
- 1914, Folge III, Bd. 47, S. 522—528. — 209.
- 1914, Folge III, Bd. 48, S. 276—279, 544—545, 648—651. — 209.
- 1915, Folge III, Bd. 49, S. 351—362, 527—541. — 209, 241.

- 1915, Folge III, Bd. 50, S. 214—216. — 778—779.
- Ein Jahrhundert Eisenindustrie.** — In: «Die Bank», Berlin, 1911, I. Semester, S. 94—95, 695y. Aus den Statistischen Ämtern. — 170.
- Jeidels, O.** Das Verhältnis der deutschen Großbanken zur Industrie mit besonderer Berücksichtigung der Eisenindustrie. Leipzig, Dunker u. Humblot, 1905. XII, 271 S. (Staats- und sozialwissenschaftliche Forschungen, hrsg. v. G. Schmoller und M. Sering, Bd. 24, Hft. 2 (Der ganzen Reihe, Hft. 112)). — 15, 21, 53, 144—160, 222—223, 331, 366, 374, 375.
- Jöhlinger, O.** Kolonialschulden und Kolonialanleihen. — In: «Finanz-Archiv», Stuttgart—Berlin, 1914, Jg. 31, Bd. I, S. 1—32. — 335.
- «**Journal des Débats**», Paris, 1915, 11 novembre. — 310.
- 1915, 7 décembre. — 313.
- «**Journal de Genève**», 1914, N 285, 17 octobre. — 555—556.
- 1914, N 286, 18 octobre. — 556.
- 1915, N 95, 7 avril, p. 1.— 317.
- 1916, N 108, 18 avril, p. 2.— 787.
- «**Journal of the Royal Statistical Society**», London, 1911, v. LXXIV, part II, January, p. 167—187, 187—200. — 194, 281, 371, 388, 390.
- part V, April, p. 467—534. — 371, 401.
- 1914, v. LXXVII, part VIII, July, p. 777—807. — 226, 371, 399.
- Junius** — см. Luxemburg, R.

K

- Kaler, E. Wilhelm Weltling.** Hottingen—Zürich, Volksbuchhandlung, 1987. 104 S. (Sozialdemokratische Bibliothek. N XI). — 656.
- «**Der Kampf**», Wien, 1916, Jg. 9, Bd. 9, N 1, Januar, S. 15—25. — 629.
- 1916, Jg. 9, Bd 9, N 2, Februar, S. 49—54, 54—63. — 629, 631.
- Kaufmann, E.** Auswärtige Gewalt und Kolonialgewalt in den Vereinigten Staaten von Amerika. Leipzig, Duncker u. Humblot, 1908. XIII, 244 S. (Staats- und völkerrechtliche Abhandlungen. Bd. VII, Hft. 1). — 6.
- Kaufmann, E.** Das französische Bankwesen, mit besonderer Berücksichtigung der drei Depositengroßbanken. Tübingen, 1911. («Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik». Ergänzungsheft I). — 52, 126, 221.
- Die Organisation der französischen Depositen-Großbanken. — In: «Die Bank», Berlin, 1909, II. Semester, S. 849—857, 950—960. — 176.
- Kautsky, K.** Die Aktion der Masse. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 30, Bd. 1, N 2, S. 43—49. — 550.
- Ältere und neuere Kolonialpolitik. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1897—1898, Jg. XVI, Bd. 1, N 25, S. 769—781; N 26, S. 801—816. — 262.
- Banditenpolitik. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 30, Bd. 1, N 1, S. 1—5. — 381.
- Gold, Papler und Ware. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 1, N 24, S. 837—847. — 380.

- **Der Imperialismus.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 2, N 21, S. 908—922. — 258.
- **Kiaotschau.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1897—1898, Jg. XVI, Bd. II, N 27, S. 14—26. — 227, 263.
- **Der Kongreß von Kopenhagen.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, N 48, S. 772—781. — 605, 607.
- **Der Krieg.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 2, N 19, S. 843—846. — 261.
- **Krieg und Frieden. Betrachtungen zur Maifeier.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 2, N 30, S. 97—107. — 352.
- **Die «Leipziger Volkszeitung».** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 2, N 34, S. 276—277, განყ.: Notizen. — 352.
- **Nationalstaat, imperialistischer Staat und Staatenbund.** Nürnberg, Fränkische Verlaganstalt, 1915. 80 S.— 320.
- **Die neue Taktik.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 44, S. 654—664; N 45, S. 688—698; N 46, S. 723—733. — 350.
- **Nochmals die Abrüstung.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 49, S. 841—854. — 350, 605, 607.
- **Patriotismus, Krieg und Sozialdemokratie.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1905, Jg. 23, Bd. 2, № 37, S. 343—348; N 38, S. 364—371. — 605, 635.
- **Religion.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 32, Bd. 1, N 6, S. 182—188; N 10, S. 352—360. — 589, 607.
- **Eine Richtigstellung.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 2, N 33, S. 248, განყ.: Notizen. — 331.
- **Sozialismus und Kolonialpolitik.** Berlin, Vorwärts, 1907. 80 S. — 693, 695.
- **Wirkungen des Krieges.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 2, N 22, S. 937—948; N 23, S. 969—982. — 261.
- **Zwei Schriften zum Umlernen.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1915, Jg. 33, Bd. 2, N 2, S. 33—42; N 3, S. 71—81; N 4, S. 107—116; N 5, S. 138—146. — 261.
- **«Keine sachlichen Differenzen trennen uns!»** — In: «Grütliener», Zürich, 1916, N 249, 24. Oktober, S. [1]. — 647.
- Kerschenssteiner, G. Die Volksschule.** — In: «Handbuch der Politik». Berlin—Leipzig, 1912—1913, Bd. II, S. 557—564. — 537.
- Kestner, F. Der Organisationszwang.** Eine Untersuchung über die Kämpfe zwischen Kartellen und Außenseitern. Berlin, Heymann, 1912. XII. 395 S. — 4, 19, 221.
- Kies, W. S. Branch Banks and our Foreign Trade.** — In: «The Annals of the American Academy of Political and Social Science», Philadelphia, 1915. V. LIX, p. 301—308. — 24.
- Knief, J. I. S. D. und Intern. Gruppe.** — In: «Bremer Bürger-Zeitung», Bremen, 1916, N 139, 16. Juni, S. [7]. — 600.
- Köppe, H. [რეცენზია წიგნზე:] «Rothschild. Ernst: Kartelle, Gewerkschaften und Genossenschaften nach ihrem inneren Zusammenhang im Wirtschaftsleben. Versuch**

einer theoretischen Grundlegung der Koalitionsbewegung. Berlin 1912. gr. 8. 143 SS. — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena. 1913. Folge III. Bd. 46, S. 271—273. განკ.: Übersicht über die neuesten Publikationen Deutschlands und des Auslandes. 9. Soziale Frage. — 209.

Köttgen, J. Zeitschriftenschau. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 1, N 19. S. 710—712. — 504, 549.

Kouznetsov, P. La lutte des civilisations et des langues dans l'Asie Centrale. Paris, Jouve, 1912, 357 p. — 6, 204.

Krieg dem Kriege. — In: «Die Gleichheit», Stuttgart, 1914, Jg. 24, N 23, S. 353. — 593.

Kritik der Emissionsstatistik. — In: «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 496—498, განკ.: Umschau. — 64.

Kundt, W. Die Zukunft unseres Überseehandels. Eine volkswirtschaftliche Studie. Berlin, Siemenroth, 1904. 148 S.—55.

Die künftigen Weltherrscher. — In: «Vorwärts», Berlin, 1916, N 103, 13. April, S. [1]. — 226, 469, 470.

L

Labor Bibliography 1918. Boston, Wright and Potter Printing Company, 1914. 150 p. (The Commonwealth of Massachusetts Bureau of Statistics. Labor Bulletin N 100. (Being Part IV of the Annual Report on the Statistics of Labor for 1914)). — 615.

Labour Manifesto. — In: «The Daily Telegraph», London, 1915, N 18, 873, 7 October, p. 9. — 278.

Lair, M. L'Impérialisme allemand. Paris, Colin, 1902. VII, 341 p.—202, 214, 799.

Lansburgh, A. Die Ausschaltung Londons als Clearinghaus der Welt. — In: «Die Bank», Berlin, 1914, II. Semester, S. 903—920. — 56.

— **Die Bank im Dienste der nationalen Wirtschaft.** — In: «Die Bank», Berlin, 1910. I. Semester, S. 401—412. — 170.

— **Die Bank mit den 800 Millionen.** — In: «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 415—426. — 59.

— **Die Berliner Großbanken im Jahre 1918.** — In: «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 338—345. ხელმოწერა: A. L. — 63.

— **Das Beteiligungssystem im deutschen Bankwesen.** — In: «Die Bank», Berlin, 1910, II. Semester, S. 497—508. — 127, 170.

Landsburgh, A. Der deutsche Rentnerstaat. — In: «Die Bank», Berlin, 1911, I. Semester, S. 1—13. — 167.

— **Deutsches Kapital im Auslande.** — In: «Die Bank», Berlin, 1909, II. Semester, S. 819—833. — 178.

— **Die Divinationsgabe der Börse.** — In: «Die Bank», Berlin, 1910, I. Semester, S. 211—223. — 499.

— **Die Finanzgeschäfte des Fürstentrusts.** — In: «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 223—230. ხელმოწერა: A. L. — 165.

— **Finanzieller Nationalismus.** — In: «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 313—321. — 64.

— **Fünf Jahre deutsches Bankwesen.** — In: «Die Bank», Berlin, 1913, II. Semester, S. 725—736. — 60.

- **Gedanken über die Milliardenanleihe.** — In: «Die Bank», Berlin, 1914, II. Semester, S. 932—940. ხელმძღვანელი: A. L. — 55.
- **Die Gefahren des Beteiligungs-systems.** — In: «Die Bank», Berlin, 1910, II. Semester, S. 619—627. ხელმძღვანელი: A. L. — 170.
- **Die Kriegskosten-Deckung und ihre Quellen.** — In: «Die Bank», Berlin, 1914, II. Semester, S. 997—1009, 1097—1115. — 58.
- **Krisen-Erreger.** — In: «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 1—16. — 65.
- **Der «Money Trust».** — In: «Die Bank», Berlin, 1912, I. Semester, S. 432—438. ხელმძღვანელი: A. L. — 167.
- **Nachdenkliches zur Bankstatistik.** — In: «Die Bank», Berlin, 1911, II. Semester, S. 813—824. — 169.
- **Der Staat und die Auslandsanleihen.** — In: «Die Bank», Berlin, 1913, II. Semester, S. 623—637. — 70.
- **System Rathenau.** — In: «Die Bank», Berlin, 1908, II. Semester, S. 765—775. ხელმძღვანელი: A. L. — 63.
- **Die Tendenzen in der modernen Unternehmung. Zwei Bücher.** — In: «Die Bank», Berlin, 1909, II. Semester, S. 1043—1052. ხელმძღვანელი: A. L. — 181.
- **Die Verwaltung des Volksvermögens durch die Banken. Zur Bankenquôte.** — In: «Die Bank», Berlin, 1908, I. Semester, S. 134—145. ხელმძღვანელი: A. L. — 36, 36A.
- **Wie groß ist das deutsche Volksvermögen.** — In: «Die Bank», Berlin, 1909, I. Semester, S. 319—326. ხელმძღვანელი: A. L. — 175.
- **Die wirtschaftliche Bedeutung des Byzantinismus.** — In: «Die Bank», Berlin, 1909, I. Semester, S. 301—309. — 174.
- **Zur Charakteristik des österreichischen Bankwesens.** — In: «Die Bank», Berlin, 1911, I. Semester, S. 217—227. — 168.
- **Zwanzig Jahre englisches Bankwesen.** — In: «Die Bank», Berlin, 1911, II. Semester, S. 605—616, 726—736. ხელმძღვანელი: A. L. — 168.
- Laufenberg, H., Wolffheim, F. u. Herz, C. Organisation, Krieg und Kritik.** Dokumente zu den Hamburger Parteidebatten. Zur Abgabe nur an Parteimitglieder gegen Vorzeigung des Mitgliedsbuches. Hamburg. Laufenberg, 1915. 77 S. — 515.
- «**Leipziger Volkszeitung**», 1916, N 151, 10. Juli, S. [3]. — 617.
- Lench, P. Die deutsche Sozialdemokratie und der Weltkrieg.** Eine politische Studie. Berlin. Vorwärts, 1915. 64 S. — 321.
- **Miliz und Abrüstung.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 47, S. 765—772. — 350, 588, 604, 607.
- **Die Sozialdemokratie, ihr Ende und ihr Glück.** Leipzig. Hirzel, 1916, X, 218 S. — 611.
- Lenz, F. Die geschichtlichen Voraussetzungen des modernen Krieges.** — In: «Deutsche Rundschau», Berlin, 1914, Bd. CLXI, Oktober, S. 1—37. — 271.
- **Die politische Voraussetzungen des modernen Krieges.** — In: «Deutsche Rundschau», Berlin, 1915, Bd. CLXII, Januar, S. 80—105; Februar, S. 211—231. — 328.

Leroy-Beaulieu, P. *La Fortune Française à l'étranger.* (Premier article). — In: «L'Économiste Français», Paris, 1902, année 30, v. 2, N 40, p. 449—451, განყ.: *Partie économique.* — 530.

Leisure, J. *L'Épargne en France.* Paris, Tenin. 1914. VIII, 114 p. — 194, 224.

Leuthner, K. *Russischer Volk imperialismus.* — In: «Die Neue Rundschau», Berlin, 1915, Jg. XXVI, Hft. 5, Mai, S. 574—590. — 791.

Liebkecht, W. *Zur orientalischen Frage oder Soll Europa kosakisch werden?* Ein Mahnwort an das deutsche Volk. 2-te Aufl. Leipzig, Höhme, [1878]. 63 S. — 643.

Liefmann, R. *Beeteiligungen — und Finanzierungsgesellschaften.* Eine Studie über den modernen Kapitalismus und das Effektenwesen (in Deutschland, den Vereinigten Staaten, England, Frankreich, Belgien und der Schweiz). Jena, Fischer, 1909. X, 495 S. — 224, 285, 371.

— *Bringt uns der Krieg dem Sozialismus näher?* — In: «Der Deutsche Krieg», Stuttgart—Berlin, 1915, Hft. 56, S. 1—44. — 777.

— *Die internationale Organisation des Frankfurter Metallhandels.* — In: «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1913, I, Bd. I, Hft. I, S. 108—122. — 3, 11.

— *Kartelle und Trusts und die Weiterbildung der volkswirtschaftlichen Organisation.* 2-te, stark erweiterte Aufl. Stuttgart, Moritz, 1910. 210 S. — 4, 15, 31, 95, 221, 222, 230.

Link, E. *Sind Sparkassen Wohlfahrtseinrichtungen?* — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart,

1911, Jg. 30, Bd. 1, N 2, S. 58—62. — 550.

Lissagaray. *Geschichte der Kommune von 1871.* 2-te vom Verfasser durchges. Aufl. Mit einem Nachtrag: Die Vorgeschichte und die innere Triebkräfte der Kommune von S. Mendelson. Stuttgart, Dietz, 1894. XIV, 550 S. — 610.

Lloyd George in the House of Commons. — In: «The Daily Telegraph», London, 1915, 22 April, 5 May. — 281, 315, 318.

Die Lohndrücker des Auslandes und die Internationale. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. 2, N 41, S. 510—512, განყ.: *Notizen.* — 680.

Lorenz, J. *Polnische Arbeiter in der Schweiz.* Zürich, 1910. — 609.

— *Zur Italienerfrage in der Schweiz.* Zürich. — 269, 609.

Louis, P. *Essai sur l'impérialisme.* — In: «Le Mercure de France», Paris, 1904, 15-e année, IV, t. L. p. 100—114. — 202, 227, 242.

Lucas, C. P. *Greater Rome and Greater Britain.* Oxford, Clarendon Press, 1912. 84 p. — 574.

[**Luxemburg, R.**] *Le Billet de Junius.* — In: «L'Écho de Paris», 1914, N 11016, 13 octobre, p. 1. ხელმოწერა: Junius. — 553.

— *Die Kriseder Sozialdemokratie.* Zürich, Verlagsdruckerei Union, 1916. 109 S. სათაურ: *წინ ავტ.: Junius.* — 303.

Lysis. *Contre l'Oligarchie financière en France.* Préface de J. Finot. Paris, «La Revue», 1908. XI, 260 p. — 18, 203, 209, 224.

M

- Mackay, B. L.** *China, die Republik der Mitte. Ihre Probleme und Aussichten.* Mit neunzehn Nachbildungen chinesischer Originale. Stuttgart — Berlin, Gotta, 1914, VII, 264 S. 17 Bilder. — 553, 571.
- Macrosty, H. W.** *Das Trustwesen in der britischen Industrie* Übersetzt v. F. Leo. Berlin, Heymann, 1910. XII, 308 S. (Moderne Wirtschaftsprobleme. Internationale Beiträge zur neueren Wirtschaftsentwicklung. Hrsg. V. Leo. Berlin, 1910. Bd. IV). — 15, 212.
- Marcard, K.** [რეცენზია წიგნზე:] «Hirsch Julius: Die Filialbetriebe im Detailhandel (unter hauptsächlichlicher Berücksichtigung der kapitalistischen Massenfialbetriebe in Deutschland und Belgien)». — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1914, Folge III, Bd. 48, S. 276—279, განყ.: Übersicht über die neuesten Publikationen Deutschlands und des Auslandes. 6. Handel und Verkehr. — 209.
- March, L.** *La statistique internationale des forces motrices.* — In: «Bulletin de l'institut international de statistique», La Haye, [1912], t. XIX, 1re L., p. 374—386. — 475.
- Marx, K.** *Briefe an Dr. L. Kugelmann.* — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1901—1902, Jg. 20, Bd. 2, N 1 (lauf. N 27), S. 26—32; N 2 (lauf. N 28), S. 60—64; N 3 (lauf. N 29), S. 91—96; N 4 (lauf. N 30), S. 125—128; N 6 (lauf. N 32), S. 188—192; N 7 (lauf. N 33), S. 221—224; N 12 (lauf. N 38), S. 381—384; N 13 (lauf. N 39), S. 412—416; N 15 (lauf. N 41), S. 472—480; N 17 (lauf. N 43), S. 541—544; N 19 (lauf. N 45), S. 604—608; N 25 (lauf. N 51), S. 797—800. — 589, 620, 634—635.
- [Ein Brief an Meyer und Vogt, 9. IV. 1870]. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1907, Jg. 25, Bd. 2, N 33, S. 226—228, სტატიაში: Mehring, F. Neue Beiträge zur Biographie von Karl Marx und Friedrich Engels. — 679—680.
- Ein Brief an W. Liebknecht. — In: Liebknecht, W. Zur orientalischen Frage oder Soll Europa kosakisch werden? Ein Mahnwort an das deutsche Volk. 2-te Aufl. Leipzig, Höhme, 1878, S. 57—59. — 589, 643, 645.
- Ein Brief an Weydemeyer, 11. IX. 1851. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1907, Jg. 25, Bd. 2, N 28, S. 58—59, სტატიაში: Mehring, F. Neue Beiträge zur Biographie von Karl Marx und Friedrich Engels. — 675.
- [Ein Brief an Weydemeyer, 5. III. 1852]. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1907, Jg. 25, Bd. 2, N 31, S. 163—165, სტატიაში: Mehring, F. Neue Beiträge zur Biographie von Karl Marx und Friedrich Engels. — 677.
- Der Bürgerkrieg in Frankreich. Adresse des Generalrats der Internationalen Arbeiter-Assoziation. 3-te deutsche Aufl. verm. durch die beiden Adressen des Generalrats über den deutsch-französischen Krieg und durch eine Einleitung. Berlin, Verl. der Expedition des «Vorwärts», 1891. 71 S. — 589, 619, 620.
- Enthüllungen über den Kommunisten Prozeß zu Köln.

- Neuer Abdruck mit Einleitung v. F. Engels. Hottingen — Zürich. Volksbuchhandlung, 1885, 88 S. — 511.
- **Mr. George Howells Geschichte der Internationalen Arbeiter-Assoziation.** — In: «Die Neue Zeit». Stuttgart, 1902, Jg. XX, Bd. 1, N 19, S. 585—589; განკ.: Beiträge zu einer Geschichte der Internationale. — 591.
- **Der politische Indifferentismus. (L'indifférence in materia politica).** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 32, Bd. 1, N 2, S. 40—44, განკ.: Ein Beitrag zur Geschichte der Internationale. Zwei unbekannte Artikel von F. Engels und K. Marx. Übersetzt und eingeleitet von N. Rjasanoff. — 607.
- May, R. E.** Das Verhältnis des Verbrauches der Massen zu demjenigen der «kleinen Leute», der Wohlhabenden und Reichen und die Marxistische Doktrin. — In: «Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich», Leipzig — München, 1899, Jg. 23, Hft. 1, S. 271—314. — 356, 366.
- **Kosten der Lebenshaltung und Entwicklung der Einkommensverhältnisse in Hamburg seit 1890.** — In: «Schriften des Vereins für Sozialpolitik», München — Leipzig, 1915, Bd. 145, T. IV, S. 259 — 524. — 780.
- Mehrens, B.** Die Entstehung und Entwicklung der großen französischen Kreditinstitute mit Berücksichtigung ihres Einflusses auf die wirtschaftliche Entwicklung Frankreichs. Stuttgart—Berlin, Cotta, 1911, IX, 360 S. (Münchener volkswirtschaftliche Studien, hrsg. v. L. Brentano u. W. Lotz. 107. Stück). — 18, 53, 129, 224.
- Mehring, F.** Neue Beiträge zur Biographie von Karl Marx und Friedrich Engels. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. 2, N 27, S. 15—21; N 28, S. 53—59; N 29, S. 98—103; N 31, S. 160—168; N 32, S. 180—187; N 33, S. 222—228. — 675.
- **Die neuen Hegelingen.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 1, N 26, S. 964—973. — 597.
- «Le Mercure de France», Paris, 1904, 15-e année, t. L, p. 100—114. — 202, 227, 242.
- Mévil, A.** De la Paix de Francfort à la conférence d'Algésiras. Ed. 10. Paris, Plon-Nourrit, 1909, XI, 328 p. — 536.
- Meyer, A.** Die Kapitalanlage. Einige grundsätzliche Erörterungen. Zürich, 1912. — 3, 9, 367.
- Die Milchversorgung norddeutscher Städte und Industriegebiete.** — In: «Schriften des Vereins für Sozialpolitik», München — Leipzig, 1914, Bd. 140, T. II, S. 1—560. — 780.
- Mineral production. Petroleum.** — In: «Statistical Abstract of the United States», Washington, 1912, Number 34, N 117. — 784.
- Moll, E.** Die Geschäftsergebnisse der deutschen Aktiengesellschaften in den Jahren 1907/08 bis 1911/12. — In: «Bank-Archiv», Berlin, 1914, Jg. XIII, N 18, S. 299—303. — 4, 19.
- Montesquiou, L.** Les Obligations américaines et le portefeuille

- français. Paris, Rivière, 1912. 109 p. — 193.
- Moos, F.** Die französischen Kreditinstitute und die französischen und englischen Kapitalanlagen im Ausland. — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1910, Folge III, Bd. 39, S. 237—256. — 132, 202, 228, 388.
- Moride, P.** Les Maisons à succursales multiples en France et à L'Étranger. Paris, Alcan, 1913. 234, 36 p. — 3, 14.
- Morley, J.** The Life of Richard Cobden. Jubilee Edition. V. I—II. London, Unwin, 1896. 2 v. — 467.
- Morris, H. C.** The History of Colonization from the Earliest Times to the Present Day. New York, Macmillan, 1900. 2 v. — 226, 244, 407, 408.
- Mühlaupt, E.** Der Milchring. Ein Beitrag zur Kartell- und Milchpreisfrage. Karlsruhe, Braun, 1912. 111 S. (Volkswirtschaftliche Abhandlungen der badischen Hochschulen, hrsg. v. K. Diehl und anderen. Neue Folge. Hft. 9). — 371, 391.
- N
- Nahas, J. F.** Situation économique et sociale du Fellah Égyptien. Thèse par le doctorat. Paris, Rousseau, 1901. 202 p. (Université de Paris. — Faculté de droit). — 549.
- Die «nationalistische Spreu» scheidet vom «internationalen sozialistischen Weizen».** — In: «Grüllianer». Zürich, 1916, N 248, 23. Oktober, S. [1]. — 648.
- Nationalities and Subject Races. Report of Conference held in Caxton Hall.** Westminster, June 28—30, 1910. London. King, 1911. XII, 178 p. — 3, 12—13.
- Nearing, S.** The Adequacy of American Wages. — In: «The Annals [of the American Academy of Political and Social Science]», Philadelphia, 1915, v. LIX, p. 111—124. — 24.
- «Neue Rheinische Zeitung»**, London, 1850. — 589, 651. — Hft. 1, Januar. — 92 S. — 652. — Hft. 2, Februar. 80 S. — 652, 653. — Hft. 3, März. 80 S. — 652. — Hft. 4, April. 79 S. — 652. — Hfte 5—6, Mai bis October. 180 S. — 652, 653.
- «Die Neue Rundschau»**, Berlin, 1905, Jg. XXVI, Hft. 5, Mai, S. 577—590. — 791.
- «Die Neue Zeit»**, Stuttgart, 1886, Jg. IV, N 11, S. 502—515. — 765. — 1897—1898, Jg. XVI, Bd. 1, N 25, S. 769—781; N 26, S. 801—816. — 262. — 1897—1898, Jg. XVI, Bd. II, N 27, S. 14—26. — 227, 263. — 1900—1901, Jg. XIX, Bd. I, N 8, S. 247—250. — 588, 589, 607. — 1900—1901, Jg. XIX, Bd. I, N 26, S. 804—811. — 608. — 1901—1902, Jg. XX, Bd. I, N 19, S. 585—589. — 591. — 1901—1902, Jg. 20, Bd. 2, N 1 (lauf. N 27), S. 26—32; N 2 (lauf. N 28), S. 60—64; N 3 (lauf. N 29), S. 91—96; N 4 (lauf. N 30), S. 125—128; N 6 (lauf. N 32), S. 188—192; N 7 (lauf. N 33), S. 221—224; N 12 (lauf. N 38), S. 381—384; N 13 (lauf. N 39), S. 412—416; N 15 (lauf. N 41), S. 472—480; N 17 (lauf. N 43), S. 541—544; N 19 (lauf. N 45), S. 604—608; N 25 (lauf. N 51), S. 797—800. — 589, 620, 635. — 1902—1903, Jg. 21, Bd. 2, N 30, S. 106—109. — 161.

- 1904—1905, Jg. 23, Bd. 2, N 27, S. 28—32. — *635*.
- 1904—1905, Jg. 23, Bd. 2, N 37, S. 343—348; N 38, S. 364—371. — *605, 635*.
- 1906—1907, Jg. 25, Bd. 2, N 27, S. 15—21; N 28, S. 53—59; N 29, S. 98—103; N 31, S. 160—168; N 32, S. 180—187; N 33, S. 222—228. — *675, 676*.
- 1906—1907, Jg. 25, Bd. 2, N 41, S. 510—512. — *630*.
- 1910, Jg. 28, Bd. 2, N 48, S. 772—781. — *605, 607*.
- 1911, Jg. 29, Bd. 1, N 16, S. 552—559. — *385*.
- 1911, Jg. 29, Bd. 2, N 29, S. 96. — *384*.
- 1911, Jg. 29, Bd. 2, N 30, S. 97—107. — *382*.
- 1911, Jg. 29, Bd. 2, N 32, S. 179—186. — *384*.
- 1911, Jg. 29, Bd. 2, N 33, S. 248. — *381*.
- 1911, Jg. 29, Bd. 2, N 34, S. 276—277. — *371, 381*.
- 1911, Jg. 29, Bd. 2, N 52, S. 943—944. — *382*.
- 1911, Jg. 30, Bd. 1, N 1, S. 1—5. — *380*.
- 1911, Jg. 30, Bd. 1, N 2, S. 43—49. — *550*.
- 1911, Jg. 30, Bd. 1, N 2, S. 49—58; N 3, S. 84—91. — *766*.
- 1911, Jg. 30, Bd. 1, N 2, S. 58—62. — *550*.
- 1912, Jg. 30, Bd. 1, N 16, S. 550—557. — *335*.
- 1912, Jg. 30, Bd. 1, N 22, S. 773—782. — *331, 380*.
- 1912, Jg. 30, Bd. 1, N 24, S. 837—847. — *380*.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 39, S. 474—485. — *222, 335*.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 41, S. 541—550; N 42, S. 585—593; N 43, S. 609—616. — *380*.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 42, S. 569—576. — *380*.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 44, S. 654—664; N 45, S. 688—698; N 46, S. 723—733. — *380*.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 47, S. 765—772. — *380, 588, 603, 607*.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 48, S. 810—817. — *380*.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 49, S. 841—854. — *380, 393, 394*.
- 1912, Jg. 31, Bd. 1, N 4, S. 138—144. — *3, 7, 159*.
- 1912, Jg. 31, Bd. 1, N 7, S. 221—229. — *3, 6*.
- 1913, Jg. 31, Bd. 2, N 38, S. 410—412. — *589, 645*.
- 1913, Jg. 32, Bd. 1, N 2, S. 37—39. — *607*.
- 1913, Jg. 32, Bd. 1, N 2, S. 40—44. — *607*.
- 1913, Jg. 32, Bd. 1, N 4, S. 110—116. — *250, 264*.
- 1913, Jg. 32, Bd. 1, N 6, S. 182—188; N 10, S. 352—360. — *589, 607*.
- 1913, Jg. 32, Bd. 1, N 10, S. 382—384. — *607, 610*.
- 1914, Jg. 32, Bd. 1, N 16, S. 590—592; N 26, S. 1005—1008. — *607, 608*.
- 1914, Jg. 32, Bd. 1, N 19, S. 710—712. — *504, 549*.
- 1914, Jg. 32, Bd. 1, N 26, S. 964—973. — *597*.
- 1914, Jg. 32, Bd. 2, N 19, S. 843—846. — *261*.
- 1914, Jg. 32, Bd. 2, N 21, S. 908—922. — *258*.
- 1914, Jg. 32, Bd. 2, N 22, S. 937—948; N 23, S. 969—982. — *261*.
- 1914, Jg. 33, Bd. 1, N 2, S. 61—63. — *100*.
- 1915, Jg. 33, Bd. 2, N 2, S. 33—42; N 3, S. 71—81; N 4, S. 107—116; N 5, S. 138—146. — *261*.
- 1916, Jg. 34, Bd. 2, N 1, S. 16—20; N 2, S. 51—58. — *99*.

«Neue Zürcher Zeitung», 1915, 23. April, 1. Morgenblatt.—313.

Neumann-Spallart, F. X. **Übersichten der Weltwirtschaft.** Jg. 1883—84. Stuttgart, Mayer, 1887. XIV, 574 S.—480, 500.

Neymarck, A. **La Statistique internationale des valeurs mobilières.** — In: «Bulletin de l'institut international de statistique», La Haye. [1912], t. XIX, 2-e L., p. 201—475.—52, 74, 75, 131, 133, 134, 194, 224, 267, 386.

Nieboer, H. J. [რეცენზია წიგნზე:] «Nationalities and Subject Races. London, 1911». — In: «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1913, II, Bd. 2, Hft. 1, S. 193—195. **განყ.**: Literatur. — 3, 13, 229, 230.

noch eine Blattgründung in Bremen. — In: «Bremer Bürger-Zeitung», Bremen, 1916, N 141, 19. Juni, S. [7], **განყ.**: Parteinachrichten. — 602.

«The North American Review», New York, 1915, v. CCI, N 1, January, p. 72—81. — 194.

O

The Objects of the War. — In: «The Economist», London, 1915, v. LXXX, No. 3, 735, March 27, p. 614—615. — 317.

Der Oktober. — In: «Die Bank», Berlin, 1914, II. Semester, S. 1039—1058. — 55.

Oncken, H. **Die Vorgeschichte des Krieges.** — In: «Deutschland und der Weltkrieg», Leipzig—Berlin, Teubner, 1915, S. 463—535. — 540.

Oppenheimer, F. **Englischer Imperialismus.** Wien, Hof-Verlags- und Univ.-Buchhandlung, 1905. 64 S.—256, 467.

Otto, W. **Anleiheübernahme—Gründungs— und Beteiligungsgeschäfte der deutschen Großbanken in Übersee.** Berlin, Borussia, 1911, 245 S.—52, 122.

P

Palsh, G. **Great Britain's Capital Investments in Individual Colonial and Foreign Countries.** — In: «Journal of the Royal Statistical Society», London, 1911, v. LXXIV, part 2, January, p. 167—187. 194, 281, 371, 388, 390.

Pannekoek, A. **Deckungsfrage und Imperialismus.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1913, Jg. 32, Bd. 1, N 4, S. 110—116. — 250, 264.

— **Massenaktion und Revolution.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 41, S. 541—550; N 42, S. 585—593; N 43, S. 609—616. — 380.

— **Das Wesen unserer Gegenwartsforderungen.** — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, N 48, S. 810—817. — 380.

Parteitag der Soz. dem. Partei Deutschlands zu Chemnitz. 15.—21. IX. 1912. — In: «Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung», Leipzig, 1915, Jg. 5, Hfte 1 u. 2, S. 311—316, **განყ.**: Chronik. Juli 1912—Juni 1914 und Nachträge für Juli 1911—Juni 1912. II. Deutsches Reich. — 588, 592.

«Parteierrat — Landesverrat». — In: «Leipziger Volkszeitung», 1916, N 151, 10. Juli, S. [3], **განყ.**: Aus der Partei. — 617.

- Parteiverrat—Landesverrat.**—
In: «Volksstimme», Hemnitz,
1916, N 156. 8. Juli. Beila-
ge 1. — 615.
- Patouillet. J. L'Impérialisme
américain.** Thèse pour le
Doctorat (Sciences politiques
et économiques). Dijon—«Petit
Bourguignon». 1904. 388 p.
(Université de Dijon.—Faculté
de droit).—6, 198,
207. 229.
- Patriotic Pledge by Employers.**—
In: «The Daily Telegraph»,
London, 1915, 23 April.—
315.
- Pepper, Ch. M. South American
Markets.**—In: [«The Annals
of the American Academy of
Political and Social Science»],
Philadelphia, 1915, v. LIX,
p. 309—315. — 25.
- Perrin de Bousac, R. De l'Ar-
mée coloniale. Ses Rapports
avec la colonisation.** Thèse
pour le doctorat. Paris, Rous-
seau. 1901. 151 p. (Université
de Paris.—Faculté de dro-
it). — 614.
- Die Petroleum-Komödie.**—In:
«Die Bank», Berlin, 1913,
I. Semester, S. 388—391,
განკ.: Umschau. — 68.
- Philippovich, E. Monopole und
Monopolpolitik.**—In: «Ar-
chiv für die Geschichte des
Sozialismus und der Arbeiter-
bewegung», Leipzig, 1916,
Jg. 6, S. 157—174. — 787.
- Pinner, F. Herrn v. Gwinners
Petroleummonopol.**—In: «Die
Bank». Berlin, 1912, II. Se-
mester, S. 1032—1047. — 68.
- Petroleummonopol oder Kar-
tellgesetz?**—In: «Die Bank»,
Berlin, 1913, II. Semester,
S. 736—747. — 68.
- Petroleum-Strategie.**—In:
«Die Bank», Berlin, 1912, II.
Semester, S. 629—638.—164.

- Plehn, H. Der britische Imperia-
lismus.**—In: «Handbuch der
Politik», Berlin—Leipzig,
1912—1913, Bd. II, S. 731—
735. — 537.
- **Großbritanniens auswärtige
Politik. — England und De-
utschland.**—In: «Handbuch
der Politik», Berlin—Leip-
zig, 1912—1913, Bd. II,
S. 726—731. — 537.
- **Weltpolitik. Abriß der neuen-
sten Weltgeschichte nach dem
englisch-japanischen Bünd-
nis.** 3. Aufl. Berlin, Curtius,
1907. VII, 214 S. — 504,
505.
- Politische Rundschau.**—In: «Die
Gleichheit», Stuttgart, 1914,
Jg. 24, N 23, S. 363—364.—
594.
- Powell, E. Th. The Evolution
of the Money Market (1885—
1415).** London, Financial
News, 1915. 735 p. — 280.
- «Preußische Jahrbücher»,** Ber-
lin, 1915, Bd. 159, Hft. 3,
S. 481—497. — 302.
- La production des céréales.**—
In: «Journal de Genève», 1916,
N 108, 18 avril, p. 2. — 787.
- Proletarische Frauen, seid be-
reit!**—In: «Die Gleichheit»,
Stuttgart, 1914, Jg. 24, N 23,
S. 353—354. — 593.

Q

- Quadflieg, F. Russische Expan-
sionspolitik von 1774 bis
1914.** Berlin, Dümmler, 1914.
259 S. — 698.
- [**Quelch, H.**] **Die Torheit des
Krieges und die Möglichkei-
ten und Gefahren des Frie-
dens.** [ანობტაცია]. — In: «Die
Neue Zeit», Stuttgart, 1911,
Jg. 29, Bd. 2, N 52, S. 943—
944, განკ.: Zeitschriften-
schau. — 382.

R

- Rappard, W. E.** Zur nationalen Verständigung. Zürich, 1915. (Schriften für schweizerische Art und Kunst. 26). — 786.
- Ravesteijn, W., van.** Balkanprobleme. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 31, Bd. 1, N 7, S. 221—229. — 3, 6.
- The Realms of the Habsburgs.** — In: «The Economist», London, 1915, v. LXXX, No. 3, 723, January 2, p. 11—12. — 275.
- «Recht und Wirtschaft»**, Berlin, 1915, Jg. 4, N 6, S. 137—141. — 276.
- Redslob, R.** Abhängige Länder. Eine Analyse des Begriffs von der ursprünglichen Herrschergewalt. Zugleich eine staatsrechtliche und politische Studie über Elsaß-Lotaringen, die österreichischen Königreiche und Länder, Kroatien-Slavonien, Bosnien-Herzegowina, Finnland, Island, die Territorien der nordamerikanischen Union, Kanada, Australien, Südafrika. Leipzig, Veit, 1914. 352 S. — 237.
- Renner, K.** Wirklichkeit oder Wahnidee? — In: «Der Kampf», Wien, 1916, Jg. 9, Bd. 9, N 1, Januar, S. 15—25. — 631.
- Reventlow, E.** Deutschlands auswärtige Politik. 1888—1918. Berlin, Mittler, 1914. XVI, 402 S. — 693.
- Revere, G. T.** Latin-American Trade Possibilities. — In: «The North American Review», New York, 1915, v. CCI, N 1, January, p. 72—81. — 194.
- «Revue d'économie politique»**, Paris, 1915, N 4, juillet-août, p. 409—410. — 777.
- «La Revue de Paris»**, 1915, année 22, t. 2, N 5, 1 mars, p. 194—224. — 281, 301.
- «La Revue politique internationale»**, Lausanne, 1915, N 14, mars-avril, p. 168—186. — 504, 505.
- Riesser, J.** Die deutschen Großbanken und ihre Konzentration im Zusammenhange mit der Entwicklung der Gesamtwirtschaft in Deutschland. 3-te völlig umgearb. und stark verm. Aufl. Jena, Fischer, 1910. XV, 715 S.: 1 Karte. — 32, 122, 130, 222—224, 225, 229, 230, 233, 267, 268, 285, 330, 338, 340, 365.
- Die deutschen Großbanken und ihre Konzentration im Zusammenhang mit der Entwicklung der Gesamtwirtschaft in Deutschland 4-te verb. und verm. Aufl. Jena, Fischer, 1912. XIII, 768 S.; 1 Karte. — 340, 342, 343, 344, 347, 350, 354, 358, 362, 369.
- Rohrbach, P.** Warum es der Deutsche Krieg ist! — In: «Der Deutsche Krieg», Stuttgart—Berlin, 1914, Hft. 1, S. 1—30. — 579.
- Rothstein, Th.** Die S. D. P., Hyndman und die Rüstungsfrage. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1911, Jg. 29, Bd. 2, N 32, S. 179—186. — 384, 607.
- Roumania and the War.** — In: «The Economist», London, 1915, v. LXXX, No 3, 724, January 9, p. 57—58, რახვ.: Notes on Business and Finance. — 275.
- Ruedorffer, J. J.** Grundzüge der Weltpolitik in der Gegenwart. Berlin—Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1914, XIII, 252 S. — 553, 562.
- Russia.** — In: «The Economist», War Supplement, London, 1914, v. LXXIX, No. 3, 721, December 19, p. 9—11. — 273.
- Russian Finances.** (From a Correspondent). Petrograd, De-

ember 19. — In: «The Economist». London, 1915, v. LXXX, No. 3, 724, January 9, p. 66—67. — 275.

Russier, H. Le Partage de l'Océanie. Paris, Vuibert et Nony, 1905. XI, 370 p. — 6, 217.

S

Sale, Ch. V. Some Statistics of Japan. — In: «Journal of the Royal Statistical Society», London, 1911, v. LXXIV, part V, April, p. 467—534. — 371, 401.

Sartorius von Waltershausen, A. Das volkswirtschaftliche System der Kapitalanlage im Auslande. Berlin, Reimer, 1907. 442 S. — 225, 228, 553, 579—580.

Schilder, S. Entwicklungstendenzen der Weltwirtschaft. Bd. 1: Planmäßige Einwirkungen auf die Weltwirtschaft. Berlin, Siemenroth, 1912. VIII, 393 S. — 52, 76, 228, 283.

— **Weltwirtschaftliche Hintergründe des Weltkrieges.** — In: «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1915, I Bd. 5, Hft. 1, S. 1—22. — 3, 15.

Schippel, M. Russischer Alp und deutsche Demokratie. — In: «Sozialistische Monatshefte», Berlin, 1916, Jg. 22, Bd. 3, Hft. 21, S. 1091—1097. — 643.

Schmoller, G. Friedrich Engels und Karl Marx. Ihr Briefwechsel von 1844 bis 1888. — In: «Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich», Leipzig—München, 1915, Jg. 39, Hft. 1, S. 423—432. — 590.

«**Schriften des Vereins für Sozialpolitik**», München—Leipzig, 1914, Bd. 140, T. II, S. 1—560. — 780.

— 1914, Bd. 140, T. V, S. 1—164. — 780.

— 1915, Bd. 145, T. III, S. 1—291. — 779.

— 1915, Bd. 145, T. IV, S. 259—524. — 780.

Schulthess' Europäischer Geschichtskalender. Neue Folge. Jg. 25, 1909. (Der ganzen Reihe. Bd. L). Hrsg. v. L. Rietz. München, Beck, 1910. XV, 739 S. — 534.

Schultze, E. Das französische Kapital in Rußland. — In: «Finanz-Archiv», Stuttgart—Berlin, 1915, Jg. 32, Bd. 1, S. 125—133. — 326, 335.

— **Die Schwankungen der Einwanderung in die Vereinigten Staaten.** — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1915, Folge III, Bd. 49, S. 527—541, განკ.: Miscellen. XV. — 209.

Schulze-Gaevernitz, G. Britischer Imperialismus und englischer Freihandel zu Beginn des zwanzigsten Jahrhunderts. Leipzig, Duncker u. Humblot, 1906. 477 S. — 18, 333, 443, 452, 453, 636.

— **Die deutsche Kreditbank.** — In: «Grundriß der Sozialökonomik», Tübingen, 1915, Buch III, Abt. V, T. II, S. 1—189, განკ.: A. Güterverkehr. II. Bankwesen. — 3, 4, 33, 225, 229, 230, 379.

Schumpeter, J. Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung. Leipzig, Duncker u. Humblot, 1912, V, 548 S. — 53.

Schwarz, O. Die Finanzsysteme der Großmächte. (Internationales Staats- und Gemeinde-Finanzwesen). Bd. I—II. Leipzig, Göschen, 1909. (Sammlung Göschen). 2 Bde. — 18, 469.

- «Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung», Bern, 1916, N 40, 30. September, S. [2]. — 650.
- 1916, N 41, 7. Oktober, S. [1—2]. — 650.
- Schwiedland, E. [რევენუა წიგნე:] «Driault, Edouard: Le Monde actuel. Tableau politique et économique. Paris (Alcan), 1909. Pp. 873». — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1911, Folge III, Bd. 41, S. 269—270, განყ.: Übersicht über die neuesten Publikationen Deutschlands und des Auslandes. — 205.
- [რევენუა წიგნე:] «Passame Paul: Formes nouvelles de concentration industrielle. Paris. 1910». — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1912, Folge III, Bd. 44, S. 818—819, განყ.: Übersicht über die neuesten Publikationen Deutschlands und des Auslandes. — 206.
- Der Wettkampf der gewerblichen Betriebsformen. — In: «Grundriß der Sozialökonomik», Tübingen, 1914, Buch III, Abt. VI, S. 24—53. — 18, 43.
- Seeley, J. R. The Expansion of England. Two Courses of Lectures. Leipzig. Tausnitz, 1884. 320, 32 p. — 675, 681.
- Seidel, M. Das Sparkassenwesen einiger europäischer Staaten in Gesetzgebung, Einrichtungen und Ergebnissen. — In: «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 234—243, 329—337, 441—446. — 64.
- Sembat, M. Faltes un Roi slnon Faltes la Paix. 12 ed. Paris, Figuière, [1913]. XIV, 278 p. — 443.
- Seubert, R. Aus der Praxis des Taylor-Systems mit eingehender Beschreibung seiner Anwendung bei der Tabor Manufacturing Company in Philadelphia. Berlin, Springer, 1914, VI, 160 S. — 53, 140.
- Siegfried, A. Neu-Seeland. Eine sozial — und wirtschaftspolitische Untersuchung. Übersetzt und in einzelnen Teilen erweitert v. M. Warnack. Berlin, Heymann, 1909. XVI, 351 S. (Moderne Wirtschaftsprobleme. Internationale Beiträge zur neueren Wirtschaftsentwicklung. Hrsg. V. Leo. 1909. Bd. III). — 504, 543.
- Les socialistes et la paix. — In: «Journal des Débats», Paris, 1915, 11 novembre. — 310.
- Sozialimperialismus und Linksradikalismus. — In: «Bremer Bürger-Zeitung», Bremen, 1915, N 291. 13. Dezember, S. [1]. — 781.
- «Sozialistische Monatshefte», Berlin, 1916, Jg. 22, Bd. 3, Hft. 21, S. 1091—1097. — 643.
- Sparkassen und Banken. — In: «Die Bank», Berlin, 1913, II. Semester, S. 811—812, განყ.: Aus den Handelskammern. — 71.
- Spectator. [რევენუა წიგნე:] «E. Agahd: Großbanken und Weltmarkt. Berlin. 1914». — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1914, Jg. 33, Bd. 1, N 2, S. 61—63. — 100.
- Die Kolonien der europäischen Mächte in handelswirtschaftlicher Beziehung. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1916, Jg. 34, Bd. 2, N 1, S. 16—20; N 2, S. 51—58. — 99.
- Stammhammer, J. Bibliographie des Sozialismus und Kommunismus. Bd. III: Nachträge und Ergänzungen bis Ende des Jahres 1908. Mit einem vollständigen Sachregister

- über alle drei Bände. Jena, Fischer, 1909. 473 S. — 602.
- «The Statesman's Year-Book», London. 1915. LXXXIV, 1536, 20 p. — 495, 500.
- 1916. XLIV, 1560, 12 p. — 737.
- «Statistical Abstract of the United States», Washington, 1912, Number 34, N 117. — 764.
- Statistik der Depositen — und Spargelder. — In: «Die Bank», Berlin, 1910. II. Semester, S. 1200, განკ.: Umschau. — 173.
- Statistik der englischen Aktienbanken (England und Wales). — In: «Die Bank», Berlin. 1912, II. Semester, S. 695—696. განკ.: Die ausländischen Banken im II. Quartal 1912. II. England. — 163.
- «Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich», Berlin, 1903, Jg. 24, S. 25* — 477.
- 1915, Jg. 36. XXXVI, 480, 114 S. — 17, 226, 486, 487, 490, 492.
- Steffen, G. Weltkrieg und Imperialismus. Sozialpsychologische Dokumente und Beobachtungen vom Weltkrieg 1914/1915. Jena. Diederichs, 1915. 254 S. (Politische Bibliothek). — 250.
- Steine statt Brot! Von einem Gewerkschafter. — In: «Grünländer», Zürich, 1916, N 255, 31. Oktober, S. [1]. — 647.
- Stillich, O. Geld—und Bankwesen. Ein Lehr—und Lesebuch. Berlin, Curtius, 1907. 267 S. — 4, 28, 373.
- Nationalökonomische Forschungen auf dem Gebiete der großindustriellen Unternehmung. Bd. I—II. Berlin—Leipzig, 1904—1906. 2 Bde. — 17, 28, 53, 160.
- Bd. I. Eisen—und Stahl-Industrie. Berlin, Siemens, 1904. XII, 238 S. — 17, 28, 53, 160.
- Bd. II. Steinkohlenindustrie. Leipzig, Jäh u. Schunke, 1906. VI, 357 S. — 17, 53, 160.
- Supan, A. Die territoriale Entwicklung der europäischen Kolonien. Mit einem kolonialgeschichtlichen Atlas von 12 Karten und 40 Kärtchen im Text. Gotha, Perthes, 1906. XI, 344 S.; 12 Karten. — 231, 239.

T

- Tafel, P. Die Nordamerikanischen Trusts und ihre Wirkungen auf den Fortschritt der Technik. Stuttgart, Wittwer, 1913, 74 S. — 52, 95, 221.
- «Der Tag» Berlin, 1915. № 82, 9. April — 316.
- 1915, N 93, 22. April. — 316.
- Tardieu, A. La France et les Alliances. La lutte pour l'équilibre. Paris, Alcan, 1909. III, 365 p. — 534.
- Taylor, F. W. u. Wallichs, A. Die Betriebsleitung insbesondere der Werkstätten. Autorisierte deutsche Bearbeitung der Schrift «Shop management» von F. W. Taylor von A. Wallichs. 2-te, verm. Aufl. Berlin, Springer, 1912, VII, 137 S. — 53, 136, 230.
- «Le Temps», Paris, 1915, 13 novembre. — 281, 310.
- 1915, 6 décembre. — 281, 312.
- 1915, 7 décembre. — 281, 312.
- Thery, E. L'Europe économique. Ed. 2. Paris, Économiste européen, 1911. 332 p. (Études économiques et financières). — 192, 205, 226.
- Thesen über Imperialismus und nationale Unterdrückung der Redaktion der «Gazeta Robotnicza». — In: «Vorbote»,

- Bern, 1916, N 2, April. — 739.
- Thesen zum Referate: Programm des Schweiz. Grütlivereins.**—In: «Grütliauer», Zürich, 1916, N 235, 7. Oktober, S. [1]. — 609.
- Tonnelat, E. L'Expansion allemande hors d'Europe. Etats-unis, Brésil, Chantoung, Afrique de Sud.** Paris, Colin, 1908. XI, 277 p. — 179, 220.
- Troeltsch, W. Die Gewerkschaften Deutschlands im Kriege.**—In: «Recht und Wirtschaft», Berlin, 1915, Jg. 4, N 6, S. 137—141. — 258.
- Trop parler nuit.** — In: «Journal de Genève», 1915, N 95, 7 avril, p. 1, განყ.: Bulletin. ხელმოწერა: Alb. B. — 297.
- Tschierschky, S. Kartell und Trust. Vergleichende Untersuchung über deren Wesen und Bedeutung.** Göttingen, Vandenhoeck u. Ruprecht, 1903. 129 S. — 22, 49, 172, 216.
- Turmann, M.** [რეცენზია წიგნზე:] «Pierre Moride. Les maisons à succursales multiples en France et à l'étranger. Paris, 1918». — In: «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1914, II, Bd. 4, Hft. 1, S. 286—288, განყ.: Literatur. — 13.
- Tyszka, C. Löhne und Lebenskosten in Westeuropa im 19. Jahrhundert.** (Frankreich, England, Spanien, Belgien). — In: «Schriften des Vereins für Sozialpolitik», München—Leipzig, 1914, Bd. 145, T. III, S. 1—291. — 727.
- tung», Bern, 1916. N 41, 7. Oktober, S. [1—2]. — 611.
- Übersberger, H. Rußland und der Panlawismus.**—In: Deutschland und der Weltkrieg. Leipzig—Berlin, Teubner, 1915, S. 393—423. — 505.
- Uhl, K.** [რეცენზია წიგნზე:] «Straus, Walter: Die deutschen Überlandzentralen und ihre wirtschaftliche Bedeutung als Kraftquelle für den Kleinbetrieb in Landwirtschaft und Gewerbe. Berlin, 1918».—In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1914, Folge III, Bd. 48, S. 544—545, განყ.: Übersicht über die neuesten Publikationen Deutschlands und des Auslandes. 5. Gewerbe und Industrie. — 196.
- Ulbricht, E. Weltmacht und Nationalstaat. Eine politische Geschichte der neueren Zeit von 1500 bis 1815.** Vollen-det und hrsg. von G. Rosenhagen. Leipzig, Dieterich, 1910. XXIII, 685, 7 S.—553, 553.
- Die Unternehmerrorganisationen im Kriege.** — In: «Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik». Tübingen, 1916, Bd. 41, S. 277—297, განყ.: Sozialpolitische Chronik.—371.
- Usher, R. G. Pan-Americanism; a Forecast of the inevitable clash between the United States and Europe's victor.** New York, 1915. 419 p. — 734.

V

- Verkehrstrust.**—In: «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 89—90, განყ.: Bank und Börse. — 62.
- Vogelstein, Th. Die finanzielle Organisation der kapitalis-**

U

Der Überblick. (Ein anderer Standpunkt). — In: «Schweizerische Metallarbeiter-Zei-

- tischen Industrie und die Monopolbildungen. — In: «Grundriß der Sozialökonomik». Tübingen, 1914, Buch III, Abt. VI. S. 187—246. — 45; 207, 208.
- **Kapitalistische Organisationsformen in der modernen Großindustrie. Bd. 1. Organisationsformen der Eisenindustrie und Textilindustrie in England und Amerika.** Leipzig, Duncker u. Humblot, 1910. XV, 277 S. — 15. 50, 205, 208.
- «**Volksrecht**». Zürich, 1914, N 241. 16. Oktober. — 522.
- «**Volksstimme**». Hemnitz, 1916, N 131. 3 Juni. — 562.
- 1916, N 133, 10. Juni. — 563.
- 1916, N 156. 3. Juli. Beilage 1. — 577.
- Volkswirtschaftliche Chronik für das Jahr 1918.** Abdruck aus den «Jahrbüchern für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1914, Folge III, Bde 45—47. 1109 S. — 318.
- Vollkommen zutreffend.** — In: «Volksstimme». Hemnitz, 1916, N 133, 10. Juni. — 563.
- «**Vorbote**». Bern, 1916, N 2, April. — 739.
- «**Vorwärts**». Berlin, 1916, N 103, 13. April. S. 1. — 212, 439, 440.
- Vote of Credit for 250,000,000.** — In: «The Daily Telegraph», London, 1914, 17 November, p. 8, 2:63. Parliament. — 252.
- W**
- W.** Die bisherigen Kosten der Kriegsführung. — In: «Volksrecht», Zürich, 1914, N 241, 16. Oktober. — 555.
- Waldecker.** Die Deutschen und das deutsche Kapital in der russischen Industrie. — In: «Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik», Jena, 1915, Folge III, Bd. 49, S. 351—362, განკ.: Miszellen. X. — 225.
- Wallich, P.** Die Konzentration im deutschen Bankwesen. Ein Beitrag zur Geschichte der gegenwärtigen Wirtschaftsorganisation. Berlin—Stuttgart, Cotta, 1905. VIII, 173 S. (Münchener volkswirtschaftliche Studien, hrsg. v. L. Brentano u. W. Lotz. 74. Stück). — 49, 120.
- The War and Modern Business.** — In: «The Economist», London 1914, v. LXXIX, No 3, 721, December 19, p. 1059—1060. — 255.
- Webb, A. D.** The New Dictionary of Statistics. A Complement to the fourth edition of Mulhall's «Dictionary of Statistics». London—New York, Routledge, 1911. XI, 682 p. — 119.
- Wegener, G.** Das Heutige Indien. Grundlagen und Probleme der britisch-indischen Herrschaft. Nach Studien und Beobachtungen während der Indienreise seiner kaiserlichen und königlichen Hoheit des Kronprinzen des Deutschen Reiches und von Preußen. Berlin, Süsserott, 1912. 52 S; 1 Karte. — 474, 475.
- Weill, G.** [რეცენზია წიგნზე:] «O Festy. Le mouvement ouvrier au début de la monarchie de Juillet. Paris, Cornély 1908. 350 p.». — In: «Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung», Leipzig, 1915, Jg. 5, Hfte 1 u. 2, S. 276—278, განკ.: Literaturbericht. — 557.
- «**Die Weltwirtschaft**», Leipzig—Berlin, 1906, Jg. I, T. I—

- III, VIII, 366, VI, 253, VI, 276 S. — 150.
- 1907. Jg. II, T. I—III. VI, 368, VIII, 284, VI, 288 S.—150.
- 1908, Jg. III, T. I—III. 150, VII, 212, IV, 170 S. — 150.
- «Weltwirtschaftliches Archiv», Jena, 1913, I, Bd. 1, Hft. 1, S. 108—122. — 3, 10.
- 1913, II, Bd. 2. Hft. 1, S. 193—195.—3, 12, 214. 215.
- 1914, I, Bd. 3, Hft. 2, S. 217—225. — 13.
- 1914, II, Bd. 4, Hft. 1, S. 121—131, 286—288. — 13.
- 1915, I, Bd. 5, Hft. 1, S. 1—22. — 3, 15.
- 1916, I, Bd. 7, Hft. 1, S. 34—52. — 210, 249, 250.
- Werner, G.** Die Kapitalkonzentration im Ruhrbergbau. — In: «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1912, Jg. 31, Bd. 1, N 4, S. 138—144. — 3, 7, 148.
- Der Wettbewerb um die Auslandsanleihen.** — In: «Die Bank», Berlin, 1913, II. Semester, S. 1024—1026, გაცხ.: Umschau. — 65.
- Weyermann, M. R.** Die ökonomische Eigenart der modernen gewerblichen Technik. — In: «Grundriß der Sozialökonomik», Tübingen. 1914. Buch III, Abt. VI, S. 136—186. — 45.
- Wirth, A.** Deutschlands wirtschaftliche Expansion und überseeische Bestrebungen. — In: «Handbuch der Politik», Berlin—Leipzig, 1912—1913, Bd. II, S. 704—712. — 505.
- **Weltgeschichte der Gegenwart (1870—1918).** 4-te Aufl. Leipzig, 1913. — 488.
- The Workshops and the War.** — In: «The Edinburgh Review

or Critical Journal», 1915, v. 222, N 454, October, p. 248—272. — 14.

Z

- «Zeitschrift für Sozialwissenschaft», Leipzig, 1915, Neue Folge, Jg. VI, S. 158—174, 215—224, 297—311, 377—387, 445—460, 532—549. — 250.
- Zentralisation im Großbankgewerbe.** — In: «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 298—300. გაცხ.: Bank und Börse. — 59.
- Zimmermann, F. W. R.** Die internationale Statistik der Wertpapiere und der Wertpapier-Ausgabe. — In: «Bank-Archiv», Berlin, 1912, Jg. XI, N 19, S. 299—303; N 20, S. 317—321. — 68.
- Zollinger, W.** Die Bilanz der internationalen Wertübertragungen. Eine Stunde über die Zahlungsbilanz und die ausländische Kapitalanlage der Schweiz. Jena, Fischer, 1914. 185 S. (Probleme der Weltwirtschaft. Schriften des königlichen Instituts für Seeverkehr und Weltwirtschaft an der Universität Kiel, Kaiser Wilhelm Stiftung. hrsg. v. B. Harms. N 18). — 49, 121, 210, 363.
- Der Zug zur Bank.** — In: «Die Bank», Berlin, 1909, I. Semester, S. 79. გაცხ.: Bank und Börse. — 163.
- Zur Konkursstatistik.** — In: «Die Bank», Berlin, 1914, I. Semester, S. 94—95, გაცხ.: Aus den Statistischen Ämtern. — 60.

Б

Бауэр, О. Национальный вопрос и социал-демократия. Пер. с нем. М. С. Панина. Предисл. Х. Житловского (ბაუერი, ო. ეროვნული საკითხი და სოციალ-დემოკრატია. გერმანულიდან თარგმნა-მ. ს. პანინმა. წინასიტყვაობა ხ. ჯიტლოვსკისა). Спб., «Серп», 1909, LIX, 600 стр. — 636.

Г

Гильфердинг, Р. Финансовый капитал. Новейшая фаза в развитии капитализма. Авториз. пер. с нем. и вступит. статья И. Степанова (პილფერდინგი, რ. ფინანსური კაპიტალი. უახლოესი ფაზა კაპიტალიზმის განვითარებაში. ავტორირებული თარგმანი გერმანულიდან. შესავალი სიტყვა ი. სტეპანოვისა). М., Знаменский, 1912, XXIX, 576 стр. — 330.

Д

Добыча нефти. — В кн.: «Ежегодник газеты «Речь» на 1912 год» (წავთობის აპოლეზა. წიგნში: «გაზეთ «რეჩის» წელიწადური 1912 წლისათვის»). Спб., [1911], стр. 681. в отд.:

III. Горная и горнозаводская промышленность. — 764.

Е

«Ежегодник газеты «Речь» на 1912 год» («გაზეთ «რეჩის» წელიწადური 1912 წლისათვის»). Спб., [1911], XII, 712, 44 стр. — 764.

З

Залевский, К. К национальному вопросу. (ზალევსკი, კ. ეროვნული საკითხისათვის). — «Наше слово», Париж, 1915, № 11, 10 февраля, стр. 1—2. — 16.

И

Империализм и национальная идея (იმპერიალიზმი და ეროვნული იდეა). — «Наше слово», Париж, 1915, № 82, 6 мая, стр. 1. — 16—17.

Н

«Наше слово» («ჩვენი სიტყვა»), Париж, 1915, № 11, 10 февраля, стр. 1—2. — 16.
— 1915, № 82, 6 мая, стр. 1. — 17.

სახელთა საძიებელი

ა

აბაზა, კ. კ. — 548.
 აბდ-ურ-რაჰმანი (Abd-ur-Rahman) — 759.
 აბდულ-ჰამიდ II — 733.
 აბელ-მუსგრავე (Abel-Musgrave),
 კურტ — 269.
 აგაღი (Agahd), ე. — 15, 52, 100, 101, 116, 117, 120, 228.
 აგუინალო (Aguinaldo), ემილიო — 200.
 ადლერი (Adler), გეორგ — 504, 541, 542, 543.
 ადლერი (Adler), ფრიდრიხ — 588, 590, 629, 648.
 ავენარიუსი (Avenarius), რიჰარდ — 800.
 ავენელი (Avenel), ჟორჟ — 27.
 ალბერტი (Albert), გერმან — 10.
 ალბრეხტი (Albrecht), გერჰარდ — 209.
 ალბრეხტი (ერცჰერცოგი) — 562.
 ალექსანდრე ბატენბერგი (ბულგარეთის მთავარი) — 765.
 ალექსანდრე II — 537, 713, 716, 721.
 ალექსინსკი, გ. ა. — 264, 504, 505, 775.
 ალტმანი (Altmann), ს. — 33.
 ალფონს XII (ესპანეთის მეფე) — 717.
 ანდერსენ ნექსე (Andersen Ne-xen), მარტინ — 276.
 ანდრია (ეპისკოპოსი) — 547.
 ანდრიიონი (Andrillon), ანრი — 204.
 არაზი (თაშა) — 697.

არგენტარიუსი (Argentarius) — იხ. ლანსბურგი.
 არენდსი (Arends), ჰანს — 123.
 არი (Ahr), ვილჰელმ — 192.
 არი (Arcq), ფ. ა. — 800.
 არისტოტელე — 562.
 არისტოფანე — 71, 527.
 არლტი (Arlt), ჰანს — 277.
 არნდტი (Arndt), პაულ — 215, 224, 267, 268, 285, 747.
 არნიმი (Arnim), ჰარი — 712.
 არნოლდი (Arnold), ვ. ტ. — 575.
 არნოლდი (Arnold), ფილიპე — 391.
 ასკვიტი (Asquith), ჰერბერტ ჰენრი — 735.
 ასკიუ (Askew), ჯონ ბ. — 385.
 ატიკინსონი (Atkinson), ედუარდ — 200.
 ატლანტიკუსი (Atlanticus) — იხ. ბალოდი, კ.
 აუგსტინი (Augustin), მაქს — 368.
 აფრიკანდერი (Africander) — იხ. გოლდმანი, ს.
 აფრიკანუსი (Africanus) — 10.
 აქსაკოვი, ი. ს. — 538.
 აქსელროდი, პ. ბ. — 766, 767, 796.
 აქსენფელდი (Axenfeld), კ. — 556.
 აშერი (Usher), როლანდ ჯ. — 208, 786.
 აშლი (Ashley), ე. დ. — 800.

ბ

ბაბიუ (Babut) — 555, 556.
 ბადენი (Badeni), კაზიმირ ფე-ლიქს — 727.

- ბაკუნინი, მ. ა. — 620.
 ბალოდი (Ballod), კარლ (ატლანტ-ტუესი) — 15, 17, 52, 120, 175, 590.
 ბალფორი (Balfour), არტურ ჯეიმს — 662.
 ბარეთი (Barety), ლეონ — 55.
 ბარეთი (Barrett), ჯორჯ — 276.
 ბარი (Barre), ანდრე — 207.
 ბარსუკოვი, ნ. პ. — 537.
 ბარტოლომეო (Bartholomew), ჯ. გ. — 476.
 ბაუერი (Bauer), ოტო — 325, 380, 384, 589, 636.
 ბაუერმენი (Bowerman), ს. უ. — 278, 279.
 ბაუმგარტენი (Baumgarten), ფერდინანდ — 17, 212.
 ბახი (Bach), მაქს — 591.
 ბებელი (Bebel), ავგუსტ — 311, 321, 709, 765.
 ბეილი (Beylie), ანრი — 603.
 ბეკე (Becquè), ემილ — 206.
 ბეკერი (Becker), იოჰან ფილიპ — 382.
 ბელგერი (Belger), ერვენ — 553, 576.
 ბელზა (Belza), სტანისლავ — 800.
 ბელიუსი (Belius), გ. — 798.
 ბელოკი (Belloc), გ. — 595.
 ბულოკი (Bullock), ჩარლზ ჯ. — 367.
 ბელფორტ-ბაქსი (Belfort-Bax), ე. — 588, 589, 607.
 ბერარი (Bérard), ვიქტორ — 191, 202, 213, 215, 226, 229, 536, 799.
 ბერგლუნდი (Berglund), აბრაამ — 212, 222.
 ბერი (Beer), მაქს — 608.
 ბერი (Behr), ფრიდრიხ — 49.
 ბერნარი (Bernard), ოგიუსტინ — 277.
 ბერნსი (Burns), ჯონ — 461.
 ბერნსტეინი (Bernstein), ედუარდ — 311, 458, 468, 537, 557, 608.
 ბერნჰარდი (Bernhardi), ფრიდრიხ — 255, 553, 557.
 ბერონი (Barron), კლარენს უ. — 196, 320, 328.
 ბერტე (Berger), პოლ — 277.
 ბერტონი (Burton), ტეოდორ ე. — 365.
 ბიბიკოვი — 106.
 ბილი (Billot), ა. — 536.
 ბიორტი (Burt), ტ. — 644.
 ბიოტგერი (Böttger), ფრანც — 387.
 ბიოტგერი (Böttger), ჰუგო — 316.
 ბირმანი (Biermann), ე. ე. — 800.
 ბისმარკი (Bismarck), ოტო — 82, 511, 535, 541, 542, 543, 664, 689, 707, 712, 713, 796.
 ბიტმანი (Bittmann), კარლ — 800.
 ბიულოვი (Bülow), ბერნჰარდ — 303.
 ბიურკლი (Bürkli), კარლ — 605.
 ბიუხერი (Bücher), კ. — 31, 33.
 ბიუხლერი (Büchler), მაქს — 6.
 ბლეიბტრეი (Bleibtreu), კარლ — 602.
 ბლეჩფორდი (Blatchford), რობერტ — 269.
 ბლიუმი (Blum) — 97.
 ბლონდელი (Blondel), ეორჟ — 799.
 ბოდენი (Baudin), პიერ — 48, 209.
 ბოვილი (Bovill), ჯ. მ. — 431.
 ბოზენიკი (Bosenick), ალფრედ — 206.
 ბოლე (Bolle) — 392.
 ბონსალი (Bonsal), სტეფენ — 202.
 ბორეგარი (Beauregard), პ. — 203.
 ბორსიგი (Borsig), ავგუსტ — 583.
 ბორჰარდტი (Borchardt), იულიან — 638.
 ბოული (Bowley), ა. ლ. — 196.
 ბოუსტედი (Boustedt), აქსელ — 327.
 ბრაიტი (Bright), ჯონ — 644.
 ბრანდტი (Brandt), მაქს ავგუსტ — 571, 798.
 ბრაუერი (Brauer), ტ. — 281, 311.

ბრაუმანი (Braumann), ფ. — 192.
 ბრაუნი (Browne), ულუარდ — 754.
 ბრეილსფორდი (Brailsford), ჰენ-
 რი ნოელ — 657.
 ბრენტანო (Brentano), ლუი — 129.
 ბრენსიც ფონ ზიდაკოვი (Bresnitz von Sydacow), ფილი-
 პე — 800.
 ბრევიგარი (Brezigar), ემილ — 18.
 ბრიანი (Briand), არისტიდ — 732.
 ბრიანჩინი ნოვი, ა. ნ. — 539.
 ბრიუნინგი (Brining), ანტონ
 პაულ — 367.
 ბრიუნო (Bruneau), ლუი — 191,
 207.
 ბრიფსი (Briefs), ვიოტე — 54,
 206, 216.
 ბროზიუსი (Brosius), ჰენრიხ — 10.
 ბროოდჰორსტი (Broodhurst),
 ჰენრი — 633.
 ბროკსი (Brooks), სიდნეი — 202.
 ბრუპბახერი (Brupbacher), ფრიც
 — 607.
 ბრუსო (Brousseau), კეტ — 6.
 ბუასიე (Boissier), გასტონ — 800.
 ბუდე (Budde) — 174.
 ბულანჟე (Boulanger), ე. — 533,
 723.
 ბუნიატიანი (Bouniatian), მენ-
 ტორ — 18.
 ბურდერონი (Bourderon), ა. — 313.
 ბურდო (Bourdeau), ეან — 205,
 215.
 ბურჟუა (Bourgeois), ლეონ — 446.
 ბუტმი (Boutmy), ემილ — 201.
 ბუფი (Buff), ზიგფრიდ — 366.
 ბუშე (Boucher), არტურ — 206.
 ბუშინგი (Busching), პაულ — 800.
 ბუხვალდი (Buchwald), ბრუნო — 366.

ბ

გაზო (Gazeau), ეაკ — 802.
 გარდანი (Gardanne) — 753.

გარი (Garr), მაქს — 802.
 გასტონი (Gaston), ანრი — 207.
 გვინერი (Gwinner), არტურ — 68, 146.
 გელი (Guesde), ეიულ — 313.
 გეიერი (Geyer), ალბინ — 14,
 800.
 გელფანდი, ა. ლ. — იხ. პარეუ-
 სი.
 გერდენი (Gehrden), ვილჰელმ — 9.
 გერინგი (Gehring), ჰანს — 798.
 გერმანი (German), ი. — 161.
 გიბელი (Giebel), გ. ა. — 802.
 გიდინგსი (Giddings), ფრანკლინ — 424, 427.
 გიუიო (Guyot), ივ. — 275.
 გიუნთერი (Günther), ერნსტ — 782.
 გიუნთერი (Günther), რ. — 602.
 გიუტლერი (Güttler), გერჰარტ — 263.
 გიფენი (Giffen), რობერტ — 365,
 407, 411, 412, 456, 461, 468,
 661.
 გლადსტონი (Gladstone), ვილიამ
 ე. — 635, 663, 697, 721,
 723, 725.
 გლიერი (Glier), ლ. — 97, 197,
 366.
 გოდენი (Godin), ე.-ბ. ა. — 26.
 გოდეფროი (Godeffroy) — 718.
 გოდფერნო (Godfernaux), რაი-
 მონდ — 205.
 გოესი (Goës), კარლ — 802.
 გოლდმანი (Goldman), ს. (აფრი-
 კანდერი) — 468.
 გოლდსმიდტი (Goldschmidt), არ-
 ტურ — 206.
 გოლდსმიდტი (Goldschmidt),
 კურტ — 54, 206, 216.
 გოლდსტეინი (Goldstein), ი. — 197, 797.
 გოლიცინი — 800.
 გორიანოვი, ს. მ. — 539.
 გორჩაკოვი, ა. მ. — 537.
 გოსლინგი (Gosling), გ. — 279.
 გატიე (Gautier), ლუი — 205.
 გოშენი (Goschen), ჯორჯ ჯ. — 644.
 გრა (Gras), მარსელ — 28, 205.
 გრეი (Grey), ედუარდ — 317,
 660, 664, 668, 669, 673.

გრეილიხი (Greulich), გერმან — 589, 646, 647, 648.
 გრიმი (Grimm), რობერტ — 607, 638.
 გრუნბერგი (Grünberg), კარლ — 592.
 გრიფისი (Griffis), ელიამ ელი-
 ოტ — 201.
 გრუმბახი (Grumbach), ს. — 637.
 გრუნცელი (Grunzel), იოსებ — 17, 27, 75, 98.
 გუდე (Gudde), ერვინ — 645.
 გუმპელი (Gumpel), ს. — 10.
 გუჩი (Gooch), ჯ. პ. — 467, 468.

დ

დავიდი (David), ედუარდ — 616.
 დევიდოვი, ლ. ფ. — 107, 113, 118.
 დანილევსკი, ნ. ი. — 538.
 დატი (Dutt), რომეშ — 587.
 დეზიდური (Debidour), ა. — 195.
 დებსი (Debs), ე. — 608.
 დეივისი (Davies), ე. ფ. — 798.
 დეიმიგი (Däumig), ერნსტ — 603.
 დეკავი (Descaves), ლუსიენ — 276.
 დეკანი (Descamps), ე. — 534.
 დელბრიუკი (Delbrück), კლემენს — 302, 588, 595, 597.
 დელბრიუკი (Delbrück), ჰანს — 89, 316, 708.
 დელ ვეჩიო (Del Vecchio), ჯორ-
 ჯიო — 801.
 დელკასე (Delcassé), თეოფილ — 444, 467.
 დემარე (Demaret), ემილ — 801.
 დემორნი (Demorgny), გუსტავ — 281, 301, 749, 750.
 დენი (Dehn), პაულ — 268, 285, 675, 685, 803.
 დეპრეტისი (Depretis), ა. — 717.
 დეჟანტი (Dejeante) — 450.
 დერბი (Derby) — 279.
 დერკეს-ბოპარდი (Doerkes-Bop-
 pard), ე. მ. — 467.
 დერნბურგი (Dernburg), ბ. — 146, 688.
 დეტმანი (Dettmann), ედუარდ — 6.

დეტო (Detot), პ. — 801.
 დეშანელი (Deschanel), ემილ — 26.
 დეშანელი (Deschanel), პოლ — 89.
 დიბსი (Dibbs) — 239.
 დიზრაელი (D'Israeli), ბ. — 541, 543.
 დილი (Diehl), კარლ — 778.
 დილკი (Dilke), ჩარლზ უენტ-
 ეორს — 254, 468, 635.
 დიტრიხი (Dietrich), რუდოლფ — 15, 801.
 დიტცელი (Dietzel), ჰენრიხ — 52, 53.
 დიუბუა (Dubois), მარსელ — 205.
 დიური (Dürr), კ. — 650.
 დიურიჩი (Diouritch), ჟორჟ — 52, 122, 224, 267, 367.
 დიუჰემი (Du-Hemme), შარლ — 205.
 დიქსი (Dix), არტურ — 603.
 დმოვსკი (Dmowski), რომან — 538.
 დოვე (Dove), კ. — 54.
 დოზა (Douzat), ალბერტ — 801.
 დომერგი (Domergue), ჟიულ — 173, 203.
 დრეიზე (Dreyse) — 583.
 დრეიფუსი (Dreyfus), ალფრედ — 725, 731.
 დრეჯი (Drage), ჯორჯი — 205.
 დრიანდერი (Dryander), ერნსტ — 556.
 დრიო (Driault), ე. ედუარდ — 198, 201, 205, 218, 236.

ე

ებერტი (Ebert), ფრიდრიხ — 616.
 ეგელჰაფი (Egelhaaf), გოტლობ — 707, 711, 713, 800, 801.
 ეგენშვილერი (Egenschwylar),
 ვალტერ — 371, 386.
 ეგერი (Jäger), გ. — 590.
 ეგერი (Jaeger), ტ. — 749, 752, 754.
 ედუარდ VII — 45, 467, 694, 710, 730.
 ევრენოვი, გ. ა. — 539.

ეიდელსი (Jeidels), ოტო — 15,
 21, 53, 144, 159, 222, 223,
 331, 332, 355, 366, 374, 375.
 ეილენბურგი (Eulenburg), ფრანც
 — 367.
 ეინგელი (Angell), ნორმან — 196,
 667.
 ეკატერინე II — 626.
 ეკერტი (Eckert), მაქს — 26,
 686.
 ეკსტეინი (Eckstein), გუსტავ —
 381, 781.
 ეკჰარდტი (Eckhardt) — 538.
 ეკჰარდტი (Eckhardt), პაულ — 207
 ელენბორო (Ellenborough) — 756.
 ელი (Ely), რიჩარდ ტ. — 630.
 ელი (Hélie), ფ. — 15.
 ელმი (Elm), ადოლფ — 516,
 517.
 ელ შაჰი აბდალა (El Hadj Abdal-
 lah) — 798.
 ემბერი (Humbert), შ. — 317.
 ემილი (Emil), კარლ — 334,
 603.
 ენგელი (Engel), ედუარდ — 173.
 ენგელსი (Engels), ფრიდრიხ —
 77, 227, 232, 240, 305, 308,
 311, 323, 324, 332, 504, 507,
 511, 512, 542, 583, 588, 589,
 590, 604, 607, 612, 633, 634,
 638, 640, 653, 675, 693, 695,
 696, 697, 769, 771, 775, 789,
 794, 796, 801.
 ენებიკი (Hennebicque), ლეონ —
 206.
 ეპე (Epée), ჟან დ. — 207.
 ეპლტონი (Appleton), უ. ე. —
 279.
 ერგანგი (Ergang), კარლ — 27.
 ერენბერგი (Ehrenberg), რიპარდ —
 801.
 ერენშპერგერი (Ehrensperger),
 ფრიც — 387.
 ერვე (Hervé), გ. — 17.
 ერლახი (Erlach), ფ. — 800.
 ერმანი (Hermant), ჟოზეფ — 802.
 ერმელსი (Ermels), რობერტ —
 801.
 ერცბერგერი (Erzberger), მათიას —
 192.
 ესტევი (Estève), ლუი — 193.

ეშენბახი (Eschenbach) — 345.
 ეშვეგე (Eschwege), ლუდვიგ —
 41, 60, 72, 165, 166, 167,
 169, 174, 175, 229, 367.
 ენელჰაიზერი (Ochelhäuser), ვ.
 — 27.

3

ვაგნერი (Wagner), ადოლფ —
 367.
 ვაგონი (Wagon), ედუარდ — 366.
 ვაიერმანი (Weyermann), მორიტი
 რუდოლფ — 48.
 ვალდეკერი (Waldecker) — 241.
 ვალეფი (Waleffe), მორის — 449.
 ვალი (Wahl), მორის — 218,
 225, 231.
 ვალანტი (Vaillant), ედუარდ —
 447, 638.
 ვალიხი (Wallich), პაულ — 53,
 130.
 ვალიხსი (Wallichs), ადოლფ —
 136, 138, 140.
 ვალო (Wallaux), კამილ — 26.
 ვალტერი (Walter), ე. — 603.
 ვალც-ეიდენბენცი (Walz-Eiden-
 benz), ფრიც — 804.
 ვამბერი (Vainbery), გ. — 548.
 ვანდერველდე (Vanderveelde),
 ემილ — 4, 793.
 ვანუე (Wanger), ლეონ — 209.
 ვარგა (Varga), ევგენი — 380,
 766.
 ვარნეკი (Warneck), გუსტავ —
 534.
 ვარშაუერი (Warschauer), ოტო —
 51, 365, 366.
 ვებერი (Weber), ადოლფ — 51,
 366.
 ვები (Webb), ავგუსტ — 129.
 ვეგენერი (Wegener), გეორგ —
 504, 505.
 ვევიროვსკი (Wiewiórowski),
 ს. — 43.
 ვეზემეიერი (Wesemeyer) — 600.
 ვეილი (Weill), ე. — 775.
 ვეიტლინგი (Weitling), ეილპელმ
 — 656.
 ველერსი (Weulersse), ეორჟ —
 201.

ველინგი (Walling), ვილიამ ინ-
გლიშ — 268.
ველინგტონი (Wellington), არ-
ტურ ვ. — 674.
ველშინგერი (Welschinger), ან-
რი — 317.
ვენი (Wen) — 549.
ვერიტასი (Veritas) — 269.
ვერნერი (Werner), გ. — 3, 7,
159.
ვერნერი (Werner), რეინოლდ —
717.
ვიალატი (Viallate), ა. — 26.
ვიდენფელდი (Wiedenfled), კურტ
— 766.
ვიეტორი (Viëtor), ვილჰელმ —
799.
ვიშერსი (Withers), პარტლი —
196.
ვიკი (Wick), ვილჰელმ — 369.
ვილსონი (Wilson), ვუდრო — 645.
ვილჰელმ I (გერმანიის იმპერატორი) — 707, 721.
ვილჰელმ II — 199, 447, 726,
730, 732, 799.
ვინიგი (Winnig), აგუსტ — 320.
ვინკელბლეხი (Winkelblech),
კარლ გეორგ (მარლო) — 800.
ვინოგრადოვი (Vinogradoff), პ. —
275.
ვირტი (Wirth), ალბრეხტ — 504,
519, 534.
ვიტი, ს. ი. — 119.
ვითიგი (Wittig), ლ. — 800.
ვითერსი (Withers), პარტლი —
31.
ვიჰილენტი (Vigilant) — 196.
ვოლფი (Wolf), ემილ — 375.
ვოლფი (Wolf), იულიუს — 54,
215.
ვოლფჰეიმი (Wolffheim), ფრიც —
515.
ვოსნერი (Wossner), კურტ — 123.
ვულშლეგერი (Wullschlegler) —
648.

ზ

ზაკი, ა. ნ. — 241.
ზალევსკი, კ. — 16.
ზატლერი (Sattler), ჰენრიხ —
367.
ზაუკე (Saucke), ა. — 366.
ზეიბერტი (Seubert), რუდოლფ —
53, 140.
ზენგერი (Saenger), ს. — 197.
ზერინგი (Sering), მაქს — 702.
ზიგვარტი (Siegwart), გეორგ —
591.
ზიგფრიდი (Siegfried), ანდრე —
504, 543.
ზიეკინგი (Sieveking), ჰენრიხ —
799.
ზიევერსი (Sievers), ვილჰელმ —
217.
ზომბარტი (Sombart), ვერნერ —
28, 31, 76, 366, 372.
ზორგე (Sorge), ფრიდრიხ ალ-
ბერტ — 634, 638, 801.
ზუნდბერგი (Sundbärg) — 484.
ზუტერი (Suter), ი. — 800.

ი

იაზონ (Jason), პაულ — 468.
იაკობ I (ინგლისის მეფე) — 682.
იაკობი (Jacob), ედუარდ — 802.
იანგმენი (Youngman), ანა — 804.
იანგაზზენდი (Younghusband),
ფრენსის — 468.
იაფე (Jaffé), ედგარ — 33, 48,
53, 57, 129, 366, 395, 468,
777.
იეკი (Jaekh), გუსტავ — 635.
იეკი (Jäckh), ერნსტ — 752, 777.
ინაგაკი (Inagaki), მ. — 26.
ინგრემი (Ingram), არტურ ფ.
უინინგტონი — 466.
იოორი (Jooris), ეოზეფ — 26.
იორგენსი (Jörgens), მაქს — 375.
იორკ ფონ ვარტენბურგი (York
von Wartenburg), მაქს — 548.
იოსებ II (გერმანიის იმპერატორი) — 626.
ისიდა (Hishida), სეიძი გ. — 6,
195, 229.

იტო (Itō), გ. — 524, 700.
 იუან ში-კაი — 549, 701.
 იუბერსბერგერი (Übersberger),
 შანს — 537, 804.
 იუ-იონგი — 711.
 იუნგე (Junge), ფრანც ერის —
 205.
 იუნიუსი (ფრანგი ყურნალისტი) —
 553, 554.
 იუნიუსი (Junius) — იხ. ლუქსემ-
 ბურგი, როზა.
 იუნიუსი მეორე (Junius Alter) —
 598.
 იურაშეკი (Juraschek), ფრანც —
 17, 482.
 იჰრი (Uhry), ეიულ — 804.
 იურკევიჩი, ლ. — 775.
 იშხანიანი (Ischchanian), ბ. —
 15, 207, 250, 263, 747.

კ

კაზდორფი (Kasdorf), ოტო —
 394.
 კაიზერი (Kayser), გ. — 803.
 კაიზი (Kies), ვილიამ ს. — 24.
 კაიო (Caillaux), ჟოზეფ — 327,
 659.
 კალერი (Kaler), ემილ — 656.
 კალვერი (Calwer), როზარდ —
 161, 189, 227, 382, 469, 472,
 689, 690.
 კალმესი (Calmes), ალბერტ —
 387.
 კამბე (Kambe), მასაო — 802.
 კამერერი (Kammerer), ოტო —
 27.
 კანტი (Kant), ემანუელ — 5,
 453.
 კანტოროვიჩი (Kantorowicz),
 ვილჰელმ — 269.
 კარლოს I (ინგლისის მეფე) —
 453.
 კარლოს I (პორტუგალიის მეფე) —
 731.
 კარლოს V (გერმანიის იმპერატორი)
 — 625.
 კარლოს IX — 682.
 კარლეილი (Carlyle), ტომას —
 528, 541, 802.
 კარნეგი (Carnegie), ენდრიუ —
 185, 202, 220, 462, 801.
 კაროლი (Carroll), ედუარდ — 375.
 კარპენტერი (Carpenter), ედმონდ
 ჯ. — 201.
 კარსკი (Karski), ი. — 603.
 კასელი (Cassel), ე — 45.
 კაუფმანი (Kaufmann), ევგენი —
 52, 126, 127, 129, 176, 224.
 კაუფმანი (Kaufmann), ერის —
 6.
 კაუცკი (Kautsky), კარლ — 4,
 17, 30, 52, 99, 135, 178, 179,
 182, 183, 189, 227, 228, 232,
 234, 236, 250, 258, 259, 262,
 263, 265, 269, 307, 320, 322,
 380, 381, 382, 383, 384, 417,
 436, 516, 550, 588, 589, 600,
 603, 605, 606, 607, 608, 630,
 635, 637, 641, 693, 695, 766,
 775, 781, 789, 793, 794, 795,
 802.
 კე (Caix), რობერტ — 536.
 კეშმენტი (Casement), როჯერ —
 302.
 კეისარი (Cäsar), კაიუს იულიუს —
 251.
 კელტი (Keltie), ჯონ სკოტი —
 18, 500.
 კემერერი (Kämmerer) — 57.
 კემერერი (Kemmerer), ე. ე. —
 796.
 კენტლი (Cantlie), ჯეიმს — 571.
 კერზონი (Curzon), ვილი — 587.
 კერზონი (Curzon), ჯორჯ ნატა-
 ნიელ — 454, 548, 752.
 კერლი (Curle), ჯ. — 10.
 კესტნერი (Kestner), ფრიც —
 4, 19, 221, 222.
 კეტლი (Kettle) — 534.
 კვადფლიგი (Quadflieg), ფრანც —
 693, 698.
 კვანტენსი (Quaintance), გ. — 18.
 კველი (Quelch), ჰარი — 382,
 607.
 კილა (Chiala), ლუიჯი — 536.
 კიდი (Kidd) — 427.
 კიელენი (Kjellén), რუდოლფ —
 277.
 კილიანი (Kiliani), რ. — 798.

კინდერმანი (Kindermann), კარლ — 803.
კინკელი (Kinkel), გოტფრიდ — 652.
კინოსიტა (Kinosita), იტარო — 803.
კიოცა-მონე (Chiozza-Money), ლ. ჯ. — 365, 468.
კირდორფი (Kirdorf), ემილ — 186, 316.
კახელიოვი — 537.
კიტჩენერი (Kitchener), ჰო-
 რაციო ჰერბერტ — 278.
კიუკენტალი (Kükenthal), ვილი — 217.
კლაინერი (Kleiner), გერმან — 64.
კლაინვეხტერი (Kleinwächter), ფრაილახ — 49.
კლარკი (Clark), ვიქტორ — 17.
კლაუსი (Claus), რუდოლფ — 18.
კლეი (Kley), ვილჰელმ — 803.
კლიტცინგი (Klitzing) — 174.
კნაუტი (Knauth), ოსვალდ უიტ-
 მენ — 209.
კნიფი (Knief), იოჰან — 600, 601.
კობდენი (Cobden), რიჩარდ — 466, 467.
კოლაჯანი (Colajanni), ნ. — 202.
კოლჰუნი (Colquhoun), არჩიბალდ
 რ. — 195.
კოლმანი (Kollmann), ი. — 366.
კოლსონი (Colson), კ. — 191,
 237.
კოლუმბი (Kolumbus), ქრისტე-
 ფორე — 681, 683.
კომბი (Combes), ე. — 729.
კომპერ-მორელი (Compère-Mo-
 rel) — 310.
კონდტი (Kondt) — 51.
კონენტი (Conant), ჩარლზ ა. —
 201, 373, 376.
კონოე (Konoye) — 527.
კონოლი (Connolly), ჯეიმს — 196.
კონრადი (Conrad), იოჰანეს — 9,
 15, 196, 208, 209, 241, 338,
 340, 778.
კორადინი (Corradini), ენრიკო —
 776.
კორნა (Cornaz), ა. — 798.
კოსუტი (Kossuth), ლ. — 45.

კოხი (Koch), გოტფრიდ — 803.
კრაუზე (Krause), ემილ — 516.
კრემბი (Cramb), ჯ. ა. — 255.
კრემონდი (Crammond), ედგარ —
 226, 371, 399.
კრივოშინი, ა. ვ. — 758.
კრისპი (Crispi), ფრანჩესკო —
 536.
კრიუგერი (Krüger), პაულ — 461.
კრიუპი (Cruppi), ეან — 205.
კრომერი (Cromer), ეველინ ბ. —
 553, 576, 586.
კრომველი (Cromwell), ოლივერ —
 47, 453.
კრონი (Crohn), გ. ფ. — 371,
 386.
კრუპი (Krupp) — 89, 180, 187,
 208, 273, 355, 583, 801.
კუგელმანი (Kugelmann), ლუდ-
 ვიგ — 620, 634.
კუენი (Kuehn) — 45.
კუზნეცოვი (Kouznetsov), პე-
 ტრე — 6, 204.
კუნდტი (Kundt), ვალტერ — 55.
კუნოვი (Cunow), ჰენრიხ — 261,
 332, 439, 599, 795.
კუპერი (Cooper), ფრენსის — 375.

ლ

ლაბანდი (Laband), პაულ — 537.
ლაიტნერი (Leuthner), კ. — 603,
 791.
ლაიტნერი (Leitner), ფრიდრიხ —
 366.
ლაკური (Lacour), ლეოპოლდ —
 204.
ლანა (Lanna) — 583.
ლანგე (Lange), ფრიდრიხ ალ-
 ბერტ — 5.
ლანგე (Lange), ფ. ვ. — 803.
ლანგჰარდი (Langhard), ი. — 27.
ლანდსბერგი (Landsberg), ოტო —
 616.
ლანესანი (Lanessan) — 614.
ლანგევენი (Langevin), შარლ —
 803.
ლანსბურგი (Lansburgh), ალფ-
 რედ (არგენტარიუსი) — 36,
 55, 56, 58, 59, 64, 65, 69,

- 70, 83, 127, 165, 167, 168, 170, 174, 175, 178, 180, 181, 206, 365, 499.
- ლაპრადელა** (Lapradelle), ა. ჯ. — 197.
- ლასალი** (Lassalle), ფერდინანდ — 269, 305, 308.
- ლაუფენბერგი** (Laufenberg), ჰენრიხ — 504, 515, 516, 517.
- ლაფარგი** (Lafargue), პოლ — 263.
- ლაჰუსენი** (Lahusen). — 556.
- ლეგიენი** (Legien), კარლ — 553, 554.
- ლედებური** (Ledebour). გეორგ — 381, 382, 599, 600, 601, 638, 641, 781.
- ლენერი** (Leener), ჟორჟ — 204.
- ლევასერი** (Levasseur), ე. — 28.
- ლევენშტეინი** (Löwenstein), არტურ — 39.
- ლევი** (Levy), გერმან — 15, 181, 269.
- ლევი** (Lévy), რაფაელ-ჟორჟ — 205.
- ლევინი**, ი. ი. — 36, 54.
- ლეიე** (Leue), ა. — 798.
- ლეიტენბერგერი** (Leitenberger) — 583.
- ლექარპანტიე** (Lecarpentier), ე. — 26.
- ლექი** (Lecky), ვ. — 685.
- ლემან-ჰაუპტი** (Lehmann-Haupt), კ. ფ. — 6, 803.
- ლემინგტონი** (Lamington) — 756.
- ლენიციანი** — იხ. ლენინი (ულიანოვი), ვ. ი.
- ლენინი** (ულიანოვი), ვლადიმერ ილიასძე (ლენინციანი) — 235, 236, 638, 641, 801.
- ლენცა** (Lenz), რუდოლფ — 55.
- ლენცი** (Lenz), ფრიდრიხ — 320, 328.
- ლენჩი** (Lensch), პაულ — 320, 321, 323, 381, 516, 588, 599, 611, 795.
- ლეონე** (Leone), ენრიკო — 206.
- ლეოპოლდ II** (Leopold II) — (ბელგიის მეფე) — 6, 534.
- ლერი** (Lair), მორის — 191, 202, 214, 799.
- ლერუა-ბოლიუ** (Lerou-Beaulieu) პიერ-პაულ — 9, 130, 199, 202, 365, 369, 388, 407, 555, 580, 582, 799.
- ლესკიური** (Lescure), ეან — 191, 194, 224.
- ლეთაიორი** (Letailleur), ეკვენი (ლიზისი) — 18, 173, 191, 203, 210, 224.
- ლეფვერი** (Lefèvre), რაიმონ — 6.
- ლექსისი** (Lexis), ვილჰელმ — 175, 542.
- ლი** (Lee), ოლჯერონ — 332.
- ლიალემანი** (Lallemand), ლეონ — 26.
- ლიახოვი**, ვ. პ. — 753, 754.
- ლიბკნეხტი** (Liebknecht), ვილჰელმ — 322, 589, 643, 645, 793.
- ლიბკნეხტი** (Liebknecht), კარლ — 603, 617, 638, 641, 790, 794.
- ლიბმანი**, პ. ლ. — 775.
- ლიზისი** (Lysis) — იხ. ლეტაიორი.
- ლიესი** (Liesse), ანდრე — 18.
- ლინდენბერგი** (Lindenberg) — 51.
- ლინკი** (Link), ერნსტ — 550.
- ლინკოლნი** (Lincoln), აბრაამ — 199.
- ლიობი** (Loeb), ერნსტ — 345.
- ლიობელი** (Loebell), ა. — 602.
- ლიოვენფელდი** (Lowenfeld), ჰენრი — 387.
- ლიოვი** (Leeuw), გ., ვან დერ — 27.
- ლისაგარე** (Lissagaray), პრისკერ-ოლივერ — 610.
- ლისტერი** (Lister) — 575.
- ლისტი** (Liszt), ფ. — 325.
- ლიუკასი** (Lucas), კ. პ. — 553, 574.
- ლიფმანი** (Liefmann), რობერტ — 3, 4, 10, 15, 20, 23, 31, 33, 95, 181, 186, 221, 222, 224, 228, 230, 285, 371, 376, 777.
- ლოიდი** (Lloyd), ჰენრი დემარესტი — 17, 468.
- ლოიდ ჯორჯი** (Lloyd George), დაიდი — 58, 255, 269, 281, 314, 315, 318.
- ლონდონი** (London), მეიერ — 638.

ლორენცი (Lorenz), აკობ — 269, 588, 609.

ლოტი (Lotz), ვალტერ — 129, 365, 375.

ლოუ (Lowe) — 644.

ლოუ (Law), ჰარიეტ — 592.

ლოუელი (Lowell), ა. ლოუ-რენს — 595.

ლუბე (Loubet), ემილ — 728.

ლუდლოუ (Ludlow), ჯ. ე. — 803.

ლუეგერი (Lueger), კარლ — 727.

ლუეგი (Lueg), კარლ — 186.

ლუი (Louis), პოლ — 191, 202, 227, 242.

ლუთერი (Luther), მარტინ — 527, 557.

ლუქსემბურგი (Luxemburg), როზა (ონიუსი) — 281, 303, 307, 381, 516, 577, 592, 598, 603, 766, 775, 781.

8

მაიერი (Meyer), ალბერტ — 3, 9.

მაირონი (Myron), პ. — 798.

მაკდონალდი (Macdonald), ჯ. კოკბერნ — 367.

მაკ-დონელი (Mac Donnell) — 644.

მაკკეი (Mackay), ბ. ლ. — 553, 571, 573.

მაკ-კენა (Mac-Kenna), რ. — 662.

მაკ-მაჰონი (Mac-Mahon), პ. მ. — 719.

მაკროსტი (Macrosty), ჰენრი ე. — 15, 212.

მალბორო (Malborough), ჯონ ჩ. — 674.

მაშროტი (Mamroth), კარლ — 206.

მანგა ბელი (Manga Bell) — 304.

მანესი (Manes), ალფრედ — 277.

მანი (Mann), ტომ — 639.

მანიპენი (Monypenny), უ. ფ. — 264.

მანშე (Manchez), მ. — 203.

მანშტედტი (Mannstaedt), ჰენრიხ — 27.

მარკოვი, ნ. ე. — 763.

მარლო (Marlo), კარლ — იხ. ვინკელბლენი.

მარტენი (Martin) — 803.

მარტენი (Martin), სენ-ლეონ — 26.

მარტენსი (Martens), უ. ფ. — 537.

მარტინი (Martin), რუდოლფ — 277.

მარტინოვი, ა. — 17.

მარტოვი, ლ. — 5, 17, 616, 790, 796.

მარქსი (Marcks), ერიხ — 452, 467.

მარქსი (Marx), კარლ — 33, 35, 52, 187, 209, 215, 222, 223, 230, 232, 233, 305, 308, 311, 324, 331, 333, 372, 507, 511, 512, 580, 583, 588, 589, 590, 591, 607, 611, 612, 619, 620, 633, 634, 639, 643, 645, 651, 654, 675, 766, 769, 771, 775, 794, 803.

მარქსი (Marx), მარტინ — 14, 64.

მატარე (Mataré), ფ. — 28.

მაშა (Machat), ჯოზეფ — 201.

მაძინი (Mazzini), ჯუზეპე — 503, 675, 676.

მახი (Mach), ერნსტ — 330.

მაპომედ IV — 627.

მევილი (Mevil), ანდრე — 536.

მაი (May), რ. ე. — 356, 366.

მაიერი (Meyer), ალბერტ — 387.

მაიერი (Meyer), გუსტავ — 610.

მაინეკე (Meinecke), ფრიდრიხ — 537.

მელპალი (Mulhal), მიკლ ჯორჯ — 26, 129, 365, 411, 470, 661.

მენში (Mensch), ფრანც — 73.

მენშიკოვი — 539.

მერჰეიმი (Merrheim), ა. — 313.

მერტენსი (Mehrens), ბერნჰარდ — 18, 53, 129, 224.

მერინგი (Merhring), ფრანც — 516, 596, 597, 607, 652, 653, 654, 655, 675.

მერტონი (Merton), ვილჰელმ — 11, 12.

მერტონი (Merton), ჰენრი რ. — 12.

მესიმი (Messimy), ადოლფ — 317.

მესლენი (Meszleny), არტურ — 17, 212.

მიკოსი (Mikoss) — 602.

მილიუკოვი, პ. ნ. — 505.
 მიტე (Miethe), ა. — 28.
 მიულერი (Müller), ავგუსტ — 517.
 მიულერი (Müller), არტურ — 166.
 მიულერი (Müller), ვალდემარ — 174, 366.
 მიულინერი (Mülliner) — 662, 673.
 მიულჰაუპტი (Mühlhaupt), ენ-გელბერტ — 371, 391.
 მიშელი (Michel), ანრი — 203.
 მიშონი (Michon), ჟორჟ — 209.
 მიხელსი (Michels) — 596.
 მიხელსენი (Michelsen) — 97.
 მოლი (Moll), ევალდ — 367.
 მოლინარი (Molinari), გუსტავ — 201.
 მომზენი (Mommson), ტეოტორ — 215.
 მონბარი (Montbard), გ. — 207.
 მონიტორი (Monitor), — 796.
 მონრო (Monroe), ჯეიმს — 200, 691, 705, 786.
 მონტესკიუ (Montesquieu), ლ. — 193.
 მოოსი (Moos), ფერდინანდ — 132, 191, 202, 228, 388.
 მორგანი (Morgan), პირპონტ — 310, 362, 415.
 მორგან შუსტერი (Morgan Shuster), უ. — 750, 754.
 მორი (Maury), ფრანსუა — 207.
 მორიდი (Moride), პიერ — 3, 14.
 მორისი (Morris), ვილიამ — 464, 804.
 მორისი (Morris), ჰენრი კ. — 191, 226, 231, 244, 407, 408.
 მორლი (Morley), ჯონ — 467, 635.
 მოფეტი (Moffet), ს. ე. — 6.
 მოშანი (Mauchamp) — 529.
 მოში (Moch), გასტონ — 602.
 მუარო (Moireau), ოკიუსტ — 201.
 მულტატული [დეკერი (Dekker), ელუარდ დაუეს] — 452, 454, 468.
 მურეი (Mourey), შარლ — 205.
 მურიე (Mouriez), პ. — 800.
 მუტი (Mutli), კარლ — 311.

6

ნანსენი (Nansen), ფრიტიოფ — 803.
 ნაპოლეონ I (Napoleon), ბონაპარტე — 231, 621, 624, 627, 683, 752.
 ნაპოლეონ III (Napoleon), ლუი — 541, 542, 543, 562, 665, 666.
 ნასე (Nasse), ერვინ — 466.
 ნახიმსონი, მ. ი. (სპექტატორი) — 99, 100, 179, 232, 240, 391.
 ნახასი (Nahas), ჟოზეფ ფ. — 549.
 ნეიმან-სპალარტი (Neumann-Spallart), ფრანც — 18, 134, 161, 480, 482, 496, 500.
 ნეიმარკი (Neymarck), ალფრედ — 53, 74, 75, 127, 130, 131, 133, 134, 194, 203, 224, 229, 256, 267, 369, 373, 386, 391.
 ნესელროდე, კ. რ. — 537.
 ნექსე — იხ. ანდერსენ ნექსე, მ.
 ნიბური (Nieboer), პ. ი. — 13, 228, 229.
 ნიკო (Nicot), ლუსიენ — 207.
 ნიკოლოზ II — 730, 800.
 ნიკოლსკი, ნ. ვ. — 547.
 ნიკოლსონი (Nicholson), ჯ. შ. — 204.
 ნიტი (Nitti), ფრანჩესკო — 777.
 ნიუბოლდი (Newbold), ჯ. ტ. უოლტონ — 661.
 ნიცშე (Nietzsche), ფრიდრიხ — 193.
 ნიჰანსი (Niehans). პ. — 798.
 ნობელი (Nobel), ალფრედ ბერ-ნჰარდ — 156.
 ნოვიკოვი (Novicow). ი. — 200, 202.
 ნოიჰაუზი (Neuhaus), ფ. ა. — 28.
 ნორტროპი (Northrop) — 184.
 ნოსტიცი (Nostiz), ჰანს — 803.
 ნაუსი (Naus) — 754.
 ნუელი (Nouel), რენე — 10.

მ

ო'გრედი (O'Grady), ჯ. — 279.
 ოვერციერი (Overzier), პაულ — 206.

ო'კონორი (O'Connor), ფერგიუს — 654.
 ონკენი (Oncken), გერმან — 540.
 ონორე (Honaré), შორის — 802.
 ოპენჰაიმერი (Oppenheimer), ფელიქს — 256.
 ოსტერიდერი (Osterrieder), კ. — 803.
 ოსტროლუმოვი, ნ. პ. — 547.
 ოტო (Otto), ვალტერ — 52, 122.
 ოუენსი (Owens) — 65, 230.

კ

კააშე (Paasche), გერმან — 165.
 კავლე I — 752.
 პალმერსტონი (Palmerston), პენრი ჯონ — 665, 666.
 პანეკოეკი (Pannekoek), ანტონ — 250, 264, 265, 381, 517, 781, 794.
 პარფუხი (პელფანდი), ა. ლ. — 268, 382, 770.
 პარნელი (Parnell), ჩარლზ სტიუარტ — 527.
 პასამა (Passama), პოლ — 206.
 პატუილე (Patouillet), ჟოზეფ — 6, 191, 197, 201, 229.
 პაუელი (Powell), ელის ტომას — 280.
 პეიში (Paish) — ჯორჯ — 25, 194, 202, 281, 283, 334, 369, 371, 388, 389, 390, 661, 777.
 პერეირა (Pereire), ემილ — 30, 229.
 პერეირა (Pereire), ისააკ — 30, 229.
 პერენ დე ბუსაკი (Perrin de Bousac), რ. — 614.
 პერიისი (Perris), ჟ. გ. — 662.
 პერნერსტორფერი (Pernerstorfer) — 647.
 პესლი (Pesi), დანიელ — 803.
 პეტერი (Peter), კურტ — 798.
 პეტერსილიე (Petersilie), ალვინ — 392.
 პეტრე I დიდი — 752.
 პეცი (Peez), ა. — 533, 687, 803.
 პიზი (Pease), ჟ. ა. — 271.
 პილანი (Pilant), პოლ — 208.

პილი (Peel), რობერტ — 333, 454.
 პინერი (Pinner), ფელიქს — 161, 164.
 პინონი (Pinon), რენე — 206, 536.
 პლენი (Plehn), ჰანს — 504, 505.
 პლენგე (Plenge), იოჰან — 18, 52.
 პლენანოვი, გ. ვ. — 4, 17, 269, 270, 321, 770, 791, 793.
 პოგოდინი, მ. პ. — 537.
 პოზადოვსკი (Posadowsky) — 560.
 პოკროვსკი, მ. ნ. — 538.
 პოლე (Pohle), ლუდვიგ — 366.
 პოლერი (Pohler), ი. — 800.
 პოლი (Polly), ა. — 803.
 პორტერი (Poorter) — 208.
 პრადო (Prado), ვ. მ. — 803.
 პრიონი (Prion), ვ. — 366.
 პროკოპოვიჩი, ს. ნ. — 117.
 პროუდონი (Proudhon), პიერ ჟოზეფ — 542.
 პფანკუხი (Pfannkuch), ვილჰელმ — 616.
 პფეიფერი (Pfeiffer), ელუარდ — 205.
 პფუნდი (Pfund) — 392.

ქ

ჯანე (Jannet), კლავდი — 201.
 ჟენისენი (Jenissen), ემილ — 207.
 ჟერმენი (Germain), ანრი — 369.
 ჟილბერი (Gilbert), ჟორჟ — 712.
 ჟირარდენი (Girardin), ემილ — 653.
 ჟირო (Girault), არტურ — 802.
 ჟორესი (jaurés), ჟან — 445, 534, 793.
 ჟუო (jouhaux), ლეონ — 553, 554.

რ

რავესტიანი (Ravestijn), ვ. — 3, 6.
 რაინბაბენი (Rheinbaben), გეორგ — 356.
 რაიხლენი (Reichlen) — 27.

რაკი (Raky), ანტონ — 377.
 რალეი (Raleigh), ვალტერ — 682.
 რამიუსი (Ramus), პიერ — 603.
 რაპარი (Rappard), ვილიამ ე. — 786, 803.
 რატენაუ (Rathenau), ემილ — 63.
 რატენაუ (Rathenau), კურტ — 27, 48.
 რაუნიგი (Raunig), ა. გ. — 55.
 რაფალოვიჩი (Raffalovich), არტურ — 27, 74.
 რაფარი (Raffard), ჟან გ. — 205.
 რედსლობი (Redslob), რობერტ — 191, 237.
 რევენტლოვი (Reventlow), ერნსტ — 693.
 რევერი (Revere), ს. ტ. — 193, 194.
 რეიერი (Reyer), ე. — 27.
 რეინში (Reinsch), პ. ს. — 195.
 რენერი (Renner), კარლ — 588, 612, 630, 793, 795.
 რენო (Renault), შარლ — 26.
 რენოდელი (Renaudel), პიერ — 310.
 რესკინი (Russkin), ჯონ — 804.
 რიაზანოვი, დ. ბ. — 607.
 რიდი (Ried), მაქს — 803.
 რიდლერი (Riedler), ა. — 27.
 რივი (Reeve), ს. ა. — 799.
 რიკარდო (Ricardo), დავიდ — 372.
 რიოდლიხი (Rödlich), ფ. — 800.
 რისერი (Riesser), იაკობ — 15, 32, 66, 73, 122, 130, 144, 149, 189, 221, 222, 223, 224, 225, 229, 230, 233, 267, 268, 285, 330, 338, 340, 341, 342, 344, 346, 347, 350, 354, 356, 357, 360, 361, 364, 365, 367, 369, 374.
 რიუდორფერი (Ruedorffer), ი. ი. — 553, 562.
 რიუეგი (Rüegg), ა. — 277.
 რიულე (Rühle), ოტო — 599, 790, 795.
 რიუსიე (Russier), ანრი — 6, 191, 217.
 რიფატი (Rifat), პ. მ. — 797, 798.

რიშელიე (Richelieu), ა. ე. — 626.
 როდზი (Rhodes), სესილ — 47, 461, 468, 722.
 როზბერი (Rosebery), არჩიბალდ ფ. — 664.
 როზენდორფი (Rosendorff), რიპარდ — 367.
 როზენშაგენი (Rosenhagen), გუსტავ — 621.
 როკფელერი (Rockefeller) — 156, 167, 415.
 როლოვი (Roloff), გუსტავ — 533, 800.
 რორბახი (Rohrbach), პაულ — 255, 553, 579, 699.
 როსელი (Russel), ჯონ — 665.
 როსი (Ross), რონალდ — 575.
 როტშილდი (Rothschild) — 156, 364, 583, 664, 801.
 როტშილდი (Rothschild), ერნსტ — 209.
 როტშტეინი, ფ. ა. — 384, 607.
 როჯერსი (Rogers), ჯეიმს ე. ტ. — 26.
 რუზველტი (Roosevelt), ტეოლორ — 201, 315, 415.
 რუზიე (Rousiers), პოლ — 201.
 რუირი (Rouir) — 536.
 რულანდი (Ruhland), გუსტავ — 55.
 რუპელი (Ruppel), ვილი — 10.
 რუსელი (Russel) — 153.
 რუტმანი (Ruttman), ე. — 799

ს

საბუროვი, პ. ა. — 538.
 საიუ (Sayous) — 51.
 სამბა (Sembat), მარსელ — 313, 443.
 სამუელი (Samuel) — 156.
 სარტორიუს ფონ ვალტერსჰაუზენი (Sartorius von Waltershausen), ავგუსტ — 226, 228, 286, 553, 579.
 სე (Sée), პოლ — 201.
 სედდონი (Seddon), რიჩარდ ჯონ — 544.
 სეიერი (Seillière), ერნესტ — 193, 201.

ხელი (Sale), ჩარლზ ვ. — 371, 401.

ხემკოვსკი, ხ. ი. — 775.

ხენდერსი (Sanders), უ. ს. — 279.

ხენ-სიმონი (Saint-Simon), კლოდ ანრი — 35, 230, 233, 590, 656, 800.

ხეხილი (Cecil), ჰიუ — 425.

ხეიფტი (Swift), — შორისონ ისააკ — 26.

ხილი (Seeley), ჯონ რობერტ — 252, 254, 675, 681, 802.

ხილიაკუსი (Zilliacus). კ. — 804.

ხიშენსი (Siemens), გეორგ — 38.

ხიშენსი (Siemens), ვერნერ — 583.

ხინკლერი (Sinclair), ეპტონ — 269.

ხუაილერი (Schuyler), ევგენი — 26.

ხელტონი (Skelton), ოსკარ დუგლას — 803.

ხეიავი (Schiavi), ა. — 603.

ხეობელევი, შ. ი. — 796.

ხმიტი (Smith), ობერლინ — 140.

ხოლოვეიჩიკი — 106.

ხაიფერი (Speyer), ედგარ — 268, 369, 370.

ხაქტატორი (Spectator) — იხ. ნახიშსონი, შ. ი.

ხაიკერი (Spicker), გიდგონ — 5.

ხტედი (Stead), ვილიამ ტომას — 201.

ხტეფენი (Steffen), გუსტავ ფრედერიკ — 250, 255.

ხტინესი (Stinnes), ჰუგო — 208, 343.

ხტრუვე, პ. პ. — 538.

ხუნ იატ-ხენი — 571.

ხუპანი (Supan), ალექსანდრე — 217, 231, 281, 289, 291, 292.

ტაფელი (Tafel), ჰაულ — 52, 95, 98, 221.

ტილორი (Taylor), ფრედერიკ უინსლოუ — 15, 53, 136, 140, 141, 142, 230, 233, 277.

ტეკლენბურგი (Tecklenburg), ადოლფ — 595.

ტერი (Théry), ედმონდ — 18, 127, 191, 192, 202, 205, 226, 257, 365, 369.

ტერიე (Terrier), ოგიუსტ — 205.

ტესტიხი (Testis) — 18, 173, 203.

ტიერი (Thierry), კ. — 467.

ტირიპიტი (Tirpitz), ალფრედ — 662.

ტიშენი (Tyssen), ავგუსტ — 145, 159, 186, 187, 208, 343.

ტიუტჩევი, თ. — 537.

ტიშკა (Tyszka), კარლ — 779.

ტიაროვი, პ. ნ. — 514.

ტომა (Thomas), ალბერ — 313.

ტომასი (Thomas), გ. — 516, 517.

ტომასი (Thomas), სიდნი ჯილკრისტი — 175, 278.

ტომპსონი (Thompson), სენდფორდ ე. — 138.

ტონელა (Tonnelat), ერნესტ — 191, 235.

ტრეიტჩკე (Treitschke), ჰენრიხ — 215, 396.

ტრელჩი (Troeltsch), ე. — 276.

ტრეშერი (Trescher), ერიხ — 87.

ტრიჩი (Trietsch), დავიდ — 327.

ტროცკი (ბრონშტეინი), ლ. დ. — 630, 790.

ტრუბეცკოი, გ. ნ. — 255, 539.

ტრუბეცკოი, ე. ნ. — 539.

ტუგან-ბარანოვსკი, შ. ი. — 333.

ტუკი (Tooke), ტომას — 330.

ტუსენელი (Toussenel), ტ. — 215.

ბ

ბალჰეიმერი (Thalheimer), ავგუსტ — 600, 781.

ბარდიე (Tardieu), ანდრე — 534, 536.

ბაუნსენდი (Townsend), შერვოლტი — 467.

უ

უაიტი (White), ბ. — 14.

უაიტი (White), ენდრიუ დიქსონ — 804.

უდე-ბერნაისი (Uhde-Bernays), გერმან — 277.

უელსი (Wells), პ. ჯ. — 196.

უესტკოტი (Westcott) — 466.
 უინსტოუ (Winstow), ე. — 202.
 ულბრიხტი (Ulbricht), ედმუნდ —
 588, 620.
 ულმანი (Uhlmann), ფრანც —
 804.
 უნოლდი (Unold), ი. — 595.
 უოლფორდი (Walford) — 587.
 უორდლი (Wardle), ჯ. ჯ. — 279.
 უხტომსკი, ე. ე. — 701.

ფ

ფაბრი (Fabre), ა. — 27.
 ფადევი, რ. ა. — 538.
 ფაზოლტი (Fasolt), ფრიდრიხ —
 124.
 ფალკი (Falk), ალაბერტ — 719.
 ფაჰმი (Fahmy), მოჰამედ — 797.
 ფეიელი (Feyel), პოლ — 26.
 ფელკერი (Völker) — 169, 174,
 185.
 ფელპსი (Phelps), ედუარდ ჯ. —
 200.
 ფერერი (Ferrer), ფ. — 732.
 ფერი (Ferry), ყიულ — 521.
 ფესტი (Festy), ო. — 593.
 ფეტერი (Vetter), ტეოდორ —
 804.
 ფიამინგო (Fiamingo), ე. მ. —
 536.
 ფილიპოვიჩი (Philippovich) ვე-
 გენი — 31, 372, 787.
 ფინდლეი (Findley) — 302.
 ფინო (Finot), ჟან — 210.
 ფიოლკერი (Voelcker), ჰენრი —
 43, 366, 367.
 ფიურსტენბერგი (Fürstenberg) —
 165.
 ფიშერი (Fischer), ვიქტორ — 239.
 ფლაქსი (Flux), ალფრედ ვილი-
 ამ — 410.
 ფოგელშტაინი (Vogelstein), ტე-
 ოდორ — 3, 15, 49, 52, 53,
 54, 218, 221, 222.
 ფოვილი (Foville). ალფრედ —
 365.
 ფორსტერი (Forster), ვილიამ
 ედუარდ — 644.
 ფოსბერგ-რეკოვი (Vosberg-Re-
 kow), პაჰს — 571.

ფრაინა (Fraina), ლუი ე. — 611.
 ფრანკე (Franke), კარლ — 798.
 ფრანკე (Franke), ოტო — 539.
 ფრანკი (Frank), ლუდვიგ — 577.
 ფრანკი (Frank), ფრიც — 54.
 ფრეი (Frey) — 711.
 ფრესი (Fraise), გუსტავ — 6,
 801.
 ფრიდეგი (Friedegg), ერნსტ —
 209.
 ფრიდრიხ II (დიდი) — 704.
 ფრიდრიხ (Friedrich) (ერცჰერ-
 ცოკი) — 394.
 ფრიდრიხი (Friedrich), ერნსტ —
 801.
 ფრიმენი (Freeman), ედუარდ ა. —
 901.
 ფრიმენი (Freeman), ჯონ — 276.
 ფრობერი (Frobert), ე. — 801.
 ფრუდი (Froude), ჯემს ანტონი —
 254.
 ფუგერი (Fugger) — 801.
 ფულერი (Fuller), ზემუჟაილ —
 576.

შ

შადლელი (Shadwell), ა. — 15.
 შარმონი (Charmont), ე. — 602.
 შახნერი (Schachner), რობერტ —
 206.
 შეიდმანი (Scheidemann), ფი-
 ლიპ — 516, 557, 616.
 შენლანკი (Schönlank), ბრუნო —
 43.
 შერა (Schär), იოჰან ფრიდრიხ —
 208, 269.
 შერიფი (Scherif), ს. — 798.
 შვაბე (Schwabe). კურტ — 55.
 შვარც (Schwarz). მიხეილ —
 578.
 შვარც (Schwarz), ო. — 13,
 439.
 შვერდტი (Schwerdt), პ. — 602.
 შვიდლანდი (Schwiedland), ევ-
 გენი — 73.
 შვობი (Schwob), შორის — 18,
 207.
 შვობა (Schwab), ჩარლზ მაიელ —
 33, 220, 415.

შილდერი (Schilder), ზიგმუნდ—
3, 15, 52, 76, 87, 228, 283.
შიმანი (Schiemann), ტეოდორ—
209.
შიონი (Schön). იოზეფ — 571.
შიონფელდი (Schönfeld) — 174.
შიპელი (Schippel), მაქს — 603,
643.
შირბრანდი (Schierbrand),
კოლფ — 202.
შიუკინგი (Schücking), ვალტერ—
269.
შიულერი (Schüler), ვილჰელმ—
571.
შილუტერი (Schlüter), გერმან—
518.
შიმდტ-ვეიხენფელსი (Schmidt-
Weißfels), კ. — 583.
შიმიტი (Schmitz), ოსკარ — 534.
შიმოლერი (Schmoller), გუსტავ—
175, 372, 590, 703.
შნეებერგერი (Schneeberger), ო.—
649, 651.
შნეიდერი (Schneider), კარლ—
206.
შნიტცლერი (Schnitzler), არ-
ტურ—276.
შონემანი (Schönemann), — 749.
შოუ (Shaw), ჯორჯ ბერნარდ—
255.
შტაინმან-ბუხერი (Steinmann-
Bucher), ა. — 175, 365.
შტაუდინგერი (Staudinger),
ფრანც — 269.
შტაუსი (Stauß), ემილ გეორგ—
68.
შტიგერი (Steiger), ი. — 10.
შტეინბახი (Steinbach), რუ-
დოლფ—367.
შტელერი (Steller) — 51.
შტერნი (Stern), რობერტ — 10.
შტილიხი (Stillich), ოსკარ — 4,
17, 28, 51, 53, 160, 224, 373.
შტრახერი (Strasser), ი. — 804.
შტრაუსი (Straus), ვალტერ —
209.
შტრო (Stroh), ვილჰელმ — 804.
შტრუპი (Strupp), კარლ — 804.
შტუდნიცი (Studenitz), კ. ვ. ვ.
ს. — 800.
შტუმი (Stumm) — 187.

შუბარტი (Schubart), ჰარტიგ—
192.
შულცე (Schulze), არტურ — 269.
შულტე (Schultze), ერნსტ — 326.
შულცე-გევერნიცი (Schulze-
Gaevernitz), ჰერპარდ — 3, 4,
18, 31, 33, 37, 41, 44, 213,
225, 229, 230, 333, 379, 443,
452, 453, 466, 467, 468, 636.
შუმანი (Schumann), ფრიც —
268.
შუმახერი (Schumacher), პენრიხ
365.
შუმპეტერი (Schumpeter), იოსებ—
52, 54.
შუსტერი (Schuster), ფელიქს —
370.

ჩ

ჩაპენი (Chapman), ედვარდ შორ-
ტიმერ — 202.
ჩემბერლენი (Chamberlain), ჯო-
ზეფ — 46, 213, 243, 256,
436, 458, 532, 539, 703, 706,
728, 802.
ჩესტერტონი (Chesterton), სე-
სილ — 595.
ჩიშოლმი (Chisholm), ჯორჯ —
26.
ჩირსკი (Tschieschky), ზიგმუნდ—
15, 23, 53, 183, 230.
ჩხეიძე, ნ. ს. — 796.

ც

ცარტი (Zart), ა. — 277.
ცეტკინი (Zetkin), კლარა — 516,
781.
ციკურში (Ziekursch), ი. — 799.
ციმერმანი (Zimmermann), ალფ-
რედ — 533.
ციმერმანი (Zimmermann), დ.
ვ. რ. — 74.
ცოლინგერი (Zollinger), ვალტერ—
53, 130, 132, 133, 224, 386.

ჯ

ჯები (Jebb), რიჩარდ — 452,
466.

ჯემსონი (Jameson), ლინდერ
უფრ. — 726.
ჯენკსი (Jenks), იერემია — 15,
197, 366.
ჯექსი (Jax), ა. — 549.
ჯილბერტი (Gilbart), ჯეიმს ვი-
ლიამ — 365.
ჯილბრეთი (Gilbreth), ფრანკ ბ. —
53, 140, 143, 796.
ჯოზეფი (Joseph), ლეოპოლდ —
73.
ჯონსი (Jones), ედგარ — 270,
271.
ჯონსი (Jones), ერნესტ — 654.
ჯონსი (Jones), შერიდან — 571.
ჯონსი (Jones), ჯ. გ. — 196.
ჯორდანი (Jordan), დ. სტ. —
201.
ჯორჯი (George), ჰენრი — 78.

ჰააზე (Haase), ჰუგო — 599,
600, 601, 641.
ჰაბერლანდი (Haberland) — 72.
ჰაგენი (Hagen), ლუი — 375.
ჰაიასი (Hayaschi), ტ. — 539.
ჰაინდმანი (Hyndman), ჰენრი მა-
ერს — 4, 385, 465, 605,
607.
ჰაინე (Heine), ვოლფჰანგ — 4.
ჰაიე-ფაშა — 698.
ჰალე (Halle), ერნესტ — 161,
366.
ჰანა (Hanna) — 415.
ჰანელი (Hanel), რ. — 74.
ჰარდი (Hardie), ჯეიმს კეირ —
270, 271, 276, 534, 638.
ჰარიმანი (Harriman), ედუარდ
ჰენრი — 376.
ჰარკოურტი (Harcourt), ვილიამ —
644.
ჰარმსი (Harms), ბერნჰარდ — 15,
130, 224, 268, 281, 285, 286,
287, 339, 581, 777.
ჰარნი (Harney), ჯულიან — 654.
ჰარტი (Hart), ა. ბ. — 786.
ჰარტივიგი (Hartwig), ნ. — 753.
ჰარტინგტონი (Hartington) —
644.

ჰასბახი (Hasbach), ვილჰელმ —
595.
ჰაუსმაისტერი (Hausmeister), პა-
ულ — 74.
ჰებერი (Heber), ე. ა. — 98.
ჰეგელი (Hegel), გეორგ ვილჰელმ
ფრიდრიხ — 5, 52, 557, 596.
ჰეგემანი (Hegemann), კ. — 52,
128, 367.
ჰეიდე (Heyde), ლუდვიგ — 802.
ჰეილზი (Hales), ჯონ — 634.
ჰეილმანი (Heilmann), ერნესტ —
589, 640, 795.
ჰეიმანი (Heymann), ჰანს გიდე-
ონ — 53, 185, 187, 188, 221.
ჰეიმანსი (Heymans), გ. — 325.
ჰეინიგი (Heinig), კურტ — 335.
ჰეინცენი (Heinzen), კარლ — 676.
ჰეკელი (Haeckel), ერნესტ — 277.
ჰელმანი (Hellmann), იულიუს —
73.
ჰელფანდი, ა. ლ. — იხ. პარეუსი.
ჰელფერიხი (Helferich), კარლ —
174, 400, 401, 585.
ჰემფრი (Humphrey), ა. ვ. —
196.
ჰენგერი (Henger), ჰანს — 209,
250, 256.
ჰენიგი (Hennig), როპარდ — 574,
584.
ჰენკე (Henke), ალფრედ — 601,
602.
ჰენში (Hänsch) — 528.
ჰერე (Herre), პაულ — 628.
ჰერსტი (Hirst), ფ. ვ. — 196.
ჰერცი (Hertz), ვილჰელმ გ. —
802.
ჰერცი (Herz), კარლ — 515.
ჰესი (Hess), ჰანს — 780.
ჰეტნერი (Hettner), ალფრედ —
802.
ჰილდებრანდი (Hildebrand), გერ-
ჰარდ — 52, 92, 228, 229.
ჰილდებრანდტი (Hildebrandt) —
516.
ჰილი (Hill), დავიდ ჯეინ — 229,
244.
ჰილი (Hill), ჯეიმს ჯ. — 376.
ჰილინგჰაუსი (Hillringhaus),
ავგუსტ — 206.

- ჰილფერდინგი** (Hilferding), რუ-
 დოლფ — 189, 221, 222, 223,
 224, 228, 229, 230, 231, 261,
 262, 267, 330, 331, 335, 380,
 588, 630, 631, 766.
- ჰინცე** (Hintze), ოტო — 537.
- ჰიონიგერი** (Hoeniger), რობერტ —
 191, 802.
- ჰიოტჩი** (Hoetzsch), ოტო — 504,
 545.
- ჰირში** (Hirsch) — 661.
- ჰირში** (Hirsch), იულიუს — 209,
 802.
- ჰიტჩკოკი** (Hitchcock), ფრანკ —
 802.
- ჰიუბენერი** (Hübener), ერპარდ —
 73.
- ჰიუბერი** (Hubert), ლუსიენ — 191,
 205, 212, 226.
- ჰიუბნერი** (Hübner), ოტო — 252,
 281, 289, 291, 293, 299, 737,
 738, 740, 742.
- ჰიუსმანსი** (Huysmans), კამილ —
 4, 638.
- ჰიუნერვადელი** (Hünerwadel),
 ვ. — 797.
- ჰობსონი** (Hobson), ჯონ ატკინ-
 სონ — 15, 79, 99, 189, 195,
 196, 197, 213, 224, 226, 227,
 228, 232, 258, 406, 407, 408,
 409, 462, 466, 789, 796, 800.
- ჰობსონი** (Hobson), ჩარლზ კე-
 ნეტ — 15, 196.
- ჰობბაუზი** (Hobhouse), ლ. ტ. —
 452, 466.
- ჰოიმი** (Hoym), კარლ — 516.
- ჰოლანდი** (Holland), ბერნარდ —
 452, 466.
- ჰოლიჩერი** (Hollitscher), იაკობ —
 802.
- ჰოლსტი** (Holsti), რედოლფ —
 802.
- ჰოუელი** (Howell), ჯორჯ — 591.
- ჰოფმანი** (Hoffmann), ლ. ფ. —
 797.
- ჰოში** (Hoche), ლ. -ლ. — 712.
- ჰოპენლოე** (Hohenlohe) — 165.
- ჰუბერი** (Huber), გ. — 648.
- ჰუბერი** (Huber), იოჰან — 54.
- ჰუბერი** (Huber), ტეოდორ — 10.
- ჰუე** (Hue), ო. — 766.
- ჰუკე** (Hucke), იულიუს — 28.
- ჰულფტეგერი** (Hulftegger), ოტო —
 53, 128.

შინაარსი

წინასიტყვაობა IX

რ მ ე უ ლ ე ბ ი ი მ კ ა მ რ ი ა ლ ი ზ მ ი ს შ ე ს ა ხ ე ბ

რმეული „ა“ („ა ლ ფ ა“)	3— 51
შინაარსი	3
მონახაზი სტატიისათვის „ჭაობთან“ ბრძოლის შესახებ (შენიშვნები კაუცკელობის შესახებ)	4
ლიტერატურის მითითებებიდან	5
რავესტაინი ბალკანეთის პრობლემის შესახებ	6
ვერნერი რურის სამთამადნო მრეწველობაში კონცენტრაციის შესახებ	7
მაიერი (კაპიტალის დაბანდება) და ლიტერატურის მითითებანი	9
ლიფმანი ფრანკფურტში ლითონით ვაჭრობის შესახებ	10
ბურჟუაზიული მეცნიერები იმპერიალიზმთან ბრძოლის შესახებ	12
მორიდი. „განყოფილებებიანი ფირმები“	14
ლიტერატურის მითითებანი	14
შილდერი. „მსოფლიო მეურნეობის არქივის“ მე-5 ტომი	15
აღნიშვნები „ნაშე სლოვოდან“	16
ლიტერატურის მითითებანი	17
კაპიტალის თანხები სააქციო საზოგადოებებში	19
კესტნერი. „ორგანიზების დაძალება“	19
ვენის „მუშათა გაზეთი“ ვენის ბანკების შესახებ	23
„ამერიკის აკადემიის ვატიანეები“	24
ლიტერატურის მითითებანი	26
შტილიხი. „ფული და საბანკო საქმე“	28
ლიფმანი. „კარტელები და ტრესტები“	31
„სოციალური ეკონომიკის საფუძვლებიდან“	33

რვეული „ც“ („ბეტა“)	52 — 190
შინაარსი	52
ლიტცელი, შუმპეტერი, ფოგელშტაინი	53
ლიტერატურის მითითებანი	54
ამონაწერები უურნალ „ბანკიდან“	55
ლიტერატურის მითითებანი	73
ფასიანი ქაღალდების სტატისტიკა	74
გრუნცელი. „საუკრო. საგადამხდლო და სამეურნეო ბალანსი“	75
შილდერი. „მსოფლიო მეურნეობის განვითარების ტენდენციების“ 1-ლი ტომი	76
ჰილდებრანდი. „შერყევა etc“	92
პ. ტაფელი. „ჩრდილოეთ ამერიკის ტრესტები etc“	95
შენიშვნა კ. კაუცკის შესახებ versus იმპერიალიზმი	99
ე. აგადი. „მსხვილი ბანკები და მსოფლიო ბაზარი“	100
ბალოდი. სტატისტიკა	120
ოტო. გერმანიის ბანკები ოკეანეს გაღმა	122
დიურიჩი. გერმანიის ბანკების ექსპანსია საზღვარგარეთ	122
კაუფმანი. საფრანგეთის ბანკები	126
ჟეგმანი. საფრანგეთის ბანკები	128
ჟულფტეგერი. „ინგლისის ბანკი“	128
იაფე. ინგლისის ბანკები	129
მერენსი. საფრანგეთის ბანკები	129
კალიხი. გერმანიის ბანკების კონცენტრაცია	130
ცოლინგერი (საერთაშორისო ბალანსი) და ნეიმარკი	130
ტილორი. „საწარმოს მართვა“	136
ზეიბერტი. „ტილორის სისტემის პრაქტიკიდან“	140
ჯილბრეტი. „მოძრაობის შესწავლა“	143
ეიდელსი. „გერმანიის მსხვილი ბანკების დამოკიდებულება მრეწველობისადმი“	144
შტალიხი და „მსოფლიო მეურნეობა“. შენიშვნა	160
ამონაწერები უურნალ „ბანკიდან“	161
შენიშვნები ((საერთოდ ფინანსურ კაპიტალზე))	182
ჩირშკი. „კარტელი და ტრესტი“	183
ჰეიმანი. „შერეული საწარმოები“	185
იმპერიალიზმის საკითხისათვის	188

რვეული „ც“ („გამა“) 191 — 249

შინაარსი	191
ჰენიგერი. „გერმანიის სამხედრო საქმის სამეურნეო მნიშვნელობა“	191

ტერი. „ეკონომიური ევროპა“	192
შენიშვნები მონტესკიუსა და ესტევის წიგნებისა და რევერის სტატიის შესახებ	193
ლესკიური. „დანაშოგები საფრანგეთში“	194
ილიდა. „იაპონიის როგორც დიდი სახელმწიფოს საერთა-შორისო მდგომარეობა“	195
ლიტერატურის მითითებანი ინგლისური წიგნებიდან და „კონრადის წელიწდეულებიდან“	196
პატუე. „ამერიკის იმპერიალიზმი“	197
ლიტერატურის მითითებანი პატუედან ამერიკის იმპერიალიზმზე	201
მოოსი. „საფრანგეთის საკრედიტო დაწესებულებანი და საფრანგეთის და ინგლისის კაპიტალის დაბანდებანი საზღვარგარეთ“	202
კუზნეცოვი. „ცივილიზაციათა და ენათა ბრძოლა ცენტრალურ აზიაში“	204
მითითებანი ახალი ლიტერატურიდან „კონრადის წელიწდეულების“ მიხედვით	204
ლუი ბრიუნო. „გერმანია საფრანგეთში“	207
ბიბლიოგრაფიული მითითებანი „წელიწდეულებიდან“ (კონრადისა)	208
ლოზისი. „ფინანსური ოლიგარქიის წინააღმდეგ საფრანგეთში“	210
შენიშვნები მაკროსტის, ბაუმგარტენისა და მესლენის და ბერგლუნდის წიგნებზე.	212
ჰიუბერი. „გერმანიის აქტივობა“	212
ბერარი. „ინგლისი და იმპერიალიზმი“	213
ლერი. „გერმანიის იმპერიალიზმი“	214
ბრიფსი. „სპირტის კარტელი“	216
გოლდშმედიტი. „კონცენტრაციის შესახებ გერმანიის ქვანახშირის მრეწველობაში“	216
რიუსიე. „ოკეანის განაწილება“	217
ფოგელშტეინი. „კაპიტალისტური ორგანიზაციული ფორმები თანამედროვე მსხვილ მრეწველობაში“	218
გეგმა წიგნისა „იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია“	220
დამატებანი წიგნის გეგმისათვის	231
წიგნის ცალკეული თავების გეგმები	231
წიგნის საერთო გეგმა და სარჩევის ვარიანტები	233
ტონელა. „გერმანიის ექსპანსია ევროპის გარეთ“	235

დრიო. „პოლიტიკური და სოციალური პრობლემები“	236
კოსონი. „ეკონომიური ორგანიზმი და სოციალური უწყესრიგობა“	237
რედსლობი. „დამოკიდებული ქვეყნები“	237
სტატიეზისათვის: „განთავსების“ ლოზუნგის შესახებ“ და „პროლეტარული რევოლუციის სამხედრო პროგრამა“	239
ზაის წიგნზე „გერმანელები და გერმანული კაპიტალი რუსეთის მრეწველობაში“	241
პოლ ლუი. „იმპერიალიზმის ნარკვევი“	242
პილი. „დიპლომატიის ისტორია ევროპის საერთაშორისო განვითარებაში“	244
მორისი. „კოლონიზაციის ისტორია“	244
რკვეული „ტ“ („დე ლტ ა“)	250 — 266
შინაარსი	250
სტეფენი. „მსოფლიო ომი და იმპერიალიზმი“	250
ოპენჰაიმერი. „ინგლისის იმპერიალიზმი“	256
ჰენგერი. „საფრანგეთის კაპიტალების დაბანდებანი“	256
კაუკი 1914 და 1915 (იმპერიალიზმის, ომისა და სოციალ-დემოკრატიის შესახებ)	258
იშხანანი. „უცხოური ელემენტები რუსეთის სახალხო მეურნეობაში“	263
პანეკუკი. „სახელმწიფო ხარჯების დაფარვის პრობლემა და იმპერიალიზმი“	264
რკვეული „ე“ („ექსილონი“)	267 — 280
შინაარსი	267
კაპიტალები საზღვარგარეთ	267
უცხოეთის კაპიტალები: არნდტი	268
ლიტერატურიდან	268
„ეკონომისტი“ ომის შესახებ	269
სოციალ-პატრიოტების მოსაზრებანი	269
„დეილი ტელეგრაფი“, 17 ნოემბერი 1914	270
მეომარი და არამეომარი ქვეყნების მოსახლეობის რაოდენობა და სივრცეები	271
„ეკონომისტი“ ომის შესახებ და „დეილი ტელეგრაფი“	272
ბიბლიოგრაფიული შენიშვნები და ლიტერატურის მიითითებანი	276
ქვანაშვირი და რკინა	277
ტრედ-უნიონების ბელადები	278

რმეული „ჯ“ („ძეტა“)	281 — 319
შინაარსი	281
პარმსი. „მსოფლიო მეურნეობა“	281
სუპანი. „ევროპის კოლონიების ტერიტორიული განვითარება და ოტო ჰიუბნერის „გეოგრაფიულ-სტატისტიკური ცხრილები“	289
ურთიერთბრალდებანი	301
შენიშვნები ტექნიკაზე	302
იუნიუსი. „სოციალ-დემოკრატიის კრიზისი“	303
„სოციალისტები და მშვიდობა“	310
გაზეთ „ტან“-ის შენიშვნების შესახებ	310
ბრაუერი გერმანელი etwa „პორაჟენცების“ შესახებ	311
გაზეთ „ტან“-ის სტატიებისა და შენიშვნების შესახებ	312
სტატია „ამერიკელი სამხედრო მიმწოდებლები“	313
„დიდი ტელეგრაფი“, 22 და 23 აპრილი 1915	315
ჰუგო ბიოტგერის სტატიები გაზეთ „ტაგ“-ში	316
სტატია „ომის მიზნები“ გაზეთ „ეკონომისტ“-ში	317
„უენევის გაზეთი“, 7 აპრილი 1915	317
ლოიდ ჯორჯი ოთხი მილიარდი გირვანქა სტერლინგის შესახებ	318
რმეული „ი“ („იეტა“)	320 — 329
შინაარსი	320
კ. კაუტკი. „ევროპული სახელმწიფო etc.“	320
ლენჩი. „გერმანიის სოციალ-დემოკრატია და მსოფლიო ომი“	321
ო. ბ.-ს სტატია „ევროპის სახელმწიფოთა კავშირი?“	325
ფინანსური კაპიტალი რუსეთში	326
ბერონის წიგნი ომის შესახებ	328
ლენცი თანამედროვე ომის შესახებ	328
რმეული „ფ“ („ფეტა“)	330 — 370
შინაარსი	330
ჰილფერდინგი. „ფინანსური კაპიტალი“	330
ელექტროტრესტი	335
ემსიების სტატისტიკა	338
რისერი. „გერმანიის დიდი ბანკები და მათი კონცენტრაცია“	340
რმეული „ლ“ („ლიტა“)	371 — 405
შინაარსი	371

ლიფმანი. „მონაწილეობისა და დაფინანსების საზოგადოებრივი“	371
„ნოე ცაიტი“. 1911 (ომზე NB) და 1912 (სხვათა შორის ევროპის შეერთებულ შტატებზე)	380
„საფინანსო არქივი“: 1915	385
ემისიების სტატისტიკა. ეგენშვილერი, კრონი (არგენტინაზე)	386
ვალტერ ცოლინგერი. „ფასეულობათა საერთაშორისო ადგილგადანაცვლების ბალანსი“	386
კალმესი. „უახლესი ლიტერატურა კაპიტალის მოთავსების შესახებ“	387
პეისის სტატია „სამეფო სტატისტიკური საზოგადოების ჟურნალში“. 1911 წლის იანვარი	388
მიულჰაუპტი. „რძის კარტელი“	391
კაპიტალისტთა კავშირები ომის შესახებ	395
კრემონდი. ინგლისი და გერმანია	399
სეილი. იაპონია versus ინგლისი	401
სტატია „ფინანსური შეთანხმებანი და ევროპის სამხედრო ვალები“	404
რვეული „ჯ“ („კაპა“)	406 — 442
ჟ. ა. ჰობსონი. „იმპერიალიზმი“	406
რვეული „ღ“ („ლა მ ბ და“)	443 — 468
შინაარსი	443
სამბა. „თქვენ შეიძენთ მეფეს, თუ მშვიდობას არ უზრუნველყოფთ“	443
სია ციტატებისა შულცე-გევერნიცის წიგნიდან „ბრიტანეთის იმპერიალიზმი“	452
შულცე-გევერნიცი. „ბრიტანეთის იმპერიალიზმი“	453
რვეული „ქ“ („მი“)	469 — 503
შინაარსი	469
შვარცი. „დიდ სახელმწიფოთა ფინანსური სისტემები“	469
„ფორვერტი“, № 103, 13 აპრილი, 1916	470
კალვერი. „მსოფლიო მეურნეობის შესავალი“	472
„საერთაშორისო სტატისტიკური ინსტიტუტის ბიულეტენი“	475
ბარტოლომიუ. „მსოფლიო ვაჭრობის ატლასი“	476
„პური მსოფლიო ბრუნვაში“	482
რკინიგზები	492

ეურნალი „ბანკი“	499
რკინიგზების გაანგარიშებისათვის	500
რამული „უ“ („ნი“)	504 — 552
შინაარსი	504
„საერთაშორისო პოლიტიკური მიმოხილვა“	504
პლენი. „მსოფლიო პოლიტიკა“	505
ვეგენერი. „თანაქედროვე ინდოეთი“	505
ენგელსი. „შეუძლია თუ არა ევროპას განიარაღდეს?“	507
მარკსი. „მზილებანი კომუნისტთა კელნის პროცესის შე- სახებ“ ენგელსის შესავლით	511
ენგელსი. „სტატიები საერთაშორისო თემებზე გაზეთ „ფოლკსშტატიდან“	512
წინასიტყვაობა 1894	512
„ბაკუნისტები მუშაობენ“	512
„პოლონეთის პროკლამაცია“	513
„სოციალური საკითხისათვის რუსეთში“	514
ლაუფენბერგი. „ორგანიზაცია, ომი და კრიტიკა“	515
ვირტი. „თანამედროვეობის მსოფლიო ისტორია“	519
კოლონიურ დაპყრობათა და ომების ცხრილი	520
ახალგაზრდა ეგვიპტელთა კონგრესი	534
ტარდიე. „საფრანგეთი და კავშირები“	534
შეილი. „ფრანკფურტის ზავიდან ალჰესირასის კონფე- რენციამდე“	536
„პოლიტიკური ცნობარი“	537
„გერმანია და მსოფლიო ომი“	537
ფრანკე. „დიდი სახელმწიფოები აღმოსავლეთ აზიაში“	539
ონენი. „ომის წინაისტორია“	540
ადლერი. „იმპერიალისტური სოციალური პოლიტიკა“	541
ზიგფრიდი. „ახალი ზელანდია“	543
პიოტჩი. „რუსეთის თურქესტანი“	545
სოციალიზმი ჩინეთში	549
ნაპასი. „ეგვიპტელი ფელაქის ეკონომიური და სოცია- ლური მდგომარეობა“	549
„ნოიე ცაიტ“, XX X, 1	550
კაუცკი. „მასის მოქმედება“	550
ლინკი. „შემნახველი სალაროები საქველმოქმედო დაწესებულებებია თუ არა?“	550
სახელმწიფოთა მოსახლეობის გამოანგარიშება	550

რვეული „წ“ („ქსი“)	553 — 587
შინაარსი	553
ამონაწერები გაზეთებიდან	553
პერნარდი. „გერმანია და უახლოესი ომი“	557
რიუდორფერი. „თანამედროვე მსოფლიო პოლიტიკის ძირითადი ნიშნები“	562
მაკეი. „ჩინეთი, შუა რესპუბლიკა. მისი პრობლემები და პერსპექტივები“	571
ლუკასი. „დიდი რომი და დიდი ბრიტანეთი“	574
ბელგერი. „სოციალ-დემოკრატია ომის შემდეგ“	576
რორბახი. „რატომ არის ეს ომი გერმანიისა!“	579
ვალტერსჰაუზენი. „სახლდარგარეთ კაპიტალის დაბანდების სახალხო-სამეურნეო სისტემა“	579
ჰენიგი. „მსოფლიო გზები“	584
ჰელფერიხი. „გერმანიის სახალხო კეთილდღეობა“	585
კრომერი. „ძველი დროისა და თანამედროვე იმპერიალიზმი“	586
რვეული „ო“ (ომიკრონი)	588 — 656
შინაარსი	588
„შმოლერის წელიწდული“, 1915, I ნაკვეთი	590
მარქსი. სტატია 1878 ინტერნაციონალის შესახებ. შენიშვნები ერთა თვითგამორკვევის შესახებ	591
ბაზელის მანიფესტი და ჰემნიციის რეზოლუცია	592
ქურნალი „თანასწორობა“, 5 აგვისტო 1914	593
„ომი ომს“	593
„პროლეტარო ქალებო, მზად იყავით!“	593
„პოლიტიკური მიმოხილვა“	595
დელბრიუკი. „მთავრობა და ხალხის ნება“	595
„ხალხის ხმა“ (ჰემნიცი)	598
„ორივე იუნიუსის წინააღმდეგ“	598
„სავსებით სწორია“	599
„ბრემენის სამოქალაქო გაზეთი“	600
„გის და ჯგუფი „ინტერნაციონალი““	600
ჰენკე. „ილენტური არ არის, მაგრამ იგივეა“	601
„კიდევ ერთი პერიოდული გამოცემა ბრემენში“	602
ლიტერატურა მილიციის შესახებ	602
ლენჩი მილიციის შესახებ (1912)	604
ენგელსი მუშათა კლასის შესახებ ინგლისში	604
ბიურკლი. „ჩვენი სამხედრო საქმის დემოკრატიზაცია“	605
კაუცი 1910 და 1912	605

კაუცი. „კოპენჰაგენის კონგრესი“	605
კაუცი. „კიდევ ერთხელ განიარაღება“	605
კაუცი რელიგიის შესახებ	606
სოციალისტები და ზანგები ამერიკაში	606
ლიტერატურის მითითებანი	607
ბელფორტ-ბაქსი იმპერიალიზმის შესახებ (1900)	607
დებსის შესახებ	608
იტალიელი და პოლონელი მუშები შვეიცარიაში	609
მუშათა მოძრაობა კანადაში	609
ლისაგარე. „1871 კომუნის ისტორია“	610
მონოპოლიები და ტექნიკა	611
ლენჩი. „სოციალ-დემოკრატია, მისი დასასრული და მისი წარმატებანი“	611
პერენ დე ბუსაკი. „კოლონიური არმიის შესახებ“ და „შრომის ბიბლიოგრაფია“	614
ჰემნიცის „ხალხის ხმა“	615
„პარტიისადმი ღალატი სახელმწიფოებრივი ღალატი“	615
„ლაიპციგის სახალხო გაზეთი“	617
პარტიული საქმეები	617
მარქსი თავისუფლებისათვის საფრანგეთის ომის შესახებ (1.1 871), ირლანდიის შესახებ, მომავალი ომის შესახებ (1874 წ.)	619
ულბრიხტი. ეროვნებები და იმპერიალიზმი	620
ახალი ისტორიის „ეპოქები“	628
ეჟრნალი „ბორბა“	629
ადლერი და რენერი	629
ჰილფერდინგი (კაუცკური შეხედულებანი)	631
ენგელსი და მარქსი ინგლისელი მუშების შესახებ	633
კაუცი. „პატრიოტიზმი, ომი და სოციალ-დემოკრატია“	635
ბაუერი. „ეროვნული საკითხი და სოციალ-დემოკრატია“	636
გარუმბახი. „ციმერვალდ-კინტალის შეცდომა“	637
ენგელსი. წერილები ზორგესადმი	638
ეჟრნალი „კოლოკოლი“	640
ერნსტ ჰელიმანი. „კამათის არსი“	640
ლიბკნეხტი ვ. და მარქსი (1878 წლის წერილი ლიბკნეხტისადმი)	643
იაპონელები და ამერიკელ მუშათა შოვინიზმი	645
კრეილიხი და „გრიუტლიანერი“	646
გრეილიხი. „ღია წერილი გრიუტლი-კავშირს. ვოტინგენი“	646

„ჩვეები პურის ნაცვლად“	647
„პრინციპული სხვადასხვაობა შეფასებაში“	647
„ჩვენს შორის არავითარი პრინციპული უთანხმოება არ არის!“	648
„ნაციონალისტური სარევეელისაგან“ იცხრილება „ინტერნაციონალური სოციალისტური ხორბალი“	648
„თეზისები რეფერატისათვის“	648
„უცხოელთა ნატურალიზაცია“	648
„პარტია თუ გრიუტლი-კავშირი?“	648
„პროფკავშირები და სამხედრო საკითხი“	649
„შვეიცარიის მელითონეთა გაზეთი“	650
ე. ტ. „მიმოხილვა“	650
„მიმოხილვა. (სხვა თვალსაზრისი)“	651
„ახალი რაინის გაზეთი“	651
სენ-სიმონის წარმონათქვამი	656
რკვეული „ბრეილსფორდი“	657 — 674
შინაარსი	657
ბრეილსფორდი. „ფოლადისა და ოქროს ომი“	657
რკვეული „მარქსიზმისა და იმპერიალიზმის შესახებ“	675 — 692
შინაარსი	675
მერინგი. „ახალი მასალები მარქსისა და ენგელსის ბიოგრაფიისათვის“	675
„ხელფასის დამწვევი უცხოელი მუშებისა და მათდამი ინტერნაციონალის დამოკიდებულების შესახებ“	680
სილი. „ინგლისის ექსპანსია“	681
პ. დენი. „გერმანიის კოლონიური და მსოფლიო პოლიტიკის შესახებ“	685
რკვეული „იმპერიალიზმი“	693 — 706
შინაარსი	693
რევენტლოვი. „გერმანიის საგარეო პოლიტიკა 1888 — 1913“	693
კაუტცი. „სოციალიზმი და კოლონიური პოლიტიკა“	695
ენგელსი. 1882 წ. 12 სექტემბრის წერილი	695
კვადლოვი. „რუსეთის ექსპანსიის პოლიტიკა 1774 — 1914“	698

რამეული „მბელჰაფი“	707 — 736
ეგელჰაფი. „უახლესი დროის ისტორია“	707
უმთავრესი კრიზისები დიდ სახელმწიფოთა საერთაშო- რისო პოლიტიკაში 1870—1871 წლების შემდეგ	712
1870 წლის შემდეგ მსოფლიო ისტორიის მთავარი მონა- ცემების შეჯამების ცდა. ((ეგელჰაფი და სხვა წყაროები)).	716
„1870 წ. შემდეგ მსოფლიო ისტორიის მთავარი მონა- ცემების შეჯამების ცდის“ ცხრილის გეგმის მონახაზი	736
რამეულიდან „ავსტრიის სას.-სამ. სტატისტიკა“ და სხვა	737 — 748
კოლონიების განაწილება იმპერიალისტურ სახელმწი- ფოებს შორის	737
რამეული მასალებისა სპარსეთის შესახებ	749 — 759
შინაარსი	749
დემორნიი. „სპარსეთის საკითხი და ომი“	749
ეგერი. „სპარსეთი და სპარსეთის საკითხი“	752
ცალკეული ჩანაწერები 1912 — 1916 წწ.	761 — 804
გეგმა სტატიისა სინდიკატების შესახებ	763
ნავთობის წარმოება და ფასი ამერიკაში	764
ბებელი რუსეთთან გერმანიის ომის შესახებ	765
„ნოიე ცაიტ“, 1912/1913	766
შენიშვნა: თავისი ქვეყნის დამარცხებაზე იმპერიალის- ტურ ომში	766
რეფერატისათვის „იმპერიალიზმი და ერთა თვითგამორ- კვევის უფლება“	768
ერთნული საკითხისათვის	768
კონსპექტის მონახაზი	768
თეზისები	770
იმპერიალიზმი და ერთა თვითგამორკვევის უფლე- ბა (კონსპექტი)	772
I ეკონომიური თვალსაზრისი	772
II ისტორიული თვალსაზრისი	772
III პოლიტიკური თვალსაზრისი	773
IV სახელმწიფო საზღვრების თვალსაზრისი	773
V პროლეტარიატის ინტერნაციონალური კლასობ- რივი ბრძოლის თვალსაზრისი	773
VI „პრაქტიკული გასხორციელების შესაძლებლობა“	774
VII სამხედრო თვალსაზრისი	774

VIII ბრძოლა სოციალ-შოვინიზმთან	774
!X შედარება განქორწინებასთან	775
X ვეილის შემთხვევა	775
XI ლიბერალური ბურჟუაზიის დამოკიდებულება	775
XII რსდმპ გამოცდილება	775
XIII მარქსისა და ენგელსის მაგალითი	775
XIV „ციმერვალდის მემარცხენე“ ჯგუფის „ფორმულა“	776
კ. კორდინი. „იტალიური ნაციონალიზმი“	776
ნიტი. „უცხოეთის კაპიტალი იტალიაში“	777
რ. ლიფმანი. „გვახლოებს თუ არა ომი სოციალიზმთან?“	777
„კონრადის წელიწდეულები“, 1915. ნაკვეთი 2. აგვისტო	778
„სოციალური პოლიტიკის საზოგადოების შრომები	779
„სოციალ-იმპერიალიზმი და მემარცხენე რადიკალიზმი“	781
შესადარი ციფრების კარგი ნაკრები	782
ე. რაპარი. „ეროვნული შეთანხმებისათვის“	786
ა. ბ. ჰარტი. „მონროს დოქტრინა“	786
ევგ. ფილიპოვიჩი. „მონოპოლიები“	787
„ვენევის გაზეთი“, 18 აპრილი 1916	787
კალიუმის მოხმარება სხვადასხვა ჭეყენებში	788
„სოციალურ მეცნიერებათა და სოციალური პოლიტიკის არქივი	788
სტატიისათვის „იმპერიალიზმი და სოციალიზმის გათიშვა“	789
გეგმა	789
იმპერიალიზმის განსაზღვრისათვის	790
გეგმის ვარიანტი	790
ლაიტნერი. „რუსეთის სახალხო იმპერიალიზმი“	791
კონსპექტი „გაზეთა რობოტნიჩას“ „თეზისებისა იმპერიალიზმისა და ეროვნული ჩაგვრის შესახებ“	792
იმპერიალიზმი და მისდამი დამოკიდებულება	793
გეგმა სტატიისა კაუცკელობის შესახებ	795
სტატიის ნაწყვეტი	796
ლიტერატურის სიები	797
ციურხისის საკანტონო ბიბლიოთეკის მოსათხოვნი ბარათები	800
შენიშვნები	805 — 836
კ. ი. ლენინის მიერ ციტირებული ლიტერატურის საძიებელი	837 — 868
სახელთა საძიებელი	869 — 886

ილუსტრაციები

ვ. ი. ლენინის პორტრეტი. — 1917 წ.	XIX — 1
107-ე გვერდი რვეულისა „ბ“ („ბეტა“)	52 — 53
30-ე და 31-ე გვერდები რვეულისა „ყ“ („გამა“)	222 — 223
მე-3 გვერდი რვეულისა „ჯ“ („ძეტა“)	285 — 286
მე-20 გვერდი რვეულისა „წ“ („ქსი“)	569

პასუხისმგებელი რედაქტორი ვ. მ ე ლ ქ ა ძ ე

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 17/III-65 წ. ქალაქის
ზომა $84 \times 108^{1/32}$. ნაბეჭდი თაბახი 46,12 + 1 ჩაკერა.

სააღრ.-საგამომცემლო თაბახი 44,93.

ტირაჟი 5.000. შეკვ. № 280.

ფასი 80 კაპ.

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“
თბილისი, მარჯანიშვილის 5.

სტამბა № 1, თბილისი, ორჯონიკიძის ქ. № 50.

Типография № 1, Тбилиси, ул. Орджоникидзе № 50.

რ ვ ე უ ლ ი

«ბ»

(აბგა)

შ ი ნ ა ა რ ს ი

რეეული მ. გ. ვ. 1—106 (108)

1. ლიტცელი, შუმპეტერი, ფოგელშტაინი (ორიოდე სიტყვა).
2. — — —
- 3—16. ამონაწერები ეურნალიდან «Die Bank», 3—16; 92—103.
17. ფსიანი ქალაქების სტატისტიკა...
- 18—30. შ ი ლ დ ე რ ი. «მსოფლიო მეურნეობის განვითარების ტენდენციების» 1-ლი ტომი.
- 31—33. პლენგე. «მარქსი და ჰეგელი»*.
- 34—36. გ ე რ ჰ ა რ დ კ ი ლ დ ე ბ რ ა ნ დ ი. «შერყევა etc.».
- 37—39. პ. ტ ა ფ ე ლ ი. «ჩრდილოეთ ამერიკის ტრესტები etc.».

40. შენიშვნა კ. კაუციზე versus იმპერიალიზმი

- 41—62. ე. აგადი. «მსხვილი ბანკები და მსოფლიო ბაზარი».
62. ბ ა ლ ო დ ი. სტატისტიკა.
63. ო ტ ო. გერმანიის ბანკები ოკეანეს გაღმა.
- 63—65. დ ი უ რ ი ჩ ი. გერმანიის ბანკების ექსპანსია საზღვარგარეთ.
66. კ ა უ ფ მ ა ნ ი. საფრანგეთის ბანკები.
66. ჰ ე გ ე მ ა ნ ი. საფრანგეთის ბანკები.

* ახ. ვ. ი. ლენინი. თბულებანი, 4 გამოც., ტომი 38, გვ. 403—406, ელ.

გერმანიის კაპიტალები საზღვარგარეთ (1904) გარდა ფონ-
დებისა (და ევროპის გარეთ) (მლნ. მარკა)

თურქეთი (გარდა ეგვიპტისა)	350
აფრიკა (ეკვიპტოთურთ)	1 350
სპარსეთ-არაბეთის ნახევარკუნძული და ინდოეთი	75
სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზია	250
აღმოსავლეთი აზია	450
ავსტრალია და პოლინეზია	400
ქვეყნები ამერიკის შუა ზღვის გარშემო	1 200
სამხრეთ ამერიკის დასავლეთი ნაპირი	550
„ „ „ აღმოსავლეთი „	1 600
შეერთებულ შტატებსა და კანადა	3 000
	<u>Σ = 9 225</u>

გერმანიის ფულადი კაპიტალები (ქალაქლებით) საზღვარგარეთ
(1897—1906)

	აგრეთვე მლნ. მარკა
არგენტინა	92.1
ბელგია	2.4
ბოსნია	85.9
ბრაზილია	77.6
ბულგარეთი	114.3
ჩილი	75.8
დანია	595.4
ჩინეთი	356.6
ფინეთი	46.1
ღილი ბრიტანეთი	7.6
იტალია	141.9
იაპონია	1 290.4
კანადა	152.9
კუბა	147.0
ლუქსემბურგი	32.8
მექსიკა	1 039.0
ნიდერლანდები	81.9
ნორვეგია	60.2
ავსტრია	4 021.8
პორტუგალია	700.7
რუმინეთი	948.9
რუსეთი	3 453.9
სერბია	152.0
შვეიცია	355.3
შვეიცარია	437.6
ესპანეთი	11.3
უნგრეთი	978.1
თურქეთი	1 506.8
უზბეკეთი	4 945.8
ამერიკის შეერთებულ შტატები	
	<u>Σ = 21 909.7</u>

(ჯამი ჩემია)